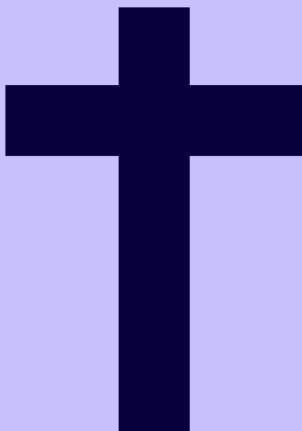

Nukën 'Ibu Diosan
ain unikama 'inan
ain bana

New Testament in Cashibo-Cacataibo
(PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

Nukēn 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana New Testament in Cashibo-Cacataibo (PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b

Contents

Génesis	1
Mateo	85
Marcos	156
Lucas	198
Juan	271
Jesuan Unicaman Ñu 'A	321
Romanos	383
1 Corintios	412
2 Corintios	440
Gálatas	457
Efesios	468
Filipenses	478
Colosenses	485
1 Tesalonicenses	491
2 Tesalonicenses	497
1 Timoteo	500
2 Timoteo	509
Tito	515
Filemón	519
Hebreos	521
Santiago	544
1 Pedro	551
2 Pedro	559
1 Juan	564
2 Juan	571
3 Juan	572
Judas	574
Apocalipsis	577

GÉNESIS

Nukën 'Ibu Diosan kamabi ñu unio bana

1 Uniotabakin ka Nukën 'Ibu Diosan uniokëxa, naïkamë 'ëo 'imainun me. 2 Me uniokëxbi mënïokëmapan 'ain ka kamabi parúmpapa manámi béánbëankibukë 'iakëxa. Usa "ain ka Nukën 'Ibu Diosan bëru ñunshin baka manámiax shaikibëkiankëxa.

3 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka pékiti 'ikën. Kiaxa kikëbë ka pékiakëxa. 4 Usai kikëbëa pékia ka Nukën 'Ibu Diosan pékikë a upí isakëxa, upí iskin ka béánkibukë axa amo 'imainun axa pékikë aribi amo 'imiakëxa, 5 usai 'ia ka pékikë a nètë kakin anëakëxa, anëanan ka béánkibukë a imë kakin anëakëxa, usakin 'akëbë béánkionxa pékarakë ax ka achúshi nètë 'iakëxa.

6 Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka achúshi xabá chaiiracha an 'umpaxkama énananmiti 'iti 'ikën.

Kikëbëshi ka usai 'iakëxa. 7 Usa 'ain ka Diosan achúshi xabá chaiira an bakakama béarati 'akëxa: 'akëx ka xabá chaiira meu panaitsi tikimainun panaitsi axribi manámi bërúakëxa. 8 Xabá chaiira a ka naí kakin anëakëxa. Usakin 'akë 'ain ka béánkionxa pékarakë ax rabë nètë 'iakëxa.

9 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí meu 'ikë baka ax ka anubia rakátinu timëti 'ikën, me ëski mëratanun.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. 10 Axa ëskikë a ka Nukën 'Ibu Diosan me kakin anëakëxa, anëanan ka axa timëax 'ianëmë 'ëosa 'aish rakákë a parúmpapa kakin anëakëxa.

Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí 'ikë isakëxa, 11 isi ka kiakëxa: Me mëuküax ka bëtsi bëtsi chuku kóti 'ikën: axa ënxëñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akamax.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. 12 Usa 'ain ka menuax bëtsi bëtsi xubi 'iruakëxa: 'irui ka xubikama axa ënxëñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akama. Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa. 13 Usakin 'akë 'ain béankionx pékaratëkënkë ax ka rabë 'imainun achúshi nètë 'iakëxa.

14-15 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí xabá chaiira kuman batsisa anu ka an me pékatikama 'iti 'ikën, an imë 'ikëbi xabá 'inun nètë 'imikë, ax ka anun nètëkama 'unánti 'ianan, baritakama 'unánan uisa nètëkama kara 'ia kixun 'unánti 'ikën.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. 16 Nukën 'Ibu Diosan ka an pékati rabë 'akëxa: 'akin ka chaiira an nètën pékati 'anan an imë pékati chukúma 'akëxa. 'Anan ka an imë pékati okin 'ispakamaribi 'akëxa. 17 Nukën 'Ibu Diosan ka naí xabáchaiira kuman batsisa anu an me pékatikama 'akëxa, 18 an nètën 'imainun imë pékati a ka nètë xabábëa imë biranantima okin 'akëxa, usa 'ain ka akamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa. 19 Usakin 'akë 'ain béankionx pékaratëkënkë ax ka, rabë 'imainun rabë nètë 'iakëxa.

20 Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Baka 'ukëmëu ka bëtsi bëtsi ñuina 'aisamaira 'uakamë 'ëoti 'ikën, 'imainun ka me manánmi nuanti pëchiñu ñuinakama uniti 'ikën.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. 21 Nukën 'Ibu Diosan ka parúmpapanu 'iti ñuina chaiirabukama uniokëxa, 'imainun ka baka 'ukëmëuküax kaiti 'anubi 'iti 'anan ka ñuina pëchiñukamaribi 'akëxa. Usakin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa, 22 usakin 'akëxa upí 'ikë iskin ka Diosan an 'akë ñukama

upíokin sinánxunkin kakëxa: Parúmpapanu 'ikë ñuinakama tuapati ka 'uakamë 'ëoi ka kait, ñuina pëchiñukamaribi ka tuapati 'itsaira menu 'iti 'ikën.

²³ Usakin 'akë 'ain bëankionx pëkaratëkënkë ax ka mapai achúshi nëtë 'iakëxa.

²⁴ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Menu ka bëtsi bëtsi ñuina kaiti 'ikën: a rabukuti 'imainun ka a piti ñuinakama 'imainun a pitima raëkëma ñuinakama, 'imainun men nirikë ñuinakamaribi.

Kikëbë ka usai 'iakëxa.

²⁵ Nukën 'Ibu Diosan ka ënë ñuinakama uniotankëx kamabi upí 'ikë isakëxa.

²⁶ Usa 'ain ka kamabi ñu 'atankëx Nukën 'Ibu Dios ësai kiakëxa: Bëri kananuna nu iskësabi 'itánun uni unioti 'ain. Ax ka bakanu 'ikë ñuinakama 'imainun pëchiñu ñuina 'imainun a piti pitima ñuinakama 'ianan, ñuina raëkëma 'imainun men nirikë ñuinakamax ka an bërtúankë 'iti 'ikën.

²⁷ Usa 'ain ka uni unioikin Nukën 'Ibu Diosan asábi 'itánun nukëbënë 'imainun xanu uniokëxa,

²⁸ Uniotankëxun ka upíokin sinánxunkin kakëxa: Bakë bëchipati kamina mekama tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain; baka mëu 'ikë ñuinakama 'imainun manan nuánkë pëchiñu ñuinakama, 'imainun axa men nirikë ñuinakama aín 'ibu kamina 'iti 'ain.

²⁹ Usokin pain a ñukama 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Ka is mitsu kana menu kookë ikama ax tuáñu ikama 'imainun, 'ain bimi pitima akamabi 'inanin. Akamax ka mitsun piti 'iti 'ikën.

³⁰ Aínbi kana ñuinakama axa men nikë 'imainun manan 'ikë pëchiñu ñuinakama 'imainun men nirikë ñuina akamabi kana menuax 'irukë in bimikama pinun 'inanin.

Kikëbë ka usai 'iakëxa, ³¹ usokin 'axun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë ñukama upíira upí 'ikë isakëxa. Usaxa bëankionx pëkaratëkënkë ax ka mapai 'imainun achúshi nëtë 'iakëxa.

2

¹ Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me, anua 'ikë ñukama këñunbi 'akin kamabi sënëonkëxa. ² Mapai achúshi 'imainun achúshi nëtën ka Nukën 'Ibu Diosan an 'akë ñukama sënëonkëxa, usokin 'atankëx ka tantiakëxa. ³ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë a upíokin sinánxuni a nëtëx ka upíira 'iti 'ikë kix kiakëxa, a nëtën ka kamabi ñukama uniotankëx tantiakëxa. ⁴ Enë banax ka usakin ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me uniokëxa kixun ñuikë bana 'ikën.

Uni Edén kakë naësa menu 'ía

Usakin Nukën 'Ibu Diosan naíkamë 'ëo këñun me unioikin sënëonkë 'aínbi ka, ⁵ anu añu ñubi 'aima pain 'iakëxa, añu ñubi ka me mëukúax 'irukëma pain 'iakëxa, uñeribi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ibumiama pain 'ikën an me chabóti, 'imainun ka an naë mënioti uni 'aima pain 'iakëxa. ⁶ Usa 'aínbi ka menuax mekama chabóti 'umpax shióbuakëxa. ⁷ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mebi unisa 'inun 'atankëxun aín rëkinu rëxúnkakëxa, rëxúnkakëxëshi ka uíni uni 'iakëxa. Usai 'ika uni uniakëxa.

⁸ Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Edén kakë naësa me, aukúaxa bari urukë, anu achúshi naësa okin 'axun anuxun kamabi ñu bëruánti anubi ëankëxa. ⁹ A naësa me anu ka Nukën 'Ibu Diosan bëtsi bëtsi i upíbu 'ixun aín bimi upíbu pisabi 'inun tuati a koónun 'imiakëxa. Imianan ka naësa me a nëbëtsi a pia uni upíti tsóti 'imainun, a pikin uisa ñux kara upí 'ikë a 'unánan uisa ñux kara 'atima 'ikë a 'unánti aribi kónun 'imiakëxa.

¹⁰ Usa 'ain ka Edén kakë naësa me anuax achúshi baka an naësa a chabóti shióbukë, anuax ka amo rabë 'imainun amorabë 'inun baka saëakëxa. ¹¹ A baka achúshinëx ka Pisón kakin anëkë 'iakëxa, an ka Havilá kakë mekama bëararakë 'iakëxa. A menu ka 'itsaira kuri 'iakëxa. ¹² A menu ka kuri upíra 'imainun i bëpín sanuira 'ianan ka ónice kakë maxáxribi anu 'iakëxa. ¹³ Bëtsi baka ka Guihón kakin anëkë 'iakëxa, an ka Cus kakë me bëararakë 'iakëxa. ¹⁴ Bëtsi baka ka Tigris kakin anëkëribi 'iakëxa, ax ka Asiria amiaxa bari urukë ami kikiani kuanakëxa. 'Imainun ka Bëtsi bakaribi ax Éufrate kakë 'iakëxa.

¹⁵ Edén kakë me anu naësa achúshi 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë uni kakëxa: ënë bërúanan mënioi kamina ënu tsóti 'ain, ¹⁶ katankëxun ka ësokínribi kakëxa: Mìn kamina piti 'ain kamabi i bimi naësa ënu 'ikë ënë, ¹⁷ 'ën kana mi kain, anun upí 'imainun 'aisama ñu 'unánti a i ain bimi kamina pitima 'ain. Uisaran karamina a bimi pin a nëtënbi kamina bamakë 'iti 'ain. ¹⁸ Katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: uníxa ashira 'iti ka 'aisama 'ikën. Usa 'ain kana an 'akinti bëtsi 'axúnti 'ain.

¹⁹ Usakin 'atankëxun ka Diosan menua uniokë ñuinakama 'imainun ñuina pëchiñukama unin anënun uninu uankëxa. A unían anëkë 'aish ka kamabi ñuinakama a piti a pitima 'imainun kamabi ñuina pëchiukama 'imainun raëkëmakama anëñu 'iakëxa, ²⁰ anëkëx ka aín anë ax anubi bërúakëxa. Usa 'ainbi ka a ñuinakama achúshinëxi a uni 'akinsama 'iakëxa.

²¹ Usa aín ka Nukën 'Ibu Diosan a uni 'aímai upiti 'uxtanun 'uxmiakëxa, 'uxmikëxa 'aímai upiti uxan ka aín putu achúshi bitankëxun aín naminbi amiribishi bëtasakëxa. ²² A putúbi ka Nukën 'Ibu Diosan achúshi xanu 'inun uniokëxa, uniotankëxun ka a uninu bëakëxa, ²³ bëia isi, ka uni kiakëxa: jËnëx ka 'ën namibi 'anan 'ën xobi 'akë 'ikën! Aín anëx ka xanu 'iti 'ikën, ax ka Diosan unin putúbi bixun 'akë 'ikën. ²⁴ Usa 'ain ka unin aín xanu bikin aín papa aín tita ënti 'ikën, usa 'aish ka a rabëtaxbi achúshi unisashi 'iti 'ikën.

²⁵ Usakin 'akëx ka uni 'imainun xanu chupañuma 'iakëxa, 'ainbi ka usa 'ixunbi a rabëxun rabinti sinánma 'ikën, sinanima ka usabi 'iakëxa.

3

Bëbu 'imainun xanu Diosan kakësbabi oi 'isama tani 'itabati 'ucha bana

¹ Nukën 'Ibu Diosan uniokë bëtsi ñuina raëkëma kamasamaira ka runu 'iakëxa, usa 'ixun ka xanu ñukákëxa:

—¿Asërabí kara Diosan i bimi naësa ënu 'ikëkama ënë pixunma anun mi kax?

² Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Bëtsi i bímibi naësanu 'ikë kananuna piti 'ain, ³ 'ainbi kananuna naësa nëbëtsi 'ikë i bimi ashí pitima 'ain. Diosan ka a i bimi pixunma 'anan mëxunma 'anun a pibi isanuna bamati 'ai kixun nu kaxa. ⁴ Kakëxunbi ka runun xanu kakëxa:

—Ama, usama ka kamina bamatima 'ain. ⁵ Diosan ka upíokin 'unánxa uisa nëtën kaina a i bimi pí a nëtënbi kamina mitsux sinánñuira 'ixun uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara upíma 'ikë, aribi 'unáni asaribi 'iti 'ain.

⁶ Usakin kakëxun ka xanun a bimi kuisa, upíra upí 'ikë isakëxa, a piax sinánñuira 'isa iskin ka anun kuëënkin xanun i bimi biakëxa. I bimi bixun kukin, ka aín bënëribi 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka anribi piakëxa. ⁷ Pikinshi ka a rabëxunbi chupañuma kananuna 'ai kixun sinánkëxa. Usai 'ikin ka chupañuma 'ixun higo kakë i pëi xëokëxa, xëotankëx ka a rabëtaxbi anun tsitatakiaakëxa.

⁸ Usakë a xupibukëbëtan ka bëbu 'imainun xanun Nukën 'Ibu Dios bari kuainakëkëbëa suñu bëkikëbë nitsia kuakëxa, kuati ka uni aín xanubë

abákiani kuanx naësanu 'ikë ikama tanain unëakëxa. ⁹ 'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuënkin uni kakëxa:

—¿Uinu kaina 'ain? ¹⁰ Kakëxun ka unin kakëxa:

—Mi kana naësa nëbëtsi nitsia kuan, usa 'aish kana chupañuma 'aish rakuëti unëa. ¹¹ Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ñukákëxa:

—¿Uin kara chupañuma kamina aín kixun mi kax? ¿Karamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pikëma 'ain? ¹² Kakëxun ka unin kakëxa:

—Minmi abë 'inun 'inánkë xanu ënën ka i bimi 'ë 'inánxa, 'inánkëxun kana 'ën pian.

¹³ Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanu ñukákëxa:

—¿Uisa kupí kaina usokin 'an? Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Runun 'ë paránkëxun, kana a i bimi pian.

¹⁴ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan runu kakëxa:

—Min kamina ësokin ñu 'an, usa 'aish kamina raíri ñuina kamasama 'iti 'ain. Min shikanëinshi niriti kamina ninuxun 'ain. Usa 'ain kamina me putuishi pinuxun 'ain.

¹⁵ 'Ën kana mixmi xanubë nishananun 'imiti 'ain, 'ën 'imikëx ka min rëbúnki 'imainun xanun rëbúnki nishananti 'ikën. Aín rëbúnkinën ka min maxkánu mi amánuxun 'aia, 'akëxun kamina aín taë tsipútunu 'anuxun 'ain.

¹⁶ Usakin runu katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanuribi kakëxa:

—'Ën kana min tua chaiira paë tanimi bakëñun 'imiti 'ain, paën kamina bakëñuxun 'ain. 'Aínbi kamina usai 'ibi min bënëbë 'inuxun 'ain, 'ianan kamina, an kakësabiokin 'ati 'ain.

¹⁷ 'Ësakin xanu katankëxun ka bëburibi kakëxa:

—Min kamina min xanun kakëxun kuan. Usa 'ixun kamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pian, ënë pixunma ka 'at 'ën kakëxunbi, usa 'ain ka bëri me 'aisama min 'ucha kupí 'iti 'ikën; usa 'ain kamina 'itsaira ñu mëëkin menu ñu 'apáxun anun mix bamati nëtë 'itámainun pinuxun 'ain.

¹⁸ 'Ianan ka menu ñu muxaño tubëñrui 'irunuxun 'aia, 'imainun kamina barixun ninu 'ikë ñukamabi piti 'ain. ¹⁹ Min nichakin 'itsaira ñu mëëtankëxun kamina pinuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'ain kamina anúnmi me 'itëkënti 'itámainun ñu menuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'aish kamina me 'itëkëñuxun 'ain.

²⁰ Usa 'ain ka unin aín xanu Eva kakin anëakëxa, ax ka kamabi uni axa tsókë aín tita 'itiokin.

²¹ Nukën 'Ibu Diosan ñuina xaká xanu aín ri 'axuanan bëbu aín tari pañunun 'axunkin, ²² kakëxa: Ka is, bëri ka unix nukama achúshisa 'ikën, usa 'ixun ka uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara 'aisama 'ikë aribi 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina a pi tsóti i bimi aribimina xëñibua 'aínbi tsónuxun pi bërúanti 'ain.

²³ Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan uni Edénnua chikínkin, an uniokë 'ixuan me naëoxun anu ñu mëëñun kixun ëankëxa.

²⁴ Usakin uni chikíntankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naësa amiaxa bari urukë au ain ángel raíri Edénu 'ikë bainu nitsiánkëxa. Ax ka ángel suntárusa 'iakëxa. An ka manë xëtokë tsi rëkirukësa 'ixuan kuainakë bëkinkin anun bamatima i bimi anua uíxbi kuantirabanan bai bëarati anu nankëxa.

4

Caín 'imainun Abel 'iá bana

¹ Usa 'ain ka uni aín xanubë 'iakëxa. 'Itankëx ka xanux tutankëx aín rëkuën tuá Caín bakëankëxa, bakëanx ka kiakëxa: Bëri kana bëbu tuá achúshiñu 'ain. Nukën 'Ibunbi ka 'ë 'inánxa. ² Usakin a pain 'atankëxun ka Abel Caínan xukën

aribi tuakëxa. Abel axa an ñuina 'arakakë uni 'imainun ka Caín ax an ñu 'apákë uni 'iakëxa.

³ Uiti bari kara inúkëbëtan ka achúshi nètë 'ikëbëtan, Caínan aín ñu 'apákë a 'inánti bikë a Nukën 'Ibu 'inánkëxa. ⁴ Usakian 'aia iskin ka Abelnënríbi aín 'arakakë ñuina aín rëkuën tuá upíra kaistankëxun 'ën 'Ibu kana 'inánti 'ain kixun sinánxun buánxuankëxa. Usakin 'aia ka Nukën 'Ibun Abelnën 'inánkë ñuina upíra 'ikë isakëxa, ⁵ 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan Caínan 'inánkë aín ñu 'apákë a upírama 'ikë isakëxa, iskëbë ka Caín 'aisamairai xuatemati aín xukënmi nishakëxa. ⁶ Usai 'ia ka Nukën 'Ibun kakëxa: ¿Uisa kupín karamina 'aisamairai min xukënmi xuatemati nishin? ⁷ Min upíokin ñu 'akin kamina upíokin sinántsián, 'aínbi kamina 'aiman, usa 'ain ka min 'uchati 'uramara 'ikën. Usa 'aínbi kamina min abi tënëkin 'atima 'ain.

⁸ Achúshi nètën ka Caínan aín xukën Abel kakëxa, jnu rabëtax karanuna nitsi kuantima 'ain! Kabiani abë uri kuankin ka Caínan aín xukën Abel ami xuatemati nishkë 'ixun iskëuxunma mëëkin rëakëxa.

⁹ Usokin 'akë ka Nukën 'Ibun Caín ñukákin kakëxa:

—¿Uinu kara min xukën Abel 'it? Kakëxunbi ka Caínën kakëxa:

—Kana 'unániman. ¿'Ën karana 'ën xukën nitsia bërúanti 'ain? ¹⁰ Usai kia ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—¿Uisa kupín karamina usakin 'an? Min xukën 'anákanën imi menu, 'apamikinmi 'akë an ka uisa karana oti 'ai usakin 'ën mi 'anun kia. ¹¹ Usa 'ain kamina, mix 'atimokë 'aish ënë menuax chikínkë 'iti 'ain, anuxun min xukën aín imi 'apamikin 'akë me ënuax. ¹² Minmi ñu, mëëkin 'apákëxbi ka biminuxuma 'aia. Usa 'aish kamina ñuñuma, kuainbëkinishi tantima mekama oi ninuxun 'ain. ¹³ Usakian Nukën 'Ibu kakëxunbi ka Caínën kakëxa:

—'Ën kana min 'aisamaira okin tëmëramikëxunbi tënëtima 'ain. ¹⁴ Bëri kamina ënë menua 'ë chikinin usa 'aish kana kuainbëkinishi mekama oi ninuxun 'ain, mi 'ura kana uisaran nètënbi tantima 'inuxun 'ain. 'Iaka uínbi kara mëraia an 'ë 'ati 'ikën. ¹⁵ 'Aínbi ka Nukën 'Ibun ësokin kakëxa:

—Uin kara mi rëtia ax ka mapai achúshi 'imainun rabëókin 'atimokë 'iti 'ikën. Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibun Caín 'unántiokëxa, uin kara mëraia an rëtima okin.

¹⁶ Usakian Nukën 'Ibu kakëx ka Caín anuaxa abë banakë me ëbiani kuankëxa, kuantankëx ka Nod, kakë me amiaxa bari urukë Edén 'ikë anu 'iakëxa.

Usai Caínan rëbúnki 'ía bana

¹⁷ Usa 'ain ka Caínan xanu bitankëxun ami bëbu tuá 'inun bëchiakëxa, aín anë ka 'iakëxa Henoc kakë. Usakin bëchitankëxun ka Caínan achúshi ëma 'akëxa. 'Atankëxun ka aín bëchikënën anën Henoc kakin anëakëxa.

¹⁸ Henoc ax ka Iradnën papa 'iakëxa, Irad ax ka Mehujaelnën papa 'iakëxa, Mehujael ax ka Metusaelnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Metusael ax Lámecnën papa 'iakëxa.

¹⁹ Lámec ax ka xanu rabëñu 'iakëxa: Achúshinëxa Adá kakin anëkë 'imainun ka bëtsíxribi Silá kakin anëkë 'iakëxa. ²⁰ Adánën tuakëx ka Jabal kakin anëkë 'iakëxa, an pain ka ñuina chukúma 'imainun ñuina chakama 'arakakëxa. Usa 'aishi ka achúshi 'itinushi bukuima aín xanu 'imainun aín bëchikë 'imainun aín ñuinakamabë mekamanu kuainbëkini pastonux bëtsi pastonu kuankëxa. Usa 'aish ka upíokin xubu oima chupa këxtú xubusa okin 'akë anuishi 'ikë uni 'iakëxa, usa 'ixun ka a unin vaca 'arakakëxa. ²¹ Jabal ax ka achúshi xukëñu 'iakëxa. Aín anë ka Jubal kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka a unin rëbúnkinëx kamabi ñu 'unánkë 'ixun arpa 'anan paka 'akë a bana oti 'unánkë uni

'iakëxa. ²² Silánën tuá Tubal-caín kakin anëké a ka manë panshian unionan bëtsi ñukamaribi uniokë uni 'iakëxa. Tubal-caín ain chirabakë achúshinëx ka Naamá kakin anëké 'iakëxa. ²³ Achúshi nètën ka Lámeecnën ain xanu Adá 'imainun Silá kakëxa:

'Ën mi bana ñuixunmainun kamina upíokin kuati 'ain:

Achúshi uni ka bëná 'iaxa, a kana anbia 'ë 'aisama oisa tankëxun rëan.

²⁴ Asérabia Caínax mapai achúshi 'imainun rabëokin 'uchakë 'ain kana, 'ëxribi 'aisamaira okin setenta 'imainun siete okin 'uchokë 'ëx 'iti 'ain, kiax ka Lámeck kiakëxa.

Adánnën anuishi sënëkin Evami achúshi okin bëchitëa bana

²⁵ Amiribishi ain xanubë 'itankëxun ka Adánnën achúshi bëbu tuá 'atëkéankëxa, ax ka Set kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka kiakëxa: Diosan ka bëtsi tuáribi 'ë 'inánxa Caínëan ain xukën Abel rëa 'ain. ²⁶ Usa 'ain ka Setnëribi achúshi bëchikë 'akëxa, ain anëx ka Enós kakë 'iakëxa. Usa 'ain ka a nètëkaman unin Nukën 'Ibu 'akinun kixun ñukákëxa.

5

Adánnën rëbúnkikama 'iá bana (1 Cr 1.1-4)

¹ Ënëx ka Adánnën rëbúnkinën anëkama kuënëokë 'ikën. Uni uniokin ka Nukën 'Ibu Diosan, asaribi 'itánun 'akëxa; ² 'akin ka bëbu 'imainun xanu 'akëxa, 'atankëxun ka upíokin sinánxukin kakëxa. A nètëan uni uniokë, a nètën ka Dios kiakëxa: Ënëx ka uni kakin anëké 'ikën.

³ Adán axa ciento treinta baritiañu 'ain ka ain bëchikë Set a iskësabi ax bakëankëxa. ⁴ Usakin 'atankëxun ka Adán ochocientos baritia tsókin ka bëbu 'imainun xanu okin bakë bëchipakëxa; ⁵ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos treinta baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari 'iruax ñuakëxa.

⁶ Set ax ciento cinco baritiañu 'ain ka ain rëkuën bakë bëchikë Enós kakë ax bakëankëxa. ⁷ Usakin 'atankëx ka Set ochocientos siete baritia, 'imi tsóakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ⁸ usakin bakë bëchipatankëx ka novecientos doce baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

⁹ Enós ax noventa baritiañu 'ain ka ain bëchikë Cainán bakëankëxa. ¹⁰ Usakin 'atankëx ka Enós ochocientos quince baritia 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ¹¹ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos cinco baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹² Cainán ax setenta baritiañu 'ain ka ain bëchikë Mahalalel bakëankëxa. ¹³ Usakin 'atankëx ka Cainán ochocientos cuarenta baritia sënëmi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ¹⁴ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos diez baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹⁵ Mahalalel ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka ain bëchikë Jéred bakëankëxa. ¹⁶ Usakin 'atankëx ka Mahalalel ochocientos treinta baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ¹⁷ usokin bakë bëchipatankëx ka ochocientos noventa 'imainun cinco bari sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹⁸ Jéred ax ciento sesenta 'imainun rabë baritiañu 'ain ka ain bëchikë Henoc bakëankëxa. ¹⁹ Usakin 'atankëx ka Jéred ochocientos baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ²⁰ usokin bakë

bèchipatankèx ka novecientos sesenta 'imainun rabè baritia sènèmi tsóakèxa. Tsótankèx ka a bari sènènkèbè ñuakèxa.

²¹ Henoc ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka ain bèchikè Musalén bakèankèxa. ²² Henoc ax ka Nukèn 'Ibu Dios kuèenkèsabi oi tsóakèxa. Usa 'ain ka ain rèkuèn bèchikè Musalén bèchitankèx, Henoc ax tsóakèxa trescientos baritia, 'imikin ka bèbu 'imainun xanuribiokin bakè bèchipatèkèankèxa; ²³ usa 'aish ka Henoc kamabi ain baritia tsókè 'iakèxa trescientos sesenta 'imainun cinco baritia tsóakèxa. ²⁴ Henoc ax ka Nukèn 'Ibu Dios kuèenkèsabi oi tsókè uni 'iakèxa, usa 'ikè ka achúshi nètè 'ikèbètan Nukèn 'Ibu Diosan bikèx nètèakèxa.

²⁵ Musalén axa ciento ochenta 'imainun siete baritia 'ain ka ain bèchikè bakèankèxa. ²⁶ Usa 'ain ka Musalén setecientos ochenta 'imainun rabè baritia tsoakèxa; tsókin ka bèbu 'imainun xanuribiokin bèchipatèkèankèxa; ²⁷ usa 'ain ka novecientos sesenta 'imainun nueve baritia sènèmi tsóakèxa. Tsótankèx ka a bari sènènkèbè ñuakèxa.

²⁸ Lámec ax ciento ochenta 'imainun rabè baritia 'ain ka ain bèchikè achúshi bakèankèxa, ²⁹ a ka Noé kakín anèakèxa, èsai kikin: Nukèn 'Ibun ka me 'aisama oxa, usa 'ain kananuna 'itsaira ñu mèi tèmèranuxun 'ain; usa 'ainbi ka ènè tuákèn nu tantiminuxun 'aia. ³⁰ Noé bèchitankèx, ka Lámec quinientos noventa 'imainun cinco baritia, tsóakèxa, tsókin ka bèbu 'imainun xanuribi bèchipatèkèankèxa; ³¹ usa 'ain ka setecientos setenta 'imainun siete baritia sènèmi tsóakèxa. Tsótankèx a bari sènènkèbè ñuakèxa. ³² Noé ax quinientos baritiañu 'ain ka ain bèchikè bèbukama bakèankèxa, ain anè ka 'iakèxa Sem, Cam 'imainun Jafet, akamax ka Noénèn bèchikè 'iakèxa.

6

Unin 'ucha 'aisamaira 'ikè Nukèn 'Ibu Diosan isa bana

¹ Uni 'aisamaira 'uakamè 'èoi ka me tsitsirui bukèakèxa, usai 'ikin ka unin xanu upírabu 'inun bèchiakèxa, ² usa 'ain ka Diosan bèchikèkaman unin bèchikè xanukama upírabu isakèxa. Usa 'ain ka uinu 'ikè xanu kara kuèènia abè kuèènaní unikamax biranankèxa. ³ 'Ainbi ka Nukèn 'Ibu kiakèxa: 'Èn kana uni xènibutia tsónun 'imitima 'ain, usa 'aish ka bamati 'ikèn, unix ka namishi 'ikèn, usa 'ain ka unix tsóti 'ikèn, ciento veinte baritia ishi.

⁴ Usa 'ain ka chaxkéirabu 'imainun chaiirabu uni ènè menu mèrakèxa, Diosan bèchikèkaman unin bèchikè xanukama ami bèchipati biakèxa, bixun ka ami bèchipakèxa. Bèchipakèx ka a unikamax aséabi rakuèma kushiirabu bèramabi nètè ióñu 'iakèxa. ⁵ Nukèn 'Ibu iskèxbi ka unin 'ucha 'aisamaira ènè menu 'iakèxa, 'imainun a 'atima sinánñu 'ixun 'atima ñuishi 'ati sinánñuirabu 'iakèxa, ⁶ usa 'ain ka uni uniotankèxbi usai 'ia isi sinanakèxa. 'Itsaira anun masá sinani, ⁷ kiakèxa: 'Èn uniokè ènè menu 'ikè unikama kana kèñuti 'ain, 'imainun kana kamabi ñuina a 'arakakè, 'imainun men nirikè ñukama, ñuina pèchiñu akama. 'Èn uniokè ñukama 'aisamakèbè kana sinanan! ⁸ Usai abè 'ikè unikama 'ikèbètanbi ka Nukèn 'Ibun Noé ashi upí sinánñu uni 'ikè isakèxa.

Noénèn nunti chaiira 'á bana

⁹ Ènèx ka uisai kara Noé 'iakèxa, kixun ñuikè bana 'ikèn.

Noé ax ka achúshi uni upí 'iakèxa, usa 'ixun ka Diosan kakèsabiokin 'akèxa. A unixèshi ka raíri unikama 'ikèsama anúan tsóa nètèkaman Diosan kuèenkèsabi oi tsóakèxa. ¹⁰ Noé ax ka rabè 'imainun achúshi bèchikèñu 'iakèxa, ain anè ka Sem, Cam 'imainun Jafet, kakín anèkè 'iakèxa.

¹¹ Nukèn 'Ibu Diosan iskèx ka ènè menu ñu unin bètsi bètsi ñu 'aisamaira 'anan bènékinshi ñu 'aisama 'akè 'iakèxa, ¹² kamabi unin ka 'atima ñuira 'ati sinánñu 'iakèxa. Usa iskin ka Nukèn 'Ibu Diosan ènè menuxun 'aisamaira

ñu 'atima 'aia isakëxa, ¹³ usa iskin ka Noé kakëxa: Kamabi unikama këñuti kana sinan. Atun 'ucha kupin ka ëné menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia, usa 'ain kana 'ën a unikama 'imainun menu 'ikë ñukama këñuti 'ain. ¹⁴ Usa 'ain kamina 'ati 'ain, achúshi nunti chaiira i bëpinñuira xubu namësokin, 'atankëxun kamina anua ñukama 'iti 'ati 'ain, aín namë 'ukëmëu kamina bëarati 'ain, 'anan kamina aín xabankëkama anun 'umpax atsintisama okin mëu 'imainun ëman xaran bëtasti 'ain, anun 'umpax atsintisama okin. ¹⁵ 'Akin kamina nunti chaiira a ësokin 'ati 'ain: ciento treinta y cinco ka aín chaxké 'iti 'ikën, 'imainun ka veintidós metro 'imainun medio aín namë 'iti 'ikën, 'imainun ka aín manámiu trece metro 'imainun medio manan 'iti 'ikën. ¹⁶ 'Ianan kamina rabë 'imainun achúshi okin 'ain manámi uarukin 'anan, achúshi xëkuë chukúma aín maskuan meu anun isti 'ati 'ain, 'anan kamina aín xëkuë chaiira uimi kaina 'aisatani anu 'ati 'ain. ¹⁷ 'Ën kana bakan tita chaiira an me mapurukin anu 'ikë ñukama këñuti 'ëmiti 'ain, an kamabi menu 'ikë unikama këñunu. Usokin 'akëbë ka menu 'ikë kamabi ñukama bamati 'ikën. ¹⁸ Usa 'aínbi kana mibëtan achúshi ñu 'ain, usa 'ain kamina mi 'imainun min xanu min bëchikëkama 'imainun min bëchikëñën xanukama aturibi nunti chaiiramí 'akë anu 'aruti 'ain. ¹⁹ 'Imainun kamina nunti chaiiramí 'akë anu ñuina aín bënë achúshi 'imainun aín xanu achúshiribi kamabi ñuina menu 'ikë 'aruti 'ain, a ñuina kamax ka mix 'ikësaribiti tsóti 'ikën. ²⁰ Mibë ka nunti chaiira anu rabë rabë, bëtsi bëtsi ñuina këñuruti 'ikën: usai 'ika pëchiñu ñuina 'imainun a 'arakati ñuinakama, 'imainun ka men nikë ñuinakama axribi, këñutima kupí këñuruti 'ikën. ²¹ 'Anan kamina kamabi ñu min piti 'imainun ñuinakaman pitiribi bitankëxun puruti 'ain, usa 'ain ka min piti 'imainun ñuina kaman pitiribi anu 'iti 'ikën.

²² Usa 'ain ka Noénën Diosan kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa.

7

Bakan tita 'ikuatsinkin uni këñua bana

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Noé kakëxa: Mixëshi kamina uni 'atimati tsómainun ëné nëtënuax upiti tsotin, usa 'ixun kamina 'ën kakëxun kamabi ñu upíokin 'an. Usa 'ain kamina nunti chaiiramí 'akë anu mikamaxëshi min bakë bëchikë kamabë 'iruti 'ain. ² Kamina biti 'ain mapai achúshi 'imainun rabë aín bënëkama 'ianan mapai achúshi 'imainun rabë aín xanu kamabi ñuina upíbu, 'aínbi kamina a pitima ñuina achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanuishi biti 'ain. ³ Kamina timëti 'ain mapai achúshi 'imainun rabë kamabi ñuina pëchiñu, usokin 'akëx ka ñuina pëchiñukama ax menuax këñutima 'ikën, ⁴ ënuax mapai achúshi 'imainun rabë nëtë 'ikëbëtan kana cuarenta nëtë 'imainun cuarenta imë 'uí 'ibúmiti 'ain. ¡Ëx kana kamabi ñuina menu 'ikë 'ën uniokë akamabi këñuti 'ain, 'ën uniokë 'ikëbi! ⁵ Noénën ka Nukën 'Ibu kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa.

⁶ A nëtën bakan tita 'ikuatsinkin me mapurukë anun ka Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa. ⁷ Usa 'ain ka Noé aín nunti chaiira anu aín xanu 'imainun aín bëchikëkama 'imainun aín bëchikëñën xanukamabë, aturibia bakan këñutima kupí 'iruakëxa. ⁸ A piti ñuinakama, 'imainun nun a pitima ñuinakama, 'ianan axa nuánkë ñuina 'imainun axa men nirinkëkama akamabë, ⁹ ka Noébé nunti chaiira anu 'iruakëxa, 'irui ka rabë aín bënë 'imainun rabë aín xanu, usai 'inua Diosan kakësabi oi.

¹⁰ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë 'ikëbë bakan tita 'ikuatsini ukin me abira abi mapuruakëxa. ¹¹ Anua rabë 'uxë 'irukë ax diecisiete nëtë 'ikëbë ka Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa. A nëtënbi ka me bákikëbë

parúmpapa 'ukēmēu 'ikē 'umpax chaiira chikiakēxa, usai 'imainun ka naí panarabékēbē manámi 'ikē 'umpaxribi chaiira anpēnkiakēxa. ¹² Usaia 'ikēbē ka cuarenta nētē 'imainun cuarenta imē menu nētētímisamaira 'itanun 'uñe 'ibúakēxa. ¹³ A nētēnbi ka Noé nunti chaiira anu aín bēchikēkama, Sem, Cam 'imainun Jafet, 'imainun aín xanu aín piaka rabē 'imainun achúshi aín bēchikēnēn xanu akamabē 'iruakēxa. ¹⁴ Usai 'irukin ka kamabi űuina a 'arakati 'imainun, 'arakatima akama 'imainun axa men nirikē űuina 'imainun pēchiñu űuina akamabēbi atsánkēxa. ¹⁵ Kamabi űuinanēx ka Noébē nunti chaiira 'akē anu rabētax rabētax atsánkēxa. ¹⁶ Ka 'iruakēxa achúshi aín bēnē 'imainun achúshi aín xanu achúshi achúshi űuina, Nukēn 'Ibu Diosan Noé kakēsabi oi, usaía atsínkēbētan ka nunti chaiira aín xēputi Nukēn 'Ibun xēpúakēxa.

¹⁷ Usa 'ain ka baka chaiira 'ekē ax cuarenta nētē 'uñe 'aisamaira 'ibúakēxa. 'Ibúkēbē bakan tita 'ikuatsinkēbē mebi mapurukēbē ka nunti chaiira ax menuax nunkati bēspúruakēxa. ¹⁸ Bakan tita 'ekin abira abi mapurukēbē nunti chaiira axribi, bēspúruai nunkákēxa. ¹⁹ Chaiira bakan tita 'ekin ka aín bashi chairukē abi mapurukin me 'aíma 'itánun mapuakēxa; ²⁰ usakin aín bashikama maputankēx ka anuishi sēnēnima mapai achúshi 'imainun rabē manámiki bakan tita 'ei sēnēankēsa. ²¹ Usai 'ikin ka kamabi uni ēnē menu tsókē kēñuakēxa, űuina pēchiñu 'imainun 'arakakē űuina 'arakatima űuina axa men nirikē űuina akamax 'ikēsaribiti bamai kēñuakēxa. ²² Kamabi űu menu 'ikē axa tsókē 'imainun axa uinkē űuina, akamaxbi kēñuakēxa. ²³ Usaia kēñúkēbēbi ka Noé 'imainun axa nunti chaiira anu 'ikēkama ax kuni kēñuama 'ikēn; Nukēn 'Ibu Diosmi sinánkē 'aish usaía 'imainun ka uni, űuina ninu 'ikē 'imainun űuina pēchiñu manan nuánkē, 'imainun men nirikē űuina akamaxbi kēñuakēxa; ²⁴ usa 'ain ka kamabi me bakan tita chaiira 'ekin mapukē 'aish ciento cicuenta nētē 'imi basiakēxa.

8

Bakan tita 'ikuatsianx sēnēan űuikē bana

¹ Usa 'ain ka Nukēn 'Ibu Dios Noemí sinánkēxa sinanan ka kamabi űuina abēa nunti chaiira anu 'ikē amiribi sinánkēxa. Sinánkin ka Diosan menu suñu bēkinun 'imikēbē ka baka aín 'ekē sēnēni kuētēsēkēni munu kuabuakēxa; ² usaía 'ikēbē ka me baakikē axribi xēpúakēxa, anun 'umpax me mēukúax ukē ax anuishi sēnēni nētēmainun naí manámi baakikē axribi xēpúkēbē 'uñe kushiira 'ibúkē ax anuishi sēnēankēxa; ³ usai 'ikēbē ka bakan tita 'ekē ax abira abi kuabuakēxa. Kuabuti ka ciento cincuenta nētē 'imi ēski baka kuabuakēxa, ⁴ usai 'ikēbēa mapai achúshi 'imainun rabē 'uxē 'ikē ax diecísiete nētē 'ain ka nunti chaiira Ararat kakē me anua 'ikē aín bashi anu bakan ēskibukin ēankēxa. ⁵ Ēskitamainun ka baka munu kuabuakēxa, kuabúkēbē ka mapai rabē 'uxē 'irukē anun nētē 'irutabakē anun ka bashi rēbukama manainra akamax pain iskē 'itánun mērakēxa. ⁶ Mērakē 'aían cuarenta nētē 'ikēbētan ka Noénēn nunti chaiira aín maksuan me 'ikē xēkuē chukúma 'akē a xéokakēxa ⁷ xéókatankēxun ka achúshi űuina pēchiñu nónshiansa a Noénēn xuakēxa; xukēx kuanxbi ka bakan tita kuabukin ēnpatisamapan 'ain anu 'iruti añu űubi 'aíma 'ain kuaínbēkini nuanbēkiankēxa.

⁸ Usakin űuina pēchiñu nónshiansa a xutankēx 'ibaixanxun ka amiribishi, Noénēn numakuru achúshi me kara ēskibutia isnuxun xuakēxa; ⁹ 'aínbi ka amiribishi numakuru anu 'iruti űubi 'aíma 'ain nunti chaiira anubi utékēankēxa, me bakan ēnpatisamapan 'ain. Utékēnia ka Noénēn aín mēkēnan bikin numakuru nunti chaiira anu atsímiakēxa.

10 Usokin 'atankëxun ka mapai achúshi 'imainun rabé nètë pain, kain-tankëxun Noénën amiribishi numakuru xutëkéankëxa. 11 Xukëx kuanpuni ñantabukëbë ukin, ka aín xétan olivos kaké i pëchi xëñubëtsinkin bëakëxa. Usakin bëia iskin ka Noénën sinánkëxa baka ka êskibuti kuabutia kixun. 12 Sinánkin ka kaiankëxa mapai 'imainun rabé nètë, kaintankëxun ka amiribishi numakuru xutëkéankëxa; xukëx kuanxbi ka numakuru utëkéama 'ikën. 13 Usa 'ain ka Noé a baritiakaman seiscientos 'imainun achúshi baritiañu 'iakëxa, mekama êskibukë 'ain. Achúshi 'uxë 'ikëbë nètë achúshi 'ain ka, Noénën nunti chaiira aín maskuan meu 'ikë aín xëkuë chukúma êchikin nankin iskëxbi ka me ênpati baka êskikë 'iakëxa. 14 Usai 'itankëxa veintisiete nètë rabé 'uxë 'ain ka, 'aimashi kiani meshi rakátanun baka êskibukë 'iakëxa.

15 Usaia 'ian ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa: 16 Nunti chaiira anuax ka chikít, min xanu min bëchikë min bëchikënën xanu a kamabëbi kamina chikiti 'ain kixun ka kakëxa. 17 'Imainun kamina mibëa 'ikë ñuina aribi chikínti 'ain: ñuina pëchiñu a 'arakati ñuinakama, axa men nirikë ñuinakama, anu kuankian tuapati 'uákamë 'ëökin me tsitsirutanun. 18 Usakian kakëx ka Noé aín xanu, aín bëchikë aín bëchikënën xanu aín piaka akamabë nunti chaiira anuax chikiakëxa. 19 Usai chikíkëbë ka ñuinakamaxribi a 'arakati 'imainun a 'arakatima, men nirikë 'imainun axa manan nuánkë ñuina pëchiñu akamaxribi chikiakëxa. 20 Usai chikítankëxun ka Noénën anuxun Nukën 'Ibu, rabikin asábi ka kakin kati maxáx maburukin 'atankëxun anuxun ñuina upibushi 'imainun ñuina pëchiñu upíra, akama achúshi achúshi bitankëxun Nukën 'Ibu asábi ka kakin 'aímai këñutanun xaroxuankëxa. 21 Usokian 'aia ka Nukën 'Ibu aín sanu upíra 'ikë anu nukutia xëakëxa, xëti ka kiakëxa: 'Uinsaranbi kana amiribishi menu 'ikë ñukama unin 'ucha kupín këñunuxuma 'ain, unin ka xura 'ixuinshi 'atima ñu 'atishi sinania. 'Imainun kana amiribishi ñuinakama 'aisamokin 'ën bërí 'akësokin këñutëkëntima 'ain.

22 "Ënë nètë këñutisama pain 'ain ka unin ñu 'apátankëxun biti 'ikën; 'imainun ka 'itsís ira 'ianan matsi 'ianan, suñu bëkíanan mitabutankëx baritia 'ianan nètë 'imainun imé 'iti 'ikë kiax ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa."

9

Diosan Noébëtan achúshi ñu 'akin mënio ñuikë bana

1 Nukën 'Ibu Diosan ka upíokin sinánxunkin Noé 'imainun aín bëchikëkama, êsokin kakëxa: Kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain. 2 Kamabi ñuina ënë menu 'ikë ax ka mitsumi rakuëti abáti 'ikën. Kamabi ñuina suñunu nuánkë, men nikë 'imainun parúmpapa bakanu 'ikë, akamax mitsubëira 'imabi mi 'ura bukuti 'ikën. 3 "Ën kana mi kain kamina kamabi ñuina 'imainun ñu 'apátankëxun bimia pianan kamina añu kaina pisatanin aribi piti 'ain. 'Ën kana akama mi 'inanin. 4 'Aínbi kamina achúshi ñu ashi pitima 'ain ax ka ñuina nami aín imikëñun pitima 'ikën: ax ka nami imiñu a 'ikën, aín 'imi kupín ka kamabi uni 'imainun ñuinakama tsotia. 5 'Ën kana uni achúshi achúshi 'imainun ñuinaribi mitsu achúshi achúshinën imi kupí uisakin kara mitsu 'axa a ñukáti 'ain. 'Anan kana achúshi achúshi uni uísa kara bëtsi oxa aribi usokinbi 'ati 'ain.

6 Uin kara bëtsi uni 'aia, aka bëtsi unínribi 'ati 'ikën. Unix ka Nukën 'Ibu Diosan a iskësabi okin unio 'ikën usa 'ain.

7 'Aínbi kamina mitsun, 'itsaira bëchipakin atubëtan me tsitsirui 'uakamë 'ëoti 'ain!

8 Diosan ka êsokinribi Noé 'imainun aín bëchikëkamaribi kakëxa: 9 "Ka kuat, 'ën kana achúshi ñu mibëtan 'anan min rëbúnkikama, 10 'imainun kamabi ñuina axa mibë nunti chaiira anuax chikíkë akamabëtan 'ain: 'akin: kana

ñuina pëchiñu, a 'arakati ñuina 'imainun 'arakatima ñuina 'ianan ñuina menu 'ikë akamabëtan 'ain. ¹¹ 'Ën mibëtan 'akë ñu akana bëtsiokin nantëkëntima 'ain: amiribishi kana unikama 'imainun ñuinakama këñunun bakan tita chaiira 'ëmitëkëñuxuma 'ain, bakan tita chaiira ka 'itëkëñuxuma 'aia menu 'ikë ñuinakama këñutëkëñu."

¹² Ënëx ka a 'unántiokin achúshi ñu mitsubëtan 'akin manutima okin, kamabi ñuina kamabëtanribi 'akë 'ikën: ¹³ 'ën kana nón bai naí kuin kamanu anuaxa mëratiokin nan, ax ka achúshi ñu 'ën mibëtan 'akësa 'iti 'ikën. ¹⁴ Usa 'ain ka únsaran karana 'ën kuin manámi mëranun 'imin, 'imikëbë ka anu nón bai mërati 'ikën. ¹⁵ Usa 'ain kana mitsubëtan achúshi ñu 'akë a 'ën sinánti 'ain, 'imainun kamabi ñuinabëtan 'akë a, usa 'ain ka amiribishi bakan tita chaiira kamabi ñu menua këñui 'ëtëkëntima 'ikën. ¹⁶ Únsaran kara nón bai kuinnu mërati anu kana 'ën a iskin, achúshi ñu nëtëtima okin 'akë ax ka unikama 'imainun ñuina kumabi menu 'ikëbëtan 'á 'ikë kixun sinánti 'ain. ¹⁷ Ënëx ka 'ën 'unánti okin achúshi ñu anubia 'itiokin kamabi uni 'imainun ñuina menu 'ikë akamabëtan 'akë 'ikën Èsakin ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa.

Noé 'imainun aín bëchikëkama 'ia

¹⁸ Ënëx ka Noénën bëchikëkama nunti chaiira anuaxa chikíkë akamax ka Sem, Cam, Jafet 'iakëxa, Cam ax ka Canaán kakë aín papa 'iakëxa. ¹⁹ Ënëkamax ka Noénën bëchikë rabë 'imainun achúshi 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúnkikama kamabi menu kuaní amiribishi 'uákamë 'ëoi mekama oi kuantëxa.

²⁰ Usa 'ain ka Noénën menu ñu 'apákin pëukin naë 'atankëxun uvas 'atabakin 'apákëxa. ²¹ Achúshi nëtë 'ikëbë ka Noé uvas baka kachokin 'akë a xëtankëx päëankëxa, usai 'iax ka sinanima aín chupa pëtankëx xubusa okían 'akë chupa këxtú a nëbëtsi 'ukëmëu 'uxax rakakëxa. ²² Usai 'ikë ka Cam Canaánën papa an isti 'ikëmabi chupañauma rakákë isakëxa, usai 'ikë isbiani kuanxun ka ëmanua aín xukën rabë ñuixuni chikiakëxa. ²³ Usakin ñuixunkëxun ka Sem 'imainun Jafetnën chupa chaxké, bixun ain tëxanu 'arubiani anun aín papa isima amo bësukiani kaxushi kuanxun rakuakëxa. Rakubëtsini kaxutan aín papa chupañauma rakákë isti rabanan uakëxa, usokin rakubëtsini ka isima amoshi bësuax utankëx chikiakëxa. ²⁴ Usakian aín bëchikëñën 'akëx ka Noé ain paënkë inúkëbë bësuakëxa, bësukin ka aín bëchikë 'anákanëan 'akë a 'unánkëxa, ²⁵ 'unáni ka kiakëxa:

¡Mix kamina 'atimokë 'iti 'ain Canaán!

¡Min xukën rabëtan rëbúnkinën ka tëmëramikin min rëbúnki ñu mëëmiti 'ikën!

²⁶ Usokin 'axa basikëbëtan ka ësokinribi kakëxa:

Chúamarua ka Nukën 'Ibu Semnën Dios 'iti 'ikën,

Canaánën bëchikëkama ax ka tëmërakin an uni ñu mëëxunkëishi 'iti 'ikën.

²⁷ 'Ën kana Nukën 'Ibu Diosan Jafet chaiira meñu 'ianan aín bëchikëkama 'uákamë 'ëoti kuëënin;

'imainun kana Semnën, rëbúnkikamabë Jafet aín rëbúnkinëx 'iti kuëënin 'aínbi ka,

Canaánën bëchikëkamax tëmërakin uni ñu mëëxuni bukuti 'ikën.

²⁸ Usaia bakan titachaiira 'ikuatsian 'ain ka Noé trescientos cincuenta baritia imi tsópaiankëxa;

²⁹ usokin kamabi ñu 'atankëx ka Noé novecientos cincuenta baritia tsótëkëntankëx ñuakëxa.

10

Noénën rëbúnkikama 'ia
(1 Cr 1.5-23)

¹ Ēnē kamax ka Noénën bëchikë Sem, Cam 'imainun Jafet, akaman rëbünki 'ikën, atux ka bakan tita chaiira 'ikuatsian 'ain, atunbi bëchipati tsóa a kama 'iakëxa.

² Jafetnën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa Gómer, Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec 'imainun Tirás. ³ Gómernën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa Asquenaz, Rífat 'imainun Rogarmá. ⁴ Javánnën bëchikëkama ka 'iakëxa Elisá, Tarsis, Quitim 'imainun Todanim. ⁵ Ēnē unikamax ka Jafetnën rëbünki 'iakëxa, ax ka achúshi Javán kakë 'iakëxa, aín rëbúnkinëx ka parúmpapa kuëbí tsóti 'uakamë 'eokëxa, usai 'ika aín bananbi bananbi banaí aín aintsibë timëax aín menu menubi tsóakëxa.

⁶ Camnën bëchikëkama aín anë ka 'iakëxa Cus, Misraim, Fut 'imainun Canaán. ⁷ Cusnën bëchikëkaman anë ka 'iakëxa Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá 'imainun Sabtecá 'imainun ka Raamá aín bëchikëñën anë Sebá 'imainun Dedán kakë 'iakëxa. ⁸ Cus ax ka bëtsi bëchikëñu Nimrod kakin anëkëñu 'iakëxa, ax painra ka uni kushiira a menu 'iakëxa. ⁹ Nimrod ax ka usai 'itia Nukën 'Ibu kuëñkëbë an ñuokë unira 'iakëxa. Anuax ka achúshi bana ësai kia: Nimrod axa Nukën 'Ibu kuëñkëbë ñuira okë 'ia usaribi ka 'iti 'ikën. ¹⁰ Usa 'ain ka Nimrod ax 'apu 'ain ëma chabu Babel, Érec, Acad 'imainun Calné, ënë ëmakamax ka Sinar menu 'iakëxa. ¹¹ Sinar menuax ka Asur kakë uni ax mërakëxa, mëraxun ka Nínive, Reohobot-ir, Quélah, ¹² 'imainun ëma chaiira Resen kakë, axa Nínive amo 'imainun Quélah axribi amo 'ikë a 'akëxa. ¹³ Usa 'ain ka Misraimnën rëbúnkikama ax ludeokama, anameokama, lehabitakama, naf-tuhítakama, ¹⁴ patruseokama casluhítakama 'imainun, caftoritaskama ax ka anuaxa filisteo unikama chikia 'ikën. ¹⁵ Canaán ax ka rabë bëchikëñu 'iakëxa aín rëkuën ax ka 'iakëxa Sidón, kakë aín 'anáka ax ka 'iakëxa Het. ¹⁶ Usa 'ain ka Canaánnën rëbúnkikama ax ka jebuseos, amorreos, gergeseos, ¹⁷ heveos, araceos, sineos, ¹⁸ arvadeo, semareo 'imainun hamateo 'iakëxa. Usai 'ikë 'itsa baritia 'inúkëbë ka cananeonën rëbúnkikama ax mekama mekama nu kuankëxa. ¹⁹ Usa 'ain ka cananeo unikama me ax Guerar kakë me ami kikiani Sidón kakë ëma, anuax kuanx Gaza kakë ëma chukúma anu sënëñ 'iakëxa, 'imainun ka Sodomá, Gomorra, Admá 'imainun Seboím, kakë anuxunbi Lesa kakë ëma anu bërunkin bikë 'iakëxa. ²⁰ Ēnē unikamax ka Camnën rëbünki 'iakëxa, achúshi achúshi ëmax ka aín aintsibë aín menubi tsóti 'ain bananbi banakëxa.

²¹ Sem, ax ka Jafetnën xukën aín apan 'iakëxa, anribi ka bëchipakëxa. Kamabi Ébernën bëchikëkamax ka Semnën rëbünki 'iakëxa. ²² Semnën bëchikëkamax ka 'iakëxa Elam, Asur, Arfaxad, Lud 'imainun Aram. ²³ Aramnën bëchikëkamax ka 'iakëxa, Us, Hul, Guéter 'imainun Mas. ²⁴ Arfaxad ax ka Sélahnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Sélah ax Ébernën papa 'iakëxa. ²⁵ Usa 'ain ka Ébernën rabë okin bakë bëchiakëxa: achúshinëx ka Péleg kakë 'iakëxa, axa anu 'ain ka unikama kamabi menu kuani abísakëxa; 'imainun ka Pélegnën xukën ax Joctán kakë 'iakëxa. (Péleg ax ka bëtsi bëtsi menu kuani amanu kuankëxa.) ²⁶ Joctán ax ka ënë unikaman papa 'iakëxa Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jérah, ²⁷ Hadoram, Uzal, Diclá, ²⁸ Obal, Abimael, Sebá, ²⁹ Ofir Havilá 'imainun Jobab. Kamabi ënekamax ka Joctánnën bëchikëkama 'iakëxa. ³⁰ Usa 'ain ka anua atux tsókë anuaxbi kuankë me ax Mesá aukíkiani kuankë 'imainun Sefar ax aukúaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa, ³¹ Ēnē kamax ka Semnën rëbünki 'iakëxa, achúshi achúshi ëma 'imainun ka aín aintsibëbi aín menubi tsóti ain bananbi banakëxa.

³² Ēnekamax ka Noénën bëchikëñën aintsikama 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúnkinëx anubia aín rara tsóa menubi 'iakëxa. Baka chaiira 'ikuatsian 'ain

ka abisi amanu amanu kuani atun ěmabi 'ai anu tsókankĕxa.

11

Babel kakĕ torre 'akan

¹ Usa 'ain ka a nĕtĕkaman bĕtsi bĕtsi banan uni banatisamapan 'ain a menu 'ikĕ unikamax achúshi banáinshi banakĕxa. ² Usai 'i ka aukúaxa bari urukĕ a menu uni chikíkiani 'ura kuankin me barikin Sinar kakĕ amia mĕrakĕxa, mĕrakin ka me sapan upí anubi tsótisa mĕratankĕx anubi tsóti bĕrukankĕxa. ³ Achúshi nĕtĕn ka atúxbi timĕax kanankĕxa: Usa 'ain ka a unikaman maxáx 'imainun tsĕpasa ñu akama 'akinma Ladrillo 'imainun asfalto akama kĕñun aín xubukama 'akĕxa.

⁴ Usai kitankĕx ka amiribishi kanantĕkĕnkankĕxa: Achúshi ěma chaiira 'anan kananuna torre ěnĕn menma uarukin chaiorukin naibĕtan sĕnĕn 'ati 'ain. Usakin 'aia iskin ka bĕtsi unikaman sinánti 'ikĕn a unikamax ka sinánñuira 'ianan kushiirabu 'ikĕn kixax ka kiti 'ikĕn, usa 'ain kananuna nukamax bĕtsi mekamanu kuani abístima 'ain. ⁵ Aínbi ka Nukĕn 'Ibun usakian ěma 'imainun torre unikaman ěnĕn menma chaiorukin 'akĕ a ubuxun isakĕxa.

⁶ Ěsokin unikaman 'akĕbĕtan ka Diosan sinánkĕxa: Atux ka achúshi ěma chaiira 'anan achúshi banáinshi banaia; usa 'ixun ka ěnĕ ñu mĕĕti 'ati sinánxun 'aia, bĕri ka uínbi ěmitisama 'inun 'aia. ⁷ Usa 'ain ka Nukĕn 'Ibu Diosan atun ñu 'aia istisatankĕx kiakĕxa, bĕtsi bĕtsi banan bananun kananuna uni 'imiti 'ain, usai 'i ka bĕtsin kakĕxunbi bĕtsin bana kuakámati bĕnĕti 'ikĕn. ⁸ Usakian Nukĕn 'Ibun 'imikĕx kamabi menu kuani abískin ka atúan 'akĕ ěma a ěnkankĕxa. ⁹ A menuxun ka Nukĕn 'Ibun achúshi banáinshi banaiaibi unikama bĕtsi bĕtsi banan bananun 'imiakĕxa, kamabi mekamanu kuania amanu amanu kuantanun, usokĕx ka mekama oi amanu amanu kuani abísakĕxa. Usokian axun Nukĕn 'Ibu Diosan uni bĕtsi bĕtsi banan banamikĕ kupín ka Babel kakĕ anĕakĕxa.

Semnĕn rĕbúnkikama 'ía (1 Cr 1.24-27)

¹⁰ Ěnĕkamax ka Semnĕn rĕbúnki 'iakĕxa. Bakan tita chaiira 'ikĕ inúkĕ rabĕ baritia 'ain ka Sem cien baritiañu 'ain, aín bĕchikĕ Arfaxad bakĕankĕxa. ¹¹ Usakin 'atankĕx quinientos baritia 'imi tsókin ka Semnĕn amiribishi xanu 'imainun bĕbuokin bakĕ bĕchipatĕkĕankĕxa.

¹² Arfaxad an ka treinta 'imainun cinco baritiañu 'ixun Sĕlah bĕchiakĕxa. ¹³ Usakin 'atankĕx, Arfaxad cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin, ka xanu 'imainun bĕburibi okin bakĕ bĕchipatĕkĕankĕxa.

¹⁴ Sĕlahnĕn ka treinta baritiañu 'ixun Éber bĕchiakĕxa. ¹⁵ Usakin 'atankĕx ka Sĕlah cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin xanu 'imainun bĕbuokin bakĕ bĕchipatĕkĕankĕxa.

¹⁶ Ébernĕn ka treinta 'imainun cuatro baritiañu 'ixun ka aín bĕchikĕ Péleg bĕchiakĕxa. ¹⁷ Usakin 'atankĕx ka Éber cuatrocientos treinta baritia 'imi tsókin, xanu 'imainun bĕbuokin bakĕ bĕchipakĕxa.

¹⁸ Pélegnĕn ka treinta baritiañu 'ixun ka Reú bĕchiakĕxa. ¹⁹ Usakin 'atankĕx ka Péleg doscientos nueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bĕbu 'inun bakĕ bĕchipatĕkĕankĕxa.

²⁰ Reú ax treinta 'imainun rabĕ baritiañu 'ixun ka Serug bĕchiakĕxa. ²¹ Usakin 'atankĕx ka Reú doscientos siete baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bĕbu 'inun bakĕ bĕchipatĕkĕankĕxa.

²² Serug ax treinta baritiañu 'ixun ka Nahor bëchiakëxa. ²³ Usakin 'atankëx ka Serug doscientos baritia tsóakëxa, tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkëankëxa.

²⁴ Nahor ax veintinueve baritiañu 'ixun ka Téräh bëchiakëxa. ²⁵ Usakin 'atankëx ka Nahor ciento diecinueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun amiribishi bakë bëchipatëkëankëxa.

²⁶ Téräh ax setenta baritiañu 'ixun ka Abram, Nahor 'imainun Harán akama bakë bëchiakëxa.

Téradnën rëbúnkikama 'iá

²⁷ Ènë kamax ka Téradnën rëbúnkikama 'iakëxa, ax ka Abram, Nahor 'imainun Harán ain papa 'iakëxa. Harán ax ka Lotnën papa 'iakëxa, ²⁸ ax ka Ur kakë anu 'ikë Caldea me anuax ain papa Téräh 'isama pain 'ain ñuakëxa. Anuaxa bakëan me anuaxbi. ²⁹ Usa 'ain ka Abramnën ain xanu Sarai bimainun, Nahor anribi ain xanu Milcá biakëxa, ax ka Haránnën bëchikë 'imainun Iscá ain chirabakë 'iakëxa. ³⁰ Usa 'ain ka Sarai ax tuakëma xanu 'aish tuáñuma 'iakëxa. ³¹ Usa 'ain ka Téräh ax Ur kakë ëma anuax Canaán kakë menu kuani kuankëxa, kuankin ka Abramkëñun ain xanu Sarai ain piaka akëñun ain xuta Lot a Buánkëxa. 'Ainbi ka Haram kakë ëma anu, bëbatankëx anu tsóti bërúakëxa. ³² Usai 'itankëx ka Téräh Harán kakë ëma anuax doscientos cinco baritia tsótankëx ñuakëxa.

12

Nukën 'Ibu Diosan Abram kakë uni kaisa

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun achúshi nëtë 'ikëbëtan Abram kakëxa: min menuax ka kuantan, min aintsikama ëbiani kamina ënë menuax kuantu 'ain, bëtsi menu kamina kuantu 'ain, 'ën mi ismimainun. ² Min rëbúnki kamabëtan kana achúshi ëma chaiira 'anuxun 'ain; 'anan kana upiókin sináñxunti 'ain, usakin 'aia iskin ka bëtsi unikaman a unikamax ka sináññuira 'ianan kushiirabu 'ikë kix kiti 'ikën, mi kupín kana kamabi menu 'ikë unikama upitax bukunun upiókin sináñxunti 'ain. ³ Uin kara mi upiókin 'akinia aribi kana 'ën upiókin sináñxunti 'ain, 'imainun kana uin kara mi 'atima oia aribi 'ënribi 'atima oti 'ain; mi kupí kana kamabi menu 'ikë unikama upiókin sináñxunti 'ain.

⁴ Èsokian kakëx ka Abram Nukën 'Ibun kakësabi oi Harán kakë me anuax kuankëxa. Setenta 'imainun cinco baritiañu 'aish ka anuax chikíakëxa Canaán kakë me anu kuani. ⁵ Kuankin ka ain xanu Sarai këñun ain piaka Lot buánkëxa, 'imainun ka ain ñuina ain ñukama 'imainun ain ñumëmikë unikama Harán kakë me anuxuan bikë akama buánkëxa. Buani kuanx ka Canaán menu bëbakëxa, ⁶ bëbakiani kuani ka Abram a mekama inubiani kuanx Siqum, anua i chaiira nikë Moré kakë anu bëbakëxa. A menu ka cananeo unikamax tsóakëxa. ⁷ A menuax ami mërakin ka Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Ènë me kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain. Usakian kakëxun ka Abramnën achúshi anuxun Nukën 'Ibu asábi ka kixun kati maxax bukunrukin 'akëxa, anuaxa ami mërakë kupí.

⁸ Usai 'itankëx ka anuax chikíki kuanxun amiaxa bari urukë Betel kakë ëma au 'ikë niñu me anu xubusa okin ain chupa këxtú pëniakëxa. Betel kakë ëma ax ka amia bari kuabúkë au 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka achúshi ëma. Ai kakë axribi amiaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa. A menuxunribi ka Abramnën anuxun Nukën 'Ibu rabiti 'atankëxun rabiakëxa. ⁹ Usakin 'atankëx anu pain 'itankëx ka munu 'ikiani kuani, Négueb kakë me ami kikiani kuankëxa.

Abram Egípto kakë menu tsóti kuan

¹⁰ Usa 'ain ka anua Abram tsótanbi a menu a piti ñu 'aimaira 'iakëxa, usa 'ain ka Abram a menuax 'itsama baritia ishi, Egipto menu anua a piti ñu 'ain anu tsóti kuankëxa, anua 'ikë me anua a piti ñu a nētënu 'aimaira 'ain. ¹¹ Usai kuanika ka Egipto menu bēbai kuankin, ain xanu Sarai Abramñën kakëxa, ësokin: mi kamainun Ka kumat, mix kamina achúshi xanu upíra 'ën iskëx 'ain, ¹² usa 'ain ka egipcio unikamax mi isi kiti 'ikën: Ënë xanux ka ënë unin xanu 'ikën. Ësai kikin ka 'ë minun kuëenkin mi binxun 'akánti 'ikën. ¹³ Usa 'ain kamina, 'ëx upí 'inun mix ismina 'ën chirabakë 'ai kixun kati 'ain.

¹⁴ Usokin kabiani kuanx ka Abram Egipto menu bēbakëxa, bēbaia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Sarai axa upíra xanu 'ikë isakëxa. ¹⁵ Ismainun ka Egiptonu 'ikë 'apu faraón an ñu mēëxunkë unikamanribi isakëxa, isiani ka anu ka achúshi xanu upíra uaxa kixun kai rikiankëxa. Kakëxun ka aín unikama aín 'ikënu bétánun kixun kakëxa kakëxun ka aín 'ikënu. ¹⁶ Usa iskin ka faraónën Sarai kupí, Abram upíokin 'akinkin 'inaishiakëxa oveja, vaca 'imainun uni an ñu mēëxunti 'imainun xanu an ñu 'axúnti akama 'inánkin asno, 'imainun camello akamaribi 'inánkëxa. ¹⁷ Aínbi ka Sarai kupí, Nukën 'Ibun faraón 'atimokin tēmëramiakëxa aín aintsikama këñunbi 'anan kamabi unikamaribi 'insínmiakëxa. ¹⁸ Usai 'ikin ka faraónën Abram kamiakëxa, kamikëxa aia ka kakëxa: ¿Uisa kupín karamina ësokin 'ën 'an? ¿Uisa kupín karamina min xanu 'aínbi ax ka 'ën xanuma 'ikë kixun 'ë kakëma 'ain? ¹⁹ Mix kamina min chirabakë isa ax 'ikë kix kian, kikëbëtan kana 'ën xanu 'iti bian. Biaxi kana abë 'ikëma 'ain usa 'ain kamina buánti 'ain. ¡Mi 'inantëkëmainun kamina bëríbi buánti 'ain! ²⁰ Usakin Abram katankëxun ka faraónën aín unikama kakëxa, kamina Egipto me ënuua Abram aín xanu 'imainun aín ñukama këñunbi kuantanun xuti 'ain.

13

Abram 'imainun Lot ënanan

¹ Usa 'ain ka Abramnën Egiptonuax chikíkin aín xanu, 'imainun kamabi aín ñu buani kuankëxa, kuanika amiribishi rikiani Négueb me 'ikë anubi kuantëkëankëxa. Kuankëbë ka aín piaka Lot axribi atubë kuankëxa. ² Abram ax ka 'iakëxa uni ñuñuira, usa 'aish ka kuri 'imainun manë uxua kuríkiñu 'ianan, 'itsaira aín ñuina 'arakakëñu 'iakëxa. ³ Néguebnuax amiribishi munu 'ikiani kuantankëx ka Betel kakë ëma 'urama anu paian 'ikian Betelbëtan Ainën nēbëtsionkë anu 'iakëxa. ⁴ A mex ka anu paian anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti maxá bukunrukín 'akë a 'iakëxa, anuxun ka Nukën 'Ibu rabiakëxa. ⁵ Usa 'ain ka Lot axribi ñuñuira uni 'i aín kuku Abramsaribi 'aish, an ñu 'axúnti xanu xuntakukama, ovejakama 'imainun vacakama 'ianan, an ñu mēëxunkë unikamabëbi anu 'iakëxa; ⁶ 'aínbi ka anua atux 'ikë anu aín ñuina 'itsaira 'ain ñuinakaman pasto piti sënënma 'iakëxa. Usa 'ain ka a rabëtax anu 'isama 'ain, ⁷ an Abramnën vacakama bërúankë unikamabë Lotnën vaca an bërúankë unikama nishanani ubionankëxa. Usa 'ain ka a nētëkaman, cananeo 'imainun ferezeo unikamax pain anu tsókë 'iakëxa.

⁸ Usa 'ain ka Abramnën achúshi nētën aín xukënan bëchikë Lot ësokin kakëxa: Mix kamina 'ën 'aintsi 'ibu 'ain, usa 'ain kananuna nu rabë upiti nuibananti 'ain, usaribiti ka an nun ñuina bërúankë unikama nishananima nuibananti 'ikën. ⁹ Usa 'ain kamina min kuëënxun uimíu karamina 'iti 'ain kixun me bariti 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë 'ima amo kuantí 'ain. Mixmi aín tsípumi kuankëbë kana 'ëx aín rëbumi kuantí 'ain, mixmi aín rëbumi kuankëbë kana 'ëx aín tsípumi kuantí 'ain. ¹⁰ Usakian Abramnën kakëxun ka Lotnën me upí anu 'iisa Jordán kakë baka 'urama anua 'umpax 'itsaira 'ikë a isakëxa,

iskin ka Sóar 'urama 'ikë ëma chukúma aribi isakëxa, usa 'ain ka a menu 'itsaira 'umpax 'imainun naësa me chaiira 'ikë isakëxa. Ax ka Egipto me iskësa 'iakëxa. (Ënëx ka Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñutisama pain 'ain 'iakëxa.)¹¹ Usa 'ain ka Lotnën kamabi Jordán kakë baka anu 'ikë me sapan kaisakëxa, anuax ka anua 'ikë anuax amiaxa bari urukë ami kikiani kuankëxa. Usai 'ika Abram 'imainun Lot ënanankëxa.¹² Usa 'ain ka Abram axa Canaán kakë me anubi bërúmainun, Lot ax me sapan amia 'ikë ëmakama Sodoma 'imainun Gomorra a 'urama tsóti kuankëxa,¹³ anuxun ka kamabi unin 'atima 'ixun 'aisamairai Nukën 'Ibuni 'uchakin bëtsi bëtsi ñu akëxa.

¹⁴Usaia anuax Lot kuankë 'ain ka a basikëbëtan Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Anumi 'ikë ënuxunbi kamina upíokin aín tsipumia isanan aín rëbumiokin isti 'ain, isanan kamina amiaxa bari urukë amia isanan amia bari kuabúkë amiaribi isti 'ain;¹⁵ 'ën kana kamabi me min iskë ënëkama mi 'inánti 'ain, ax ka minan 'ianan xëñibua 'aímbi min rëbúnki kamanan 'iti 'ikën.¹⁶ 'Ën kana min rëbúnkikama 'aisamaira menu 'ikë masin bërusa 'inun 'imiti 'ain. Usa 'aish ka masi bëru tupuntisama usaribi 'iti 'ikën, 'ianan ka tupuntisamaira min rëbúnkikama 'iti 'ikën.¹⁷ ;Usa 'ain kamina bëri nirukiani kuanxun 'ën mi 'inánuxun kakë me a pain isi kuantí 'ain, iskin kamina aín chaxké 'imainun aín pampa, akama pain isikuanti 'ain akama kana mi 'inánti 'ain!¹⁸ Usa 'ain ka Abram anua 'ikë anuax aín ñukama mëniobiani niñu me Mamré kakë uni ainan 'ain Hebrón kakë ëma 'urama 'ikë anu 'i kuankëxa. Anuxun maxax bukunrukin 'atankëxun Nukën 'Ibu rabiakëxa.

14

Abramnën Lot buánkankëbi bitëkëan bana

¹Usa 'ain ka a nëtëkaman Amrafel ax Sinar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Arioc axribi ka Elasar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Quedorlaómer axribi ka Elam kakë me anu 'apu 'iakëxa, 'imainun ka Tidal axribi Goím kakë me anu 'apu 'iakëxa.² Ënë 'apukamax ka 'apu Bera, Sodoma kakë ëmanu 'ikë abë 'akanankëxa, abë 'ianan ka 'apu Birsá Gomorra kakë ëmanu 'ikë abë 'ianan, ka 'apu itsi Sinab Admá kakë ëmanu 'ikë 'apu abë 'ianan, Seméber kakë 'apu Seboím kakë ëmanu 'ikë 'imainun, 'apu itsi axa Bela kakë ëmanu 'ikë abëribi 'akanankëxa, a ëmabi ka Sóar kakinribi anëakëxa.³ Ënë mapai achúshi 'apukaman ka aín suntárukama Sidim kakë me sapan anu timëakëxa, anu ka parúmpapa bamakë kakë ax 'iakëxa.⁴ 'Itsa baritia 'inúkë 'ain ka 'apu Quedorlaómer an mapai rabë 'imainun rabë baritia, anun an kuënkësa okin ñu 'anun 'amiakëxa, 'aímbi ka bari achúshi 'irutëkënkë anun mapai achúshi 'apu kaman a 'apubë 'akánanti sinánkëxa.⁵ Usakin sinántakëx ka baritia itsi 'irukëbë, Quedorlaómer 'apu 'imainun 'apu raíri abëa 'akianankë kamabë kanankiani anua Astarot Carnaim me 'ikë anu kuankëxa, kuanxun ka anu 'ixun refaitakama a pain 'atankëxun; zuzita kamaribi, Ham kakë menuxun 'anan emitas kamaribi, Savé-quiriataim menuxun 'akëxa,⁶ 'anan ka 'akánanti 'unairakëkamaribi abë 'akanankin abámikin Seir me anu 'ikë bashikama anubi nuibiankin 'akëxa, usakian 'akëxa kuania ka me anua El-Parán 'ikë anubi, nuibiankin 'akëxa, ax ka anu uni 'ikëma me a rapasu 'iakëxa.⁷ Usokin 'atankëx baitsin amirbishi utëkënkín ka Quedorlaómer 'imainun aín suntárukama, 'imainun abëa kuankë 'apu raíri akamabë En-Mispát, 'ikëbia Cadés kakë anu bëbakëxa, bëbakiani kuankin ka añu kara bainua mëraia abi 'atimonan këñuakëxa, usokin 'anan ka kuankinshi anu 'ikë amalecíta aribi 'akëxa, 'anan ka amorreokamaribi raíri ëmakama 'akësaribi okin 'abiani kuankëxa, ax ka Hasesón-tamar me 'ikë anu 'iakëxa.

⁸ Usa 'ain ka Sodoma, Gomorra, Admá, Seboím, 'imainun Belanu 'iké 'apukama ax me sapan Sidim kaké anuax 'akanani kuankëxa. ⁹ Anuax ka ëné mapai achúshi 'apukama Quedorlaómer Amrafel 'imainun Arioc abé 'akanankëxa, ëné rabé 'imainun rabé 'apukamax ka Elam, Goím, Sinar 'imainun Elasar a ëma kamanu 'iké 'iakëxa. ¹⁰ Kamabi Sidim kaké me sapan anu ka chua me pëan pëankiké anubia unia 'iakëxa, usa 'ain ka Sodoma 'imainun Gomorranu 'iké 'apu 'akanankënuax 'iakëti kuaníbi anu nanëakëxa. Usai 'imainun ka raíri 'apukamax ninu abákëxa. ¹¹ Usa 'ain ka rabé 'imainun rabé 'apun suntárुकaman Sodoma 'imainun Gomorra kaké ëma rabé, anu atsíntankëxun anu 'iké unikaman ñu aín piti, ain ñu kupiké aín 'arakaké ñukama këñunbi kamabi bitankëxun aín nëtënu anu 'iké unikama këñunbi buánkëxa. ¹² Usa 'ain ka Sodoma kaké ëmanu 'iké Abramnën, xukënan bëchiké Lot axribi anu 'iakëxa, 'ikébi ka aribi aín ñukama 'imainun an 'arakaké ñuinakama këñunbi ñatanbiankin buánkankëxa. ¹³ Usakian 'akëbé ka uni achúshi abákëxa, abaxun ka usaía 'iké Abram hebreo uni a ñuixuankëxa, ax ka uni achúshi Mamré aín menu tsóké 'iakëxa, a unix ka amorreo unibu 'iakëxa, Mamré ax ka Escol 'imainun Aner aín xukën 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Abrambé nuibananké 'iakëxa.

¹⁴ Usakian aín piaka ñatanbiankin buánké ka Abramnën kuakëxa, kuabiani kuaxun ka aín xubunuax bakëntankëx kaniké unikama a 'imainun an ñu mëëxunké aín unikama amira sinánké akama timëakëxa, timëkëx ka trescientos dieciocho a unikama 'iakëxa, usakin timëtankëx ka Abram aín unikama timëbiantankëx 'apukama nui Dan kaké ëma sënënké anu bëbakëxa. ¹⁵ Anu bëbax ñantabukëbetan ka Abramnën aín unikamabëtan atun sinánkënumashi ratukinshi anu bukuké ami bëbarukin 'akëxa, abé 'akanankin ka a 'apukama abámikin Hobá anu sënën 'akëxa, ax ka Damasco ëma aín tsipumí 'iké au 'iakëxa, ¹⁶ usokin 'akëxa 'apukama abákëbetan atun buánké kamabi ñukama biakëxa. Usakin bianan ka Abramnën 'ain xukënan bëchiké Lot aín ñukama 'ain ñukamabi biakëxa, bianan ka xanukama bianan raíri unikamaribi biakëxa.

Melquisedecnën 'upiokin Abram sinánxuan

¹⁷ Usokin 'atankëx ka Abram amiribishi utëkëankëxa, Quedorlaómer kaké 'apu akëñun raíri 'apukama abëa 'iké akamakëñunbi 'abëtsinia ka Sodomanu 'iké 'apu an upiokin biakëxa, Savé kaké me sapan anuxun biakëxa, a mex ka 'apukaman me kaké 'iakëxa. ¹⁸ 'Imainun ka bëtsi 'apu Melquisedec, kaké 'apu Salem ëmanu 'iké anribi biakëxa, ax ka sacerdote Nukën 'Ibu Dios an kamabi ñu unio kushiira naí manámi 'iké aín uni 'iakëxa, an ka pán këñun vino 'inánkin.

¹⁹ Upiokin sinánxunkin Abram ësokin kakëxa:

Mi ka Nukën 'Ibu Dios naí manámi 'iké an naí
'imainun mekama unio an 'upiokin sinánxunti 'ikën;

²⁰ 'ianan ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mi, abëmi 'akananké unikama 'anun 'amiké ax 'upiokin rabiké 'iti 'ikën.

Usakian Melquisedecnën kakëxun ka Abramnën an bibiankin buánké ñukama raíri 'inánkëxa. ²¹ 'Inánkëxunbi ka Sodomanu 'iké 'apun Abram kakëxa:

—Unikama ashi 'ë 'inánan kamina mín biké raíri ñukamabi buánti 'ain.

²² Usokin kakëxunbi ka Abramnën ësokin kakëxa:

—'Ën kana ësokin kana 'anuxun 'ai kixun Nukën 'Ibu kushiira an naíkëñun me unio a kan, ²³ 'ën kana uisa min ñubi bikin ñuman chararabi bianan, anúnmi tsitékërekiké abi anun 'ën taxaka tékërekati bitsiman, mixmi uñsaranbi mín ismina 'ë ñuñuira 'imian kias kitima kupín. ²⁴ 'Ën kana añu ñubi

'enan 'iti bitsiman, usa 'ain ka 'ex abë kuankë unikama atun pikë ax kuni 'ásabi 'iti 'ikën. Usa 'ain ka ax 'ebë kuankë unikama Aner, Escol 'imainun Manré, akaman ainan 'inun ñu biti 'ikën, ësakin ka Abramnën Sodomanu 'ikë 'apu kakëxa.

15

Nukën 'Ibu Diosan Abram achúshi ain bëchikë 'inánuxun ka bana

¹ Enë ñukama 'atankëxa 'inúkë 'ain ka Nukën 'Ibun Abram namákin iskësokian isia kakëxa:

—Kamina rakuëtima 'ain Abram, 'ex kana an mi bërúankë a 'ain. Min biti ñu ax ka chaiira 'inuxun 'aia. ²⁻³ 'Aínbi ka Abramnën kakëxa:

—'En 'Ibu 'imainun 'en Dios, ¿uisa karana minmi ñu 'inánkëxun, ñankáishibi bixun 'ati 'ain, minbi kamina 'ex kana achúshi bëchikëñumabi 'ai kixun 'unanin minbi kamina achúshi bëchikëbi 'ë 'inánkëma 'ain? Usa 'ain ka kamabi 'en ñukama an biti Eliézer Damasconu 'ikë uni 'en kaniokë, an 'ex ñukëbëtan 'en kasunania ñukama biti 'ikën. ⁴ Èsokin kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Èsakin min bëchikëñenbi ka mix ñukëbëtan min ñukamabi biti 'ikën, bëtsi unin ka min ñu bitima 'ikën.

⁵ Usokin katankëxun ka Nukën 'Ibun Abram ëman, buánxun ësokin kakëxa:

—Upiokin ka naí manámia 'ispakama is, iskin kamina min tupuntisa 'ikë tupunti 'ain. Usaribi ka min rëbúnkinëx tupuntisamaira 'itsaira 'iti 'ikë kixun kakëxa.

⁶ Usakian kakëxun ka Abramnën usa ka aséjabi Nukën 'Ibu 'ikë kixun sinánkëxa, sinánkëbë ka ax 'ex kikësabiokin ka 'aia kixax ami sinánkëxa.

⁷ Èsakinribi ka kakëxa:

—'Ex kana min 'Ibu 'ain; usa 'ixun kana 'en mi Ur kakë me anua caldeo unibu tsókë anua chikiankën, ënë me xëniuba 'aínbi minanbi 'inun 'inánuxun.

⁸ —Kakëxunbi, ka Abramnën ësokin kakëxa, 'en 'Ibu 'imainun 'en Dios ¿Uisakin karana aséjabi ka 'enan ënë me 'ikë kixun 'en 'unánti 'ain? —kixun ka Abramnën kakëxa.

⁹ 'Imainun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—È kamina vaca xanu bërí kanikë achúshi bëxúnti 'ain, bëanan kamina achúshi cabra 'imainun achúshi carnero, rabë 'imainun achúshi baritiañu káusun bëti 'ain, achúshi achúshi 'imainun kamina ñumakuru bërí kanikë achúshiribi bëanan rabëtax níké numakuru bëti 'ain.

¹⁰ Usakian kakëxun ka Abramnën a ñuinakama Dios bëxúankëxa, bëxun ka panárabë okin tukaxun amo rabëbi bëtsi bëmánon buküankëxa; 'anan ka ñuina pëchiñu rabë a tukakinma usabi nankëxa. ¹¹ Usakin 'atankëxuan buküanbi ka an bamakë ñuina pikë xëtëkama ñuinanën nami pikatsi kixax manánux ubakëxa, ubax anu këñubutia ka Abramnën 'ibiankëxa.

¹² Usakian a ñukama 'akëbëa ñantabuan ka a imë Abram 'aimai rëti 'uxakëxa. Usai 'uxkënkëbi ka achúshi chaiira bëánkibukë an bëararakëxa usakin 'akëx ka 'aisamairai rakuëakëxa. ¹³ Usai rakuëtia ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Min kamina 'unánti 'ain, min rëbúnkikamax ka aín menu tsótima bëtsi menu tsónuxun 'aia, 'imainun ka anuxun 'aisamaira okin ñumëmikë 'inuxun 'aia, 'imainun ka 'aisamaira okin 'atima okë 'iti 'ikën, cuatrocientos baritia sënëntamainun. ¹⁴ 'Aínbi kana 'enribe a ëmanu 'ikë unikama an atu bëtsi bëtsi okin tëmëramikë aribi 'atima okin tëraminuxun 'ain, usakin 'akë 'ain ka min rëbúnki kamax 'aisamaira ñuñu 'aish chikinuxun 'aia. ¹⁵ Mix kamina 'itsa baritia tsóti kuëënnuxun 'ain, usai 'itankëx kamina xëñira 'aish ñuti 'ain, ñutankëx kamina min rira kamabë timéti kuantí 'ain. ¹⁶ Usai cuatrocientos baritia tsótankëx ka min bëchikëñen bëchikë min xuta aín bëchikëñen bëchikë akamax ka min rëbúnki 'aish amiribishi ënë menu utëkënxun 'aia, usa 'aínbi

ka anun 'ën amorreo unikama aín 'ucha kupín 'atima oti nètë 'isama pain 'ikën.

¹⁷ Usai ñantabukë a imë ka Abramñën isakëxa, achúshi ñute chaiira xanuxuan me 'akë usa anuaxa 'aisamaira kuin chikitia isanan ka achúshi tsi rëkirukësa axa ñuina nami tukapaxun nankë nëbëtsinën inutia isakëxa. ¹⁸ Usa 'ain ka a nètënbi Nukën 'Ibun Abrambëtan achúshi ñu 'akin kakëxa:

—Ènë mekama kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain, Egipto bakamiaxa ukë me anuax 'imainun baka chaiira Éufrates kakë anu sënënbi kana 'inánti 'ain. ¹⁹ Ax ka quenitakaman me 'ikën, 'imainun ka quenizitakama, cadmo-neokama, ²⁰ hititakama, ferezeokama, refaitakaman me, ²¹ amorreokama, cananeokama, gergeseokama 'imainun jebuseokama ënë unikaman me kana mi 'inánti 'ain.

16

Abramñën aín ñu mëëmikë xanu Agarmi bëchia

¹ Sarai an ka aín bënë Abram tuaxunkëma pain 'iakëxa, usa 'aínbi ka achúshi xanu Agar kakë egipcia an ñu 'axúnti békë 'iakëxa. ² Usa 'ain ka aín xanu Sarainën Abram kakëxa:

—Ka kuat, Nukën 'Ibun ka 'ëx tuáñu 'iti kuëënima, usa 'ain kamina an nu ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iti 'ain, usa 'ain sapi ka an tuakëx aín tuákama ax 'ën tuása 'iti 'ikën. Èsokian kakëxun ka Abramñën aín xanu Sarai asábi ka kixun kakëxa.

³ Usakin katankëxun ka Sarainën an ñu 'axunkë egipcia xanu Agar a bëtankëxun Abram aín xanu 'inun 'inánkëxa, usakin ka mapai rabë bari Canaán menu tsókë 'ixun 'akëxa. ⁴ Usa 'ain ka Abram an ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iakëxa, usai 'iax ka tuakëxa; 'aínbi ka tukin tankin Sarai an ñu mëëmikë a istisamatani ami nishakëxa. ⁵ Usai ami nishia 'unánkin ka Sarainën aín bënë Abram kakëxa:

—¡Min 'ucha kupí ka Agarnën 'ë 'atima okin isia! 'Ènbi kana min xanua 'inun mi 'inan, usa 'aínbi ka bërí achúshi tuáñu 'ikuani 'ësamaira 'isatania. Usa 'ain ka Nukën 'Ibun kiti 'ikën uix kara 'uchaxa kixun nu kati 'ikën. ⁶ Kia ka Abramñën kakëxa:

—Ka kuat, an mi ñu 'axunkë xanu ax ka min mëkënu 'ikën; usa 'ain kamina uisakin karamina 'isatani usokin min 'ati 'ain.

Usakian kakëxun ka Sarainën amixuamati nishkin an ñu 'axunkë xanu Agar 'itsaira 'atimokëxa, 'atimokëx ka Agar abákëxa. ⁷ Abákë ka Nukën 'Ibun ángel achúshinën anu uni 'ikëma menuxun mërakëxa, ax ka aín rëbumi kakin anékë me anu kuantí bai rapasu 'umpax upíra 'ikë anu 'iakëxa, ⁸ anua mërakin ka ñukákëxa:

—Agar, mix kamina Sarainën ñu mëëmikë aín, ¿uinuax kaina aín, 'imainun kaina uinu kuanin?

—'Èx kana an 'ë ñumëmikë xanu Sarai anuax abatin —kixun ka an kakëxa.

⁹ Usokian kakëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën èsokin kakëxa:

—Kamina amiribishi kuantëkëti 'ain ami ñu mëëxunkë xanu anubi kuanxun, kamina an mi kakësabiokin kamabi ñu mëëxunti 'ain.

¹⁰ Katankëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën èsokinribi kakëxa:

Min rëbúnkinëx ka 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëoti 'ikën, usa 'ikë ka uínbi tupuntima 'ikën.

¹¹ A mi tuakë ënëx ka achúshi bëbu tuá 'ikën,

usa 'ain kamina bakëntankëxun Ismael kakin anëti 'ain,

Nukën 'Ibun ka mix tëmërai uin kara 'ë 'akinti 'ikë kiox nuibakati nitsia isaxa.

¹² Min tuakëx ka bana kuakëma 'aish achúshi burro raëkëmasa 'inuxun 'aia;

usa 'aish ka kamabi unimi nishti 'ikën, 'imainun ka kamabi unixribi ami nishti 'ikën;

usa 'ainbi ka ain aintsikaman 'ura xuisa tankëxi atubëbi 'iti 'ikën.

¹³ Usa 'ain ka Agar Nukën 'Ibubë banatankëx abi kiakëxa, kikin anëkin ka Diosan ka 'ë isia kikin anëakëxa, usa 'ain kana bërîbi Diosan 'ë iskëxbi ñukëma pain tsoti 'ain.

¹⁴ Usa 'ain ka anua 'umpax upîra 'ikë kini ax ësokin anëkë 'ikën: 'Umpax upîra ñutima oi tsókë an 'ë iskë ainan ka a 'umpax 'ikën. Ax ka Cadés 'imainun Bëred kakë ëma an nëbëtsi okin bëarakë 'iakëxa.

¹⁵ Usakian ángelnën kakëx ka Agar amiribishi an ñu mëemikë xanu Sarai anu kuantëankëxa, kuantankëx ka anuax Agar ain rëkuën tuá bakëankëxa, bakënkë ka Abramnën ain bëchikë Ismael kakin anëakëxa. ¹⁶ Abram ochenta 'imainun seis baritiañu 'ain ka ain bëchikë Ismael bakëankëxa.

17

Nukën 'Ibu Diosan abë mëñonanti sinánxun Abram 'unántiorakanun kixun ka

¹ Usa 'ain ka Abram axa noventa 'imainun nueve baritiañu 'ikë, Nukën 'Ibun amiribishi ami mëratëkënkëin ësokin kakëxa:

—'Ëx kana min 'Ibu Dios kamabi kushiñuira a 'ain, usa 'ain kamina 'ëx kuënkësabi 'oishi tsóanan 'ëx kikësabiokin kamabi ñu 'ati 'ain, ² 'imainun kana 'ën achúshi ñu mibëtan 'ati 'ain: 'anan kana 'ën min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'i 'uákamë 'ëonun 'imiti 'ain, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa. ³ Usakian Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abram rantin puruni ain bëmánanën me tikai tsóbuakëxa usai 'iaka kakëxa:

⁴ —'Ënë ñu kana mibëtan 'ain kamina kuati 'ain: Mix kamina 'aisamaira bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikaman rara 'inuxun 'ain, ⁵ 'imainun kamina bërî Abram kakin anëkë 'itima 'ain. Usa 'ain ka min anë bërî 'ia Abraham, 'ën kana mi bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikaman rara 'iminuxun 'ain. ⁶ 'Ën kana min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'inun 'iminuxun 'ain; min rëbúnki raifrínëx ka 'apu bëtsi bëtsi ëmanu 'inuxun 'aia. ⁷ 'Ën kana achúshi ñu mibëtan 'ain 'imainun kana min rëbúnki kamabëtanribi 'anuxun 'ain, usa 'ain kana 'ëx min Dios xëñibua 'ainbi 'iti 'ain, 'ianan kana atun Diosribi 'inuxun 'ain. ⁸ Mi 'imainun min rëbúnkikama kana kamabi Canaán me anumi bërî tsókë ënë 'inánti 'ain, ax ka min rëbúnki kamaxa xëñibua 'ainbi anu tsóti 'ikë 'imainun kana 'ëx atun Dios 'iti 'ain.

⁹ Katankëxun ka ësokinribi, Nukën 'Ibu Diosan Abraham kakëxa:

—'Ainbi kamina min, achúshi ñu 'ën mibëtan 'akë ax kikësabiokin 'ati 'ain, 'imainun ka kamabi min rëbúnki kamanribi ax kikësabi 'iti 'ikën. ¹⁰ 'Ënëx ka mitsubëtan 'ën 'akë achúshi ñu 'ikën, usa 'ain ka min rëbúnki kamanribi 'ëx kikësokinbi 'ati 'ikën: usa 'ain ka kamabi unikama mitsubë 'ikë atux ain nëtokë ñu rëbu tëai 'unántiorakakë 'iti 'ikën. ¹¹ 'Unántiorakakin kamina ain nëtokë ñu rëbu ain maxaka 'ikë a tëati 'ain, ënëx ka 'ën mibëtan 'akë achúshi ñu a 'unánti 'ikën, ësokin 'akin kamina 'unánti 'ain nun kananuna achúshi ñu 'a kixun. ¹² Bërîmi ësokin 'akë ënuxun, kamina kamabi uni mix abë 'ikë unikaman bëchikëñëxa bëbu tuá bakëña mapai achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan ain nëtokë ñu rëbu ain maxaka tëati 'ain, min ñu mëëxunkë uni 'imainun min kurikinënbimij bëtsi menua marukë bëtsi unibi ka ain nëtokë ñu rëbu tëakë 'iti 'ikën. ¹³ 'Ëx kikësabiokin kamina 'unánti okin bëtsi 'akësa 'akësaribi okin ain nëtokë ñu maxaka 'ën mi kakësabiokin 'ati 'ain. Usakinmi 'ën mibëtan 'akë achúshi ñu ax ka mitsun naminu 'unántiokë 'iti 'ikën, usa 'ain ka mitsun 'ëbëtan achúshi ñu 'akë ax këñútimoi 'iti 'ikën. ¹⁴ 'Ainbi ka uix kara 'unántiorakaisama tania ax mitsunua chikínkë 'iti 'ikën, 'ën achúshi ñu 'akë a bana kikësokin 'aisama tankë kupi.

15 Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ësokinribi Abraham kakëxa:

—Bëri ka min xanu ax Sarai kakin anëkë 'itima 'ikën. Aín anë ka bëri Sara kakin anëkë 'iti 'ikën. 16 'En kana upiokin sinánxunin, usa 'ain kana achúshi tuá mi 'axúnun 'imiti 'ain. 'En upiokin sinánxunkëx ka kamabi menu 'ikë unikama aín rëbúnki 'iti 'ikën. 'Imainun ka aín rëbúnkinëx kamabi menu 'ikë unikaman 'apu 'inuxun 'aia, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa.

17 Usakian Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abraham rantipuruni memi bëtiki tsóbuti, ësokin sinani kuaiakëxa: ¿Achúshi unin kara cien baritiañu 'ixun bëchiti 'ik? ¿'Imainun kara Saran noventa baritiañu 'ixun achúshi tuá 'ati 'ik? Èsakin ka Abrahamnën sinánkëxa. 18 Usakin sinánkin ka Nukën 'Ibu Dios kakëxa:

—j'Usa 'ain sapi ka, Ismaelnën rëbúnkikama atux upitax tsóti 'ikën!

19 Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—'En mi kakë ax ka ësakin mi kakë 'iixa min xanu Sara ax ka achúshi bëbu tuá bakënti 'ikën, bakënia kamina min a tuá Isaac kakin anëti 'ain. Abëtan kana 'en achúshi ñu asérabi 'ati 'ain, ax ka xëniũa 'ainbia sinánun aín rëbúnki kamabëtan 'akë 'iti 'ikën. 20 Èsokin katankëxun ka aín bëchikë Ismael ñuikinribi ësakin kakëxa, 'en kana min bana kuan, usa 'ain kana upiokin sinánxunuxun 'ain; 'imainun kana 'aisamaira aín bëchikë 'inun 'imiti 'ain usa 'ain ka aín rëbúnkinëx 'uakamë 'ëoti 'ikën. 'Imainun ka Ismael ax mapai rabë 'imainun rabë 'apukaman kushiira aín papa 'iti 'ikën, 'imainun kana an achúshi ëma chaiira cha 'anun 'amiti 'ain. 21 'Aínbi ka 'en achúshi ñu mibëtan 'akë ax min bëchikë Isaac min xanu Sara ënuax achúshi baritia 'ikëbë anun 'iti nëtë 'ikëbë bakënkëbë 'en 'akë ñu ax anubi 'iti 'ikën. 22 Usai abë banatankëxun Abraham ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa.

23 Usai Nukën 'Ibu Dios abë banatankëx sënënkiani kuankë 'ain ka a nëtënbi Abrahamnën aín bëchikë Ismael, aín nëtökë ñu maxaka téakin 'unántiokëxa, 'anan ka kamabi unikama an ñu mëëxunkë aín xubunuaxa bakënkë akama 'imainun aín kuríkinënbia marukë. Unikama aribi unántiokin aín nëtökë ñu rëbu téaxuankëxa. Usakin 'akin ka kamabi uní abëa 'ikë atun xubunu 'ixuan an ñu mëëxunkë akamaribi aín nëtökë ñu maxaka téaxunkin 'unántiokëxa, Nukën 'Ibu Diosan usakin 'anun kakësbabiokin ka 'akëxa. 24-25 A nëtëkaman usokin 'ai ka Abraham ax noventa 'imainun nueve baritiañu 'iakëxa, 'imainun ka aín bëchikë Ismael ax bëri kani trece baritiañu 'iakëxa, a nëtën ka aín nëtökë ñu maxaka 'unántiokin téakë 'iakëxa. 26 A nëtënbika Abraham 'imainun aín bëchikë Ismaelnëx usai 'itia kakë, usaibi 'iakëxa usa 'aish ka a nëtënbi aín nëtökë ñu maxaka téai 'unántiorakakëxa, 27 usai 'ikin ka Abrahamnën kamabi unikama abë 'ikë 'imainun aín xubunuxua an ñu mëëxunkë unikama a këñun aín xubunuaxa bakënkë 'imainun bëtsi menua aín kuríkinënbia marukë akamabi 'akëxa.

18

Nukën 'Ibu Diosan achúshi bëchikë 'inánuxun Abraham ka

1 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Abrahammi anua Mamré kakë uni aín me ni 'ikë anuax mërakëxa, mëramainun ka Abraham bari xamaruti 'urama 'ain aín chupa këxtú xubusa okin 'akë aín xëkuë rapasu, tsókë 'iakëxa. 2 Tsóxunbi ka Abrahamnën rabë 'imainun achúshi uni a bëtánain nikë isakëxa. Isi bënëtishi nirukin bitsi ka aín bëmánanën me titatankëx, 3 nirukin ka kakëxa:

—'En kana mi kain kamina bënëkiani kuantima 'ain 'en 'ibu. 4 Mitsux mi kuëenkëbëtan kana 'en 'umpax bëxunun kati 'ain, anun tachukatankëxmi in tupëonkë tëmú chukúmashi tantikanun. 5 Bëri kamina 'unanin uinu kara

an mi 'akinti 'ia kixun, usa 'ain kana mitsun piti bëxúnti 'ain, bëia pitankëx kamina pibiani kuanti 'ain.

Ësokin kakëxun, ka a unikaman —asabika kananuna kaínti 'ain —kixun atun kakëxa. ⁶ Usakian kakëx ka Abraham aín chupa këxtú xubusa okían 'akë anu atsíankëxa atsíinkin ka Sara kakëxa:

—jBënëkinshi! Kamina trigo putuakë upíira veinte kilo bitankëxun pán 'ati 'ain. ⁷ Usakin aín xanu kabiani ka Abraham abákiani anua aín vaca 'ikë anu, anua ka vaca bërí kanikë kaískin bitankëxun aín uni achúshi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka an bënëkinshi piti 'akëxa. ⁸ Usakian vaca bëna piti 'amainun ka Abrahamnën vaca xuma mëtuakin 'akë a 'imainun aín xuma aribi kara 'ati 'ikë kixun ñukákëxa, usakian atun pimainun ka a 'uramaxun aínu ñuribi kara kuëñia aribi 'inánuxun kaíankëxa, kaínkëxun ka i achúshi níké témúxun piakëxa.

⁹ Usakin pitankëx sënénkin ka a isia kuankë unikama achúshinën Abraham ñukákëxa:

—¿Uinu kara min xanu Sara 'ik? Kakëxun ka kakëxa ka —anu 'ëx 'ikë chupa këxtú xubusa okin 'akë anu 'ikën —kixun ka kakëxa.

¹⁰ Usakian kakëxun ka a isia ukë uni achúshinën kakëxa:

—Mi istékëni kana bëtsi bari 'ikëbë utékënti 'ain 'imainun ka min xanu Sara ax achúshi tuáñu 'iti 'ikën. Usakian kaia ka Saran kamabi banakama kuakëxa, ax anu 'ikë aín xubu xëkuë 'urama anuaxa banaia. ¹¹ Usa 'ainbi ka Abraham ax uni apan kaniakëké 'imainun ka aín xanu Sara axribi xanu apan kaniakëké 'iakëxa usa 'aish ka Sara bërámabi aín pëi machakë sënënkë 'iakëxa. ¹² Usa 'ain ka Saran a ñuia kia kuati aín kuaikë a tënëibi kuëpunchinibi kuëmumëkin tënëakëxa: ¿Uisax karana 'ëx usai 'iti 'ain? 'ën bënë 'imainun 'ëx kana bërí kaniakëké apan 'ain.

¹³ Usai 'ia 'unánkin ka Nukën 'Ibun Abraham kakëxa:

—¿Uisa kupín kara Sara kuain? ¿an kara xënira 'aish kana tuáñu 'iti 'ain kixun sinanímín? ¹⁴ ¿Nukën 'Ibun 'akasmati ñu kara 'aíma 'ik? bëtsi bari 'irukëbë kana 'ëx mi istékëni uti 'ain, 'imainun ka Sara achúshi tuáñu 'iti 'ikën kixun ka kakëxa. ¹⁵ Ësai kia kuati ka Sara rakuéti 'ëx kana kuaikëma 'ain kixan kisatankëxa: Usa 'ain ka ësai kiakëxa:

—'Ëx kana kuaikëma 'ain. 'Aínbi ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—'Ën kana mix kuaia isan.

Abrahamnën Sodoma kakë ëma kupín Nukën 'Ibu Dios ñuká

¹⁶ Usa 'ain ka a isia kuankë unikama ax nirukiani kuani Sodoma kakë ami kikiani kuankëxa. Kuankëbë ka Abrahamnën buánxun xuti axribi kuankëxa. ¹⁷ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun sinánkëxa: “Kana Abraham kati 'ain aínu karana 'ai kuani kixun, ¹⁸ ax ka kamabi unin chaitiokë 'aish achúshi ëma chaiira 'imainun kushiira 'iti 'ikën. 'Ën kana a kupín kamabi menu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikama upíokin sinánxunti 'ai kixun kana kan. ¹⁹ 'Ën kana mi kaísan usa 'ain kamina min bëchikëkama 'inánan, min rëbúnkikama mi 'unánmikë bana upíokin kuakin 'unánkin uinu 'ikëx kara 'aia 'imainun upí 'ikë a 'ati 'ikën, usakin 'akëbëtan kana 'ën usakin 'axunuxun kakë usakinbi 'axúnti 'ain.”

²⁰ Ësakin ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Ësai ka Sodoma 'imainun Gomorra ëmanu 'ikë unikama ñui uni kia, atux 'atima ñuira 'ai 'uchakë, ax ka 'ucha chaiira 'ikën, ²¹ usa 'ain kana bërí anu kuanti 'ain, asérabi kana atun 'ucha chaiira 'imainun 'atimañuira 'aia kixuan ñuia kuan. Usa 'ain kana asérabi kara unin ñuia kuakë ax usa 'ikë 'unánti 'ain.

²² Usakin kabiani ka a isia uké uni rabé ax Sodoma éma isi anuax kuankéxa, kuantamainun ka Abraham anu pain Nukén 'Ibubé bérúakéxa. ²³ Usa 'ain ka a 'urama okin Abrahamnén Nukén 'Ibu Dios ñukákéxa:

—¿Karamina uni 'uchañu kéñun uni 'uchañumakama 'atima okin kéñuti 'ain?
²⁴ A émanu ka cincuenta uni ñu 'atima 'ai 'uchakéma 'iti 'ikén. Usa 'ain kaina, ¿a émanu 'iké unikama kéñutima kupin a cincuenta unikama énti 'ain? ²⁵ ¡Min usokin uni 'uchañuma kéñun uni 'uchañukama, 'akin kamina a rabétaxbi 'uchakésa 'iké 'ati 'ain! ¡Usakin 'axuma ka at! Mix kamina 'apu 'aish kamabi kushiñu 'ain kamabi menu, ¿usa 'ixunmi usakin ñu 'aké ax kara minan asabi 'iti 'it? ²⁶ Usa 'ain ka Nukén 'Ibun kakéxa:

—Anua cincuenta uni 'uchañuma mërakin kana Sodoma émanu tsóké unikama kéñutima 'ain. ²⁷ Usakian kakéxun ka Abrahamnén amiribishi katékéankéxa:

—'En ésokin mi kakéxun kamina 'é uisabi otima 'ain, mix kamina Nukén 'Ibu Dios 'imainun kana 'éx achúshi unishi 'ain; ²⁸ 'ainbi kara mapai achúshi uni ñu 'atima 'akéma anua cincuenta uni 'iti pishinti 'ikén. ¿Mapai achúshi unikama ñu 'atima 'akéñuma 'ain kaina éma a kéñuti 'ain?

Kakéxun ka Nukén 'Ibu kakéxa:

—'En cuarenta 'imainun cinco 'uchañuma uni mërakin, kana a éma 'atimokin kéñutima 'ain. ²⁹ Katankéxun ka —Amiribishi katékéankéxa, anu sapi ka cuarenta uni ñu 'atima 'akéma 'iti 'ikén —kia ka Abrahamnén kakéxa.

Kakéx ka —cuarenta a kupín kana a émanu 'iké unikama kéñutima 'ain —kixun Nukén 'Ibu kakéxa. ³⁰ 'Ainbi ka Abrahamnén amiribishi katékéankéxa:

—'En kana amiribishi mi kain usa 'ain kamina 'en mi katékéankéx 'emi nishtima 'ain, 'ainbi sapi kamina treinta unishi mërati 'ain. Ésokian kakéxun ka Nukén 'Ibun katékéankéxa:

—Anua treinta, uni 'uchañuma mërakin kana a émanu 'iké unikama kéñutima 'ain. ³¹ Usaia kia ka Abrahamnén amiribishi katékéankéxa:

—'En 'Ibu, 'en kana ésokin kati 'ikémabi mi kain, ¿uisa kara veinte uni 'uchañumami anua mërakébé 'iti 'ik? Kixuan ñukákéxun ka Nukén 'Ibun kakéxa:

—'En anua veinte uni mërakin kana a éma kéñutima 'ain. ³² Kia ka énkina Abrahamnén amiribishi katékéankéxa:

—'En kana ésokin mi kain 'en 'Ibu, 'ainbi kamina mix 'emi nishtima 'ain, 'ainbi kana mi katékéankéxa éné banaishi mi kain: ¿añu karamina anua diez uni 'uchañuma atu mërakin 'ati 'ain?

Kakéxun ka Nukén 'Ibun kakéxa:

—Anua diez uni 'uchañuma mërakin kana a éma kéñutima 'ain.

³³ Ésai pain Abrahambé banatankéx ka Nukén 'Ibu, anuax kuankéxa; ax kuankébé ka Abraham axribi aín 'iti chupa kéxtú 'aké anu utékéankéxa.

19

Nukén 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra éma kéñua bana

¹ Bari kuabúkébé ka Sodoma kaké émanu ángel rabé bëbakéxa. Anu bëbakiania kuania ka Lotnén anun émanu atsinu xékuénu tanti tsóxun isakéxa, aín ka anua uni timéké 'iakéxa. Anu tsótanbia aia ka iskin nirukiani kuanxun ka biakéxa, bitsi aín bémánanén memi bëtikikin, ² ka kakéxa:

—'En kana mitsu kain, pëkarakébé kuanux karamina 'en xubunu tanti kuantima 'ain. Anu kamina tachukatankéx tantiti 'ain, anuax kamina pëkarakéma 'ainshi kuanti 'ain.

'Ainbi ka atun kakéxa:

—Asabi ka 'aishbi kananuna 'ima. Xubu éman énushi kananuna nu rabé 'uxti 'ain. ³ Kixun kakéxunbi ka, Lotnén amiribishi katékéankéxa usama

ka kamina kuantima 'ain usakian 'uran kakëxun ka a rabëtan aín xubunu abë kuanti sinánkëxa. Usakin kabiani kuantankëx aín xubunu nukuxun ka Lotnën piti 'itsa 'anan pánribi anun chamiti ñu këñuma 'axun a isia kuankë unikama a pikiankëxa.

⁴ Ax 'uxkëmapan 'ainbi ka a ëmanu 'ikë unikaman kamabi Sodomanu 'ikë unikaman aín xubu bëararakë 'iakëxa, anu ka uni apan 'imainun bënë unika-maribi 'iakëxa, ⁵ usai 'ikin ka munuma sharati kushin banakin Lot kakëxa:

—¿Uinu kara mibëa ënë ñantan min xubunu ukë uni rabë ax 'ik? ¡Kamina chikinti 'ain! ¡Atubë kananuna 'isatanin ënë imë kamina nu bëxúnti 'ain! ⁶ Usai sharati kikëbë ka Lot atu kai chikikin, ka aín xubu xëputi xëpúakëxa, anun uni atsintisama okin, ⁷ usokin xëpukin ka atu kakëxa:

—Ë 'urama 'ikë unikaman ñu 'atimairamina 'akani kamina bërúankakanti 'ain. ⁸ Ka kuakan 'ëx kana bëchikë xanu rabëñu 'ain ax ka unibë 'ikintankëma 'ikën; usa 'ain kana a rabë mitsun kuënkësokinni 'anun mitsu 'inánti 'ain, 'ainbi kamina uni rabë ënë usabi okantima 'ain, atux ka 'ën kuënkëx uaxa usa 'ain. ⁹ Ësokian kakëxunbi ka unikaman kakëxa:

—¡Mix amo nirakëanan kamina min xubunu nu atsímíti 'ain! Mix ënu 'ikë uni 'ixun kaina min kuënkësokin nu 'ati 'ain. ¡Bëri kananuna a unikama 'akima mi 'atima oti 'ain! Usakin kakinshi ka Lot xutunkin aín xëpútinubi rakankin ñatankankëxa, ¹⁰ usakian 'akananiabi ka ángel rabë a isia kuankë an aín mëkën mëshpakianxun bikin aín xubunu atsímíakëxa; usakin 'akinshi ka aín xubu xëpúti upíokin xëpúakëxa, ¹¹ xëpukinshi ka ángelnën. Ëman bukuë unikama bëxuñu 'imiakëxa. Kamabi uni bënëbukama 'imainun uni apankama axbi ka bëxuñu tikiakëxa. Usai 'ikin anun atsinti xëputi barikasmátankëx ka atu rikiankëxa. ¹² Usokin 'atankëxun ka a isia kuankë uni rabë an Lot kakëxa:

—¿Min aintsí 'ibukama kara ënë ëmanu 'aima 'ik? Kamina biti 'ain min bëchikë bëbu, 'imainun xanu min piaka min bëchikë an binuxun katakë uni akama kamina ënë ëmanua chikínbiankin 'ura buánti 'ain, ¹³ kixun katankëxun ka ángel rabëtan Lot ësokinribi kakëxa. Nun kananuna ënë ëma añu kara anu axa akama këñunbi këñui uan, usakin 'anun ka nu Nukën 'Ibun xuaxa 'aisamaira unix ka usia kupín kara ënë ëma Nukën 'Ibun ñu 'atima 'aia iskinbi këñuima kix kia, usa 'ain kananuna nun bëri ënë ëma këñuin.

¹⁴ Usakian kakëx ka Lotnën aín bëchikë binuxun kakë aín piaka 'iti uni rabë barikuankëxa, kuaxun mërakin ka aín piaka 'iti uni a kakëxa:

—¡Bënëti nirukiani ka kuantan Nukën 'Ibun ka ënë ëma këñuti 'ikën!

'Ainbi ka aín piaka 'iti unikaman këmëkin isa Lotnën kaia kixun sinani kuanma 'ikën. ¹⁵ Usai 'ión pëkarakuatsínkëbëtan, ka ángel rabëtan Lot katëkëankëxa:

—¡Bënëti kamina! Nirukiani min xanu 'imainun min bëchikë xanu rabë akama bibiani ënë ëma këñúkëma 'ainshi bamatisama tani kuanti 'ain. ¹⁶ Ësokin kakëxbia bënëti kuaniamama ka nuibakin ángel rabëtan Lot, mëinkin biakëxa. Nukën 'Ibun ka 'ain xanu 'imainun aín bëchikë xanu rabë aribi a ëmanua bamatima kupin iëmikin chikíankëxa.

¹⁷ A ëmanua chikinbi axun ka ángel achúshinën Lot kakëxa:

—¡Bënëti kamina abákiani kuanti 'ain iëtisatani! Kuankin kamina kaxú bësukin añu ñubi isima kuanti 'ain, usai 'ikamina nirakëtima kuanshiti 'ain. Kuanshiti kamina matá mekama anu iëtisa tani kuanti 'ain. ¹⁸ 'Ainbi ka ësokin Lotnën kakëxa:

—¡Usama ka 'ën 'Ibu ka kuat, ax ka 'ura 'ikën! ¹⁹ Mitsun kamina 'itsaira 'ë 'akian, usa 'ixun kamina 'ë iëñun 'akian, 'ainbi kana 'ëx matán me kamanu kuantima 'ain, anu kuaniabia tsin bikëx kana 'ëx bamati 'ain. ²⁰ Ka kuat, ënë 'urama ka achúshi ëma chukúma 'ikën, anu kana abáti 'ain. ¡Anu iëti

kuantanun kamina 'ë énti 'ain, ax ka ëma chukúmara asérabi 'ikën! ²¹ Usaia kia ka a uni achúshinën kakëxa:

—'Ën kana minmi 'ë kakëxun kuan usa 'ain kana ami 'ë ñuixunkë ëma chukúma a këñutima 'ain, ²² usa 'ain kamina jBëribi ënuax kuanti 'ain! bënëtiishi ka kuantan, mix a ëmanu bëbakëma pain 'ain kana uisa ñubi 'atima 'ain. Usa 'ain ka a ëma Sóar kakín anëakëxa.

²³ Kuankëbë pékarakëbëa bari urukëbë ka Lot 'imainun aín bëchikë xanu akamabë bëbakëxa Sóar kakë ëma chukúmara anu, ²⁴ usaia ëmanu bëbakëbëtanshi ka Nukën 'Ibu tsi 'imainun azufre naínua 'ibúmikín Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma a këñuakëxa; ²⁵ usakin 'akin ka Nukën 'Ibu Diosan ëmanu tsókë unikama, 'imainun kamabi a menu kókë xubi ñu 'apákë ëma 'urama 'ikë akamabi këñuakëxa. ²⁶ Usai 'ikëbë kuankinbi kaxú bësukín isíbi ka Lotnën xanu, ax Sodoma 'imainun Gomorra isi kuainakëtishi bamai tashi maxáxa 'inun churishi 'iruakëxa.

²⁷ Usai 'iónxa pékarakëma 'aínshi ka Abraham anuaxa Nukën 'Ibubë banonkë anubi kuantëankëxa; ²⁸ kuantankëx nirakëkin ka Abrahamnën Sodoma 'imainun Gomorra, kakë ëma aubësukín isakëxa, iskin ka kamabi me kuainakëké amiáxa naë nënkësa 'inun kuin chaiira, chikitia isakëxa. ²⁹ Ësokín ka Nukën 'Ibu Diosan ëma rabë anua Lot 'ikë këñuakëxa, usakin a këñukinbi ka Abrahammi sinánkin aín piaka Lot ashi a ëmanua chikíankëxa.

Moabitaskama 'imainun Amonitakaman chaitiokë kama 'ia ñuikë bana

³⁰ Usakían Nukën 'Ibu Diosan a ëma këñuan ka Lot 'itsaira rakuëti Sóar kakë ëma anu 'isama tankëxa, anu 'iti bari ka aín bëchikë xanu rabë abëbi kuankëxa kuantankëx ka bashikama anu Lot aín bëchikë xanu rabë, abë achúshi kiní chaiira xubu namësa mëratanakëx anu tsóti bërúakëxa. ³¹ Anu 'ixun ka achúshi nëtën, aín bëchikë apanën sinánkëxa uisax karana tuáñu 'iti 'ai kixun sinánxun ka aín xukën 'anáka kakëxa:

—Nun papa ka xëñira 'ikën usa 'ain ka ënë menu uni 'aíma 'ikën an nu rabë xanuati ka 'aíma 'ikën, kananuna 'unan kamabi menuxun ka unin xanu bixubë bëchia; ³² usa 'ain kananuna nu rabëxun nun bata paë xëamixun paëónti 'ain, usokín 'atankëxun kananuna aín bëchikë 'itánun tuaxunti 'ain. ³³ Usai kitankëxun ka a ñántánbi uvas baka paëokë aín papa xëamixun paëónkëxa; usokín 'atankëx ka aín rëkuën bëchikë ax pain abë 'ikín aín nami 'amiakëxa, usaia abë 'ikëxunbi ka aín papan paënxun táma 'ikën aín rakábukë 'imainun aín nirukëbi. ³⁴ Usai 'iónx pékarakin ka aín xukën apanën, aín 'anáka aribi kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana nun pabë ënë imë 'ión usa 'ain kananuna nu rabëtan mixribimi abë 'inun ënë ñántan amiribishi paëónti 'ain; usakin 'atankëxun kananuna nu rabëxunbi aín bëchikë 'itánun tuaxunti 'ain. ³⁵ Usai kanan-tankëxun ka a ñántánbi amiribishi uvas baka paëokín 'akë aín 'anákanën aín papa xëamitankëx, abë 'iakëxa; aínbi ka Lotnën abë 'ia rakábukë 'imainun aín nirukë abi táma 'ikën. ³⁶ Usai 'itankëx ka Lotnën bëchikë xanu rabë tuuakëxa ax ka aín papanbi 'akë 'iakëxa. ³⁷ Aín bëchikë apan aín tuá ka Moab kakín anëké 'iakëxa ax ka Moab unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëríbi Moabitas unibu aín rëbúnki 'ikën. ³⁸ 'Imainun ka aín 'anákanëñribi tuakëxa achúshi okín aín anëx ka Bem-amí kakë 'iakëxa ax Bem-amí unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëríbi amonita unibu ax aín rëbúnkibi 'ikën.

20

Abraham 'imainun 'apu Abimélec ñui kikë bana

¹ Usa 'ain ka anu pain 'ikë me anuax Abraham Négueb kakë me, ami kikiani kuankëxa, kuantankëx ka Guerar kakë ëma 'imainua Cadés kakë ëman

nëbëtsiokë me aín rëbumi 'ikë me anu kuainbëkinishi bëtsi me kamanu tsókë uní 'aish usai 'iakëxa. ² A menuax ka Abraham kiakëxa aín, xanu Sara ñui, ënë xanux ka 'ën xanuma 'ikën, ax ka 'ën chirabakë 'ikën. Kixun a rabëxunbi sinántankëxun ka, 'apu Abimélec paránkëxa, usakin kakian paránkëxun ka 'apu Guerarnu 'ikë, an Sara aín xanu 'iti bënun kixun uní xuakëxa; ³ 'aínbi ka a imëbi 'apu Abimélec namámikin, Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Mix kamina bamati 'aín, xanumi bikë ax ka bënëñu 'ikën. ⁴ Usakin bitankëxbi, abë 'ikëmapan 'ixun ka ësokin kakëxa: 'Ën 'Ibu, ¿min karamina añu ñu 'atima 'akëmabi 'ë bamamiti sinanin? ⁵ Abrahamnëmbi ka 'ë kaxa ënë xanux ka 'ën chirabakë 'ikë kix ka kixaxa, 'imainun ka xanuxunribi 'ë kaxa ax ka 'ën rarëbakë 'ikën kixun. Usakian kakëxun kana upí 'iisa sinánkin 'ën bian, 'aínbi kana uisabi okëma 'ain. ⁶ Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan namámikin kakëxa: 'Ën kana upíokin 'unan min kamina ñu 'atima 'akëma 'ixun uisabi okëma 'ain. Usa 'ain kana a 'aimi 'ëmi 'uchanun mi 'amikëma 'ain. ⁷ 'Aínbi kamina bëri, a xanu aín bënë 'inántëkënti 'ain, ax ka an Dios kikë bana ñuixunkë 'ikën, usa 'ixun ka an mi 'ë ñukáxunti 'ikën, ñukáxunkëx kamina mix upitax tsóti 'ain; usa 'ain kamina bëribi a uní aín xanu 'inántëkënti 'ain, ami 'inankëbëma ka min xanu 'imainun min xubunu 'ikë unikamaribi këñuti 'ikën.

⁸ Usakin koónkëxa pëkarakëma 'ainshi nirukin ka 'apu Abimélecñën an ñumëmikë unikama kuënxun ñuixuankëxa, kamabi an namákin iskëkama. Usokian ñuixunkëxun kuati ka an ñumëmikë unikama 'itsaira rakuëakëxa. ⁹ Usokin aín unikama aín namákë ñuixuntankëxun ka 'apu Abimélecñën Abraham kuënxun kakëxa:

—¡Ka kuat, usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën! ¿Uisakin karana 'ën mi 'atimon, uisa kupín karamina 'ë chaiira 'uchamisa tan 'imainun 'ën xubunu 'ikë unikamaribi 'uchamisa tankin 'ë parán? Usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën. ¹⁰ ¿Uisokin kaina min 'ëmi sinan? Èsokin ka 'apu Abimélecñën Abrahambë banakin kakëxa, ¹¹ ësokian kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ën kana ënë menu 'ikë unikaman Nukën 'Ibu Dios kikësama oi 'ikësa sinan, usa 'ixun ka 'ën xanu Sara bikin 'ë 'akánti 'ikë kixun. ¹² Aséribi kana 'ëx kin ax ka 'ën chirabakë 'ikën: ax ka 'ën papan bëtsi xanumi bëchia 'ikën 'ën titami 'akima; usa 'ikë kana 'ën xanu 'iti biakën. ¹³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë kakëxa kamina min aintsikamanuax chikiti 'ain, kakëx chikíkin kana 'ën uinu 'ikë ëmanu karanuna bëbai, anuax kamina mix unin ñukákëx, ax ka 'ën rarëbakë apan 'ikën kix kiti 'ain kixun kakën.

¹⁴ Usokian Abrahamnën kakëxun ka 'apu Abimélecñën aín xanu Sara Abraham 'inántëkënkëxa. 'Inánkin ka aín 'arakakë ñuina ovejakama, vaca 'imainun an ñu mëëxunti uní 'imainun xanu an ñu 'axúnti akamabi 'inánkëxa, ¹⁵ 'inánkin ka kakëxa:

—Kamina isti 'ain, ënëx ka 'ën me 'ikën; usa 'ain kamina uinu kaina 'isatanin me baritankëx anu tsóti 'ain. ¹⁶ Usokin katankëxun ka aín xanu Sararibi kakëxa:

—Ën kana min rarëbakë apan 'inainshia mil kuríki, usa 'ain ka mibë 'ikë unikaman 'unánti 'ikën min kamina añu ñu 'aisamabi 'akëma 'ain. Usa 'ain ka uíxbi 'atimati mimi banatima 'ikën. ¹⁷ Usokian kakëxun ka Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukáxuankëxa, ñukáxunkëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Abimélec aín xanukëñunbi pëxkuakëxa. Usokin 'anan ka an ñu 'axunkë xanukamaribi tuánun 'imiakëxa, ¹⁸ Nukën 'Ibu ka Sara kupí, kamabi xanukama 'apu Abimélec aín xubunu 'ikë kamaxa tuáñuma 'inun 'imiakëxa Sara aín xubunu buánkë kupí ka usakin Nukën 'Ibu Diosan 'akëxa.

21

Abrahamnën bëchikë Isaac bakëan

¹ Usa 'ain ka ax kikësabi oia 'inun Sara Nukën 'Ibun bëruankëxa, usokëx ka ax kikësabi oi 'iakëxa, ² usa 'ain ka ax tutankëxun achúshi tuá, Abraham 'axuankëxa, usa 'ain ka kaniakëkë 'ixunbi Abraham tuaxuankëxa, a tuakëx ka Nukën 'Ibu Diosan anun bakënti nëtë nankë sënënkëbë bakëankëxa. ³ Usai bakënkë ka Abrahamnën aín bëchikë Saramia 'akë tuá a Isaac kakin anëakëxa; (Isaac kikë bana ax hebreo banan kuaia ki kikë bana 'ikën) ⁴ 'imainun ka Abrahamnën aín bëchikë bakënkë mapai achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan aín nëtokë ñu maxaka tëakëxa, Nukën 'Ibu Diosan usokin 'anun kakësabiokin. ⁵ A nëtë kaman Abraham cien baritiañu 'ain ka aín bëchikë Isaac bakëankëxa. ⁶ Usai 'itankëxun ka Saran sinánekëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuëënmikin kuaimiaxa, usa 'ain ka kamabi unin 'unánti 'ikën, 'ëx kana achúshi tuáñu 'ai kixun 'unáni ka kuëëni 'ëbë kuaiti 'ikën. ⁷ ¿Uin kara Abraham 'ën kana achúshi tuá 'axúnti 'ai kixun kakë 'itsianx? Usa 'ainbi kana 'ën achúshi tuá 'axuan axa uní apan 'ikëbi.

Abrahamnën Agarkëñun aín bëchikë Ismael aín xubunua chikílan ñuikë bana

⁸ Usa 'ain ka Isaac kanikëbëtan a nëtënan xuma ënti a nëtë sënënkëbëtan kamabi aín, unikamabë timëxun achúshi fiesta cha Abrahamnën 'axuankëxa. ⁹ 'Ainbi ka Saran Agar egipcia xanu an Abraham 'axunkë tuá an Isaac ami kuaikín usania isakëxa. ¹⁰ Usai 'ia isbiani kuanxun ka Abraham aín xanu Saran kakëxa: ¡An nu ñu 'axunkë xanu ax ka aín tuá buaní ënuax chikiti 'ikën! 'Ën tuá Isaac an ka nun bamakin kasuania an nun ñu 'axunkë xanu aín tuábëtan ñu bitima 'ikën. ¹¹ Ësokian aín xanun kakësha ka Abrahamnën anun paëkin 'itsaira sinánekëxa, uisa kupín karana 'ën bëchikë 'ën xubunua chikínti 'ai kixun 'itsaira masá sinánekëxa. ¹² Usai ia iskin ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Kamina 'itsaira masá nuítutima 'ain min bëchikë 'imainun an mi ñu 'axunkë xanu kupín. Kamabi ñu min xanu Saran mi kakë kamina 'ati 'ain, min rëbúnkikamax ka 'ën mi kakësabi oi min bëchikë Isaac aín rëbúnki 'iti 'ikën. ¹³ 'Imainun ka an ñu 'axunkë xanu aín tuá, aribi ñuikin ësokin kakëxa: 'Ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma chaiira 'inun 'imiti 'ain ax ka min bëchikëbi 'ikë usa 'ain.

¹⁴ Usokin konkë a pëkarakëma 'ainshi ka Abrahamnën an ñu 'axunkë xanu Agar aín xubunuax kuantanun xukin pán 'imainun aín piti 'inánan achúshi ñu xaká burasa okin 'akë ami aín 'umpax 'inánkëxa; 'inánkin ka aín kaxunu kañumiakëxa, usakin 'inántankëxun ka aín bëchikë Ismael kuantanun kixun aín titakëñun xuakëxa. Xukëx ka uimi kara kuanti 'ikë kixun 'unánimabi anu uní 'ikëma me aukikiani kuantankëx Beerseba au kuankëxa. ¹⁵ Kuankin ka aín 'umpax ñu xakánu buánkë a këñutankëxun a xëati bëtsi 'umpax 'aíma 'ain, ni menuaxbia pëñanakëti kanikë a tëmú aín tuá tsóankëxa, ¹⁶ tsónbiani ka uri tsóti ax kuankëxa, 'ën tuá kana ñuia istima 'ai kixun sinánbiani. 'Uri kuantankëx anu tsóbukinshi ka aín tuá munuma kuënkëni inia kuakëxa.

¹⁷ Usai tuá ax inia ka Nukën 'Ibu Diosan kuakëxa; kuakin ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën naí manámixun Agar kuënkín ësokin kakëxa: ¿Uisai kaina 'ian Agar? Kamina rakuëtima 'ain Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'imainun min tuá bëunan mëskuti inia kuaxa uinu kara min tuá 'ikën. ¹⁸ Bënëtishi nirukiani, kuanxun kamina min tuá barikin bitankëxun aín məkënan mënti 'ain, 'ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma chaiira 'inun 'iminuxun 'ain. ¹⁹ Ësokian katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Agar achúshi 'umpax upiira 'aish nëmin 'inánkëxa usakian 'inánkëxun ka ñuina xaká burasa 'akë, ami ubakakin bitankëxun aín tuá Ismael xëamiakëxa.

20-21 Usakian Nukën 'Ibu Diosan 'akinkëx ka Ismael anu uni 'ikëma menuax kani Parán kakë anu 'iakëxa, usai kanikin ka uisokin kara kanti 'imainun pian ñuoti 'ikë kixun upíokin 'unánkëxa. Usai kania ka aín titan achúshi xanu Egipto menua bëxun aín xanu 'iti 'inánkëxa.

Abrahamnën sinántëkëntima oi Guearnu 'ikë 'apubë mëñionan ñuikë bana

22 Usai 'ikë basirakëma 'aínshi ka 'apu Abimélec Abrahambë banai kuankëxa. Kuankëbë ka aín suntárunën kushi Ficol, axribi abë kuankëxa. Kuantankëxun ka Abimélecnën Abraham ësokín kakëxa:

—Nun kananuna isan Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi aña ñukama karamina 'ai akamabi mi 'akinia. 23 Usa 'ain kamina, sinanatëkëntima okín Nukën 'Ibu Diosan ismainun, ënë menuax, nukamabë 'atimonantima 'ain, 'imainun kamina 'ën bëchikëkama 'imainun 'ën rëbúnikamaribi 'ain. Akima kamina sinanatëkënkinma 'ën mi 'akësaribi okín 'ëribi 'ati 'ain, 'anan kamina usaribiokin kamabi ënu 'ikë unikama 'ati 'ain, anumi bëri tsókë me ënuxun.

24 Usokin kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Nukën 'Ibu Diosan ismainun kana sinanatëkëntima okín mi kain.

25 Usa 'aínbi ka Abrahamnën kuëntankëxun Abimélec anua 'umpax biti kini a ñuikin kakëxa: 'ën kana mi kaisatanin mín unikaman ka 'ën anua 'umpax biti kini a 'ë bikuanxa. 26 Usokian kakëxun kuatankëxun ka Abimélecnëñribi kakëxa:

—Mín kamina 'ë bërámabi kakëma 'ain, usa 'ain kana 'ën bëri 'unanin bëribi kamina 'ë kain. 27 Usai abë banai sënëntankëxun ka Abrahamnën aín ovejakama 'imainun aín vaca bitankëxun, Abimélec 'inánkëxa; usakin 'inánkinshi ka a nëtëñbi sinanatëkëntima okín a rabëxunbi mëniókëxa. 28 Usa 'ain ka Abrahamnën an 'arakakë ñuina mapai achúshi 'imainun rabë oveja bitankëxun raíri këñun nimikinma amo sëtënakëxa, 29 usakin 'aia iskin ka Abimélecnën ñukákëxa:

—¿Uisoti karamina mín mapai achúshi 'imainun rabë oveja amo sëtënatin?

30 Èsokín ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ènëx ka mi 'inánti 'ikën ëñë bikin kamina 'unánti 'ain mapai achúshi 'imainun rabë ovejakama ëñë mi 'inánmainun kamina sinánti 'ain 'ën mi 'inánkë ëñëx ka anua 'umpax biti kini ax ka 'ën 'akë 'ikë kixunmi 'unánti 'ikën. 31 Usokin anuxun a rabëxunbi 'akë kupín ka Beerseba kakín anëakëxa, anuax ka sinanati 'itëkëntima oi mëniónankëxa. 32 Usai anuax mëñionantankëx ka Abimélec 'imainun Ficol ax Beerseba kakian anëké anuax anu kuantëkëankëxa flisteo unikama menubi.

33 Usa 'ain, ka Abrahamnën Beerseba kakë me anu achúshi i tamarisco 'apákëxa, anuxun ka unin Nukën 'Ibun Diosan anë rabiakëxa, axa bamatima of tsókë a. 34 Usai 'itankëx ka Abraham 'itsa baritia, a menu tsóakëxa ax ka flisteo unikama me 'iakëxa.

22

Nukën 'Ibu Diosan Abraham aséribi kara ami sinania kixun istisa tan ñuikë bana

1 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'itsa baritia ami panatankëxun, Abraham karaisa ëñima ami manutima aséribi sinania kixun tankin. Aín anën kuëankëxa, usakin kuënkëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ènu kana 'ain 'ën 'Ibu. 2 Èsokian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—Mín bëchikë Isaac, ami aséribi nuibairakë, a buani kamina kuanti 'ain matán me Moria kakë anu. Buánxun kamina anu bëbakín, mín bëchikë 'atankëxun 'ë rabikin ñuina 'akësaribi okín xaroti 'ain, 'ën mi uinu 'ikë matánuxun kaina 'ati 'ai kixun ismimainun. 3 Usakian koónkëxun, ka

pëkarakëma 'aínshi, nirukin Abrahamnën aín asno kaxu mëníotankëxun; anu karu tëapaxun nëakë, puruakëxa anun ñuina xaroti usakin 'abiani ka Nukën 'Ibu Diosan anu kuanun kakë anu, aín bëchikë Isaac 'imainun an ñu mëemikë uni rabë buani kuankëxa.

⁴ Usai kuankëbëa rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan ka Abrahamnën ënën menxuma anua kuankë me a isakëxa. ⁵ Usai kuankin 'uraxun iskin ka Abrahamnën an ñu mëemikë uni rabë kakëxa:

—Ënuxun kamina asno bërúanti 'ain 'ëx kana 'ën bëchikë buani anuxun a rabinun Nukën 'Ibu Diosan kakë matá me anu kuanin anuxun rabibëtsini, kana utëkënti 'ain. ⁶ Usakin aín uni rabë katankëxun ka Abrahamnën aín bëchikënën karu tëapaxun nëakë a 'iabiankin buámainun; Abrahamnën tsi, këñun aín manë xëtökë upiokin kuënuke bibiani abëbi kuankëxa.

⁷ Usai abë urikuankin ka Isaacnën aín papa Abraham ñukákëxa:

—¡Papan!

—¿Añu kara 'ën bakë bëchikën? —kixun ka Abrahamnën aín bëchikë kakëxa.

Kakëxun ka Isaacnën ësokin kakëxa:

—Ënu ka karu 'imainun tsi 'ikën çuinu kara anu 'aímai këñutanun xaroti carnero 'ik? ⁸ Ësokian aín bëchikënën ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa.

—Nukën 'Ibu Diosan ka nu achúshi ñuina 'inánti 'ikën, kixun ka aín bëchikë —Abrahamnën kakëxa. Usokin kabiani ka abëbi anuxuan ñuina xaroti anu kuankëxa.

⁹ Anu kuanun Nukën 'Ibu Diosan kakë matá me anu bëbaxun, ka Abrahamnën anuxun ñuina xaroti maxax bukunruakëxa; usakin bukunrutankëxun ka karuribishi tikati mabukuntankëxun aín bëchikë Isaac aribi nëakëxa, nëaxun ka anu ñuina xarotinu nankë karu kamanan; ¹⁰ rakankëxa rakamainun ka aín manë xëtökë bikian aín bëchikëmi okin sananiabi ka ¹¹ nukën 'Ibu ángelnën kuënkín naínuxun kakëxa:

—¡Abraham! ¡Abraham! ësokian kakëxun ka.

—Ënu kana 'ain 'ën 'Ibu —kixun an kakëxa. ¹² Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën amiribishi kakëxa:

—Min bëchikë uisabi oxuma ka 'at, bërí ka Nukën 'Ibu Diosan mixmi asérami amé sinánkëxun, min nuitu 'unánxa min kamina min bëchikë ñuñakima achúshira 'ikëbi nuibakinma a rabikin 'akatsi 'ian. ¹³ Kakëx kaxú bësukin isi kuainakëkinbi ka Abrahamnën carnero achúshi i pëñanakëmi aín mancha utëanx a tanáin nikë mërakëxa; usai 'ikë mërakin ka Abrahamnën carnero bixun, aín bëchikë nëakë a tubuana rëtankëxun Nukën 'Ibu Dios rabikin xaroxuankëxa. ¹⁴ Usokin 'atankëxun ka Abrahamnën anuxuan usakin 'akë matá me anëkin: Nukën 'Ibun ka nun sinánkëma ñu nu 'inania kixun anëakëxa, usa 'ain ka bërí uni kia: Nukën 'Ibun ka a matánuxun 'asaribiokin 'akinia kixak kiania. ¹⁵ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu ángelnën Abraham naínuxun amiribishi kuëntëkéankëxa, ¹⁶ kuënkín ka kakëxa:

—Nukën 'Ibu ka kixaxa: Kana isa kamina min bëchikë achúshira 'ikëbi mi ñukákëxun 'ën mi kakëسابiokin 'an, usa 'aish kana 'ëxbi asérami sinanatëkëntima oi kin, ¹⁷ usa 'ain kana 'ën upiokin sinánxunkin min rëbúnkinëxa. 'Aisamaira 'ispa imë naínu iskësa usaribi 'ianan masi bëru parúmpapa kuébinua iskësaribi 'inun 'imíti 'ain. Usa 'ain ka bëtsi ëmanu 'ikë unikama ax ami nishkë akama 'ën 'amikëxun abë 'akanankin atun abámikin 'ati 'ikën, ¹⁸ usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama atu kupin upiokin sinánxunkë 'iti 'ikën, min kamina 'ën kakëسابiokin 'an usa 'ain. ¹⁹ Usokin 'abëtsini ka Abraham anua an ñu mëemikë uni ëbiankë anubi utëkéankëxa. Utankëx ka akamaxbi biranankiani Beerseba kakë me anu kuantëkéankëxa, anu ka Abraham aín aintsí 'imainun an ñu mëëxunkë unikamabë tsóti bërúakëxa.

Nahornën bëchikëkama 'ia ñuikë bana

²⁰ Usa 'ain ka a basikëbëtan, Abrahamnën uni itsia Milcánënrìbi aín xukën Nahor tuaxunkë a ñuia kuakëxa. ²¹ A paian tuákë ax ka Us kakë 'iakëxa; a 'atankëxun ka aín xukën Buz arìbi 'akëxa, 'imainun ka bëtsirìbi Quemuel kakë arìbi 'akëxa, ax ka Aramnën papa 'iakëxa. ²² Usokin 'atankëxun ka amiribishi bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Quésed, Hazó, Pildás, Idlaf 'imainun Betuel. ²³ Betuel ax ka Rebecanën papa 'iakëxa. Usa 'ain ka, mapai achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi akamax ka Milcámia 'akë tuá Abrahamnën 'anáka Nahor aín bëchikëkama 'iakëxa. ²⁴ Usa 'ain ka Nahor an ñu 'axunkë xanubia bikë Reumá aín xanusa 'ain amirìbi bëchipakëxa, ënëkamax ka aín anë 'ikën Teba, Gáham, Tahas 'imainun Maacá.

23

Sara ñukë maínkan ñuikë bana

¹ Sara ka tsóakëxa ciento veintisiete baritia, ² ati baritia tsótankëx ka ñuakëxa Quiriát-arbá, kakëbia Hebrón kakin anëké ëma anuax, ka Canaán me anu 'iakëxa. Usa 'ain ka Abraham aín xanu ñukë 'ain 'itsaira masá sinani iakëxa. ³ Usa 'ain ka anua aín xanu Sara ñukë anuax nirukiani kuantkëxa, anu mëníoti 'aíma 'ain, kuantankëx ka hititas unikamabë banakëxa:

⁴—Banakin ka ësokìni kakëxa, 'ëx kana bëtsi menu 'ikë uni 'aishbi mitsunu tsókë uni 'ain, usa 'ikëbi kamina anu uni ñuia maínti 'akë achúshi anu 'ën xanu mënionun 'ë marutí 'ain.

⁵ Usaia kia kuakin ka hititanu 'ikë unikaman kakëxa:

⁶—¡Usama ka 'ën 'Ibu kamina! 'Ën kakëxun kuatí 'ain. Mix kamina nubë 'ikë uni 'ain, usa 'aish kamina mix achúshi uni Nukën 'Ibu Diosan kaískë 'ain. Usa 'ikë ka mi 'akínia ax kushiira 'ixun usa 'ain kamina min xanu ñukë a uinu 'ikë ax kara upíira 'ikë istankëxun anu mëníoti 'ain, uinu 'ikë uníni ka 'anu 'axuma 'anun kixun mi katima 'ikën kamina 'ati 'ain. ⁷ Èsokian kakëx nirukin ka Abraham asábi ka kixun hititakama kai atumi ñanákini, ⁸ ësokin atu kakëxa:

—Mitsun aséرابi 'ën xanu ënu mëníoti kuëenkin kamina Sôharnën bëchikë Efrón a 'ë ñuakëxunti 'ain. ⁹ Macpelánu 'ikë kini aín me sënénkënuia 'ikë a 'ë marunun kixun kati 'ain. 'Ën kana uiti kara aín kupí 'ikë atìbi kupíoti 'ain, usa 'ain kana anu uni ñuia maínti kiniñu ënë menu 'iti 'ain. ¹⁰ Usaia Abraham kia kuakin ka Efrón hitita uni ax atubë tsóxun kakëxa, Abraham 'imainun anu timékë unikaman kuisabi 'ítánun kakëxa, usakian kaia ka a ëmanu 'ikë unikaman ribi kuakëxa:

¹¹—¡Usama ka 'ën 'Ibu, kana mi maruiman! 'Ën kana mi me 'inainshitin, 'imainun kana anu uni ñuia maínti 'akë kini kënunbi me a mi 'inaishitin. 'Ën aintsikamanribi ka kamaxunbi 'ën me ënë mi 'inainshinuxun kaia kuatia. Usa 'ain kamina min xanu anu maínti 'ain.

¹² Èsokin kakëx ka unikamami ñanati 'itëkëenkin ka Abrahamnën, ¹³ ësokin atun kuamainunbi Efrón kakëxa:

—¡'Ën kamainun, kamina kuati 'ain! Kana ësokin mi kain uiti karamina kuëenin min me kupí atìbi kana mi kuríki 'inánti 'ain, usakin mi pain kupiobianxun kana 'ën xanu anu mainikuanti 'ain.

¹⁴ Usai kia ka Efrónnën kakëxa:

¹⁵—Mi kamainun kamina kuati 'ain, 'ën 'Ibu: Me aín kupí ka cuatrocientas manë kuríki 'ikën. Usa 'ain kananuna 'ati 'ain kupí aín 'itsa kuëbikanantima 'ain, usa 'ain kamina bërí anu min xanu mainikuanti 'ain.

¹⁶ Usakian kakëxun ka Abrahamnën asábi ka kana mi uiti kara aín kupí 'ikën atìbi mi kupíoti 'ai kixun ka Efrón aín aintsi hititakaman ismainunbi, aín kuríki abia tupunun kixun kupíokin banatanun rërëkaxuankëxa. ¹⁷ Usokin ka Efrónnën me Macpelánu 'ikë, au bari kuabúkë Mamré kakë anua 'ikë

kini, 'imainun kamabi ni a menua 'iké akama kēñunbi Abraham maruakéxa, ¹⁸ usakian Abrahamnén bikéx ka a me ainan 'iakéxa. Usa 'ain ka hitita unikama 'imainun raíri uni kamanribi anun inúkin iské 'ixun éné mex ka nunama 'iké kixun 'inánkéxa.

¹⁹ Usokin marutankéxun ka Abrahamnén aín xanu Sara ñuké a Macpelá menu 'iké kini anu maíankéxa, au bari uruké Mamré kaké me anu, aín ané itsi ka Hebrón 'ikébia, Canaán kaké me anubi 'iakéxa. ²⁰ Usokin 'atankéx ka Abraham me 'imainun anua 'iké kini aín 'Ibu 'iakéxa, ax ka Hititas kaman anua aín xanu maínti maruké me 'iakéxa.

24

Abrahamnén achúshi xanu aín béchiké Isaac barixua ñuiké bana

¹ Usa 'ain ka Abraham ax kaniakéké 'iké, Nukén 'Ibu an 'ati kamabi ñu sinánxunké 'iakéxa. ² Achúshi nētén ka Abrahamnén ax irapain a ñu mēexuni abé tēké an aín ñukama bérúanké a kuéñxun kakéxa:

—Mín mēkén 'én kisinu nankin kamina, ³ sinanatékéntima okin Nukén 'Ibu naí 'imainun éné me bérúanké an ka 'én béchiké Isaacnén éné menu 'iké xanukama binun éntima 'ikén, anu 'éx tsóké Canaán kaké me énu, ⁴ usa 'ain ka Abrahamnén an ñu mēmiké uni kakéxa, anuax 'éx uá 'én nēté anu kuantankéxun 'én aintsikaman béchiké xanu achúshi barixuni kuantí 'ain.

⁵ Ésokian kakéxun ka an ñu mēexunké unin kakéxa:

—'Éx kuantankéxun anu 'iké xanu mērakin kakéxbia 'ébé uisama tankébétan karana, ¿añu 'ati 'ain? ¿karana mín béchiké anuaxmi chikía me anubi buántékenti 'ain? ⁶ Kixuan kakéxun ka Abrahamnén kakéxa:

—¿Usama ka uisa 'ixunbi kamina 'én béchiké anu buántima 'ain! ⁷ Nukén 'Ibu Dios, naínu 'iké an ka 'én aintsikaman menua chikinbétsinkin bēxun 'é 'imainun 'én rēbúnkikama éné me 'inan, an ka aín ángel abé kuantankéxumi achúshi xanu 'én béchiké bixunun mi 'akinti 'ikén. ⁸ Xanu achúshinēx mibé, uisama tankébébi ka 'én mi kaké énéx asábi 'iti 'ikén, jusa 'ain kamina uisaxunbi anu 'én béchiké buántima 'ain!

⁹ Ésokian kakéxun ka an ñu mēexunké unin aín kisinu aín mēkén nankin Abraham, bétsiokin mín sinántima okin kana mín kakésabiokin 'ati 'ain kixun kakéxa. ¹⁰ Usokian Abrahamnén kakéxun ka an ñu mēexunké unin, ñu upíbu kaiskin buánti an ñumēmiké unían nanké barikin biakéxa, xanu aín aintsikama 'ináni kuantí akama bianan ka mēkén rabé camelloribi a ñu mēexunké uninan biakéxa, usakin 'inánkéxun bitankéx ka raíri unikama abé kuantí bibiani Nahor kaké éma, Mesopotamia kaké menu 'iké anu kuankéxa. ¹¹ Usai 'itsa nēté 'ikiani kuantankéx ka Nahor kaké éma rapasu pain bēbakéxa, bēbakébébi ka bari xupinbuakéxa. Usai xupibukébé ka anu 'iké xanu chipashkamax aín chumu bēi 'umpax biti anu uakéxa. Aia ka unikaman anua 'umpax biti rapasu bukuxun aín camellokama tantimikin isakéxa, ¹² usai anu bukuxun iskéxbia xanukama ukébétan ka Nukén 'Ibu abé banakin kakéxa: 'Én 'Ibu 'imainun 'én ñu mēexunké uni Abraham aín Dios kana ésokin mi ñukatín, usa 'ain kamina béri 'én 'ati ñukama upí 'inun 'é 'akinti 'ain, 'imainun kamina 'én a ñu mēexunké uni aribi nuibakin upíokin 'akinti 'ain. ¹³ Anua 'umpax biti rapasu kana bēban, usa 'ain ka énu 'iké xanu chipashkama 'umpax bitsi 'aia. ¹⁴ Achúshi xanu chipash 'én kakéxuan sinánun kamina 'imiti 'ain: Usama ka 'én mín 'umpax 'anun karamina mín chumu nanpatima 'ain, kakéxun ka 'é kati 'ikén: 'Umpax kamina 'ati 'ain, mín camellokamaribi kana 'umpax 'amiti 'ain, a xanux ka Isaac mín kaíské uni aín xanu 'iti 'ikén. Usa 'ain kana 'én 'unánti 'ain mín kamina 'én ñu mēexunké uni upíokin nuibakin 'akínin kixun.

¹⁵ Usai abê banai sênênkëma 'ixunbi ka xanu achúshi me ñutê 'akê tēxanu nanxun tuinbētsinia isakēxa. Ax ka Rebeca Betuel kakê uni aín bēchikê xanu 'iakēxa. Betuel ax ka Milcámia Nahornên bēchia 'iakēxa, ax ka Abrahamnên xukēnan bēchikê 'iakēxa. ¹⁶ Usa 'ain ka Rebeca ax upiira xanu 'imainun, unibê 'ikin tankëma pan 'iakēxa; uinu 'ikê unibēbi 'ikëmapan 'iakēxa. Usa 'ixun ka anua 'umpax biti anu utankëxun, aín me ñutê 'akê nanpátankëxun buchuobiani kuankëbēbi ¹⁷ ka uni ax abákiani kuantankëx a nukui nirakëkin kakēxa:

—È karamina min me ñutēnua 'ikê 'umpax chamara 'amítima 'ain.

¹⁸ —Kakëxun ka xanun kakēxa, kamina min xēati 'ain usakin kakinshi ka me ñutēnua mēkēn rabētan bikin nanpákin xēanun 'inánkēxa. ¹⁹ 'Inánkëxun xēai sēnēnia ishi ka Rebecanên kakēxa:

—Min camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ain, an kuēnkēsokian xēanun. ²⁰ Katankëxun ka bēnēkinshi aín me ñutê 'akēnu 'ikê 'umpax a pain anua 'umpax 'arutia nuntisokin 'akê anu maniakēxa, usakin manítankëxun ka 'itsai kuankin 'umpax camellokaman xēanun bixuankēxa. ²¹ Usakin 'aia ka a unin uisakinbi kakinma isakēxa, an ka unántisa tankēxa asérabi kara Nukên 'Ibun ax kuēnkēsabi oi kuania upíokin 'akianxa kixun.

²² Usokin 'umpax camellokaman xēai sēnēnkēbētanshi ka a unin kuri seis gramo 'ēñesa bixun xanu a rēñumiakēxa. 'Anan ka mēkēnu mēñuti kuri cien gramosa aribi mēñumikin, ²³ kakēxa:

—È kamina kati 'ain mix karamina uin bēchikê 'ain, min papan xubu kara anu 'iisa 'ikēn 'ēn unikamabê kana anu ēnē imé 'uxti 'ain. ²⁴ Kixuan ñukáñëxun ka Rebecanên kakēxa:

—Èx kana Abrahamnên xukēn Nahor an Milcámi bēchia Betuel kakê uni aín bēchikê 'ain. ²⁵ Nun xubunu ka anu 'iti 'ikēn usa 'ain kamina ēnē imé anu mikama 'uxi kuanti 'ain, 'imainun ka basi 'itsa axa min camellokama pimiti.

²⁶ Usa 'ain ka a unin rantinpuruni tsóbukin Nukên 'Ibu, ²⁷ asabi ka kakin: ¡'Èn 'ibu Abraham aín Dios, ax ka abê upí 'ianan a nuibakê 'ixun 'ēx aín aintsikaman xubunu bēbanun 'ē bērúanxun bēaxa kiox kiakēxa! ²⁸ Usai 'itankëx ka Rebeca abákiani aín titan xubunu kuani bēbakin uisai kara 'iixa akamabi ñuixunkin kakēxa. ²⁹ Usakian aín chirabakēn bana ñuia kuabiani ka Labán kakê, ax a uni bari abákiani anua 'umpax biti kini anu abákiani kuankēxa, ³⁰ usai ka mēñusuti aín chirabakēn aín pēñanu buánkê a isanan, aín chirabakēa usakin uni an kakê akama ñuia kuabiani kuankēxa. Kuanx ka Labán ax Abrahamnên ñu mēmikê uni axa aín camello kamabê anua 'umpax biti kini 'urama nirakëkin, ³¹ kakēxa:

—Ka ut, min 'Ibu Diosan ka mi ēnu bērúanxun bēaxa. ¡Mix kamina ēman ēnu bērútima 'ain, 'ēn kana anumi nukúti mitsu mēñioxuan 'imainun kana anumi min camellokamaribi tantimíti aribi mēñion usa 'ain kamina 'ēn xubunu 'i kuanti 'ain!

³² Usokian kakëx ka a unikama abēa kuankê buani aín xubunu kuankēxa. Anxun ka anu 'ikê ñukamapain nanpátankëxun camellokama pimitankëxun anuan a 'imainun abēa kuankê unikama tachukati 'umpax bēxúankēxa. ³³ Usai 'iax sēnēan aín piti 'inánkëxunbi ka Abrahamnên ñu mēmikê unin kakēxa:

—Èn kana mitsu a kati bana kaxuma pitima 'ain:

—Èsokian kakëxun ka. Labánên kakēxa:

—Kamina uisa bana kara nu kati 'ain.

³⁴ Kakëxun ka Abrahamnên xukê unin kakēxa:

—Èx kana, Abraham an ñu mēēxunkê uni 'ain, ³⁵ Nukên 'Ibun an ka an 'ē ñu mēēmikê uni 'itsaira ñuñu 'inun 'imiaxa: usa 'ixun ka 'inánxa ovejakama,

vaca, kuri 'imainun manë panshian, uni an ñu mēēxunti, xanu an ñu 'axúnti akama 'inánan ka camello 'imainun asno akama 'inánxa. ³⁶ Usakin 'inánkin ka aín xanu Sara aribi achúshi tuá kaniakékē 'ikēbi 'inánxa, usa 'ain ka 'en ñu mēēxunkē uni an aín bēchikē kamabi aín ñukama 'inánti sinánxa. ³⁷ 'En ñu mēēxunkē unin ka sinanatēkēnkima, an kakēsabiokin 'anun 'ē kaxa: 'En bēchikē kamina 'ēx anu tsókē Canaán me ēnu a xanu bimitima 'ain. ³⁸ Usa 'ain kamina 'en papan menu kuantankēxun, anua aín aintsikama 'ikē anua achúshi xanu 'en bēchikē barixuni kuantí 'ain. ³⁹ Kixuan kakēxun kana 'en kan: 'En 'Ibu, ¿anu 'ikē xanu achúshinēx 'ēbē uisama tankēbētan karana añu 'ati 'ain? ⁴⁰ Kakēxun ka ēsokin 'ē kaxa: 'Ēx kana Nukēn 'Ibu kikēsoi abē nitsin, usa 'ain ka aín ángel xuti 'ikēn, mia kuania bērtuanun bērtuankēx kuanxun kamina achúshi xanu 'en aintsin bēchikē xanu 'en bēchikē bixunti 'ain, ax ka 'iti 'ikēn, 'en papan aintsin 'ibun bēchikēbi. ⁴¹ Usa 'ainbi kamina 'en aintsikaman aín bēchikē xanu chipash mibē uisamatankēbēbi mix sinanatēkēntima kikē bana usaibi asábi bērtúti 'ain. ⁴² Usa 'ain kana bēri 'en anua 'umpax biti kini anu bēbaxun abē banakin ēsokin Nukēn 'Ibu kan, 'en ñu mēēxunkē uni Abraham aín Dios: Asérabi kamina 'ēx ēnu uti 'ē 'akian, ⁴³ usa 'ain kana bēri anuxun 'umpax biti kini a rapasu 'ixun mi ñukatin: uinu 'ikē xanu chipash kara 'umpax bitsi aia akana 'en ēsokin kati 'ain: 'Ē kaina min 'umpax ñutēñu 'ikē a 'amitima 'ain, ⁴⁴ ēsokin 'en kakēxun ka 'ē kati 'ikēn: Asabi ka kamina min xēati 'ai kixun 'ē kanan min, camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ai an 'ē kakē xanu ax ka min kaískē uni a 'en ñu mēēxunkē uni aín bēchikēnēn xanu 'iti 'ikēn. ⁴⁵ 'Esokin ñukákin 'en kēñúkē 'aimabi ka 'en iskēxibi Rebeca ñutē tulanx uaxa. Ukin ka anua 'umpax biti anu nukúkin menu tsóntankēxun bitsia kana kan: Min 'umpax kaina 'ē xēanun 'inántima 'ain kixun. ⁴⁶ Kakēxun ka an bēnēkinshi aín ñutē, nanpákin 'ē kaxa: Kamina xēati 'ain, 'imainun kana min camellokamaribi xēamiti 'ain, katankēxun ka 'ē xēamianan 'en camellokamaribi 'umpax xēamiaxa. ⁴⁷ Usakian 'aia kana 'en ñukan: ¿Mix karamina uin bēchikē 'ain? kakēxun ka an 'ē kaxa: 'Ēx kana Betuelnēn bēchikē xanu 'ain, ax ka Nahornēan Milcámi bēchia 'ikēn. 'Ēsai kia kana achúshi rēñuti ñu bitankēxun rēñumianan kana rabē aín pēñanuribi pēñumian usakin 'ai, ⁴⁸ rantinpuruni tsóbukin kana Nukēn 'Ibu rabikin kan; an 'ē ñumēmikē Abraham aín Dios, min kamina 'ē bai upitan an 'ē ñumēmikē uni aín bēchikē xanu achúshi aín aintsikaman bēchikēbi bixunun kixun 'ē bēan. ⁴⁹ Usa 'ain kamina bēribi 'ē kati 'ain kaina 'en mi kakē ēnē an 'ē ñu mēmikē ax kikēsa okin 'ati 'ain, kamina 'ē kati 'ain añu karana 'en 'ati 'ai kixun ka uní an kakēxa.

⁵⁰ 'Esokian kakēxun ka Labán 'imainun Betuelnēn kakēxa:

—Nukēn 'Ibun ka kamabi ñu ēsokin axa, usa 'ain kananuna nun mi asábi ka katankēxun kana 'atima 'ai kixun mi kaiman. ⁵¹ Ka kuať, ēnu ka Rebeca 'ikēn; kamina bibiankin buánti 'ain. Ax ka an mi ñumēmikē uni aín bēchikēnēn xanu 'iti 'ikēn, Nukēn 'Ibun kakēsabi oi. ⁵² 'Esokian kakēxun kuati ka Abrahamnēn ñumēmikē uni rantinpuruni memi bēťiki tsóbukin, Nukēn 'Ibu asábi ka kixun kakēxa. ⁵³ Usai 'i nirukinshi ka na bēkē ñukama churupákin biakēxa, ax ka 'iakēxa kuri, manē panshian, 'imainun chupa 'itsaira kupíkē, a bikin ka Rebeca 'inánkēxa. 'Inánan ka aín rarēbakē kēñun aín titaribi ñu 'itsaira 'inaishiakēxa. ⁵⁴ Usakin na buánkē ñukama a pain 'inántankēxun ka pitia nanxunkē a pitankēxun xēakēxa, abēa kuankē a uní kamabētan usakin 'ai ka a imē anu 'iakēxa:

—Usai anu 'uxnēti pēkarakēbē nirukin, ka a unin kakēxa: Kana kuantēkēnti 'ain, anua an 'ē ñu mēmikē uni 'ikē aín xubunu. ⁵⁵ 'Ēsai kiabi ka Rebecanēn

rarëbakë apanën aín titabëtan kakëxa:

—Nun sinánkëx ka ënë xanu nubëpain mapai rabë nëtë nubë 'iti 'ikën, 'itankëx ka mibë kuantí 'ikën. ⁵⁶ Ësokian kakëxunbi ka uni an kakëxa:

—Ëx kana ënu 'itsa nëtë 'i ukëma 'ain. Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx ënu uti upí 'imiäxa, usa 'ain kamina 'ëx kuantëkëntanun 'ë xukanti 'ain anua a 'ën ñu mëëxunkë uni aín xubunu. ⁵⁷ Kakëxun ka anu 'ikë unikaman kakëxa:

—Asabi ka kananuna xanu chipash ax kara uisai kia kuati kuënti 'ain, uisai kara ax kia kananuna kuati 'ain. ⁵⁸ Ësokin katankëxun ka Rebeca kuënxun ñukákëxa:

—¿Ënë unibë kaina bëríbi kuainsa tanin?

—Asábí ka kana kuantí 'ain —kíax ka ax kíakëxa.

⁵⁹ Kixuan kakëxun ka an bërúankin níkinjë xanu këñun, Rebeca kuantanun kixun Abrahamnën ñu mëëmikë uníkama këñun xuakëxa.

⁶⁰ Usai kuanía ka Rebeca upíokin sinánxunkin ësokin kakëxa:

“Nukaman chirabakë, jmin rëbúnkinëx ka 'aisamaira tupuntisama 'iti 'ikën! jusa 'ixun ka min rëbúnki kaman

axa ami nishkë uníkama abámikin 'atankëxun atun ëmakama bití 'ikën!”

⁶¹ Ësokin kakín sënëonkëx ka Rebeca 'imainun an níkinjë xanu akamabë kuani camellonu 'iruakëxa, usai 'irukiani ka Abrahamnën ñu mëëmikë uni akamabë kuani kuankëxa. Usai ka an Abraham ñu mëëxunkë uni Rebeca anua bibiankin buánkëbë 'iakëxa.

⁶² Usai atux kuanmainun ka Isaac axribi a nëtën anua 'umpax 'ikë anuax kuankëxa, ax ka 'iakëxa axa tsókë 'imainun an 'ë iskë kakín anëké kini anu 'iakëxa, ax ka Négueb kakë me anu tsókë 'iakëxa. ⁶³ Anuax ka achúshi nëtën nitsi kuaxun xupibukëbëtan iskinbi ka. Uníkama camellonën 'ai amíkikuatsini rikuatsinia isakëxa. ⁶⁴ Usakian ismainun ka Rebecanëribi au kuantí ami bësuí tsóxun Isaac 'uranxunbi mërakëxa, usakin mëräishi ka anúan kuankë camello anuax 'ibúakëxa ⁶⁵ usai 'ibukinshi ka an buánkë uni a ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë uni kara axa numi kikuatsini ukë ux 'ik?

—Ax ka 'ën ñu mëëxunkë uni a 'ikën —kixun ka unín kakëxa. Usakian kakëxun aín chupa bitsi ka anun bëmápukuti rakuakëxa. ⁶⁶ Usaia 'imainun ka anu nukúkin aín ñumëmikë uni an Isaac axa usai 'ikëkama ñuixuankëxa.

⁶⁷ Usokin uníkaman ñuia kuatankëxun ka Isaacnën Rebeca bibiankin aín xubusa okían chupa këxtú 'akë anua aín tita Sara 'ikë anu buánkëxa, anu buánxun ka biakëxa, usakin bitankëxun ka Isaacnën Rebeca 'itsaira kuëëankëxa, usakin aín xanu Rebeca 'itsaira kuëëni ka aín tita ñukë sinania masá nuitukë a sinántékënimá manúakëxa.

25

Abraham 'imainun Queturánën rëbúnkikama 'ia bana (1 Cr 1.32-33)

¹ Usa 'ain ka Abrahamnën bëtsi xanu bití sinánkin, Queturá kakín anëké a biakëxa. ² Bitankëxun ka amiribi bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac 'imainun Súa. ³ Jocsán ax ka Sebá 'imainun Dedán aín papa 'iakëxa. Ënë kamax ka Dedánën rëbúnkikama 'iakëxa, aín anëx ka 'ikë asureo, letuseo 'imainun leumeo akama. ⁴ Ënë kamax ka Madiánën bëchikë 'iakëxa Efá, Éfer, Hanoc, Abidá 'imainun Eldaá. Ënë uníkamax ka Queturánën rëbúnkikama 'iakëxa. ⁵ Isaac an ka kamabi aín papa Abrahamnën ñukama biakëxa. ⁶ Usakin 'anan ka bëtsi xanumia 'akë, aín bëchikëkama Abrahamnën aín ñu 'itsamashi 'inánkëxa, usokin 'inántankëxun ka ñukëmapain

'ixun aín bëchikë raíri amanu kuantanun kixun xuakëxa, xuanan ka Isaac axëshia anua 'ikë me anu 'inun kixun kakëxa.

Abraham ñukë 'ikë aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën maían

⁷ Usa 'ain ka Abraham ciento sesenta 'imainun cinco baritia tsótankëx, ⁸ ka uni 'ikësabi kaniakëtankëx ñuakëxa. Ñui ka 'ain chaitiokëkama ñua 'aish anu bukukë abë 'i kuankëxa. ⁹ Usa 'ain ka aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën Macpelá kakë kini anu maíankëxa, ax ka Mamré kakë me 'ukëmanan, Sóhar hitita uni aín bëchikë Efrón aín me 'iakëxa. ¹⁰ A mex ka Abrahamnën hitita unikamanan 'ikëbia marua 'iakëxa. A menu ka Abraham ñukë aín xanu Sara rapasubi maíankëxa. ¹¹ Usaía Abraham ñua 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan Isaac upíokin sinánxuankëxa, usa okían 'akëx ka anua 'umpax 'ikë a rapasubi tsóti bërúakëxa. "Ax ka 'iakëxa, axa tsókë 'imainun an 'ë iskë kakín anëkë anu."

*Ismaelnën rëbúnkikama 'iá bana
(1 Cr 1.28-31)*

¹² Ënë kamax ka Ismaelnën bëchikë Abrahamnën bëchikë egipcia xanu Agar, an Sara ñu 'axunkë amia bëchikë 'iakëxa, ¹³ ënëx ka aín rëkuën bëchikë a pain 'akëxa bakëan a 'iakëxa: Nebaiot, ax ka aín bëchikë apan 'iakëxa; 'atankëxun ka bëtsiribi 'akëxa Quedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴ Mismá, Dumá, Masá, ¹⁵ Hadar, Temá, Jetur, Nafis 'imainun Quedmá. ¹⁶ Ënëkamax ka Ismaelnën bëchikë mapai rabë 'imainun rabë akaman anë 'ikën, usa 'ain ka atun anëñbi anëñbi aín me anëanan ax anu 'ikë aribi anëakëxa. Usa 'ain ka akama achúshi achúshinëx ain menu menu atun 'apuñu 'iakëxa.

¹⁷ Ismael ax ka ciento treinta 'imainun siete baritiañu 'aish ñuakëxa, ñui ka aín chaitiokëkama 'iasaribiti ñuia anu 'ain chaitiokëkama maían anubi maíankëxa. ¹⁸ Usai ax ñua ain rëbúnki kamax anubi tsóti Havilá kakë me Egipto 'ukëmanan anun, Asirianu kuani kuanti anubi tsóti bukúakëxa. Usai 'i ka anuax aín xukën kamabëbi 'atimonani nishanani anubi bukúakëxa.

Esaúnën ain bëchikë apan usai 'iti 'ikëbi Jacob marua ñuikë bana

¹⁹ Ënë banax ka usai kara Abrahamnën bëchikë Isaac ax 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën. ²⁰ Isaacnën ka cuarenta baritiañu 'ixun Rebeca aín xanu 'iti biakëxa, ax ka Betuelnën bëchikë Labánën chirabakë 'iakëxa, akamax ka Arameos unibu Padán-aram kakë me anu tsókë 'iakëxa. ²¹ Usa 'ain ka Rebeca tuakëma xanu 'iakëxa, usa 'ain Isaac an ami bëchikaskin 'ain xanu 'itsaira ñukáxuankëxa. Usakian ñukákëxun ka Nukën 'Ibun an ñukákë a kuakin Rebeca tuuñu 'inun 'imiakëxa. ²² Usai tui ka aín pukunu rabë tuá 'irukë 'aish, anuaxbi ubiti titikanania tankin an sinánkëxa: "Ënëxa ësai 'ikëbë karana 'ëx, çuisa 'aish basi tsóti 'ain?" Usakin sinánbiani ka Nukën 'Ibu uisa kupín kara usai 'ia kixun ñukati kuankëxa,

²³ usakian ñukákëxun an kakëxa:

"Mín pukumëu ka tuá rabë 'ikën,

ax ka rabë ëma 'iti 'ikën,

usa 'aish bakënkëma 'aishbi ubionania. Achúshinëx ka kushiira 'aish bëtsisama 'iti 'ikën, aín apan ax ka aín 'anáka meu 'iti 'ikën, usa 'ain ka 'anáka ax kushiira 'inuxun 'aia."

²⁴ Ësokian kakë basírama 'aínbi ka Rebeca aín nëtë sënënkëbë, rabë tuá bakëankëxa. ²⁵ A paian Rebeca bakënkë ax ka ranshin 'aish raninbaë 'iakëxa, usa 'ikë ka a tuá Esaú kakín anëakëxa. ²⁶ Usai 'ikin aín apan Esaú aín taë tsiputu tuinbëtsini aín 'anáka chikiakëxa, usaía 'ikë a ka Jacob kakín anëakëxa. Usaía aín xanu Rebeca a tuá rabë bakënkë 'ain ka Isaac ax setenta baritiañu 'iakëxa.

Esau 'imainun Jacob 'ia bana

²⁷ Usa 'ain ka a tuá rabé kaniakéxa. Usai kanitankéx ka aín rēkuēn bēchiké Esau ax ninua ñuira oké uni 'iakéxa; 'imainun ka aín 'anáka Jacob mēnin sinaínshí uni 'iakéxa, usa 'ain ka aín xubunuashi ñu mēi tsóti kuēēni 'iakéxa.

²⁸ Usa 'ain ka Isaacnēn aín bēchiké Esau a 'itsaira nuibakéxa, aín ñuaké pikin, usakian aín papan aín rēkuēn bēchiké a nuibamainun ka Rebecanēn aín tuá Jacob aribi 'ítsaira nuibakéxa.

²⁹ Nēté itsin ka Jacobnēn purutusa piti ñu nēish okin 'aruanbi ka Esau uran ninu ñu bari nibaiti pananx. ³⁰ Ukin kakéxa:

—Ē karamina min piti panshionkinmi 'aké tēxéra 'inántima 'ain, kana numin bamatisa tanin. (Usa 'aish ka Esau ax aín kuai ané Edom kakin anéké 'iakéxa.) ³¹ Min kamina —'Ēx min apansa 'ixun min biti ñukama 'ēn binun 'ē 'imiti 'ain, —kixun ka Jacobnēn kakéxa.

³² Kakéxun ka Esaúnēn kakéxa:

—Uisa 'ixun kaina, 'ēx panax numin bamatisa taniabi isēshiti 'ain, minmi min xukēn apan 'ikébi 'akínkēxma kana min apan 'ēx 'itima 'ain.

³³ —Kia ka bēribi kamina Nukēn 'Ibu Diosan ismainunbi asérabi sinanatékēntima okin 'ē kati 'ain —kixun Jacobnēn aín xukēn karaishiakéxa. Usokian kakéxun ka Esaúnēn sinanatékēntima okin kakéxa, usakin ka Jacob axa 'ain apan 'inun kakéxa. ³⁴ Usakian kakéxun ka Jacobnēn aín piti purutusa nēish okían 'aruké a kéñun pán pinun kixun aín xukēn Esau 'inánkéxa, usakian 'inánkéxun pianan xēatanékéx ka nirukiani a kaimashi 'ēn kana apan 'ixun ñukama biti 'ai kixun sinanima kuankéxa.

26

Isaac 'imainun Rebeca Guerar kaké ěmanu kuan

¹ Usa 'ain ka Isaac ax anu 'umpax 'iké anu tsóké kaké 'imainun an iské kakin anéké 'iakéxa, a rapasu 'aínbi ka Abraham anu tsótan 'iásaribiti a piti 'aíma 'inun ñu 'apákéxbi 'iruama 'ikēn. Usaia 'ikébē ka panani Isaac aín xanu Rebecabē kanankiani an ñumēmiké unikama 'imainun aín ñukamabi buani anua Abimélec filisteokaman 'apu 'iké Guerar kaké ěma anu kuankéxa. ² Anu 'iké 'ain ami chikirakēkin ka Nukēn 'Ibu ěsokin kakéxa: “Kamina Egipto menu kuantima 'ain. Uinu karamina 'iti 'ai 'ēn mi kaké anu kamina 'iti 'ain, ³ usa 'ain kamina ěnē menu pain tsóti 'ain. 'Ēx kana mibē 'iti 'ain 'imainun kana mi upíokin sinánxukin mi 'imainun min rēbúnki kamaribi ěnē mekama 'inánti 'ain. Usakin kana 'ēn min papa Abraham kásabiokin 'ati 'ain. ⁴ 'Anan kana 'ēn min rēbúnkikamaribi nainua 'aisamaira 'ispa iskésa usaribi 'itánun 'imiti 'ain, 'imainun kana ěnē me kamabi mi 'inánti 'ain. 'Inánan kana kamabi menu 'iké unikamaribi upíokin sinánxunti 'ain, min rēbúnki kamasaribi 'inun, ⁵ ěsokinribi 'ēn kakéxun ka Abrahamnēn 'ēn kakésokin ax kikésoibi 'iti banakama 'ianan a tanti banakama 'ēn 'unánmikésoibi okin 'akéxa.”

⁶ Ěsokian kakéx ka Isaac Guerar kaké ěma anu tsóti bēruákéxa, ⁷ usai bērutankéx anu tsotia ka anu 'iké unikaman aín xanu Rebeca ñuikin Isaac ñukákankéxa, ñukákéxun ka aín xanu ka kixun kati sinani rakuékin ax ka 'ēn chirabaké 'iké kixun kakéxa. Rebeca upíira xanu 'ain ka Isaacnēn anu 'iké unikaman 'ati sinani rakuékin paránti sinánxun kakéxa.

⁸ Ěsokin anu 'iké unikama katankéx ka anu basipain tsóti bēruákéxa. 'Aínbi ka achúshi nētēn Abimélecnēn aín xubu xēkué chukúmanēn iskéxunbi Isaacnēn aín xanu Rebeca kuēēnkin 'ikútia isakéxa. ⁹ Usakin 'aia istankéxun ka aín uni achúshi Isaac unun kixun katánun kamiakéxa:

—Kamikëxa 'aia ka ñukakëxa mibëa 'ikë xanu ax kara min xanu 'ik, ¿aséjabi kat? Min xanu 'ainbi karamina, ¿ax isa min chirabaké 'anáka 'ikë kiox këmëi kian?

—'Ën kana a kupían ënu 'ikë unikaman 'ë 'ati sinánkin kana mi kan —kixun Isaacnën kakëxa.

¹⁰ Kakëxunbi ka Abimélecnën kakëxa:

—¿Usa kupín karamina nu ësokín an? 'Ën mi iskëma 'ain ka ënu 'ikë uni min xanubë 'ikë 'itsíanxa, usa 'ain kamina min nu 'uchamikë 'itsían.

¹¹ Usakin katankëxun ka Abimélecnën kamabi anu 'ikë unikama kakëxa:

—Uin kara ëné uni 'ianan aín xanu ubioia, ax ka 'atima okín 'akë 'iti 'ikën.

¹² Usa 'ain ka a barín ñu 'apáxun Isaacnën 'aisamaira 'inuan aín bimi upíbu 'ikë biakëxa, Nukën 'Ibu upiokín sinánxunkëxun. ¹³ Usa 'aish ka 'aisamaira ñuñu 'ianan 'itsaira manë panshíanñu 'iakëxa. ¹⁴ 'Imainun ka 'itsaira ovejañu 'ianan, vaca 'imainun an ñu mëëxunkë uníñuribi 'iakëxa, usa 'ain ka ax ñuñuira 'ain, anu 'ikë filisteo unikama nutsí ami nishkin 'atima okëxa. ¹⁵ Usa 'ain ka aín papa Abrahamnën anu pain tsókë 'ixuan an ñumëmikë unikama amia anu 'umpax 'ikë kini ax Abrahamnan 'iakëxa; usa 'ikëbi ka filisteo unikaman a kini men bëtáskín natakakáké 'iakëxa. ¹⁶ Usa 'ain ka Abimélecnën Isaac ësokín kakëxa:

—Bëribi kamina ënuax kuantí 'ain, mix kamina 'aisamaira ñuñu ënu 'ain nuxnu mix 'ikësaí ñuñuira 'aimabi.

¹⁷ Èsokín kakëx ka anuax chikíkiani kuanx Isaac Guerar kakë ëmanu 'ikë me sapan anu tsóti bërúakëxa. ¹⁸ Anuxun ka Isaacnën an ñumëmikë unikama anu tsókian Abrahamnën anua 'umpax bití amia, kinikama 'ikëbia ax ñukëbëtan filisteo unikaman men nataka ká 'ikëbi, aín unikamabëtan amiribishi naëtékëankëxa, usokín 'atankëxun ka aín papan anéasabi okín anëtékëankëxa.

¹⁹ Achúshi nètën ka Isaacnën ñumëmikë unikama kini achúshi me sapan anu 'akinbi anua 'umpax upíira mërakëxa. ²⁰ Usakin 'umpax atun pain mërakë 'ainbi ka filisteo unikaman 'arakakë ñuina an bërúankë unikama, Guerar kakë me sapan anuax ainan isa 'umpax 'ikë kiox Isaacnën ñuina an bërúankë unikamabë a 'umpaxan rabanan mëanani abë nishanankëxa. Usaia anun rabanan mëëanankë ka Isaacnën a 'umpax. “Anuax mëëanankë kakin anëakëxa.” ²¹ Usai anuax 'itankëxun ka Isaacnën unikaman amiribishi kini itsi anua 'umpax bití 'atékëankëxa, usokín 'akëbi ka filisteo unikaman amiribishi ubiotékënkëx ka amiribishi atubë nishanankë ka Isaacnën anuax bëtsibë “nishanax isanainsama tankë usokín anëakëxa.” ²² Usaia aín unikama 'itékënkëbë ka anuax Isaac 'ura kuaní chikíakëxa, usai chikíkin ka aín unikama 'imainun kamabi aín ñuina kamabi buani kuankëxa, kuantankëxun ka anua tsóti me anu bëbaxun achúshi kini anua 'umpax bití aín unikama naëmiakëxa, usa 'ain ka anuax 'umpax kupín mëëananiama iskin Isaacnën anuax mëanantékënimá upítax tsoti kakin anëakëxa, usakin 'atankëx ka ësai kiakëxa: Bërí ka Nukën 'Ibu ënu nu éanxa, usa 'ain kananuna ëné menuax nishananima ñuñuira 'iti 'ain.

²³ Usai anu pain 'itankëx ka amiribishi Isaac Beerseba kakë me anu kuantékëankëxa.

²⁴ “Anu bëbaxa ñantabukë a imë ami mërakin ka Nukën 'Ibun kakëxa:

'Ëx kana min papa Abraham aín Dios 'ain.

Usa 'ain kamina rakuétima 'ain; 'ëx kana mibë 'ain.

Usa 'ain kana 'ën uni Abraham a kupín upiokín sinánxunkín,

min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'uákamë 'ëonun 'imiti 'ain.”

²⁵ Èsokian kakëxun ka Isaacnën anuxun rabiti maxax maburukín 'atankëxun, asábi ka kakin Nukën 'Ibu rabiakëxa. Usokín 'atankëx ka a

menubi 'i bërúakéxa, bërúkin ka anu achúshi kini anua 'umpax biti an ñu mēēmikē unikama 'amiakéxa.

Isaac 'imainun Abimélec mēnionan ñuikē bana

²⁶ Usa 'ain ka achúshi nētēn, Abimélec Guerar kakē ěma anuax Isaacbē banai ubakéxa. Usaia ukēbē ka an 'unánkē unikama an bana ñuixunkē Ahuzat, 'imainun suntárunēn kushi Ficol akamaribi abē ubakéxa. ²⁷ Usai kuanx anu bēbaia ka Isaacnēn kakéxa:

—Mitsun kamina 'ě chikiankēn, usa 'ixun kamina mitsubē 'iabi 'ě min ěmanua chikían, çuisakatsi karamina 'ě isi aín?

²⁸ Ěsokian kakēxunbi ka atun kakéxa:

—Nun kananuna mi isan mix kamina Nukēn 'Ibu abē 'ain, usa 'ikē an mi 'akinia kananuna unan, usa 'ain kananuna nukaman achúshi ñu mibētan 'ati aín. A achúshi ñu 'ati ax ka 'ikēn: ²⁹ min kamina nukama uisabi otima 'ain, nunribi kananuna mi uisabi okēma 'ain. 'Atima okinma, kananuna nun mi upiókin nuibakin 'akian, 'imainun kananuna upiókin mixmi 'ěn menuax chikiti 'aia mi xuan, usa 'ikē ka bēri Nukēn 'Ibu mi upiókin sinánxunkin 'akinia. ³⁰ Usakian kakēxun ka Isaacnēn achúshi fiesta chaiira 'ati sinánxun, a pitikama pain aín unikama 'amitankēxun kuēēnkin atubētan pianan xéakéxa.

³¹ Usai 'iónx pēkarakēma 'aínshi nirui ka sinanatēkēntima oi atúxbi kánani kiakéxa. Usai kanantankēxun ka Isaacnēn bërúanx kamina kuanti 'ain kixun amiribishi atubē isanantēkēxuma kakéxa, kakin ka upiókin aín 'unánkē uni 'akēsokin kuantanun xuakéxa.

³² A nētēnbi ka an ñu mēēmikē unikama Isaac kai ubakéxa, ukin ka 'umpax kananuna me kini 'ati naēkinbi anua mēran kixun kakéxa. ³³ Usakian mērakē ka Isaacnēn anua 'umpax 'ikē kini a Sebá kakin anēakéxa. Usa 'ain ka a ěma Beerseba kakin anēkē 'iakéxa.

³⁴ Usa 'ain ka Esaú an cuarenta baritiañu 'ixun Judit biakéxa, aín xanu 'inun ax ka Beerí kakē hitita 'ain bēchikē xanu 'iakéxa. 'Imainun ka bētsi xanu Basamat kakē aribi biakéxa, ax ka Elón hitita uni aín bēchikē xanu 'iakéxa.

³⁵ Usokian a xanu rabē aín tuá Esaúnēn bian ka Rebeca 'imainun Isaac a kuēēnima uisa kupín kara usakin bētsi unibunēn xanu 'ěn tuákēn biaxa kiox masá nuituti nishi tsóakéxa.

27

Isaacnēn Jacob 'imainun Esaú upiókin sinánxuan

¹ Usa 'ain ka Isaac ax kaniakēti 'upiókin ñu istisama 'ain bēru 'iakéxa. Achúshi nētēn aín rēkuēn bēchikē Esaú kuēnxun kakéxa:

—'Ěn bakē bēchikē!

—Kia ka kamina 'ě kati 'ain papan —kixun Esaúnēn kakéxa.

² —Kamina 'ě kaniakētia isin —kixun ka Isaacnēn kakéxa—, 'ěx kana bētsi nētēnbi ñuti 'ain. ³ Usa 'ain kana 'ěx kuēēnin, kamina min kanti kēñun min pia bibiani ninua ñuina barixun 'ě 'axuni kuanti 'ain. ⁴ 'Abētsinxun kamina nēishokin 'arubētsinkin, uisakin 'arukē karana pisa tani usakin 'abētsinkin 'ě bēxúnti 'ain. Usokin 'abētsinkin bēkē pitankēxun ñukēmapain 'ixun kana mi upiókin sinánxunti 'ain.

⁵ 'Aínbi ka ěsokian kaia ax anu 'ixun Rebecanēn uisakin karaisa Isaacnēn Esaú kaia kixun kuakéxa. Usakian aín papa kakéxa, ninu ñuina barixuni kuankēbētan ishi ka, ⁶ Rebecanēn aín tuá 'anáka Jacob a ěsokin kakéxa:

—Ka is, 'ěn kana min papan abē banakin, ěsokin min xukēn Esaú kaia kuan:

⁷ Ñuina 'atankēxun kamina nēishokin, uisa okin 'arukē karana pisa tani usakin 'arubētsinkin 'ě pinun bēxúnti 'ain, usakin 'akē pitankēxun kana Nukēn 'Ibu

ismainunbi ñukëmapain 'ixun mi 'upiokin sinánxunti 'ain. ⁸ Usa 'ain kana mi kain, 'ën bakë tuá kamina upiokin kuati 'ain, 'ën mi kamainun: ⁹ Kamina anua ñuina 'arakakëkama 'ikë anu kuanxun, cabra bëri kanikë, aín upi rabë kaishëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain; 'ën kana min papa ax kuëenkësa okin, pinun nëish okin 'aruxunti 'ain kixun ka aín títan kakëxa. ¹⁰ Usakin 'ën 'aruia kamina min na pinun min papa ubanxunti 'ain, usakinmi 'akëxun ka an 'ati ñukama mi sinánxunkin 'inánti 'ikën, ax ñukëmapain 'ixun.

¹¹ Kakëxunbi ka Jacobnën ain tita kakëxa:

—Min kamina 'unan 'ën xukénax ka aín naminu raninbaë 'ikën, 'ainbi kana 'ëx usama 'ain. ¹² 'Ën papan ramëkinbi 'ë raniñuma 'ikë 'unánkin ka 'ëx isana ami kuai kixun sinánti 'ikën; usakin 'ën 'akëxun 'unánkin ka 'atimokin sinánkin 'ë upiokin sinánxuntima 'ikën.

¹³ 'Ësokian kakëxunbi ka aín títan kakëxa:

—'Ën bakë tuá, mi 'atimokin sinánxukëxbi ka minu 'ima ënu pakëti 'ikën. Usa 'ain kamina 'ën kakësa biokin, cabra bëri kanikë rabë bitsi kuanti 'ain.

¹⁴ Kakëx kuanxun ka Jacobnën cabra bëri kanikë rabë bitsinkin aín tita bëxúankëxa. Bëxunkëxun ka aín títan piti nëishira 'inun upiokin 'aruxuankëxa, usakin 'arukëa Isaacnën pisatankë usakinbi ákëxa, ¹⁵ usokin aín tuá piti 'axuntankëxun ka aín tuá apan Esaúnën chupa xubunu nankë upi a bitsinkin bëxun, 'ain títan aín tuá 'anáka Jacob pañumiakëxa. ¹⁶ Usakin pañumikin ka axa raniñuma 'ikë cabra bëri kanikë kama aín xaká, 'ëskaxun nankë anúnribi upiokin ramápukin Jacob aín pëñanu 'anan aín tëxanuribi tërabuankëxa, ¹⁷ usakin 'atankëxun ka aín títan piti nëish okin 'akë a 'imainun pánribi 'inánkëxa.

¹⁸ 'Inánkëx anua 'ikë anu atsínkin ka Jacobnën aín papa 'ësookin kakëxa:

—¡Papan anu kaina 'ain!

—'Ënu kana 'ain. ¿Uinu 'ikë 'ën bëchikë a kaina mix 'ain? —kixun ka Isaacnën ñukákëxa.

¹⁹ —'Ëx kana Esaú, min rëkuën bëchikë a 'ain —kixun ka Jacobnën aín papa kakëxa—. 'Ëmi 'anun kakë kana mi 'axun bëxuan. Usa 'ain kamina; nirutankëxun 'ën 'abëtsinkë ñuina nami piti 'ain, pitankëxun kamina 'ë min upiokin sinánxunkin kati 'ain.

²⁰ Usakian kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina bënëkinshi ñuina mërabëtsian, 'ën bakën?

Kakëxun ka min Diosan ka 'ën bënëkinshi mëranun 'ë 'akianxa kixun Jacobnën kakëxa.

²¹ 'Ësokian kakëxunbi ka Isaacnën katëkëankëxa:

—Nërira kamina uti 'ain, mi ramëkin aséjabi kaina 'ën rëkuën bëchikë, Esaú 'ai kixun tanun.

²² Kixuan kakëx ka Jacob aín papan ramënun 'urama uakëxa. Aia ka Isaacnën ramëkin kakëxa: “Mix kamina Jacobnën banasa 'ain, 'ainbi ka mi xukën Esaúnën pënranisa min pëñan 'ikën.” ²³ Usai 'ikë ka Isaacnën 'unánma 'ikën, 'unánkima ka aín pëñanu aín rani 'itsa 'ikë, aín xukën apan Esaúnën pëñansa 'ikë tankëxa. 'Aínbi ka upiokin sinánxunuxun pain, ²⁴ amiribishi ñukatëkëankëxa:

—¿Aséjabi karamina mix 'ën bëchikë Esaú a 'ain?

—Kixuan ñukákëxun ka 'ëx kana Esaú 'a 'ain —kixun Jacobnën kakëxa.

²⁵ 'Ësokian kakëxun ka aín papan Jacob kakëxa:

—'Ën bakë bëchikë, pinun kamina mi 'abëtsinkë ñuina nami 'arukë 'ë 'inánti 'ain, a pitankëxun kana mi upiokin sinánxunkin kati 'ain.

Usa 'ain ka mētēxtankēxun pinun aín papa 'inánkin Jacobnēn, uvas baka 'akē aribi 'inánkēxa. 'Inánkēxun ka Isaacnēn pianan xēakēxa, ²⁶ usokin pianan xēai sēnētankēxun ka kakēxa:

—Ē 'urama ukin kamina achúshi okin 'ēn bēmánanu 'ē bētsuku kati 'ain.

²⁷ Ēsokin kakēx bētsuku kanux a 'urama oi tsóbutia ka Jacobnēn chupa Isaacnēn xēakēxa. Xēkin ka ēsokin kakín upíokin sinánxuankēxa:

“Ēnē chupan 'ishax ka 'ēn bēchikēnan 'aish. Abē ninu nikē 'ishasa 'ikēa, Nukēn 'Ibu upíokin sinánxunkē 'iti 'ikēn.

²⁸ Usa 'ikē ka Nukēn 'Ibu Diosan min űu 'apákē chabónun naínua 'uí 'ibúmiti 'ikēn, 'ibúmikēxun ka min űu 'apákēkama menua chabóti 'ikēn, usakin 'akēxun ka min trigo bēru 'itsaira 'imianan a mi xēati űuribi 'aisamaira 'imiti 'ikēn.

²⁹ Usa 'ikē ka 'aisamaira unin mi űu mēēxunti 'ikēn; bētsi menu 'ikē unikamaxribi ka mi bētánain rantinpuruni 'iti 'ikēn.

Mix kamina min xukēnkaman 'apu 'iti 'ain;

¡Usa 'ain ka atux mi bēmánon rantipuruni 'iti 'ikēn!

Uin kara mi 'aisama oia ax ka 'atima okēribi 'iti 'ikēn,

'imainun ka uin kara mi upíokin sinánxunkin 'akinia axribi upiti bukui upíokin sinánxunkē 'iti 'ikēn.”

³⁰ Usokin Isaacnēn upíokin sinánxunkēxa Jacob, chikíkiani anua aín papa 'ikē anuax kuankēbēshi ka Esaú axribi űuina 'abētsinkin bēi uakēxa. ³¹ Utankēxun ka anribi űuina nami nēish okin 'aruakēxa, 'arubētsinkin bēxun ka aín papa ēsokin kakēxa:

—Papan kamina niruti 'ain, nirukin kamina min bēchikēnēan 'abētsinkin bēxun mi 'aruxunkē nami ēnē piti 'ain, pitankēxun kamina min upíokin sinánxunkin 'ē kati 'ain.

³² Kakēxun ka Isaacnēn űukákēxa:

—¿Uikaramina mix 'ain?

—Ēx kana Esaú min rēkuēn bēchikē a 'ain, —kixun ka kakēxa.

³³ Ēsokian aín bēchikēnēn kakēx ka Isaac ratuti sinánkasmai aín bana, bētsi tērēkin aín bēchikē kakēxa:

—Usa 'ain kara, ¿uí kara an 'ē 'abētsinxun űuina nēishokin 'aruxun bēxunkē ax 'iax? 'Ēn kana mix uisama pain 'ain kamabi pian, pitankēxun kana 'ēn a upíokin sinánxuan usa 'aish ka bēri ax upíokin sinánxunkē bēruaxa.

³⁴ Ēsokian aín papan kakēxun kuati, ka Esaú munuma nishi kuēnkēni iankēxa:

—¡Kuēnkēni ini ka kiakēxa, papa 'ēribi kamina min upíokin sinánxunti 'ain!

³⁵ Aínbi ka Isaacnēn kakēxa:

—Min xukēn 'anákanēn, uxun paránkēxun kana minan 'ikēbi, upíokin sinánxunkin a 'inan. ³⁶ —¡Usaia kēmēxun űu biti 'unánxun ka Jacob kakín anēakēxa! —Kiax ka Esaú kiakēxa—. ¡Bēri ka an 'ē rabēokin ēsokin 'akē 'ikēn! Bērāma ka 'ēx aín apan 'ikēbi an 'ē bikuani 'ēn apan 'iaxa, bēri ka amiribishi biaxa 'ēmi upiokin sinánxunti aribi. ¿'Ēribimi upiokin sinánxunti bana kara 'aíma 'ik? ³⁷ Ēsai kia ka aín bēchikē apan Isaacnēn kakēxa:

—Ka kuat, 'ēn kana kamabi űu 'anuan kushi 'inánun Nukēn 'Ibu Dios Jacob űukáxuan; usa 'ain ka kamabi aín aintsikamax a űu mēēxunkē 'iti 'ikēn, 'imainun ka an trigo 'apákē 'aisamaira 'ianan űu bimiűu aín baka xēati 'aisamairaűu 'iti 'ikēn. ¿Añu karana 'ēn bēri mi 'inánti 'ain 'ēn bakēn? ³⁸ Ēsokian kakēxun ka Esaúnēn amiribishi űukátēkēnkin munuma banakin kakēxa:

—¿Achúshi unishi kara Nukèn 'Ibu Diosan upíokin sinánxunti 'ikè papan? ¡'Èribi kamina upíokin sinánxunkin kati 'ain èsokin aín papa kai ka!

Esáu munuma kuènkèni amiribishi iankèxa.

³⁹ Usaia 'ia kuanxin ka Isaacnèn aín bèchikè kakèxa:

“Ka kuat, mix kamina me anua ñu 'apákèbi 'irukèma a menu 'ianan anua 'uí 'ibucèma me anu 'inuxun 'ain.

⁴⁰ Usai 'i kamina min manè xètokè anun 'akanani mèanani tsóti kamina min xukèn 'anáka an ñu mèémikè 'inuxun 'ain; usai 'i kamina min rëbúnkikama kushitèkènti aín, ènè menuax chikíax kamina mibi tsónuxun 'ain.”

Jacob amia aín xukèn Esáu nishkèx abá ñuikè bana

⁴¹ Usakian 'akè 'ain ka Esaúnèn ami xumati nishkin Jacob istisama tankèxa aín papan upíokin sinánxunkin kakè kupín, 'imainun ka sinánkèxa: “Ènuax basiramashi kana 'èn papa ñukèbè 'itsaira masá nuituti nitèxèti 'ain, usai 'ikin kana 'èn xukèn Jacob rèti 'ain.”

⁴² Usakian Esaúnèn sinánkèbètanbi ka Rebecanèn 'unánkin, aín tuá 'anáka Jacob kamitankèxun èsokin kakèxa:

—Ka kuat, min xukèn Esáu ka 'aisamairai mimi nishkin mi 'ati sinania usa 'ain kana mi kain.

⁴³ Kamina 'èn kakèxun upíokin kuati 'ain; usa 'ain kamina bèrìbi abati Harán, menu kuantu 'ain kuanx kamina 'èn rarèbakè apan Labán aín xubunu 'i kuantu 'ain. ⁴⁴ Usai kuantankèx kamina anu pain 'i kuantu 'ain, min xukèn apan axa mimi xumati nishkè a inúkian ⁴⁵ min 'akè a manutamainun. Usa 'ain kana 'èn amiribishi utèkènun mi kamiti 'ain. ¡'Èx kana 'èn tuárabè achúshi nètèn ishi a rabètaxbi bamati kuèèniman!

⁴⁶ Èsokin pain aín tuá katankèxun ka Rebecanèn Isaac èsokin kakèxa:

—'Èx kana ènè hitita xanu rabè Esaúnèa bia ènèbè tsóti atsan, usa 'ain kana abè 'isamatanin. Jacobnèn ribia achúshi hitita xanu Canaán ènua bikèbè karana 'èx uisari ènu tsóti 'ain, kana ènu tsótima bamati 'ain.

28

¹ Usakian aín xanun kakèxun ka Isaacnèn aín bèchikè Jacob, kuènxun upíokin sinánxunkin èsokin kakèxa: Min kamina uisaxunbi, Canaán me ènua uínu 'ikè xanubi bitima 'ain. ² Kamina Padán-aram, anua min xuta Betuel 'ia me anu kuantu 'ain, anu kuantankèxun kamina anua min kuku Labánèn bèchikè xanukama achúshi bití 'ain. ³ Usa 'ain ka Nukèn 'Ibu Dios kamabi kushíñu an mi upíokin sinánxunkin min rëbúnkinèxa 'aisamaira 'ia timènun 'imíti 'ikèn, 'imianan ka min rëbúnki kamanuax 'aisamaira èma 'ai uní 'uakamè 'èoti 'ikèn. ⁴ 'Imianan ka mi 'inánan, min rëbúnkikamaribi upíokin sinánxunkin Abraham kásabiokin, ènè me 'ibuanun anu nu bèrì bètsi menu 'ikè uní 'ikè sai tsókè ènè mi 'inánti 'ikèn, Nukèn 'Ibu Diosan Abraham 'inánuxun kásabiokin.

⁵ Èsokin katankèxun ka Isaacnèn aín bèchikè Jacob a Padán-aram anu xukèxa. Xukèx kuanx ka Jacob Labánèn xubunu bèbakèxa, ax ka Betuel arameo uní aín bèchikè 'ianan Rebeca Jacob 'imainun Esáu aín títan rarèbakè 'iakèxa.

Esaúnèn xanu bia ñuikè bana

⁶ Usa 'ain ka Esaúnèn aín papa Isaacnèan aín, xukèn 'anáka Jacob a upíokin sinánxunkin mènótankèxun Padán-aram anua aín xanu baritanun kixun xukè a 'unánkè 'iakèxa. 'Imainun ka aín papan anu 'ikè xanu bixuma 'anun kakè aribi sinánkèxa, upíokin sinánxunkian ènè Canaán menua kamina achúshira

xanubi bitima 'ain kixuan kakë aribi sinánkëxa, ⁷ 'imainun ka Jacob Padán-aram anu aín papa 'imainun aín titan kakësabi oi kuankë aribi sinánkëxa. ⁸ Usa 'ain ka Esaúnën aín papan Canaán kakë me anua xanukama bikë a kuëëniama 'unánkëxa; ⁹ usa 'ain ka Esaú Ismael kakë uni, Abrahamnën bëchikë abë banai kuankëxa, kuantankëxun ka ñukáxun aín xanu 'iti uni aín bëchikë Mahalat kakë a biakëxa, ax ka Nebaiot aín chirabakë 'anáka 'iakëxa 'imainun ka bërâma Canaán menua bikë xanu rabë axribi aín xanu 'iakëxa.

Betel kakë me anuax Dios Jacobmi mërâ ñuikë bana

¹⁰ Usa 'ain ka Jacob ax Beerseba kakë anuax kuani Aramun kuantu bai a bibiani anun kuankëxa. ¹¹ Usai kuanbaiti ka bari kuabuti ñantabukëbë anua ñantan 'uxtinu bëbakëxa. Anu bërúxun ka amia katamëti achúshi maxax bitankëx aín maxkâmi ami tēkëpimëti nantankëx 'uxakëxa. ¹² Anuxun namákin, iskëxbi ka achúshi tapitinëx menuaxbi kuarutankëxa naínu sēnën 'ikë isakëxa, iskin ka anua Diosan ángelkama kuarumainun raírinëxribi ubuti nitsia isakëxa. ¹³ Usakin namákin isanan ka Nukën 'Ibu a rapasu nixun ësokin kakëxun kuakëxa: 'Èx kana min 'Ibu 'ain, 'ianan kana min xuta Abraham aín Dios 'ianan min papa Isaac ainanribi 'ain. Usa 'ixun kana mi 'imainun min rēbúnkikama anumi 'uxi rakákë me ënë 'inánti 'ain. ¹⁴ Usa 'ain ka atux 'aisamaira 'uakamë 'ëoi me putu iskësaira 'i aín tsipumiki 'imainun aín rēbumiki kuanan amiaxa bari urukë au 'imainun amia bari kuabúkë amiki amami amami kuankanti 'ikën, usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama upiokin sinánxunkë 'iti 'ikën mi 'imainun min rēbúnkikama kupí. ¹⁵ 'Èx kana mi bē 'ain; usa 'ixun kana uinu kaina kuani anuabi 'ën mi bërúanti 'ain, usa 'ixun kana amiribishi ënë menubi mi bētēkēnti 'ain. Mi kana usai 'ia 'ën kakësabiokin 'axuntankëxuma ëntima 'ain.

¹⁶ Usakian kakëx aín 'uxkënuaxbi bēsukin ka Jacobnën sinánkëxa: “Asérabi ka ënë menu Nukën 'Ibu 'ëbë 'ikën kixun kana 'ën 'unánkëma 'ain.” ¹⁷ Usa 'ain kana 'itsaira rakuëan, 'imainun kana sinan: Ènë mex ka upíira 'ikën. “jÈnëx ka anua Nukën 'Ibu Dios 'ikë aín xubu 'ikën; 'imainun ka naíkamë 'ëo manámi 'ikë aín xēputi 'ikën!”

¹⁸ Usai 'iõnx pëkarakëma 'ainshi nirukin ka Jacobnën, anu tēkëpimëti noonkë maxáx bikin 'unánti okin nitsiánkëxa, usakin 'atankëxun ka ënëx ka Nukën 'Ibu Diosnan 'iti 'ikë kixun sinánkin xëni bitankëxun ami anpënkakëxa. ¹⁹ A menu ka bërâma achúshi ëma Luz kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ikëbi ka Jacobnën aín anë bëtsiokin anëkin Betel kakin anëakëxa. Betel kikë bana ax ka Diosan xubu ki kikë bana 'ikën. ²⁰ Anuax ka Jacob ësai kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuania bërúanan, 'ën piti ñu 'inánan 'ën pañuti chuparibi 'ë 'inánti 'ikën, ²¹ usa 'ain ka 'ëx 'ën papan xubunu uisaibi 'ikëma kuankëbë ax 'ën 'Ibu Dios 'iti 'ikën. ²² 'Èn kana uinu karana ënë maxax nankë anubi Nukën 'Ibu Dios anuxun rabiti 'ati 'ain; 'imainun kana mi asérabi manukima uisa ñukama kaina 'ë 'inani a mësú mi 'inánti 'ain.

29

Jacob Harán kakë ëmanu bëba

¹ Usa 'ain ka Jacob Betel kakë me anuax kuani amiaxa bari urukë me ami kikianu kuankëxa.

² Kuankin an 'uranxun iskëxbi ka anua 'umpax bikë kini achúshi 'iakëxa, a kini rapasu ka an carnero bërúankë unikama rabë 'imainun achúshi anu timëax tanti bukukë isakëxa, a uni kaman ka atun ñuina a kininua

'umpax bixun 'amiakëxa. Anu ka anun kini mapukë achúshi maxá chaiira 'iakëxa, ³ usa 'ain ka atun 'arakakë carnerokama anu timékëbëtan, an bërúankë unikaman anun 'umpax mapukë xaxu chaiira achúshi, a buinakin rakanakëxa, usakin 'umpax 'akëbëtan ka amiribishi kini a xaxu chaiira anun mapuakëxa.

⁴ Usakian 'akëbë anu nukúkin ka Jacobnën an ñuina bërúankë unikama ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë kaina, mitsux 'ain?

Kakëxun ka:

—Nux kananuna Haránnu 'ikë 'ain —kixun atun kakëxa.

⁵ —¿Mitsun kaina Labán kakë uni Nahornën bëchikë a 'unanin? —kixun ka Jacobnën ñukátëkëankëxa.

—Ñukátëkënkëxun a unikaman kananuna 'unáni —kixun kakëxa.

⁶ Kakëxun ka Jacobnën —Asérabi kara usa 'ikë —kixun ñukátëkëankëxa.

—Ñukákëxun Labán ka asabi 'ikë —kixun an ñuina bërúankë unikaman kakëxa—. Kakëbëbia aia iskin ka ñuina bërúankë unikaman kakëxa ka kuat, aín bëchikë xanu Raquel an ka aín ovejakama bëia. ⁷ Èsokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Ka kuat, ka xupibuisama pain 'ikën, bari ka 'urapain 'ikën anun min 'arakakë ovejakama kamabi xéputi. ¿Uisa 'ixun kaina 'umpax 'amibiankin pasto pinun buaniman?

⁸ 'Aínbi ka atun kakëxa:

—Kananuna usokin 'aima. Kamáxbia timékëbëtan kuni kananuna an bërúankë nukaman 'umpax 'aminuxun, xaxu chaiira anun kini xëkuë mapukë a rakanakin nun 'arakakë ñuinakama 'umpax xëaminuxun kaínti 'ain.

⁹ Usai Jacob atubë banamainun ka Raquel ax aín papan 'arakakë ovejakama bëi uakëxa, ax ka an ñuina kama bërúankë 'iakëxa. ¹⁰ Usakin kakë basikëma 'ainshi ka aín kuku Labánën 'arakakë ovejakama bëi 'aia Jacobnën isakëxa, isbiani kuanxun ka anua 'umpax 'ikë kini anun mapukë xaxu a mabikin amo rakanakin, 'umpax bikin ovejakaman xëamiakëxa; ¹¹ usakin 'atankëxun kakin aín kuku bëchikë bëtsukukakin bitsi ka iankëxa. ¹² Usai 'i sënénkin ka Jacobnën ñuixunkin kakëxa 'ëx kana Rebecanën tuá 'ain 'imainun kana min papan Labán aín piaka 'ain, èsokian kakëx ka Raquel abákiani kuanxun aín papa ñuixuankëxa. ¹³ Usokian aín bëchikënen aín chirabakën tuá Jacob ñuikin kakëx, aín 'ikënuax abákiani kuanxun 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa, usokin 'abiankin ka aín xubunu ubankëxa. Usai abë kuanxun ka aín xubunuxun Jacobnën usaía kuani 'ikë akama ñuixuankëxa. ¹⁴ Usakin ñuixuntankëxa sënënia ka Labánneribi unánmikin kakëxa: Mix kamina asérabi 'ën aintsí 'ibu 'ain, usa 'aish kamina 'ën imibi 'ain.

Jacobnën Raquel këñun Lía binuxun ñu mëëa ñuikë bana

Usa 'ain ka Jacob ax aín kuku Labánën 'ikënu achúshi 'uxë 'i bërúakëxa.

¹⁵ Usai abë 'ikin ka Labánën Jacob kakëxa:

—Min kamina añubi kanankimaira 'ë ñu mëëxuntima 'ain, 'ëx min aintsí 'ikë. Usa 'ain kamina uiti karana mi kupíoti 'ai kixun 'ë katí 'ain. ¹⁶ Labán ax ka xanu bëchikë rabëñu 'iakëxa, aín apan ax Lía kakin anëkë 'imainun, ka aín 'anáka Raquel kakin anëkë 'iakëxa. ¹⁷ Lía axa aín bëru upí 'imainun ka. Raquel ax kamabi aín namikama upíra 'iakëxa. ¹⁸ Usa 'ikë ka Jacobnën Raquel a 'itsaira kuëëankëxa, kuëëenkin ka aín papan ñukákëxun kakëxa:

—Min bëchikë 'anáka Raquel a kupín, kana mapai 'imainun rabë baritia 'imikin mi ñu mëëxunti 'ain. ¹⁹ Usai kia ka Labánën kakëxa:

—'Ēn kana 'ēn bēchikē mi 'inánti 'ain. 'Aínbi kana bētsi uni 'unánkēma 'inántima 'ain. Usa 'ain kamina 'ēbē 'i bērúti 'ain. ²⁰ Usokin mēnótankēx ka Jacob Raquel bisatani mapai achúshi 'imainun rabē baritia űu mēakēxa, usakin an űu mēēkin tankēxi a baritiakama ainan 'itsamarasa 'iakēxa, an Raquel 'itsaira kuēēnkin tankēx.

²¹ Usakin űu mēēkēbē mapai achúshi 'imainun rabē baritia inukēbētan ka Jacobnēn aín kuku Labán kakēxa:

—'Ē kamina min bēchikē 'ēn xanu 'inun binun 'inánti 'ain, ati baritia a kupi 'ēn mi űu mēēxunti kakē aka inúaxa usa 'ain kamina min bēchikē 'ēn xanu 'iti 'ē 'inánti 'ain.

²² Usokin mēnótankēxun ka Labánēn kamabi abēa 'ikē unikama katankēxun, aín bēchikē birakamikin achúshi fiesta 'akēxa. ²³ 'Aínbi ka Labánēn a imē birakamibiankin aín bēchikē Lía bibiankin Jacobnu buánkēxa, usokin ubanxun ka a imē Jacob abēa 'uxnun 'inánkēxa. ²⁴ Usakin 'inántankēxun ka Labánēn an űu 'axúnti xanu achúshi Zilpá kakē a kakēxa, kamina min 'ēn bēchikē űu mēēxuni abē 'iti 'ain.

²⁵ Usai abē 'inēti pēkarakin Jacobnēn iskēxbi ka Lábēa uxnēkē 'iakēxa, usa 'ain ka kuantankēxun Labán kakēxa:

—¿Uisati kaina 'ē ēsokin 'an? ¿'Ēn karana Raquel kupín mi űu mēēxunkēma 'ain? uisati, ¿kaina 'ē parán? ²⁶ Kakēxun ka Labánēn kakēxa:

—'Ēnuxun kananuna nun bēchikē 'anáka aín xukēn apan 'ikēmapan 'ain, aín 'anáka birakamiti kuēēniman. ²⁷ Usa 'ain kamina anun mi Lía bikē nētē mapai achúshi 'imainun rabē nētē sēnēntamainun abi 'ikinti 'ain, usa 'ain kana mapai achúshi 'imainun rabē baritia 'imikin kana mibētan űu mēēti 'ain kia kana Raquelribi mi 'inánti 'ain. ²⁸ Usokin kakēxun ka Jacobnēn asabika kixun kakēxa, anúan Lía bikē nētē mapai achúshi nētē sēnēnkēbētan, ka Labánēn aín xanu 'iti Raquel aribi 'inánkēxa. ²⁹ Usa 'ain ka Labánēn an a űu 'axunkē xanu achúshi aín bēchikē Raquel 'inánkēxa, ax ka Bilhá kakē 'iakēxa, an ka űu 'axuanan bērúankēxa. ³⁰ Usa 'ain ka Jacob aín xanu Raquelbē 'iakēxa, 'imainun ka 'itsaira kuēēankēxa aín xukēn Lía 'akēsamaira okin, usa 'ain ka Labán 'ain kuku mapai 'imainun rabē baritia pain űu mēēxuni anu pain 'iakēxa.

Jacobnēn bēchikēkama 'ia bana

³¹ Usa 'aínbi ka Nukēn 'Ibun isakēxa Jacobnēn Lía kuēēniama, usa 'ain ka tuapanun 'imianan, Raquelnēx tuánuma 'inun 'imiakēxa. ³² Usai ax 'imainun ka Lían tutankēxun achúshi tuá 'akēxa, a tuá bakēntankēxun ka Rubén kakin anēakēxa, anētankēx ka kiakēxa: “Nukēn 'Ibun ka 'ēx tēmērai nitsia isaxa. 'Ēsokin sinánkin ka aín tuá Rubén kakin anēakēxa, usa 'ain ka bēri 'ēn bēnēn 'ē kuēēnkin nuibati 'ikē kixun sinánkēxa.” ³³ Usakin 'atankēxun ka Lían tuá itsi 'akēxa, aka Simeón kakin anēakēxa, anētankēx ka kiakēxa: 'Ēn 'Ibun ka 'ēn bēnēn 'ē 'atima oia 'unánxa, usa 'ain ka achúshi tuá 'atēkēnun 'ē 'imiaxa. ³⁴ 'Imainun ka amiribishi tuatēkēankēxa, 'atankēxun ka Leví kakin anēakēxa, anētankēx ka kiakēxa: Bēri ka 'ēn bēnē 'ē 'itsaira kuēēni 'ēbē 'iti 'ikēn, 'ēn kana rabē 'imainun achúshi tuá 'axuan. ³⁵ Usakin 'atankēxunbi ka Lían, amiribishi tuatēkēanxa, a tuá ka Judá kakin anēakēxa, anētankēx ka kiakēxa: Bēri kana 'ēn Nukēn 'Ibu rabiti 'ain. Usakin a tuákama 'atankēx ka tuatēkēnima űomēakēxa.

30

¹ Usa 'ain ka Raquel ax 'ēn kana Jacob tuá xunima kixun sinani aín xukēn Líami 'itsaira nishakēxa, nishkin ka aín bēnē kakēxa:

—'Ēmiribi kamina bēchiti 'ain, min 'ēmi bēchikēmax kana űuti 'ain.

2 'Aínbi ka Jacobnën nishkin kakëxa:

—¿'Èx kana Diosma 'ain? Nukën 'Ibu ax ka mix tuáñu 'iti kuëënima.

3 Usakian kakëxun ka kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana an 'ë ñu 'axunkë xanu Bilhá kakë a mi 'inanin, usa 'ain ka an tuakëx 'ënbi tuákësa 'iti 'ikën. Usakin 'akëbë ka aín tuá ax 'ën tuása 'iti 'ikën. 4 Èsai abë banatankëxun ka Raquelnën Jacob an ñu 'axunkë xanu Bilhá, aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'inánkëxa. 'Inánkëx ka Jacob Bilhá abë 'iakëxa, 5 abë 'ixun ka Jacobnën achúshi okin ami bëchiakëxa. 6 A mi bëchikë isi ka Raquel kiakëxa: Ènë tuá ka Dan kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ën ñukákëxun kuakin nuibakin ènë tuá 'ë 'inánxa. 7 Usokin ami bëchitankëxun ka amiribishi Jacobnën Bilhámi bëchitëkéankëxa, 8 usakian ami bëchitëkéan ka Raquel kiakëxa: Ènë tuá ka Neftalí kakin anëké 'iti 'ikën, 'èx kana 'ën xukën apan ami 'itsaira nishan usa 'ain kana bërí 'èxribi tuáñu 'ain, usa 'ain kana ami nishibi kana bërí tuáñu 'ain.

9 Usa 'aish ka Lía ax aín tuati sënënkë 'ixun tuakima, an ñu 'axunkë xanu Zilpánën aín bënë Jacob aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'imiakëxa. 10 'Inánkëxun 'ikínkin ka Zilpámi achúshi tuá Jacobnën 'akëxa, 11 usokin tuaxunkë isi ka Lía kiakëxa: ¡'Èn sinánkëma 'aínbi ka èsai 'iaxa! Usa 'ain ka ènë tuá Gad kakin anëké 'iti 'ikën. 12 Usai abë basipain 'itankëxun ka Jacobnën amiribishi aín ñu mëëmikëa bikë xanu Zilpá ami bëchitëkéankëxa, 13 usakian bëchitëkéan ka Lía kiakëxa: ¡'Èx kana chúamarua tani kuëënin! Usa 'ain ka xanu raíri kamaxribi ax ka 'itsaira kuëënia kiox kiti 'ikën. Usa 'ain ka ènë tuákën anë Aser kakë 'iti 'ikën.

14 Usa 'ain ka achúshi nëtën Rubén anun trigo biti 'uxë 'ain, uri nitsi kuankëxa anua ka bimi kaxorisa pëkéké mëraxun biakëxa, bibiankin ka aín tita Lía buánxuanakëxa. Usokin buania ka Raquelnën bimi isakëxa, iskin ka a bimi kukin tuatasa sinánkin Lía ñukákëxa:

—'È kaina, min tuákën mi bëxunkë kaxorisa bimi bëtsira 'inántima 'ain.

15 Kakëxunbi ka Lían aín xukën kakëxa:

—¿Min karamina 'ën bënë 'ë bikuanti 'ain? ¡Usa 'aínbi kaina 'ën tuakëan békë kaxorisa bimi ènëribi 'ë bikuantisa tanin!

—Usama ka —Min tuakëan békë kaxorisa bimi ènë kupín ka Jacob ènë imë mibë 'uxti 'ikën —kixun ka Raquelnën aín xukën kakëxa. 16 Usakian kakë ñantabukëbë ka Jacob ninu nitsi kuanpuni uakëxa ukëbë ka Lía, aín 'ikënuax chikikinbi aia mërakin kakëxa:

—Bërí kamina ènë imë 'èbë uxti 'ain, 'ën kana Raquel kupíon kaxorisa bimi 'ën tuákën békë anun.

Usa 'ain ka a imë Jacob Líabë 'uxakëxa.

17 Usai abë 'itankëxun ka Jacob amiribishi mapai achúshi okin tuáxuanakëxa, Nukën 'Ibu Diosan an ñukákëxun kuakë kupin. 18 Usa 'ain ka Lía kiakëxa: Ènë tuakëx ka Isacar kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë 'inaishiaxa an 'ë ñu mëëxunkë xanu 'ën bënë 'inánkë kupín. 19 Usakin 'atankëxun ka Lían amiribishi Jacob tuáxuanakëxa, mapai achúshi 'imainun achúshi tuá 'ítanun, 20 usakin 'atankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë achúshi ñu upíra 'inaishiaxa. Usa 'ain ka bërí 'ën bënë 'ë upíokin nuibati 'ikën, 'ën kana mapai achúshi 'imainun achúshi okin tuáxuan. Usa 'ain ka ènë tuá Zabulón kakin anëké 'iti 'ikën. 21 Usokin nukëbënë okin pain tuapatankëxun ka, anuishi ñomëkin Lían xanu achúshi tuakëxa, a ka Dina kakin anëakëxa.

22 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios an ñukákëx Raquelmí sinánkëxa; sinánkin ka an ñukákëxun kuakin tuáñu 'inun 'imiakëxa. 23 Usokian sinánxunkëx ka aín rëkuën tuápain 'atankëx kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'èx tuaima rabinkë a 'ë

nētēnxuanxa. ²⁴ Ë sapi ka bētsi bēbu tuá Nukēn 'Ibu Diosan tuakasmai rabinkē a 'ē mēnioxuanxa. A tuá ka José kakin anēakēxa.

Jacob 'imainun Labán paránan űuikē bana

²⁵ Usa 'ain ka nētē itsi 'ikēbētan Raquel aín tuá José bakēnkē 'ain, Jacobnēn aín kuku Labán kakēxa:

— Ën menubi kuantēkēntanun kaina 'ē xutima 'ain. ²⁶ Usa 'ain kamina 'ēn bēchikē 'imainun 'ēn xanu rabē 'ē 'inánti 'ain, kana a kupín 'itsaira mi űu mēēkian, usa 'ain kamina buántanun 'ē xuxunti 'ain. Min kamina 'unan uisakin karana 'ēn mi űu mēēxuan kixun.

²⁷ Kakēxunbi ka aín kuku Labánēn kakēxa:

— Usama ka 'ēbēbi 'i kamina bērúti 'ain. 'Ēn kana 'unanin Nukēn 'Ibun ka 'ēn sináknēxun mix ēnu 'ēbē 'ain 'itsaira 'ē 'ákinia usa 'ain. ²⁸ Usa 'ain kamina 'ē kati 'ain uiti kaina kanantisa tanin, atibi kana mi kupióti 'ain.

²⁹ Ēsokian kakēxun ka Jacobnēn kakēxa:

— Min kamina upiókin 'unan uisakin karana 'ēn min űu mēēa kixun 'imainun karana uisakin min űuinakama bēruan kixun 'unan; ³⁰ 'ēx ukēmapan 'ain ka min űuina 'arakakēkama 'itsamashi 'iakēxa, usa 'aínbi ka 'ēn bēruaia Nukēn 'Ibu 'akinkēx bēri 'aisamaira min űuina 'ikēn; 'aínbi karana, űUínsaran 'ēnanbi űu mēi 'ēn xanu 'imainun 'ēn bēchikē kamanan űu 'arakati 'ain?

³¹ — űUiti mi kupióti kaina kuēēnti 'ain? — kixun ka Labánēn aín piaka karaishikin kakēxa.

— Ë kamina kuríkinēn kupiótima 'ain — kixun ka Jacobnēn katēkēankēxa — . Mixmi 'ēn usakin kamina 'ati 'ai kixun kakēx kuēēnkēbē kana amiribishi min ovejakama bēruaín kuantēkēnti 'ain kixun ka aín kuku kakēxa: ³² usa 'ain kamina bēri 'ē anua min űuina 'arakakēkama 'ikē anu xuti 'ain, anuxun kana carnero tunankama 'imainun kamabi cabra tsákatsaka akama amo sētēnati 'ain. Ax ka anúnmi 'ē kupióti 'iti 'ikēn. ³³ Usa 'ain ka uínsaran kaina uisatanin a nētēn utankēxun isti 'ain; 'ēn űuinakamanu cabra tsaka tsaka 'imainun tunan akamanu iskēxa anu tsaka tsakakama 'ianan űun shikēsa 'ianan tunan 'ēnanu 'ain kamina 'ēn kana minan mēkama kixun 'unánti 'ain. ³⁴ — Ēsokian kakēxun ka asabika, min sináknē ax 'ikēn — kixun Labánēn kakēxa.

³⁵ Usokin katankēxun ka Labánēn a nētēnbi aín űuinakama amo sētēnakin chibu aín bēnē shiósio 'imainun tsákatsaka, 'imainun kamabi cabra tsákatsaka 'aish uxun pukukēsa akama kēűunbi, kamabi oveja tunan akamabi amo sētēnaxun aín, bēchikēkaman bēruánun kixun 'inánkēxa. ³⁶ Usokin 'abiani ka aín űuinakama buani anuaxa Jacobē banakē anuax kuani rabē 'imainun achúshi nētē 'ikiani kuankēxa.

Usai kuankian ēbiankēx ka Jacob ax aín kukua kuantamainun aín űuina raírikama bēruái anu bēruakēxa. ³⁷ Usai anu bēruánun ka uisokin kara aín űuinakama 'itsaira 'imíti 'ikē kixun sinánkin i pēñan paxa álamo kakē, 'imainun 'amukuta kastaña akama, aín uxu pikutanun ratápakēxa; ³⁸⁻³⁹ usokin 'atankēxun ka i pēñan xukakēkama, anua űuinakamax 'umpax xēai timékē anu nitsiánkēxa. Ax ka anua űuina aín bēnēkama aín xanubē mērananx 'ikē 'iakēxa, 'imainun ka i nitsínkē iskian 'akēx, űuinakama ax aín tuá shiósion, 'ianan raírinēx tsákatsaka 'imainun raírinēxri tunan 'iakēxa. ⁴⁰ Usa 'ain ka Jacobnēn aín kuku Labánēn űuina aín bēnēkama shiósio 'imainun tunan akama ukēbētan an 'anun kixun anu éankēxa. Usakin 'akin ka Jacobnēn 'ain kukun űuinakama anuabi ainan 'iti 'amo sētēnakēxa. ⁴¹ űuina xuábukama aín xanu imikē tunanēn 'akētibi ka Jacobnēn 'i pēñan xukakē a uinu kara űuinakaman 'umpax 'ai timētia anu nitsiánkēxa, usakin ka aín xanu 'akin 'akin űuinanēn isnun nitsiánkēxa; ⁴² 'aínbi ka uínsaran kara űuina chumínkēkaman, aia anun i pēñankama nitsiama 'ikēn. Usa 'ain ka űuina 'atima chumínkēkama

aín kuku Labánna 'inun éanan, xuaira 'aish upíibu a Jacobnën ainan 'inun biakéxa. ⁴³ Usokin ñu 'ai ka Jacob ax 'aisamaira ñuñu 'aish kurikiñuira 'ianan, an ñu meëxunké uni 'imainun an ñu 'axunké xanu 'imainun an 'arakaké ñuina ovejakama, camello 'imainun asno ñuinakama ainan 'itsaira 'iakéxa.

31

Jacobnën 'ain kuku Labánuax abáti sinan bana

¹ 'Aínbi ka Jacobnën aín kuku Labánën béchiké kamax a ñui kiké bana kuakéxa: Jacobnën ka kamabi ñuina nun papan 'arakaké biaxa, a bitankëx ka anun ñuñuira béri 'iké kiké bana kuakéxa. ² Usai 'ain béchikékama a ñui kimainun ka Labán axribia ami nishia Jacobnën 'unánkéxa, usa 'ixun ka béráma 'akinsa okin 'iisama 'ikén. ³ Usai ami 'ikania iskin ka Nukën 'Ibun Jacob kakéxa: Kamina kuantékénti 'ain min papan menubi, anua min aintsikama 'iké me anu, usai 'imi kuania kana 'én mi bérúanti 'ain.

⁴ Usakin Diosan kakéxun ka Jacobnën aín xanu Raquel 'imainun Lía anua unun kixun kamiakéxa, kamikin ka ésoikian kaxuntanun kixun kakéxa, uinu karana 'én ñuinakama bérúain anu kamina uti 'ain ésoikin kamikéx kuabétsini ka anubi uakéxa, ⁵ 'aia ka ésoikin kakéxa:

—'Én kana béri 'unan mitsun papan ka béráma 'asa okin béri 'é 'upiokin isima; usakin 'aiabi ka 'én 'Ibu Diosan énkina 'é 'akinia kixun kana 'unan. ⁶ Mitsúnbi kamina 'unanin 'én kana min papa 'upiokin ñu meëxunkin añu kara 'aisama 'iké abi 'axuan, ⁷ 'imainun kamina mi rabéxunbi 'unan an ka 'é 'itsokin paráñxun ñu meémixunbi 'itsamashi kupióikian. Usakin 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan an sinánkésokian 'anun 'é 'amikéma 'ikén; ⁸ usa 'ain ka éesai kiakéxa: 'Én kana mi ñuina pukukésa anun kupióti 'ain kikébé ka kamabi a ñuinanén xanun tuákama ax pukukésa 'iakéxa; 'imainun ka éesai kiakéxa: 'Én kana mi ñuina shión shiónkama anun kupióti 'ain kikébé ka kamabi aín xanukaman tuáké ax shión shión kuënëñu 'iakéxa. ⁹ Usakin ka Diosan 'é 'inánuxun aín ñuinakama bikuanxa.

¹⁰ Achúshi nētēn, kana ñuinakama aín xanu imiké 'ain a ñuñai bétsibé ubionamainun a imé namákin isan, cabra aín bënëan aín xanu shiónshión 'imainun pukukésa 'imainun tsaka tsaka akama 'aia. ¹¹ Usa 'ain ka namákin iskéxun Nukën 'Ibu Diosan ángelnén 'én anén 'é kuéanxa, kuénkéxun kana ésoikin kan: Énu kana 'ain. ¹² Ésoikin kakéxun ka ángelnén 'é kaxa: Kamina 'upiokin isti 'ain, aín bënëkaman ka aín xanu kuënëñu 'imainun pukukésa 'imainun tsákatsaka aribi 'aia kamina isti 'ain, 'én kana 'unanin min kuku Labánën kara uisa mi oxa kixun. ¹³ Éx kana min 'Ibu Dios axa Betelnuax mimi méré a 'ain, anuxun kamina achúshi maxá 'énan 'inun upiokin nantankéxun xénisa ñu anun 'atankéxun 'éx isana min Dios 'iti 'ai kixun 'é kakén. ¡Usa 'ain kamina! Béri kamina nirukiani énuax kuantí 'ain; amiribishi kamina anuaxmi bakéan me anubi kuantékénti 'ain.

¹⁴ Usakin namákin isun kakéxun ka Raquel 'imainun Lían kakéxa:

—Nun papan xubunua an kasuania nukaman biti achúshira ñubi ka 'aíma 'ikén. ¹⁵ Usa 'ixun ka bétsi xanu 'unánkéma 'akésokin nu 'akéxa. ¡'Imainun ka nu mi 'inánuxun a kupioimi tēnun mi 'imiakéxa! ¹⁶ Asérabi ka kamabi aín ñukama Nukën 'Ibu Diosan nun papa bichianxa ax ka nunan 'imainun nun tuá kamanan 'iti 'ikén. Usa 'ain kamina kamabi Nukën 'Ibu Diosan mi kakésabiokin 'ati 'ain.

Jacob Padán-aram kaké me anuax kuan ñuiké bana

17-18 Usa 'ain ka aín xanubē banatankēxun Jacobnēn kamabi aín ñukama mēniotankēx anuaxa uá Canaán menubi kuantēkēankēxa, anua aín papa Isaac tsóa me anubi. Kuankin ka aín bēchikēkama 'imainun aín xanu rabē akamabi, camello kakē ñuina chaiira anu 'aruakēxa, 'anan ka kamabi aín ñukama bianan aín 'arakakē ñuinakama ñu mēexun bikē akama biakēxa, ax ka Padán-aram anuxun bikē aín ñuinakama buani kuankēxa. 19 Usaia akamax 'imainun ka Labán ax aín 'arakakē ovejakama bēruanan anuxun aín rani chaxkēti kanikē kama tēai kuankēxa, axa anu kuantamainun ka aín 'ini bēchikē Raquelnēn aín papan aín aintsikamabētan rabikē ñukama a mēkamakin biakēxa. 20 Usa 'ain ka Jacobnēn aín kuku Labán arameo uni a kana kuani kixun kaimashi kuankēxa. 21 Usai abāti kuankin ka kamabi aín ñukama buani kuankēxa. Kuani ka bēnētishi baka achúshi Eufrates kakē a sikakiani kuantankēx, Galaad kakē me bashiñu au kikian kuankēxa.

Labánēn aín piaka Jacob abatia nuia bana

22 Anuan kuankē rabē 'imainun achúshi nētē 'ain ka aín, kuku Labánēn aín piaka Jacob ka abati kuanxa kixun kuakēxa. 23 Usa 'ain ka abēa 'ikē, aín aintsisa unikama raíri abē kuanti biakēxa, bibiani atubē kuani ka mapai achúshi 'imainun rabē nētē kuankin, ka Galaad kakē menua 'ikē bashikama anua nukúakēxa. 24 'Aínbi ka a imē Nukēn 'Ibu Diosan Labán arameo uni a namámikin kakēxa: 'Ēn kakēxun kamina kuati 'ain, min piaka Jacob kamina 'atima banan katima 'ain.

25 Ēsokian kakēx kuanxun ka Labánēn Jacob Galaad kakē menu 'ikē bashikama anua nukúakēxa, aín xanu aín bēchikē a kamabē anu 'ikē. Usokin a nukutankēx ka abē kuankē unikamabē axribi a 'urama 'iakēxa, 26 usai anu 'inēti pēkaraxun ka Labánēn munuma banakin ami nishkin Jacob kakēxa:

—¿Añu kaina 'abētsian? ¿Uisokin sinanx kaina 'ē paránbētsini uban? ¡Min kamina 'ēn bēchikēkama 'akanankin bikēxa uni abákēsa usaribi kuatsinkin bēan! 27 ¿Uisakatsi kaina mix 'ē parántankēx uisakinbi 'ē kaima unēkuatsini uan? 'Ēn kana 'ēmi kakēxun upiokin mi xunuxun, minmi kakēxun kana unikama katankēxun tampurakama 'anan arpa 'ai kantai kuēénkin 'atankēxun mi xukē 'itsían. 28 'Ēn bēchikē rabē upiokin katankēxun xukin bētsuku kaxun xuti 'ikēbi kamina 'ēn babakama kēñunbi abákian. ¡Ax ka 'ēn iskēx sinánñuma uni 'ikēsaimi 'ikē 'ikēn! 29 'Ēn kana kamabi mitsu 'atima okē 'itsían, min unikama kēñunbi, usakin sinaniabi ka ēnē imē min papan a rabia Diosan ka 'ē kaxa: Kamina kuati 'ain min kamina Jacob 'atima banan kakima upiokinshi kati 'ain. 30 'Ēn kana 'unan mix kamina min papan xubunu kuantēkēinsairatan, usa 'aish kamina usai 'ian, ¿uisa kupín kaina 'ēn rabikē 'ēn dioskama mēkamabētsian?

31 Kakēxun ka Jacobnēn aín kuku Labán kakēxa:

—'Ēx kana mimi rakuēan. Usa 'ain kana 'ēn sinánkē 'ian min bēchikē kamami min kushíni 'ē bikuantisa. 32 Usa 'ain ka 'ēbē 'ikē uni achúshinēn kara min dioskama bēaxa, ¡ax bamati 'ikēn! Nubē 'ikē unikaman ka asérabi 'unánxa: Kamina 'ē kati 'ain, uisa min ñu karana 'ēn bēan, min ñu 'ēn bēkē kamina bibiankin buánti 'ain.

'Aínbi ka aín kuku kakinbi ka aín xanu Raquelnēn aín papan a rabikē ñukama mēkama bētsinkē bēkē 'unánma 'ikēn. 33 Usakin kakēx ka Labán anua Jacob 'ikē xubusa okían 'akē anu atsiánkēxa, atsiántankēx ka anua aín bēchikē Lía 'ikē anuribi atsiánan, anua an ñu 'axunkē xanu rabē 'ikē anuribi atsiánkēxa, atsiínkinbi ka aín dioskama mērama 'ikēn. Usai anu pain atsiántankēx anua Lía 'ikē anuax chikíti ka Raquel anu 'ikē anuribi bari atsiñbēkiankēxa,

34 usaía anuribi aín papa atsinkëma 'aínshi ka an rabikë aín dioskama, a bit-sishi anu tsotia camellonën kaxunu 'akë anu unëishi akamanan tsóbuakëxa. Usaía 'ikëbëtan ka Labánën kamabi atun xubukamanua barikinbi mërama 'ikën. 35 Usa 'ain ka Raquelnën kakëxa:

—Papan kamina nishtima 'ain 'ëx min bërunubi nirukëbëma, ax ka 'ikën min kakëxun kuaisama tani 'ikëma 'ikën, bëri kana 'ëx xanux 'ikësabi 'ikin pëi machakë 'ain. Ësokian kakëx ka Labán an rabikë aín dioskama bari kuainbëkiankëxa.

36 Usaía 'ia isi xuatemati nishkin ka Jacobnën aín kuku Labán a ësokian kakëxa:

—¿Añu ñu, karana 'ën an? ¿Añu 'ai 'uchakuatsini ukë kaina 'ë tantikimaira nuían? 37 Kamabi 'ën ñukama kamina barian, ¿Añu ñu kaina min xubu kamanua 'ën békë mërán? ¡Mëraxun kamina abëmi 'ikë unikama 'imainun 'ëbë 'ikë unikaman isnun ënu nanti 'ain, atux ka kiti 'ikën uinu 'ikë a rabëtan kara usakin ñu 'axa! 38 'ëx minu veinte baritia ñu mëëkin kana, achúshirabi min ovejakama 'imainun min cabrakama aín tuá napënkiax bamanun 'imikëma 'ain; usakin 'imikima kana upiokin bërúankin min carnero achirabi rëxun piama 'ain; 39 usa 'ixun kana 'ën min ñuina 'arakakëkama axa pianankë ñuinakaman pinuxun rëtékë uisaxunbi mi bëxunkëma 'ain, usa 'ixun kana 'ën a kupín mi kupiókë 'itsían; nëtë 'imainun imëbia ñuinanën min ñuina 'arakakë nëtënkë 'ain min 'ë kakëxun mi kupiókë 'itsían. 40 Usa 'ain kana nëtëan xanan 'akëx bamatisa tanan; imëribi matsin 'akëx tëmërai bamatisa tankën, 'imainun kana 'uxtisaira tankinbi tënëakën. 41 'ëx kana veinte baritia min xubunu 'iakën, ësai kana 'ëx 'iakën: min bëchikë xanu rabë bixun kana catorce baritia mi ñu mëëxuankën; 'imainun kana min ñuinakama bërúankin mapai achúshi 'imainun achúshi baritia ñu mëakën; 'ainbi kamina usakin 'ë kupiókatsi kixun 'ë kupióma 'ain. 42 'ën kana 'unan min kamina min xubunua añu ñubi 'inanxumabi 'ë kukë 'itsían, usakinmi 'ati 'ikëbi ka 'ën xuta Abraham aín Dios 'imainun, 'ën papa Isaacnën a rabikë Dios axribi 'ëbë 'ixun mi ñu mëëxuni tëmërai masánuitutia iskin 'ë 'akianxa, usa 'ixun ka mi ënë imë namámikin ax 'ëbëribi 'ixun 'ë kaxa.

Jacob 'imainun Labán uisai karanuna 'iti 'ai kiax mënionan ñuikë bana

43 Usa 'ain ka Labánën Jacob ësokian kakëxa:

—Xanu rabë ënëx ka 'ën bëchikë xanu 'ikën; 'imainun ka tuákama ënëx 'ën xutakama 'ikën; 'imainun ka ovejakama ënëxribi 'ënan 'ikën; ¡kamabi ñukama ënëx ka 'ënan 'ikën! Usa 'ain kana, ¿uisa karana 'ën bëchikë xanu rabë 'imainun, aín tuákama 'imainun ñuina kama oti 'ain?

44 Usa 'ain, kamina uti 'ain mi 'imainun 'ëx kana uisai karanuna 'iti 'ai kiax kananti 'ain, ax ka nu rabëtaxnu usai karanuna 'iti 'ai kiax kanankë 'iti 'ikën. 45 Usai kanantankëx sënënkin ka Jacobnën achúshi maxax bitankëxun, 'unántiokin nankëxa, 46 nankin ka abë 'ikë unikama kakëxa:

—¡Kamina maxáxkama timëkin bixun bukúnti 'ain! Ësokian kakëxun ka kamaxunbi maxax timëtankëxun achúshishi 'itánun maburukin bukúankëxa, bukuntankëxun ka a rapasu timëxun pikankëxa maxáxkama maburukin bukúnkë anuxun. 47 Anuxun ka Labánën aín bananbi anëkin Jegar Sahadutá kakin anëakëxa, anëmainun ka Jacobnënrabi aín bananbi anëkin Galaad kakin anëakëxa. 48 Usokian 'atankëx ka Labán kiakëxa:

—Bëri ka ësokian maxáxkama bukunrukë ënën nu rabëtan usai karanuna 'iti 'ain kixun sinax mënionankë a 'ikën. Usa 'ain ka anuax kanantankëxun Galaad kakin a me anëakëxa, 49 anëanan ka Mispá kakinribi anëakëxa, anuax ka Labán kiakëxa:

—Usa 'ain ka Nukën 'Ibun nu rabé bëtsibé istèkënananiamabi bërúanti 'ikën.
⁵⁰ Ën bëchiké xanukama 'atima onan, bëtsi xanu kamabikatsi kixun sinania an isti ka 'aíma 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosanshi iskin 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina bëríbi 'é kati 'ain 'ën bëchikékama kaina min nètënxun 'atima oi kuantima 'ai kixun, 'imainun kamina 'ën bëchiké ênkin bëtsi xanu biti karamina sinani kixun.

⁵¹ Katankëxunbi ka Labánën karaishikin Jacob kakëxa:

—Ka kuat, ênu ka nun maburukin nanké maxáx 'ikën 'imainun ka 'ën nunan 'itiokinribi nanké maxáx kama aribi 'ikën. ⁵² Usa 'ain kananuna nu rabëxun ësokinnu ñu 'aké êné sinani 'ëxribi 'ima 'imainun mixribi êné inubiani nitima 'ain, 'atimanu bërútima kupí nitima 'ain. ⁵³ Usokin kakëx ka min xuta Abraham 'imainun 'ën xutóké Nahor aín Dios an nu uisakara nu rabé oti 'ikën kiti 'ikën.

Usokin kakëxun ka Jacobnën Nukën 'Ibu Dios aín papa Isaacnën rabia an ismainun sinanatékëntima oi kikin rabiakëxa. ⁵⁴ Usai pain kanantankëxun ka matá me anu maxax bukunrukin nanké anuxun, aín 'arakaké ñuina rëtankekun Nukën 'Ibu Dios rabikin asábi ka kakín xarokëxa xarokëxa, tëxëia biké a ka Jacob 'imainun Labánën abëa 'iké unikama kuëntankëxun kamaxunbia pinun matá me anuxun 'inánkëxa.

⁵⁵ Usai atubé anu 'inëti ka pëkarakëma 'aínshi Labán niruakëxa, nirukin ka kuanuxun aín xutakama bëtsuku kanan aín bëchiké xanu rabé aribi bëtsuku kakín kamina bërúanx kuantankëx 'ikuanti 'ai kixun kakëxa, kabiani ka amiribishi anuaxa uké aín me anubi kuantëankëxa.

32

Jacob 'imainun Esaú mërana ñuiké bana

¹ Usai anuax aín kuku 'imainun abëa uké unikama kuankëbëbi ka Jacob anuax kuankëxa, kuankëbëbi Nukën 'Ibu Diosan ángelkamax ami chikírakëti anúan kuanké bai anu mërakëxa. ² Mërátia isi ka Jacob kiakëxa: “Ënëx ka Nukën 'Ibu Diosan suntárúkama 'ikën.” “Usai 'ia ami mëraké kupín ka a me Mahanaim kakín anëakëxa.

³ Usokin 'atankëxun ka Jacobnën aín unikama kuënxun Seír kaké me anua kuantanun xuakëxa, xukin ka min xukën Jacob ka aia kixuan aín xukën apan Esaú chaniotanun kixun xuakëxa, ax ka Edom kaké me anu tsóké uni 'iakëxa, ⁴ xukin ka ësokín katánun kakëxa: “Ën xukën apan Esaú kamina kati 'ain: Min xukën Jacob ka ësokín mi kanun kíaxa: ‘Ëx kana 'ën kuku Labánbë 'itsa barin tsoókën, ⁵ usa 'aish kana vaca, asno, ovejakama 'imainun, an ñu mëëxunké uni 'imainun xanu an ñu 'axunké kamañu 'ain. Èsokín kana mi kamin mixmi 'ën xukën 'Ibu 'iké, kupín min karamina 'é upíokin kuania biti 'ai kixun mi kamin.”

⁶ Èsokian kakëx kuanx utékënkín ka Jacob kakëxa:

—Nukamax kananuna min xukën Esaúnu kuan, usa 'ain ka axbi mi bitsi aia, ukín ka cuatrocientos aín unikama bëia. ⁷ Èsokian kakëxun kuati ka Jacob 'itsaira rakuëkin, masá nuitukín sinánkëxa. Sinánkin ka rabé tsaman 'inun aín unikama amorabé sëtënakëxa, 'anan ka an 'arakaké ovejakama vaca 'imainun camello akamaríbi usaríbi okín amo rabé sëtënakëxa, ⁸ ësokín sinánkin: “Esaú ukín amo 'iké 'akëbë ka amo 'iké ax abáti 'ikën.”

⁹ Usokin 'atankëxun ka: “Nukën 'Ibu abé banakín kakëxa, 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios, min kamina 'ëx amiribishi 'ën menu kuanan 'ën aínsikamanu, kuantékënia ismina upitax kuantanun 'é 'akinti 'ai kixun kakën: ¹⁰ 'ëx kana upíma 'ain minmi 'é bërúanan upíokin 'akinké

'ainbi. 'Èx kana Jordán kakè baka ènè, aña ñubi bëima 'èn tsatishi tuianx min kakèx sikakèn, 'ainbi kana bëri 'aisamaira ñuina 'arakakèñu 'imainun an 'è ñu mëèxunkè uniñu 'ain, akamax ka rabè èmanu 'ikè unisa 'ikèn. ¹¹ Usa 'ain kamina mix kikèسابiokin 'akianan 'è ièmiti 'ain, 'èn xukèn Esaúnèn 'è 'ati sinani kana rakuétin. 'Imainun ka 'è 'akin xanukama 'imainun tuákamaribi 'ati 'ikèn. ¹² Mix kamina aséرابي 'è upíokin 'akianan, 'èn rëbúnkikamaribi masi bëru 'aisamaira parúmpapa kuébínua iskësa, 'aish tupuntisamaira usaribi 'ítánun 'imikatsi kiakèn."

¹³ A imè ka Jacob anu 'uxakèxa, anu 'inèti pëkaraxun ka an 'arakakè ñuinakama kaískin aín xukèn apan Esaú 'inainshiti amo sètënakèxa:

¹⁴ doscientas cabra, veinte chibu, doscientas ovejakama, veinte carnero, ¹⁵ treinta camello bëri aín tuá bakènkè, cuarenta vaca, diez vaca bëna aín bëri kanikè, veinte asno aín xanu 'imainun diez asno aín bènè.

¹⁶ Usokin 'atankèxun ka an ñu mëmikè unikama 'inánkèxa, achúshi achúshi chaká amo rabè, 'inánkin ka èsokin kakèxa:

—Kamina anpan rëkuènkiankè a 'uramaira oíma 'ura 'uratani kuantu 'ain.

¹⁷ Èsokin ka ax pain rëkuènkiankè a kakèxa:

—'Èn xukèn Esaúnèn mërakin, uin kara mi ñu mëèmia kixun ñukákin uinu kaina kuani 'imainun uinan kara mitsun bèkè ñuinakama ènèx 'ikèn kixun kakèxun, ¹⁸ kamina èsokin kati 'ain: Ènèx ka mi 'inaishitia, 'èn ñu mëèxunkè Jacobnèn xukè 'ikèn, 'èn 'Ibu Esaú. Min xukèn Jacob ax ka tsiankuatsini nu kaxú aia. ¹⁹ Èsakin ax pain rëkuènkiankè a katankèxun ka, axa tsiankiani kuankè, 'imainun a kaxú kuankian an ñuinakama buánkè aribi kakèxa:

—'Èn xukèn apan Esaúnèn mi mërakin ñukákèxun kamina usabiokin kati 'ain. ²⁰ Kanan kamina: An mi ñu 'axúnti Jacob ax ka nukama kaxú 'aia.

Èsokin sinánxun ka Jacobnèn 'akèxa: "Èn ènè ñuinakama 'inaishikèxun sapi ka 'èn xukèn, 'emi nishima upíokin sinani 'èbè nuibananti 'ikè kixun kana 'èni isti 'ain. Usa 'ain sapi ka 'è upíokin biti 'ikèn." ²¹ Usa 'ain ka an 'arakakè ñuinakama a pain rëkuèmikín xuakèxa, xutankèx ka a imè aín xubusa okin chupa 'akè anu 'i bërúakèxa.

Jacob ángel achúshibè tananan

²² Usa 'ain ka a 'imèbi Jacob anu 'uxnèti nirukin aín xanu rabè këñun an ñu 'axunkè xanu rabè 'imainun mapai rabè 'imainun achúshi aín bèchikè akama pain Jaboc kakè baka sikankèxa, ²³ sikankiani ka aín ñuina kamabëbi kuankèxa.

²⁴ Kuantamainun ka Jacob ashira anubi bërúankèxa, bëruanbi ka a imè achúshi uní an usakin sinánkè 'aímabi ami mërati abè pëkarakuatsintamainun tananankèxa usai; ²⁵ tananankinbi ka a unin Jacob an kanantisama kushi-ira 'ikè 'akasmakèxa, 'akasmakin ka aín chixu manámi aín chitèxkènu tinkirin kakèxa, tinkirin kakèx ka abè tananani Jacob chièxkiakèxa. ²⁶ Usakin 'atankèxun ka a unin kakèxa:

—'È kamina ènti 'ain, ka pëkarakuatsinia. Èsakin kakèxun ka Jacobnèn kakèxa:

—Minmi upíokin sinánxunkèxuma kana mi èntima 'ain. ²⁷ —¿Uisa kara min anè 'ik? —kixun ka a unin ñukákèxa.

—'Èn anè ka Jacob ikè —kixun ka kakèxa. ²⁸ Èsokian kakèxun ka unin kakèxa:

—Bëri ka min anè Jacob kakè 'itima 'ikèn. Min anè ka Israel kakè bëri 'iti 'ikèn, mix kamina Nukèn 'Ibu Diosbè tananan, 'imainun kamina bërámabi bëtsi unikamaribi usaribi okin kanánkèn.

29 —Bëri kamina 'ë kati 'ain, uisakin anëké karamina mix 'ain —kixun ka Jacobnënrìbi ñukákëxa.

'Aínbi ka unì an kakëxa:

—¿Uisoti karamina 'ën anë 'ë ñukatin? Usokin kakëxun anuxun upíokin sinánxunbìani ka a unì kuankëxa. ³⁰ Usa 'ain ka a me Penuel kakin anëi Jacob kiakëxa: “Nukën 'Ibu Diosbë kana isanairan usa 'aínbi kana bamakëma 'ain.”

³¹ Usa 'ain ka Jacob Penuel a inubiani kuani bari urukëbë chikíakëxa; chikíkiani kuaníbi ka abëa tananankëxuan unìn aín chitëxkënu tinkirinkakë a tanì ikëtishi munu kuankëxa. ³² Usa 'ain ka bëri nëtëmbi Israelnën rëbúnkikaman aín chitëxkëmia 'ikë ñuina nami pima anu ka Jacob tinkirrikakë 'iakëxa usa 'ain.

33

Jacob 'imainun Esaú amiribishi nuibanantëkëan bana

¹ Anuax kuankian Jacobnën 'uranxun iskëxbi ka aín xukën Esaú cuatrocientos aín unikamabë ami kikuatsini aia isakëxa iskin ka aín xanu rabë Lía 'imainun Raquel an ñu 'axunkë xanua aín tuábë tuábëa 'inun kixun kakëxa.

² Èsokin 'atankëxun ka an ñu 'axunkë xanu rabë a pain aín tuákama 'inánkëxa, 'inanxun ka Liarìbi aín tuákama 'inánkëxa, 'inánkin sënëonkin ka Raquel këñun aín tuá José ëankëxa. ³ Usakin 'atankëx ka ax pain rëkuënkiani kuani atux pain rantinpurunì tsóbuti aín bëmánan memi tikai mapai achúshi 'imainun rabë oi 'ikiani kuankëbë ka 'ain xukën apan axribi a 'urama obëtsini ubakëxa.

⁴ Usaia 'ikëbë abákiani kuankin ka Esaúnën 'ikúkin tëpatsakin aín xukën biakëxa, bikin ka bëtsuku kakëxa. Kai a rabëtaxbi iankëxa. ⁵ Usai 'itankëx sënëni chairukinbi ka Esaúnën xanukama 'imainun tuákama mërakëxa, mërakin ka ñukákëxa:

—Uì kara ¿ënë kamax 'ik?

—Ènëx ka an mi ñu mëexuntì ënën bëchikëkama Diosan 'inánkë 'ikë —kixun ka Jacobnën kakëxa. ⁶ Usokin kakëbë ka an ñu 'axunkë xanu rabë axribi ai, aín tuakamabë 'urama obëtsini rantinpurunì tsóbuakëxa, aín bëmánanën me tikai. ⁷ Usai 'ikëbë axribi 'uramobëtsini ka Lía aín tuakamabë usaribiti axribi 'iakëxa, usaía 'ikëbë ka axribi 'urama obëtsini José 'imainun aín tita Raquel axribi usairibi 'iakëxa. ⁸ Usai 'ia ka Esaúnën ñukákëxa:

—¿Uisokin sinánxunmi xukë kara ñuinakama a pain mi rëkuëmikin xukë 'ën iskë ax 'ik? —Ax ka uisokin kaina min 'ëmi sinanin unántisa tankin kana usokin an —kixun ka Jacobnën kakëxa.

⁹ —Kakëxunbi ka Esaúnën usama ka kakëxa:

—Èx ribi kana ñuinañu 'ain, usa 'ain ka min ñu ax minanbi 'iti 'ikën.

¹⁰ Kakëxunbi ka Jacobnën amiribishi katëkëanxa:

—Ax ka uisokin kaina min sinanin 'unántisa tankin 'akë 'ikën, usa 'ain kamina bëri mi 'inaishikë ñuinakama ënë bitì 'ain, usa 'ain kana 'unánti 'ain, upiokinmi 'ë bikë ax ka Nukën 'Ibu Diosbë isanankësa 'iti 'ikën, min kamina 'ë upíokin bian usa 'ain ka minmi 'ë bikë ax asábi 'ikën. ¹¹ Èn kana mi 'inaishiti ñukama bèkë ënëmi binun mi kain Nukën 'Ibu Diosan ka 'itsaira ñuñuira 'inun 'ë 'imíaxa, usa 'ain kana ñuñumama 'ain. Èsakan Jacobnën 'uran kakëxun ka Esaúnën an 'inánkë ñuinakama biakëxa.

¹² 'Aínbi ka kiakëxa:

—Asabi ka ënuax kananuna kuanti 'ain. Èx kana rëkuënkianti 'ain.

¹³ Kakëxun ka Jacobnën èsokin kakëxa:

—Mix kamina 'ën nuibakë xukën 'ain, minbi kamina 'unan uniakë xuratsu ax kuani ka bënëtishi atsanía 'imainun kana sinanin 'ën ovejakama 'imainun

vaca tuáñu akamaxribi atsani ka achúshi nētēinshi kamáxēshi bamati 'ikēn; 'ianan ka kamabi ovejanēn tuakamaxribi bamati 'ikēn. ¹⁴ Usa 'ain kamina mix pain rēkuēnkianti 'ain; an mi ñu mēēxunti ēnēn ka munu kuankin aín ñuinakama 'imainun, uniakēkamaribi munu kuania ubamainun kamina kuanti 'ain, usa 'ain kananuna Seír kakē me 'ikē anuax mērananti 'ain. ¹⁵ —Kia ka asábi ka —Esaúnēn kakēxa—, usa 'ain kana 'ēn uni raíri 'ēbēa ukē ēnē mibē kuanun mi ēnxunbianti 'ain.

'Aínbi ka Jacobnēn katēkēankēxa:

—Usama ka ¿'Itsaira kaina 'ēmi sinan? ¹⁶ Usa 'ain ka Esaú a nētēnbi, Seír kakē me anu kuantēkēankēxa.

¹⁷ Anu kuantamainun ka Jacob Sucot kakē me au kuankēxa, anu ka achúshi xubu aín unikama ax anu 'iti 'amiakēxa, 'imainun ka achúshi mapanati okin anua ñuinakama 'iti aribi 'amiakēxa. Usokin 'atankēxun ka a me Sucot kakin anēakēxa. (Sucot kikē bana ax ka mapanati okē ki kikē 'ikēn.) ¹⁸ Usa 'ain ka Jacob Padán-aram anuax ai uisaibi 'ikēma chuámashirua Canaán menu bēbatankēx Siquem kakē ēma a 'ukēmanan anu 'iti 'atankēx anu 'iakēxa. ¹⁹ Anu 'ixun ka achúshi uni Hamor kakē, aín bēchikē Siquem kakē aín me cien kuríki manē kupí maruakēxa, marutankēx ka anubi tsóakēxa. ²⁰ Usa 'ain ka anu 'ixun basikēbētan anuxun Dios rabiti achúshi ñu 'akēxa, 'atankēxun ka El-ehé-Israel kakin anēakēxa, (ax ka Israelnēn a rabikē Dios ki kikē 'ikēn).

34

Siquemnēn Dina nēnēn mēa ñuikē bana

¹ Líamia Jacobnēn bēchikē xanu xuntaku Dina ax ka achúshi nētēn Siquem kakē ēmanu 'ikē abē xanu chipashkamabē isi kuankēxa; ² 'aínbi ka anu kuanxunbi Siquem aín kuēntisa uni 'ikē isakēxa, ax ka Hamor heveos uni aín bēchikē 'iakēxa, usa 'aish ka Hamor ax a menu 'ikē unikaman 'apu 'iakēxa, usai anun kuēnkēxun ka Siquemnēn ñatanxun abē uxkin nēnēn mēakēxa. ³ Usokin 'atankēx anun 'itsaira kuēnkin ka uisaxun karana ēnē xanu biti 'ai kixun sinánkēxa.

⁴ Sinánkin ka Siquemnēn aín papa Hamor ēsokin kakēxa:

—Ēnē xanu binun kaina 'ē aín papa ñukáxuntima 'ain. 'Ēn xanu 'iti kana ēnē xanu bisatanin.

⁵ Usokian 'akē ka Jacobnēn aín bēchikē Dina Siquemnēn nēnēn mēēkē 'ikē 'unánkēxa, 'aínbi ka aín bēchikē nukēbēnēkama aín ñuina bērúaiia kuankēkama ax pain rikuatsintanun kixun kaiánkēxa, kainkin ka uisokinbi kamapan 'ikēn. ⁶ Usokin Jacobnēn kainkēbēbi ka Hamor Siquemnēn papa ax Jacobē banai kuankēxa. ⁷ Usai 'ikē ka Jacobnēn bēchikēkaman 'ura kuaēnxanx rikuatsinkinbi aín chirabakē 'anáka usaía 'ikē kuakēxa, kuati ka 'aisamairai nishakēxa nishi ka kiakēxa, usakian 'akē ax ka nuxnu Israelnēn bēchikē 'ain numi kuaikin 'akē 'aish 'aisama nunan 'ikēn, usakin Jacobnēn bēchikē Dina 'atima ka 'iata, kiata ka aín rarēbakē apankama 'itsaira nishi ka usakin 'atimabi usakin ñu 'axa kiakēxa. ⁸ Usaia nishkē 'ikēbi ka 'unánkima Hamornēn atubē, banai kuanxun ēsokin kakēxa:

—Ēn bēchikē Siquem an ka 'itsaira mitsun chirabakē kuēēnia. Usa 'ain, karamina aín xanu 'itia binun 'inántima 'ain, ⁹ usa 'ain kananuna nukaman mitsun bēchikē xanukama biti 'ain, bimainun kamina mitsunribi nukaman bēchikē xanukamaribi biti 'ain. ¹⁰ Usokin bitankēx kamina nubē tsóti bērúti 'ain. 'Ēn ax tsókē me ēnēx ka mitsunanribi 'iti 'ikēn; usa 'ain kamina ēnu tsóti bērúanan mitsux kuēnkin ñu maruti 'anan, meribi marutisa tankin maruti 'ain.

¹¹ Usakian aín papan kaia kuankin ka Siquemñeribi Jacob 'imainun Dinan rarëbakëkama ësokin kakëxa:

—Èn ribi kana mitsu kain. Kamina 'èn papan kakëx kuëenti 'ain, añu kaina kuëënin a kananuna mitsu 'inánti 'ain. ¹² Nun kananuna bëtsi uni 'itsamashi kupiókin 'axëkë 'ain, 'aínbi kananuna mitsux kuëënia min chirabakë kupín uítí karamina kuëënin atíbi mitsu 'inánan a ñukama kaina kuëënin akamabi mitsu 'inánun 'ë kati 'ain, 'aínbi kana 'èx pain mitsun chirabakëbë birananti 'ain.

¹³ Èsokin kakëxunbi ka Siquemñën aín chirabakë Dina a nënën mëëkë a sinánkin aín papa Hamor akëñun paránti sinánxun, ¹⁴ ësokin kakëxa:

—Nun kananuna nun chirabakë aín nètokë ñu aín maxaka a tëakëma uni 'inanima ax ka achúshi rabin nunan 'ikën. ¹⁵ Usa 'ain ka asábi 'iti 'ikën. 'Aínbi kananuna achúshi ñu mitsu kain, kamabi nukëbënë unikaman ka nun 'akësaribi okin mitsunribi min nètokë ñu rëbu aín maxaka tëakë 'iti 'ain. ¹⁶ Usai 'itankëxun mitsun nun bëchikë bimainun kananuna nunribi mitsun bëchikë bití 'ain; usai 'i kananuna mitsubëtanbi achúshi ëma 'atankëx anu 'iti 'ain. ¹⁷ 'Aínbi kananuna mitsúxmi nux kikësokin mitsun nètokë ñu aín rëbu maxaka tëakëbëtama, ënuax chikiti kuankin nun chirabakë 'anáka buánti 'ain.

¹⁸ Usokian kakëxun ka Hamor 'imainun aín bëchikë Siquemñën asabika kixun kakëxa. ¹⁹ Kabiani 'itsaira basima kuantankëx ka Siquem ax irapain 'unánti orakakin aín nètokëñu aín maxaka tëakëxa, an ka 'itsaira Jacobnën bëchikë Dina kuëëankëxa. Usa 'aish ka Siquem ax aín papan aintsikaman uisakinbi kakëma uni 'iakëxa, ²⁰ usa 'aish ka aín papa Hamorë anun a ëmanu atsínti xëkuë, anuxuan uni ñu 'unánkë 'imainun uni chabunën ñu marukë anu kuanxun, Siquemñën a ëmanu 'ikë unikama kakëxa:

²¹ —Ènë unikamax ka bërí nun 'unánkë uni 'ikën, usa 'aish ka nubë tsóanan aín ñu ënu 'ixun maruti 'ikën nun mex ka atux anu tsótisa chairacha 'ikën, usa 'ain kananuna nukaman atun bëchikë bití 'ain bimainun ka atúnribi nun bëchikëbë birananti 'ikën. ²² Usai 'i kananuna achúshi ëmaishi 'ai atubë tsóti 'ain, 'aínbi ka nun achúshi ñu 'ati kuëënia, atux ka nun aintsí bëbu kamanribi atun 'akësaribi okin aín nètokë ñun maxaka téati kuëënia. ²³ Kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuina kamáxbi ka nunanribi 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna asabi ka 'iti 'ikë kixax kiti 'ain, kikëbë ka atux nubë tsóti bërúti 'ikën. ²⁴ Kixuan kakëx ka kamabi a ëmanu 'ikë unikama suntáruti kuainsa uni bënábu 'imainun uni 'apanbukamaxribi asábi ka kixax kikankëxa, Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem ax kikësabi oi usai atúxbi 'unántiorakakin 'ain nètokëñu maxaka tëakankëxa.

²⁵ 'Aínbi ka Simeón 'imainun Leví Jacobnën bëchikë Dinan rarëbakë ax rabë 'imainun achúshi nètë 'ikëbë a ëmanu kuankëxa, unikama aín nètokë ñun maxaka tëakë aín paë nètëtisa 'aímabi, kuanxun ka manë xètokë bibianxun a rabëxunbi anu 'ikë unikama, 'unánti orakaxa aín nami kushima 'ikë këñuakëxa. ²⁶ Këñuanan ka aín manë xètokën Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem aribi 'akëxa; 'akin ka Dina Siquemñën xubunua bibiankin buánkëxa. ²⁷ Usakian 'akë 'ain ka Jacobnën bëchikë raírí kamaxribi uakëxa, ai ka uni bamakëkamanënbi níkiáni kuankin a ëmanu 'ikë ñu upíbu 'imainun bëtsi ñukamaribi biakëxa, aín chirabakë Dina nënën mëëkë a sinánkin. ²⁸ 'Anan ka ovejakama, vaca, asno akama 'imainun ëmanu 'ikë ñukama bíanan atu rapasu 'ikë ñu kamabi biakëxa; ²⁹ bíanan ka kamabi xubunu 'ikë ñukama 'imainun anu 'ikë uniakë xukama 'imainun xanukamaribi bibiankin buánkëxa.

³⁰ Usokin 'abiani kuania ka aín papa Jacobnën Simeón 'imainun Leví kakëxa:

—Mitsun mi usa ñu 'akë kupín kana 'ëx 'aisama bërútin. Bëri ka ënë menu tsókë unikamax 'ëmi nishti 'ikën, ax ka cananeo 'imainun ferezeos unikamax timéax kananxun nu 'akánti 'ikën, nux kananuna 'itsamashi nun aintsikamabëbi 'ain. ³¹ Èsokian kakëxunbi ka aín bëchikëkaman kakëxa:

—¿Atun kara nun chirabakë 'anáka 'atima xanu 'akësa okin 'aisatanx?

35

Nukën 'Ibu Diosan Jacob Betelnuxun upíokin sinángxuan bana

¹ Nukën 'Ibu Diosan ka Jacob kakëxa:

“Ènuax kuantankëx kamina Betel kakë me anu tsóti kuanti 'ain. Anuxun kamina mín xukën Esaúmi rakuéti abákëbëa mimi mërá Dios a achúshi maxá maburukin anuxun ñuina xaroti 'axuni kuanti 'ain.”

² Èsakian kakëxun ka Jacobnën aín aintsikama kanan an ñu mëëxunkë unikama 'imainun an ñu 'axunkë xanukamaribi kakëxa:

—Kamina mitsun bëtsi díoskama ami rabikëkama a 'ë bëxunkanti 'ain, bëanan kamina nashitankëxun mitsun chupa upíbu pañuti 'ain. ³ Èsokin katankëxun ka kakëxa bëribi kananuna Betel menu kuanti 'ain, kuantankëxun kananuna achúshi maxá maburukin 'atankëxun anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti 'ati 'ain, an ka 'ë 'atimakin sinaniabi 'akiankëxa, 'imainun ka 'ë 'akiniá uinu karana kuani anuabi. ⁴ Èsokin kakëxun ka Jacob atun díosmabia 'arakakë akama 'imainun aín pabinu nankë ñu akama këñunbi bëtsi ñukamaribi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka Jacobnën i chaira encina kakë a témú maíankëxa, ax ka Siqum kakë ëma 'urama 'iakëxa.

⁵ Uínsaran kara atux chikitia anun ka Diosan atu 'urama 'ikë ëmakama 'itsaira rakuënun 'imiakëxa, usokëx rakuékin ka Jacob 'imainun aín bëchikëkama nuiama 'ikën. ⁶ Usai ka Jacob 'imainun abëa kuankë unikamax achúshi ëma Luz kakë 'ikëbi Betel kakinribi anëké anu bëbakëxa, ax ka Canaán kakë me anu 'iakëxa. ⁷ Anu bëbatankëxun ka maxá bukurukin, 'atankëxun a me El-Betel kakin anëakëxa (Betel kíkë ax ka Diosan xubu ki kíkë 'ikën) ax ka anuaxa aín xukënan 'akatsikiax ami sinánkëbë abákëbëa anuax Jacobmi Nukën 'Ibu Dios mërá a me 'iakëxa. ⁸ Anu atux bëbakë 'aínbi ka an Rebeca bërúankë xanu Débora kakë ax ñuakëxa; ñukë ka encina kakë i 'ani tanain maíankëxa ax ka Betel 'urama 'iakëxa, usai anuax 'ikë ka Jacobnën a me januax inkë kakin anëakëxa!

⁹ Usai anuax Débora ñukë 'ain ka Jacob amiribishi Padán-aram anuax utëkëankëxa, utëkënkëbë ka amiribishi ami mëratëkënkín Diosan upíokin sinángxuntëkëankëxa, ¹⁰ sinángxunkín ka èsokin kakëxa:

“Mix kamina Jacob kakë bëri 'ain,

'aínbi kamina bëri usokin anëké 'itima 'ain;

usa 'ain ka bëri mín anë Israel kakë 'iti 'ikën.” Usokin ka Diosan aín anë itsi nankín anëakëxa,

¹¹ anëkin ka èsokin kakëxa:

'Èx kana Dios kamabi kushiñuira a 'ain;

usa 'ain kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uakamé 'ëoi bukuti 'ain,

mín rëbúnkikamaribi ka bëtsi bëtsi ëma 'ai aín 'apuñu 'apuñu bukuti 'ikën.

¹² 'Èn kana kamabi me ënë mín xuta Abraham 'imainun mín papa Isaac 'inánkën,

usa 'ain kana mi 'inántankëxun

mín rëbúnki kamaribi 'inánti 'ain.

¹³ Usai abë banatankëxun Jacob ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa,

¹⁴ kuankëbëtan ka achúshi maxá chaxkë bitankëxun nitsinkín 'unántiokin

nankëxa, anuaxa Nukën 'Ibu Diosbë banakë a menu; usakin 'atankëxun ka ënëx ka Dios 'axunkë 'ikë kixun xëni 'imainun uvas baka aribi ami anpënkakëxa, ¹⁵ usakin 'atankëxun ka a me Betel kakin anëakëxa.

Raquel ñua ñuikë bana

¹⁶ Usai anu 'itankëx ka Betelnuax kuankëxa; 'aïnbi ka Efrata 'urapain 'aïnbi Raquel tëmërai aïn tuá bakëankëxa. ¹⁷ Bakëni tëmëraia ka an bakëmikë xanun kakëxa: "Kamina rakuëtima 'ain bëbu tuá itsi kamina bakëan usa 'ain."

¹⁸ 'Aïnbi ka ñuti 'uramashi 'aish anuishi sënëni ashiti kushin uinkin aïn tuá Ben-oní kakin anëakëxa, 'ikëbi ka aïn papan Benjamín kakin anëtëkëankëxa.

¹⁹ Anuax kuaníbi ka Raquel ñuakëxa, ñukë ka anun Efratanu kuanti bai 'ipítinu maíankëxa ax ka bërí Belén kakin anëkë ëma 'ikën. ²⁰ Usakin anu mainxun ka Jacobnën achúshi maxá a iskin a sinánti anu 'unántiokin nankëxa, a maxá ka anua nan 'ikë anua Raquel maían 'ikë iskankëxa.

²¹ Anuxun usakin 'abiani ka Israel amiribishi kuantëkëankëxa kuantankëx ka anuxun ñuina bërúantia 'akë achúshi torre Eder kakë a inubiani kuantankëx anu tsóti bërúakëxa. (Eder kikë ax ka anuxun ñuina bërúankë ki kikë bana 'ikën.) ²² Usai kuantankëx ka anu 'itsa baritia Israel tsóakëxa, usai anu tsókëbëbi ka achúshi nëtën Rubén anuax abë 'inuxun xanu bari kuankëxa kuanxunbi ka Bilhá mërax abë 'iakëxa, ax ka aïn papa an ñu 'axunkë xanu 'ikëbi aïn xanu 'iti raiokin bia 'iakëxa. Usai 'ikë kuantankëx ka aïn papa 'itsaira nishakëxa.

Jacobnën bakë bëchikëkama 'ia bana

(1 Cr 2.1-2)

Jacobnën bëchikëkama ka 'iakëxa mapai rabë 'imainun rabë. ²³ Jacobnën Líami bëchikëkama aïn anë ka 'iakëxa Rubén ax ka apan 'iakëxa, Simeón, Leví, Judá, Isacar 'imainun Zabulón. ²⁴ 'Imainun ka Raquelmia bëchikë 'iakëxa José 'imainun Benjamín. ²⁵ Usokin 'axun ka aïn xanu Raquel an ñu 'axunkë xanu Bilhá amiribi bëchiakëxa aïn anë ka 'iakëxa Dan 'imainun Neftalí. ²⁶ 'Imainun ka an aïn xanu Lía ñu 'axunkë Zilpá amiribi bëchikë ax ka Gad 'imainun Aser kakë 'iakëxa; ënë kamax ka Jacobnën Padán-aram anuxun bëchikëx anuax bakëan kama 'iakëxa.

Isaac ñua ñuikë bana

²⁷ Achúshi nëtën ka Jacob aïn papa Isaac isi Mamré kakë ëma 'ikëbia Arbá kakin anëanan Hebrón kakinribi anëkë anu kuankëxa. A menu ka Abraham 'imainun Isaac tsóakëxa. ²⁸ Usa 'ain ka Isaac ciento ochenta baritia tsótankëx ñuakëxa. ²⁹ Usa 'aish ka Isaac uni 'ikësabi kaniakëti xënira 'aish ñuakëxa, ñukiani ka aïn chaitiokëkama ñua 'aish anu bukukë abë 'i kuankëxa.

36

Usai Esaúnën rëbúnikama 'ia ñuikë bana

(1 Cr 1.34-54)

¹ Ënëx ka Esaú 'ikëbi Edom kakinribi anëkë uni aïn rëbúnikama 'ia 'ikën. ² Esaú ax ka Canaán kakë uni aïn bëchikë xanu rabë 'imainun achúshi 'iakëxa, ax ka Adá, Elón kakë hitita uni aïn bëchikë xanu bixun ka ami bëchiakëxa. A mi bëchitankëxun ka amiribishi Oholibamá kakë xanu Aná aïn bëchikë Sibón kakë uni heveos aïn baba aribi biakëxa, ³ a bitankëxunbi ka Basemat kakë xanu Ismaelnën bëchikë Nebaiot aïn, chirabakë aribi biakëxa. ⁴ Bixun ka Esaúnën Adámiribi bëchixun Elifaz kakin anëakëxa; 'atankëxun ka Ismaelnën bëchikë Basemat amiribi Reuel a bëchiakëxa; ⁵ 'imainun ka Oholibamá anribi bëchiakëxa bëchitankëxun ka Jeús, Jaalam 'imainun Coré aribi bëchiakëxa. Ënë kamax ka Esaúnëan Canaán kakë me anu pain tsókë 'ixun bakë bëchipa 'ikën.

⁶ Usakin bakë bëchipati anu pain 'itankëxun ka Esaúnën aín xanu 'imainun aín bëchikëkama bianan abëa 'ikë unikamaribi bibiani bëtsi menu tsóti kuani, aín xukén Jacob abë énanani kuankëxa. Usaí kuankin ka kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuinakama Canaán menuxun bikë akamabi buánkëxa, ⁷ usai a rabëtax anu 'ikëbëbi ka aín ñuina 'itsaira 'ain anu rabëtax 'isama 'ianan, anuxun ñuinakaman piti pasto sënënma me 'iakëxa. ⁸ Usa 'ain ka Esaú 'ikëbia aín kuai anë Edom kakë, ax anuax kuantankëx bashiñu me ami kíkiani kuankë Seír kakë anu tsóti bërúakëxa.

⁹ Ënëx ka Esaúnën rëbúnkinën anë kuënëokama 'ikën, 'imainun edomitakaman chaitiokëkama axa bashi ami kíkiani kuankë me Seír kakë anu tsókë a unikama 'iakëxa. ¹⁰ Ënëx ka Esaúnën bëchikënnën anëkama 'ikën; Elifaz Adánën tuá Esaúnën ami 'akë; 'imainun Reuel Basematnën tuá Esaúnën ami bakë bëchipakë 'iakëxa. ¹¹ Ënë kamax ka Elifaznën bëchikëkama 'iakëxa, Temán, Omar, Sefó, Gatam 'imainun Quenaz. ¹² Elifaz ax ka achúshi xanu an ñu 'axunkë Timná kakin anëké 'iakëxa; an ka achúshi tuá 'axuntankëxun Amalec kakin anëakëxa. Ënë kamax ka Esaúnën aín xanu Adá ami bakë bëchipa aín rëbúnkikama 'iakëxa. ¹³ Ënë kamaxribe ka Reuelnën bakë bëchikëkama 'iakëxa Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá; 'imainun ka ënë kamaxribe Basemat Esaúnën xanuitsi aín rëbúnkikama 'iakëxa. ¹⁴ Oholibamá axribe ka Esaúnën xanu itsiribi 'iakëxa, usa 'ain ka amiribi bakë bëchiakëxa, aín anë ka ënëkama 'iakëxa Jeús, Jaalam 'imainun Coré. Ax ka Aná aín bëchikë 'imainun Sibón aín baba 'iakëxa.

¹⁵ Ënë kamax ka Esaúnën rëbúnki axa 'apu 'ia a 'ikën; Akamax ka Esaúnën bakë bëchikë apán Elifaz aín rëkuën bëchikë 'iakëxa, a 'apukamax ka 'ikë Temá, Omar, Sefó, Quenaz, ¹⁶ Coré, Gatam 'imainun Amalec. Ënë kamax ka Elefaznën aintsikaman 'apu Edom kakë me anu 'iakëxa, usa 'aish ka ënë unikamax Adá aín rëbúnki 'iakëxa. ¹⁷ Ënëx ka Esaúnën bëchikë Reuel aín bakë bëchikëkama axa 'apu 'ia a 'ikën, Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá. Ënë kamax ka Reuelnën aintsikama 'apu Edom kakë me anu 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Esaúnën xanu Basemat aín rëbúnki 'iakëxa. ¹⁸ Usaia 'imainun ka Oholibamá Anánën bëchikë xanua Esaúnën bia aín tuakamaxribe aín aintsikaman 'apu 'iakëxa, Jeús, Jaalam 'imainun Coré. ¹⁹ Ënë unikamax ka Esaú 'ikëbia Edom kakë aín rëbúnkikaman 'apu 'iakëxa.

²⁰ Ënë unikamaxribe ka Seír horeo uni aín bakë bëchikë atúxribe a menu tsókë 'iakëxa Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ²¹ Disón, Éser 'imainun Disán akamax ka 'akánanti 'unáira unikaman 'apu 'iakëxa, ax ka Seír aín rëbúnki Edom kakë me anu tsókë 'iakëxa. ²² Ënë kamax ka Lotánnën bëchikëkama 'iakëxa, Horí 'imainun Hemam, Timná ax ka Lotánnën bakë bëchikë xanu 'anáka 'iakëxa. ²³ Ënë kamax ka Sobalnën bakë bëchikë 'iakëxa, Alván, Manáhat, Ebal, Sefó 'imainun Onán; ²⁴ ënë kamaxribe ka Sibónnën bakë bëchikëkama 'iakëxa. Aiá a 'imainun Aná, Aná ënën ka anu uní 'ikëma menua achúshi 'umpax upíira shióbukë mërakëxa, aín papa Sibón aín ñuina 'arakakë bërúankin. ²⁵ Aná aín bëchikë bëbu achúshi ka Disón kakë 'iakëxa 'imainun ka aín bëchikë xanu achúshi Oholibamá kakë 'iakëxa. ²⁶ Ënë kamax ka Disónnën bëchikëkama 'iakëxa Hemdán, Esbán, Itrán 'imainun Querán kakë 'iakëxa. ²⁷ Ënë kamaxribe ka Ésernën bakë bëchikëkama 'iakëxa Bilhán, Zaaván 'imainun Acán. ²⁸ Ënëx ka Disán aín bakë bëchikë 'iakëxa, Us 'imainun Arán. ²⁹ Usa 'ain ka 'akánanti 'unán unikaman 'apu 'iakëxa, Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ³⁰ Disón, Éser 'imainun Disán. Ënë kamax ka 'akánanti 'unáira unikaman 'apu Seír menu tsókë unikama aín 'apu 'iakëxa. ³¹ Ënë unikamax ka Edom kakë me anu 'apu

'iakëxa, israel unikamaxa atun 'apuñu 'isama pain 'ain. ³² Usa 'ain ka Beornën bakë bëchikë Bela ax Edom menu 'apu 'iakëxa aín ëmax ka Dinhaba kakín anëkë 'iakëxa. ³³ Usa 'ain ka Bela ñukëbë Jobab kakë uni Zérah aín bëchikëribi 'apu Bosrá kakë ëma anu 'iakëxa. ³⁴ Usa 'ain ka Jobab ax 'apu 'aishbi ñukë 'ain Husam ax 'apu 'iakëxa, ax ka Temán kakë me anu 'ikë 'iakëxa. ³⁵ Usa 'ain ka Husam ax 'apu 'aishbi ñukëbë Hadad ax 'apu Avit kakë ëma anu 'iakëxa, ax ka Bedad aín bëchikë 'iakëxa, usai 'apu 'ixun ka Madián unikama abë 'akanankin Moab me anua 'akëxa. ³⁶ Usa 'ain ka Hadad ax 'apu 'aishbi ñukëbë Samlá axribi a ëmanubi 'apu 'iakëxa, ax ka Masrecá kakë ëma anu 'iakëxa. ³⁷ Usa 'ain ka Samlá ax 'apu 'aishbi ñukëbë Saúl axribi 'apu 'iakëxa, ax ka Rehobot kakë ëma baka kuëbí anu 'ikë uni 'iakëxa. ³⁸ Usa 'ain ka Saúl ax 'apu 'aishbi ñukëbë Baal-hanán Achornën bëchikë axribi 'apu 'iakëxa. ³⁹ Imainun ka 'apu Baal-hanán ax ñukëbë Hadad axribi 'apu 'iakëxa, aín ëmax ka Pau kakín anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka Hadad aín xanun anë Mehetabel ax ka Matred kakë uni 'ain bëchikë 'imainun Mesaabnën baba 'iakëxa. ⁴⁰ Ënë unikamax ka Esaúnën aintsín rëbúnki aín anëkama 'ikën, 'imainun anua tsóa aín men anëkama 'iakëxa: Timná, Alvá, Jetet, ⁴¹ Oholibamá, Elá, Pinón, ⁴² Quenaz, Temán, Míbsar, ⁴³ Magdiel, 'imainun Iram. Esaú ax ka Edom kakín anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka akamax Edom kakë me anu 'apu 'iakëxa, anua aín aintsíkama tsóa 'ain, ka uinu kara 'ia anu 'apu 'iakëxa.

37

¹ Usa 'ain ka Jacob Canaán kakë me anua aín papa 'itsama baritia tsóa me, anu tsóti bërúakëxa. ² Ënëx ka usaía Jacobnën 'aintsikama 'ia ñuikë bana 'ikën.

José 'imainun aín xukënkama 'ia ñuikë bana

Usa 'ain ka José ax bëná 'aish diecisiete baritiañu 'ixun, 'ain papan 'arakakë ovejakama aín xukëantu, Bilhá 'imainun Zilpá an ñu 'axunkë xanumia aín papan bëchia akamabëtan bërúankëxa. Usa 'ain ka Josénën ami nishkian aín xukënkama 'atima okëxun 'unáni aín papami manankëxa.

³ Usa 'ain ka Jacobnën aín bëchikë José 'itsaira nuibakin kuëëankëxa, aín xukënkama 'akësamaira okín, ax kaniakëkë 'ixun bëchikë kupin ka usakin 'akëxa, usa 'ikë ka aín tari achúshi upíira upíokin kuëëokin 'axun 'inánkëxa, usakian aín papan 'akëx ka 'itsaira kuëëankëxa. ⁴ Aín papan atu 'akësamaira okín kuëënia 'unani ka aín xukën apankamax Josémi xuatemati nishi nutsi a istisama tani abëbi banatisama tankëxa.

⁵ Usakin aín xukënkaman 'akëxun ka Josénën achúshi ñantan namákëxa, namáxun ka aín xukënkama ñuixuankëxa ñuixunkëxbi ka atiaira xuatemati ami nishakëxa, ⁶ ami nishkëxunbi ka aín namákë ñuixunkin aín xukënkama ësokin kakëxa:

—Ësokin kana namá mi ñuixumainun kamina kuakanti 'ain. ⁷ Ën kana ësokin namán nukamax kananuna achúshi naënu 'ian, anuxun kananuna trigo bimi nëakin bitankëxun bukunrukin nan, usokin 'akëxbi ka 'ën trigo nëakin bikë ax upiti nitsimëkë 'iaxa, usai 'imainun ka mitsunanëx 'ënan nikë ami ñanati a bëararati kuainakëkë 'iaxa.

⁸ Ësokian ñuixunkëxun ka aín xukën apan achúshinën kakëxa:

—¿Usa 'ain karamina mix nukaman 'apuirá 'ianan an nu ñumëmikë uni 'iti 'ain?

Usakian ain namákë ñuixunkëx ka atiaira ami xuatemati aín xukënkama nishakëxa.

⁹ Usokin namátankëxun ka basikëbëtan Josénën amirbishi namátëkënxun aín xukënkama ñuixuankëxa. Ñuixunkin ka ësokin kakëxa:

—¿'Ën kana namátëkënkín bari, 'uxë, mapai rabë 'imainun achúshi 'ispa akamaxa 'ëmi ñanati shaíkia isan kixun kaina 'unánkaniman?

¹⁰ Èsokin ka Josénën namátankëxun aín papa këñun aín xukëantu ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka aín papan ësokin kakëxa:

—¿Uisakin namákin kaina usokin namán? ¿Min kaina min tita 'imainun min xukënkamabë isana 'ëx mi 'urama kuani mimi ñanati tëtúbuti 'ai kixun sinanín?

¹¹ Usa 'ain ka aín xukën apankama 'aisamairai ami xumatí nishakëxa, usai atux 'ia iskin ka aín papan aín nuitu mëushi ënë ñukama manukima sinánkëxa.

Aín xukënkaman José marua bana

¹² Achúshi nëtën ka Josénën xukënkama Siquem kakë menu kuankëxa, aín papan 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama pimiti pasto bari. ¹³ Usai atux kuankë 'ain ka Jacobnën aín bëchikë José kakëxa:

—Ka kuat, min xukënkamax ka Siquem kakë me anu kuanxa, nun 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama, pasto pimi. Usa 'ain kamina anua isi kuanti 'ain.

Kakëxun ka Josénën —Asábi ka kana isi kuanti 'ain —kixun kakëxa.

¹⁴ —Kakëxun ka Jacobnën asábi ka kixun kakëxa.

Ka istan uisa kara min xukënkama 'ikën, 'imainun nun 'arakakë ovejakama kara uisa 'ikë kamina isi kuanti 'ain, isbëtsini kamina 'ë kai uti 'ain. Èsokin kaxun ka Jacobnën aín bëchikë José Hebrón kakë me anuxun xuakëxa, xukëx kuanx ka Siquem kakë me anu bëbakëxa, ¹⁵ bëbax kuaníbi ka me pampaira 'ain amami kiakëxa. Amami kikë mërakin ka achúshi unin ñukákëxa:

—¿Añu bari kaina uan?

¹⁶ —'Ën xukënkama bari kana uban —kixun ka Josénën kakëxa—. ¿Uinuxun ovejakama bëruái kara kuanxa karamina min 'ë katima 'ain?

¹⁷ —Ènuax ka kuanxa Dotánu isa kuania kia kana kuan —kixun ka uni an kakëxa.

Kakëx ka José aín xukënkama bari Dotán kakë ëma 'urama anu kuankëxa.

¹⁸ Mërabëtsini aia 'urakëo isi ka aín xukënkama José ñui 'atimai banai uisa karanuna oti 'ain kiax kanankëxa, kánani ka José rëkatsi kiax kikankëxa.

¹⁹ Uisa karanuna oti 'ain kiax ka bëtsibë bëtsibë aín xukënkama kanankëxa:

—¡Ka kuat, an namákin iskë a ka aia! ²⁰ Kiax tsuákirui ka kananuna rëti 'ai kiax kanankëxa; rëtankëxun kananuna achúshi kininu nipati 'ain, usakin 'atankëx kananuna kiti 'ain, ñuina raëkëman ka piaxa. Usakin 'atankëxun kananuna uisai kara aín namákë ax 'ia kixun isti 'ain.

²¹ Kia ka aín apan Rubénnën kuakëxa, kuakin ka uisakin kara iëmiti 'ikë kixun sinánkin aín xukënkama kakëxa:

—Kananuna rëtima 'ain. ²² Kananuna aín imi 'apamikin 'atima 'ain. 'Akinma kananuna kini anu uni 'ikëma menu 'ikë ënu nipati 'ain, usa 'ixun kananuna nun xukën 'atima 'ain.

Èsokin ka Rubénnën Aín xukën José 'ati kuëenkinma kakëxa, an ka aín papanubi ubantëkëntisa tankëxa; ²³ usaía aín xukënkama kikëbëbi ka José aín xukënkama anu 'ikë anu nukúakëxa, nukutia ka aín xukënkaman ñatanxun aín tari pañubianké a pëmikin biakëxa, ²⁴ bitankëxun ka kini 'umpaxñuma ñankáishi tutunkë anu nipakëxa.

²⁵ Usokin 'atankëx ka anuxuan 'akë anubi pi.

Buküakëxa bukuxun iskëxbi ka an ñu marukë ismaelita unikama Galaab kakë me anuax uakëxa. Ukin ka aín camellonën bëakëxa 'ininti ro sanuira 'imainun sanu ro i baka 'akë tsëpasa akama Egipto menu maruti ubani kuani uakëxa. ²⁶ Usaia rikuatsinia iskin ka Judánën aín xukënkama kakëxa:

—¿Añu ñu karana nun xukën rëtankëxun kananti 'ain, 'imainun karanuna uisoxun nun xukën bamakë unëti 'ain? ²⁷ Usakin 'akë 'imainun kananuna ismaelita unikama rikuatsinkë ënë maruti 'ain, usa 'ain kananuna rëtima 'ain, ax ka nun xukën 'ibu 'ikën.

Usakian kakëx ka aín xukënkama asábi ka kiox kanankëxa. ²⁸ Usakin kininu nipakë basimashika an ñumarukë unikama uakëxa, 'aia iskin ka José kininua bitankëxun, aín xukënkaman an ñu marukë unikama veinte kuriki manë 'akë kupín maruakëxa. Usokin marukëxun ka José Egipto kakë menu buánkëxa.

²⁹ Usa 'ain ka Rubén ax aín xukën José chikínti sinanx 'uxunbi kini 'ukëmëuküa 'aíma okëxa, 'aíma oika ratuti sináncasmai nitëxëti bëríkarana uisai 'iti 'ai kixun sinani aín chupa tukai masá nuituakëxa. ³⁰ Masá nuitubakëxa anua aín xukënkama 'ikë anu kuankin ka kakëxa:

—Uinu kara tuá ax 'ikë. ¿Añu karana 'ën bërí 'ati 'ain?

³¹ Usa 'ain ka Joséñen xukënkaman achúshi cabranën tuá rëtankëxun aín imin Joséñen tari pëmikë anun a shiakëxa; ³² usakin 'atankëxun ka aín papa ësokín kamiakëxa: Ënë kananuna mëran. Ënëx kara min bëchikë José aín tarima 'ikë kamina upíokin isti 'ain.

³³ Kakëxun iskinbi 'unani ka Jacob kiakëxa: Ënëx ka 'ën bëchikënën tari 'ikën. Bëtsi ñuina raékëman sapi ka piaxa. ³⁴ Usakin atu kai ka Jacob aín chupa tukai nitëxëti 'itsaira iankëxa, aín bëchikë bamakësa sinani. ³⁵ Usaia aín papa únbi manumisamai nitëxëkëbëtan ka aín bëchikë xanu 'imainun nukëbënë kaman uisoxun karana aín masá nuitukë a manumiti 'ain kixun sináncëxa, 'ainbi ka an usokin kuëñmiti kuëñanma 'ikën; kuëñnima ka aín bëchikënën rabanan 'itsaira ini kiakëxa: 'Ën sináncë ënë nëtëñux karana 'ëxribi 'ën bëchikë 'ikësaribiti ñutima 'ain, ñutankëx kana anua uni ñukë 'ikë anuax 'ëx abë mërananti 'ain.

³⁶ An ñu marukë madianita unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa, buánxun ka suntárunën kushi Potifar kakë a maruakëxa, ax ka Egiptonu 'ikë 'apu aín suntárunën kushi Capitán 'iakëxa.

38

Judá 'imainun Tamar 'ía bana

¹ Usai 'itankëx ka Judá aín xukën kamanuax chikíakëxa, chikíkiani ku-atankëx ka achúshi uni Hirá kakë aín xubunu 'iakëxa, ax ka Adulam kakë ëma anu 'ikë uni 'iakëxa, ² kuantankëx anu 'ixun ka achúshi cananeo uni Súa kakë aín bëchikë 'unáncëxa, 'unántankëxun ka aín xanu 'iti biakëxa usakin bitankëx ka, ³ abë 'iakëxa, abë 'itankëxun ka aín xanu ami bëchiakëxa bëchixun ka Er kakin anëakëxa. ⁴ Usakin ami bëchixun ka amiribishi aín xanu ñuitsimitëkëankëxa: Usokin ñuitsimixun ka aín bëchikë a bakënia Onán kakin anëakëxa. ⁵ Usakin 'atankëxunbi ka amiribishi bëchitëkëankëxa, bëchixun ka Selá kakin anëakëxa, aín papa Judá axa Quezib kakë ëmanu 'ain.

⁶ Usa 'ain ka Judánën aín bëchikë apan Er kakë achúshi xanu Tamar a 'ináncëxa. ⁷ Aínbi ka Nukën 'Ibun 'atimati nitsia iskin an 'akë ñu kuëñkima Er a ñunun 'imiakëxa. ⁸ Usai Er ñuan ka Judánën aín bëchikë Onán kakëxa:

—Min kamina 'unan aña kaina 'ati 'ain kixun, usa 'ain kamina min xukēnan kasunankē xanu min 'ainitsi a bití 'ain, a bixunmi ami bēchikē ax ka min xukēn apan ñukē 'ain rēbúnki 'iti 'ikēn.

⁹ 'Aínbi ka Onánēn tuá bakēnkēkama ax ka 'ēn bēchikēma 'iti 'ikē kixun 'unánkēxa. Usakin sinánkin ka aín xukēnan kasunankē xanu a tuati kuēnkima 'ain nami 'akin 'ain nētokē ñu ēmainshi 'apákēxa, usai 'ikin ka aín xukēn ñukē axa a kupín aín rēbúnkiñu 'iti kuēanma 'ikēn. ¹⁰ Usai 'ia Nukēn 'Ibun iskēxbi ka Onán an 'akē ñukama upíma 'iakēxa, usa 'ain ka aribi ñutanun sinánxuanckēxa.

¹¹ Usa 'ain ka Judánēn aín piaka Tamar kakēxa:

—Mín papan xubunu pain kamina 'ikuantí 'ain, anuxun kamina 'ēn bēchikē Selá kanítamainun kaini kuantí 'ain abēmi birananun.

'Aínbi ka Judánēn sinánckēxa Selá axribi sapi ka aín xukēnkama 'ikēsaribiti ñuti 'ikē kixun. Usa 'ain ka Tamar ax aín papan xubunu 'i kuanckēxa.

¹² Usa 'ain ka 'ítsama baritia 'ikēbē Judánēn xanu, Súanēn bēchikē axribi ñuakēxa. Aín xanu ñukē 'ain ka a sinani masá nuituakēxa usai 'itankēx ka Timnat kakē ēma anuxuan carnero rani tēakin mēñokē anu kuanckēbē ka aín 'unánkē uni Hirá kakē adulamita uni ax abē kuanckēxa. ¹³ Tamar an ka aín kuku a Timnatnua aín carnero rani tēai kuanckē kuakēxa, ¹⁴ usai a ēmanu kuanckē kuakin ka Tamarnēn kasunamēkē xanun pañukē chupa pañukē a pētankēx ka bētsi chupan rakútankēx amo chupan bēpamēti unín 'unántimaisa kíaax 'itankēx, anun Enaim kakē ēmanu atsinti anu tsóakēxa, ax ka anun Timnat kakē ēmanu kuantí bai anu 'iakēxa. Usa 'ain ka ēsokin sinánckēxa Selá ax ka bēri kanikē 'aish cha 'ikēn, 'aínbi kana abē biranankēma pain 'ai kixun ka sinánckēxa.

¹⁵ Usaia anu aín chupan bēpamēax tsókē iskin ka Judánēn sinánckēxa ax isa achúshi xanu bētsi bētsi unín aín nami 'akē a 'ikē kixun. ¹⁶ Usai 'ikē ukinbi mērai ka Judá anúan ukē bai a ēni amo nirakēti abē banakēxa, banakinbi ka 'unánma 'ikēn ax ka aín bēchikēnēn kasunankē xanu aín piaka a 'ikē kixun 'unaníma abē banakin ka kakēxa:

—¿'Ebē kaina 'itima 'ain? Kixuan kakēxun ka xanunribi ñukákin kakēxa:

—¿Añu ñu kaina 'ēbē 'inuxun mín 'ē 'inánti 'ain? Èsokin ka xanunribi kakēxa.

¹⁷ —'En kana mi bēmiti 'ain 'ēn 'arakakē carnero tuá achúshi —kixun —ka Judánēn kakēxa.

—Asabi ka —kixun ka xanun kakēxa—, 'aínbi kamina aña ñuñu kaina 'ai a pain 'ē 'inánbianti 'ain, mínmi 'ē kakē a 'ē bēmi kuanxun.

¹⁸ —¿Añu ñu mi ēnxunti kaina kuēēnin? —kixun ka Judánēn ñukáckēxa.

—Ñukáckēxun ka mín tēñuti 'imainun anúnmi 'unánti orakakē a 'imainun mín tuinkē tsati akamina 'ē ēnxunti 'ai —kixun xanun kakēxa. Usai abē banatankēxun a ñukáckēkama 'inántankēx ka abē uxakēxa, usai abē 'ixun ka Judánēn aín bēchikēnēn kasunankē xanu tuuókēxa. ¹⁹ Usai abē 'ikiani kuanxun ka Tamarnēn anúan rakuanan bēpamēkē a bianan xanu raēmēkēn pañuti chupa pēxuan nanbiankē a pañutēkēankēxa.

²⁰ Usai 'ikē basiramashi ka Judánēn aín 'unánkē uni adulamita akēñun aín cabranēn tuá achúshi xuakēxa, abēa 'ikē xanu a 'inánkian aín ñu anu naēnxankē a bixuntanun kixun xukēx kuanxunbi ka a xanu 'aíma okēxa.

²¹ Anu bēbaxun 'aíma okin ka anu 'ikē unikama ñukáckēxa:

—¿Uinu kara axa bētsi bētsi unibē 'ikē xanu Enaim kakē ēmanu kuantí bai 'ipitiu tsókē 'isonckē ax 'ik?

Kakēxunbi ka —'Enu ka bētsi bētsi unibē 'ikē xanu 'aíma 'ixanxa —kixun atun kakēxa. ²² Èsakian kakēx ka amiribishi anua Judá 'ikē anu kuantēankēxa kuanxun ka kakēxa:

—'Ēmi a ñuikin kakë xanu a kana mërakëma 'ain 'imainun ka anu 'ikë unikaman anuisa achúshi xanubi axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë 'aíma 'ixanxa kixun 'ë kaxa.

²³ Ēsakan kakëxun ka Judánën kakëxa:

—Asabi ka 'imainun ka 'ën 'inánkë ñukama a biti 'ikën, uixbia 'ëmi kwaitima kupí ka 'ën ñu kamabë bërúti 'ikën, 'ën këmëkinma xuxunkë 'ikëbi kamina carnero bakë a mërakima 'inankëma 'ain.

²⁴ Usai ax 'ikë rabë 'imainun achúshi 'uxë 'irukësa 'ain ka, Judá achúshi unin kakëxa:

—Mín piaka Tamar ax ka bëtsi unikamabë 'iixa, usa 'aish na tuukë ax unibë 'ikë kupían tuukë 'ikën.

Usai kia kuati ka Judá munuma kuënkëni kiakëxa:

—jBitankëxun kamina a xanu nënkanti 'ain!

²⁵ 'Aínbi ka unikaman chikinbëtsinki békëxunbi ka xanun aín kuku ësokín kamiakëxa: Ēnë ñukama 'ibu an ka 'ë tuuoxa. Usa 'ain kamina mitsúnbi iskin uinan kara ënë tēñuti anua 'unánti orakakë 'imainun tsati ënëx 'ikë kixun 'unánti 'ain. ²⁶ Kiaxa kikëbë ka Judá aín ñukama 'unáni kiakëxa: An upíokin 'akëbëtanbi kana 'ën 'atima okín 'an, usa 'ain kana 'ën bakë bëchikë Selá 'inankëma 'ain usai 'itankëx ka uínsaranbi abë 'itëkëanma 'ikën.

²⁷ Usai 'itankëx ka Tamar ax aín nëtë 'ikëbë rabë tuá naachikiakëxa.

²⁸ Naachikikin ka aín tita bakënkë anun a tuá achúshinën aín mëkën chikíankëxa. Chikínia ñuman chëxëanën mëtëkërë kai an xanu bakëmikë ax kiakëxa: Ēnëx pain ka bakënti 'ikën. ²⁹ Usakin 'akëxun ka a tuakën aín mëkën atsímitëkëankëxa ax ka ax pain bakënkë 'aish aín xukën apan 'iakëxa, usai 'ikë ka an naachikimikë xanun Fares kakín anëtankëxun kakëxa: Uisax kaina mín pan chikían. ³⁰ Usaia 'ian ka aín xukën ñuman panshianën mëtëkërë kakë axribi bakëankëxa, usai bakënkë ka a xanun Zérah kakín anëakëxa.

39

José 'imainun Potifarnën xanu 'ia

¹ An ñu marukë unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa. Buánxun ka egipcio uni achúshi Potifar kakë a ismaelita unibunën maruakëxa. Potifar ax ka 'apu aín suntárúnën kushi capitán 'imainun an bërúankë aín kushiribi 'iakëxa. ² Usai an ñu mëëmikë uni egipcio uni, aín xubunu 'ia ka Nukën 'Ibun José 'itsaira bërúankin 'akiankëxa. ³ 'Akinkëxuan upíokin Josénën ñu méia ka a ñu mëxunkë unin, aín 'Ibun ka Josébë 'ixun 'akínia kixun. Usa 'ain ka Josénën mëékë ñukamax upí 'iakëxa. ⁴ Usa 'ikë ka José ax ka uni upí 'ikë kixun an unikama bërúanti 'imainun an 'ain xubunu 'ikë kamabi ñu bërúanun kixun ami ëankëxa. ⁵ Anúan Potifarnën José aín xubu 'imainun aín ñukama bërúanun ënkë nëtëkaman ka Nukën 'Ibun Potifarmi upíokin sinánkin 'akiankëxa aín xubu 'imainun aín ñu 'apákë kamabi upí 'inun. ⁶ Usakin ami ënkëxuan Josénën aín ñukama bërúankëbë ka Potifar aín ñukama sinánkinma an bërúanxokë anu 'ain, aín piti 'atishi isakëxa.

Usaia 'imainun ka José aín bëmanamíax upíira uni 'iakëxa, ⁷ usa iskin ka basikëbëtan anua tēkë uni 'ain xanun upí 'ikë iskin kuëëankëxa, kuëënkín ka achúshi nëtën Potifarnën xanun kakëxa:

—Ēbë kamina 'iti 'ain kixun. ⁸ Kakëxunbi ka kuëënkima Josénën ësokín kakëxa:

—Ka kuat, mín bënën ka kamabi aín ñukama 'ëmi ëanxa, usa 'ain ka 'ëx ënu 'ain, aín ñukamami sinántima 'ikën. ⁹ Ēnë xubunu ka 'ësaribi uni 'aíma 'ikën; usa 'ain ka 'ën ñu mëëxunkë unin a ñu kamina 'atima 'ain kixun kakëma 'ikën, míx

kamina 'ain xanu 'ain; ¿usa 'ain karana 'èx 'atima ñuira 'ai Nukèn 'Ibu Diosmi 'uchati 'ain?

¹⁰ Kamabi nètèn ubíokin anun kuèenkin abè 'inun kanan a rapasua 'inun kakèxunbi ka Josénèn kuaisama tankèxa. ¹¹ 'Aínbi ka achúshi nètèn José xubunu 'ikè ñu mèeti 'ai anua uixi 'aíma 'ain atsíankèxa, ¹² 'aínbi ka atsíniabi xanunún aín chupa bikin kakèxa:

—'Èbè kamina 'iti 'ain kixun.

Usakin kakian aín chupan bikèx ratuti abákiani chikíkin ka aín chupa xanun mèkènubi èbuiankèxa. ¹³ Usai 'ikin timabiani chikíkin aín mèkènubi aín chupa èbiani chikíkèbètan ka ¹⁴ aín xubunu 'ikè an ñu mèèxunkè unikama kuènkénkin kakèxa:

—Ka kuat, 'èn bènèn ka ènè hebreo uni achúshi ñu mèènun kixun bèxa usa 'aishbi ka bérí 'èmi kuaitisatania. Usa 'aish ka 'èx mèu 'ain 'èbè 'ikatsikíax atsíanxa atsínkin bikèx kana 'èx munuma kuènkèan, ¹⁵ usai 'èx munuma kuènkènia kúati ratuti chikiti abákin, ka aín chupa 'ènu èbianxa.

¹⁶ Usai 'itankèxun ka Josénèn chupa upíokin nankèxa, an ñumèmikè 'ain bènè aín xubunu 'utamainun. ¹⁷ Usaia 'ikè basimashi ka xubunu aín bènè bèbakèxa, bèbaia ka aín xanun ami manánkin kakèxa:

—Hebreo uni achúshimi ñu mèènun bèkè ax ka 'èx anu 'ikènu 'èbè 'ikatsikíax atsíanxa, ¹⁸ atsínkèbè 'èx munuma kuènkènia kúati ratuti chikíkin ka aín chupa ènu èbiani abáxa. ¹⁹ Èsokian ka min ñu mèèmikè unin 'è 'aia, èsokian aín xanun kakèxun kuati ka Josénèn ñu mèèxunkè uni aséribi usai ikèxa sinani 'itsaira ami nishakèxa, ²⁰ usai xuamati ami nishkin ka José sipuati binun kixun aín suntárukama kakèxa, kakèxun bixun ka anua 'apun uni sipuakè anu sipuakèxa. ²¹ Usakin José sipuakè 'aínbi ka Nukèn 'Ibu abè 'ixun bérúankin 'akíankèxa, 'akínkèx ka upí nuituñu 'iakèxa, usa 'ikè ka an sipu bérúankè aín kushi an 'unánkèxa, ²² usa 'unánxun ka José abèa sipunu 'ikè unikama bérúanun kixun anèakèxa. Anèkèxun ka Josénèn kamabi ñu anu 'ikè a 'anun ñunuakèxa, ²³ usakin 'amainun an sipu bérúankè aín kushi an Josénèn 'akè ñukama isama 'ikèn, usakin ka Nukèn 'Ibun 'akínkèxun aín ñu mèètikama upíokin 'akèxa.

40

Josénèn uni rabè aín namákè ñuixuan bana

¹ Usai 'itankèxa basikèbè ka an uvas baka xèati Egipto menu 'ikè 'apu 'inánkè a 'imainun an pán 'akè uni aín kushi rabè axribi, an ñu mèèxunkè 'apu Egiptonu 'ikè ami 'atimati banai ami 'uchakèxa. ² Usa 'ain ka faraón Egipto menu 'ikè 'apu ax a uni rabè ami 'aisamairai nishkin an 'ain xèati iskè aín kushi 'imainun an pán 'akè iskè aín kushi kuèntankèxun, ³ anua suntárukaman kushi 'ikè capítán 'ain xubunua 'ikè sipu anu a rabèbi xuakèxa, ax ka anua José sipuakè anubi 'iakèxa. ⁴ Usa 'ain ka suntárunèn kushi capitanèn an bérúanun kixun José 'inánkèxa, ax ka an 'apu ñu 'axunkè unikaman kushirabè 'iakèxa, usa 'aish ka akamax 'itsa barin anu sipuakè 'iakèxa.

⁵ Achúshi imè ka sipunu 'ikè uni rabètan namákèxa, an uvas baka 'apu xèati 'inánkè 'imainun ka an 'apu pán 'inánkè aín kushi a rabèxun namákèxa, a namákènéx ka achúshi achúshinèx usaía 'itiñu 'iakèxa. ⁶ Usa 'ain ka José pèkaran sipunu 'ikè unikama isi uakèxa, ukinbi ka 'itsaira sinania masá nuituax tsókè a rabè mèrakèxa; ⁷ usa iskin ka ñukákèxa;

—¿Uisakatsi kaina bérí masá nuitukè bémánanshi 'ain?

8—Nu rabëxun kananuna ënë imë ësokin namán, 'aínbi ka uisakin namákë kara ax 'ikë kixun an nu ñuixunti 'aíma 'ikën kakëxun ka Josénën.

—¿Diosan kara uisakin namákë kara min namákë ax 'ikë kixun mi ñuixuntima 'ik? —Kixun atu kakëxa katankëxun ka Josénën—. 'Ë kamina min namákëkama ñuixunti 'ai kixun kakëxa.

9 Usakin kakëxun ka an 'apu aín xëati 'inankë aín kushi an pain aín namákë ñuixunkin José ësokin kakëxa:

—Ën kana namákin uvas i achúshi isan, ¹⁰ ax ka rabë 'imainun achúshi pëñanñu 'iáxa. 'Imainun ka uvas i ax kotankëx uábuaxa, usai 'itankëx ka aín uábukë ax aín tëxkanñu 'inun uvas 'itankëx pëkëaxa. ¹¹ Usai 'ian kana 'ën 'apun ami xëakë xampa a tuínxun ami uvas baka chinintakëxun kana xampamibi 'ëñbi buáñxun 'apu aín mëkëñnubi 'inan. ¹² Ësokian ñuixunkëxun ka Josénën kakëxa:

—Min namákë ax ka ësa 'ikën: rabë 'imainun achúshi i pëñanmi namákë ax ka rabë 'imainun achúshi nëtë ñui kikë 'ikën, ¹³ usa 'ain ka ënuax rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan 'apun minmi an kuëënkëma ñu 'axunkë a istankëxun amiribishi min ñu mëétinu mi nantëkënti 'ikën, usakin 'akëxun kamina min 'asábíokin 'apu xampami aín xëati 'inánkë abi 'atëkënti 'ain. ¹⁴ Usa 'ain kamina mia usokëxun min 'ëmiribi sinánti 'ain, sinánkin kamina 'apu faraón 'ëribia ënuax chikínun kati 'ain. ¿Usa 'ain kamina 'ëribi nuibakin 'akínti 'ain! ¹⁵ Ëx kana mékama bëtsínkin hebreo unikama anu 'ikë menua bëa 'ain. Usa 'aish kana 'ëx ñu 'atima 'akëma 'aish sipunu 'iti kuëëñima.

¹⁶ Ësokian Josénën 'upíokin ñuixunia kuakin an pán 'akë aín kushi anribi 'ënribi kana ësokin namá kixun kakëxa:

—Ënribi kana ësokin namákin rabë 'imainun achúshi tasá pán uxua 'ën maxkánu nankë isi pëkian. ¹⁷ Manámia 'ikë tasánua 'ikë pán ax ka batokin mëskukin 'akë ax ka faraónan 'iáxa, aínbi ka ñuina pëchíñukaman tasá 'ën maxkánua 'ikë a piáxa. ¹⁸ Usakin kakëxun ka Josénën kakëxa:

—Minmi namákë ax ka ësa 'ikën: rabë 'imainun achúshi tasámi namákë ax ka rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikën, ¹⁹ usa 'ain ka ënuax rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan 'apu faraónën minmi an kuëënkëma ñu 'akë isti 'ikën, istankëxun ka achúshi inu mi bëntanun 'amiti 'ikën, usakin bëntania ka xëtëkaman min nami piti 'ikën.

²⁰ Usai 'ikë rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan ka 'apu faraónën anúan aín titan tuá nëtë 'ikëbëtan achúshi fiesta chaiira 'akëxa, 'akin ka kamabi aín uni kushibukama kamiakëxa. Usakin kamikëxa aín kushibu timëan ka 'apu faraónën an xëati 'inánkë unikaman kushi 'imainun an pán 'akë unikaman kushi sipunua binun xuakëxa. ²¹ Xukëxun bitsínkin bëia ka an aín xëati 'inánkë unikaman kushi aín ñu mëétinubi bëráma 'akësabi okin nantëkënan ka faraónën aín xëati 'inántëkëñun anubi nankëxa; ²² 'aínbi ka an pán 'akë aín kushi aribi Josénëan aín namákë ñuixunkësabi okin inu bëntanxun têtsëkanun 'amiakëxa. ²³ Usakin aín namákë ñuixunkëxbi ka an 'apu 'ain xëati 'inánkë uni ax Josémi sinanima ami manúakëxa.

41

Josénën 'apu faraónën namákëkama ñuixua bana

¹ Usa 'ain ka rabë baritia inúkëbëtan. Achúshi imë faraónën, Nilo kakë baka kuëbi nixun isi pëkiakëxa, ² usakian an namákin iskëxbi ka baka mëüküax, mapai achúshi 'imainun rabë vaca 'upíira 'imainun xuairabu ax chikítankëxun basi xo chaxkëbu a 'ukëmëuxun pia isan. ³ Usokian pikëbëbi

a kaxu bakanuax chikitika 'atima 'aish chumínkékama mapai 'imainun rabě vaca axribi baka kuěbí raíri a 'urama sětēruí nirakěakěxa. ⁴ Usai nirakětankěxun ka vaca 'atimabu chumínkékama an mapai 'imainun rabě vaca upírabu 'imainun xuabu a eia isakěxa. 'Isibi ka faraón ratúkuatsianx bésuakěxa, ⁵ 'aínbi ka amiribishi 'uxtěkěankěxa 'uxunbi ka amiribishi namákin istěkěankěxa: achúshi trigo xonuax mapai achúshi 'imainun rabě ain bimi upírabu 'aish koia isakěxa. ⁶ Iskěbě ka a kaxu mapai achúshi 'imainun rabě trigo bimi, amiaxa bari urukě amiax békikin suñun 'atimokěxa chushikě isakěxa, ⁷ akama trigo bimi chushikěsa an ka trigo bimi mapai 'imainun rabě bimi upírabu a pia isakěxa.

Usakin iskinra namati bésui ka faraón kiakěxa iskinra kana namatin.

⁸ 'Aínbi ka a pėkaran anun masánuitukěishi 'ixun kamabi Egipto menu 'ikě an ñu tankě 'imainun an ñu 'unánkě unikama unun kixun kamiakěxa. Kamikěxa rikuatsinkě ka faraóněn usakian namákékama ñuixuankěxa, ñuixunkěxunbi ka uinu 'ikě uni an ñu tankě 'imainun an ñu 'unánkě achúshiněmbi ñuixuama 'ikěn, uisakin namákin kara usakin namáxa kixun. ⁹ Usakian atun ñuixunkěběma ka an faraón aín xěati 'inánkě uni aín kushi, ax kiakěxa:

—Bėri kana sinanatin usai 'iti 'aímabi kana 'ėx a sinanima manuan. ¹⁰ Mix 'apu 'ixun kamina nishkin an pán 'akě aín kushi 'imainun an mi xěati 'inánkě ěnėribi anua suntárúněn kushi capitán 'ikě sipu anu sipua. ¹¹ Achúshi imé kananuna nuraběxunbi namákěn, an pán 'akě aín kushian 'amainun kana 'ėnribi bėtsiokin namákěn, usa 'ain ka an namákěnx 'unántisama 'imainun 'ėnanėxribi unántisama 'aish uisakin namákě kara kixun unántisama 'iakěxa. ¹² Ěsokin nun namákě 'aínbi ka nubě achúshi hebreo uni bėna, an suntárúněn kushi ñu mēėxunkėribi anu 'iakěxa. A uni kananuna nun namákě ñuixuankěn, ñuixunkěxun ka nu uisakin namákě kara ax 'ikě kixun nu ñuixuankěxa. ¹³ ¡An nu ñuixunkě usaibi ka 'iaxa! usa aín kana 'ėx amiribishi 'ėn ñu mēėtinu atsimainun ka bėtsi aribi inu bėntanxun tėtśėkamiaxa.

¹⁴ Usokian ñuixunkěxun ka faraóněn José bėribia sipunua chikínbėtsinkin anu bėnrun kamiakěxa. Usakian kamikě ka Josėněn mēniokakin aín bu tėamianan aín chupa upí pañubiani kuantankěx faraónu bėbakěxa. ¹⁵ Usaia bėbakě ka faraóněn kakěxa:

—'Ěn kana ěsokin namán 'aínbi ka an 'ėn namákě 'ė ñuixunti 'aíma 'ikěn, usa 'aínbi kana 'ėn kuan, min isamina uni aín namákě ñuixuni kixun ñuia kana kuan, usa 'ain kaina min 'ėn namákě 'ė ñuixunti 'ain. ¹⁶ Kakěxunbi ka Josėněn —ax ka 'ėnbi 'akěma 'iti 'ikě —kixun kakěxa—; 'aínbi ka Nukěn 'Ibu Diosan kuni mix 'apu 'aish upí 'inun mi ñuixunti 'ikěn.

¹⁷ Usokian kakěxun ka 'apu faraóněn José katěkěankěxa:

—'Ěn namákěnuax kana Nilo kakě baka kuěbí nikě 'ian, ¹⁸ usakin 'ėn nixun iskěxbi ka bakanuax mapai achúshi 'imainun rabě vaca upíra 'aish, xuairabu an basi xochaxkěbu a mēuxun pia isan. ¹⁹ Usakian pikėbėbi ka a kaxú mapai achúshi 'imainun rabě vaca chumínkě 'aish 'atimara axribi pikúaxa. ¡Uinsaranbi kana 'ėn usa vaca 'atima Egipto me ěnua iskěma 'ain! ²⁰ Ěnė vaca chumínkě 'atimabu an ka ax pain chikíkě mapai rabě 'imainun rabě vaca upírabukama a eaxa; ²¹ 'aínbi ka usakin eaxi uínbi 'unántisama 'iaxa, usa 'aish ka bėráma 'ikėsabi chumínkėira 'iaxa.

Usokín namati kana bėsuax, ²² 'aínbi kana 'uxtėnkěxunbi amiribishi namákin mapai achúshi xonuax trigo bimi upírabu koia isan. ²³ Usakin iskėbėbi ka a kaxú mapai 'imainun rabě trigo bimi ami bari urukě amiax békikin suñun 'akėx bėkúax chushi ěskikě 'ianan nēmėkě koaxa. ²⁴ A trigo bimi

chushikësa 'imainun mēnukësa an ka mapai 'imainun rabē trigo bimi upírabu a piaxa. Usakin namáxun kana an ñu tankē unikama timëxun ñuixuan, 'ainbi ka atu achúshinēnbi usakin namákē ka ax 'ikē kixun 'ē kakëma 'ikēn.

²⁵ Usakian kakëxun ka faraón Josénēn kakëxa:

—Minmi 'apu 'ixun rabëokin namákē ax ka achúshi ñu ishi ñui kikē 'ikēn. Diosan ka mi 'unánmisa tania añu kaina 'ati 'ai kixun. ²⁶ Mapai achúshi 'imainun rabē vacakama upírabu ax ka mapai achúshi 'imainun rabē baritia 'ikēn, usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabē trigo bimi upírabu ax 'ikēn. Ax ka a mi namákē abi 'ikēn. ²⁷ Mapai achúshi 'imainun rabē vaca chumínkē 'imainun 'atima axa bētsi kaxú chikíkē ax ka mapai achúshi 'imainun rabē baritia 'ikēn; usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabē trigo bimi chushikësa 'imainun mēnukësa amiaxa bari urukē amiax bēkikian suñun xarokē ax ka mapai achúshi 'imainun rabē baritia a piti 'aíma 'ain numi 'iti a 'ikēn. ²⁸ 'En mi kakē usabi oi ka 'iti 'ikēn: Diosan ka mix 'apu 'ikē usakia an ñu 'ati a ñuikin mi ismiaxa. ²⁹ Usa 'ain ka 'inuxun 'aia mapai achúshi 'imainun rabē baritian a piti 'itsaira 'imainun unin 'apákē ñu 'itsaira bimiñu kamabi Egipto menu 'iti 'ikēn, ³⁰ usai 'itankëx ka mapai achúshi 'imainun rabē baritia a piti 'aimaira 'iti 'ikēn. Usai 'ikëbëtan ka uínbi Egipto menu ka 'aisamaira piti 'iakëxa kixun sinántima 'ikēn. ³¹ Usa 'ain ka a piti ñu 'aimaira 'ikëbë, ñu 'apákëa kokē bërâma iâsa 'itima 'iti 'ikēn. ³² 'En 'apu minmi rabē okin namákē ax ka, Nukēn 'Ibu Diosan uisakin kara 'aisa tania usakin 'aia, usa 'ain ka ênuax basimashi 'iti 'ikēn. ³³ Usa 'ain sapi kamina 'ên sinánkëxun basikinmaishi uni achúshi sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkē, an ênē Egipto menu 'ikē unikama an bërúankin isti anēti 'ain. ³⁴ Mix 'apu 'ixun kamina êsokin 'ati 'ain: min kamina aín kushikama anëtankëxun, kamabi menu kuankian unin 'apákē trigo bimi bikē ax ka mapai achúshi pisha bikē anua aín chukúmashi biti 'ikēn, bikin ka mapai achúshi 'imainun rabē baritia 'imi Egipto menua unin 'apákē 'aisamaira tuaia timëti 'ikēn. ³⁵ Usa 'ain kamina min kati 'ain kamabi trigo bimi upibukama ka mapai 'imainun rabē baritia anun timëti 'ikēn; timëtankëxun ka achúshi xubunu bukúnti 'ikēn, ax ka usokin kamabi êmakamanu bukúnti 'ikēn, ax ka kamabi uni êmanu 'imainun naënu 'ikē unikaman piti 'ikēn. ³⁶ Usakin mi 'amikëxun atun trigo bimi bukúnkē 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabē baritia numi 'ikëbëbi unikama numin bamatima 'ikēn, Egipto me ênu tsókē unikamax.

José Egipto menu 'apu iá bana

³⁷ Usakian Josénēn kakē ax ka 'apu faraón 'imainun aín unikamanan upí bana 'iakëxa, ³⁸ usaía kia ka faraónēn aín unikama êsokin kakëxa:

—¿Uisaxun karanuna bētsi uni 'esaribi aín 'Ibu Diosan bëru ñunshinñun nun mërati 'ain? ³⁹ Êsai kitankëxun ka José kakëxa:

—Misaribi uni sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkē uni ka 'aíma 'ikēn, usa 'ain min 'Ibu Diosan mi 'unánmikëxun kamina ênē ñukama 'unanin. ⁴⁰ Êsokin katankëxun ka 'apu faraónēn José kakëxa, mix kamina anu 'ëx 'ikē 'apun xubu anu 'iti 'ain, 'imainun kamina ênē menu 'ikē unikaman min kakësokin 'ati 'ikēn, kamabi uni min kakësa okían ñu 'anun 'amiti 'ain 'ainbi kana. 'Ëx kuni 'apu 'aish mi manámi 'ianan kushiira 'iti 'ain. ⁴¹ Ka kuat, 'ên kana kamabi Egipto menu 'ikē unikaman kushimi 'inun mi anëin. Êsokin kakinshi ka, ⁴² faraónēn 'apu 'ixuan mēñukē a êchikinshi aín mēñusuti bitankëxun Josénēn mēkënu mēñumiakëxa. Usakin mēñumitankëxun ka aín chupa lino 'upíra upí a pañumianan aín tēuti kuri 'akē a tēñumiakëxa. ⁴³ Usakin aín

ñukama pañumitankëxun ka anúan ax nikë caballonën nikinkë bëtsi a kaxu 'ikë bëtsi anu José 'aruakëxa, 'arutankëx ka kiakëxa, bëri ka kamabi unix aín bëmánanuax sharati rantinpurunkin kamina anúan kuantu bai bëaratima 'ain, usa 'ain ka Josénëx kamabi Egiptonu 'ikë unikaman 'apu 'iakëxa. ⁴⁴ Usakin 'atankëxun ka faraónën kakëxa:

—'Ëx kana 'apu 'ain, usa 'aínbi ka Egipto menu 'ikë unin mix kíkëma 'ain añu ñubi 'atima 'ikën. ⁴⁵ Usa 'ain ka 'apu faraónën bëtsiokin anëkin José egipcionu 'ikë anën anëakëxa Safenat-panéah kakín anëtankëxun, ka Asenat akëñun 'ain xanu 'iti birakamiakëxa, ax ka Potifera kakë Sacerdotenën bëchikë xanu 'iakëxa, ax ka On kakë ëma anu tsókë uni 'iakëxa, usakian 'akëx ka José Egipto menu 'apu 'iakëxa.

⁴⁶ Anua 'apu 'imikë anu ka José treinta baritiañu 'iakëxa, usa 'ain ka José anua faraón 'ikë anuax chikítankëx Egipto me kamaoi kuainbëkini niakëxa.

⁴⁷ Usa 'ain ka ñu 'apákë 'aisamaira bimiñu 'aish piti 'itsaira 'iakëxa mapai achúshi 'imainun rabë baritia ñu 'apákë bimiakëxa, ⁴⁸ usa 'ikë ka Josénën ax 'apu 'ixun kamabi trigo 'apákë mapai achúshi 'imainun rabë baritia sënëmikín timënun unikama 'amiakëxa; usakin 'amianan ka trigo buküanan anuxuan 'apáxun bikë ëmanua anu bukúnti 'akë anubia trigo bukunun 'amiakëxa. ⁴⁹ Usakian Josénën timëmikëx ka trigo bimi parúmpapa kuëbínua masi iskësaira 'iakëxa. Usa 'ain ka 'aisamaira 'ikë uínbi tupuntisamaira 'ianan uiti 'itsaira kara kixun tupuntisamaira 'iakëxa.

⁵⁰ Usa 'ain ka anúan ñu 'apákëxbi kootima baritia 'isamapain 'ain Josénën aín xanu Asenat kakë ami rabëokin bëchikë 'iakëxa. ⁵¹ A paian bëchikë aín rëkuën bëchikë a ka Manasés kakín anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: “Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx masá nuituanan tēmëraiaibi 'ë manumiaxa 'imainun ka 'ën papan aintsikamiribi manunun 'ë 'imíaxa.” ⁵² Usakin 'atankëxun ka bëchitëcëntancëxun Efraín kakín anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka anuax 'ëx tēmërakë me ënuax 'ëx bëchikëñu 'iti kuëanxa. ⁵³ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabë bari inúkëbë unin ñu 'apákë Egipto menu 'aisamaira 'iskë ax sënëankëxa, ⁵⁴ usaía 'ikëbë ka José kíkësabi oi mapai 'imainun rabë baritia inúkëbë unin ñu 'apákëbi añu ñubi menu koama 'ikën, José kíkësabi oi ka usai 'iakëxa. Usaia raíri mekamanu 'imainun ka, Egipto menushi a piti ñu 'aisamaira 'iakëxa; ⁵⁵ usa 'ain ka Egipto menu tsókë unikamax a piti 'aíma 'ain numín 'i 'apu faraónu trigo ñukati kuankëxa, kuaxun ñukákëxunbi ka 'apu faraónën egipcio unibu kakëxa: Kamabi unikama mitsux kamina José isi kuantu 'ain, kuaxun kamina añu 'anun kara mitsu kaia usakinbi 'ati 'ain. ⁵⁶ Usa 'ain ka kamabi menua a piti 'aíma 'ain Josénën anua trigo bukunkëkama xéókanun kixun kakëxuan xéókakëbëtan ka egipcio unikaman trigo maruakëxa, usai 'ikëbë ka kamabi nētën numi chaiira 'ain a piti 'aíma 'iakëxa. ⁵⁷ Usai 'ikëbë ka kamabi menuaxribi a piti 'aíma 'ain Egipto menua José 'ain, trigo marui unikama uinu 'ikë menubi a piti 'aíma 'ain uakëxa.

42

Josénën xukënkama Egipto menu kuan

¹ Usa 'ain ka Jacobnën Egipto menu ka trigo axa kixuan ñuikania kuakëxa, kuakin ka aín bëchikëkama kakëxa: ¿Añu kaina anuxun mitsúxbi bëtsibë bëtsibë isanankin 'akanin? ² Ësokin ka 'ë kakanxa Egipto menu kaisa trigo axa. Usa 'ain kamina anu kuantankëxun nukaman piti trigo marui kuantu 'ain, a piínu nukamax bukunun.

³ Ēsokian aín papan kakëx ka Egipto menu mapai rabë Josénën xukënkama trigo marui kuankëxa; ⁴ 'aínbi ka Jacobnën aín bëchikë Benjamín, Josénën xukën a atubë kuantanun xuama 'ikën, anu kuaníbi ka ñu 'aisama inuti 'ikë kixun sinánkin. ⁵ Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kamax anribia trigo marui kuankë unikamabë kuankëxa. A nëtë kaman ka kamabi Canaán menu a piti ñu 'aíma ain numi chaira 'iakëxa.

⁶ Usaia 'imainun ka José ax Egipto menu 'apu 'ain, unikama trigo maruti anëké 'iakëxa. Usa 'ixun ka axa trigo marui bëtsi menuax kuankë unikama anu kuania trigo maruakëxa. Marukëbëbi ka aín xukën kamaxribi ami bëbai nirakëti aín bëmánanën me tikai rantinpuruni tsóbuakëxa. ⁷ Usai anu nukutia iskin ka Josénën ënë unikamax ka 'ën xukën 'ikë kixun 'unánkëxa; 'unánkinbi ka, atu 'unánkëmasa 'ixun, munuma banakin atu ñukákin kakëxa:

—¡Mitsux! ¿kaina uinuax aín?

Kakëxun ka —nukamax kananuna Canaán menuax trigo marui aín — kixun atun kakëxa. ⁸ 'Aínbi ka an 'unánkëxunbi aín xukënkaman José 'unánma 'ikën. ⁹ Usa 'ain ka atux usai 'itia namá a sinánkin aín xukënkama Josénën kakëxa:

—Mitsux kamina këmëkuatsini 'utunanishi uan. Usa 'ain kamina uisaxun 'aisa kara ënë éma 'ikë kixun isi ukan.

¹⁰ —Usama ka nun 'Ibu —kixun ka atun kakëxa—. An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna trigo maruishi uan. ¹¹ Usa 'ain kananuna nukamax achúshi papan bëchikëshi 'ain. Usa 'aish kananuna upí sinánñuishi 'ain. Usa 'ain kananuna uínsarabi këmëkianxun bëtsi émakama 'utunkëma 'ain. ¹² —Usama ka —kixun ka Josénën karaishiakëxa—. Mitsux kamina këmëkuatsini 'utunanishi uan. ¹³ Usakian kakëxunbi ka atun katëkéankëxa:

—An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna mapai rabë 'imainun rabë xukën 'ain, usa 'aish kananuna achúshi papan bëchikëshi 'ain, usa 'ain kananuna nukamax Canaán kakë me anu tsotin. Usa 'ain ka nun xukën 'anáka itsi nun papabë bëruaxa 'imainun ka nun xukën 'anáka ax nubëma 'ikën. ¹⁴ Ēsokian kakëxun ka Josénën amiribishi katëkéankëxa:

—¡Kana mitsu kan! Mitsux kamina këmëkuatsini uisakara ënë me 'ikë kixun 'utunan añu kara ënu 'ikë kixun isi uan, ¹⁵ usa 'ain kana 'ën mitsu ësokin tanin: 'Ënbi kana 'apu faraónën anën mitsu kain ënuax kamina min xukën 'anáka ax pain utamainun úxbi chikítima 'ain. ¹⁶ Usa 'ain ka mikama achúshinën a bitsi kuantu 'ikën. A bitsia kuantamainun ka raírínëx sipuakë 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna mitsúxmi kikë ënëx kara asérabí 'ikën kixun isti 'ain, mitsux kikë asérabima 'ain ka këmëkuatsini ukë 'iti 'ikën. Ēsakin kana faraónën anën mitsu kain.

¹⁷ Ēsokin pain katankëxun ka rabë 'imainun achúshi nëtë Josénën atu sipuakëxa, ¹⁸ usakin sipuaxunbi ka rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan atu kakëxa:

—Ēx kana Dios kikësabi oi 'ikë uni 'ain. Usa 'ain kamina mitsun 'ën kakësabiokin 'ati 'ain, mitsúxmi nu këmëkuatsinxun 'utuni ukë 'ikëbi: ¹⁹ usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain mitsux kamina uni sinan upíñu 'ain kixun usa 'ain ka achúshinëx sipunu bërúmainun kamina mitsun aintsikaman piti trigo buani kuantu 'ain.

²⁰ Kuantankëxun kamina min xukën 'anáka 'ë bëxúnti 'ain, a bëkëbëtan kana asérabí kamina mitsux këmëkëma 'ai kixun 'unánti 'ain. Usama 'ain kamina mikamax bamakë 'iti 'ain. Usaia kikëbë ka usa ka 'iti 'ikë ki ax kikankëxa, ²¹ 'aínbi ka atúxbi bëtsibë bëtsibë kanankëxa:

—Asérabi kananuna nun xukénbê 'atimonankên, nun kananuna nua uisabi oxuma 'anun kakêxun kuakin nuibama 'ain, axa tēmëraia iskinbi. Usa 'ain kananuna nuxribi bërî tēmërain. ²² 'Imainun ka Rubénên kakêxa:

—Usa 'ain kana 'ên mitsu kakên nun xukên 'anáka kananuna 'atima otima 'ain; kakêxunbi kamina mitsun kuakanma 'ain, usa 'ain sapika nukamaribi ax ñua kupí usakin nu 'aia.

²³ Usai atux kia Josénên kuatiabika 'unánma 'ikên, ax ka bêtsían usai ka kia kixun kamainun banakêxa. ²⁴ Usakin aín xukênkama kaíbi atúxa usai kia kuati masá nuituti uri kuanx ka José iankêxa. Usai inkuatsini anua atux 'ikê anu utékênkin ka atu kakin, amo nitsinakin Simeón atun ismainunbi nêamiakêxa. ²⁵ Usokin 'amitankêxun ka Josénên aín unikama kakêxa, trigo aín pishanu buchuokin 'aruxuanan, kamina atun kuríribi atun pisha 'ukémëu achúshi achúshi pishanubi 'aruxuntênkêti 'ain, 'anan kamina kuankian bainuxun pibiantari ribi 'inánti 'ain. Èsokian Josénên kakêxun ka an kakêsabiokin aín unikaman 'akêxa.

²⁶ Usakian pishanu purukin trigo 'inánkêxun ka atun asno anu 'arubiani anuax kuankêxa. ²⁷ Usai anuax kuanbaiti ka ñantánbukêbê anua imê uxti anu nirakêakêxa, nirakêxun ka atu achúshinên pain aín pisha asno piminuxun trigo binuxun aín pisha rêchurukinbi ka, aín kuríki pishanu bërakankê 'arukê mërakêxa. ²⁸ Usakin mërari ratúkin ka aín xukên achúshinên raírî kakêxa:

—¡Ka kuat, 'ên kuríki ka amiribishi 'ë mañaxa! ¡'Èn pishanubi ka 'ên kuríki 'ikên! Èsakian bêtsin kakêx ka raírinêx ratuti bërêi 'itsaira rakuêti a xukên kamáxbi kanankêxa:

—¿Diosan kara nukamaxnu ësai 'iti nu sinánxukin ësokian nu ax?

²⁹ Usa 'ain ka Canaán menu bëbakêxa, bëbaxun ka kamabi atux 'ikê aín papa Jacob ñuixunkin kakêxa, a èmanu 'ikê 'apun ka nu 'atimai banai nishkin nux isanuna këmëkianxun atun me 'utuni kuan kixun nu kaxa:

³⁰ —A èmanu 'ikê 'apu an ka numi 'atimai, banai nishkin nu kaxa mitsux kamina këmë kuatsini ènê menu 'ikê unikama unêxun 'utunî ukan. ³¹ Usai kiabi kananuna ësokian kan nux kananuna uni mênin sinánñuishi, 'ain usa 'aish kananuna nukamax an uni 'utunkê unî ama 'ain; ³² katankêxun kananuna ësokianribi kan nux kananuna achúshi papañushi mapai rabê 'imainun rabê xukên 'inun bëchia 'ain; usa 'ain ka bêtsi nubêma 'ikên 'imainun ka nun xukên 'anáka nun papabê Canaán menu bëruxa kixun kananuna kan.

³³ Èsakin kakêxun ka an nukama kaxa: Bërî kuni kana asérabi kaina mikamax upisinanñu 'ain kixun 'unánti 'ain. Usa 'ain kamina min xukên achúshi 'ënu èbiantî 'ain èbiankin kamina trigo 'itsamashi min aintsikama buánxunti aín, ³⁴ 'ainbi kamina min xukên 'anáka 'ë bëxunkanti 'ain. A mi 'ë bëxunkêxun kana mitsux kamina upí sinánñubu 'ianan këmëkuatsini ukêma 'ain kixun 'unánti 'ain; usa 'ain kana mitsun xukên 'anáka axa upí 'inun ènti 'ain, 'imainun kamina mitsuxribi ènê menu niti 'ain.

³⁵ Usa 'ain ka atun èmanu kuantankêxun trigo pishanua bukunpakinbi Josénên xukên atun kuríki a 'ukémëuküa pisha chukúmaratsunua mërakêxa, achúshi achúshi atun pishanua. Usokin pisha chukúmaratsunua kuríki mërari ka a xukênkamaxbi aín papabêbi ratúkankêxa. ³⁶ Usa 'ain ka Jacobnên kakêxa:

—Mitsun kamina bëchikêñuma 'ë 'imin. José ka nubêma 'ikên, 'ianan ka Simeónêxribi ka nubêma 'ikên, ¡'imainun kamina Benjamínribi 'ë bërî èmbiankasin kin! ¡Èsakian 'akin kamina 'ë bëchikêñuma ènkanin! ³⁷ Usaia kia ka Rubénnên aín papa kakêxa:

—'Ēn bĕrúanun kamina Benjamín 'ĕn mĕkĕnu ĕnti 'ain usa 'ain kana 'ĕnbi mi bĕxuntĕkĕnti 'ain. Bĕxunkĕxuma kamina, 'ĕn bĕchikĕ rabĕ ĕnĕ 'ati 'ain. ³⁸Usai kiabi ka Jacobnĕn aín bĕchikĕ kakĕxa:

—'Ēn bĕchikĕ aín 'anáka ĕnĕ 'ikĕbi kana mitsukĕñun xutima. Aín xukĕn José ka ñuakĕxa usa 'ain ka aratsushi tikiaxa. Mitsubĕ kuania ñu 'aisama inuti ñuanan 'ikĕbĕ kaina uisai 'iti 'ain, mitsux kamina 'uchakĕ 'iti 'ain 'ĕx kaniakĕkĕ 'aish 'itsaira masá nuituti ñukĕbĕ.

43

Aín xukĕn kaman Benjamín Egipto menu buan

¹Usa 'ain ka nĕtĕkamabi a piti ñu a menu 'aíma 'iakĕxa, ²usa 'ain ka Jacobnĕn aín bĕchikĕ kamabĕtan Egipto menua buánkĕ trigo a pikĕx kĕñúkĕbĕtan aín bĕchikĕkama kakĕxa:

—Amiribishi kuantankĕxun kamina trigo chukúmashi marutĕkĕni kuantu 'ain.

³Aínbi ka Judánĕn kakĕxa:

—Asérabi ka anu 'ikĕ unin an nukama kaxa: Min xukĕn 'anáka bĕíma kamina 'ĕ isi ukantima 'ain. ⁴Usa 'ain kananuna min nubĕ, kuantanun xukĕbĕ trigo maruikuanti 'ain; ⁵aínbi kananuna minmi nubĕ kuantanun xukĕbĕma kuaniman. A unin ka nu asérabi kaxa: Min xukĕn 'anáka a bĕíma kamina 'ĕ isi ukantima 'ain.

⁶Ēsokian katĕkĕnkĕxun ka Jacobnĕn kakĕxa:

—¿Uisa kupín kaina 'ĕ 'itsaira 'aisama on? ¿Uisati kaina nun xukĕn 'anáka ka anu 'ikĕ kixun a uni kan? ⁷Kakĕxunbi ka atun katĕkĕankĕxa:

—A unin ka uisa unikaraisanuna 'ain kixun 'itsaira ñukákin nun aintai 'ibukama nu ñukáxa. Ñukákin ka nu kaxa: ¿Min papa kara ñukĕma pain tsótax? ¿Min xukĕn itsi kara anu 'ik? Nun kananuna an ñukákĕsabi okin an kakĕ banakama kan. ¿Uisaxun karanuna min xukĕn 'anáka kamina bĕti 'ain kixun kakĕxun 'unánkĕ 'itsían?

⁸Usa 'ain ka Judánĕn aín papa Jacob kakĕxa:

—Nux upitax tsóti kuĕĕnkin kamina nun xukĕn 'anáka 'ĕn bĕrúanun xuti 'ain, xukĕbĕ kananuna bĕríbi kanti 'ain. Usa 'ain kananuna mi 'imainun nukama 'ianan nun bĕchikĕ kamaribi ñutima 'ikĕn. ⁹'Ēn kana a tuá bĕrúanti 'ain; 'ĕ kamina axa uisai kara 'ikĕbĕtan kati 'ain. 'Ēn a tuá bĕtĕkĕnima kana anun tsókĕ nĕtĕkaman 'ĕx min 'uchokĕ 'iti 'ain. ¹⁰Ēnuax 'itsaira banai panatima kuanx kuni kananuna rabĕti kuantankĕx ukĕ 'itsían.

¹¹Usa 'ain ka aín papan ĕsokin kakĕxa:

—Anun nun ĕnĕñu mĕníoti bĕtsi ñu ka 'aíma 'ikĕn, usa 'ain kamina ĕsokin 'ati 'ain: mitsun pisha kamanu kamina a uni 'inaishiti kuanxun achúshi ñu buánti 'ain. Ēnĕ menuxun uniokĕ ñu upíra: bál samo kakĕ sanuira chukúma 'imainun buna rĕpa chukúmashi 'imainun ro tsĕpasa 'imainun i baka 'akĕ ro akĕñun ro ua upíra nun menua 'ikĕ aribi buánti 'ain. ¹²Buánkin kamina nĕtĕ itsinmi buánkĕ usamaira kuríki kĕxtuira buántankĕxun minbi 'inánti 'ain, mitsun 'inankĕxunbia 'inantĕkĕnkĕsamaira 'inánti 'ain; 'inánkin kamina manuxun sapi ka usakin 'axa aribi 'inánti 'ain. ¹³Usa 'ain kamina! min xukĕn 'anáka bibiakín buántankĕxun a uni istĕkĕni kuankanti 'ain. ¹⁴Usa 'aínbi ka Nukĕn 'Ibu Dios ax kamabi kushiñu an mitsua uisabi okima nuibanun 'imianun, min xukĕn sipunu 'ikĕ a ĕnun sinánmikin Benjamín utĕkĕnun upíokin sinánmiti 'ikĕn. Usa 'ain kana 'ĕn bĕchikĕkama nĕtĕkĕbĕ, bĕchikĕñuma 'ĕx 'iti 'ain.

¹⁵Usakian Jacobnĕn kakĕxun ka aín bĕchikĕkaman anu 'ikĕ 'apu 'inaishiti kuantu ñukama bianan, pishami kuríki kĕxtuira bianan, Benjamínribi bibiani

Egiptonu kuankëxa. Kuantankëx ka anua José 'ikë anu bëbakëxa, ¹⁶ usaia bëbaia ka Josénën Benjamín atubëa kuankë isakëxa, iskin ka an aín xubu bërúankë uni a kakëxa:

—Ënë unikama kamina 'ën xubunu buánti 'ain, 'imainun kamina vaca rëtankëxun piti 'itsaira 'ati 'ain, atun ka bari xamarukëbëtan bërí 'ëbëtan piti 'ikën. ¹⁷ Èsakin kakëxun ka aín ñu bërúankë unin aín kushin Josénën kakëسابiokin anbi aín xubunu atu buánkëxa, ¹⁸ 'aínbi ka Josénën xubunuax ratuti kánani kikankëxa:

—jËnëx ka këmëkin nu békë 'ikën! Bëtsi nëtën trigo marukin 'inankëxunbia nu 'inantëkënkë kuríki a kupín sapika nu bëaxa. Usa 'ain sapi ka nukama kuantanun xukima tëmëramianan kupímashi nukamabi ñu mëëmiti 'ikën, nun ñuinakama këñunbi.

¹⁹ Usa 'ain ka nukuti aín xubu xëputi 'urama oí a rapasu kuani nirakëkin an ñu bërúankë uni abë banakin. ²⁰ Atun kakëxa:

—jUisati, kara Nukën 'Ibu! Bëtsi nëtën kananuna asérabi trigo marui uan, ²¹ 'aínbi kananuna ënuax kuantankëx anu nu imë uxti anu nukuxun nun pisha rëchurupakinbi, kananuna pisha bërakankin achúshi achúshi nun pishanua kuríki 'arukë mëran, a kuríki ka kamabi 'iaxa. A kananuna bërí 'inantëkënti bëan, ²² bëanan kananuna nun kuríkiribi anun trigo maruti bëtëkëan. 'Aínbi kananuna uin kara a painun 'inánkë kuríki nun pishakamanu 'arutëkëanxa kixun 'unánkëma 'ain. ²³ Kakëxun ka an ñu bërúankë unin atu kakëxa:

—Kamina 'itsaira rakuëkantima 'ain. Mitsun Dios min papabëtan rabikë an sapi ka a kuríki mitsun pishanu 'arukë 'iti 'ikën, 'ën kana anúnmi trigo kupiókë kuríki a bian usa 'ain kamina 'itsaira rakuëtima 'ain. Kamina 'itsaira masá nuituti rakuëtima 'ain.

Èsokin katankëxun ka an ñu bërúankë unin Simeón sipunua chikínbëtsinkin aín xukën kamanu bëakëxa; ²⁴ usakin 'axun ka atu kamabi Josénën xubu 'ukëmëu ubankëxa, uantankëxun ka anúan tachukati 'umpax 'inantankëxun aín ñuinakamaribi aín piti 'inánkëxa. ²⁵ Usa 'ain ka a 'inainshiti békë ñukama mëniokin, José ka bari manikëbë atubëtan pi uti 'ikë kixun 'unánxun kaíankëxa.

²⁶ Usakian kainkëxa aín xubunu bëbaia ka atúan 'inainshitia uankë ñukama a 'inánkëxa, 'inani ka ami rantinpuruni aín bëmánan memi bëtiki tsóbuakëxa. ²⁷ Usai 'ia iskin ka Josénën atu uisa karaisa kixun ñukákëxa ñukátankëxun ka èsokinribi kakëxa:

—¿Uisa kara min papa, a ñuikinmi 'ë kakë kaniakëkë ax 'ik? ¿Kara bëríbi tsótax? ²⁸ Kixuan ñukákëx ka akama tëtúbuti aín chixunu sënën kuabuti ami 'ikin kakëxa:

—An mi ñu mëëxunti, nukaman papa ka anu 'ikën. Bëríbi ka tsótaxa.

²⁹ Usakian kakëxun a rapasunua isakinbi ka Josénën aín xukën Benjamín 'ain papan akëñun aín titami bëchia a mërakëxa mërai ka kiakëxa:

—jËnëx kara mitsun xukën 'anáka a ñuikinmi 'ë bëráma kakë a 'ik? jNukën 'Ibu Diosan ka mi 'akinti 'ikën 'ën bakën! Èsakin kaíshi, ³⁰ ka José aín xukën isi 'itsaira kuëñibi aín inkë urukëbë tënëtisamaira tani. Bënëtishi abákiani kuanx anua 'ikë anu atsiánx iankëxa.

³¹ Usai intankëx sënëntankëx bëchukakiani kuani ka kiakëxa: jAín piti kamina ënë kama mëtikati 'ain! ³² Usa 'ain ka an kakëسابiokin an ñu 'axunkë unikaman José axa 'apu 'ikë abiribi mesanu aín piti nanxuanan aín xukënkama aribi bëtsi mesanu nanxuanakëxa, nanxuanan ka an ñu 'axunkë egipcio unikama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa atun ka hebreo unikabëtan mëskuxun piama 'ikën. ³³ Usa 'ain ka Josénën aín xukën apankama 'anan

Benjamín uinu kara tsóti 'iké kixun kaké^{xa}. Katanké^{xun} ka aín xukénkama atun 'apamixun 'abianxun 'anákami sēñonkin atu upíokin sēñinra 'itánun anu tsónun kaké^{xa} usakian 'akéx ka sinánkasmai uisa kupín kara ēsokin nu 'aia kixax bētsibē bētsibē isananké^{xa}. ³⁴ Usa 'ain ka Josénēn an anuxun piké mesa anuxunbi raíri pikianan, ka aín xukén Benjamín raíri 'inánkēsamaira okin aín piti cha 'inánké^{xa}. Usakin 'ai ka José 'imainun aín xukénkamax pianan xēai 'itsaira kuēēanké^{xa}.

44

Josénēn manē xampa ñuiké bana

¹ Usakin 'atanké^{xun} ka Josénēn an ñu bērúanké aín kushi kaké^{xa}:

—Ēnē unikaman pishanu kamina trigo atun buántisabi 'itánun 'aruti 'ain, 'anan kamina atun kuríki achúshi achúshi pishanu bērakankin 'aruxunti 'ain.

² 'Anan kamina 'ēn xampa manē uxua 'aké aribi aín xukén 'anákanēn pisha bērakankin 'aruti 'ain 'akín kamina, anun trigo kupíoké kuríki akēñunbi 'aruti 'ain. Usokian Josénēn 'amiké^{xun} ka an ñu bērúanké unikaman 'axuanké^{xa}.

³ Usai 'iónxa pēkarakēbē barin urukin pēkabētsinkēbētan ka Josénēn an ñu mēēxunké unikama kuantanua, aín xukénkama aín ñu mēñiōti 'akinun kixun 'amiaké^{xa} 'amixun ka aín xukénkama aín ñuinakama buani kuantanun xuaké^{xa}. ⁴ Usai kuania ēma ēbiani urakíanké 'aímabi ka Josénēn an ñu 'axunké uni kaké^{xa} axa kuanké unikama akamina nuikuanti 'ain nuixun nukúkin kamina kati 'ain:

—¿Uisa oti kaina upíokin 'akinké^{xun}bi 'atimakin 'an? ¿Uisati kaina mitsun manē uxua 'aké xampa amia ⁵ 'ēn ñu mēēxunké unin xēanan anun ñu tanké a mēkaman? ¡Mitsun kamina 'atimakin 'an!

⁶ Ēsokian kakéx kuanxun ka an ñu bērúanké uni an nukúkin, usakian kaké bana abi ñuikin atu kaké^{xa}, ⁷ usakian kaké^{xun} ka atun kaké^{xa}:

—¿Uisa 'ixun kaina usakin kananuna ñu 'a kixun nukama kain? ¡uínsaranbi kananuna nun ēsokin ñu 'akéma 'ain! ⁸ Nux kananuna Canaán nētēnuaxbi nun pishanua mēraké kuríki a 'inantékēni uan. ¿Uisaxun kananuna manē xampa mēkamanan kuri ami ñu mēnxunké unin xubunua mēkamati 'ain? ⁹ ¡Usa 'ain sapi ka an mi ñu mēēxunti ēnēkama achúshinēx bamaké 'iti 'ikēn, uin pishanua kara manē xampa mēraia a 'imainunbi kananuna nukamaxribi an ñu mēēxunké 'iti 'ain!

¹⁰ Usokian kaké^{xun} ka an José ñu mēēxunké uni aín kushin atu kaké^{xa}:

—Mikamax kíkēsa ka 'iti 'ikēn, 'aínbi ka uin pishanu kara manē xampa 'ikēn ax kuni 'ēn ñumēmiké uni 'iti 'ikēn; usa 'aínbi ka aín patsanēx 'uchakéma 'iti 'ikēn. ¹¹ Usaia kíkēbētan ka a kamaxunbi atun pisha bēnēkinshi menu, nanpákin rēchuruaké^{xa}. ¹² Rēchurupatia ka an ñu bērúanké unin kamabi pisha bariaké^{xa}, barikin ka aín xukén apanmixun aín xukén 'anákami okin barikibi ka Benjamínēn pishanua manē xampa mēraké^{xa}. ¹³ Usokian mērakēbē ka atun chupa tukai nishi paēaké^{xa}. Usai 'itanké^{xun} ka amiribishi atua anun ñu níkiné aín ñuinakaman kaxunu puruaké^{xa}. Purubiani ka a emanubi kuantékēanké^{xa}.

¹⁴ Usa 'ain ka Judá 'imainun aín xukénkamax kuanxbi amiribishi bērukiani Josénēn xubunu bēbaké^{xa}, bēbakinbi ka José anuabi mēraké^{xa} mērai ka aín bēmáno nirakéti rantinpuruni tsóbukin aín bēmánanēn me tikaké^{xa}, ¹⁵ usai 'ia ka akamabi Josénēn kaké^{xa}:

—¿Añu kaina mikaman 'an? ¿Mitsun kaina 'unan achúshi uni 'esaribinēn kara ñu tanti 'ik?

16 **Kia ka Judánën kakëxa:**

—¿Uisakin karanuna nukaman mi kati 'ain? ¿Uisaxun karanuna ñu 'akëma 'ixun nun kananuna 'an kixun mi kati 'ain? Nukën 'Ibu Diosan nux 'uchakë 'unánkë 'ain kamina. Nukama min ñu mëmikë uni 'inun 'imiti 'ain; 'imikin kamina, ain pishanua min manë xampa bikë abëbi, min ñu mëmikë uni 'inun nukama 'imiti 'ain. 17 **Aínbi ka Josénën kakëxa:**

—Usama ka. Aín pishanuanu manë xampa mërakë ax kuni ka 'ën ñu mëëmikë uni 'iti 'ikën. Usa 'ain ka ain patsanëx ain papan xubunu upitax rikianti 'ikën. Uínbi ka mitsu kuania ubiotima 'ikën.

Judánën Benjamín ñuikin José ka

18 Usa 'ain ka Judánën José 'urama okin kakëxa:

—'Ën kana mi ësokin kaisatanin, usa 'ain kana 'ën uínbi kuanuma mi kain. Kamina 'ën kakëx 'ëmi nishtima 'ain, mix kamina 'apu faraón asaribi 'ikë kana mi kain. 19 Min kamina nu ñukan nux karaisana papañu 'ianan nun xukën 'anákañu 'ain kixun, 20 ñukákëxun kananuna mi ñuixuan nun papa achúshi kaniakëké ka anu 'ikën 'imainun ka nun xukën 'anáka achúshi bërí kanikë bënë anu 'ikën, ax ka nun papan kaniakëké 'ixun bëchia 'ikën. 'Imainun kananuna mi kan nun papan ka 'itsaira atua kuëënia, ax ka ain xukën ñua akëñunbia ain titan tuá 'ikën. 21 Usakin mi kakëxun kamina min uni bëna a 'unánun bënun kixun nu kan. 22 Nukaman kananuna mi kan a tuákën ka ain papa ëinsama tania, an ënkëx ka ain papa ñuti 'ikën. 23 **Aínbi kamina min nu kan nubëisa a uni bëna ukëbëtama ismína nu bitsima kixun.**

24 Usa 'ain kananuna kuantankëxun min nu kakë bana, kamabi ñuixunkin nun papa kan. 25 Usakin kakëxun ka nun papan nu kaxa: Karaisanuna amiribishi trigo 'itsamashi marui utëkëntima 'ain kixun; 26 'ainbi kananuna nukaman kan: Nux kananuna ënë tuá min nukëñun xukëbëma kuaniman, usa 'ain sapi kananuna ax kuankëbëtanma, a uni isi kuantima 'ain. 27 'Ën papan ka ësakin nukama kaxa: Mitsun kamina 'unan 'ën xanun ka bëbu tuá rabëishi 'ë tuáxuankëxa; 28 achúshinëx ka 'ëbë 'ibi ënuax nëtëakëxa, usa 'ain kana bëríbi iskëma 'ain. Ñuina raekëma ninu 'ikën kara piakëxa kixun kana sinanin. 29 Usa 'ain ka bërími ubankëxa ain xukën 'iásaribiti ñu 'aisama inuti nëtékëbë kamina mi kamáxbi 'uchokë 'iti 'ain, 'ën sinanëinshi 'aisamaira masá sinani bamakëbë.

30 Usa 'ain ka 'ën papa uniakë ami 'itsaira sinánkin ain nikë ain ñu mëékë anuxunbi uinubiá kuantanun kakinma 'arakaia, usa 'ain ka a uniakë nukamax kuankëbë 'ëx kuankëbë, 31 nun papa a istëkënimá masá nuituti bëunan mëskukëñëñbi bamati 'ikën. Usa 'ain kananuna nukamax nun papa kaniakëké 'aish ain nitëxëkëinshi bamakëbë 'uchokë 'iti 'ain. 32 Usa 'ain kana 'ën papa ësokin kan 'ëxëshi kana an ënë tuá uisai kara 'ia a iskë 'iti 'ain 'imainun kana ësokinribi kan: Amiribishi minu bëtékënimá kana 'ëx 'uchakë 'iti 'ain usa 'ain kamina 'ëx bamati 'itámainun 'ë 'uchoti 'ain. 33 Usa 'ain kana 'ën mi kain 'ëx sapi kana min ñumëmikë unisa 'iti 'ain, usa 'ain kana uniakë ënëx kuantamainun 'ëx mi ñu mëëxuni bërúti 'ain. Usa 'ain kamina min ain xukën kamabëa kuantanun a tuá xuti 'ain. 34 Uisa kupí, ¿uisax karana 'ën papanu ënë tuá 'ëbë kuankëbëma 'ëx kuantëkënti 'ain? 'Ën karana 'ën papa masá nuituti tëmëraia isti 'ain.

45

Aín xukënkama Josénën 'ëx kana mitsun xukën 'anáka 'ai kixun ami chiki-rakëkin 'unánmia

1 Ēsakin kaia Judá sēnēnkēbētan ka Josēnēn tēnētisamaira tankin, an űu mēēxunkē unikama a rapasu 'ikēbi munuma kuēnkēnkīn kakēxa: ēnuax kamina kamaxi chikīnkanti 'ain. Ēsokian kakēx ka an űu mēēxunkē unikama Josē rapasunuax chikīmainua, aīn xukēn kamáxēshi abē bērūtia ka 'ēx kana mīn xukēn 'anax José a 'ain, kixun 'unánmiakēxa.

2 Usakin kaibia munuma kuēnkēni inkē a ka egipcio unikaman kuakēxa, kuaxun chaniokin űuia ka faraónnēnribi anua 'ikē aīn xubunuxunbi kuakēxa.

3 Usai 'itankēxun ka Josēnēn aīn xukēnkama kakēxa:

—'Ēx kana José a 'ain. ¿Nun pa kara bēri bi tsótax?

Ēsokian kakēx a bētánain 'aish ratúkin ka uīnbi uisokinbi káma 'ikēn. 4 Aīnbi ka Josēnēn aīn xukēnkama kakēxa:

—'Ē 'urama kamina ukanti 'ain.

Usakin kakēxa a rapasu 'aia, ka Josēnēn kakēxa:

—'Ēx kana mitsun xukēn José ami Egipto menu ukē unikama marua a 'ain;

5 usa 'ain kamina 'atimakīn kana 'a kixun sinani ubikantima 'ain, mitsun kamina 'ē maruakēn usa 'aīnbi ka Nukēn 'Ibu Diosan 'ē pain mitsúxmi tēmēraia 'akinun ēnē menu 'ē bēakēxa. 6 Bēri ka rabē baritia numi ēnē menu 'inutia, usa 'aīnbi ka mapai achúshi baritia pain pishianxa, usa 'ain ka unin 'apákēxbi aīn űubi 'irutima 'ikēn. 7 Aīnbi ka Nukēn 'Ibu Diosan mitsux uisama pain 'ain ēnē menu 'ē pain bēakēxa nun rēbúnki kamaxa ēnē menu 'inun, 'imainun ēnē unikama upíokin manukima ax kushiira 'ixun ēnē menu 'akinun 'ē bēakēxa. 8 Usa 'ain ka Nukēn 'Ibu Diosan ēnē menu uti 'ē sinánxuankēxa; mitsun kamina 'ē xuama 'ain, usa 'ixun ka anbi 'ē 'apu faraón an bana űuixunti 'imianan aīn xubunu űu mēēnun 'imiakēxa, 'imianan ka anbi Egipto me ēnu 'apusa 'ixun unikama űu mēēmianan kamabi űukama 'ēn 'anun kixun 'ē 'imiakēxa. 9 Usa 'ain kamina bēnēti anua 'ikē anu kuantankēxun nun pa kai kuantī 'ain: Nun xukēn José kananuna mēran kixun kamina kai kuantī 'ain, ēsai ka mīn bēchikē José kiaxa: Nukēn 'Ibu Diosan ka kamabi Egipto menu 'apusa 'inun 'ē 'imíaxa. Usa 'ain kamina basima bēnēti 'ē isi uti 'ain.

10 Usa 'ain kamina mīn bakē bēchikēkama 'imainun mīn babakamaribi bēanan mīn űuinakama bēti 'ain, bēia kana anumi mikamax tsónun Gosen kakē me a mitsu 'inánti 'ain. Usa 'aish kamina 'ē 'urama 'iti 'ain. 11 Ēnumi ukēkana mīn aīntsi 'ibukama kēűunbi mitsun piti 'inánan, kamabi mībēa 'ikē akamaribi aīn űubi pishintisamokin 'akinti 'ain; ēnuax mapai achúshi bari pain ka anun űu 'apákēbi koima 'ianan numi ax 'iti 'ikēn. 12 'Ēn xukēn Benjamín 'imainun mitsúnbi kamina 'ēx ēsai kia kuakan. 13 'Imainun kamina kamabi űu 'ēn aīn kushi 'ixun Egipto ēma ēnuxun 'aia iskē, a kamina 'ēn papaűuixuni kuantī 'ain 'imainun kamina ēnuami iskē űukamaribi, José ka a menu upiti tsotia kixun kamina kati 'ain. ¡Bēnēti kamina nun pa bēi kuantī 'ain!

14 Ēsokin atu kai ka José aīn xukēn Benjamín 'ikúti iankēxa. 'Imainun ka Benjamínēxribi José 'ikúkin tēpatsati ami iankēxa. 15 Usai Benjamínbē 'itankēx sēnēnkīn ka Josēnēn aīn xukēn apankamaribi bētsukukakin bitsi intēkēankēxa, ēsai pain 'itankēxun ka aīn xukēnkama abē rakuētimaishi banakēxa.

16 Usai 'ikē ka faraón 'imainun aīn unikaman aīn xubunu 'ixunbi űuikania kuakēxa, kuati ka Josēnēn xukēnkama kara ēnē menu bēbaxa kixun sinani kuēnkankēxa. 17 Usaia 'ikē kuaxun ka faraónēn José kakēxa:

—Mīn xukēnkama kamina aīn, űuinanu purubianti trigokama 'inánti 'ain,

'inántankēxun kamina anuaxa ukē Canaan menu kuantēkēntanun xuti 'ain, 18 anu kuantakēxun ka aīn papa 'imainun aīn aīntsi 'ibukama 'ē bēxúnti 'ikēn. Bēxunkēxun kana 'ēn anua 'inun Egipto me upíira anu űu 'apákēa upiti 'irukē

a 'inánti 'ain, usa 'ain ka ënë me 'ën kaísun 'inánkë ënu 'irukë 'upíira a pi tsóti 'ikën. ¹⁹ 'Imainun kamina kati 'ain, Egipto me ënu, ka carretakama buánti 'ikën, anúan aín xanu 'imainun atun bëchikëkama, 'imainun anun min paparibi bëti. Atux ka uti 'ikën, ²⁰ 'ianan ka aínu ñuñu kara bëri 'ikë ami sinanimaishi uti 'ikën, Egipto me ënu 'ikë ñu upíirabu ax ka atunan 'iti 'ikën.

²¹ Usakin faraónën kakëxun ka Jacobnën bëchikë. Josénën faraónën kakësabiokin aín unikaman carretakama 'inánun kanan, kuankian bainuxun pibiantí aribi 'inánun kakëxa; ²² chupa ióbu kuankian chuakë péanan pañubiantí a 'inánkëxa, 'ainbi ka Benjamín ashi trescientos kuríki manë 'akë 'imainun mapai achúshibëtan sënën chupa aín pañuti 'inánkëxa. ²³ Usakin 'inánkin ka aín papa buámitia mapai rabé asno anu purukë Egipto menu 'ikë ñu upíbu, 'imainun bëtsi mapai rabé asno anu purukë trigo aribi, buanmianan panankian bainuxun aín papan ukin pibëtsinti pán akamaribi buanmiakëxa. ²⁴ Usakin ñukama 'inántankëxun ka Josénën kuantanun xukin aín xukënkama kakëxa:

—Bainuax atumina kuani mëëanankanin.

Kaxúan xukëx ka aín xukënkama rikiankëxa.

²⁵ Usakin kaxúan Egipto menua xukëx ka Canaán kakë me anu nuküakëxa, anua aín papa tsókë anu bëbakëxa. ²⁶ Bëbaxun ka usaía 'ikë kama ñuixunkin aín bëchikë achúshinën kakëxa, papan 'ën xukën José ka tsótaxa ax ka Egipto menu 'ikë unikaman 'apu 'ikën, kixuan ñuixunkëx ka Jacob uisa kupín kara usa 'iti 'ikë kixun sinánkin ka aín bëchikëkaman ñuixunkë ax ka aséribi 'ikë kixun sinanima ratuti sinánkasmakëxa. ²⁷ Usai 'ikinbi ka atúan ñuixunkëxun Josénëan anun kuantí xuxunkë carreta isanan ñukama aribi isi 'itsaira kuëënkín kuantí sinánkëxa. ²⁸ Sinani ka kiakëxa: “'Ën kana kuan 'ën bëchikë José kaisa Egipto menu tsótaxa! Usa 'ain kana bamaxumaishi isikuanti 'ain.”

46

Jacob Egipto menu kuan

¹ Usai 'itankëx ka Jacob kamabi aín ñu 'imainun aín ñuina 'arakakëkama buani bain kuankëxa. Kuani Beerseba kakë menu bëbaxun ka ñuina rëtankëxun usakin 'ati sinánxun aín papa Isaacnën Dios xaroxuankëxa. ² A imëbi ka Diosan abë banakin Jacob 'ikëbia Israel kakín anëkë a kuënkín namámikësokin kakëxa. Kakëxun ka an:

—Ënu kana 'ain kixun ka kakëxa.

³ Kakëxun ka Diosan kakëxa:

—'Ëx kana Dios min papan rabia a 'ain. Usa 'ain kamina Egipto menu kuantí rakuëtima 'ain: Anuxun kana 'ën min rëbúnkikama achúshi ëma kushiira 'ianan chaiira 'itánun 'uákamë 'ëomiti 'ain. ⁴ Usa 'ain kana 'ëx mibëbi Egipto menu kuantí 'ain, anuxun kana amiribishi min rëbúnkikama 'ëmbi chikinuxun 'ain. 'Imainun ka mixmi ñukëbë José mi rapasu 'iti 'ikën.

⁵ Usai anuax Diosbë banatankëx ka Jacob Beerseba anuax kuankëxa. Kuania ka aín bëchikëkaman aín papan Jacob 'imainun aín bëchikëkama atun xanukama a këñunbi 'apu faraónëan anúan atux kuantí bëmikë carreta anu puruakëxa. ⁶ Usa 'ain ka Jacob kamabi aín ñukama 'imainun aín, aintsikamabëbi Egipto menu kuankín aín 'arakakë ñuina vacakama ovejakama 'imainun kamabi Canaán menuxan bikë a kamabi ubani kuankëxa.

⁷ Kuankín ka aín bëchikë bëbu 'imainun aín bëchikë xanukama 'imainun aín xuta nukëbënë 'imainun aín baba xanu akama abë kuankín uankëxa.

⁸ Ënëx ka Israel unikama axa Egipto menu rikian atun anëkama 'ikën; ax ka Jacob 'imainun aín rëbúnkikama 'iakëxa:

Rubén ax ka Jacobnën bëchikë apan 'iakëxa. ⁹ Rubénën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa: Hanoc, Falú, Hesrón, 'imainun Carmí.

¹⁰ Simeónën bakë bëchikëkama ënëx 'iakëxa: Jemuel, Jamín, Óhad Jaquín, Sóhar 'imainun Saúl, ax ka achúshi cananea xanun tuá 'iakëxa.

¹¹ Ënëx ka Levínën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Guersón, Quehat 'imainun Merarí.

¹² Ënëx ka Judánën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Er, Onán, Selá, Fares, 'imainun Zérah. (Er 'imainun Onán ax ka Canaán kakë me anuax ñuakëxa.) Ënëxribi ka Faresnën bëchikëkama 'iakëxa: Hesrón 'imainun Hamul.

¹³ Ënëx ka Isacarnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Tolá, Puvá, Job 'imainun Simrón.

¹⁴ Ënëx ka Zabulónën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Séred, Elón 'imainun Jahleel.

¹⁵ Ënë kamax ka Lía bixúan Jacobnën ami bëchikëkama 'imainun aín bëchikë xanu achúshi Dina aribi 'iakëxa, ax ka Padán-aram, kakë me anu tsókëpan 'ixuan bëchia 'iakëxa. Usa 'ain ka kamabi aín rëbúnkinëx xanu 'imainun bëbu tupúnkëx ka treinta 'imainun tres uní 'iakëxa.

¹⁶ Ënë kamax ka Gadnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí 'imainun Arelí. ¹⁷ Ënë kamax ka Asernën bakë bëchikëkama aín anë 'iakëxa: Imná, Isvá, Isví, Beria 'imainun ka atun chirabakë ax Sérah, kakín anékë 'iakëxa. Ënë kamax ka Beriánën bakë bëchikëkamaribi 'iakëxa. Héber 'imainun Malquiel. ¹⁸ Ënë kamax ka Jacobnën Zilpámi bakë bëchiakama 'iakëxa. A xanux ka an ñu mëmikë xanu 'ikëa Labánën aín bëchikë xanu Lía a ñu 'axúnun kixun 'inánkë 'iakëxa, usa 'ain ka kamabi aín rëbúnkikamax bëbu 'imainun xanu tupúnkëx dieciséis uní 'iakëxa.

¹⁹ Ënëx ka Raquelmia Jacobnën bëchia 'iakëxa: José 'imainun Benjamín.

²⁰ Ënë kamax ka aín xanu Asenat kakë amia Josénën bakë bëchikë 'iakëxa Manasés 'imainun Efraín, ax ka Egipto menuxuan bëchikë 'iakëxa. Asenat ax ka Potifera sacerdote On kakë émanu 'ikë aín bëchikë xanu 'iakëxa. ²¹ Ënë kamaxribi ka Benjamínën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Bela, Béquer, Asbel, Guerá, Naamán Ehi, Ros, Mupim, Hupim 'imainun Ard. ²² Ënë kamax ka Raquel 'imainun Jacobnën rëbúnki 'aish catorce uní 'iakëxa.

²³ Ënëx ka Dannën bakë bëchikë Husim kakë 'iakëxa. ²⁴ Ënë kamaxribi ka Neftalí aín bëchikë 'iakëxa: Jahzeel, Guní, Jezer 'imainun Silem. ²⁵ Ënëkamax ka Bilhánmia Jacobnën bëchiakama 'iakëxa: Ax ka Labánnëan aín bëchikë xanu Raquel 'inaishia, aín rëbúnkikama 'aish mapai achúshi 'imainun rabë unibëtan sënëinshi 'iakëxa.

²⁶ Ënë unikamax ka Jacobë Egipto menu kuankëxa, usa 'aish ka aín aintsi 'ibukamaishi sesenta 'imainun seis uní 'iakëxa, usa 'ain ka 'ain bëchikënen xanukama ax tupunkëma 'iakëxa. ²⁷ Ënëx ka Josénën bëchikë rabë Egipto menuxuan aín títan tuá 'iakëxa. Usa 'ain ka Egipto menu sesenta uní Jacobnën aintsi 'ibukama abë bëbakëxa.

²⁸ Usa 'ain ka Jacobnën Judá pain aín xukën José istánun kixun xuakëxa. Xukín ka Gosen kakë me anu bëbaia bitsi unun kixun kamiakëxa, kamikëxa kuantamainun ka Jacob Gosen kakë me anu bëbakëxa, ²⁹ usakin kamikëxun ka Josénën aín carreta anúan aín papa bëñakin bitsi kuanun mënonun 'amiakëxa. 'Amibiani ka aín papa bitsi axribi kuankëxa, kuanxun ka aín papa 'ikúkin tēpatsakin bitsi anuax basipain iankëxa. ³⁰ Usai 'itankëxun ka Jacobnën aín bëchikë José kakëxa:

—'Ēnbi kana mi ñukësa 'aishmi nëtëa 'ikëbi mi mërâin, usa 'ain ka 'ëx mi istânkëx ñuti asâbi 'ikën.

³¹ Usa 'ain ka Josênën aín xukënkama, kanan aín papa aintsi 'ibukama kakëxa:

—Bëri kana 'apu faraón iskin kati 'ain. Iskin kana 'ën xukënkama 'imainun 'ën papan aintsi 'ibukama, axa Canaán menu tsókë, ax ka 'ëbë ënë menu tsóti uaxa kixun; ³² 'imainun ka bëaxa aín ovejakama aín vaca kamabi atun 'arakakë ñuinakama, usa 'ain ka atux oveja bërúanan vaca 'arakai anun tékë unibu 'ikën. ³³ Usa 'ain kamina 'apu faraónën añunën kaina tēkanin kixun ñukákëxun, ³⁴ mitsun kati 'ain, nun ñu mëëti ka ovejakama 'arakati 'imainun vaca 'arakati 'ikën nun, chaitiokë kaman 'asaribiokin. Usakinmi kakëxun ka Gosen kakë me ënë anumi 'inun mitsu 'inánti 'ikën, egipcio unikamax ka an oveja bërúankë uni 'imainun an vaca bërúankë unikamabë timëax 'iti kuëënma unibu 'ikën.

47

¹ Usakin aín xukënkama katankëx ka José 'apu faraón kai kuanëkëxa. Kuanxun ka kakëxa 'ën xukëantu ka 'ën papabë Canaán menuax bëbëxa, bëri ka Gosen kakë me anu 'ikën, anu ka aín ovejakama aín vacakama 'imainun aín ñukamabëbi uaxa. ² Ēsakin kabiani kuanxun ka aín xukënkama mapai achúshi káiskin bibiankin 'apu faraón 'unamiti buánkëxa. ³ Usa 'ain ka 'apu faraónën Josênën xukënkama ñukákin kakëxa:

—¿Añunën kaina mitsux tēin?

Kixun ñukákëxun atun kakëxa:

—An 'apu 'ikë mi ñu mëëxunti nukaman kananuna nun chaitiokëkaman 'asaribiokin ovejakama bërúain. ⁴ Nukamax kananuna ënë menu tsóti uan, anu nu 'ikë Canaán me anu ka 'itsaira numi 'ianan a piti ñu 'aíma 'imainun nun ñuinakama pimiti pasto 'aíma 'ikën. Usa 'ain kamina an mi ñu mëëxunti nukama ënë menu 'apu 'ixun nukamaxnu anu tsónun Gosen kakë me a nu 'inánti 'ain.

⁵ Usakian atun kakëxun ka 'apu faraónën José kakëxa:

—Min papa 'imainun min xukëantukamax ka ënë menu mibë tsóti uaxa.

⁶ Usa 'ain ka Egipto me ënëx bëri atunan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina Gosen kakë me a atu 'inánti 'ain, ax ka upíra me ënë menu 'ikën, usa 'ain ka anu tsóti atux bërúti 'ikën. 'Imainun kamina achúshi an ñuina 'arakati 'unánkë uni 'ën vacakama bërúanan nanti 'ain.

⁷ Usa 'ain ka Josênën aín papa Jacob aribi 'apu faraón a 'unánmikin aín xubunu uankëxa. Uankëxun ka 'urama okin Jacobnën upiokinshi kakin faraón 'urama okëxa, ⁸ usakian urama okëxun ka 'apu faraónën ñukákëxa:

—¿Uiti baritiañu kaina bëri mix 'ain?

⁹ Kixuan ñukákëxun ka Jacobnën kakëxa:

—'Ēx kana bëri 'ain ciento treinta baritiañu usa 'ain kana achúshi menushi 'ima kuanbëkini tsóti niakën. Usa 'ain kana a baritiakaman upiti tsóti 'ianan tēmërai 'iakën, usa 'ainbi kana 'ën chaitiokëkama 'iásarabiti kaniakëti tsóti.

¹⁰ Ēsakin faraón katankëx ka Jacob 'imainun aín bëchikë José anuaxa banakë anuax kana kuan kabiani chikíakëxa. ¹¹ Usa 'ain ka Josênën 'apu faraónën kásabiokin aín papa 'imainun aín xukën apankama anua 'inun Gosen kakë 'ikëbi Ramsés kakinribi anëké me upíra a 'inánkëxa. Anua aín aintsikamabëbi tsónun 'inánkë Egiptonu 'ikë me ax ka upíra 'iakëxa. ¹² Usakin, a 'inántankëxun ka Josênën aín aintsi 'ibukama aín piti akamaribi

'inánkëxa, 'inánkin ka uiti 'itsa kara kuëënia a istankëxun an kuëënkë a cha 'inánan an 'itsama kuëënkë a chukúmashi 'inánkëxa.

Anúan numi chaira 'ikë a baritiakama José Egipto menu 'apu 'ia

¹³ Usa 'ain ka uinu 'ikë menubi trigo a piti 'aíma 'iakëxa, usa 'ain ka a piti ñu 'aíma 'ain 'itsaira numi 'iakëxa. 'Ikëbë ka Egipto menu 'ianan Canaán kakë me anuribi 'ikëbë ka anu 'ikë, unikama numin bamatisa tani 'ikankëxa. ¹⁴ Usai 'ikian anu tsókë unikama 'imainun Canaán kakë me anu 'ikë unikaman trigo marukin 'inánkëxun ka, Josénën kamabi trigo kupían bikë kuríki a timëtankëxun 'apu faraónën xubunu nankëxa.

¹⁵ Èsakian atun trigo marukëbëbi ka Egiptonu 'ikë 'imainun Canaán menu 'ikë unikaman kuríki këñuakëxa, usai atun kuríki këñuan ka José kai egipcio unikama kuankëxa:

—¡Kuanxun ka min kamina nun piti nu 'inánti 'ain! kixun kakëxa kakin ka minmi numin bamaiabi nu piti 'inankëma ax ka 'aisama 'iti 'ikën, nux kuríkiñuma kupinshi kananuna èsai 'in kixun kakëxa.

¹⁶ Èsai kia ka Josénën atu kakëxa:

—Mikamax kuríkiñuma 'ixun, mitsun ñuina 'arakakëkama 'ë bëxunkëxun kana a bianan mitsu trigo 'inaishiti 'ain.

¹⁷ Èsokian kakëxun ka Egiptonu 'ikë unikaman aín caballo, vaca, ovejakama 'imainun aín asnokama kupí Josénu buánkëxa, uania ka Josénën a kupín a baritiakaman atun 'arakakë ñuina bianan trigo 'inánkëxa.

¹⁸ 'Aínbi ka a baritia inúkëbëa bëtsi bari 'irukëbëtan José anu kuantëkënxun kakankëxa:

—Mínbi kamina 'unan nun kananuna mimi unëkinma kuríkiñuma kananuna 'ai kixun mi kain; 'imainun ka nun 'arakakë ñuinakamaribi kananuna kamabi mi 'inan. Usa 'ain ka nunnu a mi 'inántékënti bëtsi ñu 'aíma 'ikën, usa 'ain ka uni 'imainun me ishi bëruaxa.

¹⁹ Usa 'ain kamina min nun me këñunbi nu maruti 'ain, trigo nu 'inánkin kamina biti 'ain. Usa 'aish kananuna tëmëramikinbi faraón nun menuxunbi ñu mëëxunti 'ain, usa 'ain kamina min a piti 'imainun menu a 'apáti ñu bëru nu 'inánti 'ain. Usakin 'akëxma ka me 'aisama 'iti 'ikën. ¿Uisa kupín kaina min, nun me ëbiani bamatanun nu ënti 'ain?

²⁰ Èsakian kakëxun ka Josénën Egiptonu 'ikë mekama faraónan 'inun maruakëxa, egipcio unikaman ka marutsinxumabi atun me numin 'ikin aín mekama maruakëxa, usakian marukëx ka kamabi mex faraónan 'iakëxa, ²¹ 'imainun ka Egiptonu 'ikë unikamax Josénën tëmëramikin ñu mëmikë kamabi Egipto menu 'ikë unikama 'iakëxa. ²² Usakin 'akin anu 'ikë mekama marukinbi ka Josénën sacerdote kaman me a mëëkima 'apu faraónën atun piti trigo 'itsaira 'inánkëxa, 'inánkëxun ka a pikin numin 'ikinma atun me maruti sinánma 'ikën.

²³ Usakin 'atankëxun ka Josénën anu 'ikë unikama kakëxa:

—Bërí kamina kamabi min me 'imainun mikamaxribi 'apu faraónan 'iti 'ain, 'ën kana kamabi a maruxuan usa 'ain kamina ñu bëru ënë 'apáti 'ain, ²⁴ 'aínbi kamina faraón 'apákëxa tuaia bitankëxun mapai achúshi pisha 'inánti 'ain; 'inánkëbëa rabë 'imainun rabë pisha tikikë ax ka 'apánan mitsun bëchikëkama 'imainun kamabi axa mitsubë tsókë unikamabëtan piti 'ikën.

²⁵ Kakëxun ka atun kakëxa:

—Míx kamina nubë upí 'ain usa 'ixun kamina numin bamati 'ikëbi nukama 'akian. Usa 'aish kananuna faraón tëmëraakin ñu mëëxuni nukama 'iti 'ain, ki ax ka kanankëxa. ²⁶ Usa 'ain ka Josénën amiribishi a tanti bana Egipto menu

'atékëankëxa, a banax ka 'apu faraón mapai achúshi pisha 'inánti kiké 'iakëxa. Ënë bana ka bërîbi anu 'ikën; 'aínbi ka sacerdote unikama atun me kupín kupíotima 'iakëxa, atun me únsaranbi 'apu faraónan biama 'ikën.

Jacobnën ashikin aín bëchiké José anua ñuia maínti me ñuikin ka

²⁷ Usa 'ain ka israel unikamax Egipto menu tsóti bërúakëxa. Anu bërúax ka Gosen kakë me anuax 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëokëxa. ²⁸ Usa 'ain ka Jacob diecisiete baritia Egipto menu tsóakëxa, anuax ka ciento cuarenta 'imainun siete baritiañu 'iakëxa.

²⁹ Usai anu 'ixun ka Jacobnën achúshi nètën bërî kana kaniakékë 'ain kana ñuti 'ain kixun sinánkëxa. Sinánkin ka José abë bananua unun kixun kamiakëxa:

—Asérabi 'ën mi kakësabiokin 'aisatankin kamina 'ën kisinu min mékën nanti 'ain 'imainun kana sinanatékéntima okinmi 'anun mi kain. Uisa 'ixunbi kamina ñuia Egipto me ënu 'ë maintima 'ain. ³⁰ Usa 'ain kamina 'ën aintsikama 'iásaribiti ñuia kamina Egipto me ënu maínti sinánkima anua 'ën chaitikama maínké anuribi uanxun maínti 'ai kixun ka kakëxa.

Kakëxun ka Josénën —Asabika min sinánkësa okin kana 'ati 'ain —kixun kakëxa.

³¹ —¡Sinanatékéntima okin! kamina ashikin 'ë kati 'ain —kixun ka amiribishi aín papan kakëxa.

Ësakian kakëxuan Josénën sinanatékéntima okin kakëx, ka Jacob anua 'uxké anuax aín tēpiti ami tētuti ñanati 'iakëxa.

48

Jacobnën upíokin sinánxunkin Josénën bëchiké Efraín 'imainun Manasés ka bana

¹ Usakian 'akë basirama 'aínbi ka Josénën aín papa Jacob 'insínké ñuikania kuakëxa. Kuabiani ka José a isi kuankëxa, kuankin ka aín bëchiké rabë Manasés 'imainun Efraín uankëxa. ² Usai anu kuanké 'ain ka Jacob min bëchiké José ka mi isi ubaxa kixun ñuixunkankëxa, ñuixunkëxun kuati kushitisama tanibi anua uxké anuax nirui tsórakëakëxa. ³ Usai 'ikin ka aín bëchiké José anu bëbaké kakëxa:

—Nukën 'Ibu Dios kushiira kushi axa tirí kakë ëma Canaán me anuax 'ëmi mërakin upíokin sinánxunkin, ⁴ ënë bana 'ë kakëxa: Ka kuat, 'ën kana mixmi 'aisamaira min baké bëchiké 'imainun min rëbúnki kamaxribi amami amami ëma oi bukunun 'imiti 'ain. Usai 'ia 'iké kana min rëbúnkikama ënë me 'inánti 'ain. Atunan ka ënë me xëñibua 'aínbi 'inuxun 'aia. ⁵ Bërî ka min bëchiké rabë Efraín 'imainun Manasés 'ëx Egipto me ënu mibë tsóti ukëmapan 'ainmi bëchia ax ka 'ësaribi 'iti 'ikën, ax ka 'ën bëchiké Rubén 'imainun Simeón usa 'iti 'ikën. ⁶ Usa 'ain ka min bëchiké Efraín 'imainun Manasésnën 'anáka 'iti akama anribi aín xukën apanëa kasuania 'ain me bití 'ikën. ⁷ 'En kana ësokin mi kain, 'ëx Padán-aram anu kuantékënkëbë ka Canaán kakë me anuaxa ka min tita Raquel ñuakëxa, ax ka Efrata kakë me urama 'iakëxa, Efrata ëma anun kuanti bai 'ipitiu kana maíankën, ax ka Belén kakë ëma bërî 'ikën.

⁸ Ësakin kakinbi ka Jacobnën Josénën bëchiké rabë isakëxa, iskin ka ñukákin kakëxa:

—Ënëx kara, ¿uikama 'ik?

⁹ —Ënëx ka 'ën bëchiké rabë Nukën 'Ibu Diosan Egipto me ënuxun 'ë 'inánkë 'iké —kixun ka Josénën kakëxa.

Ësakian kakëxun ka aín papan kakëxa:

—'Ē 'urama kamina min bëchikë bëti 'ain, 'ën kana Dios an 'ë sinánxuan usaribi okin upiókin sinánxunti 'ain.

¹⁰ Usa 'ain ka Jacobnën kaniakëkin upiókin isama 'ikën. Usakian upiókin iskëbëtanma ka Josénën aín bëchikë rabë a 'urama okëxa, 'urama oia ka Jacobnën 'ikúkin bikin bëtsuku kakin aín kisinu tsónpakëxa. ¹¹ Usakin 'atankëxun ka José katëkëankëxa:

—'Ēn kana amiribishi mi istëkënti sinánkëma 'ain sinaniamabi ka Diosanbi 'ën min bëchikë këñunbi mi istëkënun 'ë 'imiäxa.

¹² Èsakian 'aia ka Josénën aín bëchikë rabë aín papan kisinua tsókë a bitsi rantinpuruni aín bëmánanën me tikai tsóbuakëxa.

¹³ Usai 'itankëxun ka mëinkin aín bëchikë Efraín aín mëkën mëkeu bianan, Manasés aribi mëmiu biakëxa, bitankëxun ka aín papa rapasu urama buánkëxa. Usakian 'akëx ka Efraín aín xuta Jacob mëkeu nimainun Manasés axribi a mëmiu niakëxa. ¹⁴ Aínbi ka Jacobnën ami mëshpakin aín mëkën rabë mëkeu 'ikë a Efraínën maxkánu nankin upiókin sinánxunkin axa 'anáka 'aínbi, nankinshi ka Manasésnën maxkánuribi aín mëkën mëmiu axa aín apan aín nankëxa. ¹⁵ Usa 'ain ka aín bëchikë José a èsokin upiókin sinánxunkin kakëxa: “Nukën 'Ibu Dios an kakësabi okian 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios an ka a nëtëan 'ën títan tuaia 'ë bërúan 'ixun bëríbi uinu karana kuaní anuabi 'ë bërúaia, ¹⁶ usa 'ixun ka Dios an uisai kara 'iti 'ikëbi an 'ë bërúankë anribi ènë tuákamaribi bërúánti 'ikën. Usa 'ain ka ènë tuákama kupín 'ën anë sinan 'ën xuta Abraham 'imainun Isaac aín anë sinánti 'ikën. Usa 'ain ka atux 'aisamaira bakë bëchipati 'uakamë 'ëoanan kamabi menu kuaní aín èmaitsi èmaitsi 'ai tsókanti 'ikën.”

¹⁷ Usakian aín papan 'akë Josénën iskëxbi ka 'atimakian aín mëkën mëkeu Efraínën maxkánu nankë 'iakëxa, usakian 'akëbi ka aín papan mëkën Efraínën maxkánua bikin Manasésnën maxkánu nankëxa, ¹⁸ usakin 'akin ka èsokin kakëxa:

—'iUsakin 'axuma ka 'a papan! Ènëx ka aín apan 'ikën. Usa 'ain kamina min mëkën mëkeu 'ikë aín maxkánu nanti 'ain. ¹⁹ Aínbi ka usakin 'aisama tankin aín papan kakëxa:

—'iKana 'unanin 'ën bakën, 'ën 'unánxun kana 'ain! Axribi ka achúshi èma cháiira 'ianan raírikama 'ikësamaira 'inuxun 'aia. Aínbi ka aín xukën 'anáka ènëxira 'itsaira 'itanun 'uakamë 'ëoi èma itsiribi èma itsiribi 'itánun uínbi kanantisamaira kushiira 'inuxun 'aia.

²⁰ A nëtëmbi ka Jacobnën èsokin kakin upiókin sinánxuankëxa:

—Israelkaman ka mitsun anë upiókin sinánxunkin bëtsi kati 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka Efraín 'imainun Manasés 'asaribiokin mi 'ati 'ikën, èsokin 'akin ka Jacobnën Efraín aín apansa 'imianan Manasés aín 'anáka 'imiakëxa.

²¹ Usakin katankëx sënénkin ka José kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana ñuti 'urama 'ain; usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Dios ax mitsubë 'ixun ka amiribishi min chaitiokëkama anu tsóa me anubi mi buántëkënti 'ikën. ²² Usa 'ain kana min xukënkama 'inánkësamaira okin mi 'inan: Siquem kakë me a mi 'inánti 'ain, ax ka abë 'akanantankëxun Amorreo unikama 'ën bikuan 'ikën.

49

Ashikian Jacobnën aín bakë bëchikëkama ká bana

¹ Usa 'ain ka Jacobnën kamabi aín bëchikëkama anua unun kixun kamiakëxa: “Kamikëxa anu rikuatsinkë ka 'ë 'urama kamina ukanti 'ain kixun kakëxa, bërí kana usaími 'ëx ñukëbë 'ikanti bana mitsu ñuixunti 'ain:

2 'Ēn bëbu bakë bëchikëkama ësokin mitsu kamainun kuati kamina 'ë urama ukanti 'ain,

'ën mitsu kamainun ka kuakan, 'ëx kana mitsun papa Jacob 'ikëbia Nukën 'Ibu Diosan Israel kakinribi anëa 'ain.

3 Rubén, mix kamina 'ën bakë bëchikë apan 'ain, usa 'aish kamina a irapain 'ëx kushi 'ixun bëchia 'ain, mix kamina kushi 'ianan raíri kamasamaira 'inuxun 'ain.

4 Aínbi kamina mix 'ën rëkuén bakë bëchikë 'itima 'ain, mix kamina achúshi baka shërë uínbi bëaraisama usaribi 'ain: mix kamina anu 'ëx 'uxtinu 'ë 'atimaoi an 'ë ñu mëëxunkë 'ën xanubë 'iakën.

5 Simeón 'imainun Leví mix kamina xukën rabëbi 'ain; usa 'ixun kamina min manë xëtokën 'akin anun bënëkinshi uni këñuakën.

6 Uinsaranbi kana anumi mitsux timëkë anu 'ëx 'isamatanin. Usa 'ixun kamina min chirabakë 'atima okankë anun nishkiani kuanxun unikama 'akën,

usakin 'anan kamina vaca, aín bënë aín ipukunu 'ikë aín punu tëakësaribi okin 'akën.

7 jUsa 'ain kamina mitsux nishi 'atimaira sinánñubu 'ain! Usa 'aish kamina mitsux ñuina raékëma 'ikësaribiti sinani nishin.

Usa 'ain kana 'ën mi rabë aséarabi bëtsi bëtsi menu kuanimi Israel ëmakanuax 'urai

mi amanu amanu kuanun 'imiti 'ain.

8 Judá min xukën apankama 'imainun 'anáka kamanribi ka mi rabinuxun 'aia.

Usakin mi rabi ka min xukënkamax mi bëmánon nirakëti ñanati tëtúbuti 'ikën, kamina axa mími nishkë unikama abë 'akanankin mi kupitanuma 'anuxun 'ain.

9 Judá mix kamina 'ën bakë bëchikë 'ain.

Usa 'aish kamina achúshi 'inuánën tuá bërí kanikënëan 'ain piti ñuina bixun bënëkinshi tëtúbuxun pitankëx menu rakábukë usaribi 'ain,

usai 'i kamina 'inuán aín titaxa 'ikësaribiti 'iti 'ain

¿Uin kara usaími 'ia mi ubioti kuëenti 'ik?

10 Uínbi ka aín kushi Judá bikuantima 'ikën, 'imainun ka aín manë tsati 'apun tuinkë 'ikëa tuinkë a bikuantima 'ikën, a manë tsatin 'ibuka unuxun 'aia

usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikaman ax kikësabiokin 'anuxun 'aia.

11 An ka uvas 'apákë kamami bërí kanikë aín burro tékërë kati 'ikën, 'anan ka aín chupa kamabi uvas baka vino 'akë anun chukati 'ikën.

12 Aín bëruux ka uvas baka vino 'akë aín chëxësamaira 'ikën; 'imainun ka aín xëtakamaxribi vaca xuma uxubëtan sënëmaira uxuira uxu 'ikën.

13 Zabalónën rëbúnkin kamax ka parúmpapa kuëbí tsónuxun 'aia, anua 'aisamaira manë nunti këñuruti butun a urama kamina 'inuxun 'ain.

Usa 'ain ka min me anua Sidón kakë ëma anu sënëñbi 'unántiokë 'iti 'ikën.

14 Isacar mix kamina an ñu papikë ñuinanëxa anuxun pimiti aín xubunu tantikësa 'inuxun 'ain.

15 Uínsaran kara a me upí isanan, anu tantitisa 'ikë isia, anuax ka aín kaxunu ñu purunux katúbuti 'ikën,

usai 'ikin ka kana 'aima kima tëmëramikin ñu mëëmikë 'iti 'ain.

16 Dannën rëbúnkinën ka aín aintsí 'ibukaman 'apu 'ixun 'akinti 'ikën, ax ka achúshi

uni Jacobnën rëbúnkisa 'iti 'ikën.

¹⁷ Dannën rëbúnkinëx ka achúshi runu bai rapasu tsókësa 'iti 'ikën, usa 'ain ka ain taë tsiputunua ain caballo natëxkëbë anu 'ikë uni pakëti 'ikën, ësaribi okin kamina axa mitsumi nishkë unikaman 'akëxunbi mikaman 'amitima 'ain,

kixun ka Jacobnën ain bakë bëchikëkama kakëxa.

¹⁸ ¡Nukën 'Ibu minmi 'ë iëmiti kana kuëënin! ësokin ka Nukën 'Ibu Dios ñukákin Jacobnën kakëxa.

¹⁹ Gad min rëbúnkikamaribi ka suntárunën abë 'akanankin 'anuxun 'aia.

'Aínbi ka ainra abámikin 'anuxun 'aia.

²⁰ Aser min piti ñukama ax ka nëishirabu 'iti 'ikën, usa 'ain ka min piti ñu axribi 'apukaman písa upíbu 'iti 'ikën.

²¹ Neftalí, ax ka achúshi chaxu únbi ubíokëma nikë,

ain tuakëxa upíra 'ikë usaribi 'iti 'ikën.

²² José min rëbúnki kamaxribi ka achúshi i baka kuëbí nikë,

axa 'itsaira 'inun bimikësa usaribi 'ianan, pëñanakëkin anun xubu bëarakë me mapubuinkë usarabi 'iti 'ikën.

Usaribiti ka min rëbúnki kamax mekama tsitsirui bukunuxun 'aia.

²³ Usa 'ikë ka axa pian 'akanankë unikaman istisama tankin timakin,

ain pia ami pukin ënkinma ubionuxun 'aia;

²⁴ 'ainbi ka Josënën rëbúnki kamaxribi 'ainan ain pëñan kushi uni 'ixun ainra

an 'akatsikixun 'akëxunbi ain pëñan bërëkinma 'ati 'ikën;

usa 'ain kana mi asabika kixun kain. 'Ën 'Ibu Dios a 'ën rabikë kushiira kushi,

¡An ka an ñuina bërúankë unisa 'ixun Israel unibu bërúanti 'ikë!,

²⁵ ¡asábi ka Nukën 'Ibu Dios a 'ën rabikë, an ka mi 'akinuxun 'aia;

Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira an ka mi upiokin 'akinti 'ikën!

¡Naíkamë 'ëo manámixunbi ka 'uí 'ibútanun mi upiokin sinánxunti 'ikën!

¡An ka parúmpapa 'ukëmëu 'ikë me anuaxbia 'umpax utanun mi upiokin sinánxunti 'ikën!

¡An ka min ñuinakama tuaia 'anan xanu bakënti aribi upiokin sinánxunti 'ikën!

²⁶ Min papan ka upiokin mi sinánxunkin

ain papan 'asaribiokin mi upiokin sinánxuanxa.

Ax ka bashikama këñúkëbëbi këñutima 'ikën,

upíokin sinánxunkë ax ka Josënën maxkánubi 'iti 'ikën,

akana ain xukënkama 'akima 'ën kaísan.

²⁷ Benjamín, min rëbúnki kamaxribi ka tsira 'inu,

nëkëñan pëkarakuantsinkëma 'ain ishi ain piti ninua ñuina bixun,

pítankëxun bari xupibukëbëtan ain tëxëkë a 'ain raíribëtan pikësa usa 'iti 'ain.

Usaribi okin kamina axa mimi nishkin këñukatsikixun 'akëxunbi minra axa mimi nishkë unikama 'ati 'ain."

²⁸ Ënëkamax ka mapai rabë 'imainun rabë ñaká Jacobnën bakë bëchikëkama 'iakëxa, usa 'ikë ka ain papan achúshi achúshi upiokin sinánxunkin kakëxa.

Jacob ñua ñuikë bana

²⁹ Achúshi nëtën ka Jacobnën ain bakë bëchikëkama ësokin kakëxa: "Ënuax 'itsama nëtë 'ikëbë kana ñuti 'ain. Usa 'ain kamina 'ë ñuia ënu mainkima anua 'ën chaitiokëkama maían kini anubi 'ë maínti 'ain, ax ka Efrón kakë hitita uni ain me 'ikën, ³⁰ usa 'aish ka Canaán me anu 'ikën; ax ka Macpelá kakë me anu 'ikë kini 'ikën, ax ka Mamré bëmánau 'ikëa Abrahamnën Efrónnën me këñunbi anu ain aintsikama ñuia maínti marua 'iakëxa. ³¹ Anu ka ain bëchikë kaman Abraham 'imainun ain xanu Sara maíankëxa, 'imainun ka Isackëñun ain xanu Rebeca aribi maíankëxa, maíña 'ainbi kana 'ënribi anu

'ën xanu Lía maíankën. ³² Anu 'ikë me 'imainun kini ax ka 'ën xutan hitita unikamanua marua 'ikën." ³³ Èsokin pain ain banakamaíra kama ain bakë bëchikë ñuixunkin sënëontankëx rakabutëkëni ka Jacob ain bana ñomëtishi ñuakëxa.

50

¹ Usaia 'ain bana ñomëti nëtëti ñuia ka Josénën ain papa 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa. ² Atankëxun ka Josénën an uni 'insínia ronkë rukuturukama ain papa Jacobnën nami anëtima kupían ron upíokin 'anun kakëxa, usakian kakëxun ka rontankëxun upíokin chupan rabunxun nankëxa. ³ Usakin 'akin ka cuarenta nëtë 'imikin anun anëtima ron 'akëxa a nëtë kamax ka anun usokin 'ati 'iakëxa.

Usakin 'akë 'ain ka egipcio unikamax 'itsaira masá nuitukin setenta nëtë 'imi 'itsaira rarumakëxa, ⁴ usai ati nëtékaman ain papa sinani nitëxëtankëxun ka Josénën 'apu faraón ain xubunu 'ikë ain kushi kamabë pain banakëxa, banakin ka èsokin kakëxa:

—Mitsux upí sinanñu 'ixun 'ë 'akinsa tankin karamina 'apu faraón èsokin 'ë kaxuni kuantí 'ain. ⁵ 'Èn papan ka ñutisamapan rakáxun, èsokin 'ë kaxa sinántëkëntima okin anu ñuia maintia anbi 'á Canaán kakë me anubi maínun kixun 'ë kaxa, usa 'ain kana 'ënbi anu maintia 'a me anu mainikuanti 'ain, usa 'ain kana 'ën mi ñukatin 'ë karamina 'ën papa maíntanun 'ë xutima 'ain, maínbëtsini kana utëkënti 'ain. ⁶ Kixuan kamikëxun ka faraónen kakëxa:

—Min papa kamina usakin anua mi kakë usakinbi maini kuantí 'ain. ⁷ Usa 'ain ka José ain papa maini kuankëbë, kamabi ain kushibu axa 'apu faraónen xubunu 'ikë 'imainun Egipto menu an ñu mëëkëkamaribi kuankëxa, ⁸ kuankëbë ka Jacobnën aintsí 'ibukama 'imainun Josénën xukëantukamaribi atubë kuankëxa. Kuankin ka Gosen kakë me anu uniakë xukama 'imainun atun ñuina kamaishi èbiankëxa. ⁹ 'Imainun ka uni ain carreta caballonëan nirinbiankin uankë anúrribi José kuania buani 'itsaira uni rikiankëxa, usa 'aish ka 'aisamaira uni ain caballonën tsótax kuankankëxa.

¹⁰ Usakiani kuanx ka anua Goren-ha-atad, 'ikë Jordán baka kuainakëkë anu bëbaxun 'aisamaira uni timëkamë 'ëokë ax masánuituti ini rarumakëxa. 'Imainun ka José mapai achúshi 'imainun rabë nëtë anuax 'itsaira iankëxa. ¹¹ Usai 'iaka anu tsókë cananeo unibunën 'aisamaira timëkamë 'ëokë isakëxa, isí ka kikankëxa: egipcio unibu ka uni ñukë mainux timëkamë 'ëoxa kixax kikankëxa. Usai anuax 'ikë ka Abel-misraim kakin anëakëxa, ax ka Jordán baka amiaxa bari urukë au 'iakëxa.

¹² Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kaman ain papan ñutisama 'ixun kakësabiokin kamabi 'akëxa, ¹³ usakin 'atankëxun ka Canaán kakë me anua 'ikë Macpelá kakë me anua 'ikë kini, Abrahamnën Efrón kakë uni hitita ainan 'ikëbi anu ain aintsikama ñuia maínti marua anu maíankëxa. A me 'imainun a kinix ka Mamré kakë me amiaxa bari urukë au 'iakëxa. ¹⁴ Usokin ain papa maíntankëx ka, José amiribishi Egiptonu ain xukënkama 'imainun abëa kuankë unikamabë kuantëkëankëxa.

Ashitia José a nëtën usai 'ia ñuikë bana

¹⁵ Ain papa Jacob ñukë 'ain ka Josénën xukënkaman èsokin sinánkëxa: Bëri sapika Josénën nun painu 'atimo a sinánkin nuribi 'atima oti 'ikën. ¹⁶ Èsokin sinánkin ka ain xukëantun kamiakëxa: Nun papa ñutisama 'ixun ka nu kakëxa, ¹⁷ èsokin mi kanun: Min xukënkama kamina an mi 'atima oi 'ucha 'ikëbi uisabi otima 'ain. Usa 'ain kamina nun mi 'atimo a sinánkin nuribi 'atima

otima 'ain, nukamax kananuna nun papa Dios aín unikama 'ain. Ësakian a kamiké unikaman kakëxun kuati ka José iankëxa.

¹⁸ Usai 'ian ka aín xukën 'ibukama ami bëbai aín bëmano nirakëti rantipuru aín bëmanänën me tikai tsóbukin kakëxa:

—Ënu kananuna nukamax uan. Nukamax kananuna min ñu mëmikë uni 'iti 'ain. ¹⁹ Aínbi ka Josénën atu kakëxa:

—Kamina rakuënkantima 'ain. 'Ëx kana Diosma 'ain. ²⁰ Mikaman kamina 'ë 'atima oti sinánkën, usakin mitsun 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan 'atima okin 'akë a upíokin bërínu iskë ñukama ënë mëníoxa: usa 'ain kana 'ën 'itsaira uni bamati 'ikëbi 'akian. ²¹ Usa 'ain kamina mitsux rakuëtima 'ain. 'Ën kana mikama 'imainun mitsun bëchikëkamaribi aín piti ñu 'inánti 'ain. Ësokin kakín ka Josénën aín xukënkama upíokin sinánmiakëxa.

José ñua ñuikë bana

²² Usakin kamabi ñu pain 'atankëx ka José aín papan aintsi 'ibukamabë Egipto menubi tsóakëxa. Anu ka José ciento diez baritia 'imi tsóakëxa, ²³ usai anu tsóxun ka Efraínën bëchikëñëan bëchikë aín xutakama isakëxa. Isanan ka Manasésnën rékuën bëchikë Maquir kakë aín xutan bëchikëkamaribi 'itsaira 'ikë isakëxa.

²⁴ Achúshi nètën ka Josénën aín xukënkama kakëxa: 'Ëx anun ñuti nètë ka 'urama 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikën, usa 'ixun ka ënë nètënu a nbi mitsu chikinbiakin a 'inánuxuan Abraham kanan Isaac 'imainun Jacob ka me anubi mitsu buánti 'ikën. ²⁵ Ësakin kakín ka José aín xukën kaman a sinanatëkëntima okin atun kanun kakëxa: Aséabi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikën. Usa 'ain kamina mitsun 'ëx ñuía ënu maínkinma ënu 'ë buánti 'ain. ²⁶ Usai pain 'itankëx ka José Egipto menuax ciento diez baritiañu 'aish ñuakëxa, ñuía ka aín nami anun uni ñuía 'ati ro anun 'atankëxun upíokin sabananën rabunxun anu uni bamaia mainti 'akë cajun achúshinu 'aruakëxa, 'aruxun anu maintia mëníokë anu maíankëxa, ësokin ka José ñukë 'akankëxa ashi.

MATEONĒAN 'A UPÍ BANA

I. USAI CA JESUS XUX 'IACĒXA QUIXUN ŅUIA BANA (1-2)

*Jesusan 'unánpapan rara 'iá
(Lc 3.23-38)*

¹ Jesucristo ax Davitan rēbúnqui 'aish ca Abrahamnēn rēbúnquiribi 'iacēxa. Jesucristonēn raracama ca ēnē unicama 'iacēxa: ² Abraham ax ca Isaacnēn papa 'iacēxa. Isaac ax ca Jacobnēn papa 'iacēxa. Jacob ax ca Judá 'imainun aín xucéantun papa 'iacēxa. ³ Judá ax ca Fares 'imainun Zara aín papa 'iacēxa, Tamar atun tita 'imainun. Fares ax ca Esromnēn papa 'iacēxa. Esrom ax ca Aramnēn papa 'iacēxa. ⁴ Aram ax ca Aminadabnēn papa 'iacēxa. Aminadab ax ca Naasonēn papa 'iacēxa. Naasón ax ca Salmonēn papa 'iacēxa. ⁵ Salmón ax ca Booznēn papa 'iacēxa, Rahab aín tita 'imainun. Booz ax ca Obednēn papa 'iacēxa, Rut aín tita 'imainun. Obed ax ca Isáinēn papa 'iacēxa. ⁶ Isaí ax ca David, axa 'apu 'icē, aín papa 'iacēxa. David ax ca Salomonēn papa 'iacēxa, aín titax ca Uriásnēn casunan xanu 'iacēxa.

⁷ Salomón ax ca Roboamnēn papa 'iacēxa. Roboam ax ca Abíasnēn papa 'iacēxa. Abías ax ca Asan papa 'iacēxa. ⁸ Asa ax ca Josafatnēn papa 'iacēxa. Josafat ax ca Joramnēn papa 'iacēxa. Joram ax ca Uzíasnēn papa 'iacēxa. ⁹ Uzías ax ca Jotamnēn papa 'iacēxa. Jotam ax ca Acaznēn papa 'iacēxa. Acaz ax ca Ezequíasnēn papa 'iacēxa. ¹⁰ Ezequías ax ca Manasésnēn papa 'iacēxa. Manasés ax ca Amonēn papa 'iacēxa. Amón ax ca Josíasnēn papa 'iacēxa. ¹¹ Babilonia cacē nētēnu judíos unicama bētsi non buánti 'urama 'ain ca Josíasnēn Jeconías 'imainun aín xucēncama bēchiacēxa.

¹² Babilonia nētēnuxun ca Jeconíasnēn Salatiel bēchiacēxa. Salatiel ax ca Zorobabelnēn papa 'iacēxa. ¹³ Zorobabel ax ca Abiudnēn papa 'iacēxa. Abiud ax ca Eliaquimnēn papa 'iacēxa. Eliaquim ax ca Azornēn papa 'iacēxa. ¹⁴ Azor ax ca Sadocnēn papa 'iacēxa. Sadoc ax ca Aquimnēn papa 'iacēxa. Aquim ax ca Eliudnēn papa 'iacēxa. ¹⁵ Eliud ax ca Eleazarnēn papa 'iacēxa. Eleazar ax ca Matanēn papa 'iacēxa. Matán ax ca Jacobnēn papa 'iacēxa. ¹⁶ Jacob ax ca Josénēn papa 'iacēxa. José ax ca María an Jesús, Cristo cacē, a tuua, aín bēnē 'iacēxa.

¹⁷ Abraham ax ca judíos unibunēn rara 'iacēxa. An bēchicēxun aín bēchicēnēn canitancēxun bēchipacēxun aín bēchicēnēnribi canitancēxun bēchipacēx anuax cuanx Davidnu sēnēn ca Davitan chaitiocēcama catorce 'iacēxa. David an bēchicēxun aín bēchicēnēn canitancēxun bēchipacēxun aín bēchicēnēnribi canitancēxun bēchipacēx anuax cuanx anun Babilonia cacē nētēnu judíos unicama buan nētē anúan Jeconías bacēan, a nētē sēnēn ca Jeconíasnēn chaitiocēcama catorce 'iacēxa. Jeconías an bēchipacēxun aín bēchicēnēn canitancēxun bēchipacēxun aín bēchicēnēnribi canitancēxun bēchipacēx anuax cuanx anúan Cristo bacēncē nētē sēnēn ca aín chaitiocēcama catorce 'iacēxa.

*Jesucristo bacēan
(Lc 2.1-7)*

¹⁸ Ēnē menua Jesucristo uti ca ēsai 'iacēxa: María ax ca Josénēn binuxun 'unánti ocē xanu 'iacēxa. Josébē biranancēma pan 'aish ca Nucēn Papa Diosan

Bëru Ñunshin Upitan sinanënshi 'imicëx tuñu 'iacëxa. ¹⁹ José ax ca upí uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca unínma chanioia quixun unin 'unánunma María ënti sináncëxa. ²⁰ Usoquin sinántancëx 'uxun ca Josénën namáquin Nucën 'Ibu Diosan xucë aín ángel achúshi isacëxa. Iscëxun ca cacëxa:

—José, Davitan rëbúnqui, cana mi cain. Maríanën tuá ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxëshia 'icë 'icën. Usa 'ain camina timaquinma min xanu 'inun María biti 'ain. ²¹ Ax ca tuá achúshi bacënti 'icën. Bacënia camina min a tuá Jesús caquin anëti 'ain. Ainshi ca uni aín 'ucha tërënquin Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun iëmiti 'icën. Usa 'ain camina a tuá Jesús caquin anëti 'ain.

²² An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían cuënëosabi oquin ca ángelnën José usaquin cacëxa. A bana ca ësañ quia:

²³ Xanu achúshi unibë 'icëma pain 'aish ca tuñu 'itancëx bacënti 'icën. Aín tuá ax ca Emanuel caquin anëcë 'iti 'icën.

Emanuel quicë ax ca “Nucën Papa Dios ca nubë 'icë” qui quicë 'icen.

²⁴ Usa 'ain ca namámiquian Nucën 'Ibu Diosan ángelnën cacësaibi oquin Josénën María aín xanu 'inun biacëxa. ²⁵ Biaxbi ca abë 'iáma pan 'icën, aín rëcuën tuá bac'ëncë cuni ca Josénën aín xanu 'inun María biacëxa. A bac'ëncë tuá a ca Josénën Jesús caquin anëacëxa.

2

An ñu 'unáncë unicaman Jesús rabia

¹ Herodes axa Judea cacë menu 'icë unicaman 'apu 'aish Jerusalénu 'ain ca a menu 'icë ëma, Belén cacë, anuax Jesús bacëancëxa. Belénuaxa Jesús bacëan ca aucüaxa bari urucë anuax an ñu 'unáncë unicama, Belén 'urama 'icë Jerusalén ëmanu cuancëxa. ² Cuani bëbaquin ca ñucácëxa:

—¿Uinu cara axa judíos unibunën 'apu 'inun bërí bacëncë a 'ic? Aucüaxa bari urucë anuxun cananuna anun a 'unánti 'ispa isbëtsian. A isbëtsini cananuna 'unánbëtsini a rabi ain.

³ Usaía quia a bana cuati ca Herodes 'imainun Jerusalénu 'icë unicama masá nuituti, uisa cara ënë ñu 'iti 'icë quiax sináncasmacëxa. ⁴ Sináncasmaquin ca Herodesnën camabi judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana judíos unicama 'unánmicë unicamaribi camicëx ricuatsianxa timëtia ñucácëxa, uinuax caraisa Cristo axa utia judíos unibunën caíncë, ax bacënti 'icë quixun. ⁵ Ñucácëxun ca cacëxa:

—Belén cacë ëma, Judea menu 'icë, anuax ca bacënti 'icën. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin ca Belén ñuiquin ësoquin cuënëocëxa:

⁶ Belén, Judá menu 'icë ëma, anu 'icë uni achúshi ax 'apu 'ixun ca 'ën unibu, Israelnën rëbúnquicama, a bërúanquin 'aquinuxun 'aia. Usa 'ain ca Belén ax bëtsi ëmacamasama 'icën.

⁷ Quia cuatancëxun ca Herodesnën an ñu mëëxuncë unicama —uni itsin isnunma camina unëxun an ñu 'unáncë unicama 'ë bëxúnti 'ai —quixun cacëxa. Usoquian camicëx ucë ca ñucácëxa, añu nëtën caraisa 'ispa isaxa quixun. ⁸ Usoquin ñucátancëxun ca Herodesnën an ñu 'unáncë unicama Belénu cuanun xuacëxa. Xuquin ca ësaquin cacëxa:

—Anu cuanxun uinu cara a tuá 'icë quixun istancëxun camina 'ënribi a rabi cuanun 'ë cai uti 'ai —quixun.

⁹ Usoquian Herodesnën cacëx ca a tuá bari cuancëxa. Cuancëbë ca aucüaxa bari urucë anuxuan atun iscë 'ispa ax anúan a unicamax cuanti anúnbi

cuancëxa. Cuanx ca anu a tuá 'icë a manámibi a 'ispa niracëacëxa. ¹⁰ A isi cuëenquiani ca anúan a 'ispa cuancë anúnbi an ñu 'unáncë unicama cuancëxa. ¹¹ Cuanx a manámia 'ispa niracëcë xubu anu atsinxun ca anua a tuá Jesús aín tita Maríabë 'icë mëracëxa. Mërai rantin puruni tsóbuquin ca Jesús rabiacëxa. Rabiquin ca atun bunánti bacáxun anua buáncë curi 'imainun tsépasa ñu 'aishbi nēncëcë sanuira a 'imainun i baca sanuira acama 'ináncëxa. ¹² Usoquian 'ináncë ca namámiquin Nucën Papa Diosan anua Herodes 'icë anun cuanxma 'inun cacëx bai itsin cuantancëcëx aín nētēnu bēbacëxa.

Josénën aín titacëñun Jesús Egíptonu buan

¹³ An ñu 'unáncë unicamaxa aín menu cuantëcëan ca Nucën 'Ibu Diosan ángelnën José namámiquin cacëxa:

—Herodesnën ca a tuá 'aminuxun bariminuxun 'aia. Usa 'ain camina niruquianquin aín titacëñun a tuá bibiani Egipto menu cuanti 'ain. Cuantancëcë camina 'ën mi cacëxmi utëcënnun anu 'iti 'ain.

¹⁴ Usoquian ángelnën cacëx niruquin aín titacëñun a tuá bibiani ca José imë Egipto menu cuancëxa. ¹⁵ Anu ca Herodes pan bamatamainun 'iacëxa. Nucën 'Ibu Diosan 'amicëxuan aín unin cuēnēosabi oi ca Egipto menu 'iacëxa. A banax ca ësai quia: “Egiptonua cana 'ën Bëchicë bēan”.

Tuácama rēnun quixun Herodesnën ca

¹⁶ Usa 'ain ca —an ñu 'unáncë unicaman ca 'ë paránxa —quiax Herodes 'aisamairai nishacëxa. Nishquin ca an ñu 'unáncë unin ñuicë bana sinánquin Jesús isa rabë baritia aín bacëncë 'icë quixun sináncëxa. Sinánxun ca aín uni xuacëxa, camabi Belénu 'icë rabë baritiañu bēbu tuácama 'anan rabë bari-tiañuma bēbu tuácamaribi 'abianxun a 'urama 'icë ëmacamanuaribi bariquin cëñunun quixun. ¹⁷ Usaquin 'acëbë ca Jeremíasnën cuēnēo bana quíasabi oi 'iacëxa. A banax ca ësai quia:

¹⁸ Ramá cacë ëmanuxun ca rarumatía inia cuacanxa. Ax ca Jacob 'imainun aín xanu Raquelnën rēbúnqui a xanucamaxa aín tuacën rabanán incë 'iáxa. Aín tuá 'aíma cupí a sinani upí 'iisama taní ca uínbi nētémisamai íanxa.

¹⁹ Usa 'ain ca Herodes bama 'ain Egíptonuxun namáquin Josénën Nucën 'Ibu Diosan ángel achúshi isacëxa. ²⁰ Iscëxun ca amiribishi cacëxa:

—Niruquiani ca aín titacëñun a tuá bibiani amiribishi Israel nētēnu cuantëcëntan. An a tuá 'aisa tancë unicama ca bamaxa. Usa 'ain camina cuantëcënti 'ain.

²¹ Usaquian ángelnën cacëx ca José aín titacëñun a tuá bibiani Israel nētēnu cuantëcëancëxa. ²² Usa 'ain ca José cuantëcënti 'aishbi —Herodes axa bama 'ain ca aín bëchicë Arquelao, ax Judea menu 'apu 'icë —quixun ñuia cuax anu cuantëcënti racuëacëxa. Racuëti ca namáquin istancëx Judea me anu Arquelao 'icë anu cuaníma Galilea menu cuancëxa, aín namácësabi oi.

²³ Galilea menu bēbatancëx ca Nazaret ëmanu tsoti cuancëxa, usai 'itioquian an Nucën Papa Dios quicë bana uní ñuixuncë unicaman ñuiasabi oi. A banax ca ësai quia, Jesús ca Nazaretnu 'icë uní 'icë quixun ca unin caia.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (3-20)

3

Juanën anu uní 'icëma menuxun unicama bana ñuixuan (Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Jesús Nazaretnu 'ain ca Juan, an unicama nashimicë, ax Judea nêtënu 'aish anu uni 'icëma menu 'iacëxa. Anuxun ca an bana ñuia cuati cuania unicama bana ñuixuancëxa. ² Bana ñuixunquin ca cacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nêtë ca 'urama 'icën. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosmí sináncë 'aishmabi sinanati ami sinan.

³ Juan ax ca a Isaiasnën Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ñuiá a 'icën. Èsai ca a bana quia:

Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix èsai quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mënloquin racanati 'ain.

⁴ Juan ax ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacá 'acë anun tsitëcërëquicë 'iacëxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa. ⁵ Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë unicama Juanu riquiancëxa. Judea menu 'icë unicama 'imainun baca, Jordán cacë, a 'urama 'icë mecama anuaxribi ca 'aisamaira uni Juanën bana ñuixunia cuati cuancëxa. ⁶ Cuanxúan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán bacanuxun nashimiacëxa.

⁷ Juanën bana ñuixunia cuati 'itsa uni ricuatsinmainun ca 'itsa fariseo uni 'imainun 'itsa saduceo uniribi an nashiminun quiax anu uacëxa. Aia isquin ca Juanën cacëxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun rara 'iásaribiti runu, an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nêtën masócë 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax? ⁸ Unían mitsux camina aséribi sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati 'ain. ⁹ —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Aséribi cana mitsu cain, 'aisa tancun ca Nucën Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën rëbúnqui 'imiti 'icën. ¹⁰ Ca èsa 'icën. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania unin tsin nëenia. Usaribi oquin ca bënëñquinshi mitsúxmi sinanati ami sinácëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

¹¹ Uníxa an ñu 'atima 'acëcama ëni sinanacë cupí cana 'ën a 'umpaxan nashimín. Usa 'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíra 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi a buánxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënën ñu 'acësoquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën. ¹² An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Èsa ca 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacacia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi rëquirucë bënëntisamanën nëenia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëenti pucësa 'imiti 'icën.

Juanën Jesús nashimia
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Usa 'ain ca Galilea me anuax cuanx Jesús Judea nêtënu 'icë baca, Jordán cacë, anua Juan 'ain, anu cuancëxa, anuxuan Juanën nashiminun. ¹⁴ Cuanxa bëbaiaibi ca Juanën nashimisama tanquin Jesús cacëxa:

—¿Miinra 'ë nashimisa 'aishbi caina 'ën mi nashiminun quiax ain?

¹⁵ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Uisai cara Nucën Papa Dios quia, usai cananuna 'iti 'ain. Usa 'ain camina min 'ë bërí nashimíti 'ain.

Cacëxun ca Juanën —cana mi 'ati 'ain —quixun caxun Jesús nashimiacëxa.

¹⁶ Usoquin Juanën nashimicëx ca Jesús bacanuax 'iriquiani cuancëxa. Cuanquinbi ca Jesusan naí panárabecëbëtan isquin anuax numacuru tinax uáxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'iruia isacëxa. ¹⁷ Usai 'icëbëtan ca Jesusan nainuaxa banaia cuacëxa, ësai qui: “Ënëx ca 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'icën. Ami sinani cana chuámarua tani cuëënin”.

4

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Nashimicë 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu cuanti sinánmiacëxa, anuxun ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'amicatsi quixun 'ati 'icë quixun 'unánquinbi.

² Anu 'ixun ca Jesús anu ñubi cuarenta imë 'imainun cuarenta nëtën piama 'icën. Ñu piima ca panancëxa. ³ Panancë ca ñunshin 'atimanën 'apun anu uxun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësiquin cacëxa:

—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxáxcama pán 'inun cat.

⁴ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios quia a bana 'airibi ca uni tsóti 'icën”.

⁵ Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalén ëma upí anu buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín mascuan sënëncënu buánruacëxa. ⁶ Buánrutancëxun ca cacëxa:

—Diosan bana cuëñëo ca ësai quia:

An ca aín ángelcama mi bërúanmia. Bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín mëcënan biquin mi bacáruti 'icën. Usa 'ain ca mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ënuax nuánquianx menu nipacëtan.

⁷ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Ësairibi ca aín bana quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iëmiti 'icë iscatsi quixun camina a tantíma 'ain”.

⁸ Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun amiribishi tantëcëncatsi quixun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu 'icë ëmacamaxa cha 'aish upí 'icë ismiacëxa. ⁹ Ismiquin ca cacëxa:

—Minmi 'ë rantin puruni tsóbuquin 'ë rabicëxun cana ënë mecama, camabi anu 'icë ñucamacëñunbi minan 'inun mi 'inánti 'ain.

¹⁰ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashí ax cuëëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

¹¹ Usoquin cacëx ca ñunshin 'atimanën 'apu Jesús ëbiani cuancëxa. Cuancëbëtan ca Nucën Papa Diosan ángelcaman uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea nëtënuaxan 'atabaquin Jesús anu ñuixuanan ñu 'a bana

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, ami nishquin 'apun sipuacëxa. Juan sipuacë ñuicania cuabiani ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu cuantëcëancëxa. ¹³ Anu cuanx Nazaret ëmanu bëbatancëx ca a ëbiani Galilea

cacë parúmpapa rapasu 'icë ëma, Capernaúm, anu 'i cuancëxa. A me anu Capernaúm 'icë ax ca Zabulón 'imainun Neftalí cacë me 'iacëxa. ¹⁴ Anu ca Jesús 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Isafasnën cuënëocëxa, ësaquin:

¹⁵ Zabulón me 'imainun Neftalí me, a Jordán baca 'ucë manan 'icë, 'imainun anun parúmpapanu cuanti bai acamax ca Galilea me, anu judíosma unibu bucucë, anu 'icën. ¹⁶ Anu 'icë unicamax ainanma 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati 'unáncëma 'aishbi ca Cristo ucëbë an 'unánmicë 'iaxa. Ainanma 'aish bamati 'aishbi ca Cristo ucëbë an 'unánmicëx xabánu 'icësa 'iaxa.

¹⁷ Bana ñuixuntabaquin ca Capernaúm ëmanu 'ixun Jesusan anu 'icë unicama ësaquin cacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Usa 'ain ca ami sináncë 'aishmabi sinanati ami sinan. Usaquian anuxun bana ñuixunquin cacësabi oquin ca Jesusan 'itsa oquin a bana unicama ñuixuancëxa.

An tsatsa bicë uni rabë 'imainun rabë Jesusan abë cuanun ca

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquinbi ca Jesusan rabë uni mëracëxa. A uni rabëtax ca achúshi Simón 'icëbi Pedroribi cacë, a 'imainun aín xucën Andrés cacë 'iacëxa. A rabëtax an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania ca Jesusan mëracëxa. ¹⁹ Mëraquin ca cacëxa:

—Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

²⁰ Usaquian Jesusan cacëxuinshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

²¹ A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan bëtsi uni rabëribi, Zebedeonën bëchicë, Jacobo 'imainun aín xucën Juan, an aín papa Zebedeobëtan nuntinuxun rica mëníoia mëracëxa. ²² Mëraquian cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa ëbiani Jesúsë cuancëxa.

Galilea nëtënxun Jesusan bana 'itsa uni ñuixuan

(Lc 6.17-19)

²³ Usa 'ain ca Jesusan Capernaúm anuax cuanxun Galilea mecamanuxun anua judíos unicama timëti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa. —Nucën Papa Diosan ca ami catamëcë unicama abë 'inun ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana unicama ñuixuanan ca uni ñucëcama pëxcüacëxa. ²⁴ Usoquian 'aia Jesús chanioia cuaquin ca Siria nëtënu 'icë unicaman axa ñucëcama Jesusan pëxcunun quixun anu buáncancëxa. Bëtsi bëtsi ñucëcama 'imainun ñunshin 'atimanën 'ibuacë unicama 'imainun uni ñucë nirucuainquinbi tancëma, 'imainun aín nami nimëti saquiquicë acama anu buáncëxun ca Jesusan pëxcüacëxa. ²⁵ Usoquin bana ñuixuanan unicama pëxcubiania cuania ca 'aisamaira unin Jesús nuibiancëxa. Galilea menu 'icë unicama 'imainun Decapolis cacë menu 'icë unicama 'imainun Jerusalënu 'icë unicama 'imainun Judea mecamanu 'icë unicama 'imainun Jordán baca 'ucë manánuaxribi ucë unicama ca abë cuanquin Jesús nuibiancëxa.

5

Matánu tsóxun Jesusan aín unicama bana ñuixuan

¹ 'Aisamaira uni isbiani cuantancëxa Jesús matá me mapëracëtancëx anu tsóbutia ca aín 'unánmicë unicaman nëbëtsioracëxa. ² Nëbëtsioracëxun ca

Jesusan uisa unicamax cara cuëenti 'icë quixun atu 'unánmiquin cacëxa, ësaquin:

³ An —'ënbi cana 'ën nuitu upí 'imitima 'ai —quixun 'unáncë uni, ax ca 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan aín nuitu upí 'imianan ainan 'imicë cupí, chuámarua tani cuëënia.

⁴ Axa masá nuitucë uni a ca Nucën Papa Diosanbi aín masáquin sináncë nëtémiti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁵ Axa cëruti banacëma uni ax ca Nucën Papa Diosan 'inánti ñucamañu 'iti 'icën, an cacësabi oi. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua cuëënia.

⁶ 'Acëñuma bamaia uni piti cuëëncësaribi oi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti cuëëncë uni, a ca an usaía 'inun 'imiti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁷ An 'aquinsa 'icë uni itsi nuibaquin 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosanribi nuibaquin 'aquinti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁸ Axa aín nuitu Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan aín sinan upí uni an ca Nucën Papa Dios 'unánan isti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁹ An raíri uni bëtsibë nishananíma nuibananun 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosan —mix camina 'ën bëchicë 'ai —quixun cati 'icën. Usa unix ca chuámarua tani cuëënia.

¹⁰ Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë cupía, uni itsin tëmëramicë uni, ax ca —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai —quixun sinani chuámarua tani cuëënia.

¹¹ Mitsun 'ën bana cuacë upí unin mitsu 'atima banan canan bëtsi bëtsi onan cëmëi mitsumi manáncëxbi camina chuámarua tani cuëënti 'ain.

¹² Usaribi oquin ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama unin bëtsi bëtsi ocëxa. Usaquin sinánquin camina cuëënquin, Nucën Papa Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunquin aín nëtënu abë 'i upitax tsónun mitsu 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua tani cuëënti 'ain.

Aín unicamax ca tashi 'imainun lamparínsa 'icë Jesús quiá bana (Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux camina ënë nëtënu 'aish tashisa 'ain. Tashin ca anun tashíncëxun ñu mucoquin upí 'imia. Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucunun 'aquinin. Tashi axa aín muca nëtëtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. Usa 'aish ca a tashi mucañuma ñancáishi 'icën. 'Aisama 'icë ca unin putia, putia unin amácëx ca nëtëtia. Mitsun upiti bucunun mibë 'icë unicama 'aquincëma 'aish camina a tashíxa mucañuma 'icësaribi 'iti 'ain.

¹⁴ Tashisa 'ianan camina mitsux lamparínsaribi 'ain. Usa 'ixun camina mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquinin. Ca ësa 'icën. Ëma cha matánu 'icë ax ca unëtima, a ca camabi unin isia. ¹⁵ Usaribi oquin ca unin lamparín bimitancëxun bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca lamparinëan a xubunu 'icë unicama pëcatanun ñu manámi nania. ¹⁶ Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquincë 'aish lamparínsaribi 'iti 'ain. Mitsun ñu upí 'aia isquin ca cuëënquin a unicaman min Papa Dios naínu 'icë a rabiti 'icën.

Nucën Papa Diosan bana cuëëno quicësabi oi 'iti Jesús quiá

17 Camina 'unánti 'ain, Moisésnën cuëñëo bana 'imainun Nucën Papa Diosan aín unibu cuëñëomia banacama quicësabi oquin 'axunma 'anun quixun uni cai cana 'ëx uáma 'ain. 'Ë ñuiquian cuëñëo banacama quicësabi oi 'i cana ëñë nêtënu uacën. 18 Cana mitsu asérabi cain, naí 'imainun mecama cëñúcëma pain 'ain ca a banacama quiásabi oi 'iti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quiáxa quiá 'ain ca achúshi banabi usai 'icëma 'itima 'icën. 19 Usa 'ain ca ui unicaman cara a banacama achúshirabi —a bana cananuna 'atima 'ai —quixun caquin uni itsi usaribi oquin sinánun 'unánmia, ax ca Nucën Papa Diosan nêtënu 'aish, bëtsi uncamabëtan sënënmaraira 'iti 'icën. Usa 'aíñbi ca an a banacama quicësabi oquin 'aquin uni itsínribi usaribi oquin 'anun 'unánmicë uni, ax Nucën Papa Diosan nêtënu 'aish, raíri uncamabë sënënmaira 'iti 'icën. 20 Cana mitsu cain, mitsun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo uncaman 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acëma 'aish camina ainanma 'ianan aín nêtënu abë 'itima 'ain.

*Uni itsimi nishtima Jesús quia
(Lc 12.15-59)*

21 Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unín ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Uni camina 'atima 'ain. Uin cara uni 'ati 'icë ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën”. A bana unín mitsu ñuixunia camina cuan. 22 Usaía quiá 'aíñbi cana 'ën mitsu cain, axa uni itsi, aín xucënsa 'icëbi ami nishcë uni ax ca 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën. Axa uni itsi ñu cai 'atimati banacë uni a ca mitsun cushibunën 'apucaman 'uchoti 'icën. 'Imainun ca an ami nishquin uni itsi —ñunshin bacë camina 'ai —quixun cacë uni ax, axa manë tsinu 'iti uníxa 'uchacësaribi 'icën.

23 Usa 'ain camina Nucën Papa Dios rabinuxun a 'inánti ñu bëxun —uni itsi ca 'ëmi nishaxa —quixun sináncë 'ixun 24 Nucën Papa Dios 'inántimi buáncë ñu anubi pain nanbiani cuanx, axa mimi nishcë uni abë pain mënionanti 'ain. Mënionantancëx abë upi 'ixun camina cuantëcënquin mín 'inánti ñu Nucën Papa Dios 'inánquin a rabiti 'ain.

25 Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mënionanti 'ain. Mënionancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun mín cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aishmi sipuacë 'itin rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mënionanti 'ain. 26 Cana mitsu asérabi cain, sipuacë 'ixun camina mín cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina mín cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mënionanti 'ain.

Uni itsin xanubë camina 'itima 'ai quicë bana Jesusan ñuia

27 Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unín ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain”. 28 Usaí quiá 'aíñbi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unix cara ainanmabi xanu itsi isi aín nitu mëu cuëñia a unix ca a xanubë 'icësa 'ia.

29 Mín bëru mëqueu anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëñcë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina mín bëru achúshi échixun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aishmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími mín bëru achúshi échixun niti ca asábi 'icën. 30 Mín mëcën mëqueu anun 'aisama ñu 'ati cuëñcë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina mín mëcën achúshi tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabëñu 'aishmi

manë tsinu anuax tēmērai cuantima cupími min mecēn achúshi tēaxun niti ca asábi 'icēn.

Uni aín xanubē ēnanantima Jesús quia bana
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ Moisésnēn cuēnēo bana ca ēsairibi quia: “Ui unin cara aín xanu ēinsa tania an ca —ēnē xanu ca bērí 'ēn xanuma 'icē —quixun quírca a cuēnēoxunti 'icēn”. ³² Usaia Moisésnēn cuēnēo bana quicē 'aínbi cana 'ēn mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibē 'icēmabi ēncē unin ca a xanumi 'uchaquin a 'aisama xanu 'icēsai 'inun 'imia. Usaribiti ca an uni itsin ēncē xanu bicē uni ax 'uchaia, uni itsin xanubē 'icēsaribiti.

—Cēmēma ca —quiti bana Jesusan űuia

³³ Moisésnēn mitsun raracama 'unánmiquin cuēnēoxuan bana unin mitsu űuixunia camina cuan, ēsai quicē: “Unin aín bana ca asérabi 'icē quixun uni itsin 'unánun —Nucēn 'Ibu Diosan ismainun cana mi cain, asérabi cana 'ēn cacēsabi oquin 'ati 'ai —quicē 'ixun camina asérabi mix quicēsabi oquin 'ati 'ain, Nucēn Papa Diosan ca mi isia quixun 'unánquin”. ³⁴ Usa 'aínbi cana 'ēn mitsu cain, —Nucēn Papa Diosan ismainun cana mi cain —qui camina banatima 'ain. 'Imainun camina —naitan cuamainun cana cēmēquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain, naínu ca Nucēn Papa Dios 'icē, usa 'ain. ³⁵ 'Imainun camina —menbi cuamainun cana cēmēquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain, mecama ca Nucēn Papa Diosan aínan 'inun unioçēxa, usa 'ain. 'Imainun camina —Jerusalénu 'icēcaman cuamainun cana cēmēquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain, Jerusalénu ca judíos unicaman 'Apu 'icē, usa 'ain. ³⁶ 'Imainun camina —'ēn maxcá sínánquin cana cēmēquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain. Mìn maxcánu 'icē buxa tunan 'icēbi camina minbi uxua 'imitima 'ain, uxua 'icēbi camina tunan 'imitima 'ain. Nucēn Papa Diosan cuni ca 'imiti 'icēn. Usa 'ain camina usai banatima 'ain. ³⁷ Usai quima camina cēmēma banan cuni banati 'ain. Cēmēcēma 'aish camina —Nucēn Papa Diosan ismainun cana asérabi mi cain —qui banatima 'ain. A űunshin 'atimanēn sínánmicē uni ax ca usai banaia.

Uni cupitima Jesús quia
(Lc 6.29-30)

³⁸ Moisésnēan mitsun rara űuixuan, ēsaia quicē bana a camina cuan: “An uni itsin bēru 'atimocē uni a ca uni itsínribi aín bēru 'atimoti 'icēn. An uni itsin xēta 'atimocē uni a ca uni itsínribi aín xēta 'atimoti 'icēn”. ³⁹ Usai quia 'aínbi 'ēn mitsu cain, mitsua 'atimocēxunbi camina ami nishquin cupiquin 'atimotima 'ain. Usoquin 'aquinma camina mitsua mēqueu bētáshcacēxun 'aisa tania amoribia mitsu bētáshcanun 'amiti 'ain. ⁴⁰ An min camiseta 'inánun quixun policia cacē uni a camina mìn cutúnribia biisa tania 'inánti 'ain. ⁴¹ Unían mi achúshi kilometro aín űu buánxunun cacēxun camina rabē kilometro buánxunti 'ain. ⁴² An mi űu 'inánun quixun űucacē uni a camina 'inánti 'ain. An —mìn űu ca mi bēxuntēcēnun 'ē 'inan —cacē uni a camina 'inánti 'ain.

—Axa mimi nishcē uni camina nuibati 'ai —quicē bana Jesusan űuia
(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ēsai quicē banaribia űuia camina cuan: “Axa mimi nishcē uni nuibaquinma camina axa mibē nuibanancē unishi nuibati 'ain”. ⁴⁴ Usai quia 'aínbi cana 'ēn mitsu cain, axa mimi nishcē unicama nuibaquin 'aquianan camina axa mimi 'atimati banacē unicama 'imainun an mī bētsi bētsi ocē unicama Nucēn Papa Dios űucáxunti 'ain. ⁴⁵ Usaquin 'acē 'aish camina asérabi

mitsun Papa Dios axa naínu 'icè an sináncēsabi oquin sináncè 'ain. An ca camabi uni, upí uni 'imainun upíma uni aribia pēcanun bari urumianan camabi unin ñu 'apácè chabónun 'uíribi 'ibúmia. Usaribi oquin camina camabi uniribi nuibaquin 'aquinti 'ain. ⁴⁶ Mitsúnmi an mitsu nuibacēma unicama nuibaquinma an mitsu nuibacē unicamaishi nuibatia ca Nucēn Papa Diosan mitsu upí isima. An 'apu buánmiti curíqui bicé uni 'aisama 'ixunbi ca usaribi oquin an a nuibacé uni a nuibananguinia. Mitsun camina an mitsu nuibacé unishima camabi uni nuibati 'ain. ⁴⁷ Mitsun aintsishi sináncè 'aish camina an Nucēn Papa Dios 'unáncēma unibu 'icēsaribi 'ain. Atun ca aín aintsishi sinania. Usa 'aínbi camina mitsun aintsishima camabi uni sinánti 'ain, Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin. ⁴⁸ Usa 'ain camina mitsun Papa Dios, axa naínu 'icè, an sináncēsaribi oquin sinánti 'ain.

6

Ēsaquin ñu upí 'ati Jesús quia bana

¹ Ēx upí 'icēa camabi unin isnun cana ñuñuma uni ñu 'inánti 'ai quixun camina sinántima 'ain. An usaquin sinánquin uni itsi ñu 'ináncè uni a ca Nucēn Papa Dios naínu 'icè, an upí isima. ² Usa 'ain camina ñuñuma uni ñu 'inánquin an uni paráncè unicaman 'acēsaribi oquin 'atima 'aina. Unin atu rabiti cuēēnquin ca anu judíos unicama timéti xubunuxun ñu 'inánan bainuxunribi camabi unin isnun ñuñuma uni ñu 'inania. Usoquian 'inania isquin ca an a iscè unicaman a rabiquin, ax ca upí uni 'icè quixun caia. Unicaman usa uni rabiabi ca Nucēn Papa Diosan a upí isima. ³ A unicamax usai 'icēbēbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Min ñuñuma uni ñu 'inánquin camina bētsi uni catima 'ain, min abē nuibanancè uni abi camina catima 'ain. ⁴ Rafri unin isnunma camina uni ñu 'inánti 'ain. Usaquinmi 'aia isi ca Nucēn Papa Dios, an camabi unin ñu 'aia iscè, ax cuēēnti 'icēn. Cuēēnquin ca mi upí oquin sinánxunti 'icēn.

Ēsai ca aín uni Nucēn Papa Diosbē banati 'icè Jesús quia bana (Lc 11.2-4)

⁵ Mitsux Nucēn Papa Diosbē banai camina an uni paráncè unicama 'icēsa oi 'itima 'ain. Atux ca unían a isnun quiax anua judíos unicama timéti xubunuax 'ianan anun niti bai cuēbí anuaxribi Nucēn Papa Diosbē banaia. Asérabi cana mitsu cain, a unicamaxa usai Nucēn Papa Diosbē banaia iscè unicaman —ax ca upí uni 'icè —quixun sinánquin rabia. Usaquin rabiabi ca Nucēn Papa Diosan a upí isima. ⁶ A unicamaxa usai 'icēbēbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Mitsux min Papa Diosbē bananux min 'itinu atsínquin camina min xēcué xēputi 'ain. Xēputancēx camina, min Papa Diosribi ca anu 'icè quixun 'unani, abē banati 'ain. Mitsua unin isiamabi ca min Papa Dios, an camabi ñu isanan camabi sinan 'unáncè, ax mixmi abē banaia cuati cuēēnti 'icēn. Cuēēnquin ca mitsu upí oquin sinánxunti 'icēn.

⁷ Mitsux Nucēn Papa Diosbē banai camina an Nucēn Papa Dios 'unáncēma unicamaxa 'icēsaribiti banatima 'ain. Atux ca —nux usai banaia ca Nucēn Papa Diosan nun bana cuati 'icè —quixun sinani 'aisamairai banaia, uisai quititi cara quixun sinanimabi. ⁸ Usa uníxa 'icēsai camina 'itima 'ain. Mitsun Papa Dios an ca mitsun cacēma pan 'ixunbi uisa ñucama caramina a ñucáti 'ai quixun 'unania. ⁹ Usa 'ain camina ēsaquin cai Nucēn Papa Diosbē banati 'ain: Nucēn Papa Dios, naínu 'icè, mix camina asérabi min sinan upíira 'ain. Usa camina mix 'ai quixun ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icēn.

¹⁰ Aín 'Apu 'icēa camabi unin mi rabiti cana cuēēnin. Usaquian mi

'anun camina 'imiti 'ain. Min nētēnuxuan ángelcaman 'acēsari bi oquian ēnē nētēnuxun unicaman mix cuēēncēsabi oquin 'ati cana cuēēnin. ¹¹ Camabi nētēnmi 'acēsari bi oquin camina ēnē nētēnribi nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain. ¹² Unían nu 'atimocēxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucēsari bi oquin camina nun 'acē 'atima ñucama nu tērēnxunquin manuti 'ain. ¹³ Ñunshin 'atimanēn 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bēruánti 'ain. Nun ñu 'atima 'ati 'icēbi camina nu usa ñu 'axunma 'anun nu iēmíti 'ain. Mix cushiira 'aish xēnibua 'ainbi 'Apu 'icē ca camabi unin mi rabiti 'icēn. Usai 'inun min 'imiti cana cuēēnin.

¹⁴ Mitsun axa mitsumi 'uchacē uni usari bi oquin cupiquinma a manumi abē upí 'ia ca mitsun Papa Dios naínu 'icē an mitsux ami 'uchacēcama tērēnquin manuti 'icēn. ¹⁵ Usa 'ainbi ca mitsumi 'uchacē uni a usari bi oquin cupimí abē upí 'iama oquin mitsun Papa Dios naínu 'icē an mitsun ami 'uchacēcama tērēnquin manutima 'icēn.

Uníxa Nucēn Papa Diosmi sinani samáti Jesús quia bana

¹⁶ Mitsux Nucēn Papa Diosbē upiti bananuxun piima camina an uni paráncē uníxa 'icēsari bíti 'itima 'ain. A unicamax ca —Nucēn Papa Diosmi sinánquin picēma 'aish ca upí uni 'icē —quixuan raíri unin sinánun quiax picēma 'ianan masá naitucēsa 'ia. Usai 'ia uni raírínēn a rabiabi ca Nucēn Papa Diosan a upí isima. ¹⁷ A unicama usai 'icēbēbi camina mitsux Nucēn Papa Diosmi sinani samatibi mēnlocati min bu mēnlonan bēchucati 'ain. ¹⁸ Unían 'unántisama 'inun usai mēnlocaxmi samatia ca mitsun Papa Dios, an camabi unin sinan 'unáncē, ainshi mitsu isti 'icēn. Isi cuēēnquin ca upí oquin mitsu sinánxunti 'icēn.

Itsa ñuñu 'iti sinánquinma, Nucēn Papa Diosan nētēnu upí 'iti sinánti Jesús quia bana

(Lc 12.33-34)

¹⁹ Ēnē nētēnuax ñuñuira 'iti cuēēnquian unin 'aisamaira ñu bitsiabi ca bētsi bētsi ñu nacuaxan cēñumainun bētsi bētsi ñuxa puibuax chēquimainun bētsi bētsi ñu an ñu mēcamacē unin unēxun xubunu atsínxun mēcamatia. Usa 'ain camina axa ñuñuira 'iti cuēēncē uni asari bi 'itima 'ain. ²⁰ Ēnē nētēnuaxa 'icēsai ca Nucēn Papa Diosan nētē naínu 'icē ñucama 'atimati cēñutíma, an ñu cēñuti nacuáxbi ca 'aíma 'icēn, anuax ca ñu puibutiribi 'aíma 'icēn, 'imainun ca an xubunu atsínxun ñu mēcamacē uni anu 'aíma 'icēn. Usa 'ain camina mitsux ēnē menu 'icē ñuñuishi 'iti sinánquinma Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancēxmi aín nētēnu abē 'icē ca an mitsúnmi a cuēēnminuxun 'acē ñucama cupí, mitsu cupíra oquin chuámarua cuēēnun 'imiti 'icēn. ²¹ Uisa ñun cara cuēēnia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ēnē nētēnu 'icē ñuñu 'iti cuēēncē unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'ainbi ca an Nucēn Papa Diosan a cupíoquin aín nētēnuxun chuámarua 'imiti cuēēncē uni an Nucēn Papa Dios cuēēnun ax cuēēncēsabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicama xabánu nicēsa 'iti Jesús quia bana

(Lc 11.34-36)

²²⁻²³ Lamparínēn pēcacēbētan ca unin bēruñu cupíshi an pēcacē ñucama 'imainun xabá isia. Min bēru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mēēti 'ati 'ain. Min bēru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mēēti upí oquin 'atima 'ain, bēánquibucēnuxun 'acēsoquinshi camina 'ati 'ain. Usari bíti camina Nucēn Papa Diosan 'imicēx min sinan upí 'ianan an sinánmicē 'aish

min sinan an pëcacësa 'ain. Usai 'ibi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëanquibucënu nicësa 'ain. Ami sinánquinma bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aish ca uni bëanquibucënuira nicësa 'icën.

—*Ñuñu unix ca Nucën Papa Diosmi sinanima —Jesús quia bana (Lc 16.13)*

²⁴ Ësa ca: Achúshi unin ca rabë uni ñu mëëxuntima 'icën. Rabë uni ñu mëëxuncë 'ixun ca bëtsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bëtsi nuibatima 'icën. Usa 'ixun achúshinën bana cuaquin bëtsían cacëxun aín bana parëti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bëtsi bëtsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

—*Nucën Papa Diosan ca aín unicama bëruanquin 'aquinia Jesús quia bana (Lc 12.22-31)*

²⁵ Usa 'ain cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain, çusa cat? An mitsúxmi ënë nëtënu tsoti oquin unio Nucën Papa Dios, ainshi ca a mi piti ñu mitsu 'inánan a mi pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën.

²⁶ Mitsun camina axa nuáncë ñu pëchiucama 'unanin. Atun ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. Usa 'icëbi ca mitsun Papa Dios, ax naínu 'icë, an atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën. ²⁷ Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi masá nuituti canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain.

²⁸ Usaribi oquin camina añu chupa caramina pañuti 'ai quixun sinani masá nuitutima 'ain. Camina isti 'ain, ró uacama ax ca ñu mëëanan chupa onuxun risi oímabi upíira upí 'icën. ²⁹ A ró uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíira upí pañucë 'aishbi aín chupa ax ró uasaribi upíira upí 'iáma 'icën. ³⁰ Upíira upí 'itancëxbia xanania unin tsin nëncëx ca a ró uacáñutia. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan aín ua upíira upí 'imia. Usaquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ró ua 'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamëcëma 'ain. ³¹ Usai 'ima camina masá nuituti —çañu ñu caranuna xëanan piti 'ain? —quiinan —çañu chupa caranuna pañuti 'ain? —quiquin usa ñuishi sinántima 'ain. ³² An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa Dios naínu 'icë an 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun. ³³ Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëncësabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icën. ³⁴ Usa 'ain camina —imëishi carana uisai 'iti 'ain, bëtsi nëtënríbi carana uisai 'iti 'ai —quixun sinani masá nuitutima 'ain. A nëtë ucëbëtainshi camina isti 'ain.

7

—*Unin ca uni itsi 'uchotima 'icë —quíáxa Jesús quia bana (Lc 6.37-38, 41-42)*

¹ Nucën Papa Diosanma mitsuribi 'uchoia, usa 'ain camina bëtsi uni ñui manánquin 'uchotima 'ain. ² Mitsúnmi uni itsin ñu 'aia isquin a uni 'uchoia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi, mitsúnribi caramina uisa ñu 'ai quixun isti 'icën. Mitsun —min usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun uni itsi cacë

'ixunbi usaribi oquin 'aia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi mitsúnmi bêtsi uni 'uchocésaribi oquin mitsu 'uchoti 'icën. ³ Bêtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icëbi sinaniman. Ēnëx ca êsa 'icën. Bêtsi uníxa aín bêru xamënu i sani charamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bêru xamënu 'icësa 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bêtsi unin bêru xamënu 'icë i sani charamaratsu a sinánquinbi axa mitsun bêru xamënu 'icë i mo sinaniman? ⁴ ¿Mitsun bêru xamënu 'icë i mo mëníoquin bicëma 'ixun caramina uisa cupí —i sani charamaratsu min bêru xamënu 'icë camina 'ë bimiti 'ai —quixun bêtsi uni cati 'ain? ⁵ Mitsun pain mitsun bêru xamënu 'icë i mo a bitancëxun camina upí oquin isquin bêtsi uni aín bêru xamënu 'icë i sani charamaratsu bixunti 'ain.

⁶ An Nucën Papa Dios timaquin aín bana cuaisama tancë uni camina 'ën mitsu cacë banacama ñuixuntima 'ain, ñuixuncëxbia atux Nucën Papa Dios 'usani ami 'atimati banaí mitsumi nishquin mitsu 'atimoti rabanan. Usa unicamax ca an ñu upí pimicëxunbia uni 'uchítinën ami nishquin picésaribi 'icën. 'Ianan ca unían aín cënënu niia cuchin 'aisamaira cupicë ñu a amáquin chuoórucësa 'icën.

*Nucën Papa Diosbë banaquin a ñucáti Jesús quia bana
(Lc 11.9-13; 6.31)*

⁷⁻⁸ Camina 'unánti 'ain, ui unin cara Nucën Papa Dios ñucáquin caia a uni ca Nucën Papa Diosan 'inania. Ēsa ca: Bari bariquin ca unin ñu mēraia. 'Imainun ca unin bêtsi unían xëcuë taxcaia cuaquin a xubunu 'icë unin xëocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacëxun ca mitsun bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuëncë ñu mitsu 'axunti 'icën.

⁹ ¿Mix aín papa 'ixunbi caramina min bëchicënëan mi pán ñucácëxun maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹⁰ ¿Tsatsa mi ñucácëxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹¹ Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an a ñucácë uni a upí ñu 'inánti 'icën.

¹² Bêtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëncë, usaribi oquin camina min bêtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain. Usaquin 'anun ca Moisésnën cuënëo bana quia. 'Imainun ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo banaribi usai quia.

*Rabë ca bai 'icë quiáxa Jesús quia bana
(Lc 13.24)*

¹³⁻¹⁴ Ēsa ca. Anúan uni cuanti bai ca rabë 'icën, cha 'imainun chucúma. Bai cha anun atsínti, anúinra ca 'aisamaira uni cuania. A bain cuanx ca uni anu Nucën Papa Dios 'icëma nētë anuaxa 'aisamaira tēmērati, anu bēbati 'icën. Bêtsi bai chucúma, anun atsínti chucúma, anun ca 'itsamashi uni cuania. A bain atsínquiani cuantancëx ca uni nētétimoi Nucën Papa Diosan nētë upí anu abë 'iti 'icën. A bai chucúma anun camina mitsux cuanti 'ain.

*Aín bimi isquin uisa i cara quixun i 'unánti Jesús quia bana
(Lc 6.43-44)*

¹⁵ Bêtsi bêtsi unin ca mitsu parántisa tanquin —Nucën Papa Diosan sinánmicëxun cana mitsu bana ñuixunin —quíquinbi anbi sináncë bana ñuixunia. Usa unin ñuicë bana camina cuatima 'ain. A unicamax ca 'unánmaratsu ñuinasa 'aishbi anu nui tu mēu 'atima sinánñu 'aish pianancë ñuinasa 'icën. ¹⁶ Atun ñu 'acë isquin camina uisa uni cara quixun 'unánti 'ain. Ēsaribi ca. A cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma. ¹⁷ Usaribiti ca aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain aín bimi 'aisama 'icën. Aín íxa upí 'ain cuni ca aín

bimíxribi upí 'ia. ¹⁸ Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncē 'aish 'aisama 'ain ca aín bimi upí 'ima. ¹⁹ Apácēxbia upiti bimiama ca unin i rētancēxun nēēnia. ²⁰ Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icēn, a i cara upí 'icē, cara 'aisama 'icē quixun. Usaribi oquin camina unin ñu 'aia isquin asérabi cara Nucēn Papa Diosan uni 'icē quixun 'unánti 'ain.

Camabi uníxira Nucēn Papa Diosan nētēnu 'itima Jesús quia bana
(Lc 13.25-27)

²¹ An —mix camina 'ēn 'Ibu 'ai —quixun 'ē cacē unicama ax ca camáxira Nucēn Papa Dios naínu 'icē aín nētēnu abē 'itima 'icēn. An aín cuēēncēsabi oquin 'acē unicamax cuni ca anu abē 'iti 'icēn. ²² Anun ēnē nētēcama cēñúcē nētēn ca 'itsa unin 'ē cati 'icēn: Mix nun 'Ibu 'ain cananuna min cushínbi bana ñuixuan, min cushin ñunshin 'atima uninua chíquíanan cananuna min cushin uni itsin 'acēma ñu 'an. ²³ Quiabi cana atu cati 'ain: Mitsux camina 'ēn unima 'ain. Ñu 'atima 'acē 'aish camina mitsux 'ēbē 'itima 'ain. Ca cuantan.

Upí oquin 'acē xubu 'imainun 'atimaquin 'acē xubu Jesusan ñuia bana
(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

²⁴⁻²⁵ Usa 'ainbi ca an 'ēmi sínánquin 'ēn bana cuanan a bana quicēsabi oquin 'acē uni ax an upí oquin sínánxun masinuma matánu xubu 'acē unisaribi 'icēn. A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcēbē 'itsaira baca 'ēmainun 'aisamaira suñúan bēquiquinbi uisabi ocēma 'icēn. ²⁶ Usa 'ainbi ca an 'ēn bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicēsabi oquin 'acēma uni an upí oquin sínánxunma masinu xubu 'acē unisaribi 'icēn. ²⁷ A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcēbē 'itsaira baca 'ēmainun 'aisamaira suñúan bēquiquin puxuaxa. Usoquin ca aín itácamaribi tsasipaquin cēñuaxa.

²⁸⁻²⁹ An xuá 'ixun ca Jesusan Nucēn Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancēxa. An Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē unicaman banasamaira ca Jesusan bana 'iacēxa. Jesusan bana ñuixunquin sēñēoncēbē ca an aín bana cuacē unicama ratuti —usa bana cuacēma cananuna 'ain —quiacēxa.

8

Jesusan an aín nami chēquímicē 'insínñu uni pēxcúa
(Mr 1.10-45; Lc 5.12-16)

¹ Bana ñuixunquin sēñēontancēx matánuax cuantēcēnia ca 'itsa unin Jesús nuibiancēxa. ² Nuibiancēbē ca an aín nami chēquímicē 'insínñu unin amiquiquiani cuani rantin puruni tsóbuquin Jesús cacēxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aia tanquin 'ē pēxcuti 'ain.

³ Cacēxun aín mēcēnan ramēquin ca Jesusan 'insíncē uni cacēxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itēcēni motia.

Usaquian cacēxēshi moti ca aín ñucē nētēacēxa. ⁴ Pēxcutia ca Jesusan a uni 'ēsēquin cacēxa:

—'Ēn mi pēxcucē ñuiquin camina uinu 'icē unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina min nami pēxcúcē judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucēn Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pēxcúa quixun camabi unin 'unánun.

An Romanu 'icē capitán ñu mēēxuncē uni Jesusan pēxcúa
(Lc 7.1-10)

⁵ Usoquin 'atancēxa Jesús Capernuaúm ēmanu cuantēcēncēbē ca Romanu 'icē capitán achúshi, ax amiquiquiani cuancēxa. ⁶ Cuanquin ca ēsaquin cacēxa:

—An 'ë ñu mēēxuncē bēnā uni ca 'insíanxbi baquirucēma paē tani bēnēti 'ën xubunu racatata.

⁷ Quia ca Jesusan cacēxa:

—Cana a pēxcui cuanti 'ain.

⁸ Cacēxunbi ca capitānēn cacēxa:

—Mix cushi 'imainun 'ëx mi meura 'ain camina 'ën xubunu atsíntisama tanti 'ain. Usa 'ain camina cuanquinma ēnuxunbi 'ën ñu mēēmicē uni pēxcúnun cati 'ain. ⁹ Cana 'unan min banaxbi ca cushi 'icē quixun. 'Ën cana 'ën 'apun 'ë cacēsabi oquin 'ain. 'Ën suntárucamanribi ca 'ë bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacēx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacēx ca bētsix aia. An 'ë ñu mēēxuncē uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacēxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mēēmicē uni mixmi —ca pēxcúti 'icē —quicēbēshi pēxcúti 'icēn.

¹⁰ Usaía judíosma uni 'aishbi a capitán quia cuaquin ca Jesusan an a nuib-
iāncē unicama cacēxa:

—Aséribi cana 'ën mitsu cain, ēnē uníxa 'ēmi catamēcēsaribitia 'ia cana judío uni achúshibi iscēma 'ain. ¹¹ 'Ën cana mitsu cain, 'aisamaira judíosma unica-
maxribi ca aucüaxa bari urucē amiax uanan anúan bari cuabúcē amiaxribi unuxun 'aia. Ai ca anua Abraham, Isaac, Jacob, 'imainun axa 'ēmi catamēcē judíos unicama 'icē, anu acamabē Nucēn Papa Diosan nētēnu 'iti 'icēn. ¹² Usaía atux 'imainun ca judíos unicama axira Nucēn Papa Diosan nētēnu 'iti 'aishbi 'ën bana cuaisama tancē, acamax ēman 'icē bēanquibucē anu 'iti 'icēn. Anuax ca anu 'icē unicamabē tēmērai bēnēti inti 'icēn.

¹³ Usaquin unicama catancēxun ca Jesusan capitán cacēxa:

—Camina min xubunu cuanti 'ain. 'Ëmi catamēquinmi 'ën usoquin 'axúnun quixun 'ë cacēsabi oi ca min uní pēxcutia.

Jesús ēsai quicēbēshi ca capitanēn ñu mēēmicē uni anu 'aishmabi pēxcüacēxa.

Pedronēn nachi Jesusan pēxcüa

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Usaquin cabiani Pedronēn xubunu cuanxun ca Jesusan Pedronēn nachi 'itsisan 'i racacē mēracēxa. ¹⁵ Mēraxuan aín mēcēn mēēcēxēshi ca aín 'itsis nētēacēxa. Usocēxēshi pēxcuti niruxun ca atu pimiacēxa.

'Itsa uni ñucē Jesusan pēxcüa

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ A nētēnbi ca bari cuabúcēbēa bēbáquishbucēbētan a ēmanu 'icē unica-
man ñunshin 'atimañu unicama an pēxcunun Jesúsnu bēacēxa. Bēia ca Jesu-
san aín banáinshi ñunshin 'atimacama uninua chiquíanan uni ñucēcamaribi pēxcüacēxa. ¹⁷ Isaías quiásabi oquin ca usaquin 'acēxa, ēsai quicē: “An ca nun ñucē pēxcüanan an nu paēcócama nu tērēcaxuanxa”.

—Aín unicamax ca ax cuēñcēsoi 'ima Jesúsmishi sinánti 'icē —quicē bana

(Lc 9.57-62)

¹⁸ 'Aisamaira unían nēbētsioracēxun oquin ca Jesusan aín 'unánmicē uni-
cama cacēxa:

—'Ucē manan cuanun ca cuan. ¹⁹ Usaquian cacēbē anu cuanquin ca an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē uni achúshinēn Jesús cacēxa:

—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibē cuanti 'ain.

²⁰ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ñu pēchiñunēxbi ca anua batsi oti nañu 'icēn. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icēn. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbē cuantima 'ain.

²¹ Caia ca bëtsi uniribi an aín bana cuacë, an cacëxa:
—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pan cuainsa tanin. A bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.

²² Quia ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ëmi sinánan 'ëbë cuanti 'ain. Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun éanan camina 'ëbë cuanti 'ain.

Bëchun 'imainun suñuan Jesusan nëtëmia
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Usaquin cabiania 'ucë manan cuanux manë nuntinu 'iruquiancëbë ca aín 'unánmicë unicomaxribi 'iruacëxa. ²⁴ 'Iruquiani cuanía Jesús 'uxánbi suñuan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni ca 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa.

²⁵ Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicomam Jesús bësúnuquin cacëxa:

—Nu ca iëmit, cananuna nanëtin.

²⁶ Quia ca Jesusan bësúnuquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtin? Mitsun camina Nucën Papa Diosan ca asërabí nu bërúanquin 'aquinia quixun sinaniman.

Cai niruquin ca suñuan —ca nëtët —canan parúmpaparibi —ca bucbut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñu nëtëishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa. ²⁷ Usoia isi ca aín 'unánmicë unicama ratuti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñuanënbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

Ñunshin 'atimañu uni rabë Gadara menuxun Jesusan pëxcüa
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Usaquiani 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa. Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni rabëtan, anu uni maíncënuax uquin Jesús mëracëxa. A uni rabëtan ca ñunshin 'atimañu 'aish uinu 'icë unínbia chichabiantisama 'ixun anun cuanti bai bëaraxun ui unibi anun inumiama 'icën. ²⁹ Usa 'ixun ca a isi munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:

—¿Uisati caramina Jesús, Diosan Bëchicë, min nu ubíoín? ¿Anúnmi nu masóti nëtë ucëma pan 'aínbi caramina nu ubíoí uan?

³⁰ Usaia 'imainun ca 'aisamaira cuchi atu 'urama pi bucuacëxa. ³¹ Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën Jesús cacëxa:

—Nu ënuaxuquin camina nux cuchicamanu 'inun nu xuti 'ain.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantan.

Cacëx ca ñunshin 'atimacama a uni rabënuax chiquíquianx cuchicamanu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqúi cëñúacëxa.

³³ Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicomam a 'urama 'icë ëma chanu abáquiani cuanxun anu 'icë unicomam usaia cuchicama 'icë ñuixuanan ñunshin 'atimañu uni rabëribi usai 'icë ñuixuancëxa. ³⁴ Ñuixunquin chanioia cuabiani ca a ëmanu 'icë unicomam aín ëma ëbiani Jesús isi riquiancëxa. Riquianxun isquin ca camaxunbi atun nëtënuaxa cuantánun Jesús cacëxa.

9

Uni ñucë niruquinbi tancëma Jesusan pëxcüa
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ A menuaxbi nuntin cuantëcëntancëx ca Jesús aín ëmanu bëbacëxa.

² Bëbacëbëa 'itsa uni timëcëbëtan ca raírinën uni achúshi ñucë nirucuaínquinbi tancëma bacëtinu racánxun bëacëxa. Bëquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti

'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Chuámashi ca 'it. Min 'uchacama ca tērēncë 'icën.

³Usaquian caia cuaquin ca anu 'icë an Moisésnën cuēñëo bana 'unáncë uni raírinën sináncëxa: Ëñë unix ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tērēnti 'icën.

⁴Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ⁵Ëñ cana uni “Min 'uchacama ca tērēncë 'icë” quixun cananbi “Niruquiani ca cuantan” quixun-ribi cati 'ain. ⁶Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ëñë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tērēnti 'ai quixun.

Caquin ca Jesusan racábucë uni cacëxa:

—Niruquiani ca min bacëti bibiani min xubunu cuantan.

⁷Cacëxëshi ca niruquiani aín xubunu cuancëxa. ⁸Usai niruquiani cuania isi ca anu 'icë unicama racuëacëxa. Racuëquin ca —Nucën Papa Diosan aín cushi 'ináncëxun ca ëñë unin ñucë uni pëxcüanan aín 'uchacama tērëanxa —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiácëxa.

Jesusan Mateo aín uni 'inun ca [Ëñëx ca an ëñë quirica cuēñëo Mateo, abi 'icën.]

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹Usobiani cuantëcënquinbi ca Jesusan Mateo cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mërácëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—Ëñ mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Jesusan cacëxëshi ca Mateo niruquiani ami sinani abë cuancëxa.

¹⁰Cuanquin ca Jesúsëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Mateonën buáncëxa. Buáncëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi atubëtan pi bucüacëxa. ¹¹Jesúsëtan a unicaman piia isquin ca aín 'unánmicë unicama fariseo unicaman ñucáquin cacëxa:

—¿Usa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicamabëtan pin?

¹²Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëñima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturúan a ronti cuëñia. ¹³Usaribiti cana 'ën an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxibi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inúxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën. Usa cana 'ëx 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, uisai quicë cara Nucën Papa Diosan bana ëñëx 'icë quixun: “Unían 'ë rabianan aín 'ucha tērēncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroiá isi cuëñcësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëñin”.

Pima samáti ñuiquin ñucácëxun Jesusan uni ca

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicaman anu cuanx Jesús cacëxa:

—Nux cananuna Nucën Papa Dios sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samatin. Fariseo unibunëxribi ca usaribiti pima samatia. ¿Usa 'ainbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

15 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An biti xanua unin bicëma pan 'ain cara axa abë nuibanancë unicama ax a unibë 'aish masá nuituti 'ic? Ca masá nuitutima 'icën. Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquin a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pima. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

16 Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanen Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia. 17 Ësaribi ca: Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubincë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë, ñuina xacá chumusa oquin ácë iónushi 'aruti 'icën, asábi 'inun.

Xanu 'insincë pëxcüanan Jesusan Jairoñen bëhicë bamacëbi baísquimia (Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

18 Juanën 'unánmicë unibubëa Jesús banacëbëbi ca anua judíos unicama timëcë xubunu 'icë 'apu, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin ca aín bëmánon rantin purúnquin Jesús cacëxa:

—Ën ini bëhicë ca bërí bamaxa. Bamacëbi camina mix 'ëbë cuanxun a ramëti 'ain. Min ramëcëxëshi ca asábi 'inux baísquiti 'icën.

19 Cacëx niruia abë cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi Jesús bë cuancëxa.

20-21 Cuaniabi ca xanu achúshi ñucë, ax mëcën rabë 'imainun rabë baritia imia 'aishbi aín imi nëtécëma, an —aín chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai — quixun sinánquin, a caxu cuanquin Jesusan chupa cuëbí ticacëxa. 22 Ticaia tani niracëti cuainacëquin ca Jesusan a xanu mëraquin cacëxa:

—Camina chuámarua 'iti 'ain. 'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcüan.

Cacëxëshi ca pëxcüacëxa.

23 Usobiani cuanx ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Jairo, aín xubunu bëbacëxa. Bëbaquin ca Jesusan, xanu ñucë a maíncëbëtan an 'ati unicaman pacun bana otishi 'ixun caínmainun 'aisamaira uni rarumati sharatia cuaquin isacëxa. 24 Usaria isquin ca Jesusan cacëxa:

—Ënuax ca chiquít. A xu xanu ca bamacëma 'icën. Ca 'uxaxa.

Ësaquin cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 25 'Usáncëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús anua xu xanu 'icë anu atsínxun aín mëcën biacëxa. Bicëxëshi ca tsoruacëxa. 26 Usa 'ain ca Jesusan usaquin ñu 'aia anu 'icë unicaman chanioia a menu 'icë unicaman cuacëxa.

Bëxuñu uni rabëa Jesusan bëpëxcüa

27 Usobiani anuax cuaniabi ca uni bëxuñu rabëtan Jesús caticabianquin munuma cuëncëonquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, nu nuibaquin ca nu pëxcut.

²⁸ Cacëxa xubunu atsíncëbë ca a bëxufnu uni rabëtaxribi 'atsínquiani Jesús rapasu cuancëxa. Cuania ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina sinanin, 'ën cana mitsu pëxcuti 'ai quixun?

Cacëxun ca a unin cacëxa:

—Camina nu 'ati 'ain.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín bëru mēëquin cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën cana mitsu bëmënioti 'ai quixun sináncësabi oquin cana mitsu 'ati 'ain.

³⁰ Usaquian cacëx ca bënëtishi bëmëniocacëxa. Bëmëniocatia ca Jesusan cacëxa:

—Unían 'ën mi ësoquin 'acë ënë 'unánxunma 'anun camina ui unibi ñuixuntima 'ain.

³¹ Usaquian Jesusan cacëxunbi ca a uni rabëtan cuanquin a nëtënu 'icë unicama chaniocëxa.

Bañañuma unia Jesusan banamia

³² Bëxufnu 'icëa pëxcucë uni rabëtaxa cuancëbëtan ca uni raírinën achúshi uni ñunshin 'atimanëan bañañuma 'imicë a Jesúsnu bëacëxa. ³³ Bëia ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëbë ca a uni bañañuma 'iá 'aishbi banacëxa. Usaria isi ca anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:

—Nun nëtë Israel anuxunbi ca uínbi ësa ñu isáma 'icën.

³⁴ Quia unicama ratúmainun ca fariseo unibunëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apun cushínshi ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.

Jesús uni bana ñuixuni bëtsi bëtsi ëmanu caun

³⁵ Usotancëxun ca ëma chacamanu 'imainun ëma chucúmaracamanuribi cuanquin anua judíos unicama timëti xubucamanu atsínquin anu timëtia Jesusan bana ñuixuancëxa. Bana ñuixunquin ca —'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana unicama ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni ñucëcamaribi pëxcuquin an paëocëcama térécaxuancëxa. ³⁶ Uinu cara Jesús 'icë anubi ca 'aisamaira uni 'iacëxa. Usai 'ia an atu Nucën Papa Dios ñuiquin 'unánmianan ami sinánun 'aquinti 'aíma 'ain ca axa piánancë ñuinacan ubíocëxa 'aracacë ñuina, an a bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain, bënëti sináncasmai 'icësaribiti 'iacëxa. Usaia 'ia atu isquin ca Jesusan a unicama nuibacëxa. ³⁷ Nuibaquin atu 'aquinsa tanquin ca Jesusan aín 'unicamicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira uníxa ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënua 'aisamaira ñu bimi 'aímbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icën. ³⁸ Usa 'ain camina Nucën Papa Dios, axa 'ëmi sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi oquin.

10

Aín 'unánmicë unicama 'iminuxun Jesusan męcën rabë 'imainun rabë uni caísa

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë uni męcën rabë 'imainun rabë a timëxun cacëxa:

—'Ën cushi cana mitsu 'inanin. Anun camina ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi pëxcuti 'ain.

² A usaquin cacë unicamax ca 'iacëxa Simón 'icëbi Pedroribi cacë, 'imainun aín xucën Andrés. 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobo cacë a 'imainun

aín xucën Juan 'iacëxa. ³ Raírinëx ca Felipe cacë 'imainun Bartolomé cacë 'imainun Tomás 'imainun Mateo, an 'apu buánmiti curíqui bicë, acama 'iacëxa. 'Imainun ca Jacobo, Alfeonën bêhicicë, a 'imainun Lebeo 'icëbi Tadeoribi cacë a 'iacëxa. ⁴ 'Imainunribi ca Simón axa judíos unibun rabanan nëëti banacë, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

*Unicama bana ñuixunun Jesusan aín 'unánmicë unicama xua
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6; 10.3-11)*

⁵ Aín 'unánmicë unicama caístancëxun ca unicama bana ñuixuntanun xunuxun Jesusan ésaquin cacëxa:

—Camina anu judíosma unibu 'icë nētënu cuantima 'ain. Samaria nētënu 'icë émacamanuribi camina cuantima 'ain. ⁶ Israel unicama axa 'ëmi sinánti 'aíshbi 'ëmi sináncëma acama 'ëmi sinánun 'aquini camina cuanti 'ain. Atux ca 'ëmi catamëcëma 'aish 'ibuñuma carnerosa 'icën. ⁷ Cuanquin camina —anúan Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiti nētë ca 'urama 'icë — quixun caquin bana ñuixunti 'ain. ⁸ Ñuixuanan camina 'insíncë unicama pëxcüanan uni bamacë baísqumianan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni asábi 'itëcënnun pëxcüanan uninua ñunshin 'atima chiquínti 'ain. 'Ën cana anúnmi uni 'aquinun cushi 'inánquin mitsu cupíomicëma 'ain. Usa 'ain camina mitsúnmi 'aquincë uni cupí ñucátima 'ain.

⁹ Curíqui camina buántima 'ain. ¹⁰ Camina burasa ió anun min ñu buánti bitima 'ain. Camina rabé tari 'imainun bêtsi taxaca 'imainun min tsati buántima 'ain. An unicama 'aquincë uni a ca a 'aquincë unin aín piti 'imainun aín cuëncë ñu 'inánti 'icën. Usa 'ain camina ñu buanima usashi cuanti 'ain.

¹¹ Cuanx émanu bëbaquin camina isti 'ain, ui unin cara upí oquin min bana ñuixuncëxun cuaisa tania. A unin xubunushi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a émanuax cuanti nētëa utámainun. ¹² Anu 'iti xubunu atsíntancëx camina —chuámashi ca 'ican —caí anu 'icë unicamabë nuibananti 'ain. ¹³ Usaími 'icëbé ca a xubunu 'icë unicama mitsubë upí 'ixun min bana cuati mitsúxmi anu 'icë cupí cuëñi chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquin an mitsun bana cuaisama tancë unicamax usai 'itima 'icën. ¹⁴ Uinu 'icë émanu 'icë unicaman cara, uinu 'icë xubunu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, anuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani bêtsi émanu cuanti 'ain. ¹⁵ Asérabi cana 'ën mitsu cain, Sodoma émanu 'icë unicama 'imainun Gomorra émanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaira oquin castíancë ca an a émanu 'icë unicama mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.

Mitsumi ca uni nishti 'icë quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama ca

¹⁶ 'Ën cana carnero 'inúan nëëcë nëbëtsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin. Nëëquin ca 'inúanën carnero binuxun bëarati 'icën. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcë unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian sináncëbé camina bërúancati 'ain, runu 'icësaribiti. Bërúancanan camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë 'atimonantima 'ain, numacuru 'icësaribiti. ¹⁷ Axa mitsumi nishcë unicaman ca judíos unibunën 'apucamanu mitsua 'atimonun buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun mitsu rishquiti 'icën. Usa ca uni 'icë quixun 'unani camina ami catamëtima bërúancati 'ain. ¹⁸ 'Ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishquin judíosma unibunën 'apunu mitsu buánti 'icën, ami mitsu

ñui manánuxun. Usocëxunbi camina a 'apucama 'imainun judíosma uniburibi 'ën mitsu 'unánmicë banacama ñuixunti 'ain. ¹⁹ A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti 'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi banacëbëtainshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën. ²⁰ Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnbi sináncë banan camina banatima 'ain, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quiti 'ain.

²¹ 'Ëmi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëhçicëbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëhçicënën ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën.

²² Mitsúxmi 'ëmi sináncëbë ca axa 'ëmi sináncëma unicamax mitsumi nishti 'icën. Usa 'ainbi ca an uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën. ²³ Achúshi ëmanuxun bana ñuixuniabi unin mitsun bana cuaisama tanquin bëtsi bëtsi ocëx camina bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Anuxunribi bana ñuixunía unin mitsu bëtsi bëtsi ocëx camina anuaxribi bëtsi ëmanu cuanti 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu cain, anu Israel unibu 'icë ëmacamanuxun mitsun unicama bana ñuixuncëma pain 'ain cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx utëcënti 'ain.

²⁴ Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni inuima. Usaribiquin ca an ñu mëëxuncë uni an, an a ñu mëëmicë uni inuima. ²⁵ Mitsux 'ën 'unánmicë unicama 'ain ca axa 'ëmi nishcë unicamax mitsumiribi nishti 'icën. Atúan 'ë bëtsi bëtsi ocësaribi oquin ca mitsuribi bëtsi bëtsi oti 'icën. Atun 'ë ñunshin 'atimanën cushi, Beelzebú, caquin anëquin ca mitsúxmi 'ën unicama 'icë, mitsuribi usaribi oquin anëti 'icën.

*Úimi caranuna racuëti 'ai quiáxa Jesús quia
(Lc 12.2-9)*

²⁶ Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama bana ñuixuntanun xuquin cacëxa:

—Unían mitsu bëtsi bëtsi ocëxbi camina an mitsu bëtsi bëtsi ocë unicamami racuëtima 'ain. Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unëxun 'acëxbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. ²⁷ 'Ën mitsu imëribi cacë banacama camina camabi unían cuanun ñuiti 'ain. Ñuianan camina mitsun xubunuxun 'ën mitsu cacëcamaribi camabi unían cuanun ëmánxun ñuiti 'ain. ²⁸ An uni bëtsi bëtsi oquin bamamicë unicamami camina racuëtima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca unin bëru ñunshin bamamitima 'icën. Usa 'ain camina usa unimi racuëtima Nucën Papa Dios, an uni aín cushinbi bamamianan aín bëru ñunshinribi manë tsi anuaxa xënbua 'ainbi tëmëratí anua 'inun 'imíti amishi racuëti 'ain.

²⁹ 'Isáratsu ca cupíma 'icë unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin rabë bití 'icën. Chamaratsu 'aisha aín cupí 'itsamashi 'icëbi ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi isia. Usaquian bërúancë 'aish ca Nucën Papa Dios cuëncëbëma bamaima. ³⁰ An 'isácama bërúancë Nucën Papa Diosan ca mitsuribi camabi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. ³¹ Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu bërúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisá tancëxbi racuëtima 'ain.

*—'Ëx cana Jesúsnan 'ai —quiáx quicë uni ñuicë bana
(Lc 12.8-9)*

³² Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Axa an 'ēn bana cuacēma unicaman cuanun 'ē űui, —'ēx cana Jesusan uni 'ain —quicē uni a űuiquin cana 'ēnribi, —ax ca 'ēn uni 'icē —quixun 'ēn Papa Dios naínu 'icē a cati 'ain. ³³ Usa 'aínbi cana axa 'ēmi rabini, —'ēx cana Jesusan unima 'ain —quicē uni a űuiquin, —ax ca 'ēn unima 'icē —quixun 'ēn Papa Dios naínu 'icē cati 'ain.

*Axa ami sináncēma unix ca Jesusan unimi nishti 'icē quicē bana
(Lc 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—'Ēx uá 'ain ca camabi unix bētsibē bētsibē nuibananti 'icē quixun mitsun sináncēxi ca usama 'icēn. 'Ēx uá 'ain ca axa 'ēmi sinántisama tancē unicaman axa 'ēmi sináncē unicama nuibatíma, ami nishquin 'atimoisa tanti 'icēn. ³⁵ 'Ēx uá 'aian 'ēmi catamécēbē ca bētsi bētsi unix aín papami nishti 'icēn. Usaribiti ca xanu raírinēx 'ēmia catamécēbē aín titami nishti 'icēn. 'Ēx ēnē nētēnu uá 'aian 'ēmi catamécēbē ca xanux aín űemi nishti 'icēn. ³⁶ Usa 'ain ca axa 'ēmi catamētia oquin unin aín aintsibi 'atimoti 'icēn.

³⁷ 'Ēn unicaman ca aín papa, aín tita nuibati 'icēn. Nuibatibi ca atu nuibacēsamaira oi 'ēmi sinánti 'icēn. Usai 'ēmi sináncēma 'aish ca 'ēn unimasa 'icēn. Usaribiti ca 'ēmi sináncēsamaira oquian aín bēchicē nuibacē uni ax 'ēn unimasa 'icēn. ³⁸ —A 'ai bamanuxunbi cana Jesúsmi catamēti bana ēnquinma 'ai —quixuan an sináncēma uni ax ca 'ēn uni 'itima 'icēn. ³⁹ Uix cara aín cuēncēsa oquin 'ai ēnē nētēnu upitax tsótishi sinania ax ca Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn. Usa 'aínbi ca uinu 'icē unin cara ēnē nētēnushi upitax tsóti sinánquinma 'ēmi catamēquin 'ēx quicēsabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucēn Papa Diosan nētēnu abē 'iti 'icēn.

*Uicama cara Nucēn Papa Diosan cuploti 'icē quicē bana
(Mr 9.41)*

⁴⁰ Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—An mitsun bana cuacē uni an ca 'ēn banaribi cuatia. An 'ēn bana cuacē uni an ca Nucēn Papa Dios, an ēnē nētēnu 'ē xua, aín banaribi cuatia. ⁴¹ Asérabi 'ēnan 'ixuan 'ēn unin 'ē űuiquin bana űuixunia cuaquin ca uni itsin sinánti 'icēn, —a banax ca asérabi Nucēn Papa Diosan sinánmicēxa quicē 'icē —quixun. Usaquin sinani ca a bana quicēsabi oi 'iti 'icēn. Usa uni ca an bana űuixuncē unia iscēsaribi oquin Nucēn Papa Diosan upí isia. Usaribi oquin ca an upí uni isquin —ax ca asérabi Jesúsmi catamécē uni 'icē —quixun sinánquin a nuibaquin aín bana cuacē uni a Nucēn Papa Diosan upí isia, upí uni iscēsaribi oquin. ⁴² Ax 'ēn uni 'aísha 'ēmi upiti catamécē 'icēmabi axa shimaia isquin —ax ca Jesucristonēn uni 'icē —quixun sinánquin 'umpax 'inancē uni a ca Nucēn Papa Diosan upí isia.

11

*Juan an unicama nashimicē an aín 'unánmicē uni Jesús isnun xua
(Lc 7.18-35)*

¹ Aín 'unánmicē unicama an űuixuncē bana unicama űuixuntanun catancēx ca Jesús anribi Galilea menu 'icē ēmacamanuxun bana űuixunux cuancēxa.

² Usai 'imainun ca sipunu 'ixun Juan, an uni nashimicē, an Jesusan űu 'aia űuicania cuacēxa. Cuaquin ca aín uni raíri Jesús istánun quixun xuacēxa, asérabi cara ax utia judíos unibunēn caíncē a 'icē quixuan isnun. ³ Xucēx cuanxun ca Juanēn cacēsabi oquin űucáquin Jesús cacēxa:

—¿Mix caramina asérabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bêtsi uníxa uti nun caínti 'ain?

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. ⁵ Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu unínbí ca bërí isia, aín niti bêtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquímicë 'ínsínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísqüia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iëti bana cuatia. ⁶ Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima, ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëñia quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

⁷ Juan, an unicama nashimicë, aín unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bêtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën? ⁸ ¿Ax usama 'ain caina añu isi cuancën? ¿Upíra 'aísha cupíra chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíra 'aísha cupíra chupa pañucë unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia. ⁹ ¿Usa uni isi cuánima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicaman ñuixuan bana 'íasamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën. ¹⁰ Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías cuëñëomiacëxa, ësai quicë: A caxumi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.

¹¹ Usaquin cuëñë bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'íasamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicamax 'íasamaira Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'íasamaira 'icën.

¹²⁻¹³ Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu quín ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë ax ca uaxa quiax quíquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamécë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania. ¹⁴ Mitsun asérabi cuaisa tanquin camina 'unánti 'ain, Elías ca uti 'icë quicë bana ax ca Juan ñui quíá 'icën. A bana quíásabi oi ca Juan, an unicama nashimicë, ax Nucën Papa Diosan mënfosabi oi uaxa. ¹⁵ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín naitunëbni sinánquin cuati 'icën.

¹⁶ Èsaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ènë nëtënuu bërí bucuë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timécë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia: ¹⁷ “Cuai chirini cuëñun nun paca bana ocëbëbi camina masá sináni cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacécë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sináni usaribi 'isama tan”. ¹⁸ Usaribi ca ënë nëtënuu bucuë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mësçú picëma 'ianan ñu xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa.

¹⁹ Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchafu unicamabë nuibanania —quixun. Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xua, an 'acë ñucamax asábi 'icën. Usa ca quixun ca axa ami sináncë unicaman 'uania.

Axa bëtsi bëtsi ëmanuax ami sinántisama tancë unicama Jesusan ca (Lc 10.13-15)

²⁰ Usaquin catancëxun ca Corazín 'imainun Betsaida 'imainun Capernaúm a ëmacamanuax ucë unicama, atun ëmanuxun bana ñuixuanan uni itsin 'acëma ñu 'acëbëbia aín bana cuati ami sinanacëma, a unicama ësaquin Jesusan cacëxa: ²¹—Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa. ²² Usa 'ain cana mitsu cain, anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën ca Tiro 'imainun Sidón 'icë unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin casticanti 'icën. ²³ Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain. Mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquian Sodomanuxunribi 'acë 'ain ca aín 'uchacama ëni anu 'icë unicama nëncëma 'iá 'itsíanxa. ²⁴ Usa 'ain ca anúan camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën Sodomanu 'icë unicama 'ásamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. 'Uchoquin ca a ëmanu 'icë unicama 'acësamaira oquin mitsu 'ati 'icën.

—Chuámarua tani cuëënux camina 'ëmi catamëti 'ai—quixun Jesusan ca (Lc 10.21-22)

²⁵ Catancëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan. ²⁶—Ñu 'unánma ca —quixun unin sináncë unicaman min 'imicëxun 'ën bana cuati camina cuëëan.

²⁷ Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë unínbi ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'uania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi 'uania. ²⁸ Nucën Papa Diosan mi upí isnun quixun 'aisamaira ñu 'anan unin cacë ñuribi 'ai bënëti atsáncë 'ixun camina 'ëmi catamëquin 'ën mi 'aquinun 'ë cati 'ain. Cacëxun cana a ñucama mëníoquin 'ënan 'aishmi tanti 'icësaribitimi upí oquin sinani cuëënun mitsu 'imiti 'ain. ²⁹ Mitsúxmi cuëënia cana uisari caramina upí 'iti 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'ain. Ñu caquinma cana tëmëraqammami 'ati sënëinshi 'ëx cuëëncësabi oi 'inun mitsu 'imiti 'ain. 'Imixun 'ën 'aquincëx camina upí oquin sinani chuámashirua tani cuëënti 'ain. ³⁰ Mitsúxmi 'ënan 'ain ca 'ën mitsu 'aquincëx mitsun 'ati ñux 'aisa 'icën.

12

Anun ñu mēētima nētēan Jesusan 'unánmicē unicaman trigo bēru piá ñuicē bana

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Usaquin catancēx ca anun ñu mēētima nētēn Jesús bain anu trigo 'apacē naēn cuancēxa. Abē cuanquinbi ca aín 'unánmicē unicaman piisa tanquin trigo bēru pēccēcē sirícaquin bixun piacēxa. ² Usoia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacēxa:

—Ca is, anun ñu mēētima nētēn usaquin ñu 'ati 'aínmabi ca min 'unánmicē unicaman usoia.

³ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Mitsun caramina Davidñēn ca 'acēñuma 'ixun axa abē cuancē unicam-abētan ēsoquin ñu 'acēxa quixun cuēñēo bana a iscēma 'ain? ⁴ Davidñēn ca 'acēñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icē pán, Nucēn Papa Diosan isti oquin nancē, a bixun piacēxa. A panēxa judíos sacerdotenēinshi piti 'aían uni itsin piti 'icēmabi ca sacerdotenēn 'ināncēxun David 'imainun abē 'icē unicaman piisa tanquin piacēxa. ⁵ ¿Mitsun caramina judíos sacerdotecama ñui quiá cuēñēo bana a iscēma 'ain? Bēsi nētēn 'acēsaribi oquin ca anun ñu mēētima nētēnribi anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun an 'ati ñucama 'acēxa. Usoquin 'aíbi ca 'uchama 'icēn. ⁶ Ēn cana mitsu cain, anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu Moisésñēn ñuiasamaira ca a 'ēn mitsu cacē bana ēñēx 'icēn. ⁷ Nucēn Papa Diosan bana ca ēsai quia: “Unían 'ē rabianan aín 'ucha tērēncē 'inuxun 'aracacē ñuina rēxun xaroiá isi cuēñēcēsamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin axa 'aquina 'icē 'aquinia isi cuēñēnin”. A bana cuacē 'aish camina 'ēn 'unánmicē unicaman trigo bēru bixun piia isi manāncēma 'itsían. ⁸ Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ēn anun ñu mēētima nētēn cara añu 'ati 'icē quixun uni cati 'ain.

Aín mēcēn bamacē unia Jesusan pēxcūa

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Anuax cuanx ca Jesús anua judíos unicama timēti xubunu cuani atsiancēxa. ¹⁰ Anu ca uni achúshi aín mēcēn amo 'icē bamacē 'iacēxa. A uni isquin ca fariseo unicaman —Jesús, an ca nux quicēsama oquin 'aia —quíax ami manāncatsi quixun sinánquin —¿anun ñu mēētima nētēn uni ñucē pēxcuti cara asábi 'ic? —quixun ñucácēxa. ¹¹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Micama uinu 'icēn caramina anun ñu mēētima nētēan mitsun 'aracacē ñuina quinu nipacētia biquinma isēshiti 'ain? Camina isēshiquinma biti 'ain, ¿usa cat? ¹² 'Aracacē ñuinasamaira ca uni 'icēn. Usa 'ain ca anun ñu mēētima nētēn uni pēxcuti asábi 'icēn.

¹³ Catancēxun ca Jesusan, uni aín mēcēnmi ñucē cacēxa:

—Ca mēshpat.

Cacēx mēshpatishi ca mēpēxcūacēxa, aín mēcēn itsisaribi upí 'itánun.

¹⁴ Usocēbē chiquíquiiani cuanx ca fariseo unicama Jesús ñui uisoxun 'ati cara quíax 'ēsēnancēxa.

An Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unín Cristo ñuiquin cuēñēo bana

¹⁵ Usax ca fariseo unibu 'ēsēnania 'unánbiani Jesús anuax cuancēxa. Cuancēbē ca 'itsa uni abē cuancēxa. Cuania ca Jesusan uni ñucēcama pēxcuquin, ¹⁶ —an ca usoquin ñu 'aia quixun camina 'ē chaniotima 'ai —quixun cacēxa. ¹⁷ Nucēn Papa Diosan 'amicēxuan a ñuiquin Isaíasñēn cuēñēosabi oi ca Jesús 'iacēxa, ēsai quicē:

18 Ēnēx ca 'ēx cuēñcēsabi oquin 'anun 'ēn caiscē 'ianan 'ēn nuibairacē a 'icēn. A isi cana cuēñnin. 'Ēn cushi cana a 'inánti 'ain. 'Ináncēxun ca judíosma unicamaribi uisoquin carana 'ēn atúxa upí 'inun 'imíti 'ai quixun ñuixunti 'icēn. Ñuixuanan ca 'ēn cana camabi unían ñu 'aia isquin uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ai quixun ñuixunti 'icēn. 19 Ax ca unicamabē cuēbicanantima 'icēn, ca cērúanantima 'icēn. Bain cuani munuma cuēñcēni banaquin ca unicama cuamitima 'icēn. 20 Pēcú pēchi sitan oquin pēsínpacē a ca xanun 'aisama 'icē putia. Usa 'aínbi ca 'ēn Bēchicēnēn uni 'aisama 'aísha 'uchañu 'aíshbi ainan 'iisa tania cuantánun xutima 'icēn. Lamparín bēnabuti cuñcēsa ca axa ami sinanibi ami cushiiracēma uni ax 'icēn. Usa unibi ca ainan 'iaxma cuantánun xutima 'icēn. Anun camabi ñu 'aisamacama cēñuti nētē utámainun ca aín cushínbi ami catamēcē unicama 'aquinti 'icēn. 21 Judíosma unibunēxribi ca ami catamēti 'icēn, an ca atu 'aquinia quixun 'unani.

Ñunshin 'atimanēn cushin ca Jesusan ñu 'aia quíaxa fariseo unicama quia (Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 Usai 'icēbētan ca uní achúshi ñunshin 'atimanēn 'imicēxa bēxuñu 'ianan banañuma, a Jesúsnu unin bēacēxa. Bēia Jesusan pēxcucēxun ca banaquin isacēxa. 23 Jesusan usoia isi ca anu 'icē unicamax ratuti sináncasmai canañcēxa:

—¿Ēnē unix cara asérabi Davitan rēbúnqui, axa uti nun caíncē, a 'ic?

24 Jesusan usoquin ñu 'aia ñuicania cuati ca fariseo unibunēx quiacēxa:

—Ñunshin 'atimanēn 'apu, Beelzebú, an 'amicēxuinshi ca ēnē unin ñunshin 'atima chíquinia.

25 Usai quia aín sinan 'unánquin ca Jesusan fariseo unicama cacēxa:

—Ca ēsa 'icēn. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicē unibunēn cushicaman bētsi bētsi oquin sináncē 'ain ca a menu bucuē unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucu 'bētsibē bētsibē nuibananima 'acananí cēñutia. Usaribiti ca ēmanu 'icē unicamax bētsibē bētsibē nuibananima nishanani upitax bucuima cēñutia. Usaribiti ca aín aintsibē bucūaxbia nishanancē unicamax amanu amanu cuani tsuáqui nētétia. 26 Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanás, Beelzebúrubi cacē, an 'amicēxun isana ñunshin 'atima chíquinin. Usaími mitsux 'ē ñui quicē 'aínbi ca ñunshin 'atimanēn 'apúan ñunshin 'atima raíri chíquincēbē an 'amicēxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icēn. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanēn abē ñunshin 'atima chíquinima. 27 'Ēn ñunshin 'atimanēn 'apun 'amicēxun ñunshin 'atima uninua chíquincē 'ain, ¿cara mitsun unibunēn uín 'amicēxun ñunshin 'atima uninua chíquinin? Mitsun unibunēn ca mitsu cati 'icēn, ñunshin 'atimanēn 'apun 'amicēxunma ca Nucēn Papa Diosan 'amicēxuinshi unin ñunshin 'atima uninua chíquinti 'icē quixun. Usaquin cacēxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ē ñui quicē bana ax ca asérabima 'icē quixun.

28 Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'amicēxun uninua 'ēn ñunshin 'atima chíquincē 'ain camina 'unánti 'ain, Nucēn Papa Diosan ca axa 'ēmi catamēcē unicama ainan 'iminuxun ēnē menu unun 'ē xuaxa quixun.

29 Ēsa ca. Ui nēnbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu pain nēaxun cuni ca aín ñu bicuánti 'icēn. Usaribi oquin cana 'ēn aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chíquinin.

30 Ēsaribi ca. Unían bērúanquin timēcēma 'aish ca aín 'aracacē ñuinacama tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ēmia sinánun uni 'aquincēma uni an 'ēmi sinánxma 'inun uni 'imia.

³¹ Usa 'ain cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tërënti 'icën, amia 'atimati banacëribi. Usa 'ainbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni, a Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënima. ³² Axa uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënti 'icën. Usa 'ainbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tërënima, bamatancëxribi ca xënbua 'ainbi aín 'ucha tërëncë 'itima 'icën.

*Aín bimi cupíshi i 'unánti bana Jesusan ñuia
(Lc 6.43-45)*

³³ Ca ësa 'icën: Upí i 'apácëx ca aín bimi upí 'iti 'icën. I 'aisama 'apácëx ca aín bimi 'aisama 'iti 'icën. Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina 'ën ñu 'aia isquin 'unánti 'ain, uin cushin carana ñu 'ai quixun. ³⁴ Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti an uni picë runusaribi 'ain. Unix ca aín nuitu mëua sináncësaribi oi aín cuëbitan banaia. Mitsun nuitu 'aisama 'ain camina 'atimati banain. ³⁵ Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'ainbi ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. ³⁶ 'Ën cana mitsu cain, anúan an camabi unin 'acë ñucama isti nëtën ca Nucën Papa Diosan uisai cara banaxa quixun 'unánan uisa banan cara sinanima 'atimati banaxa quixun camabi uni 'unánti 'icën. ³⁷ Mitsun banacama 'unánquin ca Nucën Papa Diosan 'uchañuma caramina 'ain quixun isanan 'uchañu caramina 'ai quixun isti 'icën.

*'Aisama unicaman uni itsin 'acëma ñu 'anun Jesús ca
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)*

³⁸ Cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Min camina asérabi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'ai quixun nun 'unánun camina nun nu isnun uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ain.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'ainbi cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ènëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain. ⁴⁰ Jonás ax ca bacanu 'icë ñuina cha aín pucunu rabë 'imainun achúshi nëtë, 'imainun rabë 'imainun achúshi imëribi 'iacëxa. Usaribiti cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx rabë 'imainun achúshi nëtë, 'imainun rabë 'imainun achúshi imé matá quiniocë anu racáncë 'iti 'ain. ⁴¹ Nínive cacë émanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonásnën Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ènë nëtënu bucuçë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, Nínivenu 'icë unicaman ènë nëtënu bucuçë unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cacëma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai —quixun. ⁴² Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca cuëenquin aín bana cuacëxa. Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ènë nëtënu bucuçë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nëtën, a xanu 'apu an Salomonën bana cuacë 'ixun, ènë nëtënu bucuçë unicaman 'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën.

Anuax chiquicé anubi ñunshin 'atima cuantécēnti bana
(Lc 11.24-26)

⁴³ Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—Uninuax chiquítancēx anua 'umpax 'icēma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mēraquinma ca sinania ⁴⁴—anuax 'ēx chiquía anubi cana cuantécēnti 'ai —quixun. Sinánbiani cuani bēbaquinbi ca xubua unin maēnquin mēniócēx upí 'aíshbi 'ibuñuma usaribi 'icē anuaxa chiquía uni aín nuitu isia. ⁴⁵ Isbiani cuanxun mēcēn achúshi 'imainun rabē ñunshin 'atimaira mērabianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abē atsintécēnia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsíncē uni ax bēráma 'iásamaira 'ia. A uníxa 'icēsaribiti ca ēnē nētēnu bucucé unicamaxribi 'iti 'icēn, atuán 'ēn bana cuaisama tancē cupí.

Usaquin ca Jesusan cacēxa.

Jesusan ca amia sináncē unicama aintsí oia quicē bana
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Jesusan anu 'icē unicama bana ñuixunmainun uxun ca ēmánxun aín tita 'imainun aín xucéantun —Jesús bē cananuna banacatsi —quixun anu 'icē uni cacēxa. ⁴⁷ Caia cuaquin ca achúshi unin Jesús cacēxa:

—Mín tita 'imainun mín xucéantu ca ēman 'icēn. Ca mibē banatisa tania.

⁴⁸ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Uix cara 'ēn tita 'ic? ¿'Imainun cara uicamax 'ēn xucéantu 'ic?

⁴⁹ Úsai quiquin ca aín 'unánmicē unicama aín mēcēnan sanánquin cacēxa:

—Ēnē unicamax ca 'ēn tita 'imainun 'ēn xucéantu 'icēn. ⁵⁰ Uicaman cara Nucēn Papa Dios naínu 'icē ax cuēñcēsabi oquin 'aia, acamax ca 'ēn xucēn 'imainun 'ēn chirabacé 'imainun 'ēn tita 'icēn.

13

Bana itsi ñuicēsoi an ñu 'apácē uni ñui quicē bana
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ A nētēn xubunuax cuanx ca Jesús parúmpapa cuébi tsóbuacēxa. ² Tsóbucēbē ca 'aisamaira uni a nēbētsiorati timécacēxa. Timécēbē manē nuntinu 'irutancēxa Jesús tsómainun ca unicamax masinu bucubuacēxa. ³ Bucubucé ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiquin bana itsi ñuicēsoquin ñuiquin ēsaquin cacēxa:

—An ñu bēru 'apácē uni ca aín naēnu 'apáquin ñu bēru sacai cuanxa.

⁴ Sacacēx ca raírínēx anúan uni nicē me iru anu nipacēxa. Nipacēcē isbētsini uxun ca ñuina pēchiñunēn 'eaxa. ⁵ Raírínēx ca maparañu menu nipacēxa. Nipacēax ca me cēxtúma 'ain bēnētishi cooxa. ⁶ Coóxbi ca uruquian barin xarocēx aín tapun 'aíma 'ain chushi axa. ⁷ Raírínēx ca muxañu menu nipacēxa. Nipacēax coi ca 'iruaxa. Truxunbi ca muxan abē coquin mapurucēxun tuacēma 'icēn. ⁸ Usa 'ainbi ca raírí ñu bēru ax me upínu nipacēxa. Nipacēax coi canitancēxun ca upí oquin tuaxa. Tuacēx ca raírínēx aín bimi 'itsaira, cien 'iaxa, raírínēxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta 'iaxa, raírínēxribishi ca aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa. ⁹ An aín pabitan ēnē bana cuacē unin ca aín nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicēsoquin bana ñuiacēxa quicē bana
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ A bana ñuixuncēxun ca aín 'unánmicē uicaman Jesús nēbētsioraxun ñuicacēxa:

—¿Uisacasquin caramina bana itsi ñuicēsoquin ēnē unicama bana ñuixunin?

¹¹ Ñuicacēxun ca cacēxa:

—Uni itsián 'unaniamabi camina mitsun Nucèn Papa Diosan sinánmicèxun an 'unánmicè ñu 'unanin. Usa 'aínbi ca raíri unin 'unanima. ¹² An 'èn bana cuaquin a bana quicèسابi oquin 'acè uni a ca 'èn bana itsiribia cuanun Nucèn Papa Diosan 'unánmiti 'icèn. Usa 'aínbi ca an 'èn bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa 'unánxa quixun sináncè bana a camabi Nucèn Papa Diosan manumiti 'icèn. ¹³ 'Èn 'aia isquinbi ca atun 'èn cushi Nucèn Papa Diosan 'è 'ináncè a sinanima. Atun pabitan 'èn ñuixuncèxun cuaquinbi ca uisai quicè cara quixun 'unántisama tania. Usa 'ain cana acaman cuaisabi oquin ñuiquinma bana itsi ñuicèsoquin ñuin. ¹⁴ Isaíasnëan a unicama ñuiquin cuënëo bana quicèسابi oi ca usai 'ia, ësai quicè:

Mitsun pabitan 'èn bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërùn 'èn 'aia isibi camina 'èx cushiira 'aínbi 'èmi sinántima 'ain. ¹⁵ Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai quicè cara quixun 'unántisama tania. Atun bërúnbi 'èn 'aia isquinbi ca 'èx cushiira 'aínbi 'èmi sinántisama tania. 'Èmi sinanatia cana atu 'èn uni 'inun iëmitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.

¹⁶ Atúxa Isaías quíásabi oi 'èmi sinántisama tancëbëtanbi camina mitsun bërùn 'èn ñu 'aia isi 'èmi catamëtin. 'Èn bana camina mitsun pabitan cuaquin mitsun nuitu mëúribi upí oquin sinanin. Usa 'aish camina chuámarua tani cuëënin. ¹⁷ Asérábi cana mitsu cain, 'èx ucëma pan 'ain ca bëráma an Nucèn Papa Dios quicè bana uni ñuixuncè unicama 'imainun axa Nucèn Papa Diosmi sináncè unicamanribi —Cristo ca uti 'icè —quixun 'è ñuiquin cuënëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icè quixun istisa tanquinbi isáma 'icèn. Uisa bana caraná ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuma 'icèn.

Uisai quicè cara an ñu 'apácè uni ñui quicè bana 'icè quixuan Jesusan ñuia (Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ An ñu 'apácè uni ñui quicè bana uisai quicè cara quixun mitsu ñuixunmainun camina cuati 'ain. ¹⁹ Anúan uni Nucèn Papa Diosnan 'iti ènè bana aín pabitan cuaquinbia uisai qui quicè cara quixun upí oquin 'unáncëbëma uxun ca ñunshin 'atimanën 'apun bënënquinshi uni manumia. Usa banax ca anúan uni niti me iru anua nipacècè ñu bëru asaribi 'icèn. ²⁰ Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacècè asaribi ca raíri uni 'icèn. Usa unin ca Nucèn Papa Diosan bana cuati cuëënquin bënënquinshi —a bana quicèسابi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. ²¹ Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacècè ñu bëru tapun 'itsañuma asaribi 'ixun Nucèn Papa Diosan bana 'itsama nëtéinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin sinánan Nucèn Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin 'atimocèxun a bana manuquin ënia. ²² Muxañu menua nipacècè ñu bëru usaribi ca raíri uni 'icèn. A unicaman ca Nucèn Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicèسابi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ènè menu 'icè ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëënti 'ai —quixun sinani, 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëënia. Usa 'aish ca Nucèn Papa Diosan sináncëxbi ñu bëru 'apácëa coiabi chucun mapurucësa usaribi 'aish bimiñumasa 'ia. ²³ Me upí anua ñu bëru nipacècè usaribi ca raíri unicama 'icèn. A unicamax ca Nucèn Papa Diosan bana asérobi cuaquin a bana quicèسابi oquin 'acè 'aish me upínu 'apácè ñu bëru, axa coi canitancèxun upí oquin tuacè, asaribi 'ia. Raírinëx ca 'itsaira, cien, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsamashi, treinta, bimiñusa 'ia.

Unían ñu bëru upí 'apácënu uni itsin chucu 'aisama 'apácë ñuicë bana

²⁴ Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi unin ca ñu bëru upí aín naënu 'apáxa. ²⁵ 'Apánbi ca camabi uníxa 'uxan, anu cuanxun axa ami nishcë achúshi unin a naënu ñu bëru 'aisama 'apáxa, 'apábiani ca cuanxa. ²⁶ Usa 'ain ca ñu bëru 'apácë ax upí 'aish coi canitancëx bimiáxa. Bimiñu 'aínbi ca ñu bëru 'aisama axribi coi caniaxa. ²⁷ Usaía coia isibiani cuanxun ca an ñu mëëxuncë unicaman aín 'ibu ësaquin caxa: Min camina min naënu ñu bëru upí 'apan. ¿Usa cat? ¿Usa 'aínbi cara chucu 'aisama uisax coax? ²⁸ Cacëxun ca aín 'ibun caxa: Axa 'ëmi nishcë unin ca usaquin 'axa. Cacëxun ca an ñu mëëxuncë unicaman caxa: ¿Nunu a chucu 'aisamacama bëchiti cuanti cara uisa 'iti 'ic? ²⁹ Quia ca aín 'ibun caxa: A ëchíquin mina ñu 'apácë aribi ëchiti, usa 'ain camina chucu ëchítima 'ain. ³⁰ Anun aín bimi biti nëtë utámainun abëbi canitanun camina ënti 'ain. A nëtë ucëbëtan cana an naënu 'icë bimi biti unicama cati 'ain: Chucucama pain camina bëchítí 'ain. Bëchíxun camina nëënxun nëati 'ain. Ñu bëru upí 'apácë aín bimi bitancëxun camina anu ñu bimi bucúnti xubu anu upí oquin bucúnti 'ain.

Mostaza bëru ñui quicë bana

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë, an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icë quiax cana mostaza bëru ñui quin. Ca ësa 'icën. Axa chamaratsu 'icëbi ca mostaza bëru bitancëxun unin aín naënu 'apatia. ³² Mostaza bëru ax ca chamaratsuirá 'icën, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icën, 'aishbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aísha cani iisaribi 'inun pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacamax anu nooi aia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñui quicë bana

(Lc 13.20-21)

³³ Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicëma pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëqufon mësioti rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara bana itsi ñuicësoquin bana ñuia quíaxa Jesús quia bana

(Mr 4.33-34)

³⁴ Usoquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin bëtsi bëtsi ñu ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa. Bëtsi banánma usoquinshi ca bana ñuixuancëxa.

³⁵ Jesusan ca usaquin bana ñuixunti 'icë quiax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unix bëráma quiacëxa, ësaí qui:

Èn cana bana itsi ñuicësoquin ñuiquin bana ñuixunti 'ain, uinsaranbia unin 'unánma ñu ñuiquin cana unicama ñuixunti 'ain.

Èsaí quicë ca ñu bëru upí 'imainun chucu 'aisama ñui quicë bana ax 'icë quixun Jesusan ca

³⁶ Usoquin bana ñuixuntancëxun anu 'icë unicama ëbiani cuanx ca Jesús xubunu atsiñacëxa. Atsinia ca aín 'unánmicë unicaman nëbëtsioraquin Jesús cacëxa:

—Uisai quicë cara naënu 'icë chucu ñui quicë bana ax 'icë quixun camina nu ñuixuntí 'ain.

³⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu bëru upí 'apácë uni asaribi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx 'ain. ³⁸ Anu ñu bëru 'apácë naë asaribi ca camabi ënë me 'icën. Ñu bëru upí asaribi ca Nucën Papa Diosan unicama 'icën. Chucusaribi ca a ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama 'icën. ³⁹ An chucu 'apácë uni asaribi ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Anun bimi biti nëtë ñuiquinbi cana 'ëx utëcënti nëtë ñui quian. An bimi bicë unicama asa ca ángelcama 'icën. ⁴⁰ Anun ñu bimi biti nëtëán unin chucu pain bëchítancëxun tsin nëënti nëtë usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'iti 'icën. ⁴¹ 'Ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën ángelcama xucëxun ca an ñu 'aisama 'acë unicama 'imainun an bëtsi uni ñu 'aisama 'anun 'amicë unicamaribi bitancëxun ⁴² manë tsi cha rëquirucë anu puti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia. ⁴³ Usai 'icëbë ca barin uruquian pëcacëxa upí 'icësaribiti an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamax abë 'aish upíra upí 'iti 'icën. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sináquin cuati 'icën.

Unëcë 'aisamaira cupícë ñu ñui quicë bana

⁴⁴ Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icë quixun ñui cana 'aisamaira cupícë ñu ñui ë sai quin: Achúshi unin ca 'aisamaira cupícë ñu, me 'ucë mëu uni itsían unëa, mëraxa. Mëraqin ca —'ënan ca 'iti 'icë —quixun sinani cuëëñquin maputëcëanxa. Mapubiani cuanquin ca aín ñucama anun a me marutí curíqui binuxun maruaxa. Marutancëx curíqui bëi utëcënquin ca a me ainan 'inun maruaxa. Usaribiti ca uni bëtsi ñu cuëëncësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti cuëënia.

Perla cacë ñu cupíra cupí ñui quicë bana

⁴⁵ Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi uni an ñu marucë ax ca murusa ñu, perla cacë, ax po namë iscësa, a ñu upíra upí 'aish 'aisamaira cupícë, a biisa tanquin bari nitsia. ⁴⁶ Bariquin mëraxun biisa tani ca anun marutí curíqui binuxun aín ñucama marui cuanxa. Cuanxun maruquin curíqui bitancëx utëcënquin ca a perla 'aisamaira cupícë, ainan 'inun maruaxa. Usaribi oi ca uni bëtsi ñu cuëëncësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti cuëënia.

Anun tsatsa biti rica ñui quicë bana

⁴⁷ Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara uisoquin ainan 'iti unicama aín uni 'imiti 'icë quixun ñui cana rica anun tsatsa biti ñui ë sai quin. An tsatsa bicë unicaman ca aín rica bacanu saracabianquin anun ñu bëaratia. Usotancëxun ca anua cëñúruia tsatsa 'aisamaira bitsia. ⁴⁸ Bitancëxun masinu buánxun ca anu tsóxun upíbushi caisquin biquin caquínu puruía. Puruquin ca a pitima ñu a bacanu putia. ⁴⁹ Usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'inuxun 'aia. 'Ëx utëcëncëbë uquin ca ángelcaman unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë acama abë 'inun bianan an iscëxa upíma 'icë unicama bixun, ⁵⁰ manë tsi cha

rëquirucë anu punuxun 'aia. Anuax ca anu 'icë unicamabë tēmërai bënëti 'inuxun 'aia.

Jesusan bana 'icësaribi ca bërâma Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax upi 'icë quicë bana

⁵¹ Catancëxun ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿'Ën mitsu cacë bana caina cuatin?

Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —canananu cuatin —quixun cacëxa.

⁵² Quia ca Jesusan cacëxa:

—An Nucën Papa Dios naínu 'icë aín bana únáncë uni, an ca 'ën uni ñuixuncë bana unicama ñuixuanan bërâma 'ë ñuiquin cuënëo bana aribi ñuixunia. Ax ca xubuñu unían a isi ucë uni aín ñu ió 'imainun aín ñu ióma 'aishbi upi, aribi ismicësa 'icën.

Jesús Nazaretnu 'iá

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixunquin ancëbiani cuanx ca Jesús anuaxa canicë menu bëbacëxa. ⁵⁴ Bëbatancëxun ca anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca anu 'icë unicamax ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uní usaquian bana ñuiti 'unánmiac? ¿Uin cushin cara ënë menuxun unín 'acëma ñu 'ain? ⁵⁵ Ënëx ca carpinteronën bëchicë 'icën, 'imainun ca aín titax María 'icën. Jacobo, José, Simón, Judas acamax ca aín xucën 'icën. ⁵⁶ Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën. ¿Uin 'unánmicëxun cara ësaquin bana ñuianan ësaquinribi ñu 'ati 'unanx?

⁵⁷ Usai canani ami nishcëxun isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unín cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aínsi 'ibucamanribi cuaisama tania.

⁵⁸ Usaquian Jesús quicësabi oquin ca anu 'icë unicaman —an ca asërabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia —quixun sinánma 'icën. Usa 'ain ca Jesusan 'itsa ñu 'aquinma uni itsían 'acëma ñu 'itsamashi 'acëxa.

14

Juan, an uni nashimicë, ax bama

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Usa 'ain ca unicaman Jesús ñuiquin chanioia Galileanu 'icë unicaman 'apu, Herodes, an cuacëxa. ² Cuaquin ca Herodesnën ratúquin, an ñu mëëmicë unicama cacëxa:

—Jesús, ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísquiata. Usa 'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.

³⁻⁴ An Juan aín uni tëbiscamia 'aish ca usai Herodes quiacëxa. Ësai ca 'iacëxa: Herodes, an ca aín xucën Felipenën aín xanu, Herodías, a biacëxa. Usa 'ain ca —mínmí a xanu bití ca 'aísama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën aín unicama Juan bimiacëxa. Bimixun ca nëamixun sipuamiacëxa.

⁵ Aín unicaman Juan 'anun 'amitisa tanquinbi ca camabi unían —Juan an ca Nucën Papa Dios quicë bana nu ñuixunia —quixun sináncë 'ain —'ëmima nishcana —quixun sinánquin 'amiama 'icën. ⁶ Usa 'aínbi ca anúan bacëan nëtën Herodesnën camicëx uxúan unicaman pimainun, Herodíasnën tuá xanu xuntacu ax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca Herodes chuáma tani cuëëancëxa. ⁷ Cuëënquin ca xanu xuntacu cacëxa:

—Añu ñu caramina mi 'inánun 'è ñucati a cana asérabi mi 'inánti 'ain. Sinanatécéntimoquin cana ashiquin mi cain.

⁸ Cacëxun aín tita pain ñucátancëxun ca aín titaxa quicësabi oquin cacëxa:

—Juan, an uni nashimicë, a tëbiscamixun camina 'è aín maxcá manë xampami 'inánti 'ain.

⁹ Usaquian cacëxun cuaquin masá nuituiraguin ca Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatécéntimoquin cana mi cain — quixuan cacë sinánan anu 'icë unicamanribia cuacë cupí usoquian xanu xuntacu 'inánun aín uni cacëxa. ¹⁰ Caquin ca sipunuabia Juan tëbiscanun quixun aín unicama xuacëxa. ¹¹ Xucëx cuanxun tëbiscabëtsinquin bëxun ca aín maxcá manë xampami xanu xuntacu 'inancëxa. 'Inancëxun buánxun ca aín tita 'inancëxa.

¹² Usoquian tëbiscacë bixun maínbiani cuanxun ca Juanën 'unánmicë unicaman Jesús ñuixuancëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cinco mil uni pán pimia

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Usaquian Juan 'acëa aín unicaman ñuixuncëx ca Jesús anuax nuntin cuanx anua uni 'icëma menu cuancëxa. Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë —quixuan chaniola cuabiani bëtsi bëtsi émanu 'icë unicamax men anua Jesús 'icë anu cuancëxa. ¹⁴ Usaía 'itsa unia riquiancëbë manë nuntinuax 'ibúquianquin ca unicama timëcë isquin Jesusan atu nuibacëxa. Nuibaquin ca 'insincë unicama pëxcüacëxa. ¹⁵ Usaquin 'acëbëa bari xupíbucëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë émacamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantima 'icën. Mitsun ca piti 'inan.

¹⁷ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabëishi 'icën.

¹⁸ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ënu ca 'è bëxun.

¹⁹ Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa. Cacëxa bucubucëbëtan ca Jesusan mëcën achúshi pãncëñun tsatsa rabë bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'inancëxa. 'Inancëxun ca anu 'icë unicama pán mëticaquin 'inancëxa. ²⁰ 'Inancëxun biquin ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin pia sënëan ca usai 'iisa 'aimabia tëxëcë piti aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa. ²¹ An pucháquin picë nucë bënëcamax ca 'aisamaira 'aish, cinco mil uni 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niqiuani cuan

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Usoatancëxun ca an tsiánquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ²³ Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús axëshi matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. Nucën Papa Diosbëa banamainun ca bari cuabuacëxa. Bari atsincëbëa baquishcëbë Jesús axëshi anu 'imainuan ²⁴ aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani

parúmpapa nēbētsi cuania ca suñúonpitan cuaínsamoquin bēcacēxa. Bēcaia ca bēchunanribi tucáncaquin manē nuntinua rēúitisoquin 'acēxa. ²⁵ Usomainuan pēcaracēbē ca parúmpapa camánanēn niquiiani Jesús atunu cuancēxa. ²⁶ Parúmpapa camánanēn niquiiania Jesús cuania isi ca atun bēmánan pēqui racuēti —ñunshin sapi ca —quiax ratuti sharáruí quiacēxa.

²⁷ Usai quia ca Jesusan atu cacēxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuéaxma ca 'it, 'è cana 'ain.

²⁸ Cacēxun ca Pedronēn cacēxa:

—Míx camina asérabi Nucēn 'Ibu 'ain. Usa 'ixun ca 'èx parúmpapa camánanēn niquiiani minu cuanun 'è cat.

²⁹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ca ut.

Cacēx ca Pedro manē nuntinuax 'ibúquiiani parúmpapa camánanēn niquiiani Jesúsnu cuancēxa. ³⁰ Cuanibi ca suñúan upitan parúmpapa bēchúaian isi racuēti nanēbuti cuencēni quiacēxa:

—Cana bacamiquin, 'è ca bitsi ut.

³¹ Cuencēnquia cacēxun biquin ca Jesusan cacēxa:

—¿Uisacatsi caramina 'èn mí parúmpapa camánanēn nicuatsinimi 'ènu unun 'imicēxbi 'èmi catamētiman? Camina 'èmi sináncēmasa 'ain.

³² Jesúsbea Pedro manē nuntinu 'irucēbē ca suñúan nētēacēxa.

³³ Nētēcēbētan ca manē nuntinu 'icē unicaman a tanáin rantin puruni tsóbuti ami sinánquin Jesús cacēxa:

—Míx camina asérabi Nucēn Papa Diosan Bēchicē a 'ain.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insincē unicama pēxcūa
(Mr 6.53-56)

³⁴ Parúmpapa 'ucē manan cuanx ca Genesaret cacē menu bēbacēxa.

³⁵ Bēbaia isquin ca a menu 'icē unicaman —axa ucē ux ca Jesús 'icē —quixun 'unánquin a menu 'icē unicaman 'unánun chaniocēxa. Chaniocēbētan ca uni 'insincēama Jesúsnu bēcacēxa. ³⁶ Bēcēxun ca ñucē unicaman Jesús cacēxa:

—Mín chupa cuēbishi ca nu ticamit. Èsaquin caquin ticaíshi ca 'insincē unicamax pēxcúacēxa.

15

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acē bana
(Mr 7.1-23)

¹ Fariseo unicamabētan ca an Moisésnēn bana 'unáncē unicamanribi Jerusalén ēmanuax ricuatsini uxun Jesús cacēxa: ² —¿Uisacasquin cara mín 'unánmicē unicaman nucēn rara quía bana tanimin? A bana quiásabi oi 'iquinma ca mēchucaxunmashi piia.

³ Cacēxun ca Jesusan atu ñucáquin cacēxa:

—¿Uisacatsi caramina mitsux mitsun rara quía bana tanibi Nucēn Papa Dios quiásabi oi 'iman? ⁴ Nucēn Papa Dios ca èsai quiacēxa: “Mín papan bana, mín títan bana camina cuati 'ain”. 'Imainun ca èsaribiti quiacēxa: “Axa aín papa, aín tita ñui 'atimati banacē uni a camina bamamiti 'ain”. ⁵ Usa 'aínbi camina mitsux èsai quin: Unin ca aín papa, aín tita èsaquin cati 'icēn: Mí 'inánti 'ixunbi cana 'èn mí 'inánti ñucama Nucēn Papa Dios 'inan. ⁶ Axa usai quicē uni an aín papa aín tita ñu 'aquintima ca asábi 'icē quiax camina mitsux quin. Usai quiquin camina mitsun raran ñuiá bana ashi sinánquin Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oquin 'aiman. ⁷ Mitsux camina cēmē 'ain. Isaíasnēan mitsu ñuiquin cuēnēo bana ca èsai quia:

8 Ēnē unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima. 9 Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unímbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.

Isaíasnë cuenëo bana quicësabi oi camina mitsux in.

10 Catacëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—'Ēn, bana ñuimainun ca upí oquin cuacan. 11 Aín ñu picë cupíma, aín nuitunën 'atimaquin sinania, aín cuëbitan upíma banan banacë a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia.

12 Usaquian caia ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbëtsioraxun cacëxa:

—¿Caramina isan, fariseo unicamx ca usaquinmi unicama ñuixunia cuati mimi nishaxa?

13 Cacëxun ca Jeususan cacëxa:

—Uicamax cara Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'imicëma 'icë, acamax ca asérabi ainanma 'aish abëma 'iti 'icën, aín tapúncëñunbi ëhçicëxa i 'icësaribiti ñancáishi 'iti 'icën. 14 Fariseo unicamaxa nishiabi camina isëshiti 'ain. Atun Nucën Papa Diosan bana uni itsi 'unánmiti 'ixunbi ca uisai cara quia quixun 'unanima. Ca bëxunfi unisa 'icën. Bëxunfi unin abë bëxunfi uni itsi buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxunfi 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima, a rabëtaxbi aman cuanx quininu nipacëti 'icën.

15 Usai quia cuaquinbi ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë quixun ca nu ñuixun.

16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman? 17 Unían ñu aín cuëbitan picëx ca aín pucunuishi atsinia. Atsintancëx ca amiribishi chiquitia. ¿A caramina 'unaniman? 18 Usa 'aímbi ca uni masáquin sinani 'atimati banaia. Aín nuitu upíma 'ain ca usai banaia. Usa 'icë Nucën Papa Diosan iscëx ca uni 'atima 'icën. 19 Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, uni 'ati, aín xanuma 'aímbi xanubë 'iti, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, cëmëi uni itsimi manánti, uni itsi ñui 'atimati banati. 20 An usa ñucama 'acë unicama ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën. Mëchucaxunma picë 'aishbi aín sinan upí 'icë ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa

(Mr 7.24-30)

21 Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro cacë ëma 'imainun Sidón cacë ëma 'icë a menu bëbacëxa. 22 Bëbaia ca anu 'icë Cananea xanu, an anu cuanquin munuma banaquin Jesús caráishiacëxa:

—Mix camina Nucën 'Ibu, Davitan rëbúnqui 'ain. Usa 'ixun camina 'ë 'aquinti 'ain. 'Ēn ini tuá ca anua ñunshin 'atima 'ain 'itsaira paë tania.

23 Caquian caráishicëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. Caiama oquin ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin —an ca cuëncënquin nu nuia. Camina a cuantánun cati 'ai —quixun cacëxa.

24 Usaquian cacëxun ca Jesusan xanu cacëxa:

—Judíosma unibuma, judíos unicamaishi ami sinanaminun ca 'ën Papa Diosan 'ë caxa. Axa 'ura cuancëa 'aracacë ñuina aín 'ibun bëtëcëncësaribi oquin judíos unibu ami sinánun quixun canun ca Nucën Papa Diosan 'ë caxa.

25 Cacëxun cuaquinbi ca a tanáin rantin puruni tsóbuquin a xanun cacëxa:

—Camina 'ën tuá 'ë pëxcuxunti 'ain.

26 Cacëxun ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën.

²⁷ Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'ainbi ca cuënan tëmúxun aín 'ibúan rëupatia piti sani camunan piia.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mix camina aséribi 'ëmi catamëti 'ën mi upí oquin 'aquinun quiax 'ëmi sinan. Usa 'ain ca mix cuëncésabi oi 'iti 'icën.

Quixuan cacëbëshi ca aín ini tuá pëxcúacëxa.

Galilea menuxuan Jesusan uni ñucëcama pëxcúa

²⁹ Anu Tiro 'imainun Sidón 'icë me anuax cuanx ca Jesús parúmpapa Galilea ratábiani matá menu mapëracëtancëx anu tsóbuacëxa. ³⁰ Anua tsotan ca anu ricuatsinquin 'aisamaira unin, uni 'insíncë 'itsaira bëacëxa. Axa aín niti bëtsicë uni 'imainun aín bërumi ñucë 'imainun pabë 'imainun banañuma, a unicama 'imainun bëtsi bëtsi 'insinan 'icë unicamaribi a tanáin bëia ca Jesusan pëxcúacëxa. ³¹ Pëxcucëx ca banañuma unicamax banacëxa. Banamainun ca axa aín quisi aín pëñánmi ñucë unicamaxribi pëxcúacëxa. Pëxcúmainun ca axa aín niti bëtsicë unicamax upiti niacëxa. Aín bërumi ñucë unicamanribi ca bëoquiquin isacëxa. Usaia 'ia isquin ca anu 'icë unicaman uisa uni cara ënëx 'icë quixun sinani cuëñquin chuáma tanquin Nucën Papa Dios, a Israel unicaman rabicë, a rabiacëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cuatro mil uni pán pimia

(Mr 8.1-10)

³² 'Itsa uníxa timëcamë 'ëocë 'ain ca aín 'unánmicë unicama cuëñxun Jesusan atu cacëxa:

—Ënë unicamax ca ënu rabë 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. Cuanbima atux bainuax bëënanía, usa 'ain cana ñu naracamixunma xuisama tanin.

³³ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uinua caranuna ënë unicaman pimiti piti biti 'ain?

³⁴ Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabë pán 'imainun 'itsamashi tsatsaratsu 'icë —quixun cacëxa.

³⁵ Usaquin cacëxun ca Jesusan axa timëcamë 'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa. ³⁶ Usoxun ca páncamacëñun tsatsaribi bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun a piti ñu tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'inancëxa. 'Inancëxun ca anu 'icë unicama pinun mëtícaquin 'inancëxa. Aín 'unánmicë unicaman a unicama 'inancëx cëñútisa 'aishbi ca a piticamax cëñúama 'icën, ³⁷ a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin tëxëcë piti biacëxa. ³⁸ An a piti picë nucë bënëcama ca 'itsaira 'aish cuatro mil 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacëxa. ³⁹ Usoquin pimitancëxun a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cabiani ca Jesús manë nuntinu 'iruquiani cuanx Magdala cacë menu cuancëxa.

16

Fariseo unicamabëtan saduceo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Fariseo unicama 'imainun saduceo unicaman ca anu cuanxun Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesús aín sinanënbi isa unían iscëma ñu nañua 'anun quixun cacëxa. ² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca ësa 'icën. Bari cuabúcëbëtan naí isi camina quin: “Nëtë ca upí cuabutia, imëishi ca nëtë upí pëcarati 'icën”. ³ Bëtsi nëtën camina bësuquin naí isi quin: “Nëtë ca bëitia, 'uí ca 'itsa 'ibúti 'icën”. Naí isquin camina uisai cara nëtë 'iti 'icë quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi camina 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquinshi 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx cana aséabi Nucën Papa Diosnuax ucë 'ai quixun. ⁴ Ënë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uní itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbí cana, 'ëx cana aséabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'iáasaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.

Usoquin cabiani ca Jesús anu 'icë unicama ëbiani cuancëxa.

Anun pán chamiti ñusa 'icë fariseo unibunën bana cuatima quicë bana (Mr 8.14-21)

⁵ Parúmpapa 'ucë manan cuanquinbi ca Jesusan 'unánmicë unicaman atun piti ñu buánquinma manuacëxa. ⁶ Manubiancëbë ca Jesusan cacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anua pán chamiti ñusa 'icë ax 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ⁷ Cacëx ca —nunu pán bęcëma cupí ca nu usaquin caia —quiax aín 'unánmicë unicamax canancëxa.

⁸ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bęcëma 'ai quiax cananin? Mitsux camina 'ëmi catamëcëmasa 'ain. ⁹ ¿'Ën ñu 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman? ¿Caramina 'ën unicama pimiami iscancë a manuan? ¿'Ën męcën achúshi pán pimicëxuan cinco mil unin tëxëocë, męcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman? ¹⁰ ¿Bëtsi nëtënribi 'ën męcën achúshi 'imainun rabë pán pimicëxuan cuatro mil unin tëxëocë a męcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman? ¹¹ 'Ën cana fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabananmi bërúancanun quixun mitsu can. Caíbi cana pán ñuira quicëma 'ain. ¿Usaquin 'ën cacëxun caramina cuacëma 'ain?

¹² Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —Jesusan ca anun pán chamiti ñu ñuiquin caquinbi fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëan 'unánmicë banacama ca aséabi 'icë quixun sinánquin a cuatin rabanan bërúancanun nu caxa —quixun 'unáncëxa.

Jesús ax ca aséabi Cristo 'icë quíaxa Pedro quia (Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Usotancëx anu Cesárea de Filipo cacë ëma 'icë me anu cuanx riquianquin ca aín 'unánmicë unicama Jesusan ñucáquin cacëxa:

—¿Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish carana 'ëx ui 'ai quiax cara unicama quin?

¹⁴ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix sapi ismina Jeremías a 'ain, ama 'aish ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uní itsi a 'iti 'ain.

¹⁵ Cacëxun ca ain 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quin?

¹⁶ Quia ca Simón Pedronën cacëxa:

—Mix camina axa bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

¹⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Simón, Jonasan bëchicë, cana mi cain, unin ca usaquin mi sinánmicëma 'icën. 'Ën Papa naínu 'icë an ca mi sinánxunquin usoquinmi sinánun mi sinánmi axa. An ca mi sinánmi axa quixun 'unani camina cuëënti 'ain.

¹⁸ Caxun ca mapara, griego banan “petra” cacë, a sinánquin Jesusan Simón cacëxa:

—'Ën cana mi cain, mix camina Pedro caquin anëcë 'iti 'ain. Minmi 'ëmi bëri cacë bana sináncë usaribi oquin sináncë ca axa 'ëmi catamëcë unicamax 'iti 'icën. Bamatancëxbi cëñútimoj ca a unicamax 'ënan 'iti 'icën. ¹⁹ 'Ën cana 'ën cushi mi 'inánti 'ain, amí cushixunmi 'ë ñuiquin bana unicama ñuixunun. An minmi 'ë ñuiquin bana ñuixuncëxun cuacë unicamax ca 'ën Papa Diosan uni 'iti 'icën. A cushínbi Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sinánquin, aín unicamax ca usai 'iti 'icë quixun caquin, ësa ñu ca 'ati 'icë quixun canan, ësa ñu ca 'atima 'icë quixun cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an, —usa ca —quixun sinánti 'icën.

²⁰ Usaquin Pedro catancëxun ca aín 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana ax utia judíos unibunën caíncë Cristo a 'ai quixun camina uinu 'icë unibi catima 'ain.

—*'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quíaxa Jesús quia*
(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22–27)

²¹ Ësaquin caquin sënëontancëxun ca aín bamati ñuixuntabaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi cana Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbacë ca anu 'icë uni apáncamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésñën cuëñëo bana 'unáncë unicamax 'ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

²² Usaria quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun ñu caquin cacëxa:

—Usai camina 'itima 'ain, Nucën Papa Diosax ca mixmi usai 'iti cuëëntima 'icën.

²³ Usaquin cacëx cuainacëquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. Min camina 'ë ñu 'atima 'amitisa tanin. 'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iáxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.

²⁴ Catancëxun ca aín 'unánmicë unicama ësaquin Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. ²⁵ Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënu upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. ²⁶ Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aishbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábía bicë 'icën. ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupióti 'ic? Anun cupióti ñu ca 'aíma 'icën. ²⁷ 'Ëx cana 'ën Papa

Diosan nētēnu cuantancēx anu abē 'Apu 'iti 'ain. 'Ēx 'Apu 'aish utēcēncēbē ca 'ēn ángelcamaribi uti 'icēn. Uxun cana unicama achúshi achúshi atun nuitu 'unánquin an űu 'atima 'acē unicama a 'atimonan an upí űu 'acē unicama 'ēbē 'inúxa cuēēnun 'imiti 'ain. ²⁸ 'Ēn cana asérabi mitsu cain, axa ēnu 'ēbē 'icē uni raírínēn ca bamacēma pain 'ixun, uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē, 'ēx cana asérabi 'ēn unicaman cushi 'ai quixun isti 'icēn.

17

Axbia Jesús bētsia

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Usaquin aín 'unánmicē unicama catancēx ca mēcēn achúshi 'imainun achúshi nētē 'icēbē aín 'unánmicē uni raíri 'ēbiani, Pedrocēñun Jacobo 'imainun aín xucēn Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancēxa. ² Anu cuantancēx ca a unicaman ismainunbi Jesús bētsiacēxa. Bētsii ca barin pēcacēsa 'inun aín bēmánan ichúacēxa. Aín chuparibi ca uxuira 'aish bari upí uruia iscēsa 'iacēxa. ³ Usa 'icē isanan ca Elíasbēa Moisés chiquiracēti Jesús bē banaia isacēxa. ⁴ Usai 'ia abē banaia isquin ca Pedronēn Jesús cacēxa:

—Nuxnu ēnu 'icē ca asábiira 'icēn. Mix cuēēncēbētan cananuna rabē 'imainun achúshi xuburatsu 'ati 'ain. Ax ca minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi 'iti 'icēn.

⁵ Usaquian Pedronēn cacēbētainshi ca acama cuín pēquicēsanēn tupēoncēxa. Usocēxun ca Pedro, Jacobo, Juan acaman nētē cuín mēucúaxa ēsai banaia cuacēxa:

—Ēnēx ca 'ēx amiira sinani cuēēncē, 'ēn bacē bēchicē 'icēn. Aín bana ca cuačan.

⁶ Ēsai quia cuati ca 'aisamairai racuēti memi bēumpucuti racábuacēxa.

⁷ Usai 'ia racuētan bamaiaibi ca Jesusan anu cuanquin ramēquin cacēxa:

—Ca nirucan, racuēaxma ca 'it. ⁸ Ēsaquian cacēx bēpēqui chairuquin iscēxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsēshi anu 'iacēxa.

⁹ Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacēxa:

—Mitsúnmi isanan cuacē ēnē űucama camina uinu 'icē unibi űuixuntima 'ain. Uní 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'aish, 'ēx bamatancēx bailsquicēbētan cuní camina ēnē űucama unicama űuixunti 'ain.

¹⁰ Usaquin cacēxun ca aín 'unánmicē unicaman Jesús űucáquin cacēxa:

—¿Mixmi asérabi Cristo 'ainbi cara uisacatsi an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicamax, Elías pain ca uti 'icē quiax quin?

¹¹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Elías ax pain ca uti 'icē quicē bana ax ca asérabi 'icēn. Uxun ca unicama Nucēn Papa Diosmia sinánu sinánmiti 'icēn, usai quicē banax ca asérabi 'icēn. ¹² Asérabi 'ainbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucēbi ca judíos unicaman ui cara ax 'icē quixun 'unáncēma 'icēn. 'Unánquinma ca atúxa cuēēncēsa oquinshi a 'atimoxa. A 'atimocēsaribi oquin ca uní 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē 'ēribi 'atimoti 'icēn.

¹³ Usaquian Jesusan cacēxun ca aín 'unánmicē unicaman 'unáncēxa, —Elías ca uti 'icē quia bana, ax ca Juan, an uni nashimicē, a űuia quia 'icē —quixun.

An upí 'icēbi aín nami bērēruniquin uni bēnánmicē 'insínũ tuá Jesusan pēxcüa

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Matánuax cuanx ca anua 'aisamaira uni timécē anu Jesús bēbacēxa. Bēbacēbē anu cuani aín bēmánon rantin puruni tsóbuquin ca achúshi unin

cacëxa: ¹⁵ —¿Ën bëchicë caramina 'ë pëxcuxuntima 'ain? Aín namix nimëti bërëui saquiquiquin ca paë tania. Nímëti saquiqui ca 'itsai tsinu 'iruanan bacanu nipacëtia. ¹⁶ Usaia 'ia cana mín 'unánmicë unicamanu 'ëa pëxcuxunun quixun bëan. Bëiabi ca 'ë pëxcuxuncëma 'icën.

¹⁷ Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. Camina ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi nëtën carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

¹⁸ Cacëxun bëcëbëtan ca Jesusan a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquínun cacuin chiquiáncëxa. Chiquícëbë ca pëxcuti asábi 'iacëxa.

¹⁹ Usaquian 'acë ca atúxëshi abë 'ixun aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucácëxa:

—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina uisaira cushi cara Nucën Papa Diosan cushi icë quixun sinaniman. Mostaza bërü ax ca chamaratsü 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, Ënë ñu cana 'atima 'ai, quixun sinánquinbi asérabi ami catamëquin ñucáquin camina uisa ñu caramina 'aisa tani a 'ati 'ain. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ënë matá, Ënuax ca 'uri tacút, cacëx ca 'uri tacúti 'icën. ²¹ Ësa ñunshin 'atima chiquíntix ca pima samáquin Nucën Papa Dios ñucáquin chiquínti 'icën.

—*'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quíaxa Jesús quitëcëan*

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Usoxun ca abëa Galilea menu cuania Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Uní 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë ca 'ë unin an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën. ²³ 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëxa cana rabë nëtë 'íonxa pëcaracëbë baísquinuxun 'ain.

Quixun cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax masá nuituacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui ñui quicë bana

²⁴ Capernaúmnu cuanxa Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamax bëbacëbëtan ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui bicë unin anu cuanquin Simón Pedro ñucáquin cacëxa:

—¿Mitsun 'ibun cara curíqui, anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu mëníoti, 'inanimin?

²⁵ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Ca 'inania.

Usaquin catancëxbia a ñucánux xubunu atsinia ca Jesusan Simón Pedro ñucácëxa:

—Simón, ¿uisaquin caramina sinanin? ¿Ënë nëtënu 'icë 'apucama cara a curíqui 'inánun uí cain? ¿A curíqui 'inánun quixun cara aín aínsicama cain? ¿A curíqui 'inánun cara bëtsi unicama cain?

²⁶ Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:

—Aín aínsicamama, bëtsi unicama ca a curíqui 'inánun quixun caia.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca usa 'icën. Aín aínsicaman ca a curíqui 'inanima. ²⁷ Usa 'ain curíqui 'inántima 'ainbi camina an curíqui bicë unínma numi nishquin masá sinania quixun ësaquin 'ati 'ain. Camina parúmpapanu mishqui cuanti 'ain. Mishquiquinmi a pain bicë tsatsa, aín ana 'ucë mëu isquin camina anua

curíqui mēрати 'ain. Mēraquin a curíqui bixun camina an curíqui bicē uni 'inánti 'ain. A curíquinēx ca 'iti 'icēn, minan 'inánanmi 'ēribi 'inánxuncē.

18

Uix cara bētsi unicamabētan sēnēnmaira 'icē quicē bana
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Usai 'icēbētan ca anu cuanquin aín 'unánmicē unicaman Jesús űucáquin cacēxa:

—¿Nucēn Papa Diosan nētēnu cara uix anu 'icē unicamabētan sēnēnmaira 'iti 'ic?

² Cacēxun ca Jesusan, tuá achúshi cuēnxun atu nēbētsi nitsínxun cacēxa: ³—Asérabi cana mitsu cain, mitsux cha 'iisa tanquin usaquin 'ē űucati camina sinanati 'ain. Sinanacēma 'ianan tuácamaxa cha 'iti sinanima an a bērúancē unimi catamēcē, usaribiti 'ēmi catamēcēma 'aish camina mitsux Nucēn Papa Diosnan 'itima 'ain. ⁴ Uí unix cara ēnē tuásaribi 'aish cha 'iti sinanima 'ēmi catamētia, ax ca Nucēn Papa Dios naínu 'icē an iscēx aín uni raírisamaira 'icēn.

⁵ Uicaman cara 'ēmi sinánquin ēnē tuásaribi 'icēa —ñuumara ca —quixun unin sináncē uni a 'aquina 'icē nuibaquin 'aquina, an ca 'ēribi 'aquina.

'Uchati rabanán bērúancati Jesús quía bana
(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ Usa 'ain ca an 'ēmia sináncē uni 'imainun tuá 'ēmia sinánti ēnun quixun 'atima űu 'amiquin 'uchamicē unix aín 'ucha chaira 'icēn. Usa 'aish ca 'aisamaira oquin castíancē 'iti 'icēn. A unix ca anun űu rēnti maxax ami tētēcērēcatancēxun parúnmapa nēbētsi nicēxa uni nanēcēsamaira oi castíancē 'iti 'icēn. ⁷ Ēsaribiti ca 'ia. Bētsi unían űu 'atima 'anun sinánmicēxun 'ai ca uni aín 'ucha cupí 'itsaira tēmēraia. Camabi unix ca űu 'atima 'anun quixuan bētsi unin sinánmicē 'icēn. Usa 'aínbi ca an bētsi uni 'atima űu 'amicē ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castíancē 'iti 'icēn, aín 'ucha cupí.

⁸ Min mēcēn, min taē anun 'aisama űu 'ati cuēñcē 'ixun camina ashíquin manuquin ēnti 'ain. Usoquin 'ai camina min mēcēm, min taē tēaxun nicēsa 'iti 'ain. Mix mēcēn rabēñu 'aishmi manē tsinu anuax tēmērai cuantima cupími min mēcēn, min taē tēaxun niti ca asábi 'icēn. ⁹ Min bēru anun űu isi 'atima űu 'ati cuēñcē 'ixun camina ashíquin manuquin ēnti 'ain. Usoquin 'ai camina min bēru achúshi ēchíxun nicēsa 'iti 'ain. Mix bēru rabēñu 'aishmi manē tsinu anuax tēmērai cuantima cupími min bēru achúshi ēchíxun niti ca asábi 'icēn.

Carnero nētēcē űui Jesús quía bana
(Lc 15.3-7)

¹⁰ Ēn unicamax ca tuáratsusa 'aish űuuma 'icē quixun camina sinántima 'ain. 'Ēn cana mitsu cain, ca űuumama 'icēn. An a bērúancē ángelcamax ca Nucēn Papa Diosbēbi 'icēn. ¹¹ Uni 'inux cana 'ēx Nucēn Papa Diosnuax uacēn, unicama ami sináncēma 'aish ainanma 'icēbi ainan 'inun 'iēminux.

¹² Ēsaribiti oquin ca Jesusan cacēxa:

—Ca ēsa 'icēn. ¿Cien carneroñua 'aínbia achúshi amanu cuani nētētia cara unin a baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an mata menuxun pasto piia ēbianxun ca axa nētēcē a bariti 'icēn, ¿usa cat? ¹³ Ēn cana asérabi mitsu cain, bariquin mērax ca bētsi carnerocama isia cuēñcēsamaira oi axa nētēcē a mērax cuēñia. ¹⁴ Usaribiti ca mitsun Papa Dios naínu 'icē ax aín unicama achúshiratsunēnbia a ēnti cuēñima.

*Usoquin axa numi 'uchacé uni aín 'ucha manumiti bana
(Lc 17.3)*

¹⁵ Jesusan ca ésaquinribi aín 'unánmicé unicama cacéxa:

—Axa mix 'icésaribiti Nucén Papa Diosmi sináncé uníxa mimi 'uchaia camina abéishi banaquin —ésai camina 'émi 'ucha —quixun a cati 'ain. Usoquinmi cacéxun cuati sinanati ca mibé upí 'itécénti 'icén. ¹⁶ Min cacéxuan cuaisama tancébé camina bétsi uni an a ñucama 'unáncé, a buani, axa mimi nishcé uni anu cuantécénti 'ain. Abémi cuancé uni anribia cacéxun ca axa mimi nishcé uni an, asérabi ca minmi ñuicé bana ax 'icé quixun 'unánti 'icén. 'Unánan ca mix camina asérabi abé upí 'iisa tani quixun 'unánti 'icén. ¹⁷ Usaquin 'acéxunbia min bana cuaisama tancébétan camina axa 'émi catamécé Nucén Papa Diosan unicamax timécé a ñuixunti 'ain. Ñuixuncéxun ca atúnribi a uni 'éséti 'icén. 'Ésécéxunbia atun bana cuaisama tania camina, a unix ca axa Nucén Papa Diosmi sináncéma unisa 'ianan an 'apu buánmiti curíqui bicé uni 'icésaribiti 'uchañu 'icé quixun isti 'ain.

¹⁸ 'En cana asérabi 'émi catamécé 'icé mitsu cain, asérabi 'én sinánmicé 'ixunmi mitsun, 'én unicama uisai cara 'iti 'icé quixun sináquin —ésa ñu ca 'ati 'icé —quixun canan —ésa ñu ca 'atima 'icé —quixun cacébétan ca Nucén Papa Dios naínu 'icé, an —usa ca —quixun sinánti 'icén.

¹⁹⁻²⁰ 'En unicamaxa 'émi sinani timécébé cana 'éx atu nebétsi 'ain. Rabé 'imainun achúshia 'émi sinani timécébé cana 'éx atu nebétsi 'ain. 'Imainuan rabétaxribi timécé 'ain cana 'éx atubé 'ain. 'Éx atubé 'ixun cana añu 'ati cara asábi 'icé quixun 'unánmiti 'ain. Usa 'ain cana ésaquinribi 'én mitsu cain, mitsu rabétan camina uisáinu 'iti cara Nucén Papa Dios cuéenti 'icé quixun upí oquin sinántancéxun an mitsu 'axunun ñucáti 'ain. Ñucécéxun ca an mitsúnmi cacésabi oquin mitsu 'axunti 'icén.

²¹ Ésaquian aín 'unánmicé uni raíricéñun cacéxun ca Pedronén Jesús cacéxa:

—¿Min uni itsíxa 'émi nishi 'uchaia carana uiti oquin aín 'ucha abé mēñonanquin manumiti 'ain? ¿Carana mēcén achúshi 'imainun rabé oi abé mēñonanti 'ain?

²² Cacéxun ca Jesusan cacéxa:

—Mécén achúshi 'imainun rabé oquinmi manuminun cana mi caiman. Uiti oi cara 'uchati 'icé a camabi camina manumiti 'ain.

*An uni ñu mēēxuncé unían axa ami 'uchacé uni aín 'ucha manumisama tan
bana*

²³ Jesusan ca ésaquinribi cacéxa:

—Nucén Papa Diosnan 'itix ca ésa 'icén: Achúshi unin ca an ñu mēēxuncé unicama uiti curíqui cara achúshi achúshi unin ribinia quixun istisa tanxa. ²⁴ Istisa tancébétan ca aín unin an 'aisamaira 'itsa millones curíqui ribíncé uni bēaxa. ²⁵ Bécéx uxun ca curíquiñuma 'ixun cupíocasmata. Cupíocéxunma ca an ñu mēēmicé unin aín uni itsi caxa: Camina acéñun aín xanu 'imainun aín bēhicécamaribi bétsi unia ñu mēēxunun maruti 'ain. Maruxun curíqui bixun camina 'éa ribíncé a cupíoquin mi bicé curíqui a 'é 'inánti 'ain. ²⁶ Usaquian cacébé a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca an ribíncé uni a ñu mēēmicé uni caxa: 'En cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'én mi ribíncé curíqui. 'En mi munu cupíonun camina cainpainti 'ain. ²⁷ Cacéxun cuaquin ca an a ñu mēēmicé unin caxa: 'É cupíoima camina cuanti 'ain. Minmi 'é cupíocéxmabi ca asábi 'icén. ²⁸ Cacéx cuanquinbi ca an abétan a uni ñu mēēxuncé uni mēraxa. Mēraquin ca —énen ca 'é ribinia —quixun sináquin 'itsamashi curíquia ribíncéxunbi aín

tëxatan biquin tëtsëcaquin caxa: Minmi 'ë ribíncë ca 'ë cupíot. ²⁹ Cacëxun ca caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina cainpainti 'ain. ³⁰ Cacëxunbi ca caxa: Cana 'ëmi cupíonun cainiman. Caxun ca a ribíncë curíquicama a cupíoia sipunu 'inun sipuaxa. ³¹ Usoquian 'aia isi masá nuituti ca an abëtan ñu mëëxuncë uni raíricamax an a ñu mëëmicë uni ñuixuni cuanxa. ³² Cuanxun ñuixuncëxun cuaquin camicëxa ucë ca an ñu mëëmicë unin an ribíncë uni caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Minmi 'ë cacëxun mi nuibaquin cana 'ëmi ribíncë curíquicamami 'ë cupíoixunma 'anun mi can. ³³ 'Ën mi 'acësaribi oi camina an mi ribíncë uni a sipuamima upiti abë mëñonanti 'ian. ³⁴ Cai ami nishquin ca an ñu mëëmicë unin an sipu bërúancë uni caxa: An 'ë ribíncë curíquicama cupíoquin sënëontamainun camina ënë uni sipunu tëmëraminun xëputi 'ai —quixun.

³⁵ Usaribi oquin ca 'ën Papa Dios naínu 'icë, an axa mimi 'uchacë unimi aín 'uchacama abë mëñonquin manumicëma 'icë, mitsun 'uchacama manuquinma uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

19

Unix ca aín xanubë ënanántima 'icë quicë bana (Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Usaquin a ñucama ñuiquin cabiani ca Jesús Galilea menuax cuanx Judea me Jordan cacë baca 'ucë manan anu bëbacëxa. ² Bëbaquin ca 'aisamaira uníxa timécëbëtan Jesusan uni 'insíncëcama pëxcüacëxa.

³ Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timëxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:

—¿Uisai cara 'iashia unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?

⁴ Ñucácxun ca Jesusan cacëxa:

—Camabi ñu unioquin ca Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu unioçëxa. ¿Acama ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuënëo caina iscëma 'ain?

⁵ Uniotancëxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: “'Ën usoquin unioçë 'ixun ca unin aín xanu biquin, aín titacëñun aín papa ëni, aín xanubë ënananquinma 'iquinti 'icën. A rabëtaxbi ca achúshisa 'iti 'icën”. ⁶ Usa 'ain ca uni aín xanubë rabë 'aishbi achúshisa 'icën. Usaia achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubë ënanantima 'icën, uni itsínribi ca ënánanmitima 'icën.

⁷ Cacëxun ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Mixmi quicë bana ënëxa asérabi 'aínbi ca Moisésñëan cuënëo banax ësai quin, ënquin ca unin —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu ënti 'icën. ¿Uisai cara usai quin?

⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésñën a bana cuënëoçëxa. 'Ën Papa Diosan ca bëbu 'imainun xanu unioquin —unin ca aín xanu ënti 'icë —quixun cáma 'icën. ⁹ 'Ën cana ësouquin mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëma 'icëbi ënxun, xanu itsi bicë uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti.

¹⁰ Usaquian cacëxa fariseo unicamax riquiancëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—Unin ca aín xanu ëntima 'icë quiaxmi mix quicë 'ain sapi ca unin xanu bitima asábi 'icën.

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usaia uni 'iti ca asábi 'icën, 'aínbi ca camáxirama, a Nucën Papa Diosan usai 'inun quixun sinánmicë, axëshi usai 'iti asábi 'icën. ¹² Bëtsi bëtsi unin ca aín namí 'aisama cupí bacë bëchima, usa 'ixun ca xanu bitsima. Bëtsi bëtsi unin ca uni itsían axa bëchicëñuma 'inun mëníocë 'ixun xanu bitsima. Bëtsi bëtsi unin ca Nucën Papa Diosmishi sinánquin aín bana quicësabi oquin upí oquin 'anuxun xanu bitsima. Usa cupía axa xanuñuma 'iisa tancë uni ax xanuñuma 'iti ca asábi 'icën.

Jesusan ramëquin tuácama Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxunun quixun tuáracama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —quixun cacëxa. ¹⁴ Caiabi ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënuu unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën.

¹⁵ Usaquin catancëxun ca Jesusan a tuácama ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuncëxa. Ñucáxuntancëx ca Jesús anuax cuancëxa.

Jesúsbea 'itsaira ñuñu bënë uni bana
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Anuaxa cuania ca bënë uni achúshinën anu cuanquin Jesús cacëxa:

—Míx camina upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtétimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana uisa ñu upí 'ati 'ain?

¹⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina min 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Nucën Papa Diosaxëshi ca aséribi upí 'icën. Míx aín nëtënu abë 'iisa tanquin camina aín bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

¹⁸ Cacëxun ca a bënë unin cacëxa:

—¿Uisaia ax quicë banacama carana 'ati 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. ¹⁹ Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain. Míxmi bërúancësaribi oquin camina min aintsicama nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

²⁰ Cacëxun ca a bënë unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aishbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in. ¿Añu ñuribi carana 'acëma pan 'ain?

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Míx Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'iisa tanquin camina cuanxun min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina míx ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëinra cuëenti 'ain.

²² Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a bënë uni masá nuituti utënbuax cuancëxa.

²³ Usoquin cacëxa cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ën cana aséribi micama cain, 'aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aishbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁴ Amiribishi cana mitsu cain, camello, ax ca chaira 'aish xumuxan quini chamaratsu 'ain,

anun atsínquiantima 'icèn. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucèn Papa Diosnan 'iñima 'icèn.

²⁵ Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicamax, a banax ca aséabi 'icë quixun sináncasmai —aséabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucèn Papa Diosnan 'inux iétima 'icë —quiax canancëxa. ²⁶ Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétisama 'ainbi ca an 'acasmati ñu 'aíma 'ain Nucèn Papa Diosan ñuñu uniribi ainan 'inun iémiti 'icèn.

²⁷ Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama éan. ¿Usa 'ain caranuna Nucèn Papa Diosan nētēnu 'aish uisa ñuñu 'iti 'ain?

²⁸ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Aséabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá, 'ëx Nucèn Papa Diosan mēñiosabi oi nētē iótécencëbë 'apuirá 'ain camina, aséabi 'ën bana cuacë 'aish mitsun 'ëbë cushi 'ixun Israelnën bëchicë mēcën rabë 'imainun rabë aín rëbúnqui judíoscamax cara atúan ñu 'acë cupí, uisai 'iti 'icë quixun cati 'ain. ²⁹ Ésaquinribi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara 'ëx cuëncësabi oquin 'anuxun aín xucën, aín chirabacë, aín papa, aín tita, aín bëchicë, aín naë, aín ñu cara, abi éanxa, a unix ca éncë ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icèn. 'Ianan ca Nucèn Papa Dios quicësabi oi aín nētēnu abë nētétimoi 'iti 'icèn. ³⁰ Usa 'ainbi ca bëría uni —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë uni a Nucèn Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icèn. 'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuumá 'icë uni a Nucèn Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icèn.

20

An uvas bimi bicë unicama ñui quicë bana

¹ Ésaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nucèn Papa Diosan uni ainan 'imiti ax ca ésaribi 'icèn: Achúshi unix ca aín naë anu uvas 'apácëñu 'iaxa. Usa 'aish ca pëcaracëma 'ainshi, an a naë mēñiöti uni bari cuanxa. ² Bariquin mëraxun ca uiti cara nētē camabi cupióti 'icë quixun atubëtan mēñiötancëxun aín naënuxuan ñu mēēnun xuaxa. ³ Xutancëx bari manámi 'ain cuantécënxun ca raíri uníxa ñu mēētiñuma 'aish anuxun unin ñu marucë anu bucuçë isaxa. ⁴ Isquin ca caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mēēi cuanti 'ain. Cuanxunmi ñu mēēia cana mitsun ñu mēēcësabi oquin mitsu cupióti 'ain. Cacëx ca ñu mēēi cuanxa. ⁵ Bari xamarucëbë cuantécënxun ca naë 'ibun uni raíribi a mēēti ñu 'aíma 'ain bucuçë mëräquin aín naënu ñu mēēnun quixun xuaxa. Bari cuanbucëbëtanribi ca usaribi oquin 'axa. ⁶ Bari xupíbuçëbëribi cuanquin ca uni raíribi ñu mēēima bucuçë mëraxa. Mëräquin cá caxa: ¿Uisacatsi caramina mitsux ñu mēēima énuishi bucuçëbaitin? ⁷ Cacëxun ca a unicaman caxa: Uinu 'icë unínbia nu ñu mēēxunun cacëma 'aish cananuna énu bucuçan. Cacëxun ca naë 'ibun caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mēēi cuanti 'ain. ⁸ Usa 'ain ca ñantánbucëbëtan cuënxun naë 'ibun aín uni caxa: An 'ë ñu mēēxuncë unicama cuëntancëxun camina camabi cupióti 'ain. Axa tsiáncuatsini ucë uni acama pain camina cupióti 'ain. Ušotancëxun camina raíri unicamaribi cupiótancëxun axa bëráma upuncë unicamaribishi cupióti 'ain. ⁹ Cacëxun ca axa bari xupíbuçëbë ucë unicama cuëncëx aia achúshi nētēn cupíocësa oquin 'inánxa. ¹⁰ Usaquian cupíoia isquin ca an pañan ñu mēēnun bicë unicaman —nun cananuna a unicaman bicësamaira oquin curíqui cha biti 'ai —quixun sinánxa. Sinánxunbi ca bari xupíbuçëbë ucëcaman bicësaribi biaxa. ¹¹ Usoquin biquin ca ami manánquin ¹² an atu ñu mēēmicë uni caxa: Éñë unicaman ca bënëngünshi 'itsamashi

ñu mēēaxa. Nun nu bari xamárutamainun 'anan bari atsíntamainunribi ñu mēēbaitiabi camina an chucúmashi ñu mēēcē unicamami 'acēsaribi nu cupíon. ¹³ Cacēxun ca an unicama ñu mēēmicē unin caxa: 'Ēn cana mi paraniman. Mibētan mēñópuncēsabi oquin cana mi cupíon. ¹⁴ 'Ēn mi 'ináncē curíqui biax camina cuantí 'ain. Mí 'ináncēsaribi oquin an 'ē chucúmashi ñu mēēxuncē unicamaribi 'inánti cana cuēēnin. ¹⁵ ¿'Ēn curíquinēxa 'ēnanbi 'ain carana 'ēx cuēēncēsabi oquin an 'ē ñu mēēxuncē unicama cupíotima 'ain? ¿'Ēn uni itsi curíqui 'ináncēbētan caramina nutsiquin masáquin sinanin? ¹⁶ A unin — ñuumara ca ax 'icē — quixun sináncē uni a ca Nucēn Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icē isti 'icēn. 'Imainun ca unin iscēxa cha 'icē uni, a Nucēn Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icēn. 'Aisamaira unia ainan 'inúxa 'ēmi catamēnun sinánmicēxia 'icēbētanma ca axa 'ēmi catamēcē ashi Nucēn Papa Diosan ainan 'inun 'imia.

—*Ēx cana unin 'acēx bamati 'ai — quixun Jesusan aín unicama catēcēan*
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Anuaxa Jerusalénu Jesús cuancēbē ca 'itsa uni 'imainun xanuribi abē cuancēxa. Usa 'ain ca cuēñbiani atubēshi cuanquin Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa: ¹⁸—Mitsúnbi camina isin, bēri cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca, uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē, 'ē unin 'inánti 'icēn, judíos sacerdotenēn cushicamabētan an Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicaman binun. 'Ináncēxun ca atun — a uni ca bamati 'icē — quixun catancēxun ¹⁹ judíosma unicaman 'anun 'ē 'inánti 'icēn. 'Ē bētsi bētsi onan 'ēmi cuaianan 'ē mēētancēxun 'ēx bamanun í curúsocēnu matásnun ca judíos unicaman 'ē judíosma unicama 'inánti 'icēn. Usoquian 'ē 'acēx cana bamatancēx rabē nētē 'iónxa pēcaracēbē baísquiti 'ain.

Jacobo 'imainun Juanēn titan Jesús ñucá
(Mr 10.35-45)

²⁰ Usa 'ain ca Zebedeonēn bēchicē rabē, Juan 'imainun Jacobo, aín tita Jesús rapasu cuani a bētánain rantin puruni tsóbuquin abē banatisa tancēxa. ²¹ Abē banatisa tania isquin ca Jesusan cacēxa:

—¿Añu caramina cuēēnin?

Cacēxun ca cacēxa:

—Míxmi 'apu 'aish min nētē upínu tsotan 'ēn tuacēx bētsíxa min mēqueu tsómainun bētsix min mēmiu tsónun camina 'imiti 'ain, mibēa 'apu 'inun.

²² Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ē cain.

Caxun ca Jesusan Juan 'imainun Jacobo cacēxa:

—¿'Ē 'acēsaribi oquian unin mitsu bētsi bētsi ocēxun caramina tanshiti 'ain?

Cacēxun ca —usaribi oquin cananuna tanshiti 'ai —quixun cacēxa.

²³ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēn 'acēsaribi oquin camina bētsi bētsi ocē 'iti 'ain. Usa 'ainbi cana 'ēn, mix camina 'ēn mēqueu tsónan 'ēn mēmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. 'Ēn Papa Diosan cuni ca cati 'icēn, uix cara anu tsóti 'icē quixun, an mēñosabi oía 'inun.

²⁴ Usaquian aín titabētan Zebedeonēn bēchicē rabētan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicē uni raíri, mēcēn rabē, ax a rabēmi nishacēxa. ²⁵ Usaria isquin ca cuēñxun Jesusan cacēxa:

—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuēēncēsabi oquin tēmēraquinbi ñu mēēnun 'amia. Aín cushi unin ca aín

unicama ax quicēsabi oquian 'anun 'amia. ²⁶ Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bētsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu mēēquin 'aquinti 'icēn. ²⁷ Uinu 'icē mitsux caramina aín cushi uni 'iisa tani, an ca mitsu ñu 'axúnti 'icēn, ²⁸ 'ēn 'acēsaribi oquin. Uni itsían ñu mēēxunun cana 'ēx uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ēx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacēn. 'Ēx 'uchañuma 'aísh bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucēn Papa Diosbē upí 'inun atun 'ucha 'ēnansa 'ain bamai uacēn.

Bēxuñu uni rabēa Jesusan bēpēxcúa
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Ēsaquin catancēx ca Jesús abēa cuancē unicamabē Jerusalénu cuani Jericó ēmanu bēbacēxa. Bēbax anuaxribi cuania ca anu 'icē unicamanribi a nuibiancēxa. ³⁰ Usaquian nuibiania ca bai amo tsóxun, uni rabē bēxuñu, an —Jesús ca aia —quixuan ñuicania cuati cuēnīshquin cacēxa:

—Davitan rēbúnqui, Nucēn 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

³¹ Usaía quia oquin ca anu 'icē unicaman banaxma isa nētēnun quixun cacēxa. Cacēxbi ca nētētima atúxa 'icēsamaira oi munuma cuēnīstēcēni quiacēxa:

—Davitan rēbúnqui, Nucēn 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

³² Usaía quia cuati niraçēquin ca Jesusan a uni rabē unun quixun cacēxa. Cacēx aia ca Jesusan cacēxa:

—¿'Ēn mitsu uisoti caina cuēēnin?

³³ Cacēxun ca cacēxa:

—Isnúnmi nu bēpēxcuti cananuna cuēēnin.

³⁴ Usaquian cacēxun nuibaquin ca Jesusan atu bēmēēcēxunshi ca isacēxa. Isi cuēēnquiiani ca Jesús bē cuancēxa.

III. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A ÑUI QUICĒ BANA (21-25)

21

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Jerusalénu cuani Betfagé ēma 'urama 'ixun ca Olivos cacē matá anuxun aín 'unánmicē uni rabē xuquin ² Jesusan cacēxa:

—Aúnu bēsucē ēma, anu ca cuantan. Cuanx anu bēbaquin camina burro xanu achúshi tēcēracacē, aín tuácēñun mēрати 'ain. Mēraquin camina tububētsinquin bēti 'ain. ³ Mitsúnmi tubuia isquian bētsi unin mitsu ñucácēxun camina cati 'ain: Nucēn 'Ibun ca ēnē burra aín tuácēñun a buáñxunun quixun nu caxa. Bēnēnquinshi ca mi bēmitēcēnti 'icēn. Cacēxuinshi ca mitsu cati 'icēn: Ca buántan.

⁴ Usaía 'iácamax ca Nucēn Papa Diosan aín uni cuēnēomiasabi oía 'iá 'icēn. Ēsai ca a bana quia:

⁵ Sión cacē ēma, anu 'icē unicama camina cati 'ain: Bērí ca mitsun 'apu aia, uni chacama 'icēsaríma ca burro xanun tuánu tsotax aia.

⁶ Usa 'ain Jesusan xucēx cuanxun a uni rabētan usaquian 'anúan Jesusan cacēsabi oquin 'acēxa. ⁷ Burro aín titacēñun aín tuá buántancēxun chupan catátacaquin burro camápucēbē ca anu 'iruax tsotax Jerusalénu cuancēxa.

⁸ Usaía burron cuancēbētan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu

anúan mapúcë chupabi 'apámáinun bêtsi bêtsi unin i pêchi chuîshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. ⁹ Usobiani ca sharáquiiani unicama cuancëxa, raírinëxa rêcuênmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuanquin a rabi cuëëni sharati quaicancëxa:

—Davitan rêbúnqui Nucën 'Ibu ax ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ênëx bêri aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, naínu 'icë, aribinu cuëênquin rabinun ca 'acan.

¹⁰ Usai 'iquiania bêbaia isi ca Jerusalénu 'icë unicamax —¿ui uni cara ênëx 'ic? —quíax ratuti canancëxa. ¹¹ Canania ca axa Jesúsbé 'icë unicaman cacëxa:

—Ênëx ca Jesús, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, a 'icën, ax ca Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuaxa ucë 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Jerusalénu bêbatancëx ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsíancëxa. Atsínquinbi anuxuan ñu maruia isquin ca Jesusan a unicama chiquínquin an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamax anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxima 'inun quixun. ¹³ Usaquin 'aquin ca cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aímbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ênuxun ñu maruin.

¹⁴ Usaquin catancëx anuax cuancëma pan 'ixun ca Jesusan bêxunú unicama 'imainun axa aín niti bêtsicë unicamaribi anua aia pêxcüacëxa. ¹⁵ Unicama pêxcuia isanan anu 'icë xucamax —Davitan rêbúnqui, Nucën 'Ibu, ax ca upíira 'icë —quíaxa cuëëni sharatia isi ca judíos unibunën 'apucama ax nishacëxa.

¹⁶ Nishquin ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ênë xucamaxa quicë bana caramina cuatiman?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cana cuatin. ¿Mitsun caramina cuënëo bana axa ênë ñui quicë a iscëma 'ain? A bana ca ësai quia:

Xucamabëtan ca tuáracamanribi mín 'imicëxun upí oquin mi rabia.

¹⁷ Usaquin cabiani ca Jesús Betania ëmanu 'i cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i, bimiñuma 'inun ca

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa.

¹⁹ Pananquiani cuanquin ca higuera cacë i, bai cuëbí nicë, isbiani anu cuanquinbi tuáñuma 'aísha aín pêchishi ocëxa. Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Mín camina tuatëcëntima 'ain.

Usaquian cacëxëshi ca higuera i chushi xanáncëxa. ²⁰ Usaquian cacëxa xanáncë isquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara ênë higuera bënëtishi xanax? —quixun.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ên cana asérami mitsu cain, Nucën Papa Diosax ca cushiira 'ianan ca ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unáncë 'ixun camina —ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —ca asérami 'ati 'icë —quixun sinánti 'ain. Usaquin sináncë 'ixunmi 'ën ênë higuera 'acësoquinshi ñu 'aquinma ênë matáribi “ënuax ca

parúmpapanu racati cuantan” quixun cacëx ca usai 'iti 'icën. ²² Mitsun — asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axúnti 'icën.

Jesús ca cushi 'icë quicë bana
(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Jerusalénuxun ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmia ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun ampan caniacëcë unicaman anu cuanxun ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina mín usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësoquinmi ñu 'anun mi cax?

²⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai quixun. ²⁵ ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx?

Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun 'unan-ima atúxbi ñucacananani quicancëxa:

—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu —Nucën Papa Diosan ca cacëxa —quixun cati 'ainbi ca usaquin nun cacëxun nu —usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai —quixun nu cati 'icën. ²⁶ Nun nu —unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa —quixun cati, 'aishbi cananuna 'apuma unicamami racuëtín. Acaman ca aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

²⁷ Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin cushin carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

Unin bëchicë rabë ñui quicë bana

²⁸ Usaquin catancëxun ca Jesusan judíos unibunën 'apucama ësaquinribi cacëxa:

—¿Uisai quicë cara ënë bana 'ic? ëesai quicë. Achúshi unix ca bëchicë rabëñu 'iaxa. 'Ixun ca achúshi caxa: Bërí nëtën camina naënu ñu mëei cuanti 'ain. ²⁹ Cacëxun ca aín bëchicënën caxa: Cana cuaniman. Usaquin caxbi ca sinanabiani ñu mëei cuanxa. ³⁰ Usaribiquin ca aín bëchicë itsiribi aín papan caxa: Bërí nëtën camina naënu ñu mëei cuanti 'ain. Cacëxun ca: Cana cuanin, caxa. Caxbi ca cuancëma 'icën. ³¹ ¿Mitsun sináncëxun cara a uni rabë uinu 'icën aín papa cuëncësabi oquin ñu 'ax?

Cacëxun ca cacëxa: An —cana cuanima —quixun caxbi cuancë, an ca aín papa cuëncësabi oquin 'axa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu caín, mitsun ainan isamina 'ai quixun caquinbi ax cuëncësabi oquin 'acëma 'aishmi Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'ainbi ca 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë, 'imainun 'itsa xanu mitsun sináncëx 'uchañu, acamax sinananti 'ëmi sinánquin ax cuëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën. ³² Unicamaxa sinanati aín nuitu asérabi upí 'inun 'unánmia ucëbi camina Juanën bana cuaisama tan. Mitsúnmi aín bana cuaisama taniabi ca 'aisama uni, an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun

xanu 'uchañucamaxribi Juanën bana cuati sinanati upí 'iaxa. Usaía 'ia isquinbi camina sinanaquin aín bana cuacëma 'ain.

*An naë bërúancë uni ñui quicë
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)*

³³ Usoquin caxun ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi judíos unibunën 'apucama ñuixuancëxa:

—Bëtsi banaribi mitsu camainun camina cuati 'ain. Ca ësa 'icën. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas baca bití xaxu quinoquin naëxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chauruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.

³⁴ Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëemicë uni raíri xuquin caxa: An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. ³⁵ Cacëx cuanxa bëbaia bi ca an naë bërúancë unicamax axa ucë unicama bitancëxun bëtsi 'anan bëtsiribi ami mëparamëquin mëëanan bëtsiribishi maxaxan 'axa. ³⁶ Usocëxa bimí bëima panácëbëtan ca naë 'ibun an ñu mëemicë uni raíri a 'itsaira xutëcëanxa. Xucëxa bëbaia bi ca an naë bërúancë unicaman ax pañan ucë unicama 'acësaribi oquin 'atimoxa.

³⁷ Usoquian an naë bërúancë unicaman an xucë unicama 'acëbëtan ca naë 'ibun —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa. ³⁸ Xucëx cuanxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani quíaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuná nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ³⁹ Canantancëxun bibianquin naë 'uri buánxun ca 'axa. ⁴⁰ ¿Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun uquin an naë bërúancë unicama uisoti 'ic?

⁴¹ Ñucáçëxun ca judíos unibunën 'apucaman Jesús cacëxa:

—Usa 'ain ca a unicama cëñuquin 'ati 'icën. Usoquin 'atancëxun ca bëtsi unicama aín naë bërúanxunun quixun cati 'icën. Cacëx cuanxun ca a unicaman naënu 'icë bimicamaxa bimía aín bimí mësú naë 'ibu 'inánti 'icën.

⁴² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësaí quicë a caramina mitsun iscëma 'ain?:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aishbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imíaxa. An usoquin mënóçëx ca nun iscëx asábiira 'icën”.

¿Usaquian maxax ñuiquinbi 'ë ñuiquin cuënëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain? ⁴³ Cana mitsu cain, mitsúxmi judíos unibu 'aish Nucën Papa Diosan ainan 'iti caísa 'aishbi usai 'icëbëma ca bëtsi unibunëx aín bana cuacë 'aish ainan 'iti 'icën. ⁴⁴ 'Imainun ca a maxáxa an cuëëncëma unicama usaribi an 'ë cuëëncëma uni 'icën. Maxáxmi tatiqí chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaia.

⁴⁵ Usoquian cacëxun cuati ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicamax —nu ñui ca bana itsi ñuicësa oi quía —quixun sinani ami nishacëxa. ⁴⁶ Nishquin sipuaisa tanquinbi ca camabi unían, Jesusan ca asérabia Nucën Papa Diosan xucë 'ixun aín bana unicama ñuixunia quixun sináncë 'ain, 'apucamax atumi racuëacëxa. Racuëquin ca Jesús biáma 'icën.

22

Unían aín béhicicé xanu biminuxun unicama camia bana

1 Anuxun Nucén Papa Dios rabiti xubunuxun ca Jesusan judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicama bana itsi ñuicësa oquin ëné banaribi ñuiquin cacëxa: 2—Nucén Papa Diosnan 'iti ax ca ësa 'icën. Achúshi 'apun ca aín béhicicé xanu 'inánuxun an ñu mëemicé uni piti 'amiquin aín aintsicamaxa pi unun quixun camiti sinánxa. 3 Sinánxun ca piti 'itsaira 'amimainuan camabi unin pi unun catánun quixun aín uni raíri xuaxa. Xucëx cuanxun cacëxbi ca a cacé unicama uinu 'icé uníxbi uisama tanxa. 4 Usaquin camicëxbia ucëbétanma ca amiribishi aín ñu mëemicé uni raíriribi xuquin a cacé unicama ësoquin caxuntanun quixun caxa: Bëráma cana a piti ñucama mëníomian. Usonan cana 'ën vaca 'aracacé rëmianan 'ën ñuina rëracacëribi rëmian. Camabi ca mëníocé 'icën. Usa 'aían camáxbi 'ën xubunu 'ën béhicicënan xanu bicëbétan, nubëtan pi unun camina cati 'ain. 5 Usaquian 'apun camicëxbi ca a camicé unicamax cuainsama tanxa. Cuainsama tanía bëtsix aín naënu cuantamainun ca bëtsix anuxuan ñu marucé xubunu cuanxa. 6 Raírinën ca 'apúan ñu mëemicé uni cuaniabi bixun mëequin ténánquin rëaxa. 7 Usoquian 'acëbë ca 'apu xuamati nishaxa. Nishquin ca an aín ñu mëemicé unicama 'acé unicama 'anan aín ëma nëënun quixun aín suntárucama xuaxa. Cacëx cuanxun ca 'apun cacëabi oquin 'axa. 8 Usoquian 'anun 'amitancëxun ca 'apun aín ñu mëemicé unicama caxa: Piti ca mëníocé 'icën. Usa 'ainbi ca a 'ën camicé unicamax utima nuituñu 'aish utima 'icën. 9 Usa 'ain camina amiribishi cuantancëxun mitsúnmi bainua mëracé unicamaishi pi unun quixun cati 'ain. 10 Usoquian 'apun cacëx cuantëcënquin ca an ñu mëëxuncé unicaman bainua mëraquin upíma unicamacëñunbi upí unicama timëbëtsinquin bëaxa. Bëcëxun ca xanu bicëbétan pañuti chupa pañucanxa. Pañutancëx atsini ca 'aisamaira 'aish a xubunuax tsitsiruaxa.

11 Usai 'icëbë atsínquian 'apun iscëxbi ca anu achúshi uni xanu bicëbétan pañuti chupa pañucëma 'iaxa. 12 Usa 'icé isquin ca 'apun a uni caxa: ¿Usa 'aish caramina mix ënu atsínuxun pañuti chupa pañuaxmabi ënu atsían? Cacëxbi ca a uni banaima tsóaxa. 13 Usa isquin ca 'apun an mesanu piti nancé unicama caxa: Ëné uni camina mëtanianan tatanitancëxun ëman bëánquibucënu buántancëxun piti 'ain. Nicëx ca anuax anu 'icé unicamabé tëmërai bënëti inti 'icën. 14 'Ën mitsu bërí ñuixuncé bana a sinánquin camina 'unánti 'ain, 'aisamaira uníxa ainan 'inux 'ëmi catamënun Nucén Papa Diosan sinánmicëxbi 'icëbëma ca axa 'ëmi catamëcé unicama axëshi ainan 'ía.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan bana

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

15 Jesusan bana ñuixunia cuatancëx, 'uri cuanquin ca fariseo unicama ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai cara quía cuanuxuan an Jesús ñucáti uni xuti sináncëxa. 16 Sinántancëxun ca aín uni raíri 'imainun axa Herodesmi sináncé unibu Jesús ñucánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanxun ca a unicaman Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca aséribi 'icën. Uisai cara Nucén Papa Diosan uni 'iti 'icé quixun camina cëmëquinma aséribi ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëncëbétanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënënen 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucén Papa Diosan uni 'iti 'icé quixun ñuixunin. 17 Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucén Papa Diosax aséribi nun

cushi 'ain cara min sináncëx Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Uisa caramina sinanin?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. ¹⁹ Uisa cara isnun ca a César buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxun ca bëacëxa. ²⁰ Bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?

²¹ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Césarnën bëmánan tanquian 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

²² Cacëxun cuati ratuti ca —¿uisa uni cara ënëx 'icë? —quixun sinani a ñui ami manánti bana 'aíma 'ain Jesús ëbiani cuancëxa.

Unix cara bama 'aish baísquti 'icë quicë bana

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ A nëtëmbi ca Jesúsnu saduceo unicamax cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísqutima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: ²⁴ —Nun cananuna 'unanin, Moisés ca quiacëxa: “Uni achúshi bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan an casunancë xanu bixun ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën”. ²⁵ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Nubë ca uni achúshi, mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biáxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ²⁶ Baman aín xucënan casunancë xanu biáxbi ca aín xucënxribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biáxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca a xucën camáxbi a xanu biáxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. ²⁷ Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ²⁸ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin. ³⁰ Bama 'aish baísqutiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëribi ca unin bënumitima 'icën. Usaribi ca nainu 'icë ángelcamaxribi 'icën. ³¹ Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísqutima 'icë —quixun sinania cana mitsu ñucatin, ¿Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana, ësaia quicë, a caramina iscëma 'ain? A banax ca ësai quia: ³² “'Ëx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios a 'ain”. A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aísha baísqutima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën. ³³ Usaquian Jesusan bëtsi unin 'acësamaira oquin uni bana ñuixunia cuati ca anu 'icë unicamax —ësa bana cananuna cuama 'ai —quixun sinani ratúacëxa.

Nucën Papa Diosan bana raíri banasamaira axa quicësabi oi 'iti Jesusan ñuia

(Mr 12.28-34)

³⁴ Atun —uni bamacëcamax ca baísqutima 'icë —quixun sináncë 'icëbia —ca usama 'icë —quixun upí oquin ñuixuncëxun ca saduceo unibunën Jesús ñucáquin catëcëanma 'icën. —Upí oquin ca ñuixuanxa —quixun sinánquin ca

fariseo unicaman Jesús nēbētsioracēxa. ³⁵ Nēbētsioraquin ca an Moisésnēn cuēnēo bana 'unāncē uni achúshinēn —uisaquin cara 'ē cati 'icē —quixun sinānquin Jesús ēsaquin ñucácēxa: ³⁶ —¿Uinu 'icē Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quicēsa oíira caranuna 'iti 'ain?

³⁷ Quixuan cacēxun ca Jesusan ēsaquin cacēxa:

—Axa quicēsabi oíira 'iti bana ax ca ēsai quia: “Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuēni cēmēima sinānti 'ain. Usa 'aish camina ami catamēti ax cuēēncēsabi oíshi 'iti 'ain”. ³⁸ Ēnēx ca axa quicēsabi oíira 'iti bana a 'icēn. ³⁹ Bētsi bana asaribi ca ēnēx 'icēn: “Mixmi bēruāncacēsaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquina 'icē 'aquinti 'ain”. ⁴⁰ Ēnē rabē bana quicēsabi oquian camabi unin 'anun ca Moisés 'imainun ax quicē bana an uni ñuixuncē unicama Nucēn Papa Diosan cuēnēomiacēxa. Uisa bana cara cuēnēo 'icē a ca Nucēn Papa Diosmi sinān uni raírribi nuibacē 'ixun unin tania.

Uin rēbúnqui cara Cristo 'icē quicē bana

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Fariseo unicamaxa abē timēcē 'icē ca Jesusan ñucáquin ēsaquin cacēxa: ⁴² —¿Mitsun sināncēx cara Cristo, axa 'apu 'itia judíos unibunēn caíncē, ax uisa uní 'ic? ¿Uin rēbúnqui cara ax 'iti 'ic?

Cacēxun ca cacēxa:

—Ax ca Davitan rēbúnqui 'iti 'icēn. Usa 'aish ca Davidbē sēnēn 'iti 'icēn.

⁴³⁻⁴⁴ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Davitax ca ēsai quiacēxa:

Nucēn 'Ibu Diosan ca 'ēn 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcē unicama 'ēn mi 'ibumaimainun camina mix 'ēbē 'Apu 'aish 'ēn mēqueu 'iti 'ain.

Axa aín rēbúnquin 'aíni ca Cristo ñui David Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinānmicēx —Cristo ax ca 'ēn 'Ibu 'icē —quiax quiacēxa. ¿Uisa 'aish cara David usai quiacēx? ⁴⁵ ¿Usaria David, Cristo ax ca 'ēn 'Ibu 'icē quiax quicē 'ain, cara Cristo ax uisari Davitan rēbúnqui 'iti 'ic?

⁴⁶ Usaquian fariseo unicama ñucatia ca uíni —usa ca a bana 'icē —quixun Jesús ñuixuanma 'icēn. Usa 'ixun ca atun iscēxa bētsi unin sinānsama 'aish usai quia oxun a unicama amiribishi ñucátēcēanma 'icēn.

23

An Moisésnēn cuēnēo bana 'unāncē unicamacēñuan fariseo unicamaribi ñui Jesús quia bana

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Usaquin catancēxun ca Jesusan anu 'icē unicamaxa 'aisamaira 'ain aca-macēñunbi aín 'unānmicē unicama ēsaquin cacēxa: ² —An quirica cuēnēocē unicama 'imainun fariseo unibunēnribi ca sinania, atux isa, an Moisésnēn cuēnēo bana 'unánun mitsu ñuixunti, a 'icē quixun. ³ Atun mitsu ñuixuncēsabi oquin camina Moisésnēn cuēnēo bana 'ati 'ain. 'Anan camina atúan mitsu cacēsabi oi 'iquinbi atúan a bana quicēma ñu 'acēsaribi oquin 'atima 'ain, mitsuma parānxun 'amia, usa 'ain. Atux ca unicama bana ñuixunibi an uní ñuixuncē banaxa quicēsabi oi 'ima. ⁴ Moisésnēn cuēnēo banaishima atúni sināncē banaribi ca unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunia. Usaquin ñuixuncēxbi ca a banacamax ax quicēsabi oi 'iisama 'icēn. Atúxribi ca usai 'ima. Atúan ñuixuncē bana quicēsabi oquian 'anun ca unicama 'aquinima. ⁵ Añu ñu cara 'aia a 'aquin ca unicaman axira isa upí 'icē quixun sinānquina unin a rabinun quixun 'aia. 'Anan ca bētsi unisama isa ax 'icē quixuan camabi

unin isnun quixun chupa aín cuébi chooquin cuécápuncë pañuía. Pañuanan ca cuenëo bana aín bëmánanu 'anan aín peñan mëmiu təcérëcaia, a unicamax ca a bana cuacë 'icë quixuan unin sinánun quixun. ⁶ Pi timëxun ca anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. 'Ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënia, camabi unínsa atu isnun quíax. ⁷ 'Ianan ca anuxun unin ñu marucë anuxuan a isquin bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icë—quixun sinánquin atu mëcën 'inánquin bití cuëënia. Usai 'ianan ca unían —an ca nu cuenëo bana ñuixunia—quixun catí cuëënia.

⁸ Atúxa usai 'icëbëbi camina mitsux unían usaquin mitsu catí cuëëntima 'ain. Mitsux camina xucëonanti 'ain. Mitsux camina achúshi 'ibuñushi 'ain, ax ca Cristo 'icën. ⁹ Uinu 'icë unibi camina ënë menua Nucën Papa caquin anëtima 'ain, Nucën Papa Dios naínu 'icë, ax cuni ca asérabi mitsun Papa 'icë, usa 'ain. ¹⁰ Èx Cristo 'aish cana 'ëxëshi mitsun 'Ibu 'ain. Usa 'ain camina, mix camina aín 'ibu 'ai quixuan bëtsi uní mitsu canun quitima 'ain. ¹¹ Micama uinu 'icë cara upitaxmi bucunun mitsu ñu 'axunia ax ca mi raíribë sënënmaira 'aish upí 'icën. ¹² Anbia rabíquin —èx cana cha 'ai—quixun sináncë uní a ca Nucën Papa Diosan aín uní raíribë sënënmara 'imíti 'icën. Usonan ca cha 'iti sinania ax rabicëma uní a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imíti 'icën.

¹³ An Moisésnën cuenëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Uisa cara otí 'icë usoquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixunbi a bana quicësabi oquin 'anun 'aquinqinma unicama a bana bëtsi oquin ñuixunin. Mitsun camina a bana quicësabi oquin 'aiman. 'Aquinma camina uní itsínribia a bana quicësabi oquin 'axunma 'anun 'unánmin.

¹⁴ Usai 'ianan camina casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuin. Cëñuanan camina mitsux isamina upí 'ai quixuan unin sinánun quíax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banain. Usa 'icë ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uní acësamaira oquin mitsu 'uchoquin castícantí 'icën.

¹⁵ An Moisésnën cuenëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. 'Ura cuanquin ui caramina 'unánmiti 'ai quixun bariquin mëraxun camina Nucën Papa Diosmi sinánun 'unánmiquinma mitsun sináncësaribi oquin sinánun 'unánmin. Usaquinmi mitsun 'unánmicëx ca a unicamax mitsúxmi 'icësamaira oi 'aisama 'ia. Mitsúxmi anuaxmi tëmëratí manë tsi rëquirucë anu 'iti 'ainbi ca atux mitsúxmi 'icësamaira oi anuax tëmërai anu 'iti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu otí 'icë usoquin 'ati 'icën.

¹⁶ Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicë cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uní itsi anun cuanti bai 'unánmima. Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsux camina ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabítí xubu sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quíax quiquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atíma 'icën. Usa 'ainbi ca unin —curí anuxun Nucën Papa Dios rabítí xubunu 'icë a sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai—quíax quiquin asérabi 'ati 'icën. ¹⁷ Usai quí camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëma unisa 'ain. Anuxun a rabítí xubunuxuan unicaman a rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëënia. Anu 'icë curí 'acë ñucama cupíma, aín unicaman anuxun a rabítí xubunuxun rabicë cupíshi ca Nucën Papa Dios cuëënia. ¹⁸ Usaribítí camina mitsux ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabíquin 'aracacë ñuina xarotia maxax bucúncë, a sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quíax quiquinbi ca unin

'aisama tanquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unin —anuxun Nucën Papa Dios rabiquin ñuina xaroti maxax bucúncë, anu 'icë ñuina sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai —qui ax quiquin asérabi 'ati 'icën. ¹⁹ Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëmasa 'ain. Anuxun ñuina xaroti maxax bucúncë anuxun ca unicaman ñuina rëxun xaroquin Nucën Papa Dios rabia. Usaquin rabiçëx ca Nucën Papa Dios cuëñia. Anu 'icë ñuina cupíma anuaxa aín unicamax ami sináncë cupíshi ca ax cuëñia. ²⁰ Camina 'unánti 'ain, anuxun ñu xarotia bucúncë maxax a sinánquin ca unin anua xaroti nancë ñu aribi sinania. ²¹ Usaribi oquin ca axa aín bana ca asérabi 'icë quixun uni itsin 'unánun, —anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana asérabi mitsu cain —quicë uni, an a xubuishi sinánquinma anu 'icë Nucën Papa Diosribi sinánquin caia. ²² Axa aín bana ca asérabi 'icë quixun bëtisi unin 'unánun —naí anu Nucën Papa Dios 'icë a sinánquin cana asérabi mitsu cain —quicë uni ax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a 'imainun Nucën Papa Diosribi sinani quia.

²³ An Moisésñën cuëñeo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina an Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama ñu 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oíra 'iti, a quicësa oquin 'aiman, Nucën Papa Diosmi upiti catamëanan ax cuëñcësabi oquin upi sinánñu 'ixun unicama nuibaquin, 'aquinsa 'icë, 'aquinti, acama. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsianxa. ²⁴ Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicë cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unanima. Usaribi camina mitsux 'ain. Ca ësa 'icën. Chupan xanpa bëpucëbë ca anua aín chua, 'imainun sia acamax bërúmainun 'unpax upíshi xanpa 'ucë mëu 'ibutia. Sia 'eti rabanan usaquin 'aibi camina ñuina cha, camello, a 'ecësa 'ain.

²⁵ An Moisésñën cuëñeo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Paránquin camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upi isnun quixun xanpa 'imainun ñutë acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin mitsun cuëñcë ñu biti acama sinanin. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icë usoquin 'ati 'icën. ²⁶ Fariseo uni, bëxuñu unisa camina mix 'ain. Xanpa aín namé pain chucacëx ca aín caxuribi chuañuma 'iti 'icën. Usaribi oquin camina min nuitu pain upi 'inun mëníoti 'ain, min 'acë ñucamaxribi upi 'inun.

²⁷ An Moisésñën cuëñeo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Anu uni maíncë me ax ca upi oquin mëníocë 'ianan ëman upíra upi uxua 'inun ronçë 'aishbi 'ucë mëu, uni bamacënën xo 'imainun ñu chëquicë 'aisama 'icën. ²⁸ Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsúnmi bëtisi bëtisi ñu 'acë cupía unin mitsu upi isti 'ixunbi camina mitsun nuitu upíma 'ixun atu paranin.

²⁹ An Moisésñën cuëñocë bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usai oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën. Mitsun raracaman an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama anu maíncan, a me camina upi 'inun mëníoin. Mëníonan camina anu uni upíburibi maían me aribi upi

'inun mënfoin. ³⁰ Usoquin 'ai camina quicanin, nux nucën raracamabë 'ixun cananuna atun an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicama masóquin 'aia 'aquianma 'itsían. ³¹ Usai quiquin camina 'unanin, aséribi camina mitsux an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama an 'á, atun rëbúnqui 'ain. ³² Mitsux usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'aquin sënëonti 'ain.

³³ 'Atima 'ixun uní paráncë 'aish camina mitsux runu an uni picë asa 'ain, mitsun raracama 'íasaribiti camina 'in. Mitsúxmi usai 'icë cupí ca Nucën Papa Dios an aséribi mitsux bamaia anuaxmi tēmērati manë tsinu mitsu 'imiti 'icën. ³⁴ 'En cana unicama 'ën bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíriri 'en bana unicama 'unánminun 'imicëbi camina raíri 'anan raíri i curúsocënu matásun bamaminuxun 'ain. Raíri camina anu timéti xubu anuxun rishquinuxun 'ain. Raírinëan 'achushi emanuxun bana ñuixuniami mitsun bëtsi bëtsi ocëbëa bëtsi emanu cuancëbë anu mitsúxribi cuanxun camina usaribi oquin 'atëcënxun 'ain. ³⁵ Usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'ain. Abel pain ca 'uchañuma 'icëbi mitsun rara achúshinën 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raran an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'aian ca raírinëribi Zacarías, Baraquíasnën bëchicë, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun 'acëxa. Usaribi oquin camina mitsun 'ain. ³⁶ Usa 'ain cana aséribi mitsu cain, mitsun raracama 'ásaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

Atun aín bana cuacëma cupía Jerusalénu 'icë unicama nuibati Jesús masá nuitua

³⁷ Jerusalenu 'icë unicama, cana mitsu cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicë bana uní ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'íasaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi oquin cana mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina mitsux cuëncëma 'ain. ³⁸ Usa 'ain cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. ³⁹ 'En cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bëri aia. A ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina 'ë istëcëntima 'ain.

24

*Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubua rurucubúti bana
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin Jesús cacëxa:

—Ënë xubux ca cahaira 'aish upí 'icën.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish upí isin. Usa 'aínbi cana mitsu cain, axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camáxbi aín maxáxcamaribi rurupacëbë rurucubúti 'icën.

*Ax utëcënti nëtë 'uramacuatsinia unin 'unánti Jesusan ñuiá bana
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)*

³ Usaquin atu cabiani cuanx matá me Olivos cacë anu tsóbutia ca uni 'aíma 'ain, aín 'unánmicë unicaman a nëbëtsioraquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicēsabi oi anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu aín maxáxcama rurupacē 'iti 'ic? ¿Mix anun utēcēnti nētē anúan ēnē mecama cēñúti, a nētēx ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

⁴⁻⁵ Usaquian aín 'unánmicē unicaman ñucácēxun ca Jesusan anun ax utēcēnti nētē ñuixunquin ēsaquin cacēxa:

—'Itsa unin ca, “‘Ēx cana Cristo 'ai” quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanan camina bēruáncati 'ain. ⁶ Mitsun camina uni itsian —bētsi menu 'icē unicamax ca bētsibē 'acáñania —quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan —raíri unicamaxribi ca raíribē 'acáñania —quixun ñuia cuatibi camina racuētima 'ain. Asérabi ca usai 'iti 'icēn. Usaía 'icēbēbi ca ēnē mecama cēñúcēma pain 'iti 'icēn. ⁷ Bētsi menu 'icē unicamax ca bētsi menu 'icē unicamabē nishánani 'acánanti 'icēn. 'Imainunribi ca bētsi menu 'icē 'apun suntárucama bētsi menu 'icē suntárucamabē 'acánanti 'icēn. Bētsi bētsi nētēnu 'icē unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Bētsi bētsi mecamax ca shaíquinoxun 'aia. ⁸ Usoquín pain tēmēratancēxunbi ca 'ēx utēcēncēbētainra unin an 'acēsamaira oquín tēmēranuxun 'aia.

⁹ Usoquín canan ca ēsaquinribi Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—'Ēmi sináncēma uni raírinēn ca uni itsian mitsu bētsi bētsi onun 'inánuxun 'aia. 'Ináñan ca micama raíri 'anuxun 'aia. Mitsúxmi 'ēmi catamécē cupí ca camabi menu 'icē unicamax 'ēmi sináncēma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. ¹⁰ Unían ami nishquin 'atimocēxun ca 'itsa unin 'ēmi catamēti ēnti 'icēn. Usai 'i abē nishánanquin ca uni raíri, bētsi unin 'atimonuxun binun 'inánti 'icēn. ¹¹ Usai 'icēbētan ca —'ēn cana Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuni —quiquinbi anbi sináncē banaishi uni ñuixunuxun 'aia. Usaquin ñuixunquin ca 'itsaira uni paránquin Nucēn Papa Diosmi sinánxma 'inun quixun 'imiti 'icēn. ¹² Usai 'icēbētan ca unin 'aisamaira 'atima ñu 'ati 'icēn, 'anan ca bētsibēa nuibanani 'aquiananti a ēnuxun 'aia. ¹³ Usai ñu 'icēbētanbia 'ēmi sinánquin ēncēma unicamax ca Nucēn Papa Diosan nētēnu 'ēbē 'iti 'icēn. ¹⁴ Uicamax cara 'ēmi catamētia acamax ca Nucēn Papa Diosan nētēnu 'ēbē 'iti 'icē quixun 'ēn mitsu cacē bana ēnē ca 'ēn unicaman camabi menu 'icē unicaman cuanun ñuixunti 'icēn. Usaquian camabi menu 'icē unicama ñuixuncēbē ca 'ēx utēcēncēbē ēnē mecama cēñúnuxun 'aia.

¹⁵ Usaquin caxun ca Jesusan ēsaquinribi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—An Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē uni Danielnēan a ñuiquín cuēñēo uni ax ca 'atimaira 'icēa unín timacē 'aishbi aín suntárucamabē uti 'icēn. Danielnēan ñuia uni ax ca utancēx ami sinanimabi anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu Jerusalēn 'icē, anu 'iti 'icēn. An ēnē bana iscē uni an ca uisai quice cara quixun 'unánti 'icēn. ¹⁶ Usai 'icēbē ca unicamax ami racuēti Judea menu 'icē ēmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icēn. ¹⁷ Aín xubu ēman 'icē unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsintēcēnima ashiti cuanti 'icēn. ¹⁸ 'Imainun ca aín naēnuxuan ñu mēēcē unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi xubunu cuaníma naēnuaxēshi abáti 'icēn. ¹⁹ Usaía 'icēbē ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcé xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. ²⁰ Usáimi anun ñu mēētima nētēn 'ianan mitaño 'itín rabanan camina Nucēn Papa Dios ñucáti 'ain. ²¹ Usai 'i ca unicama Nucēn Papa Diosan me uniotabacē 'aían uínsaranbi 'iásamairai tēmērati 'icēn, amiribishi usai tēmēratēcēntimoi. ²² Anúan paē tani nētēxa cēñúcēbēma ca usabi 'i camabi unix bamati 'icēn. Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan, ainan 'inun an caíscē unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paē tanquin tēmērati nētēcama sēnénmiti 'icēn.

²³ Anúan usoquin unicaman tēmēрати nētē ucēbētan unin mitsu —ca is, ēnu ca Cristo 'icē —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icē —quixun cacēxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. ²⁴ Anúan usoquin unicaman tēmēрати nētē ucēbētan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ēx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinēn cēmēquin —'ēn cana Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Cana ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acēma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun caiscē unicamaribi paránti sinánuxun 'aia. ²⁵ Usai 'icēma pan 'ainbi 'ēn mitsu cacē 'aish camina a ñucamaxa usai 'icēbēbi ratútima 'ain. 'Ianan camina uninma mitsu parania bēruancati 'ain. ²⁶ Usa ñucama 'icēbētan unin —Cristo ca uaxa. Ca anu uni 'icēma menu 'icē —quixun mitsu cacēxbi camina isi cuantima 'ain. 'Ianan unin —Cristo ca uaxa, ca xubu mēu 'icē —quixun mitsu cacēxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. ²⁷ Mēriquin ca canacan anúan bari urucē 'imainun anúan bari cuabúcē, camabi naícamē'ēo pēcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá, 'ēx utēcēnti 'iti 'icēn. ²⁸ Unix ca quia —uinu cara ñuina bamacē 'icē anu ca xētē cēnúbuti 'icēn. Usai ca 'iti 'icēn.

*Anun Jesús utēcēnti nētē ñui quicē bana
(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)*

²⁹ Usoquin canan ca ēsaquinribi Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Usaía tēmērai anun uni bēnēti nētēcama 'icēbē ca bari bēánquinuxun 'aia, 'uxénribi ca pēcanuxunma 'aia. 'Iparibi ca rēcunuxun 'aia, naícamē'ēo shaíquicēbē ca anua 'icē ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. ³⁰ Usaía 'icēbētan ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá, 'ēx utēcēnia isti 'icēn. Isi ca camabi menu 'icē 'ui unicamaxa cara Nucēn Papa Diosmi sináncēma 'icē, acamax masá nuituti bēnēti inti 'icēn. Usai 'iquin ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá, 'ēn nētē cuin mēúxun 'ēn cushin pēcabētsinia isnuxun 'aia. ³¹ Manē banañu bana ocēbē uquin cana 'ēn ángelcama xuti 'ain, 'ēnan 'inun 'ēn caiscē unicama camabi menua 'ēbēa 'inun 'ē timēxunun.

³² Ēñē ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincēbē aín pēchi rēcubutancēx amiribishi corutēcēnia. Usaria 'ia isquin camina —ca bari-tiacuatsinia —quixun 'unanin. ³³ Usaribitía 'ēn mitsu ñuixuncē ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anun 'ēx utēcēnti nētē ca 'urama 'icē quixun.

³⁴ Asérabi cana mitsu cain, bēría ēnē nētēnu bucuē unicamaxa bamacēma pain 'ain ca 'ēn mitsu ñuixuncē banacama quicēsabi oi 'iti 'icēn. ³⁵ Naí, me, acamax ca cēnúti 'icēn, 'ainbi ca 'ēn banaxa nētēimoí usabi 'ain camabi ñu 'ēx quicēsabi oi asérabi 'iti 'icēn.

³⁶ Añu nētēinra carana 'ēx utēcēnti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icē quixun ca uínbi 'unanima. Nainu 'icē ángelcamanbi ca 'unanima, 'ēx Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'ixunbi cana 'énribi 'unanima. Nucēn Papa Diosan cuni ca 'unania.

³⁷ Bērāma Noé 'iá nētē usaribiti ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá, 'ēx utēcēnti nētēn 'iti 'icēn. ³⁸ Anúan aín nuntinu 'iruti nētē utámainun aín aintsibētan Noénēn anun iēti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xēanan xanu bianan aín bēchicē bēnumianan an 'acēsabi oquin quēenquin ñu 'acēxa. Ca sinánma 'icēn, Noenēn ñuicēsabi oi ca asérabi 'iti 'icē quixun. ³⁹ Uí 'aisamaira 'ibúcēbē baca 'ēquan ñucamacēñun unicama buáncēbētainshi ca —Noenēn nu cacē bana ca asérabi 'icē —quixun 'unáncēxa. Noenēn bana cuatíma unicama 'iásaribiquin ca unicaman 'ēn bana cuatíma 'icēn. Usai 'iquinbi ca 'ēx anun uti nētē 'icēbētainshi sinánti 'icēn. ⁴⁰ 'Ēx ucēbē ca ēsaribi 'iti 'icēn: Rabé unían aín

naënxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën. ⁴¹ Usaribiti ca rabë xanúxa ñu rëni tsócë achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi ëncë 'iti icën.

⁴² Uisa nëtën carana min 'Ibu 'aish 'ëx utécënti 'ai quixun 'unánquinmabi camina upí oquin sinánquin —'ën 'ibu ca uti 'icë —quixun 'unani cuëëenquin caínti 'ain. ⁴³ Camina 'unanin, únsaran cara aia quixun 'unáncë 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mëcamacë uni caíntianxa. Caíncëx uáxa ñu mëcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcëma 'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma. ⁴⁴ Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti caínti 'ain. Bëri ca utima 'icë quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nëtën, aia binuxun 'ë caínti 'ain.

*An uni mëëxuncë uni rabë, upí 'imainun upíma, ñuicë bana
(Lc 12.41-48)*

⁴⁵ Anun 'ëx utécënti nëtë ca ësaribi 'iti 'icën. Achúshi unin ca aín xubunu 'icëcama upí oquin piminun quixun aín ñu mëëmicë unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca —an ca aséribi 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun sinánxa. Sinánquin usoquian ñu 'anun quixun catancëx ca bëtsi menu cuanxa. ⁴⁶ Cuanx anu 'itancëx utécënquin ca an ñu mëëxuncë unin cara an cacësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë uni ax chuámarua tani cuëënti 'icën. ⁴⁷ 'Ën cana aséribi mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëëmicë unin ësaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain. ⁴⁸ Usa 'aínbi ca an a unix 'atima sinánñu 'ixun —an 'ë ñu mëëmicë uni ca panatia —quixun sinánquin ⁴⁹ abëtan ñu mëëcë uni raíri mëëanan axa pañcë unicamabëtan ñu pianan xëati 'icën. ⁵⁰ Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca an a ñu mëëmicë uni uti 'icën. ⁵¹ Uquin ca usai 'ia isquin 'atimonan anu an uni paráncë unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamax paë tani bënëti inti 'icën.

25

Mëcën rabë xanu ñuia Jesus quiá bana

¹ Aín 'unánmicë unicama bana ñuixunquin ca Jesusan aín uti nëtë ñuiquin ësaquinribi cacëxa:

—'Ëx anun 'ën unicaman 'apu 'inux uti nëtë ca ësa 'iti 'icën: Achúshi unían xanu biti 'ain ca an axa bënuti xanu nuibacë mëcën rabë xanucamax, an xanu biti uni ax aia bitsi, lamparín bibiani cuanxa. ²⁻⁴ Mëcën achúshi xanucama ca sinánñuma 'ixun xënisa ñu anun aín lamparín ërënti buáncëma 'icën. 'Aínbi ca raíri mëcën achúshi xanu ainshi sinánñu 'ixun aín lamparíncëñun xënisa ñuribi buánxa. ⁵ Atúxa lamparín buani cuanbi ca an xanu biti uni panáxa. Panacëbë ca 'uxcënan ténáncëx 'uxcanxa. ⁶ 'Uxánbia imë naëx a uni aia isi ca raírinëx cuëcëni quiáxa: An xanu biti uni ca aia. Ca bitsi cuan. ⁷ Quia sharatia bësuquin ca bënëenquinshi a xanucaman aín lamparín mëñoxa. ⁸ Usocëbëtan ca sinánñuma xanucaman raíri xanucama caxa: Nun lamparíncama ca bënaia. Mitsun xënisa ñu 'éish ca nu 'inan. ⁹ Cacëxunbi ca sinánñu xanucaman caxa: Nun xënisa ñu sapi ca mitsun lamparín 'imainun nun lamparínuribi 'aruti sënëntima 'icën. Mitsúnbi ca an xënisa ñu marucë uninu cuanxun bitan. ¹⁰ Cacëxa sinánñuma xanucama xënisa ñu bitsi cuancëbë ca an xanu biti uni uaxa. Aía atsíncëbë ca sinánñu xanucamaribi abëtan pinux xubunu atsiánxa. Atsíncëbëtan ca xëcuë xëocatëcëinsama oquin xëpuaxa. ¹¹ Usaiá 'icëbë

uquin ca sinánñuma xanucaman ëmánxun —nu ca xëócaxun —quixun caxa.

¹² Cacëxunbi ca caxa: Aséribi cana 'ën 'unaniman, ui caramina mitsux 'ain.

¹³ Usaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnribi camina añu nëtëinra 'ianan uínsaran carana 'ëx utëcënti 'ai quixun 'unánquinmabi —ca uti 'icë —quixun sinani cuëenquin 'ëx uti caínti 'ain.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quia

¹⁴ Anúan ax utëcënti nëtë ñuixuntëcënquin ca Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ëx anun uti nëtë ca ësa 'iti 'icën, Amanu cuanuxun ca achúshi unin aín ñu mëemicë unicama cuënxun aín curíqui anun ñu mëëquian curíqui itsiribi binun mëticaquin 'inánxa, a curíquinën ñu 'atancëxuan an bicë curíqui a 'inántëcënun quixun.

¹⁵ Uisoquin curíquinën ñu 'ati cara 'unánxa usoquian anun ñu 'ati sënëinshi ca 'inánxa. Achúshi ca 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui 'inánxa. Bëtsi uniribi ca 'itsatani, rabë mil curíqui 'inánxa. Bëtsiribi ca 'itsamashi achúshi mil curíqui 'inánxa. 'Inántancëx ca amanu cuanxa. ¹⁶ Cuancëbëtan ca an 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui bicë uni an a curíquinën ñu bitancëxun maruquin bitëcënquin usaribi mëcën achúshi mil curíqui biaxa. ¹⁷ Usaribi oquin ca an 'itsatani, rabë mil curíqui bicë uni an bëtsi rabë mil curíquiribi biaxa. ¹⁸ Usa 'aínbi ca an 'itsamashi, achúshi mil curíquishi bicë uni an me naëtancëxun a curíqui maíanxa.

¹⁹ Usaquian 'an ca 'itsa 'uxë 'icëbë an a unicama ñu mëemicë unix utëcëanxa. Utëcënquin ca uisaquin cara aín unicaman a curíquinën ñu 'axa quixun istisa tanxa. ²⁰ Istisa tancëbë uquin ca an 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui bicë unin an bicë curíquicama bëxun caxa: Min camina mëcën achúshi mil curíqui 'ë 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun marutancëxun bëtsi mëcën achúshi mil curíquiribi bian. Acama ca ënëx 'icën. ²¹ Cacëxun ca an a ñu mëemicë unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinën ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëencësaribi oi 'ëbë cuëenti 'ain.

²² Usaquian cacëbë uquin ca an rabë mil curíqui bicë uni an bicë curíquicama bëquin caxa: Min camina 'ë rabë mil curíqui 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun marutancëxun bëtsi rabë mil curíquiribi bian. Acama ca ënëx 'icën. ²³ Cacëxun ca an a ñu mëemicë unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinën ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëencësaribi oi 'ëbë cuëenti 'ain.

²⁴ Usaquian cacëbë uquin ca an achúshi mil curíqui bicë unin caxa: Mixmi unimi nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámitancëxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. ²⁵ Usa 'ain cana racuëquiani cuanxun nëtëmiti rabanan me naëxun anu maínquin min curíqui unëan. Min curíqui ami 'ë 'inancë a ca ënëx 'icën, camina biti 'ain. ²⁶ Cacëxun ca an ñu mëemicë unin caxa: Mix camina 'aisama 'ianan chiquish 'ain. Uni itsi ñu 'apámitancëxun a bimi 'ënáinshi 'inun 'ën unicama bimicë cana 'ai quixun camina sinanin. ²⁷ Usaquin 'ë 'unánquin camina 'ën curíqui a banconu nanti 'ian. Anu nancë 'ain cana 'ëx utëcënquin 'ën curíqui 'ímainun curíqui itsiribi bitsían. ²⁸ Caxun ca aín uni itsi caxa: Mil curíqui 'ën 'inan, a camina a uninua bixun axa mëcën rabë mil curíquiñu uni a 'inánti 'ain. ²⁹ Uisa ñu cara a 'inancë 'icë anúan an cacësabi oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun

'inántabaquin 'ináncēsamaira oquin 'inántēcēnti 'icēn. Usonan ca anúan aín 'ibu ñu 'axuncēxunma a 'ináncē ñu a aín 'ibun bicuanti 'icēn. ³⁰ Usa 'ain camina bicuanxun a curíqui bētsi uní 'inánan an curíquinēn upí oquin ñu 'acēma uní a ēman bēánquibucē anua 'inun niti 'ain. Anuax ca anu 'icē unicamax paē tani tēmērai bēnēti inti 'icēn.

Camabi menu 'icē unicama Jesucristonēn uisa cara oti 'icē usoquin 'ati bana

³¹ Usaquin catancēxun ca Jesusan aín uti nētē ñuixuntēcēnquin ēsaquinribi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Uní 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'aish 'ēn cushínbi utēcēanx cana 'Apuira 'inuxun 'ain. Usa 'ain ca 'ēbē 'ēn ángelcamaribi 'iti 'icēn. ³² 'Ēx usa 'ain ca camabi menu 'icē unicama 'ēn ángelcaman bēcēx 'ēnu timēcē 'iti 'icēn. Anua timēcē isquin cana 'ēn unicama amo sētēnánan 'ēnanma unicama amoribi sētēnati 'ain, an 'aracacē ñuina unín aín carnerocama amo bucunanan aín chivocama amo bucunacēsaribi oquin. ³³ Ñuina 'ibun ca aín carnero aín mēqueua 'inun 'imia. 'Imianan ca aín chivo aín mēmíua 'inun 'imia. Usaribi oquin cana 'ēn unicama 'ēn mēqueuqa 'inun 'imianan 'ēnanma unicama 'ēn mēmíua 'inun 'imiti 'ain. ³⁴ Usai 'itancēxun cana 'ēx 'Apuira 'ixun axa 'ēn mēqueu 'icē unicama cati 'ain: 'Ēn Papa Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunia. Mecama 'imainun anu 'icē ñucama unioquin ca an mitsu sinánxunquin anu mitsux abē 'iti mēniócēxa. Ax quiásabi oi camina bērí anu 'iti 'ain. ³⁵ 'Ēx 'acēñuma 'icē camina 'ē piti 'ináncēn. 'Ēx 'umpax 'aisa tani shimaia camina 'ē 'ináncēn. Amanu nitsi cuanx 'ēx anu 'iti 'aíma 'ain camina uí cara quixun 'unánquinmabi 'ēx anu 'iti 'ē 'ináncēn. ³⁶ Chupañuma 'icē camina 'ē chupa 'ináncēn. 'Insíncē 'ain camina 'ē isi cuancēn. Sipuacē 'ain camina 'ē isi cuancēn. ³⁷ Cacēxun ca 'ēn unicaman 'ē cati 'icēn: ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'acēñuma 'icē, nun piti mi 'ináncēn? ¿Uisa nētēn caranuna mixmi shimacē, nun mi 'umpax 'ináncēn? ³⁸ ¿Uisa nētēn caranuna amanu nitsi cuanxmi anu 'itiñuma 'icē mi anu 'iti 'ináncēn? ¿Uisa nētēn caranuna chupañuma isquin mi chupa 'ináncēn? ³⁹ ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'insíncē 'ianan sipuacē 'icē mi isi cuancēn? ⁴⁰ Cacēxun cana 'ēx 'Apuira 'ixun 'ēn unicama cati 'ain: 'Ēn cana asérabi mitsu cain, mitsun 'ēn xucēncama achúshi, uní raíribē sēnēnmara 'icēbi 'aquinquin camina ashí 'aquincēma 'ain, camina 'ēribi 'aquian.

⁴¹ Usaquin catancēxun cana axa 'ēn mēmíu 'icē unicama cati 'ain: Mitsux 'ēn unibuma 'aish ca 'ē 'ura cuantan. Cuanx ca manē tsi anua aín 'apubē ñunshin 'atimacama 'inun mēño anu 'itan. ⁴² 'Ēx 'acēñuma 'icē camina 'ē piti 'inánma 'ain. 'Ēx shimacē camina 'ē 'umpax 'inánma 'ain. ⁴³ Amanu nitsi cuanx 'ēx anu 'iti 'aíma 'ain camina 'ēx anu 'iti 'inánma 'ain. Chupañuma 'icē camina 'ē chupa 'inánma 'ain. 'Insíncē 'ianan sipuacē 'ain camina 'ē isi cuanma 'ain. ⁴⁴ Cacēxun ca atun 'ē cati 'icēn: ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'acēñuma 'ianan shimacē 'ianan amanu nitsi cuancē anu mi 'iti 'aíma 'ain mi 'aquianma 'ain? ¿Uisa nētēn caranuna mixmi chupañuma 'icē mi chupqa 'ianan mixmi 'insíncē 'ianan sipuacē 'ain mi isi cuanma 'ain? ⁴⁵ Cacēxun cana 'ēx 'Apuira 'ixun acama cati 'ain: 'Ēn cana asérabi mitsu cain, 'ēn unicama achúshi, uní raíribē sēnēnmara 'icēbi, 'aquinquinma camina mitsun 'ēribi 'aquincēma 'ain. ⁴⁶ Usaquin 'ēn cacēx ca acamax anuxuan xēnibua 'aínbi tēmērati anu cuanti 'icēn. Cuancēbē ca 'ēn unicamax Nucēn Papa Diosan nētēnu xēnibua 'aínbi 'ēbē 'i cuanti 'icēn.

IV. BAMAXBIA JESUCRISTO BAISQUIA BANA (26-28)

26

Judíos unicamax Jesúsmi 'ēsēnan
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Uran bana ñuixuntancēxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama ēsaquin cacēxa: ²—Camina 'unanin, rabē nētē 'icēbē ca Pascua anun carnero 'ati nētē 'iti 'icēn. A nētēn ca unían binun uni itsin 'ē 'inánti 'icēn. 'Ináncēxun ca i curúsocēnu bamanun 'ē matásti 'icēn. Usaquin ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa.

³ Usa 'ain ca judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun caniacēcē unicama, anua atun cushiira Caifás ax 'icē, a xubunu timēacēxa. ⁴ Anu timēax ca —'anuxun caranuna uioxun Jesús unían 'unánunmaishi biti 'ai —quix 'ēsēnancēxa. ⁵ 'Ēsēnani ca quicancēxa:

—Unicamaxma anun rabanan nēēti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nētēn bitima 'ain.

Betanianuxuan xanuxun Jesúsmi ro tutuca
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Betania ēmanu cuanx ca Jesús Simonan xubunu 'iacēxa. Simón ax ca an aín nami chēquímicē 'insínñu 'aishbia pēxcúcē uni 'iacēxa. ⁷ Anua mesanu pī tsoan ca xanu achúshinēn, anu sanuira 'inínti ro 'aruti ñu bēi uxun a ro cupíira cupí 'icēbi Jesusan maxcá a ron chabócēxa. ⁸ Usoia isi ca Jesusan 'unánmicē unicamax a xanumi nishi canancēxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cēñuax? ⁹ Anun ñuñuma uni 'aquinti ēnē ro 'itsaira curíqui cupí maruti ca 'iaxa. ¹⁰ Usai canania cuaquin ca Jesusan cacēxa:

—¿Uisati caramina ēnē xanu ami nishquin ñuin? Ēsoquian 'ē 'acē ēnēx ca asábiira 'icēn. ¹¹ Camabi nētēn camina ñuñuma uni isin. Usa 'aínbi camina mitsuñ xēñibuquin 'ē istima 'ain. ¹² Bamacē mañuxun usoquin unín 'ati tanquin ca ēnē xanun 'ē ron 'axa. ¹³ Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ēn unibunēn 'ēn bana, anúan uni Nucēn Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ēnē xanúan ēsoquin 'e 'acē ēnēribi ñuixunti 'icēn, camabi unían 'unánun.

Judasnēan Jesús uni 'inan
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicē uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenēn cushicama 'icē anu cuancēxa. ¹⁵ Cuanxun ca cacēxa:

—¿'Ēn Jesús mitsu 'inánun caramina uiti curíqui 'ē 'inánti 'ain? Cacēxun ca atun Judas treinta curíqui 'ináncēxa. ¹⁶ 'Ináncēxun ca Judasnē, uisaxun carana ēnē unicama Jesús bimiti 'ai quixun sináncēxa.

Jesús bētan aín 'unánmicē unicaman ashiquin piia
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Anun chamiti ñucēñunma 'acē pán anun piti nētēa 'ain ca aín 'unánmicē unicaman anu cuanxun Jesús ñucáquin cacēxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nētēn a piti ñu mi mēñoxunti caramina cuēēnin?

¹⁸ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ēma 'uri cuantancēx bēbaquin camina 'ēn mitsu a ñuiquin cacē uni a ēsoquin cati 'ain: An nu 'unánmicē uni an ca ēsaquin mi canun nu caxa, Anúan bamanun 'ē bicanti nētēn ca uaxa. Usa 'ain cana mín xubunuxun pain 'ēn 'unánmicē unicamabētan Pascua nētēn piti ñu piti 'ain.

¹⁹ Usaquian cacēx cuanxun ca aín 'unánmicē unicaman an cacēsabi oquin an ñuicē xubu mēraxun anuxun Jesús bētan piti ñucama mēñócēxa.

²⁰ Mēniocē 'ain ca Jesús bē aín 'unánmicē unicama mēcēn rabē 'imainun rabē acamax bēbaquishcēbē pinux mesanu bucubucacēxa. ²¹ Bucubuxuan abētan piia ca Jesusan cacēxa:

—Asérabi cana 'ēn mitsu cain, micama achúshinēn camina axa 'ēmi nishcē unicama 'ē 'inánuxun 'ain.

²² Ēsaquian cacēxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicē unicama achúshi achúshinēn Jesús ñucáquin cacēxa:

—¿'Ēn carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ē cat?

²³ Quia ca Jesusan cacēxa:

—An 'ēbētan manē xampami pán chabóxun picē, an ca 'ē uni 'inánti 'icēn.

²⁴ Asérabi Nucēn Papa Diosan bana cuēnēosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ēx bamati 'ain. Usa 'ainbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ē 'inancē uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icē usoquian Nucēn Papa Diosan 'acē 'iti 'icēn. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacēxa.

²⁵ Quia ca an a binun uni 'inánti Judas an Jesús ñucáquin cacēxa:

—¿'Ēx carana a 'ain?

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ca usa 'icēn, mixmi quicēsa.

²⁶ Usaquin cacēxuan aín 'unánmicē unicaman pimainun ca Jesusan pán biquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —catancēxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacēxa:

—Ēnē ca pit. Mitsúnmi piti pán ēnēx ca 'ē 'icēn.

²⁷ Cacēxun a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucē xampa biquin, Nucēn Papa Dios pain —asábi ca —catancēxun aín 'unánmicē unicama 'inánquin cacēxa:

—Camaxunbi camina ēnē uvas baca 'ati 'ain. ²⁸ 'Ēn imi 'apati 'ēx bamacē cupí ca 'aisamaira unix aín 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icēn. Ēnēx ca a 'apati 'ēx bamati a 'icēn. ²⁹ 'Ēn cana mitsu cain, ēsa uvas baca cana ēnuxun 'atēcēniman. 'Ēn Papan nētē anua axa aín unicaman 'Apu 'icē, anuxun cuni cana mitsubētan 'atēcēnti 'ain.

—*Ēn 'unáncēma ca —quiaxa Pedro a ñui quiti Jesusan ñuíá bana (Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

³⁰ Nucēn Papa Dios rabi cantatancēx ca Jesús bē aín 'unánmicē unicama Olivos cacē matánu cuancēxa. ³¹ Anu cuantancēxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Unin 'ē bicēbē camina mitsux racuēti abati tsuáquiti 'ain, Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ēsai quicēsabi oi: “An carnero bēruáncē uni 'ēn 'acēbē ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icēn”. ³² Usai 'itancēxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ēx pain baísqiquiani Galileanu cuaunti 'ain.

³³ Usaía quia ca Pedronēn cacēxa:

—Raírinēxa mi ēbiani axa mimi nishcē unicamami racuēti abácēbēbi cana 'ēxēshi mi ēbiani abátima 'ain.

³⁴ Quia ca Jesusan cacēxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ēnē ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ē 'unáncēma 'ain quixun rabē 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

³⁵ Cacēxun ca Pedronēn Jesús cacēxa:

—'Ēx mibē bamanuxunbi cana, 'ēn cana mi 'unáncēma 'ai quixun uni parántima 'ain.

Ēsaquin caia ca raírinënríbi cacëxa.

Jesús Getsemaní naënuax aín Papabë bana
(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mënócë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ēx 'uríax Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë cain.

³⁷ Usaquin cabiani Pedro 'imainun Zebedeonën bëchicë rabë, Jacobocëñun Juan, acama buani cuanbí ca Jesús —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani masá nuituacëxa. ³⁸ Usai 'iquin ca acama cacëxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aishbi camina 'ëmi sinani 'uxtima 'ain.

³⁹ Cabiani 'urira cuani memi bëúmpucuti racábuquin ca aín Papa Dios cacëxa:

—Papan, mix cuëncëbëtan cana 'ën bërí paë tantima 'ain. Usa 'ainbi cana 'ëx cuëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëncësa oíshi cana 'iti 'ain.

⁴⁰ Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraqin ca bësqin Pedro cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina 'ëmi sinanima bënëtishi 'uxan? ⁴¹ Mitsux 'ëx cuëncësoi 'iisa taníbi camina asérami usai 'iman. Usa 'ain camina 'uchati rabanan 'uxti tëai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

⁴² Usaquin cabiani cuantëcënxun ca Jesusan Nucën Papa Diosbë banatëcënxun ësaquin catëcëancëxa:

—Ēn Papa Dios, miximi 'ën bërí paë tantima cuëncëbëma cana mix cuëncësabi oi 'iti 'ain.

⁴³ Cabëtsini uquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan ténántëcëncëx 'uxcë mëratëcëancëxa. ⁴⁴ 'Uxcënan ténancëxa 'uxcë isquin ëbiani cuantëcënxun ca Jesusan usaribiquin aín Papa Dios catëcëancëxa.

⁴⁵ Catëcëancëx amiribishi utëcënxun ca Pedro, Juan, Santiago, acama cacëxa:

—Asá ca. Bërí camina tantianan 'uxti 'ain. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa. ⁴⁶ Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë unin binun 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(Mr 14.43-52; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni, manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan caniacëcë unicamanríbi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa. ⁴⁸ Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë 'icë unicama cacëxa:

—Ēn bëtsucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin camina a bití 'ain.

⁴⁹ Usaquin unicama cacësabi oquin ca anua Jesús 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën ax pain anu cuanquin ¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucacëxa. ⁵⁰ Bëtsucacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mix 'ën 'unancë uni 'aishbi caramina uisacatsi 'ë bari uan?

Caia ca abë ucë unicaman Jesús biacëxa. ⁵¹ Bicëbëtan ca aín uni achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotecaman cushia an ñu mëëxuncë uni mëëquin aín pabí amocúa pabíscacëxa. ⁵² Pabíscaiabi ca Jesusan cacëxa:

—Mín manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. Axa manë xëtocën 'acananë unicama ax ca anúnribi 'acë 'iti 'icën. ⁵³ ¿Caramina 'unaniman, 'ën cana 'ën Papa aín ángelcama 'ë 'aquinun xunun ñucáquin cati 'ain? 'Ēn ñucácëxun ca

aín ángelcama uitishi cara 'ë 'aquinun bëríbi xuti 'icën. ⁵⁴ An aín ángelcama 'ë 'iëminun xucëbë cana bamatima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx aín bana quiásabi oi 'iisa tancë cupí an aín ángelcama xunun caiman.

⁵⁵ Usaquin catancëxun ca Jesusan axa anu ucë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux ucan? Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsi tsóxun, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. ⁵⁶ Anuxun 'ë bixunmabimi mitsun bërí 'ë bicë ënëx ca asérabia an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënéo bana quicësbabi oi 'ia.

Usoquian atu caia cuabiani ca aín 'unánmicë unicamax Jesús ëbiani abácëxa.

*Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan
(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)*

⁵⁷ Usoquin bitancëxun Jesús buánxun ca a unicaman judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Caifás cacë, anua an Moisésnën cuënéo bana 'unáncë unicamabë caniacëcë unicama timëcë, anu buáncëxa. ⁵⁸ Jesús buántamainun ca 'uránxun nuibiantancëx Pedro a xubu rapasu me mëniócënu bërúax suntárucamabë tsoócëxa, uisa cara oia quixun iscatsi quiax.

⁵⁹ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun camabi judíos unibunën 'apucama anu timëxun, uix caraisa asérabia usai 'iánmabi, cëmëi atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. ⁶⁰ Cuaisa tancëbëa 'itsa unix cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Usaía manáncëbë anu cuanquin ca cëmë uni rabëtan 'apucama cacëxa: ⁶¹—Ënë unix ca quiaxa: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabé 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ain.

⁶² Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Mi ñuia quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?

⁶³ Quixuan cacëxbi ca Jesús quiáma 'icën. Quiamoquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—Nucën Papa Dios axa bamatimoi tsócë, an cuamainun ca nu ñuixun, ¿mix caramina asérabí aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun cáincë, a 'ain?

⁶⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mínmi 'ë cacë, usa cana 'ëx 'ain. Mitsun camina, uni 'inux anuax uá, 'ë Nucën Papa Dios, cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucúax utëcënia isnuxun 'ain.

⁶⁵ Usai quia cuati xuamairai nishquin aín chupabi tucaquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Mitsun camina Nucën Papa Dios ñuia, 'atimati banaía cuacan. ⁶⁶ ¿Uisa caramina sináncanin?

Cacëxun ca camaxunbi cacëxa:

—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Usa 'ain ca bamati 'icën. Axbi ca 'atimati banaxa.

⁶⁷ Usai quiquian a 'urama 'icë uni raírinën bëtushucamainun ca raírinënríbi Jesús mëäcëxa. Usoia ca raírinënríbishí bëtáshcacëxa. ⁶⁸ Bëtáshcaquin ca cacëxa:

—Cristo cana 'ai quiax camina quin. Usa 'ixun ca uin cara mi mëäxa quixun nu cat.

—'Ēn cana a uni 'unáncēma 'ai —quixuan Pedronēn ca
(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mēníocē anu 'iacēxa. Anu 'icē ca xanu an 'apu űu mēēxuncē ax Pedronu cuanquin: Mixribi camina Jesús, Galileanu 'icē uni, abē 'ion quixun cacēxa. ⁷⁰ Cacēxun ca Pedronēn anu 'icēcaman cuanun cacēxa:

—Mixmi a űui quicē uni a cana 'ēn 'unaniman.

⁷¹ Usaquin cabianía ēman cuancēbētan ca xanu itsi, anribia 'apu űu mēēxuncē, an a 'urama 'icē unicama cacēxa:

—Ēnē unix ca Jesús, Nazaretnu 'icē uni, abē 'iaxa.

⁷² Cacēxun ca Pedronēn amiribishi catēcēancēxa:

—'Ēn cana a uni 'unaniman. Nucēn Papa Diosan ca 'unania, 'ēn mi cacē ēnēx ca asérabi 'icēn.

⁷³ Usaquian cacēa panácēma 'aínshi ca anu 'icē uni raírínēn anu cuanquin Pedro cacēxa:

—Mix camina Galileanu 'icē unix banacēsari banain. Usa 'aish camina mix Jesús bē nicē uni a 'ain.

⁷⁴ Cacēxun ca Pedronēn munuma banaquin cacēxa:

—Ēx cēmēia ca Nucēn Papa Diosan 'ē 'atimoti 'icēn. An cuamainun cana mitsu cain, 'ēn cana a uni 'unaniman.

Usaía quicēbēshi ca 'atapa banacēxa. ⁷⁵ Banacēbētan ca Pedronēn ēsaquian Jesusan cooncē bana sináncēxa: 'Atapa banatisama 'ain camina min isamina 'ē 'unáncēma 'ai quixun rabē 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan cooncē bana sinani ca Pedro ēman chíquiti masá nuituirai bēunan mēscuti iancēxa.

27

Pilato Jesús 'ināncan
(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Pēcaracuatsincēbē ca judíos sacerdotenēn cushicamabē ampan caniacēcē unicamax timēax Jesús 'acatsi quiax 'ēsēnancēxa. ² Usai quitancēxun nēaxun ca Pomcio Pilato, a nētēnu 'icē unicaman cushi, anu buáncēxa.

Usaía Judas bama
(Hch 1.18-19)

³ Usa 'ain ca Judas, an Jesús uni bimicē, ax Jesús a 'anuxun bicancē isi sinanatēcēancēxa. Sinanabiani anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu cuanxun ca anu 'icē judíos unibunēn cushicama treinta curíquia biixancē a 'inántēcēancēxa. ⁴ 'Inánquin ca cacēxa:

—Ēn cana űancánbi 'uchañuma 'icēbi a uni mitsu 'inan. Usa 'aish cana 'ēx 'uchañuirá 'ain.

Cacēxunbi ca cacancēxa:

—A űu cananuna nun 'unaniman. Ax ca min 'uchabi 'icēn, minbi camina mēníoti 'ain.

⁵ Usoquian cacancēxun curíquicama anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun pubiani cuanx ca Judas axbi tētsēqui bamacēxa. ⁶ Judas nēan pubiancē a curíqui bitsi ca judíos unibunēn cushicamax canani quiacēxa:

—Anun uni itsin 'aminun úni cupíocē 'aish ca ēnē curíquinēx anu curíqui nancē űu anu nainsama 'icēn.

⁷ Usai cananxunbi sinántēcēnxun ca a curíquinēnbi an me űutēocē uni aín me maruaxa, a mex isa amanuax ucē uni bamaia anu maínti 'iti 'icē quixun sinánquin. ⁸ Bērí nētēnribi ca unix a me űui quia —a mex ca uni 'aminuxun

cupíocē curíquinēn biá 'icē —quíax. ⁹⁻¹⁰ Usai ca 'iti 'icē quixuan Nucēn Papa Diosan cacēsabi oquin ca Jeremíasnēn ēsaquin cuēñeocēxa: “Treinta curíqui judíos unibunēan Jesús atu 'inánun uni itsi 'inancē, a curíqui bitēcēnquin ca anua mapú 'icē me a maruaxa. Usoquin Nucēn 'Ibu Diosan 'ē cacēsabi oquin cana cuēñeoin”.

Jesús Pilato 'ináncan
(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Usoxun ca judíos unima 'aishbi anu 'icē unicaman cushi, Pilato cacē, anu Jesús buáncancēxa. Buania ca Pilatonēn cacēxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Asérabi cana 'ēx a 'ain, minmi cacē, usa.

¹² Judíos sacerdotēnēn cushicamabēa ampan caniacēcē unicamax Pilatomi manáncēbēbi ca Jesús banama 'icēn. ¹³ Usaía judíos unibunēx quicēbētan ca Pilatonēn Jesús cacēxa:

—¿Mimia manáncania caramina cuatiman?

¹⁴ Cacēxbi banaquinma ca Jesusan a ñuia quicē bana achúshirabi —usama ca —quixun cáma 'icēn. Ax banaiaama oquin —¿uisa uni cara ēñēx 'ic? — quixun sinani ca Pilato ratuacēxa.

Jesús ca bamati 'icē quixuan Pilatonēnribi ca
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

¹⁵ Anun chamiti ñucēñunma 'acē pán piti nētēa sēñēncēma pain 'ain ca Pilatonēn usabi oquin 'acē 'ixun a uni chíquínuan judíos unibunēn ñucácē, a sipunua chíquinti sináncēxa. ¹⁶ Usa 'ain ca anu sipuacē unicama a achúshi 'iacēxa Barrabás cacē, camabi unían uisa uni cara ax 'icē quixun 'unáncē. ¹⁷⁻¹⁸ —Nutsi ami nishquin ca judíos unibunēn Jesús 'ēnu bēaxa —quixun 'unánquin Jesús chíquintisa tanquin ca Pilatonēn judíos unibunēn 'apucamaxa timētia cacēxa:

—¿Mitsux cuēñcēbētan carana ui uni mitsu chíquínxunti 'ain? ¿Carana Barrabás chíquinti 'ain? ¿Carana Jesús, Cristo cacē, a chíquinti 'ain?

¹⁹ Pilatoa anuxun uni manania cuati, anu 'ain ca aín xanun achúshi uni xuquin Pilato ēsoquin camiacēxa:

—Ēñē uni cupí cana masáquin namáan. Ax ca 'uchañuma 'icēn. Usa 'ain camina a 'anun uni 'inántima 'ain.

Ésaquian aín xanun camicē banaribi sinánquin ca Pilatonēn Jesús chíquintisa tancēxa.

²⁰ Pilatonēn —¿ui carana chíquinti 'ai? —quixun ñucácēxbi ca judíos sacerdotēnēn cushicama 'imainun ampan caniacēcē unicamax anu 'icē judíos unicama timēcāmēeocē a tsuaquirumi quiacēxa, —Camáxbi cananuna quiti 'ain, Barrabas chíquíanan ca Jesús 'ati 'icēn. ²¹ Usa 'ain ca Pilatonēn —¿ēñē uni rabé carana uinu 'icē mitsu chíquínxunti 'ai? —quixun ñucátēcēnquin cacēxun —Barrabás camina nu chíquínxunti 'ai —quixun cacēxa. ²² Cacēxun ca Pilatonēn cacēxa:

—¿Barrabás chíquíanan Cristo cacē ēñē 'ēn uisoti caramina cuēñin?

Cacēx ca quicancēxa:

—Bamatanun ca i curúsocēnu matás.

²³ Quicania cuaquin ca Pilatonēn cacēxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara 'ax?

Cacēxbi ca unicama munuma cuēñcēni quitēcēancēxa:

—Bamatanun ca i curúsocēnu matás.

²⁴ Usa 'ain ca mēnóisama 'inun sharati unicama tsuáquirumisari 'ia isi, atun ismainunbi, 'umpaxan mēchucaquin ca Pilatonēn cacēxa:

—Ēnē uníxa bamacēbēbi ca 'ēn 'uchama 'icēn. Mitsux cuēēnxun camina 'ati 'ain.

²⁵ Cacēxun ca anu 'icē unicaman cacēxa:

—Ca nun 'ucha 'imainun nun rēbúnquicamananribi 'iti 'icēn. ²⁶ Quicēbētan ca Pilatonēn Barrabás chiquíanan suntáru rishquimitancēxun i curúsocēnu matásnun quixun atu 'ináncēxa.

²⁷ Usomitancēxuan 'ináncēxun ca suntárucaman anua Pilato 'icē xubu mēúa 'icē anu Jesús buáncēxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timēacēxa. ²⁸ Timēxun ca Jesús ax isa 'apu 'icē quixun 'usánquin aín chupa pēmixon chupa minanēn pucucēsa a pañumianan ²⁹ muxa mañuti otancēxun mañumianan aín mēcēn mēqueua tuínun tsati 'ináncēxa. Usotancēx aín bēmánon rantin puruni tsóbuquin ca 'usánquin cacēxa:

—Judíos unicaman 'apu camina mix 'ain. ³⁰ Caía raírinēx ami tushuquimainun ca raírinēnribi a 'ináncē tsati bitēcēnquin anun matáxcacēxa.

³¹ Usoquin 'usántancēxun ca a pañumicē chupa pēmianan aín chupa pañumitēcēncēxa. Pañumitancēxun ca i curúsocēnu matásti buáncēxa.

Jesús i curúsocēnu matáscan
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Jesús buani cuanquinbi ca suntárunēn Cirene cacē ēmanu 'icē uni, Simón cacē, a mēraquin cacēxa:

—Mín camina anu Jesús matásti i curúsocē ēnē 'iábianti 'ain.

Cacēxun ca a unin buánxuanacēxa. ³³ Buáncēbētan Jesús buaunx ca Gólgota cacē menu bēbacancēxa. Gólgota quicē, ax ca mapuxosa qui quicē 'icēn.

³⁴ Anuxun ca vino mirra mucairacēñun mēscucē a isa xēanun quixun Jesús 'ináncēxa. 'Ináncēxunbi ca tantancēxun 'aisama tancēxa.

³⁵ Usaía 'ia anu matástancēxun ca suntárunēn anuaxa Jesús bamanun i curúsocē nitsiáncēxa. Nitsiáncēx ca uín cara isa aín chupa bētsi bētsi biti 'icē iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancēx Jesusan chupa mētíquiácēxa. Usa 'ain ca a Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē uni quiásabi 'iacēxa, ēsai quicē: “Ēn chupa ca ñuratsu pain niquin tantancēx mētíquiaxa”.

³⁶ Bitancēx anu tsóxun ca unínma Jesús i curúsocēnu nampatia quixun bēruáncēxa. ³⁷ Bēruánquin ca Jesusan maxcá manámi, uisa 'icē cara bamami-axa quixun cuēñeocē bana matásacēxa, ēsai quicē: “Ēnēx ca Jesús, judíos unibunēn 'apu, a 'icēn”.

³⁸ Jesús 'acésaribi oquian suntárunēn i curúsocēnu matáscē ca an ñu mēcamacē uni rabē 'iacēxa. Bētsíxa aín mēqueu 'imainun ca bētsi Jesusan mēmiu 'iacēxa. ³⁹ Usa 'ain ca anua matáscē anun cuanquin a isi tēncēti ami 'atimati banaquin, ⁴⁰ unicaman Jesús cacēxa:

—Míx camina: 'Ēn cana anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu ruru-patancēxun rabē 'imainun achúshi nētēinshi amiribishi nitsínruquin 'atēcēnti 'ai quiax quian. Usa 'aish ca mín cushínbi iēt. Míx Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'aish ca iéñux i curúsocēnuax 'ibút.

⁴¹ Usaribiti ca sacerdotenēn cushicamabē an Moisésnēn cuēñeō bana 'unáncē unicama 'imainun fariseo unicama 'imainun ampan caniacēcē unicama, acamax Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ēsai canancēxa: ⁴²—An uni raíri iēmícésaribi oi iētibi ca iētima. Ax ca Israel unicaman 'apu 'icē quixúnu nun 'unánun bēri i curúsocēnuax 'ibutibi ca 'ibutíma. ⁴³ Ax isa aín Bēchicē 'aish

Nucën Papa Diosmi catamëtia ca quiaxa. Ax asérabi anun cuëncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan bërí iëmítsianxa, usa 'aínbi ca iëmima.

⁴⁴ Usaribi oquin ca aribia i curúsocënu matáscë an ñu mëcamacë uni rabëtanribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me beánquiácëxa. Beánquiácax ca rabë 'imainun achúshi hora bari pëquitëcëancëxa. ⁴⁶ Usai 'icëbë bari pëquitëcëntishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa: “Elí, Elí, lama sabactani”. Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'è éan? —quí quicë 'icën. ⁴⁷ Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:

—A unin ca unun quixun Elías cuënia.

⁴⁸ Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca anu 'icë uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa.

⁴⁹ Usoquian 'inancëbëbi ca raírinëx quiacëxa:

—Mëëxunma ca ën, Elías cara a iëmi aia isti.

⁵⁰ Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa. ⁵¹ Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucúaxbi shimúqui amo rabë 'inun tuquiácëxa. Usai 'icëbëa me shaíquicëbë ca maparacamaxribi tuquibuacëxa. ⁵² Tuquimainun ca mapara quiniocë anu uni bamacë mëniocëcama axribi turabëacëxa. Turabëcëbë ca anuax Nucën Papa Diosnan 'aísha bama unicamax baísquiácëxa. ⁵³ Baísqui nirui anua racan anuax chiquítancëx ca Jesúsa baísquicëbë Jerusalénu cuancëxa. Cuancë ca 'itsa unin anuxun isacëxa.

⁵⁴ Me shaíquimainuan usai bëtsi ñuribi 'ia isi ca suntárunën cushibëtan an unínma Jesús i curúsocënu nanpatia quixun a bërúancë suntárumaxribi 'aisamaira racuëacëxa. Racuëti ca —ënë unix ca asérabi Diosan Bëchicë 'iixa —quiácax quiacëxa.

⁵⁵ Jesús ñu 'axúnuxa Galileanuax abë ucë 'itsa xanúxribi ca anu 'iacëxa, anu 'ixun ca 'ura nixun isacëxa. ⁵⁶ Anu ca María Magdalena 'imainun María itsi, Santiago 'imainun Josénën tita, a rabë 'imainun Zebedeonën bëchicënen tita, acama 'iacëxa.

Jesús bamacë mënio ñui quicë bana

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ A nëtë bari cuabutia bëbaquishcëbë ca 'itsaira ñuñu uni Arimatea ëmanu 'icë, José cacë, ax ami sináncë 'aish, anuaxa Jesús bamacë anu cuancëxa.

⁵⁸ Cuantancëx anu cuanxun ca Pilato cacëxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

Cacëxun ca Pilatonën aín suntáruma buántanun 'inánun quixun cacëxa.

⁵⁹ Usaquian cacëxun 'inancëxun biquin ca Josénën sávana upí, anun rabúnbianquin buánxun ⁶⁰ anua aín aínsi mëniotia bërí naëcë matá tëmú anu Jesús mëniotaxun buancëxa. Buánxun anu Jesús mëniotancëxun ca taránbianxun maxax cha anun naëcë quini xëpuacëxa. Usobiani ca cuancëxa.

⁶¹ Usoquian Josénën Jesús mënioia ca María Magdalena 'imainun María itsi an 'urama tsóxun isacëxa.

Suntárunëan anu Jesús mëniocë quini bërúan

⁶² Anun ñu mēetima nētēn 'ati ñu mēníoti nētē 'inúon ca anun ñu mēetima nētēn judíos sacerdotecaman cushicamabē fariseo unicama Pilato isi cuancēxa. ⁶³ Cuanxun ca cacēxa:

—A cēmē unix ca bamacēma pain 'aish: 'Ēx cana bamaxbi rabē 'imainun achúshi nētē 'icēbē baísquiti 'ai quiax quiaxa. A bana cananuna sinanin.

⁶⁴ Usa 'ain camina anua a racáncē quini, a rabē 'imainun achúshi nētē inútamainun min suntáru upí oquin mēníomiti 'ain, aín 'unánmicē unicamánma imē uxun isa baísquiaxa quinxun bibianquin buania. Buánxun ca unicama paránti 'icēn, Jesús isa baísquiaxa quixun. Usaquian paráncēbē ca béráma 'acēsamaira oquin parántcēncē unicama 'iti 'icēn. Usa 'ain camina a quini upí oquin mēníomiti 'ain. ⁶⁵ Quia ca Pilatonēn cacēxa:

—Ēnu ca 'ēn suntárucama 'icēn. A buánxun camina mitsun cuēēncēsa oquin a quini upí oquin mēníomitancēxun bérúanmiti 'ain.

⁶⁶ Usaquian cacēx cuanxun ca anu Jesús racáncē quini anun xēpúcē maxax cha a unían xēoaca iscatsi quixun 'unántiocēxa. Usotancēxun ca an bérúanun quixun suntáru raíri anu éancēxa.

28

Jesús baísquia

(*Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10*)

¹ Anun ñu mēetima nētē ñantabuonxa pēcaracēma 'aínshi ca María Magdalena 'imainun María itsi anu Jesús mēníocē isi cuantcēancēxa. ² Cuanxa bēbacēbēbi ca mecama cushíinra shaíquiacēxa. Shaíquicēbētan ca ángelnēn Nucēn 'Ibu Diosan xucēx uquin, anúan anu Jesús 'icē quini xēpucē maxax cha taranacēxa. Usotancēx ca anu tsóbuacēxa. ³ A ángelnēx ca caná mēritia iscēsa 'ianan aín chupa uxuira uxu 'iacēxa, matsi uxuira iscēsaribi 'iacēxa. ⁴ Usa 'icē isi ca anu 'icē suntárucamax 'aisamaira racuēti bēri bamacēsa 'iacēxa. ⁵ Usaría suntárucamax racuēmainun ca ángelnēn xanu rabē cacēxa:

—Racuēaxma ca 'it. Cana 'unanin, mitsun camina Jesús, a i curúsocēnu matásēxancē, a barin. ⁶ Ax ca ěnuma 'icēn. Axa quicēsabi oi ca baísquiaxa. Anua unin racáēnxancē ca isi ut. ⁷ Istancēx bēnētishi cuanxun camina aín 'unánmicē unicama ēsaquin cati 'ain: Jesús ca bamaxbi baísquiaxa. Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina anu cuantancēxun anuxun a isti 'ain. Ēsaquin mitsu canux cana ěnu 'ain.

⁸ Usaquian ángelnēn cacēxun, asérabi ca Jesús anuma 'icē quixun istancēx ca quininuax chíquiquiani racuētibi cuēēnquiani aín 'unánmicē unicama ñuixuni abáquiani cuancēxa. ⁹ Bain abáquiani cuanquinbi ca Jesús aia isacēxa. A isia ratutia ca Jesusan —¿caramina aín? —cacēxa. Cacēx a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Jesús tamēēquin rabiácēxa. ¹⁰ Rabiácēxun ca Jesusan cacēxa:

—Racuēaxma ca 'it. Cuanxun camina Galileanua cuanun 'ēn xucēantu cati 'ain. Anuxun ca 'ē isti 'icēn.

Suntárucaman judíos unicama ca

¹¹ Jesús isbiania, a xanu rabētax aín 'unánmicē unicama cai cuantamainun ca an anu Jesús mēníocē me bérúancē suntárucama raírinēn Jerusalénu cuanxun judíos sacerdotenēn cushicamanu cuanxun atúan iscē ángel 'imainun Jesús 'aima 'icē, acama ñuiquin cacēxa. ¹² Usoquian cacēx ca 'apucamax uni caniacēcēcamabē bananux timēacēxa. Timēax acamaxbi banaquin ca uisoti cara quixun sináncancēxa. Sinani canantancēxun ca suntárucama 'itsaira curíqui 'inánquin cacēxa: ¹³ —Mitsun camina “nuxnu

'uxan ca imě, aín 'unánmicě unicaman bibianquin Jesús buánxa” quixun paránquin unicama cati 'ain. ¹⁴ Usoquinmi cacěxuan unicaman chan-iocěbėtan mitsun 'apun cuacěbė cananuna nux abė banati 'ain. Nux abė banacěbė camina mitsux uisaríma asábi 'iti 'ain.

¹⁵ Usoquian judíos unibuněn 'apucaman cacěx ca suntárucamax curíqui bibiani atúan cacěsabi oquin unicama parani cuancěxa. Atúan usoquin cá cupí ca bėrí nětėnribi judíos unicama usai quia.

*Jesusan aín 'unánmicě unicama ashiquin cá bana
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

¹⁶ Angelněn cacěsabi oi cuanxúan xanucaman cacěx ca Jesusan 'unánmicě uni mēcěn rabě 'imainun achúshi, acamax Galileanu 'icě matá me anu cuancěxa, anu cuanúan Jesusan cacě anu. ¹⁷ Cuanxun anua mėraxun ca cuėėnquin —ėnėx ca asėrabi Nucěn 'Ibu Jesús 'icě —quixun sinánquin rabi-acěxa, raírinėan —asėrabi ca Nucěn 'Ibu Jesús 'icě —quixun sináncėbėtanmabi.

¹⁸ Usoquian rabićėxun ca Jesusan a rapasu cuanquin atu cacěxa:

—'Ĕn Papa Diosan ca nainuxun 'anan menuxunribi ańu ńu carana 'aisa tani a 'ėx cuėėncěsa oquin 'anun aín cushi 'ė 'inánxa. ¹⁹ Usa 'ain camina mitsun camabi menu cuanquin anu 'icě unicama 'ėmi catamėnun sinánmiti 'ain. Usoquin sinánmiquin camina, ěmi ca catamėtia quixun 'unántioquin 'ėn Papa Diosmi sinani, 'ėmiribi sinánan aín Bėru ńunshin Upími sinania, nashimiti 'ain. ²⁰ Nashimianan camina 'ėn mitsu ńuixuncě banacama 'unánmiquin a banacama quicěsabi oquin 'anun quixun atu 'unánmiti 'ain. Usaquin 'aquin camina 'unánti 'ain, 'ėx cana camabi nětėn usaquin 'acě 'ėn unicamabě 'ain, 'ėx utėćėnti nětė sėnėntamainun. Ashi.

MARCOSNĒAN 'A UPÍ BANA

I. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (1-10)

*Juan, an uni nashimicē, an anu uni 'icēma menuxun bana ñuixuan
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Ēnēx ca upí bana, Nucēn Papa Diosan Bēhchicē, Jesucristo, a ñiui uisai cara axa uti 'iacēxa quiax quicē 'icēn. ² An Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē uni, Isaías cacē, an ca Jesucristo ēnē menu uti sinánquin Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun ēsaquin cuēñēocēxa:

A caxu mi cuanun cana uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mēñoquin racanacēsaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icēn. ³ Anu uni 'icēma menuxun munuma bana ñui ca a unix ēsai quia: Nucēn 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mēñoquin racanacēsaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.

⁴ Isaíasnēan cuēñēosabi oi ca Juan anu uni 'icēma menuxun, anu cuancē unicama nashimianan bana ñuixuni ēsai quiacēxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ēni Nucēn Papa Diosmi sinani camina nashimicē 'iti 'ain, mitsun ñu 'atima 'acēcama tērēncē 'inun.

⁵ Usa 'ain ca Judea menu 'icē unicama 'imainun Jerusalénu 'icē unica-maxribi Juanēn bana ñuixunia cuati cuancēxa. Cuanxuan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanēn Jordán cacē bana anuxun nashimiacēxa.

⁶ Juanēx ca camello rani 'acē chupa pañuanan ñuina xacábia 'acē anun tsitēcērēquicē 'iacēxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rēpa 'iacēxa. ⁷ Usa 'ixun ca bana ñuixunquin Juanēn unicama cacēxa:

—Ē caxu ca 'ēsamaira uni aia. Axa upíra 'aish cushiira 'ain cana 'ēx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana a tanáin rantin purúnxun aín taxacabi tubuxuntima 'ain. ⁸ Ēn cana mitsu 'umpaxan nashimin, 'aínbi ca axira uquin uni aín Bēru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icēn.

*Juanēan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ Juanēan unicama nashimianan bana ñuixunmainun ca Jesús Galilea menu 'icē ēma, Nazaret, anuax Judea menu cuanx anua Juan 'icē anu bēbacēxa. Bēbacē ca Juanēn Jordán bacanuxun Jesús nashimiacēxa. ¹⁰ Usoquin Juanēn nashimicēx, bacanuax 'iruquian Jesusan iscēxbi ca naí panárbēacēxa. Usacēbētan ca ñumacuru tinax uaxa Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí anu 'iruia isacēxa. ¹¹ Usaía 'icēbētan ca Jesusan nánuaxa banaia cuacēxa, ēsai qui:

—Míx camina 'ēx amiira sináncē bacē bēhchicē 'ain. Mimi sinani cana chuámarua taní cuēñin.

*Ñunshin 'atimanēn 'apun Jesús ñu 'aisama 'amitisa tan
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)*

¹² Usaía 'icē ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitanbi anu uni 'icēma menu cuanti Jesús sinánmicēxa. ¹³ Sinánmicēx cuanx ca cuarenta nētēn anua pianancē ñuina 'icē menu 'iacēxa. Anua cuarenta nētē 'icē ca ñunshin 'atimanēn 'apu Satanasnēn ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacēxa. Usoiabi ca an Nucēn Papa Dios 'aquincē aín ángelcaman anu uxun Jesús 'aquiancēxa.

Galilea menuxuan 'atabaquin Jesusan unicama bana ñuixuan
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Juan, an uni nashimicë, a sipuacë 'ain ca Jesusan Galilea menu cuantëcënquin —aín 'ucha tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upi bana ñuibiancëxa. ¹⁵ Ñuibiani cuani ca 'esai quiacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan ainan 'iti unicama aín uni 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Mitsux ami sináncë 'ixunmabi sinanati ca anun aín uni 'inux iëti bana sinan.

Jesusan rabë 'imainun rabë uni abë cuanun ca
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquinbi ca Jesusan Simón 'imainun aín xucën, Andrés, an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania mërəcəxa. ¹⁷ Mëraquin ca cacëxa:

—'En mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënummi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

¹⁸ Usaquian Jesusan cacëxunshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

¹⁹ A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan Zebedeonën bëchicë Jacobo 'imainun aín xucën Juan, nuntinuxuan rica mëníoia mërəcəxa. ²⁰ Mëraquin cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa Zebedeocëñun aín papan ñu mëëmicë uni ëbiani Jesús bë cuancëxa.

Uni achúshi ñunshin 'atimañu Jesusan pëxcüa
(Lc 4.31-37)

²¹ Cuanx ca abëa nicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain anua judíos unicama timëti xubunu atsinxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa. ²² An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca aín bana 'iacëxa. Usaquian Jesusan ñuia cuati ca a xubu anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:

—Usa bana cuacëma cananuna 'ain.

²³ Anu ca uni achúshi ñunshin 'atimañu axribi 'iacëxa. A unin ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa: ²⁴ —Jesús, Nazaretu 'icë, min caina nu uisa oti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucë a 'ain.

²⁵ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ca nëtët. Ënë uninuax ca chiquit.

²⁶ Usaquian cacëxëshi ca saquiquimiquin bërërumi munuma cuëncëni ñunshin 'atima a uninuax chiquiacëxa. ²⁷ Usoia isi ca anu 'icë unicama ratuacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:

—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënëx ca nun cuacëma bana 'icën. Ënë uni ca ñunshin 'atimanëñbi aín bana cuatia. Uninuax —ca chiquit —quixuan cacëx ca chiquitia.

²⁸ Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unicamainshima a 'urama 'icë Galilea menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi chan-iocëxa.

Pedronën nachia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Anua judíos unicama timëti xubunuax cuanx ca Jesús bë Santiago 'imainun Juan a rabëtaxribi Simón 'imainun Andrésnën xubunu bëbai anu atsiacëxa. ³⁰ Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insíanx racatan anu 'icë

unicaman Jesús —Simonan nachi ca 'insíanxa —quixun cacëxa. ³¹ Cacëx anua racacë anu cuanquin ca Jesusan mëínquin biruacëxa. Birucëxëshi ca aín 'itsis nètëquin atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² A nètëñbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë unican, uni 'insíncëcamacëñun uni ñunshin 'atimañu acama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. ³³ Bëcëbë ca a ëmanu 'icë unicamax anua Jesús 'icë xubun xëcëñu timëacëxa. ³⁴ Usaria ca Jesusan bëtsi bëtsi 'insínñu unicama pëxcüacëxa, pëxcüanan ca 'itsa uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëxuan ui cara ax 'icë quixun 'unáncëxun ca Jesusan uisaíbia a ñui banati cuëñquinma ñunshin 'atima banamiama 'icën.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Lc 4.42-44)

³⁵ Usoquin 'oonx ca pëcaracëma 'aínshi niruquiani anua uni 'icëmanu cuanx Jesús Nucën Papa Diosbë banacëxa. ³⁶ Axa cuancë caxu ca Simón abëa 'icëcamabë Jesús bari cuancëxa. ³⁷ Cuanxun mëraquin ca cacëxa:

—Camaxunbi ca mi baria.

³⁸ Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Urama 'icë ëmacamanuxunribi uni bana ñuixuni cuanun ca cuan. Usoquin 'anux cana Capernaúmnuax upunin.

³⁹ Usaquin cabiani cuanxun ca Galileanu 'icë ëmacamanu 'icë anua judíos unicama timëti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa, ñuixuanan ca ñunshin 'atimacama uninua chiquíancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Usa 'aín ca an nami chëquimicë 'insínñu unin cuanx a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'aín.

⁴¹ Cacëxun ca nuibaquin, aín mëcënan ramëquin Jesusan a uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'aín. Mìn nami ca upí 'itëcëni motia.

⁴² Usaquian cacëxëshi aín ñucë nètëti moquin ca 'insíncë uni an chuáma tancëxa. ⁴³ Chuáma tania ca Jesusan a uni xuquin 'ësëquin cacëxa: ⁴⁴ —'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'aín. Caquinmabi camina cuanxun mìn nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'aín. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'aín, camina asëra pëxcüa quixuan camabi unin 'unánun.

⁴⁵ Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —cacëx cuanquinbia aín nami pëxcúcë ñuiquin chaniocëbë ca Jesús, anu uni riquianti rabanan, uinu 'icë ëmanubi cuánma 'icën. Cuaníma anu uni 'icëma menu cuni 'icëbëbi ca camabi menuax cuanx uinu cara cuania anubi timëcancëxa.

2

Usabi 'aish nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Anu uni 'icëma menu 'itancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuantëcëancëxa. Cuanxa anu 'aín ca unican —Jesús ca uax xubunu 'icë —quixun chaniocëxa. ² Chaniocebë ca anua Jesús 'icë xubu tsitsirui, 'itsa uni

timëcamë'ëocëxa. Usari 'iquian anu uni niti 'aíma 'inun xubu xëcuëbi tsit-sirucë, ca Jesusan anuxun atu bana ñuixuancëxa. ³ Ñuixuncëbëtanbi ca rabë 'imainun rabë unin uni achúshi ñucë, nirucuañquinbi tancëma, bacëtinu racacë bëacëxa. ⁴ Bëxun ca 'itsa unia tsitsíruan anun atsínmiti 'aíma 'ain, tapitinën buánrutancëxun, xubu manan tapuacë anua Jesús 'icë puntëbi cha oquin bëruaratancëxun, aín bacëtinuabi nanpácëxa. ⁵ Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Mín 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun.

⁶ Usoquin Jesusan caia cuaquin ca anu tsócë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman ësaquin sináncëxa: ⁷ —¿Uisa 'aish cara ënë unix usai banain? Ënëx ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quitu banan banaia, ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unímbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.

⁸ Usaquin sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ⁹ Ën cana ñucë uni ënë —mín 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca mín bacëti bibiani cuantan —quixunribi cati 'ain. ¹⁰ Nucën Papa Diosan cushínshi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina aséribi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa: ¹¹ —Ën cana mi cain, niruquiani ca mín bacëti bibiani mín xubunu cuantan.

¹² Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca a uni, anu 'icë unicaman ismainunbi cuancëxa. Usaría cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi quicancëxa:

—Ësa ñu cananuna isáma 'ain.

*Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

¹³ Parúmpapa cuëbia Jesús cuantëcëncëbë ca 'aisamaira uni anu timëcamë'ëocëxa. Timëcamë'ëoia ca Jesusan atu 'unánmiacëxa.

¹⁴ 'Unánmitancëx cuanquínbi ca Jesusan Alfeonën bëchicë, Leví cacë, a anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraqin ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Cacëxëshi ca Leví niruquiani Jesús bë cuancëxa. ¹⁵ Cuanquin ca Jesús cëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Levitan buáncëxa. Buania ca 'aisamaira unin atu nuibiancëxa. Nuibiancëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë an fariseocaman bana tancëma uni raírínëxribi anu cuanx Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan pi bucüacëxa. ¹⁶ Usoquin atubëtan piia isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan fariseo unicaman Jesusan 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin 'uchañu unicamabëtan pianan an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtanribi pin?

¹⁷ Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturúan a ronti cuëënia. Usaribiti cana 'ëx an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënnun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën

nuitu 'aisama 'aish cana 'èxbi upí 'ítima 'ai —quixun sináncē unicama a cuni upí 'inuxa 'èmi catamēnun cai cana 'èx uacēn.

*Unían Jesús pima samáti ñucá
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)*

¹⁸ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicē, aín 'unánmicē unicama 'imainun fariseo unicaman, Nucēn Papa Dios sinani samáquin picēbētanma, uni raírinēn anu cuanxun Jesús cacēxa:

—Juanēn 'unánmicē unicamax ca Nucēn Papa Diosmi sinani bētsi bētsi nētēn pima samatia. Usaribiti ca fariseonēan 'unánmicē unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicē unicaman samáquinma pin?

¹⁹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Anun xanu biti nētēn cara pi unun quixuan xanu biti unin camicē unicaman, an xanu biti uni axa atubē 'ain, masá nuituquin pima 'iti 'ic? Axa atubē 'ain ca pima 'ítima 'icēn. ²⁰ Ca ēsa 'icēn: An xanu biti unin xanu biquin abētan pi unun camicēx ca axa abē nuibanancē unicama masá nuitutima abē cuēēnia. Xanu bibiani cuanquian a unin ēbiancēxun cuni ca axa abē nuibanancē unicaman masá nuituquin pitima 'icēn. Usaribiquin ca 'ēn 'unánmicē unicama 'ēbē 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ē bicēxun 'ēn ēbiancēxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icēn.

²¹ Catancēxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicē banasama 'ain, aín banabē fariseonēan 'unánmicē bana mēscúti rabanan Jesusan ēsaquinribi a unicama cacēxa:

—Ēsaribi ca. Nun aínsi uinu 'icē xanúnbi ca chupa xēni, chupa sani iotan aín tuquicē a 'nuima. Usocēxbi ca chupa xēni ax chēqui anun 'unucē ió ax nipacētia. Usai 'i ca aín tuquicē ax chaia. ²² Ēsaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá, anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acē, axa xēni 'ain, anu ñu chēcacē 'aruima. Anu 'arucēxunbi ca ñu chēcacē ax cubini uruquin ñuina xacá xēni a tucaia. Axa tuquicēbē ca chēcaxun anu 'arucēxa cubíncē ñu ax tutuqui nētētia. Usa 'ain ca ñu chēcacē ñuina xacá chumusa oquin 'acē iónushi 'aruti 'icēn.

Ēsaquin ca an ñucacē unicama Jesusan cacēxa.

*Anun ñu mēētima nētēan Jesusan 'unánmicē unicama trigo bēru sirícaquin bia
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)*

²³ Anun ñu mēētima nētēn ca Jesús anu trigo 'apacē naēnu 'icē bain cuancēxa. Cuancēbē abē cuanquinbi ca aín 'unánmicē unicaman trigo bēru pēcēcē sirícaquin biacēxa. ²⁴ Bitsia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacēxa:

—Ca is, ¿uisacasquin cara min 'unánmicē unicaman anun ñu mēētima nētēn usaquin 'atima ñu 'ain?

²⁵ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Mitsun caramina Davidnēn ca 'acēñuma 'ixun axa abē cuancē unicamabētan ēsoquin ñu 'acēxa quixun cuēnēo bana a iscēma 'ain? ²⁶ Abiatar cacē unia judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'ain ca Davidnēn 'acēñuma 'ixun piisa tanquin, anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu anu atsínxun anu 'icē pán, Nucēn Papa Diosan isti oquin nancē, a bixun piacēxa. A panēxa judíos sacerdotenēnshi piti 'aian uni itsin piti 'icēmabi ca sacerdotenēn 'ináncēxun bixun Davidnēn piacēxa. Piquin ca axa abē 'icē unicama anribia pinun 'ináncēxa.

²⁷ Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—Unia ñu mēētancēx tanti cushitēcēnti cupí ca Nucēn Papa Diosan a nētē tantiti mēniócēxa. A nētēn ca tantiti 'icē quixuinshi sinánun ca Nucēn Papa

Diosan uni unioma 'icën. ²⁸ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mēētima nētën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

3

Jesusan anun ñu mēētima nētën aín mēcën bamacë uni pëxcüa
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Anua judíos unicama timēti xubunu cuantēcëni ca Jesús anu atsíancëxa. Anu atsíncëbë ca uni achúshi aín mēcën amo 'icë bamacë anu 'iacëxa. ² Usa 'icë ca anu 'icë fariseo unicaman anun ñu mēētima nētën caraisa uni pëxcüa quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bërúancëxa. ³ Bërúancëxunbi ca aín mēcën bamacë uni Jesusan cacëxa:

—Nirucuatsini ca neri ut.

⁴ Cacëxa ucëbëtan ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Anun ñu mēētima nētën cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mēētima nētën cara unin uni itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isëshiti 'ic?

Quixun cacëxbi ca quiáma 'icën. ⁵ Quiáma atu ñachai nishi masá nuituquin ca Jesusan —uisa cupí cara ënë unicama axa 'insíncë uni ënëmi sinanima — quixun sinánquin aín mēcën ñucë uni cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mēpëxcüacëxa. ⁶ Usocëbë chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama axa Herodesmi sináncë unicamabëtan Jesús ñui, uisoxun 'ati cara quiax 'ësénancëxa.

Baca cuëbí unicama timëcamë'ëo

⁷ Usacëbë ca Jesús parúpapanu cuancëxa, cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi abë cuancëxa. 'Imainun ca 'aisamaira uni Galilea mecamanuaxa ucë acamax a nuibiani anu Jesús 'icë anu timëacëxa. ⁸ 'Imainun ca Jesusan ñu 'aia ñuiquin chaniöia cuacë 'aish amanuax amanuax timëcuatsini ai, Judea me, Jerusalén ëma, Idumea me, Jordán baca 'ucë manan 'icë me, 'imainun Tiro, Sidón a ëma rabë 'urama 'icë mecamanuaxribi, camáxbi anu timëcamë'ëocëxa. ⁹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa, 'aisamaira uni tsitsíruquin chacati rabanán manë nunti mēníoxunun quixun. ¹⁰ An 'itsa uni pëxcucë cupía —'ën ticacëxuinshi ca 'eribi pëxcuti 'icë —quixun sinani, 'insíncë unicamax anuxun a ticanux tsitsírucëbëtan ca usaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa. Cacëxun ca 'axúancëxa. ¹¹ Usaria isi aín bëmánon cuani rantin puruni tsóbuti munuma banaquin ca ñunshin 'atimanën 'ibuacë unicaman ñunshin 'atimanën quimicëxun Jesús cacëxa:

—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.

¹² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana Diosan Bëchicë 'ai quixun asérabi uibi caxunma ca 'at.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mēcën rabë 'imainun rabë uni caísa
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Usaquin cabiani matánu cuanxuan, anuxun ainan 'inun uni caísquin, achúshi achúshi cuëncëx ca abë 'inux Jesúsnu cuancancëxa. ¹⁴ Usaquin ca Jesusan mēcën rabë 'imainun rabë uni caísacëxa, abë 'iti 'imainun unia Nucën Papa Diosan bana ñuixuntanun xuti. ¹⁵ Caístancëxun ca atu anun uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimacamaribi uninua chiquínun aín cushi 'ináncëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca Jesusan mēcën achúshi 'imainun rabë uni caísacëxa. A caíscë unicama ax ca 'iacëxa achúshinëx Simón cacë 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë. ¹⁷ 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobobë aín xucën Juan 'iacëxa. A

uni rabě ca Jesusan Boanerges caquin aněacěxa. Boanerges quicě banax ca caná banacěsari banacě quicě 'icěn. ¹⁸ Raíriněx ca Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás acama 'iacěxa. Bětsix ca Alfeoněn běchicě, Jacobo, 'iacěxa. Raíriněx ca Tadeo 'imainun Simón, axa judíos unibun rabanan něeti banacě, aribi 'iacěxa. ¹⁹ Bětsix ca Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacěxa.

*Ñunshin 'atimaněn cushínsa Jesusan ñu 'aia quiáxa uni quia
(Mr 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)*

Usaquin abě niti unicama caísbianquin buani ca Jesús anua 'icě xubunu cuantěcěancěxa. ²⁰ Cuanbia 'aisamaira uni amiribishi timětěcěan ca atubě banaquin Jesús bětan aín 'unánmicě unicaman piama 'icěn. ²¹ Usai 'ia cuabiani ca aín aints 'ibu ax —sapi ca ñunshíanxa —quiquiani Jesús bitsi cuancěxa. ²² Usa 'ain ca Jerusalénuax ucě an Moisésněn cuěněo bana 'unáncě unicama quiacěxa:

—Ěně unibě ca ñunshin 'atimaněn 'apu, Beelzebú 'icěn. Usa 'ixun ca Beelzebúněn 'amicěxun ñunshin 'atima uninua chiquinia.

²³ Ax ca ñunshin 'atimañu 'icě quiáxa Jerusalénuax ucě unicama quia cuaxun ca Jesusan cuěnxun cacěxa:

—¿Uisa 'aish cara Satanás axbi: Ca chiquit, quti 'ic? ²⁴ Ěsa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicě unibuněn cushicaman bětsi bětsi oquin sináncě 'ain ca a menu bucuě unicama 'itsa 'aishbi upitax bucuí bětsibě bětsibě nuibanánima 'acánani cěñutia. ²⁵ Usaribiti ca unicamax aín aintsibě nuibanánima mēěanani tsuáqui nětětia. ²⁶ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimaněn 'apu Satanás, Beelzebúribi cacě, an 'amicěxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ě ñui quicě 'aínbi ca ñunshin 'atimaněn 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncěbě an 'amicěxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aia 'iti 'icěn. Usa 'ain ca ñunshin 'atimaněn abě ñunshin 'atima chiquinima. ²⁷ Ěsa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu a pain něaxun cuni ca aín ñu bicuanti 'icěn. Usaribi oquin cana 'ěn aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin. ²⁸ Asérabí cana mitsu cain, Nucěn Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acě camabi těrěnti 'icěn, amia 'atimati banacěribi. ²⁹ Usa 'aínbi ca axa aín Běru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacě uni aín 'ucha Nucěn Papa Diosan těrěnimá, ax ca usabi těrěntimoi 'ia.

³⁰ —Ax ca ñunshin 'atimañu 'icě —quiáxa quicě cupí ca Jesusan usaquin cacěxa.

*Jesusan ca amia sináncě unicama aintsioia quicě bana
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)*

³¹ Usa 'ain ca unia bana ñuixuncěbě uquin aín titabětan aín xucěantun ěmánxun Jesús isa unun quixun anu 'icě uní camiacěxa. ³² Camicěxun ca a něbětsioratia tsócě unicaman Jesús cacěxa:

—Mín titabě ca min xucěantu ěman 'icěn. Ca mi istisa tania.

³³ Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—¿Uicamax cara 'ěn tita 'imainun 'ěn xucěantu 'ic?

³⁴ Usai quiquin bariaráquin isquín ca a rapasu tsócěcama cacěxa:

—Axa 'ěbě tsócěcama, ěněx ca 'ěn tita 'imainun 'ěn xucěantu 'icěn.

³⁵ Uicaman cara Nucěn Papa Dios cuěěncěsabi oquin 'aia, acamax ca 'ěn xucěn 'imainun 'ěn chirabacě 'imainun 'ěn tita 'icěn.

4

*Bana itsi ñuicësoquin an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)*

¹ Amiribishi ca Jesusan parúmpapa cuëbixun unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmicëbëa 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timécëbë ca Jesús parúmpapa cuëbía bëspúcë manë nuntinu 'iruax tsóbuacëxa. Anua tsómainun ca unicama masinu parúmpapa cuëbí bucüacëxa. ² Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa: ³ —Ca cuat, 'ën mitsu ñuixunmainun. An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. ⁴ Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me irunu nipacëaxa. Nipacëcë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa. ⁵ Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi coxa. ⁶ Coóxbi ca uruquian barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain, chushiäxa. ⁷ Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruxunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën. ⁸ Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca raíri aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iäxa, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta, 'iäxa, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iäxa. ⁹ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

*Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuicëxa quicë bana
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)*

¹⁰ Usaquin cacëxa raíri unicama cuancëbë atux bërúxun ca a rapasu 'icë uniamabëtan aín 'unánmicë uniaman Jesús cacëxa:

—Uisa cupí caramina bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixuni quixun camina nu cati 'ain.

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi cana uni raíri 'ëmi sinántisama tancë cupí bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin. ¹² 'Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'inancë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unanima. Usai 'i ca acamax atun 'ucha térénun Nucën Papa Diosmi sinanatíma. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

*Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)*

¹³ Usaquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina an ñu 'apácë uni ñui 'ëx quicë bana, uisai quicë cara quixun cuatiman? ¿'Ëx bërí quicë bana ënë cuaquinma caramina uisaxun bëtsi banacamaribi 'ën ñuia cuati 'ain? ¹⁴ An ñu bëru 'apácë uni asaribi ca an Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuncë uni 'icën. ¹⁵ Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Usa 'ixuan Nucën Papa Diosan bana cuacëbëbi bënëtishi uxun ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sinánxma 'inun a cuacë banacama a manumia. ¹⁶ Bëtsi bëtsi unix ca maparañu me bëxbá, anu nipacëcë ñu bëru asaribi 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuati cuëñquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai — quixun bënënguinshi sinania. ¹⁷ Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nëtéinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin 'atimocëxun a bana manuquin

ënia. ¹⁸ Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin, ¹⁹ —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinánquinbi ca atun ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëenti 'ai —quixun sinani 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëënia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan bana sináncëxhi ñu bëru 'apácëa coiabi chucun mapurucë usaribi 'aish bimiñumasa 'ia. ²⁰ 'Imainun ca bëtsi bëtsi unix me upínuu ñu bëru nipacëcësa usaribi 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën upí oquin sinánquin a bana quicësabi oi 'icë 'aish, ñu bërúxa me upínuax upiti coi canitancëx upiti bimicësaribi 'icën. Raírinëx ca 'itsamashi, treinta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsaira, cien, bimiñu 'ia.

*Nucën Papa Diosan unix ca lamparínsa 'icë quicë bana
(Lc 8.16-18)*

²¹ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Lamparín bëxun cara unín ñu tëmú an bëpánun nanti 'ic? ¿Cara anu 'uxti tëmú nanti 'ic? Anu nanquinma ca anu lamparín nanti anu nanti 'icën, ¿usa cat? ²² Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën. ²³ An aín pabitan ënë bana cuacë unín ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

²⁴ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin camina a bana quicësabi oquin 'ati 'ain. An 'ën a ñuixuncë bana uisai quicë cara quixun upí oquin sinánquin axa quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribi Nucën Papa Diosan 'unanmíti 'icën. ²⁵ An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unanmíti 'icën. Usa 'ainbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën.

Jesusan ñu bëru corucë ñuía

²⁶ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosan axa ainan 'iti unicama aín uni 'imiti ax ca ësa 'icën. Unían naënu 'apácëx, ²⁷ ca ñu bëru an imë 'uxtancëx bësutancëxun nëtën ñu 'amainun coi cania. Usaria ca uisai 'i cara usai cania quixun 'unaníma. ²⁸ Menuax ca ñu 'apácë 'iruía. 'Iruí ca aín rara ax chai cania. Canitancëxun ca tuaia. Tuai ca aín bimí ax xacáñu 'aish bëruñu 'ia. ²⁹ Usa 'aisha shainquibutia ca anun biti nëtën aín 'ibun aín xacá xucapaquin aín bëru bitsia.

*Mostaza bëru ñuía quicë bana
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)*

³⁰ Amiribishi ñuitëcëni ca Jesús quiacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic? ¿Uisa ñu itsiribi ñuía caranuna a ñuía quiti 'ain? ³¹ Ësa ca. Mostaza bëru, menu 'apácë, ax ca chamaratsuiria 'icën, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icën, ³² 'aishbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aisha caní pëñanacëtiira chacëbë ca manan nuáncë ñuina aín pëían tupëoncënu na otancëx anu bucuia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

*Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuixuancëxa quicë bana
(Mt 13.34-35)*

³³ Usoquin ca 'itsa oquin Jesusan bana itsi ñuicësoquin anu 'icë unicaman cuaisabi oquin bana ñuixuancëxa. ³⁴ Bëtsi banánma ca usoquinshi Jesusan unicama ñuixuancëxa, 'ixunbi ca aín 'unánmicë unicama abëa 'icë uisai quicë cara a banacama 'icë quixun 'unánmiacëxa.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtémia
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ A nëtën ca bari cuabúcëbëa baquíshcëbëtan manë nuntinu tsóxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ucë manan cuanun ca cuan.

³⁶ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nuntinua tsócë buáncëxa. Baca cuëbí unicama ëbianía Jesús ampan sicaracëti cuancëbë ca rañinëxribi nuntin sicaracëti cuancëxa. ³⁷ Cuancëbëbi ca suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni tucánqui 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa. ³⁸ Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nunti tsípúnua chupami tēcëpimëti 'uxcë bësúnquin cacëxa:

—¿Cananuna bamai quixun caramina sinaniman?

³⁹ Cacëx bësuquinshi ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nëtëishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa. ⁴⁰ Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtin? ¿Nucën Papa Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

⁴¹ Cacëx ca ratuti racuëti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúnbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

5

Jesusan ñunshin 'atimañu uni pëxcüa
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Parúnpapa 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa. ² Bëbatancëxa manë nuntinuax 'ibúquiiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni, anu uni maíncënuax uquin, Jesús mëracëxa. ³ Anu uni maíncë, anu ca a unin 'uxti 'iacëxa. A uni ca uinu 'icë unínbi manë risínbi nëáma 'icën. ⁴ Usa 'icë unin aín manë risín tanianan mëtanicëxunbi anun nëacë a tēcäpacëxa. Axa unin cushisama 'icë ca uinu 'icë unínbi a nëama 'icën. ⁵ Usai 'i ca nëténbi, imëbi anu uni maíncë anu 'ianan aín bashinuribi nitsi cuëncëni banai, maxaxan axbi rachacacëxa. ⁶ Usa 'aish ca 'uránxun mëräbëtsini, abácuatsianx Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. ⁷⁻⁸ Usaria ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, ënë uninuax ca chiquit.

Cacëxun ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:

—Dios, nañu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubíoin? Diosan cuamainun cana mi cain, 'ë tēmëramixunma ca 'at.

⁹ Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:

—¿Uisa cara min anë 'ic?

Quia ca cacëxa:

—Nuxnu 'itsa 'ain ca 'ën anëx 'ëxcuira 'icën.

¹⁰ Caxun ca a menua xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa. ¹¹ Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa: ¹²—Cuchinu ca anu atsinun nu xut.

¹³ Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquiánx cuchinu atsiáncëxa. Atsiáncëbë ca cuchicama

camáxbi 'aisamaira, rabě milsa 'aish, tsuáquiuiani abáquiiani cuanx cuetúnuax parúmpapanu rēucubuti bacamiquí cēñuacēxa.

¹⁴ Usacēbētan ca an cuchi bēruancē unicaman abáquiiani cuanxun, ěma chanu 'icē unicama 'imainun ěma chucúmanu 'icēcamaribi, xubu itsi, xubu itsinu cuanquin űuixuancēxa. űuixunquian chaniaioa cuati ca usai cara a űucama 'iaxa quixun isi riquiancēxa. ¹⁵ Riquianx anua Jesús 'icē anu bēbara quia ca a uni anua 'aisamaira űunshin 'atima 'iá, a an isásama 'aish, chupa paűuax sinan mēnűuishi 'aish tsócē isacēxa. Usa 'icē a uni isi ca racucēcancēxa. ¹⁶ Usa 'ain ca an iscēcaman, usai ca 'iaxa quixun, űunshin 'atimaűu unia pēxcucē 'imainun cuchinua űunshin 'atima atsíncē, acama axa riquiancē unicama űuixuancēxa. ¹⁷ űuixuncēxun ca camaxunbi bēnēquin atun nētēnuaxa cuantánun quixun Jesús cacēxa.

¹⁸ Cacēxa manē nuntinu 'iruiabi ca Jesús űunshínűu 'icēa pēxcucē uni, an abē cuancatsi quixun cacēxa. ¹⁹ Cacēxunbi ca Jesusan abē cuanxma 'inun caquin cacēxa:

—Min xubunu ca cuantan. Cuantancēxun camina min aintsicama uisoxun cara Nucēn 'Ibu Diosan mi nuibaquin pēxcūaxa quixun űuixunti 'ain.

²⁰ Usaquian cacēx cuanxun ca Decapolis cacē me, anu 'icē unicama uisaquin cara Jesusan a 'axa quixun űuixuancēxa. űuixuncēxuan chaniaioa cuati ca camáxbi ratuacēxa.

Jaironēn bēchicē baísqumianan xanu 'insíncē Jesusan pēxcūa
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Usa 'ain ca 'ucē manánuax Jesús manē nuntin anuaxa cuanpuncē necē manan utēcēancēxa. Utēcēnĭbi ca 'aisamaira uni anu aia isi, Jesús parúnpapa cuēbĭbi tiquiacēxa. ²² Anu Jesús 'ain ca anua judĭos unicama timēti xubunu 'icē 'apu achúshi, Jairo cacē, ax uacēxa. Uquin a mērai aĭn bēmánon rantin puruni ²³ tsóbuquin ca Jesús cacēxa:

—'Ēn ini bēchicē ca bamaia. Usa 'ain camina min mēcēnan ramēquin pēxcuxunĭ 'ēbē cuanti 'ain.

²⁴ Cacēxa a unibē cuaniabi ca atúxribi a nuibiani cuanquin 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocēxa. ²⁵ A unicama nēbētsi ca achúshi xanu 'insíncē 'iacēxa. Usa 'aish ca a xanu mēcēn rabē 'imainun rabē baritia imia 'aishbi aĭn imi nētēcēma 'iacēxa. ²⁶ A xanux ca 'aisamaira rucuturucamanuax pēxcúcase ro mēēquin paē tēnēquin aĭn űucama űancábĭ cēñuibi pēxcúama 'icēn. ²⁷⁻²⁸ Usa 'aish ca a xanu Jesús űuicania cuabiani —aĭn chupa ticaishi cana pēxcúti 'ai —quixun sinánquin unicama nēbētsinēn, a caxu cuanquin, Jesusan chupa ticacēxa. ²⁹ Ticaishi ca aĭn imicē nētēacēxa. Usai nētēquin ca aĭn nami chuámarua tancēxa. ³⁰ Usai 'icēbē ca Jesús —'Ēn cushin ca uni pēxcúaxa —quixun aĭn sinanēnbi 'unani, 'itsa uni nēbētsinuxun caxu bēsuquin isi quiacēxa:

—¿Uin cara 'Ēn chupa ticax?

³¹ Quia ca aĭn 'unánmicē unicaman cacēxa:

—¿Mia unin chacatisaira oia isibi caina, uin cara 'Ēn chupa ticaxa quiax quin?

³² Cacēxun ca Jesusan uin cara isa aĭn chupa ticaxa iscatsi quixun, amo bariaráquin isacēxa. ³³ Iscēbē ca axa pēxcúcē xanu, ax —an ca 'Ē pēcūaxa —quixun 'unani racuēti bērēruĭ, anu cuani aĭn bēmánon rantin puruni tsóbuquin, usai cana 'ia quixun chiquinaquin Jesús cacēxa. ³⁴ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēn cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Usai camina 'itëcëniman. Chuámashi 'aish ca cuantan.

³⁵ Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

³⁶ Caia cuaquin ca Jesusan a 'apu cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ēn cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan.

³⁷ Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro 'imainun Jacobo 'imainun Jacobonën xucën Juan, acamaishi abëa cuanun cacëxa.

³⁸ Cabiani cuanx bëbaquian cuacëxbi ca a 'apun xubunuax 'aisamaira uni shaquiabati rarumabacëxa. ³⁹ Rarumabatiabi ca xubunu atsínquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina masá nuituti rarumati shaquiquin? Xu xanu ca bamacëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁴⁰ Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 'Usáncancëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús xanun papa 'imainun aín tita 'imainun abë ucë uni, acamaishi buani, anua xu xanu 'icënu atsíancëxa. ⁴¹ Atsínxun mëinquin biquin ca xu xanu cacëxa:

—“Talíta cumi”. Talíta cumi quicë ax ca: Xu xanu, mi cana cain, ca nirut, qui quicë 'icën.

⁴² Usoquian cacëxëshi ca a xu xanu mëcën rabë 'imainun rabë baritiañu 'aish nirutancëx niacëxa. Usai nitsia isi ca aín bëmánan pëqui ratúcancëxa.

⁴³ Ratutia ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ēn mitsu cacësabi oquin camina mitsúnmi iscë ñu ënë uibi ñuixuntima 'ain —quixun canan ca —xu xanu ca pimit —quixun cacëxa.

6

Jesús Nazaretnu 'ía (Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Anuax cuanx ca Jesús anuaxa canicë me anu cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama abë cuancëxa. ² Cuanx bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca unicama aín patsanëx ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmiacë? ¿Uisai quicë cara a ñuicë bana ënëx 'ic? ¿Uisoquin cara uni itsin 'acëma ñu 'ain? ³ Carpinteroishi ca ënëx 'icën, Marían tuá. Ax ca Jacobo 'imainun José 'imainun Judas 'imainun Simón aín xucën 'icën. Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën, ¿usa cat? —quiax canancëxa.

Usai canani ca aín bana cuaisama tani ami nishacëxa. ⁴ Ami nishcëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían, anuaxbia canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aínsi 'ibucama 'imainun axa aín xubunu 'icëcamaribi cuaisama tania.

⁵ Usaquian ax quicësabi oquin aín bana cuatiana ca Jesusan, uni itsían 'acëma ñu anu 'icë unicama 'axuanma 'icën. Uni 'insíncë 'itsama, ashi cuni ca aín mëcënan ramëquin pëxcüacëxa. ⁶ An ca asérabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia quixun sinaniama isi ca Jesús —¿uisa 'aish cara ënë unicama ësa 'icë? —quixun sinani ratúacëxa. Usai 'itancëx ca aín nëtënuax ëma chucúmaracamanu cuanquin Jesusan unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Jesusan ca aín 'unánmicë uni mēcën rabë 'imainun rabë a timëxun aín cushi anúan ñunshin 'atima uninua chiquínti 'inántancëxun bëtsi bëtsi ëmanua cuanun quixun rabë rabë xuacëxa. ⁸ Xuquin ca 'esëquin cacëxa:

—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Pán, burasa, curíquibi buánquinma camina tsatishi buánti 'ain. ⁹ Taxaca upíramashi camina tañubianti 'ain, 'imainun camina a pañuti chupa rabëma achúshishi pañubianti 'ain.

¹⁰ Ësaquinribi ca cacëxa:

—Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nètëa utámainun. ¹¹ Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín ëmanuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani cuanti 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaira oquin castíancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.

¹² Usaquin caquian xucëx cuanquin ca —ainan 'inux camina Nucën Papa Diosmi sinanati 'ai —quixun caquin unicama bana ñuixuancëxa. ¹³ Usonan ca ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi xëni ron ronquin pëxcüacëxa.

Juan an uni nashimicë bana

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Usa 'ain ca uni itsían 'acëma ñua Jesusan 'aia unicaman chaniocëxa. Chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodes, quiacëxa:

—Ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísquiaxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.

¹⁵ Usai quicëbëa raírinëx —ax ca Elías 'icë —quimainun ca raírinëxribi —ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa bëráma 'iásaribi uni a 'icë —quix quiacëxa. ¹⁶ Quia cuati ca Herodes quiacëxa:

—Ax ca Juan, a 'ën tébiscamia, a 'icën. Usa 'aish ca ax bërí baísquiaxa.

¹⁷⁻¹⁸ Herodesnën Juan tébiscamia, ax ca ësa 'iacëxa: Herodes an ca aín xucën Felipenën xanu, Herodías cacë, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi min xucënan xanu biti ca 'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën Juan bimixun nëamitancëxun sipuamiacëxa.

¹⁹ Juan sipuacë 'ainbi ca ami nishquin Herodías an Juan 'amicatsi quixun sináncëxa. Usa 'ixunbi ca uisabi oma 'icën. ²⁰ Herodías an ami nishquin 'amiti 'icëbi ca Herodesnën —Juan, ax ca mëní sinánñu 'aish upí uni 'icë —quixun sinani ami racuëquin unínma 'aia quixun bërúancëxa. Usa 'ixun ca aín bana uisai cara quia quixun upí oquin quaquinmabi an bana ñuia cuacëxa. Usa 'ain ca Herodíasnën Juan 'amiama 'icën. ²¹ Usa 'ainbi ca achúshi nètë anun Juan 'ati nètë 'iacëxa. Axa anun bacëan nètë 'ain ca Herodesnën aín tucuricubu 'imainun aín suntárunën 'apucama 'imainun Galileanu 'icë aín cushi uniburibi abëtan pi unun camiacëxa. ²² Camicëx uxuan Herodesbëtan acaman picëbë ca Herodíasnën tuá xanu xuntacu, ax anuax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca anu 'icë unicamax Herodesbë chuáma tani cuëëancëxa. Cuëënquin ca Herodesnën xanu xuntacu cacëxa:

—Uisa ñu caramina cuëëni ca 'ë cat, cacëxun cana a mi 'inánti 'ain.

²³ Caxun ca cacëxa:

—Mi cana paraniman, sinanatëcëntimoquin cana aséabi mi cain, añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucatin, 'ëx anu 'apu 'icë me ënëbi cana 'ëmi ñucácëxun amo 'icë mi 'inánti 'ain.

²⁴ Cacëx cuanquin ca aín tita cacëxa:

—¿'Ea 'inánun carana añu ñu ñucáti 'ain?

Quia ca aín titan cacëxa:

—Juan, an uni nashimicë, aín maxcá ca ñucát.

²⁵ Cacëx bënëtishi uquin ca cacëxa:

—Bëribi camina Juan, an uni nashimicë, a tëbiscamixun aín maxcá manë xampami 'ë 'inánti 'ain.

²⁶ Ësaquian cacëx masá nuituiraquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi cain —quixun cacë a sinánan anu 'icë unicamaribia cuacë cupí masá nuituiraquinbi xanu xuntacu parántisama tanquin, ²⁷ bënënquinshi aín suntáru achúshi Juanën maxcá isa bëxunun quixun xuacëxa. ²⁸ Xucëx cuanxun sipunuabi tëbiscabëtsinquin manë xampami bëxun ca suntárunën xanu xuntacu Juanën maxcá 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca xanu xuntacun aín tita 'ináncëxa.

²⁹ Urocë cuabiani cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman Juan bibianquin buánxun maíancëxa.

*Jesusan cinco mil uni pán pimia
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

³⁰ Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun, atúan 'acë ñucama ñuixuanan a uni 'unánmicë banacamariibi Jesús ñuixuancëxa.

³¹ Ñuixuncëxun ca Jesusan 'aisamaira uni ampan ucë axa cuanmainun raírinëxribi aia, bana ñuixunquin piama 'icën. Usai 'iquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Uri pain cuanun ca cuan, anua uni 'icëma menuax nuxëshi tanti cuanun ca cuan.

³² Cabiani ca manë nuntin a camáxbi anu uni 'icëma menu cuancëxa.

³³ Cuania isquin —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánbiani atux pain men abáquiani bëtsi bëtsi ëmanuax cuanx ca anua cuantinuxun Jesús caini uni timëcamë'ëocëxa. ³⁴ Manë nuntinuax 'ibúquian Jesusan iscëx ca anua timëcë unicamax an atu Nucën Papa Diosmi sinánun 'aquinti 'aíma 'ain, 'aracacë ñuinanëxa an bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain sináncasmai bënëcësaribi 'iacëxa. Usai 'ia isquin ca Jesusan unicama nuibacëxa. Nuibaquin ca ca 'itsa ñu ñuiquin atu bana ñuixuancëxa. ³⁵ Usaquin 'acëbëa bari xupíbutëbetan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. ³⁶ Atúan piti ñu ca 'aíma 'icën. Ënu 'iáxa unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

³⁷ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Nun caranuna doscientos curíquinën atu 'inánti pán maruti 'ain?

³⁸ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uiti pánñu caramina mitsux 'ain? Tain ca istan.

Cacëxun istancëxun ca cacëxa:

—Mëcën achúshi pán 'imainun ca tsatsa rabë anu 'icën.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa. ⁴⁰ Cacëx ca unicama cien uni cien uníxa tsómainun cincuenta cincuantanëxribi tsóbuax bucüacëxa. ⁴¹ Usai unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi pãncëñun tsatsa rabë bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios — asábi ca —catancëxun pãn tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'inãncëxa, axa bucubucë unicama 'inãnun quixun. Usaribi oquin ca tsatsa rabë aribi tucapaxun 'inãncëxa. ⁴² 'Inãncëxun bixun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. ⁴³ Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabía tëxëcë pãncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa. ⁴⁴ An pucháquin picë unicamax ca 'aisamaira 'aish cinco mil nucë bënë 'iacëxa.

Jesus parúmpapa camánanën niqiuani cuan

(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Usotancëxun ca an tsíanquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan Betsaida emanu cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ⁴⁶ Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. ⁴⁷ Cuanx Nucën Papa Diosbë banacëbëa bari atsíncëbë ca baquishacëxa. Baquishcëbëa Jesús axëshi matánu 'imainun ca aín 'unánmicë unicamax manë nuntinu parúmpapa nëbëtsi 'iacëxa. ⁴⁸ Usa 'aish ca suñuan cuainsamoquin bëcacëxun bamaira bamaxun inabacëxa. Usaía 'ia isbiani ca pëcaracëbë Jesús parúmpapa camánanën niqiuani atunu cuancëxa. Cuanquin ca Jesusan atun nunti inuquinbi iëtancëxa. ⁴⁹ Parúmpapa camánanën niqiuani Jesús cuania isi ca —ñunshin sapi ca —quixun sinani sharáruí, aín bëmánan pëqui ratúcancëxa. ⁵⁰ Camaxunbi a isia racuëira racuëtiabi ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuéaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

⁵¹ Ësaquin cai manë nuntinu 'irucëbë ca suñuan nëtëcëbë. Nëtëcëbë ca aín 'unánmicë unicama ratuti —¿uisa 'ain cara ësa 'ia —quixun sinani sináncasmacëxa. ⁵² Jesusan aín sinanënsi pãn 'itsamia isquinbi uisaira cara aín cushi 'icë quixun sinanima ca suñuan nëtëcëbë sináncasmacëxa.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa

(Mt 14.34-36)

⁵³ Parúmpapa 'ucë manan cuani Genesaret cacë menu bëbaquin ca anu aín nunti tëcërcacëxa. ⁵⁴ Tëcërcaxa manë nuntinuax 'ibutia isquin ca anu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unãncëxa. ⁵⁵ 'Unani abáquiani, anu 'icë mecamanu cuanquin ca uni 'insíncëcama aín bacëtínën, anu ca Jesús 'icë quixuan ñuia cuabëtsinquin bëcëxa. ⁵⁶ Uinu cara Jesús cuania, ëma chucúmara 'imainun ëma chacamanuribi cara cuania, anuxun ca me mëniocënu uni 'insíncëcama Jesusan chupa ticanun quixun bëquin racãncëxa. Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesus —mín chupa cuëbíshi ca nu ticamit —quixun cacëxa. Ësaquin caquin ticáishi ca 'insíncë unicamax pëxcüacëxa.

7

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana

(Mt 15.1-20)

¹ An Moisésnën cuënëo bana 'unãncë unicamax Jerusalénuaxa ucë, abë ca fariseo unicamax Jesúsnu ai timëacëxa. ² Timëxun ca Jesusan 'unánmicë unicama raírinën aín rara quiásabi oi 'iquinma, mëchucaxunmashi piia isacëxa.

³ Isquin ca sináncëxa: Nun cananuna nucën chaitiocë quiá bana a tani usabi 'icë 'ixun Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti sinánquin nun mecën upíra upiti mëchucaxunma pán piman, ⁴ anua ñu marutinuax uxun cananuna nashixunma piman. Nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin cananuna nun manë xampa, nun 'ó ñutë, nun manë ñutë, a 'imainun nun 'uxtiribi chucaian. Usonan cananuna ñu raíriribi nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin 'ain. ⁵ Usaquin sinánquin ca fariseo unibu 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën chaitiocëcama quiá bana tanimin? Ca mëchucaxunmashi piia.

⁶ Cacëxun ca Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—Mitsúxmi cëmë 'icë mitsu ñuiquian Isaíasnën cuëñëo bana ca ëesai quia: Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima. ⁷ Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.

Isaíasnën cuëñëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in. ⁸ Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'ati a ënquin mitsun chaitiocëcaman sinan bana a tanquin axa quicësabi oquin 'ain, mëchucanan ñutë chucati, acama.

⁹ Usai quiquin ca Jesusan ësaquinribi atu cacëxa:

—Mitsun chaitiocëcaman ñuia banaishi cuati cupí camina Nucën Papa Diosan bana ënquin a sinaniman. ¹⁰ Moisés ca quiacëxa: “Min papa, min titan cacëxun ca aín bana cuat” quianan ca “an aín papa aín tita 'atimaquin ñuicë uni, a camina asérobi bamamiti 'ain”. ¹¹ Usa 'ainbi camina mitsux ësa quin: Unin ca aín papa, aín tita cati 'icën, ñu mi 'inánti 'ixunbi cana mi 'inaniman, ca Corbán 'icën, ca Nucën Papa Dios 'inánti 'icën, Nucën Papa Dios usai quiá 'ainmabi. ¹² Usai qui camina mitsux quin: Usai quicë unían aín papa, aín tita 'aquinima 'ianan ñu 'inántima ca asábi 'icë quiax. ¹³ Usa 'ixun camina mitsúxmi quicë bana ashi 'unánmianan mitsun chaitiocëcama 'iáishi 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios axa quiá bana ënun quixun sinánmin. Usaribi oquin camina 'itsa ñu 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios quiá bana ënun quixun sinánmin.

Usaquin ca Jesusan fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama cacëxa.

¹⁴ Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—Camaxunbi ca 'ën bana ñuimainun upí oquin cuat. ¹⁵ An ñu aín cuëbitan picë cupí ca Nucën Papa Diosan uní upíma isima. Ama. Aín nuitu 'atima 'ixun 'atima ñu 'anan 'atimati banacë, a cupí ca Nucën Papa Diosan uní upíma isia. ¹⁶ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

¹⁷ Ësaquin catancëxun unicama ëbiani cuanxa aín 'icënu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë ca nu ñuixun.

¹⁸⁻¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman? Piti, ax ca unin nuitunu atsinima. Picëx ca aín pucunuishi atsintancëx amiribishi chiquitia. ¿Usa cat? Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín cuëbitan ñu picë a cupí uní upíma isima.

Ësai qui ca Jesús, camabi ñu ca piti asábi 'icë, quiacëxa. ²⁰ Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—Aín nuitunën 'atimaquin sinánquian ñu 'acë cupíshi ca Nucën Papa Diosan uní upíma isia. ²¹ Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, xanu cuaioti,

uni itsin ñu mēcamati, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubè 'iti, ²² uni itsin ñu cuēnti, 'atima nuituñu 'iti, uni paránti, 'atima 'icēbi tēnēquinma ñu 'ati, nutsiti cēmēquin uni ñuiti, rabíti, nuituñuma 'iti, acama. ²³ Aín nuitunēn sinánquian a ñucama 'acē unicamax ca Nucēn Papa Diosan iscēx upíma 'icēn.
Usaquin ca Jesusan unicama cacēxa.

Judíosma xanu Jesúsmi catamēa
(Mt 15.21-28)

²⁴ Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro 'imainun Sidón 'icē menu bēbacēxa. Bēbatancēx ca, 'ēx cana ěnu 'ai quixunma unin 'unania quixun sinani achúshi xubunu atsíancēxa. Usaquian sinaniabi ca unicaman 'unáncēxa. ²⁵ Usa 'ain ca —anu ca —quixun cuabētsini ñunshin 'atimañu xanu tuacēn titax uax Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacēxa. ²⁶ A xanux ca judíosma, Sirofenicia menu 'icē 'iacēxa. Usa 'ixun ca aín tuánua isa ñunshin 'atima chiquínun quixun Jesús cacēxa. ²⁷ Cacēxunbi ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacēn —quixun sinánquin Jesusan ěsaquin cacēxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icēn. Tuá xuratsucun pain ca piti 'icēn.

²⁸ Cacēxun ca a xanun cacēxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuēnan tēmúxun tuá xuan rēupatia piti sani camunan piia.

²⁹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Upiti camina quian. Usa 'ain ca min tuánuax ñunshin 'atima chiquíaxa, camina cuanti 'ain.

³⁰ Cacēx cuanx aín xubunu bēbaquin ca aín tuá anuaxa ñunshin 'atima chiquicē 'ain, anua 'uxcēnu, mēní sinan 'aish, racácē mēracēxa.

Pabē 'aish banañuma uni Jesusan pēxcúa

³¹ Usaquiani anua Tiro ěma 'icē menuax cuanx ca Jesús Sidón ěma 'imainun Decapolis cacē me aribi rēxcēbiani, parúmpapa Galileanu cuantēcēancēxa. ³² Cuanía bēbacēbētan ca pabē 'aish banaibi upitiira banacēma uni bēxun unicaman Jesús aín mēcēnan isa ramēnun quixun cacēxa. ³³ Cacēxun ca Jesusan unicama 'uri amo nitsinaxun aín pabínu, aín mēcēn rēbu atsínmianan tushuquixun cuñunan aín mēcēn rēbu chabóxcun, aín ana mēēacēxa. ³⁴ Usoquin mēēí manámi bēsuquin isi munuma uínquin ca cacēxa:

—“Efata”. Efata quicē ax ca —ca asábi 'it —qui quicē 'icēn.

³⁵ Usocēxuinshi pabē 'ixunbi bana cuanan ca upitiira banacēma 'aishbi upiti banacēxa. ³⁶ Usoquin a uni pēxcutancēxun ca Jesusan anu 'icē unicama uínu 'icē unibi ñuixunxunma 'anun quixun cacēxa. Usaquin cacēxunbi ca ñuiacēxa. Ñuia asérabi ñuixunxunma 'anun Jesusan catēcēncēxunbi ca a unicaman usai ca a uni pēxcúaxa quixun ñuiaraishiacēxa. ³⁷ Ñuiquian chanioia cuati ca unicamax ratuti quiacēxa:

—Camabi ñu ca an upí oquin 'aia, pabē unínbi ca an pēxcucēxun cuatia, banañuma uníxbi ca an pēxcucēx banaia.

8

Jesusan cuatro mil uni pán pimia
(Mt 15.32-39)

¹ Usa 'ain ca 'itsa uníxa timēcamē'ēocē 'ain a piti 'aíma 'ain, Jesusan aín 'unánmicē unicama cuēnxun cacēxa: ² —Ěnē unicamax ca ěnu, rabē 'imainun achúshi nētē 'ēbē 'icēn. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icēn. Usa 'ain cana 'ēn

atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. ³ Ën ñu naracamixunma atun xubunu xucëxbi ca cuanibi bainuax bëënantí 'icën, raírinëx ca 'uracëox uaxa.

⁴ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ënëx ca anu uní 'icëma me 'icën. ¿Uisaxun caranuna ëné unicama pimití 'ain?

⁵ Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabë 'icë —quixun cacëxa. ⁶ Cacëxun ca Jesusan timëcamë'ëocë uní menu tsóbunun quixun cacëxa. Usoxun ca páncama bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun tucapaxun pán, aín 'unánmicë unicama, an unicama mëticanun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca atúan pinun anu 'icë unicama 'ináncëxa.

⁷ Usotancëxun ca tsatsa 'itsamararibi bixun Jesusan Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun aribi aín 'unánmicë unicama, an unicama mëticanun quixun 'ináncëxa. ⁸ Usoquian 'ináncëx cëñútisa 'aishbi ca a piti cëñúama 'icën, a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin piti tëxëcë biacëxa.

⁹ An picë unicamax ca 'itsaira 'aish cuatro mil unisa 'iacëxa. Usoquin pimitancëxun ca Jesusan a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cacëxa.

¹⁰ Cabiani ca Jesúsbe aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani cuanx Dalmanuta cacë me, anu cuancëxa.

Fariseo unicaman uní itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca (Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Cuanxa bëbacëbë ricuatsinxun ca fariseo unicaman abë cuëbicánanquin, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesusan aín sinanëmbi isa unían iscëma ñu naínua 'anun quixun cacëxa. ¹² Cacëxun ca munuma uínquin cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina ënu bucuë unicama, mitsun Nucën Papa Diosan cushin carana ñu 'ai iscatsi quixun, ñu itsi 'anun quixun 'ë cain? Aséribi cana mitsu cain, 'ëmi ñucácëxunbi cana 'aiman.

¹³ Usaquin caxun ca atu ëbiani manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa 'ucë manan cuancëxa.

Fariseo unicaman bana cuatima bana (Mt 16.5-12)

¹⁴ 'Ucë manan cuanquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman piti ñu manubiancëxa, manuanan ca pán achúshiratsushi buáncëxa. ¹⁵ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin 'ësëacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun Herodesmi sináncë judíos unicamaxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabanán camina bërúancati 'ain.

¹⁶ Cacëx ca atúxbi canancëxa:

—Nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caía.

¹⁷ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax cananin? ¿'Ën ñu 'aia isunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman, upí oquin caramina cuatiman? ¹⁸ ¿Bëruñuxunbi caramina isiman? ¿Anun cuati pabíñuxunbi caramina mitsun nuitunën sinánquin upí oquin cuatiman?

¹⁹ ¿'Ën mëcën achúshi pán tucapaxun pimicëxun piquian cinco mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bia quixun sinánquinma caina manuan?

Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin cananuna bian.

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mēcën achúshi 'imainun rabë pán tucapaxun pimicëxun piquian cuatro mil unin tēxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Mēcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin cananuna bian.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Usoquin 'ën 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman?

Bëxuñu unia Jesusan Betsaidanuxun bēpëxcüa

²² Usaquin cabiani cuanx ca Betsaida cacë ëmanu Jesús bēbacëxa. Bēbacëbëtan ca uni raírinën bëxuñu uni achúshi anu bëquin a isa ramënun quixun caquin bënëacëxa. ²³ Usocëxun ca Jesusan bëxuñu uni méinbianquin ëma 'uri buánxun, anuxun tushucaquin cuñunan bēpachiquin aín mēcënan ramëquin —¿caramina ñu isin? —quixun ñucáquin cacëxa. ²⁴ Cacëx bēpëquiquin ca cacëxa:

—Cana isin, i sëtécësa 'aish ca uni chandinabatia.

²⁵ Cacëxun ca amiribishi Jesusan aín mēcënan bēmëtécëancëxa. Usocëx bēpëquiquin ca upí oquin isacëxa. ²⁶ Usaquin 'atancëxun aín xubunu xuquin ca Jesusan cacëxa:

—Betsaida ëmanu camina cuantima 'ain, uibimi catima cupí.

*—Jesús ca Cristo 'icë —quíaxa Pedro quíá bana
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)*

²⁷ Usobiani ca Jesús aín 'unánmicë unicama buani Cesárea de Filipo cacë ëma a 'urama 'icë ëmacamanu cuancëxa. Bain cuanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin ësoquin cacëxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

²⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa: Raírinëx ca quia, mix isamina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix isamina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix isamina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsí, a 'iti 'ain.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quiax quin? Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

³⁰ Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

*—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quíaxa Jesús quíá bana
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)*

³¹ Ësaquin catancëxun ca aín bamati ñuiquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax ën bana cuaisama tani 'ëmi nishiti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

³² Atúan upí oquin cuaisabi oquin ñuixunquin ca Jesusan usaquin cacëxa. Usaría quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun —usari camina quitima 'ai —quixun ñu caquin cacëxa. ³³ Cacëx cuainacëquin aín 'unánmicë unicama isquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. 'Ën Papa Dios cuëncëcësa oi 'iaxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.

³⁴ Catancëxun ca anu 'icë unicamacëñun aín 'unánmicë unicamaribi cuënxun Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. ³⁵ Uin cara aín cuëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsotishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënu uipitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicëcësa oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. ³⁶ Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aishbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábía bicë 'icën. ³⁷ ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën. ³⁸ Ui unix cara 'ënan 'icëbia axa 'ëmi sináncëma unin 'usánti sinani 'ënan 'itimi rabíanan 'ën bana quicëcësa 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana 'ëxribi rabínti 'ain, uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utëcëni.

9

¹ Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Aséribi cana mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca aséribi atun cushi 'icë quixun isti 'icën. Nucën Papa Diosan cushínbi ca usai 'iti 'icën.

Axbia Jesús bëtsia

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca męcën achúshi 'imainun achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. Anu cuantancëx ca acaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. ³ Bëtsicëbë ca aín chupa uxuira 'aish chabach-abaquicësa 'iacëxa. Usa 'aish ca ënë menu 'icë unínbía chupa chacaquinbi uxuocësamaira 'aish uxuira 'iacëxa. ⁴ Usa 'icë isanan ca Moisésbëa Elías chiquiracëti Jesús bë banaia isacëxa. ⁵⁻⁶ Usai banaia isi 'aisamairai racuëti — uisai carana quti 'ai — quíax sináncasmaquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabë 'imainun achúshi xubura mi 'axunti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

⁷ Usaquian Pedronën cacëbëtainshia cuinan atu tupëoncëxun ca Pedro, Jacobo, Juan, acaman cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ëx amiira sináncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

⁸ Quia cuati cuainacëquin amocüa iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.

⁹ Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsúnmi iscë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.

¹⁰ Usaquian Jesusan cacëcësa oquin a ñucama uí unibi ñuixunímabi ca atúxbi cuni canani quiacëxa:

—¿Uisai quicë cara, bamatancëx cana 'ëx baísquiti 'ai, quicë ax 'ic? ¹¹ Èsai canantancëxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mixmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quin?

¹² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë bana ca asérabi 'icën. ¿Usa 'aínbi cara axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá a ñuicë bana uisai quin? Ca quia, ax ca unin bëtsi bëtsi ocëx tëmëratí 'icën. ¹³ Elías ax pain ca uti 'icë quicë banax asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman atúxa cuëñcësa oquinshi a 'atimoxa, a ñui Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quicësabi oquin ca 'acanaxa.

Ñunshin 'atimañu tuá Jesusan pëcüa

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Aín uni rabë 'imainun achúshibë matánuax anua aín 'unánmicë uni raíri 'icë anu cuanquinbi ca Jesusan isacëxa 'aisamaira unían aín 'unánmicë unicama raíri nëbëtsioraxun, an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamabëtan atubë cuëbicanánquin atu cananquinia. ¹⁵ Usai cuëbicanánquinbi Jesús aia isi camáxbi ratuti abáquiari riquianxun ca —¿Caina ain? —quixun cacëxa.

¹⁶ Cacëxun ca cacëxa:

—Cana ain. ¿Añu ñui caramina atubë cuëbicanancanin?

¹⁷ Cacëxun ca anu 'icë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë cana minu bëan. Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca banañuma 'icën.

¹⁸ Uinuxun cara ñunshin 'atimanën 'imia anuax ca menu nipacëtia. Usai 'i aín cuñun bacux bëi cuëtsëquiquin ca aín xëta ñërëxacia, aín namíxbi ca nimëti bërëru saquiquia. Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acasmata.

¹⁹ Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. ¿Mitsúxmi 'ëmi catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

²⁰ Cacëxuan bëcëbëtan Jesús isquin ca ñunshin 'atimanën a tuá aín nami nimëmiquin bërërumiquin menu nipacëmiacëxa. Usocëx ca aín cuñun bacux bëi menu taramëcëacëxa. ²¹ Usaía 'ia isquin ca Jesusan a tuacën papa ñucácëxa:

—¿Uiti barin cara ënë tuá ësai 'in?

Cacëxun ca cacëxa:

—Xuratsi 'aishbi ca usai 'iacëxa. ²² Usa 'icë ca ñunshin 'atimanën bamamicatsi quixun 'itsa oquin tsinu 'irumianan bacanuribi nipacëmia. Usa 'ain camina min 'aisa 'icë nu a pëxcuxunti 'ain.

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mínmi 'ë, ca 'axunti 'icë quixun sináncëbëtan cana 'ati 'ain. An 'ëmi catamëquin, 'ën cana asérabi 'axunti 'ai quixun sináncë uni a cana uisa ñu cara abi 'axunti 'ain.

²⁴ Cacëxun ca munuma banaquin a tuacën papan cacëxa:

—Mín camina camabi ñu 'ati 'ai quixun cana 'unanin. Usa 'aínbi camina, upí oquinra 'unánun 'ë 'aquinti 'ain.

²⁵ Èsoquian cacëbëa 'itsa uni anu timëtia isquin ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, an uni banañuma 'imianan pabë 'imicë, mi cana cain, ënë tuánuax ca ashiti chiquit. Chiquítancëx camina amiribishi anu utëcëntima 'ain.

²⁶ Cacëx ca ñunshin 'atima munuma cuëncëni amiribishi a tuá aín nami nimémiquin bërërumi bamacësa 'itánun nipacëmi chiquiácëxa. Usocëxa racacë isi ca —ca bamaxa —quicáncëxa. ²⁷ Quia ratúncancëbëtanbi Jesusan aín męcënan męcínquin birucëx ca a tuá niruacëxa. ²⁸ Usoquin 'abiania xubunu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁹ Usaquian cacëxun ca cacëxa:

—Nucën Papa Dios pain pima samáquin ñucáquin cuni ca unin ësa ñunshin 'atima chiquínti 'icën.

Jesúsan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Anuax cuanx, Galilea menu 'icë bain cuanquin ca Jesusan ax cuaniama unin 'unania quixun atuishi aín bana ñuixunti cupí aín 'unánmicë unicama 'unánquibiancëxa. ³¹ 'Unánquibianquin ca acamaishi buánquin ësaquin cacëxa:

—Uní 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin, an raíri uní 'aminun uní 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquinoxun 'ain.

³² Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Cuatímabi ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi racuëacëxa.

Uix cara bëtsi unicamasamaira 'icë quicë bana
(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Capernaúm ëmanu bëbatancëx anua 'iti xubunu atsíntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Añu ñui caramina bainuax cuëbicananpunin?

³⁴ Cacëxunbi ca bain cuani —uinu 'icë nucama achúshinëxira cara nubë sënënma 'icë —quiax atúxbi ñucacanánpuni rabínquin cáma 'icën. ³⁵ Usa 'ain ca tsóbuxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa:

—Uix cara aín cushi uní 'iisa tania an ca cha 'iti sinánquinma, camabi uní upitaxa buacunun ñu mëëquinquin 'aquínti 'icën.

³⁶ Usai quiquin ca Jesusan tuá achúshi bixun atu nëbëtsi nitsínxun 'icúquin atu cacëxa: ³⁷ Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uní a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquinquin ca 'ëishima, an 'ë xuá, aribi 'aquinia.

An nu ñuicëma uní, ax ca nubë upí 'icë quicë bana
(Lc 9.49-50; Mt 10.42)

³⁸ Quia ca aín 'unánmicë uní, Juan, an Jesús cacëxa:

—Nun cananuna uní achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna axa nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Uin cara 'ën cushin uní itsían 'acëma ñu 'ati 'icë ax ca 'atancëx 'ë ñui 'atimati banatima 'icën. ⁴⁰ Axa nu ñui quicëma uní ax ca nubë upí 'icën. ⁴¹ Aserabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara, Cristonan camina 'ai quixun sinánquin 'umpax mitsu 'inania, an ca aín cupí bití 'icën.

'Uchati rabanan bërúanracati bana
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—An uni 'imainun tuá 'emia sinánti ěnun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicē unix ca aín 'ucha chaira 'icēn. Usa 'aish ca aín 'ucha cupíbi 'aisamaira oquin castíancē 'iti 'icēn. A unix ca anun ñu rēnti maxax ami tētēcērēcatancēxun parúmpapa nēbētsi nicēxa uni nanēcēsamaira oi 'atimaira ocē 'iti 'icēn. ⁴³ Min mēcēn anun 'aisama ñu 'ati cuēēncē 'ixun camina ashiquin manuquin ěnti 'ain. Usoquin 'ai camina min mēcēn tēaxun nicēsa 'iti 'ain. Mix mēcēn rabēñu 'aishmi bēnamētima manē tsinu anuax tēmērai cuantima cupími min mēcēn tēaxun niti ca asábi 'icēn. ⁴⁴ Anuax ca an nami picē xēnacama bamaima, manē tsi axribi ca uisa nētēnbi bēnamētima. ⁴⁵ Min faē anun 'aisama ñu 'ati cuēēncē 'ixun camina ashiquin manuquin ěnti 'ain. Usoquin 'ai camina min taē tēaxun nicēsa 'iti 'ain. Mix taē rabēñu 'aishmi manē tsinu anuax tēmērai cuantima cupími min taē tēaxun niti ca asábi 'icēn. ⁴⁶ Anuax ca an nami picē xēnacama bamaima, manē tsi axribi ca uisa nētēnbi bēnamētima. ⁴⁷ Min bēru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuēēncē 'ixun camina ashiquin manuquin ěnti 'ain. Usoquin 'ai camina min bēru achúshi ěchíxun nicēsa 'iti 'ain. Mix bēru rabēñu 'aishmi manē tsinu anuax tēmērai cuantima cupími min bēru achúshi ěchíxun niti ca asábi 'icēn. ⁴⁸ Anuax ca an nami picē xēnacama bamaima, manē tsi axribi ca uisa nētēnbi bēnamētima. ⁴⁹ Nucēn Papa Diosan usoquin 'acēxa upí isnun ca judíos unicaman 'aracacē ñuina xaronuxun tashíancēxa. Usaribi 'icēa Nucēn Papa Diosan nu upí isnun cananuna nuxribi upíshi 'iti 'ain. ⁵⁰ Ēsa ca. Tashix ca asábi 'icēn. Asábi 'aishbia aín muca nētētia camina uisaxunbi amiribishi mucotēcētima 'ain. Mitsúxbi ca tashisa 'it. Bētsibē nishanaima ca nuibanani buccan.

10

Uníxa aín xanubē ěnanántima (Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Capernaúmuax cuanx ca Jesús Judea me, Jordán cacē baca 'ucē manan, Perea cacē, bēbacēxa. Usaxun ca anua 'aisamaira uni timētēcēnia an 'acēsabi oquin bana ñuixuancēxa. ² Usa 'ain ca fariseo unibunēn anu timēxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacēxa:

—¿Unin aín xanu ěnti cara asábi 'ic?

³ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Uisaími mitsux 'inun cara Moisés quiacēx?

⁴ Cacēx ca quiacēxa:

—Moisésnēan cuēnēo banax ca ěsai quin, “ěnquin ca unin —ěnē xanu ca bēri 'ěn xanuma 'icē —quixun quírica 'atancēxun 'inánquin aín xanu ěnti 'icē” quiax.

⁵ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncē 'ain ca Moisésnēn usai quiquin a bana cuēnēocēxa. ⁶ Usa 'aínbi ca camabi ñu unioquin Nucēn Papa Diosan bēbu 'imainun xanu uniocēxa. ⁷ Usoquin unio 'ixun ca unin aín xanu biquin aín titacēñun aín papa ěni, aín xanubē ěnananquinma 'iquinti 'icēn. ⁸ Usa 'ain ca un aín xanubē rabē 'aishbi achúshisa 'icēn. ⁹ Usaía achúshishi 'inúan Nucēn Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubē ěnanantima 'icēn, uni itsínribi ca ěnananmitima 'icēn.

¹⁰ Usaquian cacē ca xubunuxun aín 'unánmicē unicaman amiribishi unin cara aín xanu ěnti 'icē quixun ñucátēcēancēxa. ¹¹ Ñucácēxun ca Jesusan cacēxa:

—Aín xanu ênxuan an xanu itsi bicë uni ax ca a êncë xanumi 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. ¹² Usaribiti ca xanúxribi, aín bënë ênxun uni itsi bitsi 'uchaia, axa aín bënë 'aímabi bëtsi unibë 'i 'icësaribiti.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin nuibaquin ramënun quixun tuá xuracama Jesúsnu bęcancëxa. Bëiabi ca aín 'unánmicë unicaman an bęcëcama ñu caquin cacëxa:

—Ènu tuá xurácama bëxunma ca buántan —quixun.

¹⁴ Usaquian caia isi nishquin ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënuax unun ên. 'Èmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ênë tuá xuracamasaribi 'icën.

¹⁵ Asérabí cana 'ên mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an bërúancë unimi catamécësa usaribiti 'emi catamécëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

¹⁶ Usaquin caquin ca tuácama 'icúquin biquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

Ñuñuira bënë uni ñuicë bana

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Baían Jesús cuancëbëbi ca achúshi uni abácuatsini uacëxa. Ai rantin puruni tsóbuquin ca ñucáquin cacëxa:

—Mix camina asérabí upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'êx nêtétimo Nucën Papa Diosan nêtënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ain?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'êx isana upí 'ai quixun 'ê cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca upí 'icën. ¹⁹ Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Camina uni parántima 'ain. Min papa, min títan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²⁰ Usaquian cacëxun ca unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aishbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²¹ Cacëxun ca Jesúsán a isquín nuibaquin cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Ca cuantan. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Uotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ënan cupí bamanuxbi 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nêtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëénti 'ain.

²² Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti utënbuax cuancëxa.

²³ Usai 'icëbëtan ca Jesusan ñachaquin isquín aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aishbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁴ Usai quicëbëa ratutiabi ca aín 'unánmicë unicama amiribishi catëcëancëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aishbi —ñuñu 'aish cana asábi 'ai —quixun sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁵ Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu uni Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁶Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicama, a banax ca asérabi 'icë quixun sináncasmai canancëxa:

—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétima 'icën.

²⁷Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétisama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'áima 'icën. Usa 'ixun ca ainshi ñuñu uniribi ainan 'inun iémiti 'icën.

²⁸Quia ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama éan.

²⁹Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín papa, aín bëchicë, aín naë éanxa, ³⁰a unix ca bërâma 'icësamairai ënë nëtënu aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín bëchicë, aín naë a ñucamañu 'iti 'icën, bëtsi unían ami nishquin 'atimomainun. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë nëtétimoi 'iti 'icën. ³¹Usa 'aínbi ca bëría unin —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bëri unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

*Jesusan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

³²Anuax cuanx bain Jerusalénu cuani ca aín 'unánmicë unicamaxa uisai cara 'iti 'icë quixun sináncasmai racuëti tsíanmainun Jesús rëcuënquiancëxa. Rëcuënquiania 'itsa unin a nuibiancëxun ca Jesusan abëa cuanun aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë cuënquin, usai cana 'iti 'ai quixun ñuixunquin, ésaquin cacëxa: ³³—Mítsúnbi camina isin, bëri cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ë unin 'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamacëñun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati 'icë —quixun catancëxun judíosma unícaman 'anun 'ë 'inánti 'icën. ³⁴'Ináncëxun ca 'ëmi cuaianan tushucanan mëëtancëxun 'ë 'ati 'icën. Usoquian 'acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

*Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús ñucá
(Mt 20.20-28)*

³⁵Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë, Jacobo 'imainun Juan, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Nux cuëncësa oquinmi nun ñucácëxun min nu 'axúnti cananuna cuëñin.

³⁶Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën mitsu 'axúnti caramina cuëñin?

³⁷Cacëxun ca cacëxa:

—Míxmi 'apu 'aish, min nëtë upínu tsotan, 'ën xucënaxa min mëcën amo tsómainun 'ëx min mëcën amo tsóti cana cuëñin.

³⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain. ¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain? ¿'Ëx 'icësaribiti tëmëraqinbi caina tanshiti 'ain?

³⁹Quia ca cacëxa:

—Úsaribi oquin cananuna tanshiti 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'ianan paëira tanti 'ain. ⁴⁰ Usa 'ainbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. Nucën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi oía 'inun.

⁴¹ Usaquian a rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabë, ax Jacobo 'imainun Juanmi nishacëxa. ⁴² Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëncësabi oquian tëmëraquinbi ñu mëënnun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia. ⁴³ Usa 'ainbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën. ⁴⁴ Uinu 'icë micamax cara mitsun cushi 'iisa tania an ca mitsúxmi chuámarua upitax bucunun mitsu ñu 'axúnti 'icën, 'ën mitsu 'acësaribi oquin. ⁴⁵ Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inun Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënanasa 'ain bamai uacën.

Jesusan bëxuñu uni Bartimeo bëpëxcúa
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Usaquiani Jericó ëmanu bëbatancëx ca anuax aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uni Jesús bë cuantëcëancëxa. Cuania ca bëxuñu uni, Bartimeo cacë, Timeonën bëchicë, an uni curíqui ñucácë, an bai amo tsóxunbi

⁴⁷ —Nazaretu 'icë Jesús ca aia —quíáxa quicania cuati cuëníshquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁸ Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëtënnun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima ax 'icësamaira oi ñunshínrui munuma cuënístëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁹ Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —ënu unun ca cat —quixun cacëxa. Cacëxun ca unicaman bëxuñu uni cacëxa:

—Masá nuituáxma ca 'it. Mi ca cuënia, niruquiani ca anu cuantan.

⁵⁰ Cacëxëshi niruquin anúan mapúcë chupa pëxun nibiani ca Jesúsnu cuancëxa. ⁵¹ Usaria aia ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnúnmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.

⁵² Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina cuanti 'ain. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcúan.

Usaquian cacëxëshi bëpëxcuquin ca isacëxa. Bëpëxcucëxun isi cuëënuquiani ca Jesús bë cuancëxa.

II. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (11-13)

11

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Jerusalénu cuani Betfagé 'imainun Betania ëma rabë a 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabë xuquin Jesusan cacëxa: ²—Aminu bësucë ëma anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaxun camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua təcërëcacë mërati 'ain. Mëraquin camina tububësinquin bëti 'ain. ³Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin: ¿Uisoti caramina tubuin? —cacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë a buánxunun quixun nu caxa. Bëribi ca bëmitëcënti 'icën.

⁴Usaquin caxuan xucëx cuanxun ca burro, bai amo xubu xëcuë tanáin, təcërëcacë mërácëxa. ⁵Mëraqüian tubuia isquin ca anu 'icë unicaman cacëxa: —¿Añu caina 'ain? ¿Uisati caramina burro tubuin?

⁶Cacëxun ca usaquin canun quixuan Jesusan cacësabi oquin cacëxa. Cacëxun ca —ca buántan —cacëxa. ⁷Cacëxun buántancëxuan chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jesús Jerusalénu cuancëxa. ⁸Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu, anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin naë rësúnua i pëchi chuishcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. ⁹Usobiani ca sharáquiani unicama quancëxa. Raírinëxa rëcuënmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuani a rabi cuëëni quancëxa:

—Ënë unix ca upíra 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bëri aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nun a rabinun ca 'acan. ¹⁰Nucën rara Davitan rëbúnqui, ami sinania Nucën Papa Diosan ainan nu 'imiti, a ca ënëx 'icën. Nucën Papa Dios naínu 'icë, aribi cuëenquin rabinun ca 'acan.

¹¹Usaía unicamax sharáquiamainun cuanx ca Jesús Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsinxun, camabi ñu istancëx bari cuabúcëbë Betania ëmanu 'i cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i bimiñuma 'inun ca (Mt 21.18-19)

¹²Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa. ¹³Pananquiani cuani ca 'uraxun higuera nicë isbiani, bimiñu cara quixun isi cuancëxa. Cuanquin isquinbi ca tuáñuma ñancáishi 'aísha aín pëchishi ocëxa, higeranën, tuatisama pan 'ain. ¹⁴Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Mín camina tuatëcëniman. Achúshira uninbi ca mín tuá cutëcënimá.
Quixuan caia ca aín 'unánmicë unicaman cuacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían (Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵Usaquiani cuanx Jerusalénu bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsinxun ca Jesusan anuxun an ñu marucë unicama chiquíanan an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamaxa anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun. ¹⁶Usonan ca uíxbia ñu buani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsinquianxma 'inun quixun atu cacëxa. ¹⁷Usaquin 'aquin ca unicama 'unánmiquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënéo ca quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi uni 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënéo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

18 Usaia quicēbē camabi unían aín bana cuati rabanan racuēti ca judíos sacerdotenēn cushicamabē an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ésēnancēxa.

19 Usa 'ain ca ñantabucēbē Jesús bē aín 'unánmicē unicama Jerusalénuax cuancēxa.

Higuera chushi xanan
(Mt 21.20-22)

20 Uxnēti pēcaracēbē Jerusalénu cuantēcēnquin ca higuera an isóncēsama 'icē aín tapúnmiابخا chushicē isacēxa. 21 Usa isquin ca Pedronēn a higuera caia conxun Jesús cacēxa:

—Ca is. Minmi ñu concē higuera ca xanánxax.

22 Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ax cushiira 'ixun ca Nucēn Papa Diosan ax quicēsabi oquin 'aia quixun sinani ca ami catamēt. 23 Asérabi cana mitsu cain, unían —sapi ca 'atima 'icē —quixun sinánquinma —asérabi ca Nucēn Papa Diosan 'ati 'icē —quixun sinánquin, ēnē matá —ēnuax ca parúmpapanu racati cuantan —quixun cacēx ca usai 'iti 'icēn. 24 Usa 'ain cana mitsu cain, —asérabi ca Nucēn Papa Diosan 'ēn cacēxun 'ē 'axunti 'icē —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácēsabi oquin mitsu 'axunti 'icēn. 25 Unibē 'aisama 'aish Nucēn Papa Dios naínu 'icē abē banaquin camina axa mimi 'uchacē uni cupiti sinánquinma a pain manuti 'ain, usaribi oquian Nucēn Papa Diosan mín 'ucha tērēnquin manunún. 26 Usa 'aínbi ca mitsúxmi uní itsimí nishcē a manutisama tania Nucēn Papa Dios naínu 'icē, an mitsun ñu 'atima 'acē a tērēnxunquin manutima 'icēn.

Jesusan cushi ñuicē bana
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

27 Jerusalénu cuantēcēanx ca anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu Jesús cuantēcēancēxa. Cuanx atsíntancēxa anu 'icē isquin ca judíos sacerdotenēn cushicama, 'imainun an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicama, 'imainun ampan caniacēcē unicama anu cuanxun 28 ñucáquin Jesús cacēxa:

—¿Uin banan caramina an ñu marucē unicama chiquíon? ¿Uin cara usouqinmi ñu 'anun mi cax?

29 Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēnribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácēxunmi mitsun 'ē ñuixuncēxun cana 'ēnribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ēsaquin 'ai quixun. 30 ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacēx? ¿Nucēn Papa Diosan cara cacēx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacēx? Ca 'ē ñuixun.

31 Usaquian Jesusan cacēxbi ca uisaquin caranuna cati 'ai quixun sinani ñucacanancēxa:

—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu Nucēn Papa Dios naínu 'icē an ca cacēxa quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacēxun nu —¿usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai? —quixun nu cati 'icēn. 32 ¿Caranuna —unían 'imicēxun ca Juanēn unicama nashimiácēxa —quixun cati 'ain? Usaquin cati 'aínbi ca camabi unín aín bana cuaquin —Nucēn Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunún quixun Juan xuacēxa —quixun sinania.

Usaquin sinani ca a 'apucamax 'apuma uncamami racuēacēxa. 33 Usai canantancēxun ca Jesús cacēxa:

—Uin xucē cara 'iacēxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Mitsúnmi 'ēn ñucácēxun 'ē ñuixuncēxunma cana 'ēnribi uin banan carana ēsaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

12

*Bana itsi ñuicësoquin Jesusan an naë bërúancë unicama ñuia
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)*

¹ Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi 'apucama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënétancëxun ca anuxun uvas baca bití xaxu quinióquin naëaxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chaióruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura 'icë menu 'i cuanxa. ² Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëemicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mí 'inánun cati 'ain. ³ Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman mëetancëxun ñuñuma cuantëcëntanun xuaxa. ⁴ Usaquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëemicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëx cuanxa bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë unicaman macuëxquin bëtsi oquin 'atimati banaquin ñu caxa. ⁵ Usocëbëtan amiribishi xucëbi ca bëtsiribi 'axa. A 'acan ca bëtsi xutancë xutancëxun raíriribi xuaxa. Xutiabi ca raíri 'atimonan raíriribi 'acanxa.

⁶ Usoquin aín unicama xuquinbi ca aira nuibacë aín bëchicë a xucëma 'icën. Xuxunmabi ca —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sínánquin aira xuaxa. ⁷ Usoquin sínánquin xucëx cuanxa bëbacëbë ca an naë bërúancë unicama canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ⁸ Canantancëxun 'atancëxun ca naë 'uri racáncanxa.

⁹ Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun a unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. Aín naënu cuanxun a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën. ¹⁰ ¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ëesai quicë, a caramina mitsun iscëma 'ain?,

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aishbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. ¹¹ Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imíaxa. An usoquin mëniocëx ca nun nu iscëx upíra 'icën.

¿Usoquian cuënëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain?

¹² An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca judíos 'apucama atubi ñui isa quia quixun 'unaní Jesúsni nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin Jesús ëbiani riquiancëxa.

*Unían 'apu curíqui 'inan
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

¹³ Usaquiani canxun ca atun cushicaman uisai cara Jesús quiaxa quixuan atu cacëx ami manáncatsi quixun, an Jesús cëmëxun ñucánun fariseo uni raíri 'imainun Herodesnën uni raíriribi xuacëxa. ¹⁴ Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérami 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérami ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëncëbëtanmabi. Min sínáncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sínánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Dios asérami nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Caranuna curíqui 'inánti 'ain? ¿Caranuna 'inántima 'ain?

¹⁵ Cacëxun ca Jesusan —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti mané curíqui achúshi 'ë bëxun.

¹⁶ Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmañan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic? Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

¹⁷ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

Usaquian cacëxun cuati ca bëtsi unin banasama ca ënën bana 'icë quiax sináncasmai ratúcancëxa.

Uni baísquiti ñui quicë bana

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Usa 'ain ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: ¹⁹ —Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën. ²⁰ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshi ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ²¹ Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. ²² Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ²³ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicama baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

²⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin. ²⁵ Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicë ca unin bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën. ²⁶ Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu cain, ca usama 'icën. ¿Caramina Moisésnëan imaxu nëëmëtia isa ñui quicë bana iscëma 'ain? Imaxu rëquirucënuax banaquin ca Nucën Papa Dios Moisés ësáquin cacëxa: “'Ëx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios, a 'ain”. ²⁷ A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën.

A pain Nucën Papa Diosan bana axa quicësabi oíira 'iti

(Mt 22.34-40)

²⁸ Usaquian Jesusan suduceo unicama caia ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën uquin cuacëxa. Cuacëxuan saduceo unicaman ñucácë bana a upí oquin ñuia cuaxun ca an Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira caranuna 'iti 'ain?

²⁹ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axa quicēsabiira oi 'iti bana ax ca ěsai quia: “Israel unicama, ca cuat. Nucĕn 'Ibu Dios ax ca achúshi 'icĕn. ³⁰ Min 'Ibu Diosmi camina asĕrabi cuĕĕni cĕmĕima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamĕti ax cuĕĕncĕsabi oishi 'iti 'ain”. Ax ca a pain Nucĕn Papa Diosan bana ax quicĕsabi oíra 'iti a 'icĕn. ³¹ Ĕnĕxribi ca a banasaribi 'icĕn: “Mixmi bĕruancacĕsaribi oquin camina min aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icĕ 'aquintĭ 'ain”. 'Aíma ca axa quicĕsabi oía uni 'iti ĕnĕ bana rabĕsaribi bana 'icĕn. ³² Usaquian cacĕxun ca an Moisésnĕn cuĕĕnĕo bana 'unáncĕ unin cacĕxa:

—Usa ca. Mixmi quicĕ bana ax ca asĕrabi 'icĕn, Nucĕn Papa Dios, ax ca achúshishi 'icĕn. Bĕtsi Dios ca 'aíma 'icĕn. ³³ Cĕmĕima asĕrabi cuĕĕni, ax cuĕĕncĕsabi oi 'i ami sinánan unin axa bĕruancacĕsaribi oquin aín aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icĕ 'aquincĕbĕ ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕnia, judíos unían aín 'ucha cupí 'aracacĕ ĩuina rĕxun xarocĕbĕa 'icĕsamaira oi.

³⁴ Usaquian a bana ĩuiquin cacĕxun ca Jesusan a uni cacĕxa:

—Nucĕn Papa Diosan uni 'iisa camina 'ain.

Usaquian a uni caia cuaxun ca ui uníni ĩucátĕcĕanma 'icĕn.

*Uin rĕbúnqui cara Cristo 'icĕ quicĕ bana
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)*

³⁵ Anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunuxun bana ĩuixuni ca Jesús quiacĕxa:

—¿Uisa 'aish cara an Moisésnĕan cuĕĕnĕo bana 'unáncĕ unicamax quia, Cristo ax ca Davitan rĕbúnqui 'icĕ quiax? ³⁶ Nucĕn Papa Diosan Bĕru ĩnunshin Upitanbi ca David ěsaquin quimiácĕxa:

Nucĕn 'Ibu Diosan ca 'ĕn 'Ibu caxa, “axa mimi nishcĕ unicama 'ĕn mi 'ibuamimainun camina mix 'ĕbĕ 'apu 'aish 'ĕn mĕqueu 'iti 'ain”.

³⁷ Usai qui ca David ax —Cristo, ax ca 'ĕn 'Ibu 'icĕ —quiax quiacĕxa. ¿Ĕsaia quía 'ain cara Cristo uisax Davitan rĕbúnqui 'iti 'ic? Usaía quia ca 'aisamaira 'ixun unin cuĕĕnquin cuacĕxa.

*Jesusan an Moisésnĕn cuĕĕnĕo bana 'unáncĕ unicama ĩuia
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)*

³⁸ Cuatia ca bana ĩuixunquin Jesusan ěsaquin atu cacĕxa:

—An usaía judíos unicama 'inun Moisésnĕn cuĕĕnĕo bana 'unáncĕ unicamax 'icĕsaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcĕ pañuax niti cuĕĕanan anuxun ĩu marucĕ anuxuan unin —ax ca nun cushi 'icĕ —quixun sinánquin mĕcĕn 'inánquin biti cuĕĕnia. ³⁹ Usai 'ianan ca anu judíos unicama timĕti xubunu unicamabĕ timĕti, anua aín cushicamax tsóti a anu tsotishi cuĕĕnia, 'ianan ca pi timĕxun anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. ⁴⁰ Usai 'ianan ca casunamĕcĕ xanun ĩu bicuanquin cĕñuia. Cĕñuanan ca ax isa upí 'icĕ quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucĕn Papa Diosbĕ banaia. Usa unicama ca Nucĕn Papa Diosan, axa usai 'icĕma uni 'acĕsamaira oquin 'uchoti 'icĕn.

*Xanu casunamĕcĕnĕan Nucĕn Papa Dios curíqui nanxúan ĩui quicĕ bana
(Lc 21.1-4)*

⁴¹ Usaquin anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancĕx ca Jesús anu curíqui nanti ĩu 'urama ami bĕsui tsóbuacĕxa. Tsóxun ca anu nanti ĩu anua unicaman curíqui nania isacĕxa. Iscĕxun ca 'aisamaira curíquiĩu unicama an 'itsa curíqui nancĕxa. ⁴² Nancĕbĕ uquin ca xanu casunamĕcĕ ĩuñuma, anribi manĕ curíqui rabĕratsu nancĕxa, axa cupímara

'icëbi. ⁴³⁻⁴⁴ Nancëbëtan cuëncëxa aia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tēxëocë curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamëcë ënën asérabi cuëenquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

13

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu upíra upí ñui quicë bana
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Ca is, ënë xubux ca maxax 'acë 'aish upíra upí 'icën.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish chaira isin. Usa 'aínbi ca ënë xubucama aín maxáxcamaribi rurupacë 'iti 'icën.

Mecama cëñúti nëtë 'iisama pain 'ain bëtsi bëtsi ñu 'iti bana
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Usaquin cacëx abë cuanquin ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'uria 'icë matá, Olivos, anu tsóbutia Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, acaman, unia 'aíma 'ain, atúxëshi abë 'ixun Jesús cacëxa: ⁴—¿Uísaran cara mixmi quicësbabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

⁵⁻⁶ Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utécënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, 'ëx cana Cristo 'ai, quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanan camina bërúancati 'ain. ⁷ Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan camina —raíri unicamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatíbi racuëtima 'ain. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën. ⁸ Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi mecama ca shaiquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'in-xun 'aia. Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utécëncëbëtanra, unin an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.

⁹ Ëmi sináncëma uni raírinën ca 'apucamanu ami manánuxun mitsu buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timéti xubucamanuxun mitsu manë xon rishquiti 'icën. Mitsúnmi 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishqün judíosma unicaman 'apunu mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unanx camina usaía 'icëbé ratútima 'ain. Usocëxunbi camina a 'apucama 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'ain. ¹⁰ Usaía 'icëma pan 'ain ca camabi menuxun uisai cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quíaxa quicë bana unin ñuixunti 'icën. ¹¹ A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quití 'ai —quixun sinántima 'ain. Mitsúxmi banacëbëtanshia Nucën Papa Diosan mitsu sinánmicë banan camina cati 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quití 'ain. ¹² Ëmi

sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënën ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. ¹³ Mitsúxmi 'ëmi catamécë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. Usa ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax ca 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.

¹⁴ Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unanmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Danielnëan a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aishbi aín suntáruacamabë uti 'icën. Aí ca ax anua ax 'itima anu 'iti 'icën. An ënë bana iscë uni an ca uisai quicë cara quixun 'unánti 'icën. Usai 'icëbë ca unicama ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën. ¹⁵ Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsintëcënima ashiti cuanti 'icën. ¹⁶ 'Imainun ca aín naënuxuan ñu mëcë unicamaxribi abánuxun aín xupa bitsi, aín xubunu cuaníma aín naënuaxëshi abáti 'icën. ¹⁷ Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. ¹⁸ Usaími mitaño 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. ¹⁹ Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aian uínsaranbi 'íasamairai tëmëratí 'icën, amiribishi usai tëmëratëcëntimoi. ²⁰ Anúan paë tanquin tëmëratí nëtëxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi uni bamati 'icën. Usa 'ainbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caiscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmëratí nëtëcama sënënmiti 'icën.

²¹ Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. ²² Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixun —quixun unicama canuxun 'aia. Canan ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan unicamaribi paránti sinánuxun 'aia. ²³ Usai 'icëma pan 'ainbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucama usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain.

*Anúan Jesús utëcënti nëtë ñuicë bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴ Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unanmicë unicama cacëxa:

—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxënribi ca pëcanuxunma 'aia. ²⁵ 'Iparibi ca rëucunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. ²⁶ Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia unicaman isnuxun 'aia. ²⁷ 'Ëx uquin cana 'ën ángelcama xuquin 'ënan 'inun 'ën caiscë unicama camabi menua, naínuaribi 'ëbëa 'inun timëminuxun 'ain.

²⁸ Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincëbë aín pëchi rëucubatancëx amiribishi corutëcënia. Usaría 'ia isquin camina —ca bari-tiacuatsinia —quixun 'unanin. ²⁹ Usaribitia 'ën mitsu ñuixuncë ñucamax 'icëbëtan camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun. ³⁰ Asérabi cana mitsu cain, ënë nëtënu bucuçë unicamax bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. ³¹ Naí, me acamax ca

cēñúti 'icēn, 'ainbi ca 'ēn banaxa nētētimoī usabi 'ain camabi ñu 'ēx quicēsabi oi asérabi 'iti 'icēn.

³² Añu nētēinra carana 'ēx utēcēnti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icē quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icē ángelcamanbi ca 'unanima, 'ēx Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'ixunbi cana 'ēnribi 'unaniman. Nucēn Papa Diosan cuni ca 'uania. ³³ Mitsun uínsaran carana uti 'ai quixun 'unáncēma 'aish camina camabi nētēn 'ēn uni 'aish 'ēmi sínánquin 'ēx uti caínti 'ain. ³⁴ Ca ēsa 'icēn. Uní achúshinēn ca aín xubunuax amanu cuanuxun an ñu mēēxuncē unicama cuēnxun, —utēcēntamainun camina upí oquin ñu 'ati 'ai —quixun canan an xēcuē bēruáncē uniribi aín xubu bēruáinra onun quixun caia. Usaquin cabiani ca 'ura cuania. ³⁵ A unicaman ca uínsaran cara an atu ñu mēēmīcē uni uti 'icē quixun 'unanima. Usaribiquin camina mitsun 'ēx uti 'unaniman. Carana bēbaquishcēbē uti 'ain, carana imē naēx uti 'ain, carana 'atapa bēnē banacēbē uti 'ain, carana pēcaracēbēa bari urucēbē uti 'ai quixun camina 'unaniman. Usa 'ain camina camabi nētēn 'ēmi sínánquin 'ēx uti caínti 'ain, ³⁶ uquin atuna 'ēmi manúcē mitsu mērain, usa 'ain. ³⁷ Ēsaquin 'ēn mitsu cacēsaribi oquin cana axa 'ēmi catamēcē unicamaribi cain, camina 'ēmi sínánquin 'ēx uti caínti 'ai quixun.

III. BAMAXBI JESUCRISTO BAISQUIA BANA (14-16)

14

Judíos unicama Jesúsmi 'ēsēnan
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Anun carnero 'ati 'ianan anun chamiti ñucēñunma 'acē pán piti nētē 'itia rabē nētē 'ain ca judíos sacerdotenēn cushicamabētan an Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē unicaman, uisaxun caranuna 'anuxun Jesús, unicaman 'unánunmaishi, biti 'ai quiax canancēxa. ² Cananíbi ca quiaçēxa:

—Unicamama anun rabanan nēēti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nētēn bitima 'ain.

Betaniánuxuan xanun Jesúsmi ro tutuca bana
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Betania ñacánuax ca Jesús an aín nami chēquimicē 'insínñu 'aishbia pēxcúcē, Simón, aín xubunua 'icē mesanu tsócēxa. Anu 'aisha mesanu tsotan ca xanu achúshinēn anu sanuira sanu 'inínti ro, nardo cacē, 'arucē ñu a bēaçēxa. A rox ca mēscucēma 'aish cupíra cupí 'iacēxa. Usa 'ainbi ca anua 'arucē ñu a ruruquin anun Jesusan maxcá chabócēxa. ⁴ Usoia isi ca anu 'icē unicama raírinēx a xanumi nishi canancēxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cēñuax? ⁵ Anun ñuñuma uni 'aquinti trescientos curíqui cupí maruti ca ēñē ro 'iaxa.

⁶ Usai canania cuaquin ca Jesusan cacēxa:

—Ami nishquin ēñē xanu ñuixunma ca 'at. Ēsoquian 'ē 'acē ēñēx ca asábiira 'icēn. ⁷ Camabi nētēn camina ñuñuma uni isin. Isquin camina 'aquinsa tanquin 'aquinquin ñu 'inánti 'ain. Usa 'ainbi camina mitsun xēnibuquin 'ē istima 'ain. ⁸ An 'ē usaquin 'aisa tanquin ca 'ē 'axa. Bamacē maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ēñē xanun 'ē ron 'axa. ⁹ Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ēn unibunēn 'ēn bana, anúan, anúan uni Nucēn Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ēñē xanúan ēsoquin 'ē 'acē ēñēribi ñuixunti 'icēn, camabi unían 'unánun.

*Judasnĕan Jesúsi uni 'inan**(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)*

¹⁰ Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicĕ uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenĕn cushicama 'icĕ anu cuanxun —Jesúsmi binun cana mitsu a ismiquin buánti 'ai —quixun atu cacĕxa. ¹¹ Cacĕxun cuati cuĕĕnquin ca —curíqui cananuna mi 'inánti 'ai —quixun cacancĕxa. Usáia quicĕbĕtan ca Judasnĕn —¿uisaxun carana ĕnĕ unicama Jesúsi bimiti 'ai? —quixun sináncĕxa.

*Jesusan aín 'unánmicĕ unicamabĕtan ashiquin pia**(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)*

¹² Anun chamiti ñucĕñunma 'acĕ pán anun piti nĕtĕ ucĕbĕa, anun carnero 'ati Pascua nĕtĕ 'ain, ca aín 'unánmicĕ unicaman Jesúsi cacĕxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nĕtĕn a piti ñu mi mĕníoxuni cuanti caramina cuĕĕnin?

¹³ Usaquian cacĕxun xuquin ca aín 'unánmicĕ uni rabĕ cacĕxa:

—Ēma 'uri anu ca cuantan. Cuanquin mĕraquin camina achúshi unían ñutĕn 'umpax buania a nuibianti 'ain. ¹⁴ Nuibiani anua ax atsíncĕ xubunu atsínquin camina aín 'ibu ĕsaquin cati 'ain: An nu 'unánmicĕ uni an ca ĕsaquin mi canun nu caxa, ¿Uinuxun cara 'ĕbĕtan 'ĕn 'unánmicĕ unicaman Pascua nĕtĕn piti ñu piti 'ic? ¹⁵ Usaquinmi cacĕxun ca an mitsu anuxunu piti, xubu namĕ cha, cata itsi manámi 'icĕ, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mĕníocĕ, a mitsu ismiti 'icĕn. Ismicĕxun camina anuxun piti mĕníoti 'ain.

¹⁶ Usoquian cacĕx cuanx Jerusalĕnu bĕbaquin ca aín 'unánmicĕ uni rabĕtan Jesusan cacĕsabi oquin a ñucama mĕracĕxa. Mĕraxun ca anuxun a nĕtĕn piti ñucama mĕníocĕxa.

¹⁷ Usaquian 'an ca Jesúsbĕ bĕbaquishcĕbĕ aín 'unánmicĕ unicama mĕcĕn rabĕ 'imainun rabĕ acamax anu bĕbacĕxa. ¹⁸ Bĕbatancĕxun mesanuxun piia ca Jesusan atu cacĕxa:

—Asĕrabi cana 'ĕn mitsu cain, an 'ĕbĕtan picĕ micama achúshinĕn camina axa 'ĕmi nishcĕ unicama 'ĕ 'inánxun 'ain.

¹⁹ Ēsaquian cacĕxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicĕ unicama achúshi achúshinĕn Jesúsi ñucácxaxa:

—¿'Ēn carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ē cat?

²⁰ Quia ca Jesusan cacĕxa:

—Micama achúshi an 'ĕbĕtan manĕ xampami chabóxun pán picĕ an ca uni 'ĕ 'inánti 'icĕn. ²¹ Asĕrabi Nucĕn Papa Diosan bana cuĕĕnĕosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ĕx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ĕ 'ináncĕ uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icĕ usoquian Nucĕn Papa Diosan 'acĕ 'iti 'icĕn. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacĕxa.

²² Usaquian cacĕxun pimainun ca Jesusan pán biquin, Nucĕn Papa Dios —asábi ca —catancĕxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacĕxa:

—Ēnĕ ca bit. Mitsúnmi piti pán ĕnĕx ca 'ĕ 'icĕn.

²³ Cacĕxuan a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucĕ xampa biquin, Nucĕn Papa Dios pain —asábi ca —catancĕxun atu 'ináncĕxa. 'Ináncĕxun ca camaxunbi 'acĕxa. ²⁴ Aia ca cacĕxa:

—Ēn imí 'apati 'ĕx bamacĕ cupí ca 'aisamaira uni aín 'uchacama tĕrĕncĕ 'aish Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕn. Ēnĕx ca a 'apati 'ĕx bamati a 'icĕn.

²⁵ Asĕrabi cana mitsu cain, ĕnuxun cana uvas baca 'atĕcĕniman. Nucĕn Papa Dios anua ax aín unicaman 'Apu 'icĕ, anuxun cuni cana 'atĕcĕnti 'ain.

*Pedronën uni paran**(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

²⁶ Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama Olivos cacë matánu cuancëxa. ²⁷ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unín 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësai quicësabi oi: “An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”. ²⁸ Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísqiquiani Galileanu cuanti 'ain.

²⁹ Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Raírinëxa mi ëbiani abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.

³⁰ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Aséjabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan rabëti 'atapa banatisama pan 'ain min isamína 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

³¹ Cacëxun ca Pedronën ñunshínquin Jesús cacëxa:

—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain.

Ësaquian caia ca usaquinribi camaxunbi cacëxa.

*Getsemaní naënuaxa Jesús aín Papabë bana**(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)*

³² Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mëníocë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë caín.

³³ Usaquin cabiani Pedro, Jacobo, Juan, acama buani cuanibi ca —uisai carana 'íti 'ai —quixun sinani bënëti masá nuituacëxa. ³⁴ Usai 'iquin ca acama cacëxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aíshbi camina 'uxtima 'ain.

³⁵ Cabiani 'urira cuani menu rantin puruni tsóbuquin ca, ax cuëñcëbë ca uisaíbi 'ítima 'icë quixun 'unani, abë banaquin aín Papa cacëxa: ³⁶ —Papan, mín 'aisama ñu ca 'aíma 'icën. 'Ën usoquin paë tanun 'ë 'imixunma ca 'at. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëñcësa oi 'ítima 'ain, mix cuëñcësa oishi cana 'íti 'ain.

³⁷ Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin ca Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ¿caina 'uxan? ¿Tënëima caramina bënëtishi 'uxan? ³⁸ Mitsux 'ëx cuëñcësa oi 'iisa tanibi camina aséjabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uxti tëai, 'uchati rabanan Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

³⁹ Usaquin cabiani cuantëcëanx ca Jesús amiribishi usaquinribishi cai aín Papabë banatëcëancëxa. ⁴⁰ Banatancëx utëcënquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan ténántëcëncëx 'uxcë mërátëcëancëxa. Mëraquin bësúncëxunbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun sínánma 'icën. ⁴¹ Usa 'ain amiribishi cuantëcëncëx utëcënquin ca cacëxa:

—Bëri camina tantianan 'uxti 'ain. Asá ca. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa. ⁴² Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë uni 'inánti uni ca aia.

*Jesús bican**(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)*

⁴³ Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa. ⁴⁴ Usa 'ain ca buáquin Judasnën abë cuancë unicama cacëxa:

—Ën bësucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin a bixun camina bërúinra oxun buánti 'ain.

⁴⁵ Usaquin unicama cacësabi oquin ca anua 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën, —¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bësucucacëxa. ⁴⁶ Usa oia ca axa ucë unicaman Jesús biacëxa. ⁴⁷ Bicëbëtan ca anua 'icë unicama achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëemicë uni mëëquin aín pabí amocüa pabíscacëxa.

⁴⁸ Usocëbëtan ca Jesusan axa anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësa oquin 'ë binux ucan? ⁴⁹ Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsinuxun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. Usa 'ainbi camina Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin 'ë ësoquin 'acainin.

⁵⁰ Usoquin Jesús bicëbë ca aín 'unánmicë unicamax a ëbiani abácëxa.

Bënë uni abúa

⁵¹⁻⁵² Raíria abámainun ca bënë uni achúshinëinshi sábananën racúxun nuib-iancëxa. Nuibiania aribi bicancëxbi ca sávana ëbiani ñancáishi abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Usoquin bitancëxun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apunu Jesús buáncancëxa. Anu ca sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama timécë 'iacëxa.

⁵⁴ Jesúsua buántamainun 'uránxun nuibiantancëx ca Pedro a xubu rapasu me mëniocënu bërúax suntárucamabë tsi bimicënu sënamëti anu tsoócëxa.

⁵⁵⁻⁵⁶ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë camabi judíos unibunën 'apucama anu timëxun, uix caraisa atúan 'anun Jesúsni manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. Cuaisa tancëbëa 'itsa uni cëmëi Jesúsni manáncëxbi ca 'atima bana anúan Jesús 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi uníxa cëmëi quicëxbi ca bana mëscú 'iacëxa. ⁵⁷ Usa 'ain ca uni raírinëx nirui cëmëi ami manani ësai quiacëxa: ⁵⁸ —Nun cananuna ësai quia ënë uni cuan: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu unin 'a, ëné rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi bëtsi 'atëcënti 'ain, unin 'acëma 'inun.

⁵⁹ Usaía quicëbëa raíri raírinëx bëtsi bana ñui quicëxbi ca mëscú 'iacëxa.

⁶⁰ Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Usaía mi ñui quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?

⁶¹ Quixuan cacëxbi ca Jesús uisaíbi banama 'icën. Quiama oquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—¿Mix caramina Cristo, Nucën Papa Dios anu nun rabicë, aín Bëchicë a 'ain?

⁶² Cacëxun ca Jesúsán cacëxa:

—Ëx cana a 'ain. Mítsux camina uni 'inux anuax uá, 'ë, Nucën Papa Dios cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócé isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.

63 Usai quia cuati xuamaírai nishquin aín chupabi tucaquin ca sacerdotenën cushicaman 'apun abè 'icè unicama cacèxa:

—Bètsi unían cacèxunmabi cananuna nunbi 'atimati banaia cuan.

64 Mitsúnribi camina Nucèn Papa Dios ñuia 'atimati banaia cuacan. ¿Uisa caramina sináncanin?

Quixuan cacèx ca camáxbi —ca bamati 'icè —quiacèxa. 65 Usai qui ami tushuquiquin ca raírinën bëmápuxun mēēquin cacèxa:

—Uín cara mi mēēia, ca 'è cat.

Usaquian 'aia ca policíacamanribi Jesús bētashcacèxa.

—*Èn cana a uni 'unáncēma 'ai —quixuan Pedronën ca (Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)*

66 Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mēniócēnu 'iacèxa. Anua 'ain ca an sacerdotenën cushicaman 'apu ñu mēēxuncè xanu uacèxa.

67 Uquinbi tsimia sēnamētia isquin ca Pedro cacèxa:

—Mixribi camina Jesús, Nazaretnu 'icè, abè 'ion.

68 Cacèxun ca Pedronën cacèxa:

—Èn cana a uni 'unáncēma 'ain. Mixmi a ñui quicè uni a cana 'ën 'unaniman.

Usaquin cabiania anun atsíncè xēcüēnu 'icè eman cuancēbēbi ca 'atapa banacèxa. 69 Usa 'ain ca amiribishi Pedro istēcēnquin a xanun anua 'icè unicama cacèxa:

—Ènè unix ca axa abè nicè unicama achúshi a 'icēn.

70 Cacèxun ca Pedronën amiribishi catēcēancèxa:

—Èn cana a uni 'unaniman. Usaquian cacēa panácēma 'aínshi ca anu 'icè unicaman Pedro catēcēancèxa:

—Mix camina Galileanu 'icè uni 'ain. Usa 'aish camina anu 'icè unicama banacēsa 'ain. Asérabi camina mix acama achúshi 'ain.

71 Cacèxun ca Pedronën munuma banaquin cacèxa:

—Èx cēmēia ca Nucèn Papa Diosan 'è 'atimoti 'icēn. An cuamainun cana asérabi mitsu cain, mixmi a ñui quicè uni a cana 'unaniman.

72 Usaía quicēbēshi ca 'atapa amiribishi banatēcēancèxa. Banacēbētan ca Pedronën Jesusan èsaquin cacè a sináncèxa: Rabè 'atapa banatisama pan 'ain camina min isamina 'é 'unáncēma 'ai quixun rabè 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan coóncè bana sinani ca Pedro masá nuituirai bēunan mēscúacèxa.

15

Pilato Jesús 'ináncan

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Pēcaracuatsíncèbè ca judíos sacerdotenën cushicamabè caniacēcè unicama 'imainun an Moisésnën cuēnèo bana 'unáncè unicama 'imainun judíos cushicaman 'apucamaribi timēacèxa. Timéxun nēaxun ca Jesús Pilatonu buáncèxa. 2 Buáncè ca Pilátonën Jesús ñucácèxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacèxun ca Jesusan cacèxa:

—Asérabi cana 'èx a 'ain, mixmi quicè, usa.

3 Quicèbè ca sacerdotenën cushicamax 'itsa ñu ñuiquin Pilato cai Jesúsni manáncèxa. 4 Usaquian cacancèxun ca Pilátonën Jesús catēcēancèxa:

—Ca is. 'Aisamairai ca uni mimi manania. ¿Usaía quicēbēbi caina uisaíbi quiman?

5 Cacëxbia Jesús banacëbëma ca Pilato —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani ratúacëxa.

*Jesús ca bamati 'icë quixuan unicama quia
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)*

6 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilatonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucácë, a sipuanua chiquínti sináncëxa. 7 Usa 'ain ca anua 'icë sipuacë unicama raíri ami nishi tsuáquiruquian an uni 'acë 'iacëxa. An uni 'acë a unicama achúshi ca Barrabás 'iacëxa. 8 Barrabás sipunu 'ain, uquin ca unicaman Pilato cacëxa:

—Minmi camabi barin nu 'axuncësabi oquin ca 'at.

9-10 Nutsi ami nishquin ca judíos sacerdotenën cushicaman Jesús 'ënu bëaxa quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ën judíos unicaman 'apu, Jesús, ënë chiquínti caramina cuëëncanin?

11 Usaquin cacëxunbi ca judíos sacerdotenën cushicaman, anu timëcamë'ëocë unicama tsuáquirumiquin cacëxa:

—Ama, Barrabása chiquínun cananuna cati 'ain.

12 Usa 'ain ca Pilatonën atu cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan judíos unicaman 'apu isa quixunmi cacáncë, ënë 'ën uisoti caramina cuëëncanin?

13 Quixun cacëxunbi ca cuëñishi munuma banaquin atun cacëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

14 Cuëncëni quia cuaquin ca Pilatonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

15 Quicëbëtan ca Pilátonën unicamabë upí 'iisa tanquin Barrabás chiquíanan rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun Jesús atu 'ináncëxa.

16 Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu cha mëua 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa.

17 Anuxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin chupa minanën pucucësa Jesús pañumiacëxa. Pañumíanan ca mañuti otancëxun muxa mañumiacëxa.

18 Usotancëxun 'usani ca munuma sharati quicancëxa:

—Chuámashi ca judíos unicaman 'apu 'it.

19 Caquin ca Jesús tsatínribi matáxcacëxa. Matáxcáia raírinën tushucainun ca raírinëribi 'usani ami cuaiquin rantin puruni tsóbuquin rabcatsi quixun 'acëxa. 20 Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa minanën pucucësa a pëmíanan aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

*Jesús i curúsocënu matáscan
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)*

21 Buánquinbi ca Cirene nëtënu 'icë uni, Simón, Alejandro 'imainun Rufo aín papa, aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárucaman anu Jesús matásti i curúsocëa 'iábianun quixun cacëxa. 22 Cacëxuan buáncëbëtan Jesús buanx ca Gólgota cacë menu bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën. 23 Anuxun ca vino, mirracëñun mëscucë, a isa xëanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca 'ama 'icën. 24 Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús bamanun i curúsocë nitsiáncëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa aín chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin

tantancëx suntárucama Jesusan chupa mêtiquiacëxa. ²⁵ Manámiquiruiá bari urucëbëtan ca suntárucaman usoquin 'acëxa.

²⁶ Usa 'icë cara bamamiáxa quixun cuënëoxuan nancë bana ax ca ësai quicë 'iacëxa: Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën. ²⁷ Usoquin Jesús 'anan ca suntárucaman an ñu mëcamacë uni rabëribi i curúsocënu matástancëxun bëtšíxa aín mëqueu 'imainun bëtšix aín mëmiu 'inun nitsíancëxa. ²⁸ Usaí ca 'iacëxa, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “Uni 'atimacamabë ca ax 'iáxa”.

²⁹ Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti ami 'atimati banaquin unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina, 'ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ruru-patancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian. ³⁰ Usa 'aish ca min cushínbi iëti i curúsocënuax 'ibút.

³¹ Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësari canancëxa:

—An uni raíri iëmicësaribi oi iëtiba ca iëtima.

³² Usaí canani ca quiacëxa:

—Cristo, Israel unicaman 'apu, ax bëri i curúsocënuax 'ibutia isquin cana-nuna ax ca asërabi a 'icë quixun 'unánti 'ain.

Usaribiquin ca aribia i curúsocënu matáscë uni rabë anribi Jesús 'ati-maquin ñuiacëxa.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Usa 'ain ca bari xamarucëbëbi me bëanquiacëxa. Bëanquiax ca rabë 'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa. ³⁴ Usaí 'icëbë bari pëquitishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?

Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ë èan? —qui quicë 'icën. ³⁵ Usaí quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:

—An ca unun Elías cuënia, ca cuat.

³⁶ Usaía 'icëbë abácuatsini tuquin ca uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë, a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa. 'Amiquin ca raíri unicama cacëxa:

—Mëëxunma ca ën, Elías cara a 'apati aia isti.

³⁷ Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishí Jesús bamacëxa. ³⁸ Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámicuáxbi shimúqui amo rabë 'inun tuquiacëxa. ³⁹ Usaía bamaia ca suntárunën cushin aín bëmánanu nixun isacëxa. Isi ca —asërabi ca ënëx Diosan bëhíicë 'iáxa —quiax quiacëxa.

⁴⁰ Acama 'imainun ca xanu raíriribi 'uránxun isi niacëxa. Abë ca María Magdalena 'imainun María itsi, José 'imainun Jacobo itsi aín tita 'imainun Salomé caquin anëcë xanu axribi 'iacëxa. ⁴¹ A xanucamax ca Galileanuxun an Jesús ñu 'axuncë a 'iacëxa. 'Imainun ca axa Jesús bë Jerusalénu cuancë xanucamaxribi anu 'iacëxa.

Jesús bamacë mëño ñui quicë bana

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Anun ñu mëëtima nëtë 'iisama pain 'ain ca anun ñu mëníoti nëtë ñantabuacëxa. ⁴³ Ñantabucëbë ca uacëxa Arimatea ëmanu 'icë uni, José. Ax ca judíos cushicaman 'apucama cushi achúshi 'ianan —upí uni ca —quixuan

camabi unin 'unáncē 'iacēxa. Usa 'aish ca anúan Nucēn Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nētēa an caíncē 'iacēxa. Usa 'aish racuētimaishi anua 'icēnu atsínquin ca Pilato —Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin —quixun cacēxa. ⁴⁴Usaquian cacēxun ca Pilátōnēn —asérabi cara bamaxa —quixun ñucánuxun suntárunēn cushi camiacēxa. Camicēx aia ca —Jesús cara bamaxa —quixun ñucácēxa. ⁴⁵Ñucácēxuan —ca bamaxa —quixun cacēxun ca Pilátōnēn José Jesús buántanun quixun cacēxa. ⁴⁶Usaquian cacēx cuanquin ca sávana upí marutancēxun Jesús i curúsocēnu nanpáquin Josénēn anun rabúancēxa. Rabúntancēxun matá me tēmúa naécē anu mēníotancēxun ca taránbianxun maparanēn quini xēpuacēxa. ⁴⁷Usoquian 'aia ca María Magdalena 'imainun bētsi María, Josénēn tita, anribi uinu cara mēníoia quixun isacēxa.

16

Jesús baísquia

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹Anun ñu mēētima nētē ñantabucēbētan ca María Magdalena 'imainun Salomé 'imainun María itsi, Jacobonēn tita, acaman anúan Jesús imēishi 'aí cuanti, sanu ro maruacēxa. ²Maruonx ca pēcaracēbēa bari urucēma 'aínshi anua Jesús mēníoēxancēnu cuantēcēancēxa. ³Cuani ca ēsai canancēxa: —¿Uin cara anun quini xēpuć mapara nu racanaxuntí 'ic?

⁴Usai cananquiani cuanx nīracēquinbi ca anun quini xēpućxancē mapara axa anua naēnxancēnuma 'icē, racanacē isacēxa. ⁵Usa 'ain ca quininu atsínquinbi bēná uni achúshia tari uxua pañuax mēqueu tsóćē isi ratúcancēxa.

⁶Ratutiabi ca cacēxa:

—Ratúaxma ca 'it. Mitsun camina i curúsocēnu matásēxancē Jesús, Nazaretnu 'icē, a barin. Ca ēnuma 'icēn, ca baísquiaxa. Anua unin racaēnxancē ca is. ⁷Isbiani cuanxun camina Pedrocēñun aín 'unánmicē unicamaribi ēsaquin cati 'ain: Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina cuantancēxun anua a isti 'ain, an mitsu cacēsabi oquin. Usaquin camina aín 'unánmicē unicama cati 'ain.

⁸Usaquian ángelnēn cacēxun, asérabi ca Jesús anuma 'icē quixun istancēx ratuti bērēruí quininuax chiquiti ca abáquiani cuancēxa. Cuanquin ca racuēquin uibi uisaquinbi cáma 'icēn.

María Magdalenanēan Jesús isa

(Jn 20.11-18)

⁹Domingo nētē pēcaracēbē ca Jesús baísquitancēx María Magdalena anua mēcēn achúshi 'imainun rabē ñunshin 'atima chiquían, ami pain chiquiracēacēxa. ¹⁰Usai 'ia isbiani ca masá nuitutia bēunan mēscúćē axa Jesús bē nicē unicama a cai cuancēxa. ¹¹Cuanxuan —Jesús cana asábi isan —quixun cacēxun cuaquinbi ca a unicaman —usama ca —quixun sináncēxa.

Ami sináncē uni rabēmia Jesús chiquiracēa

(Lc 24.13-35)

¹²Usai 'itancēxa ēmanuax bain cuancēbē ca Jesús a unicama rabēmi, bētsi unisa 'aish, chiquiracēacēxa. ¹³Usaía ami chiquiracēcēxun isbianquian —Jesús cananuna isan —quixun atúnribi cacēxunbi ca raírinēn —usama ca —quixun sináncēxa.

Jesusan aín 'unánmicē unicama usaquian ñu 'anun ca

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

14 Usai 'itancëx ca Jesús aín 'unánmicë unicama męcën rabě 'imainun achúshi ami atúxa mesanu bucubuan chiquiracëacëxa. Atumi chiquiracëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An 'ë baísquicë iscęcaman, asérami 'ëx baísquicë isun cacëxunbi camina, asérami ca baísquiaxa quixun 'ë sinántisama tan.

15 Usaquin caxun ca atu cacëxa:

—Camabi menu cuanquin camina, 'ëmi catamëti, aín 'ucha těręcë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun camabi unían 'unánun, bana ñuixunti 'ain. 16 Ñuixuncëxun cuatia 'ëmi catamëtia nashimicë ax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmicë 'iti 'icën. Usa 'ainbi ca axa 'ëmi catamëisama tancë uni ax aín 'ucha cupí xënbua 'ainbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën. 17 Axa 'ëmi catamëcë unicaman ca Nucën Papa Diosan cushin uni itsin 'acëma ñu ësoquin 'ati 'icën: 'ënan 'ixun ca 'ën cushin uninua ñunshin 'atima chiquínti 'icën. Chiquíanan ca bëtsi banan banati 'icën. 18 Usai 'ianan aín męcënan bicëxunbi ca runun 'atima 'icën. 'Imainun ca muca ñua xëacëxunbi uisabi otima 'icën. 'Imainun ca aín męcënan ramęcëx uni ñucë pëxcúti 'icën.

Jesús naínu cuan
(Lc 24.50-53)

19 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca Nucën 'Ibu Jesus, aín mëqueu 'aish Nucën Papa Diosbë cushi 'i, naínu cuancëxa. 20 Usai 'ian camabi menu cuanquin ca aín 'unánmicë unicaman —Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti aín 'ucha těręcë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuixuancëxa. Usaquin bana ñuixunia ca Nucën 'Ibu Jesucristonënbi 'aquinquin, atúan ñuixuncë banax ca asérami 'icë quixuan unin 'unánun, uni itsin 'acëma ñu 'amiacëxa. Ashi.

LUCASNĒAN 'A UPÍ BANA

I. JESUS XURATSU PAIN 'AISH 'IA BANA (1-2)

1-2 Teófilo 'ën cana mi cain, an Jesús isanan aín bana ñuixuncë unicaman ca atun iscësabi oquin Jesusan ñu 'acëcama 'imainun an unicama 'unánmicë ñucamaribi ñuiaxa. A unicaman ñuia cuaxun ca 'itsa unin upí oquin mëníoquin a banacama cuënëoxa. 3-4 Teófilo, minribi camina a ñucama mi ñuixuncancëxun cuan. Minmi asérabi cara a bana 'icë quixun 'unánun cana 'ënribi upí oquin an a ñucama 'unáncë unicama ñucáquin, uisaira cara 'iaxa quixun cuatancëxun, cuënëoxunquin mi ñuixunin.

Angelnëan an uni nashimiti uni, Juan, axa bacënti ñuia

5 Herodes Judea cacë menu 'apu 'ain ca Zacarías cacë uni judíos sacerdote achúshi 'iacëxa. An mëníosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun, Abíasnën unicamabëtan Zacaríasnën Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'axuancëxa. Zacaríasnën xanu ax ca Aaronën rëbúnqui, Elisabet cacë, 'iacëxa. 6 Zacarías 'imainun Elisabet a rabëtax ca Nucën Papa Diosan iscëx aín nuitu upí 'iacëxa. Upí 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan banacama cuaquin an cacësabi oquin upí oquin 'acëxa. Usa 'ain ca uinu 'icë uníxbi a 'atimaquin ñui ami manánma 'icën. 7 Usa 'ain ca Elisabet tuáñuma xanu 'ianan a rabëtaxbi xëniira 'iacëxa.

8 Usabi oquin 'acë 'ixun ca achúshi nëtën Abíasnën unicaman anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuxun atun 'ati ñu 'aquin, 9 uin cara anu Nucën Papa Diosan caiscë uníxëshi atsinti anu atsínquin tsëpasa ñu xaroti 'icë quixun 'unánun Nucën Papa Dios ñucátancëxun tancëxa, judíos sacerdotecaman 'acësabi oquin. Tancëxbi ca Zacarías 'iacëxa. 10 Usa 'ain ca Zacaríasnën tsëpasa ñu xaromainun judíos unicaman ëmánxun Nucën Papa Dios abë banaquin rabiácëxa. 11 Tsëpasa ñu xaroquinbi ca Zacaríasnën anuxun tsëpasa ñu xaroti a mëqueucüa an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcama achúshi ami chiquiracëtia mëracëxa. 12 Mërai sináncasmai ca ratuti racuëiracëxa. 13 Usai ami racuëtiabi ca ángelnën cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it, Zacarías. Nucën Papa Diosan ca minmi a cacë banacama cuaxa. Usa 'ain ca min xanu Elisabet an tuáñu 'iti 'icën. A tuá camina Juan caquin anëti 'ain. 14 A tuá aín tita bacëncëx canicëbë camina 'itsaira cuënti 'ain. Usaribiti ca 'itsaira unix cuënti 'icën, a uni cupí. 15 Ax ca Nucën Papa Diosan iscëx uni itsisama 'iti 'icën. 'Ianan ca an vino 'imainun ñu cachacë xëatima 'icën. Aín titaxa bacëncëma pain 'aishbi ca Nucën Papa Diosan Béru Ñunshin Upíñu 'iti 'icën, usabi 'inux. 16 Juan an ca amia manucë 'icëbi Israel unicama upí oquin atun 'Ibu Diosmi sinántëcënquian a rabinun 'unánmiti 'icën. 17 Juan ax ca Nucën 'Ibu Jesús a unun ax pain rëcuëncuatsini uti 'icën. Ax ca Elías 'iásaribiti Nucën Papa Diosan cushiñu 'ixun unicaman upí oquin sináncësaribi oquin aín bëchicë sinánun sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca an aín bana cuaisama tancë unicama sinanamiquin, Nucën Papa Diosmi sinánun 'imiti 'icën. Usoquian 'imicëxun ca axa Nucën 'Ibu Diosan xucëx ucëbëtan, Israel unibunën upí oquin aín bana cuati 'icën.

18 Angelnën cacëxun ca Zacaríasnën cacëxa:

—'Ëx cana xëniira 'ain, 'ën xanuribi ca xëniira 'icën. ¿Usa 'ain carana uisaxun 'unánti 'ain, min 'ë cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icë quixun?

¹⁹ Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—'Èx cana abë 'ixuan an cacësabi oquin Nucën Papa Dios ñu 'axuncë ángel, Gabriel, a 'ain. Usa 'icë ca an upí bana ënë ñuiquin mi canun quixun 'ë xuaxa.

²⁰ 'Èn mi cacëxunbimi usai ca 'iti 'icë quixun sináncëma cupí camina banañuma 'inuxun 'ain. Usa 'ain camina a ñucama sënëncëbëishi banatëcënti 'ain. Min sináncëbëmabi ca 'èn mi cacë ñu asërabi 'iti 'icën, anun usai 'iti nëtëa sënëncëbë.

²¹ Angelbë Zacarías banamainun ca an emánxun chiquitia caíncë unicaman, uisacatsi cara panatia quixun sináncëxa. ²² Usaquin sinánquian caíncëx chiquíquin ca Zacaríasnën banacasmaquin aín męcënanshi sanánquin tanxuncëxa. Usaía 'icëbëtan ca unicaman —Nucën Papa Diosan ismicëxun ca anuxun a rabiti xubunuxun ñu isaxa —quixun sináncëxa.

²³ A nëtëcama anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ñu 'ati sënëncëbë ca Zacarías aín xubunu cuantëcëancëxa. ²⁴ Usa 'ain ca Zacarías cuantëcëan aín xanu Elisabet tuacëxa. Tuui ca chiquitima męcën achúshi 'uxë aín xubu mëúishi 'iacëxa. Usai 'iquin ca sináncëxa: ²⁵ Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë sinánxunquin unicaman 'ë 'atimaquin ñuitëcënxunma 'anun 'èx tuáñu 'inun mëníoxa quixun.

An Jesús tuuati ñuiquian ángelnën María ca

²⁶ Elisabet męcën achúshi 'imainun achúshi 'uxë sënëni natubëncëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín ángel, Gabriel, a Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anu cuanxuan ²⁷ unibë 'icëma pan xanu, María cacë, a istánun xuacëxa. A xanux ca Davitan rëbúnqui, José cacë uni, an binuxun cacë 'iacëxa. ²⁸ Usa 'ain ca xucëx cuanx anua 'icënu atsínquin María cacëxa:

—Chuámashi ca 'it. Mi ca Nucën 'Ibu Diosan upí oquin sinánxunia, xanu raíri 'acësamaira oquin. Ax ca mibë 'icën.

²⁹ Usaquin cacëxun cuaquinshi isquin ca Maríanën ratúquin sináncëxa —¿uisoti cara 'ë usaquin cain? —quixun. ³⁰ Usaquin sinaniabi ca ángelnën cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it, María. Mi ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxunia.

³¹ Mix camina tuunuxun 'ain. Tuutancëx camina bëbu tuá bacënti 'ain. A camina Jesús caquin anëti 'ain. ³² Ax ca uni itsisama 'iti 'icën. A ñui ca —Nucën Papa Dios manámi 'icë aín Bëchicë ca ax 'icë —quiax uni quiti 'icën. Nucën Papa Diosan 'imicëx ca aín rara David 'iásaribiti ax 'apu 'iti 'icën. ³³ 'Apu 'aish ca Israelnën rëbúnquinën 'apu nëtëtimoí 'iti 'icën. Ax ca cëñútimoí 'apu 'inuxun 'aia.

³⁴ Cacëxun ca Maríanën ángel cacëxa:

—'Èx cana unibë 'icëma pan 'ain. ¿Usa 'aish carana uisax usai 'iti 'ain?

³⁵ Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca minu uti 'icën. Manámi 'icë Nucën Papa Diosan sinanën camina tuñu 'iti 'ain. Usaquian sinánxuncëxunmi tuacëx ca ax Nucën Papa Diosan iscëx upíra 'iti 'icën, —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quiax ca unicamax a ñui quiti 'icën. ³⁶ Min xucën, Elisabet, anribi ca caniacëquinbi bëbu oquin tuaia. Ca tuaíma quicancëbëbi ca aín tuá męcën achúshi 'imainun achúshi 'uxëinshi chaia. ³⁷ 'Aíma ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'icën.

³⁸ Cacëx ca María quiacëxa:

—Ènu cana 'ain, a Nucën 'Ibu cuëëncë ñu 'axunti. Min cacësabi oi ca 'iti 'icën. Usaquian cacëx ca ángel cuancëxa.

María Elisabet isi cuan

39 'Itsama nētē 'icēbē ca María bēnētishi Judea menu 'icē ěma achúshi, matánu 'icē, anu Elisabet isi cuancēxa. 40 Cuanx bēbai Zacaríasnēn xubunu atsínquin ca Maríanēn Elisabet —¿ēnu caina 'ain? —quixun cacēxa. 41 Usaquin Marianēn cacēxuan Elisabetnēn cuacēbēshi ca aín pucunuax aín tuá ubiácēxa. Usai 'icēbētan ca Nucēn Papa Diosan Bēru Nūnshin Upitan upí oquin Elisabet sinánmiacēxa. 42 Sinánmicēx cuēēnquin ca Elisabetnēn munuma María cacēxa: —Nucēn Papa Diosan mi sinánxuanxa, xanu raírí 'acēsamaira oquin. Min tuáribi ca an upí oquin sinánxunia. 43 Mixmi Nucēn 'Ibu ax uti nun caincē aín tita 'aish 'ē isi ucēbē cana cuēēnibi rabinin. 44 'Ēn minmi cacēxun cuacēbēshi ca 'ēn pucunu 'icē tuá cuēēni ubíaxa. 45 Nucēn 'Ibu Dios quicēsabi oi ca asérabi 'iti 'icēn. Ca usai 'iti 'icē quixun sinani camina cuēēnra cuēēnti 'ain.

46 Elisabetnēn usaquin cacēxun ca Maríanēn cacēxa:

'Ēn cana Nucēn 'Ibu Dios cuēēnquin rabin. 47 'Ēn 'Ibu Dios an ainan 'inun 'ē iēmícē, a sinani cana cuēēnra cuēēnin. 48 'Ēx űuűuma 'aishbi ami sináncē 'icē ca Nucēn 'Ibu Diosan 'ē sinánxuanxa. Usoquin sinánxuncē 'ēx 'ain ca camabi unix 'ē űui —a ca Nucēn Papa Diosan upí oquin sinánxuanxa —quiti 'icēn. Axa ēnē nētēnu bucucē unicaman rēbúnquinēxribi ca usai 'ē űui quiti 'icēn. 49 Nucēn Papa Dios ax cushiira 'ixun ca 'ēn sináncēma űu upíira upía 'ē canun quixun aín ángel xuaxa. An ca aín sinan upíira 'aish uisa űu 'atimabi 'ati sinanima. 50 Usabi oquin ca uicaman cara ami racuēanan aín bana cuatia acama nuibaquin 'aquinia. 51 Cushiira 'ixun ca an unin 'acēma űu 'axa. Axa —'ēx cana uní itsisamaira 'ai —quixun sinani rabícē unicama ca an űuuma 'imiáxa. 52 'Imianan ca 'apucamaribi 'apuma 'inun meu onan axa meu 'icē unicamaribi meuma 'inun 'imiáxa. 53 Panancē unicama ca pimíaxa. Pimíanan ca űuűu unicama űu 'inántēcēnquinma űancáishi cuantánun xuaxa. 54 Israelnēn rēbúnquicama ainan 'inúan caiscē acama ca nuibaquin manuquinma 'aquianxa. 55 Usai ca xēnibua 'aínbi 'iti 'icē quixun ca aín rēbúnquicama űuiquin Nucēn Papa Diosan nucēn rara Ábraham cacēxa.

56 'Ēsai qui sēnēntancēx rabē 'imainun achúshi 'uxē Elisabetbē 'itancēx ca María aín xubunu cuantēcēancēxa.

An uni nashimicē, Juan, bacēan

57 Usa 'ain ca Elisabet aín bacēnti nētē sēnēncēbē, nucē bēnē tuá bacēancēxa. 58 Bacēncē —a ca Nucēn 'Ibu Diosan nuibaquin tuáűu 'inun 'imiáxa —quixun 'unánbiani a 'urama 'icēcama 'imainun aín aínsi 'ibucamaxribi Elisabet isi cuanx ca abē banai cuēēancēxa. 59 Usai 'itancēx ca Elisabet bacēncē achúshi semana 'imainun achúshi nētē 'ain, judíos unibunēan 'acēsoquin, a tuá judío 'icē 'unánti oi anu timēcēxa. Timēx ca aín papan anēnbi anēcatsi quiax quicancēxa. 60 Quicēbēbi ca aín titax:

—Usama ca. Aín anēx ca Juan cacē 'iti 'icē —quiax quiacēxa.

61 Quia ca cacancēxa:

—¿Uisa cupí cara Juan caquin anēcē 'iti 'ic? Uinu 'icē min aínsi 'ibúxbi ca usaquin anēcē 'aíma 'icēn.

62 Usaquin catancēxun ca aín papa uisaquin anēti cara cuēēnia quixun űucáquin mēcēnan 'unánti oquin sanánquin cacancēxa. 63 Usoquian cacancēxun ca aín papan anu cuēnēoti űua 'inánun quixun aín mēcēnan tanquin cacēxa. Cacēxun 'inancēxun ca —aín anē ca Juan 'icēn —quixun cuēnēocēxa. Usaquian cuēnēocē isi ca uisa cupí cara usaquin anēia quiax

sináncasmacancëxa. ⁶⁴Usaquian cuënëocëbëa sináncasmacancëbëshi ca Zacarías banatëcëancëxa. Banatëcënquin ca Nucën Papa Dios rabiácëxa.

⁶⁵Usai 'icëbë ca anu 'icë unicama sináncasmai ratuácëxa. 'Imainun ca Zacaríasbëa aín bëhicicë usai 'icë banacama Judea menu 'icë matácamanu 'icë unicaman chanioia cuacëxa. ⁶⁶Chanioia cuax ca a tuá ñuiquian ñuicë banacama atun nuitu mëúishi sinánan, Nucën Papa Diosan ca abë 'ixun asérabi a sinánxunia quixun 'unani, —¿ënë tuáratsu cara canitancëx uisa uni 'iti 'ic? —quiaux canancëxa.

Zacarías canta

⁶⁷Usai quimainun ca a tuacën papa, Zacarías, ax aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish, Nucën Papa Diosan sinánmicëx cuëni quiacëxa:

⁶⁸—Nucën 'Ibu Dios, a Israel 'imainun aín rëbúnquicaman rabicë, a ca camabi unin rabití 'icën. An ca aín unicama 'icë nu nuibaquin, an nuxnu ami sinánun nu sinánmiti a xuaxa. ⁶⁹An ca cushiira 'ixuan an nu iëmiti axa unun mëñoxa. Ax ca an Nucën Papa Dios rabi David, aín rëbúnqui 'iti 'icën. ⁷⁰Nucën Papa Diosan ca bëráma an ax quicë bana uni ñuixuncë uní upicaman —usai ca 'iti 'icë —quixun canun camiacëxa, ësaquin, ⁷¹an ca an nu nuibacëma unicaman ubíotima oquin nu iëmianan axa numi nishcë unicaman bëtsi bëtsi otima oquin nu iëmiti 'icën. ⁷²Usaquin nu nuibaquin 'aquinquin ca Nucën Papa Diosan nucën raracama cásabi oquin nu ñu 'axunti 'icën. A bana, nucën raracaman rëbúnquinëx ca aín unibu 'iti 'icë quiaux quicë, a ca manucëma 'icën. ⁷³Nucën Papa Diosan ca sinanatëcënxunma nucën rara Abraham cá banax ca ësai quicë 'icën: ⁷⁴Abrahannën rëbúnqui nun nu racuëquinma a rabinun ca axa numi nishcë unicaman ubíotima oquin an nu iëmiti 'icën. ⁷⁵Usaquin iëmicëxun cananuna an iscë nun nuitu upí 'ixun, ax cuëncësabi oquin 'aquin, camabi nëtë nun bamati nëtë utámainun a rabití 'aín. ⁷⁶Usa 'aín cana mixmi 'ën bëhicëratsu 'icë, mi cain, mi ñui ca unicamax, Nucën Papa Dios manámi 'icë an aín bana unicama ñuixunun xucë camina mix 'ai quiaux quití 'icën. Min camina, a Nucën 'Ibu Diosan xuti ax ucëma pan 'aín, mix pain rëcuëncuatsincë 'ixun, aín bana cuanun quixun Israel unicama sinánmiti 'aín. ⁷⁷Min sinánmicëxun ca 'unánti 'icën, a cupí ca atun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iëmicë 'iti 'icë quixun. ⁷⁸Usoquin 'iminuxun ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin, an nu iëmiti, a aín nëtënu 'icëbi ënë menu nubë 'inun xuti 'icën. ⁷⁹Xucëxun uquin ca axa aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë upíma 'ianan —'ën bamati ca 'urama 'icë —quixun sinani racuëti masá nuituti bëánquibucënu 'icësa unicama atun 'uchacama tërëncë Nucën Papa Diosnan 'inun 'imianan nuxnu Nucën Papa Diosbë upí 'aish ax cuëncësabi oi 'inun nu 'imiti 'icën.

Usai ca Zacarías Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx quiacëxa.

⁸⁰Usa 'aish ca caní a tuá aín sinan upí 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Israel unicama bana ñuixunti nëtëa sënëntamainun anu uni 'icëma menu 'iacëxa.

2

Jesús bacëan (Mt 1.18-25)

¹Ënë menua Jesús uti ca ësai 'iacëxa: Romanu 'icë 'apu, César Augusto, aín bana ca cuacocancëxa, camabi unix ca aín anë quiricanu 'ai cuanti 'icë

quixun. ² Cirenio cacē uni axa Siria nētēnu 'icē unicaman 'apu 'ain ca a quirica 'atabaquin 'acancēxa. ³ Usa 'ain ca camabi unix uinu 'icē ēmanuax cara bacēancēxa, anuxun aín anē quiricanu 'ai riquiancēxa. ⁴ Usa 'ain ca José Galilea menu 'icē ēma Nazaret cacē, anuax Belén cacē ēmanu cuancēxa. Belén ax ca Judea menu 'icē ēma, anuaxa David bacēan, a 'iacēxa. José, ax David aín rēbúnqui 'aish, ca aín anē 'ai Belēnu cuancēxa. ⁵ Cuanquin ca an binuxun 'unántiocē xanu, María, tuñu 'icē, anribia aín anē 'anun buáncēxa. ⁶ Buáncēx cuanx Belēnu bēbatancēx ca María aín bacēnti nētē sēñēancēxa. ⁷ Sēñēncēbē ca anu 'iti xubu anu 'aínbia 'aisamaira 'ixun unin tsitsiruan anuxun ñuina pimiti 'itinuax María bacēancēxa. Bacēnxun ca chupan rabúnxun anuxun ñuina pimiti bunánti anu aín tuá racáncēxa.

Angelcaman an ñuina bērúancē unicama ca

⁸ Usa 'ain ca Belén 'urama 'icē pastonu an ñuina bērúancē unicama 'iacēxa. 'Ixun ca imē 'uxti tēaquin aín ñuina bērúancēxa. ⁹ Anu 'ixun ca Nucēn 'Ibu Diosan xucēx ángel achúshi atumi chiquiracētia isacēxa. Iscēbētan ca Nucēn 'Ibu Diosan pēcacēn atu pēcacēxa. Usocēbē ca ratuti racuēacēxa. ¹⁰ Usariabi ca ángelnēn atu cacēxa:

—Racuēaxma ca 'it. Micama cana upí bana ñuixunin. Ēñēx ca camabi unin cuati 'icēn. Cuati ca chuáma tani cuēēnti 'icēn. ¹¹ Ēñē nētēn ca bacēanxa anuax David bacēan ēmanuax an camabi uni aín 'ucha tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inun iēmíti. Ax ca Nucēn 'Ibu Cristo, a 'icēn. ¹² Ēñē isquin camina 'ēn mitsu cacē bana ax ca aséribi 'icē quixun 'unánti 'ain, cuanxun camina a Tuá chupan rabúnxuan anuxun ñuina pimitinu racáncē isti 'ain.

¹³ Quicēbēshi ricuatsini timēti Nucēn Papa Dios rabi ca ángelcamax quiacēxa: ¹⁴ —¡Naínu 'icē Nucēn Papa Dios rabinun ca 'at! ¡Ēñē nētēnuaxa Nucēn Papa Diosbē upí 'icē unícamax ca chuámashirua 'ican!

¹⁵ Usoquin atu catancēxa ángelcamax naínu riquiancēbē ca an ñuina bērúancē unícamax canancēxa:

—Taín isi Belēnu cuanun ca cuan, nua Nucēn 'Ibu Diosan camicēxuan aín ángelnēn nu cacē ēñē isi.

¹⁶ Cananquiani bēnētishi riquianxun ca María 'imainun José isanan aín Tuá anuxun ñuina pimitinu racáncē isacēxa. ¹⁷ Isquin ca ángelnēan a Tuá ñuiquin cacē banacama ñuixuancēxa. ¹⁸ Usaquin an ñuina bērúancē unin ñuia cuati ca an cuacē unícamá ratuáncēxa. ¹⁹ Ratuquinbi ca Maríanēn aín nuitu mēúishi ēñē ñucama manuquinma sináncēxa. ²⁰ Usa 'ain ca an ñuina bērúancē unícamá an a iscē ñucama 'imainun an a cuacē ñucama sináncē Nucēn Papa Dios rabi, pastonu amiribishi riquiancēxa. Riquianquin ca —ángelnēan nu cacēsabi oi ca 'iáxa —quixun sináncē ax ca upíra 'icē quixun sináncē Nucēn Papa Dios rabiáncēxa.

Josébētan Maríanēn Jesús anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu buan

²¹ María bacēncē achúshi semana 'imainun achúshi nētē 'ain ca atúan aín bēchicē 'acēsabi oquin judíos uni raírinēn Maríanēn tuá judío 'icē 'unántiocēxa. 'Unántioquin ca María tuutisama pain 'aían ángelnēn cacēsabi oquin Jesús caquin anēacēxa.

²² Moisésnēn cuēñēo banaxa —bacēntancēxu ca camabi judío xanun usoquin aín tuá 'ati 'icē —quicēsabi oquin ca Maríanēn anúan bacēncē 'uxē sēñēncēbētan aín rēcuēn tuá Josébētan Jerusalēnu buáncēxa, ax ca ainan 'icē Nucēn 'Ibu Dios canuxun. ²³ Moisésnēn cuēñēo bana ca ēsai quia: “Camabi

rëcuën bëbu tuá ax ca Nucën 'Ibu Diosnanshi 'iti 'icën". Usa 'ain ca a bana quicësabi oquin Josébëtan Maríanën Jerusalénu 'icë xubu, anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu Jesús buáncëxa. ²⁴ Moisésnën cuëñëo bana ca quia, anúan aín bëbu tuá bacëncë 'uxë sënëncëbëtan ca xanun an 'aracacë numacuru rabë buánti 'icën, numacuru itsi 'aíma 'ain ca an 'aracacë paru numacuru buánti 'icën. A bana quicësabi oquin ca Maríanën Jesús buánan numacuru rabëribi judíos sacerdote 'inánuxun buáncëxa.

²⁵ Jerusalénu 'icë uni achúshi ax ca Simeón caquin anëcë 'iacëxa. A unix ca upí nuituñu 'ixun a rabianan Nucën 'Ibu Dios quicësabi oquin 'acë 'iacëxa. Usa 'ixun ca an Israel unibu chuámashirua 'imiti, axa uti caíancëxa. Usa 'ain ca abë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'iacëxa. ²⁶ An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun ësöquin sinánquin 'unáncëxa: Bamacëma pain 'ixun cana 'ën axa utia judíos unicaman caíncë, Cristo, a Nucën 'Ibu Diosan xucë isti 'ain.

²⁷ Usa 'ain ca Simeón Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancëxa. Cuanx anu 'ain ca Josébë María, Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oquin 'anuxun Jesús buanx atsíancëxa. ²⁸ Atsinia isquin a tuá 'icúquin biquin ca Simeonën Nucën Papa Dios rabiquin cacëxa:

²⁹ 'Ën 'Ibu Dios, a ñuiquinmi 'ë cacë a cana isan. Usa 'ain ca 'ëx bamati asábi 'icën. ³⁰ An camabi uni aín 'uchacama tërénquin minan 'inun iëmiti a cana 'ën bërúnbi isin. ³¹ Ax ca usai 'iti 'icë quixuan camabi unin 'unánun camina aín uti mëníon. ³² An ca Israel unibushima judíosma unicamaribi aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën. Minan 'inúnmi caísa, Israel unibu, acama achúshi 'aish, a cupí ca camabi unin Israel unibu rabiti 'icën.

³³ Simeónëxa Jesús ñui quia cuati ca Josébë María uisa 'aish cara usai 'iti 'icë quiax sináncasmacëxa. ³⁴ Sináncasmaiabi ca Simeonën acama Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun Jesusan tita, María, cacëxa:

—Ëñë tuá cania aín bana cuaisama tani ca 'itsaira Israel uni Nucën Papa Diosbë upíma 'iti 'icën. Usai 'icëbëbi ca 'itsa uníxribi aín bana cuati abë upíra 'iti 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios cuëñënia quixuan unicaman 'unánun xucë 'aínbi ca 'itsa unix aín bana cuati cuëñënia a ñui 'atimati banati 'icën. ³⁵ Usai 'ia isquin ca an uisoquin cara aín nuitu mëu sinania quixun Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi 'unánti 'icën. Usaía 'imainun camina mixribi, María, a sinánxuni masá nuituirati 'ain.

Usaquin ca Simeonën María cacëxa.

³⁶ Anuribi ca achúshi xanu xëniira, Ana cacë, 'iacëxa. Ana ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë xanu 'iacëxa. Ax ca Asernën rëbúnqui achúshi, Fanuel cacë, aín bëchicë 'iacëxa. Xuntacu 'icëa bicëx ca aín bënëbë mëcën achúshi 'imainun rabë baritia 'iacëxa. ³⁷ Mëcën achúshi 'imainun rabë baritia 'icëbë casunamëa 'aish ca ochenta y cuatro baritiañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca anuxun a rabiti xubunuax camabi nëtën abë banaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. A upí oquin sinánuxun ca bëtsi bëtsi nëtën piama 'icën. Nëtënbí imëbi ca usaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. ³⁸ Josébë María a bëi atsíncëbë axribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Anan Jesús isacëxa. Isi cuëñëquin ca —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. Rabiquin ca anu 'icë uni an anun Jerusalénu 'icëcama 'imainun camabi judíos uni chuámarua 'inux iëti nëtë caíncë unicama, a Jesús ñuiquin —an nu iëmiti a ca ëñëx 'icë —quixun cacëxa.

Nazaretnu cuantëcëan

³⁹ Usa 'ain ca Josébëtan Maríanën Nucën 'Ibu Diosan bana Moisésnën cuëñëo ax quicësabi oquin 'atancëx Galilea menu cuantëcëni anu atux 'icë ëma, Nazaret, anu bëbatëcëancëxa. ⁴⁰ Anu cuanx ca Jesús Nazaret ëmanuax caniacëxa. Cani cushi 'ixun ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usai 'ia cania ca aín Papa Diosan upí oquin 'aquiancëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesús 'ia

⁴¹ Usaía Jesús canimainun ca José 'imainun María camabi baritian, Pas-cua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'inux cuancëxa. A nëtë ax ca aín raracama Egipto menuax 'atimocë 'aish bamaibi iëa, a sinánquin Nucën Papa Dios rabiquin carnero 'ati nëtë 'iacëxa. ⁴² Usai cuanquin ca mëcën rabë 'imainun rabë baritiañu 'icë Josébëtan Maríanën Jesús anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu buáncëxa. ⁴³ Anu cuanx anun carnero 'ati nëtë inúmibiani amiribishi Nazaret ëmanu cuantëcënquin ca Maríanën Josébëtan a ñubi sinanima cuanquin Jesús Jerusalénu bi biancëxa. ⁴⁴ Èbiani ca raíri unicamabë cuancësa sinani Josébë María achúshi nëtë bain cuancëxa. Cuanxun ca aín aínsi 'ibucamanua barianan an 'unáncë unicamanuaribi bariquinbi 'aímocëxa. ⁴⁵ 'Aímobiani ca Josébë María amiribishi Jerusalénu bari cuantëcëancëxa.

⁴⁶ Usa 'ain ca rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbëtan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu tsóxuan, an Moisésnën cuëñëo bana uni 'unáncë unicaman bana ñuixuncëxun cuaquin anribi atu bana ñucatia mëracëxa. ⁴⁷ Jesusan bana cuati ca a unicama ratúacëxa. Ratuti ca —uisa 'ixun cara ëñë tuacën ëñë ñucama 'unánan nun ñucácëxunribi upí oquin ñuia —quiax sináncasmacëxa. ⁴⁸ Usaía a unicamabë banaí tsócë Jesús mërai ca Josébë María ratúacëxa. Ratúquin ca aín titan cacëxa:

—¿Uisa 'aish caramina usai 'ian? Min 'unan papabëtan cana mi mëracatsi bënëquin barin.

⁴⁹ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caina 'ë barian? ¿'Ën Papa quicësabi oquin 'ën ñu 'ati caramina 'unaniman?

⁵⁰ Cacëxun cuaquinbi ca Josébëtan Maríanën uisoquin caquin cara usoquin caia quixun 'unánma 'icën.

⁵¹ Usa 'ain ca José 'imainun Maríabë Jesús Nazaretnu cuantëcëancëxa. Cuanx anuax caniquin ca aín 'unan papa 'imainun aín tita quicësabi oquin ñu 'acëxa. Usaía canimainun ca Maríanën Jerusalénuaxa Jesús 'icëcama a manauquinma sináncëxa. ⁵² Sinánmainun ca Jesús caniacëxa. Cani aín nami cushi 'ianan ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usa 'icë ca —ax ca upí tuá 'icë — quixun camabi unín cuëñenquin nuibacëxa. Nuibamainun ca Nucën Papa Diosanribi a isi cuëñenquin nuibacëxa.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN UNICAMA BANA ÑUIXUAN (3.1-9.50)

3

Anu uni 'icëma menuxuan an uni nashimicë, Juanën uni bana ñuixuan (Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Tiberio anun Romanuxun 'apu 'imicancë nëtëa quince baritia 'icëbë ca Poncio Pilato Judea menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Usai 'imainun ca Herodes Galilea menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca Herodesnën xucën,

Filipo, ax Iturea me 'imainun Traconíte menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca Lisanias cacë uni, ax Abilinia cacë menu 'icë 'apu 'iacëxa. ² Usaía 'imainun ca Anás 'imainun Caifás a rabëtax judíos sacerdotecaman cushi 'iacëxa. 'Imainun ca Zacaríasnën bëhichë, Juan, axa anu uni 'icëma menu 'icë, a Nucën Papa Diosan aín bana sinánmiquian unicama bana ñuixunun quixun 'imiácëxa. ³ 'Imicëx cuani Jordán cacë baca rapasu 'icë mecamanu cuanquin bana ñuixuni ca ësai quiacëxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani camina nashimicë 'iti 'ain, mitsun 'uchacama tërëncë 'inun.

⁴ Usaí ca Juan quiacëxa, a ñuiquian an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, Isaíasnën cuëñësabi oi, ësai quicë:

Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëñoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain. ⁵ Matá nancëcëcamax ca natakacacë 'iti 'icën, aín bashicama 'imainun matácama ca bëtsibëtan sënën 'iti 'icën, bai tëntúncëcamax ca racanacë 'iti 'icën, baidu 'icë quinicama ca natakacacë 'iti 'icën. ⁶ Usoquian 'an ca ax uti 'icën. Axira ucëbëtan ca camabi unin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, unicama 'aquinquin ainan 'inun iëmiti 'icë quixun isti 'icën.

⁷ Usa 'ain ca Juanën atu nashiminun 'aisamaia uni anu riquiancëxa. Riquianxa bëbacë ca Juanën cacëxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama 'íasaribiti, runu an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nëtën masócë 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax? ⁸ Unían mitsu asérabí sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati 'ain. —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabí cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucën Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën rëbúnqui 'imiti 'icën. ⁹ Èsa ca. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania unin tsin nëënia. Usaribi oquin ca bënëquinshi mitsúxmi sinanati ami sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

¹⁰ Juanëan usaquin ñuixunia cuaquin ca anu 'icë unicaman —¿Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inuxun caranuna aña 'ati 'ai? —quixun Juan ñucáquin cacëxa. ¹¹ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uix cara cutun rabëñu 'icë an ca cutúnñuma uni aín cutun achúshi 'inánti 'icën. Uix cara pitiñu 'icë an ca pitiñuma uni paná 'inánti 'icën.

¹² An 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaxribi ca an atu nashiminun quiax Juanu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca cacëxa:

—¿Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inuxun caranuna aña 'ati 'ain?

¹³ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uiti curíquimi binun cara mi caxa, ashi camina 'apu buánminuxun biti 'ain.

¹⁴ Suntárucamanribi ca anu cuanxun Juan ñucáquin cacëxa:

—¿Nunribi caranuna aña 'ati 'ain?

Ñucácxun ca cacëxa:

—Camina unin ñu 'imainun aín curíqui mëcamatima 'ain, mëëxun 'anan camina paránxunribi unin ñu mëcamatima 'ain, camina cëmëi ami manánxunribi unin ñu bitima 'ain. Mitsun ñu 'ati cupía 'apun curíqui 'ináncëxun camina 'atimati banaquinma cuëenquin ashi biti 'ain.

¹⁵ Ësoquian Juanën bana ñuixunia an cuacë unicaman ca —ënë uni sapi ca Cristo, axa uti nun cañcë, a 'icë —quixun cuëñquin sináncëxa. ¹⁶ Sinania ca Juanën anu 'icë unicama cacëxa:

—Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabinieri a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënëan ñu 'acësoquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën. ¹⁷ An ñu 'apacë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ca ësa 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bëruanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi rëquirucë bënëntisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.

¹⁸ Usaquin bana ñuixuanan unicama 'ësëquin ca Juanën Jesús ñuiquin a cuatia cuëñnun bana ñuixuancëxa. ¹⁹ Ñuixuanan ca 'apu Herodes cacë an aín xucënan xanu, Herodías cacë, a bianan bëtsi ñu 'atimaribi 'acë 'icë —míñmi 'acë ñu ax ca 'aisama 'icë —quixun Juanën 'apu Herodes a cacëxa. ²⁰ Usaquin cacëxunbi sinanaquinma ñu 'atimaira 'atëcëñquin ca Herodesnën Juan sipuanun aín unicama cacëxa.

*Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)*

²¹ Sipuacëma pan 'ixun unicama nashimianan ca Juanën Jesúsribi nashimiacëxa. Nashimicëx aín Papa Diosbë banacëbë ca naí panárabëacëxa.

²² Usacëbë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí numacuru iscësa 'aish uax anu 'iruacëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësaí qui:

—Míx camina 'ëx amíira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mími sinani cana chuámarua tani cuëñnin.

*Jesusan chaitiocëcama 'imainun aín raracamaxa 'ia
(Mt 1.1-17)*

²³ Unicama pain bana ñuixuanan 'aquini ca treinta baritiaña Jesús 'iacëxa. Unicaman sináncëx ca Josénëx aín papa 'iacëxa. José ax ca Elínën bëchicë 'iacëxa. ²⁴ Elí ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Melquín bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Jananën bëchicë 'iacëxa. Jana ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. ²⁵ José ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Amosnën bëchicë 'iacëxa. Amós ax ca Nahumnën bëchicë 'iacëxa. Nahum ax ca Eslinën bëchicë 'iacëxa. Esli ax ca Nagainën bëchicë 'iacëxa. ²⁶ Nagai ax ca Maatnën bëchicë 'iacëxa. Maat ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Semeinën bëchicë 'iacëxa. Semein ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca Judánën bëchicë 'iacëxa. ²⁷ Judá ax ca Joananën bëchicë 'iacëxa. Joanan ax ca Resan bëchicë 'iacëxa. Resa ax ca Zorobabelnën bëchicë 'iacëxa. Zorobabel ax ca Salatielnën bëchicë 'iacëxa. Salatiel ax ca Nerín bëchicë 'iacëxa. ²⁸ Neri ax ca Melquin bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Adinën bëchicë 'iacëxa. Adi ax ca Cosamnën bëchicë 'iacëxa. Cosam ax ca Elmodamnën bëchicë 'iacëxa. Elmodam ax ca Ernën bëchicë 'iacëxa. ²⁹ Er ax ca Josuënën bëchicë 'iacëxa. Josué ax ca Eliezer nën bëchicë 'iacëxa. Eliezer ax ca Jorimnën bëchicë 'iacëxa. Jorim ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. ³⁰ Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Simeonën bëchicë 'iacëxa. Simeón ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa. Judá ax ca Josénën

bëchicë 'iacëxa. José ax ca Jonanën bëchicë 'iacëxa. Jonán ax ca Eliaquimnën bëchicë 'iacëxa. ³¹ Eliaquim ax ca Meleanën bëchicë 'iacëxa. Melea ax ca Mainanën bëchicë 'iacëxa. Mainán ax ca Matatanën bëchicë 'iacëxa. Matata ax ca Natanën bëchicë 'iacëxa. ³² Natán ax ca Davitan bëchicë 'iacëxa. David ax ca Isainën bëchicë 'iacëxa. Isaí ax ca Obednën bëchicë 'iacëxa. Obed ax ca Booznën bëchicë 'iacëxa. Booz ax ca Salan bëchicë 'iacëxa. Sala ax ca Naasonën bëchicë 'iacëxa. ³³ Naasón ax ca Aminadabnën bëchicë 'iacëxa. Aminadab ax ca Aramnën bëchicë 'iacëxa. Aram ax ca Esromnën bëchicë 'iacëxa. Esrom ax ca Faresan bëchicë 'iacëxa. Fares ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa. ³⁴ Judá ax ca Jacobnën bëchicë 'iacëxa. Jacob ax ca Isaacnën bëchicë 'iacëxa. Isaac ax ca Abrahamnën bëchicë 'iacëxa. Abraham ax ca Tarénën bëchicë 'iacëxa. Taré ax ca Nacornën bëchicë 'iacëxa. ³⁵ Nacor ax ca Serugnën bëchicë 'iacëxa. Serug ax ca Raganën bëchicë 'iacëxa. Ragau ax ca Pelegnën bëchicë 'iacëxa. Peleg ax ca Hebernën bëchicë 'iacëxa. Heber ax ca Salan bëchicë 'iacëxa. ³⁶ Sala ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa. Cainán ax ca Arfaxadnën bëchicë 'iacëxa. Arfaxad ax ca Semnën bëchicë 'iacëxa. Sem ax ca Noénën bëchicë 'iacëxa. Noé ax ca Lamecnën bëchicë 'iacëxa. ³⁷ Lamec ax ca Matusalenën bëchicë 'iacëxa. Matusalén ax ca Enocnën bëchicë 'iacëxa. Enoc ax ca Jarednën bëchicë 'iacëxa. Jared ax ca Mahalalelnën bëchicë 'iacëxa. Mahalalel ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa. ³⁸ Cainán ax ca Enosnën bëchicë 'iacëxa. Enós ax ca Setnën bëchicë 'iacëxa. Set ax ca Adanën bëchicë 'iacëxa. Adán ax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'iacëxa.

4

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan (Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Juanëan Jordán bacanuxun nashimicëbë abë 'ixun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu cuanti sinánmiacëxa. ² Cuanx ca cuarenta nètën anu 'iacëxa. Anua 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa. Anu 'ixun ca a nètëcaman Jesusan ñu piama 'icën. Ñu piima ca panacëxa. ³ Panacë isquin ca ñunshin 'atimanën 'apun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësaquin cacëxa:

—Asérami Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxax pán 'inun cat.

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icën”.

⁵ Uсотancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu 'icë ëmacama cuainacëa bënënquinshi ismiacëxa.

⁶ Ismiquin ca cacëxa:

—Ami iscë mecama 'imainun ami iscë ëmacama 'imainun anu 'icë ñucama ënëx ca 'ënan 'icën. Usa 'icë cana ui carana 'inántisa tani a, aín 'ibu 'imiquin, ënë ñucama 'inánti 'ain. ⁷ Rantín puruni tsóbuquimmi min dios 'icë 'ë rabicëxun cana ënë mecama 'imainun ënë menu 'icë ëmacama 'imainun anu 'icë ñucama mixmi aín 'ibu 'inun mi 'inánti 'ain.

⁸ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashí ax cuëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

⁹ Uсотancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalénu buáncëxa. Buántancëxun ca anu 'icë anuxun Nucën Papa Dios

rabiti xubu aín mascuan manáinra sēnēn buánruacēxa. Buánrutancēxun ca cacēxa:

—Míx asérabi Diosan Bēchicē 'aish ca ēnuax nuánquianx menu nipacēt.
 10 Diosan bana cuēnēo ca ēsai quia:

Nucēn Papa Diosan ca mia bēruánun quixun aín ángelcama xuti 'icēn. 11 Atun bēruancēxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín mēcēnan mi biti 'icēn.

12 Usoquin cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ēsairibi ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quia: “Nucēn 'Ibu Diosan cara 'ē iēmīti 'icē iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

13 Usaquian Jesusan cacēx ca anúan Jesús tantēcēnti 'aíma 'ain, ñunshin 'atimanēn 'apu, tantēcēni ucatsi quiax, Jesús ēbiani cuancēxa.

Galilea menu Jesús cuantēcēan

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

14 Usaquian 'acēx ca Jesús, bētsi ñu sinanima Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan cushioquin sinánmicēxēshi, Galilea menu cuantēcēancēxa. Cuanxa bēbaia ca Galilea 'imainun a 'urama 'icē mecamanu 'icē unicanribi a ñuiquin chaniocēxa. 15 Anua judíos unicama timēcē xubu itsi xubu itsinu cuanquin ca Jesusan anu timēcē unicama bana 'unánmiacēxa. Usoquian 'aia ca cāmaxunbi a rabiacēxa.

Jesús Nazaret ēmanu 'iá

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

16 Anuaxa canicē Nazaret ēma, anu ca Jesús cuancēxa. Cuanx bēbatancēx ca anun ñu mēētima nētēa 'icēbē anua judíos unicama timēcē xubunu cuancēxa, axa anun ñu mēētima nētēn 'icēsabi oi. Cuanx atsíanx ca unicaman cuanan Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ñui niruacēxa. 17 Niruia ca an a quirica bēruancē unin Isaíasnēn cuēnēo bana a atu 'axunun quixun 'ināncēxa. 'Ināncēxun biquin ca aín catanua ēsai quicē bana bariquin mēraqin atun cuanun quixun 'axuancēxa:

18 Nucēn 'Ibu Diosan xucēx 'ēnu uax ca aín Bēru Ñunshin Upí 'ēbē 'icēn. An ca aín Bēru Ñunshin Upí 'inánquin cushioquin ñuñuma unicama upí bana anúan atux Nucēn Papa Diosan 'i cuēēnun ñuixuanan, axa masá nuitucē unicama upí oquin sinánminun 'ē caxa. 'Imainun ca sipuacē 'aishbia upitax chiquincē 'inun 'imianan bēxuñu unicama bēxuñuma 'inun 'imianan bētsi bētsi ocē unicama bētsi ocēma 'iminun 'ē caxa. 19 'Imainun ca anúan atun 'Ibu Diosan nuibaquin 'aquinti nētē ca uaxa quixun unicama canun quixun 'ē caxa.

20 Usaia quicē bana 'atancēxun mapuquin, an a quirica bēruancē uni 'inani ca tsóbuacēxa. Tsóbutia ca a xubunu timēcē unicaman ēnquinma abi isacēxa.

21 Usoquin iscēxun ca Jesusan cacēxa:

—Bēri ca anun ēnē bana quicēsabi oi 'iti nētē uaxa.

22 Cacēxuan cuati ca anu 'icē unicamax cuēēni —aín bana ca asábi 'icē —quianan —axa quicē banax ca upíra 'aish uni itsin banasama 'icē —quiax quiacēxa. Usai qui ca —¿Josēnēn bēchicē 'aishbi cara usai banain? —quiax canancēxa. 23 Canania 'unánquin ca Jesusan cacēxa:

—Mitsun sapi camina ēsaia uni quicē bana anun 'ē caisa tanin: “Mix rucuturu 'aish ca mixbi pēxcút”. Usaquin caquin camina 'ē cati 'ain: Minmi Capernaúm ēmanuxun ñu 'aia nun cuacē usaribi oquin camina anuaxmi canicē me ēnuxunribi 'ati 'ai quixun.

24 Canan ca Jesusan cacēxa:

—Mitsun usaquin 'è cati sináncē 'aínbi cana asérabi mitsu cain, an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unían, anuaxa canicē menuxun bana ñuixunia, ca anu 'icē unicaman cuaisama tania. ²⁵ Ēsaquinribi cana asérabi mitsu cain, béráma ca Elías an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē 'iacēxa. Elías anu 'ain ca rabē 'imainun achúshi bari 'itancēxa mēcēn achúshi 'imainun achúshi 'uxēn 'uí 'ibúcēbēma, piti 'aíma 'ain, unicama 'acēñuma 'iacēxa. ²⁶ Usai 'imainun 'itsa casunamēcē xanu 'aínbi ca raírima, Sidón cacē menu 'icē ēma, Sarepta cacē, anu 'icē casunamēcē xanu achúshi, ashia 'aquinun Nucēn Papa Diosan Elías xuacēxa. ²⁷ 'Imainun ca Eliseonēxribi an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē 'iacēxa. Axa anu 'ain ca an nami chēquímicē 'insínñu uni 'itsa a nētēnu 'iacēxa. 'Itsa 'aínbi ca Siria cacē menu 'icē uni achúshi, Naamán cacē, ashí Nucēn Papa Diosan 'amicēxun Eliseonēn aín nami upí 'itēcēnun 'imiácēxa.

²⁸ Jesusan usaquin cacēxun cuati ca anu 'icē unicamax xuamati ami nishacēxa. ²⁹ Nishi niruquin ca a ēmanua chíquinbianquin anua a ēma 'icē matá chairucē sēñēncēnu anuxun titicacatsi quixun Jesús buáncancēxa. ³⁰ Usaquin sinánquian buáncancēxibi ca Jesús a unicama nēbētsinuax atu ēbiani cuancēxa.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pēxcüa
(Mr 1.21-28)

³¹ Nazaretnuax cuanx ca Galilea menu 'icē ēma itsi, Capernaúm, anu cuancēxa. Cuanx bēbatancēxun ca anun ñu mēetima nētēn anua judíos unicama timēti xubunu atsinxun, anu 'icē unicama bana 'unánmiácēxa. ³² An xuá 'ixun ca Jesusan Nucēn Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancēxa. Usai banaia cuati ca anu 'icē unicamax ratuti —usa bana cuacēma cananuna 'ai —quíax quíacēxa.

³³ Usa 'ain ca anu uni achúshi ñunshin 'atimañu 'iacēxa. Usa 'ixun ca munuma cuēncēnquin ēsaquin cacēxa: ³⁴ —Jesús Nazaretnu 'icē, ¿min caina nu uisoti 'ain? ¿Mix caramina nu cēñui uan? 'Ēn cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucē, a 'ain.

³⁵ Quia ca Jesusan cacēxa:

—Ca nētēt. Ēnē uninuax ca chíquít.

Usaquian cacēx ca ñunshin 'atima a uni menu nipacēmi, anu 'icē unicaman ismainunbi, chíquíacēxa, uisabi oíma. ³⁶ Usoia isi ca anu 'icē unicamax ratuacēxa. Ratuti ca atúxibi canani quíacēxa:

—¿Uisa bana cara ēnēx 'ic? Ēnē unix ca ñunshin 'atimanēnbia cuaisabi oi cushin banaia. Uninuax, ca chíquít, quixuan cacēx ca chíquitia.

³⁷ Usoquian Jesusan 'acē ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icē unicamainshima a 'úrama 'icē menua 'icē ēmacamanuxunribi camaxunbi chaniocēxa.

Simón Pedronēn nachia Jesusan pēxcüa
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Anua judíos unicama timēti xubunuax cuanx ca Jesús Simonan xubunu bēbai anu atsinacēxa. Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insían, anu 'icē unicaman —Simonan nachi caramina nu pēxcuxuntima 'ai —quixun cacēxa. ³⁹ Cacēx anua racacēnu cuani, ami bēsui ñanáquian, aín 'itsis nētēnun cacēxēshi ca Simonan nachi pēxcúacēxa. Usaquian Jesusan 'acēxēshi pēxcuti niruxun ca atu pimíacēxa.

Uni itsicamaribia Jesusan pēxcüa
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Bari cuabucëbëa bëbaquishbucëbëtan ca a ëmanu 'icë unicaman, uni 'insincëcama bëtsi bëtsi 'insinñu an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. Bëia ca camabi, aín mëcënan ramëquin, pëxcüacëxa. ⁴¹ Ñunshin 'atimanëxribi ca 'itsa uni 'insincënuax chiquiacëxa. Chiquiti munuma cuëncëni ca quiacëxa:

—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.

Quiabi ca Jesusan —ca nëtët —caquin ñunshin 'atima banamiquinma nëtëmiacëxa. Atúxa Jesús ax ca Cristo, a Nucën Papa Diosan xucë a 'icë quixun 'unáncë 'aíshbi usai quiti ca Jesús cuëëanma 'icën. Usa 'ain ca atúxa quiabi nëtëmiacëxa.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan (Mr 1.35-39)

⁴² Usoquin 'oonx ca pëcaracëbë Jesús Capernaúmnuax cuanx anu uni 'icëma menu bëbacëxa. Axa cuancë a caxu a baribiani cuanx ca Capernaúmnu 'icë 'itsaira uni anua Jesús 'icë anu bëbaquin a mëracëxa. Mëraquin ca —nu ëbiani camina cuantima 'ai —quixun cacëxa. ⁴³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uicamax cara 'ëmi catamëtia acama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imia quixun camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë xuaxa. Usa 'ixun cana mitsuishima, camabi ëmanu 'icë unicamaribi a bana ñuixuni cuanti 'ain.

⁴⁴ Usaquin ca Jesusan an Capernaúmnu 'icë unicama cacësabi oquin, Galilea menu 'icë ëmacamanu cuanxun, anua judíos unicama timëcë xubuca-manuxun uni bana ñuixuancëxa.

5

Jesusan 'amicëxuan unin tsatsa 'aisamaira bia (Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Parúnppa Genesaret cuëbía Jesús 'ain ca Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuaisa tani 'aisamaira uni chëcáisaira oquin tsitsiruacëxa. ² Usoquian chëcáisaira ocëxun ca manë nunti rabë, uniñuma, parúnppa cuëbi masi 'urama təcërecacë isacëxa. Isanan ca an tsatsa bicë aín 'ibu rabë an anuax 'ibúxun atun rica chucaia isacëxa. ³ Iscëxa anua 'icë manë nunti achúshinëx Simónan 'ain, anu 'iruquin ca Jesusan 'uriratsua buánun quixun Simón cacëxa. Cacëxuan buan, anu tsóbuxun, ca Jesusan baca cuëbía timëcë unicama bana ñuixuancëxa. ⁴ Ñuixunquin sënëontancëxun ca Jesusan Simón cacëxa:

—Baca nëbëtsi 'uri ca manë nunti buánxun anuxun rican.

⁵ Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—Cananuna 'uxti tëaquin tsatsa biquinmabi 'uran ricánëtin. Usa 'aínbi cana minmi 'ë cacëxun 'ën rica saracatëcënti 'ain.

⁶ Usoquin Jesusan cacëxun aín rica saracaquin bacanu nëpúquin ca tsatsa 'aisamaira biacëxa. Bicëxa tsatsa 'aisamaira 'ain ca aín rica tëatisa 'iacëxa. ⁷ Usaia 'ia isquin ca Simónbëtan abë 'icë unicaman nunti itsinua 'icë unicama mëcënan sanánquin —nu ca 'aquini ut —quixun cacëxa. Cacëx uxun ca camaxunbi tsatsa biquin puruquin nanëntüsaira oquin a manë nunti rabë buácacëxa. ⁸ Usoquian 'aia isi ratúquin ca Simón Pedronën aín bëmánon rantin purúnquin —'ëx cana 'uchañu uni 'ain. Usa 'ain camina 'ë ëbiani cuanti 'ai —quixun Jesús cacëxa.

⁹ Simón Pedro 'icësaribiti ca abë 'icë unicama atun bicë tsatsacama isi ratuti uisa uni cara Jesús 'icë quixun sinani sináncasmacëxa. ¹⁰ Jacobo 'imainun Juan, Zebedeonën bëchicë, an Simón Pedrobëtan tsatsa bicë, axribi ca ratuti sináncasmacëxa. Sináncasmaiabi ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. Mix an tsatsa bicë uni 'ixunbi camina bërl' 'ën 'imicëxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni 'ëmi sinánmiti 'ain.

11 Usaquian Jesusan cacëxun menu aín nunti rabë rancatancëxun a ëbiani ca ami sinani Jesús bë cuancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

12 Jesús a Galilea menu 'icë ëma achúshinu 'ain ca axa an aín nami chëquimicë 'insinan 'aisamaira oquin aín nami chëquimicë uni anu 'iacëxa. A unin ca a mërai a tanáin rantin puruni bëúnpuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

13 Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.

Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa. 14 Usaria pëxcütia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina mín nami pëxcucë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcüa quixuan camabi unin 'unánun.

15 Usoquian Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —quixun canbi ca camaxunbi Jesusan 'acë ñucama 'imainun a 'insíncë uni pëxcucë aribi ñuiquin chanioçëxa. Usaquian chanioçëbë ca 'aisamaira uni Jesusan bana ñuixunia cuaisa tani anu Jesús 'icënu riquiancëxa. 'Insíncë unicamaxribi ca a pëxcunun quiax anu riquiancëxa. 16 Usaía ucëbëbi ca Jesús anu uni 'icëma menu aín Papa Dios bë banai cuancëxa.

Nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

17 Nëtë itsían xubunuxun Jesusan bana ñuixuncëbë ca fariseo unicama 'imainun an Moisés nën cuënëo bana uni 'unánmicë unicamaribi anu tsóçë 'iacëxa. Acamax ca Galilea menu 'icë ëmacama 'imainun Judea menu 'icë ëmacama 'imainun Jerusalénuaxribi ricuatsincë 'iacëxa. Usa 'ain ca bana ñuixuanan 'insíncë unicama pëxcunun Nucën Papa Diosan cushioçë Jesús 'iacëxa. 18 Jesusan bana ñuixunmainun ca raírinën uni achúshi ñucë niru-cuaínquinbi tancëma bacëtinu racácë bëacëxa. Bëquin ca sináncëxa, —xubunu atsínmiquin cananuna anua Jesús 'icë anu nanpáti 'ai —quixun. 19 Sináncëbëbi ca 'itsa unia tsitsíruan, anun atsínmiti 'aíma 'iacëxa. Atsínmicasmaquin ca tapitinën buáru xubu manánxun aín tapuacë a bërúaratancëxun anun aín bacëtinën bëpáquin, anu 'icë unicama nëbëtsi, Jesusan bëmánon nanpácëxa. 20 Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Mín 'uchacama ca tërëncë 'icën.

21 Usaquian caia cuaquin ca an Moisés nën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman sináncëxa: ¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Ax ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë uninbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.

22 Usaquian sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? 23 'Ën cana uni ñucë —mín 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca cuantan —quixunribi cati 'ain. 24 Nucën Papa Diosan cushíni 'ën ënë uni pëxcüa isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa:

—Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacëti bibiani min xubunu cuantan.

²⁵ Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca Nucën Papa Dios rabibiani aín xubunu cuancëxa, anu 'icë unicaman ismainunbi. ²⁶ Usaí niruquiani cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi —ësa ñu cananuna isáma 'ai —quiaux quicancëxa.

*Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)*

²⁷ Usaquin 'atancëx anuax cuanquin ca Jesusan Leví cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëraccëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

²⁸ Cacëxëshi niruquiani ca aín 'ati ñucama ëbiani Jesús bë cuancëxa.

²⁹ Jesús bë cuantancëxun ca Levitan, Jesús cëñun aín 'unánmicë unicamaribi canan piti 'itsa 'amitancëxun aín xubunuxuan abëtan pi unun 'itsa uni camicëxa. Camicëx uxun ca Levísaribi 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun usa uni raíriribi, camaxunbi Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan mesanu tsóxun piacëxa. ³⁰ Usaría isquin ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman atu 'atimaquin ñuiquin Jesusan 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicama raíribëtan pianan xëain?

³¹ Caia ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturuan a ronti cuëñima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturuan a ronti cuëñia. ³² Usaribiti cana an —'ëx cana upí 'ai —quixun sináncë unicama a 'ënan 'inun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën ñu 'atima acë cupí, 'ën nuitu upíma 'aish cana 'ëxbi upí 'ítima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni, upí 'inúxa sinanati 'ënan 'inun cai cana 'ëx uacën.

Uisacasquin cara aín 'unánmicë unicama samáquinma piia quixun Jesús ñucácan

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Usaí quia ca fariseo unicama 'imainun axa abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—Juanëan 'unánmicë unicaman ca bëtsi bëtsi nëtën Nucën Papa Dios bë banaquin pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman pianan xëain?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An bití xanua unin bití nëtën caramina pi unun camicëxa ucë axa abë nuibanancë unicama masá nuituquian pima 'inun 'imiti 'ain? Camina 'imitima 'ain. ³⁵ Ësa ca. An xanu bití unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëñia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

³⁶ Usaquin canan ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca aín chupa ió tëaima, anun aín chupa xëni cëxëti. Tëaquin aín sani bicëx ca chupa ió ax 'atimatia. 'Imainun ca a chupa iotan sanix chupa xëni iscësama 'ia. ³⁷ Ësaribi ca. Ui uninbi

ca ñuina xacá anu 'unpax chumusa oquin 'acé, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacé 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacé ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubincé ñu ax tutuqui nëtëtia.

³⁸ Usa 'ain ca ñu chëcacé ñuina xacá chumusa oquin 'acé iónushi 'aruti 'icën.

³⁹ Bërâma chëcacé ñu 'axun —ax ca upí 'icé —quixun sinánquin ca unin bëría chëcacé ñu 'aisama tania.

Usaquin ca Jesusan cacëxa.

6

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru bia

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Anun ñu mëëtima nëtëan Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icé bain cuancëbë, abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcëcë sirícaquin biquin, mëcënan shuquicëxa aín ënxë xucatia piacëxa. ² Usoia isquin ca fariseo raírinën atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?

³ Atúan aín 'unánmicë unicama usoquin caia cuaquin ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicam-abëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain? ⁴ Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icé pán. Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'inancëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icé unicama anribia pinun 'inancëxa. ⁵ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icé quixun uni cati 'ain.

Jesusan aín mëcën bamacë uni mëpëxcüa

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Anun ñu mëëtima nëtë itsin, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun ca Jesusan anu 'icé unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunmainun ca aín mëcën mëqueu bamacë uni achúshi anu 'iacëxa. ⁷ A uni isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman, anun ñu mëëtima nëtën caraisa uni pëxcuia quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bërúancëxa. ⁸ Usaquian sináncania 'unánquin ca Jesusan aín mëcën bamacë uni cacëxa:

—Nëri ai ca nëbétsi ënu niracët.

Cacëx nirucuatsini ca anu niracëacëxa. ⁹ Anua nimainun ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama cacëxa:

—Ësaquin cana mitsu ñucatin, ¿anun ñu mëëtima nëtën cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin uni itsi 'insincë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isëshiti 'ic?

¹⁰ Ësaquin caxun atu ñachatacëxun ca Jesusan aín mëcënmi ñucë uni cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa. ¹¹ Usaquian 'aia isi xuatemati nishi ca uisa caranuna Jesús oti 'ai quiax 'esënnani canancëxa.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísa

(Mt 10.1-4; Mr 3.19)

¹² Usa 'ain ca aín Papabë banai Jesús matánu cuancëxa. Cuanancëx ca imë 'uxti tëai abë banacëxa. ¹³ Usai bananëquin ca pëcaracëbëtan axa ami sináncë unicama timëxun, mëcën rabë 'imainun rabë caísqin —ëncëmax

ca 'ën 'unánmitancëxun uni bana ñuixunun 'ën xuti 'icë —quixun cacëxa. ¹⁴Acamax ca 'iacëxa Simón 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë, a 'imainun aín xucën Andrés, a 'imainun Jacobo 'imainun Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵Mateo, Tomás, acama 'imainun Jacobo, Afleonën bëchicë, 'imainun Simón axa judíos unibun rabanan nëëti banacë, ¹⁶a 'imainun Judas, Jacobonën bëchicë, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni binun 'inan, acama 'iacëxa.

'Itsa uni Jesusan 'unánmia
(Mt 4.23-25)

¹⁷'Unánminuxun a unicama caístancëx ca matánuax taramëcëbutancëx me sapánu 'iacëxa. Anu ca 'aisamaira uni Jerusalén, 'imainun Judea mecamanuaxribia ucë 'iacëxa. 'Imainun ca Tiro, Sidón a ëma rabé 'urama 'icë me parún papa rapasu, anu 'icë menuaxribia ucë 'iacëxa. ¹⁸Acamaxa Jesusan bana ñuia cuati timëcamë'ëomainun ca 'insíncë unicamaxribi Jesusan pëxcunun quiax uacëxa. Timëtia pëxcüanan ca Jesusan ñunshin 'atimanën ubiocë unicamaribi pëxcüacëxa. ¹⁹Jesusan aín cushímbi 'itsa uni pëxcucë cupí ca anu 'icë 'insíncëcaman —'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun sinani a ticanux tsitsíruacëxa. Usaía 'ia ca Jesusan 'insíncë unicama pëxcüacëxa.

Utsai 'i cara uni cuënti 'icë quicë bana
(Mt 5.1-12)

²⁰Usa 'ain ca ami bësuquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa: —Mitsux ñuñuma 'aishbi 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'aish aín nëtënu 'iti 'imicë cupí camina chuámarua tani cuëenin. ²¹Mitsux 'acëñuma pananquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúxmi panani bënëaxma 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'inánti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani camina chuámarua tani cuëenti 'ain.

Masá nuituti iníbi camina Nucën Papa Diosanbi ca 'ë cuëenun 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua tani cuëenti 'ain.

²²Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën bana cuacë cupí unin mitsumi nishanan, mitsu cuëenquinma 'atimaquin ñuianan, mitsun anëmibi 'atimati banacëxbi camina chuámarua tani cuëenti 'ain. ²³Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca an mitsu 'atimocë unin raracaman, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxa. Usaquin 'unani camina unin 'atimocëxbi —Nucën Papa Diosan ca nu sinánxunquin aín nëtënu abë upiti tsónun nu 'imiti 'icë —quixun sinani, chuámarua tani cuëenti 'ain.

²⁴Usa 'aínbi camina ñuñuira 'aish mitsux, usabii 'inuxmabi ashiti mitsun ñu cupí cuëencë 'aish, Nucën Papa Diosan nëtënuax cuëenti 'aishbimi cuëencëma cupí masá nuituirati 'ain.

²⁵Pitiñu 'imainun camabi ñuñu unicama, anúnmi mitsux pitiñuma 'ianan ñuñuma 'iti nëtë ca uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirati 'ain.

Usaribiti mitsux bërí 'ëmi sinanima cuëeni cuaicë 'aínbi ca anúnmi mitsux rarumati inti nëtë uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirai inti 'ain.

²⁶Unicaman mitsu rabicëxbi camina masá nuituti 'ain. Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca atun raracaman an Nucën Papa Diosan bana isa quixun uni paránquin bana ñuixuncë unicama rabiácëxa.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana
(Mt 5.38-48, 7-12)

²⁷Canan ca ésaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa: —Usai 'iti 'aínbi cana 'ën banami cuatia ésaquin mitsu cain, axa mimi nishcë unicama camina nuibati 'ain. Nuibanan camina ax 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

²⁸ Axa mimi 'atimati banacë unicama camina Nucën Papa Dios a ami sinánun 'aquinun ñucáxunti 'ain. Ñucánan camina an mi 'usáncë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ²⁹ Mia 'atimocëxunbi camina ami nishquin aribi 'atimotima 'ain. Ésa ca. Mia bêtáshcacëxun camina 'aisa tania amoribia mi bêtáshcanun 'amiti 'ain. Mín cutúan unin mi bicuancëxun camina biisa tania mín camisetaribia binun bimiti 'ain. ³⁰ An mi ñu 'inánun quixun ñucácë uni a camina 'inánti 'ain. An mín ñu buáncë uni a camina mín ñu bëxuntécënun quixun catima 'ain. ³¹ Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëëncë, usaribi oquin camina mín bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain.

³² An mitsu nuibacëma uni nuibatima 'ianan an mitsu nuibacë unicaishi nuibacë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an a nuibacë uni nuibananquinia. ³³ An mitsu 'aquincëma uni 'aquintima 'ianan an mitsu 'aquincë unicamaishi 'aquincë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an 'aquincë uni 'aquiananquinia. ³⁴ Mitsun —a unínribi ca 'ë ñu 'inánti 'icë —quixun sinánquin an ñucácëxun ñu 'ináncë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'uchañu uni itsían ñucácëxun ñu 'inania, —an ca 'ëribi ñu 'inánti 'icë —quixun sinánquin. ³⁵ Usa 'aínbi camina mitsun axa mitsumi nishcë uni nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. Unían mitsu ñu ñucácëxun camina —aribi ca 'ë 'inántima 'icë —quixun 'unánquinbi, 'inánti 'ain. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Dios, manámi 'icë, an cuëënun mitsu 'imiti 'icën. Mitsun usaquin 'ai camina aséribi aín bëchicë 'aish an sináncësaribi oquin sináncë 'iti 'ain. An ca uni 'aisama 'imainun an —asábi ca —quixun a cacëma uni aribi ñu 'inánan 'aquinia. ³⁶ Nucën Papa Diosan unicama 'aquinsa tanquin nuibacësaribi oquin camina mitsúnribi unicama mitsua nuibacëxunmabi nuibati 'ain.

—Unían uni itsi 'uchoxma 'inun —Jesusan ñuia
(Mt 7.1-5)

³⁷ Bëtsi uni ami manánquin 'uchocëma 'icë ca Nucën Papa Diosan mitsuribi 'uchotima 'icën. 'Imainun ca 'uchoquinmi uni, bëtsi uni castícanmicëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsuribi 'uchoquin castícantima 'icën. Uni itsíxa mitsumi 'uchacëxunbi camina abë mëníonanquin manumiti 'ain. Usoquin 'aími unibë mëníonania ca Nucën Papa Diosan mitsux ami 'uchacëxunbi mitsun 'ucha tërénquin manuti 'icën. ³⁸ Uni itsi camina ñu 'inánti 'ain. Mitsúnmi uni itsi ñu 'inánan 'aquincë 'icë ca Nucën Papa Diosan mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icën. Mitsúnmi 'inánan uni itsi 'aquincësaribi oquin ca an mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icën. Unían uni itsían 'ináncëxun aín burasanu tsëncaquin ñu purucësamaira oquin ca Nucën Papa Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icën.

³⁹ Uisa unin cara uni itsi 'aquinti 'icë quixun 'unánmiquin ca Jesusan bana itsi ñucësoquin ésaquin cacëxa:

—¿Bëxuñu unin cara bëxuñu uni itsi anun cuanti bai 'unánmiti 'ic? Buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima a rabëtaxbi aman cuanx quininu nipacëti 'icën. ⁴⁰ Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni 'unáncësaribi oquin 'unanima. Usa 'aínbi ca an ñu 'unánmicë unían 'unánmicëxun ñu 'unántancëx asaribi 'iti 'icën.

⁴¹ Bëtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icëbi sinanman. Ésa ca. Bëtsi uníxa aín bëru xamënu i sani chamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bëru xamënu 'icësa 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi unin bëru xamënu 'icë i sani chamaratsu

a sinánquinbi axa mitsun bēru xamēnu 'icē i mo sinaniman? ⁴² ¿Mitsun bēru xamēnu 'icē i mo mēnioquin bicēma 'ixun caramina uisa cupí —i sani chamaratsu min bēru xamēnu 'icē camina 'ē bimiti 'ai —quixun bētsi uni cati 'ain? Mitsun pain mitsun bēru xamēnu 'icē i mo a bitancēxun camina upí oquin isquin bētsi uni ain bēru xamēnu 'icē i sani chamaratsu bixunti 'ain.

Uisa i cara quixun ca ain bimi isquin unin 'unánti 'icē quicē bana
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Ēsaquinribi ca Jesusan ain 'unánmicē unicama cacēxa:

—Ēsaribi ca. Ain íxa upí 'ain ca ain bimi 'aisama 'ima. Ain íxa xanāncē 'aish 'aisama 'ain ca ain bimix upí 'ima. ⁴⁴ Ain bimi isquin ca unin 'unánti 'icēn, a i cara upí 'icē, cara 'aisama 'icē quixun. Cuti bimi a ca ain bimi cutima i an tuaíma. ⁴⁵ Iisaribi ca uni 'icēn. Ain nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raírí unix ain nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. Unix ca ain nuitu mēúa sināncēsaribi oí ain cuēbitan banaia.

—Ēsa ca —quixuan Jesusan rabē xubu ñuía
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ¿Uisacasquin caramina —mix camina 'ēn 'Ibu 'ai —quixun 'ē caquinbi 'ēn mitsu cacēsabi oquin ñu 'aíman? ⁴⁷ An 'ēmi sinánquin 'ēn bana cuanan a bana quicēsabi oquin 'acē uni ax cara uisa 'icē quixun cana mitsu cati 'ain. ⁴⁸ Ax ca unían xubu 'ati, anu itá nitsinti nēmíonquin me naēcē usaribi 'icēn. 'Uí 'ibúcēbēa baca 'itsaira 'ēia ami ain bai tucanquicēbēbi ca a xubu upí oquin 'acē 'aish shaíquima. ⁴⁹ Usa 'aínbi ca an 'ēn bana ain pabitan cuaxunbi a bana quicēsabi oquin 'acēma uni ax ca an masinu xubu 'acē unisaribi 'icēn. 'Uí 'ibúcēbē, baca 'itsaira 'ēi, ami ain bai tucanquicēbē ca a xubu puxucuti 'icēn. Usai 'i ca ain itácamaribi tsasíbuti 'icēn.

7

Romanu 'icē capitán Jesusan pēxcüa
(Mt 8.5-13)

¹ Unicaman cuanun bana ñuixuntancēx ca Jesús Capernaúm ēmanu cuancēxa. ² Capernaúm anu ca Romanu 'icē capitán achúshi 'iacēxa. An a capitán ñu mēēxuncē unix ca an nuibairacē 'aishbi 'insíanx bamatisa 'iacēxa. ³ Usa 'ain ca —an uni 'insíncē pēxcuti, Jesús, ax ca uaxa —quíaxa raírí unicama quia cuaxun, capitanēn judíos caniacēcē uni raírí ñucáquin cacēxa:

—Jesúsnu cuanquin camina an 'ēn ñu mēēxuncē uni pēxcüa unun 'ē caxunti 'ain.

⁴ Cacēx cuanxun ca capitanēan cacēsabi oquin Jesús cacēxa. Caxun ca ēsaquinribi cacēxa:

—A capitán ax ca upí uni 'icēn. Mínmi ain uni a pēxcuxunti ca asábi 'iti 'icēn.

⁵ An ca nuxnu judíos unibu 'icē nu nuibaquin nuxnu anu timēti xubu nu 'amixuanxa.

⁶ Usaquian cacēx ca Jesús atubē cuancēxa. Cuanquían ain xubu raro-biancēbētan ca capitanēn ain 'unāncē uni raírí xuquin ēsaquin Jesús camiacēxa:

—Míxmi 'ēsamaira 'ain cana mibē sēnēnma 'ixun 'ēn xubunumi unun mi camiman. ⁷ Usa 'ixun cana mi isi cuanti 'ixunbi judíos uni caniacēcēshi mia canun can. 'Ēn unimi 'ē pēxcuxuni unun quixun mi camixunbi cana mi camitēcēnin, anuaxbimi 'ēn unia pēxcunun quiax quinun. ⁸ Cana 'unan min banáxbi ca cushi 'icē quixun. 'Ēn cana 'apun 'ē cacēsabi oquin 'ain. 'Ēn

suntárucamanribi ca 'ën bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —quicëbëshi pëxcúti 'icën.

⁹Usaía capitanën xucë unicama quia cuati cuëëni cuainacëquin ca Jesusan an ñuibiandë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia cana judío uni achúsibi ca 'ën bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —hibi iscëma 'ain.

¹⁰Usaía 'icëbë xubunu cuantëcëenquin ca capitanëan xucë unicaman a ñu mëëxuncë uni asábi 'icë, pëxcúcé isacëxa.

Casunamëcë xanun tuá bamacëbi Jesusan baísqumia

¹¹Itsama nëtë 'icëbë ca Naín cacë ëmanu Jesús cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uniribi abë cuancëxa. ¹²Cuanx Naín ëmanu bëbaquin ca uni bamacëa, chupan rabúncë, bacëtinën buáncania isacëxa. A unin titax ca tuá itsiñuma 'ianan casunamëcë xanu 'iacëxa. Abë ca 'aisamaira uni Naín ëmanuax a catícabiani cuancëxa. ¹³A isquin nuibaquin ca Jesusan a xanu cacëxa:

—Íánxma ca 'it.

¹⁴Caí anu cuanquian anun buáncë bacëti mëëcëbë ca an a buáncë unicamax niracëacëxa. Niracëcëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—Bëná uni, cana mi cain, ca nirut.

¹⁵Usaquin cacëxëshi ca bamacë uni baísqi tsóracëti banacëxa. Usai 'icëbëtan ca Jesusan —ca asábi 'icën, ca mibë 'itëcënti 'icë —quixun aín tita cacëxa. ¹⁶Usaía 'ia isi ratuti racuëtibi cuëëni ca unicamax Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni aira ca ënëx 'icë —quianan ca —Nucën Papa Diosaxbi ca aín unicama 'aquini uaxa —quiacëxa.

¹⁷Usaquin Jesusan 'acëa chanioia ca Judea menu 'icë unicama 'imainun axa Judea 'urama 'icë menu 'icë unicamanribi cuacëxa.

An uni nashimicë Juanëan aín uni rabë Jesúsnu xua (Mt 11.2-19)

¹⁸Usa 'ain ca Jesusan 'acë ñucama ñuiquin aín 'unánmicë unicaman Juan cacëxa. ¹⁹Cacëxun ca Juanën aín uni rabë Jesúsnu cuantánun xuquin ësaquin ñucáquin catánun quixun cacëxa: ¿Mix caramina asérami axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Ama mix 'ain caranuna bëtsíxa uti caínti 'ain? ²⁰Usaquin canun quixun xucëx cuanx bëbaquin ca Jesús cacëxa:

—Juan an uni nashimicë an ca mi ñucánun quixun xuquin ësaquin mi canun quixun nu caxa: ¿Mix caramina asérami axa utinu nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti caínti 'ai? —quixun.

²¹Juanën xucë unicamaxa anu 'ain ca Jesusan 'itsa uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimanën ubiöcë unicamaribi pëxcüanan bëxuñu unicamaribi bëpëxcüacëxa. ²²Usaquin 'axun ca Juanën a ñucánun quixun xucë unicama Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu uníbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxri ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquimicë 'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísqia, ñuñuma unínrubi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iëti bana cuatia. ²³Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë

quima ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëënia, quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

²⁴ Juan, an uni nashimicë, an xucë unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë, Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutisha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën? ²⁵ ¿Ax usama 'ain caramina uisa uni isi cuancën? ¿Upíra 'aísha cupíra chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíra 'aísha cupíra chupa pañucë 'ianan uisa ñu cara cuëënia a ñuñu unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia. ²⁶ ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iasamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën. ²⁷ Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaiás cuëñëomiacëxa, ësai quicë:

A caxu mi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.

²⁸ Usaquin cuëñëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iasamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iixa. Usa 'ain ca a unicama 'iasamaira Juan 'icën. Usa 'ainbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iasamaira 'icën.

²⁹ An Jesús Juan ñui quicë bana cuacë unicama, 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaribi a Juanën nashimicë, acamax ca —Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca asábi 'icë —quiax quiacëxa. ³⁰ Acamaxa usai quicëbëbi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman, Juanën bana cuaisama tani an nashimicë 'iti cuëñcëma 'ixun, Nucën Papa Dios cuëñcësa oi 'iisama tanquin Jesusan banaribi cuaisama tancëxa. ³¹ Juan ñuiquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—¿Ënë nëtënuu bërí bucuçë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. ³² Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timécë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia: Cuai chirini cuëñun nun paca banocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan. ³³ Usaribi ca ënë nëtënuu bucuçë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mescú picëma 'ianan vino xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa. ³⁴ Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania quixun. ³⁵ Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xuá, an 'acë ñucamax asábi 'icën. —Usa ca —quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Fariseo uni, Simón, aín xubunu Jesús 'ia

³⁶ Fariseo uni achúshi aín anë Simón, an aín xubunuxun abëtan pi unun cacëx cuanx ca Jesús aín xubunu atsíntancëx abëtan pi tsoócëxa. ³⁷ Anua 'ain ca a ëmanu 'icë xanu achúshi 'uchañu, —Jesusan ca fariseon xubunuxun piia —quixuan ñuicania cuati, xaxu 'acënu 'arucë sanuira 'inínti ro a bëi

uacëxa. ³⁸ Uxun ca a caxu uax aín taë 'icë anu nitsax inquin aín bëun Jesusan taënu tuscaquin tachabocëxa. Usaquin 'aquin ca aín bunbi tatërëanan tatsucucaquin 'inínti ron 'acëxa. ³⁹ Usoia isquin ca fariseo uni an Jesús pi unun cacë, an sináncëxa: Ënë unix asérabi an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ixun ca uin cara a tamëëtia quixun 'unánan an tamëëcë ax cara uisa xanu 'icë quixun 'unántsiánxa. Ënëx ca xanu 'aisama 'icën. ⁴⁰ Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Simón, cana mi achúshi ñu caisa tanin.

Cacëxun ca cacëxa:

—Asábi ca, 'ë ca cat.

⁴¹ Cacëxun ca Jesusan ësaquin Simón cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ca uni rabëtan curíqui ribíanxa. Achúshinën quinientos curíqui ribínmainun ca bëtsin cincuenta curíquishi ribíanxa. ⁴² Ribínxunbia cupiocëxunma oquin ca a unín an ribíncë uni rabë a caxa: 'Ëmi cupiocëxmabi ca asábi 'icën, cupioima camina cuanti 'ain. Simón, çusa 'ain cara min sináncëx a uni rabë uinu 'icëxira bëtsix 'icësamaira oi a ribíncë unimi sinani cuëënti 'ic?

⁴³ Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—'Ën sináncëx ca an 'itsaira curíqui ribíncë, ax bëtsíxa 'icësamaira oi a unimi sinánti 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca.

⁴⁴ Usaquin cai ami bësuquin xanu isquin ca Jesusan Simón cacëxa:

—¿Ënë xanúan 'aia caina isin? 'Ëx min xubunu atsiniami anun 'ëx tachucanun min 'unpax 'inaniamabi ca ënë xanun aín bëunan tachaboxun aín bun 'ë tatërëanxa. ⁴⁵ Minmi bëtsucucacëmabi ca an 'ëmi sinánquin ënquinma 'ë tatsucucaxa. ⁴⁶ Minmi xënin 'ën maxcá 'acëmabi ca an 'iníntisa xënin 'ën taë 'axa. ⁴⁷ Usa 'ain cana mi cain, an 'itsaira 'ë nuibatia isquin camina 'unánti 'ain, aín 'ucha 'itsaira 'aishbi ca tërëncë 'icë quixun. An, 'ën 'ucha ca 'itsamashi 'icë quixun sináncë uni, ax ca aín 'ucha tërëncë 'aishbi 'itsamashi 'ë nuibatia.

⁴⁸ Ësoquin Simón catancëxun ca Jesusan a xanu cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.

⁴⁹ Usoquian Jesusan caia cuati ca axa abë tsócë unicamax ratuti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Anbi ca 'ucha tërënia.

⁵⁰ Usaía cananmainun ca Jesusan a xanu cacëxa:

—'Ën min 'ucha tërënti sinani 'ëmi catamëti camina min 'ucha tërëncë 'ain. Chuámashi 'aish camina cuanti 'ain.

8

An Jesús ñu 'axuan xanucama

¹ Usotancëxun ca Jesusan ëma chacamanu 'imainun ëma chucúmaracamanuribi cuanquin, anu 'icë unicama bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca —anúan Nucën Papa Diosan 'ëmi catamëtia uni ainan 'imiti nëtë ca uaxa —quixun caquin upí bana unicama ñuixuancëxa. Usocebë ca aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë, acamax abë niacëxa. ² 'Imainun ca bëtsi bëtsi xanu ñunshin 'atimañu 'icëbia pëxcucë, acama 'imainun bëtsi bëtsi xanu 'insíncë 'icëbia pëxcucë, acamaxribi Jesús bë niacëxa. Acamax ca María, aín anë itsi Magdalena, anuaxa mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atima chiquicë, ³ a 'imainun Juana, Chuza, an Herodes 'aquincë

uni aín xanu, a 'imainun Susana, acama 'imainun an Jesús ñu 'inánquin 'aquincē xanu raíriribi 'iacēxa.

Bana itsi ñuicēsoi an ñu 'apácē uni ñuicē bana
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Usa 'ain ca 'aisamaira uni Jesús nēbētsiorati timēcāmē'èocēxa. A unica-max ca 'itsa ēmanuax anu riquiancēxa. Usaía 'icēbētan ca Jesusan bana itsi ñuicēsoquin ēnē bana ñuiquin ēsaquin cacēxa: ⁵—An ñu bēru 'apácē uni ca aín naēnu 'apáquin ñu bēru sacai cuanxa. Sacacēx ca raírinēx bainu nipacēxa. Nipacēcē ca unin amáxa. Usa 'icē isbētsini uxun ca ñuina pēchifunēn 'eaxa. ⁶ Raírinēx ca maparañu menu nipacēxa. Nipacēax coóxbi ca a mexa cēxtúma 'aish chabáma 'ain chushiaxa. ⁷ Raírinēx ca muxañu menu nipacēxa. Nipacēax coi ca 'iruaxa. 'Iruunbi ca muxan abē coquin mapurucēxun tuacēma 'icēn. ⁸ Usa 'aínbi ca raíri ñu bēru ax me upínu nipacēxa. Nipacēax coi canitancēxun ca upí oquin tuaxa. Tuacēx ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iixa.

Usaquin catáncēxun ca Jesusan munuma banaquin cacēxa:

—An aín pabitan ēnē bana cuacē unin ca aín nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicēsoquin bana ñuicēxa quicē bana
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Uisai quicē cara ñu bēru 'apácē ñui quicē bana 'icē quixun ca aín 'unánmicē unicaman ñucácēxa. ¹⁰ Ñucácēxun ca Jesusan ēsaquin cacēxa:

—Uní itsían 'unániamabi camina mitsun Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun an 'unánmicē ñu 'unanin. 'Ēn 'aia isquin ca atun 'en cushi Nucēn Papa Diosan 'ē 'inancē a sinanima. Atun pabitan 'ēn ñuixuncēxun cuaquinbi ca uisai quicē cara quixun 'unanima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicēsoquin bana ñuixunin.

Uisai quicē cara an ñu 'apácē uni ñui quicē bana 'icē quixuan Jesusan ñuia bana
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Caxun ca Jesusan cacēxa:

—An ñu 'apácē uni ñui quicē bana ax ca ēsai qui quicē 'icēn: Ñu bēru 'apácēsaribi ca Nucēn Papa Diosan bana 'icēn. ¹² Anúan uni nicē me iru anu nipacēcē ñu bēru, asaribi ca bētsi bētsi uni 'icēn. Aín pabitan cuaquinbia — asérabi ca usa 'icē — quixun sinancēbēma anu uxun ca a bana aín nuitu mēu sinani Nucēn Papa Diosan 'inux iéaxma 'inun quixun uni ñunshin 'atimanēn 'apun manumia. ¹³ Maparañu me bēxbánua ñu bēru nipacēcē usaribi ca raíri uni 'icēn. A unicaman ca Nucēn Papa Diosan bana cuati cuēnquin — a bana quicēsabi oi cana 'iti 'ai — quixun aín nuitunēn sinania. Sinánquinbi ca maparañu menu nipacēcē ñu bēru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun, Nucēn Papa Diosan bana 'acé cupí ami cuaianan ami nishquin unin 'atimocēxun, tēnēquinma a bana manuquin ēnia. ¹⁴ Muxañu menua ñu bēru nipacēcē usaribi ca raíri uni 'icēn. A unicaman ca Nucēn Papa Diosan bana cuaquin — a bana quicēsabi oi cana 'iti 'ai — quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ēnē menu 'icē 'ñuishi sinán 'itsa ñuñu 'aish cuēnti sinani, ñu bērúxa me chucu muxañu menuax aín bimi upiti pēcēcēma, usaribi a unica ma 'icēn. ¹⁵ Me upínua ñu bēru nipacēcē, usaribi ca raíri uni 'icēn. A unicamax ca Nucēn Papa Diosan bana asérabi cuacē 'ixun aín nuitunubi racanaquin upí oquin sinánquin, uisai cara ñu 'icēbētanbi ēnquinma a bana quicēsabi oquin 'aia. Atux

ca ñu bĕru me upĭnu nipacĕax cotancĕx canitancĕxun tuaia 'aisamaira bimiñu usaribi 'icĕn.

*Ca ĕsa 'icĕ quixun lamparĭn ñuicĕ bana
(Mr 4.21-25)*

¹⁶ Ēsaquinribi ca Jesusan cacĕxa:

—Uĭnu 'icĕ unĭnbi ca lamparĭn bimitancĕxun ñu tĕmú an bĕpánun nanan anu 'uxti tĕmúribi nantima 'icĕn. Usaquin 'aquinma ca axa xubunu atsíncĕ unicaman upĭ oquin isnun, anu lamparĭn nanti, anu nanti 'icĕn. ¹⁷ Uni itsin isnunma 'acĕ ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicĕ banacama abi ca 'unáncĕ 'iti 'icĕn. ¹⁸ An 'ĕn bana cuaquin a bana quicĕsabi oquin 'acĕ unĭ a ca 'ĕn bana itsiribia cuanun Nucĕn Papa Diosan 'unánmiti 'icĕn. Usa 'aĭnbi ca an 'ĕn bana cuaquinbi sináncĕma uni, a, an isa 'unánxa quixuan sináncĕ bana a camabi Nucĕn Papa Diosan manumiti 'icĕn. Usa 'aĭn camina mitsun cuacĕ banacama upĭ oquin cuaquin, a bana quicĕsabi oquin 'ati 'ain.

*Jesusan ca amia sináncĕ unicama aintsi oia quicĕ bana
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)*

¹⁹ Ēsaquian unicama bana ñuixuncĕbĕ aĭ ca aĭn tita 'imainun aĭn xucĕantu anua Jesús 'icĕnu bĕbacĕxa. Bĕbaibi ca 'aisamaira unĭan anua Jesús 'icĕ a tsitsirucĕ 'ain, a 'uriishi 'iacĕxa. ²⁰ 'Icĕ atu isquin ca unĭn Jesús cacĕxa:

—Mĭn titabĕ ca mĭn xucĕantu ĕman 'icĕn. Ca mĭ istisa tania.

²¹ Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Uicaman cara Nucĕn Papa Diosan bana cuanan aĭn bana quicĕsabi oquin 'aia, acamax ca 'ĕn tita 'imainun 'ĕn xucĕantu 'icĕn.

*Bĕchun 'imainun suñúan Jesusan nĕtĕmia
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)*

²² Bĕtsi nĕtĕan manĕ nuntinu 'irua ca Jesusan aĭn 'unánmicĕ unicama cacĕxa:

—Parúnppa 'ucĕ manan cuanun ca cuan.

Cacĕx ca cuancĕxa. ²³ Cuani ca Jesús nuntinu 'uxacĕxa. 'Uxánbi suñúan upĭ 'icuatsinquin bĕcaquin parúnppa bĕchuanĕcĕbĕ ca 'unpax manĕ nuntinu 'iru-acĕxa. ²⁴ Usaía 'icĕbĕ racuĕquin ca aĭn 'unánmicĕ unicaman Jesús bĕsúnquin munuma cacĕxa:

—Cananuna nanĕtin, ca bĕsut.

Cacĕx bĕsuquin ca Jesusan suñúan —ca nĕtĕt —canan bĕchúnribi —ca bucubut —quixun cacĕxa. Cacĕxĕshia suñúan nĕtĕishimainun ca baca bĕchúnribi nĕtĕacĕxa. ²⁵ Usoxun ca Jesusan aĭn 'unánmicĕ unicama cacĕxa:

—¿Nucĕn Papa Diosan ca nu bĕrúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

Cacĕx ratuti racuĕti ca atúxbi canancĕxa:

—¿Uisa unĭ cara ĕnĕx 'ic? An cacĕxun ca suñúanĕnbi, bacánbi aĭn bana cuatía.

*Ñunshin 'atimañu unĭ Jesusan pĕxcúa, cuchi bacamiquia
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)*

²⁶ Usaquiani Galilea me 'ucĕ manan cuantancĕx ca Gadara menu bĕbacĕxa.

²⁷ Bĕbatancĕx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu unĭ anu 'icĕ ĕmanuax ucĕ an Jesús mĕracĕxa. A unix ca 'itsa baritain ñunshin 'atimañu 'aish chupa pañuima 'ianan xubunu 'ima anu unĭ maĭncĕ anuishi 'icĕ 'iacĕxa. ²⁸⁻²⁹ 'Itsa oquian ñunshin 'atimanĕn 'amicĕxun ñu 'aia ca unĭn unĭ itsi ubíoxunma 'anun aĭn manĕ risin nĕacĕxa. Usocĕxbi ca manĕ risi tĕcapabiani ñunshin 'atimanĕn 'imicĕx anu unĭ 'icĕma menu usabii 'icĕ 'aish cuancĕxa. Usa

'aísha a mērai aín bēmánon rantin purúncēxun ca Jesusan ñunshin 'atima —ēnē uninuax ca chiquit —cacēxa. Cacēx munuma cuēncēnquin ca Jesús cacēxa:

—Dios, naínu 'icē, aín Bēhicē Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ē ubíoin? 'Ē tēmēramixunma ca 'at.

³⁰ Cacēxun ca Jesusan ñucacēxa:

—¿Uisa cara mín anē 'ic?

Quia ca anu atsíncē ñunshin 'atimanēan 'itsaira 'ixun quimicēxun a unin cacēxa:

—'Ēx cana 'Ēxcuira caquin anēcē 'ain.

³¹ Cacēbētan ca ñunshin 'atimacaman, quini cha nēmínra, anu ñunshin 'atima 'icē, anu xuxunma 'anun quixun bēnēquin cacēxa. ³² Catancēxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucućē isquin cacēxa:

—Cuchinu ca anu atsínun nu xut.

Cacēxun ca Jesusan —ca cuantan —cacēxa. ³³ Cacēx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquiquianx cuchinu atsíncēxa. Atsíncēbē ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani abáquiani cuanx, cuētúnuax parúnpapanu rēucubuti bacamiqi cēñúacēxa.

³⁴ Usaía 'ia isbiani ca an cuchi bērúancē unicaman abáquiani cuanxun, ěma chanu 'icē unicama 'imainun ěma chucúmanu 'icēcamaribi xubu itsi xubu itsinu cuanquin ñuixuancēxa. ³⁵ Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iaxa quixun isi riquiancēxa. Riquiani Jesúsnu cuanx uxun ca a uni anuax 'aisamaira ñunshin 'atima chiquicē a an isásama 'aish, chupa pañuax sinan mēníñushi 'aish, Jesús tanáin tsóćē isacēxa. Usa 'icē a uni isi ca racuēcancēxa. ³⁶ Usa 'ain ca an iscēcaman uisai cara ñunshin 'atimañu uní pēxcúaxa quixun axa riquiancē unicama ñuixuancēxa. ³⁷ Ñuixuncēxun ca a mecamanu 'icē unicaman racuēiraquin aín nētēnuaxa cuantánun quixun Jesús cacēxa. Cacēx manē nuntinu 'iruquiani ca cuancēxa. ³⁸ Cuanibi ca anuaxa ñunshin 'atima chiquicē uni an abē cuancatsi quixun Jesús cacēxa. Cacēxunbi ca Jesusan aín xubunu cuantánun quixun xuquin abē cuanxma 'inun cacēxa. ³⁹ Caquin ca ěsaquin cacēxa:

—Mín xubunu ca cuantan. Cuantancēxun camina mín aintai 'ibucama uisoxun cara Nucēn Papa Diosan mi pēxcúaxa quixun ñuixunti 'ain.

Usaquian cacēx cuanxun ca aín aintai 'ibuishima a ěma chanu 'icē unicama, uisoxun cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancēxa.

Jairo cacē unin bēhicē 'imainun xanu 'insíncē ñui quicē bana
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ 'Ućē manánuax Gadara menu 'icē unicama ěbētsini ca Jesús anuaxa cuanpuncē nēcē manan utēcēancēxa. Utēcēnia ca 'aisamaira uní parún papa cuēbí ricuatsinxun caiancēxa. ⁴¹⁻⁴² Caíncēxa bēbaia ca anu judíos unicama timēcē xubunu 'icē 'apu achúshi, Jairo cacē, an anu cuani a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacēxa:

—'Ēn ini bēhicē ca aratsushi 'icēn, mēcēn rabē 'imainun rabē baritiañu ca ax 'icēn. Ca 'insinan 'i bamaia. A pēxcui camina 'ēn xubunu cuanti 'ain.

Cacēx abē cuania ca 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocēxa.

⁴³ A unicama nēbētsi ca achúshi xanu 'insíncē 'iacēxa. A xanux ca mēcēn rabē 'imainun rabē baritia imía 'aishbi aín imi nētēcēma 'iacēxa. Bētsi bētsi rucuturuan roncēxun a cupíoquin aín ñucama cēñuibi ca pēxcúama 'icēn. ⁴⁴ Usa 'ixun ca —Jesusan ca 'ē pēxcuti 'icē —quixun sinani, a caxu cuanquin aín chupa ticacēxa. Ticaíshi ca aín imicē nētēacēxa. ⁴⁵ Usai 'icēbētan ca Jesusan cacēxa:

—¿Uin cara 'ë ticax?

Cacëxun ca a rapasu 'icë unicaman —'ën cana mi 'acëma 'ai —quixun cacëxa. Camaxunbia usaquin cacëbëtan ca Pedro 'imainun abë 'icë unicaman cacëxa:

—Mí ca 'aisamaira unin titicaquin chacatisaira oia. ¿Usa 'aínbi caramina, uin cara 'ë ticaxa, quiax quin?

⁴⁶ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cushin ca uni pëxcúaxa quixun cana 'ën sinanënsi 'unanin. Usa 'ain cana 'unanin, achúshi unin ca 'ë ticaxa quixun.

⁴⁷ Usai quia cuati, —an ca 'unania —quixun sinani racuëti bërëruí, anu cuanx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca axa pëxcúcë xanun, unicaman cuamainunbi, uisacasquin cara a ticaxa quixun ñuixuanan aín chupa ticaíshia pëxcúcë aribi Jesús ñuixuancëxa. ⁴⁸ Ñuixuncëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Chuámashi 'aish ca cuantan.

⁴⁹ Usaquin Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Mín bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

⁵⁰ Caia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan. Usaquinmi sináncëbë ca pëxcúti 'icën.

⁵¹ Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro, Juan, Jacobo, acama 'imainun xu xanun papa 'imainun aín tita, acamaxëshi abë atsinun atsinmiquin, uni raíricama ëmáinshi bërúnun quixun cacëxa. ⁵² Usai xubunu atsinquin cuacëxbi ca ini bëunan mëscuti rarumabacëxa. Rarumabatiabi ca Jesusan cacëxa:

—Íánxma ca 'it. Xu xanu ca ñucëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁵³ Ësaquin cacëxunbi, —ca ñuaxa, usa 'aish ca bërí 'aíma 'icë —quixun 'unáquin ca 'usáncancëxa. ⁵⁴ Usoquin 'usáncancëxunbi aín mëcënan mëínquin biquin ca Jesusan munuma banaquin xu xanu cacëxa:

—Xu xanu, ca nirut.

⁵⁵ Usoquin cacëxëshi ca baísqui niruacëxa. Nirucëbëtan ca aín aintsi 'ibu —ca pimit —quixun Jesusan cacëxa. ⁵⁶ Usoia isi ca aín papa aín tita cuëëni ratúira ratúacëxa. Ratutia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi iscë ñu ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

9

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua (Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë uni mëcënan rabë 'imainun rabë a timëxun cacëxa:

—Anúnmi uninua ñunshin 'atimacama chiquáanan uni 'insíncëcamaribi pëxcunun cana 'ën cushi mitsu 'inanin.

² Usoquin catancëxun ca —Nucën Papa Diosan ca 'ëmi catamëcë unicama ainan 'imiti 'icë —quixun unicama ñuixuanan 'insíncëcama pëxcunun quixun aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ³ Xuquin ca cacëxa:

—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Tsati, burasa, piti, curíqui buanima camina ñancáishi cuanti 'ain. Rabë camina ami pañuti chupa buántima 'ain. ⁴ Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsiní, anuishi

camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ěmanuax cuanti nětěa utámainun.
 5 Uinu 'icě ěmanu 'icě unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín ěmanuax cuani camina anu 'icě unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucěn Papa Diosan iscěx 'aisama 'icě quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icě me cupúcě tacabiani cuanti 'ain.

6 Usaquin caquian Jesusan xucěx camabi ěmanu cuanquin ca anu 'icě unicama upí bana, anúan atux Nucěn Papa Diosnan 'i cuěěnun, ñuixuancěxa. Ñuixuanan ca uni 'insíncěcama pěxcüacěxa.

Juan, an uni nashimicě, ax bama
 (Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

7 Unicaman Jesusan 'acě ñucama chanioia cuati ca Galileanu 'icě 'apu, Herodesněx —ui cara ax 'icě —quiaux sináncasmacěxa. Raíriněx ca —Juan, an uni nashimicě, ax ca bamaxbi baísquiaxa —quiaux quiacěxa. 8 Raíriněx —Elías ca utěcěanxa —quimainun ca raíriněx —an Nucěn Papa Dios quicě bana uni ñuixuan unicama achúshi sapi ca bama 'aíshbi baísquiaxa —quiaux quiacěxa.

9 Usai quicěbě sináncasmai ca Herodes quiacěxa:

—Ĕnbi cana Juan těbíscamian. ¿Usa 'aínbi cara a uni camabi unin chaniocě ax ui 'ic'?

Quinquinbi 'unánquinma ca Jesús istisa tancěxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia
 (Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

10 Usa 'ain ca aín 'unánmicě unicaman, an xucěx cuanx anu utěcěnxun atun 'acě ñucama Jesús ñuixuancěxa. Ñuixuncěxun cuatancěxun ca Jesusan Bětsaida ěma 'urama anu aín 'unánmicě unicama buáncěxa. 11 Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icě —quixuan chanioia cuabiani, a nuibiani cuanx 'aisamaira uni anua Jesús 'icě anu cuancěxa. Usaía 'itsa uni riquiania ca Jesusan acama nuibaquin, Nucěn Papa Diosan ca axa 'ěmi cataměcě unicama ainan 'imiti 'icě quixun ñuixuancěxa. Ñuixuanan ca 'insíncě unicama pěxcüacěxa.

12 Usaquin 'acěběa bari cuabúcbětan ca aín 'unánmicě unicama měcěn rabě 'imainun rabě, an anu cuanxun Jesús cacěxa:

—Ĕně mex ca anu uni 'icěma me 'icěn. Ĕnu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icě ěmacama 'imainun a mecamanua atúxa anu 'uxti barianan atun piti bitánun camina xuti 'ain.

13-14 Quia ca Jesusan cacěxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacěxun ca anua 'aisamaira, cinco mil uni 'ain, aín 'unánmicě unicaman cacěxa:

—Nun piti ñura ca měcěn achúshi pán 'imainun tsatsa raběishi 'icěn. Sapi cananuna unicama piti maruxuni cuanti 'ain.

Quia ca Jesusan cacěxa:

—Unicama basinu cincuenta cincuenta bucubunun ca cat.

15 Cacěxun ca unicama tsóbunun cacěxa. 16 Cacěxa unicama bucubuan ca Jesusan měcěn achúshi páncěñun tsatsa rabě bixun manámi běsuquin isquin Nucěn Papa Dios —asábi ca —catancěxun páncěñun tsatsa tucapaxun aín 'unánmicě unicama 'ináncěxa, axa bucubucě unicama 'inánun quixun.

17 Jesusan 'ináncěxuan aín 'unánmicě unicaman měticacěxun ca unicama camaxunbi pucháquin piacěxa. Pucháquin piia sěněan ca usai 'iisa 'aímabia těxěcě páncěñun tsatsa aín 'unánmicě unicaman měcěn rabě 'imainun rabě caquí buácaquin biacěxa.

*Pedronëan —mix camina Cristo 'ai —quixun Jesús ca
(Mt 16.13-28; Mr 8.27-29)*

¹⁸ Nētē itsían Jesús aín Papa Diosbē banamainun ca aín 'unánmicē unicamaxēshi abē 'iacēxa. Anu 'icē ca Jesusan aín 'unánmicē unicama ñucáquin cacēxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

¹⁹ Cacēxun ca cacēxa:

—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicē, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix ismina an Nucën Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē unicamaxa bama a achúshinëxa baísquicē a 'ain.

²⁰ Cacēxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisna ui 'ai quin?

Quia ca Pedronën cacēxa:

—Mix camina Cristo, Nucën Papa Diosan ënu unun xuti, axa uti nun caíncē, a 'ain.

*'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quia
(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)*

²¹ Ësaquian Pedronën cacēxun ca Jesusan uibi Pedro quicē bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicē unicama cacēxa. ²² Canan ca cacēxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocē 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacēcëcamabē judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncē unicamax, 'ën bana cuaisama tani, 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabē nētē 'iónxa pëcaracëbē baísquiti 'ain.

²³ Usa 'ain ca anu 'icē unicama Jesusan ësaquin cacēxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicē bana ënquinma 'ati 'icën. ²⁴ Uin cara aín cuëncësa oquin 'ai, ënë nētënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icē unin cara ënë nētënu uipitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nētënu abē 'iti 'icën. ²⁵ Unix ca ënë nētënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aishbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish aín nētënu abē 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbē aín ñucama ax ñancábía bicē 'icën. ²⁶ Ui unix cara 'ënan 'itimi rabianan 'ën bana quicëσαι 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ëxribi rabínti 'ain, 'ën Papa Diosbē 'Apu 'itancëx aín ángelcamabē utëcëni. ²⁷ Usa 'aínbi cana asérabi mitsu cain, axa ënu 'ëbē 'icē uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icē quixun isti 'icën.

*Jesús bëtsia
(Mt 17.1-13; Mr 9.2-8)*

²⁸ Usaquin aín 'unánmicē unicama catancëx ca mēcën achúshi 'imainun rabē 'imainun achúshi nētësa 'icëbē aín 'unánmicē uni raíri ëbiani Pedrocëñun Juan, Jacobo, acamaíshi buani Jesús matánu Nucën Papa Diosbē banai cuancëxa. ²⁹ Anu cuantancëx bëbatancëx aín Papa Diosbē banai ca aín bëmánan bëtsiacëxa. Bëtsicëbē ca aín chuparibi uxuira 'aish ichu ichuquicē 'iacëxa. Usaía 'ia ca Pedro, Juan, Jacobo, acaman isacëxa. ³⁰ Usa 'icē isanan ca rabē uni, Moisés 'imainun Elías, Jesús bē banaia isacëxa. ³¹ Atun iscëx ca a uni rabëtax Nucën Papa Diosan cushían ichúquin pëcacē nëbëtsi 'iacëxa. Usa

'aish abē banaquin ca Jesús, unían bicēxa Jerusalénuax bamati, acama ñuiquin cacēxa. ³² Usa 'ain ca 'uxcēnan tēnāncēxbi 'uxquinma Pedro 'imainun abē 'icē uni rabētan Jesús bētsicē isanan abē 'icē uni rabē aribi isacēxa. ³³ Moisésbētan Elíasnēn a ēbiania isquin ca Pedronēn Jesús cacēxa:

—Nuxnu ēnu 'icē ca asábiira 'icēn. ¿Uisa cara rabē 'imainun achúshi xubura mitsu 'axúnti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

Upí oquin sinanima ca Pedro usai quiacēxa. ³⁴ Usaía quicēbētainshi ca cuinan acama mapuacēxa. Usocēx ca Pedro, Juan, Jacobo, acamax racuēacēxa. ³⁵ Racuéquin ca cuín mēucūaxa ēsai banaia cuacēxa:

—Ēnēx ca 'ēn nuibacē bacē bēchicē 'icēn. Aín bana ca cuacan.

³⁶ Ēsai banaia cuatancēxuan iscēx ca Jesúsēshi anu 'iacēxa. Usaía 'ia isanan cuaxunbi ca Pedro 'imainun Juan, Jacobo, acaman ui unibi ñuixuanma 'icēn.

*Ñunshin 'atimanēn bērērumicē tuá Jesusan pēxcūa
(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)*

³⁷ Usaía 'ion pēcaracēbēa Jesús matánuax ubúcēbē ca 'aisamaira uni a bēñai cuancēxa. ³⁸ A unicama achúshinēn ca cuēnīshquin Jesús cacēxa:

—Ēn bēchicē ca is. Bēchicē itsiñuma cana 'ain. 'Aisa tanquin camina 'ē pēxcuxunti 'ain. ³⁹ Ñunshin 'atimanēn 'imicēx ca 'itsai cuēncēni aín cuñun bacux bēanan aín namiribi nimēti bērēruia. Usaquin 'ai ca 'ēn bēchicēnuax chiquítisama tania. ⁴⁰ Usa 'ain cana min 'unánmicē unicama 'ēa chiquínxunun can, cacēxunbi ca 'acasmāxa.

⁴¹ Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icē unicama cacēxa:

—Mitsun camina Nucēn Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icē quixun sinaniman. Camina ami catamēisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamēnun carana uiti nētēn mitsu 'unánmīti 'ain? ¿Uitishi oi nētēn carana 'ēx mitsu cupí masá nuituti 'ain?

Usaquin caquin ca a uni —'ēnu ca min bēchicē bēt —quixun cacēxa.

⁴² Cacēxuan bēcēxa aia ca ñunshin 'atimanēn menu nipacēmiquin aín nami nimētia bērērunun 'imitēcēancēxa. Usaquian 'imia chiquínun caquin ñunshin 'atima chiquínun ca Jesusan a tuá pēxcūacēxa. Pēxcuquin ca aín papa —ca asábi 'icēn, ca 'iquin —quixun cacēxa. ⁴³ Usaquin 'aia isi ca anu 'icē unicama —Nucēn Papa Diosan cushínshi ca Jesusan usaquin 'axa —quixun sinánan —aín cushix ca bētsi cushisamaira 'icē —quixun sinani ratuacēxa.

*Ēx cana unín 'acēx bamati 'ai quiáxa Jesús quitēcēan
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)*

An ca bētsi unían 'acēma ñu 'aia quixuan unicaman ñuimainun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama ēsaquin cacēxa: ⁴⁴—Camina upí oquin cuati 'ain. Cuaquin camina mitsun uisa 'ixunbi manutima 'ain, uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'ē ca unín an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icēn.

⁴⁵ Usaía quiabi ca atun cuama 'icēn. Atúan cuaxunma 'anun ca Nucēn Papa Diosan atu cuamiama pain 'icēn. Usa 'ain ca upí oquian ñuixunun Jesús catimí aín 'unánmicē unicama racuēacēxa.

*Uix cara bētsi unicamabētan sēnēnmaira 'icē quicē bana
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)*

⁴⁶ Jesusan 'unánmicē unicamax ca —uinu 'icē nucama achúshinēxira cara nubē sēnēnma 'icē —quix atúxbi ñucacāncēxa. ⁴⁷ Ñucacānania atun sinan 'unánquin ca Jesusan tuá achúshi bixun a rapasu nitsiāncēxa. ⁴⁸ Nitsínxun ca aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa, ñuumara ca, quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquin ca 'ëishima, 'ën Papa Dios, an ënu unun 'ë xua, aribi 'aquinia. An cha 'iti sinánquinma uni itsi 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosan bëtsi unibëtan sënënmaira isia.

*An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana
(Mr 9.38-40)*

⁴⁹ Ësaquin Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë uni, Juan, an cacëxa:

—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.

⁵⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën.

III. JERUSALENUA JESUS CUAN (9.51-19.28)

Jesusan Jacobo 'imainun Juan ñucá

⁵¹ Anúan aín Papa Diosnu cuantëcënti nëtë 'urama 'ain ca Jesusan Jerusalénu cuantëcënti sináncëxa. ⁵² Cuanuxun ca uni raíri anpan rëcuënquiiani cuanun xuacëxa. Xucëx cuanx Samaria menu 'icë ëma achúshinu bëbaxun ca uinu cara Jesús aín 'unánmicë unicamabë 'uxti 'icë quixun bariacëxa. ⁵³ Bariabi ca anu 'icë unicaman —ax ca Jerusalénu cuania —quixun 'unánquin aín ëmanu 'imiti cuëëanma 'icën. ⁵⁴ Usaía 'ia oi nishquin ca Jacobobëtan Juanën Jesús cacëxa:

—¿Naínuax uxúan tsin atu cëñunun nu cati caramina cuëënin?

⁵⁵ Cacëx cuainacëquin isquin ca Jesusan ñu caquin cacëxa:

—Usaquin cananuna 'atima 'ain. Mitsux 'ënan 'ixunbi camina uisaira cara 'ën uni 'iti 'icë quixun 'unaniman. ⁵⁶ Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana uni 'atimonux uáma 'ain. Atux upiti bucunun 'iëminux cana uacën. Catancëx cuanx ca bëtsi ëmanu cuancëxa.

*Abë cuainsa tancë uni raíri ñui Jesús quia
(Mt 8.18-22)*

⁵⁷ Bain cuania ca achúshi unin Jesús cacëxa:

—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.

⁵⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñu pëchiñunëx ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'ainbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.

⁵⁹ Catancëxun ca Jesusan uni itsi —'ëmi sinani ca 'ëbë cuani ut —cacëxa. Cacëxun ca cacëxa:

—Mibë cuanti 'ainbi cana 'ën papanu pain cuainsa tanin. A bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.

⁶⁰ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun ëanan camina min, 'ëmi catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'imia quixun unicama ñuixuni cuanti 'ain.

⁶¹ Cacëbëtan ca uni itsínribi cacëxa:

—'ëx cana mibë cuanti 'ain, 'ainbi cana axa 'ën xubunu 'icëcama pain bërúanxa 'inun cai cuanti 'ain.

⁶² Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ēnëx ca ɛsa 'icën. An vaca bënën buáncëxuan me tucabianmainun manë paránën xo tuíncë uni an ca amami amamia isquin 'atimaquin ain ñuina 'amia. Usaribiti ca uni Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin ñu 'ati manuin bëtsi bëtsi oquin sináncë ax ain uni 'iisama 'icën.

10

Setenta unicama Jesusan bana ñuixunun quixun xua

¹ Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bëtsi bëtsi me 'imainun bëtsi bëtsi emanu bana ñuixuni cuanti sináncëxa. Usaquin sinánquin ca ain 'unánmicë uni męcën rabë 'imainun rabë acama xuquinma, uni raíri setenta caístancëxun rabë rabë, uinu cuanti cara an sinánxa anu atux pain cuanun xuacëxa. ² Xuquin ca cacëxa:

—Aisamaira uníxa 'ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënuu 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icën. Usa 'ain camina Nucën Papa Dios axa ëmi sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi oquin. ³ Camina cuanti 'ain. 'Ën cana carnero 'inúan nëcë nëbëtsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin. Nëëquin ca 'inúanën carnero binuxun bëaratia. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcë unín mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquin sináncëbëbi camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë 'atimonantima 'ain. ⁴ Burasacëñun camina curíqui buántima 'ain, taxaca itsi camina buántima 'ain. Bain cuani camina niracëax 'uran unibë banatima 'ain. ⁵ Anumi 'iti xubunu atsínquin camina anu 'icë unicamaxa chuámashi 'inun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ⁶ A xubunu 'icë unín mitsubë upí 'ixun mitsun bana cuati ca mitsúxmi anu 'ain cuëni chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquian an mitsun bana cuaisama tancë unicamax usai 'itima 'icën. ⁷ Camina xubu itsi xubu itsinu 'ibëquintima 'ain, anu painmi atsíncë xubu anuishí camina ñantan ñantan 'uxti 'ain. Anuxun camina piti ñu 'imainun xëati ñu a anu 'icë xanúan mitsu 'ináncëxun piti 'ain. An ñu mëëxuncë uni a ca an ñu mëëmicë unín cupíola. Usa 'ain camina atúan mitsu 'ináncë ñu a piishiti 'ain. ⁸ Cuanx emanu bëbaia upí oquin mitsu biquian mitsun bana cuaisa tancëbëtan camina anu 'ixun uisa piti ñu cara mitsu 'inania a piti 'ain. ⁹ Camina anua 'icë 'insíncë unicama pëxcuquin, 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan anun a ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë quixun cati 'ain. ¹⁰ Cuanx emanu bëbaia anu 'icë unicaman mitsu upí oquin biquinma mitsun bana cuaisama tancëbëtan camina anu 'itsa uní 'icë bai, anuxun ɛsaquin cati 'ain: ¹¹ Nunu mitsu cacë bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun mitsun 'unánun cananuna nun taxacanu 'icë mitsun emanu 'icë me cupúcé tërënbianin. Nux cuancë 'aínbi camina 'unánti 'ain, axa Jesúsni catamëcëcama Nucën Papa Diosan anun ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë quixun. ¹² 'Ën cana mitsu cain, Sodoma emanu 'icë unicama ca ain bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaira oquin castíancë ca a emanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí 'iti 'icën.

Bëtsi bëtsi emanu 'icë unicaman Jesusan bana cuaisama tan (Mt 11.20-24)

¹³ ɛsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Corazín emanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana aséribi cain, mitsun emanuxun 'ën cushímbi 'ën ñu 'acësaribi oquin

Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa. ¹⁴ Usa 'ain ca anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën, Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícani 'icën. ¹⁵ Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain.

¹⁶ Caxun ca a xuti unicama ësaquinribi cacëxa:

—An mitsun bana cuacë uni, an ca 'ën banaribi cuatia. 'Imainun ca an mitsun bana cuaisama tancë uni, an 'ën banaribi cuaisama tania. An 'ën bana cuaisama tancë uni, an ca Nucën Papa Dios, an ënë menu 'ë xua, aín banaribi cuaisama tania.

Setenta unicama axa Jesúsnu utëcëan

¹⁷ Bana ñuixunuan xucëxun ca a setenta unicaman ñuixunbëtsini utancëxun Jesús usoquian ñu 'acëcama ñuixunquin ësaquin Jesús cacëxa:

—Minmi nu xucë ca ñunshin 'atimanënbi nun bana cuaxa, nun nu —ca chiquít —cacëx ca uninuax chiquíaxa.

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca. Caná naínuax menu bënëtishi 'ibúcësaria ñunshin 'atimanën 'apu Satanás naínuax nipacëtia cana isacën. ¹⁹ Camina 'unánti 'ain, 'ën cushi cana mitsu 'inan. 'Ën mitsu 'inancë 'ain camina runu 'imainun nibanta amatibi asábi 'iti 'ain, uisoquin cara mitsu 'aisa tania, tanquinbi ca ñunshin 'atimanën mitsu 'atima 'icën, uisa ñunbi ca mitsu uisabi oima. ²⁰ Ñunshin 'atimanën mitsun bana cuacë cupí cuëëncësamaira oi camina mitsun anëcama ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë quiricanu 'acë 'icë quixun 'unani cuëëinra cuëënti 'ain.

Jesús cuëëan

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan, aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx upiti cuëënquin, aín Papa Dios cacëxa:

—Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Amí uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan.

²² Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishí cacëxa:

—Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë unínbi ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imáinun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi 'unania.

²³⁻²⁴ Catancëxun ca Jesusan uni raírinëan cuatima 'imainun atúinshi cuanun quixun aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Ën cana mitsu caín, 'ëx ucëma pan 'ain ca bëräma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun 'apu unicamanribi, Cristo ca uti 'icë quixun 'ë ñuiquin cuëëno bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icën. Usa 'aínbi ca an, mitsun 'acësaribi oquin, 'ën ñu 'aia isanan 'ën uni bana ñuixunia cuacë unicamax cuëëinra cuëënia.

*Samaritanu 'icë uni Jesusan ñuia**(Mt 22.34-40; Mr 12.28-34)*

²⁵ An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën ca uisoquin caraisa caia quixun 'unáncatsi quixun sinánquin Jesús ësaquin ñucácëxa:

—¿Añu carana 'ëx ainan 'aish xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inuxun 'ati 'ain?

²⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Moisésnën cuënëo banax cara uisai quin? ¿Min iscëx cara uisai quin?

²⁷ Cacëxun ca a unin Jesús cacëxa:

—Ca quia, “Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëeni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. 'Tanan camina mixmi bërúancacësaribi oquin min aintsicama nuibanan axa 'aquina 'icë 'aquinti 'ain”.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upí oquin camina 'ë can. Usoquin 'ai camina ainan 'aish xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain.

²⁹ Usoquin cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unin amiribishi ñucátëcëncatsi quixun Jesús catëcëancëxa:

—¿'Ën aintsicama 'acësaribiquin carana ui unicamaribi nuibaquin 'aquinti 'ain?

³⁰ Cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unix ca bain Jerusalénuax, Jericó ëmanu cuanxa. Cuaniabi ca an ñu mëcamacë unicaman bixun aín ñucama bianan aín chupacamaribi bianan bamatisoquin mëëxun racánbianxa. ³¹ Usobiania an mëcamacë unicamax cuan ca judíos sacerdote achúshi, ax a bain uquin uni racacë mëraquin isaxa. Isquinbi ca ratáinshibianxa. ³² Ratánbiania a sacerdote cuan ca bëtsi sacerdoteribi, Levitan rëbúnqui, ax uaxa. Uquin ca bai amo racacë uni isaxa. Isquinbi ca anribi a uni ratáinshibianxa. ³³ Usoquian a rabëtan ratánbiancëbëbi ca Samaria menu 'icë uni achúshi a baínribi uaxa. Uquin bai amo racacë isquin ca an cuni a uni nuibaxa. ³⁴ Nuibaquin ca anu cuanxun ronquin xëni ro 'imainun vino anun 'axa. 'Atancëxun ca anua tëacëcamaribi chupa sanin tëcërëcaxa. Usotancëxun anúan nicë aín ñuinanu 'arubianquin buánxun ca achúshi unin xubunu racánxa. Usoxun ca anuxun ronan pimiquin bërúanxa. ³⁵ Usoquian 'oon pëcaracëbë cuanquin ca a unin, curíqui 'inánquin xubu 'ibu caxa: Ënë uni camina 'ë bërúanxunti 'ain. Bërúanquinmi ënë curíqui cëñuquin minanënribi 'aquina cana utëcënquin mi cupiotëcënti 'ain.

³⁶ Usoquin Samaritano ñuiquin catancëxun ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni cacëxa:

—An ñu mëcamacë unicaman mëëtancëxun bai rapasu ëbiancë uni a ca rabë 'imainun achúshi unin mëraxa. ¿Mëraquin cara min sináncëxun a unicama uinu 'icëinra racacë uni a nuibaquin aín aintsi 'aquincësaribi oquin 'aquianx?

³⁷ Usaquin cacëxun ca cacëxa:

—An aín aintsi 'aquincësaribi oquian axa racacë uni 'aquicë ax ca axira tsiancuatsini ucë uni a 'i axa.

Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca. Usaribi oquin camina minmi min aintsi nuibaquin 'aquincësaribi oquin uni itsiribi nuibaquin 'aquina 'icë 'aquinti 'ain.

Marta 'imainun María ñui quicë bana

³⁸ Bain cuanía achúshi ěmanu bĕbaia ca anu 'icĕ Marta cacĕ xanun aín xubunu Jesús atsínmiacĕxa. ³⁹ 'Atsántancĕxuan bana űuixunia ca Martanĕn xucĕn, María, axribi anu 'ixun, a tanáin tsóxun Jesusan bana upí oquin cuacĕxa. ⁴⁰ Maríanĕan bana cuamainun ca Martanĕn Jesusan bana cuaquinma piti 'aruanan bĕtsi bĕtsi űu 'acĕxa. 'Aquin ca anu cuanquin Jesús cacĕxa:

—Caramina isiman, 'ĕn xucĕnan ca 'ĕ 'aquinima, 'ĕinshi cana űu 'ain. 'Ēa űu 'aquiní unun ca cat.

⁴¹ Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Marta, Marta, mix camina 'itsa űu 'ati sinani bĕnĕtin. ⁴² Usa űucama 'ati asábi 'ainbi ca 'ĕn bana cuati, ax bĕtsi űu 'ati sínancĕsamaira oquin sínánti asábiira 'icĕn. Maríanĕn ca usaquin 'ati sínánxa. Usa 'ain cana 'ĕn a 'axunma 'anun catima 'ain.

11

*Nucĕn Papa Diosbĕ banaquin ěsaquin cati Jesusan űuia
(Mt 6.9-15; 7.7-11)*

¹ Nĕtĕ itsin aín Papabĕ banatancĕxa sĕnĕnia ca aín 'unánmicĕ uni achúshinĕn Jesús cacĕxa:

—Juanĕn ca aín 'unánmicĕ unicama Nucĕn Papa Diosbĕ banati 'unánmiaxa. Usaribi oquin camina nuribi abĕ banati 'unánmiti 'ain.

² Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Nucĕn Papa Diosbĕ banaquin camina ěsoquin cati 'ain:

'Ēn Papa Dios, naínu 'icĕ, mix camina asĕrabi min sinan upíira 'ain. —Usa camina mix 'ai —qui ax ca camabi uni mi űui upí banáinshi banati 'icĕn. Aín 'Apu 'icĕa camabi unin mi rabiti cana cuĕĕnin. Usaquian mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nĕtĕnuxuan ángelcaman 'acĕsaribi oquian ĕnĕ nĕtĕnuxun unicaman mix cuĕĕncĕsabi oquin 'ati cana cuĕĕnin. Usaquian 'anun camina 'imiti 'ain. ³ Bĕrí nĕtĕn camina nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain. ⁴ Unían nu 'atimocĕxunbinu aribi 'atimoquinma a űucama sínánquinma manucĕ 'ain camina nuxnu 'uchacĕcama nu tĕrĕnxunquin manuti 'ain. űunshin 'atimanĕn 'apúan nu űu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bĕrúanti 'ain.

⁵⁻⁶ Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicĕ unicama cacĕxa:

—Ēnĕx ca ěsa 'icĕn. Micama achúshinĕx camina axa mibĕ nuibanancĕ unin xubunu imĕ naĕx cuanxun cati 'ain: Mix camina 'ĕbĕ nuibanancĕ uni 'ain. Axa 'ĕbĕ nuibanancĕ uni itsi ca 'uracĕox ubaiti bĕrí bĕbaxa. 'Aínbi ca a 'ĕn 'inánti piti űu 'aíma 'icĕn. ¿Usa 'ain caramina a piti űu a 'inánun 'ĕ 'inántima 'ain? ⁷ Cacĕxunbi ca unin aín xubu mĕúxun mi cati 'icĕn: 'Ē ubíoxunma ca 'at. Xĕcuĕ ca xĕpucĕ 'icĕn. 'Imainun ca 'ĕn bĕchicĕcama 'ĕbĕ 'uxi 'ibúaxa. Usa 'ain cana mi űu 'inani niruiman. ⁸ Catancĕxunbi ca mibĕ nuibanancĕ cupí mi 'inani nirutisama tanquinbi —'ĕma ubiotĕcĕnia —quixun sinani niruxun min cuĕĕncĕ űucama mi 'inánti 'icĕn. ⁹⁻¹⁰ Usa 'ain cana 'ĕn mitsu cain, uí unin cara Nucĕn Papa Dios űucáquin caia a uní ca Nucĕn Papa Diosan 'inania. Ēnĕx ca ěsa 'icĕn: Bari bariquin ca unin űu mĕraia. 'Imainun ca unían bĕtsi unin xĕcuĕ taxaia cuaquin a xubunu 'icĕ unin xĕocaxunia. Usaribi oquinmi mitsu űucáquin cacĕxun ca mitsu bana cuaquin Nucĕn Papa Diosan mitsu cuĕĕncĕ űu mitsu 'axunti 'icĕn. ¹¹ ¿Mix aín papa 'ixun caramina min bĕchicĕnĕan mi pán űucácĕxun maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¿Tsatsa mi űucácĕxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina

'inántima 'ain. ¹² ¿'Atapa batsi mi ñucácëxun caramina nibanti 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹³ Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëhchicë upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an a ñucácë uni aín Bëru Ñunshin Upí abëa 'inun 'inánti 'icën.

Anun ñunshin 'atima chiquínti cushi ñui quicë bana
(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)

¹⁴ An 'imicëxa uni achúshi banañuma 'ain ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíncëxa. Usoquin chiquíncëbëa banaia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa. ¹⁵ Usoquin Jesusan ñunshin 'atima chiquinia isi ca anu 'icë uni raírinëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxun ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.

¹⁶ Quimainun ca raírinën, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, aín sinanëmbia unin iscëma ñu naínu 'anun quixun cacëxa. ¹⁷ Cacëxun ca Jesusan usaquin ca sinania quixun 'unánquin cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicamax 'itsa 'aishbi upitax bucuí bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acananí cëñutia. Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibananima mëëanani tsuáqui nëtëtia. ¹⁸ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, Beelzebúrubi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'ainbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. ¹⁹ 'En ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquíncë 'ain, ¿cara mitsun unibunën uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquín? Mitsun unibunën ca mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérbima 'icë quixun. ²⁰ Nucën Papa Diosan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun. ²¹ 'Enëx ca ésaribi 'icën. Cushi unían anun 'acananí ñuñu 'ixun aín xubu bërúancëbëtan ca uinu 'icë unínbi aín ñu bicuantima 'icën. ²² Usa 'ainbi ca asamaira cushi uni uquin a mëëquin ñusmoquin axa anun 'acanané ñucama, amia catamëcë, acama bianan aín ñu raíriribi biquin aín unicama mëtícaquin 'inánti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin. ²³ Ésaribi ca. Unían bërúanquin timëcëma 'aish ca aín 'aracacë ñuina tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imia.

Anuaxa chiquíncë uni anubia ñunshin 'atima cuantëcëan
(Mt 12.43-45)

²⁴ Ésaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uninuax chiquítancëx anua 'unpax 'icëma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraquinma ca sinania, —anuax 'ëx chiquía, anubi 'i cana cuantëcënti 'ai —quixun. ²⁵ Sinánbia cuani bëbaquinbi ca xubua unin maénquin mëñocëx upí usaribi 'icë a unin nuitu isia. ²⁶ Isbiani cuanxun mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atimaira mërabianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abë atsíntëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsíncë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia.

Aséribi upí sinánñu 'aish cuëëinra cuëënti

²⁷ Usaquian unicama ñuixunia ca xanu achúshinën munuma banaquin Jesús cacëxa:

—An tuutancëx bacënxun mi xuma 'amiá xanu ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acé uni, axira 'ën titaxa cuëëncësamaira oi cuëënti 'icën.

'Atima unicaman Jesús uni itsin 'acëma ñu 'anun ca
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ 'Tsa unia ricuatsini timëcamë'ëocëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—Bëri bucuë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana aséribi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'íasaribiti cana 'ëx 'iti 'ain. ³⁰ Nínive cacë ëma chaira anu 'icë unicaman ca Jonasan Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunia cuacëxa. Jonasan acama bana ñuixuansaribi oquin cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën ënë menu 'icë unicama Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunin. ³¹ Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu, ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca cuëenquin aín bana cuacëxa. Salomón 'íasamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucuë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acé isti nëtën, a xanun Salomónën bana cuacë 'ixun, ënë nëtënu bucuë unicama 'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën. ³² Nínive cacë ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonasnën Nucën Papa Dios quicë bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'íasamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucuë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acé isti nëtën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nëtënu bucuë unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux 'íasamaira 'aisama 'ai quixun.

Cristonën ca aín unicama upí sinánñu 'imia quicë bana
(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uinu 'icë unínbi ca lamparín bimitancëxun xubu amo unëquin nanima. 'Imainunribi ca bunánti buñaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca axa xubunu atsincë unicaman upí oquin isnun bimitancëxun anu lamparín nanti anu nania. ³⁴ Lamparínën pëcacëbëtan ca unin bëruñu cupíshi an pëcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bëru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain, bëánquibucënu xun 'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sináncë 'aish min sinan an pëcacësa 'ain. Usa 'aínbi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. ³⁵ Usa 'ain camina —anun 'ën sinan upí 'iti ca 'aíma 'icë —quixun sinánti rabanan bërúancati 'ain. Min —anun 'ën sinan upí 'iti ca 'aíma 'icë —quixun sináncë 'aish camina Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. ³⁶ Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosmi sinania an 'imicëx min sinan upí 'ixun Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sinanin. Usa 'ixun camina ax

cuëñcësabi oquin upí oquin ñu 'ati 'ain, lamparínëan pëcäcën isquin upí oquin ñu 'acësaribi oquin.

Fariseo unicamacëñuan an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñu ca

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷⁻³⁸ Unicama 'unánmia ca fariseo uni achúshinën Jesús aín xubunuxuan pi cuanun quixun cacëxa. Cacëx cuanx bëbatancëxbi ca judíos unicamaxa aín nuitu isa upí 'inun quixun sinani pinux pain mëchucacësaribiti Jesús 'iama 'icën. Mëchucatíma ca mesanu pi tsóbuacëxa. Usai 'ia isquin ca fariseo unin —¿uisacatsi cara mëchucacëma 'icë? —quixun sináncëxa. ³⁹ Usaquin sinania 'unánquin ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Míxmi fariseo uni 'icë cana mi cain, mitsux fariseo uni 'ixun camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun, xanpa 'imainun manë ñutë, acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin ñu 'atima 'ati sinanin. ⁴⁰ Sinánñuma unisa camina mitsux 'ain. ¿Caramina 'unaniman, an ñutë 'acë uni an ca aín namë 'acësaribi oquin aín caxuribi 'aia quixun? ⁴¹ Xanpa, ñutë chucati acama sinánquinbi camina unicama nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquinquin ca ñu 'inán. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isti 'icën.

⁴² Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan atu cacëxa:

—Fariseo unicama, mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama mitsun pitimi anun nëish ocë robi mësú 'inanin, Moisés quíasabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oi 'iti, axa quicësa oquin 'aiman. Nucën Papa Diosmi upiti sinánan upí sinánñu 'ixun uni 'aquinti, acama camina 'aiman. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ro mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa.

⁴³ 'Ianan camina anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua mitsun cushicamax tsóti anu tsótishi cuëñin, camabi unínsa mitsu isnun quiax. 'Ianan camina anuxuan unin ñu marucë anuxun isquian bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin bíti cuëñin. Usámi 'iti cuëñquinma ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsu 'ati 'icën.

⁴⁴ Mitsux camina cëmëntapun 'ain. Anu uni maíncë meesaribi camina mitsux 'ain. A me 'unánti ocëma 'ain ca uni raírinëx anun niquin —uni bamacë ca anu maíncë 'icë —quixun 'unanima. A meesaribi camina mitsux 'ain. Unían mitsun nuitu 'unánquinma upíisa quixun sináncë 'aishbi camina mitsun nuitu mëu upíma 'ain. Usai mitsux 'iti cuëñquinma ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

⁴⁵ Usaquin cacëxun ca an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëcë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Usai fariseo unicama ñui quiquin camina nuribi ñuin.

⁴⁶ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsuribi upíma isquin ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsuribi 'ati 'icën. Moisésnën cuëñëo banaishima mitsúnbi sináncë banaribi camina unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunin. Usaquinmi ñuixuncëxbi ca a banacamax mitsúxmi quicësabi oi 'iisama 'icën. Mitsúxribi camina usai 'iman. Mitsúnmi ñuixuncë bana quicësabi oquin 'anun camina unicama 'aquiniman.

⁴⁷ Upíma isquin cara Nucén Papa Diosan mitsu uisoti 'icén. Mitsun raracaman 'acéa an Nucén Papa Dios quicé bana uni ñuixuncé unicama anu maíncan, a me camina upí 'inun mēnóin. ⁴⁸ Usaquinmi 'aia isquin ca, mitsun raracaman 'á ñu, ax isa upí 'icé quixun camina sináncani quixun, camabi unin 'unania. ⁴⁹ Nucén Papa Dios an camabi ñu 'unáncé 'aish ca usaía 'icéma pan 'ain, ésaí quiacéxa: “Én unicama raíri 'én bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíriri 'én bana unicama 'unánminun 'imiabi ca unin raíri 'anan raíri bētsi bētsi oti 'icén”. ⁵⁰ Usoquin 'ati ca enē nētēna bēri bucucé unicamax 'icén. Usa 'ixun camina mitsun raracaman 'ásaribi oquin 'ain. ⁵¹ Abel pain ca 'acéxa. Usaribi oquin ca mitsun raracaman an Nucén Papa Dios quicésabi oquin 'acé unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acéxa. 'A 'aian ca raírinēnribi 'acéx Zacarías ax anuxun Nucén Papa Dios rabiti xubu rapasu bamacéxa. Mitsun raracaman 'ásaribi oquin camina mitsun 'ain. Usa 'ain ca atu 'ásaribi oquin Nucén Papa Diosan mitsu castícantí 'icén.

⁵² Ésaquinribi ca Jesusan atu cacéxa:

—Mitsun Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncé 'ixun unicama 'ēsēti 'ixunbi camina uisai quicé cara a bana 'icé quixun 'unánmiman, 'unánmiquinma camina bētsi oquin 'unánmin. Usa 'ain camina mitsúnbi, a bana upí oquin cuaisama tancé 'ixun, an a bana uisai quicé cara quixun 'unántisa tancé unicamanribia cuaxunma 'anun 'imin. Mítsúxmi usa 'icé isquin ca uisa cara oti 'icé usoquin Nucén Papa Diosan mitsu 'ati 'icén.

⁵³⁻⁵⁴ Usaquin catancéxa fariseonēn xubunuax cuania ca an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncé unicama 'imainun fariseo unicaman ami nishi, ami manáncatsi quixun sináncan, uisai caraisa quia cuacatsi quixun, bētsi bana ñuiquin 'aisamaira oquin ñucáquin Jesús ubíocéxa.

12

Cēmētima bana aín 'unánmicé unicama Jesusan ñuía

¹ Usomainun ca 'aisamaira uni timécamē'ēoi tsitsirui anu niti 'aíma 'ain bētsibē bētsibē chácanancéxa. Usaía 'imainun ca Jesusan aín 'unánmicé unicama cacéxa:

—Fariseo unibu atux anun pán chamiti ñusa 'icé usaribi 'itín rabanán camina bērúancati 'ain. Ésaí quiquin cana ésoquin mitsu cain, bana ñuixunquin ca atun 'atimaquin unicama parania. Usaquinribi camina mitsun 'atima 'ain. ² Unían uni itsi paránxun ñu 'acéxbi ca unētima camabi unían 'unáncé 'iti 'icén. Usaribiti ca unían ñu upí unéxun 'acébi camabi unían 'unáncé 'iti 'icén. ³ Mitsúnmi 'én bana cuacé 'ixun imé uni itsi ñuixunquin cacé ax ca camabi unían 'unáncé 'iti 'icén, 'én mitsu cacécamami mitsun xubunuxun ñuicé ax ca camabi unían cuanun émánxun ñuicé 'iti 'icén.

Uimi cara uni racuēti 'icé quíaxa Jesús quíá bana (Mt 10.28-31)

⁴ 'Ébē nuibanancé unicama, cana mitsu cain, an uni bētsi bētsi oquin bamamicé unicamami camina racuētima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca aín bēru ñunshin bamamítima 'icén. ⁵ A unicamamimi racuētima 'aínbi cana uimi caramina racuēti 'ai quixun mitsu cati 'ain. Nucén Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan uni mané tsi anua 'inun 'imíti, amishi camina racuēti 'ain. 'Én cana mitsu cain, camina asérabí ami racuēti 'ain. ⁶ 'Isáratu ca, cupíma 'icé, unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin mēcén achúshi bití 'icén. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icébi ca Nucén Papa Diosan

camabi 'isá achúshi achúshi manuima. ⁷ An ca mitsuribi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acésamaira oquin Nucèn Papa Diosan mitsu bérúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancëxbi racuëtima 'ain.

—*Èx cana Jesusan uni 'ai —quiáxa ax unin cuanun quicë uni (Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Èn cana mitsu cain, axa an 'èn bana cuacëma unicaman cuanun 'è ñui —'èx cana Jesusan uni 'ai —quicë uni, a ñuiquin cana, uni 'inux anuax uá 'èn, aín ángelcaman cuamainun, Nucèn Papa Dios —ax ca 'èn uni 'icë —quixun cati 'ain. ⁹ Usa 'aínbi cana axa 'èmi rabini —'èx cana Jesusan unima 'ai —quicë uni a ñuiquin aín ángelcaman cuamainun —ax ca 'èn unima 'icë —quixun Nucèn Papa Dios cati 'ain. ¹⁰ Axa, uni 'inux anuax uá 'è ñui 'atimati banacë uni a ca Nucèn Papa Diosan aín 'ucha tērēnti 'icèn. Usa 'aínbi ca axa aín Bèru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucèn Papa Diosan tērēnima. ¹¹ Unin mitsu anu judíos unicama timēti xubunu 'icë unicama 'imainun mitsun 'apucamami manánuxun buáncëxun camina racuëquin —uisai carana qüiti 'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. ¹² Nucèn Papa Diosan Bèru Ñunshin Upitan ca mitsúxmi banacëbētanshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icèn.

Itsaira ñuñu 'iti sinántima bana

¹³ Anu 'icë unicama achúshinèn ca Jesús cacëxa:

—Ñuquin ca 'èn papocèn aín ñu casunanxa. Usa 'ain camina 'èn xucèn apan an a ñucama raíri 'è 'inánun cati 'ain.

¹⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usai ca mibë min xucèn 'iti 'icë quixun cana 'èn mēñotima 'ain. Ax ca 'èn 'atima 'icèn.

¹⁵ Usaquin caxun ca anu 'icë unicama Jesusan cacëxa:

—Ñu 'itsa 'ain cana Nucèn Papa Diosan iscëx upí 'ianan upitax 'i cuëēnti 'ai quixun camina sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina 'itsa ñuñu 'iti sinánan uni itsin ñuribi cuëēnti rabanan bérúancati 'ain.

¹⁶ Catancëxun ca bana itsi ñuicësoquin Jesusan èsaquinribi cacëxa:

—Ènëx ca èsa 'icèn. Ñuñu uni achúshinëan aín naënu ñu bèru 'apácëx canitancëxuan tuacëx ca 'itsaira bimiñu 'iaxa. ¹⁷ A bimicama isquin ca a unin sinánxa, anu ènë bimicama bucúnti ca 'aíma 'icèn. ¿Añu carana 'ati 'ain? quixun. ¹⁸ Sinántancëx ca quiáxa: Èsaquin cana 'ati 'ain. Èn anu bimi bucúnti xubucama ca chamaratsu 'icèn. Acama tēncapatancëxun cana xubu chabu 'ati 'ain. 'Atancëxun cana anu 'èn ñu bimicama 'imainun 'èn ñu itsiribi nanti 'ain. ¹⁹ 'Atancëx cana qüiti 'ain: Cana bucúan, ènë ñucama 'itsa 'aish ca 'itsa baritia 'icëbëbi cēñútima 'icèn. Usa 'ain cana tantishiti 'ain. Cana pianan xëanan cuëēinshiti 'ain. ²⁰ Usaquian sinania ca Nucèn Papa Diosan caxa: Sinánñuma uni camina mix 'ain. Ènë ñantánbi camina bamain. ¿Bamacëbë cara minmi bucúncë ñucama uinan 'iti 'ic? Ca minanma 'iti 'icèn.

²¹ Caxun ca Jesusan cacëxa:

—Usaribiti ca, Nucèn Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati sinánquinma axbi ñuñu 'iti sináncë uni ax 'iti 'icèn.

Nucèn Papa Diosan ca aín unicama bérúancë bana (Mt 6.25-34)

²² Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësəquin cacëxa:

—Cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. ²³ Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain. An mitsúxmi ënë nētënu tsóti oquin unio Nucën Papa Dios ainschi ca ami piti ñu mitsu 'inánan ami pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën. ²⁴ Mitsun camina 'iscucama 'unanin. An ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. An anu bixun bimi nanti xubu ca 'aíma 'icën. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën. ²⁵ Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain. ²⁶ ¿Mitsux usai 'itima 'aishbi caramina uisacatsi bëtsi ñucama sinani masá nuitutin? ²⁷ Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mëënan chupa onuxun risi oímabi upíira upí 'icën. A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíira upí pañucë 'aishbi aín chupa ax ro uasaribi upíira upí 'aíma 'icën. ²⁸ Upíira upí 'itancëxbia xania unín tsin nēncëx ca a ro ua cēñutia. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan aín ua upíira upí 'imía. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamëcëma 'ain. ²⁹ Añu ñu caramina piti 'ain, añu ñu caramina xëati 'ai quixun camina bënëti masá nuituquin sinántima 'ain. ³⁰ An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa Diosan 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun. ³¹ Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëncësabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icën.

*Aín nētënuax Nucën Papa Diosbë 'aish cuënti bana
(Mt 6.19-21)*

³² Əsəquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux camina 'ënan 'ain. Usa 'aish 'itsairama 'aínbi ca mitsux ainan 'ianan aín nētënu abë 'iti Nucën Papa Dios cuëñia. Usaquin 'unani camina racuëtima 'ain. ³³ Mitsun ñu maruquin curíqui bixun camina ñuñuma uni 'inánti 'ain. Ənë nētënuax 'icësa ca Nucën Papa Diosan nētë náinu 'icë ñucamax 'atimatí cēñutíma, an ñu mëcamacë uni ca 'aíma 'icën, 'imainun ca an cēñuti nacuáxbi anu 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsux ñuñushi 'iti sinánquinma ax cuëncësabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi aín nētënu abë 'icë ca an mitsúnmi a cuëñminuxun 'acëcama cupíoquin chuámarua aishmi xëñibua 'aínbi cuëñun mitsu 'imiti 'icën. ³⁴ Uisa ñun cara cuëñia, a ñuishi ca unín sinania. Axa ënë nētënu 'icë ñuñu 'iti cuëncë unín ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa —Diosan a cupíoquin aín nētënu xun chuámarua 'imiti cuëncë uni an Nucën Papa Dios cuëñun ax cuëncësabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicaman Jesús uti caínti bana

³⁵⁻³⁶ Jesusan ca ësəquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ənëx ca ësə 'icën. Achúshi uníxa an xanu bicë unín camicëx, abëtan pi cuanx utëcënia ca an ñu mëëxuncë unicaman cainia. Caínquin ca an uni ñu mëëxuncë unicama an ñu mëëxunuxuan pañucë chupa pañuanan lamparíncama upí oquin bimitancëxun nania. Usoxun caíncëx uquian, xëcuë taxcaia ca cuëñquin bënëñquinshi atsínmiquin xëocaia. Usaribiti camina

mitsux 'iti 'ain, 'ëx aia caini. ³⁷ A caíncëxuan an ñu mëemicë unicaman 'uxcëma 'icë mëracëx ca an uni ñu mëexuncë unicamax cuëëinra cuëënti 'icën. Cuëënia ca an atu ñu mëemicë unin mesanu tsónun caquin piti 'inánti 'icën. Usaquin acëx ca an ñu mëexuncë unicamax cuëëinra cuëënti 'icën. Ca usai asérabi 'iti 'icën. ³⁸ Imë naëx uanan pëcarati 'urama uquian a ñu mëexuncë unin 'uxcëma mëracëx ca an a uni ñu mëexuncë unicamax cuëëinra cuëënti 'icën. ³⁹ Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncë 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mëamacë uni caínsianxa. Caíncëx uáxa ñu mëecamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcëma 'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma. ⁴⁰ Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti caínti 'ain. Bëri ca utima 'icë quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nëtën, aia binuxun 'ë caínti 'ain.

An upí oquin uni ñu mëexuncë uni 'imainun an upí oquinma uni mëexuncë uni (Mt 24.45-51)

⁴¹ Usaquin cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Nuinshi cuati caramina bëtsi bana ñuicësoquin ënë bana ñuiian? ¿Camax-unbi cuati caramina ñuiian?

⁴² Cacëxun ca ësoquinribi Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësaribi 'icën. Achúshi unin ca aín xubunu 'icëcama upí oquin piminun quixun aín ñu mëemicë unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca, an ca asérabi 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë, quixun sinánxa. Sinánquin usoquin ñu 'anun quixun catancëx ca bëtsi menu cuanxa. ⁴³ Cuanx anu 'itancëx utécënquin ca, an ñu mëexuncë unin cara an cacësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia 'iscëx ca an a uni ñu mëexuncë uni ax chuámarua tani cuëënti 'icën. ⁴⁴ Ësoquin cana asérabi 'ën mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëemicë unin ësaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain. ⁴⁵ Usa 'aímbi ca a unix 'atima sinánñu 'ixun, an 'ë ñu mëemicë uni ca panatia quixun sinánquin abëtan ñu mëecë uni ráiri mëëanan xëai paënti 'icën. ⁴⁶ Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca an a ñu mëemicë uni uti 'icën. Uquin ca usai 'ia isquin castícanan anua 'aisama unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën.

⁴⁷ An uisaquin 'ati cara an a ñu mëemicë unix cuëënia quixun 'unánquinbi ax cuëëncësabi oquin 'ati sináncëma 'ixun ax cuëëncësabi oquin 'axuncëma uni ax ca 'aisamaira oquin mëëquin castícanë 'iti 'icën. ⁴⁸ Usa 'aímbi ca an uisaquin 'ati cara an a ñu mëemicë uni cuëënia quixun upíira oquin 'unáncëma 'ixun upí oquin ñu mëexuncëma uni ax 'itsamashi oquin mëëquin castícanë 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan uni upí oquin a ñu 'axunti 'unánmianan upí sinan 'inántancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu 'axunti 'icë —quixun sinánquin, usoquian a 'axunti cuëënia, unían uni itsi 'itsa curíqui 'inántancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu mëexunti 'icë —quixun sináncësaribi oquin.

Usai 'ia ami catamëcëma unicamax Jesucristomi catamëcë unicamami nishti bana

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ëx uá cupí ca unicamax bëtsibë bëtsibë cuëënicananani nishanani tsuáquiruti 'icën. Usai 'i unicama bënëtishi tsuáquirutibi ca 'ia. ⁵⁰ Usai 'ia 'inun cana 'ën pain 'aisamaira oquin tëmëraquin paë tanti 'ain. Usaquin 'ën tëmëraquin paë tanti ashi sënëoncatsi cana bënëtin. ⁵¹ ¿'Ëx uá 'ain ca camabi unix bëtsibë

bëtsibë nuibananti 'icë quixun caramina sinanin? 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. 'Ëx uá 'ain ca axa 'ëmi sinántisama tancë unicaman axa 'ëmi sináncë unicama nuibatíma, amí nishti 'icën. Usa 'ain ca unicamax bëtsibë bëtsibë cuëbicanani nishananti 'icën. ⁵² Achúshi xubunu mēcën achúshi uni 'aish ca rabë 'imainun achúshinëx rabëmi nishti 'icën. Usaribiti ca rabëtax rabë 'imainun achúshimi nishti 'icën. ⁵³ Aín papax ca aín bëchicë bëbumi nishti 'icën. 'Imainun ca aín bëchicënëx aín papami nishti 'icën. Aín titax ca aín xanu tuámi nishti 'icën. 'Imainun ca aín tuacëx aín titami nishti 'icën. Aín ñex ca aín ñe xutami nishti 'icën. 'Imainun ca aín ñu xutax aín ñemi nishti 'icën.

Naí isquian, uisai cara nètë 'iti 'icë quixun unin sinánti bana
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Èsaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Èsa ca. Anúan bari cuancë anua nètë cuin isi camina mitsux quin, 'uí sapi ca 'ibúti 'icën. Quiáxmi quicësabi oi ca 'ibutia. ⁵⁵ Ènë nètënuax suñu bëquicëbë camina mitsux quin, bëri ca bari cushinuxun 'aia. Quiáxmi quicësabi oi ca 'ia. ⁵⁶ Naí 'imainun me isquian camina uisai cara nètë 'iti 'ia quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi caramina uisa cupí 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquian, 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx cana asérabi mitsúnmi ax uti caíncë a 'ai quixun. Usaquin 'unántsinxunbi —usa ca —quixun 'unántisama tani camina cëmë uni 'ain.

Axa numi nishcë unibë nuibananti bana
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina bëtsibë upí 'inux mitsúxbi mëníonaniman? ⁵⁸ Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aishmi sipuacë 'iti rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain. ⁵⁹ Cana mitsu cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanán camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

13

Sinanatía Nucën Papa Diosmi sinánuan Jesusan ca

¹ Unicama bana ñuixunia ca anu 'icë uni raírinën Jesús èsaquin cacëxa:

—Galilea menuaxa ucë uni raírinëan sacerdote 'inánti aín 'aracacë ñuina bëquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun rëtia ca Pilatonën an ñuina bëcë unicama 'amiaxa.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿A unicamaxa usai baman caramina sinanin, atux ca Galileanu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun? ³ 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina a judíos unicamax 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain. ⁴ ¿Siloénu 'icë torre manáinra 'aish chaxcëira, ax atunu rurucubucëbëa bamacë dieciocho uni ax isa Jerusalénu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun caramina sinanin? ⁵ 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina atúxa 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain.

Bimiñuma higuera ñuicë bana

⁶ Catancëxun ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Aín naënu 'apácë i, cara tuaxa quixun isi cuanxunbi ca naë 'ibun tuáñumoxa. ⁷ Tuáñumoxun ca aín 'ibun an naë bërúancë uni caxa:

—Rabë 'imainun achúshi baritian cana, ënë in cara tuaxa quixun isquinbi tuáñumoin. Tuai mábi ca ñancábi anu nitsaxa. Usa 'ain camina rëti 'ain. ⁸ Cacëxun ca an naë bërúancë unín caxa: Cara tuaia quixun isti camina ënë barínshi ënti 'ain. Usa 'ain cana a tanáin mëníoquin ñuinacan pui tabucunti 'ain. ⁹ Usaquin 'acëxun sapi ca bari itsin tuati 'icën. 'Acëxunbia tuaíama camina 'ë rëmiti 'ain.

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan catúbucë xanu

¹⁰ Anun ñu mëëtima nëtën ca anu judíos unibu timëti xubunuxun Jesusan bana ñuixuancëxa. ¹¹ Ñuixunmainun ca achúshi xanu dieciocho baritian 'insíncë anu 'iacëxa. A xanux ca ñunshin 'atimanën 'imicëx catúbua 'aish chairucëma 'iacëxa. ¹² Usa 'icë isquin cuënxun ca Jesusan cacëxa:

—Mín 'insin ca nëtëaxa, camina pëxcúcë 'ain.

¹³ Caquian ramëcëxëshi ca chairui asábi 'iacëxa. Usai 'iquin ca Nucën Papa Dios rabiácëxa. ¹⁴ Usa 'aínbi ca Jesusan anu ñu mëëti nëtën xanu pëxcüan, axa anu judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu nishacëxa. Nishquin ca anu 'icë unicama cacëxa:

—Anun ñu mëëti nëtëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'icën. Anun ñu mëëtima nëtën camina utima 'ain, anun ñu mëëti nëtëinshi camina pëxcúcë 'inux uti 'ain.

¹⁵ Quia ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Mítsux camina cëmë 'ain. Mítsux, 'aracacë ñuina tēcërcacëñu 'ixun, camina nëtë camabi 'acësaribi oquin anun ñu mëëtima nëtënríbi mín ñuina 'unpax 'anun xëxánu buanin. ¹⁶ ¿Mítsun ñuinami usoquin 'acë 'ain carana mitsusaribi 'aísha Abrahamnën rëbúnqui 'icë, ñunshin 'atimanën 'apun dieciocho baritian 'insímicë xanu, ënë anun ñu mëëtima nëtë 'aínbi pëxcutima 'ain? Cana 'ati 'ain.

¹⁷ Usaquian cacëx ca axa Jesúsni nishcë unicamax rabíancëxa. Rabínmainun ca uni raíricamax Jesusan aín cushínbi ñu 'acëcama isi cuëëancëxa.

Mostaza bëru ñui quicë bana

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'ic? ¿Uisa ñuríbi ñui caranuna a ñui quiti 'ain? ¹⁹ Ënëx ca ësa 'icën. Mostaza bëru chamaratsu a ca unin bixun aín naënu 'apatia. 'Apácëx cani iisaribi 'inun pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacaman anu noia. Usaríbiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñuicë bana

(Mt 13.33)

²⁰ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic? ²¹ Uisoquin cara 'ati 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xucëma pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëquion mësioti rëncë ax chaia. Usaríbiti ca Nucën Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Bai chucúma ñuicë bana

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Jerusalénu cuani, ëma chacamanu cuanan, ëma chucúmacamanuribi cuanquin ca anu 'icë unicama Jesusan, bana ñuixunquin 'unánmiacëxa.

²³ 'Unánmicëxun ca uni achúshinën ñucáquin cacëxa:

—¿Axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti unicamax cara 'itsama 'iti 'ic?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa: ²⁴—Bai chucúma anun atsinti ca sinan. Cana aséribi mitsu cain, 'itsa unix ca anun atsinti sinanibi anun atsintima 'icën.

²⁵ Ésa ca: Xubu 'ibun ca niruquin xubu xëcuë xëputi 'icën. Xëpucë camina mitsun ëman nixun xëcuë taxcaquin —nu ca xëócaxun —quixun cati 'ain. Cacëxunbi ca mitsu cati 'icën: Uinuax ucë caramina mitsux 'ai quixun cana 'unaniman. ²⁶ Cacëxun camina mitsun cati 'ain: Nun cananuna mibëtan pianan xëan, min camina nun ëmanuxun nu bana ñuixuan. ²⁷ Cacëx ca quti

'icën: Cana mitsu can, uinuax ucë caramina 'ai quixun cana 'unaniman. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan. ²⁸ Usoquin 'ën cacëx cuanx camina, Abraham, Isaac, Jacob, acama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ëbë 'ain, mitsux anuma 'aish masá nuituirai bënëti inti 'ain. ²⁹ 'Imainun ca 'aisamaira judiosma uni aucúaxa bari urucë amiax uanan anúan bari cuabúcé amiaxribi 'imainun camabi nëtënuax unuxun 'aia. Ai ca axa 'ëmi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu tsofax chuámarua 'aish cuënti 'icën. ³⁰ A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë unicama a ca Nucën Papa Diosan ain sinan upí 'unánquin a unicamaxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca a unin iscëxa cha 'icë unicama a Nucën Papa Diosan ain nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën.

Jerusalénu 'icë unicama sinani Jesús ian

(Mt 23.37-39)

³¹ A nëtënbi anu cuanquin ca fariseo uni raírinën Jesús cacëxa:

—Herodesnën ca mi ain uni 'amitisa tania. Usa 'ain camina bënëtishi ënuax cuanti 'ain.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cuanxun camina uni paráncatsa, Herodes, a cati 'ain, cana 'ën 'acésabi oquin ñunshin 'atima unicamanua chiquíanan 'insíncë unicama pëxcuti 'ain. Usa 'ain cana 'ën 'ati ñucama sënëonti 'ain, bërí, imëishi, pëcaratëcëncëbëtanribi nëtë camabi 'ën 'acésabi oquin 'aquin. ³³ Usaía Herodes quicëbëbi cana bërí cuanan imëishi cuanan pëcaratëcëncëbëribi cuani Jerusalénu cuanti 'ain. Jerusalénuax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni 'itsaira bamacëxa. Usaribiti cana 'ëx bëtsi ëmanuax bamaima Jerusalénuax bamai cuanti 'ain.

³⁴ Ésaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Jerusalénu 'icë unicama, mitsu cana cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an ain bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'íasaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinsa tan? 'Atapanëan ain tuácama cuëntancëxun ain pëchin mapuxun bërúancësaribi oquin cana mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina mitsux cuëncëma 'ain.

³⁵ Usa 'ain camina 'unánti 'ain, 'ën cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí aia, a ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina 'ë istëcëntima 'ain.

14

Jesusan ain quisi 'imainun ain pëñan uacë uni pëxcüa

¹ Anun ñu mēetima nētēan fariseo unicaman cushi achúshinēn xubunuxun pi cuancē ca fariseo unicaman Jesús utúancēxa. ² Anu acamax 'imainun ca achúshi uni aín nami chaira 'inun uácē anu 'iacēxa. ³ A isquin ca Jesusan an Moisésnēn cuēñeo bana 'unánquin unicama 'ēsēcē unicama 'imainun fariseo unicama ñucáquin cacēxa:

—¿Anun ñu mēetima nētēn uni pēxcuti cara asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?

⁴ Ñucácēxunbi ca cáma 'icēn. Cacēxunma ca Jesusan aín nami uácē uni pēxcuquin, camina cuanti 'ai quixun cacēxa. ⁵ Catancēxun ca anu 'icē unicama cacēxa:

—¿Micama uinu 'icēn caramina anun ñu mēetima nētēan mitsun burro, mitsun vaca bēñē, anua 'unpax biti naēcē quininu nipacētia bēñēnquinshi biquinma isēshiti 'ain? Isēshiquinma camina bití 'ain, ¿usa cat?

⁶ Ēsoquin ñucácēxunbi ca cáma 'icēn.

An xanu bicē unían pi unun camicē unicama

⁷ Pi unun quixuan unin camicē unicaman uxun, anua aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia isquin ca Jesusan bana itsi ñuicēsoquin, ēsaquin atu cacēxa:

⁸ —An xanu biti unían pi cuanun camicēx cuanx camina anua mín cushi tsóti anu tsótima 'ain. Anumi tsotanbi sapi ca aribia camicē 'aish uni itsi misama cushiira ax uti 'icēn, anu tsónux. ⁹ Ucēbētan ca an mi camicē unín minu uquin mi cati 'icēn: Ēñē uníxa ēnu tsómainun camina mix 'uri unu tsóti 'ain. Cacēx camina rabini, anua uni cushimacama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. ¹⁰ Usaquian mi cati rabanan camina anua uni aín cushimacama tsóti, anu tsóti 'ain. Anu tsócē ca an mi camicē unín minu uquin isquin mi cati 'icēn: Camina anua uni cushicama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. An mi camicē unían usaquin mi caia isquin ca anu 'icē unicaman, mix camina cushi unisa 'ai quixun isti 'icēn. ¹¹ Usaribi oquin ca anbia rabíquin —'ēx cana cha 'ai — quixun sináncē uni a Nucēn Papa Diosan aín uni itsicamabētan sēñēmara 'imiti 'icēn. 'Imainun ca cha 'iti sinani rabíccēma uni, a cuni Nucēn Papa Diosan cha 'imiti 'icēn.

¹² Catancēxun ca an a camicē uni Jesusan cacēxa:

—Unicama pi unun camiquin camina axa mibē nuibanancē unicama 'imainun mín xucēantu 'imainun mín aínsi 'ibucama 'imainun ñuñu uni, acamaishi camítima 'ain. Usa unicaman bētsi nētēn miribi pi unun camicē 'aishmi atubē cuēñiabi ca Nucēn Papa Diosan mi upí isima. ¹³ Usa 'ain camina atuishi camiquinma ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pēñan bētsicē 'imainun aín niti bētsicē 'imainun bēxuñu unicama camiti 'ain. ¹⁴ Usa unicaman ca mín 'acēsaribi oquin miribi pi cuanun quixun camítima 'icēn. Camicēma 'icēbi ca an iscēxmi upí 'icē, anúan bama unicamax baísquiti nētē 'icēbētan Nucēn Papa Diosan aín nētēnuaxmi cuēñun mi 'imiti 'icēn.

Pi unun quixun camicēxbia unicama cuainsama tan (Mt 22.2-14)

¹⁵ Quia cuaquin ca anuxun piia tsócē uni achúshinēn Jesús cacēxa:

—An Nucēn Papa Diosan nētēnuxun aín unicamabētan picē uni ax ca cuēñinra cuēñti 'icēn.

¹⁶ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ēñēx ca ēsa 'icēn. Achúshi unín ca piti aín uni raíri 'amiquin, pi unun quixun unicama canun, aín uni itsi xuaxa. ¹⁷ Usaquin piti mēñiocē 'ain ca xutēcēnquin ēsaquian camicē unicama catánun quixun caxa: Piticama ca mēñiocē 'icēn. Usa 'ain ca camáxbi pi ucan. ¹⁸ Usaquin caxun xucēx cuanxuan

cacēxunbi ca cuainsama tanquin a paían cacē uni an ēsaquin caxa: Cana mibē cuanti 'ain, 'aínbi cana me maruan, a cana isi cuanin. Usa 'aish cana mibē cuantima 'ain. ¹⁹ Bētsi unin ca caxa: Cana mibē cuanti 'ain, 'aínbi cana mēcēn rabē vaca bēnē maruan, a cana uisa cara quixun isi cuanin. Usa 'aish cana mibē cuaniman. ²⁰ Bētsi unin ca caxa: Cana mibē cuanti 'ain, 'aínbi cana xanu bitsin. Usa 'aish cana mibē cuantima 'ain. ²¹ Usaía quicēbētan ca an ñu mēēxuncē uni anu quantēcēnxun an a ñu mēēmicē uni ñuixuanxa, uisai cara an camicēxbi unicama quiaxa quixun. Ñuixuncēxun cuati nishquin ca an ñu mēēxuncē uni xutēcēnquin caxa: Camina bēnētishi quantēcēnquin ēmanu 'icē bai chacamanu 'imainun bai chucúmacamanu cuanquin, anu 'icē ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pēñan bētsicē 'imainun aín niti bētsicē 'imainun bēxuñu unicama bēti 'ain. ²² Caquian xucēx cuanx utēcēnquin ca an ñu mēēxuncē unin caxa: Minmi 'ē cacēsabi oquin cana unicama bēan, camáxbi ca uaxa, usa 'aínbi ca 'iti tsitsicēma pain 'icēn. ²³ Usaquin cacēxun ca an a ñu mēēmicē unin caxa: Bai chacamanu cuanan a rapasu 'icē mecamanu cuanquin camina uisa uni caramina isi, a camabi pi unun quixun cati 'ain, 'itsa unia 'ēn xubunu atsini buáquiti cana cuēēnin. ²⁴ 'Ēn cana mitsu cain, a pain 'ēn camicēxbia ucēma unicaman ca 'ēbētan pitima 'icēn.

An aín cuēēncēsa oishi 'iti ēncē uni axa Cristonan 'iti

²⁵ 'Aisamaira uníxa abē cuania ca a isi cuainacēquin Jesusan ēsoquin cacēxa: ²⁶ —Uix cara 'ēn uni 'iisa tania an ca aín papa, aín tita, aín xanu, aín bēchicē, aín xucēn, aín chirabacē, acama nuibacēsamaira oi 'ēmi sinánti 'icēn. Usai 'ianan ca ax upiti tsótishi sinanima 'ēmi sinani 'ēx cuēēncēsabi oishi 'iti 'icēn. Uí unix cara usai 'iisama tania ax ca 'ēn uni 'itima 'icēn. ²⁷ An asérabi 'ēmi catamēquin a 'ai bamanuxunbi 'ēmi catamēti bana quicēsabi oquin 'acēma uni, ax ca 'ēn uni 'itima 'icēn. ²⁸ 'Ēnēx ca ēsa 'icēn: Torre 'ēnēn ménma chaioruquin 'aisa tanquin ca 'anuxun pan unin upí oquin sinánquin añu ñucama cara a 'ati maruti 'icē quixun sinánan uiti curi quibētan sēnēn cara a ñucaman cupí 'icē quixun sinánti 'icēn. Cara aín curiqui a ñucama maruti sēnēnti 'icē quixun ca isti 'icēn. ²⁹ Upí oquin sinánxunma 'aquin ca aín cimíntocama 'atancēxunbi anun aín cēnē 'imainun aín mascuan 'aticama maruti 'aíma 'ain, aín torre ancēcasmati 'icēn. Sēnēoianma isi ca an a iscē unicamax a uni ñuixun 'usani quiti 'icēn: ³⁰ Torre 'aquinbi ca a unin ancēcasmamaxun ēanxa.

³¹ 'Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—'Ēsaribi ca. Aín suntárucamaxa 'apu itsin suntárucamabē 'acananun xucēma pan 'ixun ca 'apun upí oquin sinánquin, —¿cara 'ēn suntárucaman diez mil 'ixun, 'apu itsin suntárucama veinte mil 'icē, abē 'acananquin ñusmoti 'ic? — quixun sinánti 'icēn. ³² Usoquin pain sinánquinbi —ca 'atima 'icē —quixun sinántancēxun ca aín uni xuquin —cananuna 'acananima 'ai —quixun, 'uracēo 'apu itsi a camiti 'icēn. ³³ Usaquin ñuiquin cana ēsaquin mitsu 'unánmin, an ax cuēēncēsari 'iti ēinsama tanan aín ñucama cuēēnquin ēinsama tancē uni ax ca 'ēn uni 'itima 'icēn.

Mucañuma tashi ñuicē bana

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ Canan ca ēsaquinribi Jesusan cacēxa:

—'Ēsa ca. Tashix ca asábi 'icēn. Asábi 'aishbia aín muca nētētia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotēcēntima 'icēn. ³⁵ Mucotēcēncēma 'aish ca a tashix mucañuma ñancáishi 'icēn. Ñu 'apacē tanáin tabucunuxun ñun puicēñun mēscuti 'aishbi ca a tashix mucañuma 'aish a puicēñun mēscucēxbi ñancáishi

'icën. Usa 'icë ca unin putia. An aín pabitan ëné bana cuacë unin ca aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën.

15

Axa nētécë carnero ñuicë bana

(Mt 18.10-14)

¹ An 'apu buánmmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu uni, acamax ca Jesusan bana ñuia cuati anu cuancëxa. ² Usoquian aín bana camaxunbi cuaisa tania isi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax nishi canancëxa, ëné unin ca 'uchañu unicamabë timëxun abëtan piia.

³ Usaria canania 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa: —Ënëx ca ësa 'icën. ⁴ ¿Uinu 'icë micama achúshinën cara cien carneroñu 'aínbia achúshi nētétia baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an anu uni 'icëma menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nētécë a mēranuxun bariti 'icën, ¿usa cat? ⁵ Bariquin mēraxun bitsi cuëenquin ca a 'iábëtsinti 'icën. ⁶ 'Iábëtsini xubunu bëbaquin ca an nuibacë unicama 'imainun axa a rapasu 'icë unicama timëtancëxun cati 'icën: 'Ën carnero nētécë cana mēran. Usa 'ain cananuna cuëenti 'ain. ⁷ Asérabi cana 'ën mitsu cain, achúshi uníxa sinanati ami sináncëbë ca Nucën Papa Dios 'imainun aín ángelcamaxribi cuëënia. Usa 'aish ca noventa y nueve uni an —'ëxbi cana asábi 'ai —quixun sináncë acama isía cuëëncësamaira oi achúshinëxa 'aisama 'aishbi sinanati ami catamëtia isi Nucën Papa Dios cuëënia.

Curíqui nētécë Jesusan ñuia bana

⁸ Ësaribi ca. ¿Xanu achúshinën cara mēcën rabë curíquiñu 'ixunbi, achúshi, nētëmixon lamparín bimixun, mēranuxun munu upí oquin baritima 'ic? ⁹ Barixun mēraqin ca axa abë nuibanancë xanucama 'imainun axa a rapasu 'icë xanucama timëtancëxun cati 'icën, —'ën curíqui nētécë cana mēran. Usa 'ain cananuna cuëenti 'ain. ¹⁰ 'Ën cana mitsu cain, usaribiti ca achúshi uníxa 'aisama 'aishbi sinanati Nucën Papa Diosmi sináncëbë aín ángelcamax cuëënia.

Aín papan 'ináncëxuan bënë unin curíqui cëñua bana

¹¹ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësaribi 'icën. —Achúshi unix ca rabë bëchicëñu 'iixa. ¹² Aín bëchicë 'anácanën ca aín papa caxa: Papan, min bamaquin casunancëxa 'ënan 'iti ñucëñun camina 'ënan 'iti curíqui a 'ë 'inánti 'ain. Cacëxun ca aín papan atunan 'iti ñu aín bëchicë rabë 'inánxa. ¹³ 'Ináncëx ca 'itsamashi nētë 'icëbë aín 'anácanëx aín ñucamacëñun aín curíqui mēnióbiani 'ura 'icë menu 'i cuanxa. Cuanxun ca upí oquin sinanima aín cuëëncësarí 'ianan anun bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aquin, camaishi aín curíqui cëñuaxa. ¹⁴ Usoquin cëñutancëx ca, a nētënu 'icë unicamax a piti ñuñuma 'aish panancëbë, a bënë uníxribi panancëxa. ¹⁵ Usa 'aish ca a nētënu 'icë cuchíñu uni a ñu mēëxunuxun ñucati cuanxa. Cuanxuan ñucácëxun ca aín cuchia pastonuxun bérúanun quixun caxa. ¹⁶ Cacëxun ñu mēëxunibi pananquian cuchin piti abi piisa taniabi ca uinu 'icë unínbi piti 'ináncëma 'icën. ¹⁷ Piti, chupa, ñuñuma 'aish sináncasmatacëx sinanaquin ca sinánxa: 'Itsaira ca 'ën papan ñu mēëmicé uni 'icën. 'Itsa 'ixunbi ca a piti ñua 'itsaira 'icë atun pucháquin piia. Piti 'itsanuxuan atun pucháquin pimainun cana 'ëx ënuax 'acëñuma bamain. ¹⁸ Usa 'ain cana 'ën papanu cuanti 'ain. Cuanx bëbaquin cana ësaquin cati

'ain: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. ¹⁹ Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai quiax quitima 'ain. An mi ñu mëëxuncë unisa camina 'ë 'imiti 'ain.

²⁰ Usaquin sinántancëx ca aín papanu cuanxa. Cuania ca 'uránxunbi aín papan mëraxa. Mërai nuibati cuëëni abáquiani cuanxun ca 'icúquin biquin bëtsucucaxa. ²¹ Usaquian bicëxun ca aín papa caxa: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai quiax quitima 'ain. ²² Cacëxun ca aín ñu mëëmicë unicama a aín papan caxa: Chupa upíra bëxun pañumianan camina mëñusuti mëñumiti 'ain, 'anan camina taxaca tañumiti 'ain. ²³ 'Anan camina vaca bacë rëracacë bëxun rëti 'ain. A pi cananuna cuëënti 'ain. ²⁴ —Ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ën bëchicë ënëx 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nëtëa 'aishbi bëri nubë 'icën. Ësai quicëbëtan ca 'atancëxun cuëënquin picanxa.

²⁵ Usaía 'imainun ca aín bëchicë apanën naënxun ñu mëëaxa. Ñu mëëbaiti xubu rarobëtsini uquinbi ca pacon bana ocëbëa sharati cuëënia cuaxa. ²⁶ Cuaquin ca cuënxun an aín papa ñu mëëxuncë uni achúshi ñucáxa: ¿Uisacasquin cara usaquin 'ain? —quixun ²⁷ Cacëxun ca caxa: Min xucën ca uaxa, 'insíncëma asábi 'aish. Usa 'ain ca min papan cuëënquin vaca bacë rëracacë rëmiäxa. ²⁸ Usaquian cacëxun cuati nishi 'atimaquin sinani ca xubunu atsíntisama tanxa. Usai 'icëbë uquin ca aín papan cuëënquin atsínun quixun caxa. ²⁹ Cacëxunbi ca aín papa caxa: 'Itsa baritian cana mi ñu 'axuan, min bana cana uisaquinbi parécëma 'ain. Usa 'icëbi camina 'ëx abë nuibanancë unicamabëtan cuëënquin pinun achúshi chivo bacëratsubi 'ë 'ináncëma 'ain. ³⁰ Usa 'ixunbi camina an min curíquicama xanu 'aisamabë 'iquin cëñucë min bëchicë ënëxa uan vaca bacë rëracacë rëmian. ³¹ Usaquin cacëxun ca aín bëchicë apan aín papan caxa: Mix camina camabi nëtën 'ëbë 'ain. Usa 'ain ca 'ën ñucama ënëx camáxbi minan 'icën. ³² Min xucën —ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nëtëa 'aishbi bëri nubë 'icën. Usa 'aian cuëënquin picánti ca asábi 'icën.

16

An ñu mëëxuncë unían uni upí oquin ñu 'axuncëma bana

¹ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquinribi cacëxa:

—Ësa ca. Ñuñu uni achúshinën ca aín uni achúshi aín ñua upí oquin bëruánun quixun caxa. Canbi ca uni itsin ami manánquin, an a uni ñu mëëmicë uni caxa: Min unin ca min ñu bëruánquinma nëtëmia quixun. ² Cacëxun cuatancëxuan unun quixun camicëxa ucë ca an a ñu mëëmicë unin aín uni caxa: Mimi ca uni manania. ¿Uisa cupí cara usa 'ic? Cana mi chiquínti 'ain. Cuanuxun camina anumi 'ën mi bëruánxunun cacë 'ën ñucama cuëñocë quiricacama 'ë bëxúnti 'ain. ³ Cacëxun ca an ñu mëëxuncë unin sinánxa: ¿'E chiquíncëxun carana añu 'ati 'ain? 'Ëx cushiirama 'ixun cana me naëquin ñu mëëtima 'ain, 'ëa ñu 'inánun uni catimi cana rabínti 'ain. ¿Añu carana 'ati 'ain? ⁴ Ënuax chiquitancëxun carana unían aín xubunu 'inun 'ë binun añu 'ati 'ai quixun cana sinanin. ⁵ Sinántancëxun camicëxa aia ca a unin an a ñu mëëmicë uni ribíncë unicama achúshi achúshi ñucáquin ax paían ucë uni caxa: ¿Uiti caramina an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin? ⁶ Ñucácëxun —cien bidones xënin cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Bënëtishi tsóbuquin ca anu minmi ribíncë ñucama cuëñocë quirica ënë nianan min ribin ënëxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu cincuentashi cuëñot. ⁷ Catancëxun ca aia

bëtsiribi ñucáxa: ¿Uiti caramina min an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin? Ñucácëxuan —cien burasa trigo aín cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Anu minmi ribincë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan ca min ribin ënëxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu ochentashi cuënëot. ⁸ Usaquin ca an a ñu mëëxuncë unin 'axa quixun 'unánquin ca an a uni ñu mëëmicë unin sinánxa: An 'ë ñu mëëxuncë unin ca usai cara curíquiñuma 'aishbi 'iti 'icë quixun sinánxun ñu 'aquin 'ë paránti sinánxa quixun.

Ësaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ënë menushi upitax bucuti sináncë unin ca aín cuëëncësari 'iti upí oquin 'unania, Nucën Papa Diosmi sináncë unían 'acësamaira oquin. ⁹ Ën cana mitsu cain, mitsun curíqui anun camina uni itsi 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquincëx mitsubë nuibanancë 'ianan 'ënan 'aish bamatancëxun ca mitsúxribimi 'ëbë 'inun, 'ën 'iti anuxun mitsu caínti 'icën.

¹⁰ 'Itsama curíquiñu 'ixunbia nëtëmiquinma upí oquin sinánquin, anun upí ñu 'acë uni an ca 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin upí oquin sinánquin nëtëmiquinma anun upí ñu 'ati 'icën. 'Imainun ca 'itsama curíquiñu 'ixunbia nëtëmianan upí oquin sinánquinma anun 'aisama ñu 'acë uni, an 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin nëtëmianan anun 'aisama ñu 'ati 'icën.

¹¹ Usaribi oquin ca mitsun curíqui anun upí oquin sinánquin ñu 'aquinma nëtëmiananmi, mitsux cuëëncësä oquinshi ñu 'acë 'icë Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmicësä oquin 'unánmima 'ianan aín unicama 'amicësä oquin ñu mëëmitima 'icën. ¹² An mitsu cacësabi oquin 'aquinmami, aín ñu 'imainun aín curíqui nëtëmianan upí oquin bërúanxuncëma 'icë ca uínbi minan 'inun ñu 'imainun curíqui mitsu 'inántima 'icën.

¹³ Ënëx ca ësa 'icën: Achúshi unin ca rabë uni ñu mëëxuntima 'icën. Rabë uni ñu mëëxuncë 'ixun ca bëtsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bëtsi nuibatima 'icën, ca achúshinën bana cuaquin bëtsían cacëxun aín bana parëti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bëtsi bëtsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

¹⁴ Usaía quia cuaquin ca fariseo unicaman atux 'itsa curíquiñu 'iti cuëëncë 'ixun, aín bana cuaisama tani a ñui 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.

¹⁵ 'Usáncëxun 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux isamina upí 'ai quixuan unin isnun quixun camina mitsux cuëëncë ñuishi 'ain. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mitsun nuitu mëúmi sináncë a 'unania. Ax isa upí 'icë quixuan unin sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin upíma isia.

Moisésnën cuënëo banacama 'imainun Jesúsmi catamëti uni Nucën Papa Diosnan 'iti bana

¹⁶ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë, ax ca uaxa quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.

¹⁷ Naí 'imainun mecama cëñúcëbëbi ca Nucën Papa Diosan bana aín unicaman cuënëo, axëshi —usai ca 'iti 'icë —quía 'ain, usabi 'iti 'icën.

*Jesusan unin aín xanu ëntima ñuia
(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)*

18 An aín xanu ênxun xanu itsi bicê uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aímbi xanu itsibê 'ia 'icêsaribiti. 'Imainun ca an uni itsin êncê xanu bicê uni axribi 'uchaia, uni itsin xanubêa 'icêsa 'aish.

Lázaro 'imainun ñuñu uni ñuicê bana

19 Jesusan ca êsaquinribi cacêxa:

—Êñêx ca êsa 'icên. Achúshi uni ñuñuira 'aish chupa upíira upí minanên pucucêsa 'imainun xapu 'acêsa pañucê 'ianan 'aisamaira piti upíira upíñu 'ixun camabi nêtên upí oquin pucháquin picê 'iacêxa. 20 A unin xubu xêcucê tanáin ca ñuñuma uni, Lázaro, aín namínua 'itsaira cuñu, ax anu racácê 'iacêxa. 21 Xubu tanáin racáxun ca mesa tēmúxun ñuñu unían piti tēxêocê rēupatia uni itsían a 'inánun quixun caíancêxa. Cainia ca 'uchíticama uxun aín cucama biáxcacêxa. 22 A ñuñuma uníxa bamaia ca ángelcaman anu Abraham 'icê anu buáncêxa, buáncêx ca Abrahambê 'iacêxa. Usa 'ain ca ñuñu uni axribi bamacêxa, bamacê ca maíncancêxa. 23 Usa 'ixun ca a ñuñu unin anua uni 'aisamaira paê tani tēmêrati anu 'ixun 'uracêo Abrahamcêñun Lázaro isacêxa. 24 Isi cuêncênquin ca cacêxa: 'Ë ca 'aquin, Abraham. 'Ëx cana ênê tsinuax 'aisamaira paê tanin. Aín mēcên rēbu 'unpaxan chabóxuan 'ên ana matsioi unun ca Lázaro xut. 25 Cacêxun ca Abrahamnên ñuñu 'iá uni cacêxa: Mix bamacêma pain 'aish camina Lázaronêxa ñuñuma 'ianan 'insíncê 'aish nuibacamainun mix 'itsa ñuñu 'ianan 'insíncêma 'aish upitax tsoócên. Usai 'iá 'aishbi ca bērí mixmi 'aisamaira paê tani tēmēramainun Lázaro ax asábiira 'icên. 26 'Imainun ca anu mix 'icê 'imainun anu nux 'icê nēbétssi nancêcê nēmíinra 'icên. Usa 'ain ca unix ênuax anu cuainsa tanibi anu cuancasmati 'icên, 'imainun ca uni anuax ênu uisa tanibi utima 'icên. 27 Usaquin cacêxun ca ñuñu unin cacêxa: Axa ênu uisama 'ain camina Lázaro 'ên papan xubunu xuti 'ain. 28 'Ëx cana mēcên achúshi xucênñu 'ain. Atúxribi ênu paê tani tēmērai uaxma 'inuan, uisa cara ênu 'icê quixun atu canun camina Lázaro xuti 'ain. 29 Cacêxun ca Abrahamnên cacêxa: Atux ca Moisés 'imainun an Nucên Papa Dios quicê bana uni ñuixuncê unicaman cuênêo bana anu 'icê quiricañu 'icên. A isquin ca 'unánti 'icên. 30 Cacêxun ca ñuñu 'iá unin cacêxa: A bana cuatímabi ca unían anu uni bamacê 'icênuax cuanxun cacêxun cuati sinanati 'icên. 31 Quiabi ca Abrahamnên cacêxa: Moisés 'imainun an Nucên Papa Dios quicê bana uni ñuixuncê unicaman cuênêo bana isquinbi cuaisama tancê 'ixun ca anu uni bamacê 'icênuax cuancê unin banaribi cuaisama tanti 'icên.

17

*'Uchati rabanan bēruánracati bana
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)*

1 Jesusan ca aín 'unánmicê unicama cacêxa:

—Camabi nêtênu ca an uni itsi 'atima ñu 'anun quixun sinánmicê uni 'iti 'icên. Usa 'aímbi ca an sinánmiquin bétsi uni 'atima ñu 'amicê, ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castíancê 'iti 'icên. 2 An 'ènan 'aishbia 'êmi cushiiracêma pain 'icên, a uni 'uchamicê uni ax ca 'uchañuira 'icên. A unix ca anun ñu rēnti maxax ami tētêcêrêcatancêxuan parúnppa nēbétssi nicêxa nanêcêsamaira oi 'atimaira ocê 'iti 'icên. 3 Usaquin uni 'uchamiti rabanan camina bēruánracati 'ain.

Axa mix 'icêsaribiti Nucên Papa Diosmi sináncê uníxa mimi 'uchaia camina —êsai camina 'êmi 'ucha —quixun caquin sinanamiti 'ain. Usocêxa sinanatia camina mimia 'uchacê a abê mēñonanquin manumiti 'ain. 4 Achúshi nêtên,

mécën achúshi 'imainun rabé oi, mimi 'uchatancëxbi minu cuanxuan —cana mimi 'uchatécënimá —quixun a unin cacëxun camina abë mëníonanquin a manumiti 'ain.

Axa ami catamécë uni ca Jesusan 'aquinia quicë bana

⁵ Aín 'unánmicë unicaman ca Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:

—Nux Nucën Papa Diosmi catamëti 'icëbi camina asérabi, upitiira ami catamënun nu 'aquinti 'ain.

⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamarat-sushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, ënë ñu cana 'atima 'ai quixun sináncëbëtanbi ca mitsúnmi a ñucacëxun mitsu 'axunti 'icën. Mitsux ami 'itsamashi catamécë 'ixunbimi ënë i, ënuax ca échiquit, parunpapanu ca tacut, cacëx ca usai 'iti 'icën.

Aín unían Nucën Papa Dios ñu 'axunti bana

⁷ Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ësa ca. Uinu 'icë unin cara an a ñu mëëxuncë uni naënuxun ñu mëëanan 'aracacë ñuina bëruánbaiti xubunu aia, nëri uax ca mesanu pi tsót, quixun caimá. ⁸ Usaquin caquinma ca ësaquin caia: 'Ën piti 'aruanan a xëati ñuribi mëníotancëxun ca pinun 'ë bëxun. 'Ën pain pian camina minribi pianan xëati 'ain. Usaquin ca caia. ⁹ An mi ñu mëëxuncë unían min cacësabi oquin 'aiabimi 'aisamaira oquin —asábi ca —quixun catima ca asábi 'icën. ¹⁰ Usaribi oquin Nucën Papa Diosan a 'anun mitsu cacë ñu 'atancëx camina mitsux ráribë ësai cananti 'ain: “Cananuna an nu 'amicëxun 'ati ñucamaishi 'an. Usa 'aian Nucën Papa Diosan 'aisamaira oquin nu rabitima ca asábi 'icën”.

Mécën rabë axa an aín nami chëquímicë 'insínñu unia Jesusan pëxcüa

¹¹ Jerusalénu cuani ca Samaria me 'imainun Galilea meribi nëtábiani Jesús cuancëxa. ¹² Cuanx achúshi émanu bëbaia ca axa an aín nami chëquímicë 'insínñu uni mecën rabë, an Jesús aia bëñai cuaníbi 'ura sëtëracëacëxa. ¹³ Usai sëtëracëquin ca munuma banaquin cacëxa:

—Jesús, nu ca 'aquin.

¹⁴ Cacëxun isquin ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantan. Cuanxun ca judíos sacerdote usámi 'icë ismianan mitsun nami ismitan.

Usoquin cacëx cuaníbi ca atun nami chëquicëcama pëxcúacëxa. ¹⁵ Usaquian pëxcucë isi cuëënquin ca acama achúshinën Jesúsnu cuantécënquin Nucën Papa Dios munuma banaquin rabiácëxa. ¹⁶ Rabiquin ca a tanáin rantin puruni tsóbuti bëúnpuquin —ca asábi 'icë —quixun Jesús cacëxa. An usoquin cacë uni ax ca Samaritanu 'icë uni 'iacëxa. ¹⁷ Usaquin isi ca Jesús quiacëxa:

—Mécën rabë unicama cana pëxcüan. ¿Acama achúshinëxëshia —asábi ca —quixun 'ë cai uánbi cara uinu ráiri 'ic? ¹⁸ ¿Judíos unima, Samaritano, ënëxëshi cara Nucën Papa Dios rabiquin —ca asábi 'icë —quixun 'ë cai uax?

¹⁹ Usai quitancëxun ca Jesusan Samaritanu 'icë uni cacëxa:

—Ën mi pëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina pëxcüan. Niruquiani ca cuantan.

—*Axa 'ëmi catamécë unicama Nucën Papa Diosan ainan 'imiti ca ësa 'iti 'icë —quiáxa Jesús quicë bana*
(Mt 24.23-28, 36-41)

20 —¿Uínsarainra cara anúan Nucèn Papa Dios aín unicaman 'apu 'iti nètè 'iti 'ic? —quixun fariseo unicaman ñucácëxun ca èsoquin Jesusan cacëxa:

—Nucèn Papa Diosan, uni ainan 'imìa ca unin aín bërúnbi istima 'icën.

21 Usa 'ain ca uni quitima 'icën, —ca is, ènu ca Nucèn Papa Dios 'icën, unu ca —quiax. Nucèn Papa Dios, ax aín 'Apu 'aish ca axa 'èmi catamècë unicamabë 'icën.

22 Usoquin atu catancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicamaribishi cacëxa:

—Uni 'inux uá 'aish 'èx Nucèn Papa Diosnu cuantancëx utëcëncëma pan 'ain, camina 'èx anun mitsubë 'itëcënti nètè istisa tanti 'ain. A nètëcama achúshinën 'è istisaira tanquinbi camina mitsun 'è istima pan 'ain. 23 Unin ca 'è ñuiquin mitsu cati 'icën, —ca unu 'icë —canan —ca ènu 'icë —quixun. Cacëxbi camina isí abë cuantima 'ain. 24 Mëriquin ca canacan camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucèn Papa Diosnuax uá 'aish,

'èx utëcënti 'iti 'icën. 25 Èn Papanu cuancëma pan 'ixun cana unían bètsi bètsi ocëxun paë tanti 'ain. 'Imainun ca ènè nètënu bucuë unicaman 'è timaquin 'èn bana cuaisama tanti 'icën. 26 Bëráma Noé 'iá nètè usaribiti ca uni 'inux Nucèn Papa Diosnuax uá 'aish, 'èx utëcënti nètën 'iti 'icën. 27 Anúan aín nuntinu 'iruti nètè utámainun Noénën anun iëti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumianan an 'acësabi oquin cuëñquin ñu 'acëxa. Usaquian 'amainun anúan Noé aín nuntinu 'iruti nètè sënëncëbë ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë, baca 'aisamaira 'èi nuntaruquin ñucamacëñunbi unicama cëñuacëxa. 28 Noé 'aian 'iá usaribiti ca anun Lot 'iá nètè 'iacëxa. Anu Lot 'icë ëma, Sodoma cacë, anu 'icë unicaman ca pianan xëanan ñu maruanan, atun naënuxun ñu 'apánan xubucama 'acëxa. 29 Usaquian 'amainun ca anúan Lot anuax cuanti nètè 'icëbëtan, Nucèn Papa Diosan tsi 'imainun azufre rëquirucë 'ibúmiquin acama cëñuacëxa. 30 Lot 'aian 'iá usaribiti ca uni 'inux Nucèn Papa Diosnuax uá 'aish, 'èx anun utëcënti nètë, anúan camabi unin 'è isti, ax 'iti 'icën.

31 A nètè 'icëbë ca axa aín xubu ëman tsócë unicamax aín ñucama aín xubunu 'ainbi a bitsi cuantëcëntima 'icën. Aín naënuxuan ñu mëcë unicamaxribi ca aín xubunu cuantëcëntima 'icën. 32 Caxu bësuquin isi cara Lotnën xanu uisai 'iacëxa quixun camina manuquinma sinánti 'ain. 33 Uix cara aín cuëncësa oquin 'ai ènè nètënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucèn Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'ainbi ca uinu 'icë unin cara ènè nètënu upitax tsóti sinánquinma 'èx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucèn Papa Diosan nètënu abë 'iti 'icën.

34 Èn cana mitsu cain, 'èx ucëbë ca ësai 'iti 'icën: a iméa rabë uni anu 'uxtinu racacë, achúshi 'èbëa 'inun bicë ca achúshi anubi èncë 'iti 'icën. 35 Usaribiti ca rabë xanúxa ñu rëni tsócë, achúshi 'èbëa 'inun bimainun achúshi anubi èncë 'iti 'icën. 36 'Imainun ca rabë unían aín naënuxun ñu mëëia achúshi 'èbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi èncë 'iti 'icën.

37 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Uinuax cara usai 'iti 'ic?

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Unix ca quia, uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

18

Casunamëcë xanu 'imainun juez ñuicë bana

1 Aín unix ca atsani, abë cana banatisama tani quixun sinanima, nètë camabi Nucèn Papa Diosbë banati 'icë quixun 'unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin, 2 Jesusan ësáquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ēnēx ca ěsa 'icēn. Achúshi ěmanu 'icē uni an ca amia uni itsi manáncēxunbi 'aquinsama tanan Nucēn Papa Diosmi sináncēma 'ianan unicamaribi sinánquin 'aquincēma 'iáxa. ³ Imainun ca a ěmanu 'icē xanu achúshi casunamēcē, an a uninu cuanquin —'ē ubíoxunma 'anun camina axa 'ēmi nishcē uni cati 'ai —quixun caxa. ⁴ Usaquin cacēxunbi ca 'itsa nētēn cuashiquin 'aquincēma 'icēn. 'Itsa nētēn cuashitancēxun ca ěsaquin sinánxa, —'ēx cana Nucēn Papa Diosmi sináncēma 'ianan unicamaribi sináncēma 'ain. ⁵ Usa 'ixunbi cana ěnē casunamēcē xanúan 'ē ubíoxunma 'anun, an 'ē cacēsabi oquin 'axunti 'ain. Usaquin 'acēma 'aish cana 'ēa ubíocēx 'aisamaira atsánti 'ain.

⁶ Usaquin catancēxun ca ěsaquinribi Nucēn 'Ibu Jesusan cacēxa:

—An amia uni itsi manáncēxunbi a xanu 'aquinsama tancē uni a 'ēn mitsu űuixuncē ax aín sinan upíma 'aishbia quicē bana, a camina sinánti 'ain. ⁷ ĽAn usaquin 'acē 'ain cara Nucēn Papa Diosan axa ainan 'inúan an caiscē aín unicama an nētēnbi, imēbi a űucácē, acama bērúanquin 'aquintima 'ic? ĽCara 'aquinquinma tēnánpati 'ic? Usama ca. ⁸ 'Ēn cana mitsu cain, a asérabi bēnēnquinshi acama 'aquinti 'icēn. ĽUsa 'aínbi carana uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'aish anu cuantancēx, 'ēx utécēnquin, unicama asérabi 'ēmi sinani 'ēmi catamētia isti 'ain? Uisai cara 'iti 'icē quixun cana isti 'ain.

Fariseo 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicē uni űuicē bana

⁹ Uní raírínēxa —nuxbi cananuna Nucēn Papa Dios quicēsabi oi 'i—quixun sinani raíri unicama timai atumí nishia 'unánquin ca Jesusan bana itsi űuicēsoquin ěsoquin cacēxa: ¹⁰ —Uní rabētax ca Nucēn Papa Diosbē banai anuxun a rabiti xubunu cuanxa. Achúshinēxa fariseo uni 'imainun ca bētsix an 'apu buánmiti curíqui bicē uni 'iáxa. ¹¹ Cuanx, nitsax abē banaquin ca fariseo unín ěsaquin Nucēn Papa Dios caxa: Nucēn Papa Dios, 'ēx uní raírísama 'ixun cana mi, asábi ca cain. Raírínēx ca an uní paránquin aín curíqui bicē uni 'imainun upí sinánűuma uni 'imainun aín xanuma 'aínbia uni itsin xanubē 'icē uní, usa 'icēn. Usa unicama 'aisama 'aínbi cana 'ēx usai 'ima. An 'apu buánmiti curíqui bicē, ěnē uníxribia 'aisama 'aínbi cana 'ēx usai 'iman. ¹² 'Ēx cana camabi semana rabē nētēn pima samatin. 'Ēn űu mēēquin bicē curíquia mēcēn rabē 'icēbi cana acama mēsú, décima parte, a anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu buánquin, sacerdote 'inanin. ¹³ Fariseo uníxa usai quimainun ca an 'apu buánmiti curíqui bicē unín, 'uri niracēti manámi bēsúima meuishi bēsui, masá nuituquin aín nuitu mēēi abē banaquin, —Nucēn Papa Dios, 'ēx 'uchaűu 'icē camina 'ē nuibaquin 'ēn 'uchacama 'ē tērēnxunti 'ai —quixun caxa. ¹⁴ Usa 'ain cana mitsu cain, fariseo unima, bētsi uni a usaquin cacēxun aín 'uchacama tērēncē, ax ca aín xubunu cuani Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'iáxa. Usaribiquin ca an rabíquin —'ēx cana bētsi unibētan sēnēnma 'ai —quixun sináncē uni a Nucēn Papa Diosan aín uní raírībētan sēnēnmara 'imiti 'icēn. 'Imainun ca axa rabícēma uni a cuní Nucēn Papa Diosan cha 'imiti 'icēn.

Tuácama Jesusan Nucēn Papa Dios űuixuan

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramēnun quixun tuáratsucama Jesúsnu bēcancēxa. Bēia isquin ca Jesusan 'unánmicē unicaman an bēcēcama űu caquin, —tuá xuracama ěnu bēxunma ca buántan —quixun cacēxa. ¹⁶ Caiabi ca Jesusan cacēxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ēnua unun ěn. 'Ēmi catamētia Nucēn Papa Diosan ainan 'imicē unicamax ca ěnē tuá xuracamaribi 'icēn.

¹⁷ Asérabi cana 'èn mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an a bërúancè unimi catamécèsa usaribiti 'èmi catamécéma 'icè ax ca Nucèn Papa Diosnan 'itima 'icèn.

Ñuñuira bēná uníxa Jesús bē bana

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Aín cushi uni achúshinèn ca Jesús èsoquin cacèxa:

—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'è ñuixunti 'ain, ¿'èx nètétimoi Nucèn Papa Diosnan nètènu abè 'inuxun carana aña 'ati 'ai? quixun.

¹⁹ Ñucacèxun ca Jesusan cacèxa:

—¿Uisati caramina 'èx isana upí 'ai quixun 'è cain? Uinu 'icè uníxbi ca upíma 'icèn. Nucèn Papa Diosaxèshi ca asérabi upí 'icèn. ²⁰ Uisai cara aín bana cuèñè quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni itsin xanubè camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin ñu camina mēcamatima 'ain. Camina bētsi unimi cēmēi manántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²¹ Usaquian cacèxun ca aín cushi unin cacèxa:

—Chamaratsu 'aishbi minmi 'è cacè banacama quicēsabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²² Cacèxun cuaquin ca Jesusan cacèxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acèma 'ain. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancèx camina ñuñushi 'iti sinanima 'èmi sinani 'èbè cuani uti 'ain. Usaquin 'atancèx camina Nucèn Papa Diosnan nètènu 'ianan usaquin 'acè cupí anuax cuèèinra cuèènti 'ain.

²³ Usaquian Jesusan cacèxun cuati ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti uténbuacèxa. ²⁴ Uténbutia isquin ca Jesusan cacèxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aishbi ñuñu 'itishi sinani Nucèn Papa Diosnan 'itima 'icèn. ²⁵ Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icèn. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacēsamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucèn Papa Diosnan 'itima 'icèn.

²⁶ Usai quia cuaquin ca anu 'icè unicaman cacèxa:

—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucèn Papa Diosnan 'inux iétima 'icèn.

²⁷ Cacèxun ca Jesusan cacèxa:

—Axbi iétisama 'icèbi ca Nucèn Papa Diosnan usa uniribi ièmiti 'icèn.

²⁸ Usaquian atu cacèxun ca Pedronèn Jesús cacèxa:

—Nun xubucama 'imainun nun ñu camabi cananuna mibè ninuxun èan.

²⁹ Cacèxun ca Jesusan aín 'unánmicè unicama cacèxa:

—Asérabi cana 'èn mitsu cain, uinu 'icè unin cara camabi uníxa 'èmi catamèti Nucèn Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun, aín xubu, aín xucéantu, aín papa, aín tita, aín xanu, aín bēchicècama èbianxa, ³⁰ a unix ca a èncè ñuñu 'icēsamaira oi ñuñu 'iti 'icèn. Usai 'ianan ca Nucèn Papa Diosnan nètènu 'aish abè nètétimoi 'iti 'icèn.

Jesusan —'èx cana unían 'acèx bamati 'ai —quixun aín unicama catècèan

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Bain cuanquin ca 'itsa uni anu 'aínbi Jesusan aín 'unánmicè unicama abèa ninun quixun cuèñbianquin cacèxa:

—Bèri cananuna Jerusalénu cuanin. Cuanx bēbaxnu anu 'ain ca an Nucèn Papa Dios quicè bana uni ñuixuncè unían 'è ñui quiásabi oi 'iti 'icèn. ³² Judíos unbunèn ca judíosma unbunèan binun 'è 'inánti 'icèn. 'Inancèxun bixun ca 'èmi cuaiquin bētsi bētsi onan 'è tushucati 'icèn. ³³ Usoquin bētsi bētsi oquin

mëëtancëxuan 'acëx cana bamatancëx rabë nëtë 'iõnxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

³⁴ Jesusan usaquin cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicaman uisai cara quia quixun cuama 'icën. Uisai qui cara usai quia quixunbi ca 'unánma 'icën.

Jericónuxuan Jesusan bëxuñu uni bëpëxcüa

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Cuanía Jericó ëma 'urama 'ain ca bëxuñu uni achúshi bai amo anuxun uni curíqui ñucátinu tsoócëxa. ³⁶ Tsóxunbi ca 'aisamaira unían ratábiancëxun cuaquin —¿añu ñu cat? ¿Uisai caina 'icanin? —quixun unicama ñucácëxa.

³⁷ Ñucácëxun ca cacancëxa:

—Nazaretnu 'icë uni, Jesús, ax ca uaxa, a cënë cuania.

³⁸ Usai quia cuati cuëñishquin ca cacëxa:

—Jesús, Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

³⁹ Usaía quia oquin ca ax paían rëcuëñquiani cuancë unicaman banaxma isa nëtënun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima axa 'icësamaira oi munuma cuëñishtëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁰ Usaía quia cuati niraçëquin ca Jesusan —'ënuu unun ca bët —quixun anu 'icë unicama cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan ñucáquin cacëxa: ⁴¹ —¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnunmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.

⁴² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca bëpëquit. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcüan.

⁴³ Usaquian cacëxëshi ca bëpëxcüacëxa. Bëpëxcucëxun isi cuëëñquiani ca Nucën Papa Dios rabibiani Jesús bë cuancëxa. Jesusan a uni bëpëxcütia isquin ca anu 'icë unicamanribi Nucën Papa Dios rabiacëxa.

19

Zaqueo ñui quicë bana

¹ Anu bëbaquiani ca Jesús Jericó ëma 'uramaquiani cuancëxa. ² Usaía Jesús cuancëbëbi ca a ëmanu 'icë uni achúshi Zaqueo caquin anëcë anu 'iacëxa. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicaman cushi 'ianan 'itsaira curíquiñu 'iacëxa. ³ Usa 'ixun ca uisa cara Jesús 'icë quixun istisa tanquinbi mëtúra 'ixun 'aisamaira unían tsitsíruxun bëpáncëbëtan iscasmacëxa. ⁴ Usaquin iscasmati, abáquiani cuanx ca achúshi i, sicómoro cacë, bai anúan Jesús uti amoa 'icë anu ronruacëxa. ⁵ Usaía anu 'icë ca Jesusan anun cuanquin manámi bësuquinbi mëraquin ësaquin cacëxa:

—Zaqueo, bënëtishi ca 'ibúcuatsini ut. Bërí cana min xubunu 'i mibë cuainsa tanin.

⁶ Usaquian cacëxëshi chuámarua tani bënëtishi 'ibúquin ca Zaqueonën aín xubunu buánuxun Jesús biacëxa. ⁷ Usaria isquin ca uni raíricaman —'uchañu unín xubunu ca Jesús 'icuania —quixun ñuiacëxa. ⁸ Usa 'ain ca manámi chairuquin Zaqueonën Jesús cacëxa:

—'Ën cana mi cain, bërí cana 'ën curíquicama mësú usaribi 'ënan 'inun bíanan usaribi ñuñuma unicama 'inani cuanin. 'Inánan cana 'ën aín curíqui mëcama uni, 'ën ainan mëcama inumiquin rabë 'imainun rabë oquin 'inánti 'ain.

⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Béri ca enē xubunu 'icē unicama 'ēmi catamēcē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inux iēti 'icēn, enē uníxribia Abrahamnēn rēbúnqui 'ain. ¹⁰ Uchañu unicama ainanma 'icēbi aín 'ucha tērēncē 'ianan ainan 'inun iēminux, cana Nucēn Papa Diosnuax uni 'inux uacēn.

Bana itsi ñuicēsaria Jesús curíqui ñui quiá bana

¹¹ Usa 'ain ca Jesusan Zaqueo caia cuaquin, Jerusalén 'urama 'ain, abē 'icē unicaman sináncēxa, —Jerusalénu bēbatancēx ca Nucēn Papa Diosan 'imicēx Jesúsēshi judíos unibunēn 'apu 'iti 'icē —quixun. ¹² Atúan usoquin sinania 'unánquin ca acaman cuamainun, bana itsi ñuicēsoquin Jesusan ēsaquin cacēxa:

—Ēsa ca. Achúshi uni, 'apun rēbúnqui, an ca aín menu 'icē unicaman cushi 'iisa tanquin bētsi menu 'icē 'apu cha anu cuanxun, a 'apu 'iminun quixun catancēx utēcēnti sinánxa. ¹³ Sinántancēxun aín uni mēcēn rabē camicēx ucē ca achúshi achúshi curíqui achúshi 'aishbi 'itsa cupicē, camabi sēnēn 'inánxa. 'Inánquin, —'ēx utēcēntamainun camina enē curíquinēn ñu bitancēxun maruquin curíqui bitēcēnti 'ai —quixun caxa. ¹⁴ Usaquin catancēxa cuanbi ca a menu 'icē unicama ami nishcē 'ixun, —a uni cananuna nun 'apu 'iti cuēēnima—quixuan 'apu catánun quixun uni xuquin camiaxa. ¹⁵ Usa 'aínbi ca 'apun, ax paían cuancē uni abi aín menu 'icē unicaman 'apu 'imíaxa. 'Imicēx ca aín menu utēcēanxa. Ai bēbaquin ca uiti curíqui cara biaxa quixun 'unántisa tanquin a curíqui 'inánbiancē unicama camiaxa. ¹⁶ Camicēxa anpan ucē an ca aín 'apu caxa:

—Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mēcēn rabē sēnēn 'inun curíqui bian. ¹⁷ Cacēxun ca 'apun caxa: Upí oquin camina 'ēn curíquinēn ñu 'an. 'Itsairamashi 'aínbimi a curíquinēn upí oquin 'acē cupí camina mēcēn rabē ēmanu 'icē unicaman cushi 'iti 'ain. ¹⁸ Bētsíxribi uquin ca caxa: Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mēcēn achúshi sēnēn 'inun curíqui bian. ¹⁹ Cacēxun ca 'apun caxa: Mix camina mēcēn achúshi ēmanu 'icē unicaman cushi 'iti 'ain. ²⁰⁻²¹ Cacēbē uquin ca bētsínribi caxa: Mixmi unimi nishcēsa 'icē cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámítancēxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. Usa 'ain cana mimi racuēquin, pañunan rabúnxun, min curíqui ami 'ē 'ináncē, a nan. A cēnē 'icēn. ²² Cacēxun ca aín 'apun caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Min bana cuaquin cana uisa uni caramina mix 'ai quixun 'unanin. 'Ēx unimi nishcēsa 'ixun uni itsin ñu 'apámítancēxun a bimi 'ēnáinshi 'inun 'ēn unicama bimicē isna 'ai quixun camina 'ē 'unan. ²³ ¿Usaquin 'unánquin caramina uisacasquin a curíqui banconu nancēma 'ain? Anumi nancē 'ain cana 'ēn curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían. ²⁴ Caxun ca 'apun anu 'icē unicama caxa: A curíqui 'ēn a 'inan, a camina a uninua bixun, an mēcēn rabē sēnēn 'inun curíqui bicē uni a 'inánti 'ain. ²⁵ Cacēxun ca caxa: Nun a curíqui 'inánti 'aínbi ca ax mēcēn rabē sēnēn 'inúan bicē curíquiñu 'icēn. ²⁶ Usaquin cacēxun ca aín 'apun caxa: Uisa ñu cara a 'ináncē 'icē anúan an cacēsabi oquin ñu 'acē uni a ca aín 'ibun 'inántabaquin 'ináncēsamaira oquin 'inántēcēnti 'icēn. Usonan ca anúan ñu 'axuncēxunma a 'ináncē ñu a aín 'ibun bicuanti 'icēn. ²⁷ Axa 'ēmi nishi 'ēx 'apu 'iti cuēēncēma unicama a camina ēnu bēxun 'ēn ismainunbi 'ati 'ain.

IV. JESUSAN JERUSALENUXUN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (19.29-21.38)

*Jesús Jerusalénu cuan**(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)*

²⁸ Usaquin bana itsi ñuicēsoquin 'apu ñuiquin unicama cabiani ca Jesús Jerusalénu cuanti sinánbiani cuancēxa. ²⁹ Jerusalénu cuani Betfagē ěma 'imainun Betania ěma 'urama 'ixun ca Olivos cacē matá anuxun aín 'unánmicē uni rabē quēquin, ³⁰ Jesusan cacēxa:

—Aúnu bēsucē ěma, anu ca cuantan. Cuanx anu bēbaquin camina burro, anua uni tsócēma pain, a anua tēcērēcacē mērati 'ain. Mēraquin camina tububētsinquin bēti 'ain. ³¹ Mitsúnmi tubuia isquian bētsi unin —¿uisati caramina ěnē burro tēcērēcacē tubuin? —quixun mitsu ñucácēxun camina cati 'ain: Nucēn 'Ibu ca ěnē burro buánxunun quixun nu caxa.

³² Usaquin caquian xucēx cuanxun ca Jesusan atu cacēsabi oquin burro mēracēxa. ³³ Mēraquian tubuia ca burron 'ibucaman cacēxa:

—¿Uisoti caramina burro tubuin? —quixun.

³⁴ Ñucácēxun ca cacēxa:

—Nucēn 'Ibun ca ěnē burro buánxunun nu caxa.

³⁵ Usoquin cabianquin buántancēxun ca chupan camáputancēxun anu Jesús 'irumiacēxa. ³⁶ Usoquian 'irumicēxa burron cuancēbētan ca unicaman anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcē chupabi 'apácēxa. ³⁷ 'Apácēbē anun cuani matá Olivos, anuax cuabútia 'urama 'ain ca anu 'icē unicaman 'aisamaira 'aish, cuēñquin, —uni itsin 'acēma ñucama Jesusan 'aia cananuna isa —quixun an 'acēcama ñuiquin munuma banaquin Nucēn Papa Dios rabiácēxa.

³⁸ Rabi ca quiacēxa:

—Nucēn 'Ibu Diosan xucēxa ucē, ěnē 'Apux ca bēri aia. A ca camabi unin rabiti 'icēn. Naínu 'icē Nucēn Papa Diosaxribi ca cuēñia. Aribi ca camabi unin rabiti 'icēn.

³⁹ Usai quiquian axa ami sináncē unicaman Jesús rabia cuaquin ca fariseo unicama raírinēn Jesús cacēxa:

—Axa mimi sináncē unicama sharáxma 'inun camina cati 'ain.

⁴⁰ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēn cana mitsu cain, ěnē unicaman 'ē rabičēbētanma ca ěnē maxáxcama ěnēn cuēncēni sharáquin 'ē rabiti 'icēn.

⁴¹ Usai quiquianquin rarobianquin, Jerusalén isi ca Jesús nitēxēti bēunan mēscuti Jerusalénu 'icē unicama cai quicēsai quiacēxa: ⁴² —Nucēn Papa Diosan 'imicēx camina asérabi chuámarua 'aish cuēñti 'ai —quixun bēri nētēnbi mitsun 'unánti cana cuēñnin. Usa 'aínbi camina mitsun nuitunēnbi sinánquin cuaquinma 'unáncantima 'ain. ⁴³⁻⁴⁴ Nucēn Papa Diosan mitsu sinánxunquin 'ē mitsunu xucē 'icēbi ui carana 'ěx 'ai quixun 'ē 'unántsinxunbi 'unáncēma 'ain, ca anun mitsu 'atimoti nētēcama uti 'icēn. Axa mitsumi nishcē unicaman ca mitsu ěman chiquítisama oquin bēararanan mitsun a xubu 'acē maxáxcama rurupaquin reúpanan unicamaribi cēñuti 'icēn.

Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucē unicama chiquían

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Jerusalénu bēbatancēx anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Jesusan anuxuan ñu marucē unicama chiquíancēxa. ⁴⁶ Chiquínquin ca cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo ca ěsai quia: “Anuxun 'ē rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ēbē banati xubu 'iti 'icēn”. Usaía cuēñēo bana quicē

'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ênuxun ñu maruin.

⁴⁷ Camabi nêtên ca Jesusan anuxun Nucên Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixunquin unicama 'unánmiacêxa. Usaía 'ia ca judíos sacerdotenên cushicama 'imainun an Moisésnên cuênêo bana 'unáncé unicama 'imainun aín cushi unicama a 'acatsi quiax ami 'êsênancêxa. ⁴⁸ Usai 'êsênanquinbi ca 'apuma unicama aín bana cuati ami sináncé 'ain uisoxun 'ati cara quiax sináncasmacêxa.

20

*Uin banan cara Jesusan ñu 'aia quixuan Jesús ñucácan
(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)*

¹ Achúshi nêtên anuxun Nucên Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana 'unánmianan upí bana anúan uni Nucên Papa Diosnan 'iti ñuixunmainun ca judíos sacerdotenên cushicama 'imainun an Moisésnên cuênêo bana 'unáncé unicama 'imainun anpan caniacêcê unicama anu cuanxun ² ñucáquin Jesús cacêxa:

—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara êsoquinmi ñu 'anun mi cax? Ca nu ñuixun.

³ Cacêxun ca Jesusan cacêxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. 'Ë ca ñuixun, ⁴ ¿uin cara Juan unicama nashiminun cacêx? ¿Nucên Papa Diosan cara cacêx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacêx?

⁵ Usaquian Jesusan ñucáquin cacêxbi ca uisaquin cara cati 'icê quixun 'unaníma atúxbi ñucacanani quicancêxa: ¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu, Nucên Papa Dios naínu 'icê an ca cacêxa, quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacêxun nu, usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai quixun nu cati 'icên. ⁶ Nun nu, unían unicama nashiminun cacê ca Juan 'iacêxa quixun cati, 'aínbi ca 'apuma unicaman nu maxaxan 'ati 'icên. Acaman ca aín bana cuaquin, Nucên Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacêxa quixun sinania. ⁷ Usari canantancêxun ca Jesús cacêxa:

—Uin xucê cara 'iacêxa quixun cananuna 'unániman.

⁸ Cacêxun ca Jesusan cacêxa:

—Mitsúnmi 'ên ñucácêxun 'ê ñuixuncêxunma cana 'ênribi uin banan carana êsaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

*An naê bërúancé 'aisama unicama ñuiquin Jesusan cá bana
(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)*

⁹ Bana itsi ñuicêsoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ênê banaribi unicama ñuixuancêxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naênu uvas 'apáxa. 'Apátancêxun bêtsi uni aín naêa bërúanxunun quixun ami êbiani ca 'ura menu 'i cuanxa. ¹⁰ Cuantancêxun ca uvas bimicêbêtan abêa 'icê an ñu mëemicê uni achúshi xuquin caxa:

—An naê bërúancé unicamanu cuantancêxun camina 'ênan 'iti a mësúa 'ê bêxúnun mi 'inánun cati 'ain. Cacêx cuanxa bêbaiabi ca a uni an naê bërúancé unicaman mëêtancêxun ñuñuma cuantécêntanun xuaxa. ¹¹ Usoquian 'an ca naê 'ibun aín ñu mëemicê uni itsi xutêcêanxa. Xucêxa bêbaiabi ca aribi an naê bërúancé unicaman mëequin bêtsi oquin masóxa. Usotancêxun ca ñuñuma cuantánun aribi xuaxa. ¹² Usocêbêtan ca bêtsiribi amiribishi xutêcêanxa. Xucêbi ca aribishi 'atimoxun, ênuaxma ca cuantan, quixun caxun xuaxa. ¹³ Usoquian 'acêbêtan ca naê 'ibun sinánxa: ¿Añu carana oti 'ain? Cana

'ëx amiira sináncë bacë bëchicë xuti 'ain. A sapi ca cuania 'atimoquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icën. ¹⁴Usoquin sinánquin aira xucëxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ¹⁵Canantancëxun naë 'uri buánxun ca 'axa.

Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun an naë bërúancë unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. ¹⁶Aín naënu cuanquin a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën.

Usai Jesús quia cuati ca an cuacë unicamax:

—Usaía 'inun cuëëanxma 'itibi ca Nucën Papa Dios 'iti 'icë —quiax quiacëxa.

¹⁷Quia ca Jesusan atumi bësuquin isquin cacëxa:

—¿Usai 'itima 'ain cara uisai quicë ënë cuëñö bana 'ic?, ësai quicë:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aishbi ca a maxax bëri amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.

¹⁸A maxáxa an cuëëncëma unicama usaribi ca an 'ë cuëëncëma uni 'icën. Maxáxmi tatiquí chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax nipacëquin maxaxan uni chacáquin chëcaia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan

(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

¹⁹An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca an Moisésnën cuëñö bana 'unáncë unicama 'imainun judíos sacerdotecamax atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsni nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi ca —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin biama 'icën. ²⁰Bitsíma 'ixunbi ca Jesús bicatsi quiax 'ësënantancëxun ami manánquin usai ca quiax quixun 'apu canuxuan, cëmëquin paránquin Jesús ñucátanun quixun uni raíri xuacëxa. ²¹Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca aséribi 'icën, upí oquin camina unicama bana ñuixunin. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. ²²Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax aséribi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?

²³Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina usoquin 'ë cain? ²⁴Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuëñöcë ënëx 'ic? Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

²⁵Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

²⁶Usaía Jesús quia ca anu 'icë unicaman cuacëxa. Acamabëtan an a ñucácë unicamanribi cuacëx ca a ñui Jesúsni manánti bana 'aíma 'iacëxa. —'Aíma ca —quixun sinánan —upitishi ca quiax —quixun sinánquin ca an ñucácë unicaman a ñucátëcëanma 'icën.

Unix cara bama 'aish baísquitima 'icë quicë bana

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Usacëbë ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. ²⁸ Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—Nun 'unánun ca Moisésñën ésaí quicë bana cuëñocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicëx aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën. ²⁹ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshinëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ³⁰ Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ³¹ Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsixribishi bamacëxa. Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. ³² Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ³³ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë menuxun ca unin xanu bitsia, bimainun ca unin aín ini bëchicë bënúmia. ³⁵ Usa 'aínbi ca bama 'aish baísquitancëxun Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë unicaman xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëbi ca bënúmitima 'icën. ³⁶ Bama 'aish baísquitancëx ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish bamatëcëntimoí tsóti 'icën, ángelcamaxa 'icësaribiti. ³⁷ Uni bama 'aish ca baísquiti 'icë quixun nun 'unánun ca Moisésñën imaxu nëëmëtia iscë ñuiquin ésaquin cuëñocëxa, Nucën 'Ibu Dios ax ca Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios 'icë quixun. ³⁸ A bana cuëñeo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aisha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën. An iscëx ca aín uni camáxbi tsotia.

³⁹⁻⁴⁰ Usoquian cacëxun cuaxun ca saduceo unicaman amiribishi a ñucatëcëanma 'icën. Usaria isquin ca an Moisésñën cuëñeo bana 'unáncë unicama raírinën —upí oquin camina nu ñuixuan —quixun cacëxa.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quixun ñuicë bana

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara uni quia, Cristo, ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax?

⁴²⁻⁴³ David anbi ca Salmos quirica 'aquin ésoquin cuëñocëxa: Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

⁴⁴ Usai qui ca David ax, Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quiacëxa. ¿Ësaia quía 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

An Moisésñën cuëñeo bana 'unáncë unicama Jesusan ñuia

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Usoquin canan ca anu 'icë unicaman cuanun, Jesusan ésaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa: ⁴⁶ —An usaía judíos unicama 'inun Moisésñën cuëñeo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcë pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin, ax ca nun cushi 'icë, quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia. Usai 'ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun anu aín cushicamax tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. ⁴⁷ Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun

quiaux, 'uran pain Nucèn Papa Diosbè banaia. Usa unicama ca Nucèn Papa Diosan, axa usai 'icèma uni 'acèsamaira oquin 'uchoquin castícantí 'icèn.

21

Xanu casunamècènan Nucèn Papa Dios curíqui nanxúan

(Mr 12.41-44)

¹Usaquin anuxun Nucèn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancèxun anu curíqui nantí ñu ami bèsuquin isquin ca Jesusan ñuñu unicaman aín curíqui nania isacèxa. ²Isanan ca xanu casunamècè ñuñuma anribia manè curíqui rabè nania isacèxa. ³⁻⁴Isquin ca Jesusan anu 'icè unicama cacèxa:

—'Itsaíra curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tèxèocè curíqui anu curíqui nantí ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamècè ènèn asérabi cuèènquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun, aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana mitsu asérabi cain, curíquiñu unicaman 'acèsamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

Anuxun Nucèn Papa Dios rabiti xubu rurucubutía Jesusan ñuía

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵Anuax cuania ca uni raírinèn anuxun Nucèn Papa Dios rabiti xubu ñuiquin èsaquin cacèxa:

—Ax ca aín maxax upíra upí 'icèn. 'Imainun ca bètsi bètsi unían upí ñu 'inancè cupíríbi ax upíra upí 'icèn.

Cacèxun ca Jesusan cacèxa: ⁶—Ènè xubu mitsun iscèx upí 'aísh maxax cha 'acè 'aíshbi ca axa Nucèn Papa Diosmí sináncèma unicaman ènè xubu camabi rurupacèbè aín maxáxcamaríbi rurucubúti 'icèn. Usaía anun 'iti nètè ca uti 'icèn.

Ènè nètècama cèñútisama pain 'ain cara uisai ñu 'iti 'icè quicè bana

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷Usaquin Jesusan cacèxun ca a unicaman ñucáquin cacèxa:

—¿Uínsaran cara mixmí quicèsbí oi anuxun Nucèn Papa Dios rabiti xubu ènèx aín maxáxcama rurupacè 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nètè ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain?

⁸Usaquin ñucacèxun ca Jesusan anun ax utècènti nètè ñuixunquin èsaquin cacèxa:

—'Itsa unix ca: 'Èx cana Cristo 'ai, quianan: Jesús utècènti nètè ca uaxa quiaux quiti 'icèn. Usai quiquian mitsu paránti rabanan camina bèrúancati 'ain. Aín banax ca asérabi 'icè quixun camina sinántima 'ain. ⁹Mitsun camina uni itsían, bètsi menu 'icè unicamax ca bètsibè 'acánania quixun ñuía cuanuxun 'ain. Cuanan, raíri unicamaxríbi ca aín 'apumí tsuáquiruía quixun ñuía cuatíbi camina racuétima 'ain. Asérabi ca usai 'iti 'icèn. Usaía 'icèbèbi ca ènè mecama cèñúcèma pain 'iti 'icèn.

¹⁰Caxun ca èsaquinríbi cacèxa:

—Bètsi menu 'icè unicamax ca bètsi menu 'icè unicamabè nishánani 'acánanti 'icèn. 'Imainunríbi ca bètsi menu 'icè 'apun suntárucama bètsi menu 'icè suntárucamabè 'acánanti 'icèn. ¹¹Bètsi bètsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bètsi bètsi nètènu 'icè unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. 'Imainun ca 'itsa unix 'insinan cèñúnuxun 'aia. 'Imainun ca naína atun iscèma ñu unicaman isti 'icèn, isi ca racuèira racuèti 'icèn.

¹²Usai 'icèma pan 'ain ca mitsúxmi 'èmi catamèti 'èn uni 'icè cupí, unin mitsu bixun bètsi bètsi onan anu judíos unibunèx timèti xubunu 'icè unin mitsu

'uchonun buánan, mitsu sipuanan, 'apu cha 'imainun 'apu chucúmaribi mitsu ñui ami manánquin mitsu 'inánti 'icén. ¹³ Usaquian 'acéxunbi camina 'ë ñuiquin rabínquinma an mitsu bicé unicama cati 'ain. ¹⁴⁻¹⁵ A unicama bémánanumi 'ain cana 'ënbi uisoquin caramina cati 'ai quixun 'unánmianan anúnmi cati bana mitsu sinánmiti 'ain. Sinánmicéxunmi cacéx ca axa mimi nishi mimi manáncé unicamax, asérabi ca a bana 'icé quixun 'unani minmi cacé banax ca cémé 'icé quiax quitima 'icén. Usa 'ain camina a unicama bémánanu cuancéma pan 'ixun ésaquin sinánti 'ain: Jesusan ca uisoquin carana cati 'ai quixun 'ë sinánmiti 'icén. Usa 'ain cana 'ënbi pain sinántima 'ain. ¹⁶ Mitsúxmi 'ënan 'icé cupí ca min papa 'imainun min tita 'imainun min xucéantu 'imainun min aintsi 'ibu 'imainun axa mibé nuibanancé unínribi uní itsían mitsu 'atimonun 'inánxun 'aia. 'Ináncéxun 'atimoquin ca mitsu raíri 'ati 'icén. ¹⁷ Mitsúxmi 'ëmi catamécé cupí ca unicamax 'ëmi sináncéma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. ¹⁸ Usa 'aínbi camina 'ën bérúancé 'aish asábi 'iti 'ain, 'ëx cuéëncébëma ca mitsun bu achúshirabi nètétima 'icén. ¹⁹ Tëmëraquinbi 'ëmi cataméti éncéma 'aish camina 'ën Papa Diosan nètënu 'ëbë 'iti 'ain.

²⁰ Anu 'icé unicamabé 'acananuxun suntárucaman Jerusalén nébëtsioratia isquin camina 'unánti 'ain, anun a ëma cëñúti nètë ca uaxa quixun. ²¹⁻²² A ëmanu 'icé unicamaxa ami 'uchacé cupí ca castíancé 'iti 'icé quixun ca Nucén Papa Diosan aín uní cuëñëomiácëxa. Usai ca béri 'iti 'icé quixun camina a suntárucama isquin 'unánti 'ain. Usai 'icébë ca unicamax racuëti Judea menu 'icé ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icén. 'Imainun ca axa Jerusalénu 'icé unicamaxribi anuax cuanti 'icén. Axa Jerusalénuax 'ura nitsi cuancé unicamax ca racuëti Jerusalénu cuantécëntima 'icén. ²³ Usai 'icébë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcé xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. A nètënu 'icé unicamax ca 'aisamaira paë tani tëmëрати 'icén. Aín 'ucha cupí atumi nishquin Nucén Papa Diosan castíancé 'aish ca usai 'iti 'icén. ²⁴ Uni raíri ca unín abë 'acananquin 'anuxun 'aia, raírinëx ca bëtsi bëtsi menu buáncé 'iti 'icén. Usaquin 'aquin ca judíosma unicaman Jerusalén 'atimonan anu 'ixun aín cuéëncësa oquin 'ati 'icén, atúan usoquin 'ati nètëa sënéncëbëtan.

*Usacuatsini ca Jesús utëcënti 'icé quicë bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)*

²⁵ Ésaquinribi ca Jesusan cacéxa:

—'Éx utëcënti nètë ca 'urama 'icé quixun unicaman 'unánun ca naínu 'icé bari, 'uxé, 'ispa acamax bëtsiti 'icén. Usai 'imainuan parúnpapacama xuquirui bëchunia cuati ca camabi menu 'icé unicamax ratuti sináncasmai bënëti 'icén. ²⁶ Naicamé'ëo shaíquicébë ca anua 'icé ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. Acama isi ca unicamax, usai cara 'iti 'icé quixun sinani racuëtan bamai sináncasmai bënëti 'icén. ²⁷ Usai 'icëbëtan ca uní 'inux Nucén Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën, nètë cuin mëúxun, 'ën cushin pëcabëtsinia, camabi unicaman isnuxun 'aia. ²⁸ 'Ën mi ñuixuncé ñucama 'icëbëtan camina, anúnmi mitsux paë tani tëmëрати nètë sënënti ca 'urama 'icé quixun 'unánti 'ain. 'Unani camina chuámarua tani cuëëinra cuëënti 'ain.

²⁹ Usoquin catancéxun ca Jesusan icamaribi ñuiquin ésaquin cacéxa:

—Mitsun iscéx ca higuera 'imainun uisa i cara, ³⁰ acamax baricuatsincëbë aín pëchi rëucubutancéx amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia isquin camina uní 'itsían mitsu cacéxunmabi mitsúnbi ca baritiacuatsinia quixun 'unanin.

³¹ Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncé ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anúan

Nucën Papa Dios 'Apu 'iti nētē ca 'urama 'icē quixun. ³² Asérabi cana mitsu cain, bēria ēnē nētēnu bucučē unicamaxa bamacēma pain 'ain ca 'ēn mitsu űuixuncē banacama quicēsabi oi 'iti 'icēn. ³³ Naí, me acamax ca cēñúti 'icēn, 'aíni ca 'ēn banaxa nētētimoí usabi 'ain camabi űu 'ēx quicēsabi oi asérabi 'iti 'icēn.

³⁴ Usa 'ain camina mitsux cuēēncē űuishi 'anan paēnan ēnē nētēnu 'icē űucamaishi sináncē 'itin rabanan bēruáncacē 'iti 'ain. Usai bēruáncacēma 'aish camina mitsúnmi sináncēbēmabi 'ēx ucēbē 'ē isi rabínti 'ain. ³⁵ Siniamabí rican mapuquin unin tsatsa bicēsa usaribiti ca unin sináncēbēmabi anun 'ēx uti nētē uti 'icēn. ³⁶ Usa 'ain camina 'ēx uti nētē caini, 'ēn mitsu cacē űucama ēnēxa 'icēbēbi 'ēmi catamēti ēníma 'ēmi cushicē 'inuxun, nētē camabi Nucën Papa Dios űucáti 'ain. Usai 'i, 'ēx utēcēncēbē 'ēn bēmánuax aűu 'uchañumabi 'inuxun camina Nucën Papa Dios űucáti 'ain.

³⁷ Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana űuixuanan ca Jesús xupíbu xupíbucēbē imē Olivos cacē matánu 'i cuancēxa. ³⁸ Usai anu 'inēti ca bari urucēbē bana űuixuni Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuantēcēancēxa. Cuantēcēnxuan bana űuixunia cuati ca unicama riquiani timēacēxa.

V. BAMA XBI CA JESUCRISTO BAI SQUIAXA QUIXUN ÑUI QUICĒ BANA (22-24)

22

Judíos unicama Jesúsmi 'ēsēnan

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

¹ Anun chamiti űucēñunma 'acē pán piti nētē, Pascua cacē, 'iisama pain 'ain, ² ca judíos sacerdotēnēn cushicama 'imainun an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicama Jesús 'acatsi quixun sinanibi —'apuma unicamax ca aín bana cuacē 'aish numi nishti 'icē —quixun sinani atumi racuēquin uisoxun 'ati cara quixun sinani 'ēsēnancēxa.

³ Usacēbē ca Jesusan 'unánmicē unicama mēcēn rabē 'imainun rabē, acama achúshi, Judas Iscariote, anu űunshin 'atimanēn 'apu Satanás atsíancēxa.

⁴ Usai 'iquian cuanxun ca űunshin 'atimanēn 'apun sinánmicēx judíos sacerdotēnēn cushicama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icē suntáruacabē 'ēsēnanquin —'ēn cana Jesús mitsu 'inánti 'ai —quixun cacēxa.

⁵ Usoquian Judasan cacēx ca cuēēni —curíqui 'inánti ca —quix canancēxa.

⁶ Usoquian cacancēx —asábi ca —quixun catancēx cuanquin ca Judasan —¿'apuma unicaman isnunma carana uisaxun ēnē unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncēxa.

Ashiquian Jesúsbētan aín unicaman piá

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Anun chamiti űucēñunma 'acē pán anun piti nētē achúshi ca Pascua nētē anun carnero 'ati, a 'iacēxa. ⁸ A nētē 'icēbētan ca Jesusan Pedrocēñun Juan xuquin cacēxa:

—Ēnē nētēnu a piti űu pinun camina nu mēníoxuni cuanti 'ain.

⁹ Cacēxun ca cacēxa:

—¿Uinuxuinra caranuna a piti mēníoti 'ain? ¹⁰ Quia ca Jesusan cacēxa:

—Jerusalénu cuantancēx bēbaquin camina uni achúshinēan űutēn 'unpax buania mēratí 'ain. Mēraquin nuiđiani camina anua ax atsíncē xubunu atsínti 'ain. ¹¹ Atsínquin camina aín 'ibu ēsaquin cati 'ain: An nu 'unánmicē uni an

ca ɛsaquin mi canun nu caxa: ¿Uinuxun cara 'ɛbɛtan 'ɛn 'unánmicɛ unicaman Pascua nɛtɛn piti ñu piti 'ic? ¹² Usaquinmi cacɛxun ca an mitsu anuxunu piti xubu namɛ cha, cata itsi manámi 'icɛ, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mɛníocɛ, mitsu ismiti 'icɛn. Anuxun camina a piti nu mɛníoxunti 'ain.

¹³ Usoquian cacɛx cuanx Jerusalénu bɛbaquin ca Jesusan cacɛsabi oquin a ñucama mɛracɛxa. Mɛraxun ca anuxun a nɛtɛn piti ñucama mɛníocɛxa.

¹⁴ Mɛníoquian sɛnɛon ca Jesús aín 'unánmicɛ unicamabɛ pinux mesanu tsóbuacɛxa. ¹⁵⁻¹⁶ Mesanu tsóxun ca Jesusan aín 'unánmicɛ unicama cacɛxa:

—ɛn cana mitsu cain, ɛnɛ nɛtɛnuxun cana ɛsa piti mitsubɛ 'atɛcɛniman. Nucɛn Papa Diosan nɛtɛnuxun cuni cana mitsubɛtan 'atɛcɛnti 'ain. Usa 'aish cana bamacɛma pain 'aish a piti ñumi mitsu 'ɛbɛtan piti 'itsaira cuɛɛan.

¹⁷⁻¹⁸ Catancɛxun ca anu uvas baca 'arucɛ manɛ xanpa biquin, Nucɛn Papa Dios pain —asábi ca —catancɛxun, aín 'unánmicɛ unicama 'inánquin cacɛxa:

—ɛn cana mitsu cain, ɛsaquin cana uvas baca ɛnuxun 'atɛcɛniman. Axa 'Apu 'aian Nucɛn Papa Diosan nɛtɛnu aín unicamax abɛ 'icɛbɛtan cuni cana 'atɛcɛnti 'ain. Usa 'ain camina ɛnɛ biquin camaxunbi 'ati 'ain.

¹⁹ Catancɛxun ca Jesusan pán biquin Nucɛn Papa Dios —asábi ca —catancɛxun pán tucapaxun 'inánquin atu cacɛxa:

—Mitsúnni piti pán ɛnɛx ca 'ɛ 'icɛn. Mitsun 'uchacama tɛrɛncɛ 'aish Nucɛn Papa Diosnan 'inun 'ɛ unin 'acɛ 'ain, camina 'ɛmi sinánquin 'ɛn mitsu bɛrí cacɛ ɛnɛ ɛnquinma usabi oquin 'ati 'ain.

²⁰ Cacɛxun piti piia sɛnɛnia ca Jesusan manɛ xanpa anu 'icɛ uvas baca biquin catɛcɛancɛxa:

—ɛnɛ uvas baca ɛnɛx ca 'ɛn imi 'apati, 'ɛx bamacɛ cupía mitsun 'uchacama tɛrɛncɛ 'aish ainan 'inun Nucɛn Papa Diosan mɛníocɛ, a 'icɛn. ²¹ ɛn mitsu camainun ca cuat. Uni itsin 'atimonuxun binuan an 'ɛ 'inánti uni, an ca nubɛtan ɛnuxun piia. ²² Nucɛn Papa Diosan mɛníosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ɛx bamati 'ain. Usa 'ainbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ɛ 'ináncɛ uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icɛ, usoquian Nucɛn Papa Diosan 'acɛ 'iti 'icɛn.

²³ Jesusan usaquin cacɛxun cuati ca aín 'unánmicɛ unicamax —¿nucama uin cara usaquin 'ati 'ic? —quíax ñucacanancɛxa.

Uíra cara bɛtsibɛtan sɛnɛnma 'iti 'icɛ quicɛ bana

²⁴ Uix cara bɛtsibɛtan sɛnɛnma 'iti 'icɛ quíax ca Jesusan 'unánmicɛ unicama cuɛbicanancɛxa. ²⁵ Usaía quia ca Jesusan cacɛxa:

—Judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuɛɛncɛsabi oquian tɛmɛramiquinbi ñu mɛɛnun 'amia. Usaquin 'amibi ca bɛtsi unicama cai, ainsa aín unicamaxa upitax bucunun 'imia quíax quia. ²⁶ Atux usa 'ainbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara mitsun cushi 'icɛ, ax ca cushima uni 'icɛsaribiti 'iti 'icɛn. An uni raíri bana 'ináncɛ uni, an ca an aín bana cuacɛ uni usaribi 'ixun uni itsi ñu 'axunti 'icɛn. ²⁷ ¿An piti 'acɛ uni ax cara axa mesanu pi tsóce unibɛtan sɛnɛn 'ic? An mesanuxun picɛ uni ax ca an piti 'acɛ unibɛ sɛnɛnmara 'icɛn. Usa 'ainbi cana 'ɛx an mitsu ñu 'axuncɛ a 'ain. ²⁸ Mitsun camina unicaman bɛtsi bɛtsi oiabi 'ɛ ɛncɛma 'ain. ²⁹ Usa 'icɛ cana 'ɛn Papa Diosan 'ɛ 'apuira 'inun 'imicɛsaribi oími 'ɛbɛ cushi 'inun mitsu 'imin. ³⁰ Usa 'ixunmi 'ɛn nɛtɛnuxun 'ɛbɛtan pianan, Israelnɛn bɛchicɛ mɛcɛn rabɛ 'imainun rabɛ, aín rɛbúnquicamax cara atun ñu 'acɛ cupí, uisai 'iti 'icɛ quixun canun cana mitsu 'imiti 'ain.

*Pedronɛn —'ɛn cana a 'unanima —quixun uni cati Jesusan ñuia
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)*

³¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásñën ca mitsu 'atimamitisa tanquin an usaquin 'anúan ënun quixun Nucën Papa Dios ñucáxa. Usa 'ixun ca xanúan ñu bimi tacaquin shaíacësaribi oquin mitsu tanti 'icën. ³² Usa 'aínbi cana 'ëmi catamëti ënxunma 'anun Nucën Papa Dios mi ñucáxuan. 'Ëmi 'uchaxbi sinanati 'ëmi cushiquin camina axa 'ëmi catamëcë uni raíri 'ëmia asërabi upiti catamënun 'aquinti 'ain.

³³ Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:

—Mi 'acësaribi oquin sipuanan unín 'anúnbi cana mi ëniman.

³⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Pedro, cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

Anúan unín Jesús 'atimoti nëtë 'ía

³⁵ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Ën mitsu uni bana ñuixunun xuquin, burasa, curíqui, taxaca, acama buanima camina cuanti 'ai quixun cacëx cuanx camina ñancáishi 'icëma 'ain, ¿usa cat?

Cacëxun ca —ca usa 'icën, ñancáishi cananuna 'icëma 'ai —quixun cacëxa.

³⁶⁻³⁷ Canan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana 'ë ñuiquian cuënëo quiásabi oi ca 'iti 'icën. A banax ca quia: “An ñu 'atima 'acë unicama achúshi ca ax 'icë quiax ca unicamax quiti 'icën”. A bana quiásabi oi ca unicamax 'ë ñui quiti 'icën. Usa 'ain camina bërí min bana ñuixuni cuanquin burasañu 'ixun a buánti 'ain. Curíquiñu 'ixun camina buánti 'ain. Manë xëtocëñuma 'ixun camina min tari maruquin anun curíqui biquin maruti 'ain.

³⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ca is, ënu ca manë xëtocë rabé 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ashi ca asábi 'icën.

Jesús Getsemaní naënuax aín Papabë bana

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Jerusalénuax cuani ca ax 'icësabi oi Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa. ⁴⁰ Anu cuanx bëbatancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ñu 'atima 'atin rabanan camina mitsu bërúanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

⁴¹ Usoquin cabiani unín nicëxa maxax 'ibúcë 'urasa cuanx ca rantin puruni, Jesús Nucën Papa Diosbë banacëxa. ⁴² Banaquin ca cacëxa:

—Papan, mix cuëncëbëtanma cana 'ën bërí tëmëratima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëncësa oi 'ítima 'ain, mix cuëncësa oíshi cana 'iti 'ain.

⁴³ Usaquian cacëbë nañnuax anu uxun ca ángelnën Jesús 'aquinquin cushiocëxa. ⁴⁴ 'Aisamaira masá nuituti bënëquin ca Jesusan amiribishi Nucën Papa Dios ñucátëcëncëxa. Ñucati 'aisamairai bënëti ca nichati aín nichá ax aín imi menu tusquicësa 'iacëxa. ⁴⁵ Nucën Papa Dios ñucátancëx nirucatsini uquinbi ca aín 'unánmicë unicama masá nuituirai 'uxcë mëracëxa.

⁴⁶ Mëraquin ca bësúnquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina usaira 'uxin? Ca nirut. 'Uchati rabanan camina 'uxti tëai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

*Jesús bican**(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)*

⁴⁷ Usaquian Jesusan cacëbëbi ca 'aisamaira uni anu Jesús 'icë anu uacëxa. Ucëbë ca a unicamabë aín 'unánmicë unicama achúshi, Judas, ax rëcuëncuatsini a bëtsucucanux uacëxa. ⁴⁸ Aia ca Jesusan Judas cacëxa:

—¿Judas, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëa ënë unicaman binun caramina 'ë bëtsucucati 'ain?

Cacëxunbi ca Judasnën cáma 'icën. ⁴⁹ Uisoí cara uaxa quixun isquin ca abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ënë unicama caranuna manë xëtocën 'ati 'ain?

⁵⁰ Usaquin caquin ca uni achúshinën aín manë xëtocën sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëëmicë uni aín pabí mëqueu 'icë pabíscacëxa. ⁵¹ Usaquian aín pabí tëaia oquin ca Jesusan cacëxa:

—Usoxnuma ca 'at. Caquin mëcënan pamëquin ca aín pabí usabi 'itëcënun mómiacëxa.

⁵² Usotancëxun ca Jesusan sacerdotenën cushicama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë suntárucama 'imainun anpan canicacëcëma, an a bitsi ucë, acama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuínxun mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux caramina ucan? ⁵³ Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu mitsubë 'iabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicáncëma 'ain. Bërími mitsun ësoquin 'anun ca Nucën Papa Diosan mitsu ëanxa, ñunshin 'atimanën 'apun cushínbi camina ësoquin 'ë 'ain.

*—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain —quixuan Pedronën ca
(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)*

⁵⁴ Usoquin bitancëxun ca a unicaman Jesús buánxun judíos sacerdotenën cushicaman 'apun xubunu buáncëxa. Usoquian buania ca Pedronën 'uránxuinshi nuibiancëxa. ⁵⁵ Buanx bëbaquin a xubu rapasu 'icë me mëniócë, anu tsi ticaia tsóbucamainun ca Pedronëxribishi atubë tsóbuacëxa. ⁵⁶ Usaía anu tsócë, tsin ërëncëxun pëcaia Pedro isquin ñachai ca anuxuan an ñu mëëcë xanux quiacëxa:

—Ënë uníxribi ca a bicë unibë 'iaxa.

⁵⁷ Usai quia ca Pedronën cacëxa:

—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.

⁵⁸ Usoquin can, basicëma 'aínshi ca uni achúshinënríbi Pedro isquin cacëxa:

—Mix camina abë nicé uni a 'ain.

Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ëx cana ama 'ain.

⁵⁹ Achúshi hora 'icëbë ca bëtsíxribi quiacëxa:

—Ënë unix ca Galileanu 'icë uni 'icën. Asérami ca axribi a unibë 'iaxa.

⁶⁰ Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Uisai qui caina usai quin, a cana 'ën 'unaniman.

Quicëbëshi ca 'atapa banacëxa. ⁶¹ Banacëbë cuainacëquin ca Nucën 'Ibu Jesusan Pedro ñachaquin isacëxa. Ñachacëxun ca Pedronën ësaquian Jesusan a cacë bana sináncëxa: Ënë imë camina 'atapa banatisama pan 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun 'ë ñuiquin rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. ⁶² Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscüacëxa.

Suntárucama Jesúsmi cuaia
(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Usa 'ain ca an b'érúancë suntárucaman Jesús 'usani ami cuiquin m'ëëacëxa. ⁶⁴ Usoquin 'anan ca aín b'ëru chupan b'ëmáputancëxun m'ëëquin — uin cara mi m'ëëaxa, ca ñuít — quixun cacëxa. ⁶⁵ Usaquin 'anan ca ami 'atimati banaquin Jesús 'usancëxa.

Jesúsa judíos unibunën cushicaman 'apucamanu buáncan
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ P'ëcaracuatsincëbë ca anpan caniacëcë unicama 'imainun judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unícamax anu tim'ëacëxa. Tim'ëcëbëtan ca anu atun cushibunën 'apucama tim'ëcë anu Jesús buáncëxa. Usoquian buáncëxa b'ëbaia ca 'apucaman Jesús cacëxa: ⁶⁷ — Mix aséribi ax utinu nun caíncë, Cristo 'ixun camina, aséribi cana a 'ai quixun nu cati 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aséribi cana a 'ai quixun 'ën mitsu cacëxunbi camina 'ën bana ca aséribi 'icë quixun sináncantima 'ain. ⁶⁸ Usa 'ixun camina 'ën mitsu ñu ñucáquin cacëxunbi 'ë caíma 'ianan 'ë chiquínti sinántima 'ain. ⁶⁹ Usa 'aínbi cana b'ëri 'ënë menu 'itancëxbi Nucën Papa Dios cushiira, aín n'ëtënuax aín m'ëqueu tsotax abë 'Apu 'iti 'ain.

⁷⁰ Usoquian atu cacëxun ca camaxunbi ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Usa 'aish caramina aséribi Nucën Papa Diosan B'ëchicë 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ë cacë, ax ca aséribi 'icën.

⁷¹ Usai quia cuati ami nishi ca quicancëxa:

—'Itsa unix ca ami manánxa. Usa 'aínbi cananuna nunribi b'ëri nun pabitanbi aséribi ax 'atimati banaia cuan.

23

Jesús Pilatonu buáncan
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Catancëx niruquin ca camaxunbi Jesús buánxun Pilátonu buáncëxa.

² Buanx b'ëbax aín b'ëmánon 'ixun ca Jesús ñuiquin 'ësaquin Pilato cacëxa:

—'Ënë unían judíos unicama nun caibu b'ëtsi oquian sinánun quixun 'unánmia cananuna nunbi cuan. Nun nu a César buánmiti curíqui 'inánxunma 'anun nu canan ca ax isa Cristo 'aish 'apu 'icë quiaxa.

³ Usaquian cacëxun ca Pilátonën Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aséribi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.

⁴ Jesusan cacëxun cuaquin ca Pilátonën sacerdotenën cushicama 'imainun anu tim'ëcë unicama cacëxa:

—'Ën iscëx ca 'ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën.

⁵ Usaía Piláto quicëbëbi Jesúsmi xuamati nishi ca munuma quicancëxa:

—An ca Galilea mecamanuxun unicama 'atimaquin 'unánmiquin tsuáquirumianan Judea mecamanuxunribi usoquin 'aia.

Pilátonëan Jesús Herodesnu xua

⁶ 'Ësaquian unicaman ñuia cuaquin ca Pilátonën —¿'ënë unix cara Galileanu 'icë uni 'ic? — quixun atu ñucáccëxa. ⁷ Ñucáccëxuan —usa ca —quixun cacëxun

cuaquin ca Pilatonën Jesús a Herodesnu buántanun quixun xuacëxa. A me anua Herodes 'apu 'ain, anu 'icë uni ca Jesús 'icë quixun ñuia cuaxun ca — Herodes ca Jerusalénu uëxanxa — quixun 'unánquin anu buántanun quixun cacëxa. ⁸ Buáncëx bëbacëa unicaman Jesús ñuia cuati ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia istisa tanquinbi iscëma 'aish, bërí a isi Herodes cuëëncëxa. ⁹ Usai cuëënquia 'itsaira bana ñucácëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. ¹⁰ Caíma 'imainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñeo bana 'unáncë unicama munuma banai ami manáncëxa. ¹¹ Usaria ca Herodesbëtan aín suntárucaman Jesús 'atimonan a 'usánquin cuaiioquin 'apúan pañucë chupa pañumitancëxun Pilátónua buántëcëntanun quixun xuacëxa. ¹² Usa 'ain ca 'itsa baritia abë nishanancë 'aishbi a nëtëñbi sinanati Pilátobë Herodes nuibanancëxa.

Jesús ca bamati 'icë quiáxa quican bana
(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Usa 'ain ca Pilatonën, judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apucama 'imainun unicama camiacëxa. ¹⁴ Camicëxa ucë ca cacëxa:

—Mitsun, ëñë unin ca 'atimati banaquin unicama tsuáquirumia quixun cacëxun, cana mitsun ismainunbi a ñucán. Ñucáxun 'ën iscëxbi ca an uisa ñubi mitsux ami manánquin 'ë cacë, a 'acëma 'icën. ¹⁵ Anu xucëxunbi ca Heródesnën amiribishi nunua bëtëcëñun xuaxa. Anribi ca aña 'uchabia 'acëma 'icë 'unánxa. Usa 'ain ca nun iscëxun a cupía bamati, ñu 'atima 'acëma 'icën. ¹⁶ Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ëñti 'ain.

¹⁷ Caquin ca anun pán chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain, usabiquin 'acë 'ixun, uni achúshi sipunua chiquínti sináncëxa. ¹⁸ Usoquian Jesús chiquínti sináncëbëbi ca unicamax munuma sharáruí quicancëxa:

—Ëñë uni ca 'at, 'anan ca Barrabás nu chiquínxun.

¹⁹ An 'apu ñui 'atimati banaquin, Jerusalénu 'icë unicama tsuáquirumicë, 'ianan an uni 'acë cupí ca Barrabás sipuacë 'iacëxa. ²⁰ Unicamaxa munuma sharáruí quia cuati ca Pilátónëx amiribishi —nun iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icë —quix quitëcëncëxa. ²¹ Quicëbëbi ca munuma sharáruí quicancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas, i curúsocënu ca a matas.

²² Usaía quicaniabi ca rabë oquin cacësabi oquin Pilatonën amiribishi catëcëncëxa:

—¿Aña ñu 'aisama cara ëñën 'ax? 'Ëñ iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icën. Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ëñti 'ain.

²³ Quicëbëbi ca usaribiti amiribishi munuma sharáruí quitëcëncëxa, bamatanun i curúsocënu matáscë ca 'iti 'icë quiax. Usai quia ca Pilatonën atu sinanamicasmacëxa. ²⁴ Sinanamicasmaquin ca Pilatonën atúan cacësabi oi ca 'iti 'icë quixun cacëxa. ²⁵ Caxun ca Barrabás, an unicama tsuáquirumianan uni 'acë cupí sipuacë uni, a judíos unicaman ñucácësabi oquin chiquíancëxa. Usaquin chiquíanan ca Jesús, judíos unibunën 'apucamaxa cuëëncësabi oquian 'anun quixun, aín suntárucama cacëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Usoquian Pilatonën cacëxun Jesús buani cuanquinbi ca suntárúnën Cirene nëtënu 'icë uni Simón, ax aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia

isquin suntárunën biquin 'iámiquin, anua Jesús matásti i curúsocë, a Jesús caxu cuanquin buánxunun quixun cacëxa.

²⁷ Usaía 'ia ca 'aisamaira unin nuibiancëxa, xanucamanribi nuibiani ca 'aisamaira masá nuituti bëunan mëscuti rarumacëxa. ²⁸ Usai 'ia cuati cuainacëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Jerusalënu 'icë xanucama, 'ë sinani bëunan mëscuti rarumaxma ca 'it. Mitsu 'imainun mitsun tuácamashi sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain. ²⁹ Anúnmi mitsun tëmëрати nëtë ca uti 'icën. A nëtë ucëbë ca unicamax ësai quiti 'icën, tuacëma xanux ca cuëenti 'icën, tuacëma 'ixun ain tuá xuma 'amicëma xanux ca xanu itsían 'acësaribi oquin paë tancëma 'aish cuëenti 'icën. ³⁰ Anun usai 'iti nëtë ucëbëtan ca unicaman unëtisa tanquin ain bashicama atunu rëucubunun canan matá atu mapunun quixun cati 'icën. ³¹ 'Ën ñu 'atima 'acëma 'icëbia 'ë ësöquin 'acë 'ain ca an ñu 'atima 'acë unicamax atun 'ë 'acësamaira oquin 'acë 'iti 'icën. Usoquian anun 'ati nëtë ca uti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.

³² Usa 'ain ca uni rabë an 'atima ñu 'acë, aribi Jesúsbea bamati suntárunën buáncëxa.

³³ Usoxun ca suntárunën a buani cuanx, Mapuxo cacë me, anu bëbaquin anuaxa bamanun Jesús matástancëxun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíanan ca an 'atima ñu 'acë uni rabëribi i curúsocënu matástancëxun, bëtsia Jesusan mëqueu 'imainun bëtsi Jesusan mëmiu 'inun nitsíancëxa. ³⁴ Suntárunëan usoquin 'acëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—Papan, ënë unicaman ca añu cara 'aia quixun 'unanima. Usa 'icë camina atun 'ucha tërénquin manumiti 'ain.

Usa 'ain ca anu uni matáscë i curúsocëcama nitsíntancëxun, suntárunën uin cara isa Jesusan chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tancëxa. ³⁵ Usaquian Jesús 'aia ca unicaman isacëxa. Iomainun ca judíos unibunën 'apucamax Jesús ñui 'atimati banaí ami cuai ësai canancëxa:

—An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima. Ax aséربي Cristo a Nucën Papa Diosan ënu xunuxun caíscë 'aish ca axbi iëti 'icën.

³⁶ Anu 'icë suntárucamanribi ca uquin ami cuaiquin bimi baca cachacë a xëanun quixun 'ináncëxa. ³⁷ Inánquin ca —mix aséربي judíos unicaman 'apu 'aish ca mixbi iët —quixun cacëxa.

³⁸ Anua a matáscancë i curúsocënu ca Jesús manámi ësáquin cuëñöcë bana matáscë 'iacëxa: “Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën”. A banax ca griego banan cuëñöcë 'ianan Romanu 'icë unin bana, latín cacë, anun cuëñöcë 'ianan judíos unibunën bana, hebreo cacë, anúnribi cuëñöcë 'iacëxa.

³⁹ A Jesús 'acësaribi oquin i curúsocënu matáscë uni rabë, achúshinën ca ami 'atimati banaquin 'usánquin Jesús cacëxa:

—¿Mix caramina Cristoma 'ain? Mix aséربي Cristo 'aish ca mixbi iët. Iëanan ca nuribi iëmit.

⁴⁰ Usoquian Jesús caia cuaquin ca acëñuan matáscë unin bëtsi ñu caquin cacëxa:

—¿Mix usaribi oquin 'acë 'aishbi caramina Nucën Papa Diosmi racuëtiman?

⁴¹ Aséربي cananuna nux nun 'ucha cupí paë tanin. Usa nux 'aímbi ca ënë uni añu 'uchabi 'acëma 'icën.

⁴² Usoquin bëtsi catancëxun ca a unin Jesús cacëxa:

—Jesús, min nëtënuax 'apu 'ixun camina 'ë manutima 'ain.

⁴³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aséربي cana 'ën mi cain, ënë nëtënbi camina anu 'ëx 'icë anu 'ëbë 'iti 'ain.

*Jesús bama**(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)*

⁴⁴ Usai 'imainun ca bari xamárucébēbi me bēánquiaçéxa. Bēánquiax ca rabē 'imainun achúshi hora 'icēbē bari pēquitēcēancéxa. ⁴⁵ Usai bari bēánquimainun ca Nucēn Papa Diosan 'imicēx anuxun a rabiti xubu mēu anun bēpáncē chupax amo rabē 'inun tuquiaçéxa. ⁴⁶ Usaía 'icēbē ca munuma cuēncēnishi Jesús quiaçéxa:

—Papan, 'ēn cana 'ēn bēru ñunshin minmi binun mi 'inanin. Usaquin catancēx ca ashiti bamacéxa.

⁴⁷ Usaía 'icēcama isquin ca Romanu 'icē capitán Nucēn Papa Dios rabi quiaçéxa:

—Asérabi ca ēnē unix 'uchañuma 'iaxa.

⁴⁸ Usaía quimainun ca axa Jesús 'ia isi timécē unicamaxribi masá nutiti, atun nuitu mēēi shitáshquiquiani utēnbuax, atun xubunu cuancéxa.

⁴⁹ Raírinēxa usai 'imainun ca an a 'unáncē unicama 'imainun axa Galileanuax a nuibētsini ucē xanucamanribi 'ura nixun Jesús usai 'ia isacéxa.

*Jesús bamacē mēñion ñui quicē bana**(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)*

⁵⁰ Judea cacē menu 'icē ēma, Arimatea, anu 'icē uni achúshi ca José cacē 'iacéxa. Ax ca upí uni 'aish upí sinánñu 'iacéxa. Ax ca judíos cushicaman 'apucama achúshi 'iacéxa. ⁵¹ Usa 'aíshbi ca José an anun Nucēn Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nētē uti caíncē uni 'iacéxa. Usa 'ixun ca raíri 'apucaman 'acēsaribi oquín sinánquinma, atúxa Jesús 'acatsi quiax 'esēnani —'atí ca — quiax quicēbētanbi, an cáma 'icēn. ⁵² Usa 'ixun ca Josénēn anu cuanxun Pilato cacéxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

⁵³ Usaquin cacēxuan —camina buánti 'ai —quixun cacēxun ca Josénēn Jesús i curúsocēnua nanpátancēxun, sávana upitan rabúancéxa. Rabúnbianquin ca anu uni bamaia mēñotia matá me tēmú bērí naécē, anu uni ñucē mēñiocēma pan, anu mēñionuxun buáncéxa. ⁵⁴ Usoquin anun ñu mēētima nētēn 'atima cupí, a nētē 'icēma 'ain, ca Josénēn Jesús mēñionuxun buáncéxa. Buánxuan mēñion ca anun ñu mēētima nētē 'iacéxa.

⁵⁵ Usoquian buania nuibianxun ca Galileanuax abē uéxancē xanucaman uinúira cara Jesús mēñoia isanan uisaira oquín cara mēñoia quixun isacéxa. ⁵⁶ Isbiani atun xubunu cuanxun ca anun Jesús sanu oti ro buánuxun mēñiocéxa. Mēñotancēx ca Moisésñēn cuēñeo bana quicēsabi oi, anun ñu mēētima nētē 'ain, tantiacéxa.

24*Jesús baysquia**(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)*

¹ Anun ñu mēētima nētē 'iónxa pēcaracébēa bari urucēma 'aínshi ca axa Galileanuax Jesús bē uéxancē xanucama anun sanu oti ro mēñoéxancē a buani raíri xanubē anua Jesús mēñoéxancēnu cuantēcēancéxa. ² Buani cuanx anu bēbaquinbi ca mapara, anun quini xēpuéxancē, racanacē isacéxa. ³ Usa 'icē istancēx cuani, quiniñu atsínquianxun isquínbi ca Nucēn 'Ibu Jesús 'aímocéxa. ⁴ 'Aímoi ratuti ca sináncasmaçéxa. Usai ratúquian atun iscēxbi ca rabē uni, chupa chaba chabaquicē pañucē, a rapasu 'iacéxa. ⁵ Usa isi ca xanucamax racuēti meu tētúbuacéxa. Tētúbutiabi ca a unin cacéxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun anu uni bamacē mēnīotinia axa ashiti bamacēma uni barin? ⁶ Ax ca ěnuma 'icēn, ca baísquiaxa. An Galileanuxun mitsu caēxancē bana camina sinánti 'ain. ⁷ Ěsaquin ca mitsu caēxanxa: Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē, ca 'è 'atima unin, uni itsian 'è 'aminun 'inánti 'icēn. 'Ináncēxun ca i curúsocēnu bamanun 'è matásti 'icēn. Matáscēx asérabi bamatancēx cana rabē 'imainun achúshi nētē 'iõnxa pēcaratēcēncēbē baísquiti 'ai quixun.

⁸ Usaquian ángelnēn cacēxun ca —asérabi ca Jesusan usaquin nu caēxanxa —quixun xanucaman sináncēxa. ⁹ Usaquin sinánbiani anuax cuanxun ca atun iscēcama ñuianan ángelnēn cacēcama ñuiquin, Jesusan 'unánmicē unicama mēcēn rabē 'imainun achúshi a 'imainun an aín bana cuacē uni raíricamaribi ñuixuancēxa. ¹⁰ Usaquin an Jesusan 'unánmicē unicama ñuixuncē xanucama ax ca 'iacēxa, María Magdalena 'imainun Juana 'imainun Jacobonēn tita María, 'imainun axa atubē 'icē xanucamaribi. ¹¹ Usaquian acaman ñuixuncēxunbi ca —cēmēi ca quia —quixun sinánquin —usa ca —quixun sinánma 'icēn.

¹² Usaía raíri 'imainun ca Pedronēxēshi abáquiani a quininu cuancēxa. Cuanx bēbai tētúbuquin isquinbi ca anun Jesús rabúncē chupa ashi isacēxa. Isbiani ratúquiani uísai cara 'iaxa quixun sináncasmai ca aín 'icēnu cuantēcēancēxa.

Emaús ěmanu bain cuanía usai 'iá
(Mr 16.12-13)

¹³ A nētēnbi ca an Jesusan bana cuacē uni rabē Jerusalēnuax, axa mēcēn rabē 'imainun achúshi kilometrosa 'ain, Emaús cacē ěmanu bain cuancēxa. ¹⁴ Usai bain cuani ca a rabētax usaía Jerusalēnuax Jesús 'icē ñui cananquiancēxa. ¹⁵ Usaía cananquiancēbēbi ca Jesús a caxu cuani, atubē biránanquiani cuancēxa. ¹⁶ Cuania isquin 'unántisa 'ixunbi ca —ěnēx ca Jesús 'icē —quixun 'unánma 'icēn. ¹⁷ 'Unáncēxunmabi ca Jesusan atu cacēxa:

—¿Añu ñui caramina cananquianin? ¿Uisacatsi caramina masá nuitutin?

¹⁸ Cacēx niraicēquin ca axa bain cuancē uni rabē, achúshi, Cleofas cacē, an Jesús cacēxa:

—¿Amanuax Jerusalēnu ucē 'ixunbia uisa ñucama cara anu 'iaxa quixun ñuicania 'itsa unin cuanbi caramina mínshi cuacēma 'ain?

¹⁹ Quixuan cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Añu ñui cara quicanx?

Quia ca cacēxa:

—Nazaretnu 'icē Jesús, a ñui ca quicanxa. An ca Nucēn Papa Dios 'imainun unicamanribi iscēxun upí oquin Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuanan aín cushínbi uni itsin 'acēma ñu 'axa. ²⁰ Usa 'icēbi ca nun sacerdotenēn cushicamabētan nun cushi raíricamaribi a Piláto 'inánxa, ax isa i curúsocēnu matáscēx bamanun quixun. ²¹ Nun cananuna Romanu 'icē unían, nux Israel unibu 'icē, nu 'imainun nun nētēcamaribi 'ibuacē 'ainbia nunainshi nun nētē 'inun, an nu mēníoexunt sinan, 'aínbi ca bamaēxanxa. ²² Usa 'aínbi ca nuxnu 'icēsaribitia ami sináncē xanu raírinēn anu Jesús mēníoēxancēnu pēcaracēma 'aínshi cuanxun isbētsini uxun ñuixunquin nu ratupunia. ²³ Cuanxunbi ca Jesús 'aímopunia. 'Aímobētsini uxun ca nu capunia, ángel rabētainsa iscēxun atu, Jesús ca bamacēma 'icē, ca baísquiaxa, caxa quixun. ²⁴ Usaquin cacēx anua Jesús mēníoēxancēnu cuanxunbi ca nubēa 'icē uni raírinēn xanúan cacēsabi oquin isquinbi Jesús mēraima 'ipunia.

²⁵ Usaquian cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Upí oquin camina sinaniman. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo banax ca asérabi 'icë quixun camina sináncëma 'ain.
²⁶ ¿A bana quicësabi oi cara Cristo, ax aín Papabë 'Apu 'i cuancëma pan 'aish, paë tani tēmëratí 'iax?

²⁷ Caxun ca Moisésñëan cuënëo bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicanarribia cuënëo bana, uisa banacama cara a ñui quicë 'icë, a banaxa quicësabi oi ca 'iaxa quixun a uni rabë ñuixuancëxa. ²⁸ Atu bana ñuixunbiancëx anua cuancë Emaús emanu abë bëbaquinbi ca a rabëtan, Jesús sapi ca cuanshitia quixun isacëxa. ²⁹ Isquin ca cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ca baquishia, usa 'ain camina nun xubunu nubë 'i cuanti 'ain. Cacëx ca atubë cuanx aín xubunu 'i Jesús atsiáncëxa.

³⁰ Atsintancëx mesanu a uni rabëbë tsóbuxun ca pán bixun —asábi ca — Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaquin atu 'ináncëxa. ³¹ Usa 'ain ca, ënëx ca Jesús 'icë quixun 'unántancëxunmabi pán tucapaxun 'ináncëxun pain —Jesús ca ënëx 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unania ratúcëbëishi ca Jesús nëtëacëxa.

³² Nëtëcëbë ca canancëxa:

—An nubë banaquin cuënëo banacama nu ñuixuncëxun cananuna nun nuitu cuëëni shimëniocacësa tanpunin, ¿usa cat?

³³ Usaquin sinani bënëtishi cuanx ca Jerusalënu cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaquin ca Jesusan 'unánmicë uni męcën rabë 'imainun achúshi, acamabëa Jesusan bana cuacë raíri unicanaribi timęcë mëraccëxa. ³⁴ Mëraccëxun ca axa timęcë unicanan cacëxa:

—Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi baísqutëcëanxa. Usa 'icë ca Simonan ispunia.

³⁵ Usaquian cacëxun cuaquin ca Emaúsnuax ucë uni rabëtan, usai ca bainuax nubë 'ipunia quixun canan —nua pán mëtícaquin 'ináncëxuinshi cananuna ax ca asérabi Jesús 'icë quixun 'unánpuni —quixun cacëxa.

*Aín 'unánmicë uni męcën rabë 'imainun achúshi an Jesús isa
 (Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)*

³⁶ Usaquin atu ñuixunía sënëncëma pain 'aínbi axbi chiquiracëti atu nëbëtsi niracëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Chuámashirua ca 'ican.

³⁷ Usoquian atu cacëx racuëti ratúquin ca —ñunshin ca —quixun sináncëxa.

³⁸ Usai 'i ami racuëtia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtín? ¿Uisa cupí caramina 'ëx cana asérabi Jesús 'ai quixun sinaniman? ³⁹ Ën męcën 'imainun ca 'ën taë is. Isquin ca, 'ëx cana Jesús 'ai quixun 'unan. Uisa cara 'ën nami 'imainun 'ën xo 'icë quixunmi 'unanun ca 'ë ramët. Ñunshinax ca xoñuma 'ianan namiñuma 'icën.

⁴⁰ Usaquin caquin ca mëshpáquin aín męcën ismianan aín taëribi ismiacëxa.

⁴¹ Usoquian ismicëxbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quixun cuëëni sináncasmai ratúacëxa. Ratutia isquin ca Jesusan —¿mitsun a piti ñu cara 'aíma 'ic? —quixun cacëxa. ⁴² Cacëxun ca tsatsa xucicë paná 'imainun buna rëpa tëxëra 'ináncëxa. ⁴³ 'Ináncëxun biquin ca atun ismainunbi Jesusan piacëxa.

⁴⁴ Pitancëx sënënxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ëx bamacëma pain 'ixun 'ën mitsu cacësabi oi ca 'iaxa. 'Ë ñuiquin cuënëo banacama Moisésñën 'a, 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicanan cuënëo banacama, 'imainun Sálmosribi, acamaxa 'ë ñui quicë bana axa quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun 'ën mitsu cacësabi oi cana 'ian. ⁴⁵ Usaquin caxun ca a ñuiquian cuënëo banacama upí oquian

cuanun ñuixunquin anu timēcē unicama 'unánmiacēxa. ⁴⁶ 'Unánmiquin ca ěsaquin cacēxa:

—Ĕsai ca a bana quia, Cristo ca bamatancēx rabē 'iónxa pēcaratēcēncēbē baísquiti 'icēn. ⁴⁷ Usa 'ain ca aín unicaman Jerusalénuxun pain aín bana ñuitancēxun camabi menu cuanquin ěsoquin caquin unicama ñuixunti 'icēn, Nucēn Papa Diosan atun 'atima ñu 'acēcama tērēncē 'inuxun ca sinanaquin bētsi oquin sinánti 'icē quixun. Ĕsaía a ñui cuēnēo bana quicē a ñuixuntancēxun ca Jesusan atu cacēxa: ⁴⁸ Mitsun camina 'ēx 'ia iscē 'ixun, uisai carana 'ē ñuiquin cuēnēo banacama quicēsabi oi 'ia quixun unicama ñuixunti 'ain. ⁴⁹ Axa uti ñuiquian 'ēn Papa Diosan 'ē cacē, a caña mitsunu unun xuti 'ain. Usa 'ain camina Nucēn Papa Diosan aín cushi mitsu 'inánun Jerusalénu bērúxun caínti 'ain.

Jesús naínu cuan
(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Usa 'ain ca Jesusan Jerusalénuax cuanquin Betania ěma 'urama, aín unicama buáncēxa. Buántancēxun aín mēcēn rabē manámi oquin ca Nucēn Papa Dios atu ñucáxuancēxa. ⁵¹ Usaquin ñucáxuntancēxun acama ěbiani ca anua Nucēn Papa Dios 'icē anu cuancēxa. ⁵² Cuania rabitancēx ca chuámashi tani cuēēnquiani Jerusalénu cuantēcēancēxa. ⁵³ Cuantancēxun ca nētē camabi anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu cuanxun cuanxun, a rabiácēxa. Ashi.

JUANĒAN 'A UPÍ BANA

Nucĕn Papa Diosan Bana uni 'iá

¹ Nucĕn Papa Diosan ñu unioisama pain 'aímbi ca aín Bana 'iacĕxa. Aín Bana ax ca Nucĕn Papa Diosbĕ 'iacĕxa, ax ca Nucĕn Papa Diosbi 'iacĕxa. ² Usa 'ain ca ñu unioĕma pain 'ain aín Bana, ax Nucĕn Papa Diosbĕ 'iacĕxa. ³ Aín Banáinshi ca camabi ñu uniacĕxa. Nucĕn Papa Diosan Bana 'aíma 'ia 'ain ca ñu 'aíma 'ianan ñancáishi 'itsíanxa. ⁴ A bana anúan Nucĕn Papa Diosan nĕtĕ 'inan 'aish ca camabi ñu 'imainun uníxribi ĕnĕ nĕtĕnu bucuía. Usai 'i ca an 'imicĕx unicama sinánñu 'icĕn. ⁵ Ñunshin 'atimanĕn 'imicĕxun unin 'aisama 'iti sinaniabi ca Nucĕn Papa Diosan Bana ax upíira 'ixun uni upí 'inun 'imia. Usaquin 'imia ca ñunshin 'atimanĕn a cuati uni upí 'iaxma 'inun quixun Nucĕn Papa Diosan bana a nĕtĕnima.

⁶ Uni achúshi ca 'iacĕxa Juan caquin anĕcĕ. A ca Nucĕn Papa Diosan ĕnĕ menua unun xuacĕxa. ⁷ Ax ca Nucĕn Papa Diosan Bana, an 'uchañuira 'icĕbi uni aín nuitu upí 'imiti, ax ucĕbĕa ami catamĕnun camabi uni a ñuixuni uacĕxa. ⁸ Juan, ax ca an uni aín nuitu upí 'imiti ama 'iacĕxa. Usa 'aishbi ca axa uti ainra uni aín nuitu upí 'imiti, a unicama ñuixunuan Nucĕn Papa Diosan ĕnĕ menu xucĕ 'iacĕxa. ⁹ An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti axa uti ñuiquin ca Juanĕn unicama ñuixuancĕxa.

¹⁰ An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti ax ca ĕnĕ menu 'iacĕxa. Usa 'ixun an Nucĕn Papa Diosbĕtan camabi me 'imainun camabi ñucama unio 'icĕbi ca unicaman, ui cara ax 'icĕ quixun 'unánma 'icĕn. ¹¹ ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕ unicaman ca an unio 'ixunbi, atubĕ 'inúxa ucĕbi bíisama tancĕxa. ¹² Usa 'ixunbi ca uicamax cara ami sinánan ami catamĕtia, acama Nucĕn Papa Diosan bĕchicĕa 'inun 'imiacĕxa. ¹³ Unían aín xanumi bĕchicĕ tuá ax ca unishi 'ia. Unin bĕchicĕnĕxa usa 'aímbi ca usama Nucĕn Papa Diosan bĕchicĕcama 'icĕn. Ax ca aín cushínshia aín bĕchicĕ 'imicĕ 'icĕn.

¹⁴ Nucĕn Papa Diosan Bana a ca bĕtsi tuásaribi 'inun xanun bacĕancĕxa, uni 'inun. Nucĕn Papa Diosan sinánsaribi 'ixun ca ĕnĕ menu 'icĕ unicama abĕ 'ixun nuibacĕxa. Ax aín Bĕchicĕ Achúshi 'aish aín Papa Diossaribi 'aish aín sinan upíira upí cananuna isacĕn. ¹⁵ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicĕ, an Nucĕn Papa Diosan Bana ñui munuma banaquin cacĕxa:

—Ĕnĕx ca a ñuiquin ĕsaquin 'ĕn mitsu caĕxancĕ a 'icĕn: Axa 'ĕ caxu uti uni ax ca 'ĕsamaira 'icĕn. 'Ĕx 'icĕma pain 'ain ax pain 'iá 'aish ca 'ĕsamaira 'icĕn.

¹⁶ An ca aín sinan upíira 'ixun ax 'icĕsaribitinu nun sinan upí 'inun nuibaquin ĕnquinma nu 'aquinia. ¹⁷ Uisai cara Nucĕn Papa Diosan uni 'iti 'icĕ quixun ca Moisésnĕn nucĕn raracama 'unánmiacĕxa. Usa 'aímbi ca axira uxun Jesucristonĕn asĕrabi nuibaquin aín 'ucha tĕrĕnquin Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oía aín uni 'inun 'imíaxa. ¹⁸ Uinu 'icĕ unímbi ca Nucĕn Papa Dios isáma 'icĕn. Aín Bĕchicĕ Achúshi, axa aín Papabĕ 'icĕ, an cuni ca uisa cara Nucĕn Papa Dios 'icĕ quixun nu 'unánmiacĕxa.

I. JESUCRISTONĒAN GALILEA ME 'IMAINUN JUDEA MENUXUN BANA ÑUIXUAN (1.19-12.50)

*Juanĕan Jesús ñuia
(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)*

¹⁹ Usa 'ain ca Jerusalénu 'icē judíos unicaman ax caraisa ui 'icē quixuan Juan ñucátanun, sacerdotecamacēñun levita unicama xuacēxa. ²⁰ Xucēx cuanx bēbaxuan ñucácēxun ca parántisama tanquin Juanēn cacēxa:

—Ēx cana Cristoma 'ain.

²¹ Cacēxun ca cacēxa:

—¿Ama 'aish caina ui 'ain? ¿Elías caina 'ain?

Quixuan cacēxun ca cacēxa:

—Ēx cana ama 'ain.

Cacēxun ca ñucátēcēancēxa:

—¿An Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunti uni, axa uti a caina mix 'ain?

Cacēxun ca —ama cana 'ai —quixun cacēxa. ²² Usaquin cacēxunbi ca catēcēancēxa:

—¿Uiiira caramina mix 'ain? An nu xucē unicamanu cai cuanun ca mix caramina ui 'ai quixun nu cat.

²³ Cacēxun ca Juanēn cacēxa:

—Ēx cana axa anu uni 'icēma menuax munuma banacē uni a 'ain, ēsai qui: “Nucēn 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mēñoquin racanati 'ain”. An ēnē bana cuēñēo, Isaías, an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē, axa quiásabi oi cana 'ēx 'in.

²⁴ Axa usaquin Juan ñucati cuancē unicamax ca fariseo unicaman xucē 'iacēxa. ²⁵ Usa 'ixun ca Juan catēcēancēxa:

—¿Mix Cristoma 'ianan Elíasma 'ianan an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunti, axa uti ama 'ixunbi caina min uisa cupí unicama 'unpaxan nashimin?

²⁶ Cacēxun ca Juanēn cacēxa:

—Ēn cana uni 'unpaxan nashimin, 'aínbi ca mitsúnmi 'unáncēma uni achúshi mitsubē 'icēn. ²⁷ Ax 'ēsamaira 'aish ca mitsúnmi 'unánun 'ē caxu aia. Ēx 'iisama pain 'ain, ax pain 'iá 'aish ca 'ēsamaira 'icēn. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ēx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain.

²⁸ Jordán 'ucēmanan 'icē Betábara cacē ēma anuxuan unicama nashimicē, anu cuanx ca unían xucē unicama usai Juanbē banacēxa.

Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bamati, Cristo, a ñuicē bana

²⁹ Usaquin unicama coónxun ca Juanēn Jesús aia isacēxa. Aia isi ca quiacēxa:

—Ca is, ēnēx ca unin 'ucha cupí carnero bamati 'aínbia ax bamacē cupí Nucēn Papa Diosan camabi unin 'ucha tērēnti a 'icēn. ³⁰ Ēnēx ca a ñuiquin ēsai quiquin 'ēn mitsu cacē a 'icēn: Axa 'ēsamaira uni ax ca 'ē caxu aia. Ēx 'icēma pain 'ain ca ax pain 'iacēxa. Usa 'aish ca 'ēsamaira 'icēn. A ñuiquin 'ēn mi cacē, a ca ux 'icēn. ³¹ Ēnribi cana a 'unáncēma 'ain, 'aíshbi cana Israel unicaman uisa uni cara quixun a 'unánun 'unpaxan uni nashimi uan.

³²⁻³³ Usaquin catancēxun ca, ēsai ca 'iixa quixun Juanēn unicama ñuixuancēxa:

—Ēn a 'unáncēma 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan 'ēn 'unpaxan uni nashimin nuquin 'ē caxa: “Uni achúshinua 'ēn Bēru Ñunshin Upí ubútancēx 'iruia camina isnuxun 'ain. Ainra ca uni 'ēn Bēru Ñunshin Upí bēa 'inun 'imiti 'icēn”. Usaquin ca 'ē caxa. An 'ē cacēsabi oquin cana Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upía ñumacuru tinax naínuax ubútancēx a uninu 'iruia isan.

34 Usaquin isun cana —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun camabi uni cain.

Usaquin ca Juanën cacëxa.

Jesusan ain 'unánmicë unia 'inun a pain caísa uni

35 Usaquian coon ca Juanbë ain 'unánmicë uni rabë 'iacëxa. 36 Abë 'icë ca Jesús cuainia isquin Juanën cacëxa:

—Ca is, carnero 'icësaribiti unin 'ucha cupí bamanuan Nucën Papa Diosan xua a ca ux 'icën.

37 Usaía quia cuaquin ca Juanën 'unánmicë uni rabëtan Jesús nuibiancëxa.

38 Nuibiancëxun caxu bësquín isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu caramina barin?

Cacëxun ca ñucacëxa:

—¿Uinu cara min 'iti 'ic, rabí? (Rabí quicë bana, ax ca an uni 'unánmicë uni qui quicë 'icën.)

39 ¿Uinu 'icë cara min 'iti 'ic? quixun cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ísi cuanun ca ut.

Cacëx cuanxun ca ain 'iti isacëxa, istancëx ca bari xupíbucëbëa baquishti 'urama 'ain abë 'iacëxa.

40 Juanën cacëxun cuaquian Jesús nuibiancë uni rabëtax ca bëtsix Simón Pedronën xucën Andrés 'iacëxa. 41 Jesusan 'itinuax cuanxun ca Andrésnën ain xucën Simón Pedro bariquin mëraxun cacëxa:

—Mesías cananuna isan.

Mesías quicë bana, ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë a qui quicë 'icën. 42 Cabianquin ca ain xucën Jesúsnu buáncëxa. Buáncëx bëbaia isquin ca Jesusan bëñachaquin cacëxa:

—Mix camina Juanën bëchicë, Simón, a 'ain. 'Aíshbi camina Cefas caquin anëcë 'iti 'ain.

Cefas quicë bana, ax ca Pedro qui quicë 'icën.

Jesusan Felipe 'imainun Natanael abë cuanun ca

43 Usaquian Pedro coon pëcaracëbë, Galilea menu cuanti sinani cuanquinbi ca Jesusan Felipe mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

44 Felipe Betsaida ëmanu 'icë uni 'ain, ca Andrés 'imainun Pedroribi, anu 'icë uni 'iacëxa. 45 Usaquian Jesusan cacëx cuanxun ca Felipenën Natanael cacë uni bariquin mëraquin cacëxa:

—A ñuiquían Moisés 'imainun an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana ñuixuncë unicaman cuënëo, a uni cananuna mëran. Ax ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, Josénën bëchicë, a 'icën.

46 Felipenën cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:

—¿Nazaret ëmanu cara ñu 'unáncë uni 'iti 'ic?

Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Usa ca mi isnun ca 'ëbë cuani ut.

47 Cabianquin buáncëxa Natanael aia isi ca Jesús quiacëxa:

—U unix ca asérabi Israel uni upí 'icën, uni paráncëma ca ux 'icën.

48 Quia ca Natanaelnën cacëxa:

—¿Uisaxun caramina 'ë 'unan?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mi caia Felipe cuancëma pan 'ainbi cana mi higuera tanáinua isan.

49 Cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:

—Mix camina Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan Israel unicaman 'apu 'ain.

⁵⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Higuera tanáinua cana mi isan 'ën mi cacëxun caramina bërí, ënëx ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'ë sinanin? Minmi 'ë iscësamaira oquin camina 'ën ñu 'aia isnuxun 'ain.

⁵¹ Èsaquinribi ca Jesusan Natanael cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, naí panárabëcëbëtan camina uni 'inux 'ëx anuax uá, 'ë manáminuaxa Nucën Papa Diosan ángelcama cuaruanan ubutia isnuxun 'ain.

2

Unin xanu biti nètëa Jesús Canánu 'ia

¹ Rabë nètë 'iónxa pëcaracëbëtan ca Galilea nètënu 'icë ëma, Caná cacë, anuxun uni achúshinën aín bëchicë xanu bimiti 'ain, aín aintsi 'ibucama pi unun quixun aín uni camiacëxa. Anu ca Jesusan titaribi 'iacëxa. ² Usa 'ain ca Jesúsribi aín 'unánmicë unicamabë aribia camicëx cuanx anu 'iacëxa. ³ Anu 'ixun ca unicaman cëñucëxa vino 'aíma 'ain aín titan Jesús cacëxa:

—Vino ca 'aíma 'icën, ca cëñúaxa.

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ë usaquin cain? Anun 'ën ñu 'ati nètë ca 'icëma pain 'icën.

⁵ Cacëxun ca aín titan an piti 'ináncë unicama cacëxa:

—'Ën tuacëan mitsu cacësabi oquin ca 'at.

⁶ Anu ca 'iacëxa mëcën achúshi 'imainun achúshi maxax 'acë ñutë, anu anúan judíos unicama mëchucati 'unpax nanti. A ñutëcama sapi ca veinte 'ianan treinta galones 'unpax anu 'aruti 'iacëxa. ⁷ Usa 'ain ca Jesusan an piti 'ináncë unicama cacëxa:

—Ñutënu ca 'unpax buácat.

Cacëxun ca usoquin 'acëxa. ⁸ Usaquian 'aia ca cacëxa:

—Buácabianquin ca fiesta 'ibunu buántan.

Cacëxun ca Jesusan cacësabi oquin buáncëxa. ⁹ Buáncëa fiesta 'ibun, Jesusan 'unpax 'icëbi vino ocë, a tanquin, uinua bëcë cara quixun 'unanimabi ca an ñutënu buácabianquin buáncë unicama ainshi 'unáncëxa. Usa 'ain ca fiesta 'ibun an xanu biti uni cuënxun cacëxa: ¹⁰ —An fiesta 'acë unin ca vino upí pain 'inántancëxun a cëñúia vino asábitanishi uni 'inania. Usa 'aímbi camina min bërí 'atimatani pain 'inántancëxun vino upí 'inanin.

¹¹ Usoquin ca Jesusan Galilea menu 'icë ëma, Caná, anuxun aín sinanëinshi 'atabaquin uni itsin 'acëma ñu 'acëxa, uni itsin cushisamaira ca aín cushi 'icë quixuan unicaman 'unánun. Usaquian ñu 'aia isi ca aín 'unánmicë unicama ami catamëacëxa.

¹² Usaquin 'atancëx ca aín tita 'imainun aín xucëantu 'imainun aín 'unánmicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca 'itsama nètëinshi anu 'iacëxa.

An ñu marucë unicama Jesusan chiquían

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nètëa 'urama 'ain ca Jesús Jerusalénu cuancëxa. ¹⁴ Cuanx bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsinquinbi ca an ñu marucë unicaman vaca bënë 'imainun carnero 'imainun ñumacuru acama maruia isacëxa. Isanan ca anuxuan curíqui cambioquin bicë, anua unicamaribi tsócë isacëxa. ¹⁵ Acama isquin ca anun rishqiti itsi mëñoquin, anua 'icë carnero 'imainun vaca bënë 'imainun an marucë

unicamaribi chiquíancëxa. Chiquíanan ca an curíqui cambioquin bicë unin curíqui rëúquin, anua curíqui nancë ñucama chashcacëxa. ¹⁶ Usonan ca an ñumacuru marucë unicamaribi cacëxa:

—Ènuca ca mitsun ñucama buántan. Anuxun 'ën Papa rabiti xubu camina anuxun ñu maruti xubusa 'inun ësaquin 'atima 'ain.

¹⁷ Usaquian Jesusan caia cuaquin ca aín 'unánmicë unicaman Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicë a sináncëxa: “Èx anun rabanana bamaquinbi cana anuxun mi rabiti xubu upí oquin bërúanti 'ain”. Usaquin sinánquin ca —a banaxa quicësabi oquin ca 'aia —quixun sináncëxa.

¹⁸ Usaquin 'aia isquin ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—¿Minmi ësöquin 'acë ax ca asábi 'icë quixúnu nun 'unánun caramina añu ñu nun isnun 'ati 'ain?

¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi tencapatiabi cana ënë xubu 'ën rabé 'imainun achúshi nëtëinshi 'atëcënti 'ain.

²⁰ Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Cuarenta y seis baritian ca nucën chaitiocëcaman ënë xubu 'acëxa. Usa 'aínbi ¿caramina min rabé 'imainun achúshi nëtëinshi 'atëcënti 'ain?

²¹ Èsaquian atun cacë 'aínbi ca Jesús quicë bana ax, axbi ñuicacati quicë 'iacëxa. ²² Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman bamaxa Jesús baísqitëcëan usaquian judíos unicama cacë a bana sináncëxa. Sinánan ca —Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca cëmëma 'icë —quixun sinánan —Jesusan nu cacë bana axribi ca cëmëma 'icë —quixun sináncëxa.

Unicaman sináncë ñucama Jesusan 'unan quicë bana

²³ Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'ixun Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ca 'aisamaira uni —an ca asérami Nucën Papa Diosan cushin ñu 'aia —quixun sináncëxa. ²⁴ Usaía 'icëbëtanbi ca camabi unían aín nuitu mëu sináncë a 'unáncë íxun, Jesusan —asérami ca 'ëmi sinanima —quixun 'unáncëxa. ²⁵ An ca unían cacëxunmabi camabi unin sinan 'unáncëxa.

3

Nicodemoa Jesús isi cuan

¹ Fariseo uni achúshi ca Nicodemo caquin anëcë 'iacëxa. Ax ca judíos unicaman 'apu achúshi 'iacëxa. ² Usa 'ixun ca anu ñantan cuanxun Jesús cacëxa:

—Unían mix camina cushiira 'ai quixun 'unánun camina uinu 'icë unínbia 'acëma ñu 'ain. Nucën Papa Diosa abëma 'ain ca uinu 'icë unínbi minmi 'acësoquin ñu 'atima 'icën. Usa 'ain cananuna 'unan, Nucën Papa Diosan ca minmi nu 'unánminun ënë menu mi xuacëxa quixun.

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérami cana 'ën mi cain, axa aín cushin bacëntëcëncëma uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

⁴ Usaquian cacëxun ca Nicodemonën cacëxa:

—¿Usax cara bëráma cania 'aish uni bacëntëcënti 'ic? ¿Amiribishi cara aín titan pucunu atsíanx bacëntëcënti 'ic?

⁵ Nicodemonën cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Asérami cana 'ën mi cain, 'unpax 'imainun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan bacëntëcëncëma uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ⁶ Axa xanunuax bacëncë, ax ca unishi 'ia; axa aín Bëru Ñunshin Upitan

bacéncē uni, ax ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upíñu 'ia. ⁷ Nucēn Papa Diosan cushin camina bacéntécēncē 'iti 'ai quixun 'ēn mi cacēx ratúaxma ca 'it. ⁸ Uinuax cara suñu bēēqui banaquiania camina cuatin, 'ixunbi camina isima, uinuax cara a suñu aia, uinu cara cuania quixun. An ñu shaicaianu suñu iscēma usaribi oquin cananuna Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan uni bacéntécēnmia isiman.

⁹ Cacēxun ca Nicodemonēn Jesús catēcēancēxa:

—¿Uisa 'aish cara usai 'iti 'ic?

¹⁰ Cacēxun ca Jesusan Nicodemo cacēxa:

—¿Mix an Israel unicama 'unánmicē 'ixunbi caramina 'ēn mi cacēxun usai qui quicē cara quixun cuatiman? ¹¹ Aséabi cana mi cain, nun 'unáncē ñu ñuianan nun iscē ñuribi ñui cananuna nux quin. Quiabi camina nun bana ca aséabi 'icē quixun sinaniman. ¹² ¿Ēnē menu 'icē ñu 'ēn ñuia cuaquinma caramina uisaxun 'ēn nañu 'icē ñu ñuia cuati 'ain? ¹³ Uinu 'icē unínbia anu 'icē ñu 'unáncē 'aimabi cana 'ēn cuni anuax uá 'ixun 'unanin. ¹⁴ Moisésñēan anu uni 'icēma menuxun manē 'acē runu, camabi unin isnun, i nitsínxun anu nansaribi oquin ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē, 'ē unin 'atí 'icēn, ¹⁵ uinu 'icē unix cara 'ēmi catamētia axa nētétimoi Nucēn Papa Diosnan 'inun.

Nucēn Papa Diosan ēnē menu 'icē unicama nuibacē bana

¹⁶ Camabi uni aséabi nuibaquin ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicē achúshi ēnē menu xuacēxa, uicamax cara ami catamētia axa nētétimoi abē 'inun. ¹⁷ Nucēn Papa Diosan ca aín Bēchicē an ēnē menu 'icē unicama aín 'ucha cupí 'uchonun xuáma 'icēn. Ama, ēnē menu 'icē unicama aín 'ucha tērēnquin ainan 'inun iēminun quixun ca xuacēxa. ¹⁸ Aín Bēchicēmia catamēcē uni ax ca Nucēn Papa Diosan 'uchocē 'ima. Usa 'ainbi ca axa ami catamēcēma uni ax aín Bēchicē achúshi ami catamēcēma cupí Nucēn Papa Diosan aín 'ucha cupí castícantishi 'icēn. ¹⁹ Axa ami sináncēma unicamax ca aín 'ucha cupí Nucēn Papa Diosan castícantishi 'icēn, atúan an aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti ax uánbi ami catamēisama tanquin 'atima ñu 'atishí cuēēncē cupí. ²⁰ An ñu 'atima 'acē unicaman ca an 'aia unin isti rabanán xabánuxun 'ati cuēēnquinma bēánuibucēnuxun ñu 'aia. ²¹ Usa 'ainbi ca an Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'acē uni, an 'aia isquian —an ca Nucēn Papa Diosan 'aquincēxun ñu 'aia —quixun unin 'unánun xabánuxun ñu 'aia.

Amiribishia Juanēn Jesús ñuitēcēan bana

²² Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicē unicamabē Judea menu 'icē ēmacamanu cuantancēx anu 'ixun uni nashimiácēxa. ²³⁻²⁴ Nashimimainun ca Juanēnribi sipuacēma pain 'ixun Enón caquin anēcē ēma, anua 'itsa 'unpax 'ain, anuxun uni ricuatsincē nashimiácēxa. Enón cacē ēma ax ca Salim caquin anēcē ēma 'urama 'iacēxa.

²⁵ Usa 'ain ca judío uni achúshinēx Juanēan 'unánmicē unicamabē, aín raraxa quiásabi oquin Nucēn Papa Dios cuēēnun ñu 'ati ñui cuēbicanancēxa.

²⁶ Usai cuēbicananquiani anu cuanxun ca Juan cacēxa:

—A ñuiquinmi nu cacē uni axa mibē Jordán 'ucē manan 'icē, Jesús, an unicama nashimicēbē ca camabi unix anu ricuatsinia.

²⁷ Cacēxun ca Juanēn cacēxa:

—Uinu 'icē unínbí ca Nucēn Papa Diosan 'imicēxunma usa ñu 'atima 'icēn.

²⁸ Mitsun camina, Cristoma cana 'ai 'ēx quia cuan. Nucēn Papa Diosan ca 'ē caxua ax unun 'ēx pain rēcuēncuatsini unun 'ē xuaxa. ²⁹ Ēsa ca. Ainan 'inúan unin bicēx ca xanu ainan 'ia. Ainan 'iti xanu bitsia uni cuēēni banaia cuati ca

axa abë nicë uníxribi cuëënia. Usaribiti cana 'èx —unicaman ca Jesusan bana cuatia —quixunmi mitsun 'è cacëxun cuati chuámarua tani cuëënin. ³⁰Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun ñuiasabi oi, axira 'èsama cushiira 'ain camabi unix 'è éanan anuishi cuanti 'icën.

Axa naínuax ucë uni ñuicë bana

³¹Axa naínuax uá, an unio ñucamabë sënënma cushiira 'aish ca bëtsi unisamaira 'icën. Unían bëchicëxa bacëncë uni an ca unishi 'ixun ënë menu 'icë ñuishi ñuia. Axa Nucën Papa Diosnuax uá, ax ca an unio ñucamabë sënënma cushiira 'aish bëtsi unisamaira 'icën. ³²An ca an iscë ñucama ñuianan, an cuacë banacamaribi ñuia, ñuiabi ca uinu 'icë unínbi aín bana ca asérami 'icë quixun sinanima. ³³Usa 'aínbi ca axa aín bana cuati ami catamëcë uni, an —Nucën Papa Diosan banax ca asérami 'icë —quixun sinánan —ca usa 'icë —quixun unicama ñuixunia. ³⁴Usai 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí ñonquinma aín Bëchicë 'inania. Usaquian 'ináncëxun ca an xucëxa ucë uni, Jesús, an aín Bëru Ñunshin Upitan sinámmicë 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin unicama bana ñuixunia. ³⁵Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë nuibaquin axa aín 'ibu 'inun camabi ñu a 'ináncëxa. ³⁶Axa aín Bëchicëmi catamëcë uni, ax ca ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtétimoi 'ia. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan Bëchicëmi sinántisama tancë uni, ax ainanma 'aish Nucën Papa Diosbë nëtétimoi 'ima. A uni ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën.

4

Samaritana xanubë Jesús bana

¹Fariseo unicaman ca —Juanën 'unánmicë unicama 'itsaribi 'aínbi ca Jesusan 'unánmianan nashimicë unicamaxira 'aisamaira 'icë —quixun ñuicania cuacëxa. ²Usa 'aínbi ca Jesusanma aín 'unánmicë unicaman cuni uni nashimiacëxa. ³Usaquian fariseo unicaman cuacëxun 'unánbiani ca Jesús Judea menuax amiribishi Galilea menu cuantëcëancëxa.

⁴Anu cuanti sinani ca Jesús Galilea nëtënu cuani Samaria 'abiani cuancëxa. ⁵Cuanx ca Jacobnëan aín bëchicë José 'inan me 'urama 'icë ëma, Sicar cacë, anu bëbacëxa. ⁶Bëbatancëx ca Jacobnëan naëa 'unpax anu 'ain, Jesús 'uran cuanbaiti cuainsama tani, baria xamárucëbë, a rapasu tsóbuacëxa. ⁷⁻⁸Tsóbutancëxa anu tsómainun ca aín 'unánmicë unicama a piti ñu bitsi Jesús ëbiani cuancëxa. Cuan ca Samaria nëtënu 'icë xanu achúshi 'unpax bitsi uacëxa. Chumu bëi aia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿'È ca 'unpax 'anun 'inan?

⁹Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—¿Uisati caramina mix judío uni 'ixunbi 'èx samaritana xanu 'icëbi 'unpax 'inánun quixun 'è cain?, judíos unicamax samaritano unicamabë nuibanancë 'aínmabi.

¹⁰Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Èn mi 'unpax ñucácë 'aínbi camina ui carana 'ai quixun 'è 'unaniman. 'È 'unánan añu cara Nucën Papa Diosan mi 'inánti 'icë quixun 'unáncë 'ixun camina 'è ñucátlian. Ñucácëxun cana anúnmi nëtétimoi Nucën Papa Diosan 'iti 'unpax mi 'inántlian.

¹¹Cacëxun ca cacëxa:

—Anua 'unpax biti ënëx ca nëmin 'icën. Anun 'unpax biti ñuñuma camina 'ain. ¿Uinua caramina anun 'èx nëtétimoi Nucën Papa Diosan 'iti 'unpax

a biti 'ain? ¹² ¿Nucèn rara Jacóbsamaira caina mix 'ain? An ca ènè anua 'unpax biti naèacèxa, naèxun ca 'acèxa, 'anan ca aín bèchicèribi 'amianan a rabucucè ñuinacamaribi 'amiacèxa. Jacobnèn aín rëbúnquicamanribia 'anun naèa 'icè cananuna nunribi ènè 'unpax 'ain.

¹³ Cacèxun ca Jesusan cacèxa:

—An ènè 'unpax 'acè uni, ax ca amiribishi shimatècènia. ¹⁴ Usa 'aínbí ca an 'èn 'inàncèxun 'unpax 'acè uni, ax amiribishi shimatècèntima 'icèn. Me 'ucè mèucüaxa chiquítia 'unpax xobucèsaribiti ca 'èn 'inàncè 'unpax nètètima uninu 'iti 'icèn. Usaía 'icèbè ca uni nètètimoí Nucèn Papa Diosnan 'iti 'icèn.

¹⁵ Usaquian cacèxun ca xanun cacèxa:

—A 'unpax ca 'è 'inan. Amiribishi shimai 'unpax bitsi utècènunma ca 'è 'inan.

¹⁶ Cacèxun ca Jesusan cacèxa:

—Mín bènè cuènbètsini ca abè utan.

¹⁷ Cacèx ca —'èx cana bènèñuma 'ai —quiacèxa. Quia ca Jesusan cacèxa:

—Usa ca. Bènèñuma cana 'ai qui camina cèmèiman. ¹⁸ Mix camina mècèn achúshi bènèñu 'iacèn. Usa 'aínbí ca axa bërí mibè 'icè uni ax asérabi mín bènèma 'icèn. Usa 'ain ca —bènèñuma cana 'ai —quixmi quicè ax cèmèma 'icèn.

¹⁹ Cacèxun ca xanun cacèxa:

—Bèrí cana mix caina ui 'ai quixun 'unanin. Mix camina an Nucèn Papa Dios quicè bana uni ñuixuncè uni a 'ain. ²⁰ Samaria unicama nun raran ca tucu ènuxun Nucèn Papa Dios rabiacèxa. Usa 'aínbí camina mitsux quin, Jerusalénuxun ca unin Nucèn Papa Dios rabiti 'icè quiax.

²¹ Cacèxun ca Jesusan cacèxa:

—Asérabi cana mi cain, anúnmi ènè tucunuxunmabi, Jerusalénuxunmabi anumi mitsux 'icènxunbi, Nucèn Papa Dios rabiti nètè ca aia. ²² Mitsun camina ui caramina rabi quixun 'unaniman. Nun cananuna ui caranuna rabi quixun 'unanin. An uni Nucèn Papa Diosnan 'inun ièmiti, ax ca judío uni 'iti 'icèn. An usaía 'inun mènío, a cananuna nun rabin. ²³ Anúan an Nucèn Papa Dios rabicè unix asérabi ami sinani ax cuèncèsabi oi 'iti cuèenquin a rabiti nètè ca aia, bërí ca a nètè 'icèn. Usaquian unin a rabiti ca Nucèn Papa Dios cuèènia. ²⁴ Nucèn Papa Dios, ax ca unima 'aish nami, imi, xo, acamañuma 'icèn, a ca unin isima. Usa 'ain ca an Nucèn Papa Dios rabicè unin asérabi ami sinani ax cuèncèsabi oi 'iti cuèenquin a rabiti 'icèn.

²⁵ Cacèxun ca xanun cacèxa:

—Mesías, Cristo cacè, ax ca uti 'icè quixun cana 'unan. Ax uquin ca nun nu 'unánun camabi ñu ñuixunti 'icèn.

²⁶ Cacèxun ca Jesusan cacèxa:

—A cana 'èx 'ain, abè camina banain.

²⁷ Cacèbèbi ca aín 'unánmicè unicama utècèancèxa. Uquin xanubèa Jesús banaia isí ratúquinbi ca uinu 'icè unínbi —¿aíu caramina cuèènin? —canan —¿aíu ñui caramina a xanubè banain? —quixun cáma 'icèn. ²⁸ Usa 'ain ca a xanun aín ñutè tsónbiani aín èmanu cuanx bèbaquin anu 'icè unicama cacèxa: ²⁹ —Èbè banaquin ca achúshi unin 'èx usai 'icècama ñuiquin 'è caxa. Ènèx sapi ca asérabi Cristo 'icèn, ca isi ut.

³⁰ Usaquian xanun cacèxa ca a èmanu bucuè unicama anua Jesús 'icè anu ricuatsiancèxa.

³¹ A xanúa cuancèbètan ca aín 'unánmicè unicaman Jesús —camina piti 'ai —quixun cacèxa. ³² Cacèxunbi ca Jesusan cacèxa:

—Mitsun 'unàncèma pitiñu cana 'èx 'ain.

³³ Cacëx ca aín 'unánmicë unicamax —bëtsi unin sapi ca a piti bëxuanxa — quiax canancëxa. ³⁴ Canania isquin ca Jesusan cacëxa:

—An ënë menu 'ë xuá axa cuëncësabi oquin 'anan an a 'anun 'ë ca, a sënëonuxun 'ai cana 'ëx picësa 'ain. Usaquin 'ën 'acëx ca ax 'ën piti ñusa 'icën.

³⁵ Esoquian cacëbëbia a ëmanu 'icë unicamax aia isquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux camina quin, rabë 'imainun rabë 'uxë cëñúcëbëa shaínquibutia cananuna ñu bimi biti 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, ca is, axa ucë unicama ënëx ca anun biti nëtë sënëncëbëtan aín 'ibun binuan bimi pëcëti sënëncësaribi 'icën. ³⁶ An uni 'ëmi catamënun 'aquincë uni an ca aín cupí bitsia. A unin 'aquincëxa 'ëmi catamëcë unicama ax ca xëñibua 'aínbi Nucën

Papa Diosnan 'ia. Usa 'ain ca an paían 'ën bana uni ñuixuncë unicamabë an 'ëmi catamënun uni 'aquincë unicamaxribi cuëenti 'icën, atúan 'ënan 'inun uni 'aquincë cupí. ³⁷ Usa 'ain ca ësai quicë banax aséribi 'icën: Bëtsi unían 'apácëxa pëcëtia ca bëtsi unin bimi bitsia. ³⁸ Mitsúnmi bëtsi unían 'unánmicë unicama 'ëmia catamënun upí oquin 'aquinun cana mitsu xuan. Uni raírinëan 'unánmicë 'icëbi camina mitsun a unicama upí oquin 'ëmia catamënun 'imian.

³⁹ Usai Jesús aín 'unánmicë unicamabë banamainuan a xanun cuanxun —a unin ca 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa —quixun cacëx ca a ëmanu 'icë samaritano uni 'itsáxira —Jesús ax ca Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun sinani Jesúsni sináncëxa. ⁴⁰ Ami sinánquin a isi cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Nubë pain camina 'i cuanti 'ain. Cacëx cuanx ca atubë rabë nëtëñ 'iacëxa. ⁴¹ Ixúan, bana ñuia cuati ca samaritano 'itsáxira —aséribi ca ax Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun 'unani ami sináncëxa. ⁴² Usai 'iquin ca a unicaman a xanu cacëxa:

—Minmi nu cacëxun cuaxunbi cananuna bërí nunbi aín bana cuaquin 'unanin, aséribi ca ax Cristo, an camabi menu 'icë uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti, a 'icë quixun.

An 'apu ñu mëëxuncë unin bëchicëa Jesusan pëxcüa

⁴³ Usa 'ain ca rabë nëtë anu 'itancëx Jesús anuax cuanx Galilea nëtënu bëbai cuancëxa. ⁴⁴ Cuanux ca quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni a ca anuaxa canicë nëtënu 'icë unicaman aín bana cuaisama tania.

⁴⁵ Usai quiax cuanxa Galilea nëtënu bëbaia ca anu 'icë unicaman upí oquin Jesús biacëxa. A unicamax Pascua an carnero 'ati nëtë 'ain, Galileanux Jerusalénu cuancë 'ixun ca an ñu 'aia iscë 'ixun a unicaman aín nëtënu bëbaia cuëenquin Jesús biacëxa.

⁴⁶ Usa 'ain ca Galilea nëtënu 'icë ëma Caná, anuxuan bëráma 'unpax vino ocë, anu Jesús bëbacëxa. Bëbamainun ca 'apun uni achúshi aín bëchicëñëx Capernaúm ëmanu 'insíncë 'iacëxa. ⁴⁷ Usa 'ain ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu bëbaia quixuan unin ñuia cuabiani cuanxun 'apun unin mëraquin Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë ca 'insíanxa, ca bamatisa 'icën. A camina 'ë pëxcuxuni cuanti 'ain.

⁴⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'ën, uni itsin 'acëma ñu 'aiashi istisa tanin. 'Ën usa ñu 'acëbëtanma camina, ëx cana aséribi Nucën Papa Diosnuaxa uá a 'ai quixun sinántisama tanin.

⁴⁹ Cacëxun ca 'apun unin cacëxa:

—'Ën bëchicë ca nëtëtisaira 'icën. Nëtëcëmaishi camina a isi cuanti 'ain.

⁵⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuima, asábi ca, ca istan.

Cacëx ca —asérami ca pëxcúti 'icë —quixun sinánbiani cuancëxa. ⁵¹ Usa 'ain ca baían cuania mërananquinquin an ñu mëëxuncë unicanman cacëxa:

—Min bëchicë ca ñucëma 'icën, asábi ca.

⁵² Cacëxun ca a tuacën papan cacëxa:

—¿Uinu bari 'ain cara 'ën bëchicë 'insin nëtëonx?

Cacëxun ca —imëishi bari cuainacëcëbë ca aín 'itsis nëtëonxa —quixun cacëxa. ⁵³ Usaquian cacëxun ca a tuacën papan —Anu bari 'ain ca Jesusan 'ë, min bëchicë ca ñuima, ca pëxcúti quixun 'ë coonxa quixun sináncëxa. Usaquin sinani ca aín xubunu 'icë unicanmabë —asérami ca Jesús Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixax ami sináncëxa.

⁵⁴ Usaquin ca Jesusan Judea nëtënuax cuantancëxun Galilea menuxun bëráma 'acësa oquin uni itsin 'acëma ñu 'atëcëancëxa.

5

'Ian Betesda cacë, a rapasunuxuan Jesusan nicuainquinbi tancëma uni pëxcüa

¹ Usotancëx ca anúan judíos unicanman Nucën Papa Dios rabiquin piti nëtë 'ain, Jesús Jerusalénu cuantëcëancëxa. ² Jerusalénu cënëa aín xëcuë achúshi, Oveja cacë, a bëtánain ca unin 'acë 'ian 'iacëxa. Ax ca hebreo banan Betesda caquin anëcë 'iacëxa. A 'ian rapasu, anua uni niti, anu ca mëcën achúshi itá nitsíncë 'aish manan tapuñu 'iacëxa. ³ Ax ca a tëmú bucuxuan uni 'insíncëcama, bëxuñu 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun racábucë, acaman ángelnëan 'unpax cubínmia caíncë 'iacëxa. ⁴ Caíncëxuan uisa nëtën cara 'ibutia, a nëtën 'ibúxun ángelnën a 'unpax cubínmicëbë caísa ax paían anu butucë, uisa 'insínñu cara, a uníxbi pëxüacëxa. ⁵ Usa 'ain ca anu 'icë uni achúshi treintiocho baritia 'insíncë 'iacëxa. ⁶ Ax anu racacë isquin ca —'uran ca ënë uni usai 'iixa —quixun 'unánquin Jesusan cacëxa:

—¿Caramina pëxcútisa tanin?

⁷ Cacëxun ca 'insíncë unin cacëxa:

—'Unpax cubíncë nëbëtsi an 'ë butúnti uni ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca 'ëx cuancëma 'ainshi 'ë rëtibiani cuanx, uni itsix pain 'unpax cubíncënu butuia.

⁸ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Niruquin anumi racacë min bacëti bibiani ca cuantan.

⁹ Usaquian Jesusan cacëxëshi ca a uni aín 'insíncë pëxcüacëxa. Pëxcúquin aín bacëti bibiani ca cuancëxa.

Anun ñu mëëtima nëtë 'aímbia anua racacë aín bacëti bibiani, ¹⁰ cuania isquin ca judíos unicanman 'insíncë 'aíshbia pëxcúcë uni cacëxa:

—Ënë nëtëx ca anun ñu mëëtima nëtë 'icën. Ënë nëtën camina anumi racacë ñu 'iábiantima 'ain.

¹¹ Cacëxun ca cacëxa:

—An 'ë pëxcúcë uni an ca, anumi racacë min bacëti bibiani ca cuantan, quixun 'ë caxa.

¹² Quixuan cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Ui uni cara min bacëti bibiani ca cuantan quixuan an mi cacë, ax 'ic?

¹³ Cacëxunbi ca 'aisamaira uni anu 'aían Jesús 'uri cuan, ui unin cara a pëxcüaxa quixun 'unánma 'icën. ¹⁴ Usa 'ain ca a pëxcúcë uni a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun mëraquin, Jesusan cacëxa:

—Ca is, bēri camina pēxcúcē 'ain. Usa 'ain camina mix 'iásamairai 'insíntēcēnti rabanan amiribishi 'uchatēcēntima 'ain.

¹⁵Usaquian Jesusan cacēxun, ax ca Jesús 'icē quixun sinánbiani cuanxun ca a unin judíos unicama, —Jesusan ca 'ē pēxcúaxa —quixun cacēxa. ¹⁶Usa 'ain ca anun ñu mēētima nētēan uni pēxcucē cupí, judíos unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ēsēnancēxa. ¹⁷Ēsēnaniabi ca Jesusan atu cacēxa:

—Ēn Papan 'acēsariabi oquin cana 'ēn 'ain.

¹⁸Usaía Jesús quia cuati ami nishquin ca judíos unicaman ēsaquin sináncēxa, —Usai qui ca Nucēn Papa Dios ax isa aín papa 'icē quianan ax isa Nucēn Papa Diossariabi 'icē quia. Usaquin sinani ca anun ñu mēētima nētēn uni pēxcucē cupí ami nishanan, usaía quicē cupíríbi ami nishquin, a 'acatsi quiax 'ēsēnancēxa.

Jesusan aín Papabētan ñu 'a

¹⁹Usa 'ain ca Jesusan atu cacēxa:

—Asérabi cana mitsu cain, 'ēx Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'ixunbi cana 'ēnbi ñu 'aiman. 'Ēn Papan ñu 'aia isquin cuni cana 'ēnribi 'ain. 'Ēn Papan bētsi bētsi ñu 'acēbētan cana 'ēx aín Bēchicē 'ixun 'ēnribi an 'acēsariabi oquin 'ain.

²⁰'Ēn Papan ca 'ēxira aín Bēchicē 'icē nuibaquin an 'acē ñucama 'ē ismia. An ca mitsúnmi iscēsamaira ñu, a isími mitsux ratúti, a 'ē ismínxun 'aia. ²¹'Ēn Papan ca uni bama abi baísqumitancēxun axa tsónun 'imiti 'icēn. Usaribiquin cana 'ēx aín Bēchicē 'ixun 'imitisa tanquin 'ēnribi tsónun uni 'imiti 'ain. ²²'Ēn Papax ca uicamax cara aín 'ucha tērēncē 'icē quianan uicamaxribi cara 'uchañu 'icē quiax quima. Usa 'ixun ca 'ēx aín Bēchicē 'icē usoquin 'anun 'ē cuni 'imiáxa, ²³a rabičēsariabi oquían camabi unin 'ēribi rabinun. An aín Bēchicē 'icē 'ē rabičēma, an ca 'ēn Papa an 'ē xuá, aribi rabima.

²⁴Asérabi cana 'ēn mitsu cain, axa 'ēn bana cuati an 'ē xuá ami sináncē uni, ax ca ainan 'aish nētētímoí Nucēn Papa Diosnan 'ia. A cupía Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēbi aín 'uchacama tērēncē cupí 'uchañuma 'aish ca bamatancēxibi nētētímoí Nucēn Papa Diosbē 'iti 'icēn. ²⁵Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, ca uti 'icēn, anúan aín 'ucha cupí bamacēsa 'ixunbi unicaman 'ēn bana cuati nētē. 'Ēn bana unin cuati nētē, a nētē ca ēnēx 'icēn. Usa 'ain ca an —asérabi ca aín bana 'icē —quixun 'ē 'unánquin 'ēx quicēsabi oquin ñu 'acē unicama ax, aín 'ucha tērēncē cupí Nucēn Papa Diosnan 'aish, nētētímoí abē 'iti 'icēn. ²⁶Usa 'inun ca Nucēn Papa Diosan, ēnē nētēnu tsónan ainan 'aish aín nētēnuribi abē 'inun uni 'imia. An ca aín Bēchicē 'ēnribi usaribi oquin uni 'iminun 'ē 'imiáxa. ²⁷Uni 'inux anuax uá cupí ca uicamax cara aín 'ucha tērēncē 'icē isanan uicamax cara 'uchañu 'icē isnun, Nucēn Papa Diosan 'ē 'imiácēxa. ²⁸Usa 'ain ca 'ēn mi ñuixuncēxun cuati ratúaxma 'it. Anúan 'ēx ucēbētan 'ēn bana cuati, bama unicama baísquti nētē ca uti 'icēn. ²⁹Baísqi ca anu maían anuax chiquíti 'icēn. An upí ñu 'á unicamaxa Nucēn Papa Diosbē nētētímoí 'inux baísqumainun ca an ñu 'atima 'á unicamax aín 'ucha cupí 'uchocē 'inux baísquti 'icēn.

Nucēn Papa Diosan Jesús xuá ñui quicē bana

³⁰Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—'Ēn cana 'ēnbi sinánquin ñu 'aiman. 'Ēn Papan 'ē cacēsabi oquin cana 'ēn, cara castíancē 'iti 'icēn, cara castíancē 'itima 'icē quixun uni cain. 'Ēx cuēncēsquin 'aquinma cana an 'ē xuá, axa cuēncēsabi oquin ñu 'ain.

Usa 'ain ca 'ën uni cacë banax asábi 'icën. ³¹ 'Ëxbi, usa cana 'ëx 'ai quiax quia ca unin 'ën bana ca asérabi 'icë quixun 'unántima 'icën. ³² Usa 'ainbi ca axa 'ë ñui quicë ax Nucën Papa Dios 'icën. 'Ë ñuia quicë bana ax ca asérabi 'icë quixun cana 'unanin. ³³ Mitsun camina 'ë ñuiquian a ñucánun quixun Juanu uni xuan. Xucëx cuanxun ca ñucáxa, ñucácëxuan Juanën 'ë ñuiquin cacë bana ax ca cëmëma 'icën. ³⁴ Uisai cara uni 'ë ñui quiti 'icë usai quicëbëtanbi cana 'ënbi, 'ën bana ca asérabi 'icë quixun 'unanin. 'Ën cana Juanëxa 'ë ñui quicë banami sinánun mitsu sinánmin, a bana sinanimi Nucën Papa Diosnan 'inux 'ëmi catamëti iënnun. ³⁵ Unían upí oquin isnuan bëánquibucë 'ainbi lamparínën pëcacësaribi oquin ca Juanën 'ë ñuiquin uni bana ñuixuanxa. Usaquian ñuixuncëbë camina mitsux bënëtishi aín bana cuati cuëëan. ³⁶ Juanëan 'ë ñuiquin mitsu cacë 'ixun camina an cacësabi oquin 'ën 'aia isquin upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca 'ë xuacëxa quixun. ³⁷ Mitsun aín bana cuacëma 'ixunmi uisa cara ax 'icë quixun iscëma 'ainbi ca Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aín banax 'ë ñui asérabi quia. ³⁸ Nucën Papa Diosan xucë 'icëbimi mitsun 'ën bana cuacëma 'ain cana 'unanin, camina aín bana mitsun nuitunën sinánquin cuacëma 'ai quixun. ³⁹ Uisari caramina ainan 'aish xëñibua 'ainbi abë 'iti 'ai quixun 'unánuxun camina Nucën Papa Diosan bana cuëñëo upí oquin isin. Usa 'ainbi ca a bana 'ë ñuia quicë 'icën. ⁴⁰ A banaxa usai 'ë ñui quicë 'ainbi camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'inux 'ëmi catamëisama tanin.

⁴¹ Unían 'ë rabiti cana sinaniman. ⁴² 'Ën cana mitsu 'unan. Mitsun nuitunëñbi camina Nucën Papa Diosmi sinanima cana 'unanin. ⁴³ 'Ëx 'ën Papan xucëx uá 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuaisama tanin. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Diosan xucëxmabia axbi ucë unin bana cuati 'ain. ⁴⁴ Nucën Papa Dios axëshi Dios 'ixun mitsu upíoti cuëënima camina mitsúxbi upíonani rabiananti cuëënin. ¿Nucën Papa Diosan mitsu upí oti cuëëncëma 'aish caramina uisax 'ëmi catamëti 'ain? Camina 'itima 'ain. ⁴⁵ 'Ën isana mitsumi Nucën Papa Dios manóin quixun sinánxunma ca 'at. Moisésñëan cuëñëo bana, ax isa upí 'icë quiaxmi quicë, ax 'ë ñui quicë 'ainbimi 'ëmi sináncëma cupí camina 'uchocë 'iti 'ain. ⁴⁶ Moisésñëan 'ë ñuiquin cuëñëo 'ain camina an cuëñëo bana ca aserabi 'icë quixun sináncë 'aish 'ëmiribi sinántian. ⁴⁷ Usa 'ainbi camina Moisésñëan cuëñëo bana cuaisama tancë 'ixun 'ëx quicë bana cuatima 'ain.

Usaquin ca Jesusan judíos unicama cacëxa.

6

Jesusan 'itsa uni páncëñun tsatsa pimia (Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Usatancëx ca Jesús parún papa, Galilea canan Tiberiadesribi cacë, a 'ucë manan cuancëxa. ² Cuancëbë ca an uni itsían 'acëma ñui 'anan uni 'insincë pëxucüa iscë unicama Jesús nuibiani cuancëxa. ³ Usa 'ain ca anuax matánu mapëracëtancëx aín 'unánmicë unicamabë Jesús tsóbuacëxa. ⁴ Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtë 'urama 'ain ca Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicama matánu 'iacëxa. ⁵ Anuxun 'aisamaira uníxa a nuibëtsini aia isquin ca Jesusan Felipe cacëxa:

—¿Uinua caranuna a ëñë unicama pimiti pán biti 'ain?

⁶ An uisoquin cara 'ati 'icë quixun 'unánquinbi ca Jesusan uisai cara quia cuacatsi quixun usaquin Felipe cacëxa. ⁷ Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Doscientos curíqui cupí bicèxbi ca pán achúshi achúshi camabi uni 'ináncèx sènéntima 'icèn.

⁸ Caia ca aín 'unánmicè uni itsi, Simón Pedronèn xucèn, Andrés cacè, an Jesús cacèxa: ⁹—Ènu ca xu achúshi 'icèn. Ax ca cebada 'acè pán mēcèn achúshi 'imainun rabè tsatsañu 'icèn. 'Aishbi ca ènèx 'itsaira uni pimitisama 'icèn.

¹⁰ Quixuan cacèxun ca Jesusan, anua basí 'itsaira 'ain, aín 'unánmicè unicama cacèxa:

—Unicama tsóbunun ca cat.

Usaquian Jesusan cacèxuan aín 'unánmicè unicaman cacèx ca 'aisamaira uni, cinco mil unisa 'aish, tsóbuacèxa. ¹¹ Tsóbuan ca Jesusan pán bixun, Nucèn Papa Dios pain —asábi ca —catancèxun aín 'unánmicè unicama an unicama 'inánun quixun 'ináncèxa. 'Ináncèxun ca axa tsócè unicama pán mètícaquin 'ináncèxa. 'Inánan ca tsatsaribi usai 'iisa 'ainmabia anu 'icè pucháquian pinun unicama 'ináncèxa. ¹² 'Ináncèxun piia camabi uni puchácèbètan ca Jesusan aín 'unánmicè unicama cacèxa:

—Pán tèocècèñun ca tsatsa tèocècama bit, masóxunma.

¹³ Cacèxun ca mēcèn achúshi 'icèbia unin piquin tèocè cebada 'acè pán a mēcèn rabè 'imainun rabè caquí buácaquin biacèxa. ¹⁴ Usaquian Jesusan 'aia isi ca anu 'icè unicamax quiacèxa:

—Asérabi ca ènè uni axa Nucèn Papa Dios quicè bana uni ñuixuni utinu nun caíncè, a 'icèn.

¹⁵ Usai quiquian atun a 'apu 'iminuxun biisa tancèxun 'unani ca Jesús axèshi unicama èbiani matánu cuantècèancèxa.

Jesús parún papa camánanèn nia (Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Matánua Jesús cuan ca bari atsíncèbèa bèanquicèbè aín 'unánmicè unicama parún papa cuèbi cuancèxa. ¹⁷ Cuantancèx ca nuntinu cèñúruquiani, 'ucè manan 'icè Capernaúmnu cuani cuancèxa. Bari cuabúcèbè bèanquicèbèbia Jesús aiaa obiani ca aín 'unánmicè unicamax cuancèxa.

¹⁸ Cuancèbètanbi ca 'aisamairai bèquiquin suñúanèn baca bèchúanèxa.

¹⁹ Usocèbèbi parún papa cuébínuax cuani cinco kilómetroxa 'ixun ca aín 'unánmicè unicaman parún papanubi nicuatsinia aia Jesús isacèxa. Isi ca racuèira racuèacèxa. ²⁰ Racuètiabi ca Jesusan cacèxa:

—Racuèaxma ca 'it. 'È cana 'ain.

²¹ Usaquian cacèx cuèenquin, nuntinu Jesús 'arubiani cuanx ca anu cuanti sinánbiania cuancè parún papa 'ucè manan bènètishi bèbacèxa.

Unicaman Jesús baria

²² Jesusan 'unánmicè unicama parún papa 'ucè manan cuan ca an pán picè unicama anubi 'iacèxa. Usa 'ixun ca pècaratancèxun sináncèxa: Achúshi nuntishi ca ènu 'iónxa, 'imainun ca aín 'unánmicè unicamaxa a nuntinu 'irucèbèbi Jesús nuntinu 'iruima 'iónxa. ²³ Usaquian sinánmainun ca Tiberias èmanuax uni raíriribi manè nuntí raírínèn cuanx, anuxuan Jesusan Nucèn Papa Dios —asabi ca —catancèxun pán uni pimioncè, a 'urama bèbacèxa. ²⁴ Usa 'ain ca axa anu bèrucè unicama an bariquinbi Jesús cèñun aín 'unánmicè unicamaribi 'aímcèxa. 'Aímbiani ca axa Tiberiasnuax ucè manè nunticamanu cèñúruquiani Capernaúm èmanuribi Jesús bari cuancèxa.

Aín unicamax ca ami catamècè 'aish Jesús bè 'ia quicè bana

²⁵ Usa 'ain ca 'ucè manan cuanxun bariquin mèraquin Jesús cacèxa:

—¿Uinsaran caramina ènu uan?

²⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ën pán pimicëx puchonx camina a sinánbëtsini 'ë bari uan. Ui carana 'ëx 'ai quixunmi mitsun 'unánun, uni itsían 'acëma ñu 'ën 'acë a isunbi camina ui carana 'ëx 'ai quixun sinaniman. ²⁷ Axa chëquiti piti binuxuinshi camina ñu 'atima 'ain. Usa 'ain camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtëtimoí 'inuxun 'ëmi catamëquin axa cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. Usáími 'inun mitsu 'iminun ca 'ëx uni 'inux anuax uá, Nucën Papa Dios, an 'ë 'imiacëxa.

²⁸ Cacëxun ca a cacë unicaman cacëxa:

—¿A 'acëbëa Nucën Papa Dios cuëënun caranuna añu 'ati 'ain?

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Dios ca cuëënia, mitsúxmi an ënu unun xuá 'ainmi 'ëmi catamënun.

³⁰ Cacëxun ca cacëxa:

—¿Nuxnu mimi sinánun caramina añu nun isnun 'ati 'ain? ¿Añu caramina 'ati 'ain? ³¹ Nucën raracaman ca anu uni 'icëma menuxun pãnsa piti, maná cacë, piacëxa, cuëñëo bana ësai quicësa oquin: “Nucën Papa Diosan ca naínua 'ibúmiquin unicaman pinun, pán 'ináncëxa”.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu cain, an naínua 'ibúmiquin unicama pán 'inan ax ca Moisésma Nucën Papa Dios 'iacëxa. An a pán 'inan 'ainbi ca Ñucën Papa Diosan bëri 'ináncë ax ca anúan uni asérabi upiti tsóti a 'icën. ³³ Nucën Papa Diosan uni 'inan piti ax ca axa naínuax uá 'ë 'icën. Usa 'aish cana 'ëx an ainan 'aisha Nucën Papa Diosbë 'inun ënë nëtënu 'icë unicama 'imiti a 'ain.

³⁴ Cacëxun ca unicaman cacëxa:

—A piti camina camabi nëtën nu 'inánti 'ain.

³⁵ Cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ëx cana anúan uni asérabi upiti tsóti a 'ain. Panánxun piisa tanan shimaxun 'unpax 'aisa tania uni bënëcë, usaribitia ax Nucën Papa Diosbë upí 'iisa tani bënëcë uni, ax ca 'ëmi catamëti amiribishi bënëtëcëntima 'icën.

³⁶ Axa 'ëmi catamëcë uníxa usa 'ainbi cana 'ën mitsu cacë usaribi oquin mitsu catëcënin, mitsun 'ën ñu 'aia isquinbi camina ui carana 'ëx 'ai quixun sinaniman. ³⁷⁻³⁸ 'Ëx cuëëncësabi oquin 'ai cana uáma 'ain. An 'ë xucë, axa cuëëncësabi oquinhí 'ai cana uacën. Usa 'ain ca ui unicama cara Nucën Papa Diosan 'ënan 'inun sinánmia acamax ca 'ëmi catamëti 'icën. Axa 'ëmi catamëcë uni, a cana —camina 'ënan 'itima 'ai —quixun catima 'ain. ³⁹ An 'ë xuá 'ën Papa, ax ca an 'ënan 'inun sinánmicë unicamaxa abë 'iti cuëëni, achúshira uníxbia abë 'ima 'iti cuëënima. Usa 'aish ca an 'ëmi sinánmicë unicama bërúantancëxun, ënë nëtë cëñúcëbëtan 'ën baísquimiti cuëënia. ⁴⁰ An 'ë xuá ax ca cuëënia, ain Bëchicë, 'ëmi catamëcë unicamax nëtëtimoí abë 'iti. A unicama cana 'ën ënë nëtë cëñúcëbëtan abë 'inun baísquimiti 'ain.

⁴¹ —'Ëx cana Nucën Papa Diosan naínua 'ibúmiquin uni 'inan piti, a 'ai —quíáxa Jesús quicëbë ca judíos unicamax ami nishi Jesús ñui ⁴² quicancëxa:

—¿Josënën bëchicë, Jesús, ama cara ënëx 'ic? Nun cananuna ain tita 'imainun ain papa 'unan. ¿Uisacatsi cara —'ëx cana naínuax uan —quixax quin?

⁴³ Usaía quia ca Jesusan cacëxa:

—Usai banaxma ca 'it. ⁴⁴ Uinu 'icë uníxbi ca axbi 'ënan 'inux 'ëmi catamëtima 'icën. 'Ën Papa, an 'ë xuá, an sinánmicëx cuni ca uni 'ëmi sinani 'ënan 'inux 'ëmi catamëti 'icën. 'Ëmia catamëcë 'icë cana ënë nëtëa cëñúcëbëtan baísquimiti 'ain. ⁴⁵ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama achúshinën

ca ɛsaquin cuɛnɛocɛxa: “Nucɛn Papa Diosan ca camabi uni 'unánmiti 'icɛn”. A unían cuɛnɛosabi oi ca ui unicaman cara Nucɛn Papa Diosan sinánmicɛxun 'unania, acamax ca 'ɛmi catamɛtia.

⁴⁶ Uinu 'icɛ uníbi ca Nucɛn Papa Dios iscɛma 'icɛn. Axa anuax uá 'ɛinshi cana a isacɛn. ⁴⁷ Asérabi cana 'ɛn mitsu cain, axa 'ɛmi sinani 'ɛmi catamɛcɛ unicamax ca ainan 'aish xɛnibua 'aínbi Nucɛn Papa Diosbɛ 'ia. ⁴⁸ 'ɛx cana anúan uni Nucɛn Papa Diosbɛ upí 'iti a 'ain. ⁴⁹ Mitsun raracamax ca anu uni 'icɛma menuxun Nucɛn Papa Diosan 'ináncɛ maná cacɛ ñu pibi bamatimoi tsoóma 'icɛn. ⁵⁰ Usa 'aínbi cana 'ɛxribi naínuax ucɛ pán unin piá usaribi 'ain. Aín nami cushi 'aish upí 'inuxun ca unin ñu piia, usaribiti ca uni upí 'aish xɛnibua 'aínbi Nucɛn Papa Diosbɛ 'inux 'ɛmi catamɛti 'icɛn. ⁵¹ 'ɛx cana naínuax uá 'aish anúan uni Nucɛn Papa Diosbɛ 'iti a 'ain. Usa 'ain ca axa 'ɛmi catamɛcɛ uni ax ainan 'aish xɛnibua 'aínbi Nucɛn Papa Diosbɛ 'ia. Uníxa ainan 'aish xɛnibua 'aínbi Nucɛn Papa Diosbɛ 'inun cana 'ɛx bamatsianxmabi bamati 'ain.

⁵² Quixuan cacɛx ca judíos unicama ñucacanani quiacɛxa:

—¿Uisa 'ixun cara ɛnɛ unin anu nun pinun nu pimiti 'ic'?

⁵³ Usai canania 'unánquin ca Jesusan cacɛxa:

—Asérabi cana 'ɛn mitsu cain, uni 'inux anuax uá 'ain, 'ɛmi catamɛquinma 'ɛn nami picɛmasa 'ianan 'ɛn imiribi xɛacɛmasa 'aish camina asérabi xɛnibua 'aínbi Nucɛn Papa Diosan 'itima 'ain. ⁵⁴ 'ɛx bamacɛ cupí 'ɛmi catamɛti ca uni xɛnibua 'aínbi Nucɛn Papa Diosan 'iti 'icɛn. ⁵⁵ Usa unicama cana 'ɛn ɛnɛ nɛtɛ cɛñúcɛbɛtan baísqumiti 'ain. Axa asérabi 'ɛmi catamɛcɛ uni ax ca 'ɛn nami picɛsa 'ianan 'ɛn imi xɛacɛsa 'icɛn. 'ɛn imi 'apati 'ɛx bamacɛ cupí ca usai 'iti 'icɛn. ⁵⁶ Ui unix cara 'ɛmi catamɛti 'ɛn nami pianan 'ɛn imi xɛacɛsa 'icɛ, ax ca 'ɛbɛ 'icɛn, 'ɛxribi cana abɛ 'ain. ⁵⁷ Nucɛn Papa Dios, an 'ɛ xuá, ax ca bamatimoi tsotia. Ax 'ɛbɛ 'ain cana an 'imicɛx 'ɛxribi tsotin. Usaribiti ca 'ɛmi catamɛquian an 'ɛ picɛsa uni axribi 'ɛn 'imicɛx 'ɛbɛ 'aish 'ɛx 'icɛsaribiti tsóti 'icɛn. ⁵⁸ 'ɛx cana naínuaxa uá pitisa 'ai quiax cana 'ɛx quin. 'ɛx cana mitsun raracamax piá manásama 'ain. Mitsun raracamax ca maná cacɛ ñu pibi bamatimoi tsoóma 'icɛn. Usa 'aínbi ca an 'ɛmi catamɛquin 'ɛ picɛsa uni ax ainan 'aish xɛnibua 'aínbi Nucɛn Papa Diosbɛ 'iti 'icɛn.

⁵⁹ Capernaúm ɛmanuxun ca Jesusan anua judíos unicama timɛti xubunuxun usai quiquin a banacama ñuixuancɛxa.

Anúan uni xɛnibua 'aínbi Nucɛn Papa Diosan 'iti bana

⁶⁰ Usa 'ain ca an Jesusan bana ñuia cuacɛ unicama 'aisamaira 'ain raírínɛx quiacɛxa:

—Axa usai quicɛ bana ax ca cuaisama 'icɛn. ¿Uin cara a cuati 'ic'?

⁶¹ Usaía canania 'unánquin ca Jesusan cacɛxa:

—¿Mitsúnmi cuacɛx cara ɛnɛ bana cuaisama 'ic' ? ⁶² ¿ɛnɛ bana cuaquinma caramina uisaxun mitsun 'ɛx anuax uá anu cuantɛcɛnia isquin sinánti 'ain?

⁶³ 'ɛx ɛnɛ menu 'aish uni 'icɛ cupíshima 'ɛx bamatancɛx baísquiti cupí camina ainan 'aish xɛnibua 'aínbi Nucɛn Papa Diosbɛ 'iti 'ain. 'ɛn a ñuiquin mitsu cacɛ ñucama ax ca anúnmi 'ɛmi catamɛti 'ɛn sinánsaribi 'aish xɛnibua 'aínbi Nucɛn Papa Diosbɛ 'iti, a 'icɛn. ⁶⁴ Usa 'aínbi camina micama raírínɛx asérabi 'ɛmi sinani ɛmi catamɛcɛma 'ain.

ɛsaquin ca Jesusan bana ñuixunquin an cuacɛ unicama cacɛxa, uicamax cara ami catamɛtima quixun 'unánan uin cara a uni 'inánti 'icɛ quixun béráma 'unáncɛ 'ixun. ⁶⁵ Catancɛnxun ca ɛsaquinribi Jesusan cacɛxa:

—Usa 'ain cana mitsu can, Nucën Papa Diosan sinánmicëxma ca uinu 'icë uníxbi 'ëmi sinani 'ëmi catamëtima 'icën.

⁶⁶ Usaquin cacëx ca an abë niquin aín bana cuacë unicama 'aisamaira 'aíshbi raírinëxa tiqumainun raírinëxribi Jesús ëbiani abë nitëcënima cuancëxa.

⁶⁷ Usa 'ain ca atúxa cuan Jesusan mecën rabë 'imainun rabë aín 'unánmicë unicama a cacëxa:

—¿Mitsúxribi caramina cuainsa tanin?

⁶⁸ Quixuan cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Ui uninu caranuna aín bana cuanux cuanti 'ain? Minshi camina anun nu Nucën Papa Diosbë nëtétimoi 'iti bana nu ñuixunin. ⁶⁹ Nux mimi catamëquin cananuna 'unan, mix camina axa uti nun caíncë, Cristo, Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, aín Bëchicë a 'ain.

⁷⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿'En carana 'ën 'unánmicë uni 'inun micama mecën rabë 'imainun rabë caísama 'ain? Usai 'inun caísa 'aíshbi camina micama achúshinëx ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë 'ain. ⁷¹ Usai ca Simonan bëchicë, Judas Iscariote, an aín 'unánmicë unicama achúshi 'ixunbi a uni 'inánti, a ñui Jesús quiacëxa.

7

Aín xucëncaman —Jesús ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun sinánma bana

¹ Usaquin bana ñuixuntancëx ca judíos unicamaxa a 'acatsi quiax 'ësënanía 'unanx, Judea nëtënu 'icë ëmacamanu cuainsama tani Galilea nëtënu 'icë ëmacamanushi nitsi anubi Jesús 'iacëxa. ² Usa 'ain ca Nucën Papa Dios rabinuxa, judíos unicamax anun Jerusalénu timëti 'utanu 'iti nëtë, a 'urama 'ain, ³ aín xucëantun Jesús cacëxa:

—'Enuax ca Judea nëtënu cuantan, anuxunmi ñu 'aia an min bana cuacë unicaman isnun. ⁴ Camabi unían a 'unánti cuëenquin ca unin unëxun ñu 'aima. Usa 'ain camina ami 'acë ñucamaribi Jerusalénu timëcë unicaman isnun 'ai cuanti 'ain.

⁵ Aín xucën 'ibu 'ixunbi aín bana cuaisama tanquin ca usaquin cacëxa.

⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'En anun usaquin ñu 'ati nëtë ca ucëma pain 'icën. Usa 'ain ca mitsux cuainsa tani cuantan, camabi nëtëx ca mitsúnmi anun ñu 'ati asábi 'icën. ⁷ Axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unix ca mitsumi nishima, 'ëmi cuni ca nishia. 'En —ñu 'atima camina 'ai —quixun cacë cupí ca atux 'ëmi nishia. ⁸ 'Ëx anun anu 'iti nëtë ca 'icëma pain 'icën. Usa 'ain cana cuaniman. Mitsux ca cuantan.

⁹ Quixun aín xucëantu catancëx ca Jesús Galileanu tiquiacëxa.

Anun anu timëti 'utanu 'iti nëtëan Jesús Jerusalénu 'iá

¹⁰ Usaquin cacëxa aín xucëantu cuanbi ca Jesús atu caxu cuancëxa, unían —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánunmaishi. ¹¹ Cuanx bëbacë ca Jerusalénu timëcë judíos unicaman —¿uinu cara a uni 'ic? —cananquin Jesús bariacëxa. ¹² Bari ñucacania unicama raírinëx —ax ca upí uni 'icë —quicëbëbi ca uni raírinëx, —usama ca. An ca camabi uni parania —quiacëxa. ¹³ Quibi ca judíos unicaman 'apucamami racuëti, atúan cuati rabanán unëaxëshi canancëxa.

¹⁴ Usaía quimainun ca anun Nucën Papa Dios rabinux timëcë nëtëa sënëncëma pain 'ain, Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun bana ñuixuancëxa. ¹⁵ Ñuixunia cuati ca judíosnën 'apucamax ratuti quiacëxa:

—¿Uisa 'ixun cara ënë unin nun cushicaman 'acësaribi oquin quirica 'acë 'ixúnmabi uisai cara cuënëo banacama quia quixun 'unanx?

¹⁶ Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën uni ñuixuncë bana ënëx ca 'ënbi sináncëma 'icën. An 'ë xuá, an 'ë sinánmicë ca ënëx 'icën. ¹⁷ Uinu 'icë unin cara Nucën Papa Dios cuëënun ñu 'aia tania, an ca 'ën carana Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicë bana ñuin, carana 'ënbi sináncë bana ñui quixun 'unánti 'icën. ¹⁸ Axa anbi sinanx banacë uni ax ca unían a rabinun quixun sinanishi banaia. 'Aínbi ca an ñuiquin uni canun quixuan a xuá ashia unin rabiti cuëncë uni an cuni cëmëquin uni paranima.

¹⁹ Moisésnën ca uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixuan unin 'unánun aín bana cuënëocëxa. ¿Usa cat? Usa 'aínbi camina achúshi unínbi a bana quicësa oquin 'aiman. ¿'Ëx Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi uá 'icëbëbi caramina uisa cupí 'ë 'acatsi quin?

²⁰ Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Mix camina ñunshin 'atimañu 'ain. ¿Uix cara mi 'acatsi quin?

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucë a camina sinanin. ²² Moisésnën ca —judíos unicamax ca chamaratsu 'icëishi judío 'icë 'unántiocë 'iti 'icë — quixun cuënëocëxa. Cuënëoíbi ca ax pain usai ca uni 'iti 'icë quiax quiáma 'icën, aín rarax pain ca usai ca uni 'iti 'icë quiax quiacëxa. Anun aín bëchicë bacënxancë 'unántioti nëtë axa anun ñu mëëtima nëtë 'aínbi ca a nëtën unin aín bëchicë 'unántioia. ²³ ¿Mitsun bëtsi nëtën 'acësaribi oquin anun ñu mëëtima nëtënribi Moisés quicësabi oquin 'ati cupí, tuá judío 'icë 'unánti ocë 'aishbi caramina uisa cupí anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucëbë 'ëmi nishin? ²⁴ Bëtsi unían ñu 'aia isi camina bënëtishi —an ca ñu 'atima 'aia —quiax quitima 'ain. Usai 'iquinma camina munu upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, usoquin 'ati cara asábi 'icë, cara asábima 'icë quixun.

—'Ëx cana Nucën Papa Diosnuax uacën —quiáxa Jesús quia bana

²⁵ Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë uni raírinëx quiacëxa:

—¿A 'acatsi quiáxa ami 'ësënançë uni, ama cara ënëx 'ic? ²⁶ Ca is, camabi unin ismainuan cacëxunbi ca 'apucaman uisaquinbi caima. ¿Ënëx ca asérami Cristo, ax utinu nun caíncë a 'icë quixun cara atun 'unanx? ²⁷ Cristo aia ca unin 'unántima 'icën, uinuax cara aia quixun. Usa 'aínbi cananuna nun uinuax cara Jesús ënëx uaxa quixun 'unanin.

²⁸ Ësaía canania cuaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni munuma banaquin cacëxa:

—Mitsun camina 'ë 'unan, uinuax carana uan quixun camina 'unanin. Usa 'aínbi cana 'ëx, 'ëxbi ucëma 'ain. Aín banaxa nëtëtimoí asérami, an xucëx cana uacën. An 'ë xuá a camina mitsun 'unaniman. ²⁹ Anuax uá 'ixun cana 'ën a 'unan. An ca ënu unin 'ë xuacëxa.

³⁰ Usaquian cacëxun sipuanuxun biisa tanquinbi ca anúan a unin biti nëtëa sënëncëma pain 'ain achúshira unínbi biáma 'icën. ³¹ Judíos unin 'apucaman ami nishquin Jesús biisa tancëbëbi ca 'aisamaira unix ami sinani quiacëxa:

—¿Ënë unían unin 'acëma ñu 'acësamaira oquin cara axa utinu nun caíncë, Cristo, ax uquin 'ati 'ic?

Fariseo unicaman Jesús binun quixun policía xua

³² Ēsaía 'aisamaira uni Jesús ñui quia ca fariseo unicaman cuacēxa. Cuan ca acamabētan judíos sacerdotenēn cushicaman sipuanuinsa bitánun quixun aín suntárucama xuacēxa. ³³ Xucēxa cuancēbē ca anu 'icē unicama cai Jesús quiacēxa:

—Ēora pain ēnu mitsubē 'itancēx cana an 'ē xuá anu cuanti 'ain. ³⁴ Uinu carana 'ēx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ain camina bariquinbi cuania 'ē mēratima 'ain.

³⁵ Quicēbē ca judíos 'apucamax ñucacananí quiacēxa:

—¿Uinu cara ēnē uni nun mēratimoi cuanti 'ic? Bētsi bētsi ēma, anua griego banan banacē unicama 'icē, anua nun aínsi raíri cuancē, anu sapi ca Jesús anu 'icē judíosma unicama bana 'unánmi cuanti 'icēn. ³⁶ ¿Uisai quicē cara an ēsaquin nu cacē bana ēnēx 'ic: “Uinu carana 'ēx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ixun camina bariquinbi cuania 'ē mēratima 'ain”?

Anúan unix Nucēn Papa Diosbē 'iti bana

³⁷ Anúan judíos unicama Nucēn Papa Dios rabinux Jerusalénu timēcē nētēcama sēnēnuxa pēcaracē nētē ax ca a nētēcamasamaira 'iacēxa. A nētēn ca nirui munuma banaquin Jesusan ēsaquin unicama cacēxa:

—Ui unix cara uníxa shiman bamai 'unpax 'aisa tani bēnēcēsaribi oi 'ēnan 'iisa tani bēnētia a unix ca 'ē cai 'ēmi catamēti 'icēn. ³⁸ Axa asérabi 'ēmi catamēcē uni, an ca aín nuitunēn 'ē 'unánan 'ēn cushiñu 'ixun uni itsiribi 'ēmia catamēnun 'aquinti 'icēn, Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quicēsabi oquin.

³⁹ Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí ca axa ami catamēcē unicamanu uti 'icē quixuan 'unánun ca Jesusan usaquin unicama cacēxa. Ax bamatancēx baísquitancēx naínu cuancēma pain 'aían Nucēn Papa Diosan aín Bēru Ñunshin Upí aín unicamabē 'inun xucēma pain 'ain ca Jesusan usaquin unicama cacēxa.

Unían Jesús ñuiquin bētsi bētsi oquin sinan

⁴⁰ Ēsaquian Jesusan cacēxun cuati ca axa timēcāmē'ēocē uni raírínēx:

—Ēnēx ca an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuni utinu nun caíncē a 'icē—quiacēxa.

⁴¹ Quimainuan raíri —ēnēx ca Cristo, axa utinu nun caíncē a 'icē —quicēbēbi ca raírínēx quiacēxa:

—Cristo ca Galilea menuax utima 'icēn. ⁴² Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ca quia, ax ca Davidnēn rēbúnqui 'iti 'icēn. Usa 'aish ca anuaxa David bacēan, Belēn, anu 'icē uni ax 'iti 'icēn.

⁴³ Usa 'ain ca unín Jesús ñui quiquin bētsi bētsi oquin sináncēxa. ⁴⁴ Usaquin sinánquin ca bētsi bētsi unín sipuanuxun biisa tanquinbi Jesús bíáma 'icēn.

Judíos unicaman cushicamaxa Jesúsmi catamēisama tan

⁴⁵ Usa 'ain ca Jesús binun xucēx cuanxbia ñancáishi aia isquin sacerdotenēn cushicamabētan fariseocaman suntáru cacēxa:

—¿Uisa cupí caramina bēcēma 'ain?

⁴⁶ Quixuan cacēxun ca suntárucaman cacēxa:

—Axa ēnē uni banacēsari banacē uni ca 'aíma 'icēn.

⁴⁷ Cacēxun ca fariseo unicaman cacēxa:

—Mitsuribi sapi ca an paránxa. ⁴⁸ Achúshira nun 'apúnbi ca axa quicē aín banax ca asérabi 'icē quixun sináncēma 'icēn. Usaribi oquin ca achúshira fariseo unínbi axa quicē banax ca asérabi 'icē quixun sináncēma 'icēn. ⁴⁹ Usa nun 'apucama 'ain ca ēnē unicamax Moisésnēan cuēnēo bana 'unáncēma cupí

'aisama 'aish 'uchoçë 'ianan uisa oquin cara Nucën Papa Diosan 'ati 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën.

⁵⁰ Usaquian fariseocaman caia cuaquin ca Nicodemo, ax paían bërâma Jesúsnu imë cuan, axribi fariseo uni 'ixun cacëxa: ⁵¹—Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo ca quia, unin ca aña cara 'axa quixun upí oquin ñucáxunmashi bëtsi uni 'uchotima 'icën.

⁵² Cacëxun ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unicaman Nicodemo cacëxa:

—¿Mixribi caramina Galilea menu 'icë uni 'ain? Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin isquin camina isti 'ain, uisa 'aishbi ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni Galilea menu 'icë uni 'icëma 'icën.

⁵³ Usaquian 'apucaman Nicodemo cacëbë ca unicamax aín xubunu cuancëxa.

8

Aín bënëma 'aínbia uni itsibë 'icë xanu

¹ Cuancëbë ca Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. ² Coon pëcaracëbëa amiribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancë ca unicaman manaruquin nëpúaracëxa. Usocëxun ca atu nëbétsi tsóxun bana ñuixuancëxa.

³ Usaquian uni bana ñuixuncëbëtanbi ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama raírinën, aín bënëma 'aínbia bëtsi unibë 'ia mërabëtsinquin, achúshi xanu Jesúsnu bëacëxa. Bëxun atu nëbétsi nitsínxun ⁴ ca Jesús cacëxa:

—Ënë xanúxa aín bënë 'aímabi unibë 'ia cananuna mëran. ⁵ Moisésnëan cuënëo bana ca quia, ésaí 'icë xanu ax ca maxaxan 'acë 'iti 'icën. ¿Min caina uisaquin sinanin?

⁶ Ami manánuxun uisai cara isa quia cuacatsi quixun ca usaquin atun Jesús cacëxa. Cacëx meu bësui tëtúbuxun ca ñucácëxunbi uni caquinma aín męcën rëbun me cuënëocëxa. ⁷ Usa 'ain ca cacëxunma oquian 'itsa oquin ñucácëx chairuquin cacëxa:

—Mícamá uinu 'icëx cara 'uchañuma 'icë an pain ca maxaxan 'ati 'icën, mitsúnribimi 'anun.

⁸ Esoquin cai amiribishi tëtúbutëcënxun ca aín męcën rëbun me cuënëotëcëancëxa. ⁹ Cuënëomainun ca unicamax Jesús quia cuax —'ëx cana 'uchañumama 'ai —quixun sinani cuancëxa. Cuanía męcócamax pain cuancëbë ca usaribiti bërí canicëcamaxribi cuancëxa. Cuancëbëa Jesúsëshi anu 'imainun ca a xanuribi anu 'iacëxa. ¹⁰ Usa 'ain ca chairuquin Jesusan xanu cacëxa:

—¿Axa mimi manáncë unicama cara uinu 'ic? ¿Achúshira unínbi cara mi maxaxan 'acëma 'ic?

¹¹ Cacëxun ca xanun cacëxa:

—Achúshi unínbi ca 'ë maxaxan 'acëma 'icën.

Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënrribi cana mi 'uchoiman. Ca cuantan. Cuantancëxun camina amiribishi ñu 'atima 'atëcëntima 'ain.

Jesusan aín unicama aín sinan 'ináncë bana

¹² Usa 'ain ca amiribishi Jesusan unicama cacëxa:

—An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imíti a cana 'ëx 'ain. Axa 'ëmi catamëti 'ëx cuëëncësabi oi 'icë uni ax ca ñu 'atima 'acëma 'ianan aín sinan upí 'aish upiti tsotia.

¹³ Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:

—Mix camina mixbi, 'ëx cana usa 'ai quin. Usaími quicë 'aish ca cëmëimi quicë 'iti 'icën.

¹⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëxbi 'ëx cana usa 'ai quicëxbi ca 'ën banax asérami 'icën. Uinuax carana uan, uinu carana cuani quixun cana 'ën 'unanin. 'Ën 'unáncë 'aímbi camina mitsun, uinuax carana 'ëx uan, uinu carana cuani quixun 'unaniman. ¹⁵Unin sináncësa oquinshi sinánquin camina mitsun bëtsi 'uchoin, 'aímbi cana 'ën uni 'uchoiman. ¹⁶Usa 'ixunbi 'ën uni 'uchoquin cacë 'ain ca 'ën Papa, an 'ë xuá, anribi, usa ca quixun sinania. Usa 'ain ca 'ën 'uchoquin cacë banax asérami 'iti 'icën. ¹⁷Moisésnën cuënëo bana ca quia, achúshi unín banaxa bëtsix quicësaribi 'ain ca, a uni rabëtan banax ca asérami 'icë quixun unín 'unánti 'icën. ¹⁸Aserabi ca usa 'icën. 'Ëx 'ëbi ñuíacati, usa cana 'ëx 'ai quimainun ca an 'ë xuá, 'ën Papa, axribi 'ë ñui usaí quia.

¹⁹Usaquian Jesusan cacëxun ca fariseo unín cacëxa:

—¿Uinu cara mín Papa 'ic?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'unaniman, ui carana 'ëx 'ai quixun. 'Ën Paparibi camina 'unaniman. Asérami ui carana 'ai quixun 'ë 'unánquin camina 'ën Paparibi 'unántian.

²⁰Usaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixuancëxa, anu curíqui nanti ñu rapasunuxun. Ñuixuncëxunbi ca anúan unín a bití nëtëa 'icëma pain 'ain, achúshira unínbi bíama 'icën.

Anu 'ëx cuanti, anu camina mitsux cuantima 'ai, Jesús quia bana

²¹Jesusan ca amiribishi unicama cacëxa:

—'Ëx cana cuantëcënin. Cuancë bariquinbi camina mitsun 'ë mëraiman. Mëraima camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Anu 'ëx cuanti anu camina cuantima 'ain.

²²Cacëx ca judíos unicama quiacëxa:

—Anu 'ëx cuanti, anu camina cuantima 'ai quia ca quia. ¿Usa 'aish cara axbi bamati 'ic?

²³Quiáxa quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux camina ënë nëtënu 'icë unishi 'ain. 'Ëx cana naínu 'icë 'ain. Mitsux camina ënë nëtënu 'icë 'ain. 'Ëx cana ënë nëtënu 'icëma 'ain. ²⁴Mitsun, ui carana 'ëx 'ai quixun 'unani 'ëmi sináncëma 'aish camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Usaquin sinánquin cana —'uchañu 'aish camina usabi bamati 'ai —quixun mitsu can.

²⁵Cacëxun ca judíos unicaman:

—¿Ui caramina mix 'ain? —quixun cacëxa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx carana ui 'ai quixun cana 'itsa oquin mitsu can. A cana 'ëx 'ain. ²⁶'Itsa ñu ñuíquin cana mitsu cacëma pain 'ain, uisa ñu 'ai caramina 'uchai quixunmi 'unánun. Caquinma cana an 'ë xuá axa quicë banax asérami 'ain, an 'ë cacëxun 'ën cuacë, ashi ënë nëtënu 'icë unicama ñuixunin.

²⁷Usaía Jesús quiabi ca, Nucën Papa Dios ñui ca quia quixun a unicaman cuama 'icën. ²⁸Cuatiama ca Jesusan cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ë inu matástancëxun camina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Unánan camina, 'ënbi sinánquin 'aquinma cana 'ën Papan cacësabi oquin ñu 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Ën Papan 'ë cacësabi

oquin cana unicama cain. ²⁹ An 'ë xuá ax ca 'ëbë 'icën. 'Ën axa cuëëncësabi oquin 'acë 'icë ca an 'ëxbi 'inun 'ë ëncëma 'icën.

³⁰ Usaquian Jesusan cacëxun ca 'itsa unin aín bana cuaxun, asérami ca ax Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quiax ami sináncëxa.

Nucën Papa Diosan unicama 'imainun ñunshin 'atimanën sinánmicë unicama ñuia bana

³¹ Usa 'ain ca Jesusan axa aín bana cuati ami sináncë judíos unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacë bana ënë manuginma ax quicësabi oquin 'ai camina asérami 'ën uni 'iti 'ain. ³² Usai 'iquin camina 'ën cushi, anun mitsux upí 'iti, a asérami 'unánti 'ain. 'Unanimi mitsux 'ëx cuëëncësa oíshi 'ia ca uínbi uísa ñu 'atimabi mitsu 'amítima 'icën.

³³ Cacëxunbi ca cacëxa:

—Nux cananuna Abrahamnën rëbúnqui 'ain, uinu 'icë unínbi ca nucën raracama 'imainun nucën chaitiocëcamaribi uísa ñubia 'anun 'amíama 'icën, nuribi ca usoquin 'amicëma 'icën. ¿Usa 'ain caina uísa 'aish mix, uínbi ca uísa ñubi nu 'amítima 'icë quiax quin?

³⁴ Cacëxunbi ca Jesusan catëcëancëxa:

—Asérami cana 'ën mitsu cain, an 'atima ñu 'acë unicama an ca 'ëx cuëëncësa oquin 'aisa tanquinbi aín sinan 'atima 'ixun anbi ñu 'atimashi 'aia. ³⁵ Ca ësa 'icën. An uni ñu mëëxuncë unix ca an ñu mëëmicë unin xubunubi 'ima. An uni ñu mëëmicë unin bëchicëñëx cuni ca aín papan xubunubi 'ia. ³⁶ Usa 'ain camina mitsux Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixun 'ën 'imicëx uínbia uísa ñu 'atimabi 'amicëma mitsux 'iti 'ain. ³⁷ Abrahamnën rëbúnqui camina 'ai quixun cana 'ën mitsu 'unan. Usaquin 'ën mitsu 'unáncë 'aíshbi camina 'ën bana cuaisama tani 'ë 'acatsi quiax 'ëmi 'ësënanin. ³⁸ 'Ën Papan 'ë ismicë ñu cana 'ën mitsu ñuixunin. Ñuixuncëxunbi camina mitsun papan cacëxunmi cuacë ñuishi 'acanın.

³⁹ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Abrahamnëxëshi ca nucën rara 'icën.

Usoquian cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux asérami Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina Abrahamnëan 'ásabi oquin 'atsían. ⁴⁰ Abrahamnëan 'ásabi oquin camina mitsun 'aiman. Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë ñu 'ën mitsu ñuixuncëxbi camina 'ë 'acatsi quiax 'ësënanin. Usai ca Abraham an Nucën Papa Diosan unimi 'iáma 'icën.

⁴¹ Mitsun papax ca 'acësabi oquin camina 'ain.

Cacëxun ca a unicaman cacëxa:

—Nux cananuna papa itsiñuma 'ain. Nucën Papa Dios axëshi ca nun Papa 'icën.

⁴² Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosnuax cana 'ëx ënë menu uacën. 'Ëx cana 'ëxbi uáma 'ain, an ca ënu unun 'ë xuacëxa. Usa 'ain camina mitsux asérami Nucën Papa Diosnan 'aish 'ëmi sinántian. ⁴³ ¿Uísa cupí caina mitsun 'ën cacëxun cuatiman? Mitsúnbi cuaisama tanquin camina 'ën, bana ñuixuncëxunbi cuatiman.

⁴⁴ Mitsun papax ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Ainan 'ixun camina axa cuëëncësa oquinshi 'aisa tanin. An ca nëtë ióñubi uni 'ati sináncëxa. Ax ca cëmë 'aish axa 'iásabi cëmëia. Cëmë ca an sináncësa oquinshi sinani banaia. Aína ca cëmëntapun 'ixun unían uni itsi cëmëquin paránun 'imía. ⁴⁵ Mitsux usaribi 'ixun camina 'ën mitsu cacë banaxa asérami 'icëbi cuaisama tanin.

⁴⁶ ¿Uínu 'icë micaman caramina 'ën isana 'atima ñu 'a quixun ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain. ¿Cëmëquinma 'ën cacëxunbi caramina uísa cupí 'ën banax

ca asérabi 'icē quixun sinaniman? ⁴⁷ Uicamax cara ainan 'icē an ca Nucēn Papa Diosan bana cuatía. Usa 'aínbi camina mitsun, ainanma 'ixun, Nucēn Papa Diosan bana cuatiman.

Abraham 'iisama 'aían Jesús pain 'ía bana

⁴⁸ Usaquian cacēxun ca nishquin judíos unicaman Jesús cacēxa:

—Mix camina Samaria menu 'icē uni 'ianan ñunshin 'atimañu uni 'ai quixun nun mi cacē, ñēx ca asérabi 'icēn.

⁴⁹ Usai quia ca Jesusan cacēxa:

—'Ēx cana ñunshin 'atimañuma 'ain. Ami sinánquin camabi unin 'ēn Papa Dios rabinun quixun cana an 'ē sinánmicēsabi oquin aín bana ñuianan ñu 'ain. Usa 'icēbi camina mitsun 'ēn bana cuatiman. ⁵⁰ Unían 'ē, ax ca upí 'icē caquin 'ē rabinun quiax cana quiman. Axa 'ēa unin rabiti cuēēanan, 'ē ñui cara uni cēmēia, cara cēmēima quixun iscē, ax ca Nucēn Papa Dios 'icēn. ⁵¹ Asérabi cana 'ēn mitsu cain, an 'ēn bana cuacē uni ax ca xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē 'ia.

⁵² Quixuan cacēxun ca judíos unicaman Jesús cacēxa:

—Bērí cananuna upí oquin 'unanin, mix camina ñunshin 'atimañu 'ai quixun. Abraham 'imainun an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicamaxribi ca bamacēxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an min bana cuacē unix isa xēnibua 'aínbi 'iti 'icē quiax. ⁵³ ¿Mix caramina nucēn rara Abrahamśama 'ain? Ax ca bamacēxa. An Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicamaxribi ca bamacēxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an min bana cuacē unix isa xēnibua 'aínbi usabi 'iti 'icēn. ¿Mix caramina, ui caina mix 'ai quixun sinanin?

⁵⁴ Quia ca Jesusan cacēxa:

—'Ēx rabiacaēbētanbi ca, aín banax sapi ca asérabima 'icē quixun unin sinánti 'icēn. Usa 'aínbi ca an 'ē rabicē, ax 'ēn Papa 'icēn, ami mitsun —ax ca Nucēn Papa Dios 'icē —quixun ñuicē a. ⁵⁵ Ax ca Nucēn Papa Dios 'icē quiquinbi camina mitsun a 'unaniman. Mitsunmi 'unaniamabí cana 'ēn a 'unan. 'Ēn 'unancēma ca ax 'icē quixun mitsu cai cana 'ēxribi mitsusaribi cēmē 'itsían. 'Ēn cana asérabi a 'unan. Usa 'ixun cana axa quicēsabi oquin 'ain.

⁵⁶ Mitsun rara Abrahamñēx ca 'ēx aia isti sinani cuēēancēxa. Usai ca 'ēx aia isi cuēēinra cuēēancēxa.

⁵⁷ Usaquian cacēxun ca judíos unicaman Jesús cacēxa:

—¿Mix cincuenta bariñu 'ixunmabi caramina Abraham isacēn?

⁵⁸ Quia ca Jesusan cacēxa:

—'Ēn cana asérabi mitsu cain, Abraham 'icēma pain 'ain cana 'ēx 'iacēn.

⁵⁹ Usaquian cacēxuan judíos unicaman anun 'acatsi quixun maxax bicēbēbi ca Jesús uni xanpēscabiani, anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuax cuancēxa.

9

Usabia bacēan bēxuñu unia Jesusan bēpēxcūa

¹ Usocēx cuañquin ca Jesusan usabia bacēan bēxuñu uni achúshi isacēxa.

² Isia ca aín unánmicē unicaman Jesús ñucácēxa:

—¿Ēnē uníxa bēxuñu bacēnun cara uin ñu 'atima 'acēx, aín papa, aín titan cara 'acēx, ñēnē unínbí cara 'acēx?

³ Quixuan cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Bëxunü ca ax 'icën. 'Aíshbi ca aín 'ucha cupía 'icëma 'icën, 'imainun ca aín tita, aín papan 'ucha cupíribia 'icëma 'icën. Nucën Papa Diosan ñu 'aia unin isnun ca ax bëxunü 'icën. ⁴ Bëánquicëbëtan ca unin ñu mëëtima 'icën. Usa 'ain ca nëtën ñu mëëia. Usaribi oquin cana bamacëma pain 'ixun 'ën an 'ë xuá axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain. ⁵ Ënë nëtënu 'aish cana 'ëx upí oquin sinánuan, an unicama 'imicé a 'ain, bëánquibucënu 'icësa 'ima xabánu 'icësa 'inun.

⁶ Usaquin aín 'unánmicé unicama catancëx, anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun ca anun uni bëshíacëxa, ⁷ bëshíquin ca cacëxa:

—'Ian cha, Siloé cacë, anu cuanx ca anuax bëchucatan. Siloé quicë bana ax ca cuanun xucé qui quicë bana 'icën.

Cacëxëshi cuanx bëchucacuatsini ca bëpëxcüax uacëxa. ⁸ Usaía 'ian ca axa a rapasu 'icë unicama 'imainun an a uni bëxunü 'icë iscë unicamaxribi quiacëxa:

—¿An tsóxun uni curíqui ñucácë uni ama cara ënëx 'ic?

⁹ —A ca ënëx 'icë —quiáxa bëtsix quicëbëbi ca raírinëxribi —Ama ca, a iscësaribi ca ënëx 'icë —quiax quiacëxa. Quiabi ca bëpëxcucé unin cacëxa:

—A cana 'ëx 'ain.

¹⁰ Cacëxun ca ñucáquin cacëxa:

—¿Míx a 'aish caramina uisax bëpëxcüan?

¹¹ Cacëxun ca cacëxa:

—Jesús cacë uni, an ca anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun 'ë bëshíaxa, bëshíquin ca 'ian, Siloé cacë, anuax ca bëchucatan caxun 'ë xuaxa. Xucëx cuanx bëchucacuatsínquin cana upí oquin isan.

¹² Cacëxun ca atun ñucácëxa:

—¿Uinu cara a uni 'ic?

Cacëx ca —uinu cara, cana 'unanima —quiacëxa.

Fariseo unicaman bëpëxcucé uni aséribi cara Jesusan usaquin 'axa quixun ñucá

¹³ Usa 'ain ca an 'unáncë unicaman bëpëxcucé uni fariseo unicamanu buáncëxa. ¹⁴ Anun ñu mëëtima nëtëan anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun anun bëshíxun Jesusan bëxunü uni a bëpëxcucé cupí, ¹⁵ ca fariseo unicaman a uni ñucátëcëancëxa, uisax caraisa bëpëxcüaxa quixun. Ñucácëxun ca cacëxa:

—Me chabatan 'ë bëshícëx bëchucaxun cana upí oquin isan.

¹⁶ Quixun cacëx ca fariseo uni raírinëx quiacëxa:

—A unin ca anun ñu mëëtima nëtën ñu 'aia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosnuaxa ucé uni 'itima 'icën.

Quiáxa quicëbë ca raíri quiacëxa:

—¿An ñu 'atima 'acé unin cara ësaquin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ic?

Usari ca bëtsi bëtsi oquin sinani atúxbi quiacëxa. ¹⁷ Usai Jesús ñui quiquin ca bëpëxcucé uni amiribishi ñucátëcëancëxa:

—¿Mín sináncëx cara an mi bëpëxcucé uni ax uisa uni 'ic?

Cacëxun ca cacëxa:

—'Ën sináncëx ca ax an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncé uni a 'icën.

¹⁸ Usaquian cacëxunbi ca judíos unicaman, ënë unix ca bëxunü 'iá 'aíshbi bëpëxcucé 'icë quixun sinántisama tancëxa. Sinántisama tanquin cuënxun ñucácëxuan aín papabëtan aín tita cacëxun pain ca 'unáncëxa. ¹⁹ Cuënxun ca aín papa ñucácëxa:

—¿Ënëx cara min bëchicé 'ic, mitsúnmi bëxunüa bacëan ñuicé, a cara ënëx 'ic? ¿Usa 'ixúnbi cara uisaxun bërí upí oquin isin?

²⁰ Usaquian ñucácëxun ca cacëxa:

—Asérabi ca ënëx 'ën bëhichë bëxuñua bacëan a 'icën. ²¹ Uisa 'ixun cara bëri upí oquin isia, uin cara usabia bacëan 'icëbi bëpëxcüaxa cananuna 'unaniman. Ax ca mëcócë 'icën, ca ñucát, an ca mitsu ñuixunti 'icën.

²² Judíos unicamaxa bëráma 'ësënaní —uinu 'icë unin cara, Jesús ax ca Cristo, ax utia judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun ñuia, ax ca anua judíos unicama timëti xubunua atsíntëcëntima oquin chiquíncë 'iti 'icë—quia 'unánxun ca usoquin cacëxa. ²³ Usai quia 'unánx atumi racuëquin ca a unin papabëtan aín títan —ax ca mëcócë 'icën, a ca ñucát —quixun judíos 'apucama cacëxa.

²⁴ Usaquian cacëxun ca a judíos unicaman amiribishi cuëntëcënxun bëpëxcucë uni ñucátëcëancëxa:

—Nucën Papa Diosan ismainun ca nu asérabi ñuixun, ¿uisaxira caramina bëpëquian? A uni, Jesús, ax ca 'atima 'icë quixun cananuna 'unan.

²⁵ Cacëxun ca bëpëxcucë unin cacëxa:

—Ax cara 'atima uni 'icë quixun cana 'ën 'unaniman. 'Ëx bëxuñu 'ixunbi 'ën bëri iscë, ënëishi cana 'unan.

²⁶ Cacëxun ca cacëxa:

—¿Mi cara uisoq? ¿Uisoquin cara mi bëpëxcüax?

²⁷ Cacëxun ca cacëxa:

—Ashiquin cana mitsu can, cacëxunbi camina cuaisama tan. ¿Uisati caramina 'ë mitsun ñucatëcënin? Mitsúxribi sapi camina aín 'unánmicë uni 'iisa tanin.

²⁸ Quia ca fariseo unicaman bëpëxcucë uni 'usánquin cacëxa:

—Mixmi aín 'unánmicë uni 'aínbi cananuna nun Moisésnéan usai nux 'inun quixun cuënëo bana 'unan. ²⁹ Nun cananuna 'unan, Moisésbë ca Nucën Papa Dios banacëxa. Usa 'ixunbi cananuna uinuax cara a uni uaxa quixun 'unaniman.

³⁰ Cacëxun ca bëpëxcucë unin cacëxa:

—¿An 'ë bëpëxcucëbi caramina a uinuax cara uaxa quixun mitsun 'unaniman? ³¹ Cananuna 'unanin, an ñu 'atima 'acë unin bana ca Nucën Papa Diosan cuatima. An a ami sinánquin a rabianan axa cuëncësa oquinshi 'acë uni, aín bana cuni ca Nucën Papa Diosan cuatia. ³² Uínsaran nëtënbi ca unin, usabi bacëan uni bëxuñu ca unin bëpëxcüaxa quixun ñuia cuama 'icën.

³³ Nucën Papa Diosan xuáma 'ixun ca an usaquin 'atsianma.

³⁴ Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:

—Mix camina 'uchañubia min tita bacëan 'aish usabi 'ain. ¿Usa 'ixunbi caramina min nu bana ñuixuinca tanin?

Usaquin caquin ca bëpëxcucë uni anuaxa cuantánun quixun chiquíancëxa.

Jesús mi sináncëma unicama bëxuñusa

³⁵ Fariseo unicaman ca bëpëxcucë uni chiquíanxa quixuan unin ñuia cuaquin ca Jesusan bariquin mëraxun a bëpëxcucë uni cacëxa:

—¿Axa uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, ami caramina sinanin?

³⁶ Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:

—Ëx ami sinánun camina ui cara ax 'icë quixun 'ë cati 'ain.

³⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina isin, an mi cacë, 'ëx cana a 'ain.

³⁸ Quixuan cacëxun ca cacëxa:

—Asérabi camina mix a 'ai quixun cana bërí 'unanin.

Usaquin caquin ca ami sinánquin aín bēmánon rantin purúnquin a rabi-acēxa. ³⁹ Rabicēxun isquin ca Jesusan cacēxa:

—'Ēn a uni 'unánmiti ñu 'unáncēma pain 'aish bēxuñusa 'ixunbi ca 'ēmi catamēquin bēxuñumasa 'ixun unin 'unánti 'icēn. Usa 'aínbi ca an—'ēn cana ñu 'unani—quixun sináncē uni ax 'ēmi catamētiam 'ēn 'unánmicēma 'aish usabi bēxuñusa 'iti 'icēn. Usaía 'inun cana uacēn.

⁴⁰ Usaquian caia cuaquin ca anua 'icē fariseo unicaman Jesús cacēxa:

—¿Núxribi caranuna bēxuñu 'ain?

⁴¹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Mitsun asérabi 'ē ñui quicē bana 'unáncēma 'aish bēxuñusa 'aish camina 'uchocēma 'itsían. Usa 'aínbi mitsun—cana a bana cuati—quicē 'ixúnbi—asérabi ca a bana 'icē—quixun sinántisama tancē cupí camina 'uchacē 'iti 'ain.

10

An aín cēñenuxun carnero bēruáncē uni

¹ Ēsaquinribi ca Jesusan fariseo unicama cacēxa:

—Asérabi cana 'ēn mitsu cain, axa anu carnero 'icē cēñē aín xēcuēn atsinima amo 'icē manámitan atsíncē uni ax ca an ñu mēcamacē uni 'icēn, mēcamaxuan an ñu buáncē uni ca ax 'icēn. ² Usa 'aínbi ca axa aín xēcuēn atsíncē uni ax asérabi an carnero bēruáncē uni 'icēn. ³ Axa ucēbētan an xēcuē xēocacē unin xēocacēbē atsínxuan an bēruáncē unin aín anēn cuēncēxun ca carnerocaman aín bana cuatia. Cuabētsinia aia ca cēñēna éman buania. ⁴ Usoxuan rēcuēnquianquin buáncēxun ca carnerocaman aín bana cuaquin a caxu cuanquin nuibiania. ⁵ A 'unáncēma uni, a ca carnerocaman nuima, usa 'aish ca an cuēncēxbi aín bana 'unáncēma 'aish abatia.

⁶ Usaquin caquian—an carnero bēruáncē unisaribi cana 'ēx 'ai—quixun caquin Jesusan 'unánmisa tancēxunbi ca anu 'icē unicaman uisai quicē cara a bana 'icē quixun cuama 'icēn.

Jesusan upí oquin aín unicama bēruáncē bana

⁷ Usa 'ain ca Jesusan amiribishi cacēxa:

—Asérabi cana 'ēn mitsu cain, 'ēx cana carneronēn cēñēn xēcuēsaribi 'ain.

⁸ 'Ēx ucēma pan 'aían anpáinra uá unicama ax ca an mēcamacē unisa 'iacēxa. Usa 'ixun ca Nucēn Papa Diosan bana isa ñuixunia quixun aín bana cuanun quixun uni paráncēxa. Usa 'icē ca atun bana unicaman cuaisama tancēxa. ⁹ 'Ēx cana anua carnero 'icē cēñēnu anun atsínti xēcuēsaribi 'ain. Axa 'ēmi catamécē unicama ax ca Nucēn Papa Diosnan 'inux iētia. Usa 'aish ca chuámashirua 'aish, carnerocama cēñēnuax chiquíxun pasto pitancēx atsíntēncēsaribi 'iti 'icēn, 'en bēruáncēx.

¹⁰ Axa mēcamacē unicama, ax ca mēcamanan 'aracacē ñuina rēquin 'atimoi aia. Usa 'aínbi cana 'ēx a unicaman 'acēsa oquin 'aquinma 'ēmi catamētia upitax bucunun unicama 'imi uacēn, bamatancēxribia xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē 'inun. ¹¹ 'Ēx cana ainra carnero upí oquin bēruáncē asaribi 'ain. Ainra carnero upí oquin bēruáncē, ax ca aín carnero bamati rabanan bamanuxunbi bēarati 'icēn. ¹² Usa 'aínbi ca an curíqui biti cupíshi carnero bēruánquin ñu mēēcē uni, ax 'inu aia isquin carnero ébiani abatia, ax asérabi aín 'ibuma 'aish. Abácēbē uxun ca bētsi biquin 'inun raírí tsuácaia. ¹³ An carnero upí oquin bēruánti sinánquinma curíqui binuxuinshi ñu mēēcē uni, ax ca carnerocaman rabanan nēētima abatia.

14-15 'Ēx cana ainra carnero upí oquin bĕrúancĕ a 'ain. 'Ēn Papan ca 'ĕ 'unánxa, 'ĕnribi cana a 'unan. Usaribi oquin cana 'ĕn carnerocamaribi 'ĕn 'unanin, atúnribi ca 'ĕ 'unania. Usa 'aish cana 'ĕx bamatsianxmabi anun rabanan bamati 'ain. 16 Bĕtsi carneroñuribi cana 'ain. A 'aishbi ca ĕnĕ cĕnĕnu 'icĕma 'icĕn. Aribi cana ĕnĕ cĕnĕnua 'inun bĕti 'ain. Acamanribi ca 'ĕn bana cuati 'icĕn. Usaquin 'ĕn 'acĕx ca 'ĕn carnerocamax achúshi cĕnĕnushi 'iti 'icĕn, achúshishi ca an a bĕrúancĕ 'iti 'icĕn.

17 Baisquitĕcĕanx tsónux 'ĕx bamatsianxmabi bamati cupí ca 'ĕn Papan 'ĕ nuibatia. 18 'Ēx cuĕĕniama ca unin 'ĕ bamamitima 'icĕn. Bamatsianxmabi cana 'ĕxbi cuĕĕncĕ cupí bamati 'ain. 'Ēx cuĕĕncĕ cupí cana bamati 'ain, bamatanĕx cana baisquitĕcĕnti 'ain. Usai 'inun ca 'ĕn Papan 'ĕ caxa.

19 Usaquian cacĕxun cuaxun ca a banan rabanan judíos unicaman bĕtsi bĕtsi oquin sináncĕxa. 20 Sinani ca 'itsa unĭ —ñunshin 'atimañu ca a unĭ 'icĕn, ca ñunshíanxa. ¿Uisa cupí caramina aĭn bana cuatin? —quiacĕxa. 21 Usa 'ain ca rafirinĕxribishi —ĕsai ca ñunshin 'atimañu unĭ banaima. Ñunshin 'atimanĕnbi ca bĕxuñu unĭ bĕpĕxcutima 'icĕ —quiax quiacĕxa.

Jesús cuĕĕanma bana

22 Anuxun a rabiti xubu mĕníotancĕxun anun ami sinánquin —asábi ca — quixun cá, a nĕtĕ sinánquin Nucĕn Papa Dios rabinux ca judíos unicama mita 'ain Jerusalénu timĕacĕxa. 23 Usa 'ain ca Jesús anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubu amo 'icĕ, anua unĭ niti, Salomón cacĕ, anun niacĕxa. 24 Nitsia ca judíos unicaman nĕbĕtsioraquin cacĕxa:

—¿Uisati caramina nu chiquiracĕquin caiman? Mix Cristo, axa utinu nun caĭncĕ, a 'ixun ca nu upí oquin cat.

25 Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Cana mitsu can, cacĕxunbi camina 'ĕx cana a 'ai quixun sináncĕma 'ain. 'Ēn Papan cacĕ 'ixun 'ĕn ñu 'aia isquin ca unin, 'ĕx cana Cristo 'ai quixun 'unánti 'icĕn. 26 'Ēn 'aia isquinbi, camina 'ĕmi catamĕcĕma 'ixun, asérabi cana Cristo 'ai quixun sinaniman. 27 Carneronĕan an bĕrúancĕ unin bana cuacĕsaribi oquin ca axa 'ĕmi catamĕcĕ unin 'ĕn bana cuatia. Cuatia cana acama 'ĕn 'unanin. Usa 'ixun ca 'ĕn bana cuaquin a bana quicĕsabi oquin 'aia. 28 Acama cana nĕtĕtimoĭ Nucĕn Papa Diosnan 'inun 'imiti 'ain. 'Imia ca uĭnbi atu 'ĕ bicuantima 'icĕn. 29 Atux ca 'ĕn Papa, axa uĭnu 'icĕ unibĕtanbi sĕnĕnmaira, an 'ĕnan 'inun 'ĕmi sinánmiquin 'ĕ 'ináncĕ 'icĕn. Usa 'icĕ ca uĭnbi atu a bicuantima 'icĕn. 30 'Ēx 'ĕn Papabĕ rabĕ 'aishbi cananuna achúshishi 'ain.

31 Usaquian cacĕxun ca judíos unicaman anun rĕcatsi quixun maxax biacĕxa. 32 Bitsia ca Jesusan cacĕxa:

—'Ēn Papan 'ĕ 'amicĕxun cana mitsúnmi isnun 'itsa ñu 'an. ¿'Ēn usoquin 'acĕ uĭnu 'icĕ ñu cupí caramina 'ĕ maxaxan 'acatsi quin?

33 Ēsoquian cacĕxun ca judíos unicaman cacĕxa:

—Mĭnmi upí ñu 'acĕ cupí cananuna mi maxaxan 'aiman. Mixmi Nucĕn Papa Dios ñuĭ 'atimati banacĕ cupí cananuna mi 'ain. Mix camina unishi 'aishbi mix isamina Dios 'ai quiax quin. A cupí cananuna mi 'ain.

34 Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕo ca ĕsai quia: “Mitsúxbi camina dioscama 'ain”. 35 Cananuna 'unanin, Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕo a ca unin —asérabima ca —quixun catima 'icĕn. Usa 'ain ca an asérabi ami sinánquin aĭn bana cuacĕ unicama Nucĕn Papa Diosan “'Ēn bĕchicĕ 'aish

camina dioscama 'ai" quixun cacëxa. ³⁶ ¿Nucën Papa Diosan ënë menu uni 'inun 'ë xuá 'ainbi caramina mitsun uisa 'ixun, ain Bëchicë cana 'ai qui cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati banai quixun 'ë cain? ³⁷ 'Ën ñu 'acë ax 'ën Papan cushinbi 'acëma 'ain camina 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun sinántima 'ain. ³⁸ 'Ëmi sinánquinmabi camina 'ën, uni itsían 'acëma ñu 'aia isquin 'ën Papa Dios ax ca asérami 'ëbë 'icë quixun 'unánan 'ëxribi cana abë 'ai quixun 'unánti 'ain.

³⁹ Usaquin cacëxuan biisa tancancëxbi ca anuax cuani nëtëacëxa.

⁴⁰ Jordán 'ucë manan cuantëcëntancëx ca Jesús anuxuan Juanën uni nashimia, anu 'iacëxa. ⁴¹ Anua 'ain, a isi riquianxun axa quia cuati ca 'aisamaira uni quiacëxa:

—Juanëan uni itsían 'acëma ñu 'á 'ainmabi ca axa ënë uni ñui quiá banacama ax asérami 'icën.

⁴² Usaquin sinánquin ca anuxun 'itsa unin ain bana cuaxun —ax ca asérabia Nucën Papa Diosnuax uá 'icë —quixun sináncëxa.

11

Lázaro bama

¹ Betania ëmanu 'icë uni Lázaro cacë, ax ca 'insínñu 'iacëxa. Ain chirabacë rabëtax ca Marta 'imainun María 'iacëxa. ² María ax ca an Nucën 'Ibu Jesús ain taë 'iníntisa ron chabóxon ain bun tatërëncë, a 'iacëxa. ³ Usa 'ixun ca ain chirabacë rabëtan —axa mibë nuibanancë uni ca 'insíanxa —quixuan Jesús catánun uni xuacëxa. ⁴ Xucëx cuanxuan unin cacëx ca Jesús quiacëxa:

—Ca 'insíanxa 'aishbi ca bamatima 'icën. Unían uisaira cara Nucën Papa Diosan cushi 'icë quixun 'unánan, uisaira cara ain Bëchicënën cushiribi 'icë quixun 'unánun ca a uni 'insíanxa.

⁵⁻⁶ Usa 'ain ca —Lázaro ca 'insíanxa —quixun ñuia cuaxbi Jesús, ax Marta, María, Lázaro acama nuibacë 'aishbi, anua unin usaquin cacë ëma, anu rabë nëtën pain 'iacëxa. ⁷ Rabë nëtë 'icëbëtan ca Jesusan ain 'unánmicë unicama cacëxa:

—Amiribishi Judea nëtënu cuanun ca cuan.

⁸ Cacëxun ca ain 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Anu 'icë judíos unicamaxa maxaxan mi 'acatsi quiax 'ësënaënxañbi caina amiribishi Judea nëtënu cuantëcëncatsi quin?

⁹ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Achushi nëtëx ca doce horas 'icën, ¿usa cat? Barían pëcarupuncëbë xabá 'ain ca unin upí oquin isquin chacáquinma upí oquin ñu mëëia. ¹⁰ An pëcacëa 'aíma 'ain ca imë nitsi chacáñan unin ñu mëëima. Usaribiquin cana 'ëx anun bamati nëtëma pan 'ain ñu 'ati 'ain.

¹¹ Usaquin caquin ca Jesusan amiribishi ain 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nuxnu abë nuibanancë Lázaro ca 'uxaxa. A bësuní cana cuanin.

¹²⁻¹³ Asérami ca Lázaro bamaxa quixun 'unánquinbi ca —ca 'uxaxa —quixun cacëxa. Usaquian Jesusan cacëx ca atux, asérami 'uxcë ñuisa quia quixun sinani, quiacëxa:

—'Uxcë 'aish ca pëxcúti 'icën.

¹⁴ Usai quia ca Jesusan atúan upí oquin 'unánun cacëxa:

—Lázaro ca bamaxa, ca 'aíma 'icën. ¹⁵ Mitsúnmi 'ën cushi isti cupí cana 'ëx anuma 'ian. Usa 'ain cana anu 'ëx 'icëma cupí cuëënin. Bëri anu cuanun ca cuan.

16 Cacëxun ca rabë bacëan 'icë Gemelo caquin anëcë, Tomás, an Jesusan 'unánmicë uni raíri cacëxa:

—Nuxribi abë bamai cuanun ca cuan.

Jesús ax, anun baísquianan anun Nucën Papa Diosbë uni 'iti bana

17 Usai quiquiani cuani bëbaquinshi ca Jesusan, matá tëmú naëcënu mëníoëxancë 'aish Lázaro rabë 'imainun rabë nëtë 'icë ocëxa. 18 Betania ax ca Jerusalënu bëbati tres kilometrosa 'iacëxa. 19 Usa 'ain ca judíos unicama Martacëñun María aín rarëbacë ñucë sinania, masá nuitutia isi riquianx raruai aín xubunu a rapasu bucüacëxa. 20 Tsóxunbi Jesús isa aia quixun ñuia cuabiani María xubunua tsócë ëbiani cuanquin ca Martanën Jesús aia bëñaquin biacëxa. 21 Biquin ca cacëxa:

—Míxmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa. 22 Usa 'aínbi cana añu caramina ñucati a ca Nucën Papa Diosan mi 'axunti 'icë quixun 'unanin.

23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mín rarëbacë ca baísquiti 'icën.

24 Usaquian cacëxun ca Martanën cacëxa:

—Ënë nëtë cëñúcëbë anun bama unicama baísquiti nëtën ca baísquiti 'icë quixun cana 'unanin.

25 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana an uni baísquimiti a 'ain, 'ianan cana anúan uni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti a 'ain. Axa 'ëmi catamëcë uni, ax ca bama 'aishbi tsónux baísquiti 'icën. 26 Axa bamacëma pain 'aish ënë menu tsoti, aín 'ucha cupí bamacësa 'aishbi 'ëmi catamëcë, acamax ca xëñibua 'aínbi nëtëtimoí Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën, bamatancëxbi. ¿Ësai 'ëx quicë ënë caina asérabi ca quixun sinanin?

27 Usaquian cacëxun ca Martanën cacëxa:

—Míx camina Nucën Papa Diosan Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë a 'ai quixun cana 'unanin.

Anu Lázaro mëníoëxancënuaxa Jesús bëunan mëscúa

28 Usaquin cabiani aín xubunu cuanquin ca Martanën aín xucën María amo nítsinaxun munu cacëxa:

—Unu ca Jesús 'icën, ca uaxa. Mi cuanun 'ën mi canun ca quiaxa.

29 Cacëxun cuati ca María bënëtishi niruquiani Jesúsnu cuancëxa. 30 Jesús a Betania ëmanu bëbacëma pain 'aish, anuxun Martanën mëracë anubi pain 'ain, ca anu María cuancëxa. 31 Bënëtishi niruquiania xubunuax cuania isquin ca axa abë xubunu bucucë judíos unicaman, —sapi ca anua aín rarëbacë maíncënuax rarumati cuania —quixun sinánquin María nuibiancëxa. 32 Cuancëbë anua 'icë anu bëbai a tanáin tsóbuquin ca Maríanën Jesús cacëxa:

—Míxmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa.

33 María ini rarumamainuan abë ucë judíos unicamaxribi ini rarumatia isi ca Jesús masá nuituti nitëxëacëxa. 34 Nitëxëquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Uinu caramina aín rarëbacë mëníoëxan?

Cacëxun ca cacëxa:

—Ca isi cuan.

35 Cacëx cuani ca Jesús bëunan mëscúacëxa. 36 Usai 'ia isi ca judíos unicamax canancëxa:

—An ca Lázaro nuibairaxa, ca is. Usa 'aish ca anun rabanan bëunan mëscutia.

³⁷ Usaía quicēbē ca uni raírinēx quiacēxa:

—¿An uni bēxuñu bēpēxcucē uni ēnēn cara ñucēma 'aínshi uxun Lázaro iēmīcē 'ítsianx?

Jesusan Lázaro bamacēbi baísqumia

³⁸ Usaía quicēbē nitēxētēcēni ca Jesús anua Lázaro mēnioēxancancē anu bēbacēxa. Anu Lázaro mēniocē ax ca matá me naēcē 'aish maxax cha achúshinēn xēpucē 'iacēxa. ³⁹ Anu bēbaquin ca Jesusan atu cacēxa:

—Maxax ca racanat.

Caiabi ca bamaēxancē uni aín chirabacē Martanēn cacēxa:

—Anúan ñuēxancē nētē ca rabē 'imainun rabē 'icēn. Usa 'ain ca anēia.

⁴⁰ Usaquian cacēxunbi ca Jesusan Marta cacēxa:

—'Ēn cana mi can, asérabi 'ēmi catamēquin camina Nucēn Papa Diosan aín cushin ñu 'aia isti 'ain. ¿Usa cat?

⁴¹ Cacēbētan ca anu 'icē unicaman maxax racanacēxa. Racanamainun ca Jesusan manámi bēsuquin Nucēn Papa Dios cacēxa:

—Papan, camina 'ēn bana cuan. Usa 'ain cana mi asábi ca quixun cain.

⁴² 'Ēn cana 'unanin, min camina camabi nētēn 'ēn cacēxun cuatin. 'Aínbi cana min camina 'ē asérabi xuacēn quixuan ēnē unicaman 'unánun, ēsaquin mi cain.

⁴³ Usaquin catancēxun ca munuma banaquin cacēxa:

—Lázaro, anuax ca chiquit.

⁴⁴ Usaquian cacēxēshi ca axa bamacē uni tatanianan mētanicē 'ianan aín bēmánanribi chupan bérábuncē 'aish nirui quininuax chiquicuatsiancēxa. Chiquicuatsincēbētan ca Jesusan abē 'icē unicama cacēxa:

—Cuantánun ca aín taē tubuanan aín mēcēn tubuanan anun aín bēmánan rabūncē chuparibi mabit.

Jesús 'acatsi quixuan sináncan

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Usoquian 'aia isquin ca axa Maríabē cuancē judíos unicaman, Jesús ca asérabi Nucēn Papa Diosnuaxa uá 'icē quixun sináncēxa. ⁴⁶ Usaía 'imainun ca anu cuanxun raírinēn fariseo unicama —Jesusan ca uni bamacē baísqumiaxa —quixun ñuixuancēxa. ⁴⁷ Ñuixuncēx abē timēxun ca sacerdotenēn cushicama 'imainun fariseo unicaman judíos cushibunēn 'apucama cacēxa:

—Ēnē unin ca uni itsian 'acēma ñu 'ítsaira 'aia. ¿Usa 'ain caranuna uisa oti 'ain? ⁴⁸ Nun nu an usoquin ñu 'aia isēhicēbētanbi ca camabi unin ami catamēquin aín bana cuati 'icēn. Usocēbē uxun ca Romanu 'icē unin anuxun nun Nucēn Papa Dios rabiti xubu rurupanan nu bētsi bētsi oquin nun aintsicamaribi bētsi bētsi nētēnu cuanun tsuáquirumiti 'icēn.

⁴⁹ Cacēxun ca Caifás caquin anēcē uni, ax a barin sacerdotenēn cushicaman 'apu, an axa timēcē unicama cacēxa:

—Mitsun camina bana sinaniman. ⁵⁰ Nua unin bētsi bētsi oquin ancēcēxnu 'ura 'icē nētēcamanu cuani tsuáquiti ca 'aisama 'icēn. Usai 'imanu nux upitax bucuti cupía uni achúshi bamati ca asábi 'iti 'icēn. Usai ca 'iti 'icē quixun camina mitsun sinaniman.

⁵¹ Usai qui ca anbi sinani quiáma 'icēn; ax a barin judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'ixun ca Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun —judíos unicamaxa asábi 'inun ca Jesús bamati 'icē —quixun judíos 'apucama cacēxa.

⁵² Judíos unicamaxēshima bētsi bētsi nētēnuaxa ax Nucēn Papa Diosmi sináncē unicamaxribia ainan 'aish achúshisa 'inúan Jesús bamati ñuiquin ca usaquin

cacëxa. ⁵³ Usaquian cacëx ca a nêtën judíos 'apucamax Jesús 'acatsi quiax 'ësënançëxa.

⁵⁴ Usa 'ain ca Jesús judíos unicaman istin rabanan Judeanuax anua uni 'icëma menu 'urama 'icë ëma Efraín cacë, anu cuancëxa. Anua 'ain ca abë aín 'unánmicë unicama 'iacëxa.

⁵⁵ Pascua, anúan judíos unicaman carnero 'ati nêtëa 'urama 'ain ca axa a 'urama unicamax Jerusalénu cuancëxa, anuax judíos unicama 'icësaribiti Pascua nêtën pinux Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun mëníocati.

⁵⁶ Cuantancëx bëbax ca Jesús bari, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu riquianx, a isímabi atúxbi ñucacánani ësai quiacëxa:

—¿Mitsun sináncëx cara Pascua nêtë 'ain, Jesús utima 'ic?

⁵⁷ Usa 'ain ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseocamanribi anu 'icë unicama —Jesús mëraquin camina nun nu binun nu cati 'ai —quixun cacë 'iacëxa.

12

Achúshi xanúan Jesús 'inínti ron tachuca (Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Mëcën achúshi 'imainun achúshi nêtë anun carnero 'ati nêtë 'iisama pain 'ain, ca Jesús Betania ëmanu cuancëxa, a ëmanuxuan Lázaro bamacëbi baísquimicë anu. ² Cuanxa Jesús atun 'itinu bëban ca Martañën piti 'arucëxa. 'Aruxuan 'ináncëxun ca Jesús bëtan Lázaro 'imainun anu 'icë unicaman mesanuxun piacëxa. ³ Pimainun ca Maríanën 'itsaira cupíçë 'inínti ro sanuira, nardo cacë, a medio kilosa bëacëxa. Bëxun anun tachabotancëxun ca Jesús aín bun tatërëancëxa. Usoquian 'acëxa xubu namë camabi tsitsirui bëqui sanuia ca xëcancëxa. ⁴ Usoquian Maríanën Jesús 'aia isi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, an uni Jesús 'inánti, ax quiacëxa: ⁵ —¿Uisoti caranuna ënë ro maruxun aín cupí trescientos curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncëma 'ain?

⁶ Asérami ñuñuma unicama nuibati sinani ca usai Judas quiáma 'icën. Ax an curíqui mëcamacë uni 'ixun, anua Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan curíqui 'arucë burasa bëruánquin, anua curíqui mëcamacë 'aish ca usai quiacëxa. ⁷ Quia ca Jesusan Judas Iscariote cacëxa:

—Usabia 'inun ca ën. An ca anúan bamaia 'ë 'ati a ro nanxa. A ro ca ënëx 'icën. ⁸ Camabi nêtën camina a mitsun 'aquinti ñuñuma uni isin. Usa 'ainbi camina mitsun xënuibquin 'ë istima 'ain.

Lázaromi unicama 'ësënan

⁹ Usa 'ain ca —Jesús ca Betanianu 'icë —quixun cuabiani a isanan, bamacëbia baísquimicë Lázaro aribi isi judíos unicamax riquiançëxa. ¹⁰⁻¹¹ Riquiani ca 'itsa uni an Lázaro baísquimicë cupí, Jesúsmi sináncëxa. Usa 'ain ca Jesusan bana cuaquian unicaman atun ñuicë bana cuaisama tancë cupí, sacerdotenën cushicaman Lázaroribi 'ati sináncëxa.

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia (Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Usa 'ain ca Pascua anun carnero 'ati nêtën Jerusalénu uëxancë unicamax timëcamë'ëocë, an —Jesús ca Jerusalénu aia —quixun ñuicania cuacëxa.

¹³ Cuabiani ca camaxunbi xëbin pëchi tëaquin bibiani, bain aia Jesús bëñaquin bitsi biránanquiani riquiançëxa. Riquiançëbëa ucëbë ca munuma banai sharati quiançëxa:

—Nucën Papa Dios rabinun ca 'acan. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca Israel unibunën 'apu ënëx aia.

¹⁴ Usaquian a rabicamainun ca Jesús burro mērai anu 'iriquiani Jerusalénu cuancēxa, usaquiania cuantia Nucēn Papa Diosan bana unin ēsaquin cuēñēosabi oi:

¹⁵ Siónu 'icē unicama, racuēaxma ca 'ican. Mitsun 'apu ca burron caxunu tsotax aia.

¹⁶ Usai 'ia isquinbi ca aín 'unánmicē unicaman, a ñuiquin cuēñēo bana quiásabi oi ca 'ia quixun 'unánma 'icēn. Baísquitancēxa Jesús naínu cuantécēan cuni ca a ñuiquian, usai ca 'iti 'icē quixun cuēñēosabi oi ca 'iaxa quixun 'unáncancēxa.

¹⁷ Usa 'ain ca an Jesusan Lázaro bamacē matá me naēcēnu mēñioēxancēbi cuēnquin baísquimia isēxancē unicaman Jerusalénuxun a bana ñuiacēxa. ¹⁸ Ñuia cuabiani ca anu 'icē unicama —usoquin ca Jesusan uni itsin 'acēma ñu 'axa —quixun sinani a isti sinánbiani Jesús mērananquini riquiancēxa. ¹⁹ Usaía 'icancēbē ca fariseo unicamax canancēxa:

—Camina iscanin, camabi unix ca ami sinani a isi cuanxa. Usaía 'ia isquin camina 'unáncanti 'ain, nun Jesús 'acatsi quiax 'ēsēnanquinbi cananuna añubi oiman.

Griego banan banacē unían Jesús istisa tan

²⁰ Judíos unicamax Pascua anun carnero 'ati nētēn Jerusalénu cuanmainun ca griego banan banacē unicama raírinēxribi atubē Nucēn Papa Dios rabi cuancēxa. ²¹ Cuanxun ca Galilea menu 'icē ēma itsi, Betsaida, anu 'icē uni, Felipe, a mēraqin cacēxa:

—Jesús cananuna istisa tanin.

²² Quixuan cacēx cuanxun ca Felipenēn Andrés pain cabiani a rabētaxbi cuanxun —griego banan banacē unin ca mi istisa tania —quixun Jesús cacēxa. ²³ Cacēxun ca Jesusan Felipecēñun Andrés cacēxa:

—Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'aish cana 'ēx bamatancēx baísquiti 'ain. A nētē ca bēri 'urama 'icēn. ²⁴ Asérabi cana 'ēn mitsu cain, me 'ucē mēu 'apácēma 'aish ca ñu bēru aín nami ax usabi 'imainun aín napu axribi nētētima usabi 'ia. Me 'ucē mēu 'apácēxun cuni ca aín nami nētécēbēbi aín napu ax cotancēxun upi oquin tuaia. ²⁵ Axa ēnē nētēnu upiti tsótishi sináncē uni ax ca ainanma 'aish Nucēn Papa Diosbē 'itima 'icēn. Usa 'aínbi ca axa ēnē nētēnu ax cuēñcēsa oishi upiti tsótishi sináncēma uni, ax ainan 'aish nētétimoi xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē 'ia. ²⁶ Axa 'ēnan 'iisa tancē unin ca 'ēx cuēñcēsabi oquin 'ati 'icēn. Usoquin 'ai ca uinu carana 'ēx 'ain, anuribi ax 'iti 'icēn. An 'ēx cuēñcēsabi oquin 'acē unicama a ca 'ēn Papan nuibaquin 'aquinia.

Jesusan aín bamati ñuia

²⁷ Cana 'itsaira masá nuitutin. ¿Uisaquin carana 'ēn Papa cati 'ain? ¿Carana, Papan, bēri uisa cara ocaniabi ca 'ē íemit quixun cati 'ain? Usama ca. Uisa cara uni 'icē usa oquin 'acánun cana uacēn. ²⁸ Papan, unicaman mix cuēñcēsa oquin mi rabinun ca uisashi cara, 'ē ocancēxbi asábi 'iti 'icēn.

Cacēxun ca naínuax banaquin aín Papan cacēxa:

—Atúan 'ē rabinun cana mēñiocēn, mēñio 'ixun cana 'ēa rabinun sinánmitécēnti 'ain.

²⁹ Usai naínuax banaia cuax ca anu 'icē unicama raírinēx —caná ca banaxa —quiacēxa. Químainun ca raírinēxribi —ángel ca Jesús bē banaxa —quiax quiacēxa. ³⁰ Quia ca Jesusan atu cacēxa:

—Ēnē banax ca 'ēn cuanun 'ēn Papa quicēma 'icēn. Mítsúnmi cuanun ca quiaxa. ³¹ Bēri ca ēnē nētēnu 'icē unicama, cara 'ēmi sinania, cara 'ēmi sinanima quixun Nucēn Papa Diosan isti 'icēn. Isanan ca an 'ēmi sináncēma

unicaman 'apu, ñunshin 'atimanën 'apuribi ax cushi 'icëbi 'ën unicama 'ibu-atimoquin ñusmoti 'icën. ³² 'Ëx unin i curúsocënu matáscë 'itancëxun cana camabi menu 'icë uni 'ëmia sinánun 'imiti 'ain.

³³ Ësoquin ca uisai 'iax cara bamati 'icë quixun cacëxa.

³⁴ Usaquian cacëxun ca unicaman Jesús cacëxa:

—An Nucën Papa Diosan bana cuënëo uni ñuixuncë unían a bana isquin unicama ñuixunia cananuna cuan, ax ca ësai quia, Cristo ax ca nètëtímoi xëñbua 'aínbi 'iti 'icën. ¿Usa 'aínbi caramina mín, axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá, ax ca i curúsocënu matáscë 'iti 'icë quixun nu cain? ¿Ui cara Nucën Papa Diosnuaxa uni 'inux uá ax 'ic?

³⁵ Cacëxunbi ca Jesusan, 'ëmi camina sinánti 'ai quixun caquin ësaquin catëcëancëxa:

—'Itsama nëtëinshi ca an mitsu upí oquin sinánmiti, ax mitsubë 'iti 'icën. Usa 'ain camina ax cuancëma pan 'ain, an mitsu 'unánmicësabi oi 'iti 'ain, ax cuancëbëmi usabi 'inun. A an 'unánmicëma uni, an ca uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima. ³⁶ Usa 'ain camina an mitsu upí oquin 'unánmiti, axa mitsubë 'aínshi, an 'acësaribi oquinmi mitsúnribi sinánun, aín bana ca asérabi 'icë quixun sinani ami catamëti 'ain.

Usaquin catancëx ca Jesús atun isnunma cuani nëtëacëxa.

Judíos unicama Jesúsmi sinántisama tan

³⁷ 'Itsa oquin Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isquinbi ca judíos unican ax ca asérabi Cristo 'icë quixun sinánma 'icën. ³⁸ Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana Isaiasnën cuënëosabi oi ca 'iacëxa. A banax ca ësai quia: Nucën 'Ibu, ¿Uinu 'icë unin cara, mín bana nun ñuixuncëxun cuaquin, asérabi ca quixun sinanx? ¿Uinu 'icë unin cara mínmi ñu 'aia isquin mix camina asérabi cushi 'ai quixun sinanx?

³⁹ Uisa 'aish cara ami sinántisama tania quixuan unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan bëtsi banaribi Isaiás cuënëomiacëxa. Ax ca ësai quia:

⁴⁰ Nucën Papa Diosan ca acama atun nuitu mëu 'unántisama tanan atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tanun 'imí-axa. 'Imíanan ca atun bërur isquinbi, 'ëx cana cushiira 'ai quixun sinántisama tanía 'ën iëmisama 'inun 'imíaxa.

⁴¹ Ësaquin ca Isaiásnën cuënëocëxa, an Nucën Papa Diosan 'imicëxun Jesusan usoquin ñu 'ati isanan bana ñuixunti iscë cupí.

⁴² Usa 'aínbi ca 'itsaira judíos uni 'imainun aín 'apu raírinëñribi Jesús, ax ca Cristo, axa utia atun caíncë, a 'icë quixun sinancëxa. Atun nuitu mëu usaquin sinaníbi ca chíquiracëti banama 'icën, fariseo unicanami racuëti — atun sapi ca anua judíos unicanama timëti xubunu nu atsínmitëcëntima 'icë — quixun sinani. ⁴³ Nucën Papa Dios cuëñun 'icësamairai ca a unicanama fariseo unicanami racuëti atux cuëñcësa oíshi 'iacëxa.

Jesusan bana cuaisama tancë cupí uni 'uchocë 'iti

⁴⁴ Usa 'ain ca Jesusan munuma banaquin atu cacëxa:

—Axa 'ëmi catamëcë uni ax ca 'ëmishi catamëtíma, Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, amiribi catamëtía. ⁴⁵ An 'ë iscë uni an ca Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aribi isia. ⁴⁶ An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti 'ëx cana unicanama ñu 'atima 'acë 'aíshbi sinanati 'ëmi catamëti upí 'inun 'iminux uacën. ⁴⁷ Uinu 'icë unin cara 'ën bana cuaquinbi 'ëx quicësabi oquin 'aima, a uni cana 'ën 'uchoiman. 'Ëx cana ëñë nëtënu 'icë uni 'uchoi uáma 'ain. Atúxa Nucën Papa Diosnan 'inux iëñun cana uacën. ⁴⁸ An 'ë timaquin 'ën bana cuaisama tancë uni ax

ca 'ën bana quicësa oquin 'acëma cupí, ënë mecama cëñúti nëtën 'uchocë 'iti 'icën. ⁴⁹ 'Ëx cana 'ënbi sinánx banaiman. 'Ën Papa, an 'ë xuá, an ca uisai carana banati 'ain, uisoquin carana uni 'unánmiti 'ai quixun 'ë caxa. ⁵⁰ 'Ën cana 'unanin, an 'ë cacë bana ax ca anúan uni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtétimo 'iti a 'icën. Usaquin 'unánxun cana 'ën Papan 'ë cacësa oquin bana ñuin.

II. BAMATANCËXA JESUCRISTO BAISQUIA (13-21)

13

Jesusan aín 'unánmicë unicama tachuca

¹ Pascua anun carnero 'ati nëtëa 'icëma pan 'ain ca Jesusan 'unáncëxa, anúan ënë menuax aín Papanu cuanti nëtë ca 'uramatia quixun. Jesusan ca ënë menuxuan aín bana cuacë unicama camabi nëtën upí oquin nuibacëxa. Usa 'ain ca Jesús ax an atu nuibacë cupí bamaia aín unicaman —asérabi nu an nuibati ca usai bamaia —quixun 'unánti nëtë 'uramacëxa.

² 'Uramacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun Judas Iscariote, Simonan bëchicë, a Jesús uni 'inánti sinánmicëxa. Usoquian sinánmicë 'ain ca a ñantan Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan piacëxa. ³ Piquin ca —'ën Papan camabi ñu 'ibuamianan ënë nëtënu xuá 'aish cana anuribi cuantëcënti 'ai —quixun sináncëxa. ⁴ Usaquin sinani ca pitancëx niruacëxa. Niruxun aín cutun pëxun nantancëx ca anun ratërëmëti chupan tsitëcërëquiacëxa. ⁵ Usai 'itancëxun ca 'unpax manë xapanu 'aruxun aín 'unánmicë uni achúshi achúshi tachucatanëxun anun ratërëmëti chupan tatërëancëxa.

⁶ Tatërëntancëxa aribishi tachucati aia ca Simón Pedronën Jesús cacëxa:

—¿Min caramina 'ë tachucati 'ain?

⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'ai quixun camina bërí 'unaniman. Nëtë itsin cuni camina 'unánti 'ain.

⁸ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ëx mi meura 'icë camina uisa nëtënbi min 'ë tachucatima 'ain.

Ësoquian cacëxun ca Jesusan catëcëancëxa:

—'Ën mi chucacëma 'aish camina 'ënan 'itima 'ai —quixun.

⁹ Cacëxun ca Simón Pedronën:

—Usa 'ain ca 'ën taëishi 'axunma 'ën mëcën rabë 'imainun 'ën maxcáribi chucat —quixun cacëxa.

¹⁰ Cacëxunbi ca Jesusan amiribishi cacëxa:

—Nashicëxa aín namicama upí 'ain ca unin nashitëcënquinma aín taëishi anun nicëxa chuaia chucati 'icën. Usaribiti camina micamax nashicësa 'aish, nuitu upíñu 'ain, 'aishbi camina micama achúshinëxëshi min nuitu upíma 'ain.

¹¹ Ün cara a uni 'inánti 'icë quixun 'unánquin ca —micama achúshinëxëshi camina min nuitu upíma 'ai —quixun cacëxa.

¹² Ësoquin caquin atu tachucatanëxun aín cutun bixun pañuax mesa rapasu tsóbutëcëntancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:

—¿Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'a quixun caramina 'unanin?

¹³ Mitsun camina 'ëx isana mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë a 'ai quixun 'ë cain. Asérabi cana 'ëx usa 'ain. ¹⁴ 'Ëx mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë 'ixunbi cana mitsu tachucan. Usaribiti camina micamax bëtsibë bëtsibë tachucananti 'ain. ¹⁵ 'Ënëx ca a tanquinmi usaribi oquin 'acanun 'ën mitsu 'acë 'icën. ¹⁶ Asérabi cana 'ën mitsu cain, “an uni ñu mëëxuncë uni an ca an a ñu

mëemicë uni inuíma”. Usaribiti ca a xucë uni, ax an xucë abë sënënma 'icën. ¹⁷ Ënë banacama 'unánquin a bana quicësabi oquin 'ai camina chuámarua tani cuëncanti 'ain. ¹⁸ Mitsux camina cuëenti 'ai quibi cana camabi mitsu ñui quiman. Ama. 'Ën caiscë unicama, mitsux caramina uisa uni 'ai quixun cana 'unanin. 'Ën 'unáncësabi oi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo, ësai quicësabi oi, 'iti 'icën: “An 'ëbëtan pán picë uni ax ca 'ëmi 'iaxa”. ¹⁹ A unían aín sináncë ñu 'acëma pan 'ain cana mitsu can. Usaquin mitsu catancëx, 'ëx usai 'icëbëtan, camina aséribi carana 'ëx ui 'ai quixun 'unánuxun 'acandin. ²⁰ Aséribi cana mitsu cain, uin cara 'ën bana ñuixunun 'ën xucë uni aín bana cuatia an ca 'ën banaribi cuatia. Usaribi oquin ca ui unin cara 'ën bana cuatia an Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aín banaribi cuatia.

*Judasnën a uni 'inántia Jesús ñuia bana
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)*

²¹ Usoquin catancëx masá nuituquin ca Jesusan upí oquin atun cuaisabi oquin atu cacëxa:

—Aséribi cana 'ën mitsu cain, mitsu achúshinën ca an 'atimonun uni 'ë 'inánti 'icën.

²² Cacëxbi ca aín 'unánmicë unicama ui ñui cara quia quixun 'unanima sináncasmai isanancëxa. ²³ Usa 'ain ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira Jesusan nuibacë, ax Jesús rapasu 'iacëxa. ²⁴ Usa 'icë ca Simon Pedronën, ui ñui cara quia ñucánun quixun sanánquin mëtúnquin cacëxa. ²⁵ Cacëxun ca axa a rapasu 'icë an Jesús cacëxa:

—¿Nucën 'Ibu, ui uni cara ax 'ic?

²⁶ Cacëxun ca Jesusan pán chamara bixun cacëxa:

—A 'ën pán chamara ënë chabóxun 'ináncë uni, ax ca a 'icën.

Caxun ca pán chararatsu chabóxun Simonan bëhicë, Judas Iscariote, a 'ináncëxa. ²⁷ 'Ináncëxuan bitsiashi ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën Judas bënëñquinshi sinánmiacëxa. Usaquian sinánmia ca Jesusan Judas cacëxa:

—Añu caramina 'acasi ca bënëñquinshi 'at.

²⁸ Usaquin caia ca mesa rapasu 'icë unicaman uisoti cara Jesusan usaquin Judas caia quixun sináncasmaquin cuama 'icën. ²⁹ Judas ax ca anu curíqui puruti ñusuti a niquincë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca raírinën, Jesusan sapi isa Pascua nëtën piti ñu marutanun canan, ñuñuma uni ñu 'inántanun caxa quixun sináncëxa. ³⁰ Usa 'ain ca pán chararatsu bixun pitancëx sënëñquiani Judas imë cuancëxa.

Axa quicësabi oi 'iti bana ió

³¹ Chiquíquia nia Judas cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë uni raíri cacëxa:

—Bëri, bamatancëx, 'ëx baísquicëbëtan ca unin 'acüanti 'icën, 'ëx cana aséribi Nucën Papa Diosan xuá a 'ai quixun. 'Unánan ca uisaira cushi cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánti 'icëen piti ñu marutanun canan, ñn. ³² Uisaira cushiñu cara ax 'icë quixun 'unánquian unin a rabinun ca Nucën Papa Diosan uni 'inux anuax uá 'icë, 'ë baísquimiti 'icën. Usocëbëtan ca 'ëx cana aséribi aín Bëhicë 'ai quixun 'unánquin unin 'ëribi rabiti 'icën. Bëribi ca usai 'iti 'icën. ³³ Xëñibutíma cana bënëtishi mitsubë 'iti 'ain. Mitsubë 'itancëx cuancë camina 'ë barinuxun 'ain. Usa 'ain cana 'ën judíos unicama cacësabi oquin bëri mitsuribi cain, anu 'ëx cuancë anu camina mitsux cuantima 'ain. ³⁴ Mitsun 'unáncëma bana ió ënëribi cana axa quicësabi oími 'inun mitsu

cain, mitsúxbi camina bêtsibē bêtsibē nuibananti 'ain. 'Ēn mitsu nuibacēsaribi oi camina micamax bêtsibē bêtsibē upiti nuibananti 'ain. ³⁵ Micamaxmi bêtsibē nuibanania isquin ca camabi unin, ěnē unicamax ca asérabi Jesusan 'unánmicē 'icē quixun 'unánti 'icēn.

Pedronēn a ñuiquin uni paránti Jesusan ñuia

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Usaquin cacēxun ca Simón Pedronēn Jesús cacēxa:

—¿Uinu caramina cuanin?

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Anu 'ěx cuanti, anu camina bēri 'ěbē cuantima 'ain. Anúnmi cuanti nētē sēñēncēbē camina cuanti 'ain.

³⁷ Cacēxun ca Pedronēn cacēxa:

—¿Uisa cupí carana bēribi mibē cuantima 'ain? Unían 'ě 'anúnbi cana mibē cuanti 'ain.

³⁸ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Asérabi caramina unin mi 'acascēxbi 'ěbē cuanti 'ain? Asérabi cana 'ěn mi cain, atapa banatisama pan 'ain camina —'ěn cana a uni 'unanima —quixun 'ě ñuiquin rabē 'imainun achúshi oquin uni cati 'ain.

14

Nucēn Papa Diosnan 'inux ca uni Jesúsmi catamēti 'icē quicē bana

¹ Usaquin catancēxun ca ěsakinribi Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Masá nuituaxma ca 'ican. Nucēn Papa Diosmi camina catamēti 'ain.

Nucēn Papa Diosmi catamēti ca 'ěmiribi catamēt. ² 'Ēn Papan 'icēnu ca anu 'iti 'itsa 'icēn. Anu 'iti 'aíma 'ain cana, anu 'iti ca 'aíma 'icē quixun mitsu catsían. Usa 'ain cana anumi 'icánti a mitsu mēníoxuni cuanin. ³ Mēníoxunbētsini cana anumi 'ěbē 'inun mitsu bitsi utēcēnuxun 'ain, 'ěx anu 'icē anumi mitsux 'ěbē 'inun. ⁴ 'Ēx anu cuanti a 'unánan camina ěx anun cuanti bai aribi mitsun 'unanin.

⁵ Cacēxun ca Tomásnēn cacēxa:

—Uinu caramina cuanin, a cananuna 'unaniman. ¿Usa 'ixun caranuna uisaxun mix anun cuanti bai 'unánti 'ain?

⁶ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēx cana anun cuanti bai, a 'ain. 'Ianan cana an Nucēn Papa Diosan sináncē ñucama 'unánquin ax cuēñcēsabi oquin 'acē, a 'ain. 'Ianan cana an uni anun tsóti nētē 'ináncē, a 'ain. Uix cara Nucēn Papa Diosnu cuainsa tania ax ca 'ěmi pain catamēti 'icēn. ⁷ Mitsun 'ě upí oquin 'unáncē 'ixun camina 'ěn Paparibi upí oquin 'unántisan. Usa 'ain camina bēri a 'unanin, a camina isan.

⁸ Quia ca Felipenēn cacēxa:

—Nucēn Papa Dios ca nu ismit. Bētsi ñuuma, ashi cananuna mi ñucatin.

⁹ Cacēxunbi ca Jesusan cacēxa:

—¿Camabi nētēn mitsubē 'iabi caramina uisa uni carana 'ai quixun 'ě 'unaniman? An 'ě iscē uni, an ca Nucēn Papa Diosribi isia. ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí, nū ca Nucēn Papa Dios ismit quin? ¹⁰ ¿'Ēx cana Nucēn Papa Diosbē 'ain, Nucēn Papa Dios ax ca 'ěbē 'icē quixun caramina sinaniman? 'Ēn mi cacē bana ěněx ca 'ěnbi sinani quicē banama 'icēn. Ax 'ěbē 'ixun ca Nucēn Papa Diosan ax cuēñcē ñu 'anun 'ě 'amia. ¹¹ 'Ēx cana Nucēn Papa Diosbē 'ai quianan Nucēn Papa Dios ax ca 'ěbē 'icē quia camina a banax ca asérabi 'icē quixun sinánti 'ain. 'Ēx quicē bana ax ca asérabi 'icē quixun sinánquinmabi

camina 'ën ñu 'aiami iscë, acama cupí, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unánti 'ain.

¹² Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosnu cuancë cupí ca axa 'ëmi catamëcë uni, an 'ën 'acë ñuribi 'ati 'icën, 'anan ca 'ën 'acësamaira oquin ñu 'ati 'icën. ¹³ Añu caramina 'ën anën ñucácsa oquin 'ëx cuëëncësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain, Nucën Papa Dios ca cushiira 'icë quixuan 'ën 'aia isquin unin 'unánun. ¹⁴ Añu caramina 'ë sinánquin 'ëx cuëëncësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain.

Jesusan aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamanu xuti

¹⁵ Asérabi 'ëmi sináncë 'ixun camina 'ën mitsu cacësabi oquin ñu 'ati 'ain. ¹⁶ Usaquinmi 'acëbëtan cana an mitsu 'aquinti a mitsubëa 'inun xunun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain, axa xëñibua 'aínbi mitsubë 'inun. ¹⁷ Ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icën, an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, a. A ca an Nucën Papa Diosan bana sináncëma unin ui cara ax 'icë quixun 'unántima 'icën, ca a istima 'icën. Usa 'aish ca atux Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'itima 'icën. Usa 'aínbi camina mitsun a 'unánti 'ain, axa mitsunu 'ianan xëñibua 'aínbi mitsubë 'icë cupí. ¹⁸ 'Ën cana mitsu 'ibuñumoima, cana mitsunu utécënin. ¹⁹ 'Itsama nëtë 'icëbëtan ca an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin 'ë istécëntima 'icën. Usa 'aínbi camina mitsun 'ë istécënxun 'ain. 'Ëx pain Nucën Papa Diosbë 'icë cupí camina usaribiti mitsuxribi abë 'inxun 'ain. ²⁰ A nëtën camina 'unánuxun 'acanin, 'ëx cana 'ën Papabë 'ain, usaribiti camina mitsux 'ëbë 'ain, 'ëxribi mitsubë 'imainun. ²¹ An 'ën bana 'unánquin ax quicësabi oquin 'acë uni ax ca axa 'ëmi asérabi sináncë uni a 'icën. Axa 'ëmi sináncë uni a ca 'ën Papánribi nuibatia. Usaribi oquin cana 'ëñribi a 'uni nuibaquin uisaira carana 'ëx 'ai quixun 'unánminuxun 'ain.

²² Cacëxun ca Judas Iscariote ama, bëtsi Judasnën Jesús cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina nu uisaira caramina mix 'ai quixun ismiquinbi an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaribi ismitima 'ain?

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ëmi sinania, ax ca 'ëx quicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'ia ca 'ën Papan nuibati 'icën. An nuibacëbë cana 'ën Papabë 'ëxribi a unibë 'iti 'ain. ²⁴ Axa 'ëmi sináncëma uni ax ca 'ëx quicësabi oi 'ima. 'Ën mitsu cacë bana, ënëx ca 'ënbi sinanx quicëma 'icën. Ax ca Nucën Papa Dios, an 'ë ënu 'inun xuá, an 'ë sinánmicë 'icën. ²⁵ Mitsubë ënë nëtënu 'ixúinshi cana ënë banaçama mitsu ñuixunin. ²⁶ Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'ë cupíshi aín Bëru Ñunshin Upí, an uni 'aquinti, xuti 'icën. Xucëxun ca an camabi ñu 'unánmianan 'ën ñuixuncë banacama manutimoquin mitsu sinánmiti 'icën.

²⁷ 'Ëx cuancëbëbi camina chuámashirua bucucanti 'ain. 'Ën 'imicëx camina ënë menu 'icë ñu sinani cuëëncësamaira oi 'ënan 'aish cuëëni chuámarua 'iti 'ain. Usa 'ain ca masá nuituaxma 'ianan racuéaxma 'ican. ²⁸ 'Ën mitsu, cana cuanin, cuantancëxbi cana mitsubë 'inux utécëni cuani quixun cacëxun camina camaxunbi cuacan. Asérabi 'ëmi sináncë 'aish camina mitsux, 'ësamaira 'ën Papa anu cana cuani quixun 'ën cacëx cuëëntsian. ²⁹ 'Ënë ñucama 'iisama pain 'ain cana mitsu ñuixuan, mitsúnmi ënë ñucama 'ia isquin, asérabi cana 'ëx Nucën Papa Diosan xuá 'ai quixun 'unánun.

³⁰ 'Ënë banacamaishi cana mitsu cain. An ënë menu 'icë unicama ax cuëëncësa oquian 'anun 'amicë 'apu ca aia. Usa 'ain cana bana itsiribi ñuiquin mitsu caiman. Uxunbi ca an 'ë uisoima. ³¹ Usa 'aínbi cana camabi unían 'ëx

cana 'ën Papami sinani quixun 'unánun, an 'ë cacësabi oquin 'ain. Ënëishi cana mitsu cain. Cuanti ca nirut—quixun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa.

15

Aín icëñun uvasnën pëñan Jesusan bana ñuixun

¹Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa: —Ësa ca. 'Ëx cana uvas 'apácë aín i rarasaribi 'ain. 'Imainun ca 'ën Papax an ñu 'apácë bërúancë unisa 'icën. ²Usa 'ixun ca an uinu 'icë 'ën pëñanëx cara bimiñuma 'icë a tëaxun nia. Nianan ca uinu 'icë 'ën pëñanëx cara bimiñu 'icë a upíira oquian tuanun ramëñoia. ³Micaman 'ën mitsu ñuixuncë bana cuacë cupí camina mitsun nuitu mëníocë 'aish upí 'ain. ⁴'Ëx mitsubë 'imainun ca mitsúxribi 'ëbëbi 'it. Ësa ca: Uva pëñan pëónxquicë 'aish aín i rarami upiti tacáshquicëma 'ixun ca upí oquin tuaima. Upiti aín rarami tacáshquicë 'ixun cuni ca upí oquin tuaia. Usaribiti camina mitsux aséribi 'ëbë 'ima uvas tuáñnumasaribi 'iti 'ain.

⁵'Ëx cana uvas aín i rarasaribi 'ain. Aín pëñansaribi camina mitsux 'ain. Usa 'aish camina 'ëmi catamëanan 'ëmi upiti sinánan 'ëx mibë 'ain, min sinan 'ën sinánsaribi 'aish 'ëx cuëñcësabi oquin 'anan 'ën bana quicësabi oi 'iti 'ain. 'Ëx mitsubëma 'ain camina 'ëx cuëñcësa oi 'itima 'ain. ⁶Uva pëñan bimiñuma ax ca unin tëaxun nicëx xanania. Xanania bucúnrutancëxun tsi rëquirucëmi nicëx ca xaratia. Usaribiti ca axa 'ëmi catamëti 'ëmi sináncëma unicamax 'iti 'icën.

⁷Mitsux 'ëmi catamëanan 'ën bana manuima 'ëx quicësabi oi 'icë 'ixunmi ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan mitsúnmi cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icën. ⁸Mitsun 'ën sinánsaribi 'ixun upí ñu 'aia isquin ca unin 'unánti 'icën, mitsux camina aséribi 'ën uní 'ai quixun. Usa 'ixun ca mitsu cupí unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. ⁹'Ën Papan 'ë nuibacësaribi oquin cana mitsu 'itsaira nuibatin. 'Ën mi nuibamainun camina 'ë manuima 'ëmi sinánti 'icanin. ¹⁰Ax quicësabi oi 'ia ca 'ën Papa Diosan ënquinma 'ë nuibatia. Usaribitimi 'ëx quicësabi oi 'ia cana 'ënribi ënquinma mitsu nuibatin.

¹¹'Ëx 'icësaribitimi mitsúxribi chuámarua tani cuëñi bucucanun cana ënë banacama ñuixunquin mitsu cain. ¹²Ënëx ca aséribi ax quicësafmi 'icanti bana a 'icën: 'Ën mitsu nuibacësaribiti camina bëtisibë bëtisibë nuibananti 'ain. ¹³Abëa nuibanancë uni axa bamati 'ainbi ca a uni bamati rabanana nuibacë uni ax bamati 'icën. Usa unin ca uni itsin 'acësamaira oquin uni nuibatia. ¹⁴'Ën cacësabi oi 'i camina mitsux 'ëbë nuibanancë uni 'ain. ¹⁵Usa 'ain cana 'ën ñu meëmicë uni camina 'ai quixun mitsu caiman. An ñu meëxuncë unin ca uisoquin ñu 'ati cara an ñu meëmicë unin sinania quixun 'unanima. 'Ëbë nuibanancë unicama camina 'ai quixun cana mitsu cain. Usa 'icë cana 'ën Papan 'ë cacë ñucama mitsu 'unánmian. ¹⁶'Ëx mitsun 'ibu 'inúnmi 'ë caiscancëxunmabi cana 'ënan 'inun mitsu 'ënbi caísan. Usotancëxun cana mitsúnmi 'ën sinánsaribi 'ixun upí ñuishi 'anun mitsu can, xëñibua 'ainbia Nucën Papa Dios cuëñun. Usaquin 'aia ca 'ëx cuëñcësabi oquinmi ñucácëxun mitsu 'axúnti 'icën. ¹⁷Usa 'ain cana mitsu catëcënin, camina bëtisibë bëtisibë nuibananti 'ain.

Jesúsicëñun aín unicamamia ënë nëtënu 'icë uni nisha

¹⁸Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa: —Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaxa mitsumi nishcëxun camina sinánti 'ain, 'ëmi pain ca nishcancëxa quixun. ¹⁹Mitsun atun sinánsaribi

'icë ca an Nucën Papa Diosmi sinánquinma ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman mitsu nuibatsianxa. 'Aínbi camina mitsux 'ën caiscë 'aish, atun sinánsama 'ain. Usa 'ain ca atun nuibatima mitsumi nishia. ²⁰ 'Ën ësaquin mitsu cacë a camina sináncanti 'ain, “an uni ñu mëëxuncë uni an ca an a ñu mëëmicë uni inuíma”. 'Ëmi pain nishquin ca unin 'ë bëtsi bëtsi oia. Usaribi oquin ca 'ënan cupí mitsu unin bëtsi bëtsi oti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírinën 'ën bana cuati 'icën. Usaribi oquin ca 'ënan cupí uni raírinën mitsun bana cuati 'icën. ²¹ Nucën Papa Dios an 'ë xuá a 'unáncëma 'ixun ca 'ënan cupí raíri unin mitsu bëtsi bëtsi onuxun 'aia.

²² 'Ën atu bana ñuixuni uáma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. 'Aínbi cana 'ëx uá 'ixun atu bana ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën bana 'unanibi 'ëmi catamëisama tancë cupí aín 'ucha tërëncëma 'aish atun 'uchabi 'icën. ²³ Axa 'ëmi nishcë uni, ax ca 'ën Papamiribi nishia. ²⁴ Atúan isnun 'ën uni itsin 'acëma ñu 'acëma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca 'ën 'acë ñucama isaxa. A cupí ca 'ëmi nishanan 'ën Papamiribi nishaxa. ²⁵ Nucën Papa Diosan bana cuëneo ax ca 'ë ñui ësai quía: “'Ën 'atima ñu 'acë 'aímabi ca 'ëmi nishcanxa”. A bana quicësabi oi ca 'ia.

²⁶ Unicamax 'ëmi nishcë 'aínbi ca aín Bëru Ñunshin Upí, an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unánan uni 'aquincë, an uisa carana 'ëx 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'icën. Ax ca an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, a 'icën. A cana Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin mitsubëa 'inun xuti 'ain. ²⁷ Mitsúnribi camabi nëtën 'ëbë 'ixun 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia iscë 'ixun camina 'ë ñuiquin uisa carana 'ëx 'ai quixun unicama 'unánmiti 'ain.

16

¹ Nucën Papa Diosmi manuaxmami 'icánun cana ënë bana mitsu ñuixunin. ² Mitsúxmi 'ënan cupí ca anua judíos unicama timëti xubunu atsintëcëanxmami 'inun mitsu chiquíncanuxun 'aia. Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin isa 'aia quixun sinánquin ca unin mitsu bëtsi bëtsi oquin 'ati 'icën. Usai 'ia camina isti 'ain. ³ Uisa nëtënbi Nucën Papa Dios 'imainun 'ëribi 'unáncëma 'ixun ca usoquin mitsu 'ati 'icën. ⁴ Usoquían unin 'atimocëxunmi a sinánun cana usai ca 'iti 'icë quixun mitsu cain.

Aín Bëru Ñunshin Upitan Nucën Papa Diosan unicama 'unánmiti bana

Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Camabi nëtën mitsubë 'ixun ñuixunxunmabi cana cuanuxun bërí, unían bëtsi bëtsi ocëxunmi a sináncanun, ënë banacama mitsu ñuixunin. ⁵ Bërí cana an 'ën xuá anu cuanin, abë 'i. Ësaquin 'ën cacëxunbi camina mitsu achúshinënbi uinuíra carana cuanin quixun 'ë ñucatiman. ⁶ 'Ë ñucatímabi camina 'ën cacëx masá nuitucanin. ⁷ Usai 'iabi cana asérabi mitsu cain, upitaxmi 'ë cupí 'icanun cana 'ëx cuanin. 'Ëx cuancëbëma ca an uni 'aquinti, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, ax mitsubë 'i utima 'icën. Usa 'aínbi cana 'ëx cuanquin a xuti 'ain. ⁸ An ca Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama atux ca 'uchaña 'icë quixun 'unánmianan, usai ca 'ëmi catamëti, uni upí nuituñu 'iti 'icë quixun 'unánmianan, Nucën Papa Diosan ca 'ëmi sináncëma unicama atun 'ucha cupí castícantí 'icë quixun 'unánmiti 'icën. ⁹ 'Ëmi catamëti sináncëma cupí ca atux 'uchañuira 'icën. ¹⁰ 'Ën Papanu cuancëmi mitsun 'ë istëcëncëbëtanma ca atun uisai cara 'ëmi catamëcë 'aish uni upí 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën. ¹¹ An ënë nëtënu 'icë unicama 'ibuacë ñunshin 'atimanën 'apu ca

castícanuxun 'uchoçé 'icën. Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëçëma unicamanribi, usaribiti ca atux castícançé 'iti 'icé quixun 'unánti 'icën.

¹² Ën a mitsu ñuixunti bêtsi banacamaribi ênu 'ainbi camina 'ën bêri ñuixuncëxunbi uisai quicé cara quixun cuacantima 'ain. ¹³ 'Aínbi ca Nucën Papa Diosan Bêru Ñunshin Upí, an Nucën Papa Diosan sináncé ñucama 'unáncé, an mitsubê 'ixun, 'ën mitsu ñuixuncé banacama ax cara uisaira quicé 'icé quixun mitsu 'unánmianan uisa ñucamax cara upí 'icé mitsu 'unánmiti 'icën. An ca anbi sináncësa oquinma, Nucën Papa Diosan cacëxuan cuacé ñucamaishi mitsu 'unánmiti 'icën. 'Unánmianan ca uisai cara 'ën unicama ênê nêtënuax 'ianan Nucën Papa Diosan nêtënuaxribi 'iti 'icé quixun mitsu 'unánmiti 'icën. ¹⁴ An ca 'ën sináncé ñucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icën. An mitsu 'unánmicé cupí camina 'ë rabiti 'ain. ¹⁵ Ën Papan ñu ax ca 'ënanribi 'icën. Aín sinánsaribi ca 'ën sinan 'icën, 'ën cushix ca aín cushisaribi 'icën. Usa 'ain cana mitsu can, aín Bêru Ñunshin Upí an ca 'ën sináncé ñucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icën.

Masá nuitutancëxbi ca aín unicama chuámarua tani cuëenti 'icé quiáxa Jesús quia

¹⁶ Ênu mitsubê 'itancëxbi nêtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nêtéinshi 'ë istëçëncanti 'ain. Anu Nucën Papa Dios 'icé anu cana cuanin.

¹⁷ Esoquian cacëx ca aín 'unánmicé unicama raírinëx canancëxa:

—¿Uisai quicé bana cara, “ênu mitsubê 'itancëx nêtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nêtéinshi 'ë 'istëçënti 'ai”, quianan, “anu Nucën Papa Dios 'icé anu cana cuanin” quicé ênëx 'ic? ¹⁸ Quianan ¿uisa cupi cara “itsama nêtéinshi” quiax quin? Cananuna cuatima —quiax canancëxa.

¹⁹ A ñucácatsi quiáxa canania 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Ênu mitsubê 'itancëx nêtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nêtéinshi 'ë istëçënti 'ai quixun 'ën mitsu cacé bana ñui caramina cananin? ²⁰ Asérami cana 'ën mitsu cain, 'ë cupí camina masá nuituti bëunan mëscúcanti 'ain. Mitsúxmi usai 'imainun ca an Nucën Papa Diosan bana cuacéma unicama cuëenti 'icën. Masá nuitutancëxbi camina mitsux 'ë cupí chuámarua tani cuëenti 'ain. ²¹ Anúan bacënti nêtën ca xanu paë tani bënëtia. Usa 'ainbi ca nanipacëtancëxun aín tuáratsu isi —cana bacéan —quixun sinani cuëeni, chuámashi tanquin, bërâma paë tancé a manuia. ²² Usaribiti camina mitsux bêri masá nuitutin, 'aishbi camina 'ë istëçëni cuëenquin chuámashirua tanti 'ain, uinu 'icé úninbi sinanamitisama oi.

²³ A nêtën camina uisai quicé cara 'ën mitsu cacé bana ênëx 'icé quixun 'ë ñucánuxunma 'ain. Asérami cana mitsu cain, 'ëx quicësabi oquinmi a ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'axunti 'icën. ²⁴ 'Ënan 'ixunbi camina 'ëx quicësabi oquin aínu ñubi Nucën Papa Dios ñucácancëma pain 'ain. Ca ñucát. Ñucácëxun ca cuëeinra cuëenun an mitsu 'axunti 'icën.

Axa aín unicamami nishcë unicamasama cushiira ca Jesucristo 'icé quicé bana

²⁵ Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Bêtsi ñu ñuicësoquin cana 'ën 'unánmisa tancé banacama mitsu ñuixuan. Usa 'ainbi cana 'itsama nêtë 'icëbëtan bêtsi ñu 'acësoquin ñuiquinma upí oquin cuaquinmi 'unánun Nucën Papa Dios ñuiquin mitsu ñuixunti 'ain. ²⁶ Usacëbëtan camina 'ënan cupí Nucën Papa Diosan mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. 'Ëinshi mitsu a ñucáxunti cañquinma camina mitsúnbi abë banaquin

a ñucáti 'ain. ²⁷ An ca aséabi mitsu nuibatia. Mitsúxmi 'ëmi sinánan 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun sináncë cupí ca an mitsu nuibatia. ²⁸ Nucën Papanuax cana ënë nêtënu uacën. Uá 'aishbi cana ënë nêtënuax amiribishi Nucën Papabë 'i cuantëcënin.

²⁹ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Asábi ca, bërí camina bëtsi ñu ñuicësoquin ñuiquinma —usa ca —quixúnu upí oquin 'unánun nu bana ñuixunin. ³⁰ Bërí cananuna 'unanin, upí oquin camabi ñu 'unánquin camina bana ñuixuanan bëtsi ñuribi 'an. A cupí cananuna mi ñucátëcënquinma, aséabi ca usa 'icë quixun 'unánan mix camina aséabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin.

³¹ Ësoquian cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Usa 'ain caramina bërí pain 'ëx cana aséabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin? ³² 'Unanibi camina bëríbi camáxbi 'ë ëbiani tsuáquiquiani amami amamitan cuanti 'ain. Usai camina bëríbi 'ë ëbiani cuancanin. Mistúxmi 'ë ëbiani cuancëbëbi cana 'ëshi 'ima, Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icën. ³³ 'Ëmi catamëtimi chuámashirua 'aish upitax 'icánun cana ënë banacama mitsu ñuixuan. Ënë nêtënuax camina mitsux 'ënan cupíla mitsumi nishquin unin 'atimocë 'inuxun 'ain. Usai 'ibi camina bënëtima 'ëmi cushicanti 'ain. An ënë menu 'icë unicama 'ibuacë 'icëbi cana 'ën ñunshin 'atimanën 'apu ñusmon.

17

Aín 'unánmicë unicama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan

¹ Usaquin aín 'unánmicë unicama caíshi manámi bësui abë banaquin ca Jesusan aín Papa cacëxa:

—Papan, unían 'ë 'ati nëtë ca uaxa. Min camina 'ëx, min Bëchicë 'icë, bamacëbi 'ë baísqumiti 'ain, 'ë rabiquian camabi unin mix camina aséabi cushiira 'ai quixun 'unánun. ² Min camina ui unicama caramina min Bëchicë 'ëmi sinánni, acamaxa xëñibua 'aínbi minan 'aish mibë 'inun 'iminun 'ë can. ³ Uj unin cara mixëshimi aséabi Dios 'icë, mi 'unánan minmi ënë menu unun xuá, 'ë 'unáncë, a unicamaxëshi ca xëñibua 'aínbi minan 'aish mibë 'iti 'icën.

⁴ Mi ñuiquin unicama ñuixuanan cana minmi a 'anun quixun ënë menu 'ë xuá ñucamaribi 'aquin sënëon, minmi 'ë cacësabi oquin. ⁵ Usa 'ain camina ënë nëtëa unicëma pain 'ain 'ëx 'iásabi oi misaribi 'itëcënun, minu cuania 'ë 'imitëcënti 'ain.

⁶ Minmi usama 'icëbi 'ëmi sinánmicë, acama cana uisa caramina mix 'ai quixun 'unánun bana ñuixuan. Min unio 'aísha minan 'icëbi camina 'ëmia sinánun 'imia. Usaquinmi 'imicëx ca 'ën min bana ñuixuncëxun cuati ax quicësabi oi 'iaxa. ⁷⁻⁸ Min 'ë cacësabi oquin cana ënë unicama bana ñuixuan. Ñuixuncëxun ca —aséabi ca —quixun atun sinánquin aséabi cana 'ëx minuax uá 'ai quixun 'unánan min camina 'ë xuacë quixun 'unania. Usa 'ixun ca atun 'unania, 'ën atu ñuixuncë banacama ax ca min 'ë sinánmicë 'icë quixun.

⁹ Atu sinani cana mibë banain. An min bana cuacëma unicama cana mi ñucáxuniman. Minmi minan 'inun 'ëmi sinánmicë unicama ënëishi cana mi ñucáxunin. ¹⁰ Uicamax cara 'ëmi sinania acamax ca mimiribi sinania. Usaribiti ca uicamax cara mimi sinania acamax ca 'ëmiribi sinania. 'Ën sinánzaribi ca atun sinan 'icën.

¹¹ Ënë nëtënu cana 'ëx tiquiman, cana mibë 'i cuanin. 'Ëx cuancëbë ca atux ënë nëtënu bërúti 'icën. Mix 'uchañuma 'aish upíra 'ianan cushiira 'ixun camina minmi minan 'inun 'ëmi sinánmicë unicama ënë bërúanti 'ain. 'Ëx mibë 'icësaribitia atux bëtsibë nuibanani achúshi sinánñuishi 'aish achúshisa

'inun camina atu bërúanti 'ain. ¹² Ëñë nètënu atubë 'ixun cana minmi 'ë 'inancë unicama min cushinbi bërúan. 'Ën bërúancëxun ca acama achúshinëni 'ëmi sinánti ñcëma 'icën. Usa 'ainbi ca achúshi uni axa usai 'iti 'ia, an cuni 'ëmi sinánti ñanxa, a ñuia min bana cuenëo quicësabi oquin.

¹³ Bëri cana anu mi 'icë anu cuanin. Ëñë nètënuax cuancëma pan 'ixun cana atu 'ëx 'icësaribitia chuámarua taní cuëñun atun cuamainun mi ñucáxunin. ¹⁴ 'Ën cana ëñëcama min 'ë sinánmicë bana upí, ashí ñuixunquin 'unánmia. 'Aínbi ca an ëñë bana cuacëma unicamax atumi nishia, 'ëx 'icësaribitia atux ëñë nètënu 'icë ñuishi sináncëma 'ain. ¹⁵ Ëñë nètënuami atu binun quixun cana mi ñucatin. An min bana cuacëma unicamaxa atumi nishcëbëtanbimi ñunshin 'atimanën 'apun 'ibuati rabanan bërúanan quixun cana mi atu ñucáxunin. ¹⁶ 'Ën 'acësaribi oquin sinánquin ca atun, an min bana cuacëma unicaman sináncësa oquin sinanima. ¹⁷ Usa 'ain camina min sináncësaribi oquin sinánan min bana quicësabiira oishi 'inun atu 'imiti 'ain. ¹⁸ Minmi ëñë nètënu 'icë unicama mimi sinánun 'aquinun 'ë xuásaribi oquin, cana ëñë unicama mimi sinánun unicama 'aquinun xutin. ¹⁹ Atun min bana upí oquin 'unánquin mix cuëñcësabi oquinshi 'anun cana 'ën mix cuëñcësabi oquinshi 'ain.

²⁰ 'Ixunbi cana ëñë unicamaishi mi ñucaxuniman. Atúan bana ñuixuncëxun cuatía ax 'ëmi catamëti unicamaribi sinánquin cana mi ñucatin. ²¹ An 'ën bana cuati unicaman, 'ëmi catamëquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánti cupí cana mi ñucatin. Mixmi 'ëbë 'imainun 'ëx mibë 'icësaribitia nun sinánsaribi 'aish atux nubë achúshisa 'inun cana mi ñucatin. Ëñë nètënu 'icë unicaman, asérabi camina min 'ë xuacë quixun 'unánuan atux bëtsin sináncësa oquinshi sinani, 'itsa 'aishbi achúshisa 'inun cana mi ñucatin. ²² Nux cananuna rabë 'aishbi achúshishi 'ain. Usaribitia atux 'itsa 'aishbi achúshisaishi 'inun cana 'ëx misaribi 'ixun atúxribi 'ésaribi 'inun 'imian. ²³ Mix 'ëbë 'icësaribiti cana 'ëx atubë 'ain, atúxa asérabi nuibanani bëtsin 'acësaribi oquin sinani achúshisa 'inun. Atúxa usa 'ain ca an min bana cuacëma unicaman 'unánti 'icën, asérabi camina min 'ë xuacë quixun. 'Unánan ca, 'ëmi 'acësaribi oquin camina an 'ën bana cuacë unicama nuibati quixun 'unánti 'icën.

²⁴ Papan, ëñë nètë unitisama pan 'ain camina 'ë nuibaquin misaribi 'inun min cushi 'ë 'inancën. Usa cana 'ëx 'ai quixun isnúxa minmi 'ë 'inancë unicamax anu 'ëx 'icë anuribi 'ëbë 'iti cana cuëñin. ²⁵ Papan, upíra sinánñu camina 'ain. Usa 'icëbi ca an min bana cuacëma unicaman mi 'unanima. 'Aínbi cana 'ën mi 'unan, an 'ën bana cuacë unicamaribi ca asérabi camina min 'ë xuacë quixun 'unania. ²⁶ 'Ëx atubë 'imainun min 'ë nuibacësaribitia atúxribi bëtsibë bëtsibë nuibanun cana uisaira caramina mix 'ain quixun atu 'unánmian. Usa 'ixun cana usabi oquin 'unánmiti 'ain.

18

Policianëan Jesús bia (Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ 'Ësoquin abë banaquin aín Papa Dios catancëx ca Jesús aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi acama buani Cedrón cacë baca ësquicë, a inubiani 'uri anu i 'apacë naëratsu, anu cuancëxa. ² A naëx ca anu Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëribi 'itsai timëcë 'ixuan, Judas, an Jesús uni 'inánti, anribi 'unancë 'iacëxa. ³ Usa 'ain ca an 'unánxun Judasnëu, judíos sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unicaman xucë policiaçëñun suntárucomaribi buáncëxa. Buáncëxun raírinëan buí ërëncë buánmainun raírinën anun 'acantanti manë xëtocë 'imainun i tēcacë acama buanx ca Jesús mi

bëbacancëxa. ⁴ Ami bëbaia ca, bërâma usocanti 'unánxunbi 'ë uisoï cara aia quixun sinánquin mëramiquin Jesusan atu cacëxa:

—¿Ui caramina baricanin?

⁵ Cacëxun ca —Jesus, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna barin —quixun cacancëxa. Usaquin cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ëx cana a 'ain.

Usai quimainun ca Judas, an Jesus atu 'inánti, ax atubë 'iacëxa. ⁶—'Ëx cana ami mitsun baricë a 'ai —quixun Jesusan cacëx ca caxutan titiqui camáxbi menu nipacëacëxa. ⁷Usai 'ia ca amiribishi Jesusan ñucátëcëancëxa:

—¿Ui caramina baricanin?

Cacëxun ca:

—Jesus, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna bari —quixun cacancëxa.

⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana a 'ai quixun cana mitsu can. Usa 'ain camina mitsun 'ë bariquin 'ëbë 'icë unicama ënë cuantánun ënti 'ain.

⁹ Atúan bixun 'atimocëxun aín unicaman ami sinánti ënti rabanan ca Jesusan usoquin an biti unicama cacëxa, aín bana, “minmi 'ë 'ináncë unicama achúshinëxbi ca 'ëmi sinánti ëncëma 'icën” quicësabi oía 'inun. ¹⁰ Usaquin cacëbëtan ca Simón Pedronën manë xëtocëñu 'ixun aín xacánua biquin sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëëmicë uni, Malco cacë, a aín pabí mëqueu 'icë biscacëxa. ¹¹ Usoiabi ca Jesusan Pedro cacëxa:

—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. 'Ëx ënë unicaman bicëx 'aisamaira tëmërati 'ën Papa cuëncëbë cana usaí 'iti 'ain.

Judíos sacerdotenën cushicaman 'apunua Jesús buáncan
(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹² Usa 'ain ca suntárucama, aín comandante 'imainun judíos unibunën xucé policia acaman bixun Jesús nëacëxa. ¹³ Usotancëxun ca Anásnën xubunu buáncancëxa. Anás ax ca Caifásnën xanun papa 'iacëxa. 'Ianan ca a barin judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'iacëxa. ¹⁴ Caifás ax ca —nuxnu upitax bucunuan achúshi uni bamati ca asábi 'iti 'icë —quixuan an judíos 'apucama cacë a 'iacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiax Pedro cëmëa
(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Jesús a suntárunën buáncëbë ca Simón Pedro 'imainun Jesusan 'unánmicë uni itsi, atu nuibiani cuancëxa. Axa Pedrobë cuancë uni ax ca sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'aish, Jesús bë a 'apun xubu, cënëcënu me mëniocë, anu atsíancëxa. ¹⁶ Atsinia ca Pedronën ëman bërúxun xëcuëñuxun caíancëxa. Usa 'ain ca ax paían Jesús bë atsíncë uni, an sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'ixun, an xëcuë bërúancë xanubë banatancëxun Pedro atsínmiacëxa. ¹⁷ Atsínmia ca an xëcuë bërúancë xanun Pedro cacëxa:

—¿Bëria bëcancë uni an 'unánmicë unicama a achúshima caramina mix 'ain? Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Ama cana 'ain.

¹⁸ Catancëx ca matsi 'aian 'apun ñu mëëmicë unicama policíacamabë tsi rëcaruax sënamëcëbë, Pedroribi atubë anuax sënamëacëxa.

Sacerdotenën cushicaman 'apun Jesús ñucá
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apuiran, ui cara isa aín 'unánmicë unicama 'icë canan uisa bana cara isa 'unánmiaxa quixun 'unáncatsi quixun Jesús ñucácëxa. ²⁰ Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ēn cana camabi unían cuamainun, anua judíos unicama timécĕ xubucamanuxun ñuixuanan anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubu anua judíos unicama timécĕ, anuxunribi unĕquinma unicama bana ñuixuan. ²¹ ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí 'ĕ ñucatin? An 'ĕn cacĕxun cuacĕ unicama ca ñucát. Atun ca añu carana 'ĕn 'unánmia quixun 'unania.

²² Caia ca policía achúshi a rapasu nicĕ an —¿min caramina ĕsoquin sacerdotenĕn cushicaman 'apu ĕnĕ cain? —quixun caquin Jesús cuĕtashcacĕxa.

²³ Usocĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—'Ēx 'atimati banaia cuaquin camina uisai carana quia quixun 'ĕ cati 'ain. Upiti banaia camina 'ĕ mĕĕtĕma 'ain.

²⁴ Usa 'ain ca Anásnĕn, Jesús nĕamitanĕxun policíacama sacerdotenĕn cushicaman 'apu, Caifás, anu buántanun quixun xuacĕxa.

*An 'unáncĕma isa Jesús 'icĕ quiáxa Pedro cĕmĕtĕĕcan
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)*

²⁵ Usomainun ca Simón Pedro tsimi sĕnamĕti 'iacĕxa. Sĕnamĕtia ca ñucácancĕxa:

—¿Mixribi caina ĕnĕ unin 'unánmicĕ uni achúshima 'ain?

Cacĕxunbi ca —ama cana 'ai —quixun cacĕxa. ²⁶ Quia ca an sacerdotenĕn cushicaman apu ñu mĕĕxuncĕ uni achúshi, aín aintsia pabísconĕĕ, an Pedro cacĕxa:

—¿Naĕnua carana miribi a unicĕñun isíma 'ion?

²⁷ Cacĕxun ca Pedronĕn amiribishi —ama cana 'ai —quixun catĕĕcĕancĕxa. Usoquian cacĕbĕbi ca 'atapa banacĕxa.

*Policíanĕan Jesús Pilátonu buan
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)*

²⁸ Pĕcaracĕma 'aínshia xabaracĕĕbĕtan ca Caifásnĕn xubunua policíanĕn Jesús Romanuaxa ucĕ 'apu, Pilato, aín xubunu buáncĕxa. Usa 'ain ca a 'apua aín caibuma 'ain, aín xubunu atsini 'uchaxuinsa Pascua nĕtĕn 'ati ñu pitima 'icĕ quixun sinani judíos unicama anu atsíanma 'icĕn. ²⁹ Usa 'ain ca Pilato aín xubunuax chiquíxun atu cacĕxa:

—¿Añu ñu cupí caramina ĕnĕ unimi manáncanin?

³⁰ Cacĕxun ca atun cacĕxa:

—'Uchañuira 'icĕma cananuna minu bĕcĕ 'itsiama.

³¹ Cacĕxun ca Pilátonĕn cacĕxa:

—Mitsúnbi camina buántancĕxun mitsun cuati bana quicĕsabi oquin, cara 'uchaxa, cara 'uchacĕma 'icĕ quixun isti 'ain.

Cacĕxun ca atun cacĕxa:

—Usa 'aínbi ca mitsun 'apux quia, judíos unicaman ca uni 'atima 'icĕ quiax.

³² —Usai cana i curúsocĕnu unin matáscĕx bamanuxun 'ai —quíáxa Jesús quiásabi oi bamanun ca judíos unicaman usoquin Pilato cacĕxa.

³³ Usa 'ain ca judíos unicama cabiani aín xubunu atsíntĕcĕnxun cuĕncĕxa aia Pilatonĕn Jesús cacĕxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

³⁴ Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—¿Minbi sínánquin caramina ĕsoquin 'ĕ ñucatin? ¿Bĕtsi unin cara 'ĕ ñuiquin mi cacĕma 'ic?

³⁵ Cacĕxun ca Pilátonĕn cacĕxa:

—'Ēx cana judíos unima 'ain. Min aintsinbi ca sacerdotenĕn cushicamabĕtan ĕnu mí bĕaxa. ¿Añu ñu caramina 'an?

³⁶ Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Ēnē nētēnu 'icē 'apu 'inux cana uáma 'ain. 'Ēx ěnē nētēnu 'icē 'apu 'ain ca judíos unicaman 'ē bitima cupí 'ěn unicama atubē 'acanantsianxa. Usa 'ain cana ěnē nētēnu 'icē 'apu 'inux uáma 'ain.

³⁷ Cacēxun ca Pilátōnēn catēcēancēxa:

—¿Usa 'ain caramina asērabi 'apu 'ain?

Quixuan cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ēx cana 'apu 'ain, min 'ē cacēsabi oi. Usai 'inux cana ěnē nētēnu uacēn, Nucēn Papa Diosan sináncē ñucama ñuiquin camabi uni canux. Uicaman cara uisaira cara a bana 'icē quixun 'unántisa tania, an ca 'ěn bana cuatia.

³⁸ Cacēxun ca Pilátōnēn Jesús cacēxa:

—¿Uisa cara min Diosan sináncē 'ic?

Jesús ca bamati 'icē —quíaxa Pilato quia

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Usaquin catancēx amiribishi ěman chiquíquin ca Pilátōnēn judíos unicama cacēxa:

—Ēn iscēx ca ěnē uni 'atima ñu 'acēma 'icēn. ³⁹ Camabi baritia cana Pascua nētēn mitsúxmi cuēncēsabi oquin sipuacē uni achúshi chiquinin. Usa 'ain ¿caramina 'ěn judíos unibunēn 'apu chiquínti cuēñcanin?

⁴⁰ Cacēxunbi ca amiribishi munuma cuēncēni banaquin judíos unicaman cacēxa:

—A 'axunma ca Barrabásēshi chiquin. Barrabás, ax ca an ñu mēcamacē uni 'iacēxa.

19

¹ Usa 'ain ca Pilátōnēn xubunu atsintēcēnquin Jesús rishquinun quixun suntárucama cacēxa. ² Cacēxun rishquitancēxun ca 'apu isa quiax ami cuaiquin untárunēn muxa mañuti otancēxun mañumianan upí chupa minanēn pucucēsa aribi pañumiacēxa. ³ Usotancēxun ca aín bēmánanu niracēquin 'usánquin —judíos unicaman 'apu ca chuámashi 'it —caquin tantáshcacēxa.

⁴ Usocēbē chiquíquin ca Pilátōnēn judíos unicama cacēxa:

—Ēn iscēx ca ěnē uni 'uchacēma 'icēn. Usa 'icēmi mitsun 'unánun cana a bētēcēnin.

⁵ Ēsoquian cacēbē ca Jesúsribishi muxa mañutiocē mañuanan chupa minanēn pucucēsa pañucē 'aish chiquíacēxa. Chiquícebētan ca Pilátōnēn judíos unicama cacēxa:

—A cēnē 'icēn, a uni.

⁶ Cacēx ca sacerdotēnēn cushicama 'imainun policíacamaxribi a isi munuma cuēncēni quiacēxa:

—I curúsocēnu ca matas, i curúsocēnu ca matas.

Cacēxun ca Pilátōnēn cacēxa:

—Ēn iscēx ca ěnē uni 'uchacēma 'icēn. Usa 'ain ca mitsúnbi buántancēxun i curúsocēnu matástan.

⁷ Ēsaquian cacēxun ca judíos unibunēn Pilátō cacēxa:

—Ēnē unix ca 'ěx cana Nucēn Papa Diosan Bēhicē 'ai quia. Usa 'ain ca axa ěsai banacē unix ca 'acē 'iti 'icē quiax Moisésnēn cuēñēo bana quicēsabi oi bamati 'icēn.

⁸ Usa 'ain ca 'ěx cana Nucēn Papa Diosan Bēhicē 'ai quiax quia quixun judíos unicaman ñuia cuati Pilato aín bēmánan pēqui 'aisamaira racuēacēxa.

⁹ Racuēti aín xubunu atsintēcēnquin ca Jesús cacēxa:

—¿Uinu 'icē uní caramina 'ain?

Cacēxunbi ca cáma 'icēn. ¹⁰ Cacēxunma ca Pilátōnēn cacēxa:

—¿'Ēn mi ñucácëxunbi caramina 'eribi caiman? 'Ēx cuëenquin cana mi chiquínti 'ain; 'ëx cuëenquin cana unían mi i curúsocënu matásnun 'amiti 'ain. ¿A caramina 'unaniman?

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Náinu 'icë Nucën Papa Dios cuëencëbëtanma camina min 'ë uisabi otsiama. Usa 'ain ca an mi 'ë 'ináncë unicama ax mix 'icësamairai 'uchaxa.

¹² Usoquian Jesusan cacëxuan Pilátónën Jesús chiquínti sinaniabi ca judíos unicaman munuma cuëníshoquin cacëxa:

—Min ënë uni chiquíanx camina Romanu 'icë 'apu Césarë upí 'itima 'ain. Uinu 'icë unix cara —'ëx cana 'apu 'ai —quia, ax ca Césarë nishanancësa 'iti 'icën.

¹³ Usaquian judíos unicaman cacëxun Jesús ëman chiquímitancëx ca Pilato anuxuan ami uni manáncëxun cuacë anu tsóbuacëxa. Anu tsóti ax ca me mëníoquian anu maxax nancë 'aish hebreo banan Gabata cacë, 'iacëxa. ¹⁴ Pascua nëtë imëishi 'inun a nëtën piti anun mëníoti nëtëan bari xamárumainun ca anu tsóxun Pilátónën judíos unicama cacëxa:

—A cënë 'icën, mitsun 'apu.

¹⁵ Cacëxun ca cuëníshoquin cacëxa:

—Ca bamati 'icën, ca bamati 'icën. I curúsocënu ca matas.

Cacëxun ca Pilátónën cacëxa:

—¿'Ēn carana mitsun 'apu i curúsocënu matásmi 'ain?

Quia ca sacerdotenën cushicaman cacëxa:

—Nun 'apu itsi ca 'aíma 'icën. Césarnëxëshi ca nun 'apu 'icën.

¹⁶ Usaquian cacancëxun ca Pilátónën atúmbia i curúsocënu matásnun quixun cacëxa. Usoquian Pilátónën cacëxun ca judíos unicama cuëencësabi oquin suntárucaman Jesús buáncëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Buáncëxun ca Jesusan abi anua matáscanti i curúsocë 'iábianquin Calvario cacë matá, hebreo banan Gólgota cacë, anu buáncëxa. ¹⁸ Buanx bëbacë ca suntárucaman Jesús i curúsocënu matástancëxun nitsiáncëxa. Usoquin ca rabë unírribi, bëtsi amo 'anan bëtsiribi amo i curúsocënu matástancëxun nitsiáncëxa, Jesús a nëbëtsi 'inun. ¹⁹ Usocamainun ca Pilátónën cuëñëomitancëxun i curúsocënu ësai quicë bana matásmiacëxa: “Jesús, Nazaretu 'icë, judíos unicaman 'apu”. ²⁰ Usa 'ain ca Gólgota matá anuxuan Jesús i curúsocënu matáscancë, axa Jerusalén 'urama 'ain, raírinëxa umainun raírinëxribi cuanquin judíos unicaman a bana cuëñëocë isacëxa. A banax ca hebreo banan 'anan, latín banan 'anan, griego banánribi cuëñëocë 'iacëxa.

²¹ Usoquian cuëñëocë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman Pilato cacëxa:

—“Judíos unicaman 'apu ca” quixun cuëñëoxunma ca 'at. Usoquinma ca “axa, 'ëx cana judíos unicaman 'apu 'ai quicë, a ca ënëx 'icë” quixun 'at.

²² Cacëxun ca Pilátónën cacëxa:

—'Ēn cuëñëomicë bana ax ca usabi 'iti 'icën.

²³ Usaquian 'an ca rabë 'imainun rabë suntárunën Jesús i curúsocënu matástancëxun mëtícananquin ain chupa biacëxa. Aín chupa bitancëx ca chupa itsi cëxëquinma tëpëxuinshi pañucë, ²⁴ a bitsi canáncëxa:

—Tucatima ca. Uin cara a tari biti 'icë quixun isti cananuna ñuratsu pain niquin tanti 'ain.

Nucën Papa Diosan bana cuënëo, axa ësai quiásabi oquin ca suntarucaman 'acëxa: “Ñuratsu pain niquin tantancëx ca 'ën chupacama mëticananxa”.

²⁵ Jesús usocamainun ca aín tita 'imainun aín titan xucën 'imainun Cleofásnën xanu María 'imainun María Magdalena, acamax anua Jesús mastáscë i curúsocë a 'urama 'iacëxa. ²⁶ Usa 'ain ca Jesusan aín tita a 'uramanua isanan aín 'unánmicë uni achúshi aira nuibacë a, a rapasunua isquin cacëxa:

—Titan, ax ca mín tuá 'iti 'icën.

²⁷ Canan ca aín 'unánmicë uní aribi cacëxa:

—Ca is, ax ca mín tita 'iti 'icë —quixun.

Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca an María aín xubunu 'inun buáncëxa.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Usa 'ain ca Jesus, 'ën 'ati ñucama cana cëñua quixun 'unani Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi, —cana shimain —quiacëxa. ²⁹ Quia ca manë xanpanua vino cachacë buácacë 'ain, tsatimi rënmencë xapusa ñu ami chabótancëxun buáruxun 'amiacëxa. ³⁰ Amicëx ca Jesús vino cachacë 'atancëx, —'ën 'ati ñu cana cëñuan —qui tëtúbutishi bamacëxa.

Suntárunëan Jesús manë xëtocën aín pichánpurunu 'á

³¹ Pascua nëtëa imëishi 'iti 'ain ca a nëtëxa bëtsi nëtësamaira anun ñu mëëtima 'ain, i curúsocënu matáscë unicama anubi 'iti judíos unicaman cuëëanma 'icën. Usa 'ixun ca Pilatonëan aín suntárucama i curúsocënu 'icë unicama aín xo təcënmianan i curúsocënu biminun cacëxa. ³² Cacëxuan xucëx cuanxun ca suntárunën Jesúscëñun matáscë uni rabé a bëtsi pain 'atancëxun bëtsiribi aín xo təcëncëxa. ³³ Usobëtsini Jesúsribi 'ai uxunbi ca aséribi bamacë isquin 'ama 'icën. ³⁴ 'Aiamabi ca suntáru achúshinëinshi aín pichánpuru amoshi manë xëtocën chachiacëxa. Usocëx ca imi 'unpáxbë mësúcúë 'ibúacëxa. ³⁵ Aséribi ënë ñucama isá 'ixun cana ënë bana cuënëoin. 'En cuënëocë bana ënëx ca aséribi cëmécëma 'icën. Usa ca quixun 'unánquin cana ënë banacama mitsu cuënëoxunin, mitsúnribimi aséribi ca usai 'iacëxa quixun 'unánun. ³⁶ Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi ca ënë ñucama 'iacëxa. Ax ca ësai quia: “Aín xo achúshibi ca təcëntima 'icën”. A bana quicësabi oquin ca uínbi aín xo achúshibi təcëanma 'icën. ³⁷ 'Esairibi ca cuënëo bana quia: “Tarotancëxun ca an 'acëcaman isti 'icën”.

Jesús matá naëcënu mëníocan

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Arimatea ëmanu 'icë uni, José, an ca Jesusan bana cuacë 'ixunbi judíos unicamami racuéquin uíbi —'ëx cana Jesusan bana cuacë 'ai —quixun cáma 'icën. Usa 'ixun ca bamacë Jesús buántisa tanquin Piláto —¿asábi cara 'iti 'ic? —quixun ñucácëxa. Ñucácëxun ca Pilátonën, —asábi ca, ca buántan —quixun cacëxa. Cacëxun ca bamacë bibianquin Jesús buáncëxa. ³⁹ Buánmainun ca Nicodemo axa imë cuanx Jesúsbë bana, anribi 'inínti ro mirra rocëñun áloe ro mësúcúë, treinta kilosa bëacëxa. ⁴⁰ Usotancëxun ca Josébëtan Nicodemonën judíos unibunëan bamacë maínuxun uni 'acësabi oquin, Jesús 'inínti ro mësúcúë anun 'acë chupa, anun rabúancëxa. ⁴¹ Usoquian Jesús mëníocë 'ain ca i curúsocë 'urama anu i 'apácë naëratsu matánu 'iacëxa. Anu ca me naëcë achúshi anu uni bamaia mëníoti 'acë 'aínbia anu uni mëníocëma pan 'iacëxa. ⁴² A quiníxa 'urama 'ain ca Pascua nëtë 'aílan atux a nëtën tantiti cupí anu racántancëxun Jesús mëníocëxa.

20

*Bamaxbi Jesús baísquia**(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)*

¹ Domingo nêtê pëcaracëma 'aínshi ca María Magdalena ax anua Jesús mëníoëxancë quini isi cuancëxa. Cuanx bëbaquin iscëxbi ca anúan quini xëpuëxancë mapara ax racanacë 'iacëxa. ² Usobiani bënëtishi abáquiani cuanxun ca aín 'unánmicë uni aira Jesusan nuibacë, acëñun Simón Pedro cacëxa:

—Unin sapi ca Nucën 'Ibu quininua bibianquin buánxa, uinu cara buánxun racánxa cananuna 'unaniman.

³ Cacëx ca Pedrobë Jesusan 'unánmicë uni itsiribi anua Jesús mëníoëxancë quininu abáquiani cuancëxa. ⁴ Cuaníbi ca Pedro axa munu cuanmainun bëtsi axira pain rëcuëñquiani cuanx quininu bëbacëxa. ⁵ Bëbai xëñirácëti tëtúbuquin quini naísquinbi ca 'aímonan anun rabúënxancë chupa ashí anua isacëxa. Isíbi ca quininu atsíanma 'icën. ⁶ Atsíncëbëma ca Simón Pedro ax tsíancuatsini aí ax pain quininu atsíancëxa. Atsínxun ca chupa anun Jesús rabúënxancë, ashí isacëxa. ⁷ Isanan ca anun marábuënxancë pañun aribi bëtsi chupabëma capúncësa 'aish amo racacë isacëxa. ⁸ Iscëbëbi ca ax paían rëcuëncuatsincë uní axribi quini mëu atsínxun —asérabi ca Jesús ènuma 'icë —quixun isacëxa. ⁹ A ñu isquinbi ca a rabëtan Nucën Papa Diosan bana cuenëo, bamatancëx ca ax baísquiti 'icë quiáxa quicë, a uisai quicë cara quixun 'unánma 'icën. ¹⁰ 'Unánquinmabi ca Jesús quininuma 'icë obiani aín xubunu cuancëxa.

*María Magdalenanëan Jesús isa**(Mr 16.9-11)*

¹¹ Usa 'ain ca a uni rabëtaxa cuanmainun utëcëanx María quini rapasu niraçëti aín namë isnux tëtúbuti aín bëunan mëscuácëxa. ¹² Usai 'iquinbi ca quini mëucüa ángel rabë, chupa uxuira uxu pañuaxa, anu Jesús racáënxancënu aín maxcá 'icëu bëtsi 'imainun aín taë 'icëu bëtsiribishi tsócë isacëxa. ¹³ Iscëxun ca ángelnën María cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina ini bëunan mëscutin? —quixun.

Cacëxunbi ca Maríanën catëcëancëxa:

—Unin ca quininu atsínxun 'ën 'Ibu bacarubianquin buánxun amanu racánxa, uinu cara racánxa cana 'unaniman.

¹⁴ Cai caxu bësui cuainacëquinbi ca Jesús a caxu nicë isacëxa, isquinbi ca — ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánma 'icën. ¹⁵ 'Unáncëxunmabi ca Jesusan María cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina ini bëunan mëscutin? ¿Ui caramina barin?

Cacëxunbi ca an naë bërúancë uni isa quixun sinánquin Maríanën cacëxa:

—Min buánxun camina bitsi cuanun uinu caramina racan 'ë cati 'ain.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—María —ësaquinshi.

Cacëx cuainacëquin ca Maríanën ratúquin, hebreo banan —Raboni — cacëxa. A banax ca an uni ñu 'unánmicë qui quicë 'icën. ¹⁷ Usaquian cacëxun ca Jesusan María cacëxa:

—'È ramëxunma pan ca 'at, ën Papanu cana cuancëma pain 'ain. Cuan-tancëxun ca ësaquin 'ën xucëncama catan: An ca 'ë caxa, 'ëx cana 'ën Papa axa mitsun Paparibi anu cuanin. Ax 'ën Papa Dios 'aish ca mitsun Papa Diosribi 'icën.

¹⁸ Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca María Magdalenanën aín 'unánmicë unicama atunu cuanxun:

—'Ēn cana Nucĕn 'Ibu isan —quixun canan Jesús quicĕ banacama atu ñuixuancĕxa.

Aín 'unánmicĕ unicaman Jesús baísquicĕ isa

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Anúan Maríanĕn Jesús ispuncĕ domingo nĕtĕ ñantánbucĕbĕ ca aín 'unánmicĕ unicamax, xubu achúshinu timĕax judíos unibumi racuĕti 'aímaquin xĕpuax 'iacĕxa. Anua 'ain, atu nĕbĕtsi niracĕquin ca Jesusan cacĕxa:

—Cana uan, chuámashirua ca 'ican.

²⁰ Ēsoquin caquin ca aín mĕcĕn rabĕ ismianan aín pichánpururibi ismiacĕxa. Ismicĕx ca aín 'unánmicĕ unicama Nucĕn 'Ibu isi shimĕniocati cuĕĕancĕxa.

²¹ Cuĕĕenia ca amiribishi Jesusan atu cacĕxa:

—Chuámashirua ca 'ican. 'Ēn Papan amia sinánun unicama 'aquinun 'ĕ xuásaribi oquin cana 'ĕmia sinánunmi unicama 'aquinun mitsu xutin.

²² Canan ca cuĕbitan atumi únpuquin atu cacĕxa:

—Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upíñu ca 'ican. ²³ Mitsúnmi tĕrĕncĕx ca axa 'uchacĕ unin 'ucha tĕrĕncĕ 'ia. Usa 'aínbi ca mitsúnmi tĕrĕncĕxma a unin 'ucha tĕrĕncĕma 'ia.

Tomásnĕn Jesús baísquicĕ isa

²⁴ Anua Jesús atubĕ 'imainun ca aín 'unánmicĕ uni achúshi Tomás, 'icĕbi rabĕ bacĕan 'icĕ Gemelo caquinribi anĕcĕ, ax atubĕma 'iacĕxa. ²⁵ Usa 'ain ca Jesús cuancĕ caxua aia, an Jesús iscĕcaman Tomás cacĕxa:

—Nucĕn 'Ibu cananuna isan.

Cacĕxun ca Tomásnĕn cacĕxa:

—Aín mĕcĕn rabĕ anua rabun matáscancĕ isquin anu 'ĕn mĕcĕn rĕbun ticánan aín pichánpurunu 'ĕn mĕcĕn atsinmiquin tanxunma cana asĕrabi ca ax Nucĕn 'Ibu 'icĕ quixun sinaniman.

²⁶ Jesús baísquixancĕa achúshi semana 'ain ca aín 'unánmicĕ unicama amiribishi achúshi xubunu timĕcĕ 'iacĕxa. A nĕtĕn ca Tomásribi atubĕ 'iacĕxa. Usa 'ain ca xubu xĕpucĕ 'aínbi atu nĕbĕtsi niracĕquin Jesusan aín 'unánmicĕ unicama —Cana uan. Chuámashirua ca 'ican —cacĕxa. ²⁷ Atu catancĕxun ca Tomásribi cacĕxa:

—Mín mĕcĕn rĕbun ca ĕnu ticat, 'ĕn mĕcĕn rabĕribi ca is. 'Ēn pichánpurunu mín mĕcĕn atsinmiquin ca tan. 'Ēx cana ama 'ai quixun sinánxunma ca 'ĕx cana asĕrabi Jesús 'ai quixun sinan.

²⁸ Cacĕxun ca Tomásnĕn —mix camina asĕrabi 'ĕn 'Ibu 'ianan 'ĕn Diosribi 'ai —quixun cacĕxa. ²⁹ Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Tomás, bĕri camina 'ĕ baísquicĕ isquin, asĕrabi cana 'ĕn Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin. An 'ĕ isquinmabi, asĕrabi cana 'ĕx a 'ai quixun sináncĕ uni, a ca Nucĕn Papa Diosan chuámashirua tani cuĕĕĕnun 'imia.

Añu cupí carana ĕnĕ bana cuĕĕĕo quiáxa Juan quia

³⁰ Usa 'ain ca unin 'acĕma ñu 'itsaira Jesusan aín 'unánmicĕ unicaman isnun 'acĕxa, ĕnĕ quiricanu ca Jesusan 'á ñucama camaira cuĕĕĕoĕĕma 'icĕn. ³¹ Jesús ax ca asĕrabi Cristo, Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ 'icĕ quixun 'unanimi ami catamĕti mitsux xĕñibua 'aínbi Nucĕn Papa Diosnan 'inun cana ĕnĕ banacama cuĕĕĕon.

21

Aín 'unánmicĕ unicama mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕmia Jesús chiquiracĕtĕĕĕan

¹ Usai 'itancëxa aín 'unánmicë unicama Tiberias cacë parún-papa cuébi 'ain ca Jesús atumi pëasquitëcëni ësai 'iacëxa: ² Anu ca Simón Pedro, Tomás 'icëbi rabë bacëan 'icë Gemelo caquinribi anëcë, a 'imainun Natanael, Galileanu 'icë Caná cacë ëmanu 'icë, a 'imainun Zebedeonën bëchicë rabë acamabë Jesusan 'unánmicë uni rabëribishi timëcë 'iacëxa. ³ Anuxun ca Simón Pedronën —cana tsatsa ricani cuani —quixun raíri cacëxa. Cacëxun ca —nuxribi cananuna mibë cuani —quixun cacancëxa. Cabiani nuntinu cëñúruquiiani coónxun ricánquinbi ca tsatsa achúshirabi biáma 'icën. ⁴ Bitsíma 'inëti ñancáishi pëcaraxun ca Jesús masinua nicë iscancëxa, isquinbi ca, ax ca Jesús 'icë quixun 'unáncanma 'icën. ⁵ 'Unáncëxunmabi ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Tsatsa caramina bicancëma 'ain?

Cacëxun ca —cananuna bicëma 'ai—quixun cacancëxa. ⁶ Usaquian cacëxun ca Jesusan —nunti rapasu mëqueu ca mitsun rica nanpat, anua camina tsatsa biti 'ai —quixun cacëxa. Cacëxun ax quicësabi oquin nanpátancëxun ca rica niancëxa. Ninquinbi ca 'aisamaira 'ixúan tsatsan 'iëoia bërucasmacëxa. ⁷ Usocëbëtan ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira nuibacë, an —ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun Pedro cacëxa. Cacëxuinshi pëxúan nancë aín chupa bixun pañutancëx ca Pedro nuntinuax bacanu 'ibúquiiani Jesúsnu cuancëxa. ⁸ Cuanmainun ca raírinëinshi Jesúsnu bëbati cien metrosa 'ixun aín rica tsatsa buáquicë munuishi buani cuancëxa. ⁹ Usa 'ain ca masinu atun nunti 'arutancëx cëñúbucuatsini uquinbi tsi bëpubucënu tsatsa xuia isanan pánribi isacëxa. ¹⁰ Isia ca Jesusan atu cacëxa:

—Bërími bicancë tsatsa 'itsamashi ca 'ë bëxun.

¹¹ Cacëxun ca Simón Pedronën nuntinu 'iruxun, ciento cincuenta y tres tsatsa chabu buáquicë 'icë, atun rica nëriobëtsinquin masinu bëacëxa. Bëcëxbi ca tsatsa chabu 'itsaira 'aínbi atun rica narásquiama 'icën. ¹² Usoia ca Jesusan —ca pi ucan —atu cacëxa. Cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicama achúshinëni, ënëx ca Nucën 'Ibu 'icë quixun camaxunbi 'unánquin, —¿ui caramina 'ain? —quixun ñucáma 'icën. ¹³ Usa 'ain ca Jesusan atu rapasu niraçëquin pán bixun atu 'inántancëxun tsatsaribishi 'ináncëxa. ¹⁴ Usai ca Jesús bamaxbi baísquitancëx rabëti pain 'itancëx aín 'unánmicë unicamami amiribishi chiquiracëtëcëancëxa.

Simon Pedronëan —'ëx cana aséribi mimi sinanin —quixun Jesús ca

¹⁵ Pia sënëncë ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—¿Jonásnën bëchicë, Simón, min ñucama sináncësamaira oi caramina 'ëmi sinánquin 'ë nuibatin? Cacëxun ca cacëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.

Quia ca cacëxa:

—'Ën carnero bacë ca piminuxun 'at.

¹⁶ Catancëxun ca amiribishi cacëxa:

—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?

Cacëxun ca catëcëancëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.

Quia ca cacëxa:

—'Ën carnero ca piminuxun 'at.

¹⁷ Rabë oquin catancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:

—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?

Rabë 'imainun achúshi oquian —caramina 'ë nuibati —quixun cacëxun ca Simón Pedronën —¿uisoti cara 'ë 'itsoquin ñucatia? —quixun sinani masá nuituquin cacëxa:

—'Ēn 'Ibu, min camina camabi ñu 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën cana mi nuibati quixun 'unanin.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ēn carnero ca piminuxun 'at. ¹⁸ Asérabi cana 'ën mi cain, bëná 'aish camina minbi chupa pañuanan uinu caramina cuainsa tani anu cuancën. Usa 'aínbi ca xëniira 'aishmi mëshpatia uni itsin chupa pañumixun uinu caramina cuainsama tani anubi mi buánti 'icën.

¹⁹ An, usai cana bamati 'ai quixun 'unánan bamaibi ami sinánquin ënquinma cana Nucën Papa Dios cuëñnmiti 'ai quixun 'unánun ca Jesusan usoquin Pedro cacëxa. Catancëxun ca —'ëx cuëñcësabi oíshi ca 'it —quixun cacëxa.

Aín 'unánmicë uni achúshi, a Jesusan nuibacë, a ñui quicë bana

²⁰ Usoquian cacëx caxu bësui cuainacëquin ca Pedronën a nuibairacë aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús nuibiania isacëxa. Ax ca an abëtan pi a rapasu tsóxun —uin cara uni mi 'inánti 'icë —quixun Jesús ñucáëxancë, a 'iacëxa. ²¹ A uni isquin ca Pedronën Jesús ñucácëxa:

—¿Uisaira cara ënë uni 'iti 'ic?

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Imitisa tanquin 'ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ëx cuëñcësabi oíshi 'iti 'ain.

²³ Usaquian cacëxun cuaxun ca an Jesusan bana cuacë unicaman —a uni sapi ca bamatima 'icë —quixun sinánxun chaniocëxa. Usa 'aínbi ca Jesusan —Juan ca bamatima 'icë —quixun Pedro cáma 'icën. Caquinma ca ësoquinshi cacëxa: “'Imitisa tanquin ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ai” quixun.

²⁴ 'Ëx Jesusan 'unánmicë uni achúshi 'ixun cana ënë ñu camabi ñuiquin cuënëon. 'Ēn cuënëocë banacama ënëx ca asérabi 'icë quixun cananuna 'unanin.

²⁵ 'Ēn mitsu ñuixuncë bana ënë 'imainun ca bëtsi ñucamaribi Jesusan 'acëxa. A ñucama ñuiquin achúshi achúshi cuënëocëxbi ca a quirica camabi menu sënëtima 'icën. Ashi.

JESUCRISTONĒN CAÍSCĒ UNICAMA USAI 'IA

Aín Bëru Ñunshin Upí Ñucën Papa Diosan unibë 'iti

¹ Teófilo, 'ën mi a pain buánmicë quiricanu cana Jesusan naínu cuainsama pain 'ixun 'á ñucama a ñuiquin mi cuënëoxuan. ² An ca naínu cuainsama pain 'ixun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëxun an aín bana unicama ñuixunun xuti unicama caísacëxa. Acamax ca aín 'unánmicë uni 'iacëxa. Caístancëxun ca añu cara 'ati 'icë quixun 'unánmiacëxa. ³ Usoquin ñu 'atancëx bamaxbi ca baísquiácëxa. Usai 'itancëxun ca, ax ca aséjabi baísquiäxa quixuan an caíscë unicaman 'unánun, 'uxë achúshi 'imainun mecën rabë nētēn nētēax nētēax atumi chiquiracëacëxa. Usai 'iquin ca uisairai cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun atu 'unánmiacëxa.

I. JERUSALENUAXA AN NUCĒN PAPA DIOSAN BANA CUACĒ UNICAMA TIMĒA (1.4-8.3)

⁴ Naínu cuainsama pain 'ixun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama, an uni bana ñuixunun xutia caíscë, a cacëxa:

—Jerusalénuax cuanxunma pan ca anuxunbi 'ën Papa Diosan cacësabi oquin 'ën mitsu ñuixuncë a pain caín. ⁵ Aséjabi ca Juanēn uni 'unpaxan nashimiácëxa. Usa 'aínbi ca 'itsama nētē 'icëma 'aínshi Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun xuti 'icën.

Jesús naínu cuan

⁶ Usatancëxun ca bëtsi nētēn abë timēax bucuxun an uni bana ñuixunun xutia caíscë unicaman Jesús cacëxa:

—Nucën 'Ibu, nux cananuna Israelnēn rēbúnqui 'ain, nun 'apu 'aíshbi ca nun aintsima 'icën. Usa 'ain çcaramina bēri nun aintsi achúshi nun 'apu 'inun mēnioti 'ain?

⁷ Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ēn Papa Diosan ca an sináncësabi oquin uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun mēniócëxa. Uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun camina mitsun 'unaniman. ⁸ Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsunu ucëbë aín cushiñu 'icanti 'ain. Aín cushiñu 'ixun camina mitsun 'ën bana unicama ñuixunti 'ain, Jerusalén ēmanu, Judea mecamanu, 'imainun Samaria menu, 'imainun camabi menu cuanquin.

⁹ Ēsaquin aín 'unánmicë unicama caíshi ca atun ismainunbi manámiquishi naí cuinan mapucëx istēcëntimoi nētēacëxa. ¹⁰ Usai 'ia manámi bēsuquin isabacëbëbi ca uni rabë tari uxua pañucë atu nēbëtsi 'iacëxa. ¹¹ Usa 'ixun ca atu cacëxa:

—Galileanu 'icë unicama, çañuaquin caramina manámia isabatin? Jesús, axa bēri naínu cuancë, ēnëx ca mitsúnmi cuania iscësa ēsaribicuatsini utēcēnuxun 'aia.

Jesusan caíscë unicaman atubë 'inun Matías caísa

¹² Ēsaquian a uni rabētan cacëx ca Olivete cacë matá anuaxa Jesús naínu cuancë, anuax aín 'unánmicë unicama Jerusalénu riquiancëxa. Olivete anuax Jerusalénu bēbati ca rabë kilómetrosa 'iacëxa. ¹³ Riquianx Jerusalénu bēbatancëx ca anua atux 'icë xubunu atsiänx manámia 'icë cata itsi anu

cēñúruacēxa. Atux ca Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeonēn bēchicē Jacobo, Simón axa aín aintsin rabanan nēcē, a 'imainun Jacobonēn xucēn Judas, acama 'iacēxa. ¹⁴ A unicamax ca atúxa 'icēsabi oi 'i, Jesusan xucēantu 'imainun aín tita María 'imainun bētsi xanucamabēribi timēax ami sinani Nucēn Papa Diosbē banacēxa.

Jesusan caiscē unicaman atubē 'inun Matías caísa

¹⁵ Usa 'aish ca anu timēax Jesucristomi sináncē unicama ax ciento veinte xucēnsa 'iacēxa. Usa 'ain ca Pedronēn atu nēbētsi niruxun cacēxa: ¹⁶ — 'Ēn xucēantu, ēsaquin cana mitsu cain. Nucēn Papa Diosan Bēru Ñumshin Upitan sinánmicēxuan Davidnēn cuēnēo bana quicēsabi oi ca Judas, an Jesús uni bimicē, ax 'iaxa. ¹⁷ Judas ax ca nucamacēñunbia Jesusan aín bana ñuixunun caístancēxun 'unánmicē 'iaxa. ¹⁸ Usa 'ixunbi ca Jesús unin binun 'aquintancēxun a cupía bicē curíquinēn me bitancēxbi, aín 'atima ñu 'acē cupí axbi ñumi natēquiquin aín pucucama antácai bamaxa. ¹⁹ Usaía 'icē cuaxun ca Jerusalénu 'icē unicaman a me Acéldama caquin anēaxa, ax ca atun banan Imi Me quicē bana 'icēn. ²⁰ Salmos quiricanua cuēnēo bana axa ēsai quicēsabi oi ca 'iaxa:

Aín xubux ca ēncē 'iti 'icēn, anu ca uíxbi 'itima 'icēn.

'Imainun ca ēsairibi quía:

Bētsi unin ca an ēncē ñu mēēti 'ati 'icēn.

²¹ Ēnu ca an Jesusan nubē 'ixun ñu 'aia nubētan iscē uni raírí 'icēn. ²² Usa 'aish ca atux Juanēan nashimia 'aísha ax naínu cuantamainun nubē 'iaxa. Usa cupí ca a unicama achúshinēxa Jesús ax ca bamatancēx baísquticēanxa quixun nun 'acēsaribi oquin unicama ñuixunux nubē birananti asábi 'icēn.

²³ Pedronēn ēsoquin cacēxun ca anu 'icē unicaman rabē uni, José, Barsabás caquin anēcē 'icēbia Justo caquinribi anēcē, acēñun Matíasribi caísacēxa. ²⁴⁻²⁵ Usotancēxun abē banaquin ca Pedronēn Nucēn 'Ibu Dios cacēxa:

—An nubētan mi ñu 'axunun min caiscē 'aíshbi ca Judas mi ñu 'axuanxmabi aín 'ucha cupí anu ax cuanti anu cuanxa. Usa 'ain camina camabi unían aín nuitunēn sináncē ñu 'unáncē 'ixun, min ēnē uni rabē uíira caramina Judasnēn ñu mēēti 'anun caísa quixun nu ismiti 'ain.

²⁶ Catancēxun ca uix cara 'iti 'icē isnuxun ñuratsu pain niquin tancēxa, tancēxbi ca Matías 'iacēxa. Usaquian caiscē 'aish ca Jesusan aín bana ñuixunun caiscē uni mēcēn rabē 'imainun achúshi, acamabē Matías biranancēxa.

2

Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí aín unicamanu uá

¹ Usa 'ain ca Pentecostés cacē nētē ucēbē Jerusalénu 'icē achúshi xubunu timēax axa Jesucristomi catamēcē unicama buciacēxa. ² Anu bucuxun ca suñúan upí 'icēsai banacuatsinia naínuax aia cuacēxa. Cuacēxbi ca anua bucucē xubu namē camabi tsitsiarati sharati banacēxa. ³ Usaí 'ishi ca tsi érénrucēsa 'aish rēquiabati anu 'icē unicaman maxcánu cēñúruacēxa.

⁴ Usacēbēshi ca Nucēn Papa Diosmi cushii aín Bēru Ñumshin Upitan 'imicēx anu 'icē unicamax bētsi bētsi banan banacēxa.

⁵ Usa 'ain ca axa Nucēn Papa Dios cuēncēsabi oi 'iisa tancē judíos unicama, ax bētsi bētsi menuax Judea menu uax Jerusalénu tsoócēxa. ⁶ A unicamax ca xubunu buciáxa bētsi bētsi banan axa Jesucristomi catamēcē unicama banaia cuabiani a xubunu timēnux riquiancēxa. Riquiani bēbai timēcāmē'ēoquin a xubunu 'icē unicama banaia, atun banasabi camaxunbi

cuati ca ratuti sináncasmacëxa. ⁷ Sináncasmai ca atun bëmánan pëqui ratuti canancëxa:

—¿Galilea menuaxa ucë unishima cara axa xubunu timëax banacë unicama ênëx 'ic? ⁸ ¿Usa 'icëbi caranuna bêtsi bêtsi nêtënuax uá 'ixunbi atun bana nun banasabi 'icë cuatin? ¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic? ⁹ Nux cananuna Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Pontus, Asia, a mecamanuax ucë 'ain. ¹⁰ 'Imainun cananuna Frigia, Panfilia, Egipto, 'imainun Africa menu 'icë êma raíri Cirene 'ucëa 'icë anuax ucë 'ain, 'imainun cananuna Roma êmanu 'icë judíos unicama 'imainun raírinëx judíosma uni 'ixunbia an usai judíos uni 'iti Moisésnën cuênëo bana quicësabi oquin 'acë 'ain. ¹¹ 'Imainun cananuna Creta cacë nasínu 'icë 'imainun Arabia cacë menu 'icë unicama 'ain. Usa 'ixunbi cananuna ênë unicama, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan ñu 'aia quixuan ñuia nun banan quicësa quia cuatin.

¹² Usai 'icëbë ca camáxbi ratuti sináncasmai canancëxa:

—¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic?

¹³ Usaia quicëbëbi ca raírinëx ami cuai —ñu bata xëaxbi sapi ca paëncanxa —quiax canancëxa.

Timëcamë'ëocë unicama Pedronën ca

¹⁴ Canancëbë ca Pedro abë 'icë mēcën rabë 'imainun achúshi unibë nirui munuma banaquin cacëxa:

—Judíos unibu 'imainun Jerusalénu 'icë unicama, mitsúnmi 'unánun ca 'ën mitsu camainun cuat. ¹⁵ Mitsun sináncëxa ênë unicamax paëncë 'ainbi ca bari xamarucëma pain 'ain asérabi paëncëma 'icën, ¹⁶ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni, Joel cacë, an cuênëo bana quicësabi oi ca ësai 'ia. A banax ca ësai quia:

¹⁷ Nucën 'Ibu Diosan ca caia: Mecama cëñúcëma pain 'ain cana unicama nu 'ën Bëru Ñumshin Upí atubë 'inun xuti 'ain. Xucëxun ca Israel unicama, xanu 'imainun bëbu, anbi 'ëx quia bana uni ñuixunuxun 'aia. 'Imainun ca bënábu unicamañribi 'ën ismicëxun ñu isnuxun 'aia. Caniacëcë unicamañribi ca 'ën 'amicëxun namánuxun 'aia. ¹⁸ Usaribi oquin cana an 'ën bana cuacë bëbu 'imainun xanu, abëa 'inun 'ën Bëru Ñumshin upí 'inánuxun 'ain. 'Ináncëxun ca 'ë ñuiquin uni ñuixunuxun 'aia. ¹⁹⁻²⁰ 'Ën 'imicëx mecama cëñúti nêtë 'icëma pan 'ain cana a isia ratúti ñu naínua unicama ismiti 'ain. Usonan cana menuaribi unin sináncëma ñu, imi 'imainun tsí 'imainun tsin cuin, acamaribi isminuxun 'ain. 'Imainun ca bari bëánquinoxun 'aia. Bari bëánquimainun ca 'uxë imisa 'inuxun 'aia. ²¹ Usai 'icëbë ca uinu 'icë unicama cara aín 'Ibu Dios 'ë ñucatia, acamax ca 'ënan 'inux iécë 'inuxun 'aia.

Usai ca Joelnën cuênëo bana quia.

²² Usaquin canan ca Pedronën ësáquinribi cacëxa:

—Israel unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat: Jesús Nazaretnu 'icë, an ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun mitsúnmi ismainunbi, ax ca Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quixuan unicama 'unánun, uni itsían 'acëma ñuira 'axa. An 'acë ñucama camina mitsun 'unan. ²³ Usoquian ñu 'acëbi camina mitsun unían 'ináncëxun bixun 'aisama uni rabëcëñun i curúsocënu matásmítancëxun bamamian. Usai ca 'iti 'icë quixuan, ênë nêtë unitisama pain 'ain Nucën Papa Diosan mënósabi oi ca 'iaxa. ²⁴ Usoquian unin 'acëbi ca Jesús a Nucën Papa Diosan baísquimiaxa, uisatimoia tsónun. Ax asaribi cushiira 'icëa uinu 'icë unínbi ashiquin bamamisama 'icë ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë baísquimiaxa. ²⁵ David ax ca Jesús ñui ësai quiacëxa:

'Ēn cana Nucĕn 'Ibu 'ĕbĕbi 'ia isan. 'Ēx racuĕti masá nuitununma ca ax 'ĕn mĕqueu 'icĕn. ²⁶⁻²⁷ Usa 'ain cana chuámashirua tani cuĕĕni bana upitainshi banan. 'Ēx bamaxbi anu uni bamatancĕx aín bĕru ñumshin 'icĕ, anu 'ĕn bĕru ñumshin 'inun camina ĕntima 'ain. Usoquin camina, minan 'icĕ upí isquin bamacĕbi 'ĕn namicama chĕquinun 'ĕ 'imitima 'ain. Usa cupí cana, bamaxbi cana baísquiti 'ai quixun sinani mimi catamĕti cuĕĕnin. ²⁸ Min camina upí nuituñu 'aish chuámashirua tsónun 'ĕ 'unánmian. Usa 'ixun camina 'ĕbĕ 'ixun chuámashirua tani cuĕĕnun 'ĕ 'imiti 'ain.

Usai quiquin ca David an Jesús ñuiquin cuĕĕnocĕxa.

²⁹ 'Ēn xucĕantu, asĕrabi ca nucĕn rara, David, bamatancĕx me quininu mĕnĭocĕ 'iacĕxa. Usoquian anu 'acan ax ca bĕrĭ nĕtĕnbi anu 'icĕn. ³⁰ David, ax ca an Nucĕn Papa Dios quicĕ bana unicama ñuixuncĕ 'iacĕxa. Usa 'ixun ca paránuxunma Nucĕn Papa Diosan —min rĕbúnqui achúshinĕx ca judĭos unicaman 'apu, Cristo, 'inuxun 'aia —quixun cá bana a 'unáncĕxa.

³¹ Usa 'ixun ca David an bĕráma 'unánxun 'acĕsoquin, aín rĕbúnqui Cristo axa bamatancĕx baísquiti a ñui, bamatancĕxbi ca aín bĕru ñumshin anu uni bamacĕcama cuancĕ, anu ĕncĕma 'ianan aín namicamaxribi chĕquitima 'icĕ quixun ñuicĕxa. ³² Davidnĕn cuĕĕno bana quicĕsabi oquin ca Nucĕn Papa Diosan Jesús bamacĕbi baísquimiaxa quixun cananuna nucamanbi 'unan. ³³ A ca Nucĕn Papa Diosan abĕ 'Apu 'iti aín cushĭnbi baísquimiquin an cásabi oquin aín Bĕru Ñumshin Upí 'inánxa. Usa 'ain ca ami mitsun isanan cuacĕ ñucama, ĕnĕx aín Bĕru Ñumshin Upitan 'imicĕx ĕsai 'ia. ³⁴⁻³⁵ David ax ca naínu cuanma 'icĕn. Naínu cuanxunmabi ca an ĕsai quicĕ bana cuĕĕnocĕxa:

Nucĕn 'Ibu Diosan ca 'ĕn 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcĕ unicama 'ĕn mi 'ibuamimainun camina 'ĕn mĕqueu 'ianan 'ĕbĕ 'apu 'iti 'ain.

³⁶ Usa 'ain camina mitsux Israel unicama 'ixun asĕrabi 'unánti 'ain, mĭtsúnmi i curúsocĕnu matásmicĕ, a Jesúsbi ca Nucĕn Papa Diosan nucĕn 'Ibu 'imianan axa utinu nun caíncĕ, Cristo, a 'imiixa.

³⁷ Ēsoquian cacĕxun cuati —'atimabi cananuna 'a —quixun sinani ratúquin ca Pedrocĕñun abĕa 'icĕ unicama ñucáquin cacancĕxa:

—'Ēn xucĕantu, 'atimabi cananuna usoquin a 'an. ¿Upí 'inux caranuna bĕrĭ uisai 'iti 'ain?

³⁸ Cacĕxun ca Pedronĕn atu cacĕxa:

—'Atimoquin sinánxunbi camina sinanaquin, upí oquin Nucĕn Papa Diosmi sinánti 'ain. Usai 'itancĕx camina mitsun 'uchacama tĕrĕncĕ 'inun Jesucristomi catamĕti nashimicĕ 'icanti 'ain. Usai 'icĕbĕtan ca Nucĕn Papa Diosan aín Bĕru Ñumshin Upí abĕmi 'inun mitsu 'inánti 'icĕn. ³⁹ Ēnĕ banacamax ca mitsu 'imainun mĭtsun bĕchicĕcama 'imainun bĕtsi unicamanribi cuati oquin Nucĕn Papa Diosan mĕnĭo 'icĕn. Amia sinánmisa tancĕ unicamanribi cuati oquin ca usoquin mĕnĭocĕxa.

⁴⁰ Usoquin canan ca bana raíriri ñuixunquin Pedronĕn 'ĕsĕquin cacĕxa:

—Ēnĕ nĕtĕnu 'icĕ unían a 'unáncĕma 'aínbi camina mitsux Jesucristomi sinanati Nucĕn Papa Diosnan 'inux iĕti 'ain.

⁴¹ Usaquian Pedronĕn cacĕxun cuaquin ca 'itsa anu —asĕrabi ca a bana 'icĕ —quixun sináncĕxa. Sinani ca a nĕtĕnbi nashimicĕ 'aish tres mil uniribishi axa Jesúsmi sináncĕ unicamabĕ 'iacĕxa. ⁴² Usai 'itancĕx ca an bana ñuixunuan Jesusan caíscĕ unicaman bana ñuia cuaquin upí oquin sinani camáxbi nuibanancĕxa. Nuibanani ca camabi nĕtĕn timĕquin, ĕnima Nucĕn

Papa Diosbë bananan pán tēcēnpaxun pi, camáxbi achúshinēn sinánsashi 'aish a ēmanu bucüacēxa.

Axira pain Jesucristomi sináncē unicamaxa usai 'ía

⁴³ Usa 'ain ca atun 'aia isía, a ēmanu 'icē unicamax ratúmainun aín bana ñuixunuan Jesucristonēn caiscē unicaman uni itsin 'acēma ñu 'acēxa. ⁴⁴ Usomainun ca axa —asérabi ca Jesusan cushínbi ñu 'aia —quixun sinani Jesucristomi catamēcē unicamax bētsibē bētsibē nuibanani camáxbi ñuñu 'inux atun ñu 'inánani 'aquianancēxa. ⁴⁵ Usai 'iquin ca atun ñu maruanan aín me maruxun curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncēxa. ⁴⁶ Camabi nētēn anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu a rabinux timéanan ca atun xubunuribi timēxun Jesúsmi sinánquin tēcēnpaxun pán pianan bētsi ñuribi piquianani cuēēni bētsibē bētsibē nuibanancēxa. ⁴⁷ Usaía 'ía isquin ca axa atubē timécēma unicaman —atux ca asérabi upí nuituñu 'icē —quixun sináncēxa. Sinania ca uicamax cara ainan 'iti 'icē acamaxa Jesucristomi sinánun Nucēn 'Ibu Diosan 'imiácēxa.

3

Aín niti bētsicē uni pēxcúa

¹ Usa 'ain ca barí cuabúcēbē a las tres 'ain camabi nētēan 'icēsabi, Pedrobē Juan anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu abē banai cuancēxa. ² Cuanx bēbaquin iscēxbi ca uni achúshi aín niti bētsicē, usabi bacēan, anu tsoócēxa. Camabi nētēan bēxun bēxun tsóncancēxun ca anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu aín xēcuē Upíra cacē, anuxun unicama atsinia curíqui ñucácēxa. ³ Usa 'ixun ca anu tsóxun Pedrocēñun Juan atsinia aia isquin, curíqui isa 'inánun quixun cacēxa. ⁴ Cacēxunbi ca Juanbētan isquin Pedronēn cacēxa:

—Nu ca is.

⁵ Ésaquian cacēxun ca —'ē sapi ca curíqui 'inánti 'icē —quixun sinani cuēēnquin caíancēxa. ⁶ Caíncēxunbi ca Pedronēn cacēxa:

—Curíquiñuma cana 'ain. Usa 'aínbi cana bētsi ñun mi 'aquinti 'ain. Jesucristo, Nazaretnu 'icē, an 'ē 'amicēxun cana mi caín, niruquiani ca cuantan.

⁷ Caxun ca aín mēcēn mēquenēn mēínquin biruacēxa. Usocēxēshi ca aín uxútucuru 'imainun aín taē cushi niisa 'inun pēxcúacēxa. ⁸ Pēxcutishí munuma níruishi nitsi cuēēni chirini, Pedro 'imainun Juanbē anuxun a rabiti xubunu atsinquin ca Nucēn Papa Dios rabiácēxa. ⁹ Usai 'iquin Nucēn Papa Dios rabia nitsia ca camabi unin isacēxa. ¹⁰ Isi ca, ēnē unix ca an anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu xēcuē Upíra cacē, anu tsóxun uni curíqui ñucácē a 'icē quixun 'unani atun bēmánan pēqui ratúcancēxa.

Anun uni nicē, Salomón cacē, anuxuan Pedronēn bana ñuixuan

¹¹ A unin ca Pedrocēñun Juan ēnquinma 'aracaraishiacēxa. Usa 'aísha anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu amo anun uni nicē, Salomón cacē, anu a rabēbēbi cuania isi ca ratuti abáquiani cuanx anu timécancēxa. ¹² Usaria isquin ca Pedronēn anu timécēcama cacēxa:

—Israel unicama, ¿uisacatsi caramina ēnē isi ratutin? ¿Uisacasquin caramina nu ñachaira ñachain? Nun cushínbi isanuna 'a quixun sapi camina sináncanin. Nux upí 'ixun isanuna ēnē uni nimia quixun sapi camina sináncanin. ¹³ Usama ca. Nucēn Papa Dios, aira nucēn rara Abraham, Isaac, Jacob acama 'imainun nucēn raracama 'imainun nucēn chaitiocēcaman rabia, an ca aín Bēchicē Jesús asaribi cushi 'inun 'imiáxa. Usa 'icēbi camina uni isa 'aminun quixun mitsun 'apucama 'ináncan. 'Ináncēa Pilatonēn ēinsa tancēbēbi camina

mitsux cuëncëma 'ain. ¹⁴Usai 'iquin camina axa ñu 'atima 'acëma 'aish upíra sinánñu, a chiquínun caquinma, an uni 'acé uni a chiquínun quixun mitsun Pilato can. ¹⁵Usoquin camina mitsun an unicama Nucën Papa Diosnan 'inúxa abé 'inun 'imiti, Jesus, a uni 'amian. Usoquinmi 'amicéxa bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a baísquimiáxa. Bamacëa baísquimicé cananuna nun asérobi isan. ¹⁶Usa 'ain ca nux asérobi ami sináncé 'ixun —Jesusan ca èné uni pëxcuti 'icé —quixunu nun sináncëbë, mitsúmni a iscë 'ixun 'unáncé uni ènëx upiti pëxcúaxa. Jesucristonëan pëxcutisa tancëbëtan nun 'aquincëx ca upitiira pëxcúaxa quixun camina iscanti 'ain.

¹⁷Ësoquin catancëxun ca Pedronën amiribishi cacëxa:

—Èn xucéantu, cana mitsu cain, 'èn cana 'unanin, asérobi ca ax Nucën Papa Diosan Bëchicé 'icé quixun 'unánxunmaishi camina mitsun 'apucamabëtanbi, mitsun Jesús uni 'amian, ¹⁸Usa 'aínbi camina mitsun, an sinánmicëxun uni ñuixuncé unicama Nucën Papa Diosan usaia Cristo 'iti ñuiquian cuënëomia banaxa quicësabi oquin 'acan. A banax ca quia, Nucën Papa Diosan ènu unun xuá, Cristo, ax ca paë tani tëmëрати 'icé quiax. ¹⁹Usa 'ain camina 'atimaquin sinánxunbi sinanaquin mitsun 'uchacama tërëncé 'inun Nucën Papa Diosmi sinánti 'ain. Ami sináncëxun ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun 'uchacama tërënan chuámarua 'inun mitsu cuëñmiti 'icën. ²⁰Usonan ca Jesús, axbi Cristo 'icé, a Nucën 'Ibu Diosanbi bërâma mënîosabi oi mitsun 'apu 'inun èné menu utëcënnun quixun xuti 'icën. ²¹Ucëma pan 'aísha Jesucristo anu ax 'icé anu 'imainun ca Nucën Papa Diosan, an ax quicé bana uni ñuixuncé unicaman cuënëosabi oquin, camabi ñu sënëonti 'icën. ²²Moisésnën ca bërâma nucën rara judíos unicama ësaquin cacëxa: “An 'ë 'imicësaribi oquin ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun rëbúnqui achúshi an ax quia bana unicama ñuixunti 'imiti 'icën. 'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca mitsun rëbúnquicama 'iti 'icën. ²³Uinu 'icé unin cara an ñuia, aín bana cuatima, ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish Israel unima 'iti 'icën”.

²⁴Moisésnëan usaquin cuënëosabi oquin ca Samuelnën pan 'acëbëtan an Nucën Papa Dios quicé bana uni ñuixuncé uni raírnënríbi, Cristo uti nëtë ñuiquin unicama ñuixuancëxa.

²⁵Ësoquin canan ca Pedronën ësaquinribi cacëxa:

—A unicaman axa uti ñuia, ax ucé cupí camina mitsúnribi chuámarua 'inuxun aín bana cuati 'ain. Usai 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bërâma mitsun rara Abraham ësaquin cacëxa: “Mín rëbúnqui achúshi cupí ca camabi menu 'icé unicamax cuëñuxun 'aia”. ²⁶Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicé bamacëbi baísquimitancëxun judíos unicama mitsunu pain xuaxa, mitsúmni a isi ami sinanaquin ñu 'atima 'ati ènun quixun.

4

Unicaman Pedro 'imainun Juanmi atun 'apucama manon

¹Usaquian Pedrobëtan Juanën camainun ca judíos sacerdotecama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icé policíanën cushi 'imainun saduceo unicamax uacëxa. ²An —bamaxbia Jesús baísquicé 'ain ca camabi uníxribi bama 'aíshbi baísquiti 'icé —quixun unicama ñuixuncé cupí ca axa ucé unicamax Pedro 'imainun Juanmi nishacëxa. ³Nishi atún bana ñuixuncëbë uquin ca Pedrocëñun Juan bibianquin buáncëxa. Buánxun ca bari cuabúcebëa imé 'ain, imëshiira ñucánuan pëcaratamainun sipunu atsínmiacëxa. ⁴Usa 'aínbi ca an a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati Jesúsmi catamécë unicamax

'itsaira 'iacëxa. Acamax ca xanucëñunma nucë bënëcamaishi tupuncëx cinco milsa 'iacëxa.

⁵ Sipuonx pëcaracëbë ca judíos unibunën 'apucama 'imainun caniacëcë unicama 'imainun an Moisésñen cuënëo bana 'unancë unicama, Jerusalénu timëacëxa. ⁶ Acamabë ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Anás, a 'imainun Caifás, Juan, Alejandro 'imainun judíos sacerdotenën cushicaman aintsi 'ibucamaribi anu timëcë 'iacëxa. ⁷ Anu timëxun ca Juancëñun Pedro sipunua bënun quixun suntáru xuacëxa. Xucëxuan chiquínbëtsinquin bëxun suntárunën axa timëcë unicama nëbëtsi nitsincë ca anu 'icë 'apucaman ñucácëxa:

—¿Uían 'amicëxun caramina aín niti bëtsicë uni pëxcüan? ¿Uisa cushiñu 'ixun caramina 'an?

⁸ Ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan quimicëxun Pedronën cacëxa:

—Judíos 'apucama 'imainun caniacëcë unicama, cananuna mitsu cain: ⁹ Aín niti bëtsicë unia pëxcúcë ñuiquin camina uisai cara pëxcúonxa quixun nu ñucatin. ¹⁰ Usa 'ain cananuna Israel unicaman 'unánun mitsu cain, Jesucristo, Nazaretnu 'icë mitsúnmi i curúsocënu matásmicëx bamacëbia Nucën Papa Diosan baísquimicë, an 'imicëx ca mitsúnmi iscë ënë uni pëxcúonxa.

¹¹ Cuënëo bana axa ësai quicë a camina 'unan, an maxax xubu 'acë uían a cuëñquinma raírishi caísun biquin racancë maxax 'aishbi ca a maxax bëri ami a xubu cushicë 'icën, itá upímia xubucama cushicë usaribiti. A banaxa quicësaribiti ca Jesucristo ami aín unicama cushicë 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan bëri mëníoxa. ¹² Nucën Papa Diosan ca nuxnu nun 'uchacama tërëncë 'aish abë 'inúan an nu iëminun Jesúsëshi 'imíaxa. Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosnan 'inun nu iëmiti bëtsi uni 'aíma 'icën.

¹³ Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën quirica 'unáinracëma 'ianan 'apuma 'ixunbi racuëquinma unicama bana ñuixunia isi judíos 'apucamax ratuacëxa. Usai 'iquin ca —ënë uni rabëtax ca axa Jesús bënë nicë a 'icë —quixun sináncëxa. ¹⁴ Usaquin sinánmainun ca a pëxcúcë uni axribi atubë niacëxa. Nitsia isquin ca uisoquinbi Pedrocëñun Juan cacanma 'icën. ¹⁵ Caquinmabi Pedrocëñun Juan ëmáñxun caínun quixun chiquíntancëx ca atúxbi ñucacanani ësai canancëxa: ¹⁶ —¿Uisa caranuna ënë uni rabë oti 'ain? Ënën ca uni itsin 'acëma ñu 'axa. Usoqian 'acë ca Jerusalénu 'icë unicaman 'unania. Usa 'ain cananuna, usama ca quixun catima 'ain. ¹⁷ Caquinmabi cananuna uni raírinëan cuanúnma ësöquin a rabë cati 'ain, Jesús ñuiquian uinu 'icë unibi catëcënxunma 'anun. Jesús ñuiquinmi uni bana ñuixuntëcënia cananuna mitsu castícantí 'ai quixun cananuna cati 'ain.

¹⁸ Usai canantancëxun ca Pedrocëñun Juan cuënxun cacëxa:

—Jesús ñuiquin camina uinu 'icë unibi bana ñuixuanan 'unánmitëcëntima 'ain.

¹⁹ Cacëxunbi ca Pedrobëtan Juanën atu cacëxa:

—Mitsúnbi ca sinan, ¿Nucën Papa Dios cara cuënti 'ic, nun nu aín bana manuanan mitsun banaishi cuati? ²⁰ An ñu 'aia isananu nun cuacë Jesusan bana ënë cananuna unicama ñuixuntëcënti ëntima 'ain.

²¹ Usaquin cacëxun ca 'apucaman castícaínsa tanquinbi, atun uni pëxcúcë cupía unicaman Nucën Papa Dios rabicëbëtan 'ama 'icën. Usa 'ixun ca —ñuixuntëcënia caranuna mitsu uisoti 'ai —quixuinshi catancëxun cuantánun ëancëxa. ²² Axa pëxcútisama 'aishbi pëxcúcë uni ax ca cuarenta baritia inúcë 'iacëxa.

Aín unicaman Nucën Papa Dios aín cushia 'inánun ca

²³ Usa 'ain ca cuanxun Pedrobëtan Juanën —judíos sacerotenën cushi-camabëtan ca caniacëcë unicaman nu usaquin caxa —quixun aín raíri ñuixuancëxa. ²⁴ Ñuixunia cuaxun ca camáxbi abë banaquin Nucën 'Ibu Dios cacëxa:

—Min camina naí, me, bacacama unionan camabi ñuribi unioçën. ²⁵ Min Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca nucën rara David, an mi rabicë, ax ësai quiacëxa:

¿Uisa cupí cara judíosma unicamax tsuáquirui nishia? ¿Uisa cupí cara unicama 'atimaquin sinanin? Atúan usaquin sináncëxbi ca ñancáishi 'iti 'icën. ²⁶ Nucën 'Ibu Diosmi 'ianan ca aín Bëchicë Jesucristomiribi 'i ënë menu 'icë 'apucama tsuáquiruaxa, aín tucuricucamaxribi ca ami 'i timëaxa.

²⁷ David quiásabi oi ca asérabi ënë ëmanuax Herodesbë Poncio Pilato 'imainun judíosma unicama 'imainun Israel unicamaxribi, min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, ënë menu unúnmi caísa, ami nishi tsuáquirui timëaxa, ²⁸ usai ca 'iti 'icë quixunmi mëníósabi oi ca usai ami 'iaxa. ²⁹ Usa 'ain camina a unicamausa usai numi 'ësënançë a bana min 'unánquin, racuëquinma nun min bana uni ñuixunun nu 'aquinti 'ain. ³⁰ 'Aquianan camina min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, aín cushin, uni 'insíncë pëxcüanan uni itsin 'acëma ñu 'anun nu 'amiti 'ain.

³¹ Usaquin abë banaquin Nucën Papa Dios catancëxa sënëncancëbë ca anua bucancëcë xubu ax shaíquiacëxa. Usaía 'icëbëshi aín Bëru Ñunshin Upí atunu ucëbëtan ca an quimicëxun racuëquinma Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa.

An Jesúsmi sináncë unicama ñu 'inánun

³² Usa 'ain ca axa Jesús ñui quicë bana cuati ami catamëcë unicaman, camaxunbi bëtsin sináncësa oquin sináncëxa. Camaxunbi ca sináncëxa, —'ën 'aracacë ñucamax ca 'ënanshima, camabi uninansa 'icë —quixun. ³³ Usaxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama atun iscë 'ixun, Nucën 'Ibu Jesús bamacë 'aíshbia baísqwicë ñuiquin, racuëquinma upí oquin Nucën Papa Diosan 'aquincëxun unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an bana ñuixuncë unicamacëñun an aín bana cuacë unicamaribi upí sinánñu 'aish cuëñun Nucën Papa Diosan 'imiácëxa. ³⁴ Uinu 'icë uníxbi ca anun aín piti aín chupa marutiñuma 'iáma 'icën. Naëñu unicama atun naë marumainun ca xubuñu unicamañribi atun xubu maruacëxa. ³⁵ Maruxun curíqui bixun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun bixun ca atun uinu 'icë uníx cara anun aín piti, aín chupa maruti 'aíma 'icë, a curíqui mëtícaquin 'ináncëxa. 'Ináncëx ca uní achúshiratsubi ñuñuma 'iáma 'icën. ³⁶ Axa usai 'aquianancë unicama achúshi ca Levitan rëbúnqui, José cacë, Chipre nasínu 'icë, 'iacëxa. Ax ca Jesusan caíscë unicama Bernabë caquinribi anëcë 'iacëxa. A banax ca an masá nuitutiabi cuëñmicë qui quicë 'icën. ³⁷ Usa 'ixun ca Bernabënën aín naë maruxun curíqui bixun bëxun Jesusan caíscë unicama 'ináncëxa.

5

Ananíasbëa Safira 'ucha

¹ Usa 'ainbi ca bëtsi uní, Ananías cacë, aín xanu, Safira cacë, abëtan aín naë maruquin curíqui biacëxa. ² Bixunbi ca aín xanúan 'unáncëbibi, naë cupí bicë curíqui mësú ainanbi 'inun nanan acamaishi isa bixaxa quixun paráquin

mēsúishi buánxun Jesusan caíscē unicama 'ináncēxa. ³ 'Inania ca Pedronēn cacēxa:

—Ananías, ¿uisacasquin cara ñumshin 'atimanēn 'apu, Satanás, an 'ibuaquin, Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí paráncēsa 'ixunmi me cupími bicē curíqui mēsú binun mi sinánmiāx? ⁴ Minan 'aish ca a me maruxunmi a cupí bicē curíqui mix cuéñcēsabi oquin 'ati asábi 'iaxa. ¿Uisa cupí caramina cēmēti sinan? Mix usai 'icē ax ca unimishi cēmēcēma 'icēn. Camina Nucēn Papa Diosmi cēmēan.

⁵ Ēsai quia cuatishi ca Ananías nipacēti bamacēxa. An usai bamacē ñuicania cuacē unicamax ca racuēiracēxa. ⁶ Bamacēbē uxun ca anu 'icē bēná unicaman chupan rabúnbianquin buánxun Ananías maíancēxa.

⁷ Usai 'ian rabē 'imainun achúshi hora 'icēbē ca aín xanuribishi aín bēnēa bamacē 'unánxmaishi uax xubunu atsiáncēxa. ⁸ Atsinia ca Pedronēn cacēxa: —Ē ca ñuixun. ¿Min me cupí caramina ēnē curíquicamaishi bian?

Cacēxun ca xanun cacēxa:

—Usa ca aín cupí 'iaxa, ashi cananuna bian.

⁹ Cacēxunbi ca Pedronēn cacēxa:

—¿Uisaira 'ixun caramina Nucēn Papa Diosan Bēru Ñumshin Upí parani ami 'uchati min bēnēbētan sinan? Bēná unicama ca min bēnē maínbētsini aia. Atun ca usaribitimi bamaia miribi buánti 'icēn.

¹⁰ Cacēxēshi ca Pedro tanáin nipacēti bamacēxa. Usai 'ia ca bēná unicama atsinquinbi bamacē mēraxun bibianquin buánxun aín bēnē rapasu maíancēxa.

¹¹ Usacēbē ca axa Jesucristomi catamēcē unicama 'imainun an ñuicania cuacē unicamaxribi racuēira racuēacēxa.

Jesusan aín bana ñuixunun caíscē unicaman uni itsin 'acēma ñu 'a

¹² Usa 'ain ca Jerusalénu 'icē unicaman, ax ca atubē 'icē quixun 'unánun Nucēn Papa Diosan 'amicēxun, Jesusan caíscē unicaman uni itsin 'acēma ñu 'acēxa. Usocēbē ca axa Jesúsni catamēcē unicamax Salomón cacē anun uni nicē, anubi 'i anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu camabi nētēn timēacēxa. ¹³ Anu timēaxa 'icēbēbi ca ami racuēti uni raíri atubē 'iáma 'icēn. 'Iquinmabi ca —atux ca atun nuitu asérabi upí 'icē — quixun sináncēxa. ¹⁴ Usaía 'imainun ca bētsi unicamaxribi 'itsaira, xanubēbi bēbucamaxribi Nucēn 'Ibu Jesúsni catamēacēxa. ¹⁵ Usa 'ain ca camabi unin, uni 'insíncēcama aín bacētínēn bēxun bēxun, anúan Pedro uti bainu nancēxa, Pedro cuaincēbētan aín tupéoncēinshi pēxcúnun quixun. ¹⁶ Usomainun ca Jerusalēn 'urama 'icē émanu 'icē unicamanribi uni 'insíncē 'imainun uni ñumshin 'atimañu a camabi bēacēxa. Bēcēx ca pēxcúcancēxa.

Pedrocēñun Juan 'atimocan

¹⁷ 'Aisamaira uni Jesúsni sinania isi ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'imainun abē 'icē sáduceo unicama nishacēxa. ¹⁸ Nishi ami tsuáquiruxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscē unicama bixun sipuacēxa. ¹⁹ Usocēbi ca Nucēn 'Ibu Diosan xucēx, imē uxun, aín ángel achúshinēn sipu xēócaxun chiquínquin cacēxa: ²⁰ —Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu cuanxun camina Jesúsni catamēcē 'aish ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quicē bana unicama ñuixunti 'ain.

²¹ Ēsoquián ángelnēn cacēsabi oquin ca pēcaracēbē cuanxun anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu atsinxun anu 'icē unicama bana ñuixuancēxa.

Bana ñuixunmainun ca sacerdotenēn cushicaman 'apu 'imainun abē 'icē unicaman, judíos cushibunēn 'apucama timēmianan sipuacē unicama bēnun

quixun policíacaman xuacéxa. ²² Xucéx cuanxunbi ca policíacaman sipunua mērāma 'icēn. Usobētsini utēcēnxun ²³ ca cacéxa:

—Nun iscēx ca asérabi sipu cushioquin xētāscē 'iāxa. An bēruāncē suntárucomaribi ca aín xēcuē tanáinbi nicē 'iāxa. Aínbi ca nun xēocaquin iscēxbi uni achúshibi 'aíma 'iāxa.

²⁴ Policía quia cuati ca sacerdotenēn cushicaman 'apu 'imainun anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu 'icē guardianēn 'apu 'imainun sacerdotenēn cushicamax ratuti canancéxa:

—¿Uisashi oquin cara ēnē unin nu sináncasmamiti 'ic?

²⁵ Usai 'ia ca uni achúshinēn uxun cacéxa:

—Mínmi sipuoncē unicaman ca anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixunia.

²⁶ Ēsoquin cacéx cuanxun ca policíacamabētan aín cushin, anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, bana unicama ñuixuniabi a unicama biacéxa. Bixunbi ca unicaman maxaxan 'ati sinani racuēquin, mēēquinma anua judíos cushicaman 'apucama timécē anu upí oxuinshi buáncéxa.

²⁷ Usobētsinquian bēcancē ca sacerdotenēn cushicaman 'apun cacéxa: ²⁸ — Nun cananuna mitsu amiribishi Jesús ñuiquin bana ñuixunxunma 'anun quixun can. Cacéxunbi mitsun nētēquinma a bana uni ñuixunia chanioia ca Jersualénu 'icē unicaman cuaxa. Usa 'aish camina nun isanuna uni Jesús 'amia quiaxribi quicanin.

²⁹ Ēsai quia ca Pedrobētan Jesusan aín bana ñuixunun caíscē unicaman cacéxa:

—Unin cacésa oquin 'aquinbi cananuna Nucēn Papa Dios, a 'ati cuēēncēma ñu a 'aquinma, a 'atia ax cuēēncē, a ñu cuni 'ati 'ain. ³⁰ Aín Bēchicē, mitsun í curúsocēnu uni matásmicē, a ca Nucēn Papa Dios, a nun rabicēsaribi oquin nucēn raracaman rabia, an baísquimiaxa. ³¹ Usotancēxun ca abēa aín mēqueu 'Apu 'inun 'imiāxa. 'Imianan ca axa atun 'Apu 'aían a cupíshi sinanati Israel unicama atun 'ucha tērēncē 'aish iēcē 'inun 'imiāxa. ³² Ax ca asérabi usa 'icē quixun cananuna nun camabi uni cain. Nucēn Papa Diosan aín bana cuacē unicama 'ináncē aín Bēru Ñunshin Upí, anribi ca —asérabi ca usa 'icē—quixun uni 'unánmia.

³³ Quia cuati nishquin ca judíos unibunēn 'apucaman atu 'ati sináncéxa.

³⁴ Usa 'aínbi ca 'apucama achúshi, fariseo uni, Gamaliel caquin anēcē, anu 'iacéxa. Gamaliel ax ca an usai judíos unicama 'iti Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē 'icēa camabi unin aín bana tancē 'iacéxa. Usa 'ixun ca niruquin atu cacéxa:

—Ēnē unicama ca ēman pain chiquin.

³⁵ Cacéxuan chiquíncēbētan ca ēsoquin 'apucama cacéxa:

—Israel unicama, ēnē unicama 'anuxun camina upí oquin pain sinánti 'ain. ³⁶ Mitsun camina sinánti 'ain, uni achúshi, Teudas cacē, an ca ax isa cushi 'icē quixun uni paráncéxa. Paráncēx ca cuatrocientos uni abē timéacéxa. Usa 'icēbia a uni 'acancēbē ca axa abē nicē unicamax tsuáqui abati nētēacéxa.

³⁷ Usocéxa nētēa 'aínbi ca anun camabi unin aín anē 'ati nētēn, Judas cacē uni, Galileanu 'icē, axribi usaribiti ax isa cushi 'icē quixun uni parani cēmēacéxa. Usaria aribishi aín bana cuati ca 'itsa uni abē timéacéxa. Usa 'icēbia a uniribishi 'acancēbē ca axa abē nicē unicama tsuáqui nētēacéxa. ³⁸ Usai

'ia sinánquin cana mitsu cain, ēnē unicama camina isēshiti 'icanin. Anbi sináncē banaishi uni ñuixuncē 'aish ca ñancáishi 'iti 'icēn. ³⁹ 'Aínbi, Nucēn Papa Diosanbi 'unánmicēxun bana ñuixunanan ñu 'acē 'icē camina uisabi ocantima 'ain. Nucēn Papa Diosmi atumina nishcanin ca bēruānracat.

⁴⁰ Ēsai quia cuaquin ca —asérabi ca usa 'icē —quixun sináncēxa. Usaquin sinánquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscē unicama cuēnxun rishquitancēxun, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuntēcēnxunma 'anun catancēxun, cuantánun xuacēxa. ⁴¹ Xucēxun 'apucama ēbiani ca —Jesúsnan cupí tēmēranun ca Nucēn Papa Diosan nu caísaxa —quixun sinani cuēñquiani cuancēxa. ⁴² Cuanxun ca 'apucaman ñuixuntēcēnxunma 'anun cacēxunbi ēnquinma camabi nētēn anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun 'anan anua atux 'icē xubucamanuxunribi, Jesús ax ca Cristo axa uti nun caíncē, a 'icē quixun uni bana ñuixuancēxa.

6

An raíri 'aquinti mēcēn achúshi 'imainun rabē uni caíscan

¹ Usomainun ca amiribi amiribi an Nucēn Papa Diosan bana cuati unicamax 'itsacēxa. Griego banan banacē unicama 'imainun hebreo banan banacē judíos unicamaribi ca Jesucristomi catamēacēxa. Usa 'aish ca axa hebreo banan banacē unicama ñui ēsai griego banan banacē unicamax quiacēxa:

—Camabi nētēn piti mētícaquinbi ca nun aintsí xanu casunamēcē a piti 'inanima.

² Ēsai quia cuaquin ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscē uni mēcēn rabē 'imainun rabē an, axa Jesucristomi catamēcē unicama camicēxa timētia, cacēxa:

—Nun Jesucristo ñuiquin Nucēn Papa Diosan bana ñuixunquinma uni piti mētícati ca upíma 'icēn. ³ Usa 'ain camina mitsun mēcēn achúshi 'imainun rabē uni an piti mētícanun caísti 'ain. Aín sinan ca upí 'icē quixuan unin 'unáncē 'ianan Nucēn Papa Diosan Bēru Ñumshin Upitan upí oquin sinánmicē 'ianan sinánñuira ca a unicama 'iti 'icēn. Caístancēxun camina atúan uni piti mētícanun cati 'ain. ⁴ Usocēbētan cananuna nun abē banaquin Nucēn Papa Dios unicama ñucáxuanan aín bana ñuixunti 'ain.

⁵ Ēsoquian cacēx ca camáxbi cuēēni —cananuna caísti 'ai —quixax canancēxa. Canantancēxun ca Esteban, Nucēn Papa Diosmi catamēcē 'icēa aín Bēru Ñumshin Upitan sinánmicē, acēñun Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, 'imainun Nicolás, Antioquíanu 'icē uni 'ixunbia an judíos unicamabētan Nucēn Papa Diosan bana 'unáncē, acama caísacēxa. ⁶ Caístancēxuan bēia ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscē unicaman, mēcēnan ramēquin, Nucēn Papa Dios ñucáxuancēxa.

⁷ Usa 'ain ca amiribi amiribia, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icē quixun Jerusalénuxun cuacocancēbē, ami sinani Nucēn Papa Diosnan 'i unicamax 'itsacēxa. Usai 'icēbē ca judíos sacerdotecamaribi 'itsaxira Jesúsmi catamēacēxa.

Esteban bican

⁸ Esteban axa upí sinan 'ianan Nucēn Papa Diosmi cushicē uni an ca, an 'amicēxun uni itsin 'acēma ñu 'acēxa. ⁹ Usa 'ain ca an uni itsin 'acēma ñu 'aia oi ami nishi, judíos unibunēan ñu mēēmícē 'aishbia chiquicē unicamabē Alejandría, Cilicia, 'imainun Asia me acamanuaxa ucē unicamax timēax Estebanbē cērúanancēxa. ¹⁰ Usai abē cērúanancēxunbia Estebanēn atun 'acēsama oquin Nucēn Papa Diosan Bēru Ñumshin Upitan sinánmicēxun bana ñuia cuati ca nētēcancēxa. ¹¹ Nētēxunbi ca uni raíri ēsaquin cacēxa:

—Nun mitsu cupíomainun camina Esteban ñuiquin unicama cati 'ain, nun cuacēx ca ēnē uni Moisésēñun Nucēn Papa Dios ñui 'atimati banaxa quixun.

¹² Cacëx cuanxun ca camabi uni ñuixuanan caniacëcë unicamaribi 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamaribi ñuixunquin tsuácaruacëxa. Tsuácarucëx uxun ca Esteban bibianquin atun cushicaman 'apucamanu buáncëxa. ¹³ Abë cërúanancë unicaman ca uni raíriribi cëmëi isa Estebanmi manánun quixun cacëxa. Cacëx cuanxun ca ésaquin cacëxa:

—Ënë unix ca Nucën Papa Diosan xubu upí ñuianan Moisésnën cuënëo banaribi ñui nëtëtima 'atimati banaia. ¹⁴ Nun cuacëx ca éesai Esteban quiaxa: Jesús Nazaretnu 'icë, an isa anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupanan, Moisésnëan ax quicësabi oínu 'inun cuënëo bana aribi bëtsi oti 'icë quiax.

¹⁵ Usaía a unicamax a ñui quicëbëtan atun cushicaman 'apucama 'imainun anu tímëcëcamaribi iscëxbi ca Estebanën bëmánan ángelnën bëmánansa 'iacëxa.

7

Bicëxuan Estebanën racuëquinma unicama ca

¹ Amia manáncania cuaxun ca sacerdotenën cushicaman 'apun Esteban ñucácëxa:

—¿A unicaman mi ñuicë bana ax cara aséribi 'ic?

² Cacëxun ca Estebanën cacëxa:

—Ën aintsicama 'imainun caniacëcë unicama nun cushibu, 'ën mitsu camainun ca cuat. Nucën rara Abrahamnëx ca Harán cacë menu 'iisama pain 'aish Mesopotamia menu 'iacëxa. Anua 'icë ca ax upíira 'ixun nucën rara Abraham Nucën Papa Diosan cacëxa: ³ “Min mecëñumbi camabi min aintsi ëbiani camina me itsinu 'ën mi ismimainun cuanti 'ain”. ⁴ Cacëx ca Caldea menuax cuanx Harán menu bëbax anu tsoócëxa. Anuaxa aín papa bamacëbë ca Nucën Papa Diosan ismiasabi oi, anumi bërí nëtënbi bucuçë, ënë menu uacëxa. ⁵ Usaía ucëbi ca ainanbia 'inun me Nucën Papa Diosan 'inánma 'icën, anua aín taën amátiratsubi. 'Inánquinmabi ca sinanatëcëñuxunma ésaquin Abraham cacëxa: “Ënë mecama cana mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'inánti 'ain”. Bëchicëñuma pain 'icë ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacëxa. ⁶ Catancëxun ca ésaquinribi cacëxa: “Min rëbúnquicamax ca aín menuma, bëtsi unin menu tsónuxun 'aia. Anua tsócëbi ca anu 'icë unin cuatrocientos baritian min rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëëminuxun 'aia”. ⁷ Ésaquinribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa: “Cuatrocientos baritia 'icëbëtan cana an min rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëëmicë cupí, anu 'icë unicama tëmëraminuxun 'ain. Usocëxun ca a menuax cuanun min rëbúnqui xuti 'icën. Xucëx ënë menu uxun ca 'ë rabiti 'icën”. ⁸ Usaquin caxun ca Nucën Papa Diosan Abraham ésaquinribi cacëxa: “Mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'ënan 'icë 'unánti oquin camina min bëbu tuácama aín inshú maxacara tëati 'ain”. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan cacësabi oquin Abrahamnën Isaac bëchitancëxun achúshi semana aín bacënë nëtë 'icëbëtan 'unántiocëxa. Usaribi oquin ca Isaacnëñribishi Jacob bëchitancëxun 'unántiocëxa. Usa 'ixun ca Jacobnëñribi mëcën rabé 'imainun rabé oquin bëchitancëxun a camabi 'unántiocëxa. Jacobnën bëchicë mëcën rabé 'imainun rabé acamax ca nucën raracama 'iacëxa.

⁹ Jacobnën bëchicë achúshi ca José cacë 'iacëxa. 'Icëbi ca ami nutsi nishquin aín xucëántun Egipto menu buántanun uní maruacëxa. ¹⁰ Marucëxuan unin buáncëxa Egiptonu 'iabi ca Nucën Papa Diosan abë 'ixun 'aquinquin bërúancëxa. Usoquian 'acëxa upí sinánñu 'ixun upí oquin bana cuacë 'icë

nuibaquin ca Egiptonu 'icë 'apu Faraón, an anu 'icë unicaman cushi 'imianan an aín xubunu 'icë ñucama bërúantiribi 'imiácëxa.

¹¹ Faraónën cacësabi oquian Josénën 'amainun ca Egipto mecamanu 'imainun Canaán mecamanuribi trigo 'aíma 'iacëxa. Usa 'aín ca anu 'icë unicama 'acëñuma 'aish nuibacacëxa. Nuibacacëbë ca nucën raracamaribi pitiñuma 'iacëxa. ¹² Piti 'aíma 'aín ca Jacobnën, Egiptonu ca trigo 'itsa 'icë quixuan ñucania cuaxun aín bëchicë, nucën raracama, anua trigo bitánun quixun xuacëxa. ¹³ Xucëxun bitsínquin bëxun trigo ancëax ca amiribishi bitëcëni Egiptonu cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaia ca Josénën aín xucëantu isquín, 'ëx cana mitsun xucën 'ai quixun cacëxa. Usa 'aín ca acama isquín Egiptonu 'icë 'apu, Faraónën, Josénën aintsicama ënëx ca judíos uni 'icë quixun 'unáncëxa. ¹⁴ Atubë banaquin ca Josénën aín xucëantu cacëxa, aín aínsi 'ibucamacëñuan aín papa Egiptonu bënun quixun. Aín aínsi 'ibucamax ca setenta y cinco 'iacëxa. ¹⁵ Usaquian Josénën cacësabi oi ca Jacob aín aínsi 'ibucamabë Egiptonu 'i cuancëxa. Cuanx anu tsotaxbia Jacobnëx pain 'iá 'aín ca aín bëchicë nucën raracamaxribi bamacëxa. ¹⁶ Jacob bamacë ca aín me, Canaán, anu 'icë ëma Siquem cacë, anu buántancëxun anuxunbi aín bëchicëñën maíancëxa. A mex ca Abrahamnëan Hamor cacë unin bëchicëcama curiqü 'inánquin marua 'iacëxa.

¹⁷ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:

—Jacob, aín anë itsi Israel, a 'imainun aín bëchicëcama Egiptonuax cëñúa 'aínbi ca aín rëbúnquicama anubi bucüacëxa. A nëtën Egiptonuax cuanti Nucën Papa Diosan Abraham ñuixuan, a nëtë 'urama 'aín ca Jacobnën bëchicëñën rëbúnquicama nucën rara 'iá, atux 'aisamaira 'inun uati bucüacëxa. ¹⁸ Uati Egiptonu bucumainun ca bëtsi uni an José isáma, ax 'apu 'iacëxa. ¹⁹ Usa 'ixun ca a 'apux uni paránti 'unáncë 'ianan upíma 'ixun, bëbuaquin bëchicë tuácama bamatanuan 'ura racánun quixun nucën raracama cacëxa. ²⁰ Usomainun ca aín titan Moisés bacëancëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx upíra upí 'iacëxa. Bacëntancëxun ca aín titan aín papabëtan, rabë 'imainun achúshi 'uxën, 'ura racánquinma aín xubunuxunbi unëxun 'unónmiacëxa. ²¹ Rabë 'imainun achúshi 'uxë 'icëbëtan, 'ura ëncë mëraxun bixun ca Faraónën bëchicë xuntacunën aín tuása 'icë caniocëxa. ²² Cania ca Egiptonu 'icë unicaman atun 'unáncë ñucamaribi 'unánmiacëxa. Usa 'aish sinánñuira 'aish ca ax aín bana 'imainun aín ñu 'acëribi upí 'iacëxa.

²³ Cuarenta baritiañu 'aish ca aín aínsi Israel unicama isti sinánbiani cuancëxa. ²⁴ Cuanquin ca Egiptonu 'icë unin Israel uni achúshi ami mëparamëquin mëëquin 'atimoia mëraxun, anun rabanan nëëquin, Egiptonu 'icë uni 'acëxa. ²⁵ Usotancëxun ca aín aínsi 'aquinsa tanquin Moisésnën sináncëxa, 'ën aínsin ca 'unania, Nucën Papa Diosan 'amicëxun cana atu tëmëraiaibi iëmiti 'ai quixun. Usaquian Moisésnën sinaniabi ca aín aintsicama 'unánma 'icën. ²⁶ Usoquin 'onx isi cuantëcëncëquinbi ca aín aínsi rabë mëëanania mëracëxa. Mëraqin ca ënananmicasquin cacëxa: ¿Uisacatsi caramina nuibananshitima min aintsibë mëëananin? ²⁷ Cacëxun ca an bëtsi paëoquin mëëcë an Moisés cushin titicaquin cacëxa: ¿Uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mëñonuxun isnun mi cax? ²⁸ ¿Min caramina Egiptonu 'icë unimi 'oncësaribi oquin 'ë rëisa tanin? quixun cacëxa. ²⁹ Usaquian cacëx ratúquiani abax ca Moisés 'ura 'icë me, Madián, anu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca aín nëtë 'aímabi anu tsóquin xanu bitancëxun bëbu rabë oquin bëchiacëxa.

³⁰ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën 'apucama cacëxa:

—Cuarenta baritia Madián menu 'itancëx ca Sinái cacë aín bashi 'urama, anu uni 'icëma me, anu Moisés 'iacëxa. Anu 'ixun ca imaxu anuax tsi rëquirucë mëücüa ángel achúshi isacëxa. ³¹ Usai 'ia isi ratutia —uisa cara —quixun ñachaquin isnux a 'urama cuaniabi ca Nucën 'Ibu Diosan ësaquin Moisés cacëxa: ³² “Ëx cana min raracama aín Dios 'ain. Abraham, Isaac, Jacob acaman Dios cana 'ëx 'ain”. Ësai quia cuati racuëti bërëruquin ca Moisésnën istisama tancëxa. ³³ Usaía 'ia ca Nucën 'Ibu Diosan Moisés cacëxa: “Ëx ënu 'ain ca anumí nicë me ënëx upíra upí 'icën. Usa 'ain ca min taxaca ëchit. ³⁴ Egipto menuaxa 'ën unicama tëmëraia isanan cana atúxa unin bëtsi bëtsi ocëx nuibacati banaiaribi cuan. Cuaxun acama tëmëraiaibi iëmi cana uan. Iëminuxun cana mi pain Egiptonu xutin”.

³⁵ A aín aintsin titicaquin —¿uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mëñonuxun isnun mi cax? —quixun cacë, a Moisésbi ca Nucën Papa Diosan atun cushi 'ixuan aín aintsicama tëmëraiaibi iëminun xuacëxa. Usoquin ca imaxunuax abë banaquian Moisés canun aín ángel camiacëxa. ³⁶ Xucëxun ca Egiptonu cuanxun Moisésnën Israel unicama anua buáncëxa. Buánquin ca Egiptonuxun 'anan, parún-papa Xonsa anuxun 'anun, cuarenta baritian anu uni 'icëma menuxunribi Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.

³⁷ Usaquin caxun ca ësaquinribi Estebanën catëcëancëxa:

—Moisés ax ca an Israel unicama ësaquin cá a 'icën: “An 'ë 'imicësaribi oquin ca mitsun rëbúnqui achúshi, an ax quicë bana unicama ñuixunti uni Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën. 'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca 'icanti 'icën”. ³⁸ Moisés ax ca axa anu uni 'icëma menuax Israel unicama nëbëtsi 'ianan, aín bashi Sinái cacë a tanáinuax abë banacë ángelbë 'ianan nucën raracamabëribi 'ia 'iacëxa. 'Ianan ca a aín unicamax usai 'iti bana Nucën Papa Diosan 'ináncë, a 'iacëxa. A bana, Israel unicama nun 'unánuan cuëñëonun ca Nucën Papa Diosan Moisés usaquin cacëxa.

³⁹ Usa 'aínbi ca Moisés quicësabi oquin 'aisama tanquin nucën raracaman Egiptonu cuantëcënti sináncëxa. ⁴⁰ Sinánquin ca Moisésnën xucën, Aarón, a cacancëxa: “An nu Egipto menua bëcë Moisés cara uisaxa cananuna 'unaniman. Usa 'ain camina dios raíri min nu unioxunti 'ain, an nu rëcuënxunbianun”. ⁴¹ Usaquin caxun ca vaca tuá tanquin ñu unio-cancëxa. Uosotancëxun ñuina caniocë rëax ca atun mëcënanbi unioçë ñu a rabi cuëñcancëxa. ⁴² Usoia ca Nucën Papa Diosan atúnbia naínu 'icë ñu, 'ispa, 'uxë, bari acama rabinun quixun ëancëxa, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ësaquin cuëñëosabi oquian 'anun:

Israel unicama, anu uni 'icëma me anu cuarenta baritia 'iquin 'aracacë ñuina 'aquinbi camina 'ë rabricanma 'ain. ⁴³ Usai 'iquin camina anuxun Moloc cacë dios rabiti xuburatsu niquianan mitsúnbi unioçë 'ispa tanquin unioçë ñu ax isa Renfán cacë dios ainan 'icë quixun rabinuxun buáncën. Usa 'ain cana mitsu 'ë rabiquinmami usa ñuishi rabicë cupí mitsun nëtënu, Babilonia cacë ëma 'ucë, anumi tsónun xuti 'ain.

Usaquin cuëñëosabi oi ca 'iacëxa.

⁴⁴ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan ca abë banaquin Moisés anu uni 'icëma menuxun cacëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi oquin 'atancëxun ca Nucën Papa Diosan aín bana anu cuëñëo maxax pará, a anu nanxun nucën raracaman

bërúancëxa. ⁴⁵ A xubu ca nucën raracaman anu uni 'icëma menuax cuanquin capúnquin mëníoquin bibianquin, anu atux tsóti menu cuanquin abi buáncëxa. Nucën Papa Diosan 'amicëxun ca a menu bucucë unicama nucën raracaman Josuébëtan abámiacëxa. Abámitancëxëxa: Anuxun 'ë rabiitu xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësa a ain menu tsómainun ca a chupa xuburibi anu 'iacëxa. 'Ain ca a xubunuxun bari itsi bari itsi buínquin nucën raracaman Nucën Papa Dios rabiacëxa, David axa 'apu 'itámainun. ⁴⁶ David an ca nucën rara Jacobnëan ain rëbúnquicamabëtan rabia Nucën Papa Dios, ami sinánquin ax anu 'inun xubu chaira upí oquin 'axunti sináncëxa. ⁴⁷ Usoquin sinánxunbia 'ama 'ain ca ain bëchicë Salomón an cuni a xubu 'acëxa. ⁴⁸ 'Axuan 'ainbi ca Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'aish, unin 'acë xubunu tsotima. Èsai ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unían cuëño bana quia:

⁴⁹ Èsai ca Nucën 'Ibu Dios quia: 'Èx naínu 'icë 'Apuira 'aish cushiira 'ain ca menu 'icë ñucamaribi 'ënan 'icën. ¿Usa 'ëx 'ain caramina 'ëx anu tsónun uisa xubu 'ë 'axúnti 'ain? ¿'Èx anu tantiti cara uinuirá 'ic? ⁵⁰ ¿'Èn cushínbi carana ënë ñucama 'ama 'ain?

⁵¹ Usaquin caxun ca ësaquinribishi Estebanën cacëxa:

—Mitsux camina bana sinanima, nuituñuma 'aish pabíñumasa 'iá 'aish usabi 'ain, Nucën Papa Dios 'unáncëma unisaribi 'aish. Camabi nëtëan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan mitsu sinánmicë 'itsíanxibi camina an sinánmicë 'iisama tanin. Mitsun rara 'iásaribiti camina mitsux 'in. ⁵² An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca mitsun raracaman bëtsi bëtsi ocëxa. Bëtsi bëtsi onan ca axa, Nucën Papa Diosan Bëchicë Upíra ca uti 'icë quicë unicama aribi 'acëxa. A unicama quiásabi oía uá 'icëbi camina mitsun a bamamicasquin unían i curúsocënu matásnun 'inan. ⁵³ Mitsux camina nun cuati bana ángelnëan Moisés cá, a 'unanibi a bana quicësa bi oi 'icëma 'ain.

Esteban bama

⁵⁴ Usaquían cacëxun cuati ca 'apucama xuumati Estebanmi nishacëxa.

⁵⁵ Nishmainun ca naíu bësuquin ain Bëru Ñumshin Upitan cushiocë 'ixun Estebanën Nucën Papa Diosan cushi isanan asaribi 'aísha Jesús ain Papa mëquea nicë isacëxa. ⁵⁶ Isquin ca cacëxa:

—Ca is. Naí panárabëcëbëtan cana axa uni 'inux anuax uá Jesús, a Nucën Papa Dios mëquea nicë isin.

⁵⁷ Èsai quiabi cuaisama tani pamumëti, munuma cuëncëni, ami qui abáquianxun ca bicancëxa. ⁵⁸ Bibianquin ca Jerusalénua buánxun maxaxan 'acëxa. Ain cutun pain pëxun bënëá uni, Saulo cacë, an bërúanun quixun nantancëxun ca Esteban maxaxan 'acëxa. ⁵⁹ Maxaxan 'acëxun ca Estebanën Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:

—'Èn 'Ibu Jesús, mibë 'inun ca 'ë bit.

⁶⁰ Catancëx rantin purúnxun ca munuma banaquin Nucën 'Ibu Jesús catëcëancëxa:

—Atúxa ësari 'uchaiabi camina 'ënun rabanan uisabi otima 'ain.

Èsai quíshi ca bamacëxa.

1-2 Usa 'ain ca Saulonën Esteban bamacëbëtan —usoquin 'ati ca asábi 'icë —quixun sináncëxa.

Usoquian Esteban 'acáncë ca an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raírinën masá nuituti inquin Esteban bibianquin buánxun maíancëxa. Esteban usoquin rëtançëx atumi nishi tsuáquiruquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocancëxa. Usaira ocancëx ca tsuáqui Judea me 'imainun Samaria mecamanuribi cuanan bëtsi bëtsi ëmanu tsoti cuancëxa. Usai 'icëbëbi ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicamaishi Jerusalénu bërúacëxa. ³Usa 'ain ca Saulonën Jesucristomi catamëcë unicama cëñutisa tanquin xubucama oi atsínquin bëbu 'imainun xanuribi nírínbianquin sipuanuxun buáncëxa.

II. ËMA RAIRINU 'ICË UNICAMAN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUA (8.4-12.25)

Samaria menuxun Jesucristomi catamëti bana unin ñuia

⁴ Usa 'ain ca Jerusalénuaxa tsuáquicë unicama an me itsi, me itsinu cuanquin Cristo ñuiquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa. ⁵ Uocëbëtan ca Felipenëribi Samaria menu 'icë ëma achúshi anu cuanquin Cristo ñuiquin unicama bana ñuixuancëxa. ⁶ Ñuixuncëbë timëquin ca camabi unin —asérabi ca usa 'icë —quixun sinánquin aín bana cuacëxa. Cuanan ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aiaribi isacëxa. ⁷ Ñunshin 'atima cuëncëni anuax chiquicë uni isanan ca uni raíri aín xon nicëma 'imainun raíri aín niti bëtsicë acamaribi pëxcutia iscancëxa. ⁸ Usaía 'icëbë ca a ëmanu 'icë unicama chuáma tani cuëëinra cuëëancëxa.

⁹ A ëmanu ca ñubë 'ia uni achúshi, Simón cacë, ax 'iacëxa. Usa 'ixun ca a unin —'ëx cana bëtsi unicamasamaira 'ai —quixun Samaríanu 'icë unicama paráncëxa. ¹⁰ Usoquian paráncëx ca camabi uni tuáratsubëbi —ënë unix ca Nucën Papa Diosan cushiñu 'icë —qui ax ami sináncëxa.

¹¹ Usoquian 'itsa baritian an paráncë 'ixun ca camabi unin aín bana cuacëxa. ¹² Usa 'aínbi ca Felipenën —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icë —quixun ñuixuncëxun cuati —a banax ca asérabi 'icë —quixun sinani 'itsa uni 'imainun 'itsa xanuribi nashimicë 'iacëxa. ¹³ Usaía 'icëbë ca Simónribi a bana cuaxun, asérabi ca ax 'icë quixun sinani nashimicë 'aish Felipebë niacëxa. Abë nitsi ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ratuti sináncasmacëxa.

¹⁴ Usa 'ain ca Samaríanu 'icë unínribi ca Nucën Papa Diosan bana cuaxa quixun ñuicania Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Pedrocëñun Juan anua cuantánun xuacëxa. ¹⁵⁻¹⁶ Xucancëx cuanxuan a rabëtan iscëxbi ca anu 'icë unicama Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti 'unpaxan nashimicë 'aishbi Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñuma pain 'iacëxa. Usa 'icë ca atúxribia aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun quixun Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. ¹⁷ Ñucáxunquian Pedrobëtan Juanën aín mëcënan ramëcëx ca atux Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icancëxa.

¹⁸ Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman aín mëcënan ramëcëxëshi ca uni Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'icë quixun isquin curíqui 'inántisa tanquin Simonan Pedrocëñun Juan cacëxa: ¹⁹ —'Ën mëcënan ramëcëx uni aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun camina Nucën Papa Diosan cushi 'ëribi 'inánti 'ai —quixun.

²⁰ Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan cushi ax ca cupíoquin bitima 'icën. Min usoquin sináncë cupí camina min curíquibëbi cëñúti 'ain. ²¹ Nucën Papa Diosan iscëx ca min nuitu upíma 'icën. Usa 'ain camina min añu ñubi nubëtan ësoquin 'atima 'ain. ²²⁻²³ 'Ën iscëx camina mix 'atimaira nuituñu 'ain. Usaquin sinani camina 'ën iscëx nuituñuma 'aish sinanatimoi 'icësa 'ain. Usa 'aishbi camina sinanaquin usaquin sinánti ënquin min nuitu mëúmi 'atimaquin sináncë a cara mi tërënxunti 'icë mi tanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

²⁴ Cacëxun ca Simonan Pedro cacëxa:

—Min 'ë cacë bana usai 'ëx 'iaxma 'inun camina mitsun Nucën 'Ibu Dios 'ë ñucáxunti 'ain.

²⁵ Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën usai ca Jesús 'iaxa quixun caquin an cacë banacama 'itsa uni ñuixuancëxa. Usofancëxun, Samaria menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën 'Ibu Diosnan 'iti 'icë — quixun ñuixuntancëx ca Jerusalénu cuantëcëancëxa.

Etiópía nëtënu 'icë uni Felipënën bana ñuixuan

²⁶ Usaía 'ian ca Nucën 'Ibu Diosan cucëxun ángelnën Felipe cacëxa:

—Jerusalénuax anun Gaza cacë ëmanu cuanti bai anu camina cuanti 'ain.

Usoquin ángelnën anu cuantánun quixun cacë bai ax ca anun anu uni 'icëma menu cuanti bai 'iacëxa. ²⁷ Ángelnën cacësabi oi ca Felipe cuancëxa. Cuaníbi ca bainuax Etiópía menu 'icë uni achúshibë mëránancëxa. A unix ca Etiópía menu 'icë 'apu, Candaces cacë xanu, a ñu 'axuanan aín ñucamaribi bërúanxuncë 'iacëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios rabi Jerusalénu cuancë a uni 'iacëxa. ²⁸ Usa 'ixun ca Jerusalénuax aín carro, caballonën buáncë, anun aín nëtënu cuantëcëni tsóxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni Isaíasnën cuëñëo bana isacëxa. ²⁹ Isia mëraia ca Felipe Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan cacëxa:

—A carronu ca cuantan.

³⁰ Quia cuatíshi ca amiquí abáquiáni cuancëxa. Cuanquin iscëxuan Isaíasnën cuëñëo bana 'aia cuaquin ca cacëxa:

—¿A mi iscë bana a caramina uisai cara quia quixun cuatin?

³¹ Cacëxun ca cacëxa:

—Cana cuatiman. ¿Uni itsin 'ë 'aquincëxunma carana uisaxun 'unánti 'ain?

Ësoquin caquin ca Felipe abë tsotía 'irunun quixun cacëxa.

³² Usaquian cacëx 'iruax abë tsóxun Felipënën iscëx ca a unían 'acë banax ësai quicë 'iacëxa:

Unían 'anuxun buáncëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca unin 'anuxun buáncëx ax banacëma 'icën. Aín rani unin tëacëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca ax banacëma 'icën. ³³ Ax upí sinánñu 'icëbia tëmëramicancëbëbi ca uinu 'icë uníxbi anun rabanan nëëti banacëma 'icën. Axa ënë menu utancëx bama 'ain ca a unin ñuiti aín rëbúnqui 'aíma 'icën.

³⁴ Èsai quicë quiricanua istancëxun ca Etiópiánu 'icë unin Felipe cacëxa:

—Cana mi ñucatin, ¿ui ñui cara Isaías ësai quiacëx? ¿Axbi ñuiacati cara quiacëx? ¿Uni itsi ñui cara quiacëx?

³⁵ Cacëxun ca Felipënën quiricanua iscë bana a ñuixunquin, —Jesús ñui ca quia —quixun canan —carnero 'icësaribiti ca Jesús unin 'atimocëxbi banama 'icë —quixun canan —Jesúsni catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí oquin ñuixuancëxa. ³⁶ Ñuixunbiancëxun ca baca cuëbí 'urama cuanquin, a unin Felipe cacëxa:

—Ënu ca baca 'icën. ¿Anuxun caramina 'ë nashimitima 'ain?

³⁷ Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Asérabi Jesucristo min nuitunënbi sinanimi ami catamëtia cana mi 'ati 'ain.

Quixuan cacëxun ca a unin Felipe cacëxa:

—Jesucristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun cana 'unanin.

³⁸ Usaquin caxun, aín carro nitsinamitancëx ca a rabëtaxbi 'ibúquiiani bacanu cuancëxa. Cuanx bacanu nixun ca Felipenën Etiopíanu 'icë uni nashimiacëxa. ³⁹ A nashimitancëx caman 'iruaiaishia Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Uptan buáncëx nëtëtia ca a unin Felipe istécëanma 'icën. Istécënimabi cuëñquiiani ca aín menu cuancëxa. ⁴⁰ Usobiania cuancë ca unin Azote cacë ëmanua Felipe mëraccëxa. Anuax cuanxun, ëma itsi ëma itsinu cuanquin — Jesucristomí catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama ñuixunbianx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa.

9

Sinanatia Saulo Jesúsmi catamëa (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Usa 'ain ca Saulo, axa Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëcë unicama cëñucatsi quiax, atumi xuatemati nishacëxa. Nishquin ca sacerdotenën cushicaman 'apu anu cuanxun cacëxa: ² —Damasco ëmanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun xanucamaribi bixun nëaxun, Jerusalënu bënun camina quirica 'axun 'ë 'inánti 'ain. 'Ináncëxun cana Damasconu cuanxun anua judíos unicama timëti xubucamanu cuanquin atu bariti 'ain.

³ Usaquin cacëxuan quirica 'ináncëxun bibiani bain cuanxa, Damasco ëmanu bëbai cuaniabi ca naínuxun nëbëtsioraquin pëcaquin bëtënancëxa.

⁴ Usoquian pëcacëx menu nipacëquin ca ësaía quia cuacëxa:

—Saulo, Saulo, ¿uisati caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?

⁵ Ësai quia ca cacëxa:

—¿Uí caramina 'ain, Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain.

Cacëxun ca cacëxa:

—Ëx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in.

⁶ Usoquian cacëxun cuati ratúirai racuëti bërëruquin ca Saulonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën 'ati caina cuëënin?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Niruquiiani ca Damasco ëmanu cuantan. Anuxun ca unin añu caramina 'ati 'ain quixun mi cati 'icën.

⁷ Usaí quia cuaquinbi a ñubi isíma ca Saulobë cuancë unicamax ratúiracëxa.

⁸ Ratúmainun menuax nirui bépëquiquinbi ca Saulonën iscasmacëxa. Is-casmatia ca abëa cuancë unicaman mëinbianquin Damasconu buáncëxa. ⁹ Buáncëxunbi ca rabë 'imainun achúshi nëtë bëxuñu 'ixun pima 'ianan xëama 'icën.

¹⁰ Usaía 'imainun ca Jesucristomí catamëcë uni achúshi, Ananías cacë, ax Damasconu 'iacëxa. Anu 'ixun ca namáquin cuacësa oquin ësaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun cuacëxa:

—Ananías.

Cacëxuinshi ca Ananíasnën cacëxa:

—Ënu cana 'ain.

¹¹ Cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Niruquiani camina bai, Tëntúñuma caquin anēcē, anu cuanti 'ain. Cuanxun camina Judasnēn xubunu cuanquin anu 'icē uni ñucáti 'ain, Taronu 'icē uni Saulo cacē ax cara ēnu 'icē quixun. Anuax ca Saulo Nucēn Papa Diosbē banaia. ¹² Banaquin ca namáquin iscēsoquin, uni achúshi, Ananías cacē, aín xubunu atsínquin a bēpēxcunun quixun aín mēcēnan ramēcēxun isaxa.

¹³ Usaquian cacēxun cuaquin ca Ananíasnēn cacēxa:

—Itsaira unin ca 'ē caxa, a unin ca 'aisama ñu 'aquin, axa Jerusalénuax mimi catamēcē unicama bētsi bētsi oia quixun. ¹⁴ Usa 'ixun ca axa minan 'aish mibē banacē unicama sipuanuxun buánun isa quirica 'axunun quixun sacerdotenēn cushicama caxa.

¹⁵ Cacēxunbi ca Nucēn 'Ibu Jesusan Ananías cacēxa:

—Racuēaxma ca cuantan. 'Ēn caíscē 'ixun ca a unin judíos unicamaishima, bētsi mecananu 'icē unicamaribi aín 'apucamacēñunbi ñuixunquin 'ē ñuiquin bana ñuixunti 'icēn. ¹⁶ Usoquin 'ē ñuiquin bana ñuixunquin ca 'unánti 'icēn, uisairai cara 'ēnan cupí tēmēraia quixun.

¹⁷ Usaquian Jesusan cacēx ca Ananías anua Saulo 'icē xubunu cuancēxa. Cuanx atsínxun ca aín mēcēnan ramēquin Saulo cacēxa:

—Ēn xucēn Saulo, axa anúnmi ucē bainuax mibē banaēxancē, Nucēn 'Ibu Jesús, an ca minu unun 'ē xuaxa, amiribishi istēcēananmi aín Bēru Ñumshin Upíñu 'inun.

¹⁸ Ēsaquian Ananíasnēn cacēbēshia aín bērunuax ñu xacá tñbu rēucucēbētainshi ca Saulonēn isacēxa. Usai 'i nirutancēx ca Saulo nashimicē 'iacēxa. ¹⁹ Nashimicē 'ixun pitancēx amiribishi cushitēcēni ca axa Jesucristomi catamēcē unicomabē Damasconu pain 'iacēxa.

Saulonēan Damasconuxun bana ñuia

²⁰ Anu 'ixun ca anua judíos unicama timēti xubucamanuxun, Jesús ax ca asérabi Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'icē quixun unicama ñuixuancēxa.

²¹ Usoquian Saulonēn bana ñuixunia cuati ca unicama ratuti a ñui quiacēxa:

—Ēnē unix ca an Jerusalénuaxun ami catamēquin a iēminun Jesús ñucácē unicama tēmēramicē, a 'icēn. Ax ca sacerdotenēn cushicamanu buánuxun ēnu 'icē unicamaribi bitsi uaxa. ¿Usa cat?

²² Quicancēbētanbi ca Saulonēn aín bana cushiira 'ixun Damasconu 'icē unicama sināncasmamiquin —Jesús ax ca asérabi Cristo, axa ēnē menu uti judíos unicaman caíncē a 'icē —quixun bana ñuixuancēxa.

Judíos unicama ami 'ēsēnancēx Saulo cuan

²³ Usoquin atu bana ñuixunía 'itsa nētē anu 'icēbē ca judíos unicama Saulo 'acatsi quiax 'ēsēnancēxa. ²⁴ A 'acatsi quiáxa 'ēsēnancia ñuia ca Saulonēn cuacēxa. Usa 'ain ca chíquitia 'anuxun nētēnbi 'anan imēbi Damasconēn cēnē xēcūēcamanuxun bēaraqin caíancēxa. ²⁵ Caíncania 'unánquin ca axa Jesucristomi catamēcē unicomam Saulo, caquí chanu 'aruxun, cēnē manámia 'icē xēcūēn, imē nanpácancēxa. Nanpácēx ca 'ibúquiani Saulo Jerusalénu cuancēxa.

Saulo Jerusalénu 'iá

²⁶ Cuanx bēbaxa atubē 'iisa tancēxbi ca axa Jesucristomi catamēcē unicomam Saulo isa Jesucristomi catamēcēma 'icē quixun sinani ami racuēacēxa.

²⁷ Usa 'aínbi ca Bernabénēn Saulo Jesusan aín bana ñuixunun caíscē unicomam buancēxa. Buánxun ca Saulo ismiquin ñuixunquin atu cacēxa:

—Saulonën ca bainua Nucën 'Ibu Jesús isaxa. Iscëx ca abë banaxa. Usaía banan ca ami catamëti aín uni 'ixun Damasconu 'icë unicama, Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun ñuixuanxa.

²⁸ Usoquian Bernabénën cacëxun ca atubëa 'inun Saulo biacëxa. Bicëxun ca Jerusalénuxun Saulonën atubë niquin Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuacëxa. ²⁹ Ñuixunquin ca axa griego banan banacë judíos unicamabëribi bananan cuëbicananquin racuëquinma —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë — quixun cacëxa. Usoquian cacëxun ca a 'acatsi quixun sináncancëxa. ³⁰ Usai quicania 'unánxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Saulo Cesárea émanu buánxun, Tarso émanua cuantánun xuacëxa.

³¹ Usa 'ain ca Judea menu 'imainun Galilea menu 'imainun Samaria menuribi, axa Jesucristomi catamëcë unicama uínbi ubíocëma 'aish chuámarua bucüacëxa, usai 'i ca Jesucristomi catamëti 'itsarui cushiacëxa. Usaía 'icëbë ca raíri uniribi abë timëti Nucën 'Ibu Diosan bana upí oquin cuati, aín Bëru Ñumshin Upitan 'aquincëx 'itsarui Jesúsmi sináncëxa.

Eneas pëxcúa

³² Usaía 'imainun ca Pedro bëtsi bëtsi émanu cuani Lida émanuribi axa Jesucristomi catamëcë unicama isi cuancëxa. ³³ A émanuxun ca uni achúshi, Eneas cacë, ñuá 'aish nirucuaínquinbi tancëma 'aísha ocho baritia aín anu 'uxtinubi racacë, a mëracëxa. ³⁴ Mëraquin ca Pedronën cacëxa:

—Eneas, Jesucristonën ca mi pëxcuia. Ca nirut, niruxun ca min anu 'uxti mëníot.

Cacëxëshi ca niruacëxa. ³⁵ Usai 'iáxa Eneas nitsia isi ca Lida éma 'imainun Saroná menu 'icë unicama, usama 'aishbi sinanati Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëacëxa.

Dorcax cacë xanu baísquia

³⁶ Jesucristomi sináncamainun ca Jope cacë émanu 'icë xanu achúshi Tabita, aín anë itsi Dorcas, anribia Nucën Papa Diosan bana cuacë, ax 'iacëxa. A xanun ca ñu upíshi 'aquin usabi ocë 'ixun ñuñuma unicama ñu 'ináncëxa. ³⁷ Usa 'ain ca Tabita ax 'insíanx bamacëxa. Bamacë nashimitancëxun ca xubu cata itsi manámi buánxun anu racáncancëxa. ³⁸ Jopenuaxa Tabita bamacëbëtan ca anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unícamán, Pedro ca Lidánu 'icë quixuan ñuicania cuacëxa. Usa 'ain ca Lida éma axa Jope 'urama 'ain bënëtishia unúan Pedro catánun rabë uni xuacëxa.

³⁹ Xucëx cuanxuan cacëxëshi ca Pedro uni rabë abëbi Jopenu cuancëxa. Cuanx bëbaxa anu Dorcas racáncënu buáncancëx atsinia ca xanu casunamëcëcamán nëbëtsioracëxa. Nëbëtsiorati inquin ca ñutisama pan 'ixúan Dorcasnën 'acë cutúncëñun chupacama Pedro ismiacëxa. ⁴⁰ Ismicëxun anu 'icë xanucama éman chiquínun catancëx ca Pedro rantin purúanx tsóbuax Nucën Papa Diosbë banacëxa. Banatancëxun, anua racacë au bësiquin isquin ca cacëxa:

—Tabita, ca nirut.

Cacëxëshi bëpëquiquin Pedro isi nirui ca tsóracëacëxa. ⁴¹ Usariashi ca Pedronën mëñquin biruacëxa. Birutancëxun ca axa Jesucristomi catamëcë unícamacëñunbi casunamëcë xanucamaribi cuënxun axa baísquicë xanu atu ismiacëxa. ⁴² Usoquin 'acëa cuaoia ca camabi unín Jope émanuxun cuacëxa. Cuati ca 'itsa uni Nucën 'Ibu Jesúsmi sinani ami catamëacëxa. ⁴³ Usotancëx ca Pedro 'itsa nëtën Jopenu, an ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón cacë, aín xubunu 'iacëxa.

10

Cornelio isia Pedro cuan

¹ Cesárea ěmanu ca uni achúshi, Cornelio cacē, 'iacēxa. A unix ca cien suntárucama, Itálica cacē, aín cushi 'iacēxa. ² A unix ca aín xubunua 'icē aín aínsi 'ibucamabētan Nucēn Papa Dios aín bana cuaquin rabcē 'iacēxa. Usai 'ianan ca ñuñuma judíos unicama 'itsa oquin curíqui 'ináncēxa. 'Inánan ca camabi nētēn Nucēn Papa Diosbē banacēxa. ³ Usa 'ixun ca bētsi nētēn bari cuabutia, a las tres 'ain, namáquin iscēsoquin ángel achúshi Nucēn Papa Diosan xucēx anu aia upí oquin isacēxa. Iscēx anua 'icēnu atsínquin ca —Cornelio —caquin cuēancēxa. ⁴ Cuēncēxun ami bēsuquin isíbi racuētan bamaquin ca cacēxa:

—¿Añu cat?

Cacēxun ca ángelnēn cacēxa:

—Abē banaquinmi ñuñuma uni ñu 'ináncēcama ca Nucēn Papa Diosan asábi isaxa. ⁵ Usa 'ain camina mín unicama Jope ěmanu xuti 'ain, anu 'icē uni achúshi Simón 'icēbia Pedro caquinribi anēcē, a ěnu bēnun. ⁶ Simón Pedro ax ca an ñuina xacá mēnóti 'unáncē uni, Simón caquin anēcēribi bētsi uni, axa parúmpapa cuēbí tsócē, aín xubunu 'icēn.

⁷ Ěsoquin catancēx ángel cuan ca Cornelionēn, an ñu mēēxuncē uni rabēcēñun ax 'icēsaribitia ax Nucēn Papa Diosmi sináncē suntáru achúshi aribi cuēancēxa. ⁸ Cuēncēxun ca ángelnēan a cacēcama ñuixuntancēxun Jopenu cuantánun xuacēxa.

⁹ Xucēx pēcaraquiani bain cuani Jope 'uramaquianmainun ca bari xamárucēbē Nucēn Papa Diosbē banaí Pedro tapitinēn xubu mascuan cata itsi masapan oquin 'acē anu 'iruacēxa. ¹⁰ Anu 'iruxun ca pitia 'aruxuncamainun panánxun piisa tanquin Pedronēn namáquin iscēsoquin isacēxa. ¹¹ Iscēxa naí panarabēcēbē ca anuax chupa chaira, amácasa 'itánun aín rēbucamanu rabē 'imainun rabē oquin tēcērēcacē 'aish meu ubúacēxa. ¹² A chupanu ca bētsi bētsi ñuina taēn nicē, 'imainun axa men nircē ñuina 'imainun pēchiu ñuina acama 'iacēxa. A ñuinacamax ca piti 'icēbia judíos unicaman pitima isa quixun cacē 'iacēxa. ¹³ A ñucama ubutia isquinshi ca Pedronēn ěsai quia cuacēxa:

—Pedro, niruxun ca rēxun pit.

¹⁴ Cacēxun cuaquin ca Pedronēn cacēxa:

—'Ěn 'Ibu, cana 'aiman, pitima ñu cana 'ěn uisa 'ixunbi picēma 'ain.

¹⁵ Ěsoquin caquinbi ca ěsaia quia cuatēcēancēxa:

—Nucēn Papa Diosan upí 'inun mēnóccē ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain.

¹⁶ Usaía rabē 'imainun achúshiti quia Pedronēn cuacēbē ca a chupabē ñucamaribi naínu cuantēcēancēxa. ¹⁷ Usaía 'icēbē ca Pedro uisa cupí cara isa namáquin iscēsoquin ñu isaxa quiax sináncasmacēxa. Usaía Pedro 'imainun ca Cornelionēn xucē unicamax uinu cara Simonan xubu 'icē quixun ñucábianx aín xēcuēnu bēbacēxa. ¹⁸ Bēbaxun ca munuma banaquin, uni achúshi, Simón 'icēbia Pedro caquinribi anēcē, ax cara ěnu 'icē quixun ñucácēxa. ¹⁹ A baricamainuan namáccēsoquin iscē ñucama a sinan sinaniabi ca Pedro Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Uipitan cacēxa:

—Rabē 'imainun achúshi unūn ca mi baria. ²⁰ Usa 'ain ca 'ibútancēx mēnócaquiani atubē cuantan. 'Ěn cana atu xuan. Usa 'ain camina, judíos unima 'ain cana abē cuantima 'ai quima atubē cuanti 'ain.

²¹ Cacëx 'ibúquin ca Cornelionëan xucë unicama Pedronën cacëxa:

—'Ëx cana ami baricë a 'ain. ¿Añuai caina uan?

²² Cacëxun ca a unicaman Pedro cacëxa:

—Cornelio cacë suntárnunën cushi, ax upí uni 'ianan an Nucën Papa Diosan bana cuacë 'icëa upí uni 'icë judíos unicaman 'unáncë, a ca Nucën Papa Diosan xucë ángelnën caxa, min bana cuanuxuan aín xubunumi cuanun mí caminun quixun.

²³ Èsaquian cacëxun atsínmicëx ca a unicamax Pedrobë a xubunu 'iacëxa. 'Inëti pëcaracëbë ca Pedro mëníocaquiani, axa a buani ucë unicama a 'imainun Jopenuaxa Jesúsni sináncë uni raíricamabëribi Cesárea ëmanu cuancëxa.

²⁴ Coonx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbamainun ca Cornelionën aín aintsí 'ibucamacëñun an 'unáncë unicamaribi aín xubunu cuanun quixun camiacëxa. Camicëxa tímëan ca acamabëtan Pedro caíancëxa. ²⁵ Caíncëx bëbax aín xubunu atsinia ëman chiquíquin bitsi, a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Cornelionën Pedro rabiácëxa. ²⁶ Rabicëxunbi ca Pedronën Cornelio biruquin, —ca nirut, 'ëxribi cana misaribi unishi 'ai —quixun cacëxa.

²⁷ Èsoquin catancëx Cornelio bë banaquianx atsínquinbi ca Pedronën 'itsa uni tímecë isacëxa. ²⁸ Isquin ca atu cacëxa:

—Mítsun camina 'unanin, ax quicësabi oía judíos unicama 'iti bana ca quia, judíos uníxa judíosma unibë tímëanan aín xubunu atsínti ca 'aisama 'icë quiax. 'Ënribi a bana 'unáncë 'icëbi ca Nucën Papa Diosan uinu 'icë unibi, 'aisama ca quixun ñuixunma 'anun 'ë 'unánmiaxa. ²⁹ Usa 'ain cana min 'ë camicëx, judío uni 'aish, cana cuanima quixun sinanima bënëtishi uan. Usa cupí cana uisoti caramina 'ë camia quixun 'unántisa tanin.

³⁰ Cacëxun ca Pedro Cornelionën cacëxa:

—Rabë 'imainun rabë nëtë ca 'ëx anun ësañuribi baria cuabúcëbë, 'ëx 'icësabi ñubi piaxma 'ën xubunuax Nucën Papa Diosbë banaëxancë 'icën. Banaquin iscëx ca uni achúshi aín chupa chaba chabaquicë 'aish 'ën bëmánanu niracëxanxa. ³¹ Niracëquin ca 'ë caëxanxa: Cornelio, mixmi abë banacëcama ca Nucën Papa Diosan cuaxa. Cuanan ca minmi ñuñuma uni ñu 'ináncë acamaribi 'unanx cuëenquin manuima. ³² Usa 'ain camina Simón 'icëbi Pedro caquin anëcë a bëtánun min uni Jopenu xuti 'ain. Ax ca ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón cacëribi, parún papa cuëbía tsócë, aín xubunu 'icën. Ax ca uax mibë banati 'icën. ³³ Cacëxun cana bënënquinshia mi bënëun quixun uni xuëxan. Xucëxuan cacëx camina upí oquin sinánbëtsini atubë ënu uan. Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Diosan nu ismainun ënu bërí 'ain, an mi sinámicëxunmi nu ñuixuncëxun cuanux.

Cornelionën xubunuxun Pedronën bana ñuixuan

³⁴ Èsoquian cacëxun ca Pedronën Cornelio cacëxa:

—'Ën cana bërí aséribi 'unanin, Nucën Papa Diosan ca judíosma unibu judíos unisaribi isquin camabi uni sënënen isia. ³⁵ Usa 'ixun ca an aín bana cuaquin ñu upishi 'acë unicama camabi menu ainan 'imia. ³⁶ Nucën Papa Diosan ca Israel unicama aín bana ñuixunquian Jesucristo ax ca camabi unin 'ibu 'ixun an nu chuámarua 'imiti a 'icë quixun ñuixun aín unicama xuaxa. ³⁷ Mitsun camina upí oquin 'unanin, Juanën pain ca Jesucristo ñuixun Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni nashimiacëxa. Usoquian Juanën 'a ñucama a 'unánan camina Galilea menuax cara uisai 'iacëxa quixun 'unanin. ³⁸ Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca Jesús Nazaretnu 'icë a aín Bëru Ñunshin Upí abë 'inun 'inánquin aín cushiribi 'ináncëxa. 'Ináncëxun

ca ñu upíshi 'anan ñunshin 'atimañu unicamaribi pëxcüacëxa, Nucën Papa Dios abë 'ain. ³⁹ Jesusan Judea menu 'icë ëma chucúmaracamanuxun 'anan Jerusalénuxunribi 'acë ñucama a cananuna nun isacën. Usoquian ñu 'acëbi ca i curúsocënu matásquin unin 'acëxa. ⁴⁰ 'Acëbi ca Nucën Papa Diosan rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbëtanshi baísquimiacëxa. Usaía 'ia isnun ca nu mëníoXuancëxa. ⁴¹ Jesús baísquicëbi ca camabi unínra isama 'icën. Nun cuni cananuna Nucën Papa Diosan, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixunun bëráma caísa 'ixun, baísquicë isanan abëtan pianan xëacën. ⁴² Usa 'icë ca aín bana unicama ñuixunun xuquin nu ësaquin cacëxa: Nucën Papa Diosan 'imicëxun cana 'ën, uni bamacëmacama 'imainun bamacë unicamaribi, uisaira cara ënë menuax 'iáxa quixun 'unánquin, Nucën Papa Diosbë cara 'iti 'icë, cara 'itima 'icë quixun cati 'ain. Usaquin camina unicama ñuixunxi 'ai quixun ca Jesusan nu cacëxa. ⁴³ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca Jesús ñui ësaí quiacëxa, camabi uni axa aín bana cuati ami catamëcë, a ca aín 'uchacama Jesusan tërënxunia quixun.

Abë 'inúan judíosma unicama Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí 'inan

⁴⁴ Usoquian Pedronën atu bana ñuixunmainun ca axa aín bana cuati Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanu aín Bëru Ñunshin Upí uacëxa. ⁴⁵⁻⁴⁶ Usa 'ain ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun unin cuacëma banan banaquin Nucën Papa Dios rabancancëxa. Nucën Papa Dios rabancia cuati ca Pedrobëa ucë Jesúsmi sináncë unicama ax judíosma unicamaxribia Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icë isi ratuti sináncasmacëxa. ⁴⁷ Usaria ca Pedronën cacëxa:

—Nux 'icësaribitia Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icë cananuna ënë unicama, 'unpaxan nashimitima ca quixun catima 'ain.

⁴⁸ Esoquin catancëxun ca Pedronën a unicama Jesucristomi catamëcë 'aísha nashimicë 'inun cacëxa. Nashimicë 'ixun ca Pedro a unicaman atubë pan isa 'inun quixun cacëxa.

11

Judíosma unicamaxribi Jesucristomi catamëtia Jerusalénuxun 'unánca

¹ Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicamabëtan Judea menuxun axa Jesucristomi catamëcë unicamanribi, judíos unishima judíosma unicamaxribi ca Nucën Papa Diosan bana cuati Jesúsmi catamëtia quixun ñuicania cuacëxa. ² A ñucama cuacamainun ca Pedro Jerusalénu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbacë ca axa Jesúsmi catamëcë judíos unicama an, judíosma uni Jesucristomi catamëcë ca nux 'icësaribiti 'unántiocë 'iti 'icë quixun sinánquin ami nishtisa tanquin Pedro ñu cacëxa. ³ Ñuiquin ca cacëxa:

—¿Uisa 'ixun caramina aín xubunu atsíanan judíosma unicamabëtan pian?

⁴ Cacëxunbi ca uisai cara ñu 'iáxa upí oquin ñuixunquin atu ësoquin cacëxa: ⁵—Jope ëmanuax Nucën Papa Diosbë banaquinbi cana namáquin iscësa oquin naí panárabëcëbëa unuax chupa cha amácasa 'itánun aín rëbucamanu rabë 'imainun rabë oquin təcërcacë 'aish 'ë 'urama ubutia isan. ⁶ Usaria ñachaquin iscëxbi ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë 'imainun axa 'acancancë ñuina 'imainun men nírícë ñuina 'imainun pëchiu ñuina acamaribi anu 'iáxa. ⁷ Anu 'icë isquinbi cana ësaía quia cuan: Pedro, niruxun ca rëxun pit. ⁸ Cacëxun cana can: 'Ën 'Ibu, cana 'aiman. Pitima ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain. ⁹ Cacëxun ca naínuxun 'ë caxa: Nucën Papa Diosan upí 'imicë ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain. ¹⁰ Usaía rabë 'imainun achúshiti quia cuacëbë

ca a chupabëbi ñucama ax naínu cuantëcëanxa. ¹¹ Cuancëbëbi ca 'èx anu 'icë xubunu rabë 'imainun achúshi uni bëbáxa, Cesárea ëmanuxuan 'è barinun xucancëx. ¹² Acamaxa bëbainun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan, judíos unima ca quixun sinanima a unicamabë cuanun quixun 'è caxa. Usa 'ain cana atubë cuan, 'imainun ca axribi Jesucristomi catamëcë 'aish mëcën achúshi 'imainun achúshi uni ënëxribi 'ëbë cuanxa. Cuanx cananuna an 'è camicë unin xubunu atsían. ¹³ Atsinia ca ësaquin nu caxa: 'Èn xubunu nicë cana ángel isan. Iscëxun ca 'è caxa: Jope ëmanu camina uni xuti 'ain. Xucëx cuanxun ca uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, a ënu bëti 'icën. ¹⁴ Bëcëx uxun ca uisai caramina min xubunu 'icë camabëbi Nucën Papa Diosan 'aish abë 'inux iéti 'ai quixun mi cati 'icën. ¹⁵ Èsaquin ca ángelnën 'è caxa quixun an 'è camicë unin 'è cacëxun cana 'ën Jesucristo ñuixun anu 'icë unicama bana ñuixuan. Atu bana ñuixuncëbëbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí nunua ucësaribiti atunu uaxa. ¹⁶ Usai 'icëbëtan cana Nucën 'Ibu Jesús axa ësai quiá sinan: Juanën ca uni 'unpaxan nashimiäxa. Usa 'ainbi camina axa mitsubë 'inux ucëbë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'iti 'ain. ¹⁷ Usa 'aian nu 'acësaribi oquin Jesucristomia catamëtia, atu aín Bëru Ñunshin Upí 'inania cana 'ën 'inánxunma 'anun quixun Nucën Papa Dios catima 'ain.

¹⁸ Èsaquin Pedronën ñuia cuati ca a ñu catëcënima Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—Bëri cananuna 'unanin, judíos unishima, judíosma unicamaribi ca Nucën Papa Diosan 'atimaquin sináncë 'aishbi Jesucristomi catamëtia xëñibua 'ainbi ainan 'inun sinanamia —quixun.

Antioquía ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama

¹⁹ Esteban pain rëtanëcëxun ca Jesucristomi catamëcë unicama axa atumi nishcë unicaman bëtsi bëtsi ocëxa. Usocëx ca tsuáqui raírinëxa Fenicia menu cuantamainun raírinëxribia nasí cha, Chipre cacë, anu cuantamainun raírinëxribi Antioquía ëmanu cuancëxa. Cuanxun ca bëtsi unibuma judíos unibuishi, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icë quixun bana ñuixuancëxa. ²⁰ Ñuixunmainun ca Chipre 'imainun Cirene menuaxa Jesucristomi catamëcë uni raíri anribishi Antioquía ëmanu cuanx bëbaxun, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icë quixun, judíosma uniribi bana ñuixuancëxa. ²¹ Nucën 'Ibu Diosan cushiocëxuan a unicaman aín bana ñuixuncëxun cuati ca 'itsa uni atúan bëräma ñu 'aisama 'acëcama ënquin sinanati, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.

²² Usaía 'icëa ñuia ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Bernabé Antioquíanu cuantánun quixun xuacëxa. ²³ Xucëx cuanx bëbaquin, Nucën Papa Diosanbia atu judíos uni 'icëmabi chuámarua 'aísha upí nuituñu 'inun ainan 'imicë isi ca Bernabé cuëëancëxa. Cuëënquin ca 'esëquin cacëxa:

—Mítsúnmi bëräma 'acë ñu 'atëcënima camina Nucën 'Ibu Jesús ami ëníma catamëti 'ain.

²⁴ Ax upí nuituñu 'ianan Jesucristomi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ixuan Bernabënën usaquin cacëxun cuati ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.

²⁵ 'Itsaira axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ain ca Tarso ëmanu, Saulo bari Bernabé cuancëxa. Cuanxun mëraxun ca Antioquíanu bëacëxa. ²⁶ Bëax achúshi baritian anu 'iquin ca Saulobëtan Bernabënën axa Jesucristomi

catamēcë unicamabë timëquin atu 'unánmiacëxa. Usa 'ain ca Antioquíanuxun pain uni raírinën axa Jesucristomi catamēcë unicama Cristonën uni caquin anëacëxa.

²⁷ Saulobëa Bernabé Antioquíanu 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun unicama ñuixuncë uni raírinëx Jerusalénuax Antioquíanu uacëxa. ²⁸ Acama achúshinëx ca Agabo caquin anëcë 'iacëxa. An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan 'unánmicë 'aish niruquin anu 'icë unicama cacëxa, camabi menu 'icë unix ca pitiñuma 'iti 'icë quixun. Axa usai quicësabi oi ca Claudio cacë uníxa 'apu 'ain 'iacëxa. ²⁹ Usai 'icëbëa Judeanu 'icë axa Jesucristomi catamēcë unicamax atun piti ñuñuma 'icë ñuicania cuaxun ca Antioquíanu 'icë unicaman curíqui atu buánmiti sináncëxa, axa 'itsa curíquiñucaman uiti cara nainsa tania 'ati nanmainun uicamax cara 'itsamashi curíquiñu 'icë acamanribi uiti cara nainsa tania 'ati nantancëxun. ³⁰ Sinánxun achúshi achúshinën 'itsaira curíquiñu an 'itsa nanmainun 'itsamashi curíquiñu anribi 'itsamashi nantancëxun a curíquicama Saulocëñun Bernabé 'inánquin cacáncëxa:

—Ënë curíquicama camina Judeanuxan an Jesucristomi catamēcë unicama bana ñuixuncë unicama a 'inánti 'ai —quixun.

12

Jacobo bama 'imainun Pedro sipuacan

¹ Usomainun ca 'apu 'ixun Heródesnën axa Jesucristomi catamēcë uni raíri bëtsi bëtsi omiacëxa. ² Bëtsi bëtsi omiquin ca Juanën xucën, Jacobo, a manë xëtocën 'amiacëxa. ³ Usoquin 'acëbëa judíos unicama cuëënia isquin ca Heródesnën Pedroribishia binun quixun aín suntárucama cacëxa. Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë 'ain ca Heródesnën Pedro bimitancëxun sipuamiacëxa. ⁴ Sipuamiquin ca ësaquin sináncëxa: Ënë nëtëcama inúcëbëtan sipunua chiquíminuxun cana judíos unicaman ismainun uisa carana Pedro otí 'ai quixun isti 'ain. Usaquin sinánquin ca chiquítí rabanan Heródesnën Pedro sipuanun quixun cacëxa. Cacëxun ca dieciseis suntáru a bërúanun mëníoquin policianën rabë 'imainun rabë suntárunën paían bërúanun quixun sipuamiacëxa. Usoquin ca suntárucaman an paían bërúancëcamaxa cuancëbë cuancëbë uquin raírinënríbi bërúancëxa. ⁵ Usa 'ixun ca Pedro sipunua bërúancëxa. Usa 'ainbi ca axa Jesucristomi catamēcë unicaman nëtëquinma Nucën Papa Dios Pedro ñucáxuancëxa.

Nucën Papa Diosan Pedro sipunua chiquían

⁶ Imëishi Heródesnën ñucánuan përcaratamainun ca acëñunbi manë risin mëtëcërecacë 'ixuan suntáru rabëtan pararuamainun Pedro 'uxacëxa. 'Uxmainun ca an sipu bërúancë suntáru rabëribi xëcuë tanáin chiquitin rabanan bërúain niacëxa. ⁷ Usa 'ainbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxa aín ángel ucëbëshi aín cushían sipu pëcacë 'iacëxa. Usaía 'icëbëtan aín pichánpurunu ratícaquin bësúnquin ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Bënëtishi ca nirut.

Quixuan cacëbëshi ca anun mëtëcërecacë manë risi tubucuti nipacëacëxa.

⁸ Usai 'icëbëtan ca ángelnën cacëxa:

—Mi cuanun ca anúnmi tsitëcëre'quicë mëníonan min taxaca tañut.

Usaquin cacëxa mëníocatia ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Mín tarin rabumëxun ca 'ë nuibëtsin.

⁹ Cacëx chiquíquin ca Pedronën asérabi ca an 'ë buania quixun 'unánquinmabi ángel nuibiancëxa. 'Unánquinmabi ca —namati cana ësai 'i —quixun sináncëxa.

¹⁰ Sinánbiani cuanquian an bërúancë suntáru ëbianquin an 'urínxun bërúancë suntáru aribishi inubiancëbë ca anun ëman cuantina 'icë manë xëcuë axbi xëóquiacëxa. Usai 'icëbë chiquíquiani cuanquin, bai itsi inúishi ca Pedro ëni ángel nētëacëxa. ¹¹ Nētëcëbë ca upí oquin sinani Pedro quiacëxa:

—Asérabi cana bërí 'unanin, judíos unicamax cuëncësabi oquian Heródesnën 'ë 'ati 'icëbi ca aín ángel xuquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë iëmiaxa —quixun.

¹² Usaquin sinánbiani ca Juan 'icëbi Marcosribi caquin anëcë uni, aín tita Mariánën xubunu cuancëxa, anuaxa timëax 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë banacë, a xubunu. ¹³ Cuanx bëbaquian xëcuë taxcaia cuabëtsini ca xanu xuntacu, Rode, ax xëócai uacëxa. ¹⁴ Uquinbi Pedro banaia cuati cuëëni ca xëcuë xëocaíma —Pedro ca ëman nitsaxa —quixun cai amiribishi mëú abáquiancëxa. ¹⁵ Abáquianquian cacëxunbi ca cacancëxa:

—Sapi camina ñunshían —quixun.

Usaquin cacëxbi ca quiacëishiacëxa:

—Asérabi ca Pedro 'icën.

Quia ca:

—Ama ca. Aín ángel sapi ca —quixun cacancëxa.

¹⁶ Usaia cananmainun ca Pedronën 'itsa oquin xëcuë taxcacëxa. Usoquian 'acëbëtan xëócaquinbi Pedro mërai ca ratúcancëxa. ¹⁷ Ratúcaniabi ca nētënun quixun aín mëcënan sanánquin, usoquin ca Nucën 'Ibu Diosan sipunua 'ë chiquínbëtsinquin bëaxa quixun atu ñuixuancëxa. Ñuixuntancëxun ca cacëxa:

—Ën mi cacë banacama ënë camina Jacobo 'imainun nun xucëantu ñuixunti 'ai —quixun.

Cabiani ca ëma itsinu cuancëxa.

¹⁸ Usaía 'ion pëcaracëbë ca an bërúoncë suntárucamax, uimi cara Pedro quíónxa quíax sináncasmai raíribë ñucacancëxa. ¹⁹ Usa 'ain ca —'aíma ca —quixuan ñuia cuaquin Pedro barinun quixun Herodesnën suntárucama cacëxa. Cacëxun bariquinbi ca mërama 'icën. Mëracëbëtanma ca an Pedro sipunua bërúoncë suntárucama a ñucátancëxun 'anun quixun raíri cacëxa. Usomitancëx ca Herodes Judea menuax Cesárea ëmanu tsoti cuancëxa.

Herodes bama

²⁰ Usa 'ain ca Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicamami Herodes nishacëxa. Herodes atumi nishcë 'ixunbi ca a isi cuanti sináncancëxa. Usaquin sinánbiani riquianxun ca an Herodes ñu 'aquincë uni, Blasto, abë pain banacëxa. Abë banai mëníonanquin ca ësouquin cacëxa:

—Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicama nux cananuna aín menua piti marui, Herodesbë nuibanani tsótisa tanin. Usa 'ain cananuna abë banatisa tanin.

²¹ Usaquian atun Blasto cacë bana cuaxun ca Herodesnën anúan a unicamabë banati nētë mëníocëxa. Anúan abë banacanti nētëa ucëbë ca 'apun pañucë chupa upíra pañuax anu 'apu tsótinu tsoócëxa. Tsotax ca a isía ricuatsincë unicaman cuanun banacëxa. ²² Banaia cuati ca sharáruí quicancëxa:

—Axa banacë uni ënëx ca unima 'icën, ënëx ca achúshi dios 'icën.

²³ Usaía quicancëbëbi ca Herodes: 'Ëx cana diosma 'ain, 'ë rabixunma ca Diosëshi rabican —quiama 'icën. Usa 'ain ca unicaman a rabricëbëtan, Nucën

'Ibu Diosan bēnēnquinshi xucēxuan, aín ángelnēn 'imicēx Herodes 'insíancēxa. 'Insíanx ca xēnan picēx bamacēxa.

²⁴ Usa 'aínbi ca 'itsaira uni Nucēn 'Ibu Jesúsmi catamēacēxa. Usai 'imainun ca camabi menuxunribi ami sinánquin Jesús ñuiquin cuacocancēxa. ²⁵ Usaía 'imainun ca Saulobē Bernabé Jerusalénuxun a buáncē curíqui unicama 'inántancēx, Juan 'icēbi Marcosribi cacē a buani, Antioquíanu cuantēcēcancēxa.

III. JUDIOS UNIBUNĒXĒSHIMA UNI ITSIRIBI JESUCRISTOMI CATAMĒA (13-28)

13

Mecama oia Pablo Jesús ñuiquin bana ñui cuan (13.1-15.33)

Saulobēa Bernabé Jesús ñui bētsi nētēnu cuan

¹ Antioquíanu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicama raírínēx ca an Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun bana uni ñuixuncē uni 'iacēxa, raírínēx ca an aín bana unicama 'unánmicē 'iacēxa. Usa 'ain ca Bernabé 'imainun Simeón 'icēbi Tunan Uni caquinribi anēcē, a 'imainun Cirene menu 'icē uni, Lucio, a 'imainun Manaén, axa Galilea menu 'icē 'apu Herodes, abē canicē, a 'imainun Saulo, acamax Antioquíanu 'iacēxa. ² Usa 'ixuan achúshi nētēn timēxun ñu piquinma Nucēn 'Ibu Dios rabicēxun ca aín Bēru Ñnunshin Upitan atu cacēxa:

—'Ēn caíscēsabi oquian bana ñuixunun camina Saulocēñun Bernabé cati 'ain.

³ Usaquian cacēxun piquinma Nucēn Papa Dios ñucáxuntancēxun atun mēcēnan ramēquin ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman Bernabécēñun Saulo, Nucēn Papa Diosan bana uni ñuixunia bērúanx cuantánun caxun xuacēxa.

Pablobētan Bernabénēn Chiprenuxun bana ñuixuan

⁴ Usaquian 'acēx ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñnunshin Upitan xucēx Saulobē Bernabé Seleucia ēmanu cuancēxa. Cuanx ca anuax manē nuntin Chipre nasínu cuancēxa. ⁵ Chiprenu 'icē ēma Salamina anu bēbatancēxun ca anu judíos unicama timēcē xubucamanuxun Jesucristo ñuiquin Nucēn Papa Diosan bana unicama ñuixuancēxa. Bana ñuixunia ca Juanēnribi 'aquiancēxa.

⁶ Salaminanu 'icē unicama bana ñuixuntancēx ca Chipre nasícamanu cuantancēx Pafos cacē ēmanuribi bēbacēxa. Anua ca judíos uni achúshi, Barjesús caquin anēcē, ñubē uni a mēracēxa. Barjesús ax ca cēmēi —'ēx cana an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē uni a 'ai —quiacēxa. ⁷⁻⁸ Barjesús ax ca aín anē itsi Elimas cacē 'iacēxa. Elimas quicē ax ca ñubē qui quicē bana 'iacēxa. Barjesús ax ca Sergio Paulo cacē 'apu an ñu mēxuncē uni 'iacēxa. Usa 'ain ca Sergio Paulonēn sinánñuira 'ixun Nucēn Papa Diosan bana cuaisa tanquin Bernabécēñun Saulo unun quixun camiacēxa. Sergio Paulonēan Nucēn Papa Diosan bana sinántisa taniabi ca Barjesúsñēn a bana sinánxma 'inun quixun cacēxa. ⁹ Usa 'aínbi ca Saulo 'icēbi Pablo caquinribi anēcē, an Nucēn Papa Diosan Bēru Ñnunshin Upitan sinánmicēxun Barjesús ñachacēxa. ¹⁰ Ñnachaquin ca cacēxa:

—Cēmē camina mix 'ain. 'Ianan camina 'atima uni 'aish ñnunshin 'atimanēn sinánmicē 'ain. Usa 'ixun camina min ñu upí cuēñiman. Nucēn 'Ibu Diosan banaxa cuaisa 'aish upí 'aínbi çcamina min uisa cupí a cuaxunma 'anun

quixun uni paranin? ¹¹ Usa 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan bërî mi castícania. An 'imicëx bëxunü 'ixun camina 'itsa nêtën xabá isnuxunma 'ain.

Usaquian cacëxuinshi ca Barjesús bëxunü 'ixun iscasmacëxa. Iscasmaquin ca uin cara isa mēinbianquin buánti 'icë quixun mancasmacëxa. ¹² Usaía 'icëbëtan ca Pablonën Nucën 'Ibu Jesús ñuia cuanan usaria Barjesús 'ia isiri ratuti Sergio Paulo ami sinani Jesucristomi catamëacëxa.

Pisidia menu 'icë ëma, Antioquía, anu Pablobë Bernabé cuan

¹³ Pafos ëmanuax nuntin cuanx ca Pablobë axa abë cuancë unicamabë Panfilia menu 'icë ëma, Perge, anu bëbacëxa. Bëbax ca raíri uni ëbiani Juan Jerusalénu cuantëcëancëxa. ¹⁴ Cuancëbë Perge ëmanuax cuanx ca Pisidia menu 'icë ëma Antioquía anu bëbacëxa. Bëbatancëx ca anuax anun ñu mēëtima nêtën anua judíos unicama timëti xubunu atsintancëx tsoócëxa. ¹⁵ Tsotan anu 'icë unicanaribia cuamainun Moisésnën cuenëo bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicanaribia cuenëo bana 'atancëxun ca a xubunu 'icë 'apucaman Pablocëñun Bernabé cacëxa:

—'Ën xucëantu, mitsúnribi unicama 'ësëtisa tanquin camina cati 'ain.

¹⁶ Cacëxun ca Pablonën niruquin an cacëxun cuanun quixun aín mēcënan sanánquin ësaquin cacëxa:

—Israel unicama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana sináncë unicama, 'ën mi camainun ca 'ën bana cuacan. ¹⁷ Nucën Papa Dios, Israel unibunën Dios, an ca nucën raracama ainan 'inun caisacëxa. Caístancëxuan an 'imicëx ca Egipto menu pain tsoi anuax uácëxa. Uatia ca Nucën Papa Diosan aín cushinbi atu Egiptonua bëacëxa. ¹⁸ Bëquin ca cuarenta baritian anu uni 'icëma men aia, atux ami catamëisama tancëxunbi bërúancëxa. ¹⁹ Usaquian 'acëxa atux bëbacëbëtan ca Nucën Papa Diosan Canaán menua 'icë mēcën achúshi 'imainun rabé 'apu a aín unicanacëñunbi cëñuacëxa, a mecama ainan 'inun nucën raracama 'inánuxun. ²⁰ Usaquin 'atancëxun ca cuatrocientos cincuenta barin Nucën Papa Diosan bëtsix paían 'iá 'ain, 'aían 'inun achúshi achúshi uni atun cushi 'imiacëxa, Samuelnëan anun axa quicë bana unicama ñuixunti nëtëa 'itámainun. ²¹ Usaía 'icëbëa Samuel anu 'ain ca Israel unicanax 'apuñu 'iisa tancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Benjaminën rëbúnqui, Cis cacë unin bëchicë, Saúl, a cuarenta baritia 'apu 'imiacëxa. ²² Cuarenta baritia 'icëbëtan Saúl chiquintancëxun ca Nucën Papa Diosan David Israel unicanan 'apu 'imiacëxa. David ñui ca Nucën Papa Dios quiacëxa: “'Ën iscëx ca Isaínën bëchicë, David, ax 'ën sinánsaribi 'icën. Usa 'ixun ca 'ëx cuëncësabi oquin 'ati 'icën”. ²³ Davidnën rëbúnquicama achúshi ca Jesús 'iacëxa. Amia catamëcëxuan Israel unicama aín 'uchacama tërénquin ainan 'inun iëminun ca Nucën Papa Diosan a 'imiacëxa, ax usai 'iti ñui quiasabi oquin. ²⁴ Jesús uisama pain 'ain ca Juanën Israel unicanama bana ñuixunquin ësoquin cacëxa: 'Atimaquin sinanibi sinanati camina nashimicë 'iti 'ain. ²⁵ Aín bamati nëtëa 'urama 'ain ca ësaí Juan quiacëxa: Mitsun camina 'ëx isana Cristo 'ai quixun sinanin. Ama cana 'ain. 'Ëx ama 'ain ca 'ë caxu 'ësamaira uni aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabiñi a 'urama 'itíma 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. ²⁶ 'Ën xucëantu, mitsúnxmi Abrahamnën rëbúnqui 'aish raírinëx an Nucën Papa Diosan bana sináncë 'icë cana mitsu cain, Jesucristomi catamëti ca uni aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quíaxa quicë bana, ënëx ca mitsúnribimi cuati 'icën.

²⁷ Ësaquinribi ca Pablonën Pisidia menu 'icë ëma, Antioquíanu 'icë anua judíos unicama timëti xubunuxun cacëxa:

—Jerusalénu 'icē unicamabētan ca aín cushicamanribi Jesús, ax ca Cristo, axa uti atun caíncē, a 'icē quixun 'unánma 'icēn. Anun ñu mēētima nētēn 'icēbē timéxun an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicaman cuēñēo bana iscē 'ixunbi ca uisai quicē cara quixun 'unanimabi —ax ca bamati 'icē — quiacēxa, a bana quicēsabi oi. ²⁸ Jesús 'anuxun sináncancēbēbi ca an ñu 'atima 'acē 'aíma 'iacēxa, a cupía 'ati. Usa 'aínbi ca judíos unicaman ainsa Jesús 'aminun quixun Pilato cacēxa. ²⁹ Usai ca ax 'iti 'icē quiáxa a ñui cuēñēo bana quiásabi oquin ca bamamiacēxa. Usa 'ain ca i curúsocēnua bamacē bitancēxun mapara naēcēnu nanxun mēñiocēxa. ³⁰ Mēñiocēbi ca Nucēn Papa Diosan baísquimiacēxa. ³¹ Baísquimicēx ca 'itsa nētēn pain 'i, abēa Galilea menuax Jerusalénu cuancē unicamami 'itsai chiquiracēacēxa. Usa 'ain ca atun bēri a ñuiquin unicama ñuixunia.

³² Usa 'ain cananuna mitsúxmi cuēñun upí bana èñē mitsu cain, Nucēn Papa Diosan nucēn raracama a ñuiquin cá a ca axa ucē ax 'iaxa quixun. ³³ Salmos dos, anu ca Nucēn Papa Diosan aín bēchicē cá bana 'icēn, éσαι quicē: “Míx camina 'ēn Bēchicē 'ain. Usa 'icē cana xēnibua 'aínbimi 'ēbē 'inun mi 'imin”. Usai 'inun ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicē Jesucristo baísquimiacēxa. Usaquin ca 'acēxa quixun cananuna nun 'unanin. ³⁴ A banacamun nun, an ca aín Bēchicē aín nami chēquítimoquin baísquimiti 'icē quixun 'unánun ca Nucēn Papa Diosan aín uni ésaquinribi cuēñēomiacēxa: “'Ēn upí bana ñuiquin David cásabi oquin cana mitsu chuámarua 'inun 'imiti 'ain”. ³⁵ Quianan ca ésaírribi Salmos quiricanu quia: “Minan 'aish upí 'icē isquin camina bamacēbi 'ēn nami chēquinun ēnquinma 'ē baísquimiti 'ain”. ³⁶ Usaquian Davidnēn cuēñēo 'aínbi cananuna 'unanin, Nucēn Papa Dios cuēñēcēsabi oquin 'apu 'ixun aín menu 'icē unicama 'aquintancēx ca David bamacēxa. Bamacē ca anu aín aintai maían anuribi maíncancēxa. Maíncēx ca chēquiacēxa. ³⁷ David chēquia 'aínbi ca a Nucēn Papa Diosan baísquimicē Jesús ax chēquiama 'icēn. ³⁸ 'Ēn xucēantu, usa 'ain camina 'unánti 'ain, Jesús cupishi ca uni aín 'uchacama tērēncē 'iti 'icēn. Ca usa 'icē quixun cananuna mitsu cain. ³⁹ Usaía judíos unicama 'itia Moisésnēn cuēñēo bana cuatíbi uni aín sinan upí 'iáma 'aínbi ca axa Jesucristomi catamécē unicamax aín 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosan 'imicēx aín sinánrribi upí 'icēn. ⁴⁰ Camina bērúancacanti 'ain, an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicaman cuēñēo bana quicēsabi oi mína 'ín, a banax ca éσαι quia:

⁴¹ Mitsux, 'ēn banami cuaicē 'aish, camina uisashiti caramina ratúanan cēñúti 'ai quixun sinánti 'ain. 'Ēx Dios 'ixun cana mitsúnmi ismainun unin 'acēma ñu 'ati 'ain. A 'ēn 'aia isquian ñuicania cuaquinbi camina — aséribi ca — quixun sinántima 'ain.

⁴² Usaquin caquin bana ñuixuntancēxa anu judíos unicama timéti xubunuax chiquitia ca abēa 'icēcamacēñun Pablo —anun ñu mēētima nētē itsínribi camina èñē banacama nu ñuixuntēcēnti 'ai —quixun unicaman cacēxa. ⁴³ Usa 'ain ca unicamaxa a xubunuax chiquicēbē judíos uni raíri 'imainun judíosma 'ixunbi Nucēn Papa Diosan bana sinánuin ax quicēsabi oquin 'acē, acamax Bernabé 'imainun Pablobē cuancēxa. Cuania buánquin ca Pablobētan Bernabénēn 'esēquin ésaquin cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan mitsu nuibacēx camina ami manutima ax cuēñēcēsabi oi 'iti 'ain.

⁴⁴ Usai 'ixan Pablobētan Bernabénēn anun ñu mēētima nētēn Nucēn Papa Diosan bana ñuixuntēcēnia cuati ca a emanu 'icē unicamax camáxēshi timécēsa 'inun timécēxa. ⁴⁵ Usaía 'itsaira uni timécē isi ca judíos unicamax pishui

Pablomi nishacëxa. Ami nishi ca —cëmëi ca quia —quiax 'atimati Pablomi banacëxa. ⁴⁶ Usa 'ain ca Pablobëtan Bernabénën racuëquinma atu cacëxa:

—Nun nu judíos uni 'icë mitsu pain Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxbi camina 'iti 'aishbi ainan 'iisama tanquin ain bana cuaisama tancanin. Usa 'ain cananuna judíosma unicama Jesús ñuiquin bana ñuixuni cuanti 'ain. ⁴⁷ Usaquinu 'ati ca Nucën 'Ibu Dios cuëënia quixun cananuna 'unanin, Jesucristo ñuiquian ësoquin ain bana cuëëno isquin:

Israel unicamaishima bëtsi unicamaribi ain sinan upí 'inun 'iminun cana mi 'imian. 'Imianan cana ain 'uchacama tërëncë 'aisha 'ënan 'inunmi camabi menu 'icë unicama iëminun mi 'imian.

⁴⁸ Usoqian caia cuati ca judíosma uni raírinëx cuëëni, —Nucën Papa Diosan bana ënëx ca asábi 'icë —quiacëxa. Usa 'aish ca uicamax cara Nucën Papa Diosnan 'aish xëñibua 'ainbi abë 'iti 'icë acamax Jesucristomi catamëacëxa. ⁴⁹ Usai 'imainun ca anu 'icë unicaman Nucën 'Ibu Diosan bana a mecamanuxun ñuixuncania cuacëxa. ⁵⁰ Usa 'ainbi ca judíos unicaman Pablocëñun Bernabé ñui ami 'atimati banaquin bëtsi bëtsi xanu Nucën Papa Diosmi sináncë 'ianan —atux ca ain nuitu upí 'icë —quixun unin cacë acama 'imainun a ëmanu 'icë cushi unicamaribi Bërnabé 'imainun Pablomia nishnun quixun tsuáquirumiacëxa. Usocëxun ca Pablocëñun Bernabé bëtsi bëtsi oquin ain nëtënuaxa cuanun quixun xuacëxa. ⁵¹ Usa 'ain ca a ëmanuax cuanquin —nun ain bana cuatima ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —quixuan anu 'icë unicaman 'unánun quixun ain taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani, Iconio cacë ëmanu cuancëxa. ⁵² Cuanbi ca Antioquia ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama ain Bëru Ñunshin Upíñu 'aish chuámashirua tani cuëëancëxa.

14

Pablobë Bernabé Iconio ëmanu 'iá

¹ Antioquiuanuax cuanx Iconio ëmanu bëbax ca Pablobë Bernabé anua judíos unicama timëti xubunu atsíancëxa. Atsínxuan bana ñuixuncëx ca 'itsaira judíos uni 'imainun judíosma uni acamaxribi ami sinani Jesúsmi catamëacëxa. ² Catamëcëbëtanbi ca Jesucristomi sinántisama tancë judíos unicaman, judíosma unicama 'atimaquin sinánmiquin axa Jesucristomi catamëcë unicamami nishnun quixun tsuáquirumiacëxa. ³ Usaía 'icancëbë ca Pablobë Bernabé anu pain atubë 'iacëxa. 'Ixun ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti racuëquinma a ñuiquin upí oquin bana ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca —nu nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëminun ain Bëchicë xuacëxa —quixun cacëxa. Usoquin anu ñuixuncë banax ca asërabi 'icë quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën 'Ibu Jesusan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu a rabëtan 'acëxa. ⁴ Usa 'ainbi ca Iconio ëmanu 'icë unicama raírinëxa —judíos uni 'ixun cananuna Jesucristomi catamëti bana cuatima 'ai —quimainun raírinëxribishi —Jesusan ain bana ñuixunun caíscë uni rabë ënën bana ca upíra 'icë —quiacëxa. ⁵ Usax ca judíos uni raíri 'imainun judíosma uni raíriribi, acamax Iconionu 'icë atun cushicamabë Pablocëñun Bernabé ami nishquin ñu catancëxun maxaxan 'anux 'ësëncëxa. ⁶ 'Ësënanía ñuia cuabiani ca Licaonia menu 'icë ëma rabë, Listra 'imainun Derbe, 'imainun a 'urama 'icë me camanuribi cuancëxa. ⁷ Cuanxun ca a menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi catamëti ain 'uchacama tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa.

Listranuxuan Pablo maxaxan 'acan

⁸ Usa 'ain ca uni achúshi ain niti bêtsicë usabi bacéan 'aísha nicéma, ax Listranu 'iacéxa. ⁹ Usa 'ixun ca a unin tsóxun Pablonéan bana ñuia cuacéxa. Cuatia isquin ca Pablonën, ënë unin ca —Nucën Papa Diosan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinania quixun 'unáncéxa. ¹⁰ 'Unánquin ca munuma banaquin cacéxa:

—Cushi ca nirut.

Cacëxëshi nirui ca chirini niacéxa. ¹¹ Pablonéan usoia isi ca anu 'icë unicamax ratuti Licaonia menu 'icë unicaman banan munuma banai quiacéxa:

—Unisa 'aish ca dios rabé nunu uaxa.

¹² Quitancëx ca Bernabé ñui —ax ca Júpiter 'icë —quianan Pablo ñui, an uni bana ñuixuncë 'ain, —ax ca Mercurio 'icë —quiacéxa. ¹³ Usai quiquin ca anuxun Júpiter rabiti xubu axa a émanu atsinti bainubi 'ain, an a rabicë sacerdote achúshinën Pablocëñun Bernabé rabinuxun, vaca bënëcamacëñun ñu ua upí oquin xëocë bëacéxa. Bëtancëxun ca unicamabëtan vaca bënëcama a rëquin Pablocëñun Bernabé rabitisa tancéxa.

¹⁴ Usaquian 'aísa tancëxunbi 'unani ca Pablobë Bernabé ratúacéxa. Ratuti atu nëbëtsi cuanquin ca ain chupabi tucai munuma banaquin cacéxa: ¹⁵ —¿Uisocasquin caramina ësöquin ñu 'acanın? Nuxribi cananuna mitsusaribi unishi 'ain. Usa 'aíshbi cananuna an mitsu 'aquincëxunmabimi ñancábi ñu rabicë, a ënquin Nucën Papa Dios ashí rabinun quixun mitsu caí uan. An bamatiomoi tsóo 'ixun naí, me, bacacama 'imainun anu 'icë ñucamaribi unio, a camina sinánti 'ain. ¹⁶ Bërâma ca Nucën Papa Diosan camabi baritian atun cuëëncësa oquin ñu 'anun quixun unicama ëancéxa. ¹⁷ Usaquin ënquinbi ca, ax ca asérami Dios 'icë quixun 'unánun, an 'acësabi oquin upí oquinshí camabi menu 'icë unicama 'aquínquin, 'uí 'ibúmiquin ñu 'apácëcamaribi canimiquin bimimia. Usoquin an 'imicë cupí cananuna ñu pí nux chuámarua bucuin.

¹⁸ Pablobëtan Bernabéñen usoquin cacëxbi ca a unicamax vaca bënë rëxun atu rabicatsi quiax sinanaísama tancéxa. Usai 'iquinbi munu sinanaquin ca rabiama 'icën.

¹⁹ Usaía 'icëbë Antioquía 'imainun Iconionuax uquin ca judíos unibunën raíri sinanamiquin Pablocëñun Bernabé maxaxan 'acéxa. 'Atancëxun —ca bamaxa —quixun sinánquin ca nirínbianxun ëma 'uri racáncéxa.

²⁰ Usoquin 'acëa bamacësa sinánquin axa Jesucristomi catamëcë unicaman nëbëtsioracëxbi ca niruquiani a émanubi cuantëcëancéxa.

Usai 'ionx ca pëcaracëbë Pablobë Bernabé, Derbe émanu cuancéxa.

²¹ Cuanx bëbatancëxun ca —Jesucristomi catamëti ca ain 'uchacama tërëncë 'aish uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancéxa. Ñuixunia cuati ca 'itsa uni Jesucristomi catamëacéxa. Usaquin 'atancëx ca Derbenuax Listranu cuantëcëanx Icónionu cuanan Antioquíanuribi cuantëcëancéxa. ²² A émacamanu 'iquiani cuanquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicama cushioquin Jesucristomi catamëti ënxunma 'anun 'ësëanan nux Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna uni itsían bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ai quixun cacéxa. ²³ Usoquin canan anua 'icë émacamanuax axa Jesucristomi catamëcë unicamabë ñimëquin ca atun cushi 'inun, axa asérami Jesucristomi catamëcë unicamaishi anëacéxa. Anëtancëx píma abë banaquin ca —axa mimi catamëcë ënë unicama camina upí oquin ñu 'anun sinánmianan bërúanti 'ai —quixun Nucën Papa Dios atu ñucáxuancéxa.

Sirianu 'icë Antioquíanu Pablobë Bernabé cuantëcëan

24 Usoquin 'atancëxun Pisidia menu 'icë Antioquíanuxunribi bana ñuixuntancëx ca anuax cuanx Panfilia menu bëbacëxa. 25 Panfilia menu 'icë ëma Perge anuxun bana ñuixuntancëx ca Atalia ëmanuribishi cuancëxa. 26 Anuax ca Sirianu 'icë Antioquía ëmanu manë nuntin cuantëcëancëxa. Ax ca anuxuan axa Jesucristomi catamëcë unicaman Nucën Papa Diosan 'amicëxun, atun ñu mëëti sënëonquin 'atánun quixun xucë, a ëma 'iacëxa. 27 Usa 'ain ca bëbaxun axa Jesucristomi catamëcë unicama timëacëxa. Timëxun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuan 'acë ñucama ñuixuanan —judíos unicamaxëshima, judíosma unicamaxribi ca Nucën 'Ibu Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëtia —quixun ñuixuancëxa. 28 Ñuixuntancëx ca anu pain axa Jesucristomi catamëcë unicamabë Bernabë 'imainun Pablo 'itsa 'uxën pain Antioquíanu 'iacëxa.

15

Jerusalénu timëcan

1 Usa 'ain ca judíos uni raíri Judea menuax Antioquíanu cuanxun, axa Jesucristomi catamëcë unicama ësaquin cacëxa: Mitsux asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iëtisa tani camina Moisés quiásabi oi 'unánti oracacë 'iti 'ain.

2 Usaía quicëbëbi ca Pablobë Bernabë —usama ca —quiaux atubë canancëxa. Canantancëxun ca Pablocëñun Bernabë 'imainun raíribi Jerusalénu cuanxuan, anua 'icë an aín bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicamacëñun axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama, —judíosma 'aíshbi cara uni Jesucristonan 'iisa tani 'unántiocë 'iti 'icë —quixun ñucátanun quixun xuacëxa.

3 Xuquian Antioquíanu 'icë unicaman —bëruánx ca cuantan —quixun cacëx cuani Fenicia me 'abiani cuanan Samaria me 'abiani cuanquin ca —judíosma unicamaxribi ca sinanati Jesucristomi catamëaxa —quixun ñuixuancëxa. Usaquian ñuia cuati ca Fenicia 'imainun Samarianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax cuëñinra cuëñinra cuëñinra.

4 Usaquin ñuixunbiani cuani ca raíribë Bernabë 'imainun Pablo Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicamabëtan, atun cushicama 'imainun aín bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicamanribi cuëñinquin —¿caina ain? —caquin atu biacëxa. Bicëxun ca —nun nu bana unicama ñuixuncëxuan cuatia ca Nucën Papa Diosan 'itsa uni Jesucristomi sinánmiaxa —quixun ñuixuancëxa. 5 Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë fariseo unicama raírinëx nirui quiacëxa:

—Judíosma 'aíshbia ax Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'unántiocë 'ianan usaía judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana raíri quicësaribi oi 'iti 'icë —quiaux.

6 Usai quicëbë ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama —uisa cara 'iti 'icë —quixun sinánux timëacëxa. 7 Timëxun sinania 'uran canania oi niruquian ca Pedronën atu cacëxa:

—Ën xucëantu, camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca, Jesucristomi catamëtishi ca uni ainan 'inux iëti 'icë quixun judíosma unicama ñuixunun micama achúshi 'ë caíscëxa, usaquin 'ën ñuixuncëxun cuatia atúxribi ainan 'inun. 8 An camabi unían sináncë ñu 'unáncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan, a unicamax ca judíosma 'aíshbi Jesucristomi asérabi sinánxa quixun 'unánquin, nu 'imicësaribi oquin aturibi aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiaxa. 9 Nuxnu judíos 'icëa nu 'imicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama

Jesucristomi catamēcē cupí aín 'uchacama tērēnquin aín sinan upí 'imi-axa. ¹⁰ ¿Usa 'aínbi caramina mitsux uisa cupí, usama ca quiax Nucēn Papa Diosmi 'uchanan, judíosma unibu ca judíos unibu 'icēsai 'iti 'icē quiax quín? Moisésñēan usai judíos unicama 'iti cuēñēo bana cuacē 'aíshbi ca a banacama quicēsabiira oi nucēn raracamax 'iáma 'icēn. Nuxribi cananuna atúxa 'iá usaribiti 'iacēn. ¹¹ Usa 'aínbi cananuna 'unanin, nun 'uchacama cupí ainanma 'aíshbi ami catamēcēxun ca nun 'uchacama tērēnquin Nucēn 'Ibu Jesusan nu Nucēn Papa Diosnan 'imi-axa. Judíosma unicamaxa ami catamētia ca usaribi oquin ainan 'imi-axa.

¹² Pedronēn cacēx ca anu 'icē uni camáxbi banaima nētēshiacēxa. Nētēshitanēcēxun ca Pablonēan Bernabébētan uisaira oquin cara judíosma unicaman aín bana cuaxa quixun ñuixuanan uisaira oquin cara Nucēn Papa Diosan, aín cushínbi, atu uni itsin 'acēma ñu 'amíaxa, quixun ñuixuncēxun cuacēxa. ¹³ Usaquin caía Pablobē Bernabé sēñécēbētan ca Jacobonēn anu 'icē unicama cacēxa:

—'Ēn xucēantu, 'ēn mitsu camainun ca cuat. ¹⁴ Simón Pedronēn ca nu ñuixuanxa, Nucēn Papa Diosan cara uisaira oquin judíos unicamaishima, judíosma unicamaribi nuibaquin ainan 'inun 'imi-axa quixun. ¹⁵ Usai ca 'iti 'icē quixun ca an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicaman cuēñēcēxa. A banax ca ēsai quía:

¹⁶ Mitsu 'aquintēcēnquin cana aín rēbúnquinēxa 'apuma 'aínbi Davidnēn rēbúnqui achúshi 'apu 'imiti 'ain. ¹⁷ Judíos unicamainshima judíosma unicamanribia 'ēnan 'inuxun 'ē ñucácē cupí cana acaman 'apu, Davidnēn rēbúnqui achúshi 'imiti 'ain. ¹⁸ Usai cana mitsun 'Ibu Dios an ēñē banacama bēráma ñuíá 'ēx quín.

¹⁹ Usa 'ain cana 'ēn sinanin, judíosma unicama axa sinanati Nucēn Papa Diosnan 'inux Jesucristomi catamēcē, a cananuna usai judíos unicama 'iti Moisésñēn cuēñēo bana quicēsabi oquian 'anun catima 'ain. ²⁰ Ēsaquinshi caquin cananuna acama quirica buánmiti 'ain: Unínbia uniocē ñu rabiquian 'acē ñuína a camina pitima 'ain, 'imainun camina min xanuma 'ain xanubē 'itima 'ain, 'imainun camina tētsēcacē ñuína pitima 'ain, 'imainun camina ñuína imi pitima 'ain. ²¹ Nucēn raracaman 'ásaribi oquin ca camabi ēmanuxun unín anua judíos unicama timēti xubunuxun anun ñu mēētima nētēcaman, Moisésñēn cuēñēo bana ñuixunia. Usa 'ixuan Moisésñēn usai judíos unicama 'iti cuēñēo bana 'unáncē 'icē cananuna ēsaquin caquinshi atu quirica buánmiti 'ain.

²² Usaía Jacobo quia cuaquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caiscē unicama 'imainun axa Jesucristomi catamēcē unicaman aín cushicamabētan sináncēxa, Antioquíanua Bernabé 'imainun Pablobē cuantánun cananuna rabē uni caísti 'ai quixun. Usaquin sinánxun ca axa Jesucristomi catamēcē uni rabē, Judas 'icēbi Barsabásribi cacē, acēñun Silas caiscēxa. ²³ Caístancēxun ca atúan buánun quixun ēsaquin cuēñēcēxun quirica 'ináncēxa:

“Nux Jesusan aín bana uni ñuixunun caiscē 'imainun axa Jesucristomi catamēcē unicaman nun cushicamabētan cananuna mitsu quirica buánmin. Mitsux judíosma 'aíshbimi Jesucristomi catamēcē 'aish nun xucēantu 'icē, Antioquía ēmanu, 'imainun Siria menu, 'imainun Cilicia menu 'icē, cananuna ēsaquin mitsu cain. ²⁴ Nun xucēxmabi cuanxun isa uni raírinēn mitsubē banaquin, usai judíos unicama 'iti Moisés quíásabi oi camina 'iti 'ain quixun caquin mitsu masá nuitumíaxa quixuan ñuicania cananuna cuan. ²⁵ Usa 'ain

cananuna timëxun, axa nubë ñuibanancë Bernabé 'imainun Pablobë cuanxuan mitsu isi cuanun rabë uni caístancëxun xuti sinan. ²⁶ Nun caiscë uni a rabëtan ca uni nishquian unin 'aisa tancëxunbi Nucën 'Ibu Jesucristoa usai 'ia ñuiquin racuëquinma unicama ñuixunia. ²⁷ Usa 'ain cananuna Judascëñun Silas xutin, Bernabé 'imainun Pablobëa cuanun. Xucëxun ca atun ënë quirica quicësabi oquin mitsu ñuixunti 'icën. ²⁸ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitant sinánmicëxun cananuna sinan, ca asábi 'iti 'icën, mitsúnmi Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo banacama quicësabi oquin 'aquinma ënë ñuishi 'ati: ²⁹ Unínbia unioçë ñu a rabiquian 'acë ñuina a camina pitima 'ain 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain 'imainun camina tetsécacë ñuina pitima 'ain 'imainun ca aín xanuma 'ain uni xanubë 'itima 'icën. Ënë banacama cuati camina mitsux asábi 'iti 'ain. Bëruánx camina 'icanti 'ain".

³⁰ Usaquin quirica 'atancëxuan xucëx cuanx ca Antioquíanu bëbacëxa. Bëbaia cuatía timëtia ca axa Jesucristomi catamécë unicama a buáncë quirica 'ináncëxa. ³¹ Ináncëxun a quirica uisai cara quia quixun istancëx ca cuëni chuámashirua 'icancëxa. ³² Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni 'ixun Judas 'imainun Silasnën 'itsa oquin bana ñuixunquin anu 'icë unicama 'ësëacëxa. 'Ësëcëxun upí oquin Jesús sinani chuámarua tani ca unicama cuëëancëxa. ³³ 'Itsa nëtën Antioquíanu 'itancëxa Judasbë Silas an xucë unicamanu cuantécënia ca anua 'icë axa Jesucristomi catamécë unicaman —bëruánx camina cuanti 'ai —quixun caquin xuacëxa. ³⁴ Usa 'aínbi ca Silanën Judas cuantámainun ax bërúti sináncëxa. ³⁵ Usaquin sinántancëx bërúxun ca anuxun Pablobëtan Bernabénën an Jesucristomi catamécë 'ixun aín bana ñuixuncë unicamabëtan —Nucën 'Ibu Jesúsni catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuixunquin Antioquíanu 'icë unicama 'unánmiacëxa.

Pablo mecama oi cuantécëan (15.34-18.22)

³⁶ Usa 'ain ca anu pain 'itancëxun Pablonën Bernabé cacëxa: —Anuxunu Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuixuncë ëmacamanu cuanquin cananuna anua 'icë nun xucëantu uisa cara istécëni cuanti 'ai —quixun.

³⁷ Cacëxun ca Bernabénën Juan 'icëbi Marcosribi cacë uni, a buántisa tancëxa. ³⁸ Buántisa taniabi ca Pablonën Bernabé cacëxa:

—Panfilia nëtënuax ca nubëtan Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunima nu ëbëtisini uaxa. Usa 'ain cananuna a buántima 'ain.

³⁹ Usai canantancëx ënananquin Marcos buani ca Bernabé, manë nuntin Chipre nasínu cuancëxa. ⁴⁰ Cuancëbëtan ca Pablonën Silas abëa cuanun caiscëxa. Caiscë ca axa Jesucristomi catamécë unicaman —Nucën 'Ibu Diosan ca nuibaquin bërúanquin mi 'aquinia —quixun catancëxun xuacëxa. ⁴¹ Xucëx cuanquin ca Pablobëtan Silasnën Siria menu cuanan Cilicia menuribi cuanquin a mecamanuaxa Jesucristomi catamécë unicama bana ñuixunquin Jesucristonan 'aísha cuëënun sinánmiacëxa.

16

Pablo 'imainun Silasbë Timoteo cuan

¹ Cuanx ca Pablobë Silas Derbe ëmanu cuanan anuribi cuani Listra ëmanu bëbacëxa. Anu ca axa Jesucristomi catamécë Timoteo cacë uni 'iacëxa. Aín titax ca judío xanu 'ianan Jesúsni sináncë 'iacëxa, 'imainun ca aín papax griego banan banacë 'iacëxa. ² Listra 'imainun Iconio ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamécë unicaman —upí uni ca —quixun ñuicë ca Timoteo

'iacëxa. ³ Usa 'ain ca abëa Timoteo cuanti cuëenquin Pablonën sináncëxa, — Timoteonën papax ca judío unima 'aish griego banan banacë 'icë quixun ca Listranu 'icë 'imainun Iconionu 'icë judíos unicaman 'unania. Usa 'ain ca Timoteo judíos unicaman aín bana cuaisama tanti rabanan judíos uni 'icësaí 'unántiocë 'iti 'icë —quixun. Sinántancëxun 'unánti oracamibianquin ca Pablonën Timoteo buáncëxa. ⁴ Listranuax Timoteo buani bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin ca anu 'icë unicama, uisaquin cara Jerusalénu 'icë Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unin cushicaman caxa quixun bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca atúxa quicësaí oquin camina 'ati 'ai quixun axa Jesucristomi catamëcë unicama cacëxa. ⁵ Usaquian Pablobëtan Timoteonën bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin bana ñuixuncëx ca axa ami catamëcë unicamax upiti Jesúsmi sináncëxa. Usai 'icëbëa camabi nëtën uni raírinëxribi ami sináncëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aisamaira 'iacëxa.

Namácësa oquian Pablonën Macedonianu 'icë uni isa

⁶ Usaquiania cuania Asianuxun bana ñuixunxunma 'anun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx ca Pablobë Silas 'imainun Timoteo Frigia cacë me 'imainun Galacia cacë menuribi cuancëxa. ⁷ Cuanx anu bëbaquin Mísia cacë me inubiani, Bitinia cacë menuribishi cuainsa taniabi ca Nucën 'Ibu Jesusan Bëru Ñunshin Upitan anu cuanxma 'inun sinánmiacëxa. ⁸ Sinánmicëx ca Mísia inubianx Troas cacë ëmanu bëbacëxa. ⁹ Bëbaxun ca Pablonën imë namáquin iscësoquin Macedonia menu 'icë uni achúshia nicë isacëxa. Iscëxun ca cacëxa: Macedonia ënu uxun camina nu 'aquinti 'ain. ¹⁰ Usoquian Pablon namáquin iscësa oquin isan cananuna nun Macedonia menuxun, Jesucristomi catamëti ca uní ainan 'iti 'icë quixun bana ñuixuni cuanti ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun sináncën. Sinánquin cananuna bënënginshi anu cuanuxun ñu mëníocën.

Pablobëa Silas Filipos cacë ëmanu 'ía

¹¹ Manë nuntin Troasnuax cuanshíax Samotracia cacë nasínu bëbonx cananuna Neápolis ëmanu bëbacën. ¹² Anuax cuanx cananuna Filipos ëmanu bëbacën. Filipos ax ca Macedonia menu 'icë ëma cha anuribia Romanu 'icë unicama 'icë 'iacëxa. Anu cananuna 'itsamashi nëtë 'iacën. ¹³ A ëmanuax cananuna anun ñu mëëtima nëtën baca cuëbí cuancën, anuaxa axa ami sináncë unicamax usabii 'icë 'aish Nucën Papa Diosbë banacë, anu. Cuanquinbi xanucama tímécë isi anu tsóbuquin cananuna Jesúsmi catamëti bana atu ñuixuancën. ¹⁴ A xanucama achúshi ca Lidia cacë 'iacëxa. Ax ca Tiatira ëmanu 'icë xanu 'ianan, an chupa upí minanën pucucësa marucë 'iacëxa. Usa 'aish ca ami sinánquin Nucën Papa Dios rabicë 'iacëxa. Usa 'ixuan Pablonën bana ñuia cuatia ca Nucën 'Ibu Diosan Jesucristomi catamëtiá ainan 'inun sinánmiacëxa. ¹⁵ Sinánmicëx Jesucristomi catamëti ca Lidia, aín xubunu 'icëcamabë, nashimicë 'iacëxa. Nashimicë 'ixun ca nu cacëxa:

—Mitsun, 'ëx cana aséraí Jesucristonan 'ain quixun sinani camina 'ën xubunu 'iti 'ain.

Usaquin nu caía nux anu 'iti cuëëncëbë cananuna anu 'iacën.

¹⁶ Nëtë itsin anuaxa uni abë banacë anuax Nucën Papa Diosbë banai cuanquinbi cananuna xanu xuntacu achúshi ñunshin 'atimañu isacën. A xanun ca ñunshin 'atimanëan 'unánmicëxun uisai cara 'iti 'icë quixun ñucácëxun uni usai camina 'iti 'ain quixun ñuixuancëxa. Usoquin 'aquin ca aín patróncoma

'itsa curíqui bimiácëxa. ¹⁷ A xanu xuntacunëx ca Pablocëñun nu nuibiani munuma banai quiacëxa:

—Ënë unicaman ca Dios, naínu 'icë 'Apuira a ñu 'axunia. Usa 'ixun ca anúnmi mitsun 'uchacama tērēncë 'aish ainan 'iti bana mitsu ñuixunia.

¹⁸ Usai quiquin ca 'itsa nētēn nu nuiacëxa. Usoquin 'uran ubiöcëx cuainacëquin ca Pablonēn ñunshin 'atima cacëxa:

—Jesucristonēan quimicëxun cana mi cain, ënë xanunuax ca chiquit.

Quixuan cacëxëshi ca bēnētishi ñunshin 'atima chiquiacëxa.

¹⁹ Usai 'icēbētan ca aín patrōncaman, a xanuan an 'acēsabi oquin ñu 'acēbētanma ca curíqui bitima 'icë quixun sinánquin, Pablocëñun Silas biacëxa. Bibianquin ca anua 'apu 'icēnu buáncëxa. ²⁰ Buánxun ca an uni bētsi unimi manania cuacë uni cacëxa:

—Ënë uni rabētan judíos uni 'ixun bana ñuixuncëxun cuati ca nun ēmanu 'icë unicamax tsuáquiruía. ²¹ Tsuáquirumiquian bana ñuixuncë 'aínbi cananuna nun romano uni 'ixun an ñuixuncë bana axa quicēsabi oquin 'atima 'ain.

²² A xanun patrōncaman usaquin an uni 'itsimi manania cuacë unicama caia cuati, ca camabi uni Pablo 'imainun Silasmi tsuáquiruacëxa. Tsuáquirucēbētan ca a unicaman, aín chupa pēmitancëxuan manē xon rishquinun quixun aín unicama cacëxa. ²³ Usoquin cacëxun cushínra 'itsa oquin rishquitancëxun ca sipuacëxa. Sipuatancëxun ca an sipunu 'icë unicama bēruáncë uni cacëxa, Pablocëñun camina Silas machiquitia upí oquin bēruánti 'ai quixun.

²⁴ Usoquin 'anúan cacëxun ca sipu 'ucë mēúira atsinmixun i quini ocēn tabiataxacëxa.

²⁵ Usoquian 'acëx ca Pablobē Silas imē naëx Nucēn Papa Diosbē bananan a rabi cantacëxa. Usaría 'ia ca anua 'icë sipuacë uni raírínēn cuacëxa.

²⁶ Usaía 'icēbēa me cushínra shaíquicēbē ca ami tapuocë icama shaíquicēbēa xēcuēcamaxribi xēoquimainun manē risi anun uni sipuacë tēcērēcacēcama tubucuti rēucüacëxa. ²⁷ Usaía 'icēbē bēsuquinbi, xēcuēcama xēóquicē isquin ca an sipuacë unicama chiquíti rabanán bēruáncë unín sináncëxa, —sipuacë unicama ca chiquiquiani cuanxa —quixun. Sinánquin ca axbi taroracácatsi quixun aín manē xētocë biacëxa. ²⁸ Bitsiabi ca Pablonēn munuma banaquin cacëxa:

—Taroracaxma ca 'it. Camáxbi cananuna ēnu 'ain.

²⁹ Cacëxuinshi, anun pēcaxun isti a aín uni ñucáxun bibianx ca bēnētishi abáquiani sipu mēú atsiáncëxa. Atsiní, bērēqui racuētan bamai ca Pablo 'imainun Silas tanáin rantin purúancëxa. ³⁰ Usai 'itancëxun ēman buánquin ca Pablo 'imainun Silas cacëxa:

—¿Añu carana 'ēn 'uchacama tērēncë 'aish iēnuxun 'ati 'ain?

³¹ Quia ca cacëxa:

—Nucēn 'Ibu Jesucristomi sinani ca ami catamēt. Ami catamēti camina mín xubunu 'icë mín aintsi 'ibucamabēbi mitsun 'uchacama tērēncë 'aish Nucēn Papa Diosnan 'iti 'ain.

³² Caxun ca a 'imainun aín xubunu 'icēcamaribi Nucēn 'Ibu Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa. ³³ Ñuixuncëxuinshi ca imēbi an sipuacë unicama bēruáncë unín Pablo 'imainun Silas anua manē xon 'acë aín namicama chucaxuancëxa. Chucaxuncēbē ca an sipuacë unicama bēruáncë unibē axa aín xubunu 'icēcamaxribi Jesúsmi catamēti nashimicë 'iacëxa. ³⁴ Usa 'ixun ca an sipuacë unicama bēruáncë unín aín xubunu buánxun Pablocëñun Silas pimiácëxa. Usocëx ca a unibē aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamaxribi Nucēn Papa Diosmi catamēti ainan 'aish, chuámashirua tani cuēēancëxa.

³⁵ Usaía 'ian pëcaracëbëtan ca an uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman policíia xuquin cacëxa:

—An sipuacë unicama bërúancë uninu cuanxun camina a uni rabëa cuantánun ënun quixun cati 'ain.

³⁶ Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxun ca an sipuacë unicama bërúancë unin Pablo cacëxa:

—An uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman ca mi chiquínun quixun 'ë camíaxa. Usa 'ain camina chuámashirua 'aish cuanti 'ain.

³⁷ Usaquian an sipuacë unicama bërúancë unin cacëxun ca Pablonën policíacama cacëxa:

—Nux románo uni 'aish quiricañu 'icëbi, añu caranuna 'a quixun nu ñucáxunmabi, ca camabi unían ismainun rishquimitancëxun nu sipuamionxa. ¿Usaquin 'amionxunbi cara bërí uni raírínën isnúma nu chiquínin? Ax ca 'aisama 'icën. Atúxbi ca nu chiquini uti 'icën.

³⁸ Èsoquian Pablonën cacëxun cuabiani cuantëcënxun ca policíacaman an uni uni itsimi manania cuacë unicama cacëxa. Caquian, románo uni 'aish ca quiricañu 'icë quixun cacëxun cuati ca racuëacëxa. ³⁹ Racuëti anu cuanxun ca Pablocëñun Silas cacëxa:

—Mix camina románo uni 'aish quiricañu 'ain quixun 'unánxunma cananuna mi 'ón.

Caquin ëman buánxun ca —ëñë ëmanuax camina cuanti 'ai —quixun cacëxa.

⁴⁰ Usaquian cacëx sipunuax chiquíquiiani ca Lidianën xubunu cuancëxa. Cuanx atsínquinbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicama anu timëcë isquin upí oquin 'ësëtancëx anuaxribi cuancëxa.

Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

17

Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

¹ Usaquiani cuani Anffópolis ëma 'imainun Apolonia ëma anun cuanx ca Tesalónica ëmanu bëbacëxa. Tesalónicanu ca anua judíos unicama timëti xubu achúshi 'iacëxa. ² Usa 'ain ca rabë 'imainun achúshi semana anu 'i, Pablo axa 'icësabi oi anun ñu mëëtima nëtë 'icëbë 'icëbë, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun, anua timëtia unicama cuëñëo bana 'unánmiquin, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun cai atubë canancëxa. ³ Cuëñëo bananu ñucësabi oquin 'unánmianan ca —a bana quicësabi oi 'iti 'aish ca Cristo paë tantancëx bamatancëx baísqiuxa —quixun canan ca —'ën mitsu ñuixuncë Jesús abi ca axa uti nun caíncë Cristo ax 'icë quixun ñuixuancëxa.

⁴ Ñuixunia cuati ca judíos unicama raíri, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun sinani, ami catamëti Silas 'imainun Pablobë timëacëxa. 'Imainun ca griego banan banacë uni 'ixunbia Nucën Papa Diosan bana cuacëcama, a 'imainun —ax ca aín nuitu upí 'icë —quixuan unin cacë xanucamaxribi Jesúsni catamëacëxa. ⁵ Usa 'aínbí ca judíos unicama, an Jesús sináncëma, ax ami nutsi Silas 'imainun Pablomi nishquin uni 'atima chiquíshcama timëtancëxun a ëmanu 'icë unicama tsuáquirumiacëxa. Tsuáquirumi, Jasón cacë uni aín xubunu banaruquin barii ca, camabi unían isnun ëma nëbëtsi buánti ca Pablocëñun Silas chiquínti 'icë quiax quicancëxa. ⁶ Usai quiquinbi mëraquinma ca Jasóncëñun axa Jesucristomi catamëcë unicama raíri nirínbianquin a ëmanu 'icë unicaman 'apunú buáncëxa. Buani ca munuma sharati quicancëxa:

—An camabi menu 'icë unicama tsuáquirumicë uni rabëtax ca ënu uaxa. ⁷Ucë ca Jasonën anua 'inun aín xubunu atsínmiáxa. A unicamax ca Romanu 'icë 'apu César quicë bana cuaisama tani, 'apu itsi ca Jesús 'icë quia.

⁸Pablocëñun Silas ñuicania cuati ca unicamabë a ëmanu 'icë 'apucamaxribi sharati tsuáquiruacëxa. ⁹Tsuáquiruiabi ca Jasónbëtan raírinën a ënun quixun curiqui 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca Jasóncëñun raíri cuantánun quixun ëancëxa.

Pabloë Silas Berea ëmanu 'iá

¹⁰Usai 'icëbëtan ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënëñquinshi imë Pablocëñun Silas Berea cacë ëmanu cuantánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanx bëbatancëx ca anua judíos unicama timëti xubunu atsíancëxa. ¹¹Atsínxuan bana ñuixuncëbëtan ca anua 'icë judíos unicaman, Tesalónica ëmanua 'icëcamasamaira 'ixun, cuëñquin Pablonëan Jesús ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuacëxa. Cuaquin ca aséribi cara Pablonëan ñuixuncë bana ax 'icë quixun 'unáncasquin camabi nëtën Nucën Papa Diosan bana cuëñëo isacëxa. ¹²Usaquin 'ai ca atux 'itsáxira —aséribi ca —quixun sinani Jesucristomi catamëacëxa. Usai 'imainun ca griego banan banacë unicama 'imainun xanucamaribi —upí sínánñu ca —quixuan unin 'unáncë, acamax Jesucristomi catamëacëxa. ¹³Usaía 'icëbëbi ca Tesalónicanu 'icë judíos unicamax, Pablonëan Bereanuxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunia ñuicania cuabiani anuribishí cuancëxa. Cuanxun ca Pablotia nishnun quixun anu 'icë uncamaribi tsuáquirumiacëxa. ¹⁴Tsuáquirumicëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënëñquinshi Pablo manë nuntían cuantánun quixun xuacëxa. Xucëbë ca Timoteobë Silas Bereanubi bërúacëxa. ¹⁵Bërúmainun ca an buáncë unicaman Pablo Atenas ëmanu buáncëxa. Buántancëxun a ëbianía Bereanu cuantëcënia ca Pablonën a unicama Timoteocëñuan Silas bënëtishi a isi unun quixun camiacëxa.

Atenas ëmanua Pablo 'iá

¹⁶A unicama cuan ca Pablonën Atenas ëmanuxun Timoteocëñun Silas aia caíancëxa. Caini a ëmanu niquin, unían unioçë ñu a unin rabricë, a 'aisamaira isi ca Pablo masá nuituacëxa. ¹⁷Usa 'ixun ca anua judíos unicama timëti xubunuxun, judíos unicama 'imainun judíosma 'ixunbia an Nucën Papa Dios rabricë uncamaribi, Jesús ax ca aséribi Cristo, axa uti judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun sínánmisa tani cuëñëo bana ñui atubë canancëxa. Usai 'ianan ca camabi nëtën anuxun ñu marutinuaxribi anua 'icë uncamabë Jesús ñui canancëxa. ¹⁸Cananmainun ca raíri unicama usa isa uni 'iti icë quixun epicúreo cacë unicanan bana ñuia cuacë, 'imainun estoico cacë unicananribia bëtsi bana ñuia cuacë, a uncamaxribi uax Pablobë banacëxa. Abë banatancëx ca raírinëx quiacëxa:

—¿Añu cara banañuira 'ixun ënë unin nu ñuixuinsa tanin?

Quicëbë ca raírinëx Pablonëan Jesús ñuianan —bama 'aish ca uni baísquiti 'icë —quixun cacëxun cuax quiacëxa:

—Nun rabricë diosma, bëtsi dios ñui sapi ca quia.

¹⁹Usai quitancëxun ca Pablo bibianquin matá, Areópago cacë, anu buánxun cacëxa:

—Nun nu cuacëma a ñuiquinmi nu cacë bana ënë cananuna upí oquin 'unántisa tanin. ²⁰Nun cuacëma ñu camina min ñuin. Uisai qui quicë cara quixun cananuna 'unántisa tanin.

²¹Usa 'ain ca Atenasnu 'icë unicama 'imainun 'uracëox uax atubë 'icë unicama an uisa bana cara an cuacëma 'icë a cuaisa tancëxa. 'Imainun ca

unían ñuia cuacëma ñuribi ñuiquin uni caisa tancëxa. Usai ca a unicamax 'iacëxa.

²² Usa 'ain ca Pablo Areóponu timëcë unicama nêbëtsinuax niruquin cacëxa:

—Atenasnu 'icë unicama, 'ën iscëxun camina mitsun dioscama 'itsaira sinánquin a rabin. ²³ 'Ëx ënë ëmanu 'icë bain niquin cana anuxunmi mitsun dioscama rabicë 'itsa isan. Isanan cana anuxun mitsun dios rabiquinmi anu ñu nanti ñu achúshinumi ësaquin cuënëocë isan: “Ënëx ca anuxun nun 'unáncëma dios rabiti a 'icën”. 'Unánxunmabimi rabicancë dios a cana 'ën mitsu ñuixunin.

²⁴ An ca me 'imainun anu 'icë ñucamaribi unioçëxa. Ax ca naí, me acaman 'Ibu 'icën. Usa 'aish ca ax anuxun a rabiti unin 'acë xubunu 'ima. ²⁵ Unin a ñu 'axuncëxmabi ca ax usabi 'iá 'aish usabi 'ia. An ca anun nux tsóti nêtë 'imainun suñu, piti, 'imainun camabi ñuribi nu 'inania.

²⁶ An ca achúshi uni aín rëbúnquicamaxa mecamanu tsónun unioçëxa. Unioquin ca uiti barin cara aín rëbúnquicamax camabi menu tsóti 'icë quixun mënionan, anua aín me sënëncëcamaribi mënioxuancëxa. ²⁷ Nucën Papa Diosan ca ami sinánquian a 'unánun uni unioçëxa. Uisaxun caranuna a 'unánti 'ai quixunu sináncëxbi ca Nucën Papa Dios nu 'urama 'icën. ²⁸ Nucën Papa Dios cupí cananuna tsotin, a cupí cananuna nitsin, a cupí cananuna ënë menu 'ain. Mistun aintsi raírinëx ca ësai quiacëxa: “Nux cananuna diosan rëbúnqui 'ain”. ²⁹ Nux aín rëbúnqui 'ixun cananuna sinántima 'ain, ax ca unían 'acë curi 'acë ñuusa 'ianan uxua manë 'acë ñuusa 'ianan maxax 'acë ñuusa 'icë quixun. ³⁰ Nucën Papa Dios 'unáncëma 'ixun ca unin anbia unioçë ñu rabiácëxa. Rabia isquinbi ca Nucën Papa Diosan isëshiacëxa. Isëshia 'ixunbi ca béri camabi menu 'icë uni 'atimaquin sináncë 'ixunbia sinananun quixun aín unicaman canun camia. ³¹ Nucën Papa Diosan ca mënioçëxa, anúan achúshi uni, Jesucristonën camabi uni, aín nuitu cara upí 'icë, cara upíma 'icë quixun isti nêtë. Usaquian 'anun ca an caísacëxa quixuan camabi unin 'unánun, ca Nucën Papa Diosan Jesús bamacëbi baísqumiácëxa.

³² Usaquian bamatancëx ca Jesús baísquiácëxa quixun ñuia cuati ca uni raírinëx Pablomi cuaiácëxa. Cuaimainun ca raírinën Pablo cacëxa:

—Minmi ñuicë bana ënëmi ñuitëcënia cananuna bëtsi nêtën cuatëcënti 'ain.

³³ Usaquian cacëx ca Pablo acama ëbiani cuancëxa. ³⁴ Cuancëbë Pablóbë cuani ca raírinëx ami sinani Jesúsmi catamëacëxa. Acamax ca Dionisio, Areóponu 'icë uni a 'imainun xanu achúshi Damaris cacë a 'imainun raíriri 'iacëxa.

18

Pablo Corinto ëmanu 'iá

¹ Areópago cacë matánunxun bana ñuixuntancëx ca Pablo Atenas ëmanuax Corinto ëmanu cuancëxa. ² Cuanx bëbaxun ca judío uni achúshi, Aquila cacë, mëracëxa. Ax ca Ponto cacë menuaxa bacëan 'iacëxa. Usa 'aish ca aín xanu Priscilabë Italia menu 'icë Roma ëmanu 'iacëxa. 'Icëbëbia anu 'icë 'apu Claudio ax —judíos unicamax ca camáxbi Romanuax cuanti 'icë —quicëbë ca Corintonu tsoti cuancëxa. Usa 'ain ca Corintonu bëbatancëx Pablo Aquilacëñun Priscila isi cuancëxa. ³ Aquila ax ca Pablonëan 'acësaribi oquian an chupa xubu 'acë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën aín xubunu 'ixun Aquilabëtan chupa xubu 'acëxa. ⁴ Usoquin 'anan ca anun ñu mëëtima nêtëcaman anua judíos unicama timëti xubunu cuanxun —Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia

judíos unicaman caíncë, a 'icë —quixun bana ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun ca judíos unicama raíri 'imainun judíosma unicama raírinënribi —Jesús ax ca asérabia Nucën Papa Diosan xuá a 'icë —quixun 'unánquin sináncëxa.

⁵ Usa 'ain ca Timoteobëa Silas Macedonianuax Corintonu bëban Pablonën bëtsi ñu mëeti 'aquinma Jesús ñui quicë banaishi ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca judíos unicama, Jesús ax ca asérabí Cristo axa utia atun caíncë a 'icë quixun upí oquin ñuixuancëxa. ⁶ Cacëxbi ca aín bana timanan ami 'atimati banai ami nishacëxa. Usaía 'ia ca Pablonën anuax ca cuania quixuan atun 'unánun aín chupa tacaquin cacëxa:

—Mítsúxbi 'iisama tani camina Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. Usaími 'icëxbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mítsúnmi ënë bana cuaisama tancëbëtan cana judíosma unicama ñuixuni cuanin.

⁷ Catancëx anua judíos unicama timëti xubunuax chiquíquiani ca judíosma 'ixunbia an Nucën Papa Dios rabicë, Justo cacë uni, aín xubunu cuancëxa, axa anua judíos unicama timëti xubu rapasu 'ain.

⁸ Usa 'ain ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Crispo, abë aín xubunu 'icë aín aintsí 'ibucamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usaí 'imainun ca Pablonëan bana ñuixunia cuati, 'aisamaira Corintonu 'icë unicamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti nashim-icë 'iacëxa. ⁹⁻¹⁰ Usa 'ain ca Pablonën namáquin cuacësa oquin ësaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun imë cuacëxa:

—Ë cana mibë 'ain. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi mi päë tanmiquin mëetima 'icën. Ënë ëmanuax ca 'aisamaira uni 'ënan 'iti 'icën. Usa 'ain camina racuëquin ënquinma 'ën bana ñuixunti 'ain.

¹¹ Usaquian cacëxun ca Pablonën achúshi bari 'imainun mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxë Corintonu 'iquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa.

¹² Usaquian ñuixuncëbëbi ca Galión, axa Acaya menu 'icë unicaman 'apu 'ain, judíos unicamax Pablomi nishi tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin bibianquin ca an unixa unimi manania cuacë unicama timécë anu buáncëxa.

¹³ Buánxun ca Galión 'imainun abë 'icë unicama cacëxa:

—Ënë unín ca usaí judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësama oquin Nucën Papa Dios rabinun quixun unicama caía.

¹⁴ Quixuan cacëbëa Pablo quiscascëbëtanbi ca Galiónën judíos unicama cacëxa:

—Ënë uníxa ñu 'aisama 'acë 'ianan uni 'acë 'ain cuni cana mítsúnmi a ñuiquin cacëxun cuatsian. ¹⁵ 'Aínbi ca an mitsun cuati banaishi ñuixunquin, usaí ca quia quixun ñuixunia. Usa 'ain camina mítsúnbi mëñoti 'ain. 'Ën cana ënë ñu mitsu mëñoxuntima 'ain.

¹⁶ Usaquin catancëxun ca Galiónën axa Pablomi manáncë unicama a cuantánun quixun cacëxa. ¹⁷ Cacëx cuanquinbi ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Sóstenes, a bixun mëëcancëxa. Usoia isquinbi ca Galionën caquinma isëshiacëxa.

Antioquíanu cuantëcëntancëxa Pablo amiribishi mecama oi cuantëcëan (18.18-21.26)

¹⁸ Usocëx 'itsa nëtën pain Corintonu 'itancëx ca Pablo Siria menu cuanti sinani axa Jesucristomí catamécë unicama —cana cuanin —cabiani, Priscila 'imainun Aquilabë manë nuntin cuancëxa. Cuanx Cencrea ëmanu bëbaxun ca Pablonën, —ën Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i cana sënëni —quixun sinánquin aín bu tëamiacëxa. ¹⁹ Tëamitancëx cuanx ca Efeso ëmanu bëbacëxa. Bëbax

Priscila 'imainun Aquila ëbiani cuanx anua judíos unicama timëti xubunu atsiãnx ca anuax Pablo anua timëcë judíos unicamabë banai atubë usai Jesús 'iti ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuënëo ñui canancëxa. ²⁰ Usaía 'ia judíos unicaman atubëa 'inun cacëxbi ca Pablo anu 'iãma 'icën. ²¹ Abë 'iquinma ëbianquin ca atu cacëxa:

—Judíos unicama anun timëti nëtë sënëncëbë atubë Jerusalénu 'itancëx cana Nucën Papa Dios cuëncëbë mitsu isi utëcënti 'ain.

Quixun cabiani ca Efesonuax cuancëxa. ²² Cuanx Cesárea ëmanu bëbax ca nuntinuax 'ibúquiani taën Jerusalénu cuancëxa. Cuanx bëbaxun atu istancëxun axa Jesucristomi catamëcë unicama —cuanmainun ca 'it —cabiani ca Antioquíanu cuancëxa. ²³ Antioquíanu 'ëora pain 'itancëx ca Galacia menu 'icë ëma 'imainun Frigia menu 'icë ëmacama oi cuanquin Pablonën axa Jesucristomi catamëcë unicama upiti Jesucristomi sinani ax cuëncëcësi oi 'inun quixun caquin atu 'esëcëxa.

Efesonuxuan Apolosnën bana ñuixuan

²⁴ Pablonëan Galacia menu cuanan Frigia menuribi cuanquin axa Jesucristomi catamëcë unicama 'esëmainun ca Alejandría ëmanu 'icë judíos uni achúshi, Apolo, ax Efeso ëmanu cuanx anu 'iacëxa. Ax ca an Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin 'unáncë 'aish unicama upí oquin bana ñuixuncë 'iacëxa. ²⁵ Nucën 'Ibu Jesús ñuixunquian 'unánmicancë 'ixun ca Apólosnën cuëni banaquin, Jesús ñuiquin, upí oquin Efesonu 'icë unicama ñuixuancëxa. Usaquin Jesús ñuiquin bana ñuixuanan, —aín 'uchacama chiquinatia ca Juanën uni nashimiacëxa —quixun 'unánquinbi ca Apolosnën —Jesucristonën ca aín Bëru Ñunshin Upí aín unicama abëa 'inun 'inania —quixun 'unánma 'icën. ²⁶ Usa 'ain ca anua judíos unicama timëti xubunuxun Apolosnën racuëquinma bana ñuixunia cuaquin ca Aquílabëtan Priscilanën 'uri buánxun Apolos, Jesúsmi catamëti ca uni usai 'ia quixun upí oquinra ñuixuancëxa. ²⁷ Usa 'ain ca Acaya menua Apolos cuainsa tancëbëtan axa Jesucristomi catamëcë unicaman —asábi ca —catancëxun atuan upí oquin Apolo binun quixun caquin axa Acayanuax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuancëxa. Cuënëoxunia quirica bibiani manë nuntin cuanx Acayanu bëbatancëxun ca Apolosnën anua 'icë a Nucën Papa Diosan nuibaquin Jesúsmi sinánmicë unicama upí oquin 'aquiancëxa. ²⁸ 'Aquianan ca unicaman cuamainun —Cristo ca ucëma 'icë —quixuan sinaniabi abë banaquin judíos unicama, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia atun caíncë a 'icë quixun canan usai ca Cristo 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia quixun 'unánmicëxa.

19

Pablo Efesonu 'ia

¹ Corinto ëmanua Apolos 'ain ca Pablo matá me sapáncama oi cuantancëx Efesonu bëbacëxa. Bëbaxun ca anu 'icë axa Jesucristomi sináncë unicama mëracëxa. ² Mëraxun ca ñucácëxa:

—¿Mitsúxmi Jesucristomi sináncëbë cara aín Bëru Ñunshin Upí mitsunu uax? Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:

—Nun cananuna Jesucristomi catamëti ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia quixun ñuia cuacëma 'ain.

³ Usaía quia ca Pablonën atu cacëxa:

—¿Añu sinani caramina nashimicë 'ian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Juanëan uni 'unánmicë bana sinani cananuna nashimicë 'ian.

⁴ Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Atimaquin sináncë 'ixunbia sinanatia ca Juanën uni nashimiácëxa. Nashimiquin ca cacëxa, axa a caxu uti uni achúshi, Jesús, axa utia judíos unicanama caíncë, Cristo, ami sinánun quixun.

⁵ Usaía Pablo quia cuati ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti a unicamax nashimicë 'iacëxa. ⁶ Usa 'ain ca a unicama Pablonën aín mēcēnan ramēcēbē atunu Nucën Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí uacëxa. Usaría 'icēbē unin 'unáncēma banan bananan ca a unicanama, usaquian Nucën Papa Diosan sinánmicë bana unicama ñuixuancëxa. ⁷ Anu 'icē uni nashimicēcama ax ca mēcēn rabē 'imainun rabē unisa 'iacëxa.

⁸ Usa 'ain ca Pablonën anu rabē 'imainun achúshi 'uxē 'iquin, anua judíos unicama timēti xubunuxun racuëquinma upí oquin Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icē quixuan 'unánun anu 'icē unicama ñuixuancëxa. ⁹ Ñuixuniabi ca raírínēn masáquin sinánquin cuaisama tancëxa. Usaquin cuaisama tani ca anu timēcē unicanama cuainunbi —Jesúsmi sinánti ca 'aisama 'icē — quiax quiacëxa. Usai quicēbē, anuax chiquiquianquin ca Pablonën axa Jesucristomi catamēcē unicama buani, Tirano cacē unían anuxun uni 'unánmicë xubu, anu cuancëxa. Cuanxun ca anuxun camabi nētēn bana ñuixuancëxa.

¹⁰ Usaquin ca Pablonën rabē barin anuxun bana ñuixuancëxa. Pablonëan usaquin ñuixuncëxun ca Asianu 'icē unicama, judíos unicama 'imainun judíosma unicanaribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquian ñuixuncē bana cuacëxa. ¹¹ Cuacēbētan ca Pablonën anuxun Nucën Papa Diosan 'amicëxun uní itsin 'acēma ñu 'acëxa. ¹² Usa 'ain ca amia Pablo ratíquicē chupa 'imainun pañun abia anu buania mēēi uní ñucēcamax pëxcúacëxa, pëxcúmainun ca ñunshin 'atimacamaxribi uninuax chiquiacëxa.

¹³ Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën usoquin 'aia istancëxun ca an cuainbëquini niquin uninua ñunshin 'atima chiquincē judíos unicama raírínēn, Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën 'acēsari bi oquin 'ati sináncëxa. Usaquin sinánquin ca uninu 'icē ñunshin 'atima cacëxa:

—Pablonëan unicama ñuixuncē Jesús an 'amicëxun cana mi cain, ënë uninuax ca chiquit —quixun.

¹⁴ Usaquian an ñu 'acē uni raírínēx ca judíos sacerdotenēn cushicama achúshi, Eceva cacē, aín bēchicē mēcēn achúshi 'imainun rabē 'iacëxa. ¹⁵ Usa 'ixuan cacëxunbi ca ñunshin 'atimanēn Ecevanēn bēchicēcama cacëxa:

—Jesús 'imainun cana Pabloribi 'unan. Usa 'ixunbi cana ui caramina 'ai quixun mitsu 'unaniman.

¹⁶ Quixun cai chirínquianx anu 'iruquin ca ñunshin 'atimañu uni an cupinunma atu mēēacëxa. Mēēquian cushiíra mēēcēx ca chupañuma 'aish aín nami téatéábu 'aish xubunuax chiquiti abácëxa. ¹⁷ Usoquian 'acēa ñuia ca Efesonu 'icē judíos unicama 'imainun judíosma unicanaribi cuacëxa. Cuati racuëquin ca:

—Nucën 'Ibu Jesús, ax ca cushiira 'icē —quiquin a rabiacëxa.

¹⁸ Usaía 'icēbē uxun ca axa Jesúsmi catamēcē 'itsa unin —usaribi oquin cana 'ën ñu 'atima 'acē —quixun chiquinacëxa. ¹⁹ Usomainun ca an ñubēti 'unáncē unicanama anua ñubēti 'unáncē quiricacama bēxun, camabi unían ismainun nēēancëxa. Usa 'ain ca a quiricacaman cupí cincuenta mil curíquisa 'iacëxa. ²⁰ Usaría 'imainun ca a ñuiquin bana ñuia cuati Jesucristomi catamëti unicamax amiribi amiribi 'itsacëxa.

²¹ Usa 'ain ca Pablonën Macedonia me 'imainun Acaya menu pain cuantancëx Jerusalénu cuanti sináncëxa. Jerusalénu cuanti sinani ca quiacëxa: Anu pain 'itancëx cana Roma ëmanuribi cuanti 'ain. ²² Usaquin sinánxun ca Pablonën an 'aquincë uni rabë, Timoteo 'imainun Erasto, a Macedonia menua cuantánun xuacëxa. Xutancëx ca Asia menua 'icë ëma Efeso, anu 'ëora pain í bërúacëxa.

Efesonu 'icë unicamaxa tsuáquirua

²³ Efesonuaxa Pablo cuancëma pan 'ain ca Jesucristo ñuicë bana cuaisama tani, a ëmanu 'icë unicamax tsuáquiruacëxa. ²⁴ Usaía 'inun ca Demetrio, an uxua manë unioquin ñu chucúmaracama 'ati 'unáncë, an tsuáquirumiacëxa. Demetrio an anuxun diosa Artemisa cacë rabiti xubu iscësa 'itánun chamaburatsu oquin manë uxua unioçëxa. Unioxun maruquin ca a 'imainun abëtan ñu 'acë unicamanribi 'itsaira curíqui biacëxa. ²⁵ Demetronën ca abëtan usoquin 'acë unicama 'imainun anribia usaribi oquin ñu 'acë unicamaxa, an camicëx timëtia cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, ënë ñu ësoquin 'atancëxun maruquin cananuna anun nun ñu maruti curíqui bitsin. ²⁶ Usa 'aínbi camina mitsun Pablo isanan an ñuicë banaribi cuatin. An ca Efeso ëmanushima, Asia menu 'icë ëmacama oquin, unían a rabinuxun 'acë ñu ax ca aséribi diosma 'icë quixun caquin, a rabixunma 'anun caquin 'aisamaira uni sinánmiaxa. ²⁷ Usoquian sinánmicëxun ca unin nun nu unioçë uxua manë 'acë xuburatsu bitima 'icën. 'Imainun ca Diananëxa cushi 'aínbi unicaman anuxuan a rabicë xubu cha manuti 'icën. Diana axa Asianu 'icë unicama 'imainun camabi menu 'icë unicaman rabicë 'aíshbi ca rabicëma 'iti 'icën.

²⁸ Usai Demetrio quia cuati ca nishi sharati tsuáquirui quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana 'icën.

²⁹ Usari quicëbë ca Efeso ëmanu 'icë unicama sharati tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin Macedonia menu 'icë uni rabë, Gayo 'imainun Aristarco, axa Pablobë nicë, a bixun nírínbianx ca anua unicama timëcë xubunu abáquianx atsíancëxa. ³⁰ Atsíncëbëa anu 'icë unicama cai axribi atsíntisa taniabi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman —miribima bitsia atsíanxma ca 'it—quixun Pablo cacëxa. ³¹ Camainun ca an 'unáncë Asia menu 'icë 'apu raírinëribi anu timëcanti xubunu atsíanxma 'inun quixun Pablo camiacëxa. ³² Usa 'ain ca axa timëcë unicamax tsuáquirui, raírinëxa bëtsi ñu ñui quimainun raírinëxribi bëtsi ñu ñui banai sharácëxa. Sharáquinbi ca aín patsanën aña 'anux cara timëaxa quixun 'unánma 'icën. ³³ Pablomia 'icësaribiti ca anua timëcë unicamax anua atubë 'icë judíos unicamamiribi nishacëxa. Usaía ami nishcëxun ca judíos unicama an Alejandro, uisai 'i cara timëaxa quixun an anua timëcë unicama canun quixun cacëxa. Cacëxun ca Alejandronën aín mëcënan sanánquin aín bana cuanun quixun cacëxa. ³⁴ Cacëxbi ca —ax ca judío uni 'icë—quixun 'unani nëtëtima rabë horan pain munuma sharati quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana 'icën.

³⁵ Usa 'ain ca sharatia nëtënen cacëxbi nëtëtisama taniabi an 'apu quirica cuënëoxuncë unin nëtëmiacëxa. Nëtëmia ca cacëxa:

—Efesonu 'icë unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat. Ënë ëmanu 'icë unicamax ca an anuxun Diana rabiti xubu bërúanan a iscësa maxax naínuax nipacëcë bërúancë 'icën. Usa ca quixun ca camabi menu 'icë unicaman 'unánxa. ³⁶ Usa 'ain ca, usama ca quiax uíxbi quitima 'icën. Usa 'ain camina nëtëti 'ain. Nëtënan camina sinánxunmaishi ñu 'atima 'ain. ³⁷ Mitsúnmi bëcë

uni rabētax ca mitsun rabicē diosa ñui 'atimati banacēma 'icēn. ³⁸ Usa 'a'nbī ca Demetrio 'imainun an abētan uxua manē 'acē ñu 'acē unicaman, unimi manántisa tanquin, an uníxa uni itsimi manania cuacē unicama cati 'icēn. Canan ca 'apu raíriribi cati 'icēn. Cacēbētanbi ca Demetrio 'imainun abē 'icē unicamaxa ami manáncē unicamanribi, an uníxa uni itsimi manania cuacē unicama cati 'icēn. ³⁹ Usa 'ain camina bētsi ñuribi mēñoisa tanquin anúan 'apucama timēti nētēn anu timēcē unicaman cuamainun cati 'ain. ⁴⁰ Uisai 'i caranuna sharati quixuan ñucácancēxun a ñuiquin cati ca 'aíma 'icēn. Usa 'ain ca 'apumi nishínu 'icēsa sináncanti 'icēn.

⁴¹ Usaquin catancēxun ca timēcē unicama cuantánun quixun xuacēxa.

20

Macedonia me 'imainun Grecia menu Pablo cuan

¹ Usaquin cacēxa cuancēbētan ca Pablonēn axa Jesucristomi catamēcē unicamā camicēx aia 'esēanan bana ñuixuntancēxun —cuanmainun ca 'ican —quixun atu cabiani Macedonia menu cuancēxa. ² Cuanquin ca a menua 'icē ēmacamanua 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicama, ēníma Jesúsmi catamēñun quixun caquin sinánmiacēxa. Sinánmibiani ca Grecia 'icēbi Acayaribi cacē menu cuancēxa. ³ Cuanx bēbax ca anu rabē 'imainun achúshi 'uxē 'iacēxa. Anu 'aish ca manē nuntin Siria menu cuanti sinánquinbi, judíos unicamaxa ami 'esēnania ñuia cuati sinanacēxa. Sinanabiani ca Macedonia anu pain bain cuancēxa. ⁴ Cuancēbē ca Berea ēmanu 'icē uni, Sópater, a 'imainun Tesalónica ēmanu 'icē uni rabē, Aristarco 'imainun Segundo, 'imainun Derbe ēmanu 'icē uni, Gayo, 'imainun Asia menu 'icē unicama, Timoteo, Tíquico, Trófimo, acamax Pablobē cuancēxa. ⁵ Cuanx Macedonia menu bēbacēbē ca atux pain Troas ēmanuxun nu caini cuani nu ēbiani rēcuēñquiancēxa. ⁶ Usa 'ain cananuna anun chamiti ñucēñunma 'acē pán anun piti nētē inúmitancēx, nuxribi Filiposnuax manē nuntin cuanx, mēcēn achúshi nētē 'icēbē Troasnu bēbacēn. Bēbax cananuna mēcēn achúshi 'imainun rabē nētē anu 'iacēn.

Troas ēmanu Pablo 'ia

⁷ Anu 'aish cananuna domingo nētēn axa Jesucristomi catamēcē unicamabē pán tucapaxun pi timēacēn. Timēan ca Pablonēn, imēishinu cuanti 'ain, ñantónpaquin 'uran bana ñuixuancēxa. Usoquin ca imē naēx 'itámainun 'acēxa. ⁸ Usoquin ca Pablonēn xubu cata itsi manáinra 'icē, anua lamparín 'itsaira tiríocē 'icē anunu timēcē, anuxun bana ñuixuancēxa. ⁹ Usaquian Pablonēn manámi 'icē xubu cata rabē 'imainun achúshi, anuxun bana ñuixuncēbēbi ca bēná uni achúshi, Eutico cacē, ax xubu manámia 'icē xēcuē anu tsofax, 'uxcēnan tēnácēx 'uxax ēman nipacēacēxa. Nipacētía bamaia ca bicancēxa. ¹⁰ Bicēbē xubunuax 'ibúquianquin bēná uni 'icúquin bitsi rantin purúnquin ca Pablonēn anua 'icē unicama cacēxa:

—Ratúaxma ca 'ican, ca uinacētía.

¹¹ Catancēx manan 'irutēcēñxun, pán tucapaxun pianan pēcaratamainun bana ñuixunēti, ca Pablo atu ēbiani cuancēxa. ¹² Cuancēbē ca bēná uni Eutico axa chuáma 'aish asábi 'icē buani cuēñquiani cuancancēxa.

Troasnuaxa Pablo Miletonu cuan

¹³ Usa 'ain cananuna Pablonēan taēn cuainsa tanquin, anua bitsi cuanun cacēx, nux pain rēcuēñquiani manē nuntin Asón cacē ēmanu cuancēn. ¹⁴ Cuanx bēbaquin Asónua Pablo bibiani cananuna abē nuntin Mitilene cacē ēmanu cuancēn. ¹⁵ Mitilenuax coonx cananuna Quío cacē nasí rapasu bēbacēn. Bēbax anuax coonx cananuna Samos cacē nasínu bēbacēn.

Bëbatancëx cananuna anu 'icë ëma Trogilio anuax pain tantiacën. Tanti anu 'inëti cuanx cananuna Mileto cacë ëmanu bëbacën. ¹⁶ Anuxun ca Pablonën Pentecostés cacë nëtë 'iisama pain 'ain Jerusalénu bëbati sinánquin 'uran Asia menu 'iisama tanquin, Efeso ëma 'urama 'ainbi anu cuantima sináncëxa.

Efesonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unin cushicama Pablonën bana ñuixuan

¹⁷ Usaquin sinánxun ca Miletonuxunbi Efesonua 'icë axa Jesucristomi catamëcë unin cushicama anu unun quixun Pablonën camiacëxa. ¹⁸ Camicëx aia ca cacëxa:

—Asia menu utancëx carana mitsubë 'aish uisai 'ëx 'ia quixun camina mitsun 'unanin. ¹⁹ 'Ëx mitsubë 'ixun cana mitsúnmi 'ë rabiti sinánquinma axa cuëëncësabi oi 'iquin Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuan. Usoquin 'ai cana bëunan mëscúanan judíos unicaman 'ë bëtsi bëtsi ocëx 'aisamaira tëmëran. ²⁰ Usai 'iquinbi cana ënquinma uisai caramina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inux upí 'iti 'ai quixun racuëquinma mitsu bana ñuixuan. Usaquin nëtëquinma mitsúxmi timécë ñuixuanan cana mitsun xubucamanuxunribi mitsu bana ñuixuan. ²¹ Ñuixunquin cana judíos unicama 'imainun judiosma unicamaribi Nucën Papa Dios cuëëncësa oi 'inux sinanatía Nucën 'Ibu Jesucristomi catamënun quixun can. ²² Usa 'ain cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanin, uisai carana anuax 'iti 'ai quixun 'unanimabi. ²³ An 'unánmicëxun cana 'unanin, uinu 'icë ëmanu carana cuani anuxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë caia, anuax cana sipuocancë 'ianan unían 'atimocëxun 'aisamaira oquin tëmëranuxun 'ai quixun. ²⁴ Usaquian 'unánmicëxbi cana 'ëx uisai carana 'iti 'ai quixun sinani bënëtiman. Bamanuxunbi Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi oquin 'ai cuëënquin sënëonti cana cuëënin, Nucën Papa Diosan ca nuibaquin unicama ainan 'inun iëmisa tania quixuan camabi unin 'unánun.

²⁵ Usaquin sinánquinbi cana 'unanin, uicama carana Nucën Papa Diosan uni 'inun bana ñuixuan acaman ca 'ë istécënxunma 'aia quixun. ²⁶⁻²⁷ Mitsúnmi 'ë istécëncëxunmabi cana ësoquin mitsu cain, uisai cara Jesucristo cupí ain unicamax, an mënosabi oi 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë, acama ñuiquin cana mitsuishima camabi ëmanu 'icë unicamaribi ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuatibia ami catamëcëma 'ain 'ën 'uchama 'icën. ²⁸ Usa 'ain camina mitsun mina ñu 'aisama 'ai bërúancati 'ain. Bërúancanan camina axa Jesucristomi catamëcë unicamaribia upí 'inun bërúanti 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca usoquinmi axa Jesucristomi catamëcë unicama bërúanun mitsu 'imiaxa. A unicamax ca axa bama cupí Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'aish ain uni 'icën. ²⁹ 'Ën cana 'unanin, 'ëx cuancëbë ca uni raíri uti 'icën. Uxun ca axa ami sináncë unicama, Jesucristomi catamëti bana a ënun quixun paránti 'icën. 'Inúanëan bëtsi biquin carnero tsuácacësaribi oquin ca a unin axa ami sináncë unicama Jesús manunun quixun parántisa tanti 'icën. ³⁰ Ësaquinribi cana 'unanin, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timécë unicama bëtsi bëtsin ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñuixunquinma, cëmë bana ñuixunti 'icën, a bana quicësabi oi isa 'inun quixun. ³¹ Usa 'ain camina unin paráncëma 'inuxun upí oquin sináinrati 'ain. Camina sinánti 'ain, rabë 'imainun achúshi barin cana ñantánbi nëtënbi nëtëquinma bëunan mëscúquin mitsu 'ësëan.

³² Bëri cana an bërúanun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. An ca nuibaquin mitsu ami cushinun 'imianan axa ami sináncë unicama 'imicësaribi oquin asérabi ainan 'aíshmi ax cuëëncësa oishi 'inun mitsu 'imiti 'icën.

³³ Ën cana curíqui ñucánan chupa uibi ñucácëma 'ain. ³⁴ Mitsúnbi camina 'unanin, 'ën mecënanbí ñu mëëxun cana 'ën piti 'imainun 'ën chupa bianan 'ëx abë 'icëcamaribi bixúan. ³⁵ Usaquin ñu mëécë 'ixun cana mitsu 'unanmia, mitsúnribimi uosoquin 'anun, ñuñuma uni ñu 'inánuxun. Usaquin 'ati sinani ca Nucën 'Ibu Jesús ësai quiacëxa: “A unin ñu 'ináncë uni ax cuëëncësamaira oi ca an uni ñu 'ináncë uni ax cuëënia”. A bana camina manuquinma sinánti 'ain.

³⁶ Èsaquin catancëx ca Pablo rantin puruni tsóbuti anu 'icë unicamabë Nucën Papa Diosbë banacëxa. ³⁷⁻³⁸ Banai sënënia ca —'ë camina istëcëñuxunma 'ai —quia oi camáxbi masá nuituti abë 'icúcanani bëunan mëscúquin bërúanxa cuanun caquin manë nuntinu 'irumiquin Pablo buáncëxa.

21

Jerusalénu Pablo cuan

¹ Buáncëx 'iruax Efesonu 'icë unicama ëbiani cuanx cananuna Cos cacë nasínu cuancën. Anuax coonx cananuna Rodas cacë nasínu cuanx, anuaxríbi Pátara cacë ëmanu bëbacën. ² Bëbaxun cananuna anua axa manë nuntin Fenicia menu cuanti uni raíri mëracën. Mërax cananuna a nuntin atubë cuancën. ³ Cuanxun Chìpre nasía mëmiu 'icë inubiani cananuna Siria menu cuancën. Cuanx cananuna anu 'icë unicaman buáncë aín ñucama a nanpáxunti cupí Tiro ëmanu cuancën. ⁴ Usai Tironu bëbaxun, axa Jesucristomi catamëcë unicama mërax, cananuna mecën achúshi 'imainun rabë nètën atubë anu 'iacën. Nuxnu anu 'ain ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun a unicaman uisai cara Pablo 'iti 'icë quixun 'unánquin Jerusalénu cuanxma 'inun quixun cacëxa. ⁵ Usaquian cacëbëbi cananuna a nètëcama inúcëbë cuancën. A ëmanuax cuancëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax aín xanu 'imainun aín bëchicëbëbi nubë masinu cuancëxa. Cuanx cananuna rantin puruni tsóbuax masinuax Nucën Papa Diosbë banacën. ⁶ Usai 'itancëxun atubë 'icucananquin —cuanmainun ca bërúanx 'ican —quixun atu cai cananuna manë nuntinu 'iruacën. 'Irucëbë ca a unicamax aín 'icënu cuantëcëancëxa.

⁷ Anuax cuanx cananuna Tolemaida ëmanu cuancën. Cuanx bëbaxun axa Jesucristomi catamëcë unicama catancëx cananuna achúshi nètën atubë 'iacën. ⁸ Anuax pëcaratëcëncëbë cuanx cananuna Cesárea ëmanu bëbacën. Bëbax cananuna Felipeñen xubunu abë 'i cuancën. Felipe ax ca an Jesús ñuíquin unicama bana ñuíxuncë 'ianan mecën achúshi 'imainun rabë uni Jerusaléñuxun an piti mëticanun caíscan acama achúshi 'iacëxa. A Felipebë cananuna 'iacën. ⁹ Aín bëchicë ca rabë 'imainun rabë xanu bënëñuma 'iacëxa. A xanucaman ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuíxuncëxa.

¹⁰ Anu 'itsa nètë 'icëbë ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuíxuncë uni achúshi Agabo cacë, ax Judea menuax bëbacëxa. ¹¹ Bëbax nu isi uxun anun Pablo tsitëcërequicë, a bíax anun tanëacanan anun mënëacati ca quiacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca ësari quia: Ënën 'ibu ca ësaribi oquin nëaxun Jerusalénu 'icë judíos unicaman judíosma unían binun 'inánti 'icën.

12 Ēsaría Agabo quia cuaquin ca nubëtan Cesáreanu 'icë unicamanribi, Jerusalénu cuanxma 'inun quixun Pablo cacëxa. 13 Cacëxbi ca Pablo quiacëxa: —¿Añu cupí caramina usai banai bëunan mëscúquin 'è masá nuitumin? Jerusalénuxuan Nucën 'Ibu Jesúsnan cupí 'è nëacancëxbi cana bënëtima 'ain. Usoquin nëanan 'è 'acancëxbi cana asábi 'iti 'icën.

14 Usai quia Jerusalénu cuancatsi quia cananuna Pablo sinanamicas-macën. Usa 'ain cananuna quiacën:

—Nucën 'Ibu Dios cuëëncësabi oi ca 'iti 'icën.

15 Usa 'ain cananuna ñu mëníobiani Cesáreanuax Jerusalénu cuancën.

16 Cuancëbë ca nubë Cesáreanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama raíri cuancëxa. Acaman ca Chiprenuax ucë uni Mnasón, axa 'itsa baritian Jesucristomi catamëcë, a 'unáncë 'ixun aín xubunu anunu 'inun nu buáncëxa.

Pablo Jacobo isi cuan

17 Usa 'ain ca Jerusalénu bëbaia axa Jesucristomi catamëcë unicaman cuëenquin nu biacëxa. 18 Usaquian bicëx 'inëti cananuna pëcaracëbë Pablobë Jacobo isi cuancën. Abë ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicamaribi 'iacëxa. 19 'Icë —¿uisa caina 'ai? —quixun catancëx atubë banaquian ca Pablonën uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan 'amicëxun, anua judíosma unicama 'icë ëmacamanuxun ñu 'axa quixun ñuixuancëxa.

20 Usaquian Pablonën ñuixuncëxun ca —asábi ca —quixun caquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. Rabitancëxun ca Pablo ësaquin cacëxa:

—Asábi ca. Usa 'aíni camina 'unanin, 'aisamaira judíos unicamax ca Jesúsmi sinánxa. Sinánxunbi ca ësaquinribi sinania, Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi cananuna 'iti 'ai quixun. 21 A unicamax ca quia, min isamina bëtsi bëtsi menua judíos unicama, Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'iaxma 'inun quixun can. Canan isamina judíos unicaman 'acësaribi oquin bëbu tuá 'unántioxnuma 'anun quixunribi can. 22 An usa bana cuacë unicamax ca mi ucë cuati timëti 'icën. ¿Usa 'ain caramina uisai 'iti 'ain? 23 Nun ësaquin cacësabi oquin camina 'ati 'ain. Ënu ca rabë 'imainun rabë judíos uni, an Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i sënënuquian aín bu tëamitishi 'icën. 24 Ënë uni buani camina abë judíos uni 'icësaribiti 'inux mixribi nashi mëníocati 'ain. Mëníocanan camina a unicamaxa Moisésnën cuënëo bana usai 'iti quicësabi oi 'ianan aín bu tëacë 'inun cupioquin mëníocamiti 'ain. Minmi usoia isquin ca judíos unicaman 'unánti 'icën, mix camina Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'i quixun. 'Unánan ca mimia manáncë bana ax ca cëmë 'icë quixun 'unánti 'icën. 25 Mixmi judío uni 'aish usai judíos unicama 'iti bana quicësabi oi 'iti 'aínbi ca nun sináncëx judíosma unicamax usai 'itima asábi 'icën. Usaquin sinánquin cananuna ësaquin 'axun acama quirica buánmian: Judíos unicama usai 'iti banacama quicësa oquin 'aquinma camina ësaquinshi 'ati 'ain, unínbia unioçë ñu rabiquian 'acë ñuina camina pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain, 'imainun camina tëtsécacë ñuina pitima 'ain, 'imainun ca bëtsi xanubë 'ima uni aín xanubëishi 'iti 'icën.

Roma ëmanua Pablo cuan ñuicë bana (21.27-28.31)

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun Pablo bican

26 Usaquian abëa 'icëcamabëtan Jacobonën cacësabi oquin, rabë 'imainun rabë uni a buonx ca Pablo judíos unicama 'icësaribiti nashi abë mëníocacëxa. Mëníocanan ca uisa nëtën cara anun mëníocati nëtë sënënti 'icë quixun canan

uisa nētēn cara Nucēn Papa Dios rabiquin ñuina rēti 'icē quixun anu 'icē sacerdotebētan mēnioi anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu cuancēxa.

²⁷ Anun mēniocati nētē mēcēn achúshi 'imainun rabē sēnēnti 'uramara 'ain ca judíos unicama raíri, Asianuax ucē, acaman Pablo anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunua isacēxa, isquian tsuácarucēxun Pablo biacēxa. ²⁸ Bitsi ca munuma cuēnishi quicancēxa:

—Israel unicama, nu ca 'aquin. Ēnē unix ca an camabi menu cuanquin judíos unicamamia 'inun quixun unicama ñuixuncē a 'icēn. Usa 'ixun ca nun cuati bana Moisésnēn cuēnēo quicēsabi oi 'iaxma 'inun quixun canan, anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu ēnē 'atimaquin ñuiquinribi unicama caia. Usa 'ixun ca anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu judíosma, axa griego banan banacē unicama raírribi atsínmiaxa. Atsínmixun ca ēnē xubu upí 'atimamiata —quax.

²⁹ Jerusalēnuaxa abē nitsia isbaiēxanx ca Efesonu 'icē uni, Trófimo, a Pablonēn anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu atsínmicēsa sinani usai quicancēxa. ³⁰ Usaía quicēbē tsuáquirui abácuatsini uquin ca Jerusalēnu 'icē unicaman biquin, Pablo anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu ēman nírínbianquin bēnēnquinshi xēcuēcama xēpuacēxa. ³¹ Usaquin 'ai Jerusalēnu 'icē camabi uni tsuáquirucēa ñuia ca comandantenēn cuacēxa. ³² Usaquin cuaquin aín suntárucamacēñun suntárunēn cushicama timētancēxun abáquianquin buanx ca comandante anua unicama 'icē anu bēbacēxa. Bēbaia isquin ca mēēquinbi Pablo ēancēxa. ³³ Usocēbē uquin ca Pablo biquin comandantenēn aín suntárucama manē risi rabētan tēcērēcanun quixun cacēxa. Caquin ca ui cara ax 'icē quixun ñucánan añu cara 'axa quixun ñucácēxa. ³⁴ Ñucácēbēbia unicamax bētsi bana ñui sharácēbētan upí oquin cuaquinma ca comandantenēn anua suntáru bucuē xubunua buánun quixun cacēxa. ³⁵⁻³⁶ Cacēxuan buáncēbē, a caxu cuanquin catícabiani ca unicama sharati tsuáquirui quiacēxa:

—Ca bamati 'icēn.

Usai quia tsuáquirucēbētan ca unínma 'aia quixun suntárucaman atun xubunua 'icē tapitia 'urama 'ain Pablo 'icúquin bírubianquin buáncēxa.

Unicamax ami manáncēxuan Pablonēn ca

³⁷ Usoquin buánxuan atun xubunu suntárucaman atsínmicēxunbi ca Pablonēn comandante cacēxa:

—¿Bananun caina 'ē 'imitima 'ain?

Cacēxun ca comandantenēn cacēxa:

—¿Griego banan banati caina 'unan? ³⁸ ¿Mix caramina Egiptonu 'icē uni an bari itsin, 'apumi nishquin unicama tsuáquirumitancēxun uni 'aquin cuatro ml uni, anu uni 'icēma menu buáncē, ama 'ain?

³⁹ Usaquin ñucácēxun ca Pablonēn cacēxa:

—Ēx cana judío uni 'ain, Cilicia menua 'icē ēma cha, Tarso, anu 'icē. ¿Usa 'ain caramina 'ēn axa tsuáquirucē unicama canun 'ē camitima 'ain?

⁴⁰ Cacēxun ca comandantenēn —camina cati 'ai —quixun cacēxa. Cacēx tapitinu nixun mēcēnan sanáncēxa nētētia ca Pablonēn hebreo banan ba-naquin ēsaquin unicama cacēxa:

22

¹ Ēn aintsicama 'imainun caniacēcē unicama, uisai carana 'ia quixun 'ēn asérabi mitsu ñuixunmainun ca cuat.

² Caía, hebreo banan Pablo banaia cuati ca pascēsarua 'inun nētēacēxa. Nētētia ca Pablonēn cacēxa: ³ —'Ēx cana judíos unī, Cilicia menua 'icē ēma Tarso, anuax bacēan 'ain. Usa 'ixunbi cana Jerusalén ēnuax caniquin, an unī 'unánmicē unī, Gamaliel, an 'unánmicēxun quirica 'unánquin, nucēn raracaman cuatia Moisésnēn cuēnēo bana upí oquin 'unáncēn. 'Imainun cana mitsúxmi 'icēsaribiti Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oquin 'ati cuēēancēn. ⁴ Usa 'ixun cana axa Jesucristomi sináncē unicama bētsi bētsi ocēn. Bētsi bētsi oquin 'anan cana bēbu 'imainun xanuribi nēaxun tēmēramianan sipuanuxun buáncēn. ⁵ Sacerdotnēn cushicaman 'apubētan ca caniacēcē unicamanribi 'unánxa, atun ca Damasconu 'icē judíos unicama 'inani cuanun quirica 'ē 'ináncēxa quixun. 'Ináncēx cana axa Jesucristomi sináncē unicama Jerusalén ēnuxun tēmēraminuxun bitsi cuancēn.

Pablonēan axa usai Jesucristomi catamēa ñuia bana (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Bain cuani Damasconu bēbai cuanquin, 'ēn usai 'iti sináncēma 'aínbi ca bari xamáruti 'urama 'ain, naínuax cushiira pēqui ichúquin nēbētsioraquin 'ē pēcacēxa. ⁷ Usaquin pēcacēx menu nipacēxun cana ēsaquin 'ē cacē bana cuacēn: “Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ē bētsi bētsi oin?” ⁸ Ésaquin cacēxun cana cacēn: “¿Ui caramina 'ain? Nucēn 'Ibu Dios sapi camina 'ain”. Cacēxun ca 'ē cacēxa: “Ēx cana Jesús, Nazaretnu 'icē, ami bētsi bētsi ocē, a 'ain”. ⁹ Usaquin 'ē cacēbētan pēquia isquinbi ca axa 'ēbē cuancē unicaman 'ēbēa banaia cuama 'icēn. ¹⁰ Ésaquin cacēxun cana cacēn: “Míx camina 'ēn 'Ibu 'ain. ¿Usa 'aish caramina añu 'ēn 'ati cuēēnin?” Cacēxun ca 'ē cacēxa: “Niruquiani camina Damasconu cuanti 'ain. Anuxun ca uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mī unīn cati 'icēn”. ¹¹ Usaquin cacēx menuax niruiabia axa pēquicē an bētēnancēx bēxuñu 'ixun iscasmatia, axa 'ēbē cuancē unicaman mēínbianquin buáncēx cana Damasconu bēbacēn.

¹² Anu ca unī achúshi, Ananías cacē, an Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oquin 'acē 'iacēxa. Usa 'aish ca a unīx Damasconu 'icē judíos unicaman, ax ca upí nuituñu 'icē quixun ñuicē 'iacēxa. ¹³ Usa 'aish ca 'ē isi uacēxa. Uxun ca 'ē cacēxa: Saulo, míx camina 'ēn xucēn 'ain. Camina amiribishi istēncēnti 'ain. Quixuan cacēxuinshi cana a isacēn. ¹⁴ Iscēxun ca 'ē cacēxa: Nucēn Papa Dios, a nucēn raracamanribi rabia, an ca mī caísacēxa, añu cara ax cuēēnia quixun 'unánanmī aín Bēchicē aín sinan upíra aribi 'unánan ax banaia cuanun. ¹⁵ Usa 'ixun camina mín ami iscē ñucama 'imainun usaquin mī cacēxunmī cuacē banacamari ribi camabi menu 'icē unicama ñuixunti 'ain. ¹⁶ Usafmī 'inúan caíscē 'aish camina bēnētishi nirui mín 'uchacama tērēnun Nucēn 'Ibu Jesúsmi catamēti nashimicē 'iti 'ain.

Judíosma unicama bana ñuixunun Jesusan Pablo xua

¹⁷ Usa 'ain cana Ananías quicēsai 'itancēx Jerusalénu cuantēcēancēn. Cuanx cana Nucēn Papa Diosbē banai anuxun a rabiti xubunu cuancēn. Anu 'ixun cana namáquin iscēsoquin Nucēn 'Ibu Jesús isacēn. ¹⁸ Iscēxun ca ēsaquin 'ē cacēxa: Jerusalénu 'icē unicaman ca mínmi 'ē ñuiquin cacēxunbi cuaisama tanti 'icēn. Usa 'ain camina bēnēti Jerusalénuax cuanti 'ain. ¹⁹ Usaquin cacēxunbi cana Nucēn 'Ibu Jesús cacēn: Énu 'icē judíos unicaman ca 'unánxa, 'ēn cana anua judíos unicama timēti xubucamanu cuanquin, axa mimi catamēcē unicama sipuanuxun buánan mēēa quixun. ²⁰ Estēbanēn an mī ñuiquin unī bana ñuixuncē, a maxaxan 'acanmainun cana 'ēx anu 'ixun cuēēnquin an Esteban rēcē unicaman chupa bēruán. ²¹ Usaquin cacēxunbi ca Nucēn 'Ibu

Jesuan 'ë cacëxa: Camina cuanti 'ain. Cana 'ura 'icë judíosma unicamami bana ñuixunun mi xuti 'ain.

Comandantenëx Pablobë bana

²² Usaquian Pablonën ñuixuncëxun pascësarua 'aish sëtëxun cuatibi ca judíosma unicama ñuia quia cuati sharatëcëni quicancëxa:

—Ënë uni ca bamati 'icën, 'aíma 'inun.

²³ Usai qui munuma banaí sharati nishquin ca aín chupabi pëxun niquin me cupúcë bixun manámi mësuquin puacëxa. ²⁴ Usaría unicama 'ia isquin ca comandantenën anua suntárucama bucuçë xubunua Pablo atsínminun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca, uisa cupí cara a ñui usai sharácania quixuan nu ñuixunun camina Pablo rishquti 'ai quixun cacëxa. ²⁵ Usaquian comandantenën cacëxuan rishquiminuxun nëamicëxunbi ca Pablonën anua 'icë capitán cacëxa:

—¿Mitsúnmi románo uni, añu cara 'axa quixun upí oquin cuaxunmashi rishquti cara asábi 'ic?

²⁶ Èsaía Pablo quia cuabiani cuanxun ca capitánën èsaquin comandante cacëxa:

—Ënë unix ca románo 'aish quiricañu 'icën. Usa 'ain camina uisaquin caramina 'aisa tani usoquin 'anuxun upí oquin sinánti 'ain.

²⁷ Usaquian cacëx anu cuanquin ca comandantenën Pablo ñucáquin cacëxa:

—¿Asérabi caramina mix románo 'aish quiricañu 'ain?

Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—Usa cana 'ain.

²⁸ Cacëxun ca comandantenën cacëxa:

—Románo 'aish quiricañu 'inuxun cana 'ën 'itsaira curíqui cupíocën.

Quia ca Pablonën cacëxa:

—Ën papan Romanu 'icë quiricañu 'ixun bëchia 'aish cana 'ëx románo 'ain.

²⁹ Usaía quia cuaquin ca axa a rishquinux cuaíncëcaman Pablo èancëxa. Èncëbë ca comandantenëxribi, románo 'aísha quiricañu 'icëbi cana Pablo nëamia quixun sinani, racuëacëxa.

Judíos cushin 'apucaman Pablo ñucá

³⁰ Usa 'ain ca pëcaracëbëtan comandantenën añu cupí cara Pablomi judíos unicama manania quixun 'unántisa tanquin, anúan nëacë manë risi tubunun quixun cacëxa. Canan ca sacerdotenën cushicama 'imainun judíos unibunën cushicaman 'apucama timënun quixun aín unicama cacëxa. Cacëxuan an cacësabi oquin timëan ca comandantenën Pablo axa timëcë 'apucaman isnun chiquímiacëxa.

23

¹ Usa 'ain ca suntárucaman bëcëxun isquin Pablonën judíos unibunën 'apucama cacëxa:

—Mitsux judíos uni 'aish camina 'ën xucëantu 'ain. 'Icë cana mitsu cain, 'ën cana ñu 'atima 'acëma 'ai quixun ca Nucën Papa Diosan 'ë isia.

² Quiáxa quicëbëtan ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, an a rapasu 'icë unicaman Pablo cuëtáshcanun quixun cacëxa. ³ Caia ca Pablonën cacëxa:

—Unían, upí ca quixun mi sináncë 'aíshbi camina mix usama 'ain. Nucën Papa Diosainra ca 'ëmi 'amicësa usoquin mi 'ati 'icën. Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin uisa caramina 'ë oti 'ai isti cupíshi camina anu tsoan. ¿A bana quicësabi oquin 'ë ñucáxunmabi caramina 'ë mëënun quixun uni cain?

4 Caia oquin ca a rapasu 'icë unicaman Pablo cacëxa:

—¿Usaquin caramina Nucën Papa Diosnan 'icëbi min sacerdotenën cushicaman 'apu cain?

5 Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Ën aintsicama, Moiséen cuëño bana ca quia: “Min aintsicama 'apumi camina 'atimati banatima 'ain”. Usa 'ainbi cana ax ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'icë quixun 'unánquinma usaquin can.

6 Usaquin catancëxun ca Pablonën anua timëcë 'apucama, a raírinëxa saduceo uni 'imainun raírinëx fariseo uni 'icë 'unáncëxa. 'Unánquin ca munuma banaquin cacëxa:

—'Ën aintsicama, 'ëx cana fariseo uni 'ain, fariseo unin bëchicë cana 'ëx 'ain. Usa 'ixun cana bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë uni baísquiti 'icë quixun sinanin. 'Ën usaquin sináncë 'ain ca 'ëmi manáncania.

7 Èsaía quia cuati acamaxbi cuëbicanantancëx ënananquin ca fariseo unicaman bëtsi oquin sinánmainun saduceo unicamanribishi bëtsi oquin sináncëxa.

8 Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshínribi 'áima 'icë —quixun sinania. Sinánmainun ca fariseo unicaman —bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë uni baísquiti 'icë —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshínribi anu 'icë —quixun sinania.

9 Usa 'aísha camáxbi cuëbicanani sharámainun ca fariseo uni raíri, an Moiséenën cuëño bana 'unáncë, an niruquin munuma banaquin cacëxa:

—Nun iscëx ca ënë unix añu ñubi 'acëma 'icën. Sapi ca ñunshin banaia cuaxa, ángel banaia sapi ca cuaxa. An 'imicëxuan nu bana ñuixuncëxunbi ënë uni 'atimoi atununa Nucën Papa Diosmiribi nishi, usa 'ain cananuna 'atimotima 'ain.

10 Usaría 'aisamairai cuëbicanáncëbë ca comandante, unicaman Pablo 'ati sinani racuëacëxa. Usai 'iquin ca comandantenën —unicama nëbëtsinuabi bibianquin camina Pablo anunu 'icë xubunu buánti 'ai —quixun aín suntárucama cacëxa. Cacëxun ca suntárucaman anua atux 'icënu buánxun atsínmiacëxa.

11 Usaquian 'oon ñantánbucëbëtan ca Nucën 'Ibu Jesusan a rapasu niracëquin Pablo cacëxa:

—Masá nuituti bënëaxma ca 'it. Jerusalén ënuxunmi 'ë ñuiquin cacësaribi oquin camina Roma ëmanuxunribi 'ë ñuiquin unicama bana ñuixunti 'ain.

Pablo 'acatsi quiax unicama 'ësënan

12 Usaquian Nucën 'Ibu Jesusan Pablo can pëcaran ca judíos unicama raírinëx timëax 'ësënaní èsai canáncëxa: Pablo 'axunma cananuna pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icë ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën. 13 Axa usai 'ësënanë unicama ax ca cuarenta unibëtan sënënma 'iacëxa. 14 A unicaman ca anu cuanxun sacerdotenën cushicamacëñun caniacëcë unicama èsaquin cacëxa:

—Nux cananuna, Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima quiax canan. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'anun cananuna quia. 15 Usa 'ain camina 'apu raíribëtan paránquin mitsun èsaquin comandante cati 'ain: An ñu 'acë a upíira oquin 'unánxun cananuna Pablo ñucátëcëntisa tanin. Nun nu ñucátëcënnun camina pëcaracëbëtan min suntárucama bëmiti 'ain. Mitsúnmi usaquin cacësabi oquian comandantenën cacëxun aín suntárucaman bëia cananuna Pablo 'ati 'ain.

16 Usai 'esëñaniabi ca Pablonën chirabacën tuacën cuacëxa. Cuabianxun ca suntárunën xubunu atsinxun Pablo ñuixuancëxa. 17 Ñuixuncëxun cuaquin cuënxun ca Pablonën capitán achúshi cacëxa:

—Ënë xu camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ain.

18 Quixun cacëxun bibianquin buánxun ca capitánën comandante cacëxa:

—Sipunua 'icë Pablo an ca cuënxun 'ë caxa, ënë tuá camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ai —quixun.

19 Cacëxun mēinbianquin 'uri buánxun ca comandantenën a tuá ñucáquin cacëxa:

—¿Añu ñuiquin caramina 'ë caisa tanin?

20 Cacëxun ca cacëxa:

—Judíos unicaman ca Pablomi 'esëñanquin sinánxa, pëcaracëbëtanmi, atun isa ain ñu 'acë upí oquin istécëñun, judíos 'apucamanu Pablo buántécëñun cēmëquin mi camicatsi quixun. 21 Usaquian cacëxunbi camina an mi cacësabi oquin 'atima 'ain. Axa Pablomi 'esëñancë uni ax ca cuarenta unibëtan sēñenma 'icën. Acaman ca 'anuxun unëxun Pablo cainia. Èsai ca quiaxa: Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën. Usaquin Pablo 'acatsi quixun ca minmi cacëxuan min suntárucaman Pablo buántishi unëxun cainia.

22 Quixuan cacëxun ca cuantánun xuquin, comandantenën Pablonën chirabacën tuá cacëxa:

—A ñuiquinmi 'ë cacë bana ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

Comandantenëan Felixnu Pablo buántanun ain suntárucama xua

23 Cacëxa a tuá cuancëbëtan ca capitán rabë cuënxun comandantenën cacëxa:

—Doscientos taën nicë suntárucëñun camina setenta caballonën nicë suntárucëñun doscientos masibun tuíncë suntárucama bēánquitancëxa imë naëx 'iisama pain 'aian Cesáreanu cuanun mēniocamiti 'ain. 24 'Imainun camina anúan Pablo cuanun bëtsi caballoribi mēnioti 'ain, anúnmi unínma 'aia bërúanxun, Pablo gobernador Felix anu buánun.

25 Usaquin ain capitán rabë catancëxun ca comandantenën Felix buánminxun ësáquin quirica cuëñocëxa:

26 “Èx Claudio Lisias 'ixun cana Felix, mixmi 'apu 'aish sinánñuira 'icë, mi quirica buánmin, camina biti 'ain. ¿Uisa caina 'ain? 27 Judíos unicaman bixun 'aisa taniabi cana ënë uni, ax ca románo 'icë quixun 'unánquin, 'ën suntárucama buánxun bian. 28 Añu cupí cara ami manancia quixun 'unántisa tanquin cana judíosñën 'apucamaxa timëcënu Pablo buan. 29 Buánxun ñucacëxunbi ca Pablonëx isa usai judíos unicama 'itia Moisésñën cuëñë bana quicësabi oi 'ima cupí quixun 'ë caxa. Cacëxun iscëxbi ca an 'acë ñu a cupí Pablo 'ati 'aíma 'ianan a cupí sipuatibi 'aíma 'iaxa. 30 Judíos unicamaxa a 'acatsi quiax ami 'esëñania ñuia cuaquin cana bēñenquinshi minua cuanun Pablo xutin. Xuanan cana axa ami manáncë unicamaribi añu cupí cara ami 'esëñania quixuan mi canun quixun minu xutin. Èñishi cana mi cain”.

31 Èsoquian cuëñocë quirica buánquin ca comandantenëan cacësabi oquin, suntárucaman bibianquin Pablo imë Antípatris cacë ëmanu buáncëxa. 32 Buón pëcaracëbë ca caballonën nicë suntárucamainshi Pablo buántamainun taën nicë suntárucamax anua 'icë Jerusalénu cuantëcëancëxa. 33 Cuantamainun Pablo buanx ca caballonën nicë suntárucamaxëshi Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun anu Pablo buánquin ca a ñuiquin cuëñocë quirica Felix 'ináncëxa.

34 'Ináncëxun a ñuiquin 'acë quirica istancëxun ca Felixnën Pablo bëisquin ñucáquin cacëxa:

—¿Uinu 'icë uni caina 'ain?

Cacëxun ca —'ëx cana Cilicia menu 'icë uni 'ai —quixun Pablonën cacëxa.

35 Cacëxun ca Felixnën cacëxa:

—Axa mimi manáncë unicama ucëbëtan cana mixmi quia cuati 'ain.

Caxun ca Herodesnën xubunuxun bërúanun quixun suntárucama cacëxa.

24

Felixnën ñucácxuan Pablonën cá

1 Mécën achúshi nëtë 'icëbë ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, abë caniacëcë uni raíri 'imainun Tértulo cacë uni, an banati 'unáinracë, acamax Cesárea émanu cuancëxa. Cuanx bëbax ca Pablomi manánux Felixnu riquiancëxa. 2 Riquian, suntárunën Pablo bëcëbëtan, ca Tértulonën Felix ésaquin cacëxa:

—Mixmi 'apu 'ain cananuna upitax bucuin. Sinánñuira 'ixun camina min nuxnu upitax bucunun upí oquin bana mëníoín. 3 Mix camina usa 'ai quixun sinánquin cananuna camabi émanuxun camabi nëtëñ, asábi ca quixun sinani, upitax bucuin. 4 Usa 'ain camina mix upí nuituñu 'ixun, nun 'itsaira ñuixunquinma bana 'itsamashi mi ñuixunmainun, nun cacëxun cuati 'ain. 5 Ënë unix ca nun iscëx an camabi menua judíos unicama bëtsi bana ñuixunquin ubíoquin tsuáquirumicë 'íanan nazareno cacë unicaman cushi a 'icën. 6 Usa 'ixuan judíosma uni anu atsinmixun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'atimamiti 'icëbi cananuna Moisésnëan cuëñëo nun cuati bana quicësabi oquin 'anuxun biixan. 7 Bicëbi ca comandante Lisiasnën aín suntárubë cuanxun nu bicuaëñxanxa. 8 Nu bicuantancëx ca axa Pablomi manáncë unicamainsa minu uxun a ñuiquin mi cati 'icë quiax quiixanxa. Usa 'ain camina caisa tanquin Pablo ñucáti 'ain. Ñucácxua quia quixun camina minbi nuxnu a ñui quicë banacamax ca aséabi 'icë quixun 'unánti 'ain.

9 Usaquian Tértulonën Felix can, ca abë ucë judíos unicamanribi Tértulo quicësabi oi ca aséabi 'iaxa quixun cacëxa. 10 Ésaquian cacëxun cuatancëxun ca Felixnën Pablo axribia bananun quixun aín mécënan sanánquin tanxuncëxa. Tanxuncëxun ca Pablonën cacëxa:

—Mínmi 'itsa baritian ëñë menuxun uni itsi ñuia mimi uni manáncëxun cuacë 'icë cana racuëtima cuëñquin uisai carana 'ia quixun mi cain. 11 Usa 'ain camina aséabi cara 'ën mi cacë bana 'icë quixun 'unántisa tanquin bëtsi uni ñucáti 'ain. Anuxun Nucën Papa Dios rabinux 'ëx Jerusalénu cuaëñxancë ca mécën rabë 'imainun rabë nëtësa 'icën. 12 Anu 'icë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'imainun anu judíos unicama timéti xubucama 'imainun émacamanuxunribi abë cuëbicananquin 'ën unicama tsuáquirumia uinu 'icë unínbi iscëma 'icën. 13 'Imainun ca ëñë unicamaxa quicë bana ëñëx ca aséabi 'icë quixuan an mi cati uni 'aíma 'icën. 14 Usa 'ain cana mi cain, Nucën Papa Dios a 'ën raracaman rabia, a cana 'ënribi rabin. Aín bana, Moisésnën cuëñëo 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribi cuëñëo, a banacamax ca aséabi 'icë quixun cana 'unan. Usa 'aish cana a banacama quicësabi oía uá aín Bëhicë amia ax 'ëbë sináncë unicamabë ami catamëtin, judíos unicama raírinëxa ami sinántisama tancëbëbi. 15 Atúan sináncësaribi oquin cana, bama 'aish ca uni upícama 'imainun uni 'atimacamaxribi baísquiti 'icë quixun sinanin. 16 Usaquin sináncë 'aish cana Nucën

Papa Diosmi 'uchaima 'ianan uisa unimibi 'uchaima 'iisa tanin. Usai 'inuxun cana camabi nētēn ñu 'atima 'aquinma ñu upishi 'ain.

¹⁷ Usa 'ain cana 'itsa barin bētsi bētsi menu 'itancēx Jerusalēnu utēcēan. Uquin cana nun aintsī ñuñumacama 'inánun quixuan uni raírínēn 'ē bēmicē curíqui bēan. Bēanan cana 'ēn curíquiribi anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun 'inánuxun bēan. ¹⁸ Bēxun 'inánux cana judíos unicama 'icēsaribiti nashi mēñocan. Anun mēñocati nētē sēñēcēbē cana 'ēn bēcē curíquicama 'inani anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu cuan. Anua ca axa Asianuax ucē judíos unicaman 'ē mēraxa. Axa 'ēbē tsuáquiruti 'itsa uni ca anu 'aíma 'iaxa. ¹⁹ Asianuax ucē unicama ax 'ēmi manántisa tanī ca ēnuxun mī 'ē ñuiquin cai utsíanxa. ²⁰ Usa 'ain ca atúxa ucēma 'ain, axa Tértulobē ucē ēnē unicaman mī cati 'icēn, Jerusalēnuxun judíos 'apucaman 'ē ñucácēbētan cara uisa ñu 'acē 'ē isaxa quixun. ²¹ Caquin ca, 'apucaman cuamainun, bama 'aish ca Cristo utēcēncēbē unicama baísquiti 'icē quixun 'ēn sináncē 'ain camina 'ēmi manáncani quiax 'ēx quiaxancē bana mī ñuixunti 'icēn.

²² Usaía Pablo quia quaquin ca Felixnēn, Jesúsmi catamēti ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quixun 'unáncē 'ixun nētē itsin mēñionuxun, Tértulo 'imainun abē ucē unicama ēsaquin cacēxa:

—Comandante Lisias ax ucēbētan cana Pablo ñuimi quicē bana ēnē mēñiōti 'ain.

²³ Catancēxun ca Felixnēn aín capitán cacēxa:

—Chiquíti rabanan camina Pablo bērúanti 'ain. Bērúanquinbi camina añu cara 'aísa tania a 'amianan axa abē nuibanancē unicaman a istisa tania ismianan añu ñu cara cuēēnia a 'axunun 'amiti 'ain.

²⁴ Usa 'ain ca nētē itsin Felix, judía xanua bíá, Drusila cacē, abē utēcēancēxa. Uxun ca Cristomi catamēti ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quixun ñuía cuaisa tanquin Pablo camiacēxa. ²⁵ Camicēx uxuan, Jesucristomi catamētia uni, aín 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'iti bana ñuixuanan 'atima ñu 'atēcēinsa tanquinbi tēnēti banaribi ñuixuanan aín ñu 'atima 'acē cupía unin paē tanquin tēmērati bana ñuixuncēxun cuati ratúquin ca Felixnēn Pablo cacēxa:

—Camina cuanti 'ain. A 'ēn 'ati ñu 'aíma 'ain cana amiribishi mī camitēcēnti 'ain.

²⁶ Usaquin cacēxa cuan ca Felixnēn —'ēn chiquínun ca Pablonēn 'ē curíqui 'inánti 'icē —quixun sináncēxa. Usaquin sinánquin camicēxa cuancēbē cuancēbē ca Pablobē 'itsai banacēxa. ²⁷ Usaquin rabē baritia inúnmi 'apu 'aishbi chiquíquin ca Felixnēn judíos unicamabē upí 'iisa tanquin Pablo sipunubi ēancēxa. Felix chiquícēbē ca bētsi uni Porcio Festo cacē, ax 'apu 'iacēxa.

25

Festonēn Pablo ñucá

¹ Usa 'ain ca 'apu 'inux cuanx Festo Judea menu bēbacēxa. Bēbax ca rabē 'imainun achúshi nētē 'icēbē Cesárea ēmanuax Jerusalēnu cuancēxa. ² Anua 'icē ca judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun judíos 'apucamanribi Pablomi manánquin Festo cacēxa, ³ ēsaquin, —Nux cuēēncēsabi oquin camina Pabla Jerusalēnu min unin bēnun camiti 'ain. Bain aia 'acatsi quiax 'ēsēnanxun ca Pabla bēnun quixuan caminun quixun judíos unicaman Festo usaquin cacēxa. ⁴ Cacēxunbi ca Festonēn cacēxa:

—Pablo ca Cesáreanu sipuocē 'icēn. 'Ēx cana 'itsama nētēinshi ēnuax anu cuanin. ⁵Usa 'ain ca mitsun cushicamax 'ēbē Cesáreanu cuanti 'icēn. Cuanxun ca a unían ñu 'atima 'acē 'ain, uisa ñu cara 'axa quixun nu cati 'icēn.

⁶Catancēx ca mēcēn rabē nētēsa 'icēbē Festo Jerusalénuax Cesárea ēmanu cuancēxa. Coonx pēcaracēbē, anua uníxa unimi manania cuacē uní tsóti, anu tsóbuxun ca Pablo bēcánun quixun camiacēxa. ⁷Camicēxuan bēcēbē ca Jerusalénuaxa ricuatsíncē judíos unicamax a nēbētsiorati, ēnē unin ca 'atima ñuira 'axa quiacēxa. Usaía quicancēbēbi ca Pablo ñuía, usai quicancē bana ax ca asérabi 'icē quiáxa ax quití uní raíri 'aíma 'iacēxa. ⁸Usa 'ain ca Pablonēn amia manáncancēxun ēsaquin Festo cacēxa:

—'Ēn cana Moisésnēan usai judíos unicama 'iti cuēñēo bana quicēsabi oi 'iaxma 'inun judíos unicama cacēma 'ain. Usa 'aish cana 'ēxribi a bana quicēsabi oi 'ian. 'Ianan cana anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu judíosma uní atsínmicēma 'ain, atsínmima 'ianan cana Romanu 'icē 'apu, César, aín bana tanxunma 'anun uní cacēma 'ain.

⁹Quia ca Festonēn judíos unicamabē upí 'iisa tanquin Pablo cacēxa:

—¿Mí ñuía quicancē bana ēnē 'ēn anuxun mí mēíoxunun caina Jerusalénu cuainsa tanin?

¹⁰Cacēxun ca Pablonēn cacēxa:

—'Ēx románo uní 'icē ca Romanu 'icē 'apu, Césarnēn 'imicē an uníxa románo unimi manania cuacē uní ainshi 'ē ñuía uní quicē bana mēníoti 'icēn. Usa 'ain camina 'ēx románo 'aían 'ēmi uní manania mínbi mēníoti 'ain. Mínbi camina 'unanin, judíos unicamami 'ēx 'uchacēma 'ain ca 'ēn 'acē ñu a aín 'apucaman mēníoti 'aíma 'icēn. ¹¹Axa quicēsabi oquin nun 'ati bana quicēsa oquin 'acēma 'icēa unin 'ē bamamiti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'ainbi ca uisa ñubi 'uchacēma 'icē atúxa 'ē ñuía quicē bana asérbima 'ain, uinu 'icē unínbi atúan 'anun judíos unicama 'ē 'inántima 'icēn. Usa 'ain cana Romanu 'icē 'apu Césarnēnbia uisa cupí cara uní 'ēmi manania quixun isti cuēñēn.

¹²Usaquin cacēxun ca an a 'aquincē unicamabē banatancēxun Festonēn Pablo cacēxa:

—Césarnēnbi uisa cupí cara uní mimi manania quixun isti cuēñcē cupí camina Césarnu cuanti 'ain.

'Apu Agripanēn Pablo ñucá

¹³'Itsama nētē 'icēbē ca 'apu Agripabē Berenice Cesárea ēmanu Festo isi cuancēxa. ¹⁴Cuanx anu 'itsa nētē 'ia ca Festonēn Pablo ñuiquin cacēxa:

—Ēnu ca sipuacē 'icēa Felixnēn anubi ēbiancē uní achúshi 'icēn.

¹⁵Jerusalénu 'icē ca sacerdotenēn cushicamabētan judíos caniacēcēcaman a ñuía ami manánquin 'ē caxa, 'ēn a uní 'aminun quixun. ¹⁶Cacēxunbi cana can: Románo 'apucaman ca, amia uní manáncē uní a uisa 'ixunbi, ca bamati 'icē quixun caíma, axa ami manáncē unicaman abē banaquin a uní añu ñu cara 'axa quixun cacēma pain 'ain. ¹⁷Usa 'ain cana atúxa Jerusalénuax ēnu uóncē nētē pēcaracēbētan, anua an uníxa unimi manania cuacē uní tsóti, anu tsóbuxun Pablo bēcánun quixun camian. ¹⁸Camiquin cana, 'atima ñuira sapí ca Pablonēn 'axa quixun sinan. Sinánquin camicēxuan Pablo bēánbi ca 'ēn sináncēsa oi axa ami manáncē unicamax quicēma 'icēn. ¹⁹Quimabi ca ēsai uní quíaxa, nuxnu usai 'iti bana quicēsabi oi 'íma 'ianan ca Pablonēn, uní achúshi Jesús cacē, ax isa bamaxbí baísquiacēxa quixun ñuía quíax. ²⁰Usa 'ain cana uisa carana ēnē uní oti 'ai quixun sinántancēxun, ¿mí ñuía quicancē bana ēnē anuxun mí mēníoxunun caramina Jerusalénu cuainsa tani? quixun

Pablo ñucan. ²¹ Ñucátancëxun cana, César Augustonën ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun 'ë cati 'icë quixun 'ë cacë cupí, anun Césarnu xuti nêtë sënéntamainuan sipunubi 'inun quixun can.

²² Usaquian cacëxun ca Agripanën Festo cacëxa:

—'Ënríbi cana a unían bana ñüia cuaisa tanin.

Quíaxa quia ca Festonën cacëxa:

—Imëishíbi camina axa quia cuati 'ain.

²³ Usaquian coon pëcaracëbë ca suntárunën cushicama 'imainun a ëmanu 'icë unin cushicamabë Berenice 'imainun Agripa aín ñun curánanën mënócacuatsini ucëxa. Ucëbëtan ca Festonën Pablo bënun quixun aín suntárumaca cacëxa. ²⁴ Cacëxuan Pablo bęcëbëtan ca Festonën axa ucëcama ësaquin cacëxa:

—'Apu Agripacëñun cana axa ënu nubë timëcë unicama cain, ënu ca a uni ñüia judíos unicamax, Jerusalénu 'imainun Cesáreanuaxribi, ami manani munuma banaquin, ax ca bamati 'icë quixun 'ë cacë ax 'icën. ²⁵ Aínbi ca 'ën sináncëx a cupí bamati uisa ñubi 'acëma 'icën. Usa 'aínbi cana axbi, César Augustonënbi ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun isti 'icë quixun 'ë cacë cupí Césarnu xuti sinan. ²⁶ Sináncëxbi ca a ñuiquin, usai ca ënë uni 'iaxa quixun cati bana 'aíma íaxa. Usa 'ain cana mitsúnmi ñucánuan a bënun quixun can. Agripa, mix nun 'apu 'ixun camina a ñucáti 'ain. 'Imainun ca ënu 'icë unicamanribi a ñucáti 'icën, uisa ñu cara 'axa quixun. Ñucáçëxa quia cuaxun cana aña cara 'axa quixun caquin nun 'apuíra César quirica buánmiti 'ain. ²⁷ Aña ñu 'aisama cara 'axa quixun ñuixunxunmashi cana Césarnu sipuacë uni xutima 'ain. Xuáxbi cana nuituñuma 'ixun aña ñu 'acëma 'icëbi a uni xucësa 'iti 'ain.

26

Usai cana 'ia quixuan Pablonën Agripa ca

¹ Festonën cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Mixribi camina banati 'ain.

Usaquian cacëx ca camabi unin cuamainun aín męcënan sanani ësai Pablo quiacëxa:

²—Agripa, 'ëmia judíos unicamax manáncë banacama ñuiquin uisai carana 'ia quixun mi cai cana cuëñnin. ³ Mìn camina judíos unicamaxa usabi 'icë 'aish, usai 'ia 'unanin. 'Imainun camina aña ñu ñui cara quia quixunribi 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën mi camainun bënëquinma cuati 'ain.

⁴ Judíos unicaman ca uisai 'i carana 'ën nëtënuax cania quixun 'unanán uisai carana Jerusalénuaxribi 'ia quixun 'ë 'unanxa. ⁵ Usa 'ain ca atun 'unanécë 'ixun, 'ëx cana 'itsa baritian fariseo uni 'ai quixun caisa tanquin mi cati 'icën. Nux fariseo 'aish cananuna nux judíos unicama raíri 'icësamairai Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuëñë bana quicësabi oi 'ain. ⁶ An nucën raracama cásabi oquin ca Nucën Papa Diosan uni bamacama baísquimiti 'icë quicë banax ca aséribi 'icë quixun cana 'ën sinanin. Usaquin 'ën sináncë cupí ca ënë unicamax 'ë ñui 'ëmi manánxa. ⁷ Nucën rara Israel, aín bëchicëcamax ca męcën rabë 'imainun rabë 'iacëxa. Aín bëchicëcaman rëbúnquinën ca anúan Nucën Papa Diosan uni bamacama baísquimiti nëtë cainia. Anúan aturibi baísquimicë 'iti nëtë ca uti 'icë quixun sinánquin ca nëtëmbi imëbi ami sinánquin Nucën Papa Dios rabia. Usa 'ain cana mi cain, usaribiti 'ëx 'icë cupí ca ënë unicamax 'ëmi manania. ⁸ Mitsúnribi camina, Nucën Papa Diosan ca uni bamacama baísquimiti 'icë quixun sinanin. ¿Usa cat?

Ami catamēcëma 'ixuan Pablonën Jesucristomi catamēcë unicama bëtsi bëtsi

0

⁹ Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa:

—'Ën cana sináncën, 'ën Jesús Nazaretnu 'icë ami catamēcë unicama bëtsi bëtsi oti isa Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë quixun. ¹⁰ Usaquin sinánquin cana Jerusalénuxun a unicama bëtsi bëtsi oquin têmëramianan, sacerdotenën cushicaman 'ë cacësabi oquin axa Jesúsni catamēcë uni 'aisamaira sipuacën. Sipuaia unin atu 'acëbëtan cana, asábi ca quixun sináncën. ¹¹ Itsa oquin cana amia sinaniabi Jesucristomi catamëti ënía, ami 'atimati bananun quixun aín unicama bëtsi bëtsi ocën. Anua judíos unicama timëti xubucamanubi cuanquin cana usoquin 'acën. Usonan cana ñunshinacëquin bëtsi bëtsi menu 'icë ëmacamanuribi cuanquin, anu 'icë axa Jesucristomi catamēcë unicama bëtsi bëtsi ocën.

Uisai cara Jesucristomi catamēcëxa quixuan Pablonën ñuitëcëan

¹² Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa: i —Damasco ëmanuxunribi usaribi oquin 'anux cana sacerdotenën cushicaman usoquin 'anun quixun 'ë 'axuncë quirica buani cuancën. ¹³ Cuanquin cana bari xamárucëbë naínuax pëqui, barían pëcacësamaira oi ichuquin nëbëtsioraquin axa 'ëbë cuancë unicamacëñunbi 'ë pëcacëxun isacën. ¹⁴ Pëcacëx cananuna camáxbi menu nipacëacën. Nipacëxun cana hebreo banan ëesai quia cuacën: “Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi oin? Ami tatiqúi chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in. Usaquin 'ë 'ai 'ëmi sinántisama tani camina mixbi 'atimóracatin”. ¹⁵ Ësai quia cana cacën: “¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain”. Cacëxun ca 'ë cacëxa: “'Ëx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. ¹⁶ Ca nirut. Minmi 'ë ñuiquin, unicama canan bërími 'ë iscë ñuianan, minmi 'ën 'aia isti ñucamaribi ñuiquin, unicama canun cana mi cain. ¹⁷ Usa 'ixun cana 'ë ñuiquinmi bana ñuixunun judíos unicama 'imainun judíosmacamanu mi xutin. Usaquinmi 'aia cana unían bëtsi bëtsi onan bamamisa taniabi mi bërúanti 'ain. ¹⁸ Minmi 'ë ñuixuncëxa atux ñu 'atima 'atishi sinani bëañquibucënu nicësa 'aishbi sinanaquin ñu upíshi 'ati sinánun cana mi xutin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanásnën 'ibuacë 'aishbi sinanatía Nucën Papa Diosnan 'inun. Usai 'ëmi catamēcë 'aísha aín 'uchacama tërëncë 'inun cana atunu mi xutin. Usa 'ain ca an mëníosabi oi atux aín unicamabë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën”.

Jesusan cacësabi oía Pablo 'iá

¹⁹ Pablonën ca ësaquinribi Agripa cacëxa: 'Apu Agripa, cana mi cain, usaquin Jesusan naínuxun 'ë cacëxun cana aín bana parëquinma an cacësabi oquin 'acën. ²⁰ Aquin, Jesús ñuiquin, Damasconu 'icë unicama ñuixuntancëxun cana Jerusalénu 'icë unicama ñuixuanan Judea menu 'icë ëmacamanuxunribi bana ñuixuan. Ñuixuanan cana judíosma unicamaribi ñuixunquin ësaquin can: 'Atimaquin sináncë 'aishbi sinanati camina Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ami sinánquin camina ñu 'aisama 'aquinma ax cuëncësabi oquinshi 'ati 'ain, mix camina ainan 'ai quixuan camabi unin 'unánun. ²¹ Usaquin 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca judíos unicaman anuxun Nucën Papa Diosn rabiti xubunuxun bitancëxun 'ë 'aisa tanxa. ²² Atúan 'ë 'aisa taniábía Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia 'ë 'acëma 'ixun cana 'ën 'acësabi oquin uni aín cushibu 'imainun cushimacamaribi, Nucën Papa Dios ñuiquin bana ñuixunin. 'Ën unicama ñuixuncë bana ax ca bëtsima, Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia, usai ca 'iti 'icë quixun ñuia bana abi 'icën.

²³ A banax ca ësai quia: Tëmëratancëx ca Cristo bamati 'icën. Bamatancëxa baísquia 'ain ca usaribiti camabi uni bama 'aishbi Cristo utëcëncëbë baísquiti 'icën. Usai baísquia 'ixun ca Jesusan judíos unicamaishima judíosma unicamaribi sinanati ami catamëtía aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën.

Cristomi sinánun quixuan Pablonën Agripa cá

²⁴Usaía Pablo an ñu 'acëcama ñui quicëbë ca Festo munuma banai quiacëxa: —Pablo, camina ñunshían. 'Itsairami quirica 'acë cupí camina ñunshían.

²⁵Cacëxunbi ca Pablonën cacëxa:

—Festo, 'ëx cana ñunshíncëma 'ain. 'Ën ñuicë bana ënëx ca sinánñuma uníxa quicësama 'icën, ax ca cëmëi quicëma 'icën. ²⁶'Apu Agripa ënën ca 'ëx a ñui quicë ñucama ënë upí oquín 'unánxa. Unían isnunma ñu 'acëma 'ixun cana 'ën, an ca asérabi 'ën ñuicë ñucama 'unánxa quixun 'unanin. Usa 'ain cana racuëquinma ënë ñucama a ñuixunin.

²⁷Usaquin Festo catancëxun ca Pablonën Agripa cacëxa:

—¿An Nücën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëneo banax cara asérabi 'icë quixun caina sinanin? 'Ën cana 'unanin, asérabi ca a bana 'icë quixun camina sinanin.

²⁸Cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Bënëquinshi camina 'ë Cristonën uni 'imitisa tanin.

²⁹Quia ca Pablonën cacëxa:

—Nücën Papa Dios cuëncësabi oi cana mishima an 'ëx quia cuacë unicamaxribia, 'ëx 'icësaribiti, bënëtishi Cristonën uni 'iti cuëenin. Bënëtishi 'iananbia abi munu sinanati Cristonan 'iti cana cuëenin. Mix 'ëx 'icësaribiti Cristonan 'aishmi, 'ëx 'icësaribiti manë risin təcërecacëma 'iti, cana cuëenin.

³⁰Usaquin Pablonën cacëx ca Agripa 'imainun Festo 'imainun Berenice 'imainun abëa anu tsócëcama ax niruacëxa. ³¹Niruiquiani 'uri cuanx ca canani quiacëxa:

—Ënë unían 'acë ñu 'atima ca 'aíma 'icën. Usa 'aish ca a cupí sipuanan bamamiti an 'acë ñu 'aíma 'icën. ³²Usai quiquin ca Agripanën Festo cacëxa:

—Chiquíntisa 'aishbi ca ënë unix Romanu 'icë 'apu, Césarnëinsa ënë ñu mënioxunun anu cuancatsi quíaxa.

27

Roma ëmanua Pablo cuan

¹Usaquin anua César 'icë Italia menu nu xuti sinántancëxun ca Agripabëtan Festonën, Pablocëñuan sipuacë uni raíriribi, an buánun quixun Julio cacë capitán a cacëxa. Julio ax ca Augusto cacë suntárucama achúshi 'iacëxa.

²Usa 'ain cananuna parún-papa cuëbí cuanx, Adramitio ëmanuaxa ucë manë nunti, axa Asia menu cuanti, anu 'iruacën. Nubë ca Macedonia menu 'icë ëma Tesalónica, anua 'icë uni Aristarco, axribi cuancëxa. ³Usaquin coonx cananuna Sidón cacë ëmanu bëbacën. Anu bëbaxun ca abë upí 'ixun Julionën Pablo a ëmanua 'icë axa abë nuibanancë unicama isanan abë bananan, atun xubunuxun pitánun quixun cacëxa. ⁴Usa 'ain cananuna Sidónuax cuaniabia suñun anúnu cuancë amiax uquin bëcacëx, caxutanma nu buania quíax, nu mëmíua 'icë Chipre nasí inubiani amotan cuancën. ⁵Cuanx cananuna Cilicia me ratábíanxun Panfilia meribi ratábíanx Licia menua 'icë ëma Mira cacë anu bëbacën.

⁶Mira ëmanuxun ca a capitanën Alejandría ëmanuax ucë manë nunti isacëxa. Isun ca anúnu nux Italianu cuanun aín 'ibubëtan mëníocëxa. ⁷Mëníocëbë cuanx 'itsa nëtë munu cuanquin cananuna Gnido cacë ëma isacën. Isbiani

cuaniabia anúnu cuancë amiax uquin nētēquinma suñun bēcacëx cananuna Salmón ëma inubiani Creta cacë nasí a rapasu cuancën. ⁸ Cuanx cananuna numi 'iquian suñun bēcacëx cuëtsinan munu cuanx, Buenos Puertos cacë ëma, Lasea cacë ëma cha 'urama 'icë, anu bēbacën.

⁹ Anu bēbaquiani cuancëbëa, mita rēnimēbúcëbë ca parúnpapan cuanti 'aisama 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën axa nubë cuancë unicama ësaquin cacëxa: ¹⁰—'Ën sináncëx ca usabi cuanti 'aisama 'icën. Usabi cuani cananuna nuntí 'imainun ñucama nētēmianan nuxribi cēñúti 'ain.

¹¹ Cacëxbi ca an manë nuntí niquincë unicaman cushi 'imainun nuntí 'ibúxribi anu 'uran 'iisama tanmainun Julionëxribi Pablonën bana cuaisama tani cuancatsi quiax bēñéacëxa. ¹² Usa 'ain ca mita inúmi anu 'iti cuëñquinma, unicama aín patsanën ësaquin sináncëxa:

—'Ënuax cuanx caranuna Fenice ëma, Creta nasí aúa bari cuabúcë, au cuanx mita inútamainun anu 'i cuanti 'ai quixun cananuna tanti 'ain.

Parúnppa tucánquia

¹³ Usaquin sináncëbëbia aín tsipúmiacx suñu munuishi bēquicëbëtan ca an manë nuntí niquincë unicaman —cananuna cuanti 'ai —quixun sináncëxa. Sinánbianquin ca Creta nasí cuëtsinan nu buáncëxa. ¹⁴ Cuancëbëbi ca suñúan matámiacx bēquiaçëxa. ¹⁵ Usai 'iquian cuainsama oquin manë nuntí tuíncëbëtan cananuna anbia nu buántanun quixun sináncën. ¹⁶ Suñúan bēquiquin buáncëx cananuna nasí chucúma, Cauda cacë, a rapasu cuani ami catamëacën. Ami catamëquin cananuna nuntí chamaratsu bēchunan buaniabi anun tēcērëcacë itsi a biquin anun bēacën. ¹⁷ Bëxun cananuna manë nuntí chanu 'aruacën. 'Arutancëxun ca an manë nuntí niquincë unicaman manë nuntí cushioquin aín amo camabi runucaxun nēacëxa. Nēatancëxun ca sináncëxa, Sirte cacë masi 'urama sapi cananuna 'ai quixun. Uinu 'icë unin cara a masi amatia, ax ca anu pēanquiax ëchiquitima 'icë quixun sinani ca anu cuainsama tancëxa. Usa 'ain ca racuëti amiquisama tanquin, chupa ami suñu bēquicë, an nuntí niquincë unin buáncëxa. Buáncëpaquin ca suñúinshia nu buántanun quixun sináncëxa. ¹⁸ Usaquiani coónbia suñúan nētécëbëtanma ca an manë nuntí niquincë unicaman ñu buáncëcama raíri parúnppa nēbëtsi puacëxa. ¹⁹ Usaquin 'ón cananuna nunribi nuntinua 'icë ñucama parúnppa nēbëtsi puacën. ²⁰ Usobiani cuanquin cananuna 'itsa nētën bari isíma, 'isparibi isíma, 'ianan suñúanën parúnppa bēchúancë, ashi isquin —'ënuax cananuna bamati 'ai —quixun sináncën.

²¹ Usa 'ain 'itsa nētën picëma 'ain ca Pablonën atu nēbëtsinuax niruquin unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacësabi oi Buenos Puertosnubi bērúax cananuna asábi 'ianan nun ñucama pucëma 'itslan. ²² 'Aínbi camina masá nuitutima chuámashi 'icanti 'ain. Achúshi uníxbi cananuna bamatima 'ain, manë nuntíxëshi ca nanëti 'icën. ²³ 'Ënë imë cana ainan 'ixun 'ën a rabicë, Nucën Papa Diosan xucëxa ucë ángel isan. ²⁴ Iscëxun ca 'ë caxa: Pablo, camina racuëtima 'ain. Mí cupí ca micëñun axa mibë manë nuntinu 'icë unicamaribi bacamiquti 'icëbi Nucën Papa Diosan iëmiti 'icën. Iëmicëx cuanx camina Romanu 'icë 'apu, Césarnu bëbati 'ain. ²⁵ Angelnën 'ë cacë sinani camina chuámarua 'icanti 'ain. 'Ën cana 'unanin, Nucën Papa Diosan 'imicëx ca ángelnën 'ë cacësabi oi 'iti 'icën. ²⁶ Usa 'aínbi ca manë nuntíxëshi nasínu 'irui anu ránquiti 'icën.

²⁷ Usa 'ain cananuna rabë semana 'icëbë suñúanëan amo amo oquin buáncëx, parúnppa Adria cacë, anu 'iacën. Anuxun ca imë naëx an

nunti niquincē unicaman —sapi cananuna menu bëbai —quixun sináncëxa. ²⁸ Sinánxun ca parúnppapa nëmin tanquin —ca treinta y seis metros 'icē —quixun isacëxa. Isax 'urí cuanxun tantëcëñquin ca —ca veintisiete metros 'icē —quixun isacëxa. ²⁹ Isax ca maparami 'ia manë nunti tuquti sinani racuëquin aín tsipúnuxun rabë 'imainun rabë manë cha, tësë itsin təcërëcaxun, manë nunti anubi bëspúnun nipácëxa. Imë naëx nipátancëxun ca pëcaranun quiax bënëquin caíancëxa. ³⁰ Caínquin ca an nunti niquincē unicaman manë nunti rëbunuxun tësë itsin təcërëcaxun manë nipácësa 'itánun, nunti chucúmara a anun menu cuanuxun nanpácatsi quixun sináncëxa. ³¹ Usoquian a unicaman 'aia oquin ca Pablonën Capitán Juliocëñun aín suntárucama cacëxa:

—Ènë unicama manë nuntinu bërúcëbëma camina mitsux bacamiquti 'ain.

³² Pablonën cacëxun ca suntárucaman anun nunti chucúma təcërëcacë itsicama tëaxun, bacan buántanun nipácëxa.

³³ Usa 'ain ca pëcarati 'urama 'ain Pablonën camaxunbia pinun quixun ësaquin cacëxa:

—Rabë semana camina ñu pima 'ianan 'uxcëma 'ain. ³⁴ Uinu 'icë uníxbi ca nètëtima 'icën. Camina usabi 'inuxun 'acanin. Usa 'ain camina mín nami cushinuxun piti 'ain.

³⁵ Usaquin caquin ca Pablonën pán bixun, acaman ismainunbi —asábi ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaxun piacëxa. ³⁶ Usaquin caquin piia isquin ca masá nuitucë a nètëquin camaxunbi piacëxa. ³⁷ Manë nuntinua 'icë unicamax cananuna doscientos setenta y seis uni 'iacën. ³⁸ Acaman ca uiti cara piisa tania pitancëxun, manë nuntia xanúntanun trigo sacocama parúnppapanu puacëxa.

Manë nunti nanëa

³⁹ Usa 'ain ca pëcaracëbëtan me isquinbi uinu cara quixun an nunti niquincē unicaman 'unánma 'icën. 'Unánquinmabi ca parúnppapa tsintúncënu masi isquin anu manë nunti 'aruti sináncëxa. ⁴⁰ Sinánxun ca anun təcërëcacë itsi tëaquin manëa nipácë a parúnppapanubi ëancëxa. Ènan ca anun puntëbianquin buánti manë nunti tsipúnua 'icë inti, a anun təcërëcacë itsicama tubuacëxa. Tubutancëxun ca manë nunti rëbunu nitsincë iimi, ami 'iquian suñun manë nunti buánun quixun chupa buánrucëxa. ⁴¹ Chupa buánrucëbë bëqui, ami 'i cushiquin buánxun, ca suñun baca xobucë rabë nëbëtsia 'icë masinu ráncaisama oquin manë nunti 'aruacëxa. Usa 'ain ca ráncaisama 'ain ami 'i cushi xuquiquin bacan manë nunti tsipun tucapacëxa. ⁴² Tucapacëbëtan ca sipuacë unicama mëñuquianx abáti rabanan suntárucaman 'acatsi quiacëxa. ⁴³ 'Acatsi quiaibi ca aín capitán Julionën Pabloribima 'aia quixun sinánquin, sipuacë unicama 'axunma 'anun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca an mëñuti 'unáncëcamax paían mëñuquianx 'irumainuan, ⁴⁴ an mëñuti 'unáncëma unicamaxribi manë nunti panatan mëñuquianx caman 'irutanun quixun cacëxa. Capitán Julionën cacësabi oi mëñuquiani cuanx ca camáxbi caman 'irui cëñúruacëxa.

28

Malta cacë nasínua Pablo 'iá

¹ Usai camáxbi bacamiqubi iëxun cananuna —Malta cacë nasí ca ënëx 'icë —quixun a isacën. ² A nasínu 'icë unicaman ca nu nuibaquin, 'ui

'imainun matsi 'ain, ami nux sēnamēnun quixun tsi tīcaquin ērēnruacēxa. ³ Ērēnrucēbētan ca Pablonēn mēchan xanúncē bixun, tsi rēquirucēnu niacēxa. Nicēbē tsian xarocēxun tanbētsini uquin ca Pablo runun mēchāncēxa. ⁴ Usoia isi ca a nasīnu 'icē unicamax ratuti ēsai canancēxa:

—Ēnē unix ca asērabi an uni 'acē uni 'icēn. Bacamiqubi iēaxbi ca aín 'ucha cupí bamati 'icēn.

⁵ Canancēbētanbi ca Pablonēn runu mētúasquiquin tsinu niacēxa. Usoíbi ca Pablo uisaíbi 'iama 'icēn. ⁶ Usai 'ia isquin ca aín mēcēn ca uátí 'icē quixun anu 'icē unicaman sināncēxa. Sinánan ca —ca bamati 'icē —quixun sināncēxa. Sinánxun 'uran caíncēxia uatíma 'ianan bamaíama oí ca bētsi oquin sinani —ēnē unix ca dios achúshi 'icē —quiacēxa.

⁷ Anunu 'icē a 'urama ca a nasīnu 'icē Publio cacē uni aín tucuricu aín me 'iacēxa. Usa 'ain ca a unin bitancēxun aín xubunu 'inun quixun nu cacēxa. Cacēx anu rabē 'imainun achúshi nētēn abē 'ia ca pimianan nu 'aquiancēxa.

⁸ Nux anu 'ain ca Publionēn papa 'insinan 'ianan chixutanribi 'i, racacē 'iacēxa. Usa 'icēa ñuía cuati ca Pablo a isi cuancēxa. Cuanxun ca Nucēn Papa Diosbē banatancēxun aín mēcēnan ramēquin pēxcüacēxa. ⁹ Usocēbēa anu aia ca Pablonēn a nasīnu 'icē uni ñucēcamaribi pēxcüacēxa. ¹⁰ Usocēbētan ca a nasīnu 'icē unicaman numi sinánquin nu 'aquiancēxa. 'Aquianan ca nuxnu cuancēbētan, manē nuntinu nun pibianti ñucamaribi nu 'aruxuancēxa.

Pablo Romanu bēba

¹¹ Usa 'ain cananuna rabē 'imainun achúshi 'uxēn Malta nasīnu 'iacēn. 'Itancēx cananuna anuxun mīta inúmīa aín 'ibu anu 'ain, Alejandríanuxuan bēcē manē nunti anun cuanux anu 'iruacēn. A manē nuntin rēbunu ca uni rabētan bēmánan tanxun 'acē i 'iacēxa, ax ca Cástor 'imainun Pólux caquin anēcē 'iacēxa. ¹² Malta nasīnuax a nuntinu 'iruquiani cuanx cananuna Siracusa cacē ēmanu bēbacēn. Bēbax cananuna anu rabē 'imainun achúshi nētēn 'iacēn. ¹³ 'Itancēx cuanquin me ratábiani, parún papa cuébíushi cuanx cananuna Regio cacē ēmanu bēbacēn. Bēbox suñuan cacucüax uquin nu bēcacēx cuanx cananuna rabē nētē 'icēbē Puteoli cacē ēmanu bēbacēn. ¹⁴ Bēbaxun cananuna anuxun axa Jesucristomi catamēcē uni raíri mēracēn. Mēracēxuan abē 'inun cacēx cananuna anu achúshi semana 'iacēn. Achúshi semana 'itancēx cananuna Roma ēmanu bain cuancēn. ¹⁵ Usa 'ain ca nuxnu cuania cuabētsini axa Jesucristomi catamēcē uni raíri Romanuax ricuatsini Apio Foro cacē ēmanuax nubē mēranani uacēxa. 'Imainun ca raírínēxribi Tres Tabernas cacē ēmanuax nubē mēranancēxa. Acamabēnu mēranancēbētan ca Pablonēn Nucēn Papa Dios —asábi ca —caquin upí oquin sināncēxa. ¹⁶ Usari 'i cananuna Roma ēmanu bēbacēn. Bēbacēbētan ca capitán Julionēn an bēcē sipuacē unicama a guardianēn cushi 'ināncēxa. 'Inánan ca Pablo bētsi xubunua 'inun canan an bērúanun quixun suntáru achúshi cacēxa.

Romanuxuan Pablonēn bana ñuixuan

¹⁷ Romanu bēbax, rabē 'imainun achúshi nētē 'itancēxun ca Pablonēn judíos uni aín cushicamaxa a isi unun quixun camiacēxa. Camicēx aía timétia ca Pablonēn cacēxa:

—'Ēn aintsicama, cana mitsu cain, 'ēn cana judíos unicama uisa ocēma 'ain, uisa oíma cana nun chaitiocēcama 'iásabi 'ian. Usai 'iabi ca Jerusalénuxun judíos unicaman an sipuanun quixun romános unicama 'ē 'inánxa. ¹⁸ 'Ināncēxun 'ē ñucáxun ca 'unánxa, 'ēn ñu 'acē 'aíma 'ain ca a cupía 'ē 'ati 'aíma 'icē quixun. Usa 'ain ca 'ē chiquíntisa tanxa. ¹⁹ Chiquíntisa taniabi ca judíos unicaman 'ēa chiquínxunma 'anun caxa. Usaquian caía cana 'apucama can,

Romanu 'icē 'apu, Césarnēn ca 'ēmia manáncē banacama mēnioti 'icē quixun. 'Ēmia atux manáncē banacama a ñuixunibi cana Césarmi judíos unicama ñui manántima 'ain. ²⁰ Usa 'ixun cana mitsu isanan mitsubē banatisa tanquin, 'ēmi isi unun quixun mitsu camian. Judíos unicaman sináncēsariibi oquin cana —bama 'aish ca uni baísquiti 'icē—quixun sinanin. 'Ēn usaquin sináncē cupí cana manē risi ēnēn tēcērecacē 'ain.

²¹ Usaía quia ca anua 'icē judíos unicaman Pablo cacēxa:

—Nun cananuna Judea menuxuan bēmīcē quirica mi ñuiquian 'acē achúshiratsubi bicēma 'ain. 'Imainun ca anuax ucē judíos unicamax mi ñuiquin, mīn isamīna ñu 'atīma 'ai quixun nu cacēma 'icēn. ²² Cananuna 'unanin, mecama oquin ca axa Jesúsmi sináncē unicama amī nishquin unin ñuía. Usa 'ain cananuna minmi a uisaira cara a ñucama 'icē quixun ñuía cuaisa tanin.

²³ Usa 'ain ca a nētēan Pablonēn bana ñuía cuacatsia quicē a nētēn 'aisamaira uni anua Pablo 'icēnu uacēxa. Aía tīmētia ca bari xamárutamainun ñuixuanan xupíopaquinribi bana ñuixuancēxa. Bana ñuixunquin ca uisari cara uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quixun canan —Moisés 'imainun an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicamaxribi, axa uti Cristo a ñui quiásabi oi ca Jesús uacēxa —quixun ñuixuancēxa. ²⁴ Pablo quia cuaquian raírī unicaman —a banax ca asérabi 'icē—quixun cuamainun ca raírīnēn —a banax ca asérabīma 'icē—quixun cuaisama tancēxa. ²⁵ Usai 'i ca raírīnēxa —asábi ca —quimainun uni raírīnēxribi —usama ca —quicēbētan, camaxunbi bētsi bētsi oquin sináncēxa. Usaía 'ia ca Pablonēn ēsaquin cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sináncmīcēxuan Isaíasnēn nucēn raracama cá banax ca asérabi 'icēn. A banax ca ēsai quia:

²⁶ Camina anu cuanxun atúan cuanun ēsaquin judíos unicama cati 'ain: Mitsun pabitan 'ēn bana ñuía cuaquīnbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bērun 'ēn 'aia isíbi camina 'ēx cushiira 'aínbi 'ēmi sinántima 'ain. ²⁷ Atun nuitu mēu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquīnbi uisai quicē cara quixun 'unántisama tania. Atun bērúnbi 'ēn 'aia isquīnbi ca 'ēx cushiira 'aínbi 'ēmi sinántisama tania. 'Ēmi sinanatia cana atu 'ēn uni 'inun iēmītsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.

²⁸ Camina 'unánti 'ain, 'ēn mitsu ñuixuncē bana, Jesucristomi catamētishi ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quiax quicē, a bana ñuixunia ca judíosma unicaman cuaxa. Usa 'aish ca atux a bana quicēsabi oi 'iti 'icēn.

²⁹ Usaquian Pablonēn cacēx ca judíos unicamax Pablonēan ñuicē banacama a ñui qui atúxbi cuēbicananquiani atun xubunu cuancēxa.

³⁰ Usa 'ain ca Pablo aín xubunu 'iquin xubu 'ibu cupíoi anu rabē baritia 'iacēxa. Anu 'ixun ca axa a isi ucē unicama nuibaquin biacēxa. ³¹ Biquin ca uisari cara uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quixun ñuixuanan uisai cara Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēti 'iti 'icē quixun ñuixuancēxa, uinu 'icē unínbīa ubíocēma 'ixun.

PABLONĒAN ROMANU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Romanu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama Pablonĕn quirica buánmia

1 'Ēx cana Pablo 'ain, an Jesucristo quiásabi oquin aín bana uni ñuixuncĕ. Usa 'ixun cana mitsu quirica buánmin. Nucĕn Papa Diosanbi ca Jesucristomi catamĕquin ainan 'inux iĕnun unicama aín bana ñuixunun 'ĕ caísacĕxa.

2 Nucĕn Papa Diosan ca ainan 'inux iĕti bana an sinánmicĕxun aín bana uni ñuixuncĕ unicama bĕráma cuĕñĕomiacĕxa. 3 A cuĕñĕomia banax ca aín Bĕchicĕ, Nucĕn 'Ibu Jesucristo ñui quicĕ 'icĕn. Aín 'unan papa ax ca Davidnĕn rĕbúnqui 'iacĕxa. 4 Usa 'icĕbi ca bamatancĕx baísquicĕ cupía, Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upitan 'amicĕxun unin 'unánti 'icĕn, Nucĕn 'Ibu Jesucristo ax ca Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ 'ianan asaribi upí 'aish cushiira 'icĕ quixun. 5 Jesucristo cupí ca Nucĕn Papa Diosan nuibaquin nun nu uni aín bana ñuixunun mĕníoĕcĕxa, camabi menua an Nucĕn 'Ibu Jesucristomi catamĕquin an cacĕsabi oquin 'acĕ unicama 'inun. 6 Mitsúxribi camina Nucĕn Papa Diosan Jesucristonan 'inun caísĕ 'ain.

7 Ēñĕ quirica cana cuĕñĕoxunin, Roma ĕmanuaxmi Nucĕn Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun caísĕ 'aish ax cuĕĕncĕsabi oi 'icĕ, micamaishi. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibaquin 'aquincĕxmi chuámarua bucucanti cana cuĕĕnin.

Romanu cuantia Pablonĕn sinan

8 Ēsoquin pain cana mitsu cain, mitsux camina asĕrabi Jesucristomi catamĕti quixun camabi menu 'icĕ unicaman chanioia cuaquin, cana 'ĕxribi Jesucristonan 'ixun Nucĕn Papa Dios —asábi ca —quixun caquin a rabin.

9 'Ēn cana Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin chiquishquinma aín Bĕchicĕ ñuiquin unicama bana ñuixunin. An ca 'unania, 'ĕn cana abĕ banaquin nĕtĕ camabi mitsu ñucáxunin. 10 Mitsu ñucáxuanan cana a ñucatin, bĕráma cuainsa tanibi cuancĕma cupí, bĕrí mitsu isi cuanuan 'ĕ 'aquinun. 11 Mitsúxmi asĕrabiira Jesucristomi cushicĕ 'inun 'aquinun cana mitsu isi cuainsa tanin. 12 'Ēx Jesucristomi cushicĕ 'ixun 'aquincĕxmi mitsúxribi ami cushicĕ 'ain mitsubĕ cushionani cuĕĕnmiananux cana mitsu isi cuainsa tanin.

13 'Ēn xucĕantu, cuainsa tanibi cana cuancĕma 'ain. 'Itsaí cana mitsu isi cuainsa tan quixunmi 'unánti cana cuĕĕnin. Mitsúxmi Jesucristomi catamĕnun, bĕtsi menu 'icĕ unicama 'aquincĕsaribi oquin mitsu 'aquini cuainsa cana tan. 14 Raĕĕ 'imainun raĕĕma unicama, 'imainun an quirica 'unáncĕ 'imainun an quirica 'unáncĕma unicama, a unicamanbi Jesucristo ñui quicĕ bana 'unánun cana an cacĕsabi oquin 'ĕn aín bana ñuixunin. 15 Usa 'aish cana 'ĕx, Roma ĕmanu 'icĕ mitsuribi anun Jesucristomi catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'iti bana ñuixuinna tanin.

Uisai cara Jesucristomi catamĕti 'icĕ quicĕ bana 'icĕ quixun Pablonĕn ñuia

16 'Ēx cana ĕñĕ bana unicama ñuixuni rabiniman. Axa a bana quicĕsabi oi Jesucristomi catamĕcĕ uni a ca Nucĕn Papa Diosan aín cushinbi ainan 'inun iĕmia. Judíos unicama pain ñuixuntancĕxun cana judíosma unicamaribi a bana ñuixunin. 17 A bana 'unáncĕ 'ixúinshi cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun nu iĕmia quixun. Nun 'ucha tĕrĕnun

Jesucristomi catamētiashi ca ainan 'inun nu iēmia. Usai ami catamēcē cupiši cananuna Nucēn Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ca 'iti 'icē quiax ca aín bana cuēñēō ēšai quia: “Uí unicama cara Nucēn Papa Diosan upí isia, ax ca asérabi ami catamēti tsóti 'icēn”.

Unicaman Nucēn Papa Dios 'unánma bana

¹⁸ Cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan ca an aín bana quicēsabi oquin 'aisama tancē 'ixun bētsi uniribi ami sinánxma 'inun quixun paráncē unicama, a uisa cara oti 'icē usoquin casticanti 'icē quixun. ¹⁹ Usa unicamax ca an unio ñucama isquinshi uisaira cara Nucēn Papa Dios 'icē quixun 'unántisa 'aishbi ami sinanima. ²⁰ Isquinmabi ca unin Nucēn Papa Dios 'unánti 'icēn, an unio ñucama isquin. Usa 'ain ca an camabi ñu unio cupí, unin Nucēn Papa Dios, ax ca asérabi Dios 'icē quixun 'unánan ax ca nētētimoí usabi cushiira 'icē quixun 'unántisa 'aishbi ami sináncēma 'icēn. Usa 'aish ca, 'unáncēma 'aish cana ami sináncēma 'ain, a unicamax quitima 'icēn. ²¹ A unicaman, ui cara Nucēn Papa Dios 'icē quixun 'unánquinbi ca a sinánquin, —mix camina Nucēn Papa Dios 'ai —quixun caiman. Nucēn Papa Diosan ñu 'axuncēxunbi ca a unicaman —camina nu ñu 'axuan, ca asábi 'icē —quixun rabiquin cacēma 'icēn. Caquinma atun sináncēsa oquinshi 'acē ñuishi 'acē 'ixun ca 'atima ñuishi 'ai sinánñuma unisa 'icanxa. ²² —'Ēx cana sinánñu 'ai —quicē 'aishbi ca sinánñumasa 'icēn. ²³ Usa 'ixun ca Nucēn Papa Dios, ax cushiira 'aish bamatimoí tsócē, a rabiquinma ami manúanan axa bamati 'ainbi uni iscēsa oquin ñu unionan ñuina pēchiñu 'imainun axa men nirícē ñuina, axa men nicē ñuina, acama iscēsa oquin —ax ca nun dios 'icē —quiquin a rabinuxun unioia.

²⁴ Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan atúxa upí 'iti 'aquinti éanan a unicaman aín cuēñcēsabi oquin ñu 'atima 'anun éanxa. Usaquian Nucēn Papa Diosan éncēxun ca atúnbi a 'ai rabínquinma 'atima ñuira 'axa. ²⁵ Usa ñu 'aquin ca Nucēn Papa Diosan bana cuaquinma, unin cēmēquin ñuicē banaishi sinánxa. Nucēn Papa Dios, an camabi ñu unio, a rabiquinma ca an unio ñuishi rabiaxa. Nucēn Papa Dios ax ca xēnibua 'ainbi aira unin rabiçē 'iti 'icēn.

²⁶ Atúxa usa 'icē ca Nucēn Papa Diosan atúan cuēñcēsabi oi 'iquian ñu 'atima 'anun éanxa. Xanúxribi ca bēñēñu 'iisama tani bēbúxmabi bētsi xanubē 'ia. ²⁷ Usaribiti ca nucē bēñē uníxribi xanuñu 'iisama tani, xanúxmabi bētsi unibē ñunshini 'ia. Usai 'iquin ca uni itsi rabínmia. Usai 'i ca asérabi nucē bēñē unibē 'acēsa oquin sinánma axbi 'uchai Nucēn Papa Diosmi sinántisama tania.

²⁸ Usa unicama ca ami sinántisama tania Nucēn Papa Diosan aín sinan upíma 'ixun 'atima ñuira 'anun quixun éanxa. ²⁹ Usa 'ixun ca uisa ñucamax cara 'atima 'icē acama 'aia, bētsi uni 'atimonan, ainanmabi uni itsin ñu biisa tanan, aín xanuma 'ainbi xanubē 'ianan, xanúxmabi bētsi unibē 'ianan, bētsi uni 'icēsamaira oi ñuñu 'iisa tania. 'Ianan ca uni 'aisa tanan, bētsibē cuēbicanánan, uni itsi paránan, uni itsimi 'atímata banaia. Usa 'aish ca a unicamax 'aisamairai banai uni itsimi manania. ³⁰ Usai 'i ca uni itsi ñui cēmēanan ami sinanima Nucēn Papa Diosmi manutia. Usai 'iquin uni itsi — 'aisama ca —quixun ñuianan ca abi rabiçacati cērúanan raíri unimi nētētima 'esénanan aín tita aín papan bana cuaisama tania. ³¹ Usa 'aish ca sinánñuma 'ianan, aín quicēsabi oquin ñu 'acēma 'ianan uni itsi nuibacēma 'ianan abē nishanaxbi uni itsibē mēñónainsama tanan 'aquinsa 'icēbi uni 'aquinima. ³² Atun ca 'unania, Nucēn Papa Diosan mēñósabi oi ca usa unicama ainanma 'aish xēnibua 'ainbi abē 'itima 'icē quixun. Usaia Nucēn Papa Dios quia a

'unánxunbi ca usa ñu 'aia. Atúinshi 'aíma ca uni itsínribia usaribi oquin 'aia isti cuēñia.

2

Unin sináncama Nucén Papa Diosan 'unáncē

¹ Mitsúnmi uni itsi 'uchocēbētanbi ca uni raírínēn 'unánti 'icēn, mitsun camina usa ñu 'ati ca 'ucha 'icē quixun 'unanin. Usa 'ain camina minribi usa ñu 'atancēx —'unánxunma cana 'a —quítima 'ain. ² Cananuna 'unanin, Nucén Papa Diosan ca uni aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icē usoquin 'aquinbi, upí oquin sinánquin an mēñíosabi oquin 'aia quixun. ³ ¿Bētsi unimi, an ca ñu 'aisama 'aia quiax manánquinbi minribi usaribi oquin ñu 'acēbi ca Nucén Papa Diosan a unishi 'uchonan mi 'uchotima 'icē quixun caramina sinanin? Usama ca. ⁴ Camina 'unánti 'ain, Nucén Papa Diosan ca mi nuibaíranan, mi 'atima ñu 'acē 'icēbi 'atimoquinma mix sinanati ami sinánun cainia. ¿Axa usa 'aínbi caramina min 'atima ñu 'acē ēni ami sinántisama tanin? ⁵ Usa 'aínbi camina min sinan 'aisama 'aish sinanaisama tan. Usai 'iquin camina ēnquinma camabi nētēn 'atima ñuishi sinánquin usaquin 'ain. A cupí camina anúan Nucén Papa Diosan 'uchañu unicama aín 'ucha cupí castícant, a nētēn 'aisamaira oquin castícan cē 'inuxun 'ain. ⁶ A nētēn ca Nucén Papa Diosan camabi uni uisaquin cara oti 'icē quixun isti 'icēn, atun ñu 'acésabi oquin. ⁷ Axa —Nucén Papa Diosan ca 'ē upí isquin abē nētētimoí tsónun 'imiti 'icē —qui cuēñcē uni, an ca ēnquinma Nucén Papa Dios cuēñcēsabi oquin ñu 'aia. Usoquin an 'acē uni a ca Nucén Papa Diosan xēñibua 'aínbi abē 'inun 'imia. ⁸ Usaquin 'imianan ca uicamax cara ami sinántisama tanan aín bana quicēsabi oquin 'aisama tanquin, atux cuēñcēsa oquinshi ñu 'atima 'aia, a unicama Nucén Papa Diosan ami nishquin castícant 'icēn. ⁹ An castícan cē 'aish ca an ñu 'aisama 'acē unicama aín 'ucha cupí, Nucén Papa Diosbē xēñibua 'aínbi 'íma 'aisamairai tēmērati 'icēn. Judíos unibunēxēshia tēmērati 'aínbi ca judíosma unibunēxribi aín 'ucha cupí tēmērati 'icēn. ¹⁰ Usa 'aínbi ca Nucén Papa Diosan an ainan 'ixun ax cuēñcēsabi oquin 'acē unicama a uisa ñu cara 'icēbēbi bēñētima chuámarua 'inun 'imianan, abē aín nētēnu 'inun 'imiti 'icēn. Judíos unibu 'imainun judíosma uniburibi ca an usaquin 'imiti 'icēn. ¹¹ An ca judíos unisaribi judíosma unicamaribi isia.

¹² An Nucén Papa Diosan bana Moisésnēn cuēñēo, a 'unáncēma 'ixun ñu 'atima 'acē unicamax ca atun 'ucha cupíbi ainanma 'aish Nucén Papa Diosbē 'itima 'icēn. 'Imainun ca an Nucén Papa Diosan bana Moisésnēn cuēñēo 'unánquinbi a bana quicēsabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'acē unicama atux ca aín 'ucha cupí, a bana quiásabi oquin Nucén Papa Diosan 'uchocē 'iti 'icēn. ¹³ Aín bana 'unánquinbi a bana quicēsabi oquin 'acēma uni a ca Nucén Papa Diosan upí isima. Usa 'aínbi ca an a bana 'unánquin ax quicēsabi oquin 'acē unicama a cuni Nucén Papa Diosan upí 'icē isia. ¹⁴ Usa 'ain ca judíosma unin Nucén Papa Diosan bana Moisésnēn cuēñēo 'unánquinmabi atúnbi sinánquin a bana quicēsabi oquin 'acē 'ixun, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icē, uisa ñu 'ati cara upí 'icē quixun 'unania. ¹⁵⁻¹⁶ Usoquin upí ñu 'aia isquin ca uni itsin 'unánti 'icēn, a unicaman ca aserabi aín nuitu mēu 'unania, uisa ñu 'ati cara asábi 'icē 'unánan uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icē quixun. Anúan Nucén Papa Diosan camabi uni isti nētēn ca a unicaman aín nuitu mēúbí 'icēn, Nucén Papa Diosan cara 'ē upí isti 'icē, cara 'ē upíma isti 'icē quixun. A nētēn ca Nucén Papa Diosan camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun 'unánan uisa ñu

cara unéxun aín nuitu mēúbi sinánxa, a camabi 'unánquin, uisa cara oti 'icē usoquin 'anun Jesucristo 'amiti 'icēn, 'ēn unicama ñuixuncēsabi oquin.

Moisésnēn cuēñeō bana 'unánquinbia judíos unicaman 'acēma ñuicē bana

¹⁷ Usa 'aínbi camina —'ēx cana judío uni 'ai —quianan —usaía judíos unicama 'inun Moisésnēn cuēñeō bana 'unáncē 'aish cana Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ai quianan —judíosma unicamama, nuishi ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun caísacēxa —quixun sinani rabiacaatin. ¹⁸ Moisésnēn cuēñeō bana 'unáncē 'ixun camina uisa oquin unin ñu 'ati cara Nucēn Papa Dios cuēñia quixun 'unánan a banaxa quicēsabi oquin 'aquin ca unin upí ñu 'aia quixun 'unanin. ¹⁹ Usa 'aish camina, 'ēn cana an Nucēn Papa Diosan bana 'unáncēma unicama bēxuñusa 'aisha bēanquibucēnu nicēsa 'icēbi a bana 'unánmiti 'ai quin. ²⁰ Moisésnēn cuēñeō bana ca uisai cara judíos uni 'iti 'icē quiax aséabi quia. A bana 'unani camina quin, 'ēn cana an ēnē ñucama 'unáncēma unicaman upí oquin cuanun 'unánmiti 'ain. ²¹ ¿Mitsun Nucēn Papa Diosan bana 'unánquin uni itsi 'unánmicē 'ixunbi caramina uisa cupí a bana quicēsabi oquin 'aiman? ¿Mitsun, unin ca uni itsin ñu mēcamatima 'icē quixun caquinbi caramina uisa cupí mitsúnribi ñu mēcamatin? ²² ¿Mitsux, aín xanuma 'ain ca uni itsin xanubē uni 'itima 'icē quibi caramina uisa cupí mitsúxribi min xanuma 'aínbi uni itsin xanubē 'in? ¿Diosma 'icēbi ax isa dios 'icē quixun unin cacē, a rabiti ca 'aisama 'icē quixunbi caramina uisa cupí anuxun usa ñu rabiti xubunu atsíntancēxun anu 'icē ñu mēcamatin? ²³ Mitsux —'ēn Moisésnēn cuēñeō bana 'unáncē 'aish cana Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ai —quixun sináncē 'ixunbi a bana quicēsabi oquin 'acēma 'ain ca uni itsin mitsun 'aia isquin sinánti 'icēn, —Nucēn Papa Diosan unis usai 'icē 'ain cana aín uni 'iisama tani —quixun. ²⁴ Aséabi mitsu ñui ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñeō ēsai quia: “Mitsux judíos unibu 'ixunbi ñu 'aisama 'aia isi ca judíosma unibunēx Nucēn Papa Diosmi 'atimati banaia”.

²⁵ Mitsun Nucēn Papa Diosan bana Moisésnēn cuēñeō quicēsabi oquin aséabi 'acē 'ain ca mitsúxmi 'unántioraca ax asábi 'icēn. Usa 'aínbi ca a bana quicēsabi oquinmi 'acēma 'ain, mitsúxmi 'unántioraca ax ñancáishi 'icēn. ²⁶ Usaribi oquin ca unicama ax 'unántiocēma 'ixunbi ami catamēquin aín cuēñcēsabi oquin 'acē 'icē Nucēn Papa Diosan upí isia, axa 'unántioracacē unicama 'acēsaribi oquin. ²⁷ Usa 'ain ca an 'unántiocēma 'ixunbi Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin 'acē uni a Nucēn Papa Diosan upí isti 'icēn. Isanan ca an 'unántiocē 'ixunbi Nucēn Papa Diosan bana 'unánquinbi a bana quicēsabi oquin 'acēma unicama Nucēn Papa Diosan upíma isti 'icēn. ²⁸ 'Unántioracacē cupíshima ca uni judío uni 'icēn. 'Imainun ca 'unántioracacē uni, ax 'unántioracacēishima aséabi Nucēn Papa Diosmi catamēcē 'iti 'icēn. ²⁹ Axa aín nuitu mēu upiti Nucēn Papa Diosmi sináncē uni ax ca aséabi judío uni 'icēn. 'Unántioracacē uni ax ca Moisésnēn cuēñeōsabi oquin aín namishi usoquin 'acē cupíma aín nuitu mēu Nucēn Papa Diosmi sináncē cupí aséabi judío uni 'icēn. Usa uni ca unían upí isiamabi Nucēn Papa Diosan upí isia.

3

¹ ¿Usa 'ain cara judíos unicamax bētsi unicasamaira 'ic? ¿Unántioracacē 'iti ax cara ñancáishima 'ic? ² Ca aséabi usama 'icēn. Judíos unibu pain ca Nucēn Papa Diosan aín bana 'ináncēxa. 'Inánquin ca camabi unin 'unánun a bana judíos uni raíri cuēñeōmiacēxa. ³ ¿Bētsi bētsi judíos unicaman Nucēn Papa Diosmi sináncē 'ixunbi ñu 'aisama 'acē ax cara Nucēn Papa Diosan 'ucha

'ic? ⁴ Ca usama 'icën. Uníxa aín quicësa oquin 'ananbi cëmëti 'ainbi ca Nucën Papa Diosainshi asérabi camabi ax quiásabi oquin 'aia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios ñui aín bana cuënëo ësai quia:

Camabi unin ca 'unánti 'icën, min bana ca asérabi upí 'icë quixun. Asábi cara quixun 'unántisa tanquin isquinbi ca min 'acë ñu asábiira isquin unin —mix camina upí 'ai—quixun 'unánti 'icën.

⁵ ¿Nun nu ax cuënëcësabi oquin 'aiaa oquin, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírinën Nucën Papa Dios, ax ca aín sinan upíira 'icë quixun 'unáncë 'ain caranuna uisoquin sinánti 'ain? ¿An nu castícançë cupí ca Nucën Papa Dios upíma 'icë quixun caranuna sinánti 'ain? Usai quicë banax ca unin abi sináncësa 'icën. ⁶ Usama ca. ¿'Atima ñu 'aiabi isëshicë 'ixun cara Nucën Papa Diosan uisaxun anúan 'ati nëtë sënëncëbëtan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isti 'ic? ⁷ ¿Ami 'u, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírinën Nucën Papa Dios, ax ca aín sinachacë 'icë upí 'inun 'ë castícania isquian uni raírinën Nucën Papa Dios ax ca aín sinan upíira 'icë quixun 'unáncë 'ainbi cara uisacasquin Nucën Papa Diosan 'ë castícania? —quixun sapi ca bëtsi bëtsi unin sinania. ⁸ ¿Usa 'ain caranuna uisacasquin ñu 'atima 'aiman?, Nucën Papa Diosan sinan ca upí 'icë quixun unicaman 'unánun. Usai 'uchati ca asábi 'icë ca Pablo 'imainun abë 'icë unicama quia quiax ca bëtsi bëtsi uni nu 'atimoti sinani nu ñui quia. Usaía ax quicë unicama a ca Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícantí 'icën.

Camáxbi cananuna 'uchañu 'ain, quicë bana

⁹ ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicama bëtsi unicamasama upíira isin? Usama ca. Cana mitsu can, judíosma unicama 'icësaribiti ca judíos unimaribi aín sinan upíma 'aish 'uchañu 'icën. ¹⁰ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia:

An ñu upíshi 'acë uni ca 'aíma 'icën, achúshirabi. ¹¹ An Nucën Papa Diosan bana cuacë uni ca 'aíma 'icën. Axa Nucën Papa Diosan sinánmicë 'iisa tancë uni ca 'aíma 'icën. ¹² Camabi unin ca Nucën Papa Diosmi manúaxa. Ami manúxun ca 'atima ñu 'atishi sinania. An upí ñuishi 'acë uni ca 'aíma 'icën. Achúshirabi ca 'aíma 'icën. ¹³ Anu uni bamacë racáncë quini mapucëma 'ain ca anuax aín anëcë chiquitia. Usaribiti ca 'atima uni aín cuëbínuax bana 'atima 'imainun cëmëi quicë bana chiquitia. Aín banan ca uni itsi ñui cëmëia. Usaquin ca amia cëmëcë uni masá nuitumia. Aín banax ca runun cuëbínu 'icë muca, an uni paëocë, usaribi 'icën. ¹⁴ Usa 'aish ca uni itsi ñui 'atimati bananan uni itsimi nishi banaia. ¹⁵ Sinánñumasa 'ixun ca uni 'atishi sinania. ¹⁶ Uinu cara cuania anuxunbi ca 'atimati banaquin masá nuitumianan uni 'atimania. ¹⁷ Ca uni itsibë nuibanani upiti 'iti 'unaníma. ¹⁸ Axa nun cushi 'ainbi ca Nucën Papa Diosmi racuëti sinaníma.

¹⁹⁻²⁰ Usa banacama ca judíos unibunën cuanun Nucën Papa Diosan aín unicama cuënëomiácëxa quixun cananuna 'unanin. Aín bana 'ináncëma pain 'ixun ca Nucën Papa Diosan judíos unicama ainan 'inun 'imiácëxa. Ainan 'imitancëxun ca uisaira cara ainan 'aish uni upí 'iti 'icë quixun 'unánun aín bana judíos unicama 'ináncëxa. A bana isquin ca judíos unicamainshima camabi unin 'unánti 'icën, uisairai 'i cara Nucën Papa Diosan iscëx atun nuitu upíma 'icë quixun.

Cristomi catamëcë unicamaxa Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'icë ñuicë bana

²¹ Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuēnëo bana 'acē cupíma Cristo cupíshi ca usaira oquin Nucēn Papa Diosan uni upí 'imia quixun ca bērí camabi unin upí oquin 'unánti 'icēn. Ca usai 'iti 'icē quixun ca Moisés 'imainun an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicamanribi cuēnëocēxa. ²² Camabi uni an Jesucristomi catamēquin —aín quicēsabi oquin ca 'ēn 'uchacama tērēnti 'icē —quixun 'unáncē, acama ca Nucēn Papa Diosan upí isia. Jesucristomi catamēcē cupíshi ca an judíos uni 'imainun judíosma uniribi upí isia. ²³ Camabi unix ca Nucēn Papa Diosan iscēx 'uchañu 'icēn. Upíira 'inuan Nucēn Papa Diosan unio 'aishbi ca usama 'icēn. ²⁴ Usa 'icēbi ca Jesucristo, camabi unin 'ucha cupí bama 'aían, cupíoima ami catamētiasi Nucēn Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha tērēnquin uni 'uchañuma isia. ²⁵ Ami catamētía, uni aín 'uchacama tērēncē 'inun ca camabi unin 'ucha cupía Cristo bamanun Nucēn Papa Diosan mēnïocēxa. An Jesucristo bamati mēnïo 'ixun ca bērâma 'iá uniribi, axa sinanatia Nucēn Papa Diosan aín 'uchacama ashiquin manumiacēxa. Usaquin an 'á cupí ca camabi unin 'unánti 'icēn, Nucēn Papa Diosan ca asérabi upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icē quixun mēnïosabi oquin 'aia quixun. ²⁶ Usaribi oquin ca, Nucēn Papa Diosan Jesucristo bamati mēnïo 'ixun, bēríribi axa Jesucristomi catamēcē unicama aín 'uchacama tērēnquin manumia. Usaquin 'acē cupí ca camabi unin 'unánti 'icēn, asérabi ca Nucēn Papa Diosan upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icē quixun mēnïosabi oquin 'aia quixun.

²⁷ An usai ca uni 'iti 'icē quicē bana quicēsabi oquin 'acē uni, ax sapi ca rabíti 'icēn, —'ēn nuitu ca Nucēn Papa Diosan upí isia —quixun sinani. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamēcē unin 'unania, —Jesucristo cupíshi ca Nucēn Papa Diosan 'ē upí isia —quixun. Usaquin 'unani ca rabítima. ²⁸ Cananuna 'unanin, aín ñu upí 'acē cupíma, Jesucristomi sinani ami catamēcē cupíshi ca uni Nucēn Papa Diosan aín 'uchacama tērēnquin an iscēx upí 'inun 'imia quixun.

²⁹ ¿Nucēn Papa Diosan cara judíos unicamaishi aín uni 'imianan judíosma unicamaribi aín uni 'imitima 'ic? Ca aturibi ainan 'imiti 'icēn. ³⁰ Nucēn Papa Dios ax ca achúshi 'icēn. An ca judíos unicama 'acēsaribi oquin judíosma uniribi Jesucristomi catamēcē cupíshi, an iscēx aín nuitu upí 'inun 'imia. ³¹ ¿Jesucristo cupíshi cana 'ēn 'ucha tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ai quixun sinánquin caranuna Nucēn Papa Diosan bana Moisésnën cuēnëo ax ca cuatima 'icē quixun sinánti 'ain? Usama ca. Jesucristomi catamētishi cananuna asérabi Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oíira 'iti 'ai quixun cananuna unicama ñuixunin.

4

Amia catamētia Nucēn Papa Diosan Abraham upí isia

¹ Usa 'ain sapi cananuna quiti 'ain, ¿uisa cupí cara nucēn rara Abraham a Nucēn Papa Diosan upí isacēx? ² Aín ñu 'acē cupía Nucēn Papa Diosan upí iscē 'aish ca Abraham —'ēxbi cana upí 'ai —qui ax rabía 'itslanxa. Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan iscēx, a cupía Abraham rabíti ñu 'aíma 'iacēxa. ³ Abraham ñu ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnëo ësai quia: “Ami sinánquin, an ca asérabi aín quicēsabi oquin 'ati 'icē quixun 'unáncē 'aish ami catamēcē cupí ca Nucēn Papa Diosan Abraham upí isacēxa”. ⁴ Usa 'ain ca ēnëx esa 'icēn. An uni ñu mēëxuncē uni a ca an ñu mēëmicē unin cupíoia. A curíqui ax ca 'ináinshicēma 'icēn, ax ca aín ñu mēëcē cupí 'ináncē 'icēn. ⁵ Usa 'aínbi ca axa

ñu upí 'acëma 'aishbi, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unani ami sináncë uni a Nucën Papa Diosan ainan 'imia, an 'uchañu unibi ami catamëtia ainan 'imicë 'ixun. ⁶ Upí ñu 'ananbi upíma ñu 'acë 'icëbi ca aín 'uchacama tērēntancëxun Nucën Papa Diosan uni upí isia. Usaquian iscë unix ca cuēñia quiax ca David ësai quiacëxa:

⁷ Ui unicama cara Nucën Papa Diosan tērēnquin aín 'ucha manuia, acamax ca chuáma tani cuēñia. ⁸ Ui unicama cara Nucën 'Ibu Diosan aín 'ucha manuquin sinánmitēcënima, ax ca chuámarua tani cuēñia.

⁹ ¿Judíos unicamaishi ñui cara David usai quiacëx? Usama ca. Judíosma unicamaxribi ca aín 'uchacama tērēncë 'aish usai cuēñti 'icën. Cananuna mitsu can, ax aín quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë quixun sinani ami catamēcë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacëxa. ¹⁰ ¿Uinsaran cara Nucën Papa Diosan a upí isacëx? ¿'Unántioracacë 'icë cara Abraham Nucën Papa Diosan upí isacëx? Usama ca. 'Unántioracacëma pain 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a upí isacëxa. ¹¹ Nucën Papa Diosan ca Abraham ami catamëtia an upí iscë cupía 'unántioracanun cacëxa. Usaquian Nucën Papa Diosan Abraham cá cupí cananuna 'unanin, judíosma unicamax ca judíos unibu 'icësaribiti, 'unántioracacëma 'aishbi Nucën Papa Diosmi catamēcë 'aish Abrahamnën rëbúnquisa 'icë quixun. ¹² Judíos unicamax Abraham 'iásaribiti 'unántioracacë 'aishbi ca axa Abraham 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamēcëcama axëshi asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'icën.

An ca aín quicësabi oquin nu ainan 'inun iēmiti 'icë quixun sináncë unishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iēmia quicë bana

¹³ Nucën Papa Diosan ca Abraham ësaguin cacëxa: “Mi 'imainun min rëbúnquicamax ca 'itsa 'aish 'ënan 'ianan 'ën mi 'inánti me anu 'iti 'icën”. Axa usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíma asérabi ami catamēcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan usaquín Abraham cacëxa. ¹⁴ Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíshi unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ain ca, ami catamēcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan uni upí isia quicë bana ax cëmë 'itsíanxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham cá bana ax ñancáishi 'itsíanxa. ¹⁵ Cananuna 'unanin, usai ca uni 'iti 'icë quicë bana atúan cuati, a 'aíma 'ain ca anun uni 'uchoti bana 'aíma 'icën. Usa 'aínbi ca usai ca uni 'iti 'icë quicë bana 'unacë 'ixunbi axa quicësabi oquin 'acëma 'aish uni 'uchocë 'iti 'icën.

¹⁶ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Abraham 'imainun aín rëbúnquicamaxa atun ñu 'acë cupíma ami catamëtíshi asérabi ainan 'iti mēñiocëxa. Judíos unibu, an atun cuati bana quicësabi oquin 'acë, a unicamaishima, uicamax cara Abraham 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi catamëtia, a camabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imía. Usa uni 'aish cananuna nucamaxribi Abrahamnën rëbúnquisa 'ain. ¹⁷ Nucën Papa Diosan bana a ñuiquian cuēñeo ax ca ësai quia: “Mi cupía min rëbúnqui 'itsaira 'inun cana mi aín rarami 'inun 'imin”. Usaquín ca Nucën Papa Diosan amia catamēcë 'ixun Abraham cacëxa. Nucën Papa Dios ax ca an uni bamacëbi tsótēcēnun baísqumiti 'ianan an aín sinanëinshi, 'aíma 'icëbi, ñu unioçë a 'icën.

¹⁸ Nucën Papa Diosan “Min rëbúnqui ca 'aisamaira uni 'iti 'icë” quixun cacëxun ca Abrahamnën sináncëxa, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca 'ën rëbúnqui 'aisamaira 'iti 'icë quixun. Uisai cara usai 'iti 'icë quixun 'unánquinmabi ca ami catamëquin, Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sináncëxa. ¹⁹ Abraham cien baritiañusa 'aish cushima 'imainun ca aín

xanu Sara axribi xēni 'aish tuatisama 'iacēxa. Usa 'ixunbi ca Abrahamnēn —uisa 'aish carana bēchicēñu 'iti 'ai —quixun 'unánquinmabi —Nucēn Papa Diosan 'ē cacēsabi oi ca asérabi 'iti 'icē —quixun sináncēxa. ²⁰Usai ca 'itima 'icē quixun sinánquinma, Nucēn Papa Diosan ca asérabi aín quicēsabi oquin 'ati 'icē quixun sinani ami catamēquin ca Abrahamnēn Nucēn Papa Dios rabiácēxa. ²¹Rabiquin ca, an ca asérabi cushi 'ixun ax quicēsabi oquin ñu 'ati 'icē quixun sináncēxa. ²²Usai 'ía ax ami catamēcē cupishi ca Nucēn Papa Diosan Abraham asérabi upí uni 'icē isacēxa.

²³An iscēx ca ami catamēcē cupí Abraham upí uni 'icē quixun cuēñomia 'aímbi ca a banax Abrahamishi ñuiquinma, ²⁴nuribi ñuiquin Nucēn Papa Diosan aín uni cuēñomia 'icēn. Usa 'ain cananuna Nucēn Papa Dios, an Nucēn 'Ibu Jesús bamacēbi baísqumia, an ca ami catamēcē cupishi nu upí isia quixun 'unánti 'ain. ²⁵Nucēn Papa Diosan ca nun 'uchacama tērēncē 'aishnu upí 'inúan bamanun 'imitancēxun Jesucristo baísqumiacēxa. An usoquin 'á 'aínnu ami catamētia ca Nucēn Papa Diosan nu upí isia.

5

Jesucristomi catamēcē cupía uni Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'aish xēnibua 'aímbi abē 'iti bana

¹Usai nux Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcē 'icē, a cupí ca Nucēn Papa Diosan nu upí isia. Usaquian iscēx cananuna abē upí 'ain, Jesucristo cupí. ²Jesucristomi catamēcē cupishi cananuna uisaira oquin cara Nucēn Papa Diosan nu nuibaquin nu aínan 'inun 'imia quixun 'unanin. Usoquin 'unani cuēñquin cananuna, nux cananuna Nucēn Papa Diosan 'aish aín nētēnu abē 'iti 'ai quixun 'unanin. ³Usaquin sinánquin cananuna uisai cara ñu 'icēbētanbi ami sinánti ēñima cuēñin. Cananuna 'unanin, tēmēraquinbi tanshiquin cananuna upiti Jesucristomi catamēti 'unánti 'ai quixun. ⁴Tēmēraibi an 'imicēx masá nuitutima ami catamēcē 'aish cananuna Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ain. An iscēx upí 'ixun cananuna 'unánti 'ain, asérabi cananuna aín nētēnu abē 'iti 'ai quixun. ⁵An ca —asérabi camina 'ēbē 'iti 'ai —quixun caquin nu paraníma. An ca aín Bēru Ñunshin Upí nubē 'inun nu 'inánxa. Nubē 'ixun ca nu 'unánmia uisaira oquin cara Nucēn Papa Diosan nu nuibatia quixun. An ca asérabi nu nuibatia quixun 'unánquin cananuna, nux cananuna asérabi aín nētēnu abē 'iti 'ai quixun 'unanin.

⁶Nucēn Papa Diosan nu nuibaquin mēñosabi oi ca, nuxbi nun 'ucha tērēni iētima 'aímbi Cristo aín bamati nētē ucēbē, unicaman 'ucha tērēnux bamacēxa. ⁷Uinu 'icē uníxbi ca bētsi uní cupí bamatima 'icēn, ax upí uni 'aímbi. Usa 'aímbi sapi ca asérabi upí uni 'icē axa bamati rabanan cuni bētsi uní bamati 'icēn. ⁸Úsa 'aímbi ca Nucēn Papa Diosan nuxnu 'uchañu 'icēbi nu nuibaquin nun 'ucha tērēnuxa Cristo bamanun mēñocēxa. Usaquian mēñio sinánquin cananuna 'unanin, uisaira oquin cara nu nuibatia quixun. ⁹Cristo bama cupí nun 'ucha tērēncē 'aish cananuna Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ain. Usa 'aish cananuna anúan Nucēn Papa Diosan camabi unin ñu 'acē isti nētēn an iscēx upí 'aish asérabi 'uchocēma 'iti 'ain. ¹⁰Nuxnu 'atimaquinshi sinani ami sináncēma 'icēbi ca aín Bēchicē bama cupí Nucēn Papa Diosan nun 'ucha tērēnquin nu nuibaquin ainan 'imíaxa. Nu nuibaquin ainan 'imicē 'icē ca Jesucristo bamaxbi baísquicē ax nubē 'ixun nuxnu asérabi upí 'inun nu 'imia. ¹¹Usaquin 'imicēx cananuna —Nucēn 'Ibu Jesucristo a cupí cana Nucēn Papa Diosan 'aish abē upí 'ai —quixun 'unani cuēñinra cuēñin.

Adán 'iá 'imainun Jesucristo usai 'iá bana

¹² Usa 'ain ca an pain ñu 'atima 'á achúshi uni a cupíshi camabi unin ñu 'atima 'ati 'unánquin 'aia. Aín 'ucha cupí ca a uni bamacëxa. A uníxa 'atima ñu 'atancëx bama 'ain ca camabi uni atun 'ucha cupí aín bamati nètë ucëbë Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. ¹³ Unían ax quicësa oquin 'ati bana 'aíma pan 'aínbi ca unin ñu 'atima 'ati 'unáncëxa. Usa 'aínbi ca ax quicësbabi oquin 'ati bana 'aíma 'ain, anun uni 'uchoti bana 'aíma 'iacëxa. ¹⁴ Usa 'aínbi ca Moisés 'aíma pan 'ain Adanën rëbúnquicama 'uchatancëx bamacëxa, Adanëxa Nucën Papa Diosan cacësa oi 'íma 'uchásari 'ímabi. Adán cupí camabi uni 'uchacë 'aínbi ca axa a caxu uti a cupíira camabi unin 'ucha tërëncë 'iti 'icën.

¹⁵ Adán cupí unicama 'uchañu 'aínbi ca Nucën Papa Diosan a 'uchacama tërëncë 'inun mëníocëxa. Adanëxa Nucën Papa Diosmi 'uchacë cupí ca 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca achúshi uni, Jesucristo, a cupí 'aisamaira uni cupíoima abë nètétimoi 'inun Nucën Papa Diosan mëníocëxa. ¹⁶ Achúshi uníxa 'ucha cupí ca camabi uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama 'itsaira 'icëbi acama tërënquin nètétimoi abë 'inun uni iëmia, cupí ñucáquinmabi. Adanëxa 'uchatancëx bama 'aían camabi uni usaribiti 'ucha 'aínbi ca Cristo cupíira, atun 'uchacama tërëncë 'aish, abë upí 'inun Nucën Papa Diosan uni iëmia. ¹⁷ Achúshi unia 'uchá cupí ca camabi uni 'uchañu 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca uicama cara Nucën Papa Diosan nuibaquin atun 'ucha tërënquin upí isia, acamax Jesucristo cupí bëtsi sinánñu 'ixun, upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosbë nètétimoi aín nètënu 'iti 'icën.

¹⁸ Ënëx ca ësa 'icën. Adán cupí camabi uni 'uchocë 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën bamaquin camabi uníxa 'uchocëma 'ianan Nucën Papa Diosan 'inun mëníocëxa. ¹⁹ Achúshi uni, Adán, axa Nucën Papa Dios quicësbabi oi 'iáma cupí ca 'aisamaira uni 'uchañu 'icën. Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Jesucristo, axira Nucën Papa Dios quicësbabi oi 'iá cupí 'aisamaira uni Nucën Papa Diosan upí isia.

²⁰ Unían —nux cananuna 'uchañuira 'aish upíma 'ai —quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan uisai cara uni 'iti 'icë quicë bana Moisés cuënëomiacëxa. 'Uchañuira 'icëbi uni nuibairquin ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama tërëncë 'inun mëníocëxa. ²¹ Usoquin mëníocëx ca camabi uni aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'aishbi Nucën 'Ibu Jesucristo cupí aín 'ucha tërëncë 'ianan bëtsi sinánñu 'ixun upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosan nètënu abë xëñibua 'aínbi 'iti 'icën.

6

Ainan 'aish 'uchatëcëñuxma Cristo cupí Nucën Papa Diosan 'iti bana

¹ ¿Nux 'uchañuira 'icëbi ca Nucën Papa Diosan Jesucristo cupí nu upí isia quixun sinani caranuna uisari quiti 'ain? ¿Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tërëntëcëñun caranuna amiribi amiribi 'uchati 'ain? ² Usama ca. Nun 'ucha cupí Jesucristo bama 'ain cananuna nux 'uchatëcëñuxma abë bamacësa 'ain. Usa 'aish cananuna unin bamaquin aín 'ucha ashiquin ëncësa usaribi 'ain. ¿Usa 'aish caranuna uisa cupí 'uchaíshi tsóti 'ain? ³ Cananuna usai 'ítima 'ain. ¿Jesucristonën uni ax ca nashimicë 'aish 'uchatëcëñimoi Cristobë bamacësa 'icë quixun caramina 'unaniman? ⁴ Nux nashimicë 'aish cananuna Jesucristo, nun 'ucha cupí bama 'ain 'uchatëcëñimoi abë bamacësa 'ian. Usa 'aish cananuna bamacëbia Nucën Papa Diosan Jesucristo, aín

cushinbi baísquimia cupí, usaribi 'aish bētsi sinánñu 'ianan bēráma 'icēsai 'itēcēntima oquin Nucēn Papa Diosan 'imicē 'ain.

⁵ Nubēa Cristo 'ain cananuna abē bamacēsa 'aish axa bamatancēx bētsi 'inun baísquicēsaribi 'iti 'ain. ⁶ Cananuna 'unanin, Cristonanma pain 'ixun cananuna ēnquinma nux cuēēncēsa oquinshi ñu 'atima 'acēn. Usa ñu sinántēcēnuxunma cananuna Cristobē bamacēsa 'ixun 'uchati sinántēcēntima 'ain. Uni bamacē an ca ñu 'aisama 'ati sinántēcēnima. Usaribi oquin cananuna nux Cristobē bamacēsa 'ixun ñu 'atima 'atēcēnti sinántima 'ain. ⁷ Usa 'aish cananuna unían bamaquin aín 'ucha ashiquin ēncēsa usaribi 'ain. ⁸⁻⁹ Cananuna 'unanin, bamaxbi baísquia 'aish ca Cristo únsaran nētēnbi bamatēcēntima 'icēn. Axa bamatēcēnti ca 'aíma 'icēn. —Usa ca —quixun 'unánquin cananuna ēsaquinribi 'unanin, nun 'uchacama ēni Cristobē bamacēsa 'aish cananuna abē baísquicēsa 'aish xēnibua 'aínbi abē 'iti 'ain. ¹⁰ Cristo ax ca camabi unían ñu 'atima 'acēcama nētēnux achúshitishi bamacēxa. Bamatancēx, bamatēcēntimoi baísquia 'aish ca ax Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oíra 'ia. ¹¹ Usaribiti camina mitsux Nucēn Papa Diosbē 'itimoi bamati 'ia 'aishbi bērí aín uni 'aish ax cuēēncēsabi oi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun mēcēn, mitsun taē, mitsun namicama anun ñu 'aisama 'aquinma Nucēn Papa Dios cuēēncē ñuishi 'ati 'ain.

¹² Usa 'ixun camina 'uchañu 'aish 'atima sinánñu 'ixun mitsun sináncēsa oquinshi 'aisama ñu 'atima 'ain. ¹³⁻¹⁴ Cristonanma 'ixun uisa ñu cara 'atima 'icē quixun 'unánquinbi 'á 'aishbi camina Cristo cupí Nucēn Papa Diosan uni 'aish usai 'iman. Usa 'aish camina mitsux Nucēn Papa Diosbē 'itimoi bamati 'ia 'aishbi bērí aín uni 'aish ax cuēēncēsabi oi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun mēcēn, mitsun taē, mitsun namicama anun ñu 'aisama 'aquinma Nucēn Papa Dios cuēēncē ñuishi 'ati 'ain.

An ñu mēēmicē unin uni ñu mēēxuncēsaribi oquin 'uchañu unin ñunshin 'atimanēn 'apu ñu mēēxuncē bana

¹⁵ ¿Axa quicēsabi oínu 'iti bana quicēsabi oquinu 'acē cupíma ami catamētiaishi ca Nucēn Papa Diosan 'ēn 'uchacama tērēnti 'icē quixun sinánquin, caranuna amiribi amiribi 'aisama ñu 'atēcēnti 'ain? Cananuna 'atima 'ain. ¹⁶ Camina upí oquin 'unanin, mitsun uni itsi —'ēx cana min uni 'iisa tani —quixun catancēxun camina aín uni 'ixun ax quicēsabi oquinshi ñu 'axunti 'ain. Usaribiti ca uni ñunshin 'atimanēn 'apu cuēēncēsa oquinshi 'acē 'aish aín uni 'icēn. Aín uni 'aish ca Nucēn Papa Diosbē 'itimoi bamati 'icēn. Usa 'aínbi ca uni itsix Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'acē 'aish aín uni 'ianan an iscēx upí 'icēn. ¹⁷⁻¹⁸ Mitsux ñunshin 'atimanēn 'apu cuēēncēsa oquinshi 'acē 'ia 'aishbi camina bērí usama 'ain. Camina a aín unicaman mitsu 'unánmicē bana Cristo ñuicē sinánan a bana quicēsabi oquin 'ain. Mitsun ñu 'atima 'ácamā ēncē 'ixun camina Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin ñu upíshi 'ain. Usaquinmi 'aia mitsu 'unánquin cana cuēēnquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun cain. ¹⁹ Mitsúxmi unin sináncēsa oquin sináncē 'icē cana mitsúnmi cuaisa banáinshi mitsu ñuixunin. Bēráma camina mitsun mēcēn, mitsun taē, mitsun namicama anun ñu 'atima 'atishi sinánquin usoquinshi 'acēn. Usoquin 'á 'ixunbi camina bērí mitsun mēcēn, mitsun taē, mitsun namicama anun ñu upíshi 'ati sinánquin usoquinshi 'ati 'ain, usaquinmi 'acēbēa Nucēn Papa Dios cuēēnun.

²⁰ Ñu 'atima 'atishi sináncē 'ixun camina mitsun bēráma Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'ati sinánma 'ain. ²¹ Ñancábi camina usa ñu 'acēn. Mitsúxmi usai 'ia sinani camina bērí rabinin. Usa ñucama 'ati an ēncēma unix ca usabi 'aish ashiti Nucēn Papa Diosbē 'itimoi bamati 'icēn. ²² Mitsúnmi ñu 'atima

'atēcēnxunma 'anun Nucēn Papa Diosan 'imicē 'ixun camina ax cuēēncēsabi oquin 'ain. Usoquin 'aia ca Nucēn Papa Diosan mitsu an iscēxmi upí 'inun 'imía. 'Imianan ca nētētimoimi abē 'inun mitsu 'imía. ²³ Aín 'ucha cupí ca uni iētimoí bamati 'icēn. Usa 'ainbi ca axa aín 'ucha tērēnun Nucēn 'Ibu Jesucristomí catamēcē unicama a abē xenibua 'ainbi 'inun Nucēn Papa Diosan iēmía.

7

Usai ca uni 'iti 'icē quicē bana

¹ Ēn xucēantu, mitsúnriji a bana 'unáncē 'ixun camina 'unanin, bamacēma pain 'ixuinshi ca unin atúan ax quicēsabi oquin 'ati bana axa quicēsabi oquin 'ati 'icē quixun. Bamaxun cuni ca a bana quicēsabi oquin 'atima 'icēn. ² Ēsa ca. Nun ax quicēsabi oquin 'ati bana ca quia, bēnēñu xanun ca aín bēnē bamacēma pain 'icē ēntima 'icēn. Aín bēnē bamacēbē cuni ca bēnutisa tani bēnuti 'icēn. ³ Aín bēnē bamacēma 'aian bētsi unibē 'iti ca 'ucha 'icēn. Usa 'ainbi ca aín bēnē bamacēbētan 'aisa tanquin uni itsi bēnēoti 'icēn. Usaquian bēnēoti ca 'uchama 'icēn. ⁴ Ēn xucēantu, usaribi camina mitsux 'ain. Usai uni 'iti bana quicēsa oishi 'iá 'aishbi camina bēri abē axa bamaxbi baísquicē Cristo ami catamēti, aín bana quicēsabi oishi 'in. Usa 'ixun camina ax cuēēncēsabi oi 'iquin Nucēn Papa Dios cuēēnmin. ⁵ Ainanma pain 'aish nux cuēēncēsabi oi 'iquin cananuna, ñu 'atima 'ati ca 'aisama 'icē quicē bana 'unánxunbi nun sinan upíma 'ixun, usa ñu 'acēn. Usa ñu 'acē 'aish cananuna Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'iacēn. ⁶ Usai 'iá 'aishbi cananuna nun, ax quicēsabi oquin 'ati bana axa quicēsabi oquin 'acē cupíma, Cristomí catamētishi ainan 'ixun aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxun bētsi oquin sinánquin Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquinshi 'ain.

Nun sinán upíma cupí cananuna 'atima ñu 'ai quicē bana

⁷ A bana, uisa ñu cara 'ati 'icē, uisa ñu cara 'atima 'icē quicē, a banacama ca asábi 'icēn. A bana 'aíma 'ain cananuna uisa ñuxira cara 'atima 'icē quixun 'unánma 'itsían. A bana “míx camina bētsi unin ñu minan 'inun cuēēncē 'itima 'ai” quicēma 'ain cananuna usai 'iti ca 'aisama 'icē quixun 'unánma 'itsían. ⁸ A bana usai ca uni 'itima 'icē quicē, ax asábi 'ainbi cananuna nun sinan upíma 'aish, a bana 'unáncē 'aishbi usai 'icē cupí 'uchoti 'iacēn. A bana, usai ca uni 'itima 'icē quicē, ax 'aíma 'ain ca anun nu 'uchoti bana 'aíma 'itsíanxa. ⁹ Ēn uisa ñu cara 'ati 'icē, uisa ñu cara 'atima 'icē quicē bana 'unánma 'ixun cana ñu 'aisama 'aquinbi usaquin 'ati ca 'aisama 'icē quixun 'unánma 'ain. Usai 'itancēxunbi cana a bana 'unáncēn. 'Unánquin cana ñu 'atima 'ati ax ca 'uchaira 'icē quixun 'unánxunbi 'acē 'aish 'ēn 'ucha cupí Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'iacēn. ¹⁰ Ēsa ca. A isía ax cuēēncēsabi oi, usai aín uni 'inuan Nucēn Papa Diosan 'inan bana, ax quicēsabi oi 'icēma cupí 'uchocē 'aish cana Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'iacēn. ¹¹ A bana quicēsabi oquin 'ai cana 'uchatima 'ai quixun sinanibi a bana quicēsabi oíira 'icēma 'ixun cana, uisaira carana 'uchai quixun sinani bēnēacēn. A bana asábi 'ainbi a bana cupí 'uchocē 'aish cana Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'iacēn.

¹² Usa 'ain cananuna 'unanin, nun ax quicēsabi oquin 'ati banax ca upí 'icēn, a bana uisa ñu cara 'ati 'icē, uisa ñu cara 'atima 'icē quicē, ax ca aséabi upí 'icēn. ¹³ ¿A bana aséabi upí 'ainbi caranuna a bana cupí Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'ain? Usama ca. Nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ai cananuna Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'iacēn. Usai 'iquin cananuna 'unáncēn,

'uchati ca 'aisama 'icè quixun. Usa 'ixun cananuna uisa ñu cara upí 'icè, uisa ñu cara 'aisama 'icè quicè bana axa asérabi 'aínbi ax quicésabi oquin 'acèma 'aish cananuna 'aisama 'ai quixun 'unáncèn.

¹⁴ Cananuna 'unanin, a bana uisa ñu cara 'ati 'icè, uisa ñu cara 'atima 'icè quicè, ax ca upí 'icè quixun. A bana asábi 'aínbi cananuna Jesucristonanma 'aish nun sinan 'aisama 'ixun ñu 'atima 'atishi sináncèn. ¹⁵ Upí ñu 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. A 'aquinma cananuna a nun 'aisama tancè ñu a 'ain. Úisa 'ixun carana 'èn a 'aisa tancè ñu upí 'aquinma a 'èn 'aisama tancè ñu 'atima a 'ai quixun cana 'unaniman. ¹⁶ Ñu 'aisama 'acè 'ixunbi, usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icè quicè bana 'unánquin, 'èn usa ñu 'aisama tania isquin ca unin 'unánti 'icèn, 'èn sináncèx ca a bana upí 'aish cuati 'icè quixun. ¹⁷ 'Aisama tanquinbi cananuna ñu 'atima 'ain, nun sinan upíma cupí. ¹⁸ Ènèx ca èsa 'icèn. Cananuna 'unanin, nun sinan upíma 'ixun cananuna ñu upí 'atima 'ain. Ñu upíshi 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. ¹⁹ Nun 'aisa tancè ñu upí a cananuna 'aiman. Nun 'aisama tancè ñu 'atima a cananuna 'ain. ²⁰ Nun ñu 'atima 'atècèinsama tanquinbi 'acè ax ca nunbi cuèenquin 'acèma 'icèn. Nun sinan upíma 'ixun 'acè ca ax 'icèn.

²¹ Nun 'unáncèx ca èsa 'icèn: Ñu upíshi 'ati sinánquinbi cananuna bènénquinshi ñu 'atima 'atècènin. ²² Nun nuitu mèu cananuna asérabi Nucèn Papa Dios cuèencésabi oquin 'aisa tanin, axa usaínu 'inun quicè bana ca upí 'icè quixun 'unánquin. ²³ Usaquin 'unánquinbi cananuna nun sinan 'atima 'ixun bètsi oquin sinanin. Usaquin sinánquin cananuna ñu 'atima 'atècènti sinanin. Sinántancèxun cananuna 'atècènin.

²⁴ Usa 'aish cananuna masá nuituirai sináncasmáin. ¿Nun sinan upíma 'aish Nucèn Papa Diosbè 'itimoi bamaima 'inun cara uin nu ièmiti 'ic? ²⁵ An nu ièmiti ax ca Nucèn Papa Dios 'icèn, Nucèn 'Ibu Jesucristo cupí. An ca nu ièmiti 'icè quixun 'unánquin cananuna —asábi ca —quixun cain. Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucèn Papa Dios cuèencésabi oquin 'ati 'ixunbi cananuna nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ain. Usaquin 'axunma 'anun ca Nucèn Papa Diosainshi nu ièmiti 'icèn.

8

Aín Bèru Ñunshin Upitan 'imicèxa Nucèn Papa Diosan unicama bètsi sinánñu 'iti bana

¹ Usa 'ain ca uicamax cara Cristo Jesús abè 'icè, acama Nucèn Papa Diosan 'uchoima. Usa unicamax ca Cristonanma uní 'icèsaí ax cuèencésarishi 'ima, Nucèn Papa Diosan Bèru Ñunshin Upitan sinánmicésabi oi 'ia. ² Nuxnu ami catamècè 'aish Cristo Jesúsbè achúshisa 'icè ca aín Bèru Ñunshin Upí nubè 'ixun ñu 'atima, a 'aia uní Nucèn Papa Diosbè 'itimoi bamati, a 'atècènxunma 'anun nu 'imiáxa. ³ Uisa ñux cara 'ati 'icè, uisa ñux cara 'atima 'icè quicè bana a 'unánquinbi ca aín sinan upíma 'ixun unin a bana quicésabi oquin 'atima 'icèn. Usa 'aínbi ca unían a bana quicésabi oquin 'anun quixun Nucèn Papa Diosan aín Bèchicè, nusaribi uní 'inun, xuacèxa. Xutancèxun ca aín Bèchicè, 'uchañauma 'aíshbia camabi unin 'ucha cupí bamanun 'imiquin uní, aín 'uchacama tèreanan 'uchatècèanxma 'inun mènlocèxa. ⁴ Nuxnu uisa ñu 'ati cara upí 'icè quicè banaxa quicésabi oquin 'anan, nunbi 'atima ñu 'ati sinánquinbi tènèquin a 'aíma, Nucèn Papa Diosan Bèru Ñunshin Upitan sinánmicésabi oi 'inun ca aín Bèchicè bamanun Nucèn Papa Diosan 'imiacèxa.

⁵ An Jesucristomi sinánquinma aín cuëencësa oquinshi 'ati sináncë unin ca ënë nëtënu 'icë ñuishi 'ati sinania. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi sináncë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun an sinánmicësabi oíshi 'iti sinania. ⁶ An Nucën Papa Dios cuëencësoi 'iti sinánquinma ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni, ax Nucën Papa Diosnanma 'aish abë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oíshi 'iti sináncë uni, ax Nucën Papa Diosbë upí 'aish abë nëtétimoi tsóti sinani chuámarua tani cuëënia. ⁷ An ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni an ca Nucën Papa Dios cuëencësabi oi 'iti sinanima. Usa 'ixun ca aséabi aín bana 'unáncëma 'aish ami nishcësa 'ixun añu ñu cara 'aia tania a ñu 'aia. Usaquin 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaisama tanan a bana quicësabi oquin 'aima. ⁸ Usa 'ain ca axa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani atun cuëencësa oíshi 'icë unicama an Nucën Papa Dios cuëëmima.

⁹ Usa 'aínbi camina mitsux usama 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina an ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unin sináncësa oquin sinánquinma, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquinshi sinanin. Uicamax cara aín Bëru Ñunshin Upíñuma 'icë, acamax ca Cristonanma 'icën. ¹⁰ Aín 'ucha cupí ca camabi uní bamaia. Usa 'aínbi camina mitsux, Cristo mitsubë cupí, Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'ain ca mitsun namíxa bamacëbébi mitsun bëru ñunshin bamatimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën. ¹¹ Nucën Papa Dios, an Jesús bamacëbi baísquimia, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ixun ca an Cristo Jesús bamacëbi baísquimia anbi mitsuribi bamacëbi Cristo utëcëncëbëtan baísquimiti 'icën, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain.

¹² Ën xucëantu, mitsu cana cain, nux Jesucristonan 'aish aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ain cananuna ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani nux cuëencësa oi 'itima 'ain. ¹³ Axa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani aín cuëencësa oíshi 'icë uni ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish abë 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin ñu 'atima 'ati ëncë uni, ax cuni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.

¹⁴ Uicaman cara an sinánmicëxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin 'aia, acamax ca aséabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'icën. ¹⁵ Usa uní camina mitsux 'ain. Mitsu aín bëchicë 'imiquin ca Nucën Papa Diosan mitsúxmi bëráma 'iásaribiti mitsun 'ucha cupí ami racuëtëcënun 'imicëma 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upí an ca, ainan 'aish cuëenquinu Nucën Papa Dios, Paponun nu 'imia. ¹⁶ Aín Bëru Ñunshin Upitanbi ca nun nuitu mëúxun nu 'unánmia, nux cananuna aséabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'ai quixun. ¹⁷ Aín bëchicë 'icë ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin nu 'aquianan aín nëtënu abë 'inun nu 'imiti 'icën. Ainan 'icë ca Nucën Papa Diosan Cristosaribi nu 'imiti 'icën. Cristonan 'ixúnu tëmëraqinbi ax cuëencësabi oquin 'ati ëncëma 'icë ca Nucën Papa Diosan nuribi aín quicësabi oquin aín nëtënu Cristobë 'inun nu 'imiti 'icën.

¹⁸ Ën cana —aséabi ca usai 'iti 'icë —quixun 'unanin. Ënë nëtënuax Cristonan cupí tëmëracë 'ixunbi cananuna Cristobë aín nëtënu 'aish cuëenquin —'ën tëmëratí ca asábi 'iixa —quixun sinánti 'ain. ¹⁹⁻²⁰ Cristo utëcëntamainu ca axbi 'iti 'aishmabi, usai 'itioquian Nucën Papa Diosan mëníosabi oi camabi ñu tëmëranan cëñutia. Unin 'ucha cupí usai tëmëranan chëquiti 'ixunbi ca camabi ñu 'imainun camabi unínribi anúinra 'aimai tëmëranan chëquiti nëtë cainia.

21 A nētē ucēbētan ca Nucēn Papa Diosan aín bēchicēcama cuēēni Cristosaribi 'inun 'imiti 'icēn. 'Imianan ca camabi űuxa chēquitēcēnunma ió 'imiti 'icēn. Uisairai cara Nucēn Papa Diosan bēchicēcama Cristosaribi 'iti 'icē quixun ca camabi űu, a Nucēn Papa Diosan unio, an istisa tanquin Nucēn Papa Diosan atu isminun quixun bēnēquin cainia. 22 Cananuna 'unanin, nētē ióűu a pain uniočēxbi uni 'ucha cupía camabi űu, uniribi, tēmēranan chēquiti oquin Nucēn Papa Diosan 'imiá 'aish ca bēri usai 'ia quixun. Usa 'ixunbi ca Nucēn Papa Diosan ióotēcēnun cainia, anun bacēnti nētēan xanun tēmēraquin aín bacēnti caíncē, usaribi oquin. 23 Camabi űun a Nucēn Papa Diosan ióotēcēnun cainmainun cananuna nunribi Nucēn Papa Diosan nu ióotēcēnun bēnēquin cainin. Nucēn Papa Diosan nu aín Bēru űunshin Upí nubē 'inun 'inancē 'ain cananuna 'unanin, an ca asēribi camabi aín bana quicēsabi oquin nu 'imiti 'icē quixun. Usaquin 'unánquin cananuna nun aín bēchicē 'aish aín nētēnu bētsi namiűu 'iti cainin. 24 Nux Cristomi catamēti ainan 'aish abē nētētimoí tsónun iēmiquin ca Nucēn Papa Diosan uisoquin cara nu 'imiti 'icē quixun isnuxun caűnun nu iēmiacēxa. Nua camabi an cacēsabi oquin 'imicē 'ixun cananuna, bētsi cananuna 'iti 'ai quixun sinánquin caűntsianxma. 25 Usa 'aínbi cananuna usaquin nu 'imicēma páin 'ixun usai 'iti cainin. Cananuna —bētsi cana 'iti 'ai —quixun sinánquinbi uisa caranuna 'iti 'ai quixun 'unánquinmabi a isnuxun —asēribi ca usai 'iti 'icē —quixun cuēēnquin cainin.

26 Uisa caranuna 'iti 'ai quixun isnuxun cainia ca Nucēn Papa Diosan Bēru űunshin Upí an nuxnu tēmēraibi nu 'aquinia. An nu 'aquinun quixun caquinbi cananuna uisaquin cai carana Nucēn Papa Diosbē banati 'ai quixun upí oquin 'unanin. Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan Bēru űunshin Upí anbi nu Nucēn Papa Dios űucáxunia. Usoquin nu 'aquinquin ca nun nu a Nucēn Papa Dios űucácēma banacama a nu űucáxunia. 27 An ca Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin aín unicama a űucáxunia. Usa 'ain ca Nucēn Papa Dios, an camabi unin nūitu mēu sináncē űu 'unáncē, an uisa űu cara aín Bēru űunshin Upitan nu űucáxunia a cuatia.

Uisai cara ainan 'inun Nucēn Papa Diosan caiscē unicama 'iti 'icē quicē bana

28 Cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan ca uisa űu cara 'ia abi, ax ami sináncē unicamaxa an 'aquincēx, upí 'inun mēnioxunia, atúan ax cuēēncēsabi oquin űu 'amainun. A unicama ax cuēēncēsabi oquin ainan 'inun sinánmicē 'ixun ca Nucēn Papa Diosan usoquin 'aia. 29 Ui unicama cara ainan 'iti 'icē quixun 'unánquin ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicēnēxa aín unicaman cushi 'inun atux aín Bēchicē 'icēsaribiti 'inun mēnioxēxa. 30 Uicamax cara usai ainan 'iti 'icē quixun 'unánquin ca Nucēn Papa Diosan acama an sinánmicēxa ami catamētia atun 'uchacama tērēnquin ainan 'imiáxa. 'Imiquin ca atux aín nētēnu abē 'iti 'imiáxa.

31 ¿A űucama sinánquin cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan bērúancē 'icē ca an ēncēma 'icē uínbi uisashi cara oquinbi a nubē ēnanamima. 32 An ca —'ēn Bēchicē ca bamatima 'icē —quiquinma nun 'uchacama cupía bamanun ēnē nētēnu aín Bēchicē xuacēxa. Usa 'ixun ca aín Bēchicē cupínu nux upitax tsónun nu 'imianan anun nu upitax tsóti űucamaribi nu 'inánti 'icēn. 33 ¿An ainan 'inun caiscē unicamaxa an iscē upí 'ain cara uin Nucēn Papa Dios —min unix ca 'uchaxa —quixun cati 'icē? Usaquin cacēxunbia an —ax ca 'uchaűuma 'icē —quixun cati ca Nucēn Papa Dios 'icēn. 34 ¿Uin cara nu 'uchoti 'icē? Cristo bamacēbia Nucēn Papa Diosan baísquimicē, an ca aín nētēnu abē 'Apu 'aish aín mēqueu 'ixun, nu Nucēn Papa Dios űucáxunia. űucáxuncē 'ixun ca an asēribi

nu 'uchotima 'icën. ³⁵ ¿Uinu 'icë unin cara Cristocëñun nu ënananmiti 'ic? Ca 'atima 'icën. Nuxnu tēmëranan masá nuituanan bëtsi unin bëtsi bëtsi ocë 'ianan 'acëñuma 'ianan chupañuma 'ianan bamatisa 'ianan unin 'aisa tancë 'iti, a ñucamanribi ca Cristocëñun nu ënananmitima 'icën. ³⁶ Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuëñeo quia:

Nuxnu minan 'icë ca unin numi nishquin nuibaquinma nu bëtsi bëtsi oia. 'Aracacë ñuinacama 'anuxun 'acësa oquin ca nu 'aisa tanquin bëtsi bëtsi oia.

³⁷ Usa ñu 'icëbëtanbia Cristonën nu nuibaquin cushiocëx cananuna ami catamëti ëníma amiira cushiin, tēmëracëma pain 'aishnu 'icësamairai. ³⁸ Usa 'ain cana aséribi 'unanin, Nucën Papa Dioscëñun an nu ënananmiti ñu ca 'aíma 'icën. Nux bamati 'imainun nun tsóti 'imainun ángelcama 'imainun ñunshin 'atimacama 'imainun uisa cushi cara, acama 'imainun axa bërí uisai cara 'icë uisa ñucama cara, 'imainun axa uisai cara 'iti, a ñucamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën. ³⁹ Ñunshin 'atimanën 'apucama 'imainun, uisa ñunshin cara, acama 'imainun ënë nëtënu 'icë 'apucamaribi 'imainun axa naí manámi 'icëcama 'imainun axa naí meu 'icëcamaribi, 'imainun uisa ñucama cara Nucën Papa Diosan unio 'icë, acamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën. Uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun ca Nucën Papa Diosan Jesucristo ënë menu xuquin nu ismiacëxa.

9

Israelnën rëbúnqui ainan 'inun Nucën Papa Diosan caísa

¹ Cristonan 'ixun cana cëmëquinma ënë banaribi mitsu cain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë 'unánmicëxun cana 'ën nuitu mëu 'unanin, 'ën mitsu bërí caísa tancë bana ënëx ca aséribi 'icë quixun. ² Ësaquin cana mitsu cain, judíos unibu 'ën aintsicama Jesucristonanma 'icë, imëbi nëtëmbi sinani cana 'aisamaira masá nuitutin. ³ Usai 'iti 'ainbi atúxa Cristonan 'inun 'ëx ainanma 'aish Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë uisoquin 'acë 'iisa cana tanin. ⁴ 'Ën aintsicama judíos unibu atux ca 'ësaribi Israelnën rëbúnqui 'icën. Israelnën rëbúnqui, judíos unicama, ca Nucën Papa Diosan aín uni 'inun caísaçëxa. Caístancëxun ca, aséribi ca ax Dios 'icë quixun 'unánun, Israel unicama aín cushi ismianan aín pëcacë aribi ismiacëxa. An ca atu ainan 'imiquin atúan uisai cara ainan 'aish 'iti 'icë quixun 'unánun aín banacama Moisés cuëñëomiacëxa. Cuëñëomiquin ca anuxun a rabiti xubu 'atancëxun cara uisoquin a rabiti 'icë quixun canan uisaira oquin cara an atu bërúanti 'icë quixun cacëxa. ⁵ Israel unicamax ca Abraham 'imainun Isaac 'imainun Jacob, Israelribi cacë, acaman rëbúnqui 'icën. Uni 'aish ca Cristonën 'unánpaparibi Israelnën rëbúnqui 'iacëxa. Ax Diosribi 'aish ca camabi uni, camabi ñun 'ibu 'ianan ángelcaman 'iburibi 'icën. A ca camabi unin xënbua 'ainbi rabiti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

⁶ Israelnën rëbúnqui judíos unicama camáxira Nucën Papa Diosnanma 'ainbi cananuna sinántima 'ain, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin Israel unicama ainan 'imiama 'icë quixun. Israelnën rëbúnqui 'aishbi ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëmacamax aséribi Nucën Papa Diosnanma 'icën. ⁷ Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Min bëchicë Isaac aín rëbúnquishi ca aséribi min rëbúnqui 'aish 'ën unibu 'iti 'icë” quixun. —Min bëchicë itsi aín rëbúnquicamax ca 'ën unibu 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cáma 'icën. “Isaacnën rëbúnquinëxëshi ca 'ënan 'iti 'icë” quixun ca cacëxa. ⁸ Usa 'ain cananuna 'unanin, ui uníxbi ca aín chaiti cupíshi Nucën Papa Diosan uni

'itima 'icën. Nucën Papa Diosan aín bana quicësabi oquin usaquin 'imicë 'aish cuni ca uni ainan 'aish aséabi Abrahamnën rëbúnqui 'ia. ⁹ Ënëx ca Nucën Papa Diosan, Isaac bëchitisama pain 'icë, Abraham cá bana a 'icën: “Achúshi barítia 'icëbëa Sara tuáñu 'ain cana minu utëcënin”.

¹⁰ Ënëribi cananuna sinánti 'ain: Rebecanën tuá rabë ax ca nucën rara Isaacnëbia bëhicë 'iacëxa. ¹¹⁻¹³ A tuá rabë bacëncëma pain 'ixun ñu 'atima 'ati 'unáncëma 'ianan ñu upí 'ati 'unáncëma pain 'ain, ca Nucën Papa Diosan Rebeca cacëxa: “A painmi bacëncë tuá an ca canitancëxun aín 'anáca ñu 'axunuxun 'aia” quixun. A tuá rabë aín rëbúnqui ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësairibi quia: “Esaúnën rëbúnqui 'acësamaira oquin cana Jacobnën rëbúnqui nuibatín”. Usaquin sinánquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëncësabi oquinshi uni ainan 'inun caisia, aín ñu upí 'acë cupíma.

¹⁴ ¿Usaquian caíscë cupí caranuna —Nucën Papa Diosan ca 'atimaquin sinania —quiti 'ain? Cananuna usai quitima 'ain. ¹⁵ An ca Moisés ësöquin cacëxa: “Axa 'ëx cuëncësabi oi 'ën uni 'iti unicama a cana 'ënan 'imiti 'ain. A 'ëx cuëncësabi oquin 'ën nuibati unicama a cana nuibati 'ain”. ¹⁶ Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëncësä oquinshi uni nuibaquin ainan 'inun caisia. —É ca an caísti 'icë —quicë cupíma 'imainun a cuëñminuxun ñu upí 'acë cupíma, aín cuëncësä oquinshi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun uni caisia. ¹⁷ Usaribi oi ca Faraón ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: “Camabi unían 'ën cushi 'unánun cana mi Egipto menu 'icë unicaman 'apu 'imin. Mixmi 'apu 'icëbëtan 'ën min menuxun ñu 'aia chanioia cuaquin ca camabi menu 'icë unin 'ëx cana aséabi cushi 'ai quixun 'unánti 'icën”. ¹⁸ Nucën Papa Diosan ca aín cuëncësabi oquin uni raíri nuibaquin ainan 'inun 'imia. 'Imianan ca uni raíri axa 'aisama 'icë usabia 'inun 'imia.

¹⁹ Usaquian 'acë cupí sapi camina 'ë cati 'ain:

—¿Usa 'ain cara usabi 'inun 'imicë 'ixunbi uisa cupí Nucën Papa Diosan uni 'uchoin? ¿Usashia 'inuan 'imicë uni an cara usai 'inuan Nucën Papa Diosan 'imicë a bëtsiotti 'ic? Ca 'atima 'icën. ²⁰ Mitsúnmi 'ë usaquin cacëxunbi cana mitsu cain, ¿Mitsux unishi 'aishbi caramina Nucën Papa Diosbë cuëbicanánti 'ain? ¿Ñütë banati 'unan 'ixun cara —¿uisoti caramina ësöquin 'ë 'ai? —quixun an 'acë xanu cati 'ic? Ca catima 'icën. ²¹ An ñütë ocë xanu an ca ax cuëncësä oquin ñütë 'ati 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi ñütë anun ñu xëati 'ati 'icën. 'Anan ca a mapúbí bëtsi ñütëribi anun ñu 'aruti 'ati 'icën.

²² Nucën Papa Diosanribi ca aín cuëncësä oquin 'aia. Unin ñu 'aisama 'ati ca ax cuëñníma quixun camabi unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan an 'aisama ñu 'acë uni uisöquin cara 'ati 'icë usöquin 'ati 'ixunbi cañpainia. ²³ Cañpainquin ca uisaira oquin cara an 'atima ñu 'acë 'icëbi uni nuibaquin aín sinan upí 'imiti 'icë quixun camabi unin 'unánun, ainan 'inun caísa 'ixun nu usaquin 'imia. ²⁴ Raírinëxa judíos uni 'imainun raírinëxribi judíosma uni 'icëbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imíaxa. ²⁵ Usöquinribi ca an aín uni, Oseas cacë, a ësöquin aín bana cuënëomiaçëxa:

Axa bëráma 'ën unima 'iá unibi cana —mitsux camina 'ën unibu 'ai —quixun cati 'ain. 'Énanma 'icë nuibáma 'ixunbi cana —mitsux camina 'ën nuibacë uni 'ai —quixun cati 'ain. ²⁶ Anuxuan —mitsux camina 'ën unima 'ai —quixun cá anuxunbi ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, an —mitsux camina aséabi 'ën bëhicë 'ai —quixun uni cati 'icën.

²⁷ Isaíasnënríbi ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun judíos unibu ñuiquin ësaquin cacëxa: “Israelnën rëbúnqui 'aisamaira, parún papa cuëbí 'icë masisa, 'aishbi ca acama 'itsamanëxëshi asérami Nucën Papa Diosan 'inux iëti 'icën. ²⁸ Anúan quaquin 'ati nëtë ucëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan ënë menuxun unin 'acë ñucama istancëxun bënëñquinshi camabi aín quiásabi oquin 'ati 'icën”.

²⁹ Èsairíbi ca Isaíasnën cuënëo bana quia:

Nucën 'Ibu Dios, ax 'Apuira 'ixun, Israelnën rëbúnquicama aín raíri iëmicëma 'ain cananuna Sodoma 'imainun Gomorra anu 'icë unicama 'iásaríbiti camáxbi 'aíma 'itsían.

Judíos unicamaxa Jesucristomi catamëcëma bana

³⁰ ¿Usa 'ain caranuna uisai quiti 'ain? Cananuna quiti 'ain, judíosma unibunën ca, judíos unibu ca usai 'iti 'icë quicë bana 'unáncëma 'ixun Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun a bana 'ati sinánma 'icën. Sinánma 'icëbi ca aín 'uchacama tërënun Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isia. ³¹ Judíosma unibu usa 'aínbi ca, judíos unibunëx ca aín nuitu upí 'icë quixuan Nucën Papa Diosan isnun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'aquinbi a banacama quicësabi oquinra 'acëma 'icën. ³² Nucën Papa Diosan ca aín cuëncësabi oquin 'anun 'ë 'aquinti 'icë quixun sinani ami catamëquinma —'ënbi ñu upí 'aia ca 'ë upí isia —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan atu upí isáma 'icën. Judíos unibunën ca —Nucën Papa Diosan ca Cristo ënë menu xuti 'icë —quixun 'unánquinbi —ami catamëtishi ca unicama Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'iti 'icë quixun sinántisama tanxa. Bain cuanía uni bai nëbëtsi racacë maxáxmi tatíqui chacacë usaríbi ca usa uni 'icën. A maxáxsa ca Cristo 'icën. Judíos unicamax Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'iti 'aishbi ca Cristomi sinántisama tancë cupí ax cuëncësabi oi 'ima. ³³ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca maxax ñuicësa oquin Cristo ñui ësai quia:

Camina 'unánti 'ain, 'ën cana Sión cacë ëmanua, maxax achúshi 'inun mënóin.

Ami ca uní raírinëx tatíquiarian maxax cha 'ain chacati nipacëti 'icën.

Usa 'aínbi ca axa ami catamëcë unicaman 'unánti 'icën, an ca asérami ax quicësabi oquin atu 'aquinia quixun.

10

¹ Ën cucëantu, ësaquin cana mitsu cain, Israel uni judíos unicama Cristomi catamëtia ainan 'inun iëmiti cuëñquin cana Nucën Papa Dios ñucáxunin.

² Cana mitsu cain, atun ca asérami Nucën Papa Dios cuëñmisa tania. Usa

'ixunbi ca uisoquin cara atun a cuëñmiti 'icë quixun 'unaníma. ³ Uisai cara unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun ca 'unánma

'icën. —'Ënbi Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupíshi ca an 'ën nuitu upí isia —quixun sinani ca Nucën Papa Dios cuëncësabi oi Cristomi

catamëti sinántisama tanxa. ⁴ Cristonëxa ucëbëtan judíos unibunën asérami ami catamëti 'unánun quixun ca Nucën Papa Diosan aín bana Moisés

cuëñomiacëxa. Uí unicamax cara Cristomi catamëtia a ca Nucën Papa Diosan upí isanan ainan 'imia quixuan 'unánun ca a bana judíos unibu 'ináncëxa.

Usa 'aínbi ca ax ucëbë judíos unicama ami sinántisama tanxa. ⁵ An usai ca uní 'iti 'icë quicë bana 'acë cupí Nucën Papa Diosan a 'uchañma isti sináncë

uní, a ñuiquin ca Moisésnën ësaquin cuëñocëxa: “Nucën Papa Diosbë upí 'inux Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'iti sináncë unin ca asérami a banacama

quicësabi oquin 'ati 'icën”. ⁶ Usa 'aínbi ca unin ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni upí isia quixun 'unánun Cristo ca uti 'icë quixun 'unánun aín bana

cuēnēo ěsai quia: “Min nuitu mēu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara naínu cuanti 'ic?” Cristo ěnē nētēnu bēnux. ⁷ Ěsairibi ca quia: “Min nuitu mēu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara anua unĭ bamacē 'icē anu cuanti 'ic?” anua Cristo bēnux. ⁸ Usai quianan ca ěsairibi quia: “A bana Cristo űui quicē, a űuia camina cuatin. A űui camina banain. Min nuitu mēu camina a bana sinanin”. Usai quicē 'imainun cananuna nunribi Cristomĭ catamēti űuia quicē bana unicama űuixunin. ⁹ A bana ca ěsai quia:

—Jesús ca 'ěn 'Ibu 'icē —quianan bamacēbi ca Nucěn Papa Diosan a baĭsquimiacēxa quixun min nuituněn sinania ca Nucěn Papa Diosan ainan 'inun mi iēmĭti 'icěn. ¹⁰ Nun nuitu mēu, asěrabi ca nun 'ucha těrěntĭ 'icē quixun sinani Jesucristomĭ catamētia, ca Nucěn Papa Diosan nun 'ucha těrěnquin nu upĭ isia. Usoquin an iscěxnu —Jesucristo ax ca asěrabi 'ěn 'Ibu 'icē —quia ca Nucěn Papa Diosan ainan 'inun nu iēmĭa.

¹¹ Cristo űuiquian Nucěn Papa Diosan bana cuēnēo ca ěsairibi quia: “Axa ami catamēcē unicaman ca, an ca ax quicěsabi oquin 'ě 'aquĭnia quixun 'unania”. ¹² Judĭos unicama 'imainun judĭosma unicamaribi 'imainun uisa unĭ cara, axbĭ ca Cristomĭ catamēti ainan 'ia. Cristo ax ca camabi unĭ axa ami catamēcē ain 'Ibu 'icěn. Usa 'ixun ca an űucacē unicama upĭ oquin 'aquianan ax cuěěncěsamaira oquin űu 'inania. ¹³ Nucěn 'Ibu Diosan bana cuēnēo ca quia: “Unĭ cara an iēmĭnun űucatĭa a ca Nucěn 'Ibu Diosan ainan 'inun iēmĭti 'icěn”. ¹⁴ ¿Usa 'ainbi cara an Nucěn 'Ibu Diosan ca a iēmĭti 'icē quixun sināncěma unĭn a űucāti 'ic? Ca űucātima 'icěn. ¿Uisaxun cara unĭ itsĭn űuia cuacěma 'ixun, Nucěn 'Ibu Diosan ca 'ě iēmĭti 'icē quixun sināntĭ 'ic? Ca sināntĭma 'icěn. ¿Uisaxun cara unĭ itsĭn űuixuncěxunma cuati 'ic? Ca cuatĭma 'icěn. ¹⁵ ¿Uisaxun cara unĭn unĭ itsĭn xucěma 'ixun unĭ raĭri bana űuixunĭ 'ic? Ca 'atĭma 'icěn. An aĭn bana űuixuncē unicama űui ca Nucěn Papa Diosan bana cuēnēo ěsai quia: “'Ěn unĭbuněxa upĭ bana, —Nucěn Papa Diosan ca aĭn 'ucha těrěnquin aběa upĭ 'inun unĭ 'imĭa —quicē, a űui aĭa unĭn iscěx ca upĭra upĭ 'icěn”.

¹⁶ A bana cuēnēo 'ainbi ca camabi unĭnra a bana sināncěma 'icěn. Ěsai ca Isaĭasněn cuēnēo bana quia: “Camabi unĭnrama, 'itsama unĭnshi ca nun űuixuncē bana cuaquin —ca asěrabi 'icē —quixun sinania”. ¹⁷ Usa 'ain cananuna 'unanĭn, unĭ itsĭan Cristo sinānquin aĭn bana űuixuncěxun ca unĭn cuatĭa. Cuaquin ca —a banax ca asěrabi 'icē —quixun 'unanĭ Cristomĭ catamētia.

¹⁸ Unicaman cara a bana cuaxa quixun cana sinanĭn. Camaxunbi ca asěrabi cuaxa, ěsai Nucěn Papa Diosan bana quicěsabi oi:

Aĭn unicamax ca camabi měnuxun bana űuixunĭ cuanxa. Usa 'ain ca camabi menu 'icē unicaman a bana űuixunia cuaxa.

¹⁹ Ěsaquinribi cana sinanĭn, ¿Judĭos unicaman cara a bana Cristo űuicē cuaquin, uisai quicē cara a bana 'icē quixun 'unānma 'ic? 'Unāntĭsinxunbia judĭos unicaman a bana cuaisama tania oquin ca Nucěn Papa Diosan judĭos unĭbu caquin, Moĭsěs ěsaquin cuēnēomiacēxa:

Judĭosma unĭbuněxa mĭtsun aĭntĭsima 'icěbi 'ěn 'ěnan 'imĭcěbě camina mĭtsux nĭtsĭ nĭshtĭ 'ain. Mĭtsunmi a —sinānűuma ca —quixun űuicē unicama 'ěn 'ěnan 'imĭcěbě camina mĭtsux 'ěmi nĭshtĭ 'ain.

²⁰ Nucěn Papa Diosan ca —judĭosma unĭbuněx ca 'ěmi sināntĭ 'icē —quixun 'unānquin Isaĭas ěsaquin cuēnēomiacēxa:

Ax 'ěmi sinānma unĭnbi ca 'ě 'unānxa. 'Ěnan 'inuxuan an 'ě űucāma unĭbi cana 'ěmi cataměnun sinānmĭan.

²¹ Usai judíosma unibu ñui quianan ca Isaías judíos unibu ñuiribi ësai quiacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi: 'Ën bana cuaisama tanan 'ëmi sinántisama taniabi cana judíos unibu ënquinma —ën mitsu 'aquinun camina 'ëmi sinánti 'ai —quixun can. Cacëxbi ca 'ën bana cuaisama tani 'ëmi sinántisama tanxa”.

11

Judíos unicama raíri Nucën Papa Diosnan 'iti

¹ Usa 'ain cana sinanin, ¿judíos unibu cara Nucën Papa Diosan aín bana cuaisama tania oquin ëanxa? quixun. Usama ca. 'Ëxribi judío uni, Abrahamnën xutan bëchicë, Benjamín, aín rëbúnqui 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë manuquinma upí oquin sinánxunia. Usa 'ain cana 'unanin, an ca judíos unicama ëncëma 'icë quixun. ² Bërâma ca Israelnën rëbúnqui judíos unibu ainan 'inun Nucën Papa Diosan caísacëxa. Usaquin 'á 'ixun ca a unicama — 'ën unima ca —quiaux ami manúcëma 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuënëo isquin camina 'unanin, Nucën Papa Diosbë banaí ca Elías Israel unibumi manani ësai quiacëxa: ³ “Ën 'Ibu Dios, axa mimi sináncëma unicaman ca an min bana ñuixuncë unicama cëñuaxa. Cëñuanan ca mi rabisama tanquin anuxun mi rabiquin ñuina xaroti acamaribi masóxa. 'Ëishi ca 'acëma 'icën. Usa 'ixunbi ca 'ëribi 'aisa tania”. ⁴ Usaquin cacëxunbi ca Nucën Papa Diosan Elías cacëxa: “Mishima, siete mil uníxribi ca 'ën bërúancëx 'ëmi sinania. Baal ax isa dios 'icë quixuan uni raírinën rabíabi ca atun a rabicëma 'icë” —quixun. ⁵ Usaía bërâma uni 'íasaribiti ca bëríríbi judíos unicama aín patsan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ainbi raírinëx ainan 'inúan caíscë 'aish Nucën Papa Diosmi sinania. ⁶ A caíscëcama a ca atun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísaxa. Atun ñu 'acë cupía ainan 'inun caíscë 'aish ca acamax nuibaquinshia an caíscë 'itsíanma.

⁷ Usa 'ain ca ësai 'iixa: Judíos unibunëxa abë upí 'iisa taníbi ax quicësabi oi 'i Jesucristomi catamëcëma 'aish abë upíma 'ainbi ca raírinëxëshi Nucën Papa Diosan sináncicëx Jesucristomi catamëcë 'aish abë upí 'ia. Judíos unicama aín patsanëxa ami sinántisama tania oquin ca Nucën Papa Diosan atux cuëncësä oía 'inun ëanxa. ⁸ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi ca 'iixa: “Usa unícamax ca usabia 'inun ëncë 'aish Nucën Papa Diosmi sinaníma. An 'acë ñu isquinbi uisáira cara aín cushi 'icë quixun sináncëma 'aish ca bëxufu unisa 'icën. Aín pabitan aín bana cuaquinbi a bana quicësä oquin 'aisama tancë 'aish ca pabë unisa 'icën, Nucën Papa Diosan usaía 'inun ëncësabi oi. Bërí nëtënbi ca usai 'ia”. ⁹ A banacama quicësaribi oquin ca Davitan usa unicama ñuiquin ënë bana cuënëocëxa:

A unicama ca Nucën Papa Diosan ratuquinshi castícanuxun 'aia. Usa 'aish ca ñuina, trapanu —ënë ñun ca 'ë maputi 'icë —quixun 'unanimaishi atsíncësaribi 'inun castícanë 'iti 'icën. Uisaíbi cana 'itima 'ai quixun sinani bëtsi unin pi unun quixun camicëx cuëëniabi ca usai 'iti 'icën. Usai atux 'iti cana cuëënin. ¹⁰ Bëxufu unin ca aín bëru upíma 'ixun uinu cara cuania quixun 'unaníma. Usaribiti ca uni catúbucë ax aín caxu 'aisama 'ain tëmëraia. Usaribitia a unicama 'iti cana cuëënin. Usaquin ca Davitan cuëënocëxa.

Judíosma unicama Nucën Papa Diosnan 'iti

¹¹ Usa 'ain cana sinanin, ¿aín 'ucha cupí cara Nucën Papa Diosan judíos unicamaira xëñibua 'ainbia aín unima 'inun ëanxa? —quixun. Usama ca. Judíos unibu ami sináncëma 'ain ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami

sinánun sinánmia. Judíosma unibunëxa 'ëmi sinania isi ca judíos uniburibi usaribiti 'ëmi sinánti 'icë quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia. ¹² Judíos unicomaxa Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unicomax Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. A isi ca Nucën Papa Dios cuëניה. Usai cuëncësamaira oi ca judíos uniburibi aséribi Cristomi catamëtia isi cuënti 'icën.

¹³ Anu 'icë judíosma unicomax, cana mitsu cain, 'ën judíosma unicomax aín bana ñuixunun Jesucristonën cacë 'ixun cana usaquin chiquishquinma cuëñquin 'ain. ¹⁴ 'Ën bana ñuixuncëxun judíosma unibunën cuatia isía 'ën aintsi judíos unicomaxribi Cristomi catamëti iëti cana cuëñin. ¹⁵ Judíos unibunëx Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unibu Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'ainbi ca judíos unicomaxribi Cristomi catamëcë 'aish, uni bamacë 'aishbi baísquicësa 'ain, Nucën Papa Dios cuëñinra cuënti 'icën. ¹⁶ Judíos unibunën ca aín ñu 'apacë an pain tancëma aín bimi anuxun a rabiti xubunu buáncëxa, Nucën Papa Diosan camabi aín bimi upí isnun quixun. Usaribi ca i aín tapun upí 'aish camabi aín pëñancamaribi upí 'ia. Usa ñu sinánquin cananuna 'unanin, judíos uni bëtsix bëtsíxa Nucën Papa Diosmi sináncë 'ain ca atúxa 'icësaribiti judíos unicomax camáxbi Cristomi catamëtia Nucën Papa Diosan upí isti 'icën.

¹⁷ Èsa ca. I aín pëñan achúshi tëatancëxun bëtsi i aín pëñan anu tëacë anubi tacáshcacëx ca a i aín tapúnuaaxa aín baca cuancë cupí aín pëñansabi 'inun coti 'icën. Usaribi camina mitsux 'ain. Judíos unicomax Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'aishbi Cristomi catamëisama tancë 'aish ca i pëñan tëacësa 'icën. Usa 'imainun camina mitsux judíosma uni 'aishbi Cristomi catamëcë 'aish bëtsi i aín pëñan anua tëacë anu tacáshcacësa 'ain. ¹⁸ Usa 'aishbi camina rabiti —'ëx cana judíos unicomaxsamaira 'ai —qui cërútima 'ain. Camina sinánti 'ain, aín tapúnmi cushicë cupí ca in pëñan cania. Usaribiti cana 'ëx judíosma 'aishbi, judíos unibu cupí, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ain.

¹⁹ Usa 'ainbi sapi camina ësaquin sinanin, —judíos unima 'aishbi 'ëx ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan judíos unibu ainanma 'inun ëanxa —quixun. ²⁰ Usa ca. Usa 'ainbi camina 'unánti 'ain, Jesucristomi catamëcëma cupí ca judíos unibu ainanma 'ia. Mitsux ami catamëcë cupishi camina ainan 'ain. Usa 'ain camina —'ëx cana judíos unibusamaira 'ai —quix cërútima 'ain. Judíos unibu 'icësaribiti Jesucristomi catamëcëma 'itin rabanan camina bërúncati 'ain. ²¹ Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ainan 'inun caísa 'ixunbi judíos unibu ami catamëtiama aín 'ucha tërëncëma 'ixun judíosma unibu 'aishmi mitsux ami catamëcëxunma mitsun 'ucharibi tërëntima 'icën.

²² Usa 'ain camina 'unánti 'ain, ax upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan unicomax nuibaquin upí 'imianan axa aín 'ucha ëni ami catamëcëma uni uisa cara otí 'icë usokuin 'ati 'icën. Usa 'ixun ca mitsúxmi a ëníma ax quicësa oquin 'ai, ami catamëtia oquin nuibaquin 'aquinia. Usai mitsux 'icësa camina 'iti 'ain. Usai 'ima camina mitsúxribi judíos unibu 'icësaribiti ainanma 'iti 'ain. ²³ Aín raracama 'iasaribiti ami sinántisama taníbia ami sinanatia ca Nucën Papa Diosan aséribi aín uni 'inun judíos uniburibi 'imiti 'icën, judíosma unibu 'imicësaribi oquin. ²⁴ Mitsux judíosma uni 'aish aín unima 'iá 'icëbi ainan 'inun 'imicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa judíos unicomax, amia catamëtia, ainan 'inun 'imiti 'icën, i pëñan tëacë 'icëbi amiribishi aín raranu tacáshcatëcëncësa 'inun. Usa 'ain ca i itsi tëaxun, bëtsi inu tacáshcacësamaira

'inun, aín pēñánbi aín raranu tacáshcatēcēncēx asérabi upíra 'iti 'icēn. Usaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan judíos unibu ainan 'itēcēnun 'imiti 'icēn.

Asérbia judíos unicama Jesucristomi catamēti bana

²⁵ Ēn xucēantu, mitsux judíosma uni 'ixun —nux cananuna judíos unían 'acēsamaira oquin Cristomi catamēquin Nucēn Papa Diosan aín unicama 'unánmiti ñu 'unáncē 'ai —quí rabíaxma 'inun quixun cana ésaquin unín 'unáncēma ñu a ñuiquin mitsu cain: Judíosma unibu uicama cara Cristomi catamēti 'icē acamax pain ami catamētmainun ca Nucēn Papa Diosan judíos unicama aín patsan Jesucristomi catamēcēma 'aish usabi 'inun éanxa. ²⁶ Judíosma unibu ami catamēcēbē ca judíos unibunēxribi ami catamēti 'icēn, Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo ésaí quicēsabi oi:

An unicama asérabi Nucēn Papa Diosan 'inun iēmīti ax ca Siónu 'icē judíos unicama achúshi 'iti 'icēn. An ca Jacobnēn rēbúnqui judíos unicama ami catamēcēxun atun 'ucha tērēnquin atun nuitu upí 'imiti 'icēn. ²⁷ Ēmi catamētia 'ēn atun 'uchacama tērēncēx ca judíos unibu asérabi 'ēnan 'iti 'icēn, 'ēn cásabi oi.

²⁸ Nucēn Papa Diosan ca unicamax Cristomi catamētia ainan 'imiti 'icē quixun sinántisama tancē 'aish ca judíos unibunēx ami nishcēsa 'icēn, mitsux paínmi judíosma uni 'aishbi ainan 'itámainun. Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan atun rara —mitsun rēbúnqui ca 'ēnan 'iti 'icē —quixun cá 'ixun a bana manuinunma judíos unibu nuibatia. ²⁹ Bērāma judíos unibu —'ēnan ca mitsu 'imainun mitsun rēbúnqui 'iti 'icē —quixun Nucēn Papa Diosan cá 'ain ca a banacama usabi 'iti 'icēn. Nucēn Papa Diosan ca —mitsux camina 'ēnan 'iti 'ai —quitancēxun bētsioquin sinántēcēnima. ³⁰ Mitsux judíosma unibu 'ixun aín bana 'unanima camina Nucēn Papa Dios cuēñēcēoi 'iáma 'ain. Usai 'iáma 'icēbi ca judíos unibu ami sinántisama tancē 'ain Nucēn Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imíaxa. ³¹ Judíos unima 'aishmi ainanma 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan mitsu ainan 'imíaxa. Usaribi oquin ca judíos unicama ami sinántisama tania ainanma 'aishbi ami sinania Nucēn Papa Diosan ainan 'imiti 'icēn. ³² Judíos unibu ainan 'inun caísa 'ixunbi ca Nucēn Papa Diosan judíos unibu 'icēsaribitia ami catamētiam judíosma uniburibi ainanma isia. Usaquin 'aqinbi ca an nuibaquin camabi uni Cristomi catamētía ainan 'inun 'imía.

³³ Uiti cushiira cara aín sinan 'icē quixun cananuna 'unántima 'ain. An ca camabi ñu 'unania. An 'unáncēma ñu ca 'aíma 'icēn. Uisaira 'ixun cara usoquin ñu 'aia quixun cananuna 'unaniman. ³⁴ Ésaí ca aín bana cuēñēo quia: “Uinu 'icē unínbi ca Nucēn 'Ibu Diosan sinan 'unaníma. Uínbi ca Nucēn 'Ibu Dios —ésaquin camina 'ati 'ai —quixun 'unánmima”. ³⁵⁻³⁶ Nucēn 'Ibu Diosan ca camabi ñu ainan 'iti oquin uniocēxa. Usa 'ain ca aín bana cuēñēo ésaíribi quia: “¿An aribi 'inánun quixun sinánquin cara unín Nucēn 'Ibu Dios ñu 'inánti 'ic? Ca 'inántima 'icēn”. A ca aín unicaman xēñibua 'aínbi rabiti 'icēn. Usaquin ca 'ati 'icēn.

12

Aín unicamaxa asérabi Nucēn Papa Dios 'inanmēcē 'iti bana

¹ Usa 'ain cana ésaquin mitsu cain, 'ēn xucēantu. Nucēn Papa Diosan mitsu nuibaquin ainan 'inun caíscē 'ixun camina 'atima ñu 'aquinma asérabi ax cuēñēcēsabi oquinshi 'anan, ainanishi 'iti 'ain. Mitsúxmi usa 'iti ca Nucēn Papa Dios cuēñēnia. ² An ēnē nētēnu 'icē ñuishi sináncē unicaman sináncēsa oquin camina sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina sinanaquin uisairaimi

upí 'iti cara Nucèn Papa Dios cuëënia, usai 'iti 'unánan an 'aquincëx usai 'iti 'ain.

³ Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixunun Nucèn Papa Diosan caíscë 'ixun cana mitsu cain, camabi unia Cristomi cushicë 'inun 'aquinun mitsu caíscë 'ixun camina ui unímbi —'ëx cana bëtsi unibëtan sënënmaira 'iti 'ai —quixun sinántima 'ain. Uisa cara Nucèn Papa Diosan mi 'imia, usa 'ixun camina —usaishi cana 'iti 'ai —quixun sinánti 'ain. Sinánñu 'ixun camina rabíquinma —Nucèn Papa Diosan a 'anun 'ë 'ináncëxuinshi cana ñu 'ai —quixun sinánti 'ain.

⁴ Ënëx ca ësa 'icën. Unix ca aín taë, aín męcën, aín xo, aín bëru, aín pabí acamax 'itsa 'aínbi achúshi unishi 'icën. Unix ca aín taën nitsia, aín męcën anun ca ñu mëëia, aín bëru anun ca isia. Camabi unin nami ca anúan an bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën. ⁵ Usaribiti cananuna nux 'itsa 'aishbi camáxbi Cristonan 'aish ax nubë 'ain achúshi unisa 'ain. An 'amicëxuan bëtsi bëtsi unin bana ñuixunmainun ca raírinën bëtsi bëtsi ñu 'aia. Usoquin bëtsi bëtsi ñu 'aíbi cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ain.

⁶ Nucèn Papa Diosan nu bëtsi bëtsi ñu 'anun caíscë 'ixun cananuna an 'imicësabi oquin upí oquin 'ati 'ain, usoquin nun 'ati ca Nucèn Papa Dios cuëënia quixun 'unánquin. An aín bana ñuixunun caíscë 'ixun cananuna an sinánmicësabi oquin aín bana unicama upí oquin ñuixunti 'ain. ⁷ Nun uni raíri 'aquinun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'aquinti 'ain. Aín bana unicama 'unánminun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin unicama 'unánmiti 'ain. ⁸ Axa upí 'inun uni raíri 'ësënun quixun Nucèn Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'ësëti 'ain. Nun uni raíri ñu 'inánun quixun 'imicë 'ixun cananuna unin nu rabinun quixun sinánquinma cuëëquinshi 'inánti 'ain. Nux unin cushi 'inun 'imicë 'ixun cananuna nun unicama upí 'inun upí oquin bërúanti 'ain. Usoquin 'anun Nucèn Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna uni 'aquinsa 'icë cuëëquin upí oquin 'aquinti 'ain.

Usai Jesucristomi catamëti uni iti bana

⁹ Mitsux aséabi Jesucristomi catamëcë uni 'aish camina paránanima aséabi bëtsibë nuibananti 'ain. Ñu 'atima 'ati cuëëquinma usa ñu timai camina Nucèn Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. ¹⁰ Camina bëtsibë bëtsibë 'aquianani nuibananti 'ain, mitsun xucënbë 'icësaribiti. Asamaira 'iisa tanquin 'atimoquinma camina bëtsi uni isquin upí oquin 'aquinti 'ain.

¹¹ Nucèn 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin 'aquin camina ënquinma, chiquíshquinma cuëëquin upí oquin 'ati 'ain.

¹² Nucèn Papa Diosan ca ax quicësabi oquin mitsu 'aquianan abë 'inun mitsu 'imíti 'icë quixun sinaní camina chuáma tani cuëëni bucúti 'ain. Tëmëraibi camina masá nuituti bënëtima 'ain. Ënima camina Nucèn Papa Diosbë banati 'ain.

¹³ Axa Cristomi catamëcë uni ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë camina min ñu raíri 'inánti 'ain. 'Inánan camina axa min xubunu bëbacë uniribi pimianan anua 'uxtiribi 'inánti 'ain.

¹⁴ Axa mitsumi nishcë uni a camina ami nishquinma axribi upí 'inúan 'aquinun Nucèn Papa Dios ñucáxunti 'ain. Ami nishquin a 'atimonun quixun caquinma camina axa upí 'inúan 'aquinun Nucèn Papa Dios a uni ñucáxunti 'ain.

¹⁵ Axa chuámarua 'aish cuëëncë uni abë camina cuëënti 'ain. Axa masá nuituti incë uni a camina abë masá nuituquin nuibati 'ain.

¹⁶ Camina bëtsibë bëtsibë nishananíma nuibananishi upiti banati 'ain. Usai 'i camina cërúananima, axa uni itsibëtan sënënmara unibë upí 'aish abë upiti

banati 'ain. Rabíquin camina —'ën cana uni itsin 'acësamaira oquin ñu 'unanin —quixun sinántima 'ain.

¹⁷ An pañan mimi nishquin 'atimocëxunbi camina uisa uni cara, abi mixribi ami nishquin aribi cupitima 'ain. Mitsun camina usa ñu 'ati ca upí 'icë quixuan camabi unin 'unáncë a ñucamaishi 'ati 'ain. ¹⁸ Mitsux camina ax pañan mimi nishcëxma uni raírimi nishtima 'ain. Usa 'aish camina atúxa mitsumi nishcëxbi mitsux abë nishanantima 'ain. ¹⁹ 'Ën xucéantu, axa mimi nishcë uni camina mitsúnribi cupitima 'ain, ésaía Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicë cupí: “Uix cara 'uchaia a cana 'ënbi usaribi oquin cupiti 'ain”. Usa 'ain camina unin mitsu 'atimocëxunbi, Nucën Papa Diosainshi ca cupiti 'icë quixun sinánti 'ain. ²⁰ Mitsun a cupiima camina ënë bana cuënëo ésaí quicësabi oi 'iti 'ain: “Axa mimi nishcë uni 'acëñuma 'icë camina piti 'inánti 'ain. Shimaia camina 'unpax 'inánti 'ain. Usaquinmi 'acëxun ca ax mimi nishtancëxbi rabini sinanaquin upí oquin sinánti 'icën”. ²¹ Mitsúxribi 'uchatin rabanán camina mitsu unin 'atimocëxunbi usaribi oquin cupitima 'ain. Usoquinmi nuibacëx ca ax sinanati 'icën.

13

¹ Camabi 'apux ca Nucën Papa Diosan 'imicë 'icën. An 'imicëma 'apu ca 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsun 'apucaman bana cuati 'ain. ² Usa 'ain ca an aín 'apu quicësa oquin 'acëma uni an Nucën Papa Dios quicësa oquinribi 'aima. Usai 'icë uni ax ca Nucën Papa Diosan bana 'imainun aín 'apúnribi cacësa oquin 'acëma cupí axbi 'uchai castícançé 'iti 'icën. ³ An ñu upí 'acë uni ax ca aín 'apumi racuétíma. An ñu 'atíma 'acë uni ax cuni ca aín 'apumi racuétia, 'ë cara uisoti 'icë quixun sinani. 'Apucaman ca an ñu upí 'acë unicama upíoiá. Usa 'ain camina mitsux 'apucamami racuécëma 'iisa tanquin ñu upíshi 'ati 'ain. ⁴ Nucën Papa Diosan ca 'apucaman camabi uníxa upíti bucunuan an ñu 'atíma 'acë unicama, uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'anun mëníocëxa. Usa 'aínbi camina ñu 'atíma 'acë 'aish 'apumi racuétí 'ain, uisa cara mi oti 'icë quixun sinani. Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca 'apucaman an ñu 'atíma 'acë unicama uisa cara oti 'icë usoquin 'aia. ⁵ Usa 'ain camina 'apucaman bana cuati 'ain. Mitsu castícançi sinanishi ami racuécë cupíma camina mitsux Cristonan 'ixun ax cuëñcësabi oquin mitsun 'apun bana cuati 'ain. ⁶ Usaribi oquin sinánquin camina 'apu buánmiti curíqui 'inánti 'ain, 'apun mëníosabi oquin. Usa 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa.

⁷ Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquin camina 'apu buánmiti curíqui buánmicé 'inun 'inánti 'ain. Mitsun émanu 'icë uniríbia 'apun anëcë 'ain camina an cacësabi oquin ñu 'ati 'ain, mitsun émacamaxa upí 'inun. Mitsun cushibë cuëbicananquinma camina aín bana cuati 'ain. ⁸ Uni camina ribíntima 'ain. Usa 'ixun camina a nuibacëma 'aish a ribíncësa 'itín rabanán, uni itsi upí oquinra nuibati 'ain. Asérabi uni nuibacé 'ixun ca unin uni itsi uisabi otíma 'icën. ⁹ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ésaí quia: “Uni itsin xanubé camina 'ítima 'ain. Uní camina 'atíma 'ain. Unin ñu camina mēcamatíma 'ain. Minanma, bētsi unin ñu minan 'iti camina cuëñtíma 'ain”. Ésaí ënë banacama quicé 'aínbi ca bētsi banaríbi axa quicësa oquinra 'ati ax ésaí quia: “Mixmi bērúancaçesaríbi oquin camina mín aintsicama nuibanán axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. Énë bana quicësa oquin 'aquin camina bētsi banacamaríbi quicësa oquin 'ain. ¹⁰ Mitsun aintsicama nuibanán amanu 'icë uniríbi nuibacé 'ixun camina uisa uníbi 'atímotíma 'ain. Usa 'ain camina uni nuibacé 'ixun Nucën Papa Diosan bana camabi quicësabi oquin 'ain.

¹¹ Ēsoquinribi camina sinánti 'ain, nux ami catamētabaquin cananuna — Jesucristo ca utēcēnti 'icē —quixun 'unáncēn. Usaquin 'unan 'ixun cananuna 'unanin, axa utēcēnti nētē ca 'uramatia quixun. Usa 'ain cananuna unían 'uxnēti pēcaracēbē bēsuquin, bari ca uruía quixun sinani bēnētishi aín űu mēēti 'ai cuancēsaribi oquin, Nucēn Papa Diosan a 'anun nu 'ináncē űu 'ati 'ain. ¹² Jesucristo utēcēncēma pan 'ain cananuna imē upí oquin isíma nicēsa 'ain. Usa 'aishbi cananuna ax utēcēncēbē abē 'aish xabánu nicēsa 'iti 'ain. Usaquin sinani cananuna űu 'atima 'ati ēni ami cushicē 'aish xabánu nicēsa 'iti 'ain. ¹³ Ami cushicē 'aish cananuna upitaxēshi niti 'ain. Paēnti, paēanx cuēēni sharáti, uni aín xanuma xanu itsibē 'iti, űunshínquin űu 'atima 'ati, cuamianani nishananti, unimi nutsiti, a űucama ēnquin cananuna usa űu 'atima 'ain. ¹⁴ Usa űucama ēni camina Nucēn 'Ibu Jesucristonēn mitsu usai 'inun quixun sinánmicēsabi oi 'iti 'ain. Ēnē nētēnu 'icē űuishi sináncē uni an űu 'atima 'acēsaribi oquin 'ati camina sinántima 'ain.

14

Axa nubē Jesucristomi catamēcē unicama űuitima bana

¹ Axa Jesucristomi catamēcē unin uisai cara Jesusan uni 'iti 'icē quixun upí oquin 'unáncēma 'icēbi camina mitsubē timētisa tania cuēēnquin bīti 'ain. Uisai cara Jesusan uni 'iti 'icē qui camina abē cuēbicanántima 'ain. ² Bētsi bētsi unin ca uisa űux cara piti 'icē, a cananuna 'aisa tanquin piti 'ai quixun sinánquin usaquin piia. Bētsi bētsi unin ca camabi űu piti ca asábi 'icē quixun 'unánquinma nami piqinma bētsi űuishi piia. ³ An camabi űu picē unin ca bētsi unían an picē űu piamoquin űuitima 'icēn. Usaribi oquin ca an camabi űu picēma uni an bētsi unían piia isquin űuiquin —min camina űu 'atima 'ai — quixun caquinma a uníxribi ca Nucēn Papa Diosnan 'icē quixun sinánti 'icēn. ⁴ Mitsux camina bētsi unin űu mēēmīcē uni a űuī —an ca 'atima űu 'aia —quitima 'ain. Aín 'ibúinshi ca 'unánti 'icēn, cara upí oquin 'aia, cara upí oquin 'aia quixun. Usaribi oi camina mitsux Nucēn 'Ibu Diosan uni itsi űuī, —űu aisama ca 'aia —quitima 'ain. Aín 'Ibúinshi ca 'unánti 'icēn. Nucēn 'Ibu Diosan ca aín unicama ax cuēēncēsabi oíshia 'inun 'imiti 'icēn.

⁵ Ēnēx ca ēsaribi 'icēn. Uní raírinēn ca sinánti 'icēn, ēnē nētēx ca bētsi nētēsamaira 'aish anúan unin Nucēn Papa Dios rabiti 'icē quixun. Sinánmainun ca uní raírinēn —camabi nētē ca sēnēn 'icē —quixun sinánti 'icēn. Mitsun bētsi bētsi oquin sinanibi camina cuēbicanántima 'ain. Micama achúshi achúshinēn camina 'ēn uisoquin 'ati cara Nucēn Papa Dios cuēēnti 'icē quixun sinántancēxun usoquinshi 'ati 'ain. ⁶ Axa Jesucristomi catamēcē unin ca Jesucristoa cuēēnun aín 'ati űucama 'aia. An —ēnē nētēa bētsi nētēsama 'ain cana anun Nucēn Papa Dios rabiti 'ai —quixun sináncē unin ca a nētēn ami upiti sinánquin a rabia. Bētsi unin ca —anun Nucēn Papa Dios rabiti ca camabi nētē sēnēn 'icē quixun sinánquin usaquin rabia. An camabi piti űu picē unin ca Nucēn Papa Dios —asábi ca —caquin a rabiquin piia. Usaribi oquin ca an bētsi bētsi űu picēma uni anribi bētsi bētsi űuishi piqin Nucēn Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquin piia.

⁷ Usa 'aish cananuna nux bamacēma pain 'aish Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'ain. 'Ianan cananuna bamatancēxribi ainan 'ain. ⁸ Usa 'aish cananuna nux bamacēma pain 'aish Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēēncēsabi oi 'in. 'Ianan cananuna nux anun bamati nētē ucēbē ax cuēēncēsabi oi abē 'inux bamati 'ain. Nuxnu tsofax 'icēsaribiti cananuna bamatancēxribi aín uni 'ain. ⁹ Aín unī-camax bamacēma 'aish 'ianan bamatancēxribi ainan 'inun ca Cristo bamaxbi

baísquiacëxa. ¹⁰ Anúan ax uti nētē sēñcēbētān ca Cristonēn uisai caranuna 'ia, uisa ñu caranuna 'a quixun nu isti 'icēn. ¿Usa 'ain caramina uisacasquin Nucēn Papa Diosan uni itsíxa miisaribi uni 'ainbi, a ñui manánti 'ain? Camina 'itima 'ain. ¿Uisacasquin caramina a ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain. ¹¹ Nucēn Papa Diosan bana cuēñeo ca ěsai quia:

Nucēn 'Ibu Dios ca quia: 'Ēx bamatimoi tsócē 'icē ca camabi nētēnu 'icē unicaman asérabi rabiquin 'ē cati 'icēn, mix camina asérabi nun 'Ibu 'ai quixun. Canan ca camabi unían cuanun 'ē rabiquin —mix camina asérabi Dios 'ai —quixun cati 'icēn.

¹² Usoxun ca Nucēn Papa Diosan nu achúshi achúshi uisa ñucama caranuna 'acēn, uisai caranuna 'iacēn, acama 'unánquin, uisa cara oti 'icē isti 'icēn.

Uni 'uchamitima bana

¹³ Usa 'ain cananuna nux Cristonan 'aish raíri ñui —an ca ñu 'aisama 'aia —quiaux manántima 'ain. Usai ami manánquinma camina sinánti 'ain, uni raírinëxa —usa ñu piti ca 'aisama 'icē —quixun sinánxibi 'ēn piia isquin anribi pi 'uchatin rabanān cana 'ēn a ñu pitima 'ain. ¹⁴ Nucēn 'Ibu Jesúsnan 'ixun cana 'unanin, camabi piti ñu piti ca asábi 'icē quixun. Usa 'ainbi ca a uni —Nucēn Papa Diosan sinánëx ca a ñux pitima 'icē —quixun sinánquinbi picē 'aish 'uchati 'icēn. ¹⁵ Usa 'ain ca axa —'ēn usa ñu pi cana 'uchati 'ai —quixun sinánquinbi mitsúnmi 'aia isquin anribi usa ñu pi 'uchacē, ax ca min 'ucha 'iti 'icēn. Min a uni nuibacēma 'ixun camina usaquin 'an. Usa 'ain camina mitsun an picēma ñu piquin, anun rabanān Cristo bama 'icēbi, uni 'uchamitima 'ain. ¹⁶ Usa 'ain camina mitsúnmi a ñu piia oquian uni itsin —pitimabi ca a ñu piia —quixun mitsu ñuitin rabanān —pitima ca —quixuan an sináncē ñu a pitima 'ain. ¹⁷ Aín ñu picē cupíma 'imainun aín ñu picēma cupíma ca uni Nucēn Papa Diosbē upí 'icēn. Aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicē cupíshi ca unin Nucēn Papa Diosnan 'ixun upí ñu 'anan, bētsibē nishananíma nuibanānān cuēñi upí oquin sinani tsotia. ¹⁸ Usai 'icē unicamax ca Cristo cuēñcēsabi oquin 'acē 'aish Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ianan unínribia iscēx upí 'icēn. ¹⁹ Usa uni 'ixun cananuna camáxbia bētsibē nuibanānun uni raíri nuibaquin 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna Cristomia upiti sinánun bētsibē bētsibē sinánmiananti 'ain.

²⁰ Usa 'ain camina a Nucēn Papa Diosan ainan 'imicē uni a mitsun ñu picē cupía 'uchanun 'imitima 'ain. Asérabi camabi ñu piti asábi 'ainbi ca, mitsúnmi a ñu piia isía bētsi uni 'uchati ñu a piti 'aisama 'icēn. ²¹ —Usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icē —quixun sinánquinbi usa ñu 'ai ca uni 'uchanan Cristomi cushicēma 'ia. Usa 'ain camina nami piti, ñu xēati, uisa ñu 'ati cara, a mitsun 'aia isía uni itsi 'uchati rabanān usa ñu 'atima 'ain. Usaquinmi 'atima ca Nucēn Papa Dios cuēñia. ²² A picēma 'ixunbi a piia bētsi uni 'uchati rabanān camina an picēma ñu pitima 'ain. Usa 'ixunbi camina min —usa ñu piti ca 'uchama 'icē —quixun min 'acēsabi oquin sinánti 'ain, usoquin sinánti ca Nucēn Papa Diosan iscēx asábi 'icē quixun 'unánquin. Uí unin cara ñu 'aquin, —'ēn ěsa ñu 'ati ca asábi 'icēn, 'ēn ěsaquin 'ati ca Nucēn Papa Dios cuēñia —quixun 'unania ax ca chuámarua taní cuēñia. ²³ Usa 'ainbi ca a uni —'ēsa ñu 'ati sapi ca Nucēn Papa Diosan iscēx asábima 'icē —quixun sinánquinbi a ñu 'ai 'uchaia. Usaribiti ca an ñu piquin —'ēsa ñu piti sapi ca Nucēn Papa Diosan iscēx 'aisama 'icē —quixun sinánquinbi picē uni ax 'uchaia.

15

Jesucristomi upiti sinánun uni raíri 'aquinti bana

¹ Bëtsi bëtsi ñu 'ati ca asábi 'icë quixun nun 'unáncë 'ixunbi cananuna uni itsían, usa ñu 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënima quixun sináncë cupí a ñu 'aisa tanquinbi 'atima 'ain. ² Cananuna nun 'unáncë unicomabë upí 'ianan axribia upiti Cristomi catamëti ami cushinun 'aquinti 'ain. ³ Usaribi ca Cristo 'iacëxa. Ax cuëëncësa oi 'iti sinanima ca aín Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan bana quicësa oía aín Papabë banai Jesucristo ësai quicë ax ca asérabi 'icën: “Mimia 'atimati banaa usaribiti ca unicama 'ëmiribi 'atimati banaxa”. ⁴ Cananuna 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca nunribinu a 'unánti oquin aín bana aín unicama cuëñeomiacëxa. Usa 'ain cananuna a banacama cupí 'unánti 'ain, nux Cristomi cushicë 'icë ca tëmëraquinbi ëníma ami catamënun 'imianan, uisa ñu cara 'icëbëtanbi nu bërúanquin 'aquianan, aín nëtënu abë 'inun Nucën Papa Diosan nu 'imía quixun. ⁵ Nucën Papa Dios, an aín unicama tëmëraquinbi ëníma ami catamënun 'imianan uisa ñu cara 'icëbëtanbi atu bërúanquin 'aquincë, an Cristo Jesús cuëëncësabi oquin mitsu bëtsibë nishananíma nuibananquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánun 'aquinti cana cuëënin. ⁶ Usai 'iquinmi mitsun, camáxbi cuëëninquin bëtsin sináncësa oquin sinánquin Nucën Papa Dios, Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, a rabiti cana cuëënin.

Judíosma unicomam Jesucristomi catamëti bana cua

⁷ Cristonën nu ainan 'inun bicë 'ixun cananuna a sinánquin nunribi axa ami catamëcë raíri uniribi nubë timëtisa tania biti 'ain. Usaquin nun 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia. ⁸ 'Ën cana mitsu cain, Cristo ax ca Nucën Papa Diosan atun raracama cásabi oquin ënë menu judíos unibu 'aquini uacëxa, judíos unicomam Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unánun. ⁹ Judíos unibushima, judíosma unibunëribi Nucën Papa Diosan ca nu nuibaquin 'aquinia quixun 'unánquin a rabinun ca Cristo uacëxa. Judíosma unibunën ca a rabiti 'icë quixun ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuëñe ësai quia: Judíosma unibubëtan cana mi rabiti 'ain. Mi rabi cana cantati 'ain.

¹⁰ Ësairibi ca quia:

Judíosma unibu 'aishbi camina mitsux judíos unibubë Nucën Papa Dios rabi cuëënti 'ain.

¹¹ Ësairibi ca quia:

Mitsux judíosma unibu 'ixunbi camina Nucën 'Ibu Dios rabiti 'ain. Camabi menu 'icë unicama ca —mix camina cushiira 'ai —quixun caquin a rabiti 'icën.

¹² Nucën Papa Diosan bana Isaiásnëribi cuëñe ca ësai quia:

Davitan papa, Isai cacë, aín rëbúnquin achúshi uax ca 'Apu 'aish judíosma unibunën 'Aporibi 'iti 'icën. An ca nu 'aquinti 'icë quixun sinani ca judíosma unibunëx ami catamëti 'icën.

¹³ Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, an ca nu 'aquianan nux xëñibua 'aínbi abë 'itioquin nu 'imía quixun. An mitsu ami catamëti cuëëni chuámarua 'aish bucunun 'imiti cana cuëënin. Mitsux usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sináncicëxun Nucën Papa Diosan ca asérabi ax quicësabi oquin 'aia quixun upí oquin 'unánti 'ain.

¹⁴ 'Ën xucëantu, 'ën cana 'unanin, mitsun camina bëtsibë bëtsibë nuibanani 'aquiananquin Nucën Papa Diosan bana Cristonën ñuicë a upí oquin 'unanin.

'Unánan camina ami cushicë 'inux raíri unibë 'ësëanánti 'unanin. ¹⁵ Usai camina mitsux 'i quixun 'unánquinbi cana mitsúxmi manúti rabanan ënë ñucama upí oquin mitsu cuëñëoxunin. Nucën Papa Diosan ca 'ë nuibaquin, ¹⁶ aín bana judíosma unibu ñuixunun quixun 'ë cacëxa. Nucën Papa Diosan ca axa Jesucristomi catamécë unicama ainan 'inun iëmia quixun judíosma uniburibi 'unánminun ca an 'ë imiacëxa. Nucën Papa Diosan 'ë usaquin 'anun casabi oquin cana judíosma unicama, mitsuribi a bana ñuixunin, aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxunmi upiti ami catamëquin a rabinun.

¹⁷ Cristo Jesúsnën cushiocëxun cana Nucën Papa Diosan casabi oquin judíosma unibu bana ñuixuan quixun sinani cana cuëñin. ¹⁸ Judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana cuati ami catamëcun ca Cristonën 'ë a banacama ñuixunun 'aquianxa. An usaquin 'acë ñucamaishi cana unicama ñuixunin. 'Ë cushioquin ca Cristonën aín cushímbi 'ën judíosma unibu upí oquin bana ñuixuanan atun aín cushi 'unánun uni itsin 'acëma ñuribi 'anun 'ë imiixa. ¹⁹ Aín Bëru Ñunshin Upía 'ëbë 'ain usaquin 'anan cana Jerusalénuxun 'atancëxun anuaxbi cuanquin bëtsi bëtsi me 'abiani cuantancëx cuainacëtancëx Ilírico cacë me, anu bëbaquin, camabi menu 'icë unicama Cristo ñuixun bana ñuixunquin sënëon. ²⁰ A nētēnuxuan uinu 'icë unímbi Cristo ñuixun ñuixuncëma, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin. Uni raírinëan ñuixuncë uni a ñuixuntëcëñquinma, anuxuan unín Jesucristo ñuixun bana ñuixuncëma nētë, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin, ²¹ Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quicësabi oía ësai 'inun:

An Cristo ñuixun bana ñuixunia cuacëma unibunëx ca ami sinánti 'icën. An a ñuicë bana cuacëma unibunën ca a bana cuati 'icën.

Romanu cuantia Pablonën sinan

²² Usaquin an Cristo ñuicë bana cuacëma unibunën cuanun bëtsi bëtsi menu bana ñuixuni cuancë cupí cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancëma pain 'ain. ²³ Cuanxunma cana anu 'ëx cuancë nētëcamanuxun bana ñuixunquin sënëon. 'Itsa baritian cana mitsu isi cuainsa tan. ²⁴ Usa 'ain cana bërí cuanti sinanin. Cuanx 'itsama nētëishi mitsubë 'iquiani España nētënu mitsúnmi 'ë 'aquinmainun cuanti cana sinanin. ²⁵ Jerusalénu pan cana axa Jesucristomi catamécë unicama 'inánti curíqui buani cuanin. ²⁶ A curíqui ca Macedonia 'imainun Acaya nētënuaxa ax Jesucristomi catamécë unicaman Jerusalénu 'icë ñuñuma unicama a buánmiti timëaxa. ²⁷ Judíos unibunën ñuixuncë cupí ca judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana cuacëxa. Usa 'ain ca judíosma unibunën judíos unibu 'aquinti asábi 'icën. Usaquin sinani cuëñquin ca ñuñuma 'aisha ax Jerusalénuax Jesucristomi catamécë unicaman binun buánmiti atun curíqui mësú 'inánxa. ²⁸ A curíquicama buánquin Jerusalénu 'icë unibu 'inánbiani España nētënu cuanquin cana mitsu isbianti 'ain. ²⁹ Cana 'unanin, 'ëx mitsubë 'ain ca Cristonën cushioquin ami sinani cuëñun nu 'imiti 'icën.

³⁰ 'Ën xucéantu, 'ëx 'icësaribitimi mitsux Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ianan aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë 'aish 'ëbë nuibanancë 'icë cana mitsu cain, Cristomi catamécëma 'ianan Nucën Papa Diosan bana cuacëma 'aish ca 'itsa uni 'ëmi nishia. Usa 'ain camina asérabí ami cushicë 'ixun 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ³¹ Uisabi 'ë oxunma 'anuan Judea nētënu 'icë axa Jesucristomi catamécëma unicama sinánminun camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucánan camina 'ën Jerusalénu 'icë axa Jesucristomi catamécë unicama 'inánti buancë curíquia atun cuëñquin binuan sinánminun Nucën Papa Dios

ñucáti 'ain. ³² Usaquin ñucácëx Nucën Papa Dios cuëëncëbë cuanxun mitsu isi cana chuámarua tani cuëënti 'ain. Mitsucëñuan 'ë Jesucristonën cushiocë 'aish cana ami sinani cuëënti 'ain. ³³ Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'ixun mitsuribi usaquin 'imiti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën.

16

Bëtsi bëtsi uni camina 'ë caxúnti 'ai quixun Pablonën ca

¹ Nucën chirabacë, Febe, a ñuiquin cana mitsu cain, ax ca aséabi aín nuitu upí 'icën. An ca Cencrea ëmanuxun axa Jesucristomi catamëcë xanucama 'aquianxa. ² Usa 'aicë camina mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aish bëtsibë bëtsibë 'aquiancësabi oquin Feberibi upí oquin bixun ax cuëëncësabi oquin 'aquinti 'ain, an 'itsa xanu 'aquianan 'ëribi 'aquincë cupí.

³ Priscila 'imainun Aquila, an 'ëbëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ⁴ Atun ca, —Pablo 'aquini sapi cananuna bamati 'ai —quixun 'unánquinbi 'ë bamati 'icëbi 'aquinquin iémiaxa. Usaquin 'ë 'acë cupí cana —asábi ca —quixun cain. 'Ëinshima ca judíosma unicama a 'ën bana ñuixuncë, acamanribi, Priscilabëtan Aquilanën 'ë 'aquincë cupí, —asábi ca —quixun cai cuëënia. ⁵ Axa Jesucristomi catamëcë 'aish Priscila 'imainun Aquilanën xubunu timécëcamaribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Acama 'imainun camina, 'ën nuibacë Epeneto, ax paían Acaya menuax Cristomi catamëcë, aribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ⁶ María an mitsu 'itsa oquin 'aquincë, aribi camina bërúanxa 'inu 'ë caxunti 'ain. ⁷ Adrónico 'imainun Junias, 'ën aintsi rabë, axa 'ëcëñun sipuacë 'icë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. —Atux ca aséabi upí uni rabë 'icë —quixun ca a Jesucristonën bana ñuixunun caiscë unicaman ñuia. 'Ëx Cristomi sináncëma pain 'ain ca atux pain Cristomi sináncëxa.

⁸ Amplias axribi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish 'ën nuibacë 'icë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ⁹ Urbano an nubëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a 'imainun Estaquis, 'ën nuibacë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ¹⁰ Apeles, camaxunbia aséabi Cristonan 'icë 'unáncancë, a 'imainun Aristóbulonën xubunu 'icëcamaribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ¹¹ 'Ën aintsi Herodión, a 'imainun Narcisonën xubunu 'icëcama, axa Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ¹² Trifena 'imainun Trifosa, a xanu rabë Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ixun tëmëraquinbi ax cuëëncësabi oquin 'acë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Nucën chirabacë Pérsida, a nun sináncë, anribi tëmëraquinbi upí oquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin ñu 'acë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ¹³ Rufo, axa aséabi Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'icë uni, a 'imainun aín tita, a 'ënribi titocë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ¹⁴ 'Imainun camina Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes 'imainun acamabë 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acama bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ¹⁵ 'Imainun camina Filólogo, Julia, Nereo 'imainun aín chirabacë, 'imainun Olimpás, 'imainun acamabë 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acama bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹⁶ Jesucristo cupí mitsu nuitu upí 'aish camina bëtsibë bëtsibë nuibanani bërúanx 'inun cananti 'ain. Camabí ëmanu 'icë axa Cristomi catamëcë unimax timëxun ca mitsu bërúanxmi 'icánun 'ën mitsu canun 'ë caxa.

17 'Ēn xucēantu, cana mitsu cain, bētsi bētsi unix Jesucristomi catamēcē 'aish mitsubē timēcē 'ixunbi ca an mitsu bana űuixuncē unin 'unánmicēsabi oquin 'aima. Usa unin ca uni raíri bētsibē bētsibē cuēbicanánmiquin 'atimaquin sinánun 'imia. Usai 'icē uni abē camina nitima 'ain. Abē camina enánanti 'ain. 18 Usa unin ca Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēēncēsabi oquin 'aquinma aín cuēēncēsa oquinshi 'aia. Atux ca an Nucēn Papa Diosan bana upí oquin 'unáncēma unicamabē upiti banaibi cēmēia. Usaquin paránquin ca aín bana cuanun uni sinánmia.

19 Camabi unin ca mitsu, asérabi camina mitsux Jesucristo cuēēncēsabi oi 'i quixun 'unania. Usaquian mitsu űuicania cuati cana cuēēnin. Usa 'ain cana mitsúxmi űu 'atima 'aquinma űu upíshi 'anux upí sinánűu 'iti cuēēnin.

20 Usoquin mitsun 'acēbētan ca Nucēn Papa Dios, an aín unicama chuámarua 'imiti, an űunshin 'atimanēn 'apu mitsu ubiótēcēnxunma 'anun bēnēnquinshi űusmamiti 'icēn. Nucēn 'Ibu Jesucristonēn mitsu nuibaquin 'aquincēx mitsux upí 'iti cana cuēēnin.

21 Timoteo, an 'ēbētan Cristo űuiquin bana űuixuncē, abētan ca Lucio, Jasón, Sosípater, acamax 'ēn aintai 'ixun bēruánxmi 'inun mitsu canun quixun 'ē caxa.

22 'Ēx Tercio 'ixun Pablonēn 'amicēxun ēnē quirica cuēnēoquin cana 'ēxribi Jesucristonan 'ixun bēruánxmi 'inun mitsu cain.

23 'Ēx cana Gayonēn xubunu 'in. Ēnē xubunu ca axa Jesucristomi catamēcē unicama timētia. Gayo, anribi Jesucristonan 'ixun ca bēruánxmi 'inun mitsu canun quixun 'ē caxa. Erasto, an ēnē emanu 'icē curíqui anun uni cupíoti a bēruáncē uni, a 'imainun nucēn xucēn, Cuarto, anribi ca mitsúxmi bēruánx 'inun quixun mitsu canun 'ē caxa. 24 Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuēēnin. Usai ca 'iti 'icēn.

Pablonēan Nucēn Papa Dios rabia bana

25 Cananuna Nucēn Papa Dios asérabi rabiti 'ain. Mitsux ainan 'aish Jesucristomi catamētia ca an mitsu upíira upiti ami sinánun mitsu cushiotti 'icēn. Usoquin ca 'ati 'icē quixun ca aín unicaman mitsu 'unánmiaxa. 'Ēnribi cana usoquin unicama űuixunin. Ēnē mecama uniocēma pain 'ixun ca Nucēn Papa Diosan, usai ca Jesucristo 'iti 'icē quixun sináncēxa. A űucama unin 'unánma 'aínbi ca bērí Jesucristo ucē cupí unin 'unánti 'icēn. 26 Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun ca aín unicaman, Cristo ca uti 'icē quixun cuēnēocēxa. Usai ca 'iti 'icē quixun ca Nucēn Papa Dios, axa bamatímoi tsócē, an mēniocēxa. A bana cuēnēo 'icēbi ca uisai quicē cara ax 'icē quixun unin 'unánma 'icēn. 'Unánma 'aínbi ca bērí camabi nētēnu 'icē unicaman Cristomi catamēquin aín cuēēncēsabi oquin 'anuxun 'unánti 'icēn. 27 Nucēn Papa Dios, ainshia camabi űu 'unáncē, axēshi ca Dios 'icēn. A cananuna asérabi cuēēnquin nētētimoquin rabiti 'ain, nux Jesucristo cupí ainan 'ixun. Usoquin cananuna asérabi 'ati 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONĒN CORINTONU 'ICĒ UNICAMA A PAIN BUÁNMIÁ QUIRICA

Corintonuaxa Jesucristomi catamēcē unicama Pablonēn quirica cuēñeoxuan

¹ Ēx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti 'ain. Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin aín bana unicama ñuixunun ca Jesucristonēn 'ē caísacēxa. An caísa 'ixun cana Sóstenesbētan mitsu quirica buánmin. Axribi ca Jesucristomi catamēcē 'aish nucēn xucēn 'icēn. ² Mitsúxmi Corinto ēmanuax Jesucristomi catamēcē 'icē, cana cuēñeoxun ēñē quirica mitsu buánmin. Mitsux Cristo Jesúsmi catamēcē 'aish camina Nucēn Papa Diosnan 'ain. An ca ax cuēñcēsabi oíshi 'inun mitsu caísacēxa. Camabi menu 'icē unicama, an Nucēn 'Ibu Jesucristo aín 'uchacama tērēnxunun quixun ñucacē, a unicama usai 'inun caíscēsaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan mitsu caísacēxa. Jesucristo ax ca a unicaman 'Ibu 'ianan nun 'Iburibi 'icēn. ³ Usa 'aíshmi mitsux Nucēn Papa Diosbētan Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēx chuámarua bucucanti cana cuēñin.

Cristo cupí nuibaquin Nucēn Papa Diosan uni 'aquinti bana

⁴ Cristo Jesús cupía mitsu nuibaquin ainan 'imicē cupí cana camabi nētēn Nucēn Papa Dios —asábi ca —cain. ⁵ Cristobē 'aíshmi aín sinánsaribi 'icē ca Nucēn Papa Diosan an aín unicama 'unánmiti ñu 'unánmiquin upí oquin sinanimi upíti bananun mitsu 'imiáxa. ⁶ Usa 'aish camina mitsux an Cristo ñui quicē bana 'unánquin, a bana quicēsabi oquin 'acē 'ain. ⁷ Usa 'ixunmi Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēnti nētē cainia ca Nucēn Papa Diosan aín unicama 'aquincēsaribi oquin ami 'unánun mitsu 'aquinia. ⁸ Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēncēbētan uínu 'icē unínbi mitsu ñuiquin —a unix ca 'atima ñu 'acē 'icē —quixun canúnma ca Nucēn Papa Diosan mitsúnmi ami catamēquin 'atima ñu 'axunma 'anun ēnquinma mitsu bērúanti 'icēn. ⁹ Nucēn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin ñu 'aia. Mitsúnmi aín Bēchicē, Nucēn 'Ibu Jesús bē 'ixun, an sináncēsaribi oquin sinánun ca mitsu caísacēxa.

I. PABLONĒAN CORINTONU 'ICĒ UNICAMA 'ĒSĒA BANA (1.10-6.20)

Axa Jesucristomi catamēcē unicama bētsi bētsi oquin sinántima bana

¹⁰ Mitsux Jesucristomi sináncē 'aish camina 'ēn xucēantu 'ain. Usa 'icē cana Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēñcēsabi oquin mitsu ēsoquin cain: Bētsin sináncēsaribi oquin sinani camina bucucanti 'ain. Masáquin sinani camina bētsibē nishanancantima 'ain. Nishananíma nuibananshiti camina camaxunbi bētsin sináncēsa oquishsi sinani upitax bucucanti 'ain. ¹¹ Ēn xucēantu, cana mitsu cain, Cloénēn aintsí 'ibun ca mitsux ismina bētsibē bētsibē ubíonan ubíonani bucuí quixun ē caxa. ¹² Usoquian cacēxun 'ēn sináncēx ca ēsa 'icēn: mitsu raírinēx ca ax isa 'ēn 'unánmicē 'icē quia. Químainun ca raírinēxribi ax isa Apolonēn 'unánmicē 'icē químainun, raírinēxribishi ax isa Pedronēn 'unánmicē 'icē químainun raírinēxribishi ax isa Cristonēn 'unánmicē 'icē quíax quia. ¹³ ¿Mitsun sináncēx cara Cristo 'itsa 'ic? Cristo ca 'itsama 'icēn, ax ca achúshishi 'icēn. Ēx cana mitsun ñu 'aisama 'acēcama tērēncē 'inun i curúsocēnu bamama 'ain. 'Emi catamētima Cristomishi catamēti camina nashimicē 'ian. ¹⁴ Ēn mitsu achúshibi nashimicēma cupí cana Nucēn Papa

Dios —asábi ca —cain. Crispo 'imainun Gayo a raběishi cana nashimian. ¹⁵Usa 'ain camina mitsux Cristomi sinanima —Pablonan 'aish cana nashimicē 'ai —quiax quitima 'ain. ¹⁶A 'imainun cana axa Estéfanasnēn xubunu 'icēcamaishi nashimian. 'Ēn sináncēx ca bētsi uniriibi a 'ēn nashimicē 'aíma 'icēn. ¹⁷Cristonēn ca uní nashiminun 'ē cáma 'icēn. Uní aín 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inun iēmínux ca Cristo i curúsocēnu bamacēxa quixun camabi uní canun ca Cristonēn 'ē 'imiácēxa. An quirica 'unáncē unícamaxa quicēsai unín cuaisama banan banaquinma unín cuaisabi oquin, upí oquin aín bana ñuixunun ca 'ē cacēxa.

Cristonēx ca Nucēn Papa Diosan cushiñu 'ianan aín sinánsaribi 'icē quicē bana

¹⁸Cristo ca unín 'ucha cupí i curúsocēnu bamacēxa quixun ñuicē bana a ca an Nucēn Papa Dios cuēēncēma unícaman —a banax ca cēmē 'icē —quixun ñuiquin 'usania. Usa 'aínbi ca axa Nucēn Papa Diosbē 'inux iēti unícaman a bana cuaquin, aín cushin 'imicēx cananuna nun 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'ai quixun 'unania. ¹⁹Ēsai ca 'iti 'icē quiax ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ēsai quía:

'Ēn sinanéinshi cana ñu 'unani quixun sináncē unícamax ca 'ēn 'imicēx aín sinan ñancáishi 'iti 'icēn. 'Ēn cana ñu 'unani quixun sináncē uní ax ca 'ēn 'imicēx ñu 'unáncēma unisa 'iti 'icēn.

²⁰Sinánñu uní 'imainun an quirica 'unáncē uní 'imainun an ēnē menu 'icē ñuishi ñuítu 'unáncē uní acaman, ñu 'unáncē cana 'ai, quixun sináncē 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan sinan abē sēnēnmaira 'icēn. Usa 'ain ca usa unícaman aín sinánsamaira Nucēn Papa Diosan sinan 'icē quixun isti 'icēn. ²¹Nucēn Papa Diosan upí oquin sinánquin mēnósabi oi ca uní anbi aín sinanēnbi sinani Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn. Usa 'aínbi ca aín bana cuati ami catamēcē unícamax ainan 'inun 'imía, raírínēxa —a bana ca ñancáishi 'icē —quicēbētanbi.

²²Judíos unícaman ca, nun cananuna asérabi Nucēn Papa Diosan cushínbi ñu 'ai quixun 'unántisa tanquin unín 'acēma ñunu 'aia istisa tania. Usai atux 'imainun ca griego banan banacē unícaman unían 'unáncē ñu camabi 'unántisa tania. ²³A unícamaxa usa 'aínbi cananuna nun i curúsocēnu matáscē Cristo, a ñuiquin unícamax rabini, uisa 'aish caraisa Cristo i curúsocēnu bamati 'icē quixun sinani, ami catamēisama tania. Usaía judíos unícamax 'imainun ca judíosma unícaman —Diosan Bēhicē ca i curúsocēnuax bamacēxa —quixun ñuiquin 'usania. ²⁴A unícamaxa usai 'imainunbi ca uicama cara Nucēn Papa Diosan Cristomi catamēnun sinánmicē 'icē acama, judíos unícamax 'imainun griego banan banacē judíosma unícamanribi, —Cristo cupíshi ca Nucēn Papa Diosan upí oquin sinánquin nun 'uchacama tērēnquin ainan 'inun nu iēmía —quixun 'unania. ²⁵Nucēn Papa Diosan Cristo i curúsocēnuaxa bamanun ēncē, ax ca 'aisama 'icē uní quicēbētanbi ca axa usai quicē unícaman sináncēsamaira oquin sinánquin Nucēn Papa Diosan Cristo nun 'ucha cupí i curúsocēnuax bamanun ēancēxa. —Ax cushíma 'ixun ca Diosan Jesucristo bamanun ēanxa —quixun sináncēbētanbi ca Nucēn Papa Diosan unín cushisamaira 'ixun iēmítsinxunbi camabi unín 'ucha cupía bamanun Cristo 'imiácēxa.

²⁶'Ēn xucéantu, mitsun camina ēsoquin 'unánti 'ain: mitsux camina raírínēxēshi unín 'unáncē ñu 'unáncē 'ain, raírínēxēshi camina 'apusa 'ain, raírínēxēshi camina uní itsibētan sēnēnmaira unín bēhicē 'ain. 'It-samanēxēshi camina usa uní 'ain. Usa 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan ainan

'inun micama caísaxa. ²⁷ Nucèn Papa Diosan ca unían sináncëxa ñu 'unánma unicama ainan 'inun caísaxa. Caísun anbi atu 'unánmia isi ca an ñu 'unáncë unicama ax rabinia. Usaribi oquin ca unin iscëxa cushima unibu Nucèn Papa Diosan ainan 'inun caísaxa. Caísun anbi atu sinánmicëbë ca unin iscëx cushi unicama ax —nun sináncësamaira oquin ca atun sinania —quixun 'unani rabinia. ²⁸ Ainsa ñu 'unánxa quixuan sináncë unicaman, —Diosan 'amicëxun ca aín unicaman nun sináncësamaira oquin sinania —quixun istánun ca Nucèn Papa Diosan axa ëné nètënu 'icë unían ñu 'unánma isa quixun sináncë unibu ainan 'inun caísaxa. ²⁹ Uinu 'icë unínbia —'ënbi cana ñu 'unáncë 'ai —quixun sinánunma ca Nucèn Papa Diosan ëné nètënu 'icë unían sináncëxa ñu 'unánma unicama ainan 'inun caísaxa. ³⁰ Nucèn Papa Diosan 'imicëx camina ami catamëti Cristo Jesús bë 'ianan an sinánmicë 'ain. Usa 'aish camina Cristo Jesús cupía, ax cuëncësabi oquinshimi 'anun Nucèn Papa Diosan iëmicë 'ain. ³¹ Usa 'ain ca Nucèn Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin, “Uinu 'icë unix cara rabítisa tania ax ca axbi rabiakatima —Nucèn 'Ibu Diosan 'imicëx cana asábi 'ai —quixun sinánquin ashi rabiti 'icën”.

2

Cristo i curúsocënu bama bana

¹ Ën xucéantu, Nucèn Papa Diosan bana mitsu ñuixuni cuanxun cana an quirica 'unáncë unicamaxa quicësaí unin cuaisama banan banaquinma mitsu ñuixuan. ² Mitsubë 'ixun cana bëtsi bana ñuixunti sinánquinma, Jesucristo, unin i curúsocënu matáscë, ashi mitsu ñuixunti sinan. ³ Mitsubë 'ëx 'ain ca 'ën namí 'aisama 'íaxa. Mitsúnmi 'ën bana cuaisamasa sinani cana racuëti bërëan. ⁴ An ñu 'unáncë unían aín sinanënsi sinánquin bana ñuicësa oquin cana Jesucristo ñuiquin mitsu ñuixuncëma 'ain. Ama, aín Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëxun cana Nucèn Papa Diosan cushínshi ñuixunquin Jesucristomi catamënun mitsu sinanamian. ⁵ Unían aín sinanënsi sináncë banami catamëcë cupíma, asérami aín cushían Nucèn Papa Diosan sinanamicë mitsux 'inun quixun cana usaquin bana ñuixuan.

Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan unin Nucèn Papa Diosan 'unánmicë ñu 'unánti bana

⁶ Axa Jesucristomi catamëcë unicaman aín bana quicësabi oquin 'aia cananuna a unicama uisaira cara aín banacama quia quixun ñuixunin. Nun banax ca ëné nètënu 'icë axa Cristomi catamëcëma unicaman ñuicë bana ama 'icën. 'Ianan ca aín 'apucaman ñuicë bana ama 'icën. Acaman banaxa cushi 'icëbi ca xëmbuquin unin sinanima. ⁷ Usa bana ñuixunquinma cananuna Nucèn Papa Diosan ëné me uniocëma pan 'ixunbi sinan bana a ñuixunin. A bana quicësabi oi ca Jesucristo cupí uní aín 'uchacama tërëncë 'aish xënbua 'aímbi Nucèn Papa Diosan 'iti 'icën. Usa 'icëbi ca bëräma Nucèn Papa Diosan, unicaman a bana 'unánun sinánmiamia 'icën. Bëri cananuna an nu cacësabi oquin unicaman 'unánun a bana ñuixunin. ⁸ Ëné menu 'icë 'apucaman ca a bana 'unánma 'icën. A bana 'unánxun ca Nucèn 'Ibu Jesús, Diossaribi cushi, a i curúsocënu matásmiamia 'itsíanxa. ⁹ Nun nu ñuicë banax ca Nucèn Papa Diosan bana cuënëosaribi 'icën. A banax ca ësai quia:

Uinu 'icë unínbí ca iscëma 'icën, uinu 'icë unínbí ca a ñui quia cuacëma 'icën, uinu 'icë unínbí ca aín sinanën sináncëma 'icën, uisairai cara an a nuibacë uní abë 'aish 'iti 'icë quixun, Nucèn Papa Diosan mëníosabi oi.

¹⁰ Nucën Papa Diosan mënïocëxun ca unin 'unáncëbëtanmabi aín Bëru Ñunshin Upitan nu 'unánmiäxa. An ca camabi ñucama 'unania, Nucën Papa Diosan sináncë ñucamaribi ca 'unania.

¹¹ Ünü 'icë ünínbi ca bëtsi unían sináncë ñu 'unanima, a unínshi ca an aín nuitu mëu sináncë ñu 'unania. Usaribi oquin ca unin Nucën Papa Diosan sináncë ñu 'unanima. Aín Bëru Ñunshin Upitáinshi ca Nucën Papa Diosan sináncë ñu 'unania. ¹² Nucën Papa Diosan ca nu äxa Jesucristomi sináncëma unían sináncësaribi oquin sinánun 'imicëma 'icën. Ama, uisaira oquin cara an nu 'imiti 'icë quixun nun 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa. ¹³ Nunbí sináncë bana cananuna unicama ñuixuniman. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxunu sináncë bana äshi cananuna äxa aín Bëru Ñunshin Upíñu unicama a ñuixunin.

¹⁴ An sinánmicëma uni an ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë ñu 'unanima. A ñucamax ca an iscëx 'usaní ami cuaitisa 'icën. Ünün ca a ñu 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxuinshi. ¹⁵ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë uni an, unin 'acë ñucama 'imainun aín banacama, aséabi cara upí 'icë quixun 'unania. Usa 'aínbi ca uni itsin, a unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun 'acë ñu cara aséabi an sinánmicëxun 'acë 'icë quixun 'unanima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma 'ixun. ¹⁶ Aín bana cuënëo ca quia: “¿Üin cara Nucën Papa Diosan sinan 'unanx? ¿Üin cara a 'unánmiti 'ic? An usaquin 'unánti uni ca 'aíma 'icën”. Usa 'aínbi cananuna nun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Cristonën sináncësaribi oquin sinanin.

3

An Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë uni ñuicë bana

¹ Ën xucéantu, ëx mibë 'ixun cana äxa aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx upiti Nucën Papa Diosmi catamëcë unicama 'unánmicësa oquin mitsu 'unánmiäma 'ain. Ama, an ënë menu 'icë ñuishi sinánquin ëncëma pan unisa 'icë cana mitsu 'unánmiäcën, bërími Cristo 'unáncë 'icë. ² Tuá xuratsu aín titan ñu pain pimiquinma aín xuma pain 'amicësa oquin, cana a pain 'unánti banaishi mitsu 'unánmiäcën, Cristonëan mitsu 'unánmiti ñumi aséabi 'unántisama pain 'icë. Bëríbi camina usabi 'ain. ³ Usai 'aish nutsi cuamianani nishananquin camina Cristonanma unin sináncësa oquinshi sinanin. Usa 'i camina an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaxa 'icësaí 'in. ⁴ Usa 'aish camina raírinëxa —'ëx cana Pablonën 'unánmicë 'ai —quimainun raírinëx —'ëx cana Apólonën 'unánmicë 'ai —quin. Usai qui camina Cristonanma unin sináncësa oquinshi sinanin.

⁵ ¿'Ëx Pablo 'aish carana min sináncëx uisa uni 'ain? ¿Mitsun sináncëx cara Apolo uisa uni 'ic? Nucën Papa Diosan nu sinánmicësaí oquin mitsu bana ñuixuncëishi cananuna nux 'ain. Nun aín bana ñuixunia cuati camina Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëacën.

⁶ Ënëx ca ësa 'icën: Ünían ñu bëru anu 'apatia ca a me bëtsi unin 'umpaxan chabóia. Usoiabi ca Nucën Papa Diosainshi ñu bëru comia. Usaribi oquin cana 'ën mitsu Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin 'unánmiäcën. 'Ën mitsu 'unánmicë bana a ca Apólonën mitsu ñuixuntëcëancëxa. Usoquinu nu rabëtan ñuixuniabi ca Nucën Papa Diosainshi Jesucristomi catamënun mitsu

sinánmiacëxa. ⁷ An ñu bëru 'apacë uni 'imainun an a me 'unpaxan chabócë uni anbi ca ñu comima. Nucën Papa Diosan cuni ca comia. Usaribi oquin ca unin aín bana ñuixuniabi Nucën Papa Diosanshi uni Jesucristomi catamëti ainan 'inun 'imia. ⁸ Ainra paían uni bana ñuixuncë uni asaribi ca anribia uni bana 'unánmitëcëncë uni ax 'icën. Uisoquin cara aín ñu meëti 'axa istancëxun ca Nucën Papa Diosan a unicama cupíoti 'icën. ⁹ Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin cananuna nucaman mitsu Jesucristomi sinánun aín bana ñuixuancën, unían ñu bëru 'apacësaribi oquin. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan unían 'apacë ñu bërua comicësaribi oquin Jesucristomi upiti catamënun mitsu 'imia.

'Imainun ca ësa 'icën: Xubuquin ca unin amia cushiti itácama pain nitsíntancëxun i puruia. Usotancëxun ca aín mascuáncama 'aia. Usaquin 'acëx ca xubu upí 'ia. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí oquin 'acë xubu achúshisa 'inun 'imia. ¹⁰ An xubu 'ati 'unáncë unin ca itá upí pain caístancëxun nitsinia. Usaribi oquin cana 'ën pain mitsu Jesucristomi catamënun 'unánmiacën. Usa 'ain ca uni itsian, ami xubu 'ati nitsincë itámia unin i purucësa 'itánun mitsu Cristomi catamënun bana ñuixunquin mitsu 'unánmia. Usa 'ain ca uicaman cara mitsu 'unánmia an Jesucristo cuëncësabi oquinshi mitsu 'unánminux, bëtsi bana mitsu ñuixunti rabanan bërúancati 'icën. ¹¹ Unían bëtsi bana ñuixuncëxbi ca 'ën a ñuiquin ñuixuncë banaishi cuati Jesucristomi catamëti uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icën. ¹²⁻¹³ Jesucristonën uni, an uni bana ñuixuncë, an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun aín bana upí oquin 'unánquin, Jesucristomi catamëtia Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inun unicama 'unánmiti 'icën. Usa 'ainbi ca uni raírínën, usaquin 'unánmiquinma unicama Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inun 'unánmima. Usa 'ain ca utëcëxun Jesucristonën uin cara aín bana upí oquin 'unánmiaxa quixun isnuxun 'aia. An upí oquin 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax ca upí 'aish maxax upí 'imainun curi 'imainun uxu manë tsin nëenquinbi picëma usaribi 'iti 'icën. An upí oquinma 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax ca i, pëi, basi xo acama nëenquin tsin picë usaribi 'iti 'icën. ¹⁴ An a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati ami catamëquian unin Jesucristo quicësabi oquin 'acë 'ain ca an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquin camina uni 'ë ñuiquin bana ñuixuancë quixun caquin cuëenquin upí oquin cupíoti 'icën. ¹⁵ Usa 'ainbi ca an aín bana cuacë unicama aséaribi Jesucristomi catamëquin ax quicësabi oquin 'ati 'unánmiama cupí, an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquinmi 'ën bana uni 'unánmiama 'icë cana mi cupíoima quixun cati 'icën. Usa 'aish ca a uni —ñancábi cana uni 'unánmiacë —quixun sinani, cupí bitsimabi iëti 'icën, tsin nëencëxbia uni iécësaribi.

¹⁶ ¿Mitsun caramina 'unaniman, anua Nucën Papa Dios 'icë a camina mitsux 'ai quixun? Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca mitsunu 'icën. ¹⁷ Aín Bëru Ñunshin Upí anu 'icë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíra 'icën. Usa uni camina mitsux 'ain. Usa 'ain ca ui unin cara usa unicama sinanamiquin bëtsi bana ñuixunquin ami manumia, a Nucën Papa Diosan uisa cara óti 'icë usoquin 'ati 'icën.

¹⁸ Uni itsian mitsu sinanamiti rabanan camina bërúancati 'ain. Mitsun camina —'ëni ñu 'unáncë cana 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina Jesucristonën sinánmicë 'inux ñu 'unáncëma unisa 'iti 'ain. ¹⁹ Abia unin sináncë bana ax ca Nucën Papa Diosan iscëx ñancáishi 'icën. Nucën Papa Diosan bana aín unin cuëñëo, ax ca ësai quia: “Ui unin cara bëtsi uni parania, a uni ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun bëtsi unínribi usaribi oquin cupiti 'icën”. ²⁰ Èsaribi ca aín bana quia: “An ñu 'unáncë unicama anbi

sináncē banax ca ñuuma 'icē quixun ca Nucēn 'Ibu Diosan 'unania". ²¹ Usa 'ain camina uin cara mi 'unánmia a unin 'unánmicēxbi rabítima 'ain. Uisa ñu cara aín unicama Nucēn Papa Diosan 'unánmia, a camina mitsunribi 'unánti 'ain. ²² 'Ē 'imainun Apolo 'imainun Pedro, nucaman mitsu ñuixuncē banacama camina camaxunbi 'unánti 'ain. Nucēn Papa Diosan ca ēnē menu 'icē ñu mitsu 'inania. An 'imicēx camina ēnē menu upiti bucuin. An 'imicēx camina bamatancēxbi abē upiti bucuti 'ain. Bēri camina an 'imicēx asábi 'ain, usabi camina 'iti 'ain, xēnibua 'aínbi. ²³ 'Ianan camina Cristonan 'ain. Cristo ax ca Nucēn Papa Diosan 'icēn.

4

Usaía an aín bana ñuixunuan Cristonēn caíscē uni 'iá bana

¹ Mitsun camina 'unánti 'ain, nux cananuna an 'amicēxun Cristomi catamēnun unicama aín bana ñuixuncēishi 'ain. Usa 'aish cananuna unían 'unánmia 'icēbi, usai Cristomi catamēti ca uni ainan 'inux iēti 'icē quixuan Nucēn Papa Diosan sinan bana, a uni ñuinin 'imicē 'ain. ² Uinu 'icē unin cara uni ñu mēēxunia an ca —upí oquin ca ñu mēēxunia —quixuan an ñu mēēmicē unin 'unánun upí oquin ñu mēēti 'icēn. Usaribi ca an Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncē uni 'iti 'icēn. ³ Usa 'aínbi cana 'ēn mitsúxmi 'ē ñui 'ēmi manáncē bana 'imainun an uni ñui uni itsimi manáncēxun cuacē 'apucaman 'ē 'uchocē bana, abi taniman. Uisa uni carana 'ēx 'ai quixun cana 'ēnbi sinaniman, Nucēn 'Ibu Jesucristonēn cuni ca 'unania. ⁴ 'Ēn ñu 'atima 'acē 'ēn chiquinacēma ca 'aíma 'icē quixun 'ēn sinaniabi ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn cuni carana aséribi ñu 'aísama 'acēma 'ai quixun 'unania. ⁵ Usa 'ain camina Jesucristo utēcēncēma pain 'ain, uisa uni cara uni itsi 'icē quixun sinántima 'ain. Utēcēnxun ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn, camabi uní an unēxun ñu 'acēcama 'imainun aín nuiti mēúa sináncē ñucamaribi, an upí oquin 'unánun 'unánmiti 'icēn. 'Unánmicēbētan ca Nucēn Papa Diosan ui unicaman cara aín 'ucha tērēncē 'ixun ñu upí 'axa, a usaribi oquin —upí oquin camina 'a —quixun caquin cuēēnmiti 'icēn.

⁶ 'Ēn xucéantu, Apolobē 'ēx 'icēsaribitimi mitsux bētsi bana sinanima Nucēn Papa Dios quicēsabi oíshi 'inun cana ēnē ñucama ñuiquin mitsu cain. —An mitsu 'unánmicē unin 'unánmicēsamaira oquin ca an nu 'unánmicē unin nu 'unánmia —quixun camina bētsi uni catima 'ain. ⁷ 'ĒUin cara mitsu raíri, bētsi unicama 'icēsamaira oími upí 'inun 'imíaxa? Nucēn Papa Diosan 'imicēxma camina upí 'itsianma. Nucēn Papa Diosan 'imicēx upí 'ixun 'caramina uisa cupí —'ēxbi cana upí 'ai —quixun rabíquin sinanin?

⁸ Mitsun camina ēsaquin sinanin, —nun cananuna upí oquin Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'unánmicēxun camabi ñu 'unanin —quixun. Usa 'aish camina nun bētsi ñu mitsu 'unánmiti cuēēniman. Mitsun sinani camina mitsúxbi 'apusa 'ain, Jesucristo utēcēncēma 'aínbi. Mitsúxmi 'apu 'ain cananuna nuxribi cuēēni 'apu 'itsían. ⁹ Usami mitsux 'aínbi ca 'ēn sináncēxun Nucēn Papa Diosan nu uni raíri meúra 'imíaxa, aín bana ñuixunun Jesusan caíscē nux 'icēbi. Unían —'uchañu 'aish ca bamati 'icē —quixun ñuicē unisa cananuna nux 'ain. Nuxnu usaquin unin ñuicē 'icē ca unicama 'imainun ángelcamaribi 'isia. ¹⁰ Cristonēn cacēsabi oquin 'acē cupí mitsun iscēx nux ñuuma 'imainun camina mitsux aín bana 'unáncē 'ain. Mitsun sináncēxa nun bana racuēti banacēsa, 'imainun ca mitsun bana cushi 'icēn. Usa 'icē nu timaquin nu ñuianan ca mitsuishi unin nuíia. ¹¹ Bēri nētēnbi cananuna bēráma 'iásaribiti 'acēñuma 'ianan shimanan chupa upíñuma 'ain.

'Imainun ca unin nu bētsi bētsi oquin 'atimoia. Usa 'aish cananuna anu 'iti xubuñumabi 'ain. ¹² 'Atsánxunbi cananuna nun piti binuxun nun mēcēnan ñu mēēin. Numia 'atimati banaiabi cananuna nun Nucēn Papa Dios a unicama ñucáxunin. Nu bētsi bētsi ocēxunbi cananuna tanshitin. ¹³ Nu ñui 'atimati banaiabi cananuna nun abē nuibanainsa tanquin upi oquinshi 'ēsēin. Unin sináncēx cananuna nux 'aisama 'icēa unin pucē chinan usaribi 'ain, bēríribi cananuna unin nu sináncēx usa 'ain.

¹⁴ Mitsúxmi masá nuitunun cana ēnē ñucama mitsu cuēñēoxuniman. Mitsúxmi 'ēn bēchicēsa 'icē cana nuibaquin upi 'inun mitsu 'ēsēin. ¹⁵ 'Itsa unin Cristo ñuiquin mitsu ñuixununbi cana 'ēn pain Jesucristo mitsu ñuixuancēn. 'Ēn ñuixuncēxun cuati camina ami catamēacēn. Usa 'ain cana 'ēxēshi mitsun papasa 'ain. ¹⁶ 'Ēn pain Jesucristonēn bana mitsu ñuixuncē 'aish camina 'ēx 'icēsaribiti 'iti 'ain.

¹⁷ Mitsúxmi 'ēx 'icēsaribiti 'inun cana Timoteo mitsu istánun xuan. 'Ēn bana ñuia cuati axribi asérabi Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcē 'aish ca 'ēn nuibacē bēchicēsa 'icēn. Mitsunu cuanxun ca uisai carana 'ēx Jesucristomi catamēcē 'aish 'i, a mitsu ñuixunti 'icēn. Camabi emanuaxa timēcē axa Jesucristomi catamēcē unicama a cana usai cana 'ēx Jesucristomi catamēti 'i quixun 'unánmin. ¹⁸ Mitsu raírnēx camina 'ēx sapi isna anu cuanti racuēti quixun sinani cērutin. ¹⁹ Usaquin sináncēbēbi cana Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēñcēbē 'itsama nētē 'icēbē mitsu isi cuanti 'ain. Cuanxun cana a unicaman cara aín cuēbitainshi banaquinma asérabi ax quicēsabi oquin 'aia quixun isti 'ain. ²⁰ Axa —'ēx cana Nucēn Papa Diosnan 'ai —quicē uni ama, an aín bana quicēsabi oquin 'acē uni ax cuni ca asérabi Nucēn Papa Diosnan 'icēn. ²¹ ¿'Ēn mitsu ñu cai cuanti caramina cuēñin? ¿'Ēn ñu caquinma mitsu nuibaquin upi oquinshi cai cuanti caramina cuēñin?

5

Ax aín xanuma 'aínbi xanubē 'icē uni ñuicē bana

¹ 'Ēn cana ēsoquian chanioia cuan, micama achúshinēx ismina min papan xanubē 'in. Usai 'iti ca 'aisama 'icēn. An Nucēn Papa Diosan bana 'unáncēma uníxbi ca usai 'ima. ² ¿An usa ñu 'acē uni mitsubē 'aínbi caramina mitsun —nux cananuna asábi 'ai —quixun sinanin? Usaquin sinanima camina mitsux —nux cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani rabínti 'ain. Rabínquin camina a uni mitsubē 'inúnma chiquínti 'ain. ³ 'Ēx mitsubēma 'ixunbi cana mitsubētan 'acēsaribi oquin ēnuxunbi sinanin. 'Ēxbi anu 'ixun 'acēsa oquin cana —a uni ca 'aisama 'icē —quixun sinanin. ⁴ Usa 'ain camina ami sinánquin an cushiocēxun Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēñcēsa oquin 'anux timēti 'ain, 'ēnribi an cushiocēxun, an ca mitsu 'aquinia quixun sinánxunmainun. ⁵ Timēxun camina a uni ñunshin 'atimanēn 'apun uisoquin cara 'ati 'icē usoquian 'anun ēnti 'ain. Usaquian 'acēxa sinanacē ca a uni bamacēbi aín bēru ñunshin Nucēn 'Ibu Jesusan utēcēnquin upi isti 'icēn.

⁶ Bētsi bētsi ñu 'aisama 'aíbi camina mitsux rabinima —nux cananuna asábi 'ai —qui cuēñin. Usai 'iti ca 'aisama 'icēn. ¿Caramina 'unaniman, “anun pán chamiti ñun ca chamaratsu 'ixunbi xuicēma pain 'icē páncama choia?” Usaribi oquin ca anu 'icē uni achúshinēn 'uchaxbi sinanacēma 'ixun anu 'icē unicama usaribitia 'inun 'imiti 'icēn. ⁷ Usa 'ain camina an a 'ai 'uchati ñu 'acē uni a ñua 'atēcēnuxunma ashiquin ēnun sinánmiti 'ain. Bērāma judíos unicamax carnero imi atun xēcūēnu 'unánti oquin shiax, bamati 'aíshbi iēa, usaribiti cananuna Cristo bama cupi iēan. Bērāma axa iēcē unicaman anun

chamiti ñucẽñunma 'acẽ pán piá usaribi 'inuxun camina mitsun Cristonan cupí uisa 'uchabi 'atẽcẽntima 'ain. ⁸ Usa 'ixun cananuna nun 'ása oquin 'atimaquin sinánquinma upí oquinshi sinánan cẽmẽ 'ixun uní paránquinma, —nun 'ucha tẽrẽncẽ 'aishnu Nucẽn Papa Diosnan 'inun ca Cristo bamacẽxa —quixun sinánti 'ain. Usa 'ixun cananuna ñu 'aisama 'ati sinanima aserabi Cristomishi sináni ax cuẽẽncẽsabi oishi 'iti 'ain.

⁹ Mitsu buánminuxun 'ẽn cuẽẽnocẽ quirica itsi anu cana ẽsaquin mitsu cacẽn, ainanmabi xanu cuẽẽnbẽquincẽ uní 'imainun xanúxmabi uní itsibẽ 'icẽ uní abẽ niaxma 'inun. ¹⁰ Camabi unibẽ niaxma 'inun quixun cana mitsu caiman. Ɛnẽ nẽtẽnu 'icẽ ñuishi sináncẽ unicaman ca ainanmabi xanu cuẽẽanan, uní itsin ñu cuẽẽanan, ñu mẽcamanan, Nucẽn Papa Diosmi sinánquinma unín 'acẽ ñu rabia. Camabi menu ca usa uní 'icẽn. Usa unibubẽ 'iisa tanquinmabi camina uní 'icẽ menuabi usa uní isíma 'itima 'ain. ¹¹ Ɛsaquinshi cana mitsu caisa tanin. Axa —'ẽx cana Jesucristomi sináncẽ 'ai —quibi cẽmẽcẽ unibẽ camina nitima 'ain. Jesucristonainsa quiquinbia ainanmabi xanu cuẽẽnbẽquincẽ uní 'imainun xanúxmabi uní itsibẽribi 'icẽ uní 'imainun bẽtsi unín ñu cuẽẽncẽ uní 'imainun Nucẽn Papa Diosmi sinánquinma unín 'acẽ ñu rabiçẽ uní 'imainun ñuianancẽ uní 'imainun paẽncẽ uní 'imainun mẽcamacẽ uní, usa unibubẽ camina nitima 'ain, abẽtanbi camina pitima 'ain. ¹²⁻¹³ Ɛn cana axa Jesucristomi sináncẽma unicama 'uchoquin —mix camina 'aisamaira uchañu 'ai —quixun catima 'ain. Nucẽn Papa Diosan cuni ca atu 'uchoti 'icẽn. Usa 'aĩnbi camina mitsúnbi ax mitsubẽ Jesucristomi catamẽcẽ 'ixunbia 'atima ñu 'aia 'unánquin a uní 'uchoti 'ain. Usoquin 'aquin camina axa mitsubẽ 'icẽ uní aín 'ucha cupí mitsubẽ 'iaxma 'inun chiquĩnti 'ain.

6

Axa Jesucristomi sináncẽ uníxa, an Nucẽn Papa Diosan bana 'unáncẽma 'apumi manántima bana

¹ Mitsux Jesucristonẽn uní 'aishbi mibẽa Jesucristomi sináncẽ unibẽ nishanantancẽxun camina axa Cristomi sináncẽma 'apumi manánquinma, mitsúnbi an Nucẽn Papa Diosan bana cuacẽ uní raĩribẽtan mẽníoti 'ain. ² Jesucristo nun 'apu 'inux ucẽbẽtan ca aín unicaman abẽtan camabi unín uisa ñu cara 'axa quixun isti 'icẽn. ¿Mitsux Jesucristobẽ 'apu 'iti 'ixun caramina unían bẽri 'acẽ ñu 'unánquin mẽníoxuntima 'ain? ³ Angelnẽnribi cara ñu upí 'axa quixun cananuna isti 'ain. Angelcaman cara ñu upí 'axa quixun 'unánti 'ixun cananuna aserabi ẽnẽ nẽtẽnu 'icẽ unín cara ñu upí 'aia quixun 'unánti 'ain. ⁴ ¿Mitsux Jesucristonẽn uní 'aishbi mibẽa Jesucristomi sináncẽ unibẽ nishanantancẽx caramina axa ami sináncẽma unínu ami mananí cuanti 'ain? ⁵ Usai 'itimimi rabinun quixun cana usaquin mitsu cain. ¿Mitsúxbi caramina usa ñu mẽnionantima 'ain? ⁶ ¿Axa Jesucristomi catamẽcẽ uníxa bẽtsi ñui ami mananí, axa Jesucristomi sináncẽma 'apunú cuanti cara asábi 'ic? ⁷ An mitsubẽtan Jesucristonẽn bana 'unáncẽ unimi manánbẽquinti ax ca 'aisama 'icẽn. Ami manánquinmami an uisa cara mi ocẽxunbi tanshiquin mĩn ñua mẽcamatiabi isẽshiti ca asábi 'iti 'icẽn. ⁸ Usai 'iti asábi 'aĩnbi camina mitsun uní itsimí 'uchaquin aín ñu mẽcamanan bẽtsi bẽtsi ñuribi 'ain, abẽtanmi Jesucristonẽn bana cuacẽ unibi camina usoquin 'ain.

⁹ ¿Aín nẽtẽnu abẽ 'iisa 'aishbi ca an ñu 'aisama 'acẽ uní aín nẽtẽnu Nucẽn Papa Diosbẽ 'itima 'icẽ quixun caramina 'unaniman? Camina 'unánti 'aín, ainanmabi xanu cuẽẽncẽ unicama 'imainun an Nucẽn Papa Diosmi

sinánquinma unin 'acë ñu rabicë unicama 'imainun aín xanuma 'aínbi bētsi unin xanubē 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibē 'icë uni,¹⁰ 'imainun an ñu mēcamacë uni 'imainun an bētsi unin ñu cuēñcë uni, 'imainun axa ñuianancë uni 'imainun pañcë uni 'imainun an uni paránxun aín ñu bicë uni, acamax ca Nucën Papa Diosan nētēnu 'itima 'icën.¹¹ Usa uni camina mitsu raírinëx 'iacën. Tá 'aínbi ca mitsun ñu 'atima 'acëcama tērēñcë 'ain mitsun nuitu upí 'icën. Usa 'aish camina Nucën 'Ibu Jesucristo cupí, Nucën Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'imicëx, an iscëx ainan 'ain.

Nun namia Jesucristonan 'ain 'uchatima bana

¹² Asérabi ca ëñë bana quia, “unin ca aín cuēñcësoquin ñu 'ati 'icën”. Usa 'aínbi cana 'ëx upí 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Unin ca aín cuēñcësoquin ñu 'ati 'icën. Usa 'aínbi cana unían ñunshínquin 'acësoquin ñu 'atima 'aisama tanin.¹³ Ësaífa uni quicë ax ca asérabi 'icën: Piisa tanquin nun picë ñu ax ca nun pucunu atsintancëxun nun nami cushioia, Nucën Papa Diosan mēñosabi oquin. Usa 'aínbi cananuna ëñë menuxunu 'acësa oquin Nucën Papa Diosan nētēnu 'ixun usa ñucama sinántcëniman. Usa 'aínbi ca unin usai 'iti sinánquinbi tēñequin aín nami 'uchotima 'icën, aín xanuma 'aínbi xanu itsibē 'ianan unix uni itsibē 'iquin. Unían ainan 'ixun ax cuēñcësa oquinshi sinánun ca Nucën 'Ibu Diosan camabi uni unioçëxa.¹⁴ Usoquin nu unio 'ixun ca an Nucën 'Ibu Jesús baísqumiasaribi oquin aín cushínbi nuribi baísqumiti 'icën.

¹⁵ ¿Caramina, mitsux camina Jesucristonan 'ai quixun 'unaniman? ¿'Ëx Jesucristonan 'aishbi carana 'ëx 'atima xanubē asaribi 'inux 'iti 'ain? Úisa 'aishbi cana 'itima 'ain.¹⁶ ¿Axa xanu 'atimabē 'icë uni ax ca abë achúshisa 'icë quixun caramina 'unaniman? Nucën Papa Diosan bana cuēñëo quicësabi oi ca uni xanubē rabë 'aishbi achúshisa 'icën.¹⁷ Usa 'aínbi ca uinu 'icë unix cara Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë, an sináñcësaribi oquin sinani abë achúshisa 'icën.

¹⁸ Usa uni 'imainun usa xanumi camina 'unánti 'ain. Aín xanu 'aímabi xanu itsibē 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibē 'icë uni an ca abi aín namibi 'uchoquin 'atimamia. Ñu raíri 'aisama 'aquinbi ca unin usoquin aín nami 'uchoima.¹⁹ ¿Aín Bēru Ñunshin Upí a Nucën Papa Diosan mitsu 'ináñcë, ax ca minu 'icë quixun caramina 'unaniman? Mitsux camina anu ax 'icë, a 'ain. Usa 'ain camina miishima 'ain, ax ca min 'Ibu 'icën.²⁰ Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi ainainshi 'iti oquin aín Bëchicë bamati oquin mēñocëxa. Ainan 'aish camina mitsux cuēñcësa oi 'ima ax cuēñcësabi oishi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun nami 'imainun mitsun sinan upí 'ixun Nucën Papa Dios cuēñcësa oquinshi ñu 'ati 'ain. Usáimi mitsux 'ia isquin ca raírinën —upí ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun 'unánti 'icën.

II. CORINTONU 'ICË UNICAMAN ÑUCÁCËXUAN PABLONËN CA (7-16)

7

Unin cara xanu biti 'icë quixuan Corintonu 'icë unicaman ñucácëxuan Pablonën ca

¹ Mitsúnmi 'ë quirica bēmiquin ñucácë banacama a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain, unin xanu bitima ca asábi 'icën.² Usa 'aínbi ca camabi unin xanu cuēñëia. Usa 'ain ca xanu itsi cuēñenti rabanán camabi uni xanuñu 'iti 'icën, camabi xanúxribi ca bēñëñu 'iti 'icën.³ Nucën Papa Diosan mēñosabi oi ca

uni aín xanubè 'iti 'icèn. Usaribiti ca xanu aín bènèbè 'iti 'icèn. ⁴ Xanux ca axèshima 'icèn, ax ca aín bènènanribi 'icèn. Usaribiti ca uni axèshima 'icèn, ax ca aín xanunanribi 'icèn. ⁵ Usa 'ain ca xanun aín bènè aín nami 'aisa tancèxun timatima 'icèn. 'Imainun ca unínribi aín xanu aín nami 'amitisa tancèxun timatima 'icèn. A rabètaxbi upiti Nucèn Papa Diosbè banatista tani cananquin mēníotancèx cuni ca ènánanti 'icèn. Ñunshin 'atimanèn 'apúan 'atimaquin sinánmicèx tēnētisama tani 'uchati rabanán biránantēcēnuxbi ca bēnētishi ènánanti 'icèn.

⁶ Unían asérabi xanu binun quixun cana 'èn caiman. Biisa tanquin ca biti 'icèn. ⁷ Èn sináncèx ca camabi uni 'èsaribi xanuñuma 'iti asábi 'icèn. Usa 'aínbi ca Nucèn Papa Diosan achúshi achúshi uni, xanuribi, uisai cara 'iti 'icè quixun mēníoia.

⁸ Èsaquin cana mitsu cain, xanuñuma unin xanu bitima ca asábi 'icèn, 'èx 'icèsaribiti. 'Imainun ca bēnēñuma xanu 'imainun casunamēcè xanu bēnutima asábi 'icèn. ⁹ Usa 'aínbi ca xanuñuma 'iti tēnētisama tanquin unin xanu biti 'icèn, xanúxribi ca bēnēñuma 'iti tēnētisama tani bēnuti 'icèn.

¹⁰ Bēnēñu xanu ñuiquin cana èsaquin cain, an ca aín bēnè èntima 'icèn. 'Èn sinanēnbi caquinma cana Nucèn 'Ibu Jesusan sinánmicèxun usaquin cain. ¹¹ Aín bēnè ènquinbi ca xanun uni itsi bitima 'icèn. Biisa tanquin ca aín bēnè bitēcēnti 'icèn. Usaribi oquin ca unin aín xanu èntima 'icèn.

¹² Ènè banaribi ñuiquin cana Nucèn 'Ibu Jesusan 'è sinánmicēma, 'ēnbi sinánquin, èsaquin mitsu cain: axa Jesucristomi catamēcè unin ca aín xanúxa Jesucristomi catamēcēma 'aishbi abè upí 'ixun èinsama tancèxun èntima 'icèn. ¹³ Usaribi oquin ca xanuxun ax Jesucristomi catamēcè 'ixun aín bēnè Jesucristomi catamēcēma 'icēbi an èinsama tancèxun èntima 'icèn. ¹⁴ Usa 'ain ca aín xanu Jesúsmi catamēcè 'ixun aín bēnēribi Jesúsmi sinánun sinánmiti 'icèn. Sinánmianan ca aín tuácamaribi Jesucristomi sinánun sinánmiti 'icèn. Usaribi oquin ca aín bēnēn Jesúsmi catamēcè 'ixun aín xanuribi Jesúsmi sinánun sinánmianan aín bēchicè Nucèn Papa Diosan bana 'unánmiti 'icèn. Usaquinmi 'aquincèx ca mitsun bēchicēcama ax an Nucèn Papa Diosan bana cuacēma unin bēchicēsa 'itima 'icèn. ¹⁵ Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamēcēma unin aín xanu Jesúsmi catamēcè 'icè èinsa tanquin ènti 'icèn. Usaía 'icèxbi ca aín xanun 'uchama 'icèn. Usaribi oquin ca axa Jesúsmi catamēcēma xanun aín bēnè Jesúsmi catamēcè 'icè èinsa tanquin ènti 'icèn. Usaía 'icèxbi ca aín bēnēn 'uchama 'icèn. Nucèn Papa Dios ca nuxnu nun xanubè 'atimonani cuēbicanani tsoti cuēñnima. ¹⁶ Camina 'unaniman, mix xanu 'ixunmi ami sinánmisa tancèx cara min bēnè Jesucristomi sinánti 'icè quixun. Camina 'unaniman, mix bēbu 'ixunmi ami sinánmisa tancèx cara min xanu Jesucristomi sinánti 'icè quixun.

¹⁷ Nucèn 'Ibu Dios cuēncēsabi oi camina a nētēan an mitsu ainan 'imicè, usaíbi 'iti 'ain. Usoquin cana camabi èmanu 'icè axa Jesucristomi catamēcè unicama cain. ¹⁸ Ènèx ca èsa 'icèn. Mitsux judíos uni 'icè Nucèn Papa Diosan Jesúsmi catamēnun sinánmicèx camina mitsux judíos unicama 'icèsaribiti 'unánti ocè 'aish usabi 'iti 'ain. Usaribiti mitsux judíosma uni 'aish Jesúsmi catamēti ami sinántancèx camina judíos uni 'icèsaribiti 'inux 'unánti oracatima 'ain. ¹⁹ Unánti oracacè 'ianan 'unánti oracacēma 'ixunbia aín bana quicēsabi oquin 'aia cuni ca Nucèn Papa Diosan uni upí isia. ²⁰ Uisai cara Nucèn Papa Diosan ainan 'inun 'imicēma pain 'aish 'iixa, usaíbi ca ainan 'aish uni 'iti 'icèn. ²¹ Mixmi an uni ñu mēèxuncè uni 'icè Nucèn Papa Diosan ainan 'imicèxun camina bēnèquinma min 'acēsabi oquin an mi ñu mēèmicè

uni ñu mēēxunti 'ain. Usa 'aínbi camina an mi 'aisa tanquin chiquíncēx anuax cuanti 'ain. ²² Uni an uni ñu mēēmicē uninan 'ixun ca aín 'ibu cuēēncēsabi oquin 'aia. Usa 'aíshbi ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn ainan 'inun 'imicē 'ixun a unin an ñu mēēmicē uni ñu mēēxuníbi, Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcē 'ixun upí oquin 'acē 'aish, abi 'axuncēsa 'ia. Usaribi oquin ca uni an uni ñu mēēxuncēma a Nucēn Papa Diosan ainan 'inun Cristomi sinánmicē 'ixun, ax aín bamati nētē sēnēntamainun Cristonēn uni 'ixun ax cuēēncēsabi oquinshi 'aia. ²³ Mitsúxmi ainainshi 'iti oquin ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicēbi camabi uni cupí bamati oquin mēnīocēxa. Usa 'ain camina uinu 'icē uníbia Jesucristo cuēēncēsoquinma ax cuēēncēsoquinshi 'acē 'itima 'ain. ²⁴ Ēn xucēantu, cana mitsu catēcēnin, uisai caramina Nucēn Papa Diosan Jesucristomi sinánmicēma pan 'aish 'ia, usabii camina 'iti 'ain, Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi.

²⁵ Nucēn 'Ibu Jesusan sinánmicēma 'ēxbi cana, bēnēñuma xanu 'imainun xanuñuma uni ñuiquinmi mitsun 'ē ñucácē a ñui 'esai quín, Nucēn 'Ibu Jesusan aín bana unicama ax cuēēncēsabi oquin ñuixunti 'imicē 'aish. ²⁶ Axa ami catamēcēma unicaman ca axa Jesucristomi catamēcē unicama ami nishquin bētsi bētsi oia. Usaquian 'acēx cananuna upitax bucuiman. Usa 'ain ca 'ēn sináncēx, xanuñuma uni ax usabi 'iti 'icēn, bēnēñuma xanu axribi ca usabi 'iti 'icēn. ²⁷ Xanuñu 'ixun camina a 'ēnti sinántima 'ain. Xanuñuma 'ixun camina xanu bití sinántima 'ain. ²⁸ Unin xanu bití, ax ca 'uchama 'icēn. Usaribiti ca xanu bēnuti ax 'uchama 'icēn. Usa 'aínbi ca an xanu bicē uni 'imainun axa bēnucē xanu, ax an Nucēn Papa Diosan bana cuacēma unicaman 'atimocēx 'aisamaira tēmērati 'icēn, an xanu bicēma uni 'imainun bēnucēma xanu 'icēsamaira oi.

²⁹ Ēn xucēantu, 'ēsaquin cana mitsu caisa tanín, xēnibuirai cananuna tsótima 'ain. Usa 'ain ca uni xanuñu 'aíshbi xanuñumasa 'iti 'icēn. ³⁰ Axa rarumacē uni an ca aín rarumatishi sinántima 'icēn. Axa bētsi unicamabē timēax cuēēncē unicamax ca axa cuēēncēma unicamasaribi 'iti 'icēn. An ñu bicē uni axribi ca ñuñu 'aíshbi ñuñumasa 'iti 'icēn. ³¹ Ēnē nētēnuanu iscē ñu 'ēnēx ca cēñutia. Usa 'ain ca 'ēnē nētēnuxan an ñu bicē uni ax ñu bicēma unisa 'iti 'icēn.

³² Mitsúxmi 'ēnē nētēnu 'icē ñu 'aisamaira oquin sinani masá nuituti bēnēti cana cuēēniman. Xanuñuma unin ca Nucēn 'Ibu Jesús cuēēncēsa oquinshi 'ati sinania, axa cuēēntanun. ³³ Usa 'aínbi ca xanuñu uni an 'ēnē nētēnu 'icē ñuñu 'iti sinania, aín xanu cuēēntanun. ³⁴ Usaribi oquin ca bēnēñuma xanuñ Nucēn Papa Diosan iscēxun ñu upíshi 'ati sinánan aín sinan upí 'ixun Nucēn 'Ibu Jesús cuēēncēsa oquinshi 'ati sinania, ax cuēēntanun. Usa 'aínbi ca bēnēñu xanu an 'ēnē nētēnu 'icē ñuishi sinania, aín bēnē cuēēntanun.

³⁵ Mitsu 'ēnē nētēnu 'icē ñucama 'aisamaira sinánxma 'inun caquin cana mitsu masá nuitumitisama tanin. Mitsúxmi chuámarua 'iti cupíshi cana usaquin mitsu can, mitsúxmi bētsi ñumi sinanima Nucēn 'Ibu Jesús cuēēncēsabi oíshi 'i cuēēnun.

³⁶ Usa 'aínbi ca unin aín bēchicē xanu, aín bēnuti sēnēncēbētan, 'iisa tania bēnumiti 'icēn. Ax ca 'uchama 'icēn. Usaía 'iti ca asábi 'icēn. ³⁷ Usa 'aínbi ca uni itsin upí oquin sinánxun, aín bēchicē xanu bēnumisama tanquin axribia bēnutisama tania, a bēnumitima 'icēn. Usaía 'iti ca asábi 'icēn. ³⁸ Usa 'ain ca unin aín bēchicē bēnumiti asábi 'icēn. 'Imainun ca unían aín bēchicē bēnumitima ax asábiira 'icēn.

³⁹ Bēnēñu xanu an ca usai uni 'iti quicēsabi oquin, bamacēma 'icē aín bēnē 'ēntima 'icēn. Aín bēnē bamacēbē cuni ca 'iisa tani bēnuti 'icēn, Nucēn 'Ibu Jesús cuēēncēbē. ⁴⁰ Usa 'aínbi ca 'ēn sináncēx bēnēñu 'aish 'icēsamairai bēnēñuma

'aish chuámarua tani cuëenti 'icën. 'Ën sináncëxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan usaquin 'ë sinánmiäxa.

8

Unin 'acë ñu rabiquin ñuina 'acë piti ñuiquian Pablonën ca bana

¹ Unían unínbi 'acë ñu rabiquin 'aracacë ñuina 'acë a namix cara piisa 'icë quixunmi 'ë ñucácë bana, a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain. 'Ën 'unáncësaribi oquin camina mitsun aséribi 'unan, Nucën Papa Diosëshi dios 'ain ca unin 'acë ñu rabiquin ñuina rëcë a nami ax bëtsi namisaribi 'aish piti 'icën. Usaquin sinani ca uni raíri ainra isa ñu 'unánxa quixun sinani, a nami pi, bëtsibë cëruanánia. Usa 'aínbi ca raírinëx, a namix ca bëtsi namisaribi 'aish piti 'icë quixun 'unánxunbi an picëma unicama nuibaquin 'uchamisama tanquin piima, Jesucristonën sinánsaribi 'ixun. ² An —'ën cana ñu 'unan —quixun sináncë uni an ñu 'unánxunbi ca aséribi uisai 'iti cara quixun upí oquin 'unánima. ³ Usa 'aínbi ca axa aséribi ami sináncë uni a Nucën Papa Diosan ainan 'icë 'unania.

⁴ Unínbi 'acë ñu rabiquin ñuina rëcë aín nami piti cara asábi 'icë quixunmi 'ë ñucácë bana a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain. Cananuna 'unan, unin 'acë ñu ax ca ñuishi unioçë 'aish aséribi diosma 'icën. Nucën Papa Dios ax ca achúshi 'icën, bëtsi dios ca 'aíma 'icën. ⁵ Raíri unin ca sinania, 'aisamaira ca dios 'icë quixun. Usa 'aish ca naínu 'icë 'imainun menu 'icëribi 'icën. Ax ca dios 'icë quianan ax ca nun 'ibu 'icë quiax quia. ⁶ Usaquian sináncëbëtanbi cananuna nun 'unanin, achúshi ca Nucën Papa Dios 'icën. An ca camabi ñu unioçëxa. Ainan 'inun ca nuribi unioçëxa. 'Imainun ca Nucën 'Ibu achúshi, Jesucristo, ashí 'icën. An ca aín Papabëtan camabi ñu unionan nuribi unioçëxa.

⁷ Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamëcë uni raírinën —unían rabinuxun 'acë ñu ax ca ñuishi 'aish anu nun rabiti dios, ama 'icë —quixun upí oquin 'unánima. 'Unánquinma ca usabi oquin unin 'acë ñu rabiçë 'ixun, Jesucristomi catamëquinbi a ñu rabiquin ñuina rëxun aín nami piia. Piquinbi ca —unían a ñu rabiquin rëcë ñuina nami pi sapi cana 'ucha —quixun sinania. ⁸ Nucën Papa Diosan iscëx ca an ñu picëma uni 'icësaribi an ñu picë uni 'icën. Usa 'ain cananuna nun ñu picë cupí 'ianan nun ñu picëma cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ima. ⁹ 'Aísa tanquin camina uni itsin usa ñu rabiquin ñuina 'acë aín nami piti 'ain. Usa 'aínbi camina an upí oquin —a ñux ca unin 'acë 'aish ñuishi 'icë —quixun 'unáncëma uni a 'uchamiti rabanan sinánti 'ain, —cana pitima 'ai —quixun. ¹⁰ Ënëx ca ësa 'icën. Mín a rabinuxun unin unioçë ñu a rabiquinma camina —a rabiquian unin rëcë ñuina nami a piibi cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima —quixun sinánquin, anuxun a ñu rabiti xubunuxun a nami piti 'ain. Usa 'aínbi ca mínmi a nami piia iscë cupí an —unin unioçë ñux ca ñuishi 'icë —quixun upí oquin 'unáncëma uni, an a ñu rabiquin a nami piti 'icën. ¹¹ Mín a nami piquin camina, minun rabanan 'icësaribitia anun rabananribi Cristo bama uni, a 'uchamin. ¹² Usaquin piquin camina axa mibë Jesúsmi sináncë uni, an —unin unioçë ñu ax unínbi 'acë 'aish cushiñuma 'ain ca a rabiquin unin 'acë ñuina namix bëtsi namisaribi 'icë —quixun 'unáncëma 'ixunbi anribi pinun sinánmin. Sinánmi ami 'uchai camina Cristomiribi 'uchain. ¹³ Usaquin 'ën a nami piquin axa Jesúsmi sináncë uni itsi 'uchamiti rabanan cana xëñibua 'aínbi unin 'acë ñu rabiquin pitia 'acë ñu a pitima 'ain.

9

An Jesucristomi catamēnun uni bana ñuixuncē uni ca cupí biti 'icē quicē bana

1 Nucēn 'Ibu Jesusan aín bana uni ñuixunti caísa cana 'èx 'ain. An caíscē unicaman 'acēsariibi oquin cana 'ènriibi Nucēn 'Ibu Jesús isacēn. 'Èn aín bana ñuixuncē cupí camina mitsúxriibi ami catamētín. Usa 'ain camina mitsúnbi 'unánti 'ain, 'èx cana asérabi a usaquin 'anúan Nucēn Papa Diosan caísa 'ain. 2—Jesucristonēn aín bana uni ñuixunun 'imicēma ca Pablo 'icē—quixuan uni itsin sináncēbētanbi camina mitsun —an 'imicē ca —quixun 'unánti 'ain. 'Èn aín bana ñuixunia cuati camina mitsux Nucēn 'Ibu Jesúsmi catamētín. Usa 'ain camina asérabi 'unánti 'ain, an ca 'è aín bana ñuixunun xuaxa quixun.

3 An 'è ñuicē unicama cana ēsaquin cain: 4—An 'èn bana ñuixuncēxun cuacē unicaman 'è piti 'ináncēxun 'èn biti ca asábi 'icēn. 5 A Jesusan aín bana ñuixunun caíscē uni raírí 'imainun Nucēn 'Ibu Jesusan xucēantu 'imainun Pedro, acaman aín xanu abē cuanun buáncēsariibi oquin cana 'ènriibi 'aísa tanquin xanu bānti 'ain. 6 ¿Axa mitsubē 'icē uni raírínēn 'acēsariibi oquin 'ènriibi Bernabébētan 'èn mēcēnan ñu mēēquinma, Nucēn Papa Diosan banaishi ñuixunti cara asábima 'itsíanx? Ca asábi 'itsíanxa. 7 Suntárunēn ca anbi aín ñu maruima, 'apun cuni ca a 'inania. Usariibi oquin ca an ñu 'apácē unin an 'apácē ñuxa tuaia, aín bimi bixun piia. Usariibi oquin ca an vaca bērúancē unin vaca xuma bixun xēaia. 8 'Ènbi 'èn sinanēn sináncēma ca ènē bana 'icēn. Moisésnēn cuēñō banaribi ca usai quia. 9 Moisésnēn cuēñō bana ca ēsai quia: “Trigo bimima rēucubutia piia quixun camina vaca bēnē cuētānitima 'ain”. Axa tēcē cupía an piti ca asábi 'icēn. Vaca bēnēxēshi ca usai 'iti quixun ca Nucēn Papa Diosan Moisés ènē bana cuēñōmíama 'icēn. 10 Numiribi sinánquin ca usaquin Moisés cuēñōmiacēxa. Unin ca ñu bēru 'apánuxun me mēñoia. Mēñoquin ca —'apácēx canitancēxuan ñu bērun tuaia cana aín bimi biti 'ai —quixun sinania. Usariibi oquin ca unin trigo bimi biquin, —ènē bimi cana pinuxun 'ai —quixun sinania. 11 Nun mitsúxmi Jesúsmi catamēnun Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncēxunmi mitsun nun piti ñu nu 'inánti ca asábi 'icēn. 12 Nun cananuna bētsi unin 'acēsamaira oquin mitsu 'unánmian. Usa 'ain ca bētsi unimi 'ináncēsamaira oquin mitsun nu ñu 'inánti asábi 'itsíanxa.

Usa 'aínbi cananuna a ñubi mitsunua bicēma 'ain. Mitsun nun Jesucristo ñuicē bana cuaisama tanti rabanan cananuna ñuñuma 'ixunbi mitsu ñu ñucácēma 'ain. 13 Camina 'unanin, Nucēn Papa Diosan mēñosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun an ñu 'acē unicama 'imainun sacerdotecaman-riibi Nucēn Papa Dios rabiquin 'acē ñuina aín nami paná piia. 14 Usariibi oquin ca Nucēn 'Ibu Jesusan mēñocēxa, an a ñuiquin aín bana uni ñuixuncē unicama a ca an aín bana cuacē unicaman anúan aín ñu biti 'inánti 'icēn. 15 Usa 'aínbi cana 'èn Jesusan bana unicama ñuixunquinbi añu ñubi bicēma 'ain. Bēríriibi cana 'ēmi ñu 'inánun quixun ènē quirica mitsu buánmiman. Bana ñuixuncē cupí cana añu ñubi bicēma 'ai quixun 'èn mitsu cacē, a bana cēmē 'iti cana cuēñiman. 'Acēñuma 'aish 'èx bamacēbēbi ca a bana cēmēma 'iti 'icēn.

16 'Èn Jesusan bana unicama ñuixuncē cupí cana rabiácátima 'ain. ¡Aín bana ñuixunun Jesucristonēn 'è cacē 'ixunbi an cacēsa oquin 'acēma 'aish carana usai 'icē 'itsían! 17 Nucēn Papa Diosan ca Jesucristo cupía unicama ainan 'inun iēmíti 'icē quicē bana, a 'èxbi cuēēnquin ñuixuncē 'ixun cana cupí biti sinántian. 'Ixunbi cana 'ènbi sináncēma, an 'è a bana ñuixunun 'è cacē cupí, an cacēsabi oquinshi 'ati 'ain. 18 'Èn cupí biti asábi 'aínbi cana cupí

biquinma unicama Jesucristo ñuicë bana ñuixunin. Ñuixuni cana curíqui bitsi cuëncësamaira oi mitsúnmi 'ë cupíoquinmashi a bana cuati cupí cuëenin.

¹⁹ 'Èa unin ñu mēemicēma, 'aishbi Nucēn Papa Dios cuëncēsabi oíshi 'iquin cana an camabi uní ñu mēexuncē unisa 'ixun, Cristomi catamēnun unicama aín bana ñuixunin. ²⁰ Judíos unicamabē 'aish cana atu Jesucristomi sinánmisa tani judío uni 'icēsai 'in. Usaía judíos unicama 'inun Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oi 'icē cupíma Nucēn Papa Diosmi catamēcē cupíshi cana iēti 'ai quixun 'unánquinbi cana an usai judíos unicama íti Moisésnēn cuēnēo bana cuacē unicama Jesucristomi sinánmisa tanquin a bana quicēsaribi oquin 'ain. ²¹ Usa 'aínbi cana judíosma uní, an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncēma, acamabē 'ixun Jesucristomi sinánun 'unánmiti cupí atux 'icēsaribiti 'inux, usaía judíos unicama 'inun Moisésnēn cuēnēo bana manucēsa 'ian. Usai 'ibi cana Jesucristonan 'aish Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oi 'in. ²² Jesucristomi catamēcē 'ixunbi upí oquin ami catamēti 'unáncēma unicama Jesucristomi upiti catamēnun quixun cana atun sináncē ñu timaquinma bana ñuixunin. Camabi uní cana úisai cara atux 'ia usaribi 'iquin, Cristomi upiti catamēnun 'aquinin. ²³ Jesucristomi catamētia Nucēn Papa Diosan ainan 'inun iēminun cana unicama bana ñuixunin, Jesucristomi catamēcēbē atubē cuēnuxun.

²⁴ Camina 'unanin, cuai ca uni uix pain cara bēbati 'icē isnux, camáxbi abatia. Camáxbi abácēbētanbi ca ax paían bēbacē ainsbi ñu bitsia. Usaribiquin camina Jesucristobē tsóti sinani cuēenquin ax quicēsabi oquinshi 'ati 'ain. ²⁵ Uni axa cuaiticama ax ca aín nami cushi 'inux bachuaquin tania. Aín namia cushi 'iti cupí ca ñu 'atima 'aima. Usai 'itancēx abati ax pain bēbaquin ca ñu bitsia. Usai 'iquian bicēxbi ca a ñu chēqui 'atimatia. Usa 'aínbi cananuna nux Jesús cuëncēsabi oi 'inux camabi nētēn upí 'iti 'ain. Usai 'itancēx cananuna an 'imicēx asaribi upí 'aish uinsaranbi nētētimoí abē tsóti 'ain. ²⁶ Amanu amanu sinánquinma cana Jesucristo cuëncēsabi oquin upí oquin 'ati sinanin. Bēxunū uníxa abati amo amotan cuancēsari cana 'iisama tanin, 'imainun cana unia suñubē mēēanancēsa 'iisama tanin. ²⁷ 'Èn Nucēn Papa Diosan bana unicama ñuixuncē 'ixunbi ax cuëncēsabi oi 'ima 'ēxbi cēmēia ca an aín bana ñuixaxma 'inun 'ë cati 'icēn. Usaquian 'ë cati rabanana cana 'èn nami ñu 'atima 'ati cuëncēbētanbi 'aíma Jesucristo cuëncēsabi oíshi 'in.

10

Unían a rabinuxun unioçē ñu rabitima bana

¹ 'Èn xucéantu, ènēmi mitsun 'unánun cana mitsu cain: —Nucēn raracamaxa Egiptonuax cuania ca Egiptonu 'icē suntárucaman 'atin rabanana Nucēn Papa Diosan nētē cuin bēararamiacēxa. Usaquiani ca Nucēn Papa Diosan parúnppa tēarabēoquin aín nēbētsi èsquimiquin me racáncēbē anun 'ucē manan sicaracēacēxa. ² Usaquin nētē cuinan bēararacē 'aish parúnppa sicaracētancēx ca nucēn raracamax Nucēn Papa Diosmi catamēti Moisésbē upí 'aish an buáncēx abē cuancēxa. ³ Cuanquin ca camaxunbi Nucēn Papa Diosan 'ináncē piti piacēxa. An 'ináncē 'unpáxribi ca camaxunbi xēacēxa, xaxúnppanuxa shaquibutia. ⁴ Xaxunuaxa chiquicē 'unpáxsaribi 'ixun ca Cristonēn abē cuanquin atu cushiocēxa. Usa 'ain ca anuaxa 'unpax chiquicē xaxusa Cristo 'iacēxa. ⁵ Usa 'aínbi ca ax quicēsa oquian 'aíama oquin, usaía atux 'iti cuëenquinma Nucēn Papa Diosan anu uni 'icēma menuxun 'itsamashi bērútamainun aín patsan cēñúmiacēxa.

⁶ Nun atun ñu 'aisama 'ati cuëëansaribi oquin cuëënuxunma, nun a 'unánti oi ca usai 'iacëxa. ⁷ A unicama raírinëan 'ásaribi oquin camina unin 'acë ñu rabitima 'ain. Atu ñuiquin ca Moisésnën ësaquin cuëëocëxa: “Aín paë bata xëanan pi bucubutancëx cuëëni ca ransacëxa”. ⁸ Usai 'ianan ca a unicama raírinëx aín xanuma xanu itsibë 'i 'uchatancëx achúshi nëtëinshi 'itsaira veintitrës mil uni bamacëxa. A unicama raírinëxa aín xanuma xanu itsibë 'iásaribiti cananuna 'ítima 'ain. ⁹ Atúnbi —Nucën Papa Diosan sapi ca nu 'atimotima 'icë —quixun sinánquin ñu 'aisama 'atancëxbi ca runun picëx a unicama bamacëxa. A unicamaxa Nucën Papa Diosmi 'uchasaribi oi cananuna usaquinribi sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi 'uchatima 'ain. ¹⁰ Usaribitia a unicama raírinëx a ñui 'atimati banaia ca Nucën Papa Diosan cëñúmiacëxa. A unicama 'iásaribiti cananuna Nucën Papa Dios ñui 'atimati banatima 'ain.

¹¹ Nucën raracama usai 'iá, anu nun Jesucristomi catamëti ainan 'ixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan Moisés cuëënomiacëxa. ¹² Nux cananuna usai 'ítima 'ai quixun sinanibi camina bërúinraoracati 'ain, usai atu mina 'in. ¹³ Ñu 'atima 'ati sinánquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúinshima uni itsínribi ca usaribi oquin sinani tëmëraia quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ax quicësabi oquin mitsu 'aquinquin, ñunshin 'atimanën mitsu 'aisamaira oquin tanun ënima. An ca ami catamëquinmi min ñu 'atima 'ati sináncë ënun mitsu cushioquin, uisaxun caramina ënti 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

¹⁴ 'Ën nuibacë xucéantu, unínbi 'acë ñu a camina ami 'unánquin rabitima 'ain. ¹⁵ Mitsúxmi sinánñu uni 'icë cana usaquin mitsu cain. Usa 'ixun camina 'ën mitsu cacëxun cuaquin ënë banax ca aséribi 'icë quixun 'unánti 'ain. ¹⁶ Timëxun cananuna, Jesucristo ca nun 'ucha cupí aín imi 'apati i curúsocënuax bamacëxa quixun sinánquin —asábi ca —quixun Nucën Papa Dios cain. Catancëxun cananuna manë xanpanua bimi baca xëaquin —Cristo aín imi 'apati bama cupí cananuna nun 'ucha tërëncë 'ai —quixun sinanin. Pánribi tëaxun tucatancëx mëticanantancëxun piquin cananuna camaxunbi —Cristo ca nun 'ucha cupí i curúsocënuax bamacëxa —quixun sinanin. ¹⁷ 'Itsa uni 'ixunbi cananuna camaxunbi a pán piquin, —nux cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ai —quixun sinanin.

¹⁸ Camina 'unanin, an a rabiquin ñuina 'acë Israel unicaman ca Nucën Papa Dios rabia. 'Imainun ca an a ñuina nami picë unicamanribi Nucën Papa Dios rabia. ¹⁹ Usaquin caquin cana unían a rabinuxun unioçë ñu ax ca cushi 'icë quixun mitsu caiman. 'Imainun ca a rabiqaun 'acë ñuina nami axribi bëtsi namisama 'icë quixun cana mitsu caiman. ²⁰ 'Ësaquin cana mitsu cain, judíosma unibunëx Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñuina 'axun unin 'acë ñu rabiquin ca Nucën Papa Dios rabiquinma ñunshin 'atima rabia. Usaribiquin ñunshin 'atima rabimí mitsux aín uni 'iti cana cuëëniman. ²¹ Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'ucha cupí bamacëxa quixun sinánquin uvas bimi aín baca 'acë 'ixun camina uni itsibëtan ñunshin 'atima rabiquin xëati ñu xëatima 'ain. Nucën 'Ibu Jesucristo sinánquin uvas bimi aín baca 'anan pán picë 'ixun camina ñunshin 'atima sinánquin a rabiquin 'ati ñu pitima 'ain. ²² Nucën 'Ibu Jesús nishmiquin camina ñunshin 'atima rabitima 'ain. Nuxnu cushima 'imainun ca axira nubë sënënmaira 'aish cushi 'icën.

Ainanshia 'inun 'aquinma bëtsi uniribi sinánquin unin ñu 'ati bana

²³ 'Ënë banax ca aséribi 'icën, “Unin ca aín cuëëncësa oquin ñu 'ati 'icën”. Usa 'aínbi cananuna nux asábi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Aséribi ca “unin aín cuëëncësa oquin ñu 'ati 'icë” 'aínbi cananuna nux Jesusan bana

quicēsabi oi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. ²⁴ Axa Jesúsmi sináncē unin ca 'ēnanshi ca quixun sinánquin ñu 'atima 'icēn. Bētsi uniribia upí 'inun 'aquinti sinánxun ca ñu 'ati 'icēn.

²⁵⁻²⁶ Mecama 'imainun menu 'icē ñucama ax ca Nucēn 'Ibu Diosan unio 'aish ainan 'icēn. Usa 'ain camina anuxun nami maruti anu 'icē nami maruxun piishiti 'ain. Uinua bēcē cara quixun camina ñucátima 'ain. —A pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima 'ain.

²⁷ Axa Jesucristomi catamēcēma unían abētanmi pi cuanun quixun cacēx camina cuainsa tani cuanti 'ain. Cuanxun camina —uinua bēcē cara a nami 'icē —quixun ñucáquinma piishiti 'ain. —A nami pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima 'ain. ²⁸ Mitsun piti 'aínbia uni itsin mitsu —ēnē namix ca unin 'acē ñu rabiquin piti 'acē 'icē —quixun mitsu cacēxun cuni camina pitima 'ain. An mitsu cacē uni an Jesucristomi catamēcē 'ixunbi, camabi nami ca bētsi namisaribi 'icē quixun upí oquin 'unáncēma 'ixun, —ēnē nami pi cana Nucēn Papa Diosmi 'uchain —quixun sináncē 'ain camina a nami pitima 'ain. ²⁹ —A piti ca asábi 'icē —quixun mitsun sináncēbētanbi an mi cacē unin —usa ñu 'ēn piti ca 'ucha 'icē —quixun sináncēbētan camina pitima 'ain.

Sapi camina 'ē ñucáti 'ain, uisacasquin carana uni itsían, ēnē nami piti ca 'ucha 'icē quixun sináncē cupí 'ēn pitima 'ai quixun. ³⁰ Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun caxun 'ēn piabi cara unin 'uchoquin, —Nucēn Papa Diosmi 'uchaquin camina pia —quixun 'ē cati 'ic? ³¹ Ēnēx ca ēsa 'icēn. Ñu piquin, ñu xéaquin, añu ñu caramina 'ai, usa ñu 'aquin camina Nucēn Papa Dios cuēēnun a sinánquin 'ati 'ain. ³² Usoquin camina uinu 'icē unibi, judíos uni 'imainun judíosma uniribi, 'imainun axa Jesucristomi catamēcē unicamaribi, Nucēn Papa Diosmi 'uchati sinánmitima 'ain. ³³ Ēnribi cana camabi uníxa 'ēn 'aia isi cuēēnun ñu 'ain. 'Ēn cuēēncē ñu 'atishi sinánxun cana ñu 'aiman. Jesucristomi catamētía iēnun camabi uni 'aquinti sinánxun cana ñu 'ain.

11

1 'Ēx Cristo 'iásaribiti 'icēsaribiti camina mitsúxribi 'iti 'ain.

Axa Jesucristomi catamēcē unicama timēcēbē usai xanucama 'iti bana

² 'Ēn xucēantu, mitsun 'ē manuxinma camina 'ēn mitsu ñuixuncē bana quicēsabi oquin 'ain. Usaími 'ia cuaquin cana —asábi ca —quixun mitsu cain. ³ Ēnē banaribi cana mitsúnmi 'unánun ēsaquin mitsu cain, Cristonēn aín Papan bana cuacēsaribi oquin ca camabi unin Cristonēn bana cuati 'icēn. Usaribi oquin ca camabi xanun aín bēnēn bana cuati 'icēn. ⁴ Axa Jesucristomi catamēcē unicama timēcēbētan ca nucē bēnē unin Nucēn Papa Diosbē banaquin aín mañuti mañutima 'icēn. Usaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan sinánmicē bana uni ñuixunquin aín mañuti mañutima 'icēn. Usoquian unin aín mañuti mañucēx ca 'aisama 'iti 'icēn. ⁵ Usa 'aínbí ca xanux abē bananan Nucēn Papa Diosan sinánmicē bana ñuixuni mapúcē 'iti 'icēn. Usaía 'icēxma ca 'aisama 'aish maxcúcē xanusa 'ia. ⁶ Axa mapútisama tancē xanu ax ca maxcúcē 'iti 'icēn. Usa 'aish ca maxcútimi rabíanan, maruñusa 'aish rabíntisama tani mapúti 'icēn. ⁷ Nucēn Papa Diosan ca asaribi 'itánun uni uniocēxa. Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan asaribi 'inun unio 'aish uni mapútima 'icēn. Usa 'aínbí ca Nucēn Papa Diosan an uni 'aquinti oquin xanu uniocēxa. ⁸ Nucēn Papa Diosan ca xanun putu bixun uni unioma 'icēn. Usaquin 'aquinma ca nucē bēnē unin putu bixun xanu uniocēxa. ⁹ Xanunan

'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bëbu unioma 'icën. Bëbunan 'iti oquin ca xanu Nucën Papa Diosan unioçëxa. ¹⁰ 'Ën uni 'aquinquin ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan 'ë unioçëxa quixun sinani ca xanux mapúcë 'iti 'icën, ángelcaman —a upí sinánñu ca —quixun isnun. ¹¹ Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamécë unicanan ësáquin 'unánti 'icën, bëbu uni ashi 'ixunbi ca camabi ñu aín cuëñcësa oquin 'atima 'icën. Usaribiquin ca xanun ashi 'ixunbi camabi ñu aín cuëñcësa oquin 'atima 'icën. ¹² Bërâma ca Nucën Papa Diosan xanu unioquin unin putu bixun unioçëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mëniosabi oquin xanúinshi uni tuaia.

¹³ Mitsúnbi camina upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosbë banaia xanu mapútima cara asábi 'icë quixun. ¹⁴ Cananuna 'unan, uni aín bu chaxcëira 'aish ca rabin 'iti 'icën. ¹⁵ Usa 'aínbi ca usabiiti oi unia 'aish xanux aín bu chaxcë 'icën. Usabi anun mapúti oquin ca Nucën Papa Diosan mënioçëxa. Usa 'aish ca xanunanëx upí 'icën. ¹⁶ Axa ënë bana cuati cuëbicanánçë unicama cana cain, usai ca xanu 'iti 'icë quixun cananuna camabi uni cain. Axa Jesucristomi catamécë unicama timécëcamanribi ca —usai ca 'iti 'icë —quixun sinania.

Pán pianan uvas baca 'aquin Jesucristo aséabi sinánquin 'ati bana

¹⁷⁻¹⁸ Èsaquian mitsu ñuicania cana cuan, mitsux isamina Jesucristo sinánquin pán pianan bimi baca 'anux timéaxbi camáxbi nuibananima bëtsibë bëtsibë nishananin. Usaquin ñuicania cuaquin cana sinan, usai sapi camina 'icani quixun. Usa 'aish camina ñancábi timécanin. Timéaxbi camina anuaxira nishanancanin. Usaquin Jesucristo sinánquin pán pianan bimi baca xëaibi camina aséabi ami sinánquinmi 'acëma cupí 'uchain. Usoquinmi ñu 'aia cana mitsu, upí oquin camina 'ai quixun caiman. ¹⁹ Usaquin bëtsi bëtsi oquin sinania raírinëx cuamiananmainunbi raírinëx nishananiama isquin ca unin isti 'icën, uicamax cara aséabi Cristonan 'icë quixun. ²⁰ Camáxbi timéxun nuibananquinma piquin camina aséabi Nucën 'Ibu Jesucristo sinánquin 'aiman. ²¹ Usa 'ixun camina uni raíri ténánan micama raírinën mitsun bëcë ñu pin. Uni raírinëxa 'acëñuma 'aish panántamainun camina micama raírinëx 'aisamaira oquin pitancëx paënin. ²² Mitsux camina anuxun pianan xëati xubuñu 'ain. Axa Jesucristomi catamécë unicamabë timéaxmi usai mitsux 'icëbë ca uni raírinëx Nucën Papa Dios timai ainan 'iisama tanti 'icën. Usami ocëx ca anu 'icë ñuñuma unicamax ñuñuma 'aish rabinia. ¿Uisoquin carana mitsu cati 'ain? ¿Usaími 'ia carana uisa 'ixun mitsu —asábi camina 'ai —quixun cati 'ain? Cana catima 'ain.

Jesucristo sinánquin pán pianan uvas baca 'ati bana

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Nucën 'Ibu Jesusan 'ë cacë bana ñuiquin cana ësáquin mitsu can, anúan uni itsin 'anun quixun unin a 'inánti, a ñantan ca Nucën 'Ibu Jesusan pán biacëxa. ²⁴ Bitancëxun ca aín Papa —asábi ca —catancëxun təcënpaxun mëtëcaquin cacëxa: “Ënë ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën, axa minun rabanan bamati a. Èsoquin piquin camina 'ë sinánquin 'ati 'ain”. ²⁵ Usaribi oquin ca pitancëx sënënxun xanpanu 'icë uvas baca biquin cacëxa: “Ëx 'ën imi 'apati bamati cupí ca mitsúxmi ainan 'iti 'ën Papa Diosan mënioçëxa. Ënë sinánquin camina ësáquin bimi baca 'aquin 'ë sinánquin 'ati 'ain”. ²⁶ Usa 'ain ca Nucën 'Ibu Jesucristo utécëntamainun aín unicanan ësáquin pán 'imainun bimi baca

'ati 'icën. Usaquian aín unicaman 'aia isquin ca unin 'unánti 'icën, atun 'ucha cupía Jesucristo bama 'ain ca a sinánquin usoquin 'aia quixun.

Aséabi Jesucristomi sinánquin pán 'imainun uvas baca 'ati bana

²⁷ Usa 'ain ca uix cara Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'íma 'ianan — Jesucristo ca nun 'uchacama tērēnux aín imi 'apati bamacëxa — quixun sinánquinma a manucë 'ixunbi usoquin pán 'imainun bimi baca 'aia, a unix ca Nucën 'Ibu Jesucristomi 'uchaia. ²⁸ Usa 'ain camina pán 'imainun bimi baca 'anuxun, mitsux caramina aséabi ami sinani Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'i quixun upí oquin sinánti 'ain. ²⁹ Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'uchacama cupí bamacëxa quixun sinánquinmabi usoquin pán 'imainun bimi baca 'ai 'uchacë cupí camina castíancë 'iti 'ain. ³⁰ Usai 'uchacë cupí camina Nucën Papa Diosan 'imicëx raíri cushima 'ianan 'insínñu 'ain. Usa 'aish ca raíriribi bamaxa. ³¹ Usa 'aínbi ca nun 'uchacama mēnocë 'ixun — aséabi ca Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan iscëx 'ën nuitu upí 'icë — quixun sinánquinu pán 'imainun bimi baca 'aia, Nucën Papa Diosan nu 'uchotima 'icën. ³² Usa 'aínbi ca aséabi ami sinánquinmabi usoquin a ñu 'aia, Nucën Papa Diosan nu 'uchoquin, axa ami sináncëma unicamabēnu nuxribi 'uchocë 'itin rabanan, usoquin 'atēcēníma 'inuxun 'unánun, uisai caranuna 'i usáinu 'inun nu caştícania.

³³ 'Ēn xucéantu, Jesucristo sinánquin pán 'imainun bimi baca 'anux timēti camina pinux cañanpanti 'ain. ³⁴ Usai 'iimi upiti timētíama isquian Nucën Papa Diosan mitsu castícani rabanan camina panancë 'ixun mitsun xubunuxun piti 'ain. Usa 'ain cana mitsu isi cuanxun uisai caramina 'icani, a mitsu mēníoxunti 'ain.

12

Aín cushi 'ináncëxun ca Nucën Papa Diosan unicaman bētsi bētsi ñu 'aia quixuan Pablonēn ca

¹ 'Ēn xucéantu, mitsúnmi 'unánun cana ësaquin mitsu cain, axa Jesucristomi catamëcë unicaman ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicësabi oquin bētsi bētsi ñu 'ati 'icën.

² Camina 'unanin, mitsux Jesucristomi catamëcëma pan 'aish camina unían 'acë ñu banañumabia, ax isa dios 'icë quixun unin cacë ñu rabi axa Jesúsmi sináncëma unibubë niacën. ³ Usa 'aínbi camina bēri Jesúsmi catamëcë 'ixun 'unánti 'ain: Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx cuni ca uní “Jesús ca Nucën 'Ibu 'icë” quia. 'Imainun ca axa “Jesús ca 'aisama 'icë” quicë unicama ax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma 'icën.

⁴ Nucën Papa Diosan ca atúan bētsi bētsi ñu 'anun quixun aín unicama sinánmiquin usaquian 'anun aín cushi 'inania. Achúshi 'ixunbia aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun ca axa Jesúsmi catamëcë unicaman bētsi bētsi ñu 'aia. ⁵ Bētsi bētsi ñu 'ananbi ca camaxunbi achúshi, Nucën 'Ibu Jesús, ashí rabiquin ñu 'axunia. ⁶ Usa 'ain ca atúan ñu 'anun aín unicama bētsi bētsi sinan 'inanibi Nucën Papa Dios ax achúshi 'icën. ⁷ Nucën Papa Diosan ca aín unicama achúshi achúshi, anúan aín unicama raíri upiti Jesucristomi sinánun quixun 'aquinun 'inania. 'Ináncëxuan aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ixun upí oquin ñu 'aia isquin ca unicaman 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun ca 'aia quixun. ⁸ Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa, uní raíri sinánñuira 'aish upiti bananun quixun

'imia. 'Imianan ca uni raírinëxa aín nuitu mëu racanaquin uisai cara quti 'icë quixun sinántancëx upiti bananun quixun 'imia. ⁹ Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxuan uni raírin ami catamëquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi 'è 'aquinia —quixun 'unánquin upí ñu 'anun 'amia. 'Amianan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxuan bëtsi bëtsi unin uni 'insincë pëxcunun quixun 'amia. ¹⁰ Aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían 'acëma ñu 'aia. An sinánmicëxun ca bëtsi bëtsi unin Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin aín bana unicama ñuixunia. An 'imicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían bana ñuia cuaquin, asérabi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana ñuia quixun 'unania. An sinánmicëx ca bëtsi bëtsi unin Nucën Papa Dios rabi, uni itsían cuacëma bana banaia. Banacëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan bëtsi unin uisai quicë cara a bana 'icë quixun uni ñuixunun 'unánmia. ¹¹ Usaquin 'aquin ca aín Bëru Ñunshin Upí ax achúshi 'ixunbi, Nucën Papa Diosan unicama bëtsi bëtsi ñua 'anun 'imia, ax cuëncësabi oquin.

Aín unicamaxa Jesucristonan 'aish achúshisa 'icë quicë bana

¹² Ënëx ca ësa 'icën. Aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu, aín bëru, aín pabi acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristo achúshishi 'icën. ¹³ Nux Cristonën uni 'aish cananuna ësa 'ain: raírinëx judíos uni 'imainun raírinëxribi axa griego bana banacë uni 'imainun raírinëxribi an ñu uni mëëxuncë uni 'imainun cananuna raírinëxribi an uni ñu mëëxuncëma uni 'ain. Usa 'aishbi cananuna nucamax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ianan Cristonan 'aish achúshisa 'ain. Abënu 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nucama 'inánxa.

¹⁴ Unia achúshi 'aínbi ca aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu acamax 'itsa 'icën. ¹⁵ Aín taëx banati 'unán 'ixun ca catsíanxa: “Èx aín mëcënma 'aish cana 'èx a uninanma 'ain”. Usa 'aínbi ca ax aín mëcënma 'aishbi ax a uninan 'icën. ¹⁶ Aín pabita banati 'unan 'ixun ca catsíanxa: “Èx aín bëruma 'aishbi ax a uninan 'icën. ¹⁷ Bëruñushi 'ixun ca unin uisaxunbi cuatima 'icën. Pabíñushi 'ixun ca unin uisaxunbi xëtima 'icën. ¹⁸ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan an sinánmicësabi oquin pabi, bëru, taë, quisi, pucu acamaña 'itánun uni uniocëxa. ¹⁹ Pabíshi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Bëruishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Taëishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. ²⁰ Usa 'ain ca uni taë, pabi, bëru, acamaña 'aishbi achúshishi 'icën.

²¹ Unin bëru banati 'unan 'ixun ca a unin mëcën: “Mixmi 'aíma 'aínbi 'èxëshi 'aishbi cana asábi 'itsían” quixun catima 'icën. Usaribi oquin ca unin maxcatax banati 'unan 'ixun a unin taë: “Mixmi 'aíma 'aínbi cana 'èxëshi 'aishbi asábi 'itsían” quixun catima 'icën. ²² Bëru, mëcën, maxcá, acama 'imainunbi nun namí raíri anu bërúinra ocëma acamaxa 'aíma 'ain cananuna uisa 'aishbi tsótsíanma. ²³ 'Imainunribi cananuna namí an bépánti chupa pañuin. Pañuanan cananuna nun namicamaira unin isti rabanan rabínquin, chupan mapuquin bërúinroin. ²⁴ Acama bërúanquinbi cananuna nun bëru, nun mëcën acama uninma isia quixun mapuíma. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan mëníosabi oi nun namicama asábi 'icën. A mapucëcamax ca anu mapucëmacamasaribi 'icën. ²⁵ Usa 'ain cananuna —amo 'icëxa 'aisama 'imainun ca amo 'icëxëshi nun namí upí 'icë —quixun sinántima 'ain. Camabi nun namix ca upí 'icën. ²⁶ Nun mëcënaxa paëia ca camabi nun namin tania. Usaribiti ca nun pabita paëia camabi nun namin tania. Usaribiti cananuna

unían —min bu, min bēmána, min pēñan ca upí 'icē —quixun cacēx nun namicamabēbi chuámarua tani cuēēnin.

²⁷ Usa ca ēñēx 'icēn. Aín taē, aín mēcēn, aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icēn. Usaribiti ca Cristobē aín unicama achúshishi 'icēn. ²⁸ Nucēn Papa Diosan mēñíosabi oquin ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman bētsi bētsi ñu 'aia. Raíri unix ca aín bana ñuixunuan Jesucristonēn caiscē 'ia. Raíri unin ca Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunia. Raíri unin ca axa Jesúsmi catamēcē unicama aín bana 'unánmia. Raíri unin ca uni itsin 'acēma ñu 'aia. Raíri unínribi ca uni ñucē pēxcuia, raíri unin ca unicama 'aquinia, raíri unix ca Nucēn Papa Diosan bana cuatia timēcē unicama aín cushi 'ia, raíri uníxribi ca Nucēn Papa Dios rabi unían cuatima banan banaia. ²⁹ Usa 'aishbi ca camáxira aín bana uní ñuixunuan Jesusan caiscē 'ima, camáxira ca an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē 'ima, camáxira ca an axa Jesúsmi catamēcē unicama aín bana 'unánmicē 'ima, camáxira ca an uni itsin 'acēma ñu 'acē 'ima. ³⁰ Camáxira ca an uní 'insíncē pēxcuti cushiñu 'ima, camáxira ca axa Nucēn Papa Dios rabi unin cuatima banan banacē 'ima, camáxira ca uníxa bētsi banan banacē an ñuixuncē 'ima. ³¹ Camabi ñu 'aquinmabi camina añu 'aquin caramina camabi unía Jesucristomi upiti sinánun 'aquinti 'ai, a ñumi 'anúan mi 'aquinun Nucēn Papa Dios ñucáti 'ain. A ñucamami upí oquin 'aiabi cana mitsu 'unánmiti 'ain, bētsi ñu upírami 'anun.

13

Unicama camina nuibati 'ai quixuan Pablonēn ca

¹ 'Ēx bētsi bētsi banan bananan anun ángel banacē banánribi banacēxbi ca uni nuibacēma 'aish 'ēn bana rata tancácēsa ñancaíshi 'icēn. ² 'Ēn Nucēn Papa Diosan a sinánmicē ñu ñuiquin unicama ñuixuanan, camabi ñu 'unánquin uni itsin 'unáncēma ñuribi 'unánan, —Nucēn Papa Diosan ca 'ē 'aquinti 'icē —quixun sinánquin aín cushin aín bashibi amanu tacuiabi, ca uni itsi nuibaquin 'acēma 'icē Nucēn Papa Diosan 'ē upí isima. ³ 'Ēn ñucama ñuñuma uni 'inánan upí ñu 'acē cupí bētsi unin nēēncēx bamaiaibi ca uni nuibati 'icēma 'icē, Nucēn Papa Diosan 'ē upí isima.

⁴ An uni raíri nuibacē unin ca bētsi unia abē upíma 'icēbi ami nishquinma upí oquinshi caia. Usa 'aish ca bētsi unibē upí 'ia. An uni raíri nuibacē uni ax ca bētsimi nutsima. Ca —bētsi unibē sēñénmaira cana 'ai —quixun sinanima. Ca rabiacaatima. ⁵ Ca nishcēsashi 'aish aín cuēēncēsa oíshi 'ima. Aín cuēēncēsa oquinshi ñu 'acē ca 'ima. Ca bēñētishi nishima. Ami nishquian unin 'atimocēxunbi ca axribi ami nishquinma tanshitia. ⁶ Ñu 'atima unin 'acēbē ca cuēēnima. Usa 'aish ca upí ñu cuati cuni cuēēnia. ⁷ An uni nuibacē unin ca amia nishcēxunbi uni, axribi ami nishquinma —sapí ca sinanati 'icē —quixun cainia. Axa upíma 'aínbi ca ami nishíma usabi abē upí 'ia.

⁸ 'Ēnē nētēcama cēñúcēbētan camaxunbi a 'unáncē cupí ca uinu 'icē unínbi Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuntēcēntima 'icēn, uinu 'icē uníxbi ca Nucēn Papa Dios rabi unin cuatima banan banatima 'icēn, unían bētsi uní 'unánmiti ca 'aíma 'iti 'icēn. Usai 'iti a 'aíma 'aínbi ca nux nuibananti ax cēñútima, bamatancēxribi cananuna Nucēn Papa Diosan nētēnu 'aish anuaxribi bētsibē nuibananti 'ain. ⁹ 'Ēnē nētēnuxun cananuna 'unánquinbi camabi uisai caranuna 'iti 'ai quixun 'unaniman. Usa 'ixun cananuna camabiira 'unáncēma 'ixun nun 'unáncēshi ñuixunin. ¹⁰ Usa 'aínbi cananuna

ënë menuxun 'acēsamaira oquin aín nētēnuxun upíra oquin an sinánmiti ñucama 'unánuxun 'ain.

¹¹ Xuratsu 'aish cana 'èx tuá xuratsu 'icēsari banacēn. Usa 'ixun cana tuá xuratsunēn sináncēsa oquin sináncēn. Xuratsu 'ixun cana xuratsunēan cuacēsa oquin cuacēn. Usa 'ixunbi cana canitancēxun xura 'aish 'èx 'iá acama èancēn. ¹² Espejo upírama 'aínu upí oquin anun ñu iscēma usaribi oquin cananuna uisaira cara Nucēn Papa Diosan sinan 'icē quixun camaira 'unaniman. Usa 'ainbi cananuna aín nētēnu 'ixúinra 'unánti 'ain. Bēri cana camabiira 'unaniman. Usa 'ixunbi cana 'unánti 'ain, an 'è 'unáncēsari oquin. ¹³ Bētsi ñucama cēñúcēbēbi cananuna nux cēñútimoí abē 'aish Nucēn Papa Diosmi catamēti 'ain. —Cananuna ènē Nucēn Papa Diosan nētēnuax cēñútimoí 'iti 'ai —quixun 'unani cananuna cuēēinra cuēēnti 'ain. Anu 'aish cananuna camáxbi cēñútimoí bētsibē nuibananti 'ain. Nucēn Papa Diosmi catamēti cuēēanan abē nētētimoí 'iti sinani cuēēnbi cananuna bētsibē nuibanancē cupíra cuēēinra cuēēnti 'ain.

14

Unin 'unáncēma banan banati ñui quicē bana

¹ Usa 'ain camina manúquinma unicama nuibati 'ain. Nuibanan camina Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan mitsu bētsi bētsi ñumi 'anun 'amiti cuēēnti 'ain. Bētsi ñu 'ati cuēēncēsamaira oi camina an mi sinánmicēxun aín bana upí oquin unicama ñuixunti cuēēnti 'ain. ² Axa Nucēn Papa Dios rabi unin cuacēma banan banacē uni, ax ca unin uisai cara quia quixun cuanunmabi Nucēn Papa Dios rabi un cuanun banaia. Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx ca ax unin cuacēma banan banaia. ³ Usa 'ainbi ca an Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun aín bana unicama ñuixuncē uni an axa Jesucristomí catamēcē unicaman ami catamēquin an cacēsabi oquin 'anun 'unánmia. 'Unánmianan ca ñu upíshia 'anun cushioquin 'èsēia. 'Èsēanan ca masá nuitutiabi sinanamiquin upí oquin sinánmia. ⁴ Axa Nucēn Papa Dios rabi unin cuacēma banan banacē uni ax ca axbi Jesucristo upiti sinania. Usa 'ainbi ca an Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun aín bana unicama ñuixuncē uni an axa Jesucristomí catamēcē unicaman ami catamēquin an cacēsabi oquin 'anun 'unánmia.

⁵ Mitsúxmi unin cuacēma banan banati cana 'èx cuēēnin. Usa 'ainbi cana mitsúxmi usai banati cuēēncēsamaira oi mitsúnmi Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun aín bana unicama ñuixunti cuēēnin. Unin cuacēma banan banaquinbi uisai quicē cara a bana 'icē quixun ñuixuncēxunma ca bētsi unin uisai quicē cara quixun 'unántima 'icēn. Nucēn Papa Diosan 'imicēxuinshi ca unin 'unánti 'icēn. Usa 'ain ca ami catamēcē unicama Jesucristo cuēēncēsabi oi 'inun 'aquinuxun an a bana 'unáncē unin uisai quicē cara quixun raíri ñuixunti 'icēn. ⁶ Èn xucēantu, èsaquin cana mitsu cain. Mitsu isi cuanx Nucēn Papa Dios rabi unin cuacēma banan banaquinbi, an 'è sinánmicē ñu mitsu ñuixuncēma 'ianan usai ca axa Jesúsmi sináncē uni 'iti 'icē quixun caíma, 'ianan Nucēn Papa Diosan bana mitsu upí oquin sinánmiquin 'èsēima, 'ianan aín bana ñuiquin mitsu 'unánmicēma 'aish cana upitimi Jesúsmi sinánun mitsu 'aquincēma 'itsían.

⁷ Ènèx ca èsa 'icēn. Unían paca 'imainun arpasa, a upí oquin ba-naocēbētanma ca uní itsin uisai quiquin cara bana oia quixun 'unanima. ⁸ Bētsían upí oquin manē xo bana ocēbēma ca suntárucama —cananuna 'acananti 'ai —quixun 'unanima mēniocatima 'icēn. ⁹ Usaribi oquin ca

mitsúxmi Nucèn Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbëtan uñbi a bana cuatima 'icën. Usa 'aish camina ñancábi banati 'ain. ¹⁰ Camabi menuax ca uni bëtsi bëtsi banan banaia. Usaia quiabi ca an a bana 'unáncë uni an a bana cuatia. ¹¹ Usa 'aínbi ca an cacëxunbi 'ën aín bana uisai cara quia quixun cuacëbëtanma —ax ca 'ën aintsima 'icë —quixun sinánti 'icën. 'Ënribi cana —'ën aintsima ca ënë uni 'icë —quixun sinánti 'ain. ¹² Mitsux aséribi bëtsi bëtsi ñu 'anun Nucèn Papa Diosan Bëru Ñunshin Uptan sináncmicë 'iisa tanquin camina añu 'aquin caramina camabi uníxa Jesucristomi upiti sinani ax cuëñcësabi oi 'inun sinánmiti, a ñuishi 'ati 'ain.

¹³⁻¹⁴ 'Ëx unin cuacëma banan banaquin cana Nucèn Papa Dios rabiquinbi uisai carana qui quixun 'unaniman. Usa 'ain ca axa unin cuacëma banan banacë uni, an unicama ñuixunuxun uisai cara a banacama quia quixuan a 'unánminun Nucèn Papa Dios ñucáti 'icën. ¹⁵ Usa 'aish cana 'ën nuitu mëu a sinánquin Nucèn Papa Dios rabi 'ën cuacëma banan banaibi 'ën cuacë banánribi banati 'ain. A rabi cana 'ën cuacëma banan cantanan 'ën cuacë banánribi cantati 'ain. ¹⁶ Unin cuacëma banan banaquinmi Nucèn Papa Dios rabiabi ca min bana cuaquinma an Nucèn Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma unicaman mibëtan Nucèn Papa Dios rabiti sinántima 'icën. ¹⁷ Minmi a banan Nucèn Papa Dios rabiçë axa asábi 'aínbi camina bëtsi uniribi upitia Jesúsni sinánun 'aquiniman. ¹⁸ Mitsúxmi 'icësamaira oi cana 'ëx Nucèn Papa Dios rabi unin cuacëma banan banain. 'Ën usai banati 'unáncë cupí cana Nucèn Papa Dios —asábi ca —quixun cain. ¹⁹ Usa 'aishbi cana axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcë 'ain, unin cuacëma banan 'itsaira banati cuëñcësamaira oi unían cuacë banan banati cuëñin. A banan 'itsamashi banaquinbi unicama atun cuaisabi oquin 'unánmiti ca asábi 'icën.

²⁰ 'Ën xucëantu, tuáratsunën sináncësa oquin camina sinántima 'ain. Ñu 'atima 'ati 'unáncëma 'aísha tuáratsu 'icësaribiti camina 'iti 'ain. 'Iananbi camina bëtsi ñucama sinánquin uni apanën upí oquin sináncësabi oquin sinánti 'ain. ²¹ Nucèn Papa Diosan bana cuëñëo ca ësai quia: “Bëtsi banan banaquin cana ënë unicama ñuixunti 'ain, bëtsi nëtënu 'icë unin ca ën 'imicëxun atu cati 'icën. Usaquin cacëxbi ca 'ëmi sinántima 'icë quiax ca Nucèn 'Ibu Dios quia”. ²² Axa Jesucristomi catamëcë uníxa unin cuacëma banan banaia cuaquinbi ca raírinën uisai cara quia quixun 'unánquinma a bana sinanima. An sinaniamabi ca Jesucristomi sináncëma unin a bana cuaquin sinánti 'icën, Nucèn Papa Diosan 'imicëx sapi ca banaia quixun. Usa 'aínbi ca an sináncmicëxuan Nucèn Papa Diosan bana ñuixuncë uníxa banaia cuati aín unicama upiti Jesucristomi sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami catamëisama tancë unicaman a bana cuaquinbi aséribi ca usa 'icë quixun sinanima. ²³ Aín bana cuacë 'aíshmi mitsux timëax camáxbi Nucèn Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbë ca an mitsúxmi usai 'ia 'unáncëma uni raíri 'imainun axa Jesúsni sináncëma uni raírinëx atsínti 'icën. Atsínquin mitsúxmi usai banaia cuaquin ca —sapi ca ñunshíanxa —quixun sinánti 'icën. ²⁴ Usa 'aínbi ca timëxunmi mitsun Nucèn Papa Diosan sináncmicëxun bana ñuicëbë, axa Jesucristomi catamëcëma uni 'ianan mitsúxmi usai 'ia 'unáncëma uni, ax atsínxun mitsúnmi ñuia cuaquin —a banax ca aséribi 'icën, 'atima ñu cana 'ën 'a —quixun sinánti 'icën. ²⁵ —'Ën unëxun 'acë ñuribi ca Nucèn Papa Diosan isaxa —quixun sinánquin ca a ñucama chiquinaquin Nucèn Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca —aséribi ca Nucèn Papa Dios mitsubë 'icë —quiti 'icën.

Timëax sharáruima banati bana

26 'Ēn xucéantu, timéax camina ësai 'iti 'ain. Raírinëx camina 'iisa tani cantati 'ain, raírinën camina Nucën Papa Diosan bana ñuixunti 'ain, raírinën camina añu cara Nucën Papa Diosan mitsu sinánmiäxa a ñuiquin cati 'ain, 'iisa tani camina raírinëx unin cuacëma banan banati 'ain, raírinën camina uisai quicë cara a bana 'icë quixun ñuixunti 'ain. Timéxun caramina uisa ñu 'ai a 'ai camina camáxbi ami upiti sinani Jesucristo cuëëncësabi oi 'inun sinánmiananti 'ain. 27 Usa 'ain camina unin cuacëma banan Nucën Papa Dios rabi banatisa tani, rabëtaxëshi banati 'ain. 'Ianan camina rabé 'imainun achúshitaxëshi banati 'ain. Usa 'aíshbi camina achúshi achúshitaxëshi banati 'ain. Banaquin camina uisai quicë cara a bana 'icë quixun unicama ñuixunti 'ain. Min ñuixuniama ca bëtsi unin uisai qui caramina quia quixun ñuixunti 'icën. 28 An uisai quicë cara a bana 'icë quixun ñuixunti 'aíma 'ain camina uni timécë anuax Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banatima 'ain. Usari banaima camina min nuitu mēúishi ami sinani Nucën Papa Dios rabi abë banati 'ain. 29 Usaribi oquin camina Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana ñuixuinsa tanquin rabëxuinshi unicama ñuixunti 'ain. Ñuixuanan camina rabé 'imainun achúshixuinshi ñuixunti 'ain. Ñuixunia camina raírinën —a unin banax cara asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxa quicë 'icë —quixun cuati 'ain. 30 Usa 'ainbi ca an bana ñuixuncë uni, uni itsinriäbia bana ñuixuinsa tania isi, nētēti 'icën. 31 Usoquin camina uicamax caramina Nucën Papa Diosan sinánmicë 'ain, an achúshi achúshixun bana ñuixunti 'ain. Usoquin bana ñuixuncëx camina camaxunbi upí oquin Nucën Papa Diosan bana 'unani ami cushicë 'iti 'ain. 32-33 Nucën Papa Diosax ca aín unicamäxa timéax an bana ñuixuncë unían ñuixuncëxun bana cuatima raíri sharáruí banati cuëënima. Usa 'ain ca raíri unin bana ñuixuinsa tanquinbi tēnēpaínti 'icën.

Unu cara timétia, anuax ca äxa Jesucristomi catamécë unicamax ësai 'ia. Usa 'ain camina usaribiti mitsux 'iti 'ain. 34 Äxa Jesucristomi catamécë unicama timécë 'ain ca xanu banatima 'icën. Usa 'ixun ca bëbu uníäx banaiashi cuati 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin. 35 Bana upí oquin 'unántisa tanquin ca aín xubunuxun xanun aín bënë ñucáti 'icën. Äxa Jesucristomi catamécë unicama timécë anuax xanux banati ca upíma 'icën.

36 Camina 'unánti 'ain, mitsu pain ca Nucën Papa Diosan aín bana 'unánun 'imiamä 'icën. —Nuinshi cananuna aín bana 'unani —quixun camina sinántima 'ain. 37 Micama an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana ñuixuncë 'imainun a aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë unicama, mitsun camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu cuënëoxuncë banacama, ënëx ca an 'ë sinánmicëxun 'acë 'icë quixun. 38 Ui unin cara usaquin sinánquinma —anbi sinani ca Pablo quia —quixun sinania, a uni camina —asérabi ca aín bana 'icë —quixun sinántima 'ain.

39 'Ēn xucéantu, cana mitsu cain, an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana uni ñuixuncë 'iti camina sinánti 'ain. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Dios rabia unin cuacëma banan banaxma 'inun uni catima 'ain. 40 Usa 'ainbi camina micamax timéax sharáruí banatima, bëtsix paían quimainun caini upí oquin sinani banati 'ain.

15

Bamaxbi Jesús baísqüia

1 'Ēn xucéantu, 'ën mitsu ñuixuncë Jesucristo ñui quicë bana, anúan unicama ainan 'inun Nucën Papa Diosan iëmiti, a bana cana mitsu sinánmitécëinsa tanin. A bana upí oquin cuati camina Jesucristomi

catamētancēx ax quicēsabi oi 'in. ² Ēn mitsu ñuixuncē bana manucēma 'ianan a bana quicēsabi oi 'i camina min ñu 'atima 'acēcama ěni Nucēn Papa Diosnan 'inun iēmnicē 'ain, asérabi cēmēima ami catamēcē 'aish.

³ Jesusan aín bana ñuixunun caiscē unicanan 'ē unánmicē bana, a paínmi 'unánun quixun cana ēsaquin mitsu cacēn: Nun ñu 'aisama 'acē nu tērēnxunux ca Cristo bamacēxa. Usai ca 'iti 'icē quiax ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quia. ⁴ Bamacēa maíncancēxbi ca rabē nētē 'iónxa pēcaracēbē baísquiacēxa. Usaía 'iti ñuiquin ca Nucēn Papa Diosan 'amicēxun aín unin cuēnēocēxa. ⁵ Baísquitancēx ca Pedromi chiquiracēanan aín 'unánmicē unicama, mēcēn rabē 'imainun rabē uni, amiribi chiquiracēacēxa. ⁶ Usai 'itancēx ca 'aisamaira, quinientos uni timēcē acamamiribi chiquiracēacēxa. A unicamax ca raíri bamacēxa. Aín patsanēx ca bamacēma paín 'aish tsotia. ⁷ Usai 'ianan ca Jacobomiribi chiquiracēanan an aín bana ñuixunun caiscē unicamamiribi chiquiracētēcāncēxa.

⁸ Acamami chiquiracētancēx ca 'ēmiribi chiquiracēacēxa. 'Ēx aín 'unánmicē uni 'icēmabi ca an 'ē ami sinánun sinanamiacēxa. Usa 'ain ca acamami pain chiquiracēa 'aish 'ēmiribi chiquiracēacēxa. ⁹ 'Ēx axa Jesucristomi catamēcē unicama bētsi bētsi ocē 'aish cana 'ēx Jesusan aín bana ñuixunun caiscē uni raírībē sēnēnma 'aish acama meuraira 'ain. Usa 'aish an caiscē uni 'iisama 'icēbi ca 'ē aín bana ñuixunun cacēxa. ¹⁰ Nucēn Papa Diosan nuibaquin 'imicēx cana 'ēx bēráma 'iásama 'ain. Ñancáma ca 'ē aín uni 'imiacēxa. 'Imicēxun cana aín 'unánmicē unicanan 'acēsamaira oquin a ñuiquin unicama ñuixuan. Ñuixunquinbi cana 'ēnbi 'acēma 'ain, Nucēn Papa Diosan aín cushin 'amicēxuinshi cana 'an. ¹¹ A aín bana ñuixunun Jesusan caísa unicanan ñuixuncē banasaribi ca 'ēn unicama ñuixuncē bana 'icēn. Nun a bana ñuixuncēxun cuati camina —a banax ca asérabi 'icē —quixun sinani Jesucristomi catamēacēn.

Bama 'aishbi ca uni baísquiti 'icē quicē bana

¹² ¿Nun mitsu —Cristo ca bamaxbi baísquiacēxa —quixun ñuixuncēxbi caramina uisa 'aish mitsu raírínēx uni isa bama 'aish baísquitima 'icē quín? ¹³ Bama 'aísha Jesucristo utēcēncēbē uni baísquitima 'ain ca Cristo baísquiama 'itsíanxa. ¹⁴ Cristoa baísquiama 'ain ca nun ñuixuncē bana cēmē 'itsíanxa. Mitsúxmi Jesucristomi catamēcē axribi ca ñancáishi 'itsíanxa. ¹⁵ Cristo baísquimiam 'ain cananuna —Nucēn Papa Diosan ca Cristo baísquimiacēxa —qui cēmētsian. Unicamaxa ax utēcēncēbē baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa. ¹⁶ Uni bama 'aishbi baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa. ¹⁷ Cristo baísquiama 'ain ca mitsúxmi ami catamēti ax ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'ain camina mitsun ñu 'aisama 'acēcama tērēncēma 'aish usabi 'itsían. ¹⁸ Cristo baísquiama 'ain ca axa ami catamēti bama unicamax abēma 'itsíanxa. ¹⁹ Aín nētēnuaxribi cana ainan 'iti 'ai quixun sinanima, ēnē nētēnuaxēshi Cristonan 'iti sináncē 'aish cananuna uni raíri 'icēsamaírai masá nuituti bēnētsian.

²⁰ Usama ca. Bamatancēxbi ca Cristo asérabi baísquiacēxa. Cristo baísquia usaribiti ca axa ami catamēcē unicama bama 'aishbi ax utēcēncēbē baísquinuxun 'aia. ²¹ Achúshi uni 'uchaa cupí ca camabi uni bamaia. Usaribiti ca achúshi uni baísquia cupí axa ami catamēcēcama bama 'aishbi ax utēcēncēbē baísquiti 'icēn. ²² Adanēn ñu 'atima 'a cupí ca aín rēbūnquicama ñu 'atima 'ai bamaia. Usa 'aínbi ca Cristonan 'aish uni bama 'aishbi baísquitancēx tsóti 'icēn. ²³ Nucēn Papa Diosan mēnósabi oi ca Cristo pain baísquiacēxa. Baísquitancēx nainu cuan 'aísha ax utēcēncēbē ca aín unicama baísquiti 'icēn. ²⁴ Nucēn Papa

Dios axëshia 'Apuira 'inun, ca Cristonën utęcënquin ñunshin 'atima 'imainun an Nucën Papa Dios quicėsama oquin ęcë nęcënuxun uni sinánmicë cushi-cama cęñuti 'icën. ²⁵ Nucën Papa Diosan 'imicęxun ca Cristonën 'Apu 'ixun axa ami nishcë unicama 'ibuáquin ax quicėsabi oquin 'anun 'imiti 'icën. ²⁶ Uсотancęxun ca uni bamatima oquin 'imiti 'icën. ²⁷ Nucën Papa Diosan 'imicęx ca Cristo camabi uni, camabi ñu aın 'ibu 'ia. Usai ca Nucën Papa Diosan bana cuęcëo quia. A bana quicėsabi oi Cristo ax Nucën Papa Diosan 'imicęx camabi uni, ñu, acaman 'ibu 'aishbi ca ax Nucën Papa Dios, an camabi ñun 'ibu a 'imicë, aın 'ibuma 'icën. ²⁸ A camabi uni 'imainun camabi ñun 'Ibu 'imicë 'ixun, ca Cristonën Nucën Papa Dios —mix camina 'en 'Apuira 'ai — quixun canuxun 'aia. Usai 'icëbë ca Nucën Papa Dios aın unicama 'imainun uisa ñu cara, aın cushi 'iti 'icën.

²⁹ ¿Uni bama 'aish Cristo utęcęcëbë baısquitima 'ain cara uisax uni raırinęc axa Jesucristomı catamęcë unicama bama abë 'iti sinani nashimicë 'iti 'ic? Ca 'itsıanxma. ³⁰ Bama 'aisha uni baısquitima 'ain carana uisa cupı unıan 'e bętsi bętsi ocęxunı Jesucristo ñuiquin bana ñuixuan. Cana 'acęma 'itsıan. ³¹ 'En xucęantun, Nucën 'Ibu Jesucristonën 'amicęxun 'en micama a ñuiquin bana ñuixuncęx camina ami sinan. Mitsıxmi ami sinácę cupı cana cuęcınra cuęcınin. Usa cupı cana cuęcın quixun 'unánçesaribi oquin cana 'unanin, 'ex Jesucristonan cupı cana uınu carana 'ai, uınu carana cuani anuax sapi cana bamati 'ai quixun. ³² Efeso ęmanu 'icë unicamax pianancë ñuinasa 'aish, 'emi nishcęxunbi Cristo ñuiquin a unicama bana ñuixunia ca acaman 'e bętsi bętsi oxa. Usa 'aınbi ca bamatancęxa Cristo baısqıama 'aınbi 'ex unin bętsi bętsi ocë 'inuxun bana ñuixuncë ax ñancáishi 'itsıanxa. Unia bama 'aish Cristo utęcęcëbë baısquitima 'ain cananuna uni raırinęcxa quicęsaribiti ęsai quitsıan: "Bętsi nęcınbi cananuna ashiti bamati 'ain. Usa 'ain cananuna bamacęma pain 'ixun pucháquin pianan xęai nux cuęcęcęsa oıshi 'iti 'ain".

³³ 'Atimati banacë unınma mi parania ca bęrúancat. Ęsaıa uni quicë bana ax ca asęrabi 'icën: "Upı 'ixunbi 'atimatia bętsi banaia cuaquin ca unin 'atimaquin sinánquin ñu 'atima 'ati 'icën". ³⁴ Micama raırinęc unisai 'iti cara Nucën Papa Dios cuęcınia quixun sinácęma 'ixun camina ñu 'atima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aıshmi rabınun quixun cana ęsaquin mitsu cain. Usa 'ain camina ami sinanati ax cuęcęcęsabi oi 'iquin ñu 'atima 'atima 'ain.

Uisai cara uni bama 'aıshbi baısqıiti 'icë quicë bana

³⁵ Raırı unıx sapi ca qıiti 'icën: —¿Uisai cara uni bama 'aish Cristo utęcęcëbë baısqıiti 'ic? ¿Baısqııax cara uisa uni 'iti 'ic?" ³⁶ Usaıa quicë uni ax ca bana cuacęma unisa 'icën. Ęnęc ca ęsa 'icën. Unıan 'apácęc ca ñu ęcxë aın ıxa cotanun aın namı chęquia. ³⁷ Trigo 'apánan bętsi ñuribi 'apáquin ca unin aın i 'apáquinma aın bęruishi 'apatia. ³⁸ An męnıosabi oquin ca Nucën Papa Diosan ñu ęcxë 'apácë anua aın i comıquin canimia. Bętsi bętsi ñu ęcxë ca aın ıxa uisa cara, usa 'ıtánun canimia. ³⁹ Camabi ñux ca męcşu 'icën. Unıx ca ñuina iscęsama 'icën. Men nicë ñuinanęc ca ñu pęchıñu iscęsama 'icën, ñu pęchıñunęc ca bacanu 'icë ñuina iscęsama 'icën. ⁴⁰ Naınu 'icë ñux ca menu 'icë ñu iscęsama 'icën. Naınu 'icë ñux ca upı 'icën, 'imainun ca menu 'icë ñuxribi upı 'icën. Usa 'aıshbi ca naınu 'icë ñun upı ax menu 'icë ñun upı iscęsama 'icën. ⁴¹ Usa 'ain ca barın pęcacë ax bętsi 'icën. 'Uxën pęcacęribi ca bętsi 'icën. Usaribiti ca 'ıspan pęcacë bętsıribi 'icën. Usa 'ixun ca camabi 'ıspan bętsin pęcacęsaribi oquin pęcaima. Usa 'aıshbi ca camáxbi upı 'icën. ⁴² Usaribiti ca uni bama 'aish baısqıicë, ax bamacęma pain 'aish unı 'icęsaribiti 'ıtima 'icën. Uni bamacë

maíncē ax ca aín nami, aín xo acamax chēquia. Usa 'aíshbi ca baísquitancēx chēquitēcēnux bamatēcēntima 'icēn. ⁴³ Bamacē maíncēx 'aísama 'itancēxbi ca baísqui upíra upí 'iti 'icēn. Bamacē maíncēx aín cushi 'aíma 'itancēxbi ca baísqui cushi 'iti 'icēn. ⁴⁴ Ēnē menua tsócē unicamax ca aín nami, aín xo, acamax chēquiti 'icēn. Usa 'aíshbi ca bama 'aish baísquitancēx aín nami, aín xo, acamax bētsi 'aish chēquitima 'icēn. Axa chēquiti nami, xo acamañu 'iá 'aíshbi ca axa chēquitima nami, xo, acamañu 'inuxun 'aia.

⁴⁵ Acama ñui ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo ēsai quia: “Nucēn Papa Diosan a pain unio uni, Adán, ax ca sinánñu 'ianan banañu 'ianan an ñu 'ati 'iacēxa”. Usa 'aínbi ca Cristo, Adánsaribi uni 'ixunbi an Nucēn Papa Diosnan 'inun uni iēmiquin abē chēquítimoí nētētimoia tsónun 'imiti, a 'icēn. ⁴⁶ Axa chēquitima namiñu pain ca uni 'itima 'icēn. Axa chēquiti namiñu pain 'itancēx ca uni axa chēquitima namiñu 'iti 'icēn. ⁴⁷ A pain unio uni ax ca me 'acē 'iacēxa. A caxua ucē ax ca me 'acēma, naínuaxa ucē, Nucēn 'Ibu Jesucristo, 'iacēxa. ⁴⁸ A pain unio cē uníxa me 'acē 'iásaribi ca ēnē menu 'icē unicama 'icēn. Usa 'aínbi ca uicamax cara ainan 'icē acamax naínu 'icē Jesucristo, asaribi 'iti 'icēn. ⁴⁹ A pain me 'acē uni ax ca namiñu 'ianan xoñu 'iacēxa. Usa cananuna nuxribi 'ain. Usa 'aíshbi cananuna nux ainan 'aish Jesucristonēn namisaribi 'iti 'ain.

⁵⁰ Ēn xucéantu, ēsaquin cana mitsu cain, nucēn nami, nucēn xo, acamax ca Nucēn Papa Diosan nētēnu 'itima 'icēn. Aín nētēnu 'icē ñucamaxa chēquitima 'ain ca chēquiti ñucamax anu 'itima 'icēn. ⁵¹ Unin 'unánma ñu cana mitsúnmi 'unánun quixun ēsaquin ñuin, camáxira cananuna bamatima 'ain. Bamacēma 'aíshbi cananuna camáxbi bētsi 'iti 'ain. ⁵² Nuxnu bēriquicē usariishi cananuna bēnētishi aín manē banañua banocēbēishi bētsi 'iti 'ain. Usai 'i cananuna bama 'aish amiribishi bamatēcēntimoí baísquiti 'ain. Usai 'imainun cananuna bamacēmacama nuxribi bētsi 'iti 'ain. ⁵³ Nun nami, nun xo, acama chēquiti 'aíshbi cananuna bētsi 'aish nun nami, nun xo acama chēquitima 'ain. Usari ca nun nami, nun xo acamax bamati 'aíshbi amiribishi bamatēcēntimoí 'iti 'icēn. ⁵⁴ Nun nami, nun xo, acama chēquiti 'aíshbia bētsi 'aish chēquitima 'ianan nun nami, nun xo, acamax bamatēcēntimoí 'icē 'ain ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo quíásabi oi 'iti 'icēn. A bana ca ēsai quia: “Bama 'aíshbi ca baísquiax uni bamatēcēntimoí tsóti 'icēn. ⁵⁵ Usaía 'icēbē ca bamaquin anun unin paē tanti 'aíma 'iti 'icēn. Bama 'aíshbi ca uni bamatēcēntimoí tsóti 'icēn”. ⁵⁶ Aín 'ucha cupí ca unicama chēquinux bamaia. Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo anua ca unin 'unania, uisa ñu 'ati cara 'ucha 'icēn, uisa ñu 'ati cara upí 'icē quixun. A bana quicēsoi 'ima ca uni 'uchaia. ⁵⁷ Usa 'aínbi cananuna Nucēn 'Ibu Jesucristo cupí nun 'uchacama tērēncē 'aish bamatimi racuētima ax utēcēncēbē baísquitancēx bamatēcēntimoí tsóti 'ain. Usaquin 'unánquin cananuna cuēñēquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun cain.

⁵⁸ Ēn nuibacē xucéantu, uisa ñu cara 'icēbēbi camina ēníma ami catamēti Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēñēcēsabi oi 'iquin aín bana unicama ñuixunti 'ain. Camina 'unanin, usaquinmi Cristonēan cushiocēxun 'acē ax ca ñancábimi 'acēma 'icēn. Usaquin 'unánquin camina ēnquinma mitsun 'acēsamaira oquin nētē camabi 'ati 'ain.

16

Axa Jerusalénu 'icē Jesucristomi catamēcē unicama curíqui buánmia

¹ Axa Jesucristomi catamēcē unicama curíqui 'inánti ñuiquinmi 'ē ñucácēxun cana mitsu cain, 'ēn Galacia menu 'icē unicama cacēsabi oquin camina

mitsúnribi curíqui 'inánti 'ain. ² Domingo nētēcaman camina mitsu achúshi achúshinēn mitsúnmi bicē curíqui uiti caramina 'inánuxun nanti 'ai quixun upí oquin sinántancēxun mín xubunuxun nanti 'ain. 'Ēx bēbacēbētan 'atima cupí camina usaquin 'ati 'ain. ³ Mitsúnmi nancē curíquia an Jerusalénu buánti camina uni raírí caísti 'ain. Usa 'ain cana bēbaquin, 'ēn a unicama mitsúnmi nancē curíqui acēñun uisa cupí cara atux cuania quixun caquin cuēñeoxun quíríca 'inánquin, Jerusalénu a buani cuantánun xuti 'ain. ⁴ 'Ēxribi cuanti asábi 'ain ca a unicamax 'ēbē cuanti 'icēn.

Pablo Macedonia me 'imainun Corinto ěmanu cuanti sinan

⁵ Macedonia mecamanu cuanti cana sinanin. Anu cuantancēx cana anuax mitsu isi cuanti 'ain. ⁶ Cuantancēx bēbatancēx sapi cana mitsunu pan 'iti 'ain, anuxun mita inúmi. 'Itancēx anuax cuania camina 'ēn cuanti 'ē mēñioxuncanti 'ain. ⁷ Inúquinshi mitsu isti cana cuēñiman. Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēñcēbē cana mitsubē 'ēora pain 'i cuanti 'ain. ⁸⁻⁹ Efeso ěnuxun 'ēn a ñuiquin bana ñuixunia cuati cuēñi ca 'itsa uni Cristomi catamētia. Usaía 'icēbētanbi ca 'itsa uníríbi 'ēn ñuicē bana cuaisama tanquin timanan 'ēn ñuixunxunma 'anun 'ē 'imitisa tania. Usa 'ain cana Pentecostes nētē utámainun Efeso ěma ěnu pan 'iti sinanin.

¹⁰ 'Ēn acēsaribi oquin ca Timoteonēn Nucēn 'Ibu Jesucristo ñuiquin unicama bana ñuixunia. Usa 'ain camina axa bēbaia upí oquin biti 'ain, mitsubē 'aísha upí oquin sinani cuēñun. ¹¹ Usa 'ain camina a ñui uisaíbi banacantima 'ain. Axa nucēn xucēantu raíríbē aia cana cainin. Usa 'ain camina mitsubē 'itancēxa ěnu unun anúan uti ñu 'inánan upí oxun xuti 'ain.

¹² Nucēn xucēn, Apolo, a ñuiquinmi mitsun 'ē ñucácē, a ñuiquin cana mitsu cain, a cana axa Jesucristomi catamēcē uni raíríbēa mitsu isi cuantánun quixun can. Cacēxbi ca bērí cuainsama tanxa. Usa 'ain ca uinsaran cara cuanti 'icē quixun isti 'icēn.

Pablonēan ashiquin bēruánxa 'icánun quixun ca

¹³ Mina 'atima ñu 'ai quiax bēruáncaquin camina uisa ñu cara 'icēbēbi manutima Jesucristomi catamēti 'ain. Ami catamēti camina unimi racuētima an cushiocē 'iti 'ain. Upí sinánñu unían sináncēsa oquin camina sinánti 'ain. ¹⁴ Uisa ñu caramina 'ain a 'aquin camina uni nuibaquin 'ati 'ain.

¹⁵ 'Ēn xucēantu, camina 'unanin, Acaya menu 'icē raírínēxa 'icēma pan 'ain ca Estéfana 'imainun aín xubunu 'icēcamax Jesucristomi catamēacēxa. Ami sinánquin ca axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquinquin ñu 'axunia. — Ēsaquin nun 'ati ěnēx ca nun ñu mēēti 'icē — quixun ca sinánxa. ¹⁶ A unicamabē upí 'ianan camina aín bana cuati 'ain. An 'acēsaribi oquin ñu 'acē unicama 'imainun an unicama 'aquinquin ñu mēēcē unicama camina abē upí 'ianan aín bana cuati 'ain. ¹⁷ Estéfanas, Fortunato, Acaico acamaxa mitsunuax 'ē isi ucēbē cana cuēñan. 'Ēbēma 'ixunmi mitsun 'ē 'axuntima 'aínbi ca a unicamax 'ē ñu 'axuanxa. ¹⁸ Mitsúnmi xucēxa ucēbē cana cuēñan. Usaribiti camina mitsúxribi acama 'ēnu unun xuti cuēñan. Usa unicama camina ax ca upí uni 'icē quixun 'unánti 'ain.

¹⁹ Asia menu 'icēcama axa Jesucristomi catamēcē, acaman ca bēruánxmi 'inun mitsu camia. Aquila 'imainun Priscila 'imainun aín xubunu timēcēcama, an ca Nucēn 'Ibu Jesucristomi sináncē 'ixun bēruánroxmi 'icánun quixun 'ē mitsu camia. ²⁰ Axa Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcē uni raírícamanribi ca mitsu bēruánxmi 'icanun camia. Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina nuibanani bēruánxa 'inun bētsibē bētsibē cananti 'ain.

²¹ 'Ĕx Pablo 'ixun 'enbi cuēnēoquin cana bĕrúanx mi 'icanun cain.

²² Ui unin cara Nucĕn 'Ibu Jesucristo sinaníma ax ca Nucĕn Papa Diosan iscĕx 'aisama 'icĕn. Nucĕn 'Ibu Jesucristo axa uti cana 'Ĕx cuĕĕnin.

²³ An mitsu upiti bucunun nuibaquin 'aquinti cana cuĕĕnin. ²⁴ Mitsúxribimi 'ĕsaribi Cristo Jesúsnan 'icĕ cana micama sinanin. Ashi, Pablo.

PABLONĒN CORINTONU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

*Corintonuaxa ax Jesucristomi catamécē unicama Pablonĕn quirica
cuĕñĕoxuan*

¹ 'Ēx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina bití 'ain. Nucĕn Papa Dios cuĕñcĕsabi oquin ca Jesucristonĕn 'ĕn a ñuiquin aín bana uni ñuixunun 'ĕ caísacĕxa. An caísa 'ixun cana Timoteobĕtan mitsu quirica buánmin. Axribi Jesúsmi catamécĕ 'aish ca nun xucĕn 'icĕn. Mitsúxmi Corinto ĕmanu 'icĕ axa Jesucristomi catamécĕ unicama 'imainun Acaya menu 'icĕcama axa Jesucristo cupí Nucĕn Papa Diosan iscĕx upí 'icĕ, micama cananuna ĕñĕ quirica buánmin. ² Usa 'aínmi Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibacĕx chuámarua bucucanti cana cuĕĕnin.

Tĕmĕraibi ca Nucĕn Papa Diosan nu 'aquinia quixuan Pablonĕn ca

³ Nucĕn Papa Dios ax ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín Papa 'icĕn. Camabí unin ca a rabiti 'icĕn. Ax ca Nucĕn Papa Dios 'icĕn. Ax ca an nuibaquin upí 'inun nu 'imianan nu masá nuitutiabi upí oquin sinánmiti, a 'icĕn. ⁴ Uisa ñu cara 'ia 'icĕbĕnu a cupí tĕmĕrai masá nuitutiabi ca Nucĕn Papa Diosan upí oquin sinánun nu 'imia. An nu usaquin 'imicĕ cupí cananuna bĕtsi uni nux 'icĕsaribitia tĕmĕrai masá nuitutiabi, 'ĕ 'aquincĕsaribi oquin ca Nucĕn Papa Diosan mi 'aquinti 'icĕ quixun caquin 'aquinti 'ain. Usaquinu uni itsi 'aquinun ca Nucĕn Papa Diosan nuxnu masá nuitutiabi upí oquin sinánun nu 'imia. ⁵ Jesucristonan cupí cananuna axa tĕmĕrasaribi oi 'aisamairai tĕmĕrain. Usa 'icĕbi ca Nucĕn Papa Diosan, nuxnu Jesucristonan cupí, upíra oquin nu 'aquinia. ⁶ Mitsúnmi —Nucĕn Papa Diosan ca nu nuibatia —quixun 'unánun Jesucristomi catamĕti mitsun 'ucha tĕrĕncĕ 'aish aín uni 'inun cananuna tĕmĕraqinbi aín bana mitsu ñuixuan. Mitsúnmi Nucĕn Papa Diosan ca mitsu tĕmĕraíbimi cuĕĕnun 'imiti 'icĕ quixun 'unánun ca an nuxnu tĕmĕraqinbi tanshiti cuĕĕnun nu 'imia. Usaquin 'unánquin camina mitsun nux 'icĕsaribiti tĕmĕraqinbi Jesucristomi catamĕti ĕnquinma tanshiti 'ain. ⁷ Cananuna 'unanin, nux 'icĕsaribiti mitsux masá nuituti tĕmĕraibi camina Nucĕn Papa Diosan upí oquin sinánmicĕ 'ain. Usa 'ain cananuna, uisa ñu cara 'icĕbĕbi camina Jesucristomi catamĕquin ĕnima quixun sinani, masá nuitutíma cuĕĕnin.

⁸ 'Ēn xucĕantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu cain, Asia menuxun 'aisamaira oquin tĕmĕraqin cananuna sinan, cananuna tĕnĕtima 'ai quixun. Usa 'ain cananuna bamati sinan. ⁹ Asĕrabi cananuna bamai quixun cananuna sinan. A ñucamax ca ĕsaquin nun sinánun 'iixa: Nuxbi cananuna iĕtima 'ain, Nucĕn Papa Dios, an uni bamacĕbi baísquimiti, ainshi ca nu iĕmiti 'icĕ quixun. ¹⁰⁻¹¹ Nuxnu bamati 'icĕbi ca Nucĕn Papa Diosan nu iĕmiaxa. Usa 'ixun ca usabi oquin nu 'ati 'icĕn. Cananuna 'unanin, mitsúnmi a nu ñucáxuncĕxun ca an 'acĕsabi oquin nu iĕmiti 'icĕn. 'Itsa unían a nu ñucáxuncĕxuan, an nu iĕmianan nu 'aquincĕ cupí, nun upí oquin bana ñuixunia cuati ca ami sinánquin 'aisamaira unin cuĕĕnquin, asábi ca quixun caquin Nucĕn Papa Dios rabiti 'icĕn.

I. —ASERABIA NUCĒN PAPA DIOSAN CAISCĒ 'IXUN CANA BANA ÑUIXUNI —QUIXUAN PABLONĒN CA (1.12-7.16)

Usa cupí cara Pablo Corintonu cuanma 'icē quicē bana

¹² Cananuna asérabi 'unanin, Nucĕn Papa Diosan 'imicĕx nun nuitu upí 'ixun cananuna unicama paránquinma ñu upíshi 'a quixun. Unicaman ca usaínu 'ia nu isaxa. Uni itsían nu iscĕsamaira oquin camina usaínu 'ia mitsun nu isacĕn. Usaquin sinani cananuna cuĕĕinra cuĕĕinin. Nunbi unin sináncĕsa oquin sinani cananuna usai 'icĕma 'ain. Nucĕn Papa Diosan nu nuibaquin 'aquincĕxĕshi cananuna usai 'ian. ¹³⁻¹⁴ Nun cananuna mitsúnmi ĕnĕ bana cuaisama oquin 'axun mitsu paránuxun quirica buánmicĕma 'ain. Nucĕn 'Ibu Jesús ucĕbĕmi mitsux abĕ 'icĕ isi cananuna —nun bana ñuixuan cupí ca atux Jesucristobĕ 'icĕ —quixun sinani cuĕĕinra cuĕĕenti 'ain. Nux cuĕĕĕncĕsaribi oi camina, —Pablobĕtan ca abĕ 'icĕ unicaman nu 'unánmiacĕxa —quixun sinani, nu nuibatí cuĕĕenti 'ain. Usai ca 'iti 'icĕ quixun 'unánquinmi mitsun upíira oquin 'unánti cana cuĕĕenin.

¹⁵ Mitsúxmi usai nubĕ cuĕĕenti 'unánx cana mitsu isi rabĕti cuanti sinan, mitsúxmi nubĕ isanani cuĕĕĕnun. ¹⁶ Macedonia menu cuanquin mitsu is-biantancĕxun Macedonia menuax utĕcĕnquinribi mitsu isti caña sinan. Anu 'icĕmi Judea menu cuanun mitsun 'ĕ 'aquinti cana sinan. ¹⁷ ¿Sinánxunmaishi carana usaquin mitsu can? Jesucristonanma unix ca —cana 'atima 'ai —quixun 'unanibi —cana 'ati 'ai —quia. ¿Mitsúnmi sináncĕx carana 'ĕx usa uni 'ain? ¹⁸ Usama cananuna nux 'ain. Nucĕn Papa Diosan ca 'unania, nux —cananuna cuanti 'ai —quiquin cananuna —asérabi cananuna cuanti 'ai —quixun sinan. ¹⁹ Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ Jesucristo, a 'ĕbĕtan Silvano 'imainun Timoteonĕn mitsu ñuixuncĕ, an ca —cana 'atima 'ai —quixun 'unánquinbi —cana 'ati 'ai —quixun uní cáma 'icĕn. An ca axa quicĕsabi oquin 'aia. ²⁰ Nucĕn Papa Dios quicĕsabi oi ca camabi ñu Cristo Jesús cupí sĕnĕoncĕ 'iti 'icĕn. Usaquin 'unánquin cananuna Jesucristo cupí, ain bana cuanquin —ca usai 'iti 'icĕ —quixun Nucĕn Papa Dios rabin. ²¹ Nucĕn Papa Dios ax ca an micama 'acĕsaribi oquin nuribí Cristomi catamĕcĕ 'aish ax cuĕĕĕncĕsabi oi 'inun 'imicĕ a 'icĕn. 'Imianan ca nuxnu asérabi ainan 'inun nu 'imiacĕxa. ²² Nux ainan 'aish cananuna xĕnibua 'ainbi abĕ 'iti 'ai quixunu 'unánun ca Nucĕn Papa Diosan ain Bĕru Ñunshin Upí nubĕa 'inun nu 'ináncĕxa.

²³ Nucĕn Papa Diosan ca 'ĕn nuitu mĕu 'ĕn ĕsaquin sináncĕ 'unania, mitsu nuibaquin mitsúxmi upí 'icĕ isti cuĕĕeni cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancĕma pain 'ain. Nucĕn Papa Diosan ca 'unania, usa ca quixun. ²⁴ Jesucristomi upiti sinani camina mitsux ami cushicĕ 'ain. Mitsúxmi usai 'ia cananuna nun cacĕsa oími 'inun mitsu caiman. Jesucristomi upiti catamĕcĕ 'aishmi chuámashirua tani cuĕĕeni upitax bucunun quixuinshi cananuna mitsu 'aquinsa tanin.

2

¹ Mitsu masá nuitumiti rabanán cana mitsu isi bĕnĕtishi cuantĕcĕntima sinan. ² ¿'ĕn mitsu masá nuitumia cara uin 'ĕ upí oquin sinánmiti 'ic? 'ĕn sapí cana mitsu masá nuitumia, usa 'ainbi camina mitsúinshi 'ĕ upí oquin sinánmiquin 'ĕ cuĕĕĕnmiti 'ain. ³ Mitsu isi cuaniami 'ĕ masá nuitumiti rabanán cana cuanquinma mitsu usaía quicĕ quiricashi buánmian. Buánmiquin cana sinan, 'ĕx cuani masá nuitutíma cuĕĕenia isi camina mitsúxribi upí oquin

sinani cuëenti 'ai quixun. ⁴ Mitsu buánminuxun a quirica cuënëoi cana mitsu sinani masá nuituti bëunan mëscuti 'ian. Mitsúxmi masá nuitunun quixun cana a quirica 'acëma 'ain. 'Ën cana asérami mitsu nuibati quixunmi 'unánun cana usaquin 'an.

Axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana

⁵ Aisamaira oquin mitsu masá nuitumitisama tanquinbi cana mitsu cain, an ñu 'atima 'acë unin ca 'ëishima micamaribi masá nuitumiäxa. ⁶ Timëxunmi mitsun 'ën mitsu cacësa oquin 'acë uni a camina usashi oxun ënti 'ain. ⁷ Usaquin 'acëxa sinanatia camina aín 'acë ñu manuquin a nuibaquin aín masá nuitucë nëtëmiquin, upí oquian sinánun 'aquinti 'ain, axa 'aisamaira masá nuituti rabanan. ⁸ Usaquin 'aquin camina axribia mitsubë timënun canan mitsun camina a nuibati quixuan 'unánun abë upíonanti 'ain. ⁹ Asérami caramina Jesucristo cuëencësabi oquin 'aquin, 'ën mitsu cacë bana cuaquin 'ati 'ai quixun 'unánun, cana a quirica mitsu buánmian. ¹⁰ Usoquin 'aquinmi mitsun aín 'ucha manuquin, aribi manu-micëbëtan, cana 'ënribi aín 'ucha manuín. Axa 'ëmi 'uchacëbi cana mitsúnmi aín 'ucha manucë cupí, 'ënribi aín 'ucha manuan, Cristo cuëencësabi oquin. ¹¹ Usoquin manucëma 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an nu 'atimaquin sinánmiquin 'atimamiti 'icën. Usa ca ax 'icë quixun cananuna 'unan. An usoquin nu 'atimaquin sinánmiti rabanan cananuna aín 'ucha manuí a unibë upí 'iti 'ain.

Troasnuaxa Tito isíma Pablo bënëa

¹² Troas ëmanuxun Cristo ñuiquin bana ñuixunux bëbatancëxun, ax cuëencësabi oquin 'ën ñuixuncëxun cuati ca unicama cuëëanxa. ¹³ Cuëënia ñuixunti 'aishbi cana nucën xucën Titobë mërananxma bënëti, anu 'icë unicama ëbiani, Macedonia menu cuan.

Cristomi catamëti aín unicama cushi 'iti bana

¹⁴ Ñunshin 'atimanëan nu 'atimaquin sinánmisa tanan aín bana ñuixunxunma 'anun 'imitisa taniabi ca Nucën Papa Diosan, Cristo Jesús cupí, nun 'acësabi oquinu aín bana ñuixunun nu 'imía. An ca aín 'acësabi oquin nu 'aquinia quixun 'unánquin cananuna —asábi ca —quixun caquin a rabin. Uinu caranuna cuani, anuxun ca nun nu Cristo Jesús ñuiquin aín bana ñuixunia, a banax ca asérami upíira 'icë quixun unin sinania. ¹⁵ Nun Cristo ñuiquin aín bana unicama nuibaquin ñuixuncëbë ca Nucën Papa Dios cuëënia. Nun nu ñuixuncëxun cuati raíri uni ainan 'inun iëmicé 'imainuan raíri unix ami sinántisama tani iëmicëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios nun nu a unicama nuibaquin aín bana ñuixuncëbë cuëënia. ¹⁶ Axa ami sinántisama tancë unicamax ca nun nu Cristo ñuixuncëxun cuatíbi cuëënima, xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami sinántisa tancë unicamax nun nu Cristo ñuixuncëxun cuati, ami catamëti —usai 'inux iëmicé 'aish cana xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai —quixun 'unani cuëënia. ¿Usoquin unicama sinánmiquin bana ñuixunti cara uin 'ati 'ic? ¹⁷ Itsa unin ca curíqui biti cupíshi Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinbi a bana quicësa oquin ñuiquinma bëtsi oquin ñuixunia. Usa 'aishbi cananuna nux a unicamasama 'ain. Usa 'ixun cananuna Cristonan 'ianan Nucën Papa Diosan nu aín bana ñuixunun caiscé 'ixun, axa cuëencësabi oquin aín bana unicama ñuixunin.

3

Anun uni upí 'aish ainan 'iti Nucën Papa Diosan mëño bana

¹ ¿Ēsaquinu mitsu cacēxun caramina nux cananuna nubi rabiacati quixun sinanin? Usama ca. Uni raírinēn 'acēsa oquin cananuna mitsu isi cuanquin, uisa uni caranuna nux 'ai quixun 'acē quirica buántima 'ain. 'Anan cananuna usa quiricami nu 'axunun quixun mitsu catima 'ain. ² Usaquin 'acē quirica isquinmabi ca nun nu mitsu bana űuixuncē cupí unin mitsu isquin nux caranuna uisa uni 'ai quixun 'unánti 'icēn. ³ Nun cananuna usoquin mitsu 'unánmia quiáxa quicē bana ax ca quiricanu tintan 'anan maxax paránu 'acēma 'aishbi Cristo cupía Nucēn Papa Diosan Bēru űnunshin Upitan mitsun nuitunu 'imicē 'icēn.

⁴ Nucēn Papa Diosan ca Cristo cupí mitsu aín bana űuixunun nu 'aquianxa quixun 'unánquin cananuna usaquin sinanin. ⁵ Nun cushinbi cananuna Cristo űuixun mitsu bana űuixuan quixun cananuna sinaniman. Nucēn Papa Diosan 'amicēxuinshi cananuna mitsu aín bana űuixuan. ⁶ Moisésnēn usaía judíos unicama 'iti űuixun cuēnēo bana ca quia, a bana quicēsabi oi 'icēma 'aish ca uni Nucēn Papa Diosbē 'itimoi bamati 'icēn. Usa 'aínbi ca a banama bana ió, a űuixunun Nucēn Papa Diosan nu 'imiáxa. A banax ca quia, aín Bēru űnunshin Upitan 'imicēx ca uni ainan 'aish xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē upí 'iti 'icēn.

⁷ Aín bashinuax maxax paránu Nucēn Papa Diosan cuēnēocē bana a 'unánquian unin, 'uchati ca 'aisama 'icē quixun sinánti, a bēi atu 'inani aia ca Moisés Israel unicaman aín bēmánan ichúquin bētēnancēxun ami racuéquin űachama 'icēn. Usai 'ia iscasmacēxbi ca aín ichúcē ax munuira munu nētēbuacēxa. ⁸ A bana Nucēn Papa Diosan Moisés 'inan, asamaira ca —Cristo cupí ca uni aín 'uchacama tērēncē 'ianan Nucēn Papa Diosnan 'aish aín Bēru űnunshin Upíñu 'ia —quicē bana ax 'icēn. ⁹ Moisésnēn uni 'inan banaxa upíra upí 'aínbi ca a bana quicēsabi oquin 'acēma 'aish uni Nucēn Papa Diosan 'uchocē 'ia. Usa 'aínbi ca a űui quicē bana cuati Cristomi catamēti aín 'ucha tērēncē 'aish uni Nucēn Papa Diosan 'uchocē 'ima. Usa 'ain ca Moisésnēn cuēnēo banasamaira 'aish Cristo űui quicē banax upí 'ia. ¹⁰ Moisésnēn uni 'inan banaxa 'iásamaira oi ca Cristo űui quicē bana upí 'icēn. ¹¹ Nucēn Papa Diosan 'inácē bana uni 'inácēbē ichutibi ca Moisésnēn bēmánan bēnētishi aín ichúcē nētēbuacēxa. Usa 'aínbi ca Cristo űuicē bana axira bētsi banasamaira upí 'ain usai ami catamētia uni upí 'iti ax nētētima.

¹² Cristo űui quicē banaxa nētētimoí upí 'ain, usai 'i ami catamētia ca uni upí 'iti nētētima quixun asérabi 'unánquin cananuna rabínquinma unicama űuixunun. ¹³ Aín bēmánan ichúcē axa nētētiamá Israel unibunēn isia quíax ca Moisés bēmápucüacēxa. Moisés usai 'iá 'aínbi cananuna nux usai 'ima. ¹⁴ Israel unibunēn ca uisashi oquin cara Nucēn Papa Diosan atu upí 'imitisa tancēxunbi 'unánma 'icēn. Usa 'aish ca bēmápucücēsa 'iacēxa. Bēri nētēnribi ca a bana isquinbi cuatima. Cristomi catamēquin cuni ca unin, uisashi oquin cara Nucēn Papa Diosan Moisés 'inan bana quicēsabi oi 'inun aín unicama 'imiti 'icē quixun 'unánti 'icēn. ¹⁵ Bēri nētēnbi ca Moisésnēn cuēnēo bana isquinbi uisashi oquin cara Nucēn Papa Diosan aín unicama 'imitisa tania quixun 'unanima. ¹⁶ Usa 'aínbi ca, Nucēn 'Ibu Jesús ca asérabi Cristo 'icē quixun sinánan ami catamēquin cuni 'unánti 'icēn. ¹⁷ Nucēn 'Ibu Jesucristonēn sinácēsaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan Bēru űnunshin Upitan sinania. Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamēcē unin Nucēn Papa Diosan Bēru űnunshin Upitan 'imicēxun, upí oquin uisashi oquin cara Nucēn Papa Diosan aín unicama 'imiti 'icē quixun 'unánan, Nucēn Papa Dios quicēsabi oi 'i cuēnia.

¹⁸ Usa 'ain cananuna bëmápucücësama 'ixun, Jesús ca aséabi Cristo 'icë quixun 'unani ami catamëti ainan 'ain. Barían pëcaquin espejo ichucësaribi oquin ca Jesucristonëmbi asaribi 'inun aín upí nu 'inania. Usaquian nu 'acëx cananuna bërámanu 'á ñucama ëuncubiani Jesucristo cuëëncësabi oi bëtsi sinánñu 'aish, asaribi 'in. Aín Bëru Ñunshin Upitanbia 'imicëx cananuna usai 'in.

4

¹ Èsoquin cana mitsu cain, 'uchañuira 'icëbi nuibaquin sinanamixun ca Nucën Papa Diosan aín bana uni ñuixunun nu 'imiáxa. Usa 'ain cananuna masá nuituquin ënquinma aín bana uni ñuixunin. ² Uni itsimi unëxunu 'acë ñucama ënquin cananuna a 'áinu rabínti ñu 'atimaribi 'aiman. Uni paránti sinánquinma cananuna Nucën Papa Diosan banaribi bëtsi oquinma ax aséabi quicë banaishi uni ñuixunin. Usaquin ñuixunia cuaquin ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan iscëxun cananuna ax quicësabi oquin aín bana ñuixuni quixun. ³ Nun nu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun uni ñuixuncë 'áinbi sapi ca axa Jesucristomi catamëti iëtisama tancë unicaman a banax ca upí oquin cuaisama 'icë quixun sinánti 'icën. ⁴ Usaquin sinácë unicaman ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicëxun, uisairai cara aín 'ucha téréncë 'aish Nucën Papa Diosaribi, Cristo, ainan 'iti 'icë quixun 'unanima. ⁵ Nuxbi ñuiaquin cananuna unicama bana ñuixuniman. Usoquin cananuna —Jesucristo ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun unicama bana ñuixunin. Nuxbi ñuiaquinma cananuna Jesús, an nu nuibacë, an nu sinánmicësabi oquin aín bana mitsu ñuixunin. ⁶ Nucën Papa Dios axa bëráma, “Béanquibucë ca pëquiti 'icë” quiá, anbí ca Cristonëan nun nuitu mëúxun nu chuámashi taní cuëënquinu uisaira upí cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánun 'imiáxa.

Jesucristomi catamëtishi uni upiti tsóti bana

⁷ Nun cushínbi 'atsínxunmabi cananuna an 'amicëxuinshi ax cuëëncësabi oquin 'ati 'ai quixuan unicaman 'unánun ca Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'ixúnu aín cushínbi ñu 'anun nu 'imía. ⁸ Unían nu 'atimocëxbi cananuna Nucën Papa Diosan nu 'aquincë cupí asábi 'ain. Uisa ñu cara 'icëbëbi cananuna sináncasmai bënëtiman. ⁹ Unin bëtsi bëtsi oiabi ca Nucën Papa Diosan nu ënima. Unin bamatanun quixun mëécëxbi cananuna bamaiman. ¹⁰ Uinu caranuna cuani anuax cananuna Jesús 'iásaribiti, camabi nëtën tëmërai unin bëtsi bëtsi ocë 'ain. Usáinu 'iabía Jesusan nubë 'ixun nu 'aquinia ca camabi unin isti 'icën. ¹¹ Jesusan ca nu iëmiquin 'aquinia quixun camabi unin isnun ca nun aín bana ñuixuncëbë uni raíri nëtëtima nu bamamicatsi quiax 'ësénania. ¹² Aín bana ñuixuncë cupí nu bamamisa tani uni numi ësénanmainunbi camina mitsux nun nu ñuicë bana cuati Jesúsmi catamëti nëtëtimo Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë 'ain.

¹³⁻¹⁴ Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús bamacëbi baísquimia, an ca usaribi oquin nuribi ainan 'icë Cristo utëcëncëbëtan baísquimiti 'icën. Baísquimitancëxun ca mitsubënu abë aín nëtënu 'inun nu 'imiti 'icën. Usaquin 'unánquin cananuna —ainan 'inun an nu iëmicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia —quixun unicama cain, bëráma Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin ësaquin cuëënosabi oquin: “Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinia quixun 'unánquin cana camabi uní —usa ca —quixun can”. ¹⁵ Nun tëmëraquinbi mitsu bana ñuixuncëx camina 'itsaxira Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëx ainan 'aish cuëënin. Usai 'iquin camina mitsun

'itsaxuinra Nucèn Papa Dios —asábi ca —caquin a rabin, Nucèn Papa Dios cuèënnun.

¹⁶ Usa 'ain cananuna masá nuituquinma aín bana ñuitiribi ëniman. Nucèn nami axa abiira abi xëñibucëbëtanbi ca Nucèn Papa Diosan camabi nètën ami catamëti cuèënnun nu cushioia. ¹⁷ Cananuna 'unanin, ënë nètënuaxnu tëmëracë 'aínbi ca a ñucamax bënëtishi cëñúti. Tëmëracëbi ca nun sináncësamaira oquin Nucèn Papa Diosan nux tëmëracë cupínu abë 'aish chuámarua tani cuèëinra cuèënnun nu 'imiti 'icën. ¹⁸ Usa 'ixun cananuna nun bërúmbi iscë ñu 'aisamaira oquin sinánquinma unin iscëma ñu, uni nuibatí, cëmëi banatima, upí sinánñu 'iti, acama sinanin. Nun bërún nu iscë ñucamax ca cëñúti 'icën. Usa 'aínbi ca unin aín bërún iscëma, nun nuitu mëúnu sináncë ñucamax, Nucèn Papa Dios rabiti, uni 'aquinti, acamax cëñútima 'icën.

5

¹ Cananuna 'unanin, bëráma unin 'á 'aísha xubu chëquicësaribiti ca nun nami anu nun bëru ñunshin 'icë ax 'ia. Usaía nun nami 'iti 'aínbi ca Nucèn Papa Diosan chëquitimoínu anu abë 'iti a aín nètënu nu mënioxuanxa. Ax ca unían 'acëma 'icën. ² Usai cananuna Nucèn Papa Diosan nètënu 'iti 'ai quixun 'unani cananuna asérabi ënë nètënuax anu cuainsa tani bënëtín. ³ Anuax cananuna ënë namima bëtsi namiñu 'iti 'ain. ⁴ Ënë nètënu 'aish cananuna paë tani masá nuituti bënëtín. Usa 'aish cananuna ënë namiñuma bëtsi nami bamatima, axa usabii 'iti, aañu 'iti cuèënin. ⁵ Usaínu 'inúan an nu 'imicë ax ca Nucèn Papa Dios 'icën. An ca, usai cananuna 'iti 'ai quixúnu 'unánun aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun nu 'ináncëxa.

⁶ Usa 'ain cananuna an ca aín quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun sinani, Nucèn Papa Diosmi catamëti bënëtíman. Ënëribi cananuna 'unanin, ënë nètënu 'aish, nun nami, nun xo acamax ió 'icëma pain 'aish, cananuna Nucèn 'Ibu Jesús bë aín nètënuirama pan 'ain. ⁷ A isímabi cananuna ënë nètënuax ami catamëti ax cuèëncësoi 'in. ⁸ Usa 'aish cananuna —an ca abë 'inun nu 'imiti 'icë —quixun 'unani chuámashi tani cuèënin. Usai 'i cananuna ënë nètënu 'ima Nucèn 'Ibu Jesús bë aín nètënu 'iisa tanin. ⁹ Usa 'ain cananuna ënë nètënu 'aish 'icësaribiti aín nètënuaxribi ax cuèëncësa oquin ñu 'ati cuèënti 'ain. ¹⁰ Utëcëntancëxun ca Cristonën unicama achúshi achúshi uisaquin cara ënë nètënuaxun ñu 'axa quixun isti 'icën. Usoquin ca, atun ñu 'acë cara upí 'icë, cara upíma 'icë quixun isti 'icën. Atun ñu 'acësabi oquin istancëxun ca raíri ax cuèëncësabi oquin 'acë, axa cuèënnun 'imianan raíri an aín bana quicësabi oquin 'acëma uni a uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

Usai cara uni chuámarua 'iti 'icë quicë bana

¹¹ Usaquin ca Nucèn 'Ibu Jesucristonën unicama ashúshi achúshi isti 'icë quixun 'unánquin cananuna ami racuëquin camabi unínribi 'unánun a ñucama ñuiquin bana ñuixunin. An nu sinámmicësabi oquin cananuna bana ñuixuni quixun ca Nucèn Papa Diosan 'unánxa. Usaquinu 'aiami mitsúnribi 'unánti cana cuèënin. ¹² Nuxbi rabíacatécëni banaquinma cananuna mitsun uisa caranuna nux 'ai quixun 'unánquin axa nu ñui banacë unicama canun quixun usaquin mitsu can. A unicaman ca —nux cananuna upí 'ai —quixun uni sinánmisa tanquinbi aín nuitu upí 'iti sinanima. ¹³ Uni raírinëan, nux cananuna ñunshíncësa 'ai quixun sinánmainunbi cananuna Nucèn Papa Dios ax cuèëncësabi oquin ñu 'ain. Usaribi oquin cananuna raíri unínribia, nux cananuna ñunshíncëma asábi 'ai quixun sinánmainun, mitsúxmi upiti Nucèn Papa Diosmi sináncë 'inun, aín bana mitsu ñuixunin. ¹⁴ Cristonën

ca camabi uni 'itsaira nuibatia quixun 'unánquin cananuna a sinánquin — usa ca —quixun atu cain. Cananuna 'unanin, ax achúshi 'aishbi ca Nucén Papa Dios cuëencésabi oi camabi unin 'ucha cupí bamacéxa. Usaia Cristo 'iá 'ain, cananuna têmëraibi nux cuëencésabi oi 'ima, ax cuëencésabi oi 'iti 'ain. ¹⁵ Aín unicamaxa ënë nëtënuax atux cuëencésa oi 'ima, ax cuëencésabi oi 'inun ca Cristo, axa atu cupí bamatancëx baísquia, ax camabi unin 'ucha cupí bamacéxa. ¹⁶ Bërâma uni isquin, ax ca unishi 'icë quixun sinan 'ixunbi cananuna bërî, uisa uni cara, —axribi ca Jesucristonan 'iti 'icë —quixun sinanin. Usaribi oquin —Cristo ax ca unishi 'icë quixun sinan 'ixunbi cananuna bërî Cristo ax ca aséabi Nucén Papa Diosan Bëchicë, an nu ainan 'inun iëmicë, a 'icë quixun 'unanin. ¹⁷ Usa 'ain ca uinu 'icë unix cara Cristomi catamëtia ax Cristobë 'aish bëtsi uni 'icën. Usa 'ixun ca bërâma 'acésa oquin sinántëcënima. Bëtsi oquin ca sinania.

¹⁸ Nucén Papa Diosan 'imicëx ca axa Cristomi catamëcë uni usai 'ia. Cristo cupí nux abë upí 'inun ca Nucén Papa Diosan nu 'imiacéxa. 'Imianan ca camabi uníxa abë upí 'inun aín bana ñuixunun nu 'imiacéxa. ¹⁹ Ënëx ca ësa 'icën: Nucén Papa Diosan ca Cristo cupí camabi uni abë upí 'inun mëníocéxa. Mëníonan ca atun ñu 'atima 'acécama a sinántëcënuunma tërënxuanan, nun aín bana anun unicama abë upí 'inun ñuixunun nu cacéxa. ²⁰ Nux Cristonën 'imicë 'ixun cananuna an sinánmicésabi oquin mitsu ësaquin cain, Nucén Papa Dios anbia mitsu cacésa 'inun: Nucén Papa Diosbë upí 'inun camina min 'uchacama tërëncë 'inun Jesucristomi catamëti 'ain. ²¹ Cristo axa aña 'uchañumabi 'icëbi ca nun 'uchacama tërëncë 'inúan, nun 'ucha bitsi 'uchañuirasa 'inun Nucén Papa Diosan 'imiacéxa, nux an iscëx 'uchañuma 'inun. Nuxnu abë 'imainuan Cristo axribi nubë 'icëbëtanu ax cuëencésabi oquin 'anun ca Nucén Papa Diosan nun 'uchacama a 'inancéxa.

6

1-2 Nucén Papa Diosan bana cuëncë ca ëesai quia:

Anúnmi 'ë ñucácë nëtën cana min bana cuan. Cuaquin cana anúnmi 'ënan 'inun iëti nëtën mi iëmian.

A bana quicésabi oi ca bërîribi anúan mitsun ñucácëxun cuati nëtë a 'icën, bërîbi ca anúan mitsu ainan 'inun iëmiti nëtë 'icën. Usa 'ain cananuna Nucén Papa Diosbëtan mitsu cain, an mitsun bana cuanan 'aquinsa tancëxun camina an mitsu 'aquinun axa cuëencésabi oquin a ñucátî 'ain.

³ Uinu 'icë unínbia nun bana —'aisama ca —quixun caquin cuaisama tanunma cananuna ñu 'atima 'aquinma Nucén Papa Dios cuëencésabi oquinshi 'ain. ⁴ Bëtsi bëtsi onan numi nishquin unin têmëramicë 'ianan uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiquin Nucén Papa Diosan bana ñuixunia isquin ca camabi unin 'unánti 'icën, nux cananuna aséabi Nucén Papa Diosan uni 'ai quixun. ⁵ Unían nu mëëanan sipuanan raíri uni numi tsuáquirumimainun 'aisamaira oquin ñu mëëanan, 'uxti tëanan 'acëñuma 'aish panancë 'ixunbi cananuna bënëquinma tanshitin. ⁶ Usa 'ixun ñu 'aisama 'atî sinánquinma Nucén Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun ami nishíma unibë aséabi upí 'ianan Nucén Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ianan, paránquinma aséabi uni nuibanan ⁷ bëtsi bana ñuiquinma, an cushiocëxuinshi aín bana ñuixunia isquin ca nux cananuna aséabi Nucén Papa Diosan uni 'ai quixun camabi unin 'unánti 'icën. An iscëx nun nuitu upí 'ixun cananuna racuëquinma uni itsiribi Cristomi sinánun 'aquinti 'ain. Usoquin 'aia ca numi manánquinbi unin 'unánti 'icën, nun cananuna ñu 'aisama 'acéma 'ai

quixun. ⁸ Raíri uni nu ñui —a unicamax ca aín nuitu upí 'icē —quimainun raírínëxribishi nu ñui 'atimati banaia. Usaribitia raírínëx nun isanuna Nucën Papa Diosan bana upí oquin ñuixuni quimainun ca raírínëxribi nun isanuna Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ai quia. Usaribiti ca raíri uníxa —Pablonën bana ca aséribi 'icē —quimainun raírínëxribishi —a banax ca cēmē 'icē —quia. ⁹—Uínbi 'unáncëma ca a uni 'icē —quixun nu ñui quicancëbëbi ca raíri —nun 'unáncë ca Pablo 'imainun abē 'icē unicama 'icē —quia. Bamatisa 'aishbi cananuna iéan. Usai 'ínu upiti ami catamēti 'unánti cupía Nucën Papa Diosan nu castíancëxbi cananuna bamacëma 'ain. ¹⁰ Masá nuitucē 'aishbi cananuna chuámaruaishi 'ain. Ñuñuma 'ixunbinu Cristo ñuiquin bana ñuixuncëx ca an a bana cuacē unicamax uni ñuñu 'icësamaira oi chuámarua taní cuëënia. Ñuñuma 'icëbi ca Cristonën nubē 'ixun ax cuëëncësabi oínu anun 'inun nu ñu 'inania.

¹¹ Corintonu 'icē nucën xucëantu, aséribi mitsu nuibaquin cananuna nux 'icëcama 'imainun nun sináncë ñucamaribi mitsu ñuixuan. ¹² 'Itsaira mitsu nuibaquin nun cacësaribi oquin mitsun nu nuibaquin cati sináncëbëtanbi camina nu cacëma 'ain. ¹³ Usa 'icē cana unían aín bëhicé cacësaribi oquin mitsu cain, 'ën mitsu 'acësaribi oquin camina 'ëribi nuibacanti 'ain.

Nux cananuna anu Nucën Papa Dios 'icē a 'ai quicë bana

¹⁴ An ñu upíshi 'acē unin sináncësaribi oquin ca an ñu 'aisama 'acē unicaman sinaníma. Usa 'ain camina mitsux Jesucristomi catamëcē 'ixun axa Jesucristomi catamëcëma unicamabëtan atun cuëëncësa oquin ñu 'atima 'ain. Nëtëx ca imëbë mëscutíma. Usaribiti ca Cristonën unicamax Cristonanma unicamabë nuianantíma 'icën. ¹⁵ ¿Cristonën cara ñunshin 'atimanën 'apúan sináncësa oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma. ¿Axa Cristomi catamëcē unin cara axa Cristomi catamëcëma unin sináncësaribi oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma. ¹⁶ ¿Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun cara atúnbi 'acē ñu unin rabiti 'ic? Ca 'atima 'icën. Nucën Papa Dios, ax bamatimoi tsócé, a aín unicaman rabicé, ax ca mitsunu 'icën, axa ësai quiásabi oi: 'Ëx cana atubëbi 'ianan uínu cara atux cuania anuribi atubē 'iti 'ain. 'Ëx cana aín Dios a atun rabiti a 'ain, atux ca 'ën unibu 'iti 'icën.

¹⁷ Èsairibi ca Nucën 'Ibu Diosan bana quia:

Axa 'ëmi sináncëma unicamabē 'ima 'ianan camina atun sináncësaribi oi 'icantíma 'ain. Usai 'iquin camina 'ëx cuëëncëma ñu 'atima 'ain. Usai 'ia cana 'ënan mitsu 'imiti 'ain. ¹⁸ 'Imianan cana mitsun Papa 'iti 'ain. 'Icëbë camina mitsux, bëbu 'imainun xanucamaxribi, 'ën bëhicé 'iti 'ain. Usai cana mitsun 'Ibu Dios, cushiira, 'ëx quin.

7

¹ 'Ën nuibacē xucëantu, a banacama nun cuanun ca Nucën Papa Dios quiacëxa. A banacama 'unánquin cananuna nun sinanën upíira oquin sinánan nun nuituribi upí 'ianan nun 'acē ñuribi upí 'inun camabi nëtën bërúancati 'ain. Usai 'i cananuna aín bana cuati ainanshi 'aish ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

Corintonu 'icē unicamaxa sinana bana

² Mitsun nuitunëni camina upí oquin sinánquin nu nuibati 'ain. Mitsu achúshibi cananuna uisa ocëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna 'atimaquin sináncicëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna paráncëma 'ain. ³ 'Uchoquin cana mitsu caiman. Bëráma cacësabi oquin cana mitsu catëcënin, cana 'aisamaira mitsu nuibatin. Mitsux cuëëncëbë cana 'ëxribi cuëënin, mitsux

masá nuituti tēmēracēbē cana 'ēxribi masá nuituti tēmēracēsa 'ain. ⁴ Mitsun camina upí oquin 'ai quixun sinani cana cuēēnin. Usa 'aish cana, nux tēmēraqinbi mitsun upí oquin 'aia cuati, chuámarua tani cuēēnin.

⁵ Macedonia menu uax cananuna upíma 'aish masá nuituan. Ēnuax cananuna 'aisamaira tēmēran, numi uni nishcē cupí 'ianan mitsucēñun Titoribi sinani masá nuituti. ⁶ Usai 'iabi ca Nucēn Papa Dios, an uni tēmērai masá nuitutiabi chuámarua 'inun 'imicē, an Tito mitsunuax ěnu unun mēñioxun nu chuámarua 'imiāxa. ⁷ Tito ucē cupíshima, an mitsu ñuiquin 'ē cacē bana aribi cuati cananuna chuámarua tani cuēēan. Mitsunuax uxun ca Titon nu caxa, axribi masá nuituti cuanxbisa mitsu isi cuēēanax quixun. Nux mitsu isi cuanti cuēēananmi 'ēn mitsu quiricanu cacē ñucama sinani masá nuitutími 'itsaira 'ēmi sināncancē, acama Titon ñuia cuati cana cuēēan.

⁸ A quirica buánmixun cana mitsu masá nuitumian. Usa 'aínbi cana, a quirica buánmiti ca 'aisama 'icē quixun pain sinānxunbi bērí 'unanin, 'aisamairai camina masá nuitucancēma 'ai quixun. ⁹ Mitsúxmi 'ēn buánmicē quirica isi masá nuitucē cupíma, mitsúnmi masá nuitutancēxunbi sinanacē cupí cana cuēēnin. Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi camina usai 'ican. Usa 'ain ca nun mitsu buánmicē quirica an ulbi 'atimaquin sinánmicēma 'icēn. ¹⁰ Aín 'uchacama cupí masá nuitutancēxa uni sinanati ca Nucēn Papa Dios cuēēnia. Sinanatanacēx ca aín 'ucha tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inux iēcē 'ia. Usai 'itancēx cuēēnquin ca —'ēx 'ēn 'uchacama sinani pan masá nuituti ca asábi 'iāxa —quixun sinánti 'icēn. Usa 'aínbi ca uni raíri aín ñu 'atima 'acē cupí masá nuituquinbi acama ěni ami sinanacēma 'aish Nucēn Papa Diosnan 'ima. ¹¹ Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi masá nuitutancēxun camina 'ēn mitsu cacē bana upí oquin sinan. —Sinanima cananuna usai 'ia —quixun sinánan —ami rabínquinma an 'aisama ñu 'acē uni 'axunma 'anun cacēma 'aish cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani racuēquin camina upí oquin mēñiōti sinan. Camina 'ēn mitsu isi cuanti cuēēanan, an ñu 'aisama 'acē uni upía 'inun 'ē mitsu cacēsabi oquin 'aquian. Mitsun camina 'ēn mitsu cacē ñucama upí oquin mēñio quixun cana 'unanin. ¹² 'Ēn mitsu quirica buánmiquin cana an ñu 'atima 'acē uni ashí sinánquin cuēēnocēma 'ain, ami ax 'uchacē uni aribishi sinánquin cana 'acēma 'ain. Nucēn Papa Diosan iscēxun camina asérabi nu nuibaquin nun bana cuati quixunmi mitsun 'unánun cana a quirica mitsu buánmian. ¹³ Usa 'ain cananuna acama sinani masá nuitutíma chuámarua tani cuēēan.

'Ianan cananuna Titóxribia usaími 'icancē bana ñui cuēēnia isi cuēēinra cuēēan. Mitsun camina Tito chuámarua tanquian upí oquin sinánun 'imian. ¹⁴ Mitsunua cuantánun Tito caquin cana —a unicamax ca upí 'icē —quixun mitsu rabiquin can. Nun nu Tito ñuiquin mitsu cacē bana āxa cēmēma 'ain ca nun mitsu ñuiquin Tito cacē banacamaxribi cēmēma 'iāxa. ¹⁵ Mitsúnmi āxa bēbaia aín bana cuaisa tanquin nuibaquin bicē, a sinánan an cacēsabi oquinmi mitsun 'acē ñucama aribi sinánquin, ca an asérabi mitsu nuibatia. ¹⁶ Usa 'ain cana, mitsun camina asérabi upí oquin sinánquin ñu 'ai quixun sinani cuēēnin.

II. AXA JERUSALENUAX JESUCRISTOMI CATAMĒCĒ UNICAMA CURIQUI BUANMITIA PABLO QUIA (8.1-9.15)

'Aquinsa 'icē uni upí oquín 'aquinti bana

¹ Ën xucēantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu caisa tanin, Macedonia nētēnu 'icē unicamax ca ainan 'aish ësai Nucēn Papa Diosan sinánmicēx 'ia. ² Amia uni nishmainun bētsi ñu cupíribi tēmēraquinbi Jesucristomi catamēti ēníma ca chuámaruaishi 'aish bucuía. Chuámarua 'ixun ca ñuñuma 'ixunbi cuēēnquin ñuñu unin 'acēsa oquín curíqui 'inánxa. ³ Ënbi cana uisoquín cara atun curíqui 'inánxa quixun 'unan. Cuēēnquin ca a 'inánti a 'inánanbi ainan 'itia nancē aribi 'inánxa. ⁴ Itsa oquín ca ësquoquin nu caxa:

—Nunribi cananuna axa Jerusalénuax Jesucristomi catamēcē unicama 'aquinquin curíqui 'inántisa tani —quixun. ⁵ Nun sináncēsamaira oquín 'aquin ca Nucēn 'Ibu Jesús pain —nux minan 'ixun cananuna mix cuēēncēsabi oquín 'ati 'ai —quixun catancēxun Nucēn Papa Diosan sinánmicēsabi oquín nun bana cuanun nun nu Jerusalénu buánun atun curíqui nu 'inánxa. ⁶ Macedonianu 'icē unían 'acē sinánquin cananuna an bēráma mitsúnmi Jerusalénu buánmiti curíqui biquinbi sēñonma cupí, a sēñonquin bitsia isía cuanun quixun Tito xutin. ⁷ Raírínēan 'acēsamaira oquín camina upí oquín sinani Jesucristomi catamēanan, Nucēn Papa Diosan bana 'unánquin a bana uni 'unánmiti 'unánan, aséabi chiquishquinma cuēēnquin ñu 'anan, aséabi nu nuiban. Usaquin 'axun camina raírínēan 'acēsamaira oquinribi Jerusalénu 'icē unicama nuibaquin atu buánmiti curíqui timēquin nanti 'ain.

⁸ Usoquin 'ati cuēēnquinmabimi 'anun quixun cana mitsu caiman. Macedonianu 'icē unicaman ca cuēēnquin axa Jerusalénuax Jesucristomi catamēcē unicama curíqui 'inania quixunmi 'unánun quixuinshi cana mitsu can. Usoquin 'unánquin camina 'unánti 'ain, caramina aséabi Jerusalénu 'icē unicama nuibati 'ai quixun. ⁹ Uisaira oquín cara Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nu nuibatia quixun camina 'unanin. Mitsúxmi chuámarua 'ianan ain nētēnu xēnibua 'ainbi abē 'iti cupí ca ax ain Papan nētē upí ēbētsini ēñē menu ñuñuma 'inux uacēxa.

¹⁰ Usa 'ain cana 'ēn mitsu cacē cupímami mitsúxbi cuēēnquin Jerusalénu 'icē unicama curíqui 'inánti sinan 'icē ësquoquin mitsu cain: bētsi baritian camina mitsun curíqui 'inánti sinani cuēēancēn. Usaquin sinánxun atu 'inánti curíqui biquinbi camina sēñoncanma 'ain. ¹¹ Sēñonma 'ixun camina bēri sēñoncanti 'ain. Uiti curíquiñu caramina 'icanin, a camina mitsúnbi sinánquin, mēsú 'inánti 'ain. Mitsúxmi a 'ati sinani cuēēansabi oquín sēñonquin 'inani camina cuēēncanti 'ain. ¹² Curíquiñu 'ixun unin 'inántisa tanquin 'inánti ax ca Nucēn Papa Diosan iscēx asábi 'icēn. Usaribiti ca curíquiñuma 'ixun unin 'inántisa tanquinbi 'ináncēma, axribi Nucēn Papa Diosan iscēx asábi 'icēn.

¹³ Atu curíqui 'inántancēxmi mitsux curíquiñuma 'inun cana mitsu caiman. Mitsux 'icēsaribiti atúxribi ñuñu 'iti cupíshi cana mitsu cain. ¹⁴ Usa 'ain camina mitsux bēri ñuñu 'ixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usaribi oquín ca atúxribi ñuñu 'ixun mitsu ñuñuma 'icē 'inánti 'icēn. Usa 'i ca camabi uni ñuñu 'iti 'icēn. ¹⁵ Usaribi oi ca Nucēn Papa Diosan bana cuēēño ësai quia: “An pití 'itsa bicē, ainan ca tēxēcēma 'icēn. 'Imainun ca an 'itsamashi bicē, anribi pucháquin piaxa”.

Titocēñun abē 'icē unicama ñui quicē bana

¹⁶ Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun ca 'ēn 'acēsaribi oquín Titon mitsu nuibaquin 'aquinsa tania. An usaquin Tito sinánmicē cupí cana Nucēn Papa Dios —asábi ca —cain. ¹⁷ Ën mitsu isi cuantánun cacēx ca axribi cuainsaira tani cuēēanxa. Usa 'aish ca ax cuēēncēsabi oquín mitsu 'aquinun isi cuania.

18 Bëtsi uniribi —an ca upí oquin Cristo ñuiquin bana ñuixunia —quixuan camabi emanuxun 'unáncancë, aribi cananuna Titobë cuanun xutin. 19 A uni ca camabi emanuxun axa Jesucristomi catamëcë unicaman ënë ñu mëëti nu 'aquinia nubë cuanun cabíaxa. Mitsúnmi usoquin 'ináncë isquian unicaman Nucën 'Ibu Jesús rabinun cananuna ënë curíqui bixun Jerusalénu 'icë unicama 'inani cuanin. 20 Unían nunan 'inun a curíqui biisa sináquin nu ñuiti rabanan ca a uni nubë cuania. 21 Nun cananuna ënë curíquicama mëcamaquinma upí oquin buánti 'ai quixun Nucën 'Ibu Diosan ismainuan unicamanribi 'unánti cananuna cuëënin.

22 Tito 'imainun 'ën mitsu ñuixuncë uni, acëñun cananuna bëtsi uniribi mitsunu cuanun xutin. Ax ca Cristomi catamëcë 'aish nun xucën 'ixun nu upí oquin ñu 'axúanxa. Mitsun camina Jerusalénu 'icë unicama curíqui buánmisa tani quixun 'unani ca axribi mitsu 'aquinu cuainsa tania. 23 An 'unáncëma unicaman —uí cara Tito 'icë —quixun ñucácëxun camina cati 'ain, —an Pablobëtan ñu mëëquin mitsu 'aquinu uni ca ax 'icë —quixun. Canan camina abë cuancëcamaribi ñuiquian —uí cara —quixun ñucácëxun cati 'ain, acamax ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman xucëxa cuancë 'icë quixun. Cristonën 'imicë 'ixuan atun upí oquin ñu 'aia isquin ca —usa ca Cristonën uni 'icë —quixun camabi unin 'unania. 24 Usa 'ain camina ënë unicama upí oquin biti 'ain. Mitsun usaquin 'aia cuaquin ca camabi emanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman 'unánti 'icën, mitsun camina acama nuibati quixun. 'Unánan ca nux mitsu ñui quicë bana ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'icën.

9

Axa Jerusalénuax Cristomi catamëcë unicama buánmiti curíquia Pablonën ñuia

1-2 Cana 'unanin, 'ën cacëxunmabi camina mitsúnbi cuëënquin axa Jesucristomi catamëcë unicama curíqui buánmiti sináncancën. Usaquinmi sináncë cupí cana mitsu ñuiquin —bëtsi baritian ca Acaya menu 'icë unicaman curíqui timëti sinánxa —quixun Macedonia menu 'icë unicama cain. Usaquin 'ën ñuia cuaquin ca Macedonianu 'icë unicaman mitsun 'acésaribi oquin 'ati sinánxa. 3 Usa 'ainbi cana 'ën mitsu ñuiquin atu cacë bana cëmë 'iti rabanan, ënë unicama mitsunu cuanun xutin, 'ëx quicësabi oía mitsun curíqui mëñocë 'iti cupí. 4 Macedonianu 'icë unían 'ëbë mitsunu cuanxun iscëxbi nun sináncësabi oquin mitsun 'acëma 'ain cananuna rabínti 'ain. A ñucama mitsun sináncësabi oquin 'acëma 'aish camina nux 'icësamairai rabíncanti 'ain. Usaínu 'itima cupí cana ënë unicama mitsunu cuanun xutin. 5 Usa 'ain cana ënë unicama atux pain cuanxun, mitsun sinánsabi oquin curíqui timëti 'aquinun quixun rëcuëonquin xuti sinan. Usoquin mitsun 'aia ca axa 'ëbë cuancë unicaman 'unánti 'icën, nun sinánmicëxunmabi camina mitsúxbi cuëënquin curíqui Jerusalénu 'icë unicama 'inani quixun.

6 Ésa ca quixun camina sinánti 'ain, an ñu bëru 'itsama 'apácë uni, an ca aín bimiribi 'itsamaribi bitsia. Usaribi oquin ca an ñu bëru 'itsa 'apácë uni an aín bimiribi 'itsa bitsia. 7 Usa 'ain camina mitsúnbi mitsun nuitu mëu upí oquin sinántancëxun 'inánti 'ain. Sináquinbi 'inántisama tanquin camina 'inántima 'ain. Usaribi oquin camina uni 'itsían mi cacëxuinshi 'inántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca an asérabi cuëënquin uni ñu 'ináncë uni a nuibatia. 8 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu anúnmi mitsux ami sinani cuëëni bucuti mitsu 'inánti 'icën. 'Inánan ca anúnmi usaribi oquin bëtsi uniribi 'aquinun mitsu

'inánti 'icën. ⁹ Usa 'ain ca axa ami sináncë uni ñui Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësairibi quia:

Upi oquin sinánxun ca ñuñuma uni ñonquinma 'itsaira 'inánxa. Usoquian 'acë a ca Nucën Papa Diosan manuquinma xëñibua 'ainbi sinania.

¹⁰ Nucën Papa Dios, an 'apáti ñu bëru uni 'ináncë, an ca 'apáxuan aín bimi piti oquin uni 'inania. Usaribi oquin ca anun uni itsi 'aquinti ñu mitsuribi 'inánti 'icën, camabi nëténmi anun upí oquin uni 'aquinun. ¹¹ Usa 'ain ca ñonquinmami anun uni itsi 'aquinun Nucën Papa Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icën. An 'ináncëxunmi mitsun buánmicë curíqui nun 'ináncëxun biquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. ¹² Usoquin 'aquinquin cananuna anun aín cuëñcë ñuñu 'inun 'inanin. Usaquin 'inánquin cananuna —asábi ca —caquin rabia Nucën Papa Diosmi sinánun acama 'aquinin. ¹³ Usoquin mitsun 'aquincëxun ca a unicaman —mitsun camina Cristonan 'ixun aín cuëñcësabi oquin 'ai —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca mitsun camina atu 'imainun uni raíriribi ñonquinma ñu 'inani quixun sinánquin Nucën Papa Dios —asábi ca —cati 'icën. ¹⁴ Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëxunmi mitsun curíqui 'ináncë cupí, atun mitsu nuibaquin Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën. ¹⁵ ¿Nucën Papa Diosan aín Bëchicë achúshi nu iëminuxa bamanun xuá, a sinani caranuna uisairai quti 'ain? A sinánquin cananuna cuëñquin —asábi ca —caquin 'itsaira rabin.

III. JESUCRISTONËN AÍN BANA ÑUIXUNUN CAISCË UNI ÑUIQUIN PABLONËN CA (10.1-13.14)

10

—Aín bana ñuixunun *Jesusan cá cana 'ex 'ai*—*quíaxa Pablo quia*

¹ Èx Pablo 'icë Cristonën sinánmicëxun an 'acësaribi oquin mitsu nuibaquin upí oquin cati cana cuëñin. Uni raírinëx caísa quia, 'ëx mitsubë 'aish isana mitsu ñu caíma upitishi banain. Bëtsi émanuxun quirica buánmiquin cuni isana ñu caquin cacësa oquin mitsu cain. ² Usai quicëbëtanbi cana mitsu cain, mitsu isi cuanquin, 'ën isna axa 'ëbë nicë unibëtan, Nucën Papa Diosan sinánmicëma, nunbi sinánxun bana uni ñuixuni quixuan an nu ñuicë unicama, abë banaquin cati cana sinanin. 'Ën mitsu isi cuanxun ñu caquin catima cupía upitishi bananun camina a unicama uisa caranuna nux 'ai quixun upí oquin 'unánmiti 'ain. ³ Asérami cananuna nux unishi 'aishbi ënë nëtënu 'icë unicama 'icësaribiti 'acanáman. ⁴ Usa 'aish cananuna ënë nëtënuaxa anun suntáru 'acánancë ñu anúnribi nux 'acanáman. Nucën Papa Diosan cushínshi cananuna axa ami nishcë unicama usai 'iaxma 'inun nëtëmiti 'ain. ⁵ Usaribi oquin cananuna unían 'atimaquin nu ñuicë bana, 'imainun unin anbi sinánquin, Nucën Papa Diosan bana cuaxunma 'anun caquin 'atimaquin sinánmicë banacamaribi, Nucën Papa Diosan cushínshi ñancáishi 'itánun nëténti 'ain. Usa 'ain cananuna aín cushímbia 'imicëxun Cristo cuëñcësabi oquinshi 'ati sinanin. ⁶ 'Ën mitsu cacë ñucamami mënioquin sënëoncëbë mitsun cuanquin cananuna an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama sinananun 'esëquin, atun 'aisama ñu 'acë a éinsama taniabi émiti 'ain.

⁷ Mitsun camina uisaira caranuna nux 'ai quixun isti 'ain. Asérami camina Cristonan 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, nuxribi cananuna Cristonan 'ai quixun. ⁸ Nucën 'Ibu Jesucristonën ca aín bana mitsu ñuixunun 'ë

cacéxa, masá nuitumiquin 'uchoquin ñu caquinma ax quicésabi oquin 'anun mitsu 'unánminun quixun. Usoquin 'anuan Jesucristonēnbi 'imicē 'aish cana 'itsa oquin mitsu caibi rabiniman. ⁹ Racuéoti cupí cana mitsu quirica buánmi quixunmi sináncanti cana cuēēniman. ¹⁰ Uni raírinēx caísa quia, 'ēn quiricanu cuēñeocē bana ax cushi 'aínbi isana 'ēx mitsubē 'aish cushima 'íanan 'ēx quicésa oquin unin 'aísama 'ai quiax. ¹¹ Axa usai quicē unin ca 'unánti 'icēn, 'uránxun quiricanēn cacésa usaribi oquin cananuna mitsubē 'ixun mitsu cati 'ain. 'Anañ cananuna quiricanu nun mitsu cacésabi oquin 'ati 'ain.

¹² An nu ñuicē unicamax ca atúxbi rabiacaía. Usairibi cananuna nux 'itima 'ain. Atun sináncésabi oi ca 'ia, atux ca bētsibē tanánantishi cuēēnia. Upí oquin sinanima ca usai 'ia. ¹³ Atux ca atun sináncésabi oi 'ia. Usa 'aínbi cananuna nun Nucēn Papa Diosan nu mēñioxuncésabi oquinshi 'ain. An mēñioxuncésabi oquin cananuna mitsuribi aín bana ñuixuan. ¹⁴ Nunbi sináncē cupíma, Nucēn Papa Diosan nu mēñioxuncē cupíshi, cananuna mitsun ēmanu cuanxun aín banami 'unánun mitsu ñuixuan. Nucēn Papa Diosan mēñiosabi oquin cananuna nun pain mitsu Cristo ñuiquin bana ñuixuancēn. ¹⁵ Bētsi unin 'aquincē cupía uní Jesucristomi sinania cananuna —'ēn bana ñuixuncē cupíshi ca usai 'iaxa —quixun caiman. Usa 'aínbi cananuna mitsúnmi Cristomi catamēquin ēnquinma ax quicésabi oquin 'acē cupí, aín bana mitsu 'unánmitēcēni cuainsa tanin, Nucēn Papa Dios cuēēncēbē. ¹⁶ Usoquin mitsu amiribishi 'unánmitēcēntancēx cananuna mitsu 'ura 'icē ēmacama, anua unin bana ñuixuncēma, acamanu cuanquin Cristo ñuiquin bana ñuixuni cuanti sinanima, nun 'unánmixunmabi uní itsían 'unánmicē, nun 'unánmicē isa quixun catima cupí.

¹⁷ Ui unin cara —'ēn cana upí oquin 'ai —quixun sinania, an ca —Nucēn 'Ibu Jesusan 'amicēxuinshi cana upí oquin 'ai —quixun sinánti 'icēn. ¹⁸ Axa rabiacaē uníxma, axa Nucēn 'Ibu Jesucristonēn iscēx upí 'icē uni, ax cuni ca asérami upí 'icēn.

11

Pablo 'imainun Jesucristonēn 'imicēxun isa aín bana ñuixunia quicē unicama

¹ Sinánñuma uní 'icēsai 'ēx rabiti banaiaibi mitsun 'ēn bana cuati cana cuēēnin. Usai banaiaibi 'ēn bana cuatibi camina 'icanin. ² Cristonainshi 'inun cana mitsu aín bana ñuixuan. Usa 'ixun cana xanúxa bētsi unin bana cuatima aín bēnēn banaishi cuati ami sináncésaribi oi, mitsux bētsi bana quicésa oíma Cristo quicésabi oíshi 'iti cupí, mitsu cain, Nucēn Papa Diosan 'ē sinánmicēxun. ³ Ax cēmēti 'unan 'ixun ca runun Eva paráncēxa. Usaribi oquin sapi ca anu 'icē unicaman mitsu parania quixun cana 'itsa sinanin. Cristomi asérami upiti catamēcē 'ixunbi sapi camina bētsi oquin sinánquin aín bana ēnti 'ai quixun cana sinan. ⁴ Mitsun camina uní itsían nun 'acésabi oquin Jesusan bana ñuixunquinma, a bana bētsi oquin ñuixuncēxun cuatin. Cuanan camina Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēma, bētsi ñunshinan sinánmicē unicaman mitsu ñuixuncēxun a bana cuatin. Cuanan camina Jesucristo cupía Nucēn Papa Diosan nu iēmīti a bana pain cuaxunbi ēnquin bēri bētsi bana, nun ñuixuncē, aribishi cuacanin. ⁵ Mitsúnmi, 'ēsamaira isa a unicama mitsun aín bana cuacē, ax 'icē quixun sináncēbēbi, cana 'ēn sináncēx 'ēx atu meuma 'ain. ⁶ 'Ēx upíira upiti banati 'unáncē 'ixunmabi 'ēn ñuicē bana ax ca asérami 'icēn, nun mitsu ñuixuncē banacama quicésabi oi 'ia camina nu iscan.

7 'Ēn añubi ñucáquinma mitsu anun Nucĕn Papa Diosnan 'iti bana ñuixuncĕ cupí, sapi camina, mitsux ismina 'ĕx meura 'imainun 'ĕ manámi 'ai quixun sináncanin. ¿Mitsun sináncĕx cara añubi ñucáquinma 'ĕn mitsu bana ñuixunti 'aisama 'iax? 8 Mitsu bana ñuixunti cupí cana bêtsi ĕmacamanuxuan axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman 'ináncĕxun curíqui bian. 9 Mitsubĕ 'aish ñuñuma 'ixunbi cana mitsu ñu ñucácĕma 'ain. Macedonianuaxa ucĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman cuni ca 'ĕn cuĕĕncĕ ñucama 'ĕ 'inánxa. 'Ēn mitsu 'acĕsabi oquin cana mitsu ñu ñucátima 'ain. 10 Cristonan 'aish cĕmĕquinma cana mitsu cain, Acaya menu 'icĕ unicamaxa atúinsa 'ĕ ñu 'inánxa quitin rabanan cana a ñubi bitima 'ain. 11 ¿Uisacatsi carana usai banain? Mitsun sapi camina sinanin, 'ĕn cana mitsu nuibatima quixun. Nucĕn Papa Diosan ca uisaira oquin carana 'ĕn mitsu nuibati quixun 'unania.

12 Usoquinmi sináncancĕbĕtanbi cana 'ĕn 'acĕsabi oquinshi 'ati 'ain. Mitsubĕ 'icĕ unicama, an nun ñuicĕ banama bana itsi ñuicĕ, acamax ca quia, nux cananuna Pablo 'imainun abĕ 'icĕ unicama 'icĕsaribi 'ain, abĕ sĕnĕnribi 'aish. Nun 'acĕsaribi oquin ca Pablonĕn curíqui bitsia. A unicamaxa usai quitin rabanan cana curíqui bitsiman. 13 A unicamax ca —Cristo unicama ñuixunun ca Nucĕn Papa Diosan nu 'imiaxa —quiax quia. Usai quibi ca asĕrabi usama 'icĕn. Cĕmĕquinshia an unĭ paráncĕ ca atux 'icĕn. 14 Usaquin uni parania isĭbi camina ratúcantima 'ain. Ñunshin 'atimanĕn 'apu, Satanás, anribi ca aĭn bana isa Diosan banasaribi 'icĕ quixun sinánmisa tanquin uni parania. 15 Usaribiti ca ñunshin 'atimanĕn 'apúan sinánmicĕ uni, ax bêtsi unĭán iscĕx an ñu upĭ 'acĕ unisa 'icĕn. Usa 'aishbi ca asĕrabi Nucĕn Papa Diosmi sinánquin ñu 'acĕma 'aish Nucĕn Papa Diosnanma 'icĕn.

Jesusan bana ñuixuncĕ cupí Pablo tĕmĕra

16 Amiribishi cana mitsu cain, mitsúnmi —sinánñuma ca —quixun 'ĕ sinánti cana cuĕĕniman. —Sinánñuma ca —quixun 'ĕ ñuiquinbi camina 'ĕn mitsu cacĕxun cuati 'ain, an 'ĕ ñuicĕ unicamaxa 'icĕsaribiti 'itsamashi 'ĕx rabiacamainun. 17 Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn ca rabiacanun 'ĕ cacĕma 'icĕn. Sinánñuma uni 'icĕsaishi cana rabiacaatin. 18 'Itsaira unĭxa ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕ ñuishi sinani rabiacaĕsaribi oi cana 'ĕxribi rabiacati 'ain. 19 Mitsun, nux sinánñuma 'imainun ismina mitsux sinánñuira 'ai quixun sinánquinbi camina a unicamax banaia cuĕĕnquin cuatin, atúxa sinánñuma 'icĕbi. 20 A unicaman atun cuĕĕncĕsa oquin 'acĕxunbi camina mitsun tanshitin. Atun ca mitsu ñu mĕĕmianan, paránxun mitsun ñu bianan, mitsux camina meu 'aish atubĕ sĕnĕnma 'ai quixun canan, mitsu bĕtashcaia. Usaquin 'acĕxunbi camina tanshitin. 21 Nux cushima 'ixun cananuna mitsu usoquin 'acĕma 'ai quixun sapi camina sináncanin.

Uni sinánñuma banacĕsa 'aishbi cana a unicama rabiacaĕsaribi oi 'ĕx rabiacati 'ain. 22 ¿Atúxĕshi cara hebreo banan banacĕ uni 'ic? 'Ĕxribi cana usaribi 'ain. ¿Atúxĕshi cara Israelnĕn rĕbúnqui 'ic? 'Ĕxribi cana usaribi 'ain. ¿Atúxĕshi cara Abrahamnĕn rĕbúnqui 'ic? 'Ĕxribi cana usaribi 'ain. 23 ¿Atun cara Cristo ñuiquin bana ñuixunin? Sinánñuma uni quicĕsai cana quin, atun 'acĕsamaira oquin cana 'ĕn 'acĕn. Atux 'icĕsamairai cana bana ñuixuni tĕmĕracĕn, atu 'acĕsama oquin ca 'ĕ 'itsa oquin sipuacancĕxa, atu 'acĕsama oquin ca 'ĕ 'itsa oquin rishquiacancĕxa, 'itsai cana bamaibi iĕacĕn. 24 Mĕcĕn achúshi oquin ca judíos unicaman 'ĕ treinta y nueve oquin rishquiacĕxa. 25 Rabĕ 'imainun achúshi oquin ca 'ĕ manĕ xon rishquiacĕxa. Achúshi oquin ca 'ĕ maxaxan 'acancĕxa. Rabĕ 'imainun achúshiti ca 'ĕx anun cuancĕ manĕ nunti nanĕti nĕtĕacĕxa. Achúshi oi cana manĕ nunti nĕtĕcĕbĕ achúshi

imë 'imainun achúshi nētēnribi parún papa nēbētsinuax mēñuacēn. ²⁶ Ēn nicēnuax cana 'aisamaira tēmēracēn, bacan cuani 'ianan men cuaniribi. Bētsi nētēn cana bacamiqusa 'iacēn, bētsi nētēn cana an ñu mēcamacē unin 'aisa 'iacēn. Bētsi nētēn ca judíos unibu 'imainun judíosma unibu, acamanribi 'ē bētsi bētsi oti sináncēxa. Bētsi nētēn ca ěma chanu 'icē unicamaribi 'ēmi tsuáquiruacēxa. Bētsi nētēn cana anu uni 'icēma menuax tēmēracēn. Bētsi nētēn cana parúnpapanuax tēmēracēn. Bētsi nētēn ca axa —Cristonan cana 'ai —quibi cēmēcē unicamaxribi 'ēmi nishacēxa. ²⁷ Ñu mēēi cana tēmēracēn. 'Uxti tēanan cana 'acēñuma 'aish panancē 'ianan, shimanan, chupañuma 'aish matsin bamatisa 'iacēn. Usai cana tēmēracēn. Usa 'aish cana usabii 'in.

²⁸ Ēnē ñucama 'imainun cana camabi nētēn, camabi ěmanu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicama cara asérabi Jesucristomi catamētia quixun sinani bēnētēn. ²⁹ Ui unix cara ami catamēcē 'aishbi Jesucristomi manutia a uni cupí cana 'ēxbi Jesucristomi manucēsa 'aish masá nuitutin. Usa 'aish cana unían axa Jesucristomi catamēcē uni 'uchamicēbē 'ēribia usoquin 'acēsa 'aish rabíanan an a uni 'uchamicē unimi nishin. ³⁰ Ēx rabiácátisa tani cana —'ēnbi sinánxun ñu 'atima 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan 'ē 'aquianxa —quixun sinánquin a rabi rabiácátí 'ain. ³¹ Ēn mi cacē ax ca cēmēma 'icē quixun ca Nucēn Papa Diosan 'unania. Ax ca Nucēn 'Ibu Jesucristo aín Dios 'aish aín Paparibi 'icēn, a ca camabi unin nētētimoquin rabiti 'icēn. ³² Ēx Damasconu 'ain ca an Aretas cacē 'apu ñu mēēxuncē unin a 'apun suntárucama 'ēa chiquitia binun quixun, a ěma aín cēnēn xēcuēcama bēaramiacēxa. ³³ Usoquian bēaracancē 'aínbi ca caquí chanu 'aruxun, cēnē manámia 'icē xēcuē chararat-sunēn 'ē ěman 'apácancēxa. Usocēx cana 'iacēcēn.

12

Namácēsa oquian Pablonēn isa

¹ Ēx rabiácacē 'aishbi ca ñancáishi 'iti 'icēn. Usa 'aínbi cana 'ēn namáquin iscēsa oquin Nucēn 'Ibu Jesucristonēn ismicē ñu 'imainun an 'ē sinánmicē ñu a ñuiti 'ain. ² Ēn cana ěsaía 'ia ñu 'unanin. Axa Cristomi catamēcē uni achúshinēx ca naí cata rabē 'ucē cuancēxa, Nucēn Papa Diosan 'imicēx. Aín namibēbi cara cuancēxa, aín bēru ñunshínshi cara cuancēxa cana 'unaniman. Nucēn Papa Diosainshi ca 'unánxa. Usai a uni 'iá ca catorce baritia 'icēn. ³ A uni cara aín namibē cuancēxa, cara aín namibēma cuancēxa quixun cana 'unaniman. Nucēn Papa Diosainshi ca 'unánxa. ⁴ Ēn cana 'unanin, an 'imicēx ca a uni Nucēn Papa Diosan nētēnu cuancēxa. Cuanxun ca uinu 'icē unínbia ñuitima bana cuacēxa, cuanan ca uinu 'icē unínbia chiquinaquin uni ñuixuntima bana cuacēxa. ⁵ Ēxbi enē ñu ñui rabiácátisa 'aishbi cana 'ēxbi rabiácátiman. 'ēnbi sinánxun ñu 'atima 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan 'ē 'aquianxa quixuinshi sinani cana rabiácatin. ⁶ Rabiácátisa tani 'ēx quicēxbi ca 'ēn bana, cēmēma 'aish sinánñuma uni banacēsa 'itima 'icēn. Usa 'aínbi cana rabiácátima 'ain. 'Ēx rabiácatiambabi camina 'ēn 'acē ñucama isanan 'ēn bana cuaquin mitsun uisa uní carana 'ēx 'ai quixun 'unánti 'ain. Usaribi oquin camabi unin 'ē 'unánti cana cuēēnin.

⁷ 'Insincē 'aish 'ēn nami paēi 'ēx ubiti tēmēracē 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan 'ēx aín nētēnu cuanxun ñu iscē cupí rabiácátí rabanan usoquin 'ē 'iminun ñunshin 'atimanēn 'apu ěanxa. ⁸ Rabē 'imainun achúshi oquin cana Nucēn 'Ibu Jesucristo 'ēn ñucē enēa 'ē tērecaxunun quixun ñucan. ⁹ Ñúcácēxunbi ca 'ē caxa: “Ēn mi nuibaquin 'aquincēxun 'unani camina usashi 'iti 'ain. An

—cushima cana 'ai —quixun sináncē uni, a cana 'ēn cushínbi upí oquin ñu 'anun 'aquinin". Usoquin ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn upiti amī catamēquin ñucē 'ixunbi ñu 'anun 'ē 'aquinia quixun 'unani cana 'ēx ñucē 'aishbi cuēēnin. ¹⁰ Usa 'aish cana Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixuncē cupí uni 'ēmi 'atimati banacē 'ianan ñuñuma 'ianan unin bētsi bētsi ocē 'ianan numi uni nishmainun bētsi ñu cupírībi tēmēraquinbi bēnēquinma tanshitin. Usa 'aish cushima 'ixunbi cana Cristonēn cushiocēxun ax cuēēncēsabi oquin cushiñu 'ixun ñu 'ati 'ain.

Corintonu 'icē axa Jesucristomī catamēcē unicamamī sinania Pablo bēnēa

¹¹ Mitsúnmi 'ē rabicēma cupí cana sinánñuma uni banacēsari rabiacan. Mitsúxira 'ē rabi upiti banatisa 'ixunbi camina —Pablosamaira 'aish ca an Pablo ñucē unicama ēnēx Nucēn Papa Diosan uni 'icē —quixun sinánan 'ēn bana isa ñancáishi 'icē quixun sinánquin a unicaman mitsu ñuixuncē bana cuacanin. Usaquinmi mitsun sináncēbēbi cana 'ēx a unicama meuma 'ain, 'ēnbi 'aquinma, Nucēn Papa Diosan aín cushin 'amicēxuinshi 'ēn 'acē cupí. ¹² Mitsubē 'ixun cana tēmēraquinbi tanshiquin, Cristo ñuiquin bana ñuixuanan, uni itsin 'acēma ñu 'acēn. 'Ēn 'aia isquin camina, 'ēx cana asérabi Nucēn Papa Diosan aín bana ñuixunun caiscē 'ai quixun 'unancēn. ¹³ 'Ēn bētsi bētsi ēmanu 'icē axa Jesucristomī catamēcē unicama 'acēsari oquin cana mitsu manub, mitsúxmi atusaribi 'icē. Usa 'aínbi sapi camina mitsúnmi curíqui 'inánti sinántisa tancēxunbi 'ēn bicēma cupí masáquin sináncanin. 'Ēn mitsun curíqui bicēma axa 'aisama 'ain camina 'ēmi masáquin sinánquinma a ñu manucanti 'ain.

¹⁴ Rabēti cana mitsu isi cuan. Amiribishi mitsu istēcēni cuanti cana sinanin. 'Ēn 'acēsabi oquin cana curíqui 'inánanmi 'ē ñu 'ináncanun mitsu ñucátima 'ain. Mitsun 'ē ñu 'inánquinmabimi mitsun 'ē nuibati ashī cana cuēēnin. Aín bēchicēnēn ca uni curíqui timēxuntima 'icēn. Aín papan cuni ca aín bēchicē curíqui timēxunti 'icēn. Usa 'ain cana 'ēx mitsun papasa 'ixun mitsun curíqui bitima 'ain. ¹⁵ 'Ēx asérabi mitsu nuibati tēmēraquinbi cana Cristo cupí mitsux upí 'inun mitsu aín bana ñuixunquin, 'ēn curíqui cēñúanan 'ēn cushi cēñúquinbi 'aquinti 'ain. 'Ēn mitsu asérabiira nuibacēxunbi sapi camina 'ēn 'acēsari oquin mitsun 'ē nuibatiman.

¹⁶ Micama raírínēx caśmina 'ēn isna mitsúnmi 'ē 'itsaira nuibaquin 'aquinun quixun mitsu paránquin bana ñuixunquin ñu ñucacēma 'ai quiax quin. ¹⁷ ¿An mitsu paránun carana uni xuan? Cananuna xucēma 'ain. ¹⁸ Mitsu istánun cana Titocēñun axa Cristomī catamēcē uni itsiribi xuan. ¿Titon cara mitsu paránx? Titobētan ca axa abē 'icē unin mitsu paráncēma 'icēn. 'Ēn 'acēsari oquin sinánquin ca atun ñu 'axa.

¹⁹ Nun usaquin mitsu cacēxun oquin mitsun nu nuibanun quixun isanuna ēsaquin mitsu cai quixun sapi camina sináncanin. 'Aishbi ca usama 'icēn. 'Ēn nuibacē xucēantu, cana mitsu cain, amī catamēti ax quicēsabi oishi 'inun cananuna Cristo cuēēncēsabi oquin mitsu 'aquinsa tanquinshi ēnē ñucama mitsu ñuixuan. Asérabi ca usa 'icē quixun ca Nucēn Papa Diosan 'unania. ²⁰ 'Ēn mitsu isi cuanxun iscēxbi sapi camina 'ēn sináncēsama 'icanti 'ai quixun cana sinanin, 'ēxribi mitsun sináncēsama 'imainun. Usa 'ixun cana sinánin, mitsux sapi camina nutsi cuamianani cuēbicananan, bētsibē bētsibē nishánancē 'ianan, bētsimi manáncē 'ianan, minainshi ñu 'ati sinánan bētsi unibē ñuianancē 'ianan, rabiacaquin upí oquin sináncēma uni 'ain. ²¹ Mitsu isi cuantēcēnia sapi ca aín bana cuacē 'aishbimi usai 'icancēbētan Nucēn Papa

Diosan mitsu cupí 'ë rabínmiti 'icë quixun cana sinanin. 'Imainun cana sinanin, mitsu raírinën ñu 'aisama 'ai mitsunanmabi xanu itsibë 'ianan xanusa unibë 'ianan ñunshinacëquin ñu 'atima 'aquin, a ñucama manuquin sinanacëma cupí sapi cana bëunan mëscúti 'ai quixun.

13

Pablonëan ashiquin 'ësëanan bëruanaxa 'inun ca

¹ Mitsu isi rabëti cuan 'aishbi cana amiribishi mitsu isi cuantëcënti 'ain. Camabi ñu ca unin, rabë unían ñuia cuapánti 'icën. Rabë 'imainun achúshi unían ñuaira ca asérabi ca quixun 'unánti 'icën. ² Mitsu isi cuanx anu 'ixun cana mitsu can, 'ën mitsu istëcëni uxun iscëxa an ñu 'atima 'acë unicama 'imainun raíri uníxribi sinanátima usabi 'ain, cana atu 'ësëquin cushin cati 'ain. Usoquin 'ën mitsu cacësabi oquin cana 'ura 'ixunbi ënë quiricanën mitsu catëcënin. ³ Mitsun camina upí oquin 'unántisa tan, carana Cristonën sinánmicësabi oquin unicama bana ñuixuni quixun. 'Ëx mitsu isi amiribishi cuanxun, an ñu 'aisama 'acë unicama cushin cacëbëtan, camina 'unánti 'ain, Cristo ax ca asérabi 'ëbë 'icë quixun. Cristo ax ca cushiñúmama 'icën. Usa 'ixun ca mitsu sinanamianan ami catamëtimi upí 'inun 'imiquin, ain cushi mitsu ismiti 'icën. ⁴ Cristo ax ca uni itsi 'icësaí i curúsocënu matáscë 'iacëxa. Usai 'ia 'aishbi ca bërí Nucën Papa Diosan cushin uisatimoí tsofia. Usa 'ain cananuna nux Cristo 'iásaribiti 'iquin uisa cara unin ocëxunbi cupiquinma tanshiti cushimasa 'ixunbi an 'imicëxun Nucën Papa Diosan cushin mitsu 'aquinin.

⁵ Mitsúnbi camina sinánti 'ain, caramina asérabi Cristomi catamëti ax cuëncësabi oi 'i quixun. Upí oquin ca sinan. ¿Caramina 'unaniman. Jesucristo ax ca asérabi mitsubë 'icë quixun? Asérabi Cristonanma 'ain ca ax mitsubëma 'icën. ⁶ Cristo ca asérabi nubë 'icë quixunmi mitsun 'unánti cana cuëenin. ⁷ Mitsun —usama ca —quixun nu sináncëbëtanbi cananuna ñu 'atima 'axmami 'icanun quixun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. Nun cananuna mitsu upí oquin 'unánmia quixuan unin sinánti cupíma, mitsúnmi upí ñu 'ati cupíshi, cananuna Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. ⁸ Cristonën bana quicësama oquin cananuna 'aiman. Ain bana quicësabi oquinshi cananuna 'ain. ⁹ Nux cushimasa 'ixunbi 'aquincëxmi mitsux upí 'ain cananuna cuëenin. Mitsun ñu 'atima 'acëcama mëniocë 'aish upíshi 'inun cananuna ënquinma Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. ¹⁰ Nucën 'Ibu Jesucristonën, mitsu 'atimoquinma an iscëx upí 'inun 'aquinun 'ë cacë 'ixun, cana mitsu isi cuantëcënxunmashi ënë quirica mitsu buánmin, cuanxun 'ën iscëxmi 'aisama 'icania cushin banaquin masá nuitumiquin mitsu catin rabanan.

¹¹ 'Ën xucëantu, chuámashi camina 'icanti 'ain. Añu ñucama cara 'aisama 'icë camina mëniquin sinántëcëntima 'ain, 'ën mitsu cacë banacama cuati camina bëtsin sináncësabi oquin sinani nishananíma nuibananishi 'icanti 'ain. Usai 'ia ca Nucën Papa Dios, an ain unicama nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën. ¹² Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina chuámarua 'inux bëtsibë bëtsibë cananti 'ain. ¹³ Axa 'ëbë 'icëcama Cristonën 'imicë 'aish ain sinan upíra upí acamanribi ca mitsu chuámarua 'aishmi bëruanax 'icanun 'ë camiaxa.

¹⁴ Mitsux 'uchacëbi Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin iëmicë 'icëa Nucën Papa Diosanribi nuibamainuan ain Bëru Ñunshin Upí axribi mitsubë 'icëbëmi chuámarua bucucanti cana cuëenin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN GALACIANU 'ICĚ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Galacia menuaxa ax Jesucristomi cataměcě unicama Pabloněn quirica cuēñěoxuan

¹ 'Ěx cana Pablo 'ain. Unin ca Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixunun 'ě caísama 'icĕn. Nucĕn Papa Dios, an a bamacĕ 'icĕbi baísquimicĕ, abĕtan ca Jesucristonĕn aín bana ñuixunun 'ĕ caísacĕxa. ² Ěnu 'icĕ axa ami cataměcĕ unicamabĕtan cana Galacia mecamanu 'icĕ ĕmacamanuaxmi Jesucristomi cataměcĕ 'icĕ, ĕnĕ quirica mitsu cuēñěoxunin. ³ Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn mitsu nuibaquin 'aquincĕxmi chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin. ⁴ Ěnĕ menu 'icĕ ñuishi 'atia an sináncĕ unicaman 'acĕsaribi oquin ñu 'atima 'ati rabanan nu iĕmi ca ax bamatsianxmabi nun 'ucha cupí bamacĕxa, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi. ⁵ Nucĕn Papa Dios ax ca unicaman xĕnibua 'aínbi rabicĕ 'iti 'icĕn. Usaquin ca 'ati 'icĕn.

Jesucristomi catamĕtishi ca uni Nucĕn Papa Diosan iscĕx upí 'icĕ quicĕ bana

⁶ Cristonĕn nuibacĕ 'aishmi ainan 'inúan Nucĕn Papa Diosan caísquin sinánmicĕ 'ixunbimi mitsun aín bana ĕnquin bĕtsi bana cuacĕbĕtan, cana uisacatsi caramina usari 'icani quixun sinanin. ⁷ Anúan uni aín 'ucha tĕrĕncĕ 'aish Nucĕn Papa Diosnan 'inux iĕti bĕtsi bana ca 'aíma 'icĕn. Usa 'aínbi ca uni raírinĕn mitsu 'atimaquin sinánmiquin a bana bĕtsi oisa tanquin bĕtsi oquin ñuia. ⁸ Uin cara nun nu Cristo ñuiquin mitsu ñuixuncĕ Nucĕn Papa Diosnan 'inux anun uni iĕti bana, abi ñuixunquinma bĕtsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucĕn Papa Diosan uisa cara oti 'icĕ usoquin 'ati 'icĕn. Usoquin ca 'ĕ 'imainun naínuax ucĕ ángelribi, bĕtsi bana uni ñuixuncĕ 'icĕ, 'ati 'icĕn. ⁹ Ěn cacĕsaribi oquin cana mitsu catĕcĕnin, ui unin cara nun ñuixuncĕxunmi cuacĕ a banama bĕtsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucĕn Papa Diosan uisa cara oti 'icĕ usoquin 'ati 'icĕn.

¹⁰ ¿Ěsaquin mitsu caquin carana unían 'ĕx cana asĕrabi upí 'ai quixun 'ĕ rabiti sinan? Usaquin sinánquinma cana Nucĕn Papa Diosan 'ĕ upí isti sinan. ¿Carana unicamabĕ upí 'iti sinan? Cana usaquin sinaniman. Nucĕn Papa Diosma unishi cuĕĕnmiti sinani cana Cristonĕn unima 'itsían.

Uisax cara Pablo an Jesucristonĕn bana uni ñuixuncĕ uni 'iacĕxa quicĕ bana

¹¹ Ěn xucĕantu, mitsúnmi 'unánun cana ĕsaquin mitsu cain, Jesucristo ñui quicĕ bana 'ĕn mitsu ñuixuncĕ ax ca unínbia sináncĕ banama 'icĕn. ¹² A bana cana unin ñuia cuacĕma 'ain. Uinu 'icĕ unínbí ca a bana 'ĕ 'unánmicĕma 'icĕn. Jesucristonĕnshi ca a bana 'ĕ 'unánmíaxa. ¹³ Ěn judíos unicama cuĕĕncĕsa oquin ñu 'aia unin ñuia camina cuacĕn. 'Ěn cana axa Jesucristomi cataměcĕ unicama 'aisamaira oquin bĕtsi bĕtsi ocĕn, Jesucristomi sinánti bana ĕnun quixun. ¹⁴ Usoquin 'anan cana judíos unin sináncĕsa oquinshi sináncĕn. 'Ěn aintai 'ĕbĕ sĕnĕnburibi an 'acĕsamaira oquin cana uni apáncaman 'ĕ 'unánmicĕsa oquinshi 'ĕn chaitinĕn ñuiasabi oquin 'aisa tancĕn, 'ĕx asĕrabi judío uníra 'ixun. ¹⁵ Usai 'iabi ca Nucĕn Papa Diosan, 'ĕn titan pucu meücúabi 'ĕ aín bana ñuixunun caísa 'ixun nuibaquin asĕrabi ainan 'inun 'ĕ sinánmiquin, ¹⁶ aín Bĕchicĕmi catamĕti 'unánmianan, atúxribia ami catamĕnun judíosma unicamaribi bana ñuixunun 'ĕ 'imiacĕxa. Usaquin 'anúan 'imicĕxun cana

uibi uisai carana 'iti 'ai quixun ñucáma 'ain. ¹⁷ 'Ën a 'unáncëma pain 'aían a pain aín bana ñuixunun Cristonën caísa uni camabi ñucati cana Jerusalénu cuánma 'ain. Anu cuaníma cana Arabia cacé menushi cuantancëx Damáscónu cuantëcëancën.

¹⁸ Rabë 'imainun achúshi bari inúcëbë pain cana Jerusalénu Pedro isi cuancën. Cuanx cana anu abë rabë semana 'imainun achúshi nëtë 'iacën. ¹⁹ Aribia Nucën 'Ibu Jesusan aín bana ñuixunun caísa uni raíri isquinmabi cana Jacobo, Nucën 'Ibu Jesusan xucën, ashi isacën. ²⁰ 'Ën a cuënëoquin mitsu cacë bana ënëx ca cëmëma 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'unania.

²¹ Jerusalénu 'itancëx cana Siria me 'imainun Cilicia menu cuancën. ²² Usa 'ain ca Judea menu 'icë ëmacamanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman 'ë 'unánma 'icën. ²³ 'Unáquinmabi ca ësaquian 'ë ñuicania cuacëxa: An nu bëtsi bëtsi o uni, an ca bëri Jesucristomi catamënun quixun unicama bana ñuixunia, ami catamëtia ënun quixun unicama bëtsi bëtsi o 'ixunbi. ²⁴ Usaquian 'ë ñuia cuaquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa.

2

Jesucristonën aín bana ñuixunun caíscë raírinëan cuënquin Pablo bia

¹ Usa 'ain cana catorce baritia 'icëbë Tito buani, Bernabëbë Jerusalénu cuantëcëancën. ² Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanx bëbax cana anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamabëshi banacën. Banaquin cana 'ën judíosma unicama Jesucristo ñuiquin ñuixuncë banacama ñuixuancën, usaquin cana unicama ca quixun caquin. 'Ën usaquin bana ñuixunti cara atun sináncëx asábi 'icë quixun 'unánuxun cana 'ën judíosma uni ñuixuncë banacama chiquinaquin cacën, 'ën uni ñuixuncë bana axa 'ëx cëmëi banacësa 'aish ñancáishi 'itin rabanán. ³ 'Ën usoquin judíosma uni bana ñuixuncë chiquinaxuncëxun ca —asábi ca —quixun sinánquin — griego uni 'icë camina Tito judíos unicama 'icësaribitia 'inun 'unántioracamiti 'ai —quixun 'ë cáma 'icën. ⁴ Usa 'aínbi ca a cushi unicaman 'ë uisaquin cacëbëmabi, nuxnu anu timëanbi ax isa Jesucristomi catamëcë 'icë quibi cëmëcë unicama, axribi anu atsíancëxa. A unicamax ca, judíosma unicama ca Jesucristomi catamëcë 'aish judíos unicama 'icësaí 'inun 'unántioracacë 'iti 'icë quixun nu sinánmisa tani, uisa cupí caranuna judíosma unicama 'unántiocë 'inun 'imicëma 'ai quixun isi uacëxa. A unicaman, judíosma uniribi ca 'unántiocë 'iti 'icë quixun caquin nu sinánmisa tancëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë unin cushicaman Tito, 'unántioramicëma 'icëbi nu uisaquinbi cáma 'icën. ⁵ A unicaman judíosma unicamax ca judíos unicama 'icësa 'iti 'icë quixun nu sinánmisa tancëxunbi cananuna, mitsúnmi Jesucristomi catamëtishi ca uni iëti 'icë quixun aséribi 'unánti cupí, atun nu cacësa oquin sinánma 'ain.

⁶ —Axa ami sináncë unicaman cushi 'inun Jesucristonën 'imicë ca atux 'icë —quixun unin cacë 'ixunbi ca a unicaman bëtsi ñu 'anun 'ë cáma 'icën. A unicamax nun cushi 'aínbi cana 'ën 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín nuitu 'unánquin, camabi uni aséribi uisa uni cara quixun 'unania. ⁷ Bëtsi ñu 'anun 'ë caquinmabi ca a cushi unicaman, judíos unicama bana ñuixunuan Pedro 'amicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama bana ñuixunun 'ë 'amiäxa, quixun 'unáncëxa. ⁸ An judíos unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunun Pedro 'imia 'ixun ca 'ëribi judíosma unicama bana ñuixunun 'imiäcëxa.

⁹ Nucên Papa Diosan usaquin 'ë 'imicë 'icë 'unánquin ca Jacobo, Pedro, Juan, acaman atux Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun Bernabécëñun 'ë aín mecên 'inánquin, —aséribi camina nu 'acésaribi oquin Cristo ñuiquin aín bana ñuixunun Nucên Papa Diosan caíscë 'ai —quixun canan —nun nu judíos unicama bana ñuixunmainun camina mitsun judíosma unicama bana ñuixuni quanti 'ai —quixun nu cacëxa. ¹⁰ Canan ca ésoquinshi nu cacëxa, —camina ñuñuma uni 'aquinti 'ai —quixun. Usoquin 'ati cana sináncën.

Antioquíanuxuan Pablonën Pedro ñu ca

¹¹ Usa 'ain cana 'ëx Antioquía émanu 'ixun Pedro Jerusalénuaxa ucë upí oquian aséribi Jesusan bana 'aiamoquin ñu cacën. ¹² Jacobonëan xucëxa uni raíri ucëma pain 'ain ca Pedronën judíosma unicamabëtan piacëxa. Usaquin 'axunbi ca Jacobonëan xucë unicama ucëbëtan atubëtan piquinma, judíosma unicama ëancëxa, axa Jerusalénuax ucë unicaman a ñu cati raban. ¹³ Pedronëan usaquin 'aia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë judíos unicama raírinënríbi, judíosma unicama axríbi Jesucristomi sináncë 'icëbi, atubëtan piquinbi ëancëxa. A unicamaxa usai 'ia isi ca Bernabënëxribi usaríbiti 'iacëxa. ¹⁴ Acamaxa —judíos uni cupíma Jesucristomi catamëtishi ca uni iëti 'icë —quixun 'unaníbi usai 'ia isquin cana axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëñuxun Pedro ésaquin cacën: ¿Mix judío uni 'aíshbi judíoma uni 'icësaí 'iquinbi caramina uisa cupí judíosma unia judíos unicama 'icësaí 'inun quixun cain?

Judíos unicamaxa judíosma unicama 'icësaríbiti Nucên Papa Diosnan 'iti bana

¹⁵ 'E 'imainun 'ëbë 'icë unicamax cananuna judío unin rëbúnqui 'aish judío uni 'ain. Nux cananuna an Nucên Papa Diosan bana 'unáncëma judíosma unicamasaríbima 'ain. ¹⁶ Usa 'ixunbi cananuna 'unanin, Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quiásabi oquian ñu 'acë cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi ca uni Nucên Papa Diosan aín 'uchacama tërënquin ainan isia. Usaquin 'unani cananuna nuxríbi Nucên Papa Diosan iscëx upí 'inux Jesucristomi catamëacën. Usai ca unicama 'iti 'icë quicë bana 'acë cupíma ca Nucên Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia.

¹⁷ Nun 'ucha sinánquin cananuna nun 'ucha tërënquin nu iëminun Cristo cain. ¿Usaquin caquin caranuna Cristonën ca nu 'uchañu 'imía quixun cain? Usama ca. ¹⁸ —Nun 'acë upí ñu a cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna Nucên Papa Diosan iscëx abë upí 'ai —quixun 'unáncë 'ixunbi, amiríbishi —'ën upí ñu 'acë cupí cana Nucên Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'aish cana Nucên Papa Diosan iscëx 'uchañumama 'ain. ¹⁹ Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quicësaíbi oquin sënëonquin 'acëma 'aish cana iëtimoí bamati 'iacën. Usai 'icëbi ca Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucên Papa Diosan ax cuëncësabi oi 'inun, 'ën 'uchacama tërënquin 'ë ainan 'inun iëmiacëxa. ²⁰ 'Uchatëcëñuxunma ashiquin 'ën 'uchacama ëni cana Cristobë bamacësa 'ain. Usa 'aish cana 'ëshima, Cristo ax 'ëbë 'ain, aín cushímbi ax cuëncësa oíshi 'in. Nucên Papa Diosan Bëchicë, axa 'ë nuibati bamatsianxmabi 'ën 'ucha cupí bama, amí catamëti cana ax 'ëbë 'ain, ax cuëncësabi oi 'in. ²¹ Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quicësaíbi oquin 'acë cupí ca Nucên Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia quixun sináncë 'aish cana Cristo bama ax ca ñancáishi 'icë quicësa 'itsían. Usa 'aínbi cana, Nucên Papa Diosan ca aín Bëchicë ñancábi bamanun xuacëxa quixun sinanima, aséribi amí catamëtín.

3

Moisésnën cuēñëo bana quicēsabi oi 'icē cupíma Jesucristomi catamēcē cupishia uni upí 'iti bana

¹ Gálatas unicama, mitsux camina sinánñumasa 'ain. Unin 'ucha cupía ax i curúsocēnu bana Jesucristo ñuiquin cananuna mitsu upí oquin bana ñuixuancēn. Ñuixuncēbi ca uni raírínēn bētsi bana ñuixunquin, Jesucristo ñui quicē bana cuaxunma 'anun quixun mitsu paránxa. ²⁻³ Camina 'ë cati 'ain, ¿Moisésnēan usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēñëo banami cuacē cupí cara Nucēn Papa Diosan aín Bēru Ñunshin Upí mitsubēa 'inun mitsu 'ináncēx? Usama ca. Jesucristo ñui quicē bana cuatími ami catamēcēxuinshi ca aín Bēru Ñunshin Upí mibēa 'inun mitsu 'ináncēxa. ¿Usa 'ixunbi caramina mitsun Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan mitsu upí 'imiti sinántancēxunbi — 'ën ñu upí 'acē cupíshi ca Nucēn Papa Diosan 'ë upí isia — quixun sinanin? Usaquin sinani camina sinánñuma unicamasa 'ain. ⁴ ¿Ñancábi caramina cēmēishi tēmēraibi Jesucristomi sináncēn? Mitsúxmi usai 'icē ax ñancábimi usai 'icēma 'itibi ca 'ia. ⁵ Nucēn Papa Diosan ca aín Bēru Ñunshin Upí 'inánan uni itsían 'acēma ñu mitsu 'amia. ¿Uisa cupí cara mitsu usoquin 'amia? An ca usaquin 'aia, mitsúnmi Moisésnēan usai judíos unicama 'iti cuēñëo bana cuacē cupíma mitsúxmi Jesucristo ñui quicē bana cuati, ax ca asérabi 'ëbē 'icē quixun sinani, ami catamēcē cupí.

⁶ Abrahamnēn ca sináncēxa, Nucēn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin 'ati 'icē quixun. Usaquin sináncē cupí ca Nucēn Papa Diosan Abraham aín nuitu upí 'icē isacēxa. ⁷ Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, an ax quicēsabi oquin ca Nucēn Papa Diosan 'aia quixun sinani ami catamēcē unicamax ca axa 'íasaribiti Nucēn Papa Diosmi catamēcē 'aish Abrahamnēn rēbúnqui 'ia. ⁸ —Judíos unicamaishima camabi uni cana axa Jesucristomi catamētia nuibaqin aín nuitu upí isti 'ai — quixun 'unánquin ca Nucēn Papa Diosan an Abraham ésaquin cacē bana aín uni cuēñëomiácēxa: “Mí cupí ca camabi menu 'icē unicama 'ën 'imicēx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuēñenti 'icēn”. ⁹ Usa 'ain ca ui unicamax cara Abraham 'íasaribiti — Nucēn Papa Diosan ca aín quicēsabi oquin 'aia — quixun sinani ami catamētia ax ca Abraham 'íasaribiti Nucēn Papa Diosan 'imicēx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuēñenti 'icēn.

¹⁰ Usa 'aínbi ca ésaribi a bana usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēñëo ax quia: “Ui unicaman cara camabi cuēñëo bana quicēsabi oquinra 'acēma a ca Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn”. A bana asérabi 'ain cananuna 'unanin, a bana quicēsabi oquin 'acē 'aish cana Nucēn Papa Diosan iscēx 'uchañuma 'ai quixun sináncē unix ca a banacama quicēsabi oquinra 'acēma 'icē Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin 'acē 'iti 'icēn. ¹¹ Nucēn Papa Diosan bana cuēñëo ca ésaribiti quia: “Ui unicama cara Nucēn Papa Diosan upí isia, ax ca asérabi ami catamēti tsóti 'icēn”. Usaquin cuēñëo bana 'unánquin cananuna 'unanin, Moisésnēan usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēñëo bana 'acē cupíma ca Nucēn Papa Diosan uni ainan 'icē upí isia, quixun. ¹² Moisésnēn cuēñëo banax ca quia: “Nucēn Papa Diosbē upí 'inux Moisésnēn cuēñëo bana quicēsabi oi 'iti sináncē unin ca asérabi a banacama quicēsabi oquin 'ati 'icēn”. Usai quibi ca, ami catamētishi ca uni Nucēn Papa Diosbē upí 'icē quima.

¹³ A bana, usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun Moisésnēn cuēñëo, a banacamaxa quicēsabi oquinra 'acēma 'icē, nu uisa cara oti 'icē usoquin 'ati

'ixunbi ca Nucèn Papa Diosan nu 'aquinma, Cristo, nun 'ucha cupí tēmēramia cupí, nu ami catamētia uisotima 'icēn. Camabi unin 'ucha cupí ca 'uchañuira uní 'icēsari Cristo i curúsocēnu bamacēxa, Nucèn Papa Diosan bana cuēnēo ēsai quicēsabi oi: “Uí unix cara i curúsocēnu matáscē 'icē ax ca asérami 'uchañuira 'aish Nucèn Papa Diosan uisaira cara oti 'icē usouqin 'acē 'iti 'icēn”. ¹⁴ Nucèn Papa Diosan Abraham cásabi oía judíosma unicamaxribi Nucèn Papa Diosan 'inun ca Cristo Jesús 'uchañuira uní 'icēsari bamacēxa. Ax usai bama cupí ca axa ami catamēcē unicama Nucèn Papa Diosan aín Bēru Ñunshin Upí 'inania, ax quiásabi oquin.

Moisésnēn cuēnēo bana 'imainun Nucèn Papa Diosmi catamēti quicē bana

¹⁵ Ēn xucēantu, ēsa ca ēnē bana 'icēn. Achúshi unían, usa ca ēnē ñu 'iti 'icē quixun quiricanu cuēnēocē 'icē ca uinu 'icē uninbi a bana tērēcaquin bētsi otēcēntima 'icēn. ¹⁶ Usaribi ca Nucèn Papa Diosan Abraham cá bana 'icēn. An ca Abraham aín rēbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icē unicama an iscēx upí 'aish cuēēnti 'icē quixun cacēxa. Usaquin Nucèn Papa Diosan Abraham cá bana ax ca “aín rēbúnquicama” ñui quima, “aín rēbúnqui achúshi” ñui quia. Usa 'ain ca aín rēbúnqui achúshi a ñuia quía ax Cristo 'icēn. ¹⁷ Ēsa ca a bana 'icēn. Nucèn Papa Diosan ca aín rēbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icē unicama an iscēx upí 'aish cuēēnti 'icē quixun caquin Abrahambētan ashiquin mēniocēxa. Usaquin mēnió 'ixun ca cuatrocientos treinta baritia inúcēbētan Nucèn Papa Diosan usai ca judíos unicama 'iti 'icē quicē bana Moisés cuēnēomiaicēxa. Usaquin cuēnēomiquinbi ca an Abrahambētan mēnió bana ñancáishia 'inun Nucèn Papa Diosan tērēcama 'icēn. ¹⁸ Moisésnēan usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēnēo bana quicēsabi oquin 'acē cupía uní Nucèn Papa Diosan iscēx upí 'ain ca an Abrahambētan mēnió bana ñancáishi 'itsianxa. Usa 'ainbi ca usama 'icēn. A ñuiquian an Abrahambētan mēnió achúshi uní a cupishi ca uní ami catamētia Nucèn Papa Diosan upí isia.

¹⁹ ¿An Abraham cá bana xēnibua 'ainbi asérami 'ain cara uisacasquin Nucèn Papa Diosan usai judíos unicama 'iti bana cuēnēonun Moisés cacēx? Uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icē quixuan unin 'unánti cupí ca a bana judíos unicama 'inancēxa. Abrahamnēn rēbúnqui, Cristo, axa utia Abraham ñuiquan, a utámianuan a bana quicēsabi oquin pain 'anun ca Nucèn Papa Diosan a bana Moisés cuēnēomiaicēxa. Nucèn Papa Diosan cacēxuan ángelcaman a cacē bana ca Moisésnēn cuēnēo bana 'iacēxa. ²⁰ An cacē bana ñuiquin judíos unicama canun Moisés 'iminuxbi ca Nucèn Papa Dios achúshi, ax Abrahambēbi banacēxa, uní itsi camima.

Uisa cupí cara Nucèn Papa Diosan usaía uní 'iti bana Moisés 'inancēxa quicē bana

²¹ ¿Ēx ēsai qui carana Nucèn Papa Diosan Abraham cá banaxa bētsi 'imainun ca an Moisés cá banáxribi bētsi 'icē quin? Usama ca. Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oquin 'acē cupía uní aín nuitu upí 'aish Nucèn Papa Diosan 'ain, ca a bana 'acē cupishi uní Nucèn Papa Diosan iscēx upí 'itsianxa. ²² Usa 'ainbi ca Nucèn Papa Diosan bana cuēnēo —camabi unin ca ñu 'atima 'aia —quia. A banaxa asérami 'ain ca axa Jesucristo cupí ami catamēcē unicamaxēshi Nucèn Papa Diosan iscēx upí 'iti 'icēn, an aín rēbúnqui achúshi ñuiquin Abraham cásabi oi.

²³ Ami catamētínu iēti Jesucristoa utámainun ca judíos unicaman Moisésnēn cuēñēo bana quicēsabi oquin 'ati 'iacēxa. ²⁴ Usa 'ain cananuna an bērúancē xanun bana tuacēn tancēsaribi oquin, Moisésnēn cuēñēo bana tanquin, a bana quicēsabi oquinshi 'aquin, uisa ñu 'ati cara asábi 'icē, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icē quixun 'unáncēn, aminu catamēnuan Cristo utámainun. Usai 'ia 'aishbi cananuna Cristo uá 'ain, ami catamētia nun 'ucha tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ain. ²⁵ Nux ami catamēnuan Cristo uá 'ain cananuna ami catamēquin an bērúancē xanun bana tuacēn tancēsaribi oquin Moisésnēn cuēñēo bana tancē cupíma, Jesucristomi catamēcē cupíshi Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ain.

²⁶ Usa 'ain camina mitsux Cristo Jesúsmi catamēti abē 'aish Nucēn Papa Diosan bēchicē 'ain. ²⁷ Ami catamētia ainan 'icē nashimicē 'aish camina unían aín chupa xēni 'aisama pēquin chupa ió pañucē usaribi 'aish mibēa Cristo 'ain min nuitu upíira 'ain. ²⁸ Judíos unicama 'imainun axa griego banan banacē judíosma unicama, an uní ñu mēēxuncē unicama 'imainun an uní ñu mēēxuncēma unicama, bēbu 'imainun xanu, acamáxbi camina Jesucristonan 'aish Nucēn Papa Diosan iscēx bētsisaribi 'aish achúshisa 'ain. Jesucristonan 'ixun camina camaxunbi bētsin sináncēsaribi oquin sinanin. ²⁹ Mitsux Cristonan 'aish camina axa 'iásaribiti Nucēn Papa Diosmi catamēcē 'aish Abrahamnēn rēbúnqui 'ain. Usa 'aish camina Nucēn Papa Diosan aín rēbúnqui ñuiquin Abraham cásabi oí aín uní 'ain.

4

¹ Ēsaquin cana mitsu cain, aín papa hamacēbētan ca aín ñucama ainan 'icēbi canicēma pain 'ixun aín bēchicēñēn bitsima. Canitancēxun cuni ca bití 'icēn. Usa 'aish ca a tuá aín papan ñucama axa ainan 'aímbi a ñucama bicēma pan 'aish, an aín papa ñu mēēxuncē unisaribi 'icēn. ² Aín papan anúan aín ñu bití mēnío nētē sēñēntamainun ca aín papan caíscē unin aín bēchicē bērúanan aín chupa acama aín papan curíquinēn bixunti 'icēn. ³ A tuásaribi ca Jesucristo ucēma pan 'ain judíos unicama 'iacēxa. Usa 'ixun ca Moisésnēn cuēñēo bana quicēsabi oquin 'anan aín nuitu upí 'inúan unin sináncē ñuishi 'ati sináncēxa. ⁴ Usa 'aímbi ca aín uti nētē sēñēncēbētan Nucēn Papa Diosan aín Bēchicē ēñē nētēnu xuacēxa. Achúshi xanúxa bacēncēx canitancēx ca judíos unicama 'icēsaribiti Moisésnēn cuēñēo bana, usaí judíos unicama 'iti, a 'unáncē 'iacēxa. ⁵ Ax ca judíos uni 'aishnu nux Moisésnēn cuēñēo bana cuacē 'icē, an 'imicēxēshi nun 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosan bēchicē 'inun nu 'iminux uacēxa.

⁶ Mitsux camina aséribi aín bēchicē 'ai quixunmi 'unánun ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicēñēn Bēru Ñunshin Upí mitsubēa 'inun xuacēxa. Usa 'ain camina aín bēchicē 'ixun —ēñ Papa Dios camina mix 'ai —quixun Nucēn Papa Dios cain. ⁷ Usa 'aish camina an uní ñu mēēxuncē uní 'icēsai 'ima xubu 'ibu unin bēchicē 'icēsai aséribi Nucēn Papa Diosan bēchicē 'ain. Mixmi aín bēchicē 'icē ca Cristo ax quíásabi oquin mitsun 'uchacama tērēnquin an iscēxmi upí 'inun 'imianan aín Bēru Ñunshin Upí mitsubē 'inun 'inania.

Axa Jesucristomi catamēti unicamamia Pablo sinan

⁸ Bērāma camina —Nucēn Papa Dios ca aséribi Dios 'icē —quixun 'unáncēma 'ixun Diosma ñucama rabiquin bētsi bētsi ñu 'acēn. ⁹ Usaquin bētsi ñu rabiá 'ixunbi camina an sinánmicēxun —Nucēn Papa Dios ax ca aséribi Dios 'icē —quixun 'unanin. ¿An mitsu ainan 'imicēxunbi caramina uisa cupí

mitsúnmi bërâma rabia ñucama rabitëcënti sinan? ¹⁰ Nucën Papa Diosan mitsu upí isnun quiax camina bërâmami quiásaribiti nētë ñui —ënë nētëx ca bētsi nētësama 'icë —quianan 'uxë ñui —ënë úxëx ca bētsi 'uxësama 'icë —quianan bari ñui ënë barix ca bētsi barisama 'icë —quin. ¹¹ Usaquin sinanimi 'ën mitsu 'unánmicë banacama manucësa 'ain cana —sapi cana ñancábi mitsu 'unánmia —quixun sinanin.

¹² 'Ën xucëantu, mitsux judíos unima 'ixun camina Moisésnëan cuënëo bana 'unáncëma 'ixun a bana quicësabi oquin 'ama 'ain. 'Ënribi cana —a bana quicësabi oquin 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun bërí sinaniman. Usa 'ain camina mitsúxribi 'ëx 'icësaribiti Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux aséribi Jesucristomishi catamëti 'ain. 'Ëx mitsubë 'ain camina 'ëmi 'icëma 'ain. ¹³ Camina 'unanin, 'ën nami 'aisama 'ixun cana bētsi menu cuanti sinánquinbi anuxuinshi Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuntabaquin ñuixuancën. ¹⁴ 'Ëx 'ñucë 'aish upíma 'icë isquinbi camina 'ë timáma 'ain. Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan xucë ángel bicësa oquin upí oquin bianan Jesucristo 'acësa oquin 'ë biacën. ¹⁵ 'Ë isi camina cuëëancën. ¿Usai 'iá 'aishbi caramina bërí uisacatsi usama 'ain? Usama 'aínbi cana 'unanin, usoti 'icë cuni camina mitsun bëru échíxun 'ë 'inan 'itsían. ¹⁶ ¿'Ën mitsu aséribi cacë bana sinánquin caramina 'ëx cana mitsumi nishi quixun sinanin? Usama ca.

¹⁷ An mitsu bana itsi 'unánmicë unicamax ca cëmëquin parani mitsubë upiti banaia. Usai 'iquinbi ca aséribi mitsu 'aquinti sinaníma. Mitsúnmi 'ë sinánquinma atuishi sinánquin ain banaishi cuati ca cuëënia. ¹⁸ Usa 'aínbi cana mitsu cain, paránquinma unin upí oquin ñu 'aquincëxmi mitsux abë nuibananti ca asábi 'icën. Usaribi oquinmi mitsubë 'icë 'acësaribi oquin mitsubë 'icëmabi 'ë sinánti ca asábi 'iti 'icën. ¹⁹ Mitsux camina 'ën bēchicësa 'ain. Usa 'ain cana mitsúnmi Cristo 'unáncëma pain 'ain 'iásaribiti mitsúxmi aséribi ami upiti catamënun quixun sinani, masá nuituti bënëtin, bacënxun paë tania xanu bënëcësaribi oi. ²⁰ 'Ëx anu mitsubë 'iti cana cuëënin. 'Ëx anu 'ixun cuni cana mitsubë banaquin, upí oquin mitsun sinan 'unánquin, mitsu upí oquin 'ësëtsian. Mitsubëma 'ixun cana uisai caramina 'icani quixun 'unaniman. Usa 'ain cana uisaquin carana mitsu cati 'ai quixun 'unaniman.

Agarcëñun Sara ñuicë bana

²¹ Mitsux Moisésnëan cuënëo bana quicësabi oquin 'ati cuëëncë 'ixun camina 'ën ñucácëxun 'ë cati 'ain, ¿caramina uisai cara a bana quia quixun upí oquin 'unáncëma 'ain? ²² A banax ca quia, Abraham ca rabë bëbu bēchicëñu 'iacëxa. Bētsin titax ca Abrahamnën xanúan ñu mēëmicë, Agar cacë xanu, 'iacëxa. Bētsix ca Abrahamnën xanun tuábi 'iacëxa. ²³ An Abrahamnën xanu ñu mēëxuncë xanun tuacëx ca camabi tuásaribi 'aish unin bēchicëishi 'iacëxa. Usa 'aínbi ca bētsix Abrahamnën xanu, Sara, ax tuacëma 'aishbi Nucën Papa Diosan Abraham cásabi oi tutancëx bacëancëxa. ²⁴ 'Ënëx ca ësa 'icën. 'Ënë xanu rabë 'imainun tuá rabë ñui quicë bana isquin cananuna bētsi bana rabëribi sinánti 'ain, ësai quicë: A bana achúshinëx ca Cristo ñui quicë 'icën. A bana ca aséribi 'icë quixun sinani Cristomi catamëcë unicamax ca Saran rëbúnquisa 'icën. Bētsix ca Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana a ñui quicë 'icën. Ain bashi Sinái, anuax 'itsa nētë abë banaquin ca Nucën Papa Diosan usai ca 'ën uni 'iti 'icë quixun Moisés cacëxa. A bana quicësabi oquin ain unicaman 'anun 'inan 'aínbi ca 'itsa unin, a 'acë cupíshi cana Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun sinania. Usaquin sináncë unicama ax ca Agarnën rëbúnquisa

'icën. ²⁵ Aín bashi Sinaí ax ca Arabia menu 'icën. Aín bashi Sinaí in uxuan abë banaquin Nucën Papa Diosan Moisés, usai ca aín unicama 'iti 'icë quixun cá bana 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun sináncë unicamax ca Jerusalénu 'icë unicamasa 'icën. Usaquin sináncë unicamax ca Agarnën tuá 'iásaribi 'icën. Usa 'aish ca ésa 'icën. Nucën Papa Diosan, min xanun ca mi tuaxunuxun 'aia cá bana sinánquinma ca Abrahamnën bëchicëñu 'iti cuëñquinshi Agar cacë xanumi bëchiacëxa. Usa 'aish ca a tuá a Nucën Papa Diosan Abraham ñuixuan, ama 'iacëxa. ²⁶ Itsa uníxa Agarnën tuá 'iásaribi 'aínbi cananuna usama 'ain. Nux cananuna Nucën Papa Diosan nètënu 'icë Jerusalén anu abë 'iti uni 'ain. ²⁷ Abrahamnën xanu ñui ca cuëñëo bana ésaí quia:

An tuacë xanun rëbúnquinëxa 'icësamaira oi ca —'ën cana tuaima —quixuan an sináncë xanu aín rëbúnqui 'aisamaira 'iti 'icën. Usa 'ain camina mix tuatima 'aish tuáñuma xanu 'aíshbi —tuáñu cana 'iti 'ai —quixun 'unani cuëñti 'ain; tuacën paë tancëma xanu 'aíshbi camina tuá 'imainun rëbúnquiñu 'icë cupí chuámarua tani cuëñti 'ain.

²⁸ 'Ën xucëantu, Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi oquin ca Isaac aín titan tuacëxa. Usaribiti cananuna nux Nucën Papa Diosan mëníosabi oi Cristo cupí ainan 'ain. ²⁹ Bëráma ca Agarnën tuá, axa camabi tuá 'icësaribi unin bëchicëshi 'inun aín titan tua, an, Isaac, Nucën Papa Diosan cacësabi oquian Abrahamnën bëchicë, a bëtsi bëtsi ocëxa. Usaribi oquin ca an Nucën Papa Diosnan 'inuxun, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë bana 'acë unin, axa Nucën Papa Diosnan 'inux Cristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oia. ³⁰ Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ésaí quia: “Aín xanúan ñu mëëmicë xanun tuacën rëbúnquinëx ca Nucën Papa Diosan cásabi oi Abrahamnën xanun tuacën rëbúnquisaribi 'itima 'icën. Usa 'ain ca aín xanúan ñu mëëmicë xanubë aín tuá ashiti Abrahamnën xubunuax utëcëntimoi cuanti 'icën”. ³¹ 'Ën xucëantu, usa 'ain cananuna nux Agarnën tuá 'iásaribima 'aish Saran tuása 'ain.

5

Jesucristonan 'ixun bëráma 'á ñucama sinántëcëntima bana

¹ Nun Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuëñëo bana quicësabi oquin 'acë cupíma cananuna Cristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosnan 'ain. Usa 'ain camina asérabi Cristomi catamëquin a ënti sinántima 'ain. Usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oquin 'acë cupí cana Nucën Papa Diosnan 'ai quixun camina sinántëcëntima 'ain.

² Pablo 'ixun 'ën mitsu camainun ca cuat, Nucën Papa Diosnan 'inux cana judíos unicama 'icësaí 'unántioracati 'ai quixun sinanibi camina Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. ³ Cana mitsu catëcënin, uicaman cara —'unántioracacëma 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx 'ën nuitu upí 'inux 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun sinania, a uicaman ca 'unántioracacë 'iti ashima camabi usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oquin 'ati sinánti 'icën. ⁴ Uicaman caramina —Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuëñëo bana quicësabi oquin 'acë cupí ca ainan 'icë Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun sinani, mix camina upí 'inux ami catamëtancëxunbi Cristo ëncë 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Diosnanmasa 'ain. ⁵ Usa 'aínbi cananuna nun, ami catamëti ënquinma aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx cananuna Nucën Papa Diosan

iscëx upí 'iti 'ai quixun sinanin. ⁶ Nux asérabi Jesucristonan 'aish cananuna 'unántioracacé unicama 'icésaribiti 'unántioracacéma 'aishbi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Jesucristomí catamécë 'ixúan an uni nuibacé uni ax ca Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icën.

⁷ Mitsux camina upiti Jesucristomí sináncën. ¿Ui unin cara Jesusan banami énun quixun mitsu sinanamiax? ⁸ Nucën Papa Dios an mitsu ainan 'inun sinánmicë, an ca Jesusan bana énun quixun mitsu sinánmicéma 'icën. ⁹ Unix ca quia, “Anun pán chamiti ñu an ca xanpanu 'icë pán 'ati ñu acëñun mësucëxun camabi chamia”. Usaribi 'ixuan an uni paráncë unin ñuixuncëxun ca camabi unin aín bana cuatia. Usa unin sapi ca mitsu paránxa. ¹⁰ Usa 'aínbi cana mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristomí catamécë 'ain ésaquin sinanin, mitsun camina 'ën 'acésaribi oquin —Moisésnéan cuënëo bana cupíma Jesucristomí catamécë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai — quixun 'unanin. Usa 'aínbi ca an mitsu 'atimaquin sinanamisa tancë uni, uisa uni cara, abi Nucën Papa Diosan castícantí 'icën.

¹¹ 'Ën xucéantu, cana mitsu cain, 'ën —Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inun ca uni 'unántioracacé 'iti 'icë —quixun caquin, unicama bana ñuixuncë 'aish cana judíos unicaman bëtisi bëtisi océma 'itsían. I curúsocënuaxa ax bama, Jesucristo, ami catamétishi ca uni upí 'iti 'icë quixun a bana 'ën ñuicëbëma ca uni 'ëmi nishtsíanma. ¹² An mitsu 'unántioracanun quixun ubíocé unicama aín namiribi téatibí ca 'ia.

¹³ 'Ën xucéantu, mitsun ñu 'acé cupíma Cristomí catamécë cupíshi an iscëx upí 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu caisaxa. Usa 'ixun camina mitsux cuëñcësabi oquin ñu 'atima 'ati sinántima 'ain. Usaqin 'aíma camina bëtisibë nuibananí asérabi 'aquiananti 'ain. ¹⁴ Nucën Papa Diosan bana ca quia:

—“Mixmi bërúancacésaribi oquin camina mín aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. A bana quicësa oquin 'acé 'ixun camina bëtisi uni nuibati 'ain, mix bërúancacésaribi oquin. Usoquin 'acé 'ixun camina Nucën Papa Diosan bana raírínëxa quicësabi oquin 'acé 'iti 'ain. ¹⁵ Usa 'aínbi bëtisibë nishanani cuamianani camina mitsux Jesucristonën unimasa 'iti 'ain. Usai 'itin rabanan camina bërúinraocati 'ain.

Unin sináncësa oquin sinanima Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'iti bana

¹⁶ 'Ën cana mitsu cain, mitsux cuëñcësabi oquin ñu 'atima 'aquinma camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësa oquinshi sinánquin ñu 'ati 'ain. ¹⁷ Nun sináncësa oquinshi éñë nëtënu 'icë ñu 'aquin cananuna Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí cuëñcësama oquin 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca nun sináncësa oquinu ñu 'ati cuëñima. Usa 'ixun camina mitsux an sinánmicë 'ixun mitsun cuëñcë ñu 'atima 'ain. ¹⁸ Mitsun aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun sinánquin ñu 'acé 'aish camina usai ca uni 'iti 'icë quixun Moisésnéan cuënëo bana quicësamaira oi 'icë 'aish 'uchocéma 'iti 'ain.

¹⁹ Camina 'unanin, unin ca 'aisa tanquinbi tënëquinma aín cuëñcësa oquin ésa ñucama 'aia quixun: aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, 'imainun ñunshínquin ñu 'atima 'ati. ²⁰ Anan ca 'aia, Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acé ñu rabiti, ñubë 'iti, bëtisibë nishánanti, cuamianani nishánanti, ñuñanánti, unimi pishui nishti, bënëtishi unimi nishti, anbi ñu 'acatsi quixun sináncë 'iti, 'imainun uni raíri, raíri unibë nishananquin amanu amanu sinánun sinánmiti, acamaribi. ²¹ 'Imainunribi ca 'aia, bëtisi

unin ñu cuëënti, uni 'ati, paënti, picëntapun 'iti, acama. Usa ñucama ca unin aín cuëëncësa oquin ñu 'aquin 'aia. Usa 'ain cana ën mitsu cacësaribi oquin mitsu catëcënin, usa ñua an 'acë unicamax ca aín unima 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'itima 'icën.

²² Usa 'ainbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan an sináncë uni ax ësai 'ia: unicama nuibacë, chuámarua 'aish cuëëncë, uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua 'aish bënëcëma, an 'atimocëxunbi uni cupicëma, cuëmënininshi banacë, upí nuituñu, 'imainun Jesucristomi upiti catamëcë, ²³ rabícëma, aín cuëëncësari 'iisa tanquinbi tënëcë. Usa uni ñuia, ax —usai 'itima ca —quicë bana ca 'aíma 'icën. ²⁴ Cristo nun 'ucha cupí i curúsocënu bama 'ain cananuna nun nu ñunshínquin 'asaribi oquin 'atëcënxunma ñu 'atimacama ëan. ²⁵ Usa 'ain cananuna nux aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx Nucën Papa Diosan uni 'ixun, aín Bëru Ñunshin Upitan an nu sinánmicësabi oquin 'ati'ain.

²⁶ Usa 'ain cananuna —ëx cana bëtsi unisama 'ai —quiax rabítima 'ain, cananuna cuëbicanani unibë nishanantima 'ain, 'imainun cananuna bëtsimi nutsitima 'ain.

6

Bëtsibë 'aquiananti bana

¹ Ën xucéantu, axa Jesucristomi catamëcë unían manúxun ñu 'aisama 'aia camina mitsux aséabi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun axa upí 'inun quixun nuibaquin 'aquinti 'ain, rabíquin —ëx cana 'uchañuma 'ai —quixun sinánquinma. Mixribi usai 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ² Mìn ñuishi 'ati sinánquinma camina uni raíribi ami sinánquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. Usai camina bëtsibë bëtsibë 'aquiananti 'ain. Usai 'i camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain.

³ Uí unin cara aséabi upí 'ixunmabi ax isa upí uni 'icë quixun sinania, ax ca aín sinanéinshi cëmëia. ⁴ Ñu 'aquin ca aín unin —¿Cristo cuëëncësabi oquin carana 'ai? —quixun sinánti 'icën. Usai 'i ca unían a cuëënti sinanima —Cristo cuëëncësabi oi cana 'i —quixun sináncë cupí a uni chuámarua taní cuëënti 'icën. ⁵ Cristonan 'ixun ca unin uisa cara aín sinan 'icë quixun sinánan uisa ñu cara 'ati 'icë quixun anbi sinánti 'icën.

⁶ An Nucën Papa Diosan bana 'unánmicë uni a ca a 'unánmicë unin cupioquin uisa ñuñu cara, a mësú 'inánti 'icën.

⁷ Camina upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Dios parani ca uni ami cuaitima 'icën. Ënëx ca ësa 'icën: An 'apácë ñu bëru aín bimibi ca unin biti 'icën. ⁸ Usaribiti ca axa aín 'uchacama ënima aín cuëëncësa oíshi 'icë uni ax aíanma 'aish xëñibua 'ainbi Nucën Papa Diosbë 'íma. Usa 'ainbi ca an aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun sinánquin ñu upí 'acë uni ax Nucën Papa Diosnan 'aish xëñibua 'ainbi abë 'ia. ⁹ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aquin atsánquin ëntima 'ain. Usoquin ñu upí oquin 'ai cananuna ax quiásabi oi an 'aquincë 'ianan aín nëtënu abë 'iti 'ain. ¹⁰ Usa 'ain cananuna axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna 'aquinsa 'icë uni raíribi camabi 'aquinti 'ain.

Pablonëan ashiquín 'ësëanan bërúanxa 'inun ca

¹¹ Ën męcënanbi chaira letranën mitsu cuënëoxuncë bana ënë camina isti 'ain. ¹² An —camina 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun caquin mitsu 'unánmicë unicaman ca judíos unicama cuëënmitti cupíshi usaquin 'unánmia. I

curúsocēnua ax bama, Cristo, ami catamētishi ca uni iēti 'icē quicē, a bana cupí bētsi bētsi ocē 'itiñ rabanān ca —mitsux camina 'unántioracacē 'iti 'ai —quia.

¹³ Axa 'unántioracacē unicamanbi ca camabi Moisésñēn usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēñēo banacama quicēsabi oquínra 'aima. Usa 'ixunbi ca atun 'unánmicē cupí camina mitsux judíos uní 'icēsaribiti 'unántioracacē 'ai quiax rabiácati sinánquin usáimi 'inun quixun mitsu 'unánmia. ¹⁴ Usa 'aínbi cana 'ēxbi rabiacaquinma, i curúsocēnua ax bama 'aían a cupí uni iēti, Nucēn 'Ibu Jesucristo, ashi rabin. Cristo i curúsocēnu bama cupí cana a 'ēn 'atia Nucēn Papa Dios cuēñēcēma ñucama ēni, usa ñu 'atēcēnti cuēñēniman. 'Imainun ca unin a 'atia Nucēn Papa Dios cuēñēcēma ñu 'ē 'amitima 'icēn.

¹⁵ Nux asérabi Cristonan 'aish cananuna, axa usabi 'unántioracacē unicamaxa 'icēsaribiti 'unántioracacēma 'aíshbi Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ain. Ainan 'icēa Cristonēn nu 'imicēxun bērámanu 'ása oquin sinántēcēnquinma bētsi oquin sináncē cupíshi cananuna Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ain. ¹⁶ Axa usai 'icē unicamacēñuan uicamax cara asérabi aín uni 'icē, acama Nucēn Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha tērēanan chuámashirua 'imiti cana cuēñēn.

¹⁷ Nucēn 'Ibu Jesúsñan 'icē unin bētsi bētsi ocē cupí, 'ēn nami tēacē mocē, aín bērucama isquin ca uí uni cara, anbi, 'ēx cana asérabi Nucēn 'Ibu Jesusan uni 'ai quixun 'unánti 'icēn. 'Unánquin ca uisa uni carana 'ai quixun 'ē ñucátēcēntima 'icēn.

¹⁸ 'En xucéantu, Nucēn 'Ibu Jesucristonēan nuibaquin mitsu asaribi 'aíshmi upí 'inun 'aquinti cana cuēñēn. Usai ca 'iti 'icēn. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN EFESONU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

*Efeso ěmanuax ax Jesucristomi cataměcĕ unicama Pablonĕn quirica
cuĕnĕoxuan*

¹ Ęx cana Pablo, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin aín bana ĩuixunun Jesucristonĕn caísa 'ain. Usa 'ixun cana Efeso ěmanuaxmi Cristo Jesúsmi sinani ami catamĕti Nucĕn Papa Diosan 'icĕ ĕnĕ quirica mitsu buánmin. ² Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn mitsu nuibaquin 'aquincĕxmi chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

I. AIN UNICAMAX CA CRISTOBĒ ACHUSHISA 'ICĒ QUIXUN PABLONĒN CA (1.3-3.21)

Cristonan cupía Nucĕn Papa Diosan uni nuibaquin 'aquinti

³ Nucĕn Papa Dios ax ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín Papa 'icĕn. A rabinun ca 'acan. Aín nĕtĕnuxun nu sínáxunquin ca nuxnu Cristonan cupí nuibaquin 'aisamaira ĩu nu 'aquinquin upí oquin sínánmianan nu cuĕĕnmia.

⁴ Mecama uniocĕma 'ixunbi ca Nucĕn Papa Diosan Cristo cupínu an iscĕx 'uchaĩuma 'ianan ainanshi 'inun nu caísacĕxa. ⁵ Axa cuĕĕncĕsabi oquin ca nu nuibaquin Jesucristo cupí aín bĕchicĕ 'inun nu caísacĕxa. ⁶ Usaquin ainan 'inun caístancĕxun an nu nuibaquin, aín nuibacĕ Bĕchicĕ nubĕ 'aínu ainan 'aish upí 'inun nu 'imicĕ 'ixun cananuna ami catamĕquin, xĕnibua 'aínbi a rabin. ⁷ An ca nun 'ucha cupínu ainanma 'icĕbi Cristo bama 'ain, nun ĩu 'aisama 'acĕcama tĕrĕnquin ainan 'inun nu iĕmiaxa, an nu nuibaquin.

⁸ Usa 'ixun ca nuibaíraquin uisairai cara uni ainan 'iti 'icĕ quixun upí oquin 'unánun nu 'imiaxa. ⁹ Unin 'unánma 'icĕbi ca nu 'unánmiaxa, uisa cupí cara ax cuĕĕansabi oquin Cristo ĕnĕ nĕtĕnuaxa bamanun xuacĕxa quixun. ¹⁰ Ęsaquin ca nu 'unánmiaxa: An ca anúan ax utĕcĕnti nĕtĕa sĕnĕncĕbĕtan Cristo xuti 'icĕn, an unio ĩucama, náínu 'icĕ 'imainun menu 'icĕ aín 'ibua 'inun.

¹¹ Nux Cristonan cupí aín uni raíri 'acĕsaribi oquin nu axa cuĕĕncĕsabi oi 'ianan aín nĕtĕnu abĕ 'iti nu 'iminuxun ca Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun nu caísacĕxa. Usai nux 'inun ca Nucĕn Papa Diosan camabi ĩu ax cuĕĕncĕsabi oquin 'aquin mĕnĕocĕxa. ¹² Nun nu an sínánmicĕxun upí oquin ĩu 'aia isquian uni raírinĕnribi a rabinun ca nux pain Cristomi catamĕcĕ 'aishnu ax cuĕĕncĕsabi oi 'inun nu caísacĕxa. ¹³ Mitsúxribi camina —Jesucristo cupí ca uni aín 'ucha tĕrĕncĕ 'aish Nucĕn Papa Diosan 'iti 'icĕ —quixun ĩuicĕ bana cuati Cristomi catamĕacĕn. Cristomi catamĕtia ca Nucĕn Papa Diosan ax quicĕsabi oquin aín Bĕru ĩnunshin Upí mibĕa 'inun mitsu 'inancĕxa, mitsúxmi asĕrabi ainan 'icĕ 'unánti oquin. ¹⁴ Aín Bĕru ĩnunshin Upí axa nubĕ 'ain cananuna 'unanin, anúan Nucĕn Papa Diosan an caiscĕ aín unicama biti nĕtĕ sĕnĕncĕbĕ cananuna aín nĕtĕnu abĕ 'iti 'ain, ax quiásabi oi. Ax cushiira 'ixuan nuibaquin 'imicĕxunu a rabinun ca usai 'iti 'icĕn.

*Efesonu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama Pablonĕn Nucĕn Papa Dios
ĩucáxuan*

¹⁵ Usoquin Nucĕn Papa Diosan 'aquincĕxmi mitsux asĕrabi Nucĕn 'Ibu Jesúsmi catamĕanan axa ami sínancĕ unicamabĕ nuibanania ĩuicania cana

cuan. ¹⁶ Usa 'ain cana ënquinma —asábi ca —quixun caquin rabianan abë banaquin Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. ¹⁷ Nucën 'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan 'Apuira, Nucën Papa Dios, a cana an 'unánmicëxunmi upí oquin sinánquin a 'unáncanun quixun mitsu ñucáxunin. ¹⁸ 'Imainun cana mitsu ñucáxunin, an 'imicëx caramina uisairai ënë nētēnuax Jesucristosaribi 'aish upí sinánñu 'iti 'ai quixunmi mitsun 'unánun. Ñucánun cana uisairai caramina aín nētēnu abë 'aish, axa ami catamēcë unicamabë 'iti 'ai quixunmi 'unánun mitsu ñucáxunin. ¹⁹⁻²⁰ Usaribi oquin cana mitsu ñucáxunin, uisaira cara aín cushi anúan axa ami catamēcë unicama 'aquinti a 'icë quixunmi mitsun 'unánun. A cushínbi ca bamacëbi baísquimixun Cristo aín nētēnu aín mēqueu 'aish abë 'Apu 'inun 'imiácëxa. A cushínra ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia. ²¹ Usai 'inúan 'imicëx ca Cristo ax, a unin iscë 'apu 'imainun a unin iscëma 'apuribi 'imainun uisa cushi cara, 'imainun uisa 'apu cara, uisaquin caquin anēcë cara, acamabë sēnēnmaira 'icën. Usa bērí 'aish ca ënë nētē cēñucëbēribi usai 'iti 'icën. ²² Nucën Papa Diosan ca camabi ñu, uni, ángel, acaman 'ibu 'inun Cristo 'imiácëxa. 'Imianan ca axa ami catamēcë unicaman 'iburibi 'inun 'imiácëxa. ²³ Axa ami catamēcë unicamax ca 'itsa 'aishbi camáxbi Cristonan 'icën. Usa 'ain ca an abë 'ixun an sináncësaribi oquian sinánun aín unicama 'imia. Ax ca uinubi 'aimama 'icën. Abë 'ixun ca Cristonën aín unicama an iscëx aín nuitu upí 'ixuan ax cuëñcësa oquinshi 'anun aín cushi 'inania.

2

An nuibacë cupí ca uni Nucën Papa Diosnan 'ia quicë bana

¹ Mitsun ñu 'atima 'acë cupí ainanma 'aishmi uni bamacësa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu xëñibua 'aínbi abë 'inun ainan 'imiáxa. ² Ënë nētēnu 'icë ñuishia an sináncë unicaman sináncësa oquinshi sinánquin camina ñu 'aisama 'acën, ñunshin 'atimanën 'apu cuëñcësabi oquin. An ca an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama ax cuëñcësabi oquin 'anun sinánmia. Usaribiti camina mitsux an sinánmicë 'iacën. ³ Nunribi cananuna camaxunbi nun sináncësa oquinshi sinánan nun sinan 'atima 'ixun nux cuëñcësabi oquin 'acën. Usai 'icë 'aish cananuna raíri unicamasaribi 'aish numi nishquian Nucën Papa Diosan castícani 'iacën. ⁴ Usai 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu 'aisamaira nuibaquin, ⁵ nux nun 'ucha cupínu ainanma 'aish bamacësa 'iá 'icëbi ainan 'aish upíti tsónun nu 'imiáxa, nuxribi bama 'aishbi Cristobë baísquicësa 'inun. ⁶ Nux Cristo Jesús bē baísquicësa 'inun 'imianan ca Nucën Papa Diosan nuxribi ënë nētēnuaxbi Cristo Jesús bē, aín nētēnuribi abë 'inun nu 'imiáxa. ⁷ Jesucristonan 'aishnu usai 'icë isquían camabi unin uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun nētē xëñibucëbëtanbi isnun ca Nucën Papa Diosan usaínu 'inun mēñocëxa. ⁸ Nuibaquin ca asérabi cuëñquin mitsúxmi Cristomi catamëti cupíshi mitsu ainan 'inun iëmiaxa. Mitsúnmi ñu upí 'acë cupíma ca Jesucristo bama cupíshi Nucën Papa Diosan ax cuëñquinshi mitsu ainan 'inun iëmiaxa. ⁹ An ca an ñu upí 'acë cupí ainan 'inun uni iëmima. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi —'ën upí ñu 'acë cupí cana iëa —quixun rabíquin sinántima 'icën. ¹⁰ Cristo Jesús nubë 'inúan an 'imicëxun ñu upíshi 'anan nun sinan bētsi 'inun ca an mēñosabi oquin nu 'imiáxa.

Cristo cupía judíos unicama 'icësaribiti judíosma unicamaribi Nucën Papa Diosnan 'iti

11 Usa 'ain camina manútima 'ain, mitsux judíos unima, uni itsi 'aish camina axa 'unántioracacé judíos unicaman —a unibunëx ca 'unántioracacëma 'icë —quixun ñuicé 'iacën. 12 Judíos unima 'aish camina Cristo ñui quicé bana cuacëma 'iacën. Judíos unicaman 'unan 'aïnbi camina mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ianan an Cristo ñuiquin Abraham cá bana a 'unáncëma 'iacën. Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan ca nuibaquin uni 'aquianan ainan 'imiti 'icë quixun 'unáncëma 'aish mitsux cuëncësä oíshi tsóti sináncën. 13 Usai 'iá 'aishbi camina camabi unin 'ucha cupíä Cristo bama 'ain, ami catamécë 'aish ainan 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aishbi bërí a 'unani ainan 'ain. 14 Cristonën ca judíos uni 'icësaribitia judíosma uniribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imíaxa, camáxbia raíri unisaribi 'inun. Judíos unicamäxa judíosma unicamabë nuibanancëma 'aish nishanancësä 'iá 'icë ca bërí Cristonën judíos uni 'imainun judíosma uniribia ainan 'aish camáxbi bëtsibë nuibananun 'imíaxa. 15 Ax camabi unin 'ucha cupí bamaquin ca Cristonën nux judíos uni 'ixun Moisésnën cuëñö bana quicësabi oquin 'acé cupíäma ami catamécë cupíshi Nucën Papa Diosnan 'iti mënóçëxa. Usouni 'icësaribitia judíosma uníquin ca nux judíos uni 'aish 'icësaribitimi mitsúxribi ami catamécë cupí ainan 'inun 'imíaxa. Usa 'ain cananuna camáxbi ainan 'aish sënën 'ain. 16 Ax camabi unin 'ucha tërëncé 'iti cupí i curúsocënuax bamax baísqiun ca Cristonën judíos unicama Nucën Papa Diosnan 'inun mënóçëxa. Usoquian 'acé cupí ca axa ami catamécëcamax Nucën Papa Diosnan 'aish, judíosma unibë judíos uni nishánantëcëntima 'icën. 17 Ax ëñë nëtënu utancëxun ca Cristonën bana ñuixunqin, camabi uníx ca ami catamëti Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun cacëxa. Usa 'ain ca judíosma uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma, 'imainun judíos uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncé 'ixun a ñuia quicé bana cuati, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. 18 Usai Cristomi catamëti Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'aish cananuna camáxbi, judíos uni ucën Papa Diosnan 'iti mënóçëxa. Usoquin ca nux judíos un'imainun judíosma uníxribi, Nucën Papa Diosbë banati 'ain. 19 Usa 'ain camina judíosma uni 'aishmi Nucën Papa Dios 'unáncëma 'aish 'iásaribima 'ain. A ñuiquian Nucën Papa Diosan Abraham cá, Cristo, a camina mitsun bërí 'unanin. Usa 'ain cananuna mitsúxmi judíosma uni 'imainun nuxribi judíos uni 'aish, ainan cupí aín nëtënu abë 'iti 'ain. 20 Mitsux camina an aín bana uni ñuixunun Jesusan caíscë unicama 'imainun an Nucën Papa Dios quicé bana uni ñuixuncé unicaman ñuiasabi oi, Jesucristomi catamëti ami cushicé 'ain. Usa 'aish camina unin maxax xubu oquin ami cushiti pain nantancëxun raíriri bucúnrucësaribi 'ain, Cristo a pain nancë maxáxxa 'ain. 21 Amia catamëtia ca Nucën 'Ibu Jesucristonën aín unicama ax cuëncësabi oía 'inun 'imíä. Usaquin 'imicëxa, asérabi ami catamécë aín unicama abë ca Nucën Papa Dios 'ia. 22 Mitsun ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamécë unícamabëribi ca aín uni raírübë 'icësaribiti Nucën Papa Dios 'ia, aín Bëru Ñunshin Upíä aín unícamabë 'ain.

3

Judíosma unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan Pablo caísa

1 Mitsúxmi judíosma uni 'aishbi Cristo Jesúsmi sinánun aín bana mitsu ñuixuncé cupí cana 'ëx, Pablo 'aish, sipuacé 'ain. Usa 'ixun cana mitsu

Nucèn Papa Dios ñucáxunin. ² Mitsúnbi camina 'ëa ñuicania cuaquin 'unánti 'ain, mitsu nuibaquin ca Nucèn Papa Diosan Cristo ñuiquin aín bana mitsu ñuixunun 'ë cacëxa quixun. ³ A bana uisai quicë cara quixun unin 'unánma 'icëbi ca bërí unin 'unania. Nucèn Papa Diosanbi ca 'ëribi 'unánmiaxa. 'It-samashi pain cana an 'ë 'unánmicë bana mitsu ñuixunquin cuënëon. ⁴ 'Ën mitsu buánminuxun cuënëocë bana ënë isquin camina 'unánti 'ain, 'ën cana uisai quicë cara Cristo ñui quicë bana 'icë 'unani quixun. ⁵ A bana ca bërâma Jesucristo ucëma pain 'ain, uisai cara quia quixun uni Nucèn Papa Diosan 'unánmiama 'icën. Usa 'ainbi ca bërí aín Bëru Ñunshin Upitan an aín bana ñuixunun caiscë unicama uisai cara a bana quia quixun 'unánmiaxa. ⁶ Unin 'unánma 'ainbi ca a bana ësai quia, judíos unicama 'icësaribiti ca judíosma unicama, Cristo Jesús bama cupí ami catamëti Nucèn Papa Diosan uni 'ianan abë aín nëtënu 'iti 'icën, ax quíásabi oi.

⁷ 'Ëxbi usai 'itima 'icëbi ca ax asérabi cushi 'ixun Nucèn Papa Diosan Cristo Jesús ñui quicë bana unicama ñuixunun 'ë 'imiacëxa. ⁸ 'Ëx axa ami catamëcë uni raíribë sënënmara 'icëbi ca Nucèn Papa Diosan nuibaquin, judíosma unicama Cristo ñui quicë bana 'unánminun 'ë 'imíaxa, uisaira oquin cara Cristonën aín unicama nuibaquin 'aquinia quixuan ënë nëtënxun aín unicaman 'unáinracëma 'icëbi. ⁹ Nucèn Papa Dios, an camabi ñu unio, an ca —Cristo ca uti 'icë —quixun bërâma mënío 'ixunbi Cristo ucëmapan 'ain, a ñui quicë bana uisai quicë cara quixuan unin canun 'unánmiama 'icën. 'Unánmiama 'ixunbi ca bërí a bana unicama 'unánminun Nucèn Papa Diosan 'ë caxa. ¹⁰ Axa ami catamëcë unicamaxa an 'imicëx upí isquian naínu 'icë ángelcama, aín cushicamanribi uisaira cushiñu 'ianan uisaira sinánñu cara ax 'icë upí oquin 'unánun ca Nucèn Papa Diosan aín unicama usai 'inun mëníocëxa. ¹¹ Usaquin aín unicama 'iminuxuan usabi 'iti oquin an mëníosabi oquin ca Nucèn Papa Diosan aín Bëhicë, Nucèn 'Ibu Jesucristo, a ënë nëtënu xuacëxa. ¹² Cristo cupí cananuna racuëtima uisa ñu cara, Nucèn Papa Diosbë banati 'ain, an ca Cristomí catamëcë cupí nun bana cuatia quixun 'unani. ¹³ Usa 'ain camina 'ëx mitsu bana ñuixuncë cupí tëmëraia ñuicania cuatíbi racuëti masá nuitutima 'ain. 'Ën tëmëraquinbi Cristo ñui quicë banacama mitsu ñuixuncëxmi ami catamëtia Nucèn Papa Diosan mitsu ainan 'imicë 'aish camina masá nuitutima cuënti 'ain.

Uisaira oquin cara Cristonën aín unicama nuibatia quicë bana

¹⁴ Usa mitsux 'ain cana Nucèn 'Ibu Jesucristonën Papa, Nucèn Papa Dios, a rantin purúnquin mitsu ñucáxunin. ¹⁵ Ax ca menu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë ángelcamaribi an unio 'aish acaman 'Ibu 'icën. ¹⁶ Ax upíira 'aish cushiira 'ixúan aín Bëru Ñunshin Upitan mitsun nuitu mëu sinánmiquin, ax cuëncësabi oquinmi 'anun mitsu cushionun, cana a mitsu ñucáxunin. ¹⁷ 'Imainun cana Cristomí catamëtia an mitsubë 'ixun an cushiocë 'aish, uisai cara 'íbi bëtsibë bëtsibë nuibanquinmi, ¹⁸ axribia ami sináncë unicamabëtan, uiti chaira aín sinan 'ixun cara Cristonën camabi menu 'icë unicama, 'apucama 'imainun 'apuma unicamacëñunbi ñumaraira unibi nuibatia quixun mitsun nuitu mëu 'unánun mitsu ñucáxunin. ¹⁹ Nun nu camaira 'unántisama 'icëbimi mitsun, uisaira oquin cara Cristonën mitsu nuibatia quixun, aín cushi an mitsun nuitu upí 'imiti axa asérabi mitsubë 'ain 'unánun cana Nucèn Papa Dios mitsu ñucáxunin.

²⁰ Ax cushiira 'aish nubë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun ñucácësamaira oquín nu 'axúanan nun sináncësamaira oquínribi sinánxunquin nu 'aquinti 'icën. ²¹ Usa 'icë ca Cristo Jesús cupí aín unicaman xëñibua 'aínbi a rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

II. ÈSAI CA NUCËN PAPA DIOSAN UNI 'ITI 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (4-6)

4

Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun Nucën Papa Diosan unicaman bëtsin sináncësaribi oquín sinánti bana

¹ Usa 'ain cana 'ëx ainan 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ixun mitsu cain, an caíscë aín unicamaxa usai 'iti oquian Nucën Papa Diosan mënóisabi oi camina ax cuëencësabi oíshi 'iti 'ain. ² Cuamiananima camina upí sinánñu 'aish upiti banati 'ain. Bënëtishi nishíma camina bëtsibë nuibanani 'aquiananti 'ain. ³ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina bëtsin sináncësaribi oquín sinani achúshi sinánsa 'aish, ëníma bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. Uşai 'iti sinani camina usaíbi 'iti 'ain. ⁴ Jesucristonan 'aish ca aín unicama achúshisaishi 'icën. An atu 'aquincë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca achúshishi 'icën. Usa aín ca bëtsin 'unáncësaribi oquín aín unicaman 'unania, Nucën Papa Diosan ca aín nëtënu abë 'inun nu caíscëxa quixun. ⁵ Nucën 'Ibu Jesucristo axëshi ca aín unicaman 'Ibu 'icën. Ax ca achúshi 'icën, amishi catamëti cananuna camáxbi nun 'ucha téréncë 'aish ainan 'ain. Jesucristomishi catamëcë cupí cananuna nashimicë 'ain. ⁶ Nucën Papa Dios axëshi ca aín unicaman Dios 'ianan aín unicaman 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca ax cuëencësabi oquian ñu 'anun aín unicama 'aquinia. Ax ca aín unicamabë 'icën.

⁷ Usa 'ain ca axa ami catamëcë unicama bëtsin sináncësaribi oquín sináncë 'icëbi ax cuëencësa oquian bëtsi bëtsi ñu mëti 'anun Cristonën nu 'imíaxa. ⁸ Usai ca 'iti 'icë quíax ca Nucën Papa Diosan bana cuënoë ësai quia: Capitanëan abë 'acánanquin axa ami nishcë unicama ñusmoxun cuëenquin aín unicama an bicë ñu 'ináncësabi oquín ca Cristonën bamax baísquitancëx naínu cuantëcëntancëxun cuëenquin aín unicama an 'ati ñu 'inánquin bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imíaxa.

⁹ ¿Usa 'ain cara Cristo naínu cuantëcëan quicë bana uisai quicë 'ic? Ax ca ësai quia, aín Papan nëtënuax ënë menu utancëx ca anu cuantëcëancëxa, quíax. ¹⁰ Axa ënë nëtënu uá, axbi ca anuxun aín unicama camabi aín cushi anúan aín cuëencësa oquín 'ati a 'inánux abë 'Apu 'i aín Papan nëtënu cuantëcëancëxa. ¹¹ An ca ax cuëencësa oquían bëtsi bëtsi ñu 'anun aín unicama 'imia. Bëtsi bëtsi unix ca aín bana ñuixunuan 'imicë 'icën. Raírinën ca Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia. Raírinën ca axa Jesucristomi catamëcëma unicama amia catamënnun upí oquín 'aquinia. Raírinën ca axa ami catamëcë unicama upiti Jesucristo cuëencësabi oi 'inun áquinia. Raírinën ca uisai cara Nucën Papa Diosan bana cuëñëocama quia quixun uni 'unánmia. ¹² Axa ami catamëcë unicaman upí oquín sinánan ax cuëencësabi oquín ñu upíshi 'ati 'aquinun ca Cristonën aín unicama bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imia. ¹³ Usai 'aquianani cananuna nishánanima nuibanani uisa ñu cara 'icëbëbi asérabi ami catamëti 'ain. Ainan 'ixun Nucën Papa Diosan Bëchicë a asérabi 'unani cananuna an 'imicëx aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna camáxbi nun sinan upíira upí 'aish ax cuëencësabi oi 'iti 'ain. ¹⁴ Usai 'i cananuna bërámanu 'iásaribiti bërí 'itima

'ain. Bëri cananuna tuáxunratsunën unín paráncëxun sinánbëquincësa 'aish unín bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncëxun amanua amanua sinani usaribi 'itima 'ain. An uni paráncë unicaman cëmëquin nu paránquin ñu 'atima 'anun quixun 'imicëx usai 'iá 'aishbi cananuna bëri usai 'itëcëntima 'ain. ¹⁵ Nuxnu ainan 'aian aín unicaman 'Ibu, Cristo, ax nubë 'ain cananuna nëtë camabi an nu 'unánmicësabi oquin 'ai, aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna bëtsibë bëtsibë nuibananquin, cëmëquin uni itsi paranima, Cristo cuëëncësabi oishi 'iti 'ain. ¹⁶ Nun namicama amanu amanu 'aish nun męcën, nun taë, nun pëñan, nun bëru, acama upiti tacáshquiama 'aish cananuna unima 'itsían. Usa 'aishbi ca uni camabi aín namia upiti unia 'ain, asábi 'icën. Usaribiti ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax amanu amanu sinánquinma Cristonën 'aquincëx camaxunbi bëtsin sináncësa oquin sináncë 'iti 'icën. Usai 'i ca Cristonëx cuëëncësabi oi bëtsibë bëtsibë nuibanani, an sináncësaribi oquin sinani Cristosaribi 'ia.

Cristonan 'aisha uni bëtsi 'iti bana

¹⁷ Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë sinánmicësabi oquin cana mitsu cain, axa Nucën Papa Diosmi sináncëma uníxa 'icësaribiti 'iá 'aishbi camina usai 'itëcëntima 'ain. A unicamax ca Nucën Papa Dios cuëëncësa oíma atúnbia sináncësa oishi 'i bucuia. ¹⁸ Usa 'aish ca bëanquibucë 'ain mancasmatia uni bënëcësaribi oi 'ia. Cristo ñui quicë bana cuaisama tancë 'ixun ca ainan 'iti 'unáncëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'itsianxbi ainanma 'icën. ¹⁹ A 'ai ñunshíncë 'ixun ca rabinquinma uisa ñu 'atima cara 'aia tania a 'aia. Aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, usa ñucama 'ati cuëënia. ²⁰ Usaía atux 'icëbëtanbi ca Cristonën usámi 'inun mitsu sinánmicëma 'icën. ²¹ Mitsúxmi a rabi timëcë 'ain cara Jesús uisai mitsux 'iti cuëënia quixun 'unánmicë 'ixun camina 'unanin, Jesusax ca mitsúxmi a unicama 'icësaribiti 'iti cuëënima quixun. ²² Usaribiti 'iquin camina bërâma mitsux cuëëncësabi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'acën. Usaquin 'aquin camina mitsun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'aquinbi, ax ca 'aisama 'icë quixun sinani rabíanma 'ain. Usai 'iá 'ixunbi camina ñu 'atimami 'á, acama ënti 'ain. ²³ A ëni camina Nucën Papa Diosan 'imicëx bëtsi sinánñu 'iti 'ain. ²⁴ Bëtsi sinánñu 'imicëx camina an iscëx asérami upí 'ianan unínribia iscëx upí nuituñu 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi.

²⁵ Usai 'iquin camina cëmëquin uni parántima 'ain. Camáxbi cananuna Cristonan 'ain. Usa 'ain camina abë banaquin min aintsicama asérami banáinshi caquin parántima 'ain.

²⁶ Unibë nishanantancëxbi camina 'uchati rabanan xënibutíma a nëtënbi bënëtishi manúti 'ain. ²⁷ Nishtancëxunbimi manuiama ca ñunshin 'atimanën mitsu masá sinánmiquin mitsun nuitu upíma 'imiti 'icën. Usaquian 'atin rabanan camina mitsun nishcë bënënquinshi manuti 'ain.

²⁸ An ñu mëcamacë uni an ca usaquin 'atëcëntima 'icën. Usaquin 'atëcënquinma ca chiquíshquinma aín męcënanbi upí oquin ñu mëëti 'icën, cupí bixun anun ñuñuma uniribi 'aquinti sinánquin.

²⁹ 'Atimati banaima upitishi banaquin camina uni Jesucristomia upiti catamënun 'aquinti 'ain. Mitsúxmi usai banaia cuati Jesucristomi upiti catamëtia Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëx ca cuëënti 'icën.

³⁰ 'Atimati banaquin camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí masá nuitumiquin rabinmitima 'ain. Axa mibë 'inun 'inánquin ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'inun 'unántioxa, Jesucristo utëcëncëbëmi aín nëtënu abë 'iti oquin.

³¹ Usa 'ain camina uinu 'icë unibëbi nishanantima 'ain, uni itsimi camina xuatimati nishtima 'ain, unibë camina ñu canantima 'ain, uni ñui camina 'atimati banatima 'ain, uisa ñu cara 'atima 'icë a camina 'atima 'ain. ³² Usai 'ima camina abë nuibanani uni itsibë 'aquiananti 'ain. Mitsumi nishquian unin 'atimocëxbi camina abë tanánantima 'ain. Usai 'ima camina uisa cara mi ocëxbi a manui abë upí 'iti 'ain. Mitsun ñu 'aisama 'acëcama manuia, Nucën Papa Dios Cristo cupí mitsubë upí 'ain, camina usaribiti uni itsibë 'iti 'ain.

5

Usai cara Nucën Papa Diosan unicama 'iti 'icë quicë bana

¹ Mitsux aín bëchicë 'icë an nuibacë 'aish camina usai 'iti sinani Nucën Papa Dios 'icësaribiti 'iti 'ain. ² Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin judíos unin aín 'ucha cupí rëcëxa carnero 'iásaribiti ca bamatsianxmabi Cristo nu nuibati nun 'ucha cupí bamacëxa, ami catamëtishinu iënnu. Cristonëan nu usoquin nuibacë 'ain camina mitsúxribi usaribiti bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.

³ Nucën Papa Diosnan 'ixun camina mitsun uisa ñux cara 'atima 'icë a 'ati sinántima 'ain. Mitsun xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, minanmabi uni itsin xanu 'imainun ñu cuënti, usa ñu 'ati sinanima 'ianan camina usa ñu ñui banatima 'ain. ⁴ Anun tupuananti 'atima banan camina banatima 'ain, uni 'imainun xanu rabínmi camina 'usánani banatima 'ain, cuaíntapun 'aish camina 'atimati banatima 'ain. Usai 'iquinma camina a rabiquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain. ⁵ Camina asérami 'unánti 'ain, axa aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni, axa xanúxmabi unibë 'icë uni, an ainanma uni itsin ñu cuëncë uni, a unicamax ca Nucën Papa Diosmabi, unínbi 'acë ñuishi rabicësa 'icën. Usa unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtë anua Cristoribi 'icë anu abë 'itima 'icën. ⁶ Uni raírinëan — ñu 'atima 'acë 'aishbi camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai —quixun cacëxunbi camina mitsun, —cëmëi ca quia —quixun sinánti 'ain. An aín bana cuaisama tanquin usa ñu 'acë unicama a ca ami nishquin Nucën Papa Diosan casticanti 'icën. ⁷ Usaribi 'itin rabanan camina an usa ñu 'acë unicamabë 'itima 'ain.

⁸ Bërâma Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'aish unían bëánquibucënxun ñu 'atima 'acësa 'iá 'ixúnbi camina bëri Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun ax cuëncësabi oquin ñu upíshi 'ain. Usa 'aish camina bëri xabánu nicësa 'iti 'ain. ⁹ Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish ca uni upí sinánñu 'ianan asérami banáinshi bananan ñu upíshi 'aia. Usaribi camina mitsux 'iti 'ain. ¹⁰ Añumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëñenia a camina upí oquinra 'unánti sinánti 'ain. ¹¹ Ax bëánquibucënu nicësa uni an ca axa cuëncësä oquinshi ñu 'aquin, Nucën Papa Diosmi sinánquinma uni itsiribi ami sinánun 'aquinti sinanima. Usaía ax 'icë unicama camina atun 'acésaribi oquin 'aquinma, —usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun upí oquin 'unánmiquin 'ësëti 'ain. ¹² Usa ñua a unicaman unëxun 'acë, ax ca a cuati rabínti 'aish ñuitisama 'icën. ¹³ Usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë quixun unëquinma cacëxun ca camabi unin —asérami ca usaquin 'ati 'aisama 'icë —quixun 'unánti 'icën. ¹⁴ Usa 'ain ca ësai Nucën Papa Diosan bana cuëneo quia:

'Uxcësa 'aishbi bësucësa 'inxun ca Cristomi catamët. Ainanma 'aish min 'ucha cupí bamacësa 'aishbi ca Cristomi catamëti iët. Usa 'icë ca min ñu 'aisama 'acëcama ëmianan mix asaribi upí 'inun 'imiti 'icën.

¹⁵ Sinánñuma unisa 'ima an Nucën Papa Diosan bana 'unáncë unisa 'ixun camina ax quicësabi oquin ñu upíshi 'ati 'ain. ¹⁶ Ax cuëncësä oquinshia

unin ñu 'atima 'acëbëtanbi camina mitsun ñancáishi nëtë ínúmi 'iquinma Jesucristomi sináncë 'ixun, ax cuëncësabi oquinshi 'ati 'ain. ¹⁷ Sinánñuma camina 'itima 'ain. Uisa ñumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëñia, a camina 'unánti 'ain. ¹⁸ Mitsux camina paëntima 'ain. Paëncë uni ax ca uisai cara banatisa tania usai bananan, aña cara 'aisa tania a 'aia. Usai 'ima camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsubë 'ixun anbi upí oquin cushiocë 'aish upiti bananan upí ñuishi 'ati 'ain. ¹⁹ Usa 'aish camina mitsun nuitu mëu Nucën 'Ibu Jesucristo rabianan Nucën Papa Diosan bana sinani, bëtsibë bëtsibë bananan cantati 'ain. ²⁰ Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun camina usoquian 'aquianan, an nu 'imicëcama, a sinánquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin rabiti 'ain. ²¹ Nucën Papa Diosnan 'aish camina bëtsibë nishananima an cacëxun aín bana cuati, uní raíribë nuibananti 'ain.

Ësai ca uní aín xanubë nuibananti 'icë quicë bana

²² Xanun aín bënënan 'ixun aín bana cuati 'icën, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oquin. ²³ Cristo ax ca an aín unicama aín 'ucha tërëñquin Nucën Papa Diosnan 'inun iëmicë a 'icën. An iëmicë 'ixun ca aín unicaman aín bana cuatia. ²⁴ Aín unicaman Cristo cuëncësabi oquin ñu 'acësaribi oquin ca xanun aín bana cuaquin aín bënë cuëncësabi oquin 'ati 'icën.

²⁵ Ainan 'inun unicama nuibati ca Cristo bamatsianxmabi bamacëxa. Usoquin ca an aín unicama nuibatia. Usaribi oquin ca bëbuxun xanuñu 'ixun aín xanu nuibati 'icën. ²⁶ Aín unicama aín nuitu upí 'imiquin ca Cristonën ax aín sinan 'aisama 'icëbi bëtsi oquin aín sinan upí 'imia. Usoquin ca ax quicësabi oquían 'anun aín bana 'unánmiquin aín unicama aín nuitu upí 'aisha chucacësa 'inun 'imia. ²⁷ Usoquin 'imitancëx utëcënxun ca aín unicama uisa 'uchañumabi 'ianan Nucën Papa Diosan iscëx atun ñu 'atima 'acë ëni upí 'icë isti 'icën. ²⁸ Cristonëan aín unicama nuibaquin bërúancësaribi oquin ca unin aín xanu nuibati 'icën. Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Usaribi oquin ca unin ami nishquinma aín xanu nuibati 'icën. An aín xanu nuibaquin bërúancë uni ax ca axbi bërúancacësa 'icën. ²⁹ Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Aín nami upí 'aish cushi 'iti cupí ca chupa pañuanan ñu upí oquin pianan axbi aín nami bërúanracati upitax tsotia. Usaribi oquin ca Cristonën aín unicama bërúanquin upitax tsónun 'imia. ³⁰ Nux asërabi ainan 'aish ax cuëncësabi oi 'ianan ami catamëti abë achúshisa 'icë ca usoquin nu bërúanquin 'aquinia. ³¹ Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca ësai quia: "Usa 'ain ca unin aín papacëñun aín tita ënquin abë ënanantimoquin aín xanu bitsia. Usa 'aish ca a rabëtaxbi achúshisa 'ia". ³² A bana bëráma cuëñëo ax ca unin cuaisamasa 'icën. Usa 'aishbi ca 'ën sináncëx a bana uníxa usai aín xanubë 'iti ñui quicë 'aishbi Cristonëx ca usaribiti aín unicamabë achúshisa 'icë quicë 'icën. ³³ Usa 'ainbi cana mitsu cain, min namimi bërúancësaribi oquin camina mitsun xanuribi nuibaquin bërúanti 'ain. Usaribi oquin ca xanúnribi ami sinánquin aín bënënan bana cuati 'icën.

6

¹ Papañu titañu tuácama, ësakin cana mitsu cain, min papan bana, min titan bana cuaquin camina an mi cacësabi oquin 'ati 'ain, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oquin. Mitsux usai 'iti ca asábi 'icën. ²⁻³ Ax quicësabi oquin 'atia Nucën Papa Diosan 'inan bana achúshinëx ca ësai quia: "Chuámaru 'aish xëñibuti ëñë menu tsónuxun camina min papan bana, min titan bana upí oquin cuaquin, an mi cacësabi oquin 'ati 'ain". Bëtsi bëtsi bana ax quicësabi

oquin 'ati 'aínbi ca ëné banaxëshi ësai quia: Usai 'i ca uni chuámarua 'aish xëñibuti ëné menu tsóti 'icën.

⁴ Bëchicëñu unicama, mitsuribi cana cain, min bëchicë camina nishmitima 'ain. Min bana parëquinma min cacësabi oquin 'anun camina canioti 'ain. Usoquin canioquin camina a ñuixunquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëencësabi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.

⁵ An uni itsi ñu mëëxuncë unicama, mitsun camina upí oquin sinánquin an mi ñu mëëmicë unia cuëentanun paránquinma an cacësabi oquin 'ati 'ain, Cristoribimi 'axuncësa 'itánun.

⁶ An mi iscëxuinshi camina axa cuëentanun quixun uni ñu mëëxuntima 'ain. Usoquin 'axunquinma camina an iscëxunmabi Cristonën uni 'ixun chiquíshquinma cuëenquin upí oquin uni ñu mëëxunti 'ain, Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin. ⁷ —Ëné ñu cana unishi 'axunima, Nucën 'Ibu Jesucristoribi cana 'axuni —quixun upí oquin sinánquin camina an mi ñu mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain. ⁸ Camina 'unanin, an upí oquin ñu 'acé uni a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën, uisa ñu upí cara 'axa, usaribi oquin cupíoti 'icën, an uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an uni ñu mëëmicë uniribi.

⁹ An uni itsi ñu mëëmicë unicama, mitsun camina an mi upí oquin ñu 'axuncësaribi oquin uni upí sinánñu 'ixun ami nishquin ñu caquínma ñu mëëmiti 'ain. Camina 'unanin, Nucën 'Ibu Jesucristo aín nëtënu 'icë, ax ca mitsun 'Ibu 'ianan ami ñu mëëmicë unicaman 'Iburibi 'icën. An ca aín unicama bëtsibë sënën isia.

Ñunshin 'atimanëan ñu 'atima 'anun sinánmicëxbia uni Cristomi catamëti bana

¹⁰ Ën xucëantu, ëné banaribi cana mitsu ñuixunin. Ax mibë 'ixúan mi sinánmicësabi oquin 'ai camina Nucën 'Ibu Jesucristomi asérabi catamëti 'ain. Usáimi 'ia ca aín cushínbi mitsu cushioti 'icën. ¹¹ Ñunshin 'atimanëan paránquin mitsu ñu 'atima 'amitisa tancëxbi camina an mitsu 'ibuati rabanán uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icë, usaquin Nucën Papa Diosan cushiocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain. ¹² Nux cananuna suntárunëxa 'acananësaribiti 'in. Usáí 'ibi cananuna unibë 'acananiman. Nun nuitu mëúishi cananuna 'acanáncësa 'ain, ñunshin 'atimanën nu 'ibuati rabanán. Aín 'apubë cushiquin ca ñunshin 'atimacaman nu ñu 'atima 'anun nu 'amitisa tania. Atun an ëné menuxun ñu atima 'acé unicama 'ibuacë 'ixun ca nuribi ñu 'atima 'amitisa tania. ¹³ Ñu 'atima 'anun an sinánmicëxunbi 'aquinma ñunshin 'atima abáminux cushi 'iti cupí camina manutima, uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icë usaquian Nucën Papa Diosan cushiocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain. Usáí cushicë 'ixúnmi abámicëxuan ñunshin 'atimanën mitsu tantëcëncëxbi usabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish camina uisaíbi 'itima 'ain. ¹⁴ Ñunshin 'atima nun nuitu mëúnu abë 'acananë an tanquinbi uisabi otima cupí camina Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Romanu 'icë suntárunëan amia catamëti aín manë chupa pañucësa 'iti 'ain. Aín manë chupa pañuquin ca anúan tsitëcërëquiti anun tsitëcërëquianan, aín shican bëpánti manë chupánribi shimápucüanan, aín taxacaribi tañuanan, aín manë mañuti mañuanan, aín manë pará tuíanan aín manë xëtocëribi tuinia. Suntáru aín manë chupami catamëcë 'aínbi camina mitsúxribi mitsun nuitu mëu upiti 'acananux manë chupa ami catamëti pañucësa 'iti 'ain. Uni paráncëma 'ianan cëmëima asérabi banan banacë 'aish camina suntáru aín manë chupa pañuax upiti tsitëcërëquicësa 'iti 'ain. Ñu 'atima 'ati ëncë 'ixun upí ñuishi 'ati sináncë 'aish camina suntáru aín shican bëpánti manë chupan shimápucucësa 'iti

'ain. ¹⁵—Cristo cupí nun 'ucha tērēncē 'aish cananuna Nucēn Papa Diosbē upí 'ai—quixun uni ñuixunux mēníocacē 'aish camina suntárunēan aín taxaca tañucēsa 'iti 'ain. ¹⁶Ñunshin 'atimanēan uisashi oquin cara tanquinbi mitsu uisabi otima cupí camina Jesucristomi sinani, an ca 'ē bēruanquin 'ē 'aquinia quixun 'unani, ami catamēti 'ain. Usa 'aish camina suntárunēan 'acánanquin anua pia atsinti rabanan, aín manē pará ami catamēti tuíncēsaribi 'iti 'ain. ¹⁷Mitsun camina asérabi 'unánti 'ain, Jesucristo cupí mitsun 'uchacama tērēncē 'aish camina Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'aish ainan 'ai quixun. Usaquin 'unani camina suntáru manē mañutinēn mapucēsa 'iti 'ain. Aín Bēru Ñunshin Upitan 'unánmicēxun Nucēn Papa Diosan bana cuēñeo upí oquin 'unani camina ñunshin 'atimami racuētima 'ain. A banami catamēti camina suntárunēan aín manē xētocē ami catamēquin tuíncēsa 'iti 'ain. ¹⁸Usai 'iquin camina aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēsabi oquin añu caramina 'ai a ñu 'ai Nucēn Papa Diosbē bananan an mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. Usai abē bananux camina atsanima ami manúaxma 'ianan axa Jesucristomi catamēcē unicamaribi Nucēn Papa Dios ñucáxunti 'ain. ¹⁹Ñucáxuanan camina aín bana unicama racuēquinma ñuixunuan uisoquin carana ñuixunti 'ai quixun 'ē sinánminun Nucēn Papa Dios 'ē ñucáxunti 'ain, Cristo ñui quicē bana a béráma unín upí oquin 'unánma 'icēbi bērí unín 'unánun. ²⁰Cristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucēn Papa Diosan 'imicē 'aish cana a ñuiquin uni bana ñuixuncē cupí sipuacē 'ain. Sipuacē 'ixunbi an 'ē cacēsabi oquin racuēquinma a bana upí oquin ñuixunun camina 'ē Nucēn Papa Dios ñucáxunti 'ain.

Bēruanax 'inúan Pablonēn Efesonu 'icē unicama ca

²¹Mitsúnmi uisai carana 'ēx 'i quixun 'unánun ca Tíquiconēn minu cuanxun mitsu ñuixunti 'icēn. Axribi ainan 'aish nun nuibacē xucēn 'ixun ca Nucēn 'Ibu Jesucristo ñuiquin upí oquin uni bana ñuixunun 'ē 'aquianxa. ²²An uisai caranuna 'i quixun nu ñuia cuatími masá nuitutíma cuēēnun quixun cana a mitsunu cuanun xutin.

²³Nucēn Papa Diosbētan Nucēn 'Ibu Jesucristonēn 'imicēxmi mitsux 'ēx 'icēsaribiti ami catamēcē 'aish ami sinánan bētsibē bētsibē nuibanani chuámarua 'aish upitax bucuti cana cuēēnin. ²⁴Mitsúxmi a manutēcēntimoi Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcē 'icēa, Nucēn Papa Diosan nuibaquin mitsu 'aquinti cana cuēēnin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN FILIPOSNU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

Palonĕan sipunuxunbi Filiposnuaxa Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕñĕoxuan

¹ 'Ēx Pablo 'ixun cana Timoteobĕtan mitsu quirica buánmin. Jesucristonĕn casabi oquin aín bana uni ñuixuncĕ cananuna nux 'ain. Micamaxmi Filipos ĕmanu 'aish Jesucristomi sinania cana mitsun cushicama 'imainun an axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama 'aquincĕ unicamaribi ĕnĕ quirica buánmin. ² Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibacĕxmi mitsux chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

Axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama Pablonĕn Nucĕn Papa Dios ñucáxuan

³ Mitsux camina upiti Jesucristomi catamĕcĕ 'ai quixun sinánquin cana —asábi ca —quixun caquin Nucĕn Papa Dios rabin. ⁴ Abĕ banaquin cana upí oquin sinani cuĕĕnquin mitsu ñucáxunin. ⁵ 'Ēn mitsubĕ timĕxun bana ñuixuntabacĕxun camina 'ĕn 'acĕsaribi oquin, Jesucristomi catamĕquin uni raírribi amia catamĕnun 'aquinin. Usa 'ain cana —asábi ca —quixun caquin Nucĕn Papa Dios rabin. ⁶ Cana 'unanin, an mitsu Jesucristomi catamĕnun sinánmicĕ 'ixun ca axa utĕcĕnti nĕtĕ 'itámainun Nucĕn Papa Diosan Jesucristosaribi 'aish upí 'inun mitsu 'imia. ⁷ Sipuacĕ 'icĕa, 'apun ñucáĕxun cana 'ĕn, Jesucristomi catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'iti bana ax ca asĕrabi 'icĕ quixun can. Usaquin 'ĕn 'amainun camina mitsúnribi nuibaquin Nucĕn Papa Dios 'ĕa 'aquinun quixun ñucan. Usa 'ain ca 'ĕa 'aquincĕsaribi oquin Nucĕn Papa Diosan mitsuribi tĕmĕraiaibi nuibaquin 'aquinia. Usaimi mitsux 'icĕbĕtan cana nuibaquin mitsu sinánquin Nucĕn Papa Dios —asábi ca —caquin mitsu ñuixunin. ⁸ Nucĕn Papa Diosan ca 'unania, Jesucristonĕan unicama nuibacĕsaribi oquin cana 'ĕn mitsu nuibaquin 'aisamaira sinani quixun. ⁹ Usa 'ain cana mitsu nuibaquin Nucĕn Papa Dios mitsu ñucáxunin, mitsúnmi 'acĕsamaira oquinmi upí sinánñu 'ixun ax cuĕĕncĕsabi oquin 'ati 'unánquin uni nuibanun. ¹⁰ An 'unánmicĕxunmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ati 'unánun cana Nucĕn Papa Dios mitsu ñucáxunin. Usai 'iquinmi ax cuĕĕncĕsa oquinshi 'acĕ 'icĕ ca Cristonĕn utĕcĕnquin mitsu 'uchoquinma upíshi isti 'icĕn. ¹¹ Jesucristonĕn 'aquincĕxunmi mitsun ñu upíshi 'aia isquin ca unin —Nucĕn Papa Dios ax ca asĕrabi upí 'icĕ —quixun caquin a rabiti 'icĕn.

—'Ēishima, Cristo 'ĕbĕ 'ain cana abĕtan ñu 'ai —quíaxa Pablo quia

¹² 'Ēn xucĕantu, mitsun 'unánun quixun cana ĕsaquin mitsu cain, 'ĕ sipuacancĕ cupí ca 'itsa uni Jesucristomi sinania quixun. ¹³ 'Apun suntárucama 'imainun camabi unínribi ca 'unania, Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí cana sipuacĕ 'ai quixun. ¹⁴ 'Ēx usai 'ia 'unáncĕ cupí ca axa Cristomi catamĕcĕ uni aín patsanĕn, atun 'acĕsamaira oquin Jesucristomi catamĕquin, racuĕquinma Nucĕn Papa Diosan bana uni ñuixunia. ¹⁵ Usa 'ain ca raírriĕn 'ĕmi nutsiquin, 'ĕn bana 'acĕsamaira oquin isa unin aín bana cuanun quixun, Cristo ñuiquin bana ñuixunia. Ñuixunmainunbi ca raírriĕn asĕrabi, an Jesucristomi catamĕnun uni 'aquinti sinánquin upí oquin bana ñuixunia. ¹⁶ Axa 'ĕmi nutsicĕ unicaman ca 'ĕx sipunu 'ain, Jesucristomia sinánun ñuixunquinma

ain cuëencësa oquinshi uni bana ñuixunia, 'ëx a cuati bëënnun quixun. ¹⁷ Usa 'ainbi ca raírinën 'ë nuibaquin, Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'iti bana ax ca asérabi 'icë quixun ênuxun cati cupí cana 'ëx ênu 'ai quixun 'unánquin, upí oquin a bana ñuixunia. ¹⁸ Atúan uisaquin cara uni bana ñuixuinsa tania, usoquin ñuixuncëxbi ca asábi 'icën. Usaquian Jesucristo ñuiquin 'itsa unin bana ñuíaa unin ñuíaa cuati cana cuëënin.

'Ianan cana 'ëx 'icësamairai cuëënti 'ain, ¹⁹ mitsúnmi Nucën Papa Dios 'ë ñucáxuncëxuan Jesucristonën Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx cana chuámarua chiquítí 'ai quixun sinani. ²⁰ Usa 'ain cana 'ëx Jesucristomishi catamëtía uni iëti bana, a ñui rabínquinma, 'ën 'acësabi oquin ñuitisa tanin. Usoquin 'ai cana nëtë camabi ami catamëti asaribi 'iisa tanin, ax ca asérabi upíra 'icë quixun 'unania camabi uni ami catamënnun. Bamacëma 'ixun 'ën bana ñuixuncë cupí 'iananbia, 'ëx bamacëbëbi uni 'ën ain bana ñuixuncë cupí Jesucristomi sinánti cana cuëënin. ²¹ Ainan 'aish cana ënë nëtënuax abë 'aish cuëëinra cuëënin. Usai 'itancëx bamatancëx cana ënë nëtënuax 'icësamairai abë ain nëtënu 'aish cuëëinra cuëënti 'ain. ²² Usa 'ainbi cana 'ëx bamacëma pain 'ixun uni Cristo ñuiquin bana ñuixunquin êniman. Usoquin 'ën ñuixuncëx ca uni Cristomi sinanati 'icën. Usa 'ain cana uisairai 'iti carana cuëëni quixun 'unaniman. ²³ Uisaira carana 'iti 'ai quixun sinani cana sináncasmáin. Bamatancëx ënë nëtënuax 'icësamairai Cristobë ain nëtënu chuámarua 'iti sinani cana anu 'iisa tanin. ²⁴ Usa 'ainbi ca mitsúnmi upí oquin Jesucristo 'unánun mitsu 'aquinti cupí 'ëx ënë nëtënu pain 'iti asábi 'icën. ²⁵ Asérabi ca usa 'icë quixun sinánquin cana 'unanin, Jesucristomi upiti sinánun 'aquianan ami catamëti cuëënnun mitsu 'aquinti cupí cana 'ëora pain ënë menu 'iti 'ai quixun. ²⁶ Usa 'aish cana mitsúxmi Cristo Jesúsmi upiti catamëti cuëënnun mitsu isi cuantëcënti 'ain.

²⁷ Ésaíshi 'iti camina sinánti 'ain, ainan 'aish camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain. 'Ëx mitsu isi cuananbi, cuanquinmabi cana, mitsux camina bëtsibë nuibanani Jesucristomi catamënnun 'aquianani quixuan unin ñuía cuaisa tanin. ²⁸ Cuanan cana mitsumi nishquian unin 'atimocëxunbi camina racuëquin a êníma Jesucristomi catamëti quixuan unin ñuía cuaisa tanin. Mitsúxmi usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun axa mimi nishcë unicaman 'unánti 'icën, ainanma 'aish ca atux nëtétimoi usabi 'inux bamati 'icë quixun. 'Unánan ca mitsux camina ainan 'inux iécë 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai quixun 'unánti 'icën. ²⁹ Nucën Papa Diosan ca Cristomi catamënnun mitsu 'imiaxa. 'Imianan ca ami catamëtía unin mitsumi nishquin 'atimocëxbimi cuëënnun mitsu 'imiaxa. ³⁰ Usaribi oquin ca 'ëribi 'imiaxa. Jesucristonan cupía unin 'ë 'atimoia camina isacën. Bëríribi cana tëmërai quixun 'ën mitsu quíríca buánmicëxun camina 'unanin. 'Ëx 'icësaribiti camina mitsúxribi tëmërain.

2

Bamatancëx báisquia 'icëa Cristo camabi unin rabiti bana

¹ Mitsux an 'aquincëx Cristomi cushianan an nuibacëx cuëëni, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ianan 'ë nuibacë 'aish, ² camina 'ë cuëënnun ésaí 'iti 'ain, bëtsin sináncësaribi oquin sinani asérabi camáxbi bëtsibë nuibananquin amanua sinánquinma achúshi oquinshi sinani 'iti 'ain. ³ Bëtsi uni 'aquinti sinánquinma camina minánshi 'iti ñu 'atima 'ain. 'Ëx cana bëtsi unisama 'ai quixun sinani rabíquinma camina —uni raírinëx ca 'ëx 'icësamairai upí

'icë —quixun sinánti 'ain. ⁴ Mitsúxëshi chuámarua 'aish cuëñuxun ñu 'atishi sinánquinma camina uni raíriribi chuámarua 'i cuëñun 'aquinti 'ain.

⁵ Jesucristonëan 'ásaribi oquin camina sinánti 'ain. ⁶ Aribi 'aish Nucën Papa Diosbë 'ixunbi ca —anu 'ëx asaribi 'aish 'ën Papa Diosbë 'icë ënë nëtë cana ëbiántima 'ai —quixun sinánma 'icën. ⁷ Aín nëtë ëbëtsini utancëx uni 'aish ca aín Papa cuëñcësabi oquin camabi uni 'aquinxun ënë menu 'iacëxa. ⁸ Aín Papa cuëñcësabi oi ca bamatsianxmabi i curúsocënuax bamacëxa, 'uchañuira uni 'icësaribiti. ⁹ Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan Jesucristo, unicama 'imainun ángelcamabëtan sënënmaira 'imiacëxa. Bëtsi unicamasamaira ca a uni Jesús caquin anëcë, a 'icën. ¹⁰ Usa 'ain ca a ñuicë a bana cuaquin, camabi nëtënu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë ángelcama 'imainun anua uni bamacë anu 'icëcamaribi ami racuëquin a rabiti 'icën. ¹¹ Usa 'ain ca camaxunbi —Jesucristo ax ca asérabi camabi menu 'icë uni 'imainun ñucaman 'Ibu 'icë —quixun cati 'icën, Nucën Papa Dios ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánquin.

Axa Jesucristo catamëcë unicaman, upí 'inun bëtsi unicamaribi 'aquinti bana

¹² 'Ën nuibacë xucëantu, a ñucama 'unani camina 'ëx mitsubë 'ain, 'ën Jesucristo ñuiquin mitsu cacë bana quicësabi oi 'ian. Usa 'ain camina 'ëx mitsubë 'ain 'icësamaira oi 'ëx mitsubëma 'ain, 'ën mitsu cásabi oi 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëñcësabi ñu 'atimi racuëti. ¹³ Nucën Papa Diosanbi ca ñu upí 'aími ax cuëñcësabi oi 'inun mitsu sinánmia. Sinánmianan ca a 'atimi sináncë ñu a 'anun mitsu aín cushi 'inania.

¹⁴ Usa 'ain camina añu ñu caramina 'ai a ñui quianan cuëbicanánquinma nëtëxuinshi 'ati 'ain, ¹⁵ bëtsi unicaman, mitsúxmi ñu 'aisama 'aíma Nucën Papa Dios cuëñcësabi oishi 'ia isnun. Usai 'ia ca 'aisama 'aísha ax ami sináncëma unicaman, Nucën Papa Diosan bëhichë 'aíshmi mitsun nuitu upí 'icë isti 'icën. Usa 'aish camina mitsux 'ispacaman bëánquibucë 'icëbi pëcacë usaribi 'ain, ¹⁶ —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosan 'ia —quixunmi unicama bana ñuixuncë cupí. Mitsúxmi usa 'ain cana 'ën Cristo ucëbëtan —ñancábi cana tëmëraquinbi Cristo ñuiquin Filiposnu 'icë unicama bana ñuixuanma 'ai —quixun 'unani cuëñquin upí oquin sinánti 'ain. ¹⁷ Mitsun camina tëmëraquinbi Jesucristomi catamëquin ax cuëñcësabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Mitsúxmi usai 'icëbë cana 'ën mitsu 'aquincë cupí mitsux 'icësaribiti cuëñnin. Cristomi sináncë cupí sapi cana bamati 'ai quixun 'unanibi cana masá nuitutíma mitsúxmi 'icësaribiti cuëñnin. ¹⁸ 'Ëx usai cuëñcëbë camina mitsúxri —Jesucristonan 'iti ca asábi 'icë —quixun sinani cuëñti 'ain.

Timoteo 'imainun Epafrodito 'ia bana

¹⁹ Nucën 'Ibu Jesús cuëñcëbëtan Timoteo mitsu istánun 'itsama nëtë 'icëbëtan xuti cana sinanin. An mitsu isbëtsintancëxun uisa caramina 'icani quixun ñuixuncëxun cuati cana cuëñti 'ain. ²⁰ Timoteonënsi ca 'ën 'acësaribi oquin mitsu sinania. Usaquian an sináncë bëtsi uniribi ca 'aíma 'icën. ²¹ Ënu 'icë uni raírinen ca aín cuëñcë ñu 'atishi sinánquin a 'anúan Cristo Jesús cuëñcë ñu 'ati sinanima. ²² Acamaxa usa 'aínbi camina Timoteonën ca Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquin 'aia quixun 'unanin. An ca 'ëbëtan Cristo ñuiquin bana ñuixuanxa. Aín bëhichënëan aín papa 'aquincësaribi oquin ca Timoteonën 'ë 'aquianxa. ²³ Uisaquin cara an 'ëmia uni manáncëxun cuacë 'apun 'ë caia quixun cuatancëxun Timoteo xuti cana sinanin. ²⁴ Sinánan cana Nucën 'Ibu Jesucristonëan 'aquincëx 'itsama nëtë 'icëbë mitsu isi cuanti sinanin.

²⁵ Nun xucën Epafrodito, ami mitsun 'ëa 'aquinun xucë, a mitsunu cuanun xuti ca asábi 'iti 'icë quixun cana sinan. Suntárúnëan tëmëraqinbi aín capitanën bana tancësaribi oquin ca Epafroditonën Jesucristonën bana quicësabi oquin racuëquinma 'anan 'ëbëtan unicama bana ñuixuanxa. ²⁶ Mitsúnmi a 'insíncë cuacë a 'unani ca mitsu isi cuanti sinani bënëtia. ²⁷ 'Insíncë 'aish ca aséribi bamatisa 'iaxa. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa. 'Ëx a sinani masá nuitutancëx axa bamacëbë 'aisamairai masá nuituti rabanan ca 'ëribi nuibaquin Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa, 'ën upí oquin sinánun. ²⁸ Usa 'ainmi a sinani masá nuitutíbi —ñucëma ca —quiax a istëcëni cuëenti cupí cana bënëñquinshi mitsunu cuanun xutin, 'ënribi upí oquin sinánun. ²⁹ Usa 'ain camina cuania, axa Nucën 'Ibu Jesucristonan cupí cuëenquin upí oquin bicanti 'ain. Usa unicama camina —upí uni ca ax 'icë —quixun sinánquin aín bana cuati 'ain. ³⁰ 'Ëx 'ura 'icëmi mitsun 'ë 'aquiniamabi ca —sapi cana bamati 'ai —quixun sinanibi Epafroditonën ënu uxun 'ë 'aquianxa. Aséribi ca Jesucristo cuëencësabi oquin 'acë cupí bamaibi iëaxa.

3

Jesucristomi catamëtishia uni upí 'iti bana

¹ 'Ën xucëantu, ësaquinribi cana mitsu cain, mitsux Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish camina chuámashirua tani cuëenti 'ain. 'Ën cacësabi oquin mitsu catëcëni cana atsaniman, mitsúxmi upí 'iti cupí. ² An ñu 'aisamaishi 'ati sináncë uni 'imainun axa 'atimati banacë unicama 'imainun an —Nucën Papa Diosan uni 'inux cananuna 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun sináncë uni, acaman mitsu cacësa oi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ³ Atúxa judíos uni 'icë 'unántiocë 'aínbi cananuna nux aséribi Nucën Papa Diosan uni 'ain, aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx. Usa 'ixun cananuna a rabianan Cristo Jesúsmi catamëcë 'ixun cuëenquin 'unanin, nux 'unántioracacë cupíma Cristo Jesúsmi catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun. ⁴ 'Ëx 'unántioracacë cupí cana judíos uni 'aish upí 'ai quixuan atun sináncë 'aínbi cana 'ëx 'iisa tani atúxa 'icësamairai rabítsian. Uinu 'icë unínbi ca 'ën 'acësamaira oquin usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oquin 'acëma 'icën. ⁵ 'Ëx mëcën achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtë 'icë ca judíos unin bëchicë 'icë 'ë 'unántiocëxa. Usa 'aish cana Benjamínën rëbúnqui 'aish 'ën aintsi 'icësaribiti hebreo banan banain, 'ën papa 'ën tita 'icësaribiti. Usa 'aish cana 'ëx Moisésnën cuëñëo bana fariseo unicaman 'unánmicësabi oi 'iacën. ⁶ Judíos unicaman cuati Moisésnën cuëñëo bana axëshi ca asábi 'icë quixun 'ñunshínquin sinánquin cana —axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'aisama 'icë —quixun sinánquin atu bëtsi bëtsi ocën. Axa quicësabi oquin 'ati Moisésnën cuëñëo banacama quicësabi oquin cana 'ën 'acën. Usa 'ain ca a ñuiquian 'ë 'uchoti ñubi 'aíma 'iacëxa. ⁷ —Usa ñucama 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinan 'ixunbi cana bërí Cristo 'unánquin usai 'ëx 'iá ax ca ñancáishi 'icë quixun 'unanin. ⁸ Judíos unicama Nucën Papa Diosan uni 'icë 'unántiocë 'aish 'iásamaira ca Nucën 'Ibu Jesucristo amishi catamëti upíira 'icën. Usa 'ain cana 'ën 'á ñucama ñu 'atima pucësa oquin ëni Jesucristonan 'inux amishi catamëtin. ⁹ Usa 'aish cana usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oquin 'acë cupíma axa 'ëbë 'inun Cristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'icë ca an axa Cristomi catamëcë aín unicama 'acësaribi oquin

Nucën Papa Diosan 'è upí isia. ¹⁰ Usa 'ixun cana Jesucristonën sináncēsari bi oquin sinánan, anun Jesucristo baísquimia aín cushi anúan Nucën Papa Diosan 'è cushiocè 'iti cuèènin. Nucën Papa Dios cuèèncēsabi oi tēmēratancēx ca Jesucristo bamacēxa. Axa tēmērasa usaribiti 'ēxribi ainan cupí tēmērati ca asábi 'icēn. Cristo bamasaribi oquin 'ēn 'uchacama 'atēcēntimoquin ēncē 'iti cana cuèènin. ¹¹ Usai 'itancēx axa bamaxbi baísquiasaribi oi 'ēx bama 'aishbi asaribi 'inux ax utēcēncēbē baísquiti cana sinanin.

Aín nētēnu abē 'inux Jesucristosaribi 'iti cupí ax cuèèncēsabi oi 'iti bana

¹² Usa 'aínbi cana asérabi asaírama pain 'ain. Asaírama 'ixun cana asérabi an 'acēsari bi oquiinra sinaniman. Usa 'ixunbi cana 'unanin, axa quiásabi oi asaribi 'inun ca 'è iēmīacēxa quixun. Usaquin 'unánquin cana asaribi 'inuxun, ēnquinma aín bana quicēsabi oquin 'ain. ¹³ 'Ēn xucēantu, 'ēx cana —asaribi cana 'ai —quiman. Usaquin sinánquinmabi cana 'ēn 'á ñucama sinántēcēnquinma, asérabi ami catamēti ax cuèèncēsa oíshi bērí 'iti sinánan, uisai caranuna asaribi 'iti 'ai quixun sinánquin an 'è sinánmicē ñuishi upí oquin 'ain. ¹⁴ Usoquin 'atancēxun cananuna uisaira caranuna aín nētēnu abē 'aish asérabi asaribi 'iti 'ai quixun isti 'ain. Isanan cananuna uisaira oquin cara Cristo Jesúsnan 'icē Nucën Papa Diosan nu 'imiti 'icē quixun isti 'ain.

¹⁵ Usaquin cananuna nun Nucën Papa Diosan bana asérabi 'ati 'unáncē 'ixun sinánti 'ain. Usaquinmi mitsun sinaniama ca Nucën Papa Diosan mitsuribi usaquin sinánun 'unánmiti 'icēn. ¹⁶ Usa 'ain cananuna uisai 'inun cara Nucën Papa Diosan nu 'unánmi axa, usai 'iti 'ain.

¹⁷ 'Ēn xucēantu, mitsun camina 'ēx usai 'iia 'unanin. Usa 'ain camina 'ēx 'icēsari bity 'iti 'ain. 'Ianan camina mitsúxribimi usai 'inun nux 'iia an iscē unicamaxa 'icēsari bity 'iti 'ain. ¹⁸ Usaquin caquin cana bēráma 'itsa oquin cásari bi oquin bēunan mēscuquin ēsaquin mitsu catēcēnin, 'itsa unin ca 'ēn mitsu cacēsabi oi 'iquinma axa unin 'ucha cupí i curúsocēnu bama, Cristo, a ñui quicē banacama cuaisama tania quixun. ¹⁹ Atúan ñunshínquin aín cuèèncēsabi oquinshi ñu 'aia isquian unin —ñu 'aisama ca 'aia —quixun ñuicēxbi rabínquinma an 'acēsabi oquin 'ai ca rabiitia. Jesucristomi sinánquinma ca ēnē menu 'icē ñuishi sinania. Usaía 'icē cupí ca ainanma 'aish xēnibua 'aínbi Nucën Papa Diosbē 'itima 'icēn. ²⁰ Atúxa usai 'imainunbi cananuna nux Nucën Papa Diosan nētēnu abē 'iti 'ain. Usa 'ain cananuna a nētēnuaxa Nucën 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tērēnquin Nucën Papa Diosnan 'inun nu iēmīcē, axa uti cuèēnquin cainin. ²¹ Nux bamai chēquiti 'icēbi ca ax uquin nu axa bamax baísquiasaribi oquin, asaribi 'inun, nu bētsi oti 'icēn. Usonan ca aín cushi anun ax camabi ñun 'ibu 'iti anúnribi nu bētsi oti 'icēn.

4

Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuèènti bana

¹ 'Ēn xucēantu, mitsu nuibaquin sinánquin mitsu istisa tani cana cuèènin. 'Ēn mitsu ñuixuncēxmi Jesucristomi catamēcē cupí cana cuèèinra cuèènin. Mitsux usai 'icēbē cana cupí bitsi cuèèncēsari bi oi cuèènin. Usa 'ain cana nuibaquin mitsu cain, mitsun 'acēsabi oquin camina ēnquinma Nucën 'Ibu Jesucristomi catamēquin an cacēsabi oquin 'ati 'ain.

² Evodiacēñun cana Síntiqueribi cain, mitsux cuamianancē 'aishbi camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuamiananima bētsin sináncēsabi oquin sinani nuibananti 'ain. ³ An 'ēbētan Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncē a cana ēsoquin cain, ēnē xanu rabē camina bētsibē upí 'inun 'aquinti 'ain.

Atun ca 'è 'imainun Clemente, 'imainun anribia 'èn 'acésaribi oquin aín bana ñuixuncé a unicamabëtan, Jesucristomia sinánun unicama 'aquianxa. An usoquin uni 'aquincé unicaman anè ca Nucèn Papa Diosbè 'itioquian aín nètènu 'icè quiricanu cuèneo 'icèn.

⁴ Mitsux camina Nucèn 'Ibu Jesucristonan 'ai quixun sinani camina camabi nètèn uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua tani cuèénti 'ain. Usai 'inun caxunbi cana mitsu catëcënin, chuámarua ca 'ican. ⁵ Uisa ñu cara 'icëbëbi nishímami upí sinánñu 'icèa camabi unin mitsu isti cana cuèënin. Nucèn 'Ibu Jesús anun utëcënti nètè ca 'uramatia.

⁶ Usa 'ain camina uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ain. Bënëquinma camina abë banaquin Nucèn Papa Dios a ñucama ñuiquin cati 'ain. An mitsu 'aquinun ñucáquin camina ami catamëquin —asábi ca —quixun rabiquin cati 'ain. ⁷ Usaquinmi cacëxun cuaquin ca Nucèn Papa Diosan mitsu nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun mitsu 'imiti 'icèn, uisa 'aish cara aín uni usai 'ia quixuan uni raírinèn 'unácëbëtanmabi. Usaquin 'imianan ca Jesucristobè 'icè mitsun sinan 'imainun mitsun nuitu upí 'inun bërúanti 'icèn.

Upí ñuishi sinánti bana

⁸ 'Èn xucëantu, ësaquinshi cana mitsu cain, unían ësa ñu 'aia isquin camina mitsun —ax ca asábi 'icè —quixun sinánti 'ain, cëmëma banacama 'imainun —upí ca —quixun ñuicé ñucama, 'imainun uni itsi paráquinma upí ñu 'acë, 'imainun ñu 'atima 'ati sinánquinma upíshi 'iti sináncë, 'imainun bëtsibë upiti nuibananti, acama 'imainun rabiquían unin —upí ca a uni 'icè —quixun mitsu ñuixuncé, acama. 'Imainun camina uisa ñu 'ati cara upí 'icè, uisa ñu 'ati ñui cara —asábi ca —quixun uni quití 'icè, acama sinánti 'ain.

⁹ 'Èn mitsu 'unánmicë banacama quicësabi oquin 'anan camina, 'èn 'unánmicëxunmi 'acésabi oquin 'anan 'èn mitsu ñuixuncëxunmi cuacë banacama quicësabi oquinribi 'anan 'èn 'aiami iscësabi oquin 'ati 'ain. Usoquinmi 'acëbë ca Nucèn Papa Dios, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icèn.

Filiposnu 'icè unicaman Pablo curíqui 'inan

¹⁰ Mitsúnmi 'è nuibaquin curíqui buánmiquin 'aquinti sinántëcëncëbë cana Nucèn 'Ibu Jesucristo —asábi ca —quixun cai cuèënin. Bërâma ca a curíquimi mitsun 'è bëmiti 'aínbi an bëti uni 'aíma 'iâxa. ¹¹ Usa 'ain cana uni ucëbëmabi asábi 'ian. Ñuñu 'aish 'icésaribiti cana ñuñuma 'aishbi bënëtima. ¹² Nuñuma 'iti 'unánan cana 'aisamaira ñuñu 'itiribi 'unanin. Uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'unánan cana pitiñu 'aish puchácë 'ianan pitiñuma 'aish 'acëñuma 'itiribi 'unan. 'Aisamaira ñuñu 'ianan ñuñuma 'itiribi cana 'unan. ¹³ Usa 'ixun cana uisa ñu cara 'icëbëtanbi tënëquin Cristo cuèëncësabi oquin 'ati 'ain, usai 'inun an cushiocë 'ixun. ¹⁴ Usa 'aínbi ca mitsúnmi 'ëx tëmëraia 'aquinquin 'è curíqui bëmicë asábi 'iâxa.

¹⁵ Mitsux Filipos ëmanu 'icè uni 'ixun camina 'unanin, anuxun Jesucristo ñuiquin ñuixuntabaquin bana ñuixuntancëx Macedonia menuax cuania, camina mitsúninshi curíqui bëmiquin 'è 'aquiancën, 'èn mitsu 'aquincë a sinánquin. Axa bëtsi ëmanuax Jesucristomi sináncë unicaman ca 'è 'aquianma 'icèn. ¹⁶ 'Èx Tesalónica ëmanuax cuancëma pan 'icè camina mitsun curíqui timëtancëxun 'è buánmiacën. Achúshi oquinshima, camina buánmitancëxun amiribishi 'è buánmitëcëancën, 'èn cuèëncë ñu anun binun. ¹⁷ Mitsúnmi 'è curíqui 'ináncë ashi sinanima cana 'ëmi 'aquincë cupími mitsux Nucèn Papa Diosan iscëx upí 'iti cuèënin. ¹⁸ 'Èmi bëmicë curíquicama cana bian. Anun 'èn cuèëncë ñu

bitiribi ca tēxēaxa. Epafroditonēn ca mitsúnmi bēmicē curíquicama 'ē 'inánxa. Mitsúnmi ainan cupí nuibaquin 'ē usaquin 'inania isi ca Nucēn Papa Dios cuēēanxa. ¹⁹ A 'ēn rabicē Nucēn Papa Dios, an ca ami cuēēncē ñu mitsu 'inánti 'icēn. Jesucristonēan mitsu ainan 'inun 'imicē 'icē ca Nucēn Papa Dios ax camabi ñun 'Ibu 'ixun mitsúnmi cuēēncē ñu a 'inánan mitsu 'aquinti 'icēn. ²⁰ Axa asérabi Nucēn Papa Dios a ca camabi aín unin rabiti 'icēn, nētē xēnibua 'aínbi. Usaquin ca asérabi 'ati 'icēn.

Bērúanx 'inuan Pablonēn Filiposnu 'icē unicama ca

²¹ Anu 'icē axa Jesucristonan 'aísh Nucēn Papa Diosan unicama aribi, camina bērúanxa 'inun 'ē caxunti 'ain. 'Ēbēa 'icē axa nubē Jesucristomi sináncē nucēn xucēantunribi ca bērúanxmi 'icánun quixun mitsu canun 'ē caxa. ²² Axa Jesucristomi catamēcē ēnu 'icē unicamabētan ca atúxribi Jesucristonan 'ixun Romanu 'icē 'apu Césarnēn xubunu 'icēcamanribi bērúanxmi 'icanun mitsu canun 'ē caxa.

²³ Nucēn 'Ibu Jesucristonēan nuibaquin 'aquincēxmi mitsun nuitu upí 'iti cana cuēēnin. Usai ca 'iti 'icēn. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN COLOSASNU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

Pablonĕan Colosasnuax Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕnĕoxuan

¹ 'Ēx cana Pablo, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin aín bana uni ñuixunun Jesucristonĕn caísa 'ain. Usa 'ixun cana axribi Jesucristomi sináncĕ 'aísha nucĕn xucĕnsa 'ain, Timoteobĕtan mitsu quirica buánmin. ² Colosas ĕmanuaxmi Cristomi sinani ami catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'icĕ, cana ĕnĕ quirica mitsu buánmin. Nucĕn Papa Diosan mitsu nuibaquin upí oquin sinánxuncĕxmi chuámrua bucucanti cana cuĕĕnin.

I. CRISTONĒXA CUSHIIRA 'AISH UPIIRA 'AIN CA ASARIBI AÑU ÑUBI 'AIMA 'ICĒ QUICĒ BANA (1.3-2.23)

Axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama Pablonĕn Nucĕn Papa Dios ñucáxuan

³ Mitsu ñucáxumi abĕ banaquin cananuna nun 'acĕsabi oquin, Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn Papa, ax Nucĕn Papa Dios 'icĕ, a —asábi ca —quixun cain.

⁴ Usa 'ixun cananuna Jesucristomi asĕrabi catamĕtími Nucĕn Papa Diosan unicamabĕ nuibanania ñuicania cuan. ⁵ Nucĕn Papa Diosan mĕníosabi oi aín nĕtĕnu abĕ 'iti sinani camina usai 'icanin. Jesucristomi catamĕti aín 'uchacama tĕrĕncĕ 'aish ca uni ainan 'aish xĕnibua 'aínbi Nucĕn Papa Diosbĕ 'iti 'icĕ quixuan aín unin mitsu ñuixuncĕxun camina a bana cuaquin upí oquin 'unánca. ⁶ Nucĕn Papa Diosan ca usaquin nu nuibatia quixun unin ñuia mitsun cuacĕ a banabi ca bĕtsi bĕtsi menu cuanquin 'itsaira unin ñuia. Usa 'ain ca unin ñuia cuatishimi mitsux 'icĕsaribiti camabi menu 'icĕ uni a bana cuati —asĕrabi ca —quixun sinani Jesucristomi catamĕtia. ⁷ A bana ca nun nuibacĕ Epafrasnĕn, axribi nubĕtan uni bana ñuixuncĕ 'ixun nux cuancĕbĕtanmabi ñuixunquin upí oquin mitsu 'unánmiaxa. ⁸ An ca Cristonan 'aish camina mitsux bĕtsibĕ bĕtsibĕ nuibanani upitax bucuí quixun nu caxa.

⁹ Epafrasnĕan mitsu ñuiquin nu cacĕ bana cuaxun cananuna ĕnquinma Nucĕn Papa Dios mitsu ñucáxunin. Uisáimi 'iti cara Nucĕn Papa Dios cuĕĕnia, a mitsu 'unánminun ñucáxuanan cananuna an aín unicama 'unánmiti ñucama mitsu 'unánminun a ñucatin. ¹⁰ Mitsux usai 'i camina Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'aísha uni 'icĕsai 'iti 'ain. Usa 'aish camina ax cuĕĕncĕsabi oquinshi 'aquin, uisa ñu cara upí 'icĕ ashí 'an. asĕrabi mitsun nuitu mĕu upí oquin Nucĕn Papa Dios 'unánti 'ain. ¹¹ Anan cananuna ax cushiira 'ixúan, uisa ñu cara 'icĕbĕbi bĕnĕtima cuĕĕnquin tanshinuan mitsu 'aquinun quixun a mitsu ñucáxunin. ¹² Usoquin cananuna uisaira oquin cara aín unicama cuĕĕnmiti 'icĕ quixun 'unánquinmi mitsun a —asábi ca —canun, Nucĕn Papa Dios mitsu ñucáxunin.

¹³ Ñu 'atima 'atishi sinánan nux cuĕĕncĕsabi oíshi 'iisa taniabi ca Nucĕn Papa Diosan aín nuibacĕ Bacĕ Bĕchicĕnan 'inun nu 'imiaxa. ¹⁴ Nun 'uchacama cupínu abĕ 'itima 'icĕbi ca aín Bĕchicĕ bamacĕ cupí Nucĕn Papa Diosan nun 'ucha tĕrĕnquin ainan 'inun nu iĕmiacĕxa.

Cristo bama cupía uni Nucĕn Papa Diosbĕ upí 'iti

¹⁵ Uinu 'icĕ uniníbia Nucĕn Papa Dios istima 'aínbi ca unían uisa cara Nucĕn Papa Dios 'icĕ quixun 'unánun asaribi 'aish aín Bĕchicĕ ĕnĕ menu uacĕxa. Añu ñubi unitisama 'ain ca axira pain aín Papabĕ 'iacĕxa. ¹⁶ Nucĕn Papa

Diosan uniomicëxun ca aín Bëchicënën naínu 'icë ñucama 'imainun menu 'icë ñucamaribi 'anan bëtsi bëtsi ñu unin aín bërúnbi iscë 'imainun unin iscëma ñucamaribi uniocëxa. Usonan ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara, acamaribi uniocëxa, ainan 'aish ax cuëëncësabi oi 'inun. ¹⁷ Ñucama uniocëma pan 'aish ca axira pain 'iacëxa. 'Ixun ca uniotancëxun, usabia 'inun camabi ñu mëníocëxa. ¹⁸ Cristo axira ca axa ami catamëcë unicanan cushi 'aish amiira aín unicama catamëcë 'icën. Èsa ca Cristobë aín unicama 'icën. Mëcënñu, taëñu, xoñu, nuituñuribi 'aishbi ca uni achúshi 'icën. Usaribiti cananuna Jesucristonan 'aish 'aisamaira 'aishbi abë achúshisa 'ain. Aín unicamaxa usaribiti 'iti oi axira pain bamatancëx baísquia 'aish ca an unio ñucamabë sënënmaira 'icën. ¹⁹ Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi ca Jesucristo ax asaribi cushiira 'ianan upíira sinánñu 'iacëxa, uni 'aishbi. ²⁰ Aín nuitu 'aisama 'aisha uni abë up'i 'itima 'aínbi ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin Cristonën i curúsocënu bamaquin ënë menu 'icë ñucama 'imainun naínu 'icë ñucamaribi an iscëxa upí 'inun mëníocëxa.

²¹⁻²² Mitsun Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñu 'aisamaishi 'acë 'aish camina abë upíma 'aish ami nishcësa 'iacën. Usai 'iá 'icëbi ca Cristo uni 'aish bama cupími abë upí 'inun Nucën Papa Diosan mitsu 'imiixa. Mitsúxmi upíira sinánñu 'ianan 'uchañuma 'aish Nucën Papa Diosnanshi 'inun ca Cristo bamacëxa. ²³ Usa 'inuxun camina camabi nëtën Cristomishi catamëcë 'ixun sinánbëquinquinma ainan 'aishmi aín nëtënu abë 'iti ashi manuquinma sinánti 'ain. Usai 'i ca uni aséribi Nucën Papa Diosnan 'icë quixunmi cuacë bana ca camabi menuxunribi ñuicania. 'Ënribi cana unicama a bana ñuixunin.

Nucën Papa Diosan Pablo axa Jesucristomi catamëcë unicama aín bana ñuixunun 'imía

²⁴ Mitsux ainan 'inun 'ëx tëmëracë cupí cana cuëënin. Usai 'i cana Cristonëan camabi uni ainan 'inun tëmëra 'ain, 'ëxribi camabi menu 'icë unicama a 'unánti cupí tëmëraíbi cuëëinra cuëënin. ²⁵ Aín unicamabëtanmi mitsúnribi upí oquin aín banacama cuanun a bana ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë 'imiacëxa. ²⁶ Uísaran nëtënbi uinu 'icë unínbi a bana 'unánma 'icëbi ca bërí aín unicama, an iscëxa upí 'icë, Nucën Papa Diosan 'unánmia. ²⁷ Uisaira upí cara a bana 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmisa tancëxa. A banax ca judíosma unicananribi 'icën. A banax ca ësai quía, Cristo ax ca mitsubë 'icën. Axa mitsubë 'ain camina aín nëtënuribi abë 'iti 'ain.

²⁸ Nun cananuna Cristo ashi ñuíquín aín unicama ñuixunin. Ñuixunquin cananuna aín unicanan upí oquin cuanan, Cristonan 'aish ax cuëëncësabi oíshi 'inun quixun upí oquin 'ësëquin, aín unicama 'unánmin. ²⁹ Usaía aín unicama 'inun quixun cana Cristonën 'ë cushiocëxun ënquinma aín bana ñuixunin.

2

¹ Ènë ñucama 'unánun cana ësöquin mitsu cain: Mitsúnmi 'acësaribi oquian Laodiceanu 'icë unicama 'imainun bëtsi bëtsi emanu 'icë unicananribi 'ë iscëma 'ixunbi cana mitsu 'imainun aturibi sinánquin Nucën Papa Dios 'it-saira ñucáxunin. ² Mitsúnmi Cristomi cushicë 'aish bëtsibë bëtsibë nuibanani achúshisaishi 'ianan upí oquin a 'unáncëma 'ixunbi bërí Cristo 'unánquin, uisaira oquin cara mitsu 'aquinti 'icë quixun 'unánun, cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin. ³ An camabi ñu 'unáncë 'ixun ca ainan cupíshi Cristonën aín unicama 'unánmia.

⁴ Cristonan 'icëa bëtsi unin paránquin mitsu 'atimaquin sinanamiti rabanan cana mitsu ësaquin cain, ⁵ mitsu 'ura 'aishbi 'ën sináncënëinshi mitsubë 'icësa 'aish cana mitsúxmi uisa ñu cara 'icëbëbi a ëníma Cristomi catamëti ami cushicë 'icë cuati cuëënin.

⁶ Usa 'ain camina ainan 'iisa tania Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu ainan 'imicë cupí axa mitsun 'ibuira 'ain, upitiira ami catamëti abë 'i ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. ⁷ A upí oquin 'unánan uisa cara ax 'icë quixun 'unani camina aín unían mitsu cacësabi oi, ami upiti catamëcanti 'ain. Usai 'iquin camina camabi nëtën Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain.

Cristonan 'aísha uni bëtsi 'icë quicë bana

⁸ An uni bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncë unicaman mitsu, Cristomi catamëcë 'icëbi, ami manúnun quixun paránti rabanan camina bërúancati 'icanin. A unicaman ca Cristo ñuiquinma atúnbi sinánxuan unin ñuicë bana 'imainun ënë nëtënu 'icë ñu sinánti, a banacamaishi uni 'unánmia.

⁹ Cristonëx ca uni 'icën, 'aishbi ca uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë usaribi 'icën. ¹⁰ Ax cushiira 'ixuan an 'imicëxma ca ángelcama 'imainun ñunshíncamaribi 'imainun uisa ñun cushi cara, acamaxbi ñancáishi 'iti 'icën. Usa 'ain ca Cristobëmi achúshisa 'ain, aín cushi anúnmi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati ax mitsubë 'icën. ¹¹ Mitsux usai Cristobë achúshisa 'aish camina Nucën Papa Diosnan cupí 'unántioracacësaribi 'ain. Judíos unicamaxa chamaratsu 'aish 'unántiocë usa 'aishmabi camina Cristonënbia mitsun sinan upí 'imianan ñu 'aisama 'ati ëmicë 'aish, Nucën Papa Diosnan cupí 'unántiocësa 'ain. ¹² Mitsun, Nucën Papa Diosan ca bamacëbi Cristo baísquimiácëxa quixun 'unánquin, an ca a cushímbi 'ë iëmiti 'icë quixun 'unani camina ax 'iásaribiti nashimicë 'aish Cristobëbi bamacë acëñun maíncëx abëbi baísquiasa 'ain. ¹³ Mitsun cuëëncësa oquinshi ñu 'aími bamacësa 'ianan judíos unicamaxa 'icësaribiti 'unántioracëma 'aish ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a cupíshi mitsun 'uchacama tërënxunquin Cristobë baísquicësa mitsu 'imíaxa. ¹⁴ Usa 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun 'uchacama tërënxunquin, nun nu Moisésnën cuëëno bana quicësabi oquin 'acëma 'icëbi Cristo i curúsocënu bama cupí, nun 'uchacama sinántëcëñuxunma nu tërënxuancëxa. ¹⁵ Usonan ca Cristonën i curúsocënu bamaquin uisa ñunshinax cara uisaira cushiñu 'icë, abi camabi unían 'unánun ñusmoquin cushiñuma 'imiacëxa.

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

¹⁶ Atúan 'acësaribi oquinmi ñu pianan ñu xëaima 'ianan camabi nëtë ca bëtsi nëtësaribi 'icë quixun sinánan 'uxë isicëbëa atux 'icësaí 'ima 'ianan anun tantiti nëtën atux 'icësaribiti 'iama oquian unin ñuicëxunbi camina tantima 'ain. ¹⁷ Uisai cara Cristo ucë 'ain 'iti 'icë quixuan unin sinánun ca ënë ñucama 'iacëxa. Usa 'aímbi cananuna Cristo uá 'ain ainan 'ixun, uisa caranuna Cristobë 'iti 'ai quixun 'unanin. ¹⁸ Atúnbi ca —'ëx asama 'ixun cana Nucën Papa Diosma ángelcamaishi rabiti 'ai —quixun sinánquin atúnbi sináncë ñu ñui rabíquin unicana bana ñuixunia. Usa 'ain camina Cristonan 'iti ëntin rabanan atúan mitsu ñuixuncë bana a tantima 'ain. ¹⁹ A unicaman ca ami sináncëma 'ixun Cristonëan ësaquin aín unicama 'imiti a sinanima. An ca aín unicama asaribi upí 'inun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'imía. Aín męcën, aín xo, aín imi acamañu 'aishbia uni achúshi 'icësaribi oquin ca Cristonën aín unicamaxa 'itsa 'aishbi bëtsin sináncësabi oquin sináncë 'aish achúshisa 'inun 'imía.

²⁰ ¿Mitsux 'uchatëcënuxma Cristobë bamacësa 'aishbi caramina uisa 'aish bërámami unin ñuicë ënë nêtënu 'icë ñuishi sinánquin rabicësa 'itëcënin? ²¹ Axa usai 'icë unicamax ca ësai quia:

—Nucën Papa Diosbë upí 'inuxun camina bëtsi bëtsi ñu ramántima 'ain, camina bëtsi bëtsi ñu pitima 'ain, camina bëtsi bëtsi ñu min mëcënan bitima 'ain. ²² Usoquian ñuicëxbi ca a ñucama cëñutia, a banacamax ca unían sinánxun ñuicëshi 'icën. ²³—Usaquin 'ën ñu 'acë ax ca asérabi 'icë —quixun sinánquin an usashi oquin ñu 'acë uni a isquin ca uni itsin sinánti 'icën, ax isa asérabi sinánñuira 'icë quixun. Usa 'aínbi ca usaquin ñu 'aíbi aín nuitu usabi upíma 'ia.

II. AXA JESUCRISTOMI CATAMËCË UNICAMAX CA ÈSAI 'TTI 'ICË QUICË BANA (3.1-4.6)

3

¹ Cristonan 'aish camina mitsux axa bamax baísquicësaribi 'ain. Usa 'ain camina ax, asaribi cushiira 'aish aín Papa mëqueu tsócë, ax cuëncësabi oi 'itishi sinánti 'ain. ² Camina ënë menu 'icë ñuishi sinánquinma Cristo cuëncësä oishi 'iti sinánti 'ain. ³ Mitsun 'ucha cupía Cristo bama 'ain camina 'uchatëcëntimoi abë bamacësa 'ain. Usa 'aish camina axa baísquitancëx abë 'ain, mitsúxribi aín Papabë 'ain, mitsux Cristobë 'aish. ⁴ Cristo, anun nux tsóti, axa upíra 'ianan cushiira 'aish utëcëncëbë camina nêtëtimoí abë 'ianan asaribi upíshi 'iti 'ain.

Bëräma 'acësa oquin ñu 'aisama 'atëcëntima bana

⁵ Usa 'ain camina bërámami 'acansa oquin Nucën Papa Diosnanma unican 'acësa oquin ënë menu 'icë ñuishi 'ati sinántëcëntima 'ain. Unix ca aín xanuma 'aínbi bëtsi xanubë 'itima 'icën. Usaribiti ca xanu aín bënëma 'aínbi bëtsi unibë 'itima 'icën. 'Imainun ca uni xanúxmabi bëtsi unibë 'itima 'icën. 'Imainun camina ñunshinacëquin 'atima ñu 'ati cuëntima 'ain. Camina ñuñu 'itishi sinántima 'ain. Ñuñu 'itishi cuëncë unix ca Nucën Papa Dios rabima, a cuëncë ñuishi rabicësa 'icën. ⁶ Usai 'ia, ax cuëncësabi oi 'iisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin casticanti 'icën. ⁷ Jesucristo 'unáncëma pain 'ixun camina mitsúnribi usa ñucama 'acën. ⁸ Usa 'ain camina bëräma 'á 'ixunbi ënë ñucamaribi ënti 'ain: Bëtsi unibë nishánanti, 'imainun bënëtishi nishti, 'imainun bëtsi unibë 'atimonanti, 'imainun bëtsi unimi 'atimati banati. ⁹ Acama éanan camina bëräma 'atimaquin sinan 'ixunbi bërí Cristonën sináncësa oquinshi sináncanin. Usa 'aish camina cëmëi paranántima 'ain. ¹⁰ Mitsun bëtsi oquin sinánquin camina Cristonën sináncësa oquin sinánti 'ain. Usai 'iquinmi a upí oquin 'unánun ca an unio 'ixun Nucën Papa Diosan mitsu 'imía. ¹¹ Judíosma unicama 'imainun judíos unicama, 'unántioracë unicama 'imainun 'unántioracëma unicama, bëtsi menu 'icë unicama 'imainun raëcëma unicama, an uni ñu mëëxuncë unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, a unicamaxbi ca Cristonan 'aish bëtsibë sënën 'icën. A unicamaxbi ca Cristo abë 'ain Cristonainshi 'icën.

¹² 'Itsaira nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'aish an iscëx upí 'inun mitsu caísacëxa. Usa 'ixun camina mitsúnribi bëtsi uni nuibaquin upíoti 'ain. Usoquin 'anan camina —ëx cana bëtsi unisamaira 'aish upí 'ai —quixun sinántima 'ain, masáquin sinani camina bënëtishi unimi nishtima 'ain. ¹³ Mimi nishquian unin 'atimocëxunbi aribi 'atimoíma camina usaquian mi 'acë ñucama a manuí abë upíshi 'iti 'ain. Nucën 'Ibu Cristonëan tërënxunquin

mitsun 'uchacama manucēsari bi oi camina axa mimi 'uchacē uni aín 'ucha manumi abē upí 'iti 'ain. ¹⁴ Ēsai 'inux camina bētsibē nuibananti 'ain. Bētsibē nuibanancē 'aish camina 'itsa 'ixunbi bētsin sináncēsa oquinshi sinánan 'ēn mitsu cacēsabi oi 'icanti 'ain. ¹⁵ Usa 'aishmi 'itsa 'aishbi achúshisaishi 'aish chuámashirua 'inun ca Nucēn Papa Diosan mitsu ainan 'imiacēxa. Usa 'inúan an mitsu 'imicēx camina usai 'iti 'ain. Usai 'iquin camina cuēñquin a —asábi ca —quixun cati 'ain.

¹⁶ Bētsi bana 'acēsamaira oquin Cristonēxa a ñui quicē bana sinani camina axa quicēsa oishi 'icanti 'ain. 'Ianan camina a bana upí oquin 'unani 'unánmianani 'ēsēnani 'icanti 'ain. 'Ianan camina a rabi Nucēn Papa Diosan banan cantanan mitsúnmi 'acē bananribi a rabi cantati 'ain. Camina Nucēn Papa Dios min nuitu mēu sinánquin —asábi ca —cai cantati 'ain. ¹⁷ Uisa ñu caramina 'ain, a upí oquin 'anan camina banairibi upiti banaquin mitsux Nucēn 'Ibu Jesúsnan 'ixun a 'axuncēsa oquin 'ati 'ain. 'Anan camina Cristonan 'ixun Nucēn Papa Dios —asábi ca —cati 'ain.

Cristonēn unix ca bētsi unibē ēsai 'iti 'icē quicē bana

¹⁸ Asérabia ax Nucēn 'Ibu Jesucristomi sináncē xanux ca aín bēñēan cacēxun cuati 'atimaquin sinanima abē upíshi 'iti 'icēn. Bēñēñu xanucama, mitsux camina usai 'iti 'ain. ¹⁹ 'Imainun camina xanuñu unicama, mitsúnribi mitsun xanu nuibanan, masá sinánquin timatima 'ain. ²⁰ Papañu tuácama, mitsúnribi camina mitsun papabētan mitsun titan cacēxun a cuēbíquinma aín bana cuaquin an cacēsabi oquin ñu 'ati 'ain. Usaími mitsux 'ia isi ca Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēñia. ²¹ Bēchicēñu unicama, mitsun camina min bēchicēñēan 'atima ñu 'aia isquin a 'axunma 'anun caquinbi 'aisamaira oquin ñu catima 'ain, usaquinmi cacēxuan masá nuituquin —cana upí oquin ñu 'ati 'unanima —quixun sinánti rabanan. ²² An uni ñu mēēxuncē unicama, mitsúnribi camina an mi ñu mēēmicē unían cacēsabi oquin 'ati 'ain. 'Aquin camina axa cuēñun an iscēbētan upí oquin 'anan an iscēxunmabi, 'ēn 'Ibu Dios ca ēñē ñu mēēti 'ēn upí oquin 'ati cuēñia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. ²³ Uisa ñu caramina 'ain, abi camina 'aisabi tanquin —unishima 'ēn 'Ibu Jesucristoribi cana ēñē ñu 'axuni —quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. ²⁴ Usaquin ñu 'aquin camina 'unanin, ax Nucēn 'Ibu 'ixun ca Cristonēn mitsun a ñu mēēxuncē cupí, cuēñmiquin aín nētēnu abē xēnibua 'aínbi tsónun mitsu biti 'icē quixun. ²⁵ Usa 'aínbi ca an 'aisama ñu 'acē uní, a aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icē usquin Nucēn Papa Diosan 'ati 'icēn. Usa 'ain ca 'apu uní, 'imainun 'apuma uní, uisa uní cara, acamaxbi 'aisama ñu 'acē 'aish an ñu 'acē usaribi oquin castícancē 'iti 'icēn.

4

¹ Mitsux an uni ñu mēēmicē uni 'ixun camina an mi ñu mēēxuncē unibē upí 'ianan upí oquin cupíoti 'ain. Usa 'ixun camina uni ñu mēēmiquin sinánti 'ain, —'ēxribi cana Nucēn Papa Dios naínu 'icē an ñu mēēmicē 'ai —quixun.

² Ami manúquinma ábi sinani camina atsánquin ēñíma Nucēn Papa Diosbē banati 'ain. —Asábi ca —quixun cai camina abē banati 'ain. ³ Abē banaquin camina nun unían 'unánma bana Cristo ñui quicē ñuixunuan 'aquinun Nucēn 'Ibu Dios ñucáti 'ain. A bana uni ñuixuncē cupí caa sipuacē 'ain. ⁴ Atúan cuaisabi oquin, unicama aín bana ñuixunquin 'unánminun camina 'ē Nucēn Papa Dios ñucáxunti 'ain, 'ēn ax cuēñcēsabi oquin 'anun.

⁵ Uisa nētēn caramina axa Cristomi sináncēma unibē 'ain, a nētē ñancáishi inúmima camina upí oquin sinani abē banati 'ain. ⁶ Unibē banai camina upí oquian sinánun upí sinánñu 'aish upitishi banati 'ain. Usa 'ixun camina mia ñucácēxun caramina uisoquin cati 'ain quixun 'unánti 'ain.

III. BĒRUANX 'INUAN PABLONĒN CA (4.7-18)

Bērúanxa 'inuan Pablonēn Colosasnu 'icē unicama ca

⁷ Nun nuibacē xucēn Tíquico, an upí oquin 'ē 'aquianan 'ēbētan Nucēn 'Ibu Jesús ñuiquin uni bana ñuixuncē, an ca mitsu isi cuanxun nun 'acē 'imainun 'ēx usai 'icēcamaribi mitsu ñuixunti 'icēn. ⁸ 'Ēx cana usa 'ai quixun caquian mitsu upí oquin sinánminun cana a mitsu isi cuanun xutin. ⁹ 'Imainun cana mitsubēa Colosasnu 'icē uni Onésimo, axribia Jesucristomi catamēcē 'aish nubē nuibanancē, aribi xutin. Usa 'ain ca a uni rabētan ēnuxun nun 'acē 'imainun ēnuaxnu 'icēcama mitsu upí oquin ñuixunti 'icēn.

¹⁰ Acēñun 'ē sipuacancē Aristarco, 'imainun Bernabēnēn sēcēnanē, Marcos, anribi ca bēruánx 'inun mitsu camia. A ñuiquin 'ēn cacē 'ixun camina Marcos mitsu isi cuania upí oquin bicanti 'ain. ¹¹ 'Imainun ca Jesús, Justo caquinribi anēcē, anribi mitsu bēruánx 'inun camía. Cristomi catamēcē judíos unicamama, rabē 'imainun achúshi ēnēnshi ca 'ēbētan Nucēn Papa Diosnan 'iti bana ñuixuanxa. Atun ca 'ē upí oquin sinánmiaxa. ¹² Axribia Colosasnu 'icē uni, Epafra, anribi ca bēruánxmi 'inun quixun mitsu camía. An ca Cristo cuēēncēsabi oquin 'anan camabi nētēn Nucēn Papa Dios mitsu ñucáxunia, ami sinánti ēnquinmami ax cuēēncēsabi oquinshi upí oquin 'anun. ¹³ Cana mitsu cain, 'ēnbi cana 'unanin, Epafrañēn ca mitsu 'imainun axa Laodicea 'imainun Hierápolis ēmanuax Jesúsmi sináncē unicama 'itsaira sinánquin, camabi nētēn ēnquinma Nucēn Papa Dios ñucáxunia. ¹⁴ Lucas an uni roncē, axa nubē nuibanancē, abētan ca Demasnēnribi bēruánxmi 'inun quixun mitsu camía.

¹⁵ Laodiceanuaxa ax Jesúsmi catamēcē unicama 'imainun camina Nin-fascēñun aín xubunua 'icē axa Jesúsmi catamēcēcamaribi bēruánxa 'inun 'ē cax-unti 'ain. ¹⁶ Mitsun pain timēxun istancēxun camina ēnē quirica Laodiceanuaxa Jesúsmi catamēcēcamaribia isnun atu buánmiti 'ain. 'Imainun camina Laodiceanu 'icē unicaman isnun 'ēn buánmicē quirica itsi aribi mitsúnribi bixun isti 'ain. ¹⁷ Arquipo aribi camina Nucēn 'Ibu Diosan 'ináncē ñu mēēti a ēnquinma upí oquin 'axunun cati 'ain.

¹⁸ 'Ēx Pablo 'ixun cana 'ēn mēcēnanbi cuēnēoquin bēruánxmi 'icánun quixun mitsu cain. Usa 'ain camina 'ēx cana unin sipuacē 'ai quixun manúquinma sináncanti 'ain. Nucēn Papa Diosan nuibacēxmi chuámashirua 'aish cuēēni upitax bucucanti cana cuēēnin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN TESALONICANU 'ICĒ UNICAMA A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonēan abē 'icē unicamabētan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamēcē unicama quirica cuēñoxuan

¹Ēx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobētan Tesalónica ēmanuaxmi Nucēn Papa Dios 'imainun Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'icē, mitsu ēñē quirica buánmin. Nucēn Papa Dios 'imainun Nucēn 'Ibu Jesucristonēan nuibaquin chuámarua 'aíshmi bucunun mitsu 'aquinti cananuna cuēñin.

I. USAI CA AX 'IAXA QUIXUAN PABLONĒN ÑUIA BANA (1.3-3.13)

Tesalónicanu 'icē unicaman ca upí oquin Jesucristo ñuicē bana cuatia quixuan Pablonēn ca

²Mítsúxmi aséرابi Nucēn 'Ibu Jesucristomi cushicē 'ain cananuna camabi nētēn abē banaquin —asábi ca—quixun cain. ³Nucēn Papa Diosbē banaquin cananuna mitsúnmi amiira pain catamēquin ax cuēñcēsabi oquin 'anan, upí oquin unicama nuibaquin 'aquianan, a ēníma, Nucēn 'Ibu Jesucristonēn ca ax quicēsabi oquin nu 'imiti 'icē quixun manucēma cupí —asábi ca—quixun a cain. ⁴Nun xucēantu, aséرابi ca Nucēn Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun mitsu caísaxa quixun cananuna 'unanin. ⁵Jesucristomi catamēti ca uní Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quixun bana ñuixunquin cananuna nun cuēbitainshi banaquinma, aín Bēru Ñunshin Upitan nu sinánmicēx Nucēn Papa Diosmi cushicē 'ixun aín bana mitsu ñuixuan. Nun ñuicē banax ca cēmēma 'aish aséرابi 'icē quixun 'unáncē 'ixun cananuna upí oquin a bana mitsu ñuixuan. Mítsúxmi upí 'iti cupí cananuna mitsubē 'aish usai 'ia quixun camina 'unáncanin.

⁶Nux 'icēsaribiti 'ianan Nucēn 'Ibu Jesús 'iásaribiti tēmēraibi camina mitsux Jesucristo ñuicē bana cuati ainan 'aish Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx cuēñinra cuēñan. ⁷Tēmēraibi usari 'i camina mitsux Macedonia menu 'icē 'imainun Acaya menu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicaman cuacēx upíira sinánñu 'ain. Usaími 'ia mitsu cuaquin ca —usai ca Jesucristonan unicama 'iti 'icē —quixun sináncania. ⁸Usaími mitsux 'icēbētan ca Macedonia 'imainun Acayañu 'icē unicamainshima, bētsi bētsi menu 'icē unicamanribi Jesucristo ñuicē bana 'unánan mítsúxmi aséرابi Nucēn Papa Diosnan 'icē cuaxa. Nun ñuixuncēxunmabi ca camabi unin, uní raírínēan camabi menuxun mitsu chanioia cuaquin, mitsux camina aséرابi Nucēn Papa Diosmi upiti catamēti quixun 'unania. ⁹Usa 'ixun ca nun cacēxunmabi mitsúnmi nu upí oquin bicē a ñuia. Ñuianan ca mitsux ismina unínbia 'acē ñuishi rabia 'ixunbi a ēnquin, axēshia Dios 'aish bamatimoi tsócē Nucēn Papa Dios, ashí rabianan ax quicēsabi oi 'i quixun ñuia. ¹⁰Acama ñuianan ca mitsun camina Nucēn Papa Diosan Bēchicē Jesús bamacēbia anbi baísquimia, axa naínuax uti caini quixunribi ñuia. Ax ca an Nucēn Papa Diosan, uní aín 'ucha cupí castíancēbētanbi, ainan 'icē nu iēmiti a 'icēn.

2

Tesalónica ėmanu 'icĕ unicama Pablonĕn bana űuixuan

1 Nun xucĕantu, mitsŭnbi camina, nun bana űuixuncĕxun asĕrabi cuaxun 'unanin, nux cananuna mitsu isi űancĕbi cuancĕma 'ai quixun. 2 Filipos ėmanuxun ca nu űui 'atimati bananan bĕtsi bĕtsi oquin unĭn nu tĕmĕramiāxa quixun camina 'unanin. Usai tĕmĕratancĕxunbi cananuna Nucĕn Papa Diosan 'aquinĕxun mitsuribi Jesucristomi catamĕti ca uni Nucĕn Papa Diosan 'iti 'icĕ quixun a bana űuixuan, 'aisamaira unĭxa numi nishĕxunbi. 3 Nun cananuna Jesucristo űuiquin bĕtsi oquin uni bana űuixuncĕma 'ain. 'Imainun cananuna 'atimaquin sinanx banaquin unĭ parĕncĕma 'ain. 4 Usama ca, Nucĕn Papa Diosanbi ca asĕrabi caranuna aĭn bana uni űuixunti 'ai quixun upĭ oquin 'unĕntancĕxun —atun ca asĕrabi 'ati 'icĕ —quixun sinĕnquin aĭn bana unicama űuixunun nu cacĕxa. Usaquin 'anun cacĕ 'ixun cananuna an —Jesucristomi catamĕti ca uni Nucĕn Papa Diosan 'inux iĕti 'icĕ —quixun unicama űuixunin. Usaquin 'aquin cananuna Jesucristo űuiquin unicama cuĕĕnmiti sinĕnquinma, Nucĕn Papa Dios, an camabi unĭn nuitu 'unĕcĕ, axĕshia cuĕĕntanun uni bana űuixunin. 5 Mitsŭnbi camina 'unanin, uisa 'aĭshbi cananuna mitsŭnmi nux cuĕĕncĕsa oquin nu űu 'axŭnun quixun sinĕni cĕmĕi banacĕma 'ain. Mitsun curĭqui binuxun cananuna mitsu parĕncĕma 'ain. Nucĕn Papa Diosanbi ca usai 'ia nu isaxa. 6 Uisa nĕtĕnbi cananuna, raĭri unicamanribia 'amainun camina mitsŭnribi nu rabiti 'ai quixun sinĕncĕma 'ain. Unĭn ca nun nu asĕrabi Cristonĕn xucĕ 'ixun aĭn bana űuixuncĕxun upĭ oquin a bana cuaquin nun cacĕsabi oquinshĭ 'ati 'icĕ quixun 'unĕnxunbi cananuna unĭan nu rabiti sinĕncĕma 'ain. 7 Nun cananuna xanŭan aĭn tuĕ chamara 'icĕ anun cuĕĕnquin 'acĕsa oquin, 'itsaira nuibaquin mitsu 'aquian. 8 Usa 'ixun cananuna 'itsaira nuibaquin, Jesucristomi catamĕti iĕti banaishi űuixunquinma Nucĕn Papa Diosan nu 'unĕnmicĕ űucamaribi mitsu 'unĕnmisaira tan. Usa 'ixun cananuna nuibairaqin mitsu 'itsaira sinanin.

9 Nucĕn xucĕantu, mitsun camina 'unanin, nun cananuna pitiűuma 'ianan nun curĭqui cĕűuti rabanan tĕmĕrai atsĕnquinbi űu mĕĕan. Micama uinu 'icĕ unĭbia nu űu 'inĕncasi bĕnĕnunma cananuna nĕtĕn 'anan, imĕribi nun cuĕĕncĕ űu biti cupĭ usoquin 'an. 'Anan cananuna Jesucristomi catamĕti ca uni Nucĕn Papa Diosan 'iti 'icĕ quixun caquin mitsu bana űuixuan. 10 Mitsun camina 'unanin, Nucĕn Papa Diosanribi ca 'unania, nux cananuna mitsŭxmi Jesucristomi catamĕcĕ 'ain mitsubĕ 'ixun uisa űu 'atimabi 'aima upĭ 'ia quixun. Usai 'ia ca uinu 'icĕ unĭnbi nu 'uchocĕma 'icĕn. 11 Usaribi oquin camina 'unanin, unĭan aĭn bĕchicĕ 'acĕsaribi oquin cananuna mitsu achŭshi achŭshi upĭ oquin sinĕnmiquin 'ĕsĕa quixun. 12 Mitsŭxmi Nucĕn Papa Dios, axa upĭra, ax mitsubĕ 'ain, aĭn nĕtĕ upĭ anu abĕ 'iti sinani, an sinĕnmicĕsabi oĭshi aĭn uni 'aish 'inun quixun cananuna mitsu upĭ oquin 'ĕsĕquin 'unĕnmian.

13 Nun Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin aĭn bana űuixuncĕxun cuaquin camina —a banax ca unĭnbi sinĕncĕma 'icĕn, asĕrabi Nucĕn Papa Diosan sinĕnmicĕxun ca nu űuixuncania —quixun sinan. A banax asĕrabi ainan 'ain camina mitsux a cuati Nucĕn Papa Diosan 'ain. Mitsux usai 'ia 'unĕnquin cananuna nĕtĕquinma a —asĕbi ca —quixun caquin rabin. Mitsŭnmi —a banax ca asĕrabi 'icĕ —quixun cuatia ca Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun mĕtsu 'imiāxa.

14 Nucĕn xucĕantu, mitsux camina Judea menuaxa Jesucristomi catamĕti Nucĕn Papa Diosan unicamax 'icĕsaribi 'ain. Acama ca aĭn aĭntsi 'ixunbi judĭos unicaman bĕtsi bĕtsi ocĕxa. Usaribi oquin ca mitsuribi mitsun

aintsinbi bētsi bētsi oxa. ¹⁵ Aín raran bēráma an Nucèn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē uni raíri 'ásaribi oquin ca Judeanu 'icē unin Nucèn 'Ibu Jesús 'acēxa. Usa 'ixun ca nuribi nun bana cuaisama tanquin aín ēmanuax cuantánun quixun bētsi bētsi ocēxa. Usa 'aish ca Nucèn Papa Dios cuēñcēsa oquin 'ati sinanima unicamamiribi nishia. ¹⁶ Nun judíosma unicama Cristomí sinánun bana ñuixuinsa taniabi ca usaquinu bana ñuixunun nu ēñcēma 'icēn. Usai 'ia aín 'ucha cēxtutia ca Nucèn Papa Diosan 'aisamaira oquin castícanti 'icēn.

Tesalónicanu 'icē unicama isía Pablo cuainsa tan

¹⁷ Ēn xucēantu, mitsubē ēnanantancēxun cananuna isquinmabi mitsu 'it-saira sinanin. Usa 'aish cananuna mitsu isi cuainsaira tanin. ¹⁸ Cuanti cananuna sinan. Raírinēxa cuancēbēmabi, cana 'ēxēshi 'itsai mitsu isi cuainsa tan. Usa 'aínbi ca ñunshin 'atimanēn 'apun nux cuanti bēaraxa. ¹⁹ ¿Nucèn 'Ibu Jesucristo ucēbētan añu isti caranuna cuēñnin? Abē 'icē mitsu isi cananuna cuēñinra cuēñti 'ain, nun mitsu aín bana ñuixuncē cupí camina abē 'ai quixun sinani. ²⁰ Nun 'aquincēxmi upiti Jesucristomí catamēcancē cupí cananuna cuēñquin upí oquin sinanin.

3

¹ Mitsu istēcēncēma 'aish cananuna uisa caramina 'ai, caramina asérabi Jesucristomí sinani quixun sinani bēñēan. Bēñēti nuxēshi Atenas ēmanu bērúanan ²⁻³ nucèn xucēn Timoteo mitsu istánun quixun xuti cananuna sinan. Anribi ca ami sináncē 'ixun —Jesucristomí catamēti ca uni ainan 'iti 'icē — quixun Nucèn Papa Diosan bana nubētan camabi uni ñuixuanxa. Usa 'ixun ca cuantancēxun an mitsúxmi Jesucristonan 'aish tēmēraíbi ami manuaxma 'inun upí oquin 'ēsēquin mitsu cushioti 'icēn. Mitsúnbi camina 'unanin, Nucèn Papa Diosan unicamax ca bētsi unían bētsi bētsi ocē 'iti 'icē quixun. ⁴ 'Anan cananuna mitsubē 'ixun, unin ca nu bētsi bētsi oti 'icē quixun mitsu can. Usai cananuna 'ia quixun camina 'unáncanin. ⁵ Mitsux usai tēmēraia cuati bēñēquin cana mitsun caramina asérabi Jesucristomí catamēti ēñcēma 'ai quixun isnun Timoteo xuan. Mitsu sapí ca ñunshin 'atimanēn 'apu, an uni paránquin 'aisama ñu 'ati sinánmicē, an Jesús ñuicē bana ēnun quixun sinanamiaxa quixun cananuna sinan. Usa 'ixun cananuna nun nu mitsu bana ñuixuncē ax ca ñancáishi 'iti 'icē quixun sinan.

⁶ Usa 'aínbi ca Timoteonēn mitsunuax uxun nu caxa, mitsun camina asérabi Jesucristomí catamēanan bētsibē bētsibē nuibananquin, nun mitsu 'acésaribi oquin 'itsaira istisa tanquin nu sinani quixun. ⁷ Nun xucēantu, usáimi mitsux asérabi Jesucristomí catamētia cuaquin cananuna unin nu bētsi bētsi omainun raíri ñu cupíribi tēmēraquinbi masá nuituquinma upí oquinshi sinani cuēñnin. ⁸ Usa 'aish cananuna mitsúxmi Nucèn 'Ibu Jesúsmi asérabi sinania cuati mitsu sinani masá nuitutancēxunbi upí oquin sinani cuēñinra cuēñnin. ⁹ Mitsu sinani cuēñquin, Nucèn Papa Dios —asábi ca — caquin rabiquinbi, cananuna uisaira oquin caranuna rabiquin a cati 'ai quixun 'unaniman. ¹⁰ Jesucristomí catamēquin aín cuēñcēsabi oi 'ianan upí oquinra a 'unánun mitsu 'aquini cuanúan nu 'iminun quixun cananuna nētēn 'anan imēribi abē banaquin Nucèn Papa Dios ñucatin.

¹¹ Nucèn Papa Dios abētanbia Nucèn 'Ibu Jesucristonēn mitsu isi cuanti nu 'aquinti cananuna cuēñnin. ¹² Mitsúnmi bēráma 'icēsamairai upitiira bētsibē nuibananquin raíri uniribi nuibanuan, Nucèn 'Ibu Jesucristonēn mitsu 'aquinti cananuna cuēñnin, usai 'iquinmi nun mitsu 'acésaribi oquin mitsun

camabi uni nuibanun. ¹³ Usoquian an 'aquincēxmi asérabi a 'inamécē 'aish ami cushicē 'icēa, Cristo aín unicamabē utēcēncēbētan, Nucēn Papa Diosan añu 'uchañumabi 'icē mitsu isti cananuna cuēēnin.

II. 'ATIMA ÑU 'AXUNMA 'ANUN QUIXUAN PABLONĒN 'ĒSĒA BANA (4-5)

4

Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'iti bana

¹ Nucēn xucéantu, Nucēn 'Ibu Jesús cuēēncēsabi oquin 'ēsēquin cananuna ēsaquinribi mitsu cain, uisai 'ianan caramina uisaira oquinribi Nucēn Papa Dios cuēēntanun 'ati 'ai quixunu mitsu 'unánmicēsabi oquin 'aquinbi camina mitsun 'acēsamaira oquin camabi nētēn 'ati 'ain.

² Nucēn 'Ibu Jesusan cacēsabi oquin nun mitsu cacē bana camina mitsun 'unanin. ³ Nucēn Papa Dios ca cuēēnia mitsúxmi ainan 'aish ax cuēēncēsabi oíshi 'iti. Ax ca cuēēnia mitsun xanuma, xanu itsibē 'itima 'ianan xanúxmabi bētsi unibē 'itima. ⁴ Ax ca cuēēnia, mitsúnmi xanu bitancēxun masóquinma abē nuibananquin upi oxun 'iquinti. ⁵ Ca cuēēnia, mitsúxmi an Nucēn Papa Dios 'unáncēma unicamaxa ñunshini aín cuēēncēsa oíshi xanubē 'icēsaribiti 'itima, ⁶ 'ianan aín xanubē 'i bētsi unimi 'uchatima. Usaía ax 'icē uni a ca aín 'ucha cupí, Nucēn 'Ibu Jesucristonēn uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn, nun mitsu ñuixuncēsabi oquin. ⁷ Nucēn Papa Diosan ca usaquin ñu 'atima 'anux ainan 'inun nu 'imicēma 'icēn. Ama. Ax cuēēncēsabi oquin 'ai upíshi 'inun ca nu ainan 'imíaxa. ⁸ Usa 'ain ca, ui unin cara nun mitsu 'unánmicē banacama ēnē cuaisama tania an, unin banama, Nucēn Papa Dios, an aín Bēru Ñunshin Upi nu 'ináncē, aín bana timaia.

⁹ Nucēn Papa Diosan 'unánmicēxunmi upi oquin 'unáncē cupí cana, axa Jesucristomi catamécē unicamax ca bētsibē bētsibē nuibananti 'icē quixun mitsu cuēēnoxuniman. ¹⁰ Usai 'iti 'unani camina mitsux Macedonia menu 'icē axa Jesucristomi catamécē unicamabē nuibananin. Usa 'icēbi cananuna mitsux 'icēsamairaimi camabi nētēn upitiira nuibananun quixun mitsu cain. ¹¹ Camina upítaxēshi bucuquin uni raírí ubíquinma mitsun ñu mēētishi mitsúnbi 'ai bucuti 'ain, nun mitsu cacēsabi oi. ¹² Usai 'i camina axa Jesucristomi sináncēma unicaman upi uni 'icē 'unáncē 'ianan, ñuñumaribi 'icantima 'ain.

Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēnti bana

¹³ Nucēn xucéantu, bamacē unicamax cara uisai 'iti 'icē quixun 'unáncēma mitsux 'iti cananuna cuēēniman, an ēnē ñu 'unáncēma unicamaxa aín aintsí bamacēbē 'icēsaribitími mitsux 'aisamaira masá nuitutima cupí. ¹⁴ Jesús ax ca bamatancēx baísquiacēxa quixun 'unáncē 'ixun cananuna, a 'imiasaribi oquin ca axa ami catamécē 'aish bama unicama Jesucristo utēcēncēbētan Nucēn Papa Diosan baísquimiti 'icē quixun 'unanin.

¹⁵ Usa 'ain cananuna Nucēn 'Ibu Jesusan nu cacēsabi oquin mitsu cain, ax ucēbēa aín uni bamacamax baísquicēma pan 'ain cananuna bamacēmacama nux Nucēn 'Ibu Jesucristobē 'itima pan 'ain. ¹⁶ Nucēn Papa Dios axbi quicēbētan, aín ángelcaman cushi an munuma banaanin aín manē banaanu, anun Nucēn Papa Dios rabiti, a bana obētsinmainun ca Nucēn 'Ibu Jesucristo axbi naínuax unuxun 'aia. Usai 'icēbē ca axa Jesucristomi catamécē 'aish bama unicamax pain baísquiti 'icēn. ¹⁷ Usacēbē cananuna Nucēn Papa Diosan 'imicēx, bamacēmacama nuxribi atubēbi birananí manámiquiquianx, nētē cuin

mëücüax, Nucën 'Ibu Jesúsbe birananuxun 'ain. Usaquiani cuanx cananuna Nucën 'Ibu Jesucristobë xëñibua 'aínbi ënánantimoi 'inuxun 'ain. ¹⁸ Usa 'ain camina ënë bana, abëmi 'icë unicamabë masá nuituaxma 'inun quixun ñuixuni, sinánmiananti 'ain.

5

¹ Nucën xucéantu, uisa nëtën 'ianan cara uínsaran Nucën 'Ibu Jesucristo utécënti 'icë quixun cananuna mitsu cuënëoxuniman. ² Mitsun camina upí oquin 'unanin, unían sinánmabia an ñu mëcamacë uní imë ucësa usaribi ca anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti nëtë 'iti 'icën. ³ Axa Jesucristomi sináncëma unicamaxa: “Chuámashi cananuna bucuin, uisa ñunbi ca nu uisotima 'icë” quicëbëbi ca anúan cëñúcanti nëtë atun sináncë 'aímabi unuxun 'aia. Xanu tuñunën ca anúan ax bacënti nëtë sënéncëbëtan paë taníma 'ima. Usaribiti ca axa usai banacë unicama anúan cëñúti nëtëa ucëbë iétima 'icën. ⁴ Usa 'aínbi camina mitsux axa Jesucristomi sináncëma unicama 'icësaí 'ima. Usa 'aish camina mitsux aín nëtë sënéncëbëa Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbë ratútima 'ain, an mëcamacë unían aín ñu mëcamaquin ratucëxa uní 'icësaí camina 'icantima 'ain. ⁵ Nucën Papa Diosnan 'aish camina mitsux an nëtën upí ñu 'acë unisa 'ain. Cananuna an imë ñu 'atima 'acë unicamasama 'ain. ⁶ Usa 'aish cananuna uní raírisaribi 'uxcësa 'ítima 'ain. Cananuna manúcëma 'aish upí oquin sináncë uní 'iti 'ain. ⁷ Axa 'uxcë unicamax ca imë 'uxia. Usaribiti ca axa paëncë unicama 'uxanan imë paënia. ⁸ Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosan uní 'aish camabi nëtën upí oquin sináncë 'iti 'ain. Cristonën ca ax quicësabi oquin 'ë 'aquinia quixun sinánquin cananuna ami catamëquin uní raíriribi nuibatí 'ain, ñunshin 'atimanëan nu ñu 'atima 'anun sinánmitima cupí. Cristomi catamëquin raíri uniribi nuibacë 'aish cananuna suntárunëan 'acánani ami catamëti cupí anun aín shican bëpánti manë chupa pañucësa 'ain. Usai 'iquin, Jesucristo utécëncëbë cana asaribi upí 'iti 'ai quixun sináncë 'aish, cananuna axa ami nishcë unían 'ati rabanán suntárunën aín maxcá manë mañutinën mapucësaribi 'ain. ⁹ Nucën Papa Diosan ca nun 'ucha cupí numi nishquin castícanuxun nu caíscëma 'icën. An ca Nucën 'Ibu Jesucristo cupíshi upí 'inun iëminuxun nu caísa. ¹⁰ Jesucristo ax ca nuxnu bamacëma pain 'aish abë 'ianan bamatancëxbi abë tsónun nu cupí bamacëxa. ¹¹ Ënë ñucama sinani camina ami catamëti Jesucristomi cushicë 'inux upiti bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain, mitsúxmi 'icësabi oi.

Pablonëan axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëa bana

¹² Nucën xucéantu, cananuna mitsu cain, mitsun cushicama 'imainun an mitsu 'aquincëma 'imainun an mitsu Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin 'ësëcë unicama acaman mitsu cacësabi oquin 'anan camina atun bana cuati 'ain. ¹³ Atúan upí oquin mitsu 'aquincë cupí camina acama nuibaquin, aséribi ca upí uní 'icë quixun sinánquin, atun bana cuati 'ain. Camina bëtsibë bëtsibë nishánanima upí onani chuámashi bucuanti 'ain.

¹⁴ Nucën xucéantu, ënë ñucamaribi 'anun cananuna mitsu cain, an ñu mëëtisama tanquin uní itsi ubíocë unicama, a camina sinananun 'ësëti 'ain. Jesucristonan 'aíshbi upiti ami catamëcëma unicama a Jesucristomi upiti catamënnun sinánmianan camina an Jesucristonan 'ixunbí an ñu 'atima 'ati sináncë unicama aribi upí 'inun 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina camabi uní ami nishquinma nuibaquin upí 'inun 'aquinti 'ain.

¹⁵ Mitsu uinu 'icēnbi camina bētsi uni mimi nishquian 'atimocēxun ami nishquīn aribi cupiquīn nishananquintima 'ain. Usai 'ima bētsibē bētsibē 'aquīananquīn camina camabi uni 'aquinti 'ain.

¹⁶ Masá nuitutúma camina camabi nētēn Nuçēn Papa Diosbē banacanti 'ain. ¹⁷ Usai 'i camina camabi nētēn Nuçēn Papa Diosbē banacanti 'ain. ¹⁸ Uisa ñu cara 'icēbētanbi camina mitsun Nuçēn Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain. Jesucristomi catamēcē 'ixunmi mitsun usaquin a cati ca Nuçēn Papa Dios cuēēnia.

¹⁹ Nuçēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxuan unin upí ñu 'aia camina emitima 'ain. ²⁰ Nuçēn Papa Diosan sinánmicēxuan unin ñuixuncēxun camina a bana cuaisama tantima 'ain. ²¹ Unían bana ñuixuncēxun camina, Nuçēn Papa Diosan sinánmicēx cara quia quixun pain cuati 'ain. Cuacēxa usa 'icē camina aín bana upí oquin cuati 'ain. ²² Uisa ñucamax cara 'atima 'icē, acama ēnquin camina uisa ñu 'atimaratsubi 'atima 'icanin.

²³ Nuçēn Papa Dios, an nu bēnētima chuámarua 'imíti, an mitsu upíshi 'inun 'imianan mitsun sinan, mitsun nuitu 'imainun mitsun namíxbia uisa 'uchañumabi 'inun mitsu 'imiti cana cuēēnin, utēcēnquian Nuçēn 'Ibu Jesucristonēn usa 'icē mitsu isti cupí. ²⁴ Nuçēn Papa Dios, an ainan 'inun mitsu caiscē, an ca mitsu usoquin 'imiti 'icēn, ax quicēsabi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonēn bēruánxa 'inun ca

²⁵ Nuçēn xucēantu, camina nu sinánquīn Nuçēn Papa Dios nu ñucáxunti 'ain.

²⁶ Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'ixun camina axa Jesucristomi catamēcē unicama bēruánxa 'inun cati 'ain.

²⁷ Nuçēn 'Ibu Jesucristonēn uni 'ixun cana an 'ē sinánmicēsabi oquin mitsu cain, ēnē quirica camina axa ami catamēcē unicanan cuanun ñuixunti 'ain.

²⁸ Mitsu Nuçēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēxmi mitsux upitax bucuti cana cuēēnin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN TESALONICĀNU 'ICĒ UNICAMA ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

Palbonēan abē 'icē unicamabētan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamēcē unicama quirica cuēñōxuan

¹ 'Ēx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobētan, Tesalónica ēmanuaxmi Nucēn Papa Dios 'imainun Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'icē, mitsu ēnē quirica buánmin. ² Nucēn Papa Diosbētan Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin chuámarua 'aíšmi bucunun mitsu 'aquinti cananuna cuēñin.

I. JESUCRISTO UTĒCĒNTIA PABLONĒN ŅUIA BANA (1.3-2.17)

Cristo utēcēncēbētan Nucēn Papa Diosan, 'uchañu unicama uisa cara oti 'icē quixun isti bana

³ Nucēn xucēantu, mitsu sinánquin cananuna nētēquinma —asábi ca — quixun caquin Nucēn Papa Dios rabin. Mitsux camina bēráma 'icēsamairai Jesucristomi catamēanan bētsibē bētsibē nuibanānin. Usaími mitsux 'icēbētan nun Nucēn Papa Dios —asábi ca —caquin rabiti ca asábiira 'icēn, anbi mitsu upíra oquin sinánmicē cupí. ⁴ A rabianan cananuna camabi ēmanuxun axa Jesucristomi catamēcē unicamaxa timēcē mitsu űuiquin ēsaquin cain, mitsux camina unían ubíonan bētsi bētsi ocēx tēmēraqinbi tanshianan, uisa űu cara 'icēbētanbi ēníma Jesucristomi catamēti quixun. ⁵ Ainan cupí usai tēmēratancēxmi mitsux aín nētēnu abē 'inun an mēníocē cupí camina 'unánti 'ain, Nucēn Papa Dios ax ca asérabí aín sinan upí 'icē quixun.

⁶ An mitsumi nishquin mitsu tēmēramicē unicama a usaribi oquin Nucēn Papa Diosan tēmēramiti ca asábi 'icēn. ⁷ Usoquin 'anan aín ángelnēn cushi-camabētan, tsi rēquirucēsa 'ixuan pēcacē nēbētsi, Nucēn 'Ibu Jesús naínuax ucēbētan, an nucēñun unían tēmēramicē 'icēbi mitsu chuámarua 'imiti ca asábi 'icēn. ⁸ Aín ángelnēn cushicamabē utancēxun ca Nucēn 'Ibu Jesuan ui unicaman cara ami catamēisama tancē 'ixun Nucēn Papa Dios 'unáncēma 'icē, acama uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn. ⁹ Usoquian xēnibua 'aínbi cēñútimoquin 'aisamaira oquin castícancē unicamax ca Nucēn Papa Diosan nētē upí, aín cushían pēcacē, anu Nucēn 'Ibu Jesús bēma 'aish, a 'ura 'ianan aín cushin 'aquincēma 'iti 'icēn. ¹⁰ Usai ca 'iti 'icēn, a nētē anúan Nucēn 'Ibu Jesucristo uti, aín unicaman —upíra ca Nucēn 'Ibu Jesucristo 'icē —quixun ami sinani cuēñquin a rabinun. Mitsúnribi nun aín bana űuixuncēxun cuati ami catamēcē 'ixun camina aín unicamabētanbi cuēñquin a rabiti 'ain.

¹¹ Usai 'iti cupía ainan 'inun caiscē 'ixun usai ca aín uni 'iti 'icē quixun an sináncēsabi oi 'inun mitsu 'iminun cananuna Nucēn Papa Dios mitsu nētē camabi űucáxunin. űucáxuanan cananuna ax cuēñcēsabi oquinmi mitsun upí űu 'aisa tancē acama 'anan ami catamētia an mitsu sinánmicēxunmi upí oquin 'anun aín cushínbi mitsu cushionun quixun a űucatin. ¹² Usaquinmí mitsun 'acēbētan ca Nucēn 'Ibu Jesucristo, ax asérabí upí 'ianan cushiira 'icē 'unánquin unín rabiti 'icēn. Rabicēbētan ca mitsúxribi Jesucristosa 'icē unín isti 'icēn. Nucēn Papa Dios 'imainun Nucēn 'Ibu Jesucristo an mitsu nuibaquin 'imicēx camina mitsux usa 'iti 'ain.

2

Axa uti cēmēi paránanti 'unáinracē uni achúshi ñuicē bana

¹ Nucēn xucēantu, Nucēn 'Ibu Jesucristo uti 'imainun nux abē biranani timēti ñuiquin cananuna ēnē bana mitsu cain. ² Aín uti nētē ñuiquin ca unin —Nucēn Papa Diosan 'unánmicēxun cana 'unanin, anúan Jesucristo uti nētē ca uaxa —quixun mitsu cati 'icēn. Camainun ca raírínēnribi —aín uti nētē ca aséabi sēnēnia —quixun bana ñuixunquin mitsu cati 'icēn. Raírínēnribishi ca —Pablonēn ca nu, anúan Nucēn 'Ibu Jesucristo uti nētē ca sēnēnia quixun quirica bēmiaxa —quixun mitsu cati 'icēn. Usaquian cacēxbi camina bēnēti ratuti sináncasmatima 'ain. ³ Usai quicē bana ñuia cuaquinbi camina —aséabi ca —quixun sinántima 'ain. Jesucristo uti nētē ucēma pan 'ain ca 'aisamaira unin Nucēn Papa Diosan bana cuaisama tanti 'icēn. Usaía 'icēbē ca aínra unicama paránquin aín bana cuanun quixun 'aisama ñu 'amiti uni achúshi, axa aín 'ucha cupí 'aisamaira oquin castíancē 'iti, ax uti 'icēn. ⁴ A unin ca camabi uni Nucēn Papa Dios 'imainun atúan rabiquin, ax ca nun dios 'icē quixun cacē, a ñucama ēnquin aishi rabinun cati 'icēn. Canan ca anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunubi atsíanx —'ēx cana Dios 'ai —quixun sinani tsóti 'icēn.

⁵ ¿Mitsubē 'ixun 'ēn usai ca 'iti 'icē quixun mitsu ca, a caina sináncaniman? ⁶ Mitsun camina 'unanin uisa cupí cara 'aisama uni ax aín uti nētē sēnēncēma 'aínshi aima quixun. ⁷ A unia ucēma pan 'aínbi ca anúan 'atima unin uni paránquin ñu 'atima 'ati a cushínribi unin bēri nētēnbi ñu 'atima 'aia. An aín uti bēaracē axa nētécēbē cuni ca uti 'icēn. ⁸ Usoquin ēncēx pain aia cēmēn tapun 'atima uni a camabi unin isiabi ca Nucēn 'Ibu Jesusan axira uquin aín cuēbitan uíncēnēnshi 'aquin aín cushían pēcabētsincē anúinshi cēñuti 'icēn. ⁹ Cēmēi paránanti 'unáinra uni ax ca ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanás, an 'imicēx aín cushibē uti 'icēn. Uquin ca cushiira 'ixun unían 'acēma ñu 'itsaira aín cushínbi 'aquin uni paránti 'icēn. ¹⁰ Usonan ca Jesucristomi catamēisama tancē cupía xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosnan 'itima unicama, a atun 'ucha cupíbi paránuxun uisa ñu cara 'aisama 'icē abi 'ati 'icēn. ¹¹ Nucēn Papa Diosanbi ca a unían parancē unicama a —aséabi ca a bana usa 'icē —quixun sinánun usoquin 'imíti 'icēn. ¹² An Jesucristo ñuicē bana cuatíbi ainan 'iisama tancē 'ixun atun cuēēncē ñuishi 'aquin 'atima ñu 'acē unicama, axa atun 'ucha cupíbi castíancē 'inun ca usai 'iti 'icēn.

Nucēn Papa Diosan ainan cupía iēnun caíscē unicama

¹³ Nucēn xucēantu, usa 'aínbia Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin mitsu ainan 'imicē cupí cananuna Nucēn Papa Dios —asábi ca —ēnquinma cati 'ain. Mecama unioisama pain 'ixunbi ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inux iēti mitsu sinánxuncēxa. Usa 'aish camina aín Bēru Ñunshin Upí an ax cuēēncēsa oíshi 'inun mitsu sinánmicē, a cupí 'ianan aséabi Jesucristo ñuicē bana sináncē cupí, ainan 'ain. ¹⁴ Nucēn Papa Diosan ca nun nu —Jesucristomi catamēti ca uni ainan 'iti 'icē —quixun aín bana ñuixuncēxmi ami catamēti, asaribi upí 'aish aín nētēnu abē 'inun mitsu caísa.

¹⁵ Nucēn xucēantu, usa 'ain camina, mitsun Jesucristomi catamēti ēntima 'ain. Ēníma 'ianan camina nun nu mitsu ñuixuncē banacama 'imainun nun nu mitsu buánmicē quiricanu 'icē banacamaribi cuaquin manuima a banacama quicēsabi oi 'iti 'ain. ¹⁶ Usa 'ain cana Nucēn 'Ibu Jesucristo 'imainun Nucēn Papa Dios an nuibaquin nux chuámashi tani cuēēnun 'imianan xēnibua 'aínbi abē 'inun nu 'imicē, ¹⁷ anbia, mitsu upí oquin sinánmianan Jesucristomi

catamēti ēnquinma ax cuēēncēsabi oquin upí banaishi ñuianan ñu upíshi 'anun 'aquinti cuēēnin.

II. PABLONĒN 'EŠĒA BANA (3)

3

Nucēn Papa Dios camina nu ñucáxunti 'ai quixuan Pablonēn ca

¹ Nucēn xucēantu, ēsaquinribishi cananuna mitsu cain, camabi menu 'icē unicaman nun Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuanun camina Nucēn Papa Dios nu ñucáxunti 'ain, nun mitsu bana ñuixuncēxun cuaquinmi —a banax ca upíra 'icē —quixun caquin mitsun 'acēsaribi oquian atunribi sinánun.

² 'Imainun camina an 'atima ñu 'acē 'aisama unicaman nu ubíoxunma 'anun Nucēn Papa Dios nu ñucáxunti 'ain. Camabi uníxira ca Jesucristomi catamēcēma 'icēn, ³ usa 'aínbi ca Nucēn 'Ibu Jesusan aín quicēsabi oquin mitsu ami catamēnun cushioquin, ñu 'atima 'axunma 'anun bērúanti 'icēn.

⁴ Cananuna 'unanin, Nucēn 'Ibu Jesucristonēn 'aquincēxun camina mitsúnmi nun cacēxun bērí 'acēsabi oquin ēnquinma 'ati 'ai quixun. ⁵ Nucēn 'Ibu Jesucristonēan —Nucēn Papa Diosan ca asérabi mitsu nuibatia —quixun upí oquin 'unánan, ax 'icēsaribiti uisa ñu cara 'icēbēbi bēnēquinma tanshiti 'unánun mitsu 'aquinti cananuna cuēēnin.

Axa Jesucristomi catamēcē unicaman ca ñu mēēti 'icē quixun Pablonēn ca

⁶ Nucēn xucēantu, Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nu sinánmicēsabi oquin cananuna mitsu cain, ui unin cara Jesucristomi catamēcē 'ixunbi nun mitsu 'unánmicēsabi oi 'iisama tanan ñu mēētisama tania, abē camina ēnananti 'ain.

⁷ Mitsúnbi camina 'unanin, uisai caramina nux 'icēsaribiti 'iti 'ai quixun. Mitsubē 'aish cananuna ñu mēēima 'icēma 'ain. ⁸ Cupíoquinma cananuna unin piti picēma 'ain. Nun mitsun piti 'imainun mitsun curíqui cēñuti rabanán cananuna nētēn 'anan imēribi tēmērai atsánquinbi ñu mēēan. ⁹ Mitsúnmi nu cupíoquin mitsun piti 'imainun mitsun curíqui 'inácēxun nun bití ca asábi 'itsíanxa. Usa 'aínbi cananuna, mitsúnribimi nun 'acēsaribi oquin 'anun, nun cuēēncē ñu binuxun nunbi ñu mēēan. ¹⁰ Mitsubē 'ixun cananuna ēsoquin mitsu can, an ñu mēētisama tancē uni an ca pitima 'icē quixun. ¹¹ Ēsaquian mitsu ñuicania cananuna cuan, micama raírinēx ismina ñu mēēimabi bana ñuibēquinishi nitsi quixun. ¹² Usa unicama cananuna Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nu sinánmicēsabi oquin 'esēquin cain, atun cuēēncē ñu binuxun ca uní itsi ubíoxunma atúnbi ñu mēēti 'icē quixun.

¹³ Nucēn xucēantu, camina unicamaxa chuámarua bucunun ñu upí 'ati, a 'aisama tanquin ēntima 'ain. ¹⁴ Ui unin cara nun cuēnēocē bana ēnē ēnxun nux quicēsabi oquin 'aisama tania, a unibē camina nítima 'ain, axa rabántanun.

¹⁵ 'Aíshbi camina abē nishanantima 'ain. Nishananquinma camina nun bana quicēsaribi oquin 'anun 'esēti 'ain, nun xucēnu 'acēsaribi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonēn bērúanxa 'inun ca

¹⁶ Nucēn 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bēnētima chuámarua 'inun 'imicē, anbia mitsúnribimi uisa ñu cara 'icēbēbi camabi nētē chuámarua 'inun mitsu 'imiti cana cuēēnin, axbi mitsubē 'iquin mitsu bērúanti cana cuēēnin.

¹⁷ Ēx Pablo 'ixun cana 'ēn mēcēnanbi cuēnēoquin bērúanxmi 'icanun quixun mitsu cain. Ēnē isquin camina 'unánti 'ain, ēnēx ca Pablonēan cuēnēocē 'icē quixun. Ēsoquinshi cana cuēnēoin. ¹⁸ Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēxmi mitsux upitax bucuti cana cuēēnin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN TIMOTEO A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonĕan Timoteo quirica cuĕnĕoxuan

¹Ēx cana Pablo, aín bana uni ñuixunuan Jesucristonĕn caísa 'ain. Usa 'inun ca Nucĕn Papa Dios, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, abĕtan Jesucristo, an nu asaribi 'iminunu nun caíncĕ an mĕnĭocĕxa. ²Timoteo, 'ĕn cana ĕnĕ quirica mi buánmin. 'Ēx ami sináncĕsaribi oi mix Jesucristomi sináncĕ 'aish camina 'ĕn bĕchicĕsa 'ain. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, an nuibaquin min 'uchacama tĕrĕncĕ cupími ainan 'aish chuámarua 'iti cana cuĕĕnin.

Unin cĕmĕquin ñuicĕ bana cuatima bana

³Ēx Macedonia menu cuantámainunmi Efeso ĕmanu bĕrúnun quixun cana mi can, anuxunmi an Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'unánmiquinma bĕtsi bana uni ñuixuncĕ unicama usoquin 'axunma 'anun quixun canun. ⁴Usa 'ain camina a unicama cati 'ain, uni raírĕnĕan nun rara tsóa 'imainun uisai cara nun rara 'iacĕxa quixun ñuicĕ banacama a cuaxunma 'anun quixun. Usa banacama cuati ca uni ñancábĭ cuĕbicanania. Usa 'ain ca an a banacama ñuicĕ unicaman Jesucristomi catamĕquin Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'anun nu 'aquinima.

⁵Nucĕn Papa Dios ca cuĕĕnia aín unicamaxa ĕsai 'inúnu 'unánmiti: aín nuitu upí 'ianan aín 'uchacama tĕrĕncĕ 'ixun 'atĕcĕnti sináncĕma 'ianan Jesucristomi asĕrabi catamĕcĕ 'ixun unicama nuibati. ⁶Usaía 'inun 'unánminun ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕnia quixun sinanima ca bĕtsi bĕtsi uni amanu amanua sinani banaia. Usa 'ixun ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oía 'inun aín unicama 'aquinima. ⁷Nucĕn Papa Diosan bana unicama 'unánmĭsa tanquin ñuixunquinbi ca a bana —uisai cara quia —quixun cuatima. 'Imainun ca a ñuixuncĕ banacama —asĕrabi ca usa 'icĕ —quixun ñuixunquinbi uisai quicĕ cara quixun a bana anbi cuatima.

⁸Camabi unia upí 'iti oquin ca Nucĕn Papa Diosan aín bana uni 'ináncĕxa. Usa 'ain ca a bana quicĕsabi oi 'iquin unin 'unánti 'icĕn, a banax ca upíira upí 'icĕ quixun. ⁹Cananuna 'unanin, aín nuitu upí 'ixun ca unin usai ca uni 'itima 'icĕ quixun cuĕnĕo bana isquinmabi ñu 'aisama 'aima. 'Ainbi ca an ĕsa ñu 'acĕ unicaman —usaquin 'ati ca 'aisama 'icĕ —quixun 'unánti cuĕnĕo ca a bana 'icĕn: an Nucĕn Papa Diosan bana cuĕĕncĕma, 'imainun an aín bana tancĕma, 'atima 'aish 'aisama sinánñu, 'uchañuira, an Nucĕn Papa Diosmi racuĕquinma aín bana quicĕsabi oquin 'acĕma, 'imainun an aín papa 'acĕ, an aín tita 'acĕ, an uni itsi 'acĕ, acama 'imainun, ¹⁰aín xanuma 'ainbi xanubĕ 'icĕ unicama, aín bĕnĕma 'ainbi unibĕ 'icĕ xanucama, xanúxmabi unibĕ 'icĕ unicama, an ñu mĕcamacĕ unicama, cĕmĕcĕ unicama, axa anun Nucĕn Papa Diosbĕ upí 'iti bana, ĕnĕxa quicĕ ñucama cuĕĕncĕma unicama. Ēsa ñu 'acĕ unicaman —usai 'iti ca 'aisama 'icĕ —quixun 'unánun ca Nucĕn Papa Diosan uni aín bana 'ináncĕxa. ¹¹Axa usa ñu 'ati ca 'aisama 'icĕ quicĕ bana, usaribiti ca Jesucristo ñui quicĕ bana, a uni ñuixunuan Nucĕn Papa Diosan 'ĕ caíscĕ, ax quia.

Nuibaquian ainan 'imicĕxun unin Nucĕn Papa Dios —asábĭ ca —cati bana

¹² Nucën 'Ibu Jesucristonën ca 'ën an cacësabi oquin 'ati 'unánxun, aín bana ñuixunun caxun, usoquin 'anun 'ë cushioxa. Úsa 'ain cana a ñucama sinánquin —asábi ca —quixun a cain. ¹³ Jesús ñui 'atimati bananan 'atimaquin sinánquin aín unicama têmëramianan 'atimaquin ñuia 'icëbi ca 'ë aín uni 'imiácëxa. 'Ëx Jesucristomi catamëcëma pan 'ianan ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unáncëma 'ixun usoquin 'a 'icë ca Nucën Papa Diosan nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë tërënxuancëxa. ¹⁴ Tërënxuanan ca Cristo Jesúsnan 'aish abë achúshi sinánñushi 'ixun, unicama upí oquin nuibanan upiti ami sinánun 'imiquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cushioxa.

¹⁵ Ënë banax ca asérabi 'icën. Usa 'ain ca camabi unin —asérabi ca —quixun 'unánti 'icën: Camabi uni aín ñu 'aisama 'acë cupía têmëratí 'icëbi Nucën Papa Diosnan 'inun iëminux ca Cristo Jesús ënë menu uacëxa. Uni itsi 'icësamairai 'uchacë 'icëbi ca ainan 'inun 'ë iëmiácëxa. ¹⁶ 'Ëx 'uchañuira 'icëbia Jesucristonën 'ëmi nishquinma ainan 'ë 'imicë cupí ca axa ami catamëti xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti unicaman 'unánti 'icën, usaribi oquin ca Jesucristonën aribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiti 'icë quixun. Atúan usaquin 'unánun ca Nucën Papa Diosan nuibaquin 'ë ainan 'imiácëxa. ¹⁷ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios, axa usabi 'Apuira 'iá 'aish cëñútimoi usabi 'iti, a unin aín bërúnbi iscëma, 'ianan an camabi ñu 'unáncë, axëshia Dios, a xëñibua 'aínbi rabiti 'ain. Usai ca 'iti 'icën.

¹⁸ Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë, cana mi cain, Nucën Papa Diosan sinánmicëx ca aín unicama mi ñui quiacëxa, —Timoteonëx upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunti 'icën. Mí ñuia usai quicë unicaman bana sinánquin camina ami catamëquin, Jesucristo cuëëncëma ñu 'aquinma 'aisama ñu 'ati sinánquinbi tënëquin upí ñuishi 'ati 'ain. ¹⁹ Usa 'aínbi ca —ësa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun 'unánquinbi usaquin 'acë 'aish uni raíri Jesucristobë upiti nitsima. ²⁰ Usai ca Himeneo 'imainun Alejandro 'iixa. A uni rabë cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati banatëcënunma ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnëan têmëraminun ëan.

2

Camabi uni Nucën Papa Dios ñucáxunti bana

¹ Ënë ñucama pain ñuiquin cana mi cain: Timoteo, min camina axa Jesucristomi catamëcë unicaman, uni raíri upiti buacunun 'imianan aín cuëëncë ñuribi bianan ami catamëanuan sinánminun, Nucën Papa Dios ñucáxunun 'ë caxunti 'ain. Canan camina atúan Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun canun cati 'ain. ² Usonan ca camabi nëtënu 'icë 'apucama 'imainun 'apun anëcë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën, nuxnu upí sinánñu 'ianan ubíonananima chuámashirua 'aish ax cuëëncësabi oi 'i buacunun. ³ Usoquin Nucën Papa Dios camabi uni ñucáxunti ca asábi 'icën. Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmicë, ax ca usoquian aín unicaman 'ati cuëënia. ⁴ Ax ca camabi unían ainan 'inux iëquin ax cuëëncësabi oi 'iti 'unánti cuëënia. ⁵ Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icën. An abëa camabi uni upí 'inun 'imiti axribi ca achúshishi 'icën, a uni ca Jesucristo ax 'icën. ⁶ Camabi uníxa aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun ca 'itsianxmabi bamacëxa. Usai ca 'iacëxa quixun ca aín unicaman Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin unicama ñuixunia. ⁷ Usa 'ain cana an 'imicë 'ixun judíos unicamaishima judíosma unicamaribi Jesucristomi catamëtía Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun

'unánmin. Usaquin uni 'unánminun ca Nucën Papa Diosan 'ë caísacëxa quixun ñuixunquin cana Cristonan 'ixun cëmëquin paránquinma mi can.

⁸ Ësa cana 'ëx cuëënin, uinu cara axa Jesucristomi catamëcë unicama timëtia anuax ca nucë bënë unix upí oquin sinani, unimi nishi abë cuëbicananima, aín męcën manámi oi Nucën Papa Diosbë banati 'icën. ⁹ Usaribiti ca axa Jesucristomi catamëcë xanucamaxribi ax tanxëshi mëníocati 'icën, 'aisamaira cupicë ñu, chupa, curi, 'imainun perla, acama ca pañutima 'icën. Aín buribi ca unin isnun quixun 'aisamaira oquin mëníotima 'icën. ¹⁰ Usai 'iquinma ca uisoquin cara axa Nucën Papa Diosmi catamëti ami cushicë xanun ñu 'ati 'icë, usoquinshi aín nuitu upí 'ixun 'anan nuibaquin 'aquinsa 'icë raíri 'aquinti 'icën. ¹¹ Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcë 'ain ca xanuxun banaquinma nucë bënë unían Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuaquin, a banaxa quicësabi oquin 'ati sinánti 'icën. ¹² Cana mi cain, axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëbëtan ca xanuxun bana ñuixuntima 'icën, nucë bënë unían aín bana tanquin an cacësabi oquin 'anun quíax ca quitima 'icën. Usai 'ianan ca unían Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëbë banatima 'icën. ¹³ Nucën Papa Diosan ca uni achúshi, Adán, a pain uniotancëxun xanu achúshi, Eva, aribi unioçëxa. ¹⁴ Unioçëbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicëxun runun Adánma, Eva paránquin ñu 'atima 'amiacëxa. Usoçëx ca 'uchacëxa. ¹⁵ Usa 'aínbí ca uinu 'icë xanun cara tuáñu 'ianan Jesucristomi catamëcë 'ixun, bëtsibë nuibanquin upí sinánñu 'ixun 'atima ñu sinánquinma, tuáñu xanúan 'ati ñucama upí oquin 'aia, a xanux Nucën Papa Diosan upí oquin 'aquincë 'iti 'icën.

3

Axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamaxa usai 'iti bana

¹ Ënë bana ca aséribi 'icën: Axa Jesucristomi catamëcë unicanman cushi 'iisa tancë uni an ca 'unánti 'icën, ënë ñu mëëti ca upíira 'icën. —Usa 'ain cana upíira oquin 'ati 'ai —quixun sinánti 'icën. ² Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë unicanman cushi ax ësa uni 'iti 'icën: Ca 'iti 'icën, —'aisama ca —quixun unin ñuicëma, xanu achúshiñuishi, upí sinánñu, cuaibë banacëma, upí oquin sináncë 'ixun ñu 'atima 'acëma. 'Ianan ca a isi aia cuëëquin uni bicë 'ianan Nucën Papa Diosan bana 'unánmiti 'unáncë 'iti 'icën. ³ Paëncëma 'ianan ca unibë mëëananti sinánñuma 'iti 'icën. Usa 'aish ca bënëtima cuëmëinishi unibë bananan curíquiñu 'iisa tani bënëtima 'icën. ⁴ Aín xubunu 'icë aín aintsicamaxa upí 'inun bërúanti ca 'unánti 'icën. An upí oquin 'unánmicëxuan aín bëchicëñën aín bana cuacë ca 'iti 'icën. ⁵ Aín xubunu 'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti 'unáncëma 'ixun ca unin axa Jesucristomi catamëcë unicama upí 'inun bërúantima 'icën. ⁶ Bëríratsu ami catamëcë uni ax ca axa Jesucristomi catamëcë unicanman cushi 'itima 'icën. Usa 'ixunbi ca —'ëx cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinánti 'icën. Usaribiquin rabíquin —'ëx cana Nucën Papa Diosaribi 'ai —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, aín nëtënuu chiquíancëxa. Usaribítia rabíti rabanán camina axa bëríratsu ami catamëcë uni axa Jesucristomi catamëcë unicanman cushi 'imitima 'ain. ⁷ Axa Jesucristomi catamëcë unicanman cushi ax ca axa Jesúsmi sináncëma unínbía —ax ca upí nuituñu 'icë —quixun 'unáncë 'iti 'icën. Usama 'icë ca unia a ñui 'atimati banamainun ñunshin 'atimanën 'apúnribi ñu 'atima 'amiti 'icën.

An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unicamaxa usai 'iti bana

⁸ Axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'icēsaribiti ca an atu 'aquincē unicamáxribi 'iti 'icēn. Upí uni ca quixuan unin 'unáncē ca 'iti 'icēn. 'Ianan ca cēmēma 'ixun aín quicēsabi oquin űu 'acē 'iti 'icēn. Paēncēma 'ianan ca curíqui binuxun uni paráncēma 'iti 'icēn. ⁹ Usa 'ixun ca Jesucristomi catamēquin Nucēn Papa Diosan Bēru űunshin Upitan 'unánmicē űucama upí oquin 'unani an 'imicēsabi oi 'iti 'icēn. Usai 'i ca —ēn cana Nucēn Papa Dios cuēncēma űu 'aima —quixun 'unáncē 'iti 'icēn. ¹⁰ An axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquinti uni caísnuxun camina uisa uni cara, uisoquin cara űu 'aia quixun pain istancēxun caísti 'ain. ¹¹ An axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquincē unin xanux ca —upí xanu ca —quixuan camabi unin 'unáncē 'iti 'icēn, ca cēmēi bētsimi manáncēma 'iti 'icēn, paēncēma 'ianan ca aín űu 'ati upí oquin 'acē 'iti 'icēn. ¹² An axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquincē unix ca achúshi xanuűuishi 'iti 'icēn. Aín bēchicē 'imainun aín xubunu 'icē aín aintsicama upí 'inun bērúanti ca 'unánti 'icēn. ¹³ Usa uni 'ixuan axa Jesucristomi catamēcē unicama upí oquin 'aquinia isquin ca camabi unin —atux ca upí uni 'icē —quixun űu'iti 'icēn. Usaquian űuicēxun ca ami cushicē 'aish racuēquinma Cristo Jesús unicama űuixunti 'icēn.

Uni itsínma axa Jesucristomi catamēcē unicamainshi 'unáncē bana

¹⁴⁻¹⁵ 'Ēn cana bēnētishi mi isi cuanti sinanin. Usa 'ixunbi cana 'ēx bēnēquiancēbētanmami, usai ca Jesucristomi catamēcē unicama bucuti 'icē quixun 'unánun, quirica pan mi buánmin. Axa Jesucristomi catamēcē unicamax ca Nucēn Papa Dios, axa bamatimoi tsócē, aín uni 'icēn. Aín unicama cupíshi ca camabi unin uisa cara Nucēn Papa Dios 'icē quixun 'unánan uisax cara uni ainan 'iti 'icē quixun 'unánti 'icēn. Atu cupíshi ca bētsi unicaman ēnē űucamax ca asérabi 'icē quixun manutima 'icēn. ¹⁶ Asérabia unin 'unáncēma űu Nucēn Papa Diosan aín unicamaishi 'unánmicē 'ain ca nun űuicē bana ēnēx asérabi 'icēn:

Jesucristo ax ca Diosribi 'aish ēnē menuax uni 'iacēxa. Jesucristonēn ca aín nuitu upí 'ixun upí űuishi 'aia quixun ca Nucēn Papa Diosan Bēru űunshin Upitan unicama sínánmiacēxa. 'Imainun ca Jesucristonēx ángelnēnribia iscē 'iacēxa. Usa 'ain ca a űuiquin aín unicaman camabi menuxun uni 'unánmia. A űuicē banax ca asérabi 'icē quixun sinani ca camabi menuax, uni ami catamētia. Usa 'aish ca ēnē menu 'itancēx aín Papabē 'i aín nētēnu cuancēxa.

4

An Nucēn Papa Diosan banamabi bana itsi uni űuixuncē uni űuicē bana

¹ Nucēn Papa Diosan Bēru űunshin Upitan ca nu upí oquin 'unánun 'unánmia, Jesucristo utēcēnti nētē 'urama 'ain ca űunshin 'atima, an uni paráncē, acaman sinananmicēxun, uni raírínēn 'atima űu 'aquin Jesucristomi catamēti ēnti 'icē quixun. ² Usai 'iquin ca axa cēmēcē unin bana cuati 'icēn. A cēmēcē unicama an ca cēmēntapuñ 'aish cēmēquin, usai banati ca 'aisama 'icē quixun 'unaníma. Usa unicamax ca aránpí 'itsisan mēpēpēcacēxa mocēnu űun naxcacēxunbia paē tancēma isaribí 'icēn. ³ A unicamax ca axa Nucēn Papa Diosmi catamēcē unicaman isa xanu bitima 'icē quianan bētsi bētsi űuribi pitima 'icē quiax quia, an 'ináncēxun aín unicama an aín bana 'unáncē 'ixun a —asábí ca —caquin piti oquian camabi űu Nucēn Papa Diosan unio 'aínbi. ⁴ Nucēn Papa Diosan unio camabi űux ca upí 'icēn. Usa 'ain ca aín unicaman

—pitima ca —quixun timaquinma Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin piti 'icën. ⁵ Aín banaxa —asábi ca camabi piti ñu 'icë —quix quicë cupí cananuna an nu ñu 'inánçëxun, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin piti 'ain.

An Jesucristo cuëëncësabi oquin bana ñuixuncë uni ñuicë bana

⁶ Ën mi cacë bana ënë axa Jesucristomí catamëcë unicama ñuixuncë 'aish camina an Jesucristo cuëëncësabi oquin bana ñuixuncë 'iti 'ain. 'Ianan camina ami ñuixuncë bana upí oquin 'unánquin a banaxa quicësabi oquin 'ati 'ain. ⁷ Usai 'iquin camina unían aín rara usai 'iá bana ñuicëbëtanbi, usaribi oquin 'aquinma, upíira oquin sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'ati 'ain. ⁸ Ënëx ca ësa 'icën. Camabi nëtën cuai aín nami bachura 'ianan cushi 'aish ca uni upiti cuai cuëënia. Usai cuëëncësamaira oi ca camabi nëtën upíira oquin sinánquin Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ai, uni ënë menuax upitax bucuí cuëëanan usai 'itancëx Nucën Papa Diosan nëtënuaxribi abë 'aish cuëënti 'icën. ⁹ Usai ca 'iti 'icë quicë banax ca aséabi 'icën. Usa ca quixun ca camabi unin upí oquin 'unánti 'icën. ¹⁰ Nucën Papa Dios, axa bamatimoj tsócë, an camabi uni ainan 'inun iémisa tanquin Jesucristomia ax catamëcë unicama iëmicë, an ca axa quicësabi oquin ënë menuxun 'imianan aín nëtënuaxunribi aín unicama upitax 'inun 'imíti 'icë quixun cananuna 'unanin. Usa 'ixun cananuna nun 'acésaribi oquian camabi unin 'unánun, tëmëranan uni numi 'atimati banacë 'ixunbi unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixunin.

¹¹ Ën mi cacë banacama ënë camina axa Jesucristomí catamëcë unicama usaquian 'anun quixun caquin 'unánmiti 'ain. ¹² Usoquin 'anan camina mix mecó unima cupía unin timaquin min bana cuaisama tanti rabanan upí uni 'iti 'ain. Mixmí 'icésaribitia axa Jesucristomí catamëcë unicamaxribi upí 'inun camina upiti bananan, upitishi 'ianan, unicama nuibanan, uisa ñu cara 'icëbëbi Jesucristomí catamëanan, min xanuma 'ain xanubë 'itima 'ain. ¹³ Ëx mi isi cuanmainun camina axa Jesucristomí catamëcë unicama timécënuaxun Nucën Papa Diosan bana, min 'acésabi oquin camaxunbia cuanun cushin banaquin 'ati 'ain. Atúxa upiti Jesucristomí catamënun camina bana ñuixunquin upí oquin sinánmiti 'ain. ¹⁴ Axa Jesucristomí catamëcë unicamaxa timécë 'aían atun cushicaman aín mecën minu nanxun, Nucën Papa Diosan sinánmicëxun mi cá bana a camina manutima 'ain. Atúan cacësabi oquinmi 'anun ca Nucën Papa Diosan mi cushioti 'icën.

¹⁵ —An ca Jesucristomí catamëcë 'ixun, upí oquin ñu 'aia —quixuan unicaman mi isnun camina upí oquin sinánquin 'ën mi cacë banacama quicësabi oquin ënquinma 'ati 'ain. ¹⁶ Amanu amanua sinanima camina a bana quicësabi oi 'ianan a banaxa quicësabi oquin uni bana ñuixunti 'ain. Usaquin 'aimi mix iécë 'imainun ca an mínmi a bana ñuixuncëxun cuacë unicamaxribi Nucën Papa Diosan 'inux iécë 'iti 'icën.

5

Axa Jesucristomí catamëcë unicamabë usai 'iti bana

¹ Uni apan camina ñu catima 'ain. Ñu caquinma camina min papami 'acésaribi oquin uni apan upí banaishi ñuixunquin 'ësëti 'ain. Min xucënmi 'acésaribiquin camina bënë unicamaribi nuibaquin 'ësëti 'ain. ² Min titami 'acésaribi oquin camina nuibaquin xanu xënicama 'ësëti 'ain. 'Anan camina min chirabacëmi 'acésaribi oquin xanu xuntacucamaribi 'atimaquin sinánquinma upí oquin sinánquin 'ësëti 'ain.

³ Casunamëcë xanucama camina an ñu 'aquinti 'aíma 'ain, 'aquinti 'ain. ⁴ Usa 'ainbi ca xanu casunamëcënëx tuáñu 'ianan babañu 'icë aín tuábëtan aín baban 'aquinti 'icën, chamará 'icë ca aín papabëtan aín titan têmëraquinbi nuibaquin tuá canioia, usa cupí. Usa 'ain camina uni 'imainun xanu, aín tita, aín papa 'imainun aín xubunu 'icë aín aintsicamaribi 'aquianan ñu 'axunti 'unánmiti 'ain. Usoquian 'ati ca Nucën Papa Dios cuëñia. ⁵ An ñu 'aquinti 'aíma 'ain ca xanu casunamëcënëx Nucën Papa Diosmishi catamëtia. Usa 'aish nëtënbi, imébi ëníma abë banaquin ca Nucën Papa Dios raíri uni ñucáxunia. ⁶ Casunamëcë xanu axa xanu raíri 'aquinti sinanima, aín cuëñcësarishi 'icë, ax ca bamacëma pain 'aishbi bamacësa 'icën. ⁷ Usa 'ain camina 'ën mi cacë banacama ëñëxa quicësabi oía 'inun, axa Jesucristomi catamëcë unicama 'unánmiti 'ain, unían —aín aínsi 'ibu ca upí oquin 'aquinima — quixun ñuiti rabanan. ⁸ Uni 'imainun xanu Jesucristomi catamëcë 'ixunbia, an aín xubunu 'icëcama 'imainun aín aínsi 'ibucamaribi ami sinánquin 'aquincëma, ax ca Jesucristomi catamëcëmasa 'icën. Usa 'aish ca axa Jesucristomi catamëcëma uníxa 'icësamaira oi 'atimaira 'icën.

⁹ An ñu 'aquintia 'aíma 'ain ca xanu casunamëcë, axa Jesucristomi catamëcë unicaman 'aquinti 'icën. 'Aquincëxun ca atúinshia ñu 'axunun caínquinma, anribi axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'icën. Usaquian 'anun aín anë quiricanu 'acë xanu, ax ca sesenta baritiañuma pan 'ítima 'icën. Casunamëcëma 'aish achúshi bënëñuishi 'ía ca 'iti 'icën. ¹⁰ Upí oquian ñu 'aia unín 'unáncë ca 'iti 'icën. Cara aín tuá upí oquin canioxa, cara uni 'imainun xanu a isi aia upí oquin biaxa, cara axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquianxa, cara axa têmëracë unicama chuámarua 'inun 'aquianxa, 'imainun cara uisa ñu upíribi 'axa quixun 'unáncë 'aish ca aín anë 'acë 'iti 'icën.

¹¹ Usa 'ain camina casunamëcë xanu xutani 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama an 'aquinun 'imitima 'ain. Usa xanux ca Jesúsmi manuti amiribishi bënutisa tanti 'icën. ¹² Usari 'i ca —'ën cana axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'ai —quixunbi 'aquiníma 'uchati 'icën. ¹³ 'Ianan ca usa xanux ñu mëëtisama tani chiquishi, bëtsi bëtsi xubunu atsínbëquinquin bana ñuibëquini niti 'icën. Nianan ca a ñuitima ñuribi ñuiti 'icën. ¹⁴ Usaía 'itima cupí cana cuëñnin, xutani 'aísha ax casunamëcë xanux ca bënuti 'icën. Bënutancëxun tuatancëxun ca aín tuá 'imainun aín xubunu 'icë ñucama upí oquin bërúanan, aín bënëribi 'aquinti 'icën. Usaquian 'acëbë ca axa Jesucristomi sináncëma unicama a xanu ñui 'atimati banatima 'icën. ¹⁵ Usai 'iquinma ca casunamëcë xanu raírinën Nucën Papa Diosmi sinánti ënxun ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnëan sinánmicësabi oquinshi 'aia.

¹⁶ Usa 'ain cana mi cain, bëbu 'imainun xanu axa Jesucristomi catamëcëcaman ca aín aínsi 'ibu casunamëcë 'icë upitaxa 'inun bërúanti 'icën, axa Jesucristomi catamëcë unicaman isa a bërúanun quixun sinánquinma. Usa 'ainbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman, an 'aquinti aín aínsi 'ibu 'aíma 'ain, xanu casunamëcë 'aquinti 'icën.

¹⁷ Aín cushían upí oquin 'aquincëxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman ami sinánquin nuibaquin aín bana cuati 'icën. Usa 'ixun ca bëtsi 'acësamaira oquin an bana ñuixuanun upí oquin 'unánmicë, ami sinánquin nuibanan upíra oquin aín bana cuati 'icën. ¹⁸ Moisésnëan cuëñëo bana ca quia: “Trigoma rëucubutanun amáquin piia quixun camina vaca bënë cuëtanitima 'ain”. Jesusaxribi ca ësai quiacëxa: “An ñu mëëxuncë uni a ca an

ñu mēēmīcē unin cupíoi'a". Usaribiti ca an Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncē uni an aín cupí biti asábi 'icēn.

¹⁹ Axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushia, usai ca 'ia quixun uni achúshinēn ñuia camina cuashiti 'ain. Rabē unían ñuia camina cuapánti 'ain. Rabē 'imainun achúshi unían ñuiaíra camina —asérabi ca —quixun 'unánti 'ain. ²⁰ Usa 'ixun asérabi ēnquinma 'aisama ñu 'aia camina axa Jesucristomi catamēcē unicama timēcēnuxun sinanátanun 'ēsēti 'ain, usaquinmi caia cuaquian axa Jesucristomi catamēcē uni raírínēn —'ēnribi cana usaquin 'atima 'ai —quixun sinánun. ²¹ Nucēn Papa Dios 'imainun Nucēn 'Ibu Jesucristo 'imainun aín ángel upícamanribia ismainun cana ēsaquin 'anun mi cain: Min aintsí 'ibu 'imainun uisa uni cara, anbia axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'ixunbi ñu 'aisama 'aia camina axa Jesucristomi catamēcē unicama timēcēnuxun sinanamiquin cati 'ain, 'ēn mi cacēsabi oquin. ²² Upí oquin aín nuitu 'unánxunmaishi camina uni axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'imitima 'ain. Upí oquin pain uisa uni cara quixun istancēxun camina min mēcēn anu nanquin anēti 'ain. Isunmabi upíma uni anēaxbi camina usaribiti upíma 'iti 'ain. Usaquin ñu 'ati rabanan camina bērúancati 'ain.

²³ Min pucu 'aisama 'iquin camina 'unpáxcēshi 'aquinma vino chamara 'unpáxcēñun mēscuxun 'ati 'ain.

²⁴ Uni raírínēan unēquinma ñu 'aisama 'aia ca a unicama policíanēn buáncēma 'aínshi unin isia. Isananbi ca uni raírínēnribi unēxun ñu 'aisama 'aibia policíanēn a unicama buáncēbētan cuni unin 'unania. ²⁵ Usaribiquin ca unían ñu upíshi 'aia camabi unin isia. Usaquian iscēma 'aishbi ca unían upí oquin 'acē ñu ax raíri unían 'unáncēma 'itima 'icēn.

6

¹ An uni ñu mēēxuncē uni, ax Jesucristomi catamēcē 'ixun ca an ñu mēēmīcē uni ñuixunma upíxuinshi ñu mēēxunti 'icēn, unían Nucēn Papa Dios ñuianan aín banaribi 'atimaquin ñuiti rabanan. ² A rabētaxbi Jesucristomi catamēcē 'ixun ca an uni ñu mēēxuncē unin —an ē ñu mēēmīcē uni cana upí oquin ñu mēēxunima —quixun sinántima 'icēn. Usai 'iquinma ca an ñu mēēmīcē uni axa Jesucristomi catamēcē 'aish aín nuibacē xucēnsa cupí, bētsi uni 'acēsamaira oquin ñu mēēxunti 'icēn. Usai 'inun camina camabi uni ñuixunquin 'unánmiti 'ain.

Jesucristomi catamēcē uni ñuñu 'iisa tani bēnētima bana

³ Ui unin cara unínbi sináncē bana uni 'unánmiquin Nucēn 'Ibu Jesucristonēn ñuicē bana, anun uni iēti, a 'imainun an sinánmicēxuan aín unicamanribi ñuicē bana cuaisama tania, ⁴ a unin ca rabiacaquinbi añu ñubi 'unáncēma 'icēn. Usa unin ca abē cuēbicanantishi cuēñequin —usama ca, ēsaira ca bana 'icē —quixun raíri unicama cuēbicananquinia. Usai 'i ca a unicamax nutsianan, nishánanan, ñuianani 'atimati banaia. Usa 'ixun ca uinu 'icē unínbi ca asérabi bana ñuima quixun sinania. ⁵ Usa 'aish ca a unicamax usaishi 'iquin uisa ñu 'ati cara upí 'icē, uisa ñu 'ati cara upíma 'icē quixun 'unanima nētētima nishánani cuamianania. Usai 'icē unicaman ca Nucēn Papa Diosan bana 'aquin isa unin curíqui biti 'icē quixun sinania. A unicamabē camina nitima 'ain. ⁶ Axa ñuñu 'iisa tani bēnētima Jesucristomi catamēcē uni ax cuni ca upí oquin sinani cuēñenia. ⁷ Ñuñu cananuna bacēanma 'ain. Usaribiquin cananuna bamaquianquin uisa 'ixunbi nun ñucama buaniman.

8 Usa 'ain cananuna pitiñu 'ianan chupañu 'aish cuëenquin 'aisamaira ñuñu 'iti sinántima 'ain. 9 Axa 'aisamaira ñuñu 'iti cuëencé uni a ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama 'anun sinánmia. Sinánmicëxun ca a unicaman, uni sinánñuman 'acësaribi oquinshi 'ati 'icën. Atúan usoquin sináncé cupí ca an 'aisama ñu 'atishi sináncé unicamax, aín sinan ñancáishi 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamanuxun 'aia. 10 Axa ñuñu 'ianan 'aisamaira curíquiñu 'iti cuëencé uni an ca masáquin sinan sinánquin, uisa ñu cara upíma 'icë abi 'aisama sinánñu 'ixun 'aia. Usa 'ain ca raíri unin Jesucristomi sináncé 'ixunbi 'aisamaira ñu biti cuëenquin, Jesucristo manubianxun ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca masá nuituti nitsia.

Jesucristonan 'ixun ñu 'atima 'ati sinánquinbi tēnēti bana

11 Uni raírinëan 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'iti cuëencé cupí 'atima ñu 'acëbëbi camina mix Nucën Papa Diosmi catamécë 'aish atumi 'unánti 'ain. 'Unánquin camina upí sinánñu 'ixun Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin 'anan, ami catamëti unicamabë nishánanima nuibananan, uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ianan, rabbitima cuëmëninishi banati 'ain. 12 Ñunshin 'atimanëan 'atimamitisa tancëxunbi tēnëquin camina Nucën Papa Diosmi catamécë 'ixun ax cuëencësabi oquinshi ñu 'ati 'ain. Usoquin 'atancëxmi xëñibua 'aínbi aín nētēnu abë 'inun ca an mi caisacëxa. Asérabi cana 'ëx usai 'i quíax camina 'itsa unían cuamainun quiacën. 13 Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a 'imainun Jesucristo, Poncio Pilatonën ñucácëxun chiquinaquin —'Apu 'inux cana uacë —quixun cá, ax cuëencësabi oquin cana mi cain, 14 Nucën 'Ibu Jesucristo utēcēnti nētē 'itámainuan xëñibua 'aínbi uñbi min camina ñu 'atima 'acë quixun sinánti rabanana camina ñu 'aisama 'aquinma, 'ën mi cacë bana bētsi oquinma ax quicësabi oquinshi 'ati 'ain. 15 Aín nētēa sēñécëbētan ca Nucën Papa Dios, ax achúshishi 'icëa camabi unin ashi rabiti, 'ianan cushiira cushi 'aish, 'apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu, anbi Nucën 'Ibu Jesucristo utēcēnun xuti 'icën. 16 Nucën Papa Dios axēshi ca cēñutima usabi 'ia. Ax ca uíxbi bēbaquiantisama oquian pëcacë nēbētsi 'icën. Uínu 'icë uníñbi ca a isáma 'icën. Istisama ca ax 'icën, uínbi ca a isima. Ax cushiira cushi 'icë ca xëñibua 'aínbi camabi unicama 'imainun ángelcamanribi a rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

17 Axa Jesucristomi catamécë uni, 'itsa curíquiñu 'imainun 'itsa ñuñu 'icë camina ésaquin cati 'ain: Curíquiñu 'ixun camina —'ëx cana ñuñuira 'aish bētsi unisama 'ai —quixun sinántima 'ain. Curíqui 'imainun ñucamaxribi ca nētēti 'icën. Usa 'ain camina min curíquimi catamëquin —uñbi ca 'ë uisoima, añu ñu carana 'aisa tani a cana 'ati 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina Nucën Papa Dios an bamatimoi tsócé 'ixun, anun nux chuámarua buacunun camabi ñu nu 'ináncé, amishi catamëti 'ain. 18 Canan camina ésaquinribi atu cati 'ain, ënquinma upí ñuishi 'anan ca uix cara ñuñuma 'aish 'aquinna 'icë aribi ñonquinma 'aquínti 'icë quixun. 19 Usoquin 'acë 'aish ca ñuñu uni ax Jesucristonën 'acësaribi oquin sináncé 'aish ëñ menuxun pain Nucën Papa Dios cuëenmitancëx, bamatancëxribi xëñibua 'aínbi chuámarua abë 'iti 'icën.

Ashia Pablonën Timoteo cá bana

20 Timoteo, cana mi cain, bana itsi ñuixunquinma camina Jesucristo ñuicé banaishi bētsi oquinma unicama ñuixunti 'ain. Jesucristo ñui quicë bana isa quixunbi ca bētsi bētsi unin asérabi a bana quicësa oquin ñuixunquinma bētsi bana ñuia. A banax ca an ñu 'unáncé unicaman asérabi isa quixun ñuicé 'aishbi

ñancáishi 'icën. A bana camina cuatima 'ain. ²¹ Raírinën ca a bana cuaquin
Nucën Papa Diosmi sinánti ëanxa.

Nucën Pápa Diosan nuibaquin mi 'aquinmainun ca bërúanx 'it. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN ARIBI TIMOTEO BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

Pablonĕan Timoteo quirica cuĕnĕoxuan

¹Ēx cana Pablo, aín bana ñuixunuan Jesucristonĕn caísa 'ain, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin. —Jesucristomi catamĕtíshi ca uni Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕ —quixun unicama canun ca Jesucristonĕn 'ĕ 'imiácĕxa. ²Timoteo, 'ĕn bĕchicĕsa 'icĕ nuibaquin cana ĕnĕ quirica mi buánmin. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, an nuibaquin min 'uchacama tĕrĕncĕ cupími ainan 'aish chuámashirua 'iti cana cuĕĕnin.

Cristo ñuiquin uni cati bana

³Nucĕn raracaman 'asaribi oquin 'ĕnribi asĕrabi a 'inamĕcĕ 'ixun rabicĕ, Nucĕn Papa Dios, a cana imĕbi nĕtĕnbi abĕ banaquin mi ñucáxunquin —asábi ca —quixun cain. ⁴Mixmi bĕunan mĕscúćĕ aribi manucĕma 'ixun cana chuámarua tani cuĕĕinra cuĕĕnuxun mi istĕcĕinsa tanin. ⁵'Imainun cana mixmi asĕrabi Jesucristomi sinania 'ĕn mi iscĕ a manuiman. Min chichi, Loida, 'imainun min tita, Eunice, axa 'icĕsaribiti camina mix asĕrabi Jesucristomi sináncĕ 'ai quixun cana 'unanin.

⁶Usa 'ain cana manúaxmami 'inun mi cain, 'ĕn mĕcĕn minu nancĕbĕtan ca Nucĕn Papa Diosan aín bana ñuixunuan aín cushi mi 'ináncĕxa. A cushia minuax nĕtĕnunma camina bĕnamĕbutibia tsi rĕquirutĕcĕncĕsa 'inuxun, ami catamĕquin aín bana ñuixunti 'ain. ⁷Ainan 'aishnu racuĕ 'inun ca Nucĕn Papa Diosan nu 'imíama 'icĕn. An ca nu ainan 'imiácĕxa, aín cushiñu 'ixúnu nuibaquin unicama 'aquíanan upí oquin sináquin ñu 'anun.

⁸Mix ainan 'aish camina —'ĕx cana Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'ai —quixun uni catimi rabíntima 'ain. 'Imainun camina Jesucristonĕn bana uni ñuixunia 'ĕ sipuacancĕ cupí rabíntima 'ain. Usai 'iquinma camina miribia uni Nucĕn Papa Diosan bana ñuixuncĕ cupí, unin tĕmĕramicĕxunbi rabínquinma tanshiti 'ain, Nucĕn Papa Diosan ax cuĕĕncĕsabi oquin mi cushiomainun. ⁹Nucĕn Papa Diosan ca nu iĕmiquin ainan 'imiácĕxa, nuxnu ax cuĕĕncĕsabi oíshi upí 'inun. Nun ñu upí 'acĕ cupíma, axbi nuxnu ainan 'iti cuĕĕnquinshi, ca nu nuibaquin Jesucristo cupí nu ainan 'imiácĕxa. Camabi ñu unioćĕma pain 'ixun ca Nucĕn Papa Diosan nuibaquin, Cristo Jesusan nu iĕminun mĕníoćĕxa. ¹⁰Mĕnío 'ixun ca camabi unían —an ca nu nuibatia —quixun 'unánuan nu iĕmiti Jesucristo xuacĕxa. Xuá 'aish ca axa ami catamĕcĕ unicanaxa ax utĕcĕncĕbĕ usaribiti 'iti oi bamatancĕxbi baísquiácĕxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, ainan 'aish ca uni aín nĕtĕnu cĕñútimoi abĕ 'iti 'icĕ quixun.

¹¹Usaía Jesucristo ñui quicĕ banacama camabi judíosma unicama ñuixuanan aín bana quicĕsabi oía 'inun 'unánminun ca Nucĕn Papa Diosan 'ĕ 'imiácĕxa. ¹²An 'imicĕxun usoquin 'acĕ cupía bĕtsi bĕtsi ocancĕxbi cana rabiniman. Ami catamĕquin cana 'unanin, ax cushiira 'ixun ca Nucĕn Papa Diosan, 'ĕx a 'inamĕcĕ 'icĕ bĕrúanquin aín bana bĕtsi oquin ñuiquinma upí oquinshi unicama 'unánminun 'ĕ 'aquinti 'icĕn. 'Aquíanan ca anúan ax utĕcĕnti nĕtĕn uquin an 'ĕn 'acĕ ñucama upí isti 'icĕn.

¹³'Ēn mi ñuixuncĕ banacama quicĕsabi oquin camina manuquinma 'ati 'ain. 'Anan camina ainan 'icĕa Cristo Jesusan miĕbĕ 'ixun cushiocĕx ami catamĕti

camabi uni nuibacë 'iti 'ain. ¹⁴ Aín Bëru Ñunshin Upí an nubë 'ixun nu sinánmicë, an 'aquincëxun camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'ianan Jesucristo ñuicë banaishi ñuixunti 'ain.

¹⁵ Camina 'unan, Asia menuax ucë unicamabëtan ca Figelo 'imainun Hermógenes, axribi anuax ucë 'ixun, anribi 'ë ëbianxa. ¹⁶⁻¹⁷ Usa 'ainbi ca Onesíforonën 'ëx masá nuitucasíabi 'ë 'ësëquin 'ë cuëënmiaxa. Romanu ax bërí ucë 'ixun mëracsati bënëquin bariquinbi 'acasmapantancëxun 'ë mërax ca 'ëx sipunu 'ainbi rabinima 'itsai 'ë isí uaxa. Usa 'ain cana Nucën 'Ibu Diosan Onesíforonën xubunu 'icëcama nuibaquin 'aquinti cuëënin. ¹⁸ 'Imainun camina 'unanin, Efeso ëmanuxunribi ca Onesíforonën ñu nu 'itsa oquin 'axuanxa. Usa 'aian Nucën 'Ibu Jesucristo utëcëncëbëtan Nucën 'Ibu Diosan a upí isti cana cuëënin.

2

Aín cushían cacësabi oi suntáru 'icësaribiti Jesucristonan 'aish, 'iti bana

¹ Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë cana mi cain, Jesucristonëan nubë 'ixun nuibaquin nu 'inánti aín cushi a bitsi camina ami cushicë 'iti 'ain. ² Axa timëcë unicama 'ën caíami cuacë banacama, a camina, an aséribi uni raíri 'unánmiisabi sinánñu uni caístancëxun usaribi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.

³ Suntárunëan upí 'ixun aín cushían cacësabi oquin tëmëraquinbi 'acësaribi oquin camina mix, Jesucristonën uni 'ixun, tëmëraquinbi an cacësabi oquin 'ati 'ain. ⁴ Suntárunën ca suntáruma unicamabëtan ñu mëëquinma atun 'ati ñuishi 'aia. Usa 'ixun ca aín comandante cuëënmínuxun añu 'anun cara caia a 'atishi 'ixun cainia. Usaribi oquin camina min 'Ibu, Jesucristo, ax cuëëncësa oquinshi 'ati 'ain. ⁵ Ënëx ca ësaribi 'icën. An pelota 'acë unicamax ca usaquin pelota 'ati 'unáncëma 'aish ñancábi cuaia. Usai 'iquin ca aín cupí bitsima. ⁶ Ësaribi ca. An ñu mëëcë unínribi ca aín naënu ñu 'apáxun mënñoquin, ax paían 'icëcama a ainan 'inun cuëënquin bitsia. ⁷ Ën mi cacë banacama ënë camina upí oquin sinánti 'ain. Sinania ca Nucën 'Ibu Jesucristonën upí oquinmi cuanun mi 'unánmiti 'icën.

⁸ Axa bamaxbi baísquia Jesucristo, Davidnën rëbúnqui, a camina manuquinma sinánti 'ain. A ñuí quicë bana anun uni Nucën Papa Diosnan 'inux iëti, a ca 'ën unicama ñuixuncë ënëx 'icën. ⁹ A bana ñuixunia oquin ca unin 'ë sipuaquin tëmëramianan 'uchañu uni 'acësaira oquin 'ë manë risin təcërëcaxa. Usoquin 'ë 'aquinbi ca uinu 'icë uninbi Nucën Papa Diosan bana cëñuima. A bana cuati ca 'itsa uni Jesúsni sinania. ¹⁰ An sinánmicëx ca 'itsa uni Nucën Papa Diosnan 'inux Cristo Jesúsni sinánti 'icën. Acamaxa aín 'uchacama tërëncë 'ianan Cristo Jesúsbé 'aish xëñibua 'ainbi Nucën Papa Diosnan 'inun cana unían tëmëramicëxunbi tanshiti cuëënquin a bana ñuin.

¹¹ Ësaía quicë bana ënëx ca aséribi 'icën:

Nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'itancëx abë baísquicësa 'aish cananuna abë 'iti 'ain. ¹² Nucën Papa Dios ainan cupí tëmëraquinbi ëncëma 'aish cananuna abë 'apusa 'iti 'ain. Usa 'ainbi ca nuxnu —'ëx cana Jesucristonën unima 'ai —quicëbé axribi nu ñuí —ax ca 'ën unima 'icë —quiti 'icën. ¹³ Axa quicësabi oquinu 'acëbëtanmabi ca ax cëmëma 'ixun aséribi ax quicësabi oquin Nucën Papa Diosan 'aia.

Upí oquin 'unáncë 'ixun Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunti

¹⁴ Atúan a bana manuxunma 'anun sinanamiquin camina axa bëtsibë cuëbicánani —usama ca, ësaira ca bana 'icë —quiaux cuamianáncë unicama,

a Nucën 'Ibu Dios cuëencësabi oi usai 'iaxma 'inun quixun cati 'ain. Usai cuamiananti ca 'aisama 'icën. Usa bana cuaquin ca uni itsin 'atimaquin sinánti 'icën. ¹⁵ Nucën Papa Diosan iscëxun camina aín bana upí oquin 'unáncë 'ixun rabínquinma unicama ñuixunti 'ain. ¹⁶ Ènë nètënu 'icë ñuishi ñuia, ax 'aisamairai banacë unicamasaribi camina 'itima 'ain. Usai ax banacë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinanima camabi nètën 'uchaia. ¹⁷ Nunu 'irutancëx chaaquin ca cun, nucën nami tsitsiaráquin paë oia. Usaribi oquian upíma unicaman 'aisama bana chanioguin ñuia ca 'aisamaira unin cuatia. Usa uni ca Himeneo 'imainun Fileto 'icën. ¹⁸ A uni rabëtax ca Nucën Papa Diosan banamabi cëmë bana ñui, anun baísquiti nètë isa inúacëxa. Usa 'aínsa uni bama 'aish baísquiti 'icë quixun caquin, uni raíri uisa cara 'iti 'icë quixun sináncasmamia. ¹⁹ Unían bëtisi bëtisi ñu sináncë 'aínbi ca sinanatëcëntima oquian, xëñibua 'aínbi usabi 'iti oquin, Nucën Papa Diosan 'inan bana, ènëx ësai quia: “Uicamax cara asérabi ainan 'icë quixun ca Nucën 'Ibu Diosan 'unanía”. Quianan ca ësairibi quia: “Uicamax cara —èx cana Cristonan 'ai —quia, an ca ñu 'aisama 'ati ènti 'icën”.

²⁰ Ñuñu unin xubu chanu ca curi 'acë xanpa 'imainun uxu manë 'acë xanpa 'imainun i 'acë xanparibi 'imainun mapú 'acë xanparibi 'icën. Usa 'ain ca curi 'acë 'imainun uxu manë 'acë upíira anúinshi aín 'ibun piti 'icën. Usa 'aínbi ca i 'acë 'imainun mapú 'acë ñu ax anun ñu 'arutishi 'icën. ²¹ Usaribiti ca an Nucën 'Ibu Diosbëtan upí ñu mëëti 'acë uni ax aña ñu 'atimabi 'ati sináncëma 'iti 'icën. Usa 'aish ca uisa ñu upía 'anun cara Nucën 'Ibu Dios cuëënia, a cuëënquin 'anuxun caínti 'icën.

²² Bëná unicaman ñunshínquin ñu 'acë, usaribi oquin 'ati sinántima cupí camina atumi 'unánti 'ain. Usai 'i camina axa aín nuitu upí 'aish Nucën 'Ibu Diosbë banacë unicamabëtan upí ñuishi 'anan Jesucristomi catamëti, abë nuibanani pëcananíma chuámashi 'iti 'ain. ²³ Sinánñuma unían 'acësa oquin camina unia cuëbianáncë bana a cuatima 'ain. Usai cuëbicánani ca unicama bëtisibë nishánani upitax 'ima. ²⁴ An Nucën 'Ibu Dios ñu 'axuncë unicaman ca abë cuëbicanánquinma camabi uni upíoti 'icën. Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun ca bëtisi uniribi anribia 'unánun 'unánmiti 'icën. 'Ianan ca ami uni nishcëxbi axribi unimi nishtima 'icën. ²⁵ Usa 'ixun ca ami nishquinma an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama munu upí oquin 'ësëquin 'unánmiti 'icën. 'Unánmiquin ca —Nucën Papa Diosan 'imicëx ca sinanati Jesucristomi catamëti 'icë —quixun sinánti 'icën. ²⁶ Usaquian 'aquincëxa sinanacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun ax cuëencësabi oquian ñu 'atima 'anun 'imicë 'ixunbi a uni ènti 'icën.

3

Jesucristo utëcënti nètëa 'urama 'ain usai uni 'iti bana

¹ Èsaquinribi camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nètëa 'urama 'ain ca aín unicamax 'aisamaira tëmëranuxun 'aia. ² Usaía 'icëbë ca ësa uniribi 'iti 'icën: an ainanshia 'inun ñu cuëencë, curíquishi biti cuëencë, axa rabiacati —'èx cana uni itsisama 'ai —quicë, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacë, an aín tita aín papan banabi cuacëma, axa ñu 'ináncëxbi —asábi ca —canancëma, axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë. ³ Usa 'aish ca bëtisibë nuibanainsama tanan aín ami nishcë uniribi abë mëníonantëcënsama tanti 'icën. Usai 'iquin ca cëmëi bëtisimi manánan ñunshinacëquin aín sináncë ñuishi 'ati 'icën. 'Anan ca sinánñuma 'ixun raíri uni tëmëramiti 'icën. Usai 'iquin ca uisa ñux cara upí 'icë a 'aisama tanti 'icën. ⁴ Aín quicësabi oquin ca ñu 'atima 'icën. Nuituñuma

'ixun ca ax cuëencësabi oquinshi ñu 'ati 'icën. Usai 'i cërúquin ca añu cara Nucën Papa Dios cuëenti 'icë quixun sinánquinma ax cuëencësoquinshi ñu 'ati 'icën. ⁵—Uní raírinëxa 'icësaribiti cana 'ëx Nucën Papa Diosmi sinani nitsi — quiquinbi ca an sinánmicëxunma aín bana quicësabi oquin 'atima 'icën.

Usaía ax 'icë unicamami 'unani camina bërúancati 'ain. ⁶ A unicama raírinëan xubu itsi xubu itsinu atsinbëquinquin, bana ñuixunquin paráncëxun ca anua 'icë an ñu 'atima 'acë xanucaman sinánñumasa 'ixun, aín bana cuatia. Upí oquin sinánquinma ca a xanucaman bëtsi bëtsi oquin sinania. ⁷ Usa 'ixun ca bëtsi bëtsi bana cuaquinbi uisai cara Jesucristomi catamëti 'icë quixun 'unanima. ⁸ Usa unicaman ca Janeshëtan Jambresnën Moisésnën 'acë ñu ax ca cëmë 'icë quixun uní sinánmiasaribi oquin Nucën Papa Diosan bana ax ca cuatima 'icë quixun unicama sinánmia. Aín sinan upíma 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx ainanma 'icën. ⁹ Usa 'aínbi ca —cëmëntapun 'aish ca sinánñuma uní 'icë —quixun sinánquin unin aín bana 'uran sinánquinma manuti 'icën, bërâma unin Jannes 'imainun Jambresnën bana manuasaribi oquin.

Ashiquin usai 'inun Pablonën Timoteo cá bana

¹⁰ Mìn camina 'ën bana ñuía upí oquin cuanan uisai carana 'ëx 'i abi 'unánan añu carana 'aisa tani quixun 'unan. 'Unánan camina 'unan, 'ën cana Nucën Papa Diosmi catamëquin, aín bana cuaisama taniabi ami nishquinma uní upí oxuinshi bana ñuixuan quixun. Camina 'unan, tëmëraquinbi ënquinma cana atu nuibaquin Nucën Papa Diosan banaishi sinánquin unicama ñuixuan.

¹¹ Mìn camina 'unan, axa 'ëmi nishcë unicaman ca bëtsi bëtsi oquin 'aisamaira 'ë tëmëramíaxa. Uisai carana 'ëx Antioquía, Iconio, Listra, a ëmacamanuax 'ia quixun camina 'unan. Anuax tëmërai bamati 'icëbia Nucën 'Ibu Jesusan 'aquincëx cana iëan. ¹² Asérabí ca axa Cristo Jesús quicësabi oi 'iisa tancë unicama unin bëtsi bëtsiocëx tëmëratí 'icën. ¹³ Usaía 'imainun ca 'aisama unicama 'imainun an uní paráncë unicama, ax bëtsi unían paráncë 'ixun atúnribi usaribi oquin uní paráncë 'aish axa 'íasamaira 'iti 'icën.

¹⁴ Usa 'aínbi camina a ëníma mínmi 'unáncë bana quicësabi oi 'iti 'ain. — Asérabí ca —quixun sinánquin camina a bana 'unan. Uicaman cara mi 'unánmíaxa quixun camina 'unanin. ¹⁵ Chamará 'ixunbi 'á 'ixun camina Nucën Papa Diosan bana 'unanin. A banacama 'unánquin camina uisai caramina 'iti 'ai quixun 'unánan, uisari caramina Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosan 'inux iëti 'ai quixun 'unánti 'ain. ¹⁶ Camabi Nucën Papa Diosan banax ca anbia sinánmicëxuan aín unicaman cuëñëo 'icën. Usa 'ain cananuna a bana isquin 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu ainan 'imia quixun 'unánan, uisaira 'i caranuna 'uchai quixun 'unánan, uisax caranuna 'uchatancëxbi Nucën Papa Diosbë upí 'itëcënti 'ai quixun 'unánan, uisai 'i caranuna asérabí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'ai quixun. ¹⁷ Usaquin 'unani ami catamëcë 'ixuan aín unicaman bëtsi unícamaribi 'unánminun ca Nucën Papa Diosan aín bana aín unicama cuëñëomicëxa.

4

¹ Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo, ax 'Apuirá 'aish uxuan uní bamacëmacama 'imainun uní bamacëcamaribi, uisa cara oti 'icë quixun isti, an cuamainun cana mi cain, ² mínmi ñuixuncëxuan mìn bana cuanan, cuatiamabi camina uní bana ñuixunbi 'ain. Ñuixunquin camina Jesucristo ñuicë banax ca asérabí 'icë quixun 'unánmiquin amia sinánun 'aquinti 'ain. 'Aquíanan camina an ñu 'aisama 'acë unícamaribi 'ësëanan camabi

uni Jesúsni catamécë 'aísha upí 'inun 'esëti 'ain. Min cacëxun cuacëbëma bënëquinma camina minmi upí oquin 'unáncë bana ñuixunquin uni 'esëti 'ain. ³ Jesucristo utécënti nètë 'urama 'ain ca unin Nucën Papa Diosan bana anúan atux upí 'iti a cuaisama tanti 'icën. A bana cuaisama tanquin ca unin, ainsa atúan cuaisa tancë bana ñuixunun quixun bëtsi unicama bariti 'icën. ⁴ Nucën Papa Diosan bana cuaisamaira tanquin ca unían anbi sinánquin ñuicë banaishi cuati 'icën. ⁵ Usa 'ainbi camina min upí oquinra sinánxun ñu 'ati 'ain. Tëmëraquinbi tanshiquin camina ënquinma —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun caquin uni bana ñuixunti 'ain. Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin camina sënëonuxun ënquinma min ñu mëëti 'ati 'ain.

⁶ Nucën Papa Dios cuënninixun cana aín ñu mëëti 'an. Usa 'ain ca 'ën bamati nètë 'urama 'icën. ⁷ Uisa ñuishi cara 'icëbë tëmëraquinbi cana Nucën Papa Diosan bana ënquinma uni ñuixunquin Jesucristonëan 'ë cacësabi oquin 'aquin sënëon. Usonan cana asérabi Nucën Papa Diosmi sinánti ëníma aín bana quicësabi oi 'ian. ⁸ Usa 'ixun cana Nucën 'Ibu Jesucristonën utancëxun, upí oquin ax cuëncësabi oquin 'ën 'acë cupí cara uisaira 'ë 'imiti 'icë quixun isti 'ain. An ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icën. Usa 'ixun ca 'ëishima, an axa uti cuëñquin caíncë unicamaribi, utancëxun uisaira oquin cara aturibi 'imiti 'icë usoquin 'imiti 'icën.

Ësaquinribia Pablonën Timoteo cá bana

⁹ Bënëtishi camina 'ë isi uti 'ain. ¹⁰ Demas ax ca ënë menu 'icë ñuishi 'aisamaira cuëñi, 'ë ëbiani Tesalónica ëmanu cuanxa. Crescente axribi ca Galacia menu cuanxa. Cuanmainun ca Titoxribishi Dalmacia menu cuanxa.

¹¹ Lucasëshi ca 'ëbë 'icën. Usa 'ain camina Marcos barixun mëräbëtsínquin 'ëa Nucën Papa Diosan bana ñuiquínun bëti 'ain. ¹² Tíquico cana Efeso ëmanu xuan. ¹³ Uquin camina Troas ëmanu Carponën xubunu 'ën nanbëtsíncë tari a 'ë bëxunti 'ain. Bëxuanan camina 'ën quiricacama 'ë bëxuanan quirica catacama aribi manuxunma 'ë bëxunti 'ain, a cana cuëñin.

¹⁴ Alejandro, an manë ñu uniocë uni, an ca 'ëmi manánxun 'itsaira 'ë tëmëramiäxa. Usa cupí ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ati 'icën. ¹⁵ Nun nu Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëbë ca a bana ñui 'atimati banaxa, Usa 'ain camina mix an ñuicë bana cuati rabanan abë nitima 'ain.

¹⁶ 'Ë ñuia ami uni manáncëxuan, 'atabaquin amia uni manáncë 'apun camicëx cuanxun, 'ën usai cana 'i quixun chíquinaquin caiabi ca uinu 'icë unínbi 'ënun rabanan 'apu cacëma 'icën. Camáxbi ca 'ë ëbiani cuanxa. Usa 'ë ocëbi Nucën Papa Diosan uisabi oxunma 'atibi ca 'iti 'icën. ¹⁷ Acaman ëniabia Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aquinia ca a 'apun 'ë uisabi ocëma 'icën. Usoquin ca 'inúan nëcënëan piisa tancëxbia ñuina abácësaribi oquin, unin 'aisa taniabi Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë iëmiäxa. Usoquian iëmitancëxun cushiocëxun cana aín bana ñuítëcëan, judíosma unicamánbia cuanun. ¹⁸ Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë 'aquinäxa. Usaribi oquin ca 'ë 'aquintécëñquin uisa cara ocianiabi 'ë 'aquinti 'icën. 'Aquintancëxun ca 'ëx aín nètënu abë tsónun 'ë 'imiti 'icën. Upíira 'icë ca cëñútimoquin unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bëruanxa 'inun ca

¹⁹ Prisca 'imainun Aquila camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Imainun camina Onesíforonën xubunu 'icëcamaribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ²⁰ Corinto ëmanu Erasto bërúmainun cana Trófimo aín nami upíma 'icë, Mileto ëmanu ëbian. ²¹ Mitabúcëma 'ainshi camina bënëtishi uti 'ain. Eubulo, Pudente,

Lino, Claudia, acama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicaman-
ribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi camia.

²² Mibë 'ixuan Nucën 'Ibu Jesucristonën mi cushiomainuan Nucën Papa
Diosan mibë 'icëcamacëñun mi nuibaquin 'aquincëx camina bërúanx 'iti 'ain.
Ashi, Pablo.

PABLONĒAN TITO BUÁNMIÁ QUIRICA

Pablonĕan Tito quirica cuĕñĕoxuan

¹ 'Ēx cana Pablo, an Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'anan Jesucristonĕan a ñuiquin aín bana ñuixunun caísa 'ain. Usa 'aish cana 'ĕx, uisai cara a Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun caísa unicama Jesucristomi catamĕti upí 'iti 'icĕ quixun 'unánmicĕ uni 'ain. ² Usa 'ixun cana ainan 'aish ca uni xĕnibua 'aínbi aín nĕtĕnu abĕ 'iti 'icĕ quixun unicama 'unánmin. Ax asĕrabi cĕmĕma 'aish ca Nucĕn Papa Dios bĕráma, me 'imainun camabi ñu uniosama pain 'aishbi, ĕsai ca 'ĕn unicama 'ĕn nĕtĕnu 'ĕbĕ 'iti 'icĕ quiax quiacĕxa. ³ An mĕnĕosabi oquin ca anúan unicama ĕnĕ ñucama 'unánti nĕtĕa 'icĕbĕtan aín unicaman bana ñuixuncĕxun camabi unin cuanun mĕnĕoquin, 'ĕnribi uni aín bana ñuixunun Nucĕn Papa Diosan 'ĕ caíscĕxa. An ca Cristomi catamĕtia ainan 'inun unicama iĕmia. ⁴ Tito, 'ĕn cana ĕnĕ quirica mi buanmin. 'Ēx ami sináncĕsaribi oi mixiribi Jesucristomi sináncĕ 'aish camina 'ĕn bĕchicĕsa 'ain. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, an nuibacĕxmi ainan 'aish chuámarua 'iti cana cuĕĕnin.

Creta nasínuxun Titon usoquin ñu 'a

⁵ Anuax uquin cana nun nu sĕnĕoncĕma ñucama ami sĕnĕonun Creta nasínu mi ĕbĕtsían, anuxunmi 'ĕn mi cacĕsabi oquin ĕmacamanu cuanquin, uicamax cara axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman cushi 'iti 'icĕ quixun caístancĕxun anĕnun. ⁶ Axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman cushi 'inun camina ĕsa uni caísti 'ain: Unin —'aisama ca —quixun ñuicĕma ca 'iti 'icĕn. Usa 'ianan ca xanu achúshiñuishi 'iti 'icĕn. 'Ianan ca aín bĕchicĕcamaxribi upí oquin bana cuacĕ 'iti 'icĕn. Aín bĕchicĕcamax ca —bana cuacĕma 'ixun ca 'aisama ñu 'aia —quixuan unin ñuicĕma 'iti 'icĕn. ⁷ Usa 'icĕmi mitsun caíscĕ unicaman ca atun cushi 'ixun aín unicama Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin bĕrúanti 'icĕn. Usa 'aish ca upí ñuishi 'ai—ñu 'aisama ca 'aia —quixuan unin ñuicĕma 'iti 'icĕn. 'Ianan ca bĕtsi uni ñuuma ca quixun sinánquin ashi ñu 'axunun cacĕ 'itima 'icĕn. 'Ianan ca bĕnĕtishi masáquin sinani nishtima 'icĕn. 'Ianan ca paĕntima 'icĕn. 'Ianan ca unibĕ mĕĕananti sinánñu 'itima 'icĕn. 'Ianan ca curíquiñu 'inuxun uni paránti sinántima 'icĕn. ⁸ Usai 'iquinma ca a isi aia cuĕĕnquin uni biti 'icĕn. Añu ñucamax cara upí 'icĕ ashi 'ati ca sinánti 'icĕn. Upí oquin sináncĕ 'ixun ñu 'atima 'acĕma ca 'iti 'icĕn. Nucĕn Papa Diosan bana quicĕsabi oi ca 'aisama ñu 'aíma upíshi 'iti 'icĕn. ⁹ Atun ca nun ñuixuncĕ bana upí oquin cuacĕ 'ixun bĕtsi uniribi a bana cuanun 'unánmiti 'icĕn. 'Unánmianan ca a bana ca cĕmĕ 'icĕ quixuan an sináncĕ unicamaribi sinanamiti 'icĕn.

¹⁰ 'Itsa unix —'ĕx cana Nucĕn Papa Diosan bana cuati —quicĕ 'aishbi ca a bana quicĕsabi oi 'ima. Usa 'ixun ca uni parania. Uni itsíxa usari 'icĕsamaira oi ca judíos unicama raírínĕx 'ia. ¹¹ A unicaman ca curíqui biti cupíshi unicama parántisa tanquin bĕtsi bana ñuixunquin, bĕtsi bĕtsi uni 'imainun aín xubunu 'icĕcamaribi, atun sináncĕsa oquian sinánun quixun sinánmia. A unicama camina amiribishi uni parántĕcĕanxma 'inun cati 'ain.

¹² Cretanu 'icĕ uni achúshi, ax isa banati 'unáncĕ 'icĕ quixuan aín aintsicaman cacĕ, ax ca aín aintsicama ñui ĕsai quiaxa: “Cretanu 'icĕ unicamax ca usabi cĕmĕcĕ 'ianan, ñuina pianancĕsa 'ianan ñu mĕĕtisama tancĕ 'ianan

'aisamaira oquin picē 'icēn". ¹³ A unían aín aintsí ñuicē bana ax ca asérabi 'icēn. Usa 'ain camina a unicama 'esēquin Nucēn Papa Diosan bana upí oquin cuatía a bana quicēsabi oi 'inun upí oquin sinanamiti 'ain. ¹⁴ Unín sináncēsa oquinshia judíos unicaman anbi sinánxun ñuíá bana cuaxunma 'anun camina sinánmiti 'ain. Sinánmianan camina an Nucēn Papa Diosan bana cuaisama tancē unín cēmēquin ñuicē banaribi cuaxunma 'anun upí oquin sinánmiti 'ain.

¹⁵ Ēnēx ca ēsa 'icēn. Uí unix cara aín sinan upí 'icē an ca ñu upíma isquinbi upí oquinshi sinania. Usa 'aínbi ca ui unix cara Nucēn Papa Diosmi sináncēma 'ianan aín sinan upíma 'icē, an upí ñu isquinbi 'atima ñuishi sinania. Aín nuitu 'aisama 'ixun ca usa unín 'atimaquin sinania. ¹⁶ Atúxa —'ēx cana Nucēn Papa Diosan uní 'ai —quiabi ca an ñu 'aisama 'aia iscē unicaman —usama ca —quixun 'unanía. Atúan ñu 'aisama 'acē cupí ca unín atu cuēñima. A unicaman ca bana cuacēma 'ixun ñu upí 'ati sinanima.

2

Usai cara uni upí 'iti 'icē quicē bana

¹ Usa 'aínbi camina, an upí oquin mín bana cuacē unicama a Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oishía 'inun bētsi bana ñuixunquinma Jesucristo ñuicē banaishi upí oquin ñuixunti 'ain. ² Uni apan, anpan mēcócama, ax ca paēncēma 'ianan upí oquin sinánquin ñu 'anan ñu 'aisama 'acēma 'iti 'icēn. 'Ianan ca Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oi 'ianan bētsibē nuibanan an uisa ñu cara 'icēbēbi bēnēquin Nucēn Papa Diosmi catamēti ěntima 'icēn. ³ Xanu apáncama camina usaribi oquin cati 'ain, amí sinani ca Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oi upí nuituñu 'iti 'icē quixun. Bēbu 'imainun xanunbi ca cēmē bana ñuitima 'icēn. Ca paēntima 'icēn. Atúan aín sinan upí 'ixun ñu upí 'aia isquin ca atun xanu tuácama 'imainun atun ñe xutacamaribi usaribi oquin 'ati 'icēn. ⁴ Xanu apáncaman ca ēsai 'iquin aín tuá 'imainun aín ñe xutacamaribi ēsaía 'inun 'unánmiti 'icēn: atun bēnē nuibanan ca atun tuáribi nuibaquin bérúanti 'icēn. ⁵ Ñu 'aisama 'acēma 'ianan ca bēcántapun 'itima 'icēn. 'Ianan ca aín xubu upí oquin bérúancē 'ianan upiti abē cananquin bētsi xanu 'aquincē 'iti 'icēn. Aín bēnēn bana ca cuati 'icēn. Unínma Nucēn Papa Diosan bana ca upíma 'icē quixun caia, usa 'ain ca an aín bana cuacē xanucamax usai 'i upí 'iti 'icēn.

⁶ Usaribi oquin camina uni bēnácamaribi upí oquin sinánquin ñu upíshi 'anun cati 'ain. ⁷ 'Imainun camina minribi mín 'aia isquian usaribi oquin unín 'anun upí ñuishi 'ati 'ain. Atu 'esēquin camina amanu amanua sinánquinma upí oquin Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oquin 'unánmiti 'ain. ⁸ 'Unánmiquin camina upí oquin 'unánquin Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oía 'inun upí oquin unicama ñuixunti 'ain, bētsi unían —mín bana ca 'aisama 'icē —quixun ñuiti rabanan. Usoquinmi 'acēbē ca axa mimi nishtisa tancē unicama ax a cupía mi ñuiti bana 'aíma 'ain, rabínti 'icēn.

⁹ 'Anan camina an uní ñu mēēxuncē unicamaribi 'esēquin an a ñu mēēmicē unín bana parēquin cuēbíquinma, an cacēsabi oquin 'anun cati 'ain. ¹⁰ 'Anan camina a unicama ēsaquin 'unánmiti 'ain, an iscēxun 'ananbia an ñu mēēmicē unían iscēxunmabi, ñu mēcamakinma upí oquinshi ñu mēēnun. Atúxa usai 'icēbētan ca camabi unín —Nucēn Papa Dios, an uní ainan 'inun iēmicē, aín unicamax ca asérabi upí 'icē —quixun 'unánti 'icēn.

¹¹ Nucēn Papa Diosan ca camabi uni nuibaquin 'aquinquin abēa upí 'inun 'iminuxun aín Bēchicē ěnē menu xuacēxa, unían uisaira oquin cara an atu

nuibatia quixun 'unánun. Usa ca Nucèn Papa Dios 'icè quixun 'unáncè 'ixun camina 'èn mi cacèsabi oquin unicama 'unánmiti 'ain. ¹² Nucèn Papa Diosan ca nu 'unánmia, nux aín uni 'aish cananuna abè upí 'aish ax cuèncéma ñu 'ati èni, upíshi 'ianan axa ami sináncéma unicamaxa 'icèsaí 'iti sinanima, 'ianan ami cushicè 'ixun, añu ñucama nun 'ati cara cuèña ashi 'ati 'ai quixun. ¹³ Usaquin 'unánmianan ca nu 'unánmia, nux ainan 'ixun cananuna ax quiásabi oía an nu iémicè Jesucristo, ax Nucèn Papa Diosribi 'aish, aín cushibèbi utécènti nètè caínti 'ai quixun. ¹⁴ Jesucristo ca 'itsianxmabi nu cupí bamacèxa, nun 'uchacama térénxunquin Nucèn Papa Diosbè upí 'inun iémianan nun sinan upí 'ixunu bètsi ñu sinántécénquinma ax cuèncésabi oquinshi 'anun.

¹⁵ Èn mi cacè banacama ènè camina unicama 'unánmiti 'ain. Atúxa, aséribi ca a bana icè quixun sinani racuétima Jesucristomi cushicè 'inun 'eséanan camina atúan 'aisama ñu 'axunma 'anun caquin 'esèti 'ain. Usoquin 'aquin camina ui uníbi mi timaquin min bana caquisama tanun 'imitima 'ain.

3

Usaia axa Jesucristomi catamècè unicama 'iti bana

¹ Axa Jesucristomi catamècè unicama camina manuaxma 'inun esaquinribi cati 'ain: Aín 'apucama 'imainun aín cushicaman bana cuaquin ca atun cacèsabi oquin 'ati 'icèn. Uisa ñu cara upí 'icè a ca chiqúshquinma 'ati 'icèn.

² Uinu 'icè unimibi ca 'atimati banatima 'icèn. Bètsi unibè cuèbicanancéma 'ianan ca upí sinánñu uni 'aish rabiti cuamianatima 'icèn.

³ Nuxribi cananuna sinánñuma 'aish Nucèn Papa Diosan bana quicèsabi oi 'iáma 'ain. Usa 'aish cananuna ñu 'atimaishi 'anúan bètsi unín sinánmicèxun 'anan nunbi sinani nux cuèncésabi oi ñunshini 'iacèn. 'Aisama ñuishi 'anan cananuna bètsi unimi nutsianan numia uni nishcèx abè nishanancèn.

⁴ Usaínu 'iá 'icèbi ca Nucèn Papa Dios, an nu ainan 'inun iémiti, an, an ca upíra 'ixun nu nuibatia quixun nu 'unánmiacèxa. ⁵ Usoquin ca nun ñu upí 'acè cupíma, nuibaquinshi nu ainan 'inun iémiacèxa. Iémiquin ca bacéntécèncèsa 'inun nun 'uchacama téréxunquin aín Bèru Ñunshin Upitan nu bètsi ocèxa.

⁶ Jesucristo, an nu iémicè, a cupíshi ca Nucèn Papa Diosan aín Bèru Ñunshin Upí nubèa 'iti oquin nu 'ináncèxa. ⁷ Usa 'ixun cananuna anbia nuibaquin nu 'aquinquin upí 'imicè cupí, abènu xénibua 'aínbi tsóti, a caínti 'ain.

⁸ Ènè banacamax ca aséribi upí 'icèn. Usa 'aian ax quicèsabi oi camabi uni 'iti ca asábiira 'icèn. Usa 'ain camina axa ami catamècè unicama Nucèn Papa Dios cuèncésabi oi 'iquian ènquinma ñu upíshi 'anun upí oquin 'esèti 'ain.

⁹ Bètsi bètsi unix ca sinánxmaishi aín rara 'iá bana ñui bètsi unibè cuèbicanánan, usaía judíos unicama 'itia Moisésnèn cuèñeo bana uisai quicè cara quixun ñui cuamianani bètsibè nishánania. Usaía 'iabi camina mixribi usai 'iquinma atu isèshiti 'ain. Usai 'iquin upí oquin sinani banacèma 'ixun ca unín bètsi uni upítaxa 'inun 'aquinima.

¹⁰ Uinu 'icè unín cara axa Jesucristomi catamècè unicama bètsin sináncèsa oquian sinánunma amanu amanu sinánmia, a camina usai 'iaxma 'inun quixun caquin 'esèti 'ain. Cacèxbia sinanatiama camina amiribishi catécènti 'ain. Cacèxunbia cuatiama camina mitsubèa 'inúnma ènti 'ain, ¹¹ ax upí sinánñu 'iá 'aishbi ca bèrí usama 'icè quixun 'unánquin. Aín ñu 'aisama 'acè sinanaquin èncéma cupí camina usoquin 'ati 'ain.

Èsaquinribia Pablonèn Tito cá bana

¹² Nicópolisnuxun mita inúmiti cana sinanin. Usa 'ain, Artemas carana xuti 'ain, Tíquico carana xuti 'ain, xucëbë camina panatima Nicópolisnu 'ë isi uti 'ain. ¹³ Ucëma pain 'ixun camina an bana 'unánquin unicama 'ësëcë uni, Zenas, abëtan Apolonën cuanuxun aín ñu mëníoia 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina cuania uisa ñu cara cuëënia a 'inánti 'ain. ¹⁴ Usa 'ain camina axa Jesucristomi sináncë unicaman upí ñuishi 'anan bëtsi uniribi 'aquinsa 'icë 'aquinun sinánmiti 'ain, usaquin 'aquian uni ráriribi Jesucristomi catamënun 'aquinun.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

¹⁵ 'Ebë 'icëcaman ca camaxunbi bërúanxmi 'icanun mitsu canun quixun 'ë caxa. Uicaman cara nuxnu Jesúsmi sináncë 'icë nu nuibatia acama camina bërúanxa 'inun cati 'ain. Nucën Papa Diosan micama nuibaquin 'aquincëxmi upitax 'iti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN FILEMÓN BUÁNMIÁ QUIRICA

PablonĒan Filemón quirica cuēñōoxuan

¹ Filemón, 'ĕx Pablo, Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí sipuacĕ 'ixun, cana axribi Jesucristomi catamĕcĕ 'aisha nucĕn xucĕn 'ain, Timo-teobĕtan mi quirica buánmin. Minribimi nubĕtan Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncĕ 'icĕ cananuna ĕñĕ quirica mi cuēñōoxunin. ² Usa 'ain cananuna axa Jesucristomi catamĕcĕ 'aish min xubunu timĕcĕ unicama 'imainun nucĕn chirabacĕsa, Apia, 'imainun Arquipo, anribia nubĕtan tĕmĕraquinbi Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ, acaman cuanun ĕñĕ quirica mi buánmin. ³ Mitsúxmi Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibaquin 'aquincĕx chuámarua 'iti cana cuĕñin.

Ainan 'aish aín unicamabĕ nuibananan Filemón upiti Jesucristomi sinan

⁴⁻⁵ Nucĕn Papa Diosbĕ banaquin cana camabi nĕtĕ mi sinánquin a mi ñucáxunin. Ñucáxuanan cana, mitsux isamina Nucĕn 'Ibu Jesúsmi upiti sinani ami catamĕti, aín unicamabĕ nuibananan quixun ñuicania cuaquin Nucĕn Papa Dios —asábi ca —caquin a rabin. ⁶ Mix Jesucristomi catamĕquinmi ax cuĕñĕcĕsabi oquin 'acĕ cupí, ca uni raírĕnĕxribi ami catamĕaxa. Acaman uisaira oquin cara Jesucristonĕn aín unicama 'aquinia quixun 'unánun cana aturibi Nucĕn Papa Dios ñucáxunin. ⁷ 'Ēn xucĕn, cana mi cain, axa anuax Jesucristomi catamĕcĕ uni raírĕnĕan masá nuitucĕ 'ixunbi minmi nuibaquin 'aquincĕxun upí oquin sinania ñuia cuaquin cana cuĕñĕnquin upí oquin sinan.

Onésimo binuan Pablonĕn Filemón ca

⁸ Cristonĕan 'ĕ aín bana ñuixunun 'imicĕ 'ixun, 'ĕx cuĕñĕcĕsabi oquinmi 'anun 'ĕn mi cati ca asábi 'icĕn. ⁹ Usa 'aínbi cana —'ĕ nuibaquinshi camina ĕx cuĕñĕcĕsabi oquin 'ati 'ai —quixun sinánquin mi cain. 'Ēx cana Pablo, caniacĕcĕ uni 'aish, Cristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí sipuacĕ 'ain. ¹⁰ Usa 'ixun cana Onésimo ñuiquin mi cain. Ēñĕ sipunxun 'ĕn aín bana ñuixuncĕxun cuati ca Onésimo Jesucristomi catamĕaxa. Ax bĕrĭ Jesucristonan 'aish ca 'ĕn bĕchicĕsa 'icĕn.

¹¹ Bĕráma ca Onésimo min ñu mĕĕmicĕ uni 'ixun 'aquinsa 'ixunbi mi 'aquincĕma 'icĕn. Usa 'ixunbi ca bĕrĭ 'ĕa 'aquincĕsaribi oquin miribi 'aquinti 'icĕn. ¹² Minu cuantĕcĕnun cana a xutin. 'Ēn nuibairacĕ 'aish ca ax 'ĕn taná bĕchicĕsa 'icĕn. Usa 'icĕ camina upí oquin biti 'ain. ¹³ Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí sipuacĕ 'icĕa, min 'aquiniamabi an ĕnuxun 'ĕ ñu 'axunun bĕrúnti cana sinan. ¹⁴ Usa 'ixunbi cana mi ñucácĕma pain 'ixun a bĕrúncĕma 'ain. 'Ēx cuĕñĕnquinbi, 'ĕn mi ñucácĕxunmabimi mix cuĕñĕnquin a 'ĕ ñu 'amixunti cana sinanin. ¹⁵ Ēnanantĕcĕntimoi mibĕ 'iti cupí sapi ca Onésimonĕn mi ĕanxa. ¹⁶ Min ñu mĕĕmicĕ unishi 'ía 'aishbi ca bĕrĭ Onésimo Jesucristomi catamĕcĕ 'aish min xucĕnsa 'iti 'icĕn. 'Ēn cana a nuibatin. Usa 'icĕbi camina miinra 'ĕn 'acĕsamaira oquin a nuibati 'ain, min ĕmanu 'icĕ cupishima, Jesucristomi catamĕcĕ 'aisha min xucĕnsa 'icĕ.

¹⁷ Usa 'ain camina —'ĕx cana Pablobĕ nuibanancĕ 'ai —quixun sináncĕ 'ixun minmi 'ĕ bicĕsaribi oquin a biti 'ain. ¹⁸ An min ñu mĕcamanan mi ribincĕ 'ain camina 'ĕn mi a cupíonun 'ĕ cati 'ain. ¹⁹ 'Ēx Pablo 'ixun cana 'ĕn

mēcēnanbi cuēnēoquin mi cain, 'ēn Jesucristo ñuiquin cacē cupí ainan 'ixunmi min 'ē cupíoti asábi 'aínbi cana Onésimonēan mi ribíncē a mi cupíoti 'ain. ²⁰ Usa 'ain camina mix Jesucristonan 'aish 'ēn xucēnsa 'ixun, Jesucristomi catamēcē unin 'acēsoquin upí oquin sinánquin, 'ēxribi ainan 'icē upí oquin sinanī cuēēnun 'ē 'imiti 'ain.

²¹ 'Ēn cacēsa oquinshi 'aquinma camina minbi 'ēn mi cacēsamaira oquin 'ati 'ai quixun sinánquin cana mi buánminuxun ēnē quirica cuēnēoin. ²² Nucēn Papa Diosmi 'ē ñucáxuncēx cana mitsu isi cuanti 'ai quixun cana sinanin. Usa 'ain camina anu 'ēx 'i cuanti 'ē meníoxunti 'ain.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonēn bēruánxa 'inun ca

²³ Epafrasnēn ca 'ēcēñuan Jesucristonan cupí sipuacancē 'ixun bēruánxmi 'inun mi canun 'ē caxa. ²⁴ 'Imainun ca an ēbētan bana uni ñuixuncē unicama Marcos, Aristarco, Demas, Lucas, acamanribi bēruánxmi 'inun mi canun quixun 'ē caxa.

²⁵ Nucēn 'Ibu Jesucristonēan nuibaquin 'aquincēxmi min sinan upí 'aish chuámarua 'iti cana cuēēnin. Ashi, Pablo.

UNÁAN HEBREO BANAN BANACĒ UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

I. CRISTONĒX CA ANGELCAMA 'IMAINUN MOISESBĒTAN SĒNĒNMAIRA 'ICĒ QUICĒ BANA (1-4)

Aín unicama pain xutancĕxuan Nucĕn Papa Diosan aín Bĕchicĕira xua

¹ Bĕráma ca Nucĕn Papa Diosan nucĕn raracaman aín cushi 'unánun uisai cara aín uni 'iti 'icĕ quixun 'unánun, Nucĕn Papa Dios, an sinánmicĕ bana uni ñuixuncĕ unicamabĕ bananan namámiquin canan, bĕtsi bĕtsi ñu ismiquin canan, bĕtsi bĕtsi ñu 'aquinribi atu ismiacĕxa. ² Bĕráma usaquin nucĕn raracama 'unánmia 'aínbi ca an xucĕxun aín Bĕchicĕ anbi aín Papan bana unicama ñuixuancĕxa. Nucĕn Papa Diosan ca aín Bĕchicĕ camabi ñu uniomiacĕxa. Usa 'ain ca an camabi ñu, naíu 'icĕ ángelcama 'imainun, ĕnĕ menu 'icĕ unicama 'imainun, camabi ñu unio 'icĕ aín Papan a 'ibuamiacĕxa. ³ Nucĕn Papa Dios ax ca unin sinánsamaira 'aish upíra 'icĕn. Usa 'ain ca aín Bĕchicĕ Jesucristo axribi asaribi 'icĕn. Usa 'ain ca uisa cara ax 'iacĕxa quixun 'unánquin unin 'unánti 'icĕn, aín Papa Dios ax ca asaribi upí 'icĕ quixun. An unio 'ixun ca an unio ñucama, aín banánbia usabi 'inun 'imía. Usa 'aish ca camabi unin 'ucha tĕrĕncĕ 'inun bamax baísquitancĕx, aín Papan nĕtĕnu cuan 'aish aín mĕqueu abĕ 'Apu 'icĕn. ⁴ Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ ax ca aín Papa cuĕĕncĕsabi oi 'icĕ cupí, aín ángelcamasamai upíra 'icĕn. Usa 'ain ca aín Bĕchicĕ Jesucristo axribi asaribi 'icĕn. Usa 'ain ca uisa cra 'aish aín Papabĕ 'Apu 'icĕn. Usa 'aisha ax aín Papabĕ 'Apu 'ain ca ángelcama abĕ sĕnĕnma 'icĕn.

Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ, ca ángelcamabĕtan sĕnĕnmaira 'icĕ quicĕ bana

⁵ Nucĕn Papa Diosan ca uinu 'icĕ ángelbi cáma 'icĕn: Mix camina 'ĕn Bĕchicĕ 'aish xĕnibua 'aínbi 'ĕbĕ 'iti 'ai quixun. 'Imainun ca uinu 'icĕ ángelbi ñuima, Jesúsĕshi ñui, Nucĕn Papa Dios ĕsaribi quiacĕxa:

'Ĕx cana aín Papa 'iti 'ain. Ax ca 'ĕn Bĕchicĕ 'iti 'icĕn.

⁶ Usa 'aish ca aín Bĕchicĕ aratsushi 'icĕbi ĕnĕ menu xuti ĕsai quiacĕxa:

'Ĕn ángelcaman ca a rabiti 'icĕn.

⁷ Angelcama ñui ca Nucĕn Papa Dios ĕsai quiacĕxa:

'Ĕn 'amicĕxun ca 'ĕn ángelcaman 'ĕn cacĕsabi oquin ñu 'aia. Usa 'ain cana 'aisa tanquin suñusa 'imianan 'aisa tanquin tsi rĕquirucĕsa 'imin. Usa 'ixun ca 'ĕ ñu 'axunia.

⁸ Usai quiquinbi ca aín Bĕchicĕ aira ĕsaquin caia:

Mixribi Dios 'aish camina usabi 'itioi 'ĕn nĕtĕnu 'Apu 'ain. Mix 'Apu upíra 'aian mín banaribi upí 'ain ca mín 'ati ñucamaribi upí 'icĕn. ⁹ Unían upí ñuishi 'ati cuĕĕanan camina atúan 'aisa tancĕ 'atima ñu a cuĕĕncĕma 'ain. Usa 'icĕ cana 'ĕx Dios 'aish mín Dios 'ixun, unicama 'imainun ángelcamaribi 'acĕsamaira oquin, cuĕĕinra cuĕĕnun mi 'imian.

¹⁰ Usaquin canan ca Nucĕn Papa Diosan ĕsaquinribi aín Bĕchicĕ caia:

Mix camina camabi ñu aín 'ibu 'ain. Mín camina bĕráma mecama 'imainun naí 'imainun anu 'icĕ ñucamaribi unioĕn. ¹¹ A ñucamax ca nĕtĕti 'icĕn. Nĕtĕcĕbĕbi camina mix nĕtĕtima 'ain. Chupa 'icĕsaribiti ca a ñucama

xëñibuti 'icën. ¹² Usa 'icëmi min, chupa xëni 'acësaribi oquin capúncëxbi ca me 'imainun naí iótëcëncë 'iti 'icën. Acamaxa usai 'icëbëbi camina mix usabi 'in. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'iti 'ain.

¹³ Uínsaranbi ca uinu 'icë ángelbi Nucën Papa Diosan ësöquin cáma 'icën:

Axa mími nishcë unicama 'ën mí 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

¹⁴ Camabi ángelnëx ca an Nucën Papa Dios ñu 'axuncë 'icën. Usa 'ixun ca an xucëxun, uicamax cara an mëníosabi oi Nucën Papa Diosnan 'inux iëñuxun 'aia, acama 'aquinia.

2

Jesucristomi catamëti iëtisama tantima bana

¹ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan Bëchicë ñui quicë bana a upí oquinra bëmëquin cuati 'ain, a bana manuquinma ax quicësabi oquin 'anuxun. ² Bërâma ca ángelcaman 'aquinmainun Nucën Papa Diosan nucën raracama ñuixunun quixun, Moisés aín bana 'ináncëxa. Usa 'ain ca raírinën a bana quicësabi oquin 'amainunbia an a bana quicësabi oquin 'acëma unicama, a Nucën Papa Diosan atun 'ucha cupíbi castícancëxa. ³ ¿Asérabi usa 'ain caranuna nux —Jesucristomi catamëtia uní Nucën Papa Diosnan 'inun iëti bana a cuatíbi, a bana quicësabi oi 'icëma 'aish uisa tancëx iëti 'ain? A bana anun nun 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iëti, a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën pain unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an cuacë uni raírinën, a bana ca asérabi 'icë quixun 'unánquin, nuribi 'unánmiacëxa. ⁴ A unicama ca Nucën Papa Diosan uni itsin 'acëma ñu 'anun 'amiacëxa, an aín bana ñuixunia cuacë unicaman, asérabi ca aín bana 'icë quixun 'unánun. 'Imianan ca atu bëtsi bëtsi ñua 'anun aín Bëru Ñunshin Upí 'ináncëxa, ax cuëncësabi oquin.

Axa ami catamëti unicasaribia Jesucristo 'iá bana

⁵ Aín unicama cara uisai 'iti 'icë quixun ñuiquin cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca ángelcama —mitsux camina 'ën unicaman 'apu 'iti 'ai — quixun cáma 'icën. ⁶ Usama 'ainbi ca bërâma Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësai quia:

Nucën Papa Dios, ¿axa añu 'icë caramina uni sinánxunin? ¿Axa añu 'ain caramina axa chëquiti unicama 'aisamaira oquin sinanin? ⁷ Min camina usabi 'inuxmabia ángelcamabë sënëñmara 'inun uni 'imiácën. Usa 'imiqinbi camina minan 'aísha mibë xëñibua 'ainbi 'itioquin 'imianan min unio ñucamaribi 'ibuamiacën. ⁸ Usonan camina unicama camabi ñu aín 'ibu 'inun 'imiácën.

Usa 'ain ca camabi ñun 'ibu 'inun 'imiqin Nucën Papa Diosan añu ñubi an 'ibuacëma 'itimoquin unicama uniocëxa. Usa 'ainbi cananuna 'unanin, camabi ñuira ca unín 'ibuacëma pain 'icën. ⁹ Usa 'ainbi cananuna Jesús 'unanin. A ca Nucën Papa Diosan, usabi 'inuxmabi ëñë menu uni 'aish ángelcama meura 'inun xuacëxa. Unicama nuibaquian Nucën Papa Diosan sinánsabi oi ca ax camabi unín 'ucha cupí bamacëxa. Usa 'icëbi ca paë tani bamacë cupí baísquimitancëxun Nucën Papa Diosan aín nëtënu abë 'Apu 'inun 'imiácëxa. Usa 'icëbi ca paë tani bamacë cupí baísquimitancëxun Nucën Papa Diosan aín nëtënu abë 'Apu 'inun 'imiácëxa.

¹⁰ Nucën Papa Diosan ca camabi ñu ainan 'inun uniocëxa. Usoquin 'á 'aish ca, an aín bana cuacë aín bëchicëcamaxa aín nëtënu abë 'iti cuëñia. Usa 'ixun ca axa uni 'aish tëmëranan paë tani bamacë cupíshi Nucën Papa Diosan

ainan 'inun uni iëminun Jesucristo 'imiacëxa. ¹¹ Jesús, an aín unicama Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun 'imicë a 'imainun an usaquin 'imicë unicama, acaman Papa ca Nucën Papa Dios 'icën. Usa 'ain ca Jesús aín unicama sinani rabinima, atux ca 'ën xucëantu 'icë quia, ¹² aín bana quiricanu cuënëo quicësabi oquian aín Papa ësaquin cásabi oi: Usa camina mix 'ai quixun cana 'ën xucëantu ñuixunti 'ain. Min unicamaxa timécë, abëtan cana mi rabiti 'ain.

¹³ Ësaribitia Jesús quíá ca cuënëo bananu 'icën:

'Ëx cana 'ën Papa Diosmi catamëtin.

Ësaribi ca cuënëo bananu 'icën:

'Ëx cana ënu 'ain, 'ën Papa Diosan 'ë 'ináncë aín bëchicëcamabë.

¹⁴ Achúshi unin bëchicëcamaxa uni ca aín xucënsaribi 'ia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan bëchicëcamaxa uni 'ain, axribi uni 'inux Jesús uacëxa. Uni 'aish ca, an ñu 'atima 'ati sinánmicë 'aisha Nucën Papa Diosbë uni 'itima 'icëbi ñunshin 'atimanën 'apu a ñusmonux bamati cupí, Jesús uni 'iacëxa. ¹⁵ Usai 'iquin ñunshin 'atimanën 'apu ñusmoquin ca Jesusan axa ami catamëcëma 'aish aín bamati sinani racuécë unicama, ax ainan 'aish aín bamatimi racuétimoquin mënlocëxa. ¹⁶ Usa 'aish ca Jesús ángelcama 'aquinti sinani uni 'inux uáma 'icën. Uicamax cara Abraham Nucën Papa Diosmi catamëasaribiti ami catamëtia acama 'aquinti sinani ca Jesús uni 'inux uacëxa. Aséربي ca usa 'icë quixun cananuna 'unanin. ¹⁷ Ësaquin nu 'aquinti cupí ax nusaribi uni 'ixun, ñunshin 'atimanën 'apun tancëxun 'unánan paë tani tëmëratí 'unan 'ixun ca Jesusan aín unicama Nucën Papa Dios upí oquin ñucáxunia. Usa 'aish ca nun 'ucha tërënux bamati cupí nusaribi uni 'iacëxa. ¹⁸ Ax tëmëranan ñunshin 'atimanën 'apun tancëxunbi ñu 'atima 'áima 'ixun ca an, a ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'anun quixun sinánmicë aín unicamaribi usoquin 'axunma 'anun cushioti 'icën.

3

Moisésbëtan sënënmaira ca Cristo 'icë quiax quicë bana

¹ 'Ën xucëantu, mitsux ainanshi 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun camina, Nucën Papa Diosan a ñuiquin unicama ñuixunun ënë nëtënu xúa 'ixuan an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë, Cristo Jesús, a uisa uni cara 'iacëxa quixun upí oquinra 'unánti 'ain. ² Bëráma ca Jesús ucëma pain 'ain, Moisésnën nucën raracaman cushi 'ixun, Nucën Papa Diosan cacësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Usaribi oquin ca Jesusan, aín Papan usaquin 'anun caíscë 'ixun, an cacësabi oquin camabi ñu 'acëxa. ³ Nucën Papa Diosan Moiséscëñun judíos unicama ainan 'inun caísa 'aínbi, ca a unicama aséربي Nucën Papa Diosnan 'imiti Jesucristo axira 'icën. Usa 'ain ca Moisésbë sënënmaira Jesucristo 'icën. Ënëx ca ësa 'icën. An 'acë xubu rabicësamaira oquin ca an xubu 'acë uni a unin rabia. Usaribi oquin ca Moisés 'imainun judíos unicama 'acësamaira oquin unin Jesucristo rabiti 'icën. ⁴ Ësa ca. Uisa 'aishbi ca xubu abi uníma. Unin 'acëx cuni ca 'ia. An 'acë uni ax ca aín 'ibu 'icën. Usaribi oquian an Moisés 'imainun judíos unicama ainan 'itioquin mëníonan camabi menu 'icë ñucama unio ax ca Nucën Papa Dios 'icën. ⁵ Nucën raracama judíos unibu 'ain ca Moisés atun cushi 'iacëxa. Aín cushi 'ixun ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Uisairai 'i cara ainan 'iti 'icë quixuan judíos unicaman 'unánuan atu ñuixunun quixun Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Moisésnën nucën raracama 'itsa ñu ñuixuancëxa. ⁶ Usa 'aínbi

ca Nucën Papa Diosan unicaman cushi ax aín Bëchicë, Cristo, an aín Papa Dios cuëncësabi oquin 'acë, a 'icën. Usa 'aish ca Cristo ax nun cushiribi 'icën, nun nu ami catamëti ënquinma cuëenquin abë aín nëtënu 'iti sináncë 'ain.

Nucën Papa Diosan unicamaxa abë chuámarua 'iti bana

⁷ Usa 'ain ca a bana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun unin cuënëo, ax ësai quia:

Bëria Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin ⁸ camina cuacëmasa otima 'ain, mitsun raracama 'ásaribi oquin. Atux ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banai, —Nucën Papa Diosan ca nu uisabi oima —quicësa 'iacëxa, anu uni 'icëma menuax.

⁹ Èsai ca Nucën Papa Dios quia: Anuax ca 'ën cuarenta baritia atu bërúanquin ñu 'axuncëxun isíbi mitsun raracama 'ëmi sinanima 'atimati banacëxa. ¹⁰ Usai 'ia oi atumi nishi cana ësai quiacën: Ènë unicaman ca bëtsi bëtsi ñu sinani 'ëmi sinánquin 'ëx cuëncësoi 'iti 'unántisama tanxa.

¹¹ Quianan cana atumi nishi sinanatëcëntimo 'ësaribiti quiacën: Atux ca a 'ën atu ñuixuncë me anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.

¹² 'Ën xucëantu, mitsúxribimi usai 'itima cupí camina bërúancati 'ain, 'atimaquin sinánquin Nucën Papa Dios, axa bamatimoí tsócë, a ami catamëquinma ëntin rabanan. ¹³ Usai 'ima camina micama uinu 'icëxbi 'atima ñu 'atishi sinani Nucën Papa Diosmi manúti rabanan, camabi nëtën, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë ami upiti sinánmiananti 'ain, ënë nëtëa cëñútsama pan 'aínshi. ¹⁴ Anun nux aín nëtënu 'iti nëtë sënëntamainun cananuna ami catamëtabatínu 'iásabi 'i ami catamëti 'ain. Usai 'i cananuna camabi nëtën Cristobë 'ain.

¹⁵ Èsairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

Bëria Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otima 'ain. Mitsun raracama 'iásaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banacëxa.

¹⁶ ¿Uicamax cara Nucën Papa Diosan bana cuaquinbi cuacëmasa oi ax quicësabi oi 'iisama tancëx? Moisésnëan Egipto menua bëcë unicamax ca usai 'iacëxa. ¹⁷ ¿'Imainun cara uicamami Nucën Papa Dios cuarenta baritian nishacëx? Axa aín 'ucha cupíbi an anua bëbati ñuixuncë menu bëbaima, anu uni 'icëma menuax cëñúa unicamami ca Nucën Papa Dios nishacëxa.

¹⁸ ¿'Imainun cara uicamaribi Nucën Papa Diosan sinántëcëntimoquin, an atu ñuixuncë menu ca chuámarua tani bucunux bëbatima 'icë quixun cacëx? An a ñuixuncë aín bana cuaisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan usaquin cacëxa. ¹⁹ Usa 'ain cananuna a ñucama sinánquin 'unanin, atúan aín bana ca asérami 'icë quixun sináncëma 'ianan ami catamëcëma cupí ca Nucën Papa Diosan a unicama anua chuámarua tani 'itia ñuixuncë menu bëbamiamia 'icën.

4

¹ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imiti nëtë inúcëma 'aínshi, ainan 'iti sinánti 'ain. Mitsun raírinëxmi Nucën Papa Diosnanma 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ² A me anu chuámarua 'iti ñui quicë bana a ca nucën raracaman cuacëxa. Cuaquinbi ca —asérami ca a menuun 'inun nu buánti 'icë —quixun sinánma 'icën. Usa 'aish ca a ñuixun menu bëbama 'icën. Anu nucën raracama bëbama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nucën rara cásaribi oquin nux Jesucristomi catamëti aín nëtënu abë 'inux iéti bana ñuiquin nuribi caxa. ³ Nucën raracama ñuiquin cuënëo bana ca ësai quia:

Atumi nishi cana sinanatęcëntimoi a unicama ñui quiacęc: Atux ca a 'en atu ñuixuncęc me anu chuámarua bucunux bębatima 'icęc.

Atúxa usai 'ia 'ainbi cananuna nux Nucęc Papa Diosmi catamęti ax nubę 'ain chuámarua 'i cuęcęnin. Usafnu 'itioquin ca Nucęc Papa Diosan camabi ñu unioquin męcęcęcę, ⁴ aín bana cuęcęcęcę esai quicęcsabi oquin:

Camabi ñu męcęcęcęcę achúshi 'imainun achúshi nęcęc cęcęcęquin uniotancęc ca Nucęc Papa Dios nęcęc itsin tanti —'ę ñu unioęcęcama ca asábi 'icęc — quixun isí upí oquin sinani cuęcęcęcęcę.

⁵ Nucęc raracama ñui ca Nucęc Papa Diosax ęsaribiti quiacęcęcę:

Atux ca 'en atu ñuixuncęc me anu 'ębę chuámarua 'aish cuęcęcęni bucunux bębatima 'icęc.

⁶ Usa 'ain ca ęnęc nęcęcęcęcę 'icęc unicama Nucęc Papa Diosmi catamęti abę upí 'aish chuámarua 'iti, 'aishbi rafinęc ami sináncęcma pain 'icęc. Usaribiti ca atun pain cuaquinbi a bana quicęcsabi oquin 'acęcma 'aish a Nucęc Papa Diosan ñuixuncęc menu bębama 'icęc. ⁷ A paían ñuixuncęc unicaman aín bana cuama 'ain ca ęnęc nęcęcęcęcę 'icęc unicaman cuati oi Nucęc Papa Dios amiribishi quitęcęcęni, bęri camina 'ęmi catamęcanti 'ai quiax quiacęcęcę, ęsai:

Bęría Nucęc Papa Diosan mitsu cacęcxun cuaquin camina cuacęcmasa otima 'ain.

Usaquin ca Davitan, Josuęcęcęan judíos unicama Nucęc Papa Diosan ñuixuan menu bębaquían 'ain, a xęcęnibucęcęcętan cuęcęcęcęcęcę. ⁸ A unicama Nucęc Papa Diosan anu chuámarua 'aish bucuti ñuixuncęc menu bębáma 'ainbi ca aín bęcęcęcęcęcęmax Josuęcęcęn buáncęc anu bębacęcęcę. Josuęcęcęan anua atux chuámarua 'aish bucuti menu buáncęc bębatancęcęcęxun ax quicęcsabi oquin 'ai ami catamęcęcęcę 'ain ca Nucęc Papa Dios amiribishi anun uní chuámarua 'iti bana ñui quitęcęcęcęcęnma 'itsíanxa. ⁹ Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucęc Papa Diosan ca aín unicamaxa ainan 'aish ax cuęcęcęcęcęcęsabi oi ęnęc menu chuámarua 'itancęc aín nęcęcęcęcęcęnira chuámarua 'aish bucuti oquin męcęcęcęcęcę quixun. ¹⁰ Uicamax cara ax cuęcęcęcęcęcęcęsa oíshi 'iti sinani bęcęcęcęcęcę a ęni, ami catamęti Nucęc Papa Dios cuęcęcęcęcęcęcęsabi oi 'ia, ax ca Nucęc Papa Dios ñucama uniotancęc cuęcęcęcęcęcęcęsaribiti oi 'ia. ¹¹ Nucęc Papa Diosan atu ñuixuncęc menu bębáma unicama usaribiti nuxribi ami catamęcęcęcęcęcęcę 'itin rabanan cananuna ainan 'aish upí oquin sinani ami catamęcęcęcęcęcęcęnima bęcęcęcęcęcęcęcatati 'ain.

¹² Cananuna 'unanin, Nucęc Papa Dios ax ca bamatimoi tsotia. Ax ca cushiira 'icęc. Usa 'ixun ca aín bananu 'aia nu 'unánmia, nun caranuna asęcęcębi upí oquin sinani, caranuna upí oquin sinanima quixun. 'Unánmianan ca uisa cupí caranuna usoquin 'ai quixun nu 'unánmia. ¹³ Axa an unio 'aish Nucęc Papa Diosmi unęcęti uisa ñubi ca 'aíma 'icęc. An uní aín ñu 'acęc cupí, uisa cara otí 'icęc quixun 'unáncęc, Nucęc Papa Dios, an ca camabi ñua unin 'aia 'unánan aín nuitu męcęcę chiquinaquinma sináncęc ñubi 'unania.

An aín unicama Nucęc Papa Dios ñucáxuncęc, Jesucristo ñuicęc bana

¹⁴ Jesús ax ca Nucęc Papa Diosan Bęcęcęcęcęcęcę 'ianan, an nu Nucęc Papa Dios ñucáxuncęc 'aish aín Papa Diosan nęcęcęcęcęcęcę abębi 'icęc. Usa 'icęc cananuna ami catamęcęcęcęcęcęcę aín bana cuati ęntima 'ain. ¹⁵ Jesús an nu Nucęc Papa Dios ñucáxuncęc, ax ca uní 'aish nux 'icęcsaribiti tęcęcęcęcęcęcęrafibi 'uchama 'icęc. Usa 'ixun ca nuribi tęcęcęcęcęcęcęn shin 'atimanęc 'atima ñu 'amitisa taniabi nuibaquin nu 'aquinti 'icęc. ¹⁶ Asęcęcębi ca usa 'icęc quixun 'unánquin cananuna ami racuęcęcęcęcęcęcęnma, an nu nuibacęc Nucęc Papa Dios a nun 'uchacama tęcęcęcęcęcęcęnquin nu 'aquinun ñucáti 'ain, an nu nuibacęc cupí. Usaquin cananuna anúnu uisai cara 'icęc nęcęcęcęcęcęcęn, nuibaquian nu 'aquinun ñucáti 'ain.

II. LEVITAN RĒBUNQUI 'IASAMA CA CRISTO 'ICĒ QUICĒ BANA (5-8)

5

¹ Nucĕn Papa Diosan mĕnĭosabi oquin ca judĭos sacerdotenĕn cushicaman 'apun, judĭos unicaman 'ucha 'imainun aĭn 'ucharibi tĕrĕncĕ 'inun 'aracacĕ ņuina 'axunquin Nucĕn Papa Dios ņucáxunia. ² Usa 'ixun ca axribi uni 'icĕa ņunshin 'atimanĕn 'apun ņu 'atima 'anun quixun tancĕxun 'unan 'ixun uni itsi usaribiti 'ia 'aquinti 'unania. An ca, —usa ņu 'ati ca 'aisama 'icĕ —quixun 'unánquinma an ņu 'acĕ unicama 'imainun, —usa ņu 'ati ca 'aisama 'icĕ —quixun 'unánquinbi 'acĕ unicama aribi, ami nishquinma atux upí 'inun 'aquinti 'icĕn. ³ Axribi ņu 'atima 'acĕ 'ixun ca judĭos sacerdotenĕn cushicaman 'apun judĭos uni raĭrĭnĕn 'uchacama 'imainun aĭn 'uchacamaribi tĕrĕncĕ 'inun quixun 'aracacĕ ņuina 'aia.

⁴ Uj unĭxbi ca axbi 'iisa tani judĭos sacerdotenĕn cushicaman 'apu 'itima 'icĕn. Nucĕn Papa Diosan 'imicĕx cuni ca usai 'iti 'icĕn, Nucĕn Papa Diosan —Aaronĕn ca 'ĕn unicama 'ĕ ņucáxunti 'icĕ —quixun Moisés cásaribi oi. ⁵ Usaribiquin ca Cristonĕn anbi judĭos sacerdotenĕn cushicaman 'apu 'iti sinánma 'icĕn. Nucĕn Papa Dios an

Mix camina 'ĕn Bĕchicĕ 'aish xĕnibua 'aĭnbi 'ĕbĕ 'iti 'ai, quixun cacĕ, anbi ca Cristo judĭos sacerdotenĕn cushicaman 'apu 'imiacĕxa.

⁶ Ĕsairibi ca cuĕnĕo bananua Nucĕn Papa Diosan aĭn Bĕchicĕ cá bana quia:

Mix camina nĕtĕtimoj usabi sacerdote, an 'ĕn unicama 'ĕ ņucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi.

⁷ Jesusan ca ĕnĕ menu 'aish abĕ banaquin aĭn Papa ņu ņucácĕxa. ņucáquin ca axa bamatimoquin a iĕmiti cushiņu 'icĕ 'unánquin, munuma banaquin cacĕxa. Usaquian ax cuĕĕncĕsabi oquin 'aquinun quixun ņucácĕ cupí ca Nucĕn Papa Diosan Jesucristo 'aquiancĕxa. ⁸ Usa 'ain ca Cristonĕn, ax aĭn Bĕchicĕ 'aĭshbi tĕmĕracĕ 'ixi, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquinshi 'ati 'unáncĕxa. ⁹ Ax tĕmĕraibi aĭn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi 'iá 'ixun ca an aĭn bana cuaquin ax quicĕsabi oquin 'acĕ unicama a aĭn 'ucha tĕrĕnquin Nucĕn Papa Diosan 'aish xĕnibua 'aĭnbi abĕ 'inun iĕmia. ¹⁰ Ax ca ĕsaquian Nucĕn Papa Diosan cá, a 'icĕn, —mix camina sacerdote, an 'ĕn unicama 'ĕ ņucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribiti.

Jesucristomi catamĕquin ĕncĕ 'icĕ 'aish 'unánmitĕcĕinsa bana

¹¹ Usa 'aĭnu mitsu ĕnĕ banacama ņuixuinsa tancĕxunbi camina mitsun asĕrabi upí oquin a bana cuaisama tanin. ¹² Mitsúinra a ņuicĕ bana a 'unáncĕ 'ixun uni itsi 'unánmisa 'aĭshbi camina mitsúnmi bĕráma cuacĕ bana Jesucristo ņui quicĕ, a 'unánmitĕcĕinsa 'ain. Ĕnĕ ņu upí oquin cuacĕma 'aish camina mitsux tuáratsu ņu iru piisama pain 'ixun aĭn titan xuma 'acĕsa 'ain. ¹³ Bĕráma cuacĕ bana 'unánmitĕcĕinsa 'aish camina an aĭn titan xuma 'acĕ tuásaribi 'ain, uisai cara Nucĕn Papa Diosan uni 'iti 'icĕ quixun 'unáncĕma 'aish. ¹⁴ An Nucĕn Papa Diosan bana upí oquin sinánquin an cacĕsabi oquin 'acĕ uni, an ca upí oquin 'unania, uisa ņu 'ati cara Nucĕn Papa Diosan ĭscĕx asábi 'icĕ, uisa ņu 'ati cara 'aisama 'icĕ quixun. 'Unánquin ca usoquin 'aia. Usa unix ca tuá xuratsusama 'aish uni apánsa 'icĕn.

6

1 Usa 'ain cananuna tuá xuratsu 'icésaíma uni apan 'icésai 'inuxun a paínu cuacé bana Cristo ñui quicé, aishima bētsi ñuribi 'unánti 'ain. Cananuna a paínu 'unan banacama ésaí quicé, a ñuitécéntima 'ain: nunbi ñu 'atima 'acé cupí Nucén Papa Diosnanma 'aish bamati 'aishbi sinanati Nucén Papa Diosmi catamētishi iéti, 2 'imainun Jesús sinani nashimicé 'iti, 'imainun Jesúsnan 'ixun axa ami catamécé uni itsinu nun mecén nanquin Nucén Papa Dios ñucáxunti, 'imainun camabi uníxa baísquia ca Nucén Papa Diosan an 'acé ñucama 'unánquin uisa cara oti 'icé quixun cati, acama. 3 Ésa banacama mitsu ñuixuntécénquinma cananuna Nucén Papa Dios cuéencébētan bētsi ñu mitsu ñuixunti 'ain.

4 Ui unicamax cara Jesucristomi catamécé 'ixun, ax ca abē 'icé quixun 'unancé, 'ianan Nucén Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan aín nuitu mēu sinánmicé 'ianan, 5 Nucén Papa Diosan bana ca upíra upí 'icé quixun sinánquin cuanan, Nucén Papa Diosan cushi, anun cana aín nētēnu 'iti 'ai quixun sináncé, 6 'ixunbi ami sinánquinbi éni uni raírinēn cuatánun —'éx cana Jesucristomi sinántécénima —quia, a unix ca an Nucén Papa Diosan Bēhicé i curúsocēnu matáscé uníxa 'iásaribi 'icén. Usai 'icé uni ax ca amiribishi Jesucristomi sinanatécénima. 7 Usa unicamax ca anu ñu 'apátí meesaribi 'icén. Ésa ca. Nucén Papa Diosan, menu 'uí 'itsa 'ibúmicēxun chabócēx ca ñu bēru 'imainun unían 'apácé ñu cotancēx tapunia, tapúanan ca tuaia. Usaía 'inúan Nucén Papa Diosan 'imicēxa 'ia ca an ñu 'apácé uni an aín naēnu 'icé ñu pinuxun bitsia. 8 Usa 'ainbi ca bētsi me camabi ñu 'atima, muxa, chucu, acama anu coi canicébē anu upí ñu 'iruima. Usa 'aish ca Nucén Papa Diosan iscēx a me 'aisama 'icén. Usa 'icé ca aín 'ibun axa corucé ñucama nēenia.

Xēnibua 'ainbi Nucén Papa Diosbē 'iti cupí bēnētima chuámarua 'iti

9 'Ēn nuibacé xucéantu, uni raírinēn ca Nucén Papa Diosan Bēhicēmi catamētancēxunbi énia quixun ñuixunquinbi cananuna 'unanin, mitsux camina Jesucristo cupí ainan 'inun iémicé 'ixun éncēma 'aish asérabi Nucén Papa Diosan upí oquin 'aquíncé 'ai quixun. 10 Nucén Papa Dios, an ca aín sinan upí 'ixun, mitsúnmi aín unicama nuibaquin upiti buacunun 'aquianan bériribi usoquin mitsun 'aia, manquinma sinania. 11 Usa 'ainbi cananuna anúnmi Nucén Papa Diosan nētēnu 'iti nētē utámainunmi mitsun 'acésabi oquin chíquishquin énquinma Nucén Papa Dios cuéencésabi oquin 'ati cuéēnin. Usaquin 'aquin camina Nucén Papa Diosan nētēnu cēñútimoí abē 'iti sinánquin caínti 'ain. 12 Mitsúxmi chíquish 'iti cananuna cuéēniman. Cananuna cuéēnin, Nucén Papa Diosan aín quicésabi oquin 'aquincēxa aín uni raírinēx a éníma ami catamēti upiti 'ia isími usaribiti 'iti.

13 Nucén Papa Diosbē ca camabi uni 'imainun ángelcamaribi sēnénima. Usa 'ixun ca anbi sinanatécéntimoquin Abraham cacēxa: 14 “Ésoquin cana asérabi 'ati 'ain. Cana mi upí oquin sinánxunquin bēhicéñu mi 'imianan min rēbúnqui 'itsaira 'inun uámiti 'ain”. 15 Usaquian cacēxun ca Abrahamnēn —Nucén Papa Dios quicésabi oi ca 'iti 'icé —quixun sinánquin bēnēquinma, caíancēxa. Caíncébē ca Nucén Papa Dios quicésabi oi Abrahamnēn xanu tuutancēx Isaac bacéancēxa. 16 Ēnēx ca ésa 'icén. Unix ca uni itsian aín bana isa asérabi 'icé quixun 'unánun quiax, aín 'apu axa asamaira 'ain, a ñui ésaí quia: Nun 'apúnbi ca 'unania, 'ēn mi cacé bana éñēx ca asérabi 'icén. Usai quicébētan ca an aín bana ca asérabi 'icé quixun 'unánquin abē cuébicanántima 'icén. 17 Usaribiti ca Nucén Papa Dios axribi, axa ami catamēti ainan 'iti unicaman —aín quicésabi

oi ca asérabi 'iti 'icē —quixun 'unánun, —xëñibua 'aínbia sinanatëcëntimoi usabi 'iti ca ënë bana 'icē —quixacëxa. ¹⁸ Usa 'ain cananuna an ca ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unánan, axa —sinanatëcëntimoquin cana mitsu cai —quicë cupí ca an asérabi usoquin 'ati 'icē quixun 'unanin. Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, nun nu an nu 'aquinun ñucácë 'ixun ca nu asérabi 'aquenti 'icē quixun. 'Unánan cananuna ami catamëquin —aín bana quicësabi oi cana asérabi ainan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai —quixun 'unanin.

¹⁹ Ënëx ca ësaribi 'icën. An manë nunti niquincë unicaman ca aín manë nuntia bëchunan tucáncaquin amami amami buánti rabanan, manë cha manë risin təcërëcaxun, an cushioquin tuñun quixun baca nëbëtsi nipatia. A manë chan tuíncë cupí ca nunti amanu amanu cuanima. Usaribiti cananuna Cristo anu Nucën Papa Dios 'icë anu cupí nun amanu amanu sinánbëquinquinma Jesucristomi sinánti ëntima 'ain. ²⁰ Cristo axa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ain cananuna nuxribi anu abë 'iti 'ain. Ax ca nëtétimoi xëñibua 'aínbi usabi sacerdotenën cushicaman 'apu 'aish, an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti a 'icën, Melquisedec 'íasaribiti.

7

Jesús ax ca Melquisedec 'íasaribiti an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'icë quicë bana

¹ Mitsux Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina 'unanin, Melquisedec ax ca Salem cacë menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Ax ca sacerdote, an unicama Nucën Papa Dios manámi 'icë a ñucáxuncë 'iacëxa. Usa 'ain ca bëtsi menu 'icë 'apucaman Abrahamnën xucënan bëchicë Lot cacë, aín nëtënu 'icë unicamabë 'acánanquin ñusmotancëxun aín ñucamacëñunbi 'itsa uni 'imainun xanu 'imainun tuáribi buáncëxa. Usoquin 'acë cuabiani aín unicama buani cuanxun ca Abrahamnënríbi a suntárucama ñusmoxun abámianan anu 'icë 'apucaman buáncë unicamacëñun camabi ñu bitëcëancëxa. Bibiani cuantëcëni ca Abraham Melquisedecbë mëranancëxa. Abë mërananquin ca Melquisedecnën, Nucën Papa Diosan ca Abraham 'aquianxa quixun 'unanquin —an ca mi upí oquin sinánxunia —quixun caquin, a Nucën Papa Dios ñucáxuncëxa. ² Usaquin cacëxun ca Abrahamnën an bëcë ñucama mësú Melquisedec 'ináncëxa. Melquisedec quicë bana ax ca “upí 'apu ca ax 'icë” qui quicë bana 'icën. Melquisedec ax ca Salem cacë menu 'icë unibu aín 'apu 'iacëxa. Salem quicë bana ax ca “bëtsi unibubë 'acananima ca chuámarua bucuia” qui quicë bana 'icën. Usa 'ain ca Melquisedec 'acánanti sináncëma 'apu 'iacëxa. ³ Melquisedec a ca uix cara aín papa 'iacëxa, uix cara aín tita 'iacëxa, añu nëtën cara bacéancëxa, añu nëtën cara bamacëxa, uicamax cara aín rara 'iacëxa, abi unin 'unánma 'icën. Usa 'ain ca judíos unibunëx —Melquisedec ax ca bamama 'icë —quia. Nucën Papa Diosan Bëchicëñëx ca nëtétimoi xëñibua 'aínbi sacerdote, an unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'icën, uni Melquisedec ñui quíasaribiti.

⁴ Abraham a pain nucën rara, anbi ca abëa 'acánancë unicama ñusmoxuan bicë ñu mësú ax 'apu 'icë, Melquisedec, 'ináncëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Abraham ax ca Melquisedec meu 'iacëxa quixun. ⁵ Moisés cuënëomiquin ca Nucën Papa Diosan —ësaí ca 'iti 'icë —quixun caquin ësaquin cacëxa:

—Abrahamnën rëbúnqui achúshi, Leví cacë, aín rëbúnquicamaxa sacerdote 'icë ca Abrahamnën rëbúnquicama raírinën aín ñucama mësú 'inánti 'icë —quixun. A uni camáxbi Abrahamnën rëbúnqui 'aish aín aintsí 'ixunbi sacerdotecama usaquin aín ñu 'inánun ca Nucën Papa Diosan mënócëxa.

⁶ Usa 'ainbi ca Melquisedec, Levitan rëbúnqui 'ixunmabi, Abrahamnën ain ñucama mësú 'ináncëxun biacëxa. Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxuncë, Abraham, a ca Melquisedecnën ain ñu biquin —an cacësabi oquin usoquin ca Nucën Papa Diosan mi 'axunti 'icë —quixun caquin Nucën Papa Dios ñucáxuncëxa. ⁷ Uni itsian Nucën Papa Dios ñucáxuncë uni ax ca an Nucën Papa Dios ñucáxuncë uni meu 'icën. Uinu 'icë uninbi ca —usama ca —quixun caima. Usa 'ain ca Abraham Melquisedec meu 'iacëxa. ⁸ Levitan rëbúnqui, judíos sacerdotecama, a judíos unicama raírinën ain ñu mësú 'ináncë, acamax ca uni 'aish bamaia. Usa 'ainbi ca Abrahamnën ain ñu mësú Melquisedec, a ñuia uni —ax ca bamama 'icë —quicë, a 'ináncëxa. ⁹ Usa 'ain ca ësöquinribi sinánti asábi 'icën: Levitan chaitiocë Abraham, an ca Melquisedec ain ñu mësú 'ináncëxa, ax a meu 'ixun. Usa 'ain ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, a judíos unicaman bëri ain ñu mësú 'ináncë, acamaxribi Abrahambëtan ain ñu mësú Melquisedec 'inánsa 'icën. ¹⁰ Levitan rëbúnquicama 'aíma pain 'aishbi ca Abrahambë 'icësa 'iacëxa, ain rëbúnqui 'aish. Usa 'ain cananuna 'unanin, Melquisedec, ax ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, acamabë sënënmaira cushi 'iacëxa quixun.

¹¹ Bëráma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Moisésnën, uisai cara judíos unicama 'iti 'icë quicë bana cuënëocëxa. A bana Levitan rëbúnquicama, sacerdotecama 'ixun, judíos unicama 'unánminun ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usa 'ixuan Levitan rëbúnquinën 'aquincëx judíos unicama aséribi ain nuitu upí 'aish Nucën Papa Dios quicësabi oi 'icëbë ca sacerdote itsi Aarón 'iásama, Melquisedec 'iásaribi, Jesús uáma 'itsíanxa. ¹² Usa 'ain ca usaquin judíos unicaman 'ati bana, Levitan rëbúnquicama sacerdote 'ixun judíos unicama 'unánmicë, a 'unanibi ain sinan upíma 'ain, a ënquin bëtsi bana Jesús ñui quicë unin cuanun Nucën Papa Diosan mëníocëxa. ¹³ Nucën 'Ibu Jesús a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicë, ax ca judíos uni 'aishbi Levitan rëbúnquima Judanën rëbúnqui 'iacëxa. Judanën rëbúnquinëx ca judíos sacerdote 'iti 'icë quiax ca Moisésnën cuënëo bana quiáma 'icën. ¹⁴ Camabi unin ca 'unania, Nucën 'Ibu Jesús ax ca Judanën rëbúnqui 'iacëxa quixun. Usa 'ainbi ca Moisés sacerdote ñui, Judanën rëbúnquinëx ca sacerdote 'iti 'icë quiax quiáma 'icën. Levitan rëbúnquishi ca usai 'iti 'iacëxa.

¹⁵ Usa 'ain cananuna upí oquin 'unanin, Nucën Papa Diosan ca Melquisedec 'iásaribitia sacerdote 'inun Jesúsëshi, ¹⁶ ax bamaxbi bamatëcëntimoí baísquicë 'icë, a sacerdote 'imiacëxa, Moisésnën cuënëo bana, Judanën rëbúnqui ca sacerdote 'iti 'icë quicë 'aimabi. ¹⁷ A ñuiquin ca Nucën Papa Diosan ësáquin cacëxa:

Mix camina nëtétimoí usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi.

¹⁸⁻¹⁹ Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë bana upí 'ainbi ca anun unin sinan upí 'iáma 'icën. Usa 'ainbi cananuna bëtsi bana, Jesús ñui quicë, a cupí aséribi nun 'uchacama tërëncë 'ianan nun sinan upí 'aish Nucën Papa Diosan 'ain.

²⁰ Aín Bëchicë an aín unicama a ñucáxunti oquin ca Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin mëníocëxa. ²¹ Levitan rëbúnquinën ca 'ën unicama ë ñucáxunti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin cáma 'icën. Usa 'ixunbi ca an sinanatëcëntimoquin caquin, Jesús aséribi an unicama a ñucáxunti 'imiacëxa, ain bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Nucën 'Ibu Diosan ca sinanatëcëntimoquin aín Bëchicë ësáquin cacëxa: Mix camina nëtétimoí usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain,

Melquisedec 'iásaribi, quixun.

²² Usa 'ain ca an Moisésnën cuëñëo bana cuacë uni 'iásamaira oi an Jesús ñuicë bana cuacë uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ia. ²³ Levitan rëbúnqui sacerdotecama ca ax pain 'itancëxa bëtsix bamacëbë bamacëbë sacerdote 'icë 'aish 'itsaira 'iacëxa. ²⁴ Usa 'aínbi ca ax bamatimoi tsócë 'aish usabi sacerdote 'ixun Jesusan cuní aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxunia. ²⁵ Uí unicaman cara a cupí abë upí 'iisa tanquin Nucën Papa Dios ñucatia, a ca Jesusan xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun iëmia. A unicama Nucën Papa Dios ñucáxunux ca bamatimoi tsotia.

²⁶ Usa 'aian Jesús axira nun sacerdote 'iti ca upíira 'icën. Nucën Papa Diosan iscëx upíira 'ixun ñu 'atima 'acëma 'ianan ñu 'atima 'ati sináncëma 'ianan ax upíira sinánñu 'aish ca aín Papabë 'Apuira 'icën. ²⁷ Ax ca Levitan rëbúnqui 'icësaí 'iáma 'icën. Atun ca camabi nëtën aín 'ucha pain tërëanan judíos unicaman 'uchacamariibi tërënan Nucën Papa Dios ñucáxunia, ñuina rëtancëxun xaroquin. Usama ca Jesús 'icën. Axbi ca camabi unin 'ucha cupí ñuina rëxun xarocësa 'itánun bamatsianxmabi achúshitishi bamacëxa. ²⁸ Usa 'ain ca Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oi Levitan rëbúnqui, 'uchañu 'aíshbi an judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ia. Usa 'aínbi ca an Moisés 'inan bana xëñibucëbëtan, Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin caquin, aín Bëchicë Jesús, axa asérabi 'uchañuma 'iá 'aish usabi 'uchañuma 'ia, an aín unicama a ñucáxunun 'imiacëxa.

8

Jesús ñui quicë bana

¹ Èñë banaxa bëtsi banasama 'icëmi mitsun 'unánun cananuna èñë ñuiquin mitsu cain, an Nucën Papa Dios aín unicama ñucáxunti, Jesús, ax ca usa 'aish xëbú aín nëtënu abë 'aish, Nucën Papa Diosbë 'Apu 'icën. ² Tabernáculo cacë xubu unin 'acë anuxuan Levitan rëbúnqui achúshinën judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'aínbi ca anuxunma, aín nëtë anu Nucën Papa Dios 'icë, anuxunbi Jesusan nu Nucën Papa Dios ñucáxunia, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin. ³ An unicaman 'ucha Nucën Papa Diosan tërënan ñuina rëcë xaronux ca sacerdotenën cushicaman 'apu an Nucën Papa Dios aín unicama ñucáxuncë 'ia. Usaribiti ca Jesús unicaman 'ucha tërëncë 'inun ñuina rëtíma, a cupía unicaman 'ucha tërëncë 'inun bamatsianxmabi bamacëxa. ⁴ Bëribi nubë 'aish ca Jesús sacerdote 'itsianxma. Levitan rëbúnquinëxëshi Moisés quiásabi oi sacerdote 'ixun ca ñuina rëtancëxun xaroquin judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxunia. ⁵—Jesucristo ax unicaman 'ucha tërëncë 'inun bamax baísquitancëxun ca ënu 'ëbë 'ixun unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan bëráma Jesucristo ucëma pain 'ain —Levitan rëbúnquinën ca tabernáculo xubunuxun judíos unicaman 'ucha tërëncë 'inun ñuina rëxun xaroquin unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun mëníocëxa. Tabernáculo xubu 'ati ñuiquin ca Nucën Papa Diosan Moisés “aín bashinuxun 'ën mi ismicësabi oquin camina a xubu 'imainun anu 'icë ñucama 'ati 'ai” quixun cacëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Jesucristo aín nëtënu abë 'ixun nu a ñucáxunti sinánquin ca judíos sacerdotenën tabernáculonu 'icë ñucama 'anun Nucën Papa Diosan mëníocëxa. ⁶—Nucën Papa Diosan Moisés cuëñëomia bana quicësabi oi 'i ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quíaxa ax quicë bana, asamaira ca —Jesúsmi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quicë bana, ax 'icën. Usa 'ain ca Levitan rëbúnquinën unin 'ucha tërëncë

'inun 'ásamaira oquin Jesusan nun 'ucha tērēnquin Nucēn Papa Diosbē upí 'inun nu 'imia.

⁷ Usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun Moisésnēn cuēñeo bana quicēsabi oquin 'ai aín naitu upí 'ain ca bētsi bana Jesús űui quicē a Nucēn Papa Diosan mēñioma 'itsianxa. ⁸ Nucēn Papa Diosan ca judíos unicama an cacēsabi oi 'iama isacēxa, aín bana cuēñeo ēsai quicēsabi oquin:

Nucēn 'Ibu Dios ca quia, usai ca judíos unicama, Israelnēn rēbúnqui 'iti 'icē quixun Moisés cuēñeomia bana 'inan, 'ixunbi cana 'itsa bari inúcēbētan bētsi bana judíos unicama 'inánti 'ain. Anun 'ēn a bana 'inánti nētē ca uti 'icēn. ⁹ A banax ca judíos unicama Egipto menua buánquin uisai cara atux 'iti 'icē quixun 'ēn Moisés cá banasama 'iti 'icēn. Judíos unicama 'aquinsa tanquinbi cana atúan 'ēn bana cuaquin 'ēn cacēsabi oquin 'acēma cupí atu ēancēn. ¹⁰ Usa 'ixunbi cana 'ēx mitsu 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun caquin 'ēn a pain 'inan bana sēñēncēbētan cana bētsi bana judíos uni Israel unicama 'inánti 'ain. Ēsai ca a bana quti 'icēn: 'Ēn cana 'ēn cacē bana 'ēn unicaman manuquinma sinánan aín naitu mēu upí oquin 'unánun 'unánmiti 'ain. 'Ēx cana aín Dios 'aish atúan rabicē 'iti 'ain. 'Imainun ca atux aserabi 'ēn unicama 'iti 'icēn. ¹¹ 'Ēn unicaman ca 'ē 'unánti 'icēn. űu 'unáncēma 'imainun űu 'unáncē uni, apan 'imainun xucamanribi ca 'ē 'unánti 'icēn. Usa 'ain ca uinu 'icē uníbi bētsi uni, aín xucēnbi, abē 'icē uníbi cacēxunmabi atúnbi 'ē 'unánti 'icēn. ¹² Usaía ax 'icē uni a cana űu 'atima 'acēbi nuibaquin aín 'uchacama tērēnti 'ain. Tērēnxun cana manuquin aín 'uchacama sinántēcēntima 'ain.

¹³ Ēsaía Cristo cupí aín unicama aín naitu upí 'iti űui ca Nucēn Papa Dios — 'ēn bēráma usai ca judíos unicama aín 'ucha tērēncē 'iti 'icē quixun Moisés cuēñeomia bana a camina ēnti 'ai — quiax quia. Usa 'aish ca a bana sēñētishi 'icēn.

III. LEVITAN RĒBUNQUINĒN űU 'ACĒ CUPÍ UNI 'IASAMAIRA OI CA JĒSUS CUPÍ UNI AIN 'UCHA TĒRĒNCĒ 'IA (9-10)

9

Anuax judíos sacerdotecama Nucēn Papa Diosbē baná tabernáculo űuianan Jesucristo anu Nucēn Papa Dios 'icē űuicē bana

¹ Bērāma ca Nucēn Papa Diosan judíos unicaman usoquin a rabinun quixun caquin, anuxuan Levitan rēbúnquinēn judíos unicama a űucáxunti tabernáculo cacē xubu 'anun quixun cacēxa. ² An Moisés cacēsabi oquin ca judíos unicaman tabernáculo 'aquin, amo rabēa aín namē 'itánun nēbētsi chupan bēpáncēxa. Anu paín atsinti anu ca anu lamparín nanti 'imainun curi mesa, anu uni itsin pitima pán nancē, acama 'iacēxa. Anu uni aín 'ucha tērēncēma 'ianan upiti mēniocacēma 'aish atsintima 'ain ca a 'iti Cata Upí cacē 'iacēxa. ³ Cata Upí a 'ucē ca bētsi cata 'iacēxa. Ax ca Cata Upíra cacē, 'iacēxa. ⁴ Tabernáculo nēbētsi rabē oquin bēpáncē chupa rapasu ca anuxun tsēpasa űu sanatanun xaroti nancē 'iacēxa, a Cata Upíra cacē, a rapasu. A Cata Upíra cacē, anu ca bunánti, curin ratacacacē 'aish anúnribi aín namēnu rocē 'iacēxa. A bunántinu ca curi 'acē chumu, anu maná cacē piti űu 'itsamashi purucē, 'imainun Aaronēn tsati 'aishbi coo, a 'imainun maxax parúsha rabē, anu usai

ca aín uni 'iti 'icë quixun Nucën Papa Diosan cuënëo, acama 'iacëxa. ⁵ A bunánti aín mapútinu ca querubín rabë, Nucën Papa Diosan suntárusa oquin curi unioçë, bësúnarabë oquin tsóncë 'iacëxa. A nëbëtsinuax ca aín pëcacë 'ucë mëucüax Nucën Papa Dios banacëxa. Anu ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun 'aracacë ñuinanën imi ánsacëxa, Nucën Papa Diosan atun 'uchacama tērēnun. Ènë ñucama camina 'unáncan. Usa 'ain cananuna camaira ñuiquin mitsu caiman.

⁶ Usaquin tabernáculo xubunu 'icë ñucama mēnio 'ain ca anu pain atscñcë cata, ax Cata Upí cacë, anu atscñxun judíos sacerdotenën an 'ati ñu 'aia, lamparín mēníoti, pán mesanu nanti, acama, Nucën Papa Diosan mēniosabi oquin. ⁷ Acamax ca tabernáculo cata, anu pain atscñti, anuishi atsinia. Usa 'aínbi ca cata itsi, Upíra cacë, anu judíos sacerdotenën cushicaman 'apu axëshi camabi baritín achúshi oíshi atsinia. Anu atscñquin ca 'aracacë ñuinanën imi buania, aín 'uchacëñuan judíos unicaman 'uchacamaribi Nucën Papa Diosan tērēnun quixun ánscaquin. ⁸ Nun nu a ñucama sinania ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan nu ësaquin 'unánmia, anu pain atscñti cata anuxun atun 'acësabi oquian camabi nētēn ñu 'acëbë ca judíos unicamax Cata Upíra cacë, anu Nucën Papa Dios 'icë, anu abë bananux atsinima. ⁹ Usai ca 'ia quixun 'unánquin cananuna sinanin, Moisés quicësabi oquin ñuina rēxun xaroquinbi ca a unicaman, aín nuitu ca Nucën Papa Diosan iscëx asérabi upí 'icë quixun 'unanima. Usaribi cananuna nux 'ai quixun cananuna sinanin. ¹⁰ Nucën Papa Diosan ca usoquin judíos unibunën 'ati ñuiquin bētsi bētsi ñuina nami pitima 'imainun amiribi amiribi mëchucati, usa ñucama 'anun quixun mēniocëxa. Usai a banacama quicësabi oi 'ibi ca atun nuitu upí 'ima.

An Jesucristo xuisama pain 'aian judios unibunën usa ñucama 'anun ca Nucën Papa Diosan mēniocëxa.

¹¹ Usa 'ain ca Cristo ënë menu uá 'aish anu Nucën Papa Dios 'icë, anu cuantëcëancëxa. Ènë menuax cuantëcëan 'aish ca anua Nucën Papa Dios 'icë, anu 'icë sacerdot, an Nucën Papa Dios nu ñucáxuncë, a 'icën. Anu ax sacerdot 'icë ax unin 'acëma 'aish ca ënë nētēnu 'icë tabernáculosamaira 'icën. ¹² Tabernáculonu 'icë cata Upíra cacë, anua sacerdotenën cushicaman 'apun chivo 'imainun vaca bacë rēxun aín imi buan 'aínbi ca Jesucristo aín imi 'apati bamatancëx baísquiax, anuira Nucën Papa Dios 'icë anu cuancëxa. Anu ashiti cuan 'ixun ca nun 'uchacama tērēncë 'aishnu xēnibua 'aínbi Nucën Papa Diosan 'inun nu 'imia. ¹³ Judíos unicaman ca aín 'ucha cupí chivo ímainun vaca bacë, tabernáculo xubunu buánxun rēxun judíos sacerdotenën a xaroxúnun 'inánia. 'Ináncëxun ca sacerdotenën a ñuinacan imi bianan aín nami xaroxun aín chimapu bixun a unicamanu sácaia. Usoquian 'acëx aín 'ucha tērēncë 'aishbi ca 'uchatëcënima 'inúan 'acëma 'icën. ¹⁴ Ñuina rēcë aín imi cupí uni 'icësamaira oi cananuna Cristo bama cupí nun 'ucha tērēncë 'aish upí 'iti 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, axa usabi 'ia 'aish usabi 'icë, ax abë 'ain ca Cristo, ax 'uchañuma 'aishbi bamatsianxmabi, nun 'uchacama tērēncë 'inun bamacëxa. Xēnibua 'aínbi abë 'itimoinu bamati 'icëbi ca nun 'uchacama tērēnquin, ax aín imi 'apati bama cupí, Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, a rabinu ax cuëncësabi oi 'inun nu 'imia.

¹⁵ Usa 'ain ca Nucën Papa Dios quíásabi oi, an Cristomi catamēnun sinánmicë unicama xēnibua 'aínbi abë 'inun Cristo bamacëxa. An Moisésnën cuënëo bana cua nucën raracaman 'ucharibi ca Cristo bama cupí, tērēncë 'icën. Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo bana 'iásama Cristo ñui quicë bana 'icën. ¹⁶⁻¹⁷ Unin ca uin cara ax bamacëbëtan aín ñu biti 'icë quixun ñuiquin, —usai ca 'iti 'icë —quicë

quirica mēñoia. Usa 'ainbi ca a uníxa bamacēma pain 'ain, ain ñu bētsi uninanma 'icēn. Ain 'ibúxa bamacēbē cuni ca ain ñucama asérabi bētsi uninan 'ia. ¹⁸ Usaribi oquin ca 'aracacē ñuina ain imi 'apati bamacēbētainshi Nucēn Papa Diosan judíos unicama ain 'uchacama tērēnquin manúmiacēxa. ¹⁹ Nucēn Papa Diosan cacēsabi oquin ca Moisésñēn a banacama ñuiquin judíos unicama catancēxun vaca bacē imicēñun chivo imi bixun 'unpáxcēñun mēscutancēxun ro, hisopo cacē, ain xo, xónsa carnero rani 'acē risi anun tēcērēcacē a chabóquin, cuēñēo banami 'anan unicamamiribi ánsacēxa. ²⁰ Anscáquin ca judíos unicama cacēxa: “Ēñē imi ánsacē isquin camina 'unánti 'ain, Nucēn Papa Diosan ca asérabi ax quiásabi oquin mitsun 'ucha tērēnquin, mitsúxmi ain uni 'imainun ax mitsun Dios 'ixun mitsu sinánxunia” quixun. ²¹ Usaribi oquin ca Moisésñēn tabernáculo xubu 'imainun ain Cata Upí anu 'icē ñucama anun Nucēn Papa Dios rabiquin ñu 'ati, acamamiribi a ñuina imi ánsacēxa. ²² Usa 'ain ca usoquin ca judíos sacerdotenēn 'ati 'icē quixun Moisésñēn cuēñēo bana quicēsabi oquin, anun Nucēn Papa Dios rabiti ñucama ami imi ánsacē 'iacēxa, a ñuxa Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'inun. Ñuina bamacēbēma ca judíos unin 'ucha tērēncēma 'iá 'itsíanxa. Usaribiti ca Jesús bamama 'ain unin 'ucha tērēncēma 'itsíanxa.

Bamax Cristo baísquia cupíshi unin 'ucha tērēncē 'iti 'icē quicē bana

²³ Usaría Jesucristo anua Nucēn Papa Dios 'icē anu atsinti tani ca unin 'acē tabernáculo xubu ain Cata Upíra cacē, anu judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu atsiáncēxa. Usai Jesucristo 'iti 'ain ca a ñucama Nucēn Papa Diosan upí isnun 'aracacē ñuinanēn imi anu a sacerdotenēn ánsacēxa. Usa 'ainbi cananuna ñuinanēn imi ánsacē cupíma, Jesucristonēxbi ain imi 'apati bama cupíshi anua Nucēn Papa Dios 'icē anu nux abē 'iti 'ain. ²⁴ Ax ca tabernáculo, anua Nucēn Papa Dios 'icē tanquian unin 'acē, anuma, anua Nucēn Papa Dios 'icē anubi atsiáncēxa, anuxuan nu Nucēn Papa Dios ñucáxuncē anu. ²⁵ Judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu ax ca tabernáculo xubu ain Cata Upíra anu camabi baritia achúshitishi, ain imima, 'aracacē ñuinanēn imi ánsai atsinia. Usa 'ainbi ca Cristo, anua Nucēn Papa Dios 'icē, anu 'itsai atsinima. ²⁶ 'Itsai atsinux ca 'itsai bama 'itsíanxa. Usa 'ainbi ca Cristo ain uti nētē sēñēncēbē uní 'inux uá 'aish bamatsianxmabi achúshitishi unin 'ucha cupí bamacēxa. ²⁷ Ēñē nētēnu 'icē camabi unix ca achúshitishi bamati 'icēn. Usa 'icē ca ain ñu 'acēcama 'unánquin Nucēn Papa Diosan uicamax cara ain nētēnu abē 'iti 'icē quixun canan uicamax cara anu abē 'itima 'icē quixun cati 'icēn. ²⁸ Usaribiti ca Cristo ēñē menuax achúshitishi bamacēxa. Ax 'uchañuma 'aishbi ca camabi unin 'ucha ainansa 'aish tērēncē 'inun bamacēxa. Amatancēx baísquitancēx ca ain Papa Diosnu cuan 'aish amiribishi ēñē nētēnu utēcēnti 'icēn. Camabi unin 'ucha cupí amatēcēni aima ca an ain uti caíncē unicama abēa 'inun bitsi utēcēnuxun 'aia.

10

¹ Jesucristoa ēñē menu utancēx unicaman 'ucha cupí usai 'iti tanquian judíos unicaman ain 'ucha cupí castíancēma 'inuxun 'aracacē ñuina 'anun ca Nucēn Papa Diosan mēñiocēxa. Usoquin mēñiocē 'ain ca judíos unicaman Nucēn Papa Diosbē upí 'iisa tanquin camabi baritia 'aracacē ñuina 'axun xaroiá. Usoquin 'acē 'ainbi ca ain nuitu asérabi 'uchatēcēntimoquin upí 'inun mēñiocēma 'icēn. ² Ain 'ucha tērēncē 'ianan ain nuitu asérabi upí 'imicē 'ain ca judíos unicaman Nucēn Papa Diosan isnun quixun 'aracacē ñuina amiribi

amiribi 'á 'itsíanma. Usoquin 'aracacë ñuina 'acë cupía aín 'ucha tērēncë 'aish aín sinan asérabi upí 'ain ca 'aracacë ñuina rēmitēcēnti sināncēma 'itsíanxa. ³⁻⁴ Vaca bacë 'imainun chivo rēxun xaroanan aín imi áncacë 'aínbi ca a unicama aín sinan ashiquin upí 'inun mēniócēma 'icēn. Usa 'ain ca judíos unicaman camabi baritia ñuina rēmiquin —'ēn sinan ca asérabi upíma 'icē — quixun sinántēcēnia. ⁵ Usa 'ain ca Cristonēn ēnē nētēnu uquin aín Papa Dios ēsaquin cacēxa:

Ñuina unin rēxun xaroti cuēēnquinma camina 'ēx uni 'aish unicaman 'ucha cupí bamati mēnión. ⁶ Aín 'ucha cupía unin ñuina rēxun mi xaroxuncē a camina cuēēniman. ⁷ Usa 'ain cana mi can: 'Ēn Papa Dios, mix cuēēncēsabi oquinshi 'anux cana ēnē nētēnu ain, min bana cuēnēo quicēsabi oi.

⁸ Moisésnēn cuēnēo bana, aín 'ucha tērēncē 'inun ca unin ñuina rēxun xaroti 'icē quicē 'aínbi ca Cristonēn aín Papa Dios cacēxa, “aín 'ucha cupía unin ñuina rēxunmi xaroxuncē a camina cuēēniman”. ⁹ Catancēxun ca Cristonēn ēsaquinribi aín Papa Dios cacēxa: “Ēn Papa Dios, mix cuēēncēsabi oquinshi 'anux cana ēnē nētēnu ain”. A bana cuēnēosabi oi utancēxa Cristo camabi unin 'ucha cupí bama 'ain ca bēri unin aín 'ucha cupí ñuina rēxun xarotēcēntima 'icēn. ¹⁰ Jesucristo aín Papa Dios cuēēncēsabi oi, bamatsianxmabi achúshitishi bama 'ain cananuna nux Cristo bama cupí Nucēn Papa Diosan iscēx nun 'ucha tērēncē 'aish asérabi ainan 'ain.

¹¹ Judíos sacerdotecaman ca camabi nētēn 'uchañu unían bēxuncēxun aín 'ucha tērēncē 'inun 'aracacē ñuina rēxunia. Usoquian 'acēbēbi ca aín nuitu upíma usabi 'ia. ¹² Usa 'aínbi ca Jesucristo achúshitishi camabi unin 'ucha tērēncē 'inun bamax baísquitancēx anu aín Papa 'icē anu abē 'Apu 'aish aín mēqueu 'i cuancēxa. ¹³ Anu 'aish ca axa ami nishcē unicama a Nucēn Papa Diosan 'ibuamimainun anua Nucēn Papa Dios 'icē anu 'icēn. ¹⁴ Usa 'ain ca achúshitishi bama 'ixun axa ami catamēcē unicama aín 'ucha tērēanan nētētimoia abē upí 'inun 'imía. ¹⁵ Usa ca quixun ca aín Bēru Ñunshin Upitan nu 'unánmia, ēsai ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quia quixun nu sinánmiquin:

¹⁶ Ēsoquin cana 'ēx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun caquin 'ē a pain 'inan bana sēnēncēbētan cana bētsi atu 'inánti 'ain. Ēsai ca a bana quiti 'icēn: 'Ēn cana 'ēn cacē bana 'ēn unicaman aín nuitu mēu upí oquin 'unánan manuquinma sinánun 'unánmiti 'ain.

¹⁷ Quianan ca ēsairibi a bana quia:

Aín ñu 'atima 'acēcama tērēnxun cana manuquin aín 'uchacama sinántēcēntima 'ain.

¹⁸ Usa 'aían unin 'ucha sinántēcēntimoquin tērēncē 'inun Cristo bama 'ain ca unin aín 'ucha tērēncē 'inun 'aracacē ñuina rēxun xarotēcēntima 'icēn.

Cristonan cupí abē banaquin Nucēn Papa Dios ēntima ñui quicē bana

¹⁹ Ēn xucēantu, Jesucristo aín imi 'apati bama cupí nun 'uchacama tērēncē 'ianan Nucēn Papa Diosnan 'aish cananuna —Cristo cupí ca Nucēn Papa Diosan nux banaia cuati 'icē —quixun sinani racuētima abē banati 'ain. ²⁰ Bamax baísquitancēx aín Papan nētēnu abē 'i cuan 'ixuan, Jesusan nu 'aquincēx cananuna ax bamatimoi tsócē Nucēn Papa Dios, abēbi banati 'ain, nucēn rara judíos unicama 'iásamai. ²¹ An Nucēn Papa Diosan unicama a

ñucáxuncē ax ca Jesús 'icēn. ²² A cupí nun 'uchacama tērēncē 'aish cananuna uisa ñu cara 'aisama 'icē quixunu 'unánquin mēniócē 'aish asérabi ax cuēēncēsabi oi 'iisa tani Nucēn Papa Diosbē banati 'ain, an ca cuati 'icē quixun 'unaní. Ax Nucēn Papa Diosbē banai tabernáculo xubunu atsínux ca sacerdote aín 'ucha tērēncē 'ianan upiti nashi mēniocacēxa. Usaribiti cananuna Jesucristo cupí chucacēsa 'aísha nun nuitu, nun sinan upí 'ain Nucēn Papa Diosbē banain. ²³—Nucēn Papa Diosan ca aín quicēsabi oquin nu upí 'imianan nux aín nētēnu abē 'inun 'imía —quixun 'unánquin cananuna asérabi amí catamēquin aín bana ēnquinma an nu cacēsabi oquin 'aquin bētsi uniribi —Nucēn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin, usoquin nu 'aquinia —quixun ñuixunti 'ain. ²⁴ Camaxunbi cananuna uisai cananuna bētsibē bētsibē nuibananan Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin ñu 'anun 'aquiananti 'ain quixun sinánti 'ain. Sinántancēxun cananuna asérabi usoquin 'ati 'ain. ²⁵ Usabi 'icē aísha bētsi bētsi uní axa Jesucristomí catamēcē unicamabē timētisama tancēbēbi cananuna nux usai 'ima, aín unicamabē timēanan bētsibē bētsibē Jesucristomia catamēnun 'aquiananti 'ain, Jesucristo utēcēnti nētē ca 'urama 'icē quixun sinani.

²⁶ Jesucristomí catamēcē 'ixunbi nunbi 'aisa tanquin ēnquinma ñu 'atima amiribi amiribi 'ai cananuna nun 'ucha tērēnun Jesucristomí catamēti cuēēncēma cupí nun 'ucha tērēncēma 'aish usabi 'iti 'ain. ²⁷ Usa 'icē, anun an camabi unin ñu 'acē isti nētēn Nucēn Papa Diosan ax cuēēncēsa oi 'iisama tani amí nishcē unicama 'acēsaribi oquin nuribi 'uchoquin manē tsinu 'imicēx cananuna nux abē 'itimoi 'iti 'ain. ²⁸ An usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oquin 'acēma uní a ñuía, rabē 'imainun achúshi uní —asérabi ca usa 'icē —quicēbētan ca nuibati sinanaquinma a uní uní itsin 'aia. Rabē uníxēshia a ñuía usai quicēbētanribi ca usaquin 'aia. ²⁹ A unia usoquin 'ásamaira oquin ca axa aín Bēhicē 'imainun aín Bēru Ñunshin Upími 'atimati banacē uní a Nucēn Papa Diosan castícanti 'icēn. Nucēn Papa Diosan Bēhicē, axa unicama 'uchañu 'icēbi iēminux aín imí 'apati bama, a amí 'atimati bananan Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí an uní nuibaquin 'aquincē amí 'atimati banacē, a unicamax ca an Moisésnēn cuēnēo bana 'acēma unía 'acēsamaira oquian Nucēn Papa Diosan castícancē 'iti 'icēn. ³⁰ Cananuna 'unanin, ēsai ca Nucēn 'Ibu Dios quiacēxa quixun: “Uix cara 'uchaia, a cana 'ēnbi uisaira oquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain”. Ēsaribí ca quiacēxa: “Uinu 'icē 'ēn unícanan cara 'ēx quicēsabi oquin 'acēma 'icē a cana 'ēn uisa carana otí 'ai usoquin 'ati 'ain”. ³¹ Usa 'ain cananuna nun 'ucha ēncēma 'aish, Nucēn Papa Diosan ca ax cushiira 'ixun uisaira oquin cara 'ati 'icē usoquin nu 'ati 'icē quixun sinani amí racuētí 'ain.

³² Jesucristomí catamētabatia, unin mitsu bētsi bētsi oquin tēmēramicēxunbi camina bēnēquinma tanshiacēn. Usámi mitsux 'ia a camina sinánti 'ain. ³³ Mitsu raírínēx camina unin mitsumi cuaiquin 'itsa unin ismainun mēēcē 'iacēn. Usai 'imainun ca axa Cristomí catamēcē uní raírínēn mitsux usai 'icē isi masá nuituquin ēnquinma 'aquiancēxa. ³⁴ Usa 'ixun camina Jesucristomí catamēcē cupía sipuacē unicama nuibaquin 'aquiancēn. Mitsumi nishquian mitsun ñu bicancēbēbi camina masá nuitutíma usabi cuēēancēn. —Ēnē nētēnuax ñuñu 'aish cuēēncēsamaira oi cana Nucēn Papa Diosan 'aish aín nētēnu nētētímoi abē 'iti 'ai —quixun sinani camina cuēēancēn. ³⁵—Usai cana 'iacē —quiáx manúquinma camina min 'acēsabi oquin Jesucristomí catamēti ēntima 'ain. Amí catamēcē 'aish camina a cupí nētētímoi abē Nucēn Papa Diosan nētēnu 'iti 'ain. ³⁶ Jesucristo ucēbē ax quicēsabi oi Nucēn Papa

Diosan nētēnu abē 'inuxun camina uni itsían mitsu tēmēramicēxbi a taníma usabi Cristomi catamēquin ax cuēēncēsabi oquin 'ati 'ain. ³⁷ Ēsai ca Nucēn Papa Diosan bana cuēēno quia:

Xēnibutíma ca ax bēnētishi uti 'icēn. A nun caíncē ax ca nētēbutima uti 'icēn. ³⁸ 'En iscēxa ax upí 'icē 'en unicamax ca tēmēraibi 'ēmi catamēti tsóti 'icēn. Usa 'aínbi cana an 'aquinbi racuēquin 'en bana ēncē uni a isi cuēētima 'ain”.

³⁹ Usaía an aín bana 'aquinbi ēncē uni ax Nucēn Papa Diosan nētēnu abē 'itima 'aínbi cananuna nun ami catamēquin ēncēma 'aish, asérabi Nucēn Papa Diosan 'aish aín nētēnu abē 'iti 'ain.

IV. CRISTO UCĒMA PAIN 'AIN CA JUDIOS UNI RAIRINĒX ASERABI NUCĒN PAPA DIOSMI CATAMĒACĒXA QUIAX QUICĒ BANA (11-13)

11

Usaía judíos unicaman rara raírínēx Nucēn Papa Diosmi catamēa bana

¹ Nun Nucēn Papa Dios isquinmabi cananuna asérabi ca anu 'icē quixun 'unanin. Aín bana ca cēmēma asérabi 'icē quixun sinánquin cananuna 'unanin, an ca aín quicēsabi oquin 'ati 'icē quixun. Usaquin ca axa ami catamēcē unicaman 'uania. ² Nucēn Papa Diosan ca axa quicēsabi oquin 'ati 'icē quixun sinánquin, ami catamēquin nucēn raracaman űu 'aia isi ca Nucēn Papa Dios cuēēancēxa.

³ Ēnē nētēcamax ca Nucēn Papa Dios quicēbēshi an sináncēsabi oi uniacēxa. Uisa űu 'aíma 'aínbi ca an unin iscē űucama uniocēxa. Usoquin unioia isáma 'ixunbi cananuna a bana acama űuiquin cuēēno a isquin, usaí ca 'iacēxa quixun 'unanin.

⁴ Bērí nētēnma ca Adanēn bēhicē, Abel, an ami sinánquin Nucēn Papa Dios quicēsabi oquin a rabiquin 'aracacē űuina rēxun xaroxuancēxa. Usomáinunbi ca aín xucēn Cainan aín cuēēncēsa oquinshi aín űu bimishi Nucēn Papa Dios xaroxuancēxa. Cainan usoia isi ca Nucēn Papa Dios cuēēanma 'icēn. Abelnēan 'axuncēxun isi cuni ca cuēēancēxa. Abel bama 'aínbi cananuna —Abelnēn ca asérabi Nucēn Papa Diosmi catamēquin ax quicēsabi oquin 'acēxa —quixun sinanin.

⁵ Ēnēnsaran nētēnma ca Enoc cacē uni, amia catamēcē cupía anun Nucēn Papa Dios cuēēncē 'iacēxa. Usa 'icē ca ēnē menuax bamaíma aín nētēnu 'inun Nucēn Papa Diosan buáncēxa. Buáncē ca unin mērama 'icēn. Usoquin buáncēma pain 'aish ca Nucēn Papa Dios Enocnēn cuēēancēxa quiax ca aín bana cuēēno quia. ⁶ Uicamax cara Nucēn Papa Diosbē banatisa tania, uicamax cara ainan 'iisa tania, an ca —Nucēn Papa Dios ca asérabi anu 'icē —quixun sinánti 'icēn. Sinánan ca —an ca 'en űucácēxun cuati 'icē —quixun sinánti 'icēn. Usaía ax asérabi ami catamēcē uni anun cuni ca Nucēn Papa Dios cuēēnia. Axa ami catamēcēma unin ca Nucēn Papa Dios cuēēnmima.

⁷ Ēnēnsaran nētēnmaribi ca Noénēn ami catamēquin —Nucēn Papa Dios quicēsabi oi ca 'iti 'icē —quixun 'unáncēxa. 'Unáncē 'icē ca Nucēn Papa Diosan Noé cacēxa, —camabi uníxa 'aisamairai 'uchacē cupí cana unían usaí űu 'iti sináncēbētanmabi camabi me baca mapumiquin cēñuti 'ai —quixun. Nucēn Papa Diosan bana ca asérabi 'icē quixun 'unánquin ca Noénēnshi, 'itsa 'uí 'ibúcēma pain 'aínbi aín manē nunti chaira anua aín aintsí 'ibucama atsínmiti 'acēxa, Nucēn Papa Diosan a cacēsabi oquin. An usoquin 'aia iscē unicama

ca —ënë menu 'icë unicama 'aisamairai 'uchacë cupí ca Nucën Papa Diosan cëñuti 'icë —quixun Noénën ñuixuancëxa. Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sinánquian Noénën, an cacësabi oquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.

⁸ Bërámari bi ca Abraham cacë uni aribi ami catamëcë 'icë Nucën Papa Diosan cacëxa:

—Camina min me ëbiani, bëtsi me 'ura 'icë, anu 'i cuanti 'ain. Min rëbúnquicamanan ca a me 'iti 'icën. Cacëx ca Abraham uinu cara a me 'icë, uisa me cara quixun 'unánxmabi, aín me, Ur cacë, anuax cuancëxa, Nucën Papa Diosan ca an cacësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani. ⁹ Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish ca Abraham a me, a Nucën Papa Diosan a ñuixuncë, anu bëbatancëx anu tsoócëxa. Anu 'aish ca aín menumabia uni tsócësa 'iacëxa. Anu 'aishbi ca upí oquin xubuóima, chupa 'acë xubunuishi 'iacëxa. Usaribiti ca aín bëchicë Isaac 'imainun Isaacnën bëchicë Jacob, acamaxribi 'iacëxa. —Abraham, mix camina 'ënan 'iti 'ain, min rëbúnquicamaribi ca 'ën uni 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Abrahamnën bëchicë, Isaac, 'imainun Isaacnën bëchicë, Jacob, cacëxa. ¹⁰ Usaquin cacëxun ca Abrahamnën 'unáncëxa, —Nucën Papa Diosan, usai ca 'iti 'icë quixun mënío 'ain cananuna ënë menu tsócë 'aishbi Nucën Papa Diosan 'aish, an sináncësabi oquin mënío aín nëtë anu 'iti 'ai quixun. Usaquin sinani ca cuëëancëxa.

¹¹ Abrahamnën xanu, Sara, anribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi oquin, caniacëquinbi tuacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi cana 'iti 'ai quixun sináncë cupí. Usai tuutancëx ca Sara bëbu tuá, Isaac cacë, bacëcëcëxa. ¹² Usa 'ain ca, Abraham caniacëcëra 'aishbi bëchicëñu 'iacëxa. Aín bëchicëñën rëbúnqui ca 'itsaira 'iacëxa. Naínu 'icë 'ispacama cananuna tupúncasmati 'ain. Parúnpapa cuëbí 'icë masiribi cananuna tupúntima 'ain. Usaribiti ca Abrahamnën rëbúnqui 'aisamaira 'aish unin tupúntisama 'iacëxa.

¹³ Abraham, Sara, Isaac, Jacob, acamax ca Nucën Papa Diosan ñuiasa oi 'icëma pan 'ain bamacëxa. Usa 'ainbi ca aín bamati nëtë sënëntamainun masá nuituquinma cuëëncëxin, Nucën Papa Diosan nu cacësabi oi ca nun rëbúnqui 'iti 'icë quixun 'unáncëxa. Usaquin 'unani ca ësai quicësa 'iacëxa: nux ënë menu 'icë 'aishbi cananuna uníxa aín menumabi bëtsi menu cuanúxbi tsócësa 'ain. ¹⁴ Usaia quiása 'ain cananuna 'unanin, a unicamax a menu bucuxunbi ca —ënë menu 'iti unima, bëtsi menu 'iti uni cananuna nux 'ai —quixun sináncëxa. ¹⁵ Anuaxa cuancë me, Ur cacë, anu cuantëcëinsa tani ca Abraham anu cuantëcëan 'itslanxa. ¹⁶ Cuantëcënti 'aishbi ca anu cuantëcëinsama tancëxa. A menu 'icësamaira oi bëtsi nëtë, upíira a Nucën Papa Diosan atu mënío xuncë, anu 'iti ca cuëëancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios —'ëx cana atun Dios 'ai —quixun sinani cuëënia. Usai cuëëncëxin ca anua atux abë 'iti nëtë mënío cëxa.

¹⁷⁻¹⁸ Abraham ca —aséribi ca Nucën Papa Diosan aín quicësabi 'oquin 'ati 'icë —quixun 'unani ami catamëacëxa. Èsai ca 'iacëxa. Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Min bëchicë Isaacnën rëbúnqui ca aséribi 'itsaira 'ianan 'ënan 'iti 'icë” quixun. Usa 'ainbi ca Nucën Papa Diosan —aséribi cara Abrahamnën 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unántisa tanquin, Abraham cacëxa —min camina 'aracacë ñuina 'axunquinma, min bëchicë Isaac abi 'ë rabiáquin 'ë 'axunti 'ai —quixun. Cacëxun ca usoquin anuxun 'atinu Isaac buáncëxa. ¹⁹ Buánquin ca sináncëxa:

—'Ën bëchicë achúshi, Isaac, aín rëbúnqui ca aséribi 'itsaira 'iti 'icën, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi. Usaía 'inun ca bamacëbi baísqumiti 'icë —quixun. Usaquin sinánquian Nucën Papa Diosan cacësabi oquin Abrahamnën 'ati

'aishbi ca Nucèn Papa Diosan xucèxun ángelnèn Abraham cacèbè Isaac bamati 'aishbi iëacèxa.

²⁰ Usa 'ain ca Isaacnèribi, —Nucèn Papa Diosan ca ain quicèsabi oquin 'ati 'icè —quixun 'unánquin, ain bëchicè rabé, Jacob 'imainun Esau, —Nucèn Papa Diosan ca an 'è cacèsabi oquin mitsu 'aquinti 'icè —quixun caquin atu Nucèn Papa Dios ñucáxuancèxa. ²¹ Jacobnèribi, —Nucèn Papa Diosan ca ain quicèsabi oquin 'ati 'icè —quixun 'unánquin ca ain bamati sènèncèbètan, xèni 'aish, ain tsatimi cèpíxun ain xuta Josénèn bëchicè rabé, —Nucèn Papa Diosan ca an 'è cacèsabi oquin mitsu 'aquinti 'icè —quixun caquin atu Nucèn Papa Dios ñucáxuancèxa. ²² José, Egipto menu 'ixun ca —ax quicèsabi oquin ca Nucèn Papa Diosan nun rëbúnqui Egipto menua nun nètè, Canaán, anu 'itècènu buánti 'icè —quixun sinánquin ain aintsi cacèxa: Ènè nètènuax nun nètènu cuanquin ca mitsun rëbúnquinèn 'èn xoribi buánxun anu maínti 'icè quixun.

²³ 'Itsa baritia Egipto menu Jacobnèn rëbúnquicama 'icèbè ca a menu 'icè 'apu, Faraón cacè, ax Jacobnèn rëbúnquimi nishacèxa. Nishi ca bëbu tuácama bëri bacèncè —ax ca bamati 'icè —quiacèxa. Quicèbètanbi ca achúshi bëbu tuá, Moisés cacè, ain papabè ain tita Nucèn Papa Diosmi catamèti, Faraónmi racuèquinma —ènè tuá ca upíra upí 'icèn, usa 'ain cananuna 'apun bana tanquinma unèti 'ai —quixun sináncèxa. Usaquin sinánxun ca rabé 'imainun achúshi 'uxèn Moisés unèacèxa. ²⁴ Usaquian unecè 'icè ca a 'apun bëchicènen Moisés ain tuása 'inun caniocèxa. Usa 'ainbi ca Moisés canitancèx a 'apun bëchicènen tuása 'issama tancèxa. ²⁵ Ca sináncèxa, Egiptonu 'icè 'apu ènèbè 'aish cana ain xutasa 'aish 'èx camabi ñuñu 'iti 'ain. Usa 'ainbi ca Egipto menu 'icè unicama ènèn Nucèn Papa Dios cuèèncèsama oquin ñu 'atimashi 'ati cuènenia. Usaquin 'anan ca axa Nucèn Papa Diosmi sináncè unicamaribi 'atimoia. Usaquin sinani ca ax Egiptonu 'icè 'apun xutasa 'itsíanxbi ain aintsi judíos unicama, a Nucèn Papa Diosan ainan 'inun caiscè, acamabè tèmèraibi 'iti cuèèncèxa. ²⁶ Cuèenquin ca sináncèxa, Egiptonu 'icè unicamax ñuñu 'aish cuèèncèsamaira oi cana 'èx Nucèn Papa Diosmi sináncè 'aish tèmèraibi cuèenti 'ain. Cristonan 'icèa unin 'atimocèx tèmèraibi ain unicama cuèèncèsaribi oi ca Moisés tèmèraibi Nucèn Papa Diosan unicamabè 'i cuèèncèxa. Ax ca —Nucèn Papa Diosan ca ax quicèsabi oquin nu ainan 'aish ain nètènu abè 'inun 'imia —quixun 'unani ami catamèti cuèèncèxa.

²⁷ —Èn bërúnbi isquinmabi cana Nucèn Papa Dios ca asèrabi 'èbè 'icè quixun 'unani —quixun sinani ca Moisés ami catamèti Egipto menuax Madian cacè menu cuancèxa, racuètima ax cuancèbèa 'apu nishtánunbi.

²⁸ Madianuax Egipto menu cuantècèntancèxun ca Moisésnèn —Nucèn Papa Diosan ca ax quicèsabi oquin asèrabi 'ati 'icè —quixun sinánquin, an cacèsabi oquin judíos unicaman xubucama 'unánti oquin, ain xècuè èman carnero imi shimiácèxa, Nucèn Papa Diosan ángelnèn atun rëcuèn bëchicècama 'atin rabanan. ²⁹ Egipto menuax cuani ca judíos unicama —Nucèn Papa Diosan ca ax quicèsabi oquin nu 'aquinia —quixun sinani parúnppa Xonsa cacè, a nèbètsi me racacèbè sicaracèacèxa, me èsquicènu cuancèsabiquiani. Atúxa usai cuancèbè ca axa atu catícabiani cuancè Egiptonu 'icè suntárucamax —nuxribi cananuna usai sicaracèti 'ai —quixun sinanx cuanibi, 'unpax anu racatècèncèbè bacamiquiacèxa.

³⁰ Judíos unicama Egiptonuax cuantancèx anu atux cuancè me anu bëbatancèxun, a mecama 'ibuanux ca Nucèn Papa Diosmi catamèti ain

quicēsabi oi judíos suntárucama siete nētē, Jericó cacē ěma ratanarati cuainácēti niacēxa. Nicēbē ca Nucēn Papa Diosan sinanēnshi, a ěma anun cēnēcē, ax rurucubuacēxa. ³¹ A cēnē rurucubúcēbēa anu 'icē unicama an Nucēn Papa Diosan bana cuacēma 'aish cēńúmainun ca 'atima xanu Rahab cacē, axēshi 'iacēacēxa, an Nucēn Papa Diosmi sinánquin judíos unbunēn xucē uni rabē 'aquincē cupí.

³² ¿Uisáquinribi carana mitsu cati 'ain? Gideón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, acama 'iá 'imainun an Nucēn Papa Dios quicē bana uni űuixuncē unicamaribi mitsu űuixunquinbi cana sēnēontima 'ain. ³³ Raíri unírribi ca Nucēn Papa Diosmi catamēquin —an ca nu 'aquinia —quixun 'unánquin bētsi 'apun suntárucamabē 'acananquin űusmocēxa. Raíri uniribi 'apu 'ixun ca Nucēn Papa Diosmi sinánquin a unicama upiti bucunun, upí oqin 'aquiancēxa. Ami sinania ca a unicama ax quicēsabi oqin Nucēn Papa Diosan 'aquiancēxa. Raíriribi ca ami nishquian, unin 'inun pinun quixun aín cēnēnu niabi, Nucēn Papa Diosan sinanēn 'inúnbi piama 'icēn. ³⁴ Axa Nucēn Papa Diosmi catamēcē uní raíriribi ca tsi rēquirucē an nēēntanun quixun anu niabi Nucēn Papa Diosan sinanēn tsinbi uisabi oma 'icēn. Raíri uníxribi ca suntárunēn 'ati 'aishbi Nucēn Papa Diosan sinanēn 'iēcēxa. Raírinēxribi 'insincē 'aish cushima 'aishbi ca Nucēn Papa Diosan sinanēn cushi 'iacēxa. Nucēn Papa Diosan 'imicēxun ca suntárunēn cushiira 'ixun abē 'acancē bētsi 'apun suntárucama abámiacēxa. ³⁵ Bētsi bētsi xanun ca aín tuá bamacē 'icēbi Nucēn Papa Diosan sinanēn baísquiia biacēxa.

Raíri unin ca unin Nucēn Papa Diosan bana ěnun quixun bētsi bētsi oqin paē tanmicēxunbi, ami sinánquin ěníma —'ěx masócē 'aish bamaibi cana Jesu-cristobē 'iti 'ai —quixun sinánquin ami catamēti ěnquinma tanshiacēxa. ³⁶ Raíri uni ca Nucēn Papa Diosmi catamēcē cupí unin ami cuaianan rishquiacēxa. Raíri ca unin manē risin nēaxun sipuacēxa. ³⁷ Nucēn Papa Diosmi catamēcē uní raíri ca unin maxaxan rēacēxa. Raíri ca Nucēn Papa Diosmi sinánxma 'inun quixun unin bētsi bētsi ocēxa. Raíri ca unin tēarabēocēxa. Raíri ca manē xētocēn 'acēxa. Raírinēx ca chupańuma 'ixun carnero rani pańuanan chivo rani pańuax cuainbēquini niacēxa. űuńuma 'aish nuibacacē 'ianan ca bētsi bētsi ocē 'iacēxa. ³⁸ A unicama aín nuitu upíira 'aish ěnē nētēnu 'ima Nucēn Papa Diosan nētēnuira 'iisa 'aishbi ca anu uni 'icēma menu nitsi aín bashinuribi cuaínbēquini xubuńuma 'aish bashi quininu 'iacēxa. ³⁹ A unicama űuiquin cuěnēo bana isquin cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosmi ca aséribi catamēacēxa quixun. Ami catamēquinbi ca uisaira oqin cara Nucēn Papa Diosan, Cristo cupí, aín unicama 'imiti 'icē quixun 'unanma 'icēn. ⁴⁰ A űucama 'unánma 'aishbi ca utancēxa Cristo bama cupí nux 'icēsaribiti, axa béráma ami sinan unicamax Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ianan aséribi ainan 'aish nubē aín nētēnu nētétimoi 'iti 'icēn. Usai 'icēbē ca camáxbi Nucēn Papa Diosan aín unicama cásabi oi 'inuxun 'aia.

12

Jesúsmi cananuna catamēti 'ai quicē bana

¹ A unicamaxa 'iásaribiquin ca nubē 'icē 'itsa unin tēmēraqinbi —Nucēn Papa Diosan ca aséribi aín quicēsabi oqin nu 'aquinti 'icē —quixun 'unánquin ami catamēquin ěníma. Atúxa 'icēsaribiti 'inuxun cananuna an nu 'atimaquin sinánmicē a űucama ěanan an usabi 'itioquin nu 'atima 'imicē űucamaribi ěnti 'ain. Acama ěnquin cananuna bēnēquinma ańu űu 'ěn 'ati cara Nucēn Papa

Dios cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. Cuai bëtsibë upiti abáti cupí ca unin an iëocë ñu nania, usaribiquin cananuna upí oquin nun 'ati ñu 'anuxun, uisa ñun cara nu 'atimaquin sinánmia, a ënti 'ain. ² Jesús, a cupí nux ami catamëcë 'aish ainan 'ianan asaribi upí 'aish aín nëtënu abë 'iti, ax 'iásaribiti 'inuxun cananuna uisai cara ax 'iacëxa quixun sinánti 'ain. 'Uchañuira uni 'acësa oquin ca unin i curúsocënu a matásti 'icë quixun 'unánxbi ca ënë menu uacëxa, —ënë ñucama inúcëbë unicama upí 'iti mëníotancëx cana 'ën Papa Diosbë 'i cuëëntëcënti 'ai —quixun 'unani. Usai bamax baísquia 'aish ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'Apu 'icën.

³ Tëmëraquin —axa ami sináncëma unicaman ca 'ëx Jesucristonan 'icë cupí 'ë bëtsi bëtsi oia —quixun sinánquin ami catamëti ëntin rabanan camina —usaribi oquian ami nishquin unin 'acëxunbi ca Jesucristonën tanshiacëxa —quixun sinánti 'ain. Usaquin sinani camina ami catamëtia unin bëtsi bëtsi ocëxun oquin a ënti sinanima ami cushiti 'ain. ⁴ Mitsux 'uchati rabanan tëmëranan Jesucristonan cupí bëtsi bëtsi ocë 'aishbi camina bamacëma 'ain.

⁵⁻⁶ ¿A bana mitsúxmi aín bëchicë 'icëa 'ësëquin Nucën Papa Diosan cacë a caramina manuan? ëesai quicë:

Ën bëchicë 'icë cana mi cain, Nucën 'Ibu Diosan ca an nuibacë unicama 'ixunbia ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Uicama cara aín bëchicë 'inun 'imiäxa acama ca usoquin 'aia. Usa 'ain camina ñu 'aisama 'aia Nucën 'Ibu Diosan mi uisa cara mi ocëxbi aín bana cuaisama tani bënëtima 'ain. 'Ianan camina masá nuituti sináncasmaquin, uisai carana 'iti 'ai quixun sinántima 'ain.

⁷ Camabi unin ca aín bëchicë ñu 'atima 'aia oquin upí 'inun quixun 'unánmia. Usa 'ain camina mitsun Nucën 'Ibu Diosan ñu 'atima 'aia oquin uisa cara ocëxunbi a tani masá nuituquinma upí oquinshi sinánti 'ain, an ca mitsúxmi aín bëchicë 'icë cupí usoquin 'aia quixun 'unánquin. ⁸ Nucën Papa Diosan ca aín unicama ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisa oquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Usoquin mitsu 'acëma 'aish camina mitsux asërabi ainanma 'aish aín bëchicëma 'ain. ⁹ Nux xu 'ixun ñu 'atima 'aia oquin ca amiribishi 'atëcënxunma 'anun numi nishquinmabi nu 'unánmiquin nucën papan nu mëëacëxa. Mëëcëxunbi cananuna ami nishquinma ax cuëëncësabi oquin 'acën. ¿Usa 'ain caranuna uisa cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'inun quixun, uisa oquin cara nu 'ati 'icë usoquin 'acëxunbi upí oquin sinántima 'ain? ¹⁰ Nux canitancëxnu upí 'inun quixun ca aín sináncësa oquin 'unánmiquin usoquin nucën papan nu 'acëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan asaribi upí 'iminuxun upí oquin nu 'unánmia. ¹¹ Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan usoquin nu 'acëxun taní cananuna masá nuitupanin. Usai 'itancëxbi cananuna usaquian nu 'acë a inúcëbë Nucën Papa Diosbë upí 'iquin upí oquin sinani cuëënti 'ain.

Jesucristo ñu quicë bana timati rabanan bërüancati

¹² Usa 'ain camina tëmëraibi masá nuituquinma upí oquin sinani ami cushi Cristomi catamëti 'ain. ¹³ Usa 'ixunmi mitsun aín cuëëncësa oquin 'aia isquin ca rairi uniribi ami catamëti upí oquin 'unáncëma 'aishbi a ëníma mitsux 'icësaribiti 'iti 'icën. Usaía atux 'inun camina Jesucristomi catamëquin aín cuëëncësa oquin 'ati 'ain.

¹⁴ Nishananima camina upitaxēshi bucuti 'ain. Aín 'ucha ëncēma unix ca Nucēn Papa Diosbē 'itima 'icēn. Usa 'ain camina nishananima upitax bucuquin uisa 'uchabi 'ati sinántima 'ain. ¹⁵ Nucēn Papa Diosan ax cuēñcēsabi oquin mitsu 'aquincēma 'itin rabanan camina an mitsu 'unánmicēsabi oi 'inux bēruáncati 'ain. Usai 'iquin camina uni raíri 'aisama nuituñu 'inun 'atimaquin sinánmitima 'ain. ¹⁶ Uní aín xanubēishi 'itioquin mēnio 'ain ca micama ui uníxbi aín xanuma 'ain, xanu itsibē 'itima 'icēn, bēbúxribi ca xanúxmabi uní itsibē 'itima 'icēn. Nucēn Papa Dios ca uní 'imainun xanuribi usai 'iti cuēñnima. Usai 'itin rabanan camina camáxbi upí sinánñu 'inun 'aquiananti 'ain. Esaúnēn ca Nucēn Papa Diosan cacē bana sinánquinma, ax rēcuēñ 'ixunbi aín piti cuēñcē cupíshi aín xucēn aín rēcuēñ 'imiácēxa. Ax piti cuēñcē cupía Esaú 'íasaribiti camina 'itima 'ain. ¹⁷ Camina 'unanin, 'itsa baritia 'icēbē ca Esaú aín papan rēcuēñ bēchicē 'itēcēnti sináncēxa. Usauquin sinani masá nuituti iníbi ca 'iáma 'icēn. Usa 'ain ca Esaúma, aín xucēn Jacob, axa aín rēcuēñ bēchicēsa 'icē, aín papan Isaacnēn upí oquin sinánxunquin Nucēn Papa Dios ñúxáxuncēxa.

¹⁸ Mitsux camina aín bashi Sinaí, anuxuan nucēn raracaman Nucēn Papa Diosan bana cua, anu cuánma 'ain. Anuaxa canacamē'ëo sharaquimainun ca a bashix nētē cuinan mapucē bēánquibucē 'iacēxa. Aín bashicamanubi ca tsi rēquirucē tñbu 'iacēxa. Anu camina mitsux 'iáma 'ain. ¹⁹ Manē bana ocē sharatia camina cuama 'ain. Cuatíma 'ianan camina Nucēn Papa Dios banaiaribi cuama 'ain. Nucēn Papa Dios banacēbēa 'aisamaira ñu 'ia isquin ca nucēn raracaman racuéquin Moisés cacēxa:

—Nux bamatima cupí camina minbi Nucēn Papa Diosan cacēxun nu cati 'ain. ²⁰ Bananuxun ca Nucēn Papa Diosan cacēxa: “Uinu 'icē uníxbi ca aín bashi tanáin cuantima 'icēn, ñuinacaxribi ca cuantima 'icēn. Uni 'imainun ñuina ax anu cuancēcamax ca maxaxan rēanan masibunēn 'acē 'iti 'icēn”. A bana sinani ca nucēn raracamax racuéacēxa. ²¹ Usai 'aisamaira ñu 'ia isi ca Moisésnēxribi cupí cacēxa: “Éxribi cana racuēti bērēin”.

²² Mitsux camina aín bashi Sinaí anuaxa Nucēn Papa Dios baná anu cuanma 'ain. Bēráma camina mitsux Nucēn Papa Dios rabinux Sión cacē matá, anua Jerusalén 'icē, anu cuancēn. Usai 'iá 'aíshbi camina Jesucristonan 'aish, uinu caramina 'ai anuax, Nucēn Papa Dios axa bamatimoi naínu 'icē Jerusalén aín nētēnu tsócē, abē banain. Anuxun ca 'itsaira 'ixun aín ángelcama timēxun a rabia. ²³ Anuribi uicamax cara ainan 'icē, aín anē 'acē, acamanribi ca a rabia. Anu ca ax 'Apuira 'ixuan an camabi unin 'acē ñu iscē, Nucēn Papa Dios, ax 'icēn. Anuribi ca Nucēn Papa Diosan ainan 'icē upí 'imicē 'aísha bamacē unicama aín bēru ñunshin 'icēn. ²⁴ Anuribi ca ax aín imi 'apati bama 'ixuan an nuxribinu anu 'inun mēniócē, Jesús, ax 'icēn. —Cain, an Abel 'acē uni, ax ca cupicē 'iti 'icē —quíax Nucēn Papa Dios quicēbē ca usai 'iacēxa. Usa 'aínbi ca Jesús bamacē cupí uínbi an 'acē uni cupiama 'icēn. Usoquian Jesús unin 'á 'ixunbi ca aribi cupiquinma uicamax cara ami catamētia, a aín 'ucha sinántēcēntimoquin tērēnia.

²⁵ Cananuna 'unanin, Moisésnēan Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncēxunbia an a bana timaquin cuaisama tancē, nucēn raracamax ca castíancē 'iacēxa. Moisésnēn ñuía banasamaira ca Jesucristo ñuí quicē bana, Nucēn Papa Diosan naínu 'ixun nu 'inan, ax 'icēn. Usa 'ain ca nucēn raracamaxa 'iásamaira oi an Jesucristo ñuí quicē bana timaquin cuaisama tancē unicama iétima 'icēn. Usa 'ain camina asérabi Jesucristo, Nucēn Papa Diosan a aín nētēnu xua, a ñuí quicē bana timaquinma upí oquin cuati 'ain. ²⁶ Bēráma ca

Moisésbëa Nucën Papa Dios banacëbë mecama shaíquiacëxa. Usa 'ainbi ca Nucën Papa Dios ësairibi quia: “Mecama amiribishi shaícatëcënquin cana ashi 'aquinma naínu 'icë ñu, bari, 'uxë, 'ispa acamaribi shaícati 'ain”. ²⁷ Nucën Papa Dios “cana amiribishi ñucama shaícatëcëni” quia 'ain cananuna 'unanin, usoquin shaícatëcë ca a ñucama cëñúcë 'aish 'aíma 'iti 'icën. Acama 'aíma 'ainbi ca usai cara aín unicama abë 'iti 'icë quixun an mënósabi oi 'iti 'icën. ²⁸ Ax xëñibua 'ainbi cëñútimoi nucën 'Apuira 'ain cananuna nux nëtëtima anu abë 'ianan aín unicamabë 'iti 'ain. Usai 'iti sinánquin cananuna Nucën Papa Diosmi sinánquin aín bana cuaquin —asábi ca —cai cuëenquin a rabiti 'ain, ax cuëencësabi oquin, ²⁹ ax upíra 'ixun ca rëquiruquin tsin 'acësaribi oquin ñu 'aisamacama cëñuti 'icë quixun sinánquin.

13

Usaquian aín unicaman Nucën Papa Dios cuëenmiti bana

¹ Mitsux Jesucristonan 'aish camáxbi xucënza 'aish camina mitsux 'icësabi bëtsibë bëtsibë nuibanani 'iti 'ain. ² Mitsun 'unáncëma unibi camina mitsun xubunu bëbaia cuëenquin bití 'ain. Usai 'iquin ca raírinën 'unánquinmabi ángel, unísaribi 'icë, biacëxa.

³ Mitsúxribi atubë sipuacë 'aish tëmëracësa 'ixun camina axa Jesucristonan cupí sipuacë unicama manuquinma a sinánquin 'aquinti 'ain. Mitsúxribi usaríbi uni 'ixun camina —usaríbi oquin ca unin 'ë 'ati 'icë —quixun sinánquin unían bëtsi bëtsi ocë uni a 'aquinti 'ain.

⁴ Míñ xanuma 'ain camina xanu itsibë 'itima 'ain. Xanu minan 'iti bitancëxun camina abë nuibananquin upí oxun 'iquinti 'ain. Aín xanuma 'ain bënëñuma xanubë 'iti 'imainun uni itsin xanubë 'iti ca Nucën Papa Dios cuëënima. Cuëenquinma ca usa uni 'imainun usa xanuríbi 'uchoquin uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

⁵ 'Aisamaira curíquiñu 'iti camina sinántima 'ain. Nucën Papa Diosan “Èn cana mi 'aquinquin èntima 'ai” quixun cacë a sinani camina mitsux 'aisamaira ñuñuma 'aíshbi masá nuituti bënëtima cuëenti 'ain. ⁶ Usaquin sinánquin cananuna ènë bana cuëneo quicësabi oquin sinánti 'ain: Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë 'aquinia. Usa 'ain cana unin uisa cara ocëxbi racuëtima 'ain.

⁷ Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuncë unicama camina manuquinma sinánti 'ain. —Atun ca Jesucristomi catamëquin upí ñuishi 'aia —quixun sinani camina usaríbiti 'iti 'ain.

⁸ Jesucristo ax ca usabi 'iá 'aish bëríribi usabi 'aish, usabi 'iti 'icën. ⁹ Usa 'ain camina uni itsían mitsu bëtsi bëtsi bana ñuixunquin Jesucristomi sinánti ènun quixun cacëxunbi èntima 'ain. A unicamax ca —bëtsi bëtsi ñu piquinbi camina bëtsi bëtsi ñu pitima 'ai —quia. Atúxa usai quia a bana cuatíbi ca uni aín nuitu upí 'ima. Usa 'ain camina —Cristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha téréanan nux ainan 'inun 'imia —quixun 'unani amishi cushicanti 'ain.

¹⁰ Nun nu —Jesucristo bama cupí ca nun 'uchacama téréncë 'icë —quixun 'unáncë 'ainbi ca judíos sacerdotecaman 'aracacë ñuina rëcë aín nami picë 'aíshbi, ami catamëcëma 'ixun, —Jesucristo bama cupí cana 'ën 'uchacama téréncë 'ai —quixun 'unanim. ¹¹ Unicaman 'ucha téréncë 'inun ca sacerdotenën cushicaman 'apun, 'aracacë ñuina rëcë aín imi, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'ucë mëu, Cata Upíra cacë, anu buánxun anuxun ánscaia. Usoquin 'anan ca a ñuinacan namicama a ëma 'ura buánxun nëënia. ¹² Usaríbiti

ca Jesús, Jerusalén 'uri aín imi 'apati i curúsocënu, camabi uníxa aín 'ucha tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inun, bamacēxa. ¹³ Usa 'ain cananuna Jesús, axa ēma 'uracēox 'uchañuira uni 'icēsari bama, a nuxnu ainan 'icēa uni itsin tēmēramianan 'usāncēxunbi, ainan 'iti ēntima 'ain. ¹⁴ Ēnē nētēnu ca axa cēñútima usabi 'icēbēnu anu 'iti ēma 'aíma 'icēn. Usa 'ain cananuna axa cēñútima nētē Nucēn Papa Diosbēnu anu 'iti a cainin. ¹⁵ Usa 'ain cananuna Jesucristo cupí camabi nētēn abē banai cuēēnquin Nucēn Papa Dios nun cuēbitan rabianan —mix camina asérabi nun 'Apu 'ai—quixun caquin a rabiti 'ain. ¹⁶ Rabianan camina uni raíri 'aquinquin ñu upí 'ati manútima 'ain. Ñuñuma uniribi camina nuibaquin min ñu mēsú 'inánti 'ain. Unían usaquin 'aia isi ca Nucēn Papa Dios cuēēnia.

¹⁷ Mitsun cushicaman ca mitsúxmi upiti Jesucristomi sinánun mitsu 'aquinia. Usaquin mitsu 'aquinuan Nucēn Papa Diosan caiscē 'ixun ca an cacēsabi oquin upí oquin 'aia tania, ax cuēēntanun. Usa 'ain camina aín bana cuaquin atux quicēsabi oquin 'ati 'ain. Mitsun usaquin 'aia isquin ca atun masá nuituquinma cuēēnquin mitsu 'aquinti 'icēn. A unicaman bana cuaquinbimi an cacēsa oquin 'aíama isi ca Nucēn Papa Dios cuēēntima 'icēn.

¹⁸ Cananuna 'unanin, ñu 'atima 'aquinma upí ñuishi 'aia tania ca Nucēn Papa Diosan nu upí isia quixun. Usa 'icē camina nu Nucēn Papa Dios ñucáxunti 'ain. ¹⁹ 'Ēx mitsubē 'itēcēni bēnētishi cuanun camina manúquinma Nucēn Papa Dios 'ē ñucáxunti 'ain.

Upí oquin sinania bēruánx 'inuan Pablonēn ca

²⁰ Nucēn Papa Dios, an aín unicama abē upí 'inun 'imicē, an ca Nucēn 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bēruáinracē, a bamacēbi baísquimiacēxa. An Jesús aín imi 'apati bamacē cupí nun 'uchacama tērēnquin nux xēnibua 'aínbi ainan 'inun 'imicē, ²¹ anbia an iscēxmi upí 'inun 'imianan ax cuēēncēsabi oquinmi upí ñuishi 'anun mitsu 'imiti cana cuēēnin. 'Tanan cana an, Jesucristo cupí, ax cuēēncēsabi oquin nu 'imiti cuēēnin. A ca aín unicaman xēnibua 'aínbi ēnquinma rabiti 'icēn. Usaquin ca 'ati 'icēn.

²² 'Ēn xucēantu, 'ēn mitsu 'ēsēquin, 'itsamashi cuēnēoxuncē banacama ēnē camina upí oquin sinánquin cuati 'ain. ²³ Mitsun camina 'unánti 'ain, nucēn xucēn, Tímoteo, a ca sipuacē 'icēbi chiquíncanxa. 'Itíxa bēnētishi bēbaia cana mitsu isi cuanquin a buánti 'ain.

²⁴ Anu 'icē Jesucristomi catamēcē unicama 'imainun mitsun cushicama a camina bēruánxa 'inun 'ē caxunti 'ain. Italianuax ucē unicamanribi ca mitsu bēruánxmi 'inun mitsu camia.

²⁵ Nucēn Papa Diosan nuibaquin 'aquinccēxmi chuámarua 'aish bucuti cana cuēēnin. Ashi.

SANTIAGONĒAN JUDÍOS UNICAMA BUÁNMI QUIRICA

Aín menuma 'icē judíos unicama Santiagonĕn quirica cuēñeoxuan

¹ Ēx cana Santiago, an Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn cacĕsabi oquin ñu 'acĕ 'ain. Israelnĕn bĕchicĕ mĕcĕn rabĕ 'imainun rabĕ aín rĕbúnqui 'aíshmi bĕtsi bĕtsi menu tsóti cuan 'icĕ cana mitsu ĕnĕ quirica buánmin.

Nucĕn Papa Diosan sinánmicĕ 'aísha aín unicamax bĕtsi sinánñu 'iti

² Ēn xucĕantu, cana mitsu cain, uisai caramina 'iti 'ain, uisa ñu cara mitsumi 'icĕbĕbi camina upí oquinshi sinani cuĕĕnti 'ain. ³ Camina 'unanin, usai 'i bĕnĕquinma tanshiquin camina uisa ñu cara 'icĕbĕbi bĕnĕtima upiti Jesucristomi catamĕti 'unánti 'ain. ⁴ Mitsux usai 'inux camina ĕnĕma Jesucristomi sinani uisa ñu cara 'icĕbĕbi masá nuitutima ami catamĕcanti 'ain.

⁵ Uisaira caramina ami cushiti 'ai quixun 'unáncĕma 'ixun camina Nucĕn Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucácĕxun ca an mi usámi 'iti 'unánmiquin cushioti 'icĕn. An ca an a ñucácĕ unimi nishquinma cuĕĕnquin upí oquin 'unánmia. ⁶ 'Ixunbi camina —Nucĕn Papa Diosan sapi ca 'ĕn cacĕxun cuatima 'icĕ — quixun sinánquinma, —an ca asĕrabi 'ĕn cacĕxun cuati 'icĕ — quixun sinánquin ñucáti 'ain. An cara 'ĕ 'aquinti 'icĕ, cara 'ĕ 'aquintima 'icĕ quixun sináncĕ uni ax ca suñun bĕcacĕxa parún papa amami amamiqui tucánquicĕsa 'icĕn. ⁷ Mitsux usa 'ixun camina Nucĕn Papa Diosan ca 'ĕn bana cuatia quixun sinántima 'ain. ⁸ Usaquin sinánbĕquincĕ unix ca an sináncĕsabi oi 'ima cĕmĕbĕquinia.

⁹ Uicamax cara unían —ñuumara ca —quixun iscĕ 'iaxbi Jesucristomi catamĕtia, Nucĕn Papa Diosan 'aquincĕx bĕráma 'iasama 'icĕ, ax ca cuĕĕnti 'icĕn. ¹⁰ 'Imainun ca ñuñuira ax Jesucristomi catamĕti ñuñumaibi cuĕĕnti 'icĕn. Axa ñuñuira uni ax ca ro uáxa upíira upí 'itancĕxbi aín upí bĕnĕtishi nĕtĕcĕsaribi 'icĕn. ¹¹ Barin uruquin pĕcaquin xarocĕx ca ro uá chushia. Usari 'i ca ro uá rĕucuti aín upí nĕtĕtia. Usaribiti ca ñuñu uni ax curíquiñuira 'iti sinánxun ñu 'aíbi 'iti 'icĕn.

Uisa ñu cara 'icĕbĕtanbi Jesucristomi catamĕti ĕntima

¹² An uisa ñu cara 'icĕbĕbi bĕnĕquinma tanshiquin Jesucristomi catamĕti ĕncĕma unicama a ca usáia ax ami sináncĕ unicama 'iti ñuia quiásabi oquin Nucĕn Papa Diosan aín nĕtĕnu abĕ 'aish chuámarua 'aish cuĕĕnun 'imiti 'icĕn. ¹³ Usa 'ain ca ui unin cara 'atima ñu 'ati sinania, a unin —Nucĕn Papa Diosan ca usaquin 'anun 'ĕ sinánmia —quixun sinántima 'icĕn. Nucĕn Papa Dios a ca uínbi 'atima ñu 'anun sinánmitima 'icĕn. Usa 'ixun ca anribi uinu 'icĕ unibi 'atima ñua 'anun sinánmima. ¹⁴ Unían ñu 'atima 'acĕ ax ca Nucĕn Papa Diosan 'amicĕma 'icĕn. Abi aín sinan 'atima 'ixun ca usoquin 'aia. ¹⁵ Usaquin sináncĕ cupí ca unin ñu 'atima 'aia. Ñu 'atima ĕnquinma amiribi amiribi 'ai 'uchacĕ cupí ca bamai Nucĕn Papa Diosbĕ 'itima 'icĕn.

¹⁶ Ēn nuibacĕ xucĕantu, uinu 'icĕ unínbi paráncĕ camina 'icantima 'ain. ¹⁷ Camabi uisa ñu cara upí 'icĕ, ax ca Nucĕn Papa Dios naínu 'icĕ, an bari, 'uxĕ, 'ispa acama unio, an camabi uni 'ináncĕ 'icĕn. A ñucamaxa bĕnamĕanan

béânquicē 'aínbi ca Nucēn Papa Dios axira usabi 'iá 'aish usabi 'icēn. ¹⁸ An ca unían aín bana ñuixuncēxun cuatínu ainan 'inun nu 'imiáxa, nux pain 'icē cupía raíri uníxribi Jesucristomi catamécē 'aish camabi ñu an uniosamaira 'inun.

Aséribi Jesúsmi catamētia usai uni 'iti bana

¹⁹ Ēn nuibacē xucéantu, usa 'ain camina Nucēn Papa Diosnan 'ixun mitsun unían bana ñuia upí oquin pain cuati 'ain. Cuati camina mitsux munu pain sinántancēx bananan bēnētishi nishtima 'ain. ²⁰ Axa nishcē unix ca Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'ima. ²¹ Usa 'ain camina ñu 'atima 'aisamaira oquinmi mitsun 'acē a éanan uisa ñucama cara 'aisama 'icē énti 'ain. A énquin camina ami cuacē Nucēn Papa Diosan bana a mitsun nuitu mēu racanaquin upí oquin sinánti 'ain. Mitsúnmi cuacē bana éñēxa quicēsabi oquin, Jesucristomi catamécē 'ixun, 'acē 'aish camina Nucēn Papa Diosnan 'inux iécanti 'ain.

²² Usa 'ain camina mitsun pabitainshi cuaquinma upí oquin sinánquin a bana quicēsabi oquin 'ati 'ain. Usoquin 'acēma 'aish camina —'éx cana Nucēn Papa Diosnan 'ai—quixun sinanibi cēmécē mitsux 'iti 'ain. ²³ Axa Nucēn Papa Diosan bana aín pabitainshi cuati, a bana isi ax quicēsabi oi 'icēma unix ax ca an aín bémánan espéjonēn iscē unisaribi 'icēn. ²⁴ —Uisa carana 'ai—quixun istancēxibi ca mēnlocatima manúquiiani usabi cuania. ²⁵ Usa 'aínbi ca an a bana cuaquin manuquinma sináncē uni, ax a bana quicēsabi oquin énquinma 'acē 'aish chuámarua tani cuéēnti 'icēn. A banax ca anúnu upí 'ianan, ñunshin 'atima cuēēncēsa oi 'ima Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'inux iéti a 'icēn.

²⁶ Ui unix cara —'éx cana Nucēn Papa Diosan bana cuacē 'ai—quibi sinánxmaishi 'aisamairai banaia a unix ca Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oi 'ima cēmēia. ²⁷ An Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'acē unin ca ésaquin 'ati 'icēn: Papañuma titañuma tuácama 'imainun casunamécē xanucamaribi 'aquinsa 'ianan masá nuitutia isquin ca 'aquinti 'icēn. 'Aquianan ca an Nucēn Papa Diosmi sinánquinma éñē menu 'icē ñuishi sináncē unin 'acēsaribi oquin ñu 'aisama 'atima 'icēn.

2

Raíri unishi nuibanan raíri 'atimotima

¹ Ēn xucéantu, mitsux Nucēn 'Ibu Jesucristo, ax Diossaribi upí, ami catamécē 'ixun camina raíri unibēishi nuibananquin raíri uni timatima 'ain.

² Ēñēx ca ésa 'icēn. Ñuñu uni axa upiti mēnlocanan, upí chupa pañuanan, curi manē mēñuax, anu mitsux timécēnu atsínmmainun ca ñuñuma uníxribi chupa 'atimará pañuax atsínti 'icēn. ³ Atsiniami mitsun ñuñu uni a upí oquin biguín: Anu tsóti upí énu ca tsót quixun canan ñuñuma uni aribi: 'Isa tani nianan ca menu tsóbut cati, ax ca 'aisama 'icēn. ⁴ Usoquin 'aquin camina camabi uni sēnēn nuibaquinma 'atima sinánñu 'ixun raírishi nuibanan raíri uni 'atimoin.

⁵ Ēn nuibacē xucéantu, 'ēn mitsu camainun ca cuat. Nucēn Papa Diosan ca axa éñē menuax ñuñuirama unicama a caisia, atúxa ami upiti catamécē 'ianan aín nētēnu abē 'inun, an nuibacē unicamax ca usai 'iti 'icē quiáxa aín bana quicēsabi oquin. ⁶ Usa 'aínbi camina mitsun ñuñuma uni a —'aisama ca—quixun timaquin rabínmin. Ñuñuira uni an ca mitsu paránquin ñu mēēmianan tēmēramiqin mitsumi manánquin, an uníxa ami bētsi uni ñu manáncēxun cuacē uninu buania. ¿Atux cara usama 'ic? ⁷ Usaquin 'ai ca Cristo, ax upí 'ixuan an mitsu ainan 'imicē a ñui 'atimati banaia. ¿Atux cara usama 'ic?

⁸ Aín bana raírinëxa quicësoi 'icësamaira oi a bana quicësoi 'iti Nucën Papa Diosan banax ca ësai quia: “Mixmi upiti bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. A bana quicësabi oquin 'acë 'ixun camina mitsun Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquin 'ain. ⁹ Usa 'aínbi camina mitsun, raíri unishi nuibanan raíri uni nuibacëma 'ixun, 'uchaquin Nucën Papa Diosan bana cuëñeo quicësabi oquin 'aiman. ¹⁰ Èsa ca. An camabi aín bana cuëñeo quicësabi oquin 'aquinbi Nucën Papa Diosan bana achúshi quicësa oquin 'acëma uni, an ca camabi Nucën Papa Diosan bana cuëñeo quicësa oquin 'acëmasa 'aish 'uchaia. ¹¹ Nucën Papa Dios axa “Min xanuma 'ain camina xanubë 'itima 'ain” quíá, axbi ca “Uni camina 'atima 'ain” quiacëxa. Usa 'aínbi ca an aín xanuma 'ain, xanubë 'iquinmabi uni 'acë uni an Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aima. ¹² Usa 'aínbi camina mitsux Nucën Papa Diosan, anun camabi unían ñu 'acë isti nètën, mitsux caramina Jesucristomi catamëti axa cuëñcësabi oi 'ia quixun isti cupí, upitishi bananan upíshi 'iti 'ain. ¹³ Anúan an camabi unin ñu 'acë isti nètë anun ca Nucën Papa Diosan, an bëtsi uni nuibaquin 'aquincëma unicama a aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Usonan ca an bëtsi uni nuibaquin 'aquincë unicama ashi uisabi otima 'icën.

Jesucristomi catamëcë 'ixuan unin ñu upíshi 'ati

¹⁴ Èn xucéantu, an “Èx cana ami catamëti Jesucristonan 'ain” quiquinbi, Jesusan bana quicësabi oquin upí ñuishi 'acëma uni ax ca aín bana ñancáishi 'icën. ¿Usa unix cara Jesucristonan 'aish iëti 'ic? Ca 'itima 'icën. ¹⁵ Èsa ca. Axa Jesucristomi sináncë uni, bëbu 'imainunbi xanu, chupañuma 'ianan a pití ñuñuma isquin, ¹⁶ sapi camina mitsu achúshinën cati 'ain: Bërúanx ca cuantan, mina matsi ca mapút, pucháquin ca pit quixun. Usaquin caquinbi añu ñubi 'ináncëma 'aish camina min bana ñancáishi 'aish banáinshi quicë 'ain. ¹⁷ Usaribiti ca uni Jesucristomiisa catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish asérami Jesucristomi catamëcëma 'icën.

¹⁸ Unin sapi ca uni itsi cati 'icën: Mixmi Jesucristomi cana catamëti quimainunbi cana 'ën upí ñu 'ain. Mixmi —Jesucristomi cana catamëti —quicëbëtanbi cana minmi upí ñu 'aia iscëma 'ixun asérami camina usa 'ai quixun sinántima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën ñu upí 'acë 'ixun mi ismiti 'ain, 'èx cana asérami Jesucristomi catamëcë 'ai quixun. Usaía a uni quicë ax ca asérami 'icën. ¹⁹ Min camina Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icë quixun sinanin. Usaquin sinánti ca asábi 'icën. Usaquinmi sináncë 'aínbi ca ñunshin 'atimacamanribi —usa ca —quixun 'unani ami racuëtan bamai bërëruia. ²⁰ ¿Mix sinánñumasa 'ixun caramina 'unaniman, Jesucristomi cana catamëti quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish ca a uni Jesucristomi catamëcëmasa 'icën? ²¹ Èsa ca. Nucën rara, Abraham, an ca Nucën Papa Dios rabinuxun an cacësabi oquin aín bëchicë Isaac 'ati mëñocëxa. Usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios —Abrahamnën ca 'ën bana cuaquin 'ën cacësabi oquin 'aia, usa 'aish ca 'ënan 'icë —quiax quiacëxa. ²² Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin Abrahamnën 'á cupí camina 'unanin, Abrahamnëx ca asérami Nucën Papa Diosmi catamëcë 'iacëxa quixun. Usa 'ixun an cacësabi oquin 'acë 'aish ca Abraham asérami ax 'icësamaira oi Nucën Papa Diosmi sináncëxa. ²³ Nucën Papa Diosan bana cuëñeo axa a ñui quicësabi oi ca Abraham 'iacëxa, ësai quicë: “Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani ca Abraham ami catamëcëxa. Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan iscëx Abraham upíra

uni 'iacëxa". Usa 'icë ca Abraham unin, Nucën Papa Diosbë nuibanancë uni caquin anëacëxa.

²⁴ Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ami sináncë cupíshima, ami sinánquian ax cuëëncësabi oquin ñu upí 'acë cupíríbi, uni — ax ca asérabi upí 'icë — quixun isia. ²⁵ Usaríbi oquin ca Rahab cacë xanu ax 'aisama 'ixunbia Israel uní rabé Jericó émanu 'icë unicaman 'atin rabanax, aín xubunu unëxun bëtisi bain cuantánun xucë, a cupí Nucën Papa Diosan upí isacëxa. ²⁶ Cananuna 'unanin, bamatancëx ca bëru ñunshínñuma 'aish uni aín nami ñancáishi 'icën. Usaríbi ca uni ax isa Jesucristomí catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish, aín banax ñancáishi 'icën.

3

Upitishi cananuna banati 'ai quicë bana

¹ Ën xucëantu, mitsux camina camáxëshiira an axa Jesucristomí catamëcë unicama 'unánmicë uni 'ítima 'ain. Camina 'unanin, usa uni 'ixunbi 'atima ñu 'ai camina raírí unicama 'acësamaira oquin 'uchocë 'iti 'ain. ² Camaxunbi cananuna ñu 'aisama 'ain. Axa uisaíbi 'atimati banacëma uni ax ca asérabi upí uní 'icën. A unin ca 'atimati banatisa tanquinbi ténëti 'unáncë 'ixun uisa ñu 'atima 'ati cara sinania, abi ténëti 'icën. ³ Ësa ca. Caballo niqunquin cananuna anun nitsinananbi anun buinati itsi aín cuëbínu təcërëcain. Uoxun cananuna nun cuëëncësa oquin niquínti 'ain. ⁴ Usaríbi ca manë nuntí 'icën. Chaira 'icëbi ca suñun bëcaquin buania. Usa 'icëbi ca an niqincë unin, uinu cara cuainsa tania ami oquin anun chibítí axa chairama 'aínbi anúinshi puntëbianquin buania. ⁵ Usaríbi ca nun ana anúnu banacë ax 'icën. Chamaratsu nun cuëbí 'aínbi cananuna uisa ñuishi ñui cara, anun banain. Tsi chamaratsu bimicëxunbi ca chaira 'icëbi naë rëquiquiani chaquin cëñuía. Usaríbi oquin ca nun anáxa chamará 'aínbi uisa banaratsu cara unin uní itsi ñuiabi, a bana chanioquin tsuácaruia, camabi menuxuan unin cuanun. ⁶ Tsi chamaratsu usaríbi ca nun ana, a cupínu nun cuëbitan banacë, ax 'icën. Chamaratsu 'aínbi cananuna anun 'atimati banati 'ain. Usai banacë cupí nun sináribi 'atima 'ixun cananuna ñu 'atimaríbi 'ain. Usa 'ixun ca anúnu 'atimati banacë 'ixun nun bamati nëtë utámainun usabi nu 'imiti 'icën. Ñunshin 'atimanën 'apu anbi ca uní 'atimati banati sinánmia.

⁷ Unin ca camabi ñuina axa piánancë 'imainun ñuina pëchiu 'imainun men nírícë ñuina 'imainun baca mëu 'icë ñuina a camabi aín cuëëncësa oquin 'ati 'icën, usoquin ca 'aia. ⁸ Usa 'aínbi ca unin aín cuëbitan 'atimati banati ashi ténëtima 'icën. Usa 'ain ca uni usabi 'atimati banatia. Usa 'aish ca a unin bana anun uní bamati muca rosaríbi 'icën. ⁹ Nun ana anúnu banacë, anúinbi cananuna Nucën 'Ibu Dios rabin, anúnribi cananuna uni, a Nucën 'Ibu Diosan asaríbi oquin unio 'icëbi ami nishquin ami 'atimati banaquin ñu cain. ¹⁰ Nun cuëbitanbi cananuna Nucën Papa Dios rabin. Rabianan cananuna nun cuëbitan 'atimati banain. Ën xucëantu, usai 'iti ca 'aisama 'icën. ¹¹ ¿Anuaxa me mëúcüax 'unpax chiquicë, anuax cara bata 'unpax 'imainun muca 'unpáxribi uti 'ic? Ca utima 'icën. ¹² Ën xucëantu, ¿higueranën cara aceitunanën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. ¿Uvasnënríbi cara higueranën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. Usaríbiti ca anuaxa me mëúcüax 'unpax chiquicë anuax tashiñu 'unpáxbëbi bata 'unpax utima 'icën. Usaríbiti cananuna nun cuëbitan Nucën Papa Dios rabianan 'atimati banatima 'ain.

Aserabi ñu 'unáncë 'iti bana

¹³ Micama uinu 'icëx caramina sinánñuira 'ianan upí oquin bana cuacè 'ain camina cêruti rabíquinma ñu upíshi 'ati 'ain. Usaquinmi 'aia isquin ca —a unix ca asêrabi sinánñu 'ianan upí oquin bana cuacè 'icè —quixun unin 'unánti 'icën. ¹⁴ Usa 'aínbi camina mitsux unimi nishcè 'ianan uni itsimi sinánanima nutsi mixêshi ñuñu 'iti cuëncè 'ixun, rabiácáquin —'êx cana ñu 'unáncè 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sináncè 'aish ca min bana cëmécè 'icën. ¹⁵ Usaquin sináncè unix ca Nucën Papa Diosan sinánmicëma 'icën. Ax ca an ênë menu 'icè ñuishi sináncè unin sináncësa 'icën. Ñunshin 'atimanën sinánmicè ca usa uní 'icën. ¹⁶ Axa nishanan ami sinanima uni itsimi nut-sianan axêshi ñuñu 'iti cuëncè uni an ca upí oquin sináncëma 'ixun camabi 'atima ñu 'atishi sinania. ¹⁷ Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan sinánmicè unin upí oquinshi sinánquin upí ñu 'aia. Ca unibê nishananquinma nuibananquin bêtsi unían cacêxun cuaquin upí oquin bana sinánan uni itsiribi nuibaquin axa 'aquinsa 'icè 'aquinia. Usa unin ca cëmëma 'ixun paránanquinma aín quicêsabi oquin 'aia. ¹⁸ Axa unibê nishananima upitishi banacé unicama an ca chuámarua 'ixun upí ñuishi 'aquin uni raíriribi chuámarua 'inun 'imia.

4

An ênë menu 'icè ñuishi sináncè unicamasaribi 'itima bana

¹ ¿Uisa cupí caramina mitsúxbi nishananan ñu cananin? Mitsúnbi bêtsi bêtsi ñu 'atimaquin sinani camina usai 'icanin. ² Mitsun cuëncè ñu bicasi bënëquinbi bicëma 'ixun camina binuxun ami nishquin uni itsi 'acësa 'ain. Usa 'ixun bêtsi uní 'icêsaribiti ñuñu 'iisa tani bënëquinbi bicasmati camina nishananan mēëananin. Usai 'iquinbi camina Nucën Papa Diosmi ñucácëma cupí mitsun cuëncè ñu bitsiman. ³ Ñucáquinbi camina ami ñucácè ñu a bitsiman, ax cuëncêsabi oquinmami mitsux cuëncësa oquinshi Nucën Papa Dios ñucácè cupí. ⁴ Nucën Papa Diosmi manúxunmi mitsun cuëncësa oquinshi 'aia cana ésaquin mitsu cain: ¿Mitsun caramina 'unaniman, ênë menu 'icè ñuishi sináncè 'aish ca uní Nucën Papa Diosbè upíma 'icè quixun? Uinu 'icè unin cara ênë menu 'icè ñuishi sinania ax ca ainánma 'aish Nucën Papa Diosmi nishcësa 'icën. ⁵ Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ax ca ésaí quia: “Nucën Papa Diosan ca ainan 'icè nu ñuñuñu. Usa 'ain ca an nubë 'inun nu 'ináncè aín Bêru Ñunshin Upí ax bêtsi ñu 'aquinmanu ax cuëncësa oquinshi 'ati cuëñia”. A banax ca asêrabi 'icën. Usa ca ax 'icè quixunu 'unánti oquin ca Nucën Papa Diosan aín uní usoquin cuëñëomiacëxa. ⁶ An nu sinánmicè ñuishi nun 'anun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquintacêxun nuibaquin nua 'aquincé usamaira oquin 'aquintécënia. Usa 'ain ca aín bana ésaí quia: “Nucën Papa Diosan ca axa rabicé unicama a timanan axa —'êx cana usa 'ai —quixun rabicëma unicama nuibaquin 'aquinia”. ⁷ Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan bana cuati ami cataméti ax cuëncêsabi oishi 'iti 'ain. Usai 'iquin camina ñunshin 'atimanëan 'atima ñu 'ati mitsu sinánmisa tancêxunbi a ñu 'ati tēñëquin 'atima 'ain. Usai 'ia ca ñunshin 'atimanën ubíoquinma mitsu énti 'icën. ⁸ Asêrabi upiti ami sinani Nucën Papa Diosbè banaquin camina an nuibaquin sinánmicêxun, ax ca mitsubè 'icè quixun mitsun nuitu mēu upí oquin 'unánti 'ain. An ñu 'aisama 'acé unicama, cana mitsu cain: Unia aín mēcën chuañuma 'inun mēchucacêsaribiquin ca min sinan upí 'inun min ñu 'atima 'acëcama ên. —Nucën Papa Diosnan cana 'ai —quicé 'ixunbi ainanan unicaman 'acêsaribi oquin ênë menu 'icè ñuishi sináncè unicama, mitsúxribi ca sinanat, Nucën Papa Dios cuëncêsabi oishimi 'inun. ⁹ —Nucën Papa Dios cuëncêsabi oi cana 'ima —quixun sinani ca masá nuituti 'in. Cuëñi cuaicé 'aishbi ca a éni masá

nuituti bëunan mëscut. Chuámarua taními cuëncë a ëni ca masá nuitut. ¹⁰ — 'Èx cana an iscëx 'aisamaira 'uchañu 'ai —quixun sinánquinmi cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsun 'uchacama tërénquin upíra 'aíshmi cuëñun mitsu 'imiti 'icën.

Ñuiquin uni itsi 'atimotima

¹¹ Èn xucëantu, cana mitsu cain, Jesucristomi sináncë 'aish camina axribia ami sináncë unicamabë ñuiantima 'ain. Axa abëa Jesucristomi sináncë uni ñui —ax ca 'aisama 'icë —quicë uni ax ca —Nucën Papa Diosan banax ca 'aisama 'icë —quicësa 'icën. Usai qui camina mitsux Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aíma a banax ca cuatima 'icë quicësa 'ain. ¹² Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana nu 'inan ax ca achúshi, Nucën Papa Dios, ashi 'icën. A bana 'inan 'ixun ca unin cara a bana quicësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Usa 'ixun ca axa xëñibua 'aínbi abë 'iti unicama a iëmianan axa abë 'itima unicama a xëñibua 'aínbi abë 'itimoquin ënti 'icën. ¿Usa 'aínbi caramina minmi uni itsi 'atimonun mix añu 'ain?

Uisai caranuna imëishi 'iti 'ai quixun cananuna 'unanima quicë bana

¹³ Ènë banaribi 'ën mitsu camainun ca cuat. Micama raírinëx camina ësai quin:

—Bëri cuanima cananuna imëishi anuxun ñu 'ai bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Cuanx bëbatancëxun cananuna achúshi barin anu 'iquin ñu bitancëxun maruquin 'itsa curíqui biti 'ain. ¹⁴ Usai quiquinbi camina uisai caramina imëishi 'iti 'ai quixun 'unaniman. Uisa cara nun tsóti 'icë cananuna 'unaniman. Ax ca 'ibütancëxa curu nëtë bënëtishi nëtëcë usaribi 'icën. ¹⁵ Usai quima camina ësai quiti 'ain: Nucën 'Ibu Dios cuëncëbë, bamacëma 'ixun cananuna nun sináncë ñu 'ati 'ain. ¹⁶ Usa 'aínbi camina mitsux —'ëñbi cana usaquin ñu 'ati 'ai —quixun cërúanan rabbitin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. ¹⁷ Èsa ca: An usaquin 'ati ca upí 'icë quixun 'unánquinbi usaquin 'acëma uni ax ca 'uchaia.

5

Ñuñu uni usai 'iti ca 'aisama 'icë quicë bana

¹ Ñuñuira unicama, mitsúnribi camina 'ën cacëxun cuati 'ain. Mitsúxmi 'aisamaira ñuñu 'inan curíquiñu 'aish, a cupí tëmëratí sinani camina masá nuituti inti 'ain. ² Mitsun curíqui 'imainun mitsun ñucamaribi ca chëquiisa 'icën, mitsun chupa upíburibi ca nacuaxan piisa 'icën. ³ Mitsun manë ñu curi 'acë 'imainun manë uxua 'acë, mitsun curíquicamaribi ca puibuisa 'icën. Usa 'aish ca a ñucama chëqui nëtëti 'icën. Tsin nëncëxa ñu nëtëcësa usaribitia mitsun ñucama nëtëmainun camina mitsúxribi tëmëratí 'ain. Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti 'urama 'aínbi camina ñuñu 'itishi sinánquin mitsunainshia 'inun ñu bucúnruan. ⁴ An mitsu naëñuxun ñu mëëxuncë uni camina cupíocëma 'ain. Cupíocëma 'aish ca mitsu ñui banaia. Usaquian mitsu ñuia ca ángelcaman 'apu, Nucën 'Ibu Dios, an cuaxa. ⁵ Ènë menuax camina 'aisamaira ñu upíñu 'aish mitsux cuëncëسابi oi 'ian. Usa 'aish camina aín 'ibúan 'aracacë ñuina anun 'ati nëtë sënëncëbëtan 'anuxun rëracamicësa 'ain. ⁶ Mitsun camina 'uchañuma unibi 'uchoquin 'an. Usoquinmi 'acëxunbi ca atun mitsu cupicëma 'icën.

Uisai cara ñu 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Diosbë banati

⁷ Èn xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristo utámainun camina tëmëraibi bënëquinma anúan uti nëtë caínti 'ain. An ñu 'apácë unin ca ñu 'apátancëxun anun aín bimi biti nëtë sënëntamainun cainia. Usa 'ixun ca mitabutancëxa

sēñcēbētan ñu 'apátancēxun bēñēquinma canitancēxuan tuaia aín bimi binuxun cainia. ⁸ Usaribi oquin camina mitsun, —Nucēn 'Ibu Jesucristo anun utēcēnti nētē ca 'urama 'icē —quixun sinánan masá nuituti bēñētima cuēñquin caínti 'ain. ⁹ Ēn xucēantu, Nucēn Papa Diosan anun camabi uni aín nuitu 'unánquin uisoquin cara ñu 'axa quixun isti nētē 'urama 'ain, camina mitsúxmi an 'uchocēma 'inun, uni raírībē ñuianani nishanantima 'ain. ¹⁰ Ēn xucēantu, camina an Nucēn 'Ibu Dios quicē bana uni ñuixuncē unicama 'íasaribiti 'iti 'ain. Atun ca tēmēraquinbi bēñēquinma tanshiacēxa. ¹¹ Uicaman cara tēmēraquinbi bēñēquinma tanshitia ax ca upí oquinshi sinani cuēñia quixun canánuna 'unanin. Mitsun camina Jobñēxa 'aisamaira tēmēraibi Nucēn 'Ibu Diosmi catamēa a bana ñuia cuan. Cuacē 'ixun camina 'unáncanin, uisaira oquin cara Nucēn 'Ibu Dios an nuibaquin uni 'aquincē 'ixun a uni 'aquiancēxa quixun.

¹² Ēn xucēantu, bētsi banacama cuaquinbi camina ēñē banaira sinánti 'ain. Mitsux camina mitsun bana isa asérabi 'icē quixun unin cuanun —naitanbi cuamainun cana mi cain —quiānan —menbi cuamainun cana mi cai —quitima 'ain. Uisa ñubi cara, a ñui camina —cana asérabi mi cai —quiāx quitima 'ain. Usai quima camina asérabi banáinshi banati 'ain, Nucēn Papa Diosan mitsu 'uchotima cupí.

¹³ Micama uinu 'icēx caramina masá nuituti bētsi sinani camina Nucēn Papa Diosbē banati 'ain. Micama uinu 'icēx caramina cuēñi chuámarua tani camina Nucēn Papa Dios rabi cantati 'ain. ¹⁴ Uix cara ñucē 'icē, anribi ca Jesucristomi catamēcē unicaman cushicama camiti 'icēn, xēni ron 'aquian, an pēxcunun Nucēn 'Ibu Jesucristo ñucáxuni unun. ¹⁵ Asérabi ca an ēñē uni pēxcuti 'icē quixun sinánquinmi a ñucáxuncēxun ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn ñucē uni pēxcuti 'icēn. Pēxcūanan ca aín 'uchacama tērēnxunti 'icēn. ¹⁶ Usa 'ain camina mitsúnmi min 'atimaquin sináncē a ñuixuananquin abēmi Jesucristomi catamēcē uni raírībē mia usa ñucama mēñoxunun Nucēn Papa Dios ñucáxuananti 'ain. Upíra oquin sinánquin ñucacē cupí ca Nucēn Papa Diosan upí oquin uni 'aquinti 'icēn. ¹⁷ Elías, an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē uni, an ca nusaribi uni 'ixunbi 'uía 'ibuaxma 'inun Nucēn Papa Dios ñucacēxa. Usa 'ain ca an ñucacēsabi oi rabē 'imainun achúshi baritia, 'imainun achúshi mēcēn 'imainun achúshi 'uxēn 'uí 'ibuama 'icēn. ¹⁸ Usaía 'icēbētan Nucēn Papa Dios amiribishi ñucátécēncēbēa, 'uí 'ibútécēncēbē ca menu 'icē ñucama cotēcēni bimiacēxa.

¹⁹ Ēn xucēantu, micama achúshinēn Nucēn Papa Diosan bana ēncē 'icēbi bētsi uni sinanamiquin ami catamētécēnun 'imicēbētan, ²⁰ camina 'unánti 'ain, ui unin cara usoquin uni 'uchañu 'icēbi sinanamia, an ca a uni Nucēn Papa Diosnan 'inun iēcē 'ianan aín 'uchacama tērēncē 'inun 'imiti 'icē quixun. Ashi, Santiago.

PEDRONĒAN A PAIN BUÁNMIÁ QUIRICA

Axa bĕtsi bĕtsi menuax Jesucristomi catamĕcĕ unicama Pedronĕn quirica cuĕñĕoxuan

¹ Ēx cana Pedro, aín bana unicama ñuixunuan Jesucristonĕn caísa 'ain. Mitsun nĕtĕnuax bĕtsi bĕtsi menu tsóti cuan 'aishmi Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia, a nĕtĕcamanu 'icĕ cana ĕnĕ quirica mitsu buánmin. ² An sinánsabi oquin ainan 'inun ca Nucĕn Papa Diosan mitsu caísacĕxa. Aín Bĕru Ñunshin Upitan 'imicĕxmi ainanshi 'aish ax quicĕsabi oi 'inun mitsu 'imianan ca Jesucristo bama cupí mitsun 'uchacama tĕrĕnquin mitsun nuitu upí 'imiáxa. Usaími mitsux Nucĕn Papa Diosan nuibacĕx 'icĕsamaira oi chuámarua 'aish buccanti cana cuĕĕnin.

Usai 'itia unin ñuia

³ Nucĕn Papa Dios, ax Nucĕn 'Tbu Jesucristonĕn Dios 'ianan aín Paparibi, a cananua rabiti 'ain. An ca nu nuibaquin bamaxbia baísquia Jesucristo an nun 'uchacama tĕrĕncĕxnu bacĕntĕcĕncĕsa 'aish, ainan 'inun nu 'imiáxa, ĕnĕ nĕtĕnuax ainan 'aishnu aín nĕtĕnuribi 'inun. ⁴ Nucĕn Papa Diosan ca mitsúxmi aín nĕtĕnu abĕ 'itioquin mĕnĭocĕxa. A nĕtĕnuax ca uisa ñubi, ĕnĕ nĕtĕnuax 'icĕsari chĕquianan cĕñútima 'icĕn, anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'icĕn. Usabi ca xĕnibua 'aínbi 'iti 'icĕn. ⁵ A nĕtĕnu 'iisama pain 'aishmi ĕnĕ nĕtĕnuaxbi ami catamĕtia isquin ca Nucĕn Papa Diosan aín cushími ñu 'atima 'aíma upíshi 'inun mitsu bĕrúanquin 'aquinia, an mĕnĭosabi oími Jesucristoa utĕcĕncĕbĕ aín nĕtĕnu abĕ tsónun.

⁶ Acama sinani camina mitsux uisa ñu cara 'icĕbĕbi bĕnĕtima cuĕĕnin, ĕnĕ menu 'aish tĕmĕraibi. ⁷ Ēnĕx ca ĕsa 'icĕn. Asĕrabi cara curishi 'icĕ isnuxun ca unin curi tsi rĕquirucĕnu xaroquin tania. Usaribiti camina mitsux caramina ami catamĕcĕ 'ai quixun isnuxun Nucĕn Papa Diosan tancĕ 'iti 'ain. Curi 'aishbi ca cĕñúti 'icĕn. Usa 'aínbi camina tĕmĕraquinbi Nucĕn Papa Diosmi catamĕquin ĕncĕma 'aish curisamaira 'iti 'ain. Usaquin tancĕxbimi asĕrabi ami catamĕti 'ain ca utĕcĕnquin Jesucristonĕn —asĕrabi 'ĕnan 'aish camina 'ĕbĕ 'aish cuĕĕnti 'ai —quixun mitsu cati 'icĕn.

⁸ A isúnmabi camina mitsun Jesucristo sinanin. Usa 'ain camina a isaxmabi ami sinani chuámarua tani cuĕĕnra cuĕĕnin, anúnmi uisairai caramina cuĕĕni quixun nu ñuixunti bana 'aíma 'aínbi. ⁹ Ami catamĕcĕ cupí ca mitsun 'uchacama tĕrĕncĕ 'iananmi ainan 'inun Nucĕn Papa Diosan mitsu iĕmiáxa.

¹⁰ An Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ñuixuncĕ unicaman ca —Nucĕn Papa Diosan ca aín 'uchacama tĕrĕanan uni ainan 'inun iĕmiti 'icĕ —quixun cuĕĕnoquinbi uisai quicĕ cara a bana 'icĕ quixun 'unánma 'icĕn. 'Unáncatsi quiax ñucacanánquin Nucĕn Papa Diosan bana amiribi amiribi isquinbi ca 'unánma 'icĕn. ¹¹ Cristo ĕnĕ menu ucĕma 'aínbi ca aín Bĕru Ñunshin Upitan sinánmicĕ 'ixun, an Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ñuixuncĕ unicaman 'unáncĕxa, tĕmĕrax bamatancĕx baísquitancĕx ca Cristo aín Papasaribi 'Apu 'aish abĕ tsóti 'icĕ quixun. Usaquin 'unánquin ca uisa uni cara Cristo 'iti 'icĕ quixun 'unántisa tanan únsaran cara uti 'icĕ quixun 'unántisa tancĕxa. ¹² Usai Cristo 'itia Nucĕn Papa Diosan 'unánmicĕxun ca atun isquinmabi, atun rĕbúnqui 'ixun cananuna nun a ñucama isnuxun 'ai quixun 'unáncĕxa. A bana Cristo ñui quicĕ, a ca a Nucĕn Papa Diosan naínua xucĕ aín Bĕru Ñunshin

Upitan 'amicëxun aín unicaman mitsu ñuixunia. A bana ca ángelcamanribi uisai quicë cara quixun cuaisa tania.

Jesucristomi catamëcë uníxa usai upí 'iti bana

¹³ Usa 'ain camina Jesucristonan 'ixun upí oquin sinani ax quicësabi oi 'iti 'ain. 'Iquin camina Nucën Papa Diosan ca abëmi aín nëtënu 'iti mëníocëxa quixun sinani cuëënquin Jesucristo anun uti nëtë caínti 'ain. ¹⁴ Ainan 'ixun ax quicësabi oquinshi ñu 'aquin camina bërâma Jesucristomi catamëquin Nucën Papa Dios 'unáncëma 'ixunmi cuëëan ñucama 'atëcëntima 'ain. ¹⁵ Nucën Papa Dios, an mitsu ainan 'inun Jesucristomi sinánmia, ax ca uisa 'uchañumabi 'icën. Usa 'ain camina mitsúnribi añu 'uchabi 'atima 'ain. ¹⁶ Èsai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Èx uisa 'uchañumabi 'aish upíra 'ain camina mitsúxribimi upíra 'inun uisa 'uchabi 'atima 'ain”.

¹⁷ Nucën Papa Diosan ca camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun isia. Usa 'ain camina mitsun —Nucën Papa Dios ax ca 'ën Papa 'icë —quixun sinani aín nëtënu 'inux ënë nëtënu pan 'iquin ñu 'atima 'atimi racuëquin upí ñuishi 'ati 'ain. ¹⁸ Mitsun raran Jesucristomi sinánti 'unánma 'aínmi usaribi oquin sinaniabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmiquin mitsu Jesucristomi sinánmiäxa. Camina 'unanin, curi 'imainun curíqui 'imainun bëtisi ñucama axa cëñúti a cupíbi ca Nucën Papa Diosan mitsu iëmicëma 'icën. ¹⁹ Usama ca. Judíos unicaman aín 'ucha cupí uisabi 'icëma carnero aín upíra rëmia 'aínbi ca aín imi 'apati Cristo bamacë a cupí mitsun 'ucha tërënquin ainan 'inun Nucën Papa Diosan mitsu iëmiäxa. ²⁰ Cristo ca usai 'iti 'icë quixun ca camabi ñu unioisama pain 'ixunbi Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usaquian mënío 'ain ca aín uti nëtë sënëncëbëishi usai 'inux Cristo ënë menu uacëxa, mitsúxmi ami catamënun. ²¹ Usa 'ain camina an Jesucristo bamacëbi baísqumitançëxun aín nëtënu abë 'inun 'imicë cupí ami sinanin, Nucën Papa Dios an ca asérabi ax quicësabi oquin mitsu 'imiti 'icë quixun 'unani.

²² Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx Jesucristomi catamëti ax cuëëncësabi oi 'iquin axa mitsux 'icësaribiti Jesucristomi catamëcë unícamabë upiti nuibananuxun camina ñu 'atima 'ati ashíquin ëan. Usa 'aish camina bërí 'icësamaira oi asérabi cuëënquin upí oquinra sinani atubë nuibananti 'ain.

²³ Unishi 'inuan aín titan tuacë 'aish ca uni bamaia. Usa 'aínbi ca axa xëñibua 'aínbi usabi 'iti, aín bana a cuatia Nucën Papa Diosan mitsu bacëntëcëncësa 'imiäxa. ²⁴ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Basix ca upí 'itancëxbi chushia. Ro uax ca upíra 'itancëxbi tiriqúi nëtëtia.

Usaribiti ca camabi uni bamai aín upí nëtëtia. ²⁵ Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan bana xëñibua 'aínbi usabi 'ia.

Ènë banax ca —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixuan aín unicaman mitsu ñuixuncë a 'icën.

2

¹ Usa 'ain camina Nucën Papa Diosnan 'ixun ñu 'atimacama, cëmëti, uni paránti, nutsiti, unibë ñuiananti, acama ënti 'ain. ² Bërí bacëncë tuacën ca anun caninuxun aín titan xuma 'ati cuëënia. Usaribi oquin camina Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unánti cuëënti 'ain, ainan 'aish aín cuëëcësabi oquin 'ai ami cushicë 'inuxun. ³ Usai 'i camina Nucën 'Ibu Diosmi sinánquin ax ca asérabi upí 'icë quixun 'unáncë 'aish aín bana 'unánti cuëënti 'ain.

Cristo ami xubu raroti maxáxa

⁴ Usa 'ain camina axa bamatimoi tsócë, Jesucristo, a sinani ami catamëti 'ain. Judíos unían cuëncëma 'aishbi ca anun cuëenquin Nucën Papa Diosan iscëx ax upíra 'icën. Unían xubu 'aquin maxax upí ami xubu raroti caiscë usaribi ca Jesucristo 'icën. ⁵ Usa 'ain camina mitsux a xubumi bucúnrucë maxáxa 'ain. Jesucristomi catamëcë 'aishmi asaribi upí 'inun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imíaxa. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía mitsubë cupí bëtsibë bëtsibë nuibanani, bëtsin sináncësaribi oquin sinani achúshisa 'ain. Usa 'ixun camina Jesucristo cupí ainan 'ixun Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin ñu 'anan a rabianan unicama a ñucáxunti 'ain. ⁶ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax ca ësai quía:

'Ën cana maxax upí nancësa oquin uni achúshi, Sión cacë matá me anua Jerusalén 'icë, anua 'inun 'imiti 'ain. Unían xubu 'anuxun maxax upí ami xubu raroti caiscë usaribi oquin 'ën caiscë ca ax 'icën. Axa ami catamëcë unicaman ca isti 'icën, an ca asérami ax quicësabi oquin atu 'aquinia quixun.

⁷ Ami catamëcë 'ixun camina mitsun anun cuëncë ñu upí sináncësamaira oquin a sinánti 'ain. Mitsux usai 'icëbëbi ca axa ami catamëcëma unicamax Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësa 'icën:

An maxax xubuacë unían bitancëxun a cuëenquinma racáncë 'aishbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.

⁸ 'Imainun ca Nucën Papa Diosan bana ësai quía:

A maxáxmi ca uni rarínëx tatíqui chacátí 'icën, a maxax chami chacati ca nipacëti 'icën.

Maxax ñui quicë 'aishbi ca a bana Cristo ñui quicë 'icën. An Jesusan bana cuaquinbi asérami ami catamëquin ain bana quicësabi oquin 'acëma ax ca uni maxáxmi tatíqui nipacëcësaribi 'icën. Ui unicamax cara usai 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan bërâma 'unáncëxa.

Nucën Papa Diosnan unicama ñuicë bana

⁹ A unicama usa 'ainbi camina mitsux Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa 'ain. Usa 'ixun camina ax cuëncësabi oquin 'anan ain unicama a ñucáxunin. Camina an 'imicëx upí 'aish ain uni 'ain. Usa 'ixunmi a rabiquin an 'acë ñucama camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'inun caíscëxa. Mitsux bërâma bëanquibucënu nicësa 'ía 'aishbi camina bërí an 'imicëx xabánu nicësa 'ain, axa mitsubë 'ain. ¹⁰ Bërâma Nucën Papa Dios 'unáncëma 'ía 'aishbi camina mitsux bërí ain uni 'ain. An ca mitsu nuibaquin 'aquiní 'icë quixun 'unáncëma 'icëbia Nucën Papa Diosan nuibaquin mitsun 'uchacama térénxuan 'aish camina ainan 'ain.

Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'iti bana

¹¹ 'Ën nuibacë xucëantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Dios mitsun 'Apu 'ain ca ain nëtëx mitsunanribi 'icën. Usa 'ain camina ëné menu 'aish unia ain menumabi 'icësaribi 'ain. Usa 'aish camina anbia 'atimaquin sináncë cupía 'atima ñu 'acë uníxa 'icësaribiti 'itima 'ain. Usa unix ca Nucën Papa Diosbë upí 'ima. ¹² An Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicaman isnun camina mitsux upitax bucuti 'ain. Usaími 'ia isi ca atux an ñu 'atima 'acë uni 'acësa oquin mitsu ñui 'atimati banacë 'aishbi mitsúnmi upí oquin ñu 'aia isá 'ixun anúan an camabi unin ñu 'acë isti nëtën Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

¹³ Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë 'ixun camina camaxunbi mitsun 'apucama ëné menua unin 'apu 'imicë, axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain. Amíra unicama cushicë 'apucëñunbi, ¹⁴ camina an anëcë ain unicaman banaribi

tanti 'ain. Atux ca unían uisa ñu cara 'aia mēnionuan 'apun 'imicē 'icēn. An 'amicēxun ca atun axa 'uchacē uni usaquin 'atēcēnxunma 'anun castícania. Usaquin 'anan ca an ñu upí 'acē unicama a nuibaquin —mix camina upí 'ai —quixun caia. ¹⁵ Mitsúnmi upí ñuishi 'ati ca Nucēn Papa Dios cuēēnia. Usaquinmi 'aia isi ca an Nucēn Papa Diosan bana 'unáncēma 'ixun an upí oquin sináncēma unicama ax mitsumi uisaíbi banatima 'icēn.

¹⁶ Mitsun upí ñuishi 'ai camina 'apucamami racuētima 'ain. Usa 'aishbi camina —'ēx cana camabi unin iscēx upí uni 'ai —quixun sinánquin amo cēmēanan ñu 'atima unēxun 'ati sinántima 'ain. An asérabi Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquinshi 'acē unisa camina 'iti 'ain. ¹⁷ Camabi uni camina upí oti 'ain. Axa Jesucristomi catamēcē unicama camina nuibati 'ain. Nucēn Papa Diosmi camina racuēti 'ain. Racuēanan camina mitsun 'apu quicēsabi oquin ñu 'ati 'ain.

Cristo tēmēsaribi oía aín unicamax tēmērati bana

¹⁸ Uni ñu mēēxuncē 'ixun camina ami ñu mēēxuncē unían mi 'amicēxun 'aisama tanquinma a 'anúan mitsu cacē ñu a upí oquin 'axunti 'ain. Usaquin camina an mitsu nuibacē unishima, an mitsu nuibacēma uniribi upí oquin ñu 'axunti 'ain. ¹⁹ An ñu mēēxuncē unían upí oquin ñu mēēxuncēxunbia an ñu mēēmicē unin 'atimoquin tēmēramicēxunbi ca an uni ñu mēēxuncē unin —'ēx cana Nucēn Papa Diosnan 'ai —quixun sinánquin tanshiti 'icēn. Usai 'iti ca Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'icēn. ²⁰ Usa 'aínbi ca upí oquin ñu mēēiama, an mitsu ñu mēēmicē unin mitsu 'atimoquin tēmēramicēxunmi tanshitiabi Nucēn Papa Diosan mitsu upí isima, mitsun 'ucha cupía usoquin mitsu 'aia isquin. Isanan ca upí oquinmi ñu mēēxuncēxunbia an mitsu ñu mēēmicē unin 'atimoquin tēmēramicēxunmi tanshiti Nucēn Papa Diosan mitsu upí isia. ²¹ Usaími 'inun ca Nucēn Papa Diosan mitsu aín uni 'imiaxa. Cristonēn ca ñu 'atima 'acēma 'ixunbi mitsu cupí tēmēracēxa. Usaribi oquin camina ñu atima 'acēma 'aish tēmēraqunbi tanshiti 'ain. ²² Cristonēn ca uisa ñu 'atimabi 'ama 'icēn. 'Anan ca uisaquinbi uni paránma 'icēn. ²³ Unían ami nishquin ñu cacēxunbi ca usaribi oquin cáma 'icēn. Usa 'ixun ca unían 'apimoquin tēmēramicēxunbi uni —cana mi cupiti 'ai —quixun cáma 'icēn. Cupiti sinánquinma ca —'ēn Papa Diosan cuni ca upí oquin isquin mēnloti 'icē —quixun sináncēxa. ²⁴ Nun 'uchacama cēñucē 'aishnu amiribishi ñu 'atima 'atēcēnima, ñu upíshi 'ai tsónun ca Cristo nun 'uchacama bicē cupí i curúsocēnu bamacēxa. Mitsúxmi ñu 'atima 'ai 'insíncēsa 'aishbi upí 'inun ca ax 'aisamaira oquin paē tēnēi bamacēxa. ²⁵ Carneronēxa 'ibuñuma 'aish 'icēsari camina mitsux 'iacēn. Usa 'iá 'aishbi camina sinanati Cristomi catamēan. Amia catamēcēxuan aín 'ibun carnero bēruancēsa oquin ca an upími 'inun mitsu bēruanquin 'aquinia.

3

Usai uni aín xanubē 'iti bana

¹ Xanucama, mitsuribi cana cain, min bēnēan cacēxun cuaquin 'atimaquin sinanima camina abē upí 'iti 'ain. Usaími mitsux 'icēbē ca min bēnē, Cristo ñui quicē bana cuaisama tancē 'aishbi, min cacēxmabi upitax 'ia isi sinanati 'icēn, ² mixmi upí sinánñu 'aish abē upí 'ain. ³ Upíra upí 'iisa tanquin camina min bu 'aisamaira oquin mēnionan, curi ñun mēnionan, chupa cupíra cupicē pañutima 'ain. ⁴ Usai 'ima camina mitsux upí sinánñu 'aish bētsibē nishananima upitishi banati 'ain. Usai 'ia isquin ca bētsin sinánti 'icēn

—a xanux ca aín nuitu upí 'icë —quixun. Usai upí 'iti ax cuni ca uisa 'aishbi cëñutima. Usai 'ími mitsux upí 'icë isi ca Nucën Papa Dios cuëënia. ⁵ Usaribi ca an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aísa tancë xanucamaxribi 'iacëxa. Nucën Papa Diosmi catamëanan aín bana cuaquin ca aín bënë quicësabi oquin 'acëxa. ⁶ Usaribi oquin ca Saran aín bënë Abraham cuëëncësabi oquin 'anan aín bënë 'icëbi —'ën 'ibu —caëxa. Mitsúxribi ñu upíshi 'anan, Nucën Papa Diosmi catamëti, uisa ñu cara 'icëbëbi racuëcëma 'aish camina Sara 'íasaribi 'iti 'ain.

⁷ Xanuñu unicamaribi cana ësaquin cain, min xanubë camina upí oquin sinani nuibananti 'ain. Axa xanu 'aish cushima cupíshima, mix 'icësaribitima ax Nucën Papa Diosmi catamëcë cupí camina a nuibaquin 'aquinti 'ain, mitsúnmi usoquin 'aia isquian Nucën Papa Diosan mitsúnmi a ñucacë bana upí oquin cuati cupí.

Jesucristomi catamëquin upí ñu 'acë cupía ax tëmëracë unicama

⁸ Ënë banaribi cana mitsu cain, axa Jesucristomi catamëcë uni raírinën sináncësaribi oquin sinani camina atubë nuibananti 'ain, atúxa mitsun xucënsaribi 'ain. Camina bëtsibë camáxbi nuibanani 'aquianani rabítima 'ain. ⁹ An mitsu 'atimocë unicama camina cupiquin aribi 'atimotima 'ain. Axa mitsumi 'atimati banacë unimi camina mitsúxribi 'atimati banatima 'ain. Usai 'ími bëtsibë nuibanani upitax buacunun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu caíacëxa. ¹⁰ Ësaribi ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quia:

Ax upitax tsótisa tancë unix ca ñu 'aisama ñui banaima 'ianan cëmëi banatima 'icën. ¹¹ Ñu 'aisama 'ati ënquin ca ñu upíshi 'ati 'icën. Nishananíma ca unibë upíshi 'iti 'icën. ¹² Usai 'iquin ca 'unánti 'icën, Nucën 'Ibu Diosan ca an upí ñu 'acë unicama bërúanquin 'aquinquin aín bana cuaquin an ñucacësabi oquin 'aquinia quixun. Usa 'ixunbi ca an ñu 'atima 'acë unicama an 'aquinima.

¹³ Mitsúnmi upí ñu 'aia isía mitsu ñui uni mimi manáncëxbi ca cëmëi quicë 'iti 'icën. ¹⁴ Mitsúnmi ñu upí 'acë cupí tëmëraibi camina Nucën Papa Diosan 'aquincëx cuëënti 'ain. Mímia uni 'icëxbi camina racuëti masá nuitutima 'ain. ¹⁵ Usai 'íma camina min nuitu mëu —Cristo ca aséaribi 'ën 'ibu 'icë —quixun sinani ami catamëti 'ain. Unin mitsu —uisa cupí caramina Jesucristomi catamëquin abë tsoiti sinani —quixun ñucacëxun anun cati bana 'unáncë camina 'iti 'ain. Usa 'ixun camina cëruti rabíquinma upí oquinshi cati 'ain. ¹⁶ A sinani masá nuitunuxun ñu 'atima 'aíma camina chuámashi 'iti 'ain. Usáimi mitsux Cristonën 'imicëx upitax 'ia isi ca an mitsu 'atimaquin ñuicë unicama —nuxnu quicë bana ax ca cëmë 'icë —quixun sinani rabínti 'icën. ¹⁷ Axa cuëëncëbéa, Nucën Papa Diosan uni aín ñu upí 'acë, a cupí tëmëratí asábi 'aínbí ca an ñu 'atima 'acë cupía uni tëmëratí ax aín 'uchabi 'icën.

¹⁸ Ax upí 'aishbi ca Cristo camabi unin 'ucha cupí achúshitishi bamacëxa, unicama ami catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun. Uni 'aish bamatancëxbi aín namibë aín bëru ñunshin 'itëcëni baísquiax ca bëtsi 'iacëxa. ¹⁹ Cristo bamatancëx baísquicëma pain 'ixun ca anua bama unicaman bëru ñunshin sipuacësa 'icë, anu cuanxun bana ñuixuancëxa. ²⁰ Bamacëma pain 'ixun ca a unicaman Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aisama tancëxa. Noéñan aín manë nunti 'amainun ca unicama aín ñu 'atima 'acëcama ënun quixun Nucën Papa Diosan caíancëxa. Caíncëxunbia aín ñu 'atima 'acë ëncëma 'icëa aín patsan bacan cëñumainun ca 'itsamashi ocho uníxëshi manë nunti mëu atsini iëacëxa.

²¹ Nucën Papa Diosan sinánmicëxa Noé manë nuntinu 'iruax iëasa, usaribiti cananuna nuxribi Nucën Papa Diosmi catamëti 'unpaxan nashimicë 'aish iëtin. Nun namia chuañtuma 'inun cananuna nashimicë 'itima 'ain. Usai 'íma cananuna —Jesucristo baísquia cupía Nucën Papa Diosan nu upí 'imicë 'aish cananuna nun 'uchacama térénce 'aish an iscëx upí 'ai —quixun sinani nashimicë 'ain. ²² Baísquitancëx naínu cuan 'aish ca Jesucristo ax Nucën Papa Diosbë 'Apu 'aish aín mëqueu 'icën. Usa 'icë ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara anribi aín bana cuatia.

4

Nucën Papa Diosan a 'anun nu 'imicësabi oquin ñu upí oquin 'ati

¹ Uni 'ixun ca Cristonën tēmëraqin paë tancëxa. Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnribi camina —sapi cana tēmëraqin paë tanti 'ai —quixun sinánti 'ain. Uin cara Jesucristonan cupí tēmëraqin paë tanxa an ca ñu 'atima 'ai 'uchati éanxa. ² Usa 'ixun ca axa Jesucristomi sináncëma unin sináncësa oquin sinanima Nucën Papa Dios cuëéncësa oishi 'ia, anúan bamati nëtëa 'itámainun. ³ Bëráma camina axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman 'acësaribi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'anan paëanan, paënxun pi sharánan Nucën Papa Dios rabiquinma unían anbi sinánxun 'acë ñuishi rabiácën. Usaqin 'aquinbi camina a ñucama éancën. ⁴ Usai 'iquinmi atubëtan ñu 'atëcëniama oquin ca unin —uisa cupí cara nubë niquinbi nu éanxa —quixun sinánquin mitsu 'atimaquin ñuia. ⁵ Mitsu ñuiabi ca ax utëcënquin Cristonën a unicama 'imainun camabi uniribi, axa bamacëmacama 'imainun bamacëcamaribi —uisa carana ënë unicama oti 'ai —quixun isti 'icën, an 'acë ñucama 'unánquin. ⁶ Usai ca 'iti 'icë quixuan 'unánun ca bamacëma pain 'ixuan unicaman cuanun aín unicaman Cristo ñui quicë bana ñuixunia. A bana cuati Jesucristomi catamëcë 'aish ca aín unicama, camabi uni 'icësaribiti bamati 'aishbi, Nucën Papa Dios 'icësaribiti nëtétimoi tsóti 'icën.

⁷ Anúan ënë menu 'icë ñucama cëñúti nëtë ca 'uramatia. Usa 'ain camina camabi nëtën upí oquin sinani Nucën Papa Diosbë banati 'ain. ⁸ 'Ianan camina mitsux asérabi nishananima nuibanani upitax bucuti 'ain. Bëtsi uni nuibacë 'ixun ca unin a unin 'uchacama ñuiquinma manuia. ⁹ Min xubunua aia camina bëtsi uni biisama tani bëtsi sinánquinma upí oquinshi biti 'ain. ¹⁰ Mitsúnmi raíri uni 'aquinun ca Nucën Papa Diosan uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mitsu 'imia. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan mitsu achúshi achúshi bëtsi bëtsi ñu mëeti 'anun 'imicë 'ixun mitsun ñu mëeti upí oquin 'ati 'ain. ¹¹ Uix cara banati 'icë, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oi banati 'icën. Uin cara raíri uni ñu 'axunia an ca Nucën Papa Diosan cushiocëxun upí oquin 'ati 'icën. Usoquin camina Jesucristonan 'ixun, aña ñu caramina 'ai a Nucën Papa Dios cuëëntanun 'ati 'ain. Ax 'Apuira 'aish cushiira 'icë ca camabi unin rabiti 'icën, nëtë xëñibua 'aínbi. Usaqin ca 'ati 'icën.

Jesucristonan 'aish tēmëra

¹² 'Ën nuibacë xucëantu, mitsúnmi asérabi caramina Jesucristomi catamëti quixun 'unánuan bëtsi bëtsi ñu 'icëbë tēmëraibi camina ratuti —uisa cupí carana ësai 'i —qui ax bënëtima 'ain. Camina sinánti 'ain, axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca usari 'ia quixun. ¹³ Bënëquinma camina sinánti 'ain, ami nishquian unin bëtsi bëtsi ocëxa Cristo tēmërasaribi oquin cananuna nunribi tēmëra quixun. Usaqin sinani camina tēmëraibi cuëenti 'ain, usaribiti 'Apuira 'aisha Cristo aia isi cuëënu. ¹⁴ Cristonan cupía unin mitsumi

nishquin 'atimaquin ñuicëxbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí cushiira, axa mitsubë 'ain, cuëënti 'ain. Unían 'atimaquin ñuiabi camina mitsun Cristo rabin. ¹⁵ Mitsua Jesucristonan cupí unin bëtsi bëtsi ocëx camina a sinani rabíntima 'ain. Usa 'aíshbi camina uni 'acë cupí 'ianan ñu mëcamacë cupí 'ianan ñu 'atima 'acë cupí 'ianan ñuianancë cupími tëmëracë a sinani rabínti 'ain. ¹⁶ Usaquin ñu 'acëma 'aíshbi Cristonan 'icë cupía unin tëmëramicëxbi camina rabíntima 'ain. Rabínquinma camina Nucën Papa Dios rabiti 'ain, mitsúxmi asérabí ainan cupí.

¹⁷ An aín bana 'acë uninbi ca Nucën Papa Diosan uisai cara 'ia quixun isia. Usa 'ixun ca an aín bana cuacëma unicama aira atun ñu 'atima 'acë isquin uisaira cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. ¹⁸ ¿Atux aín ñu 'atima 'acë ënquin ñu upí 'acë 'aíshbia, aín unicama iëtima 'aíshbi iëcë 'ain, cara ax ami catamëcëma 'uchañu unicama uisairai 'iti 'ic? ¹⁹ Usa 'ain camina tëmëraibi —Nucën Papa Dios cuëëncëbë cana ësai 'i —quixun sinánquin mitsun 'acësabi oquin upí ñuishi 'anan Nucën Papa Dios, an mitsu unio, an bërúanun ami catamëti 'ain, an ca aín quicësabi oquin 'ë bërúanti 'icë quixun 'unani.

5

Axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëti bana

¹ Axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamasaribi cana 'ëx 'ain. Usa 'ixun cana atúan 'acësaribi oquin Cristo camabi unin 'ucha cupía tëmëra, a ñuiquin bana ñuixunin. 'Anan cana atúxa 'icësaribiti Cristo utëcëncëbë aín nëtënu abë 'iti sinanin. Usa 'ixun cana axa Jesucristomi catamëcë unin cushicama mitsu ësáquin cain: ² Atun cushicama 'ixun camina Nucën Papa Diosan unicama bana ñuixunquin, atúxa upí nuituñu 'aish chuámarua bucunun 'aquinti 'ain. An carnero bërúancë unin aín carnero 'acësaribi oquin camina a unicama upía 'inun bërúanti 'ain. Usoquinmi 'anúan mitsu unin caíscë cupíshima camina asérabí 'aísa tanquin 'ati 'ain. 'Anan camina curíqui bití sinánxuinshima minbí asérabí 'aquinsa tanquin 'ati 'ain. ³ 'Apúxa unían ax quicësa oquinshi 'anun quíax quicësaribiti camina banatima 'ain. Usari 'íma camina mitsúnmi bana ñuixuncë unicamaxa usaribiti 'inun, upíshi 'iti 'ain. ⁴ Usoquin 'aia ca Jesucristo, unin 'acësamaira oquian an aín unicama bërúancë, an utëcënquin mitsu —asábi ca —quixun catancëxun aín nëtënuaxmi xëñibua 'aínbi abë cuëënun mitsu 'imiti 'icën. Ënë nëtënuax cuaiquin canania uisa ñu cara 'inancëxun bitsia uni cuëëncëbëbi ca an bicë ñu chëquia. Usaía uni 'icë 'aínbi camina mitsux xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'aish cuëënti 'ain.

⁵ Usaribi oquin cana bënëá unicama ësáquin cain, mitsun cushicaman bana camina timaquinma cuati 'ain:

Nucën Papa Dios ca unia rabíti cuëënima. Usa 'ixunbi ca axa rabícëma unicama nuibaquin 'aguinia.

Usa 'ain camina —'ëx cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinanima camáxbi bëtsin sinancësaribi oquin sinani upiti 'ësëananti 'ain. ⁶ Usa 'ain camina aín bana timaíma uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Dios 'Apuira ami catamëti 'ain. Usaími 'ia ca an anúan 'ati nëtë ucëbëtan uisai cara 'iquin tëmëracë 'aíshbimi usai 'icëmasa 'ianan asábiira 'inun mitsu 'imiti 'icën. ⁷ Úsaquin sinani caramina masá nuituti, añu ñu sinani caramina racuëti, a ñuiquin camina Nucën Papa Dios cati 'ain, an ca mitsu nuibaquin bërúanquin 'aguinia quixun 'unánquin.

⁸ Paru 'inúan cuëëruí aín piti bari nicësa, usaribiti ca ñunshin 'atimanën 'apu, uni ñu 'atima 'anun quixun sinánmianan Nucën Papa Diosmi sinánti ënminuxun bari nitsia. Usa 'ain camina mitsua paránti rabanan bërúancati 'ain. ⁹ Usa 'ixun camina ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbi Jesucristomi catamëquin usa ñu 'atima 'ain. Camina 'unánti 'ain, mitsu 'acësaribi oquin ca ñunshin 'atimanën 'apun, camabi menu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama tania quixun. ¹⁰ Usabi 'inúxmabimi tëmëracë ca Nucën Papa Diosan mitsu cushioquin Jesucristosaribi upí 'inun mitsu 'imianan —aín bana quicësabi oi cana aséribi 'iti 'ai —quixun 'unani ami cushinun mitsu 'imiti 'icën. Ax ca an mitsu nuibaquin 'aquincë 'ianan Jesucristonan cupí abëmi xëñibua 'aínbi upitax 'inun caíscë a 'icën. ¹¹ Camabi unin ca Nucën Papa Dios rabiti 'icën, nëtë xëñibua 'aínbi. Cëñútimoí ca axira cushiira 'Apu 'ia. Usai ca 'ia.

Bërúanxa 'inúan Pedronën Jesucristomi catamëcë unicama ca

¹² Nucën xucën Silvano, ax ca 'ën iscëx upiti Jesucristomi sináncë 'icën. Usa 'ain cana an mitsu buánxunun ënë quirica mitsu 'axuan. Ënë quiricanu 'ësëanan cana mitsu cain, an mitsu upí oquin cushionan 'aquincë cupí camina aséribi 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan mitsu nuibatia quixun. A ënima camina mixmi 'icësabi oi ami upiti catamëti 'ain.

¹³ Babilonianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu 'acësaribi oquian Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë, acaman ca bërúanxmi 'icanun 'ën mitsu canun 'ë caxa. Marcos, 'ën bëchicësa, anribi ca bërúanxmi 'inun 'ën mí canun 'ë caxa.

¹⁴ Jesucristo cupí micamaxbi xucënsa 'aish camina nuibanani bërúanx 'inun bëtsibë bëtsibë cananti 'ain.

Uicamax cara Jesucristonan 'icë ax chuámarua bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pedro.

PEDRONĒAN ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

PedronĒan axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕnĕoxuan

¹ Ēx cana Simón Pedro, ax cuĕĕncĕsabi oquin 'anan aín bana uni ñuixunuan Jesucristonĕn caísa 'ain. An nu iĕmicĕ Jesucristo, axbi Nucĕn Papa Diosribi 'aish upí 'ixuan nu 'acĕsaribi oquin ainan 'inun iĕmicĕ, mitsu cana ĕnĕ quirica buánmin. ² Mitsux Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesús an 'unánmicĕ 'aishmi mitsúxmi 'icĕsamaira oi chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

Usai cara axa Cristomi catamĕcĕ unicama 'iti 'icĕ quicĕ bana

³ Nucĕn Papa Dios cushiira 'ianan aín nuitu upiira 'ixuan an nu ainan 'aish saribi 'inun caiscĕ, an ca uisaira cara aín cushi 'icĕ quixun nu 'unánmiquin anúnu upitax 'iti 'imainun anúnu ax cuĕĕncĕsa oi 'iti a nu 'inánxa. ⁴ Ainan 'imiquin ca aín bana 'inánquin Nucĕn Papa Diosan uisaira oquin cara nu 'aquinti 'icĕ quixun nu 'unánmia. Usaquian 'unánmicĕx, a banami catamĕti camina an sinánmicĕsabi oquin sinánan uni itsían ñunshínquin ñu 'atima 'aia isquinbi, usaribi oquin 'aquinma upí ñuishi sinánti 'ain. ⁵ Usai mitsux Nucĕn Papa Diosmi catamĕcĕ 'ixun camina upí 'ixun ĕnquinma ñu upíshi 'ati sinánquin 'ati 'ain. Upí ñu 'acĕ 'ixun camina Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi caramina usai 'iti 'ai quixun 'unánti 'ain. ⁶ Usai 'iti 'unáncĕ 'ixun camina ñu 'aisama 'aisa tanquinbi tĕnĕanan cushixun Nucĕn Papa Diosan a 'anun mitsu 'ináncĕ ñu asĕrabi 'ati 'ain. Usaquin 'acĕ 'ixun camina mitsumi uisa ñu cara 'icĕbĕtanbi bĕnĕquinma tanshiti 'ain. Usaquin 'ai camina Nucĕn Papa Diosmi asĕrabi sinánti 'ain. ⁷ Usaquin sináncĕ 'aish camina bĕtsibĕ nuibananti 'ain. Usai 'iquin camina camabi uni nuibati 'ain.

⁸ Asĕrabi usai 'i camina an uni itsin Jesucristomi sinánun 'aquincĕma unisa 'itima 'ain. Usai 'i camina ñancábimi Nucĕn 'Ibu Jesucristomi sináncĕ 'itima 'ain. ⁹ Usa 'aínbi ca axa usai 'icĕma uni ax bĕxunĕ unisa 'ianan a ñubi sináncĕma unisa 'icĕn. Usa 'ixun ca aín 'ucha ca tĕrĕncĕ 'icĕ quixun sinanima manúaxa. ¹⁰ Ēn xucĕantu, usa 'ain Nucĕn Papa Diosan ainan 'iti caiscĕ 'aish camina an cacĕsabi oi 'inux bĕrúanracati 'ain. Usa 'iquin camina Nucĕn Papa Diosmi sinánti ĕnquin ñu 'atima 'atima 'ain. ¹¹ Usai 'itancĕx camina Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tĕrĕnquin Nucĕn Papa Diosnan 'inun nu iĕmicĕ, an mĕñosabi oi asĕrabi aín nĕtĕnu abĕ cĕñútimoí 'iti 'ain.

¹² Usai caramina Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi 'iti 'ai quixun 'unani camina usai 'in. Usaimi 'iabi cana ĕnímami mitsux 'icĕsabi oi 'inun sinánmitĕcĕnti 'ain, manúti rabanan. ¹³⁻¹⁴ Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn 'unánmicĕxun cana 'unanin, 'ĕn bamati nĕtĕ ca 'urama 'icĕ quixun. Usa 'ain ca 'ĕn sináncĕx bamaquin ĕnĕ nĕtĕ ĕncĕma pan 'ixuinshi ĕnĕ ñucama 'ĕn mitsu sinánmitĕcĕnti asábi 'icĕn. ¹⁵ Ēx bamacĕbĕtanmi ĕnquinma usabi oquin 'anun quixun cana ĕnĕ banacama mitsu cuĕĕnĕoxunin.

An Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn aín cushínbi ñu 'aia isa unicama

¹⁶ Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn cushi ñuixunuan aín utĕcĕnti ñuiquin nun mitsu cacĕ bana ax ca unían anbi sinánxun ñuicĕ banama 'icĕn. Nucĕn bĕrúmbi cananuna Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn aín cushínbi ñu 'aia isacĕn. ¹⁷ Usaquin iscĕ 'ixun cananuna camabi unin 'unánuan, a ñui, Nucĕn Papa Dios ĕsai quia cuacĕn: "Ēnĕx ca 'ĕn nuibairacĕ 'ĕn Bacĕ Bĕchicĕ 'icĕn, a cupí cana chuáma tani

cuëënin” —quiaux. ¹⁸ Anua Nucën Papa Diosan cushi 'ain cananuna matánu Nucën 'Ibu Jesúsobë 'ixun, Nucën Papa Dios naínuax usai Jesucristo rabi quia asérabi cuacën.

¹⁹ Usai banaia cuaquin cananuna 'unáncën, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuëñö bana quiasabi oi ca Jesucristo 'iäxa quixun. Mitsúnmi upí oquin a bana sinánti ca asábi 'icën. Lamparinën bëánquibucëñuxun pëcacëbëtan cananuna xubunu 'icë ñu upí oquin isquinmabi isin. Usauin isquinbi cananuna barían pëcacëbëtainra upí oquin isin. Usaribi oquin camina a unicaman bërâma cuëñö bana 'unánquinbi asérabi mitsun nuitunubi Cristo 'icëbëtainra, uisai cara a bana quia quixun upí oquin 'unánti 'ain. ²⁰⁻²¹ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca anbi sináncë bana unicama ñuixuanma 'icën. Ax asérabi aín Bëru Nunshin Upitan sinánmicë 'ixun ca Nucën Papa Diosmi upiti catamëcë 'ixun ax cuëñcësabi oquin bana ñuixuancëxa. Usa 'ain camina asérabi 'unánti 'ain, unin ca anbi sinántancëxun Jesucristo ñuiquin bana cuëñöoma 'icë quixun.

2

An Nucën Papa Diosan banama, bana itsi ñuixuncë uni ñui quicë

¹ Usa 'aínbi ca 'iacëxa, uni raíri, an —Nucën Papa Dios ca usai quia — quixun cëmëquin anbi sináncë bana nucën raracama ñuixuncë. Usaribiti ca an mitsu bana ñuixunti uni cëmëquin parani mitsubë 'iti 'icën. Atúnbi sinánxun ca Nucën Papa Diosan banamabi 'atima bana ñuixunquin, Nucën 'Ibu Jesucristo ami catamëtia uni Nucën Papa Diosan 'iti, ami catamëaxma 'inun quixun ñuixunquin uni sinanamiti 'icën. Usauin 'acë 'aish ca a unicamax bënëtishi cëñúti 'icën. ² A unicaman 'aia isquin ca 'itsa unin usaribi oquin ñu 'atima 'ati 'icën. Atúxa usai 'icë cupí ca uni Jesucristo ñuicë bana ñui 'atimati banati 'icën. ³ A unicaman ca mitsun curíqui biti cupíshi cëmëquin paránquin Nucën Papa Diosan banamabi, anbi sináncë bana mitsu ñuixunti 'icën. Usauin 'acë cupí ca iëtima cëñúti 'icën, usai atux 'itia Nucën Papa Diosan mëniosabi oi.

⁴ Nucën Papa Diosan ca axa 'uchacë ángelcama aín 'ucha tërénquinma aín nëtënuu chiquínquin anúan an camabi uni isti nëtë utámainuan, anu atux tëmërai 'iti, bëánquibucënu manë risin təcërecacësa 'aish anubi 'inun 'imiacëxa. ⁵ Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan nëtë ióñu, an aín bana cuacëma unicama atun ñu 'atima 'acë tërénquinma camabi me mapumiquin baca cëñumiacëxa. Usonan ca an ami sinánun aín bana ñuixuncë, Noé, acëñun mécën achúshi 'imainun rabë unishi Nucën Papa Diosan iëmiacëxa. ⁶ Usonan ca Nucën Papa Diosan ëma rabë, Sodoma 'imainun Gomorra cacë, 'imainun anu 'icë unicamaribi atun ñu 'aisama 'acë cupí aín chimapuishi 'itánun nëancëxa. A bana cuatía an ñu 'atima 'acë unicama ñu 'atima 'atimi racuëti oquin ca Nucën Papa Diosan usoquin Sodoma 'imainun Gomorra 'acëxa. ⁷ Sodomacëñun Gomorra nënquinbi ca Nucën Papa Diosan Lot cacë uni, axa upí 'aish unicaman ñu 'atima 'aia isi masá nuitucë, a iëmiacëxa. ⁸ Ax atubë 'aish ca Lot aín nuitu upí 'aish a ëma rabënu 'icë unicaman ñu 'atima 'aia isanan cuati, camabi nëtën masá nuituacëxa. ⁹ A unicama atun 'ucha cupí Nucën 'Ibu Diosan 'atimocëbëbia Noé 'iásaribiti Lot iëa, a sinánquin cananuna 'unánti 'ain, Nucën 'Ibu Diosan ca axa ami catamëti ax quicësabi oi 'icë unicama, uisa ñu cara 'icëbëtanbi iëmiti 'icë quixun. Usonan ca an ñu 'atima 'acë unicama iëmiquinma, anúan an camabi uni isti nëtë utámainun tëmëranun ënti 'icën.

¹⁰ Nucèn 'Ibu Diosan ca anbia masáquin sináncë 'ixun ñunshínquin 'atima ñu 'anan aín bana cuacëma unicama aséribi uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën. A unicaman ca rabinquinma ax cuëñcësa oquinshi ñu 'aisama 'anan, ami racuëquinma Nucèn Papa Diosan 'imicë 'icëbi unin cushicamaribi 'atimaquin ñuia. ¹¹ Ax atubëtan sënënma 'aish cushiira 'ixunbi ca ángelcaman, axa usai quicë unicaman 'acésaribi oquin, cushicama 'atimaquin ñuiquin Nucèn 'Ibu Dios caima.

¹² Ënë unicamax ca sinánñuma 'ixuan ñuinacan, uisa cara oia quixun sinánquinmabi, ñu 'acésaribi oquin 'anan ñuinanëxa mëraquian unin 'anúnbi nicësa, usaribi 'icën. Atux ca an 'unáncëma ñu ñui 'atimati banaia. Usa 'aish ca ñuina bamacésaribi bamati 'icën. ¹³ An bëtsi uni tēmëramicë cupí ca usaribiti tēmërai bamati 'icën. Atun ca —camabi nētēn nun cuëñcë ñu 'ai cananuna cuëñshiti 'ai —quixun sinania. 'Aisama ñu 'atishi sináncë 'aish ca usai 'i cuëñia. Mitsux Nucèn Papa Dios rabinux timécë 'ain, mitsubëtan pibi ca atux ñu 'atima 'ai cuëñia. Ax ca 'aisama 'icën. Usa 'aish ca a unicamax axa Jesucristomí sináncë unisama 'icën.

¹⁴ Usa 'aish ca xanu isíma isímashi anun cuëñia, aín 'ucha ëníma ca amiribi amiribi 'uchaia. Atúxa 'icésaribitia 'inun ca axa Jesucristomí upiti sináncëma xanu 'imainun bëburibi sinánmia. Ax ñun cuëñ 'aish ca 'itsa ñuñu 'iti cuëñia. A unicama ca Nucèn Papa Diosan aín 'ucha cupí uisoquin cara 'ati 'icë, usoquin 'ati 'icën. ¹⁵ A unicaman ca Nucèn Papa Diosan bana quicésabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'aia. Usa 'aish ca Balaam, Beornën bëchicë, axa 'iásaribiti 'ia. Balaanën ca an Nucèn Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni 'ixunbi curíqui biti sinánxun ñu 'atima 'ati sináncëxa. ¹⁶ An cacëxunbia aín bana cuacëma cupí ca Nucèn Papa Diosan, ñu 'atima 'axunma 'anun quixun anúan cuancë aín burro bëaracëxa. Bëaracëx Nucèn Papa Diosan 'imicëx, uni 'icésari banaquin, ca aín burron Balaam sinanamiacëxa. A unicamax ca Balaam 'iásaribiti 'ia.

¹⁷ Uni raíri 'aquincëma 'aish ca xëxá ësquiaxa 'unpáxñuma 'icësa 'ianan 'uí 'ibúnux nētë bēnamētiabi suñun bëcacëx nētécësa, usaribi 'icën. Usa 'aish ca anua atux tēmërai 'iti bëánquibucëira anu nētétimoi xēnibua 'aínbi 'iti 'icën. ¹⁸ Usa unicaman ca axbi cērúanan rabiacati sinánñumasa 'ixun, an 'acésaribi oquian ñunshínquin ñu 'atima 'anun quixun, an ñu 'atima 'ati ëinsa tancë uni raíri sinanamitécënia. ¹⁹ Usoquin 'aquin ca caia, uisari caramina 'iisa tani usai camina 'iti 'ain. Usaími 'iabi ca Nucèn Papa Diosan mi uisabi oima. Usai quicë 'ixunbi ca atun ñu upí 'aisa tanquinbi 'atima 'icën, atun sinan upíma 'ixun. Aín sinan upí 'ixun ca unin aín 'acésabi oquin upí ñu 'aia. Usa 'aínbi ca aín sinan 'aisama 'ixun unin usabi 'atima ñu 'aia. ²⁰ Ënëx ca ësa 'icën: Uí unicaman cara Nucèn 'Ibu Jesucristomí catamëquin ñu 'atima 'ati ëncë 'ixunbi amiribishi ñunshínquin ñu 'atima 'atécënia, a unicamax ca bëräma 'iásamaira 'inun 'uchaia. ²¹ Jesucristomí catamëcë 'ixunbi ëncë 'aish an 'unáncëma unicamax 'icësamairai 'uchatima cupí Jesucristomí sinanima 'itibi ca a unicama 'ia. ²² Usaquian upí 'iti ëncë unicamax ca unia ësai quicësa 'icën: “Camunan ca quinántancëxunbi amiribishi aín quinan pitécënia. Usaribiti ca cuchi nashitancëxbi me chabánu racátécëni chuatécënia”.

3

¹ Ën nuibacë xucëantu, bëtsi quirica pan buánmixunbi cana ënë quiricaribi mitsu buánmin. Quirica buánmiquin cana asérabi Jesucristomi sináncë 'ix-unmi aín banacama manuquinma upí oquin sinánun mitsu 'ësëan. ² An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman Jesucristo ñui quíá banacama a manuquinma sinánan, camina Nucën 'Ibu Jesucristo, an Nucën Papa Diosan 'inun uni iëmicë, an aín bana ñuixunun caíscë unicaman mitsu ñuixuncë banaribi manuquinma sinánti 'ain.

³ Èsoquin camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain ca 'itsa uni aín cuëëncë ñuishi 'ai, anun Jesucristonan 'iti bana 'atimaquin ñui, ami cuaiti 'icën. ⁴ Cuai ca qüiti 'icën:

—Jesús ca utëcënti 'icë quiáxa uni quíá 'aínbi ca ucëma 'icën. Nucën raracama bamacëbëa 'iásabi oi ca camabi uni bamaia, 'imainun ca nëtë ióñua 'iásabi camabi ñu 'ia. ⁵ A unicaman ca sinántisama tania, Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun cacëxëshi ca naicamë'ëo 'imainun bacacama, anua racátinubi racámainun, mecamaribi anubia 'iti anu 'iacëxa. ⁶ Usaia 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan sinanëinshi mapuquin, bacan ënë menu 'icë ñucama cëñuacëxa. ⁷ Usa 'aínbi ca naí 'imainun mecama anúan Nucën Papa Dios quicëbëtainshi tsin cëñuti nëtë utámainun usabi 'iti 'icën. A nëtën ca an ñu 'atima 'acë unicama Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

⁸ Ën nuibacë xucëantu, camina manuquinma ësaquin sinánti 'ain, Nucën 'Ibu Diosan, an nëtétimoi tsócé 'ixun, tancëx ca nun nu tancë achúshi nëtëx mil barisa 'icën. Usaribiti ca nun nu mil barisa tancë ax Nucën Papa Diosan tancëx achúshi nëtësa 'icën. ⁹ Usa 'ain ca —ca uti 'icë quíá 'aíshbi ca Jesucristo xëñibutia —quíáxa uni quicë 'aínbi uti 'ixúnbi Jesucristonën achúshira uníxbia ainanma 'aish castíancë 'iti cuëënima, camabi unia sinanati ami catamëti cuëënia.

¹⁰ Usaquin caíntancëx ca unin sinánmabi, an ñu mëcamacë uni imë ucë usaribiti unían sinánmabi Jesucristo uti 'icën. A nëtë ucëbë ca canacamë'ëo 'icësaía anuax banacëbë naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama, manë tsin cëñumainun anu ax 'iti 'aíma 'iti 'icën. Usaribiquin ca camabi mecëñun anua 'icë ñucamaribi tsin cëñuti 'icën.

¹¹ Usaí ca ñucama cëñüti 'icë quixun sinani camina Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i uisaíbi 'uchaima bucüti 'ain. ¹² Usa 'ain camina Jesucristo Nucën Papa Diosan mëníósabi oi uti caínquin unicama sinanatia ami catamënun 'aquinti 'ain. A nëtën ca naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama manë tsin rëquiruquin tsatsacacësa 'iti 'icën. Usaí 'icëbë ca anua usa ñucama 'icë axribi manë tsin cëñucë 'iti 'icën. ¹³ Usaía ñu 'iti 'aínbi cananuna Nucën 'Ibu Dios quíásabi oía me 'imainun naí ió 'iti cainin. Anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'iti 'icën.

¹⁴ Ën nuibacë xucëantu, usaía 'iti caíncë 'aish camina Nucën Papa Diosan 'uchañumarua isanan uisa ñu 'atimabi 'acëma isti cupí ñu 'atima 'aíma unicamabë nuibananishi upitax bucüti 'ain. ¹⁵ Camina 'unánti 'ain, axa ainan 'iticama camabi aín 'ucha tërëncë 'inun ami catamënun quixun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën cainia. Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin ca abënu nuibanancë nucën xucën, Pablonënríbi quirica buánmiquin, usaribi oquin mitsu caxa. ¹⁶ A mitsu buánmicë quíricacamanu ca Pablonënríbi 'ën cacësa ësaribi oquin mitsu caxa. A bana raírinëx ca unían upí oquin cuaisama 'icën. Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma uni 'imainun axa upiti ami catamëcëma unin, uisai quicë cara a bana 'icë quixun upí oquin sinánquinma bëtsi oquin sinania. Pablonëan cuënëocë quíricaishima, bëtsi

banaribi upí oquin sináncēma 'ixun bētsi oquin sinani ca upiti Jesucristomi catamēti 'unanima.

¹⁷ 'Ēn nuibacē xucēantu, 'ēn mitsu űuixuncē űu 'icēma pain 'ain, ca usai 'iti 'icē quixun 'unani camina an űu 'atima 'acē unicaman paráncēxmi Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oi 'iti ěntin rabanan bēruanracati 'ain. ¹⁸ Nucēn 'Ibu Jesucristo an Nucēn Papa Diosnan 'inun mitsu iēmicē, ax quicēsabi oi 'iti 'unánquinbi camina bēríbi 'unáncēsamaira oquin 'unánti 'ain. 'Unánan camina an ca mitsu nuibatia quixun 'unani ainainra 'iti 'ain. Bērí 'acēsaribi oquin ca usabi oquin nētē xēnibua 'aínbi camabi aín unicaman a rabiti 'icēn. Ashi, Pedro.

JUANĒAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Anun Jesucristonan 'iti bana

¹ Ēnē mecama unioisama 'aínbia aín Papabē 'iá axa ěnē menu uá, a ñuiquin cananuna ěnē quirica mitsu cuēñeoxunin. A cananuna aín bana cuanan nun bĕrúnbi isacĕn. Nun bĕrúnbi ñachaquin isanan cananuna nun mĕcĕnanribi ramĕacĕn. Ax bamatimoi tsócé 'ixuan aín unicamaribi abĕ 'inun 'imicĕ, a ñuiquin cananuna mitsu cain. ² A cananuna nusaribi 'aish uni 'icĕ nun 'unáncĕn. Usa 'ixun cananuna asĕrabi a isacĕn. Isá 'ixun cananuna a mitsu ñuixunin. Ax aín Papabē 'itancĕxbi ěnē menu uá 'ixun ca bamatimoi tsócé 'ixun, usaribitinu abĕ 'inun nu 'imiti 'icĕ quixun cananuna mitsu ñuixunin. ³ Nuxnu asĕrabi Nucĕn Papa Dios 'imainun aín Bĕchicĕ Jesucristobĕ upí 'icĕsaribitimi mitsu xribi nubĕ Jesucristomi upiti sinánun quixun cananuna nun nu isanan cuacĕ, ěnē ñucama mitsu ñuixunin. ⁴ Upí oquin sinanimi chuámaishirua tani cuĕĕnun cananuna ěnē banacama ěsoquin mitsu cuēñeoxunin.

Nucĕn Papa Diosan unían ñu 'atima 'ati sinántima bana

⁵ Jesucristonĕnbia nu pain 'unánmia 'ixun cananuna ěnē bana mitsu ñuixunin: Nucĕn Papa Dios an ca asĕrabi upíira 'ixun ñu upíshi 'aia. An ca unĕxun ñu 'aima. Usa 'ain ca uisa 'uchabi anu 'aíma 'icĕn. ⁶ Ñu 'aisama 'aíbi —ainan 'aish cana Nucĕn Papa Diosbĕ upí 'ai —quí cananuna cĕmĕin. Ainan cana 'ai quicĕ 'ixunbi ax quicĕsabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'ai cananuna cĕmĕin. ⁷ Usa 'aínbĭ cananuna axa 'icĕsaribiti ñu 'atima 'ati sináncĕma 'ianan Nucĕn Papa Diosbĕ upí 'aish, axa ami catamĕcĕ unicamabĕribi upiti nuibananin. Usaínu 'ia ca an, aín Bĕchicĕ Jesucristo aín imi 'apati bama cupí, uisa ñu 'ai caranuna 'uchai, abi nu tĕrĕnxunia.

⁸ —Ēx cana 'uchañuma 'ai —quí cananuna nuxbi cĕmĕin. Usa 'ain ca nun bana asĕrabima 'icĕn. ⁹ Usa 'aínbĭ cananuna 'unánti 'ain, nun nu nun 'uchacama chiquinaxuncĕxun ca Nucĕn Papa Diosan, ax upí 'ixun ax quicĕsabi oquin 'aquin, nun 'uchacama nu tĕrĕnxunquin upí 'inun nu 'imiti 'icĕn. ¹⁰ Nucĕn Papa Diosan bana ca quia —camabi unin ca ñu 'atima 'aia —qui ax. Usaía quicĕ 'aínbĭ —ĕn cana ñu 'atima 'acĕma 'ai —quí cananuna —Nucĕn Papa Diosan bana ca cĕmĕ 'icĕ —quicĕsa 'ain. Usai quicĕ 'ixun cananuna, asĕrabi ca aín bana 'icĕ quixun sinaniman.

2

Cristo, an Nucĕn Papa Dios nu ñucáxuncĕ

¹ Ēn bĕchicĕsa 'icĕ, cana ñu 'atimami 'atin rabanan ěnē ñucama mitsu cuēñeoxunin. Usa 'aínbĭ uinu 'icĕ unix cara 'uchaia, a an ñucáxuntĭ ca Nucĕn Papa Diosbĕa 'icĕ Jesucristo, ax 'icĕn. Ax ca uisa 'uchañumabi asĕrabi upíira 'icĕn. ² Jesucristo axa bama cupí ca nun 'uchacama tĕrĕncĕ 'icĕn. Nunan-shima camabi unin 'uchacamaribia tĕrĕncĕ 'inun ca Jesucristo bamacĕxa.

³ Aín bana quicĕsabi oquin 'acĕ 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna asĕrabi ainan 'aish a 'unáncĕ 'ai quixun. ⁴ Usa 'aínbĭ ca uix cara —ĕn cana ainan 'ixun Nucĕn Papa Dios 'unanĭ —qubi aín bana quicĕsabi oi 'ima, a uni cĕmĕ 'icĕn. Usa 'aish ca cĕmĕishi banaia. ⁵ Usa 'aínbĭ ca an aín bana quicĕsabi oquin 'acĕ uni ax ĕníma upiti Nucĕn Papa Diosmi sinania. Usa 'ixun

cananuna 'unanin, nux cananuna asérabi ainan 'ai quixun. ⁶ Usa 'ain ca axa —ainan 'aish abé 'icé ca Nucèn Papa Diosan 'è sinánmia —quicé uni, ax Jesucristo 'iásaribiti 'iti 'icèn.

Axa quicésaribiti 'iti bana

⁷ 'Èn xucéantu, mitsun 'unáncéma bana ñuiquin cuèneoquin cana mitsu caiman. Jesucristomi catamétaquinmi cua bana abi cana mitsu ñuixuntécënin. ⁸ 'Èn mitsu ñuixuncé bana ióma 'aínbi camina a banabi mitsun 'ásamaira oquin 'unáncé 'aish ax quicésabi oi 'in, Cristo 'iásaribiti. Usari 'i camina mitsun ñu 'atima 'acécama éni Nucèn Papa Diosbè upí 'aish ax cuèncésabi oi 'in.

⁹ Uix cara —èx cana ainan 'aish Nucèn Papa Diosbè upí 'ai —quibi nuibatíma uni itsimi nishia, ax ca Nucèn Papa Diosnanma pain 'icèn. ¹⁰ An uni itsi nuibacé uni ax ca Nucèn Papa Diosnan 'aish abé upí 'icèn. Usa 'ain ca a cupía a uni 'uchati ñu 'aíma 'icèn. ¹¹ Usa 'aínbi ca nuibatíma bétsi unimi nishcè uni an Nucèn Papa Diosbè upíma 'ixun ñu 'atima 'atishi sináncé cupí sinánñumasa 'ixun uisai cara 'iti 'icé quixun 'unanima.

¹² 'Èn bëchicésa 'icé, cana Jesucristo cupía Nucèn Papa Diosan mitsun 'uchacama téréncé cupí mitsu quirica cuèñëoxunin. ¹³ Uní apáncama, mitsúnmi axa ènë mecama unioisama pain 'aíshbi 'iá, Nucèn Papa Dios, a ainan 'ixun 'unáncé cupí cana mitsu quirica cuèñëoxunin. Bëná unicama, mitsuribishi cana ñunshin 'atimanèn 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbimi 'acéma cupí quirica cuèñëoxunin.

'Èn bëchicésa 'aíshmi ainan 'ixun Nucèn Papa Dios 'unáncé cupí cana mitsuribi quirica cuèñëoxuan. ¹⁴ Uní apáncama, mitsúnmi axa ènë mecama unioisama pain 'aíshbi 'iá, Nucèn Papa Dios, ainan 'ixun 'unáncé cupí cana mitsu quirica cuèñëoxuan. Bëná unicama, mitsux Jesucristomi cushicé 'ianan Nucèn Papa Diosan bana mitsun nuitunëmbi sináncé 'ixun ñunshin 'atimanèn 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbi 'acéma cupí cana mitsu quirica cuèñëoxuan.

¹⁵ Ènë nètënuxuan Nucèn Papa Dios cuèncéma ñu an 'unáncéma unin 'acésa oquin 'ati camina cuèéntima 'ain. Uix cara ax cuèncéma ñu 'ai cuèñia, ax ca Nucèn Papa Diosmi sinanima. ¹⁶ An ènë menu 'icé ñuishi sináncé unix ca ñunshínquin piti, xéati, xarubé 'iti acama sinánan ñu 'atima isti cuèëanan —ñuñu cana 'ai —quixun sinani rabitia. Nucèn Papa Diosan ca usaía 'inun uní sinánmicéma 'icèn. Abi ènë menu 'icé ñuishi sináncé 'aish ca uni usai 'ia. ¹⁷ Mecama 'imainun anu 'icé ñucamaxribi ca cëñúti 'icèn. 'Imainun ca ñunshínquin unin a 'atishi sináncé ñu 'atimacamaxribi cënúti 'icèn. Usa 'aínbi ca axa Nucèn Papa Dios cuèncésabi oi 'icé unicama xëmbua 'aínbi abé 'iti 'icèn.

An —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icé cacé unicama 'imainun axa —cëmë ca a bana 'icé —quicé unicama ñuicé bana

¹⁸ 'Èn bëchicésa 'icé, cana mitsu cain, anúan ènë mecama cëñúti nètë ca 'urama 'icèn. A nètëa ucéma pan 'ain ca axa Cristo 'atimaquin ñui banacé uní uti 'icé quixun camina cuan. Ca uti 'icé 'aínbi ca bëríbi 'itsa unin Cristo 'atimaquin ñuia. Usa 'ain cananuna 'unanin, anúan ènë mecama cëñúti nètë ca 'urama 'icé quixun. ¹⁹ An Cristo 'atimaquin ñuicé unicama nubé 'ixunbi ca nu 'éanxa, asérabi nun 'acésaribi oquin Jesucristo sináncéma 'ixun. Nux 'icésaribiti asérabi Jesucristomi sináncé 'aish ca nubé bërúcé 'itsíanxa. Usa 'ain ca atúan nu èncé cupí camaxunbi 'unánti 'icèn, nubëa ax timécé unicamax ca camáxira asérabi nux 'icésaribiti Jesucristomi sináncéma 'i axa quixun.

²⁰ Usa 'aínbia Cristo cupí Nucèn Papa Diosan Bèru Ñunshin Upí mitsubè 'ain camina 'unanin, atúan Jesucristo 'atimaquin ñuicè banacamax ca cèmè 'icè quixun. ²¹ Mitsúnmi Cristonan 'ixun ax cuèèncèsabi oi 'iti 'unáncëma cupí cana mitsu caiman. Mitsúnmi a ñucama 'unáncè cupí cana mitsu ènè quirica cuèènoxunin. Camina 'unanin, Cristonan 'ixun ax cuèèncèsabi oi 'iti 'unáncè uni ax ca cèmëtima 'icèn.

²² ¿Uix cara cèmè uni 'ic? Axa —Jesús ax ca Cristoma 'icè —quicè uni ax ca a 'icèn. A unix ca axa Cristomi 'atimati banacè a 'icèn. Ax ca aín Bèchicè 'imainun Nucèn Papa Diosmiribi 'atimati banaia. ²³ Camabi uni axa —Jesús ax Cristoma 'icè, cana ami catamëtima 'ai —quicè uni, ax ca Nucèn Papa Diosmiribi catamècëma 'icèn. Usa 'aínbi ca axa —Jesús asérabi Nucèn Papa Diosan Bèchicè 'aish asaribi 'icè cana ami cataméti —quicè unicama, abè Jesucristo 'imainun Nucèn Papa Diosribi 'icèn.

²⁴ Usa 'ain camina Jesucristomi catamètabaquinmi cua a bana manuquinma upí oquin sinánti 'ain. A bana asérabi sináncè 'aish camina abè upí 'aish ènima camabi nètèn aín Bèchicè 'ianan Nucèn Papa Diosbèribi 'iti 'ain.

²⁵ Jesucristonèxbi ca quiacëxa, a cupíshi cananuna ainan 'aish Nucèn Papa Diosbè xènbua 'aínbi 'iti 'ai quiax.

²⁶ An mitsu parántisa tancè unicama ñuiquin cana ènè banacama mitsu cuèènoxuan. ²⁷ Atúxa usa 'aínbi ca Jesucristonèn aín Bèru Ñunshin Upí mitsubèa 'inun 'ináncè, ax mitsubè 'ixun uni itsían 'unánmiamabi an mitsu 'unánmia. An mitsu 'unánmicè ñux ca asérabi 'aish cëmëma 'icèn. Usa 'ain camina aín Bèru Nunshin Upitan 'unánmiquin sinánmicèsabi oi camabi nètèn Cristobè 'iti 'ain.

²⁸ Èn bèchicësa 'icè, cana mitsu cain, utècènquian Jesucristonèn nu upí isti cupí camina camabi nètèn an sinánmicèsabi oquin sinánti 'ain, axa ucèbè rabíntima cupí. ²⁹ Mitsun camina, Jesucristo ax ca asérabi upí 'icè quixun 'unanin. Usa 'ixun camina èsaquinribi 'unánti 'ain, an upí ñu 'acè unicamax ca Nucèn Papa Diosan bèchicè 'icè quixun.

3

Nucèn Papa Diosan bèchicëcama ñuicè bana

¹ Nux cananuna Nucèn Papa Diosan bèchicè 'ain, an cacèsabi oi. An aín bèchicè ca quixun nu cacè cupí cananuna 'unánti 'ain, uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun. Usa 'aínbi ca an ènè menu 'icè ñuishi sináncè unicaman ainanma 'ixun Nucèn Papa Dios 'unáncëma cupí, nux cananuna aín bèchicè 'ai quixun 'unanima. ² Èn nuibacè xucéantu, béri cananuna Nucèn Papa Diosan bèchicè 'ain. Usa 'icèbi ca uisaira caranuna 'inuxun 'ai quixun an nu 'unánmicëma pan 'icèn. Usa 'aínbi cananuna 'unanin, Jesucristo utècèncëbëtan cananuna upí oquin uisa cara ax 'icè quixun isti 'ain. A isi cananuna asaribi 'iti 'ain. ³ Uicaman cara —asaribi cana 'iti 'ai —quixun sinania, a unicamax ca Jesucristosaribi 'iti cupí, aín 'uchacama èni upí 'ia.

⁴ Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acè unicama, ax Nucèn Papa Diosan bana quicèsabi oi 'ima 'uchaia. Nucèn Papa Diosan bana quicèsabi oquinu 'acëma, ax ca 'ucha 'icèn. ⁵ Camina 'unanin, unin 'uchacama tèreñux ca Jesucristo uacëxa, ax uisa 'uchañumabi 'ixun. ⁶ Usa 'ain ca uix cara ainan 'aísha, a èníma abè 'icëa Nucèn Papa Diosan sinánmicè 'icè, a unin ñu 'atima amiribi amiribi 'aima. An ñu 'atima amiribi amiribi 'acè uni ax ca ami catamècëma 'ianan uisa cara ax 'icè quixun Jesucristo 'unáncëma 'icèn. ⁷ Èn bèchicësa 'icè, cana mitsu cain, unin paráncè camina 'itima 'ain. An upí ñu 'acè uni ax ca Jesucristosaribi 'aish aín nuitu upí 'icèn. ⁸ Usa 'aínbi ca an ñu 'atima

'acë unicama ax ñunshin 'atimanën 'apun uni 'icën, ñunshin 'atimanën 'apu ax ca nêtë ióñubi 'ucha 'aish usabii bërí nêtënbi 'uchaia, usa 'ain. Usa 'ainbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'acëcama cëñui Nucën Papa Diosan Bëchicë uacëxa.

⁹ Uix cara asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë, an ca ñu 'atima 'ati sinanima. An 'acësaribi oquin sinánun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun ca aín bëchicëcaman ñu 'atima 'ati sinanima. Usa 'ixun ca 'uchatëcënti sinanima. ¹⁰ Ënëx ca ësa 'icën. Ui unín cara ñu upí 'aima ax ca Nucën Papa Diosnanma 'icën, ui unín cara uni itsiribi nuibatima axribi ca Nucën Papa Diosnanma 'icën. Usa 'ain cananuna uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë quixun 'unánan uinu 'icë unix cara ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë quixun 'unánti 'ain.

Unicamaxa bëtsibë bëtsibë nuibananti bana

¹¹ Jesucristomi catamëtabaquinbimi mitsun cua a bana ca ënëx 'icën, bëtsibë bëtsibë cananuna nuibananti 'ai quicë. ¹² Ñunshin 'atimanën 'apunan 'ixun ca Cainan aín xucënbi 'acëxa. Usaribi cananuna 'itima 'ain. ¿Uisa cupí cara Cainan aín xucën 'acëx? Aín xucënan 'acë ñu upí 'imainuan an 'acë ñu upíma 'ain ca Cainan aín xucën 'acëxa.

¹³ Ën xucëantu, axa Jesucristomi catamëquinma ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicaman mitsumi nishquin nuibacëxunmabi camina —uisacatsi cara 'ëmi nishia —quixun masá nuituquin sinántima 'ain. ¹⁴ Nux 'icësaribitia ax Jesucristomi catamëcë unicama nuibacë 'ixun cananuna 'unanin, nux ainanma 'iá 'aishbi cananuna bërí Nucën Papa Diosnan 'ai quixun. An uni itsiribi nuibacëma uni ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish usabi 'icën. ¹⁵ An ami nishquin uni raíri nuibacëma uni ax ca an uni 'acë unisa 'aish 'aisama 'icën. Camina 'unanin, an uni 'acë unix ca Nucën Papa Diosnanma 'aish xëñibua 'ainbi abë 'itima 'icë quixun. ¹⁶ Jesucristo nu nuibati bama cupí cananuna 'unanin, usari ca uni nuibati 'iti 'icë quixun. Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, Jesucristonën 'ásaribi oquin cananuna nunribi a 'aquincë cupí bamanuxunbi 'aquinquin bëtsi uni nuibati 'ai quixun. ¹⁷ ¿Usa 'ain cara an ñuñu 'ixunbi axa 'aquinsa 'icë isquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma uni, ax Nucën Papa Diosmi sináncë 'ic? Usama ca. ¹⁸ Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, nun cuëbitanshi uni —ën cana mi nuibati —quixun caquinma cananuna asérabi nuibaquin 'aquinsa 'icë a 'aquinti 'ain.

Cananuna asérabi Nucën Papa Diosnan 'ai quixun 'unánti bana

¹⁹ Nun uni nuibaquin 'aquincë 'ixun cananuna 'unánti 'ain, nun cananuna asérabi ainan 'ixun Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'ai quixun. Usaquin 'unani cananuna bënëtima chuámarua 'iti 'ain. ²⁰ Usa 'ain ca nun —'ëx cana upíma 'ai —quixun sinaniabi Nucën Papa Diosan, an camabi ñu 'unáncë 'ixun, nun sinánribi 'unania. ²¹ Ën nuibacë xucëantu, nun ñu 'atima 'acëcama a mëníocë 'ain cananuna a sinani masá nuitutima Nucën Papa Diosbë banati 'ain. ²² Nun ax quiásabi oquin 'anan, ax cuëncësabi oquin 'aia isquin ca an nun ñucácësabi oquin nu 'axunia. ²³ Axa quicësabi oquin 'ati bana ax ca ësa 'icën, cananuna aín Bëchicë Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain, an nu cacësabi oi. ²⁴ Axa aín bana quicësabi oi 'icë unicamax ca Nucën Papa Diosbë 'icën, 'imainun ca axribi atubë 'icën. An nu 'ináncë aín Bëru Ñunshin Upí ax nubë 'ain cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Dios ca nubë 'icë quixun.

4

Axa ami sináncëma uni 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sináncë uni ñui quicë bana

¹ Ën nuibacë xucéantu, ënë nētēnuxun ca 'itsa unin —Nucën Papa Diosan sinánmicëxun cana uni bana ñuixuni —quiquinbi an sinánmicëxunmabi anbia sináncë bana uni ñuixunia. Usa 'ain camina —Nucën Papa Diosan ca 'ë sinánmia —quiquian unin ñuicë bana acamaira cuatima 'ain. Upí oquin pain camina aséabi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni ñuixunia quixun cuati 'ain. ² Ësaquin camina 'unánti 'ain, ui unix cara Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshínñu 'icë quixun: An —Jesucristo ca uni 'inux uacëxa —quixun aséabi 'unáncë uni, an ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan anu 'ixun 'unánmicëxun usaquin 'unania. ³ Usa 'aínbi ca an usaquin Jesús 'unáncëma uni, ax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñuma 'icën. Usa 'aish ca an Cristo 'atimaquin ñuicë uni banacësa 'icën. An Cristo 'atimaquin ñuicë uni ca uti 'icë quixun camina cuan. Usa uni ca uti 'icë quiáxa quicë 'aínbi ca bëtsi bëtsi unin bëríbi Cristo 'atimaquin ñuia.

⁴ Ën bëchicësa unicama, mitsux camina Nucën Papa Diosnan 'ain. Nucën Papa Dios axa mitsubë 'icë aín cushibëtan sënénma ca an ënë nētēnu 'icë ñuishi sináncë unicanan cushi 'icën. Usa 'ain ca an Cristo 'atimaquin ñuicë unicanan sinanëx mitsun sinánbëtan sënénmara 'icën. ⁵ A unicanax ca ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish a ñuishi ñui banaia. Usa 'icë ca asaribi unicanan aín bana cuatia. ⁶ Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosnan 'ain. Ainan cupí ca uicaman cara ainan 'ixun a 'unánxa an cuni nun bana cuatia. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosnanma unin nun bana cuatima. Usa 'ain cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatia ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicë 'icë quixun. Usaribi oquin cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatima, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicëma, ñunshin 'atimanën sinánmicë 'icë quixun.

Nucën Papa Dios an ca nu nuibairai quicë bana

⁷ Ën nuibacë xucéantu, cana mitsu caín, Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca unin uni itsi nuibatia. Usa 'ain cananuna ainan 'aish bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. An uni itsi nuibacë unicanax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'ianan a 'unáncë 'ixun an sináncësa oquin sinania. ⁸ Nucën Papa Dios ax ca an unicama nuibairacë a 'icën. Usa 'ain ca an bëtsi uni nuibacëma uni ax Nucën Papa Dios 'unáncëma 'icën. ⁹ Nucën Papa Diosan ca aratsuishi 'icëbi aín Bëchicë ënë menu uni 'inun xuacëxa, a cupínu nux ainan 'aish nētétimoi abë 'inun. Usoquian 'á 'ain cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan camabi uni nuibatia quixun. ¹⁰ Ami sináncëxunmabi unicama nuibacë ca Nucën Papa Diosan, a cupí unin 'uchacama téréncë 'inuan ënë menuax bamanun aín Bëchicë xuacëxa. Usoquin xuá 'ain cananuna 'unanin, usaira oquin ca Nucën Papa Diosan unicaná nuibatia quixun.

¹¹ Ën nuibacë xucéantu, Nucën Papa Diosan unicama usaira oquin nuibacë 'ain cananuna nuxribi usaribiti bëtsi unicanabë nuibananti 'ain. ¹² Nucën Papa Dios ca uinu 'icë unínbi isáma 'icën. Usa 'aínbinu nux bëtsibë bëtsibë nuibanancëbë ca ax nubë 'icën. Nubë 'ixun ca an 'acésaribi oquinu unicanama nuibanun nu 'imía. ¹³ An aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun 'ináncë 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna abë 'ai quixun. 'Unánan cananuna —ax ca nubë 'icë —quixun 'unanin. ¹⁴ Nunbi cananuna, an atun 'ucha térénquin ënë menu 'icë unicama ainan 'inun iëminuan Nucën Papa Diosan

xuá, aín Bêchicê a isacên. Isá 'ixun cananuna a ñuiquin mitsu cain. ¹⁵ Uin cara —Jesucristo ax ca asérabi Nucên Papa Diosan Bêchicê 'aish asaribi 'icê — quixun 'unánquin unicama ñuixunia, ax ca Nucên Papa Diosbê 'icên. 'Imainun ca Nucên Papa Diosribi a unibê 'icên.

¹⁶ Usa 'ain cananuna asérabi 'unanin, Nucên Papa Diosan ca nu nuibatia quixun. Nucên Papa Dios ax ca an unicama nuibairacê a 'icên. Usa 'ain ca an aín sinan upí 'ixun uni nuibacê uni ax Nucên Papa Diosbê 'icên. 'Imainun ca Nucên Papa Diosribi a unibê 'icên. ¹⁷ Usa 'ixun cananuna an nu nuibaquin sinánmicê 'ixun ax cuêencêsa oquin Nucên Papa Diosmi upiti sinánan unicama nuibatin. Usa 'aish cananuna nux ênê nêtênuax asaribi 'aish, anuan Jesucristo utêcênti nêtên nux masá nuituti rabíntima 'ain. ¹⁸ Usa 'ain ca an Nucên Papa Diosmi sinánan bêtsi uniribi nuibacê uni, ax ami 'uchacêma 'aish unimi racuétima. Anuan Jesucristo utêcênti nêtênribi ca racuétima 'icên. Usa 'aínbí ca unix asérabi bêtsi unibê nuibanancêma 'aish racuêti 'atimaquin sinani bêtêtia. Usa unin ca upiti nuibananti 'unanima.

¹⁹ An paían nu nuiba 'ain cananuna nuxribi Nucên Papa Diosmi sinani ami catamétin. ²⁰ An —êx cana Nucên Papa Diosmi sinani ami catamêti —quicê 'aishbi ami nishquin uni itsi nuibacêma 'aish ca a uni cêmêia. Usa 'ixun ca a isquinbi uni itsi nuibaquin sináncêma 'ixun a iscêma, Nucên Papa Dios, aribi sinanima. ²¹ Ênê bana ca Nucên Papa Diosan nu 'ináncêxa: axa ami sináncê uni ax ca uni itsimiribi sinánti 'icên.

5

Ñu 'atima 'acêcama ênquin 'atêcêntima bana

¹ An —Jesús ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caían, Nucên Papa Diosan Bêchicê, a 'icê —quixun sináncê unicamax ca Nucên Papa Diosan bêchicêribi 'icên. Uicamax cara Nucên Papa Diosmi sinania ax ca aín bêchicêcamaribi sinania. ² Usa 'ain cananuna 'unanin, nux ami sinánquin Nucên Papa Dios quicêsabi oquin 'acê 'aish cananuna aín bêchicêcamamiribi sinani quixun. ³ Axa Nucên Papa Diosmi asérabi sináncê uni, an ca aín bana quicêsabi oquin 'aia. Ax quicêsabi oquin 'aisa ca a bana 'icên. ⁴ —Ax quicêsabi oquin 'anun ca Nucên Papa Diosan 'ê 'aquinia —quixun 'unani ami catamêcê 'ixun ca aín bêchicêcaman, an ênê menu 'icê ñuishi sináncê unicaman 'acêsaribi oquin 'aquin ñu 'atima 'ati ashiquin ênia. ⁵ Axa —Jesús ca asérabi Nucên Papa Diosan Bêchicê 'icê —quixun 'unani ami catamêcê uni an cuni ca ênê menuxuan ñu 'atima 'acêcama ênquin 'atêcênima.

Jesús ax ca asérabi Nucên Papa Diosan Bêchicê 'icê quixun 'unánti bana

⁶ Jesucristo ax ca axa 'unpaxan nashimicê 'ianan aín imi 'apati bama a 'icên. 'Unpaxan nashimia ashima aín imi 'apati bamaribi ca ax 'icên. Nucên Papa Diosan Bêru Ñunshin Upitanribi ca —Jesús ax ca Cristo, asérabi Nucên Papa Diosan Bêchicê, a 'icê —quixun nu 'unánmia. Nucên Papa Diosan Bêru Ñunshin Upí ax ca Nucên Papa Diosan sinánsaribi 'icên. ⁷ Usa 'ain ca naínu 'icê Nucên Papa Dios 'imainun aín Bana, Jesucristo, 'imainun aín Bêru Ñunshin Upí, acama 'aish rabê 'imainun achúshi 'icên. Usa 'aishbi ca achúshishi 'icên. Anribi ca nu 'unánmia, Jesus, ax ca asérabi Cristo, Nucên Papa Diosan Bêchicê, a 'icê quixun. ⁸ Ênê menuxun Nucên Papa Diosan Bêru Ñunshin Upitan 'unánmicê 'ianan Jesucristo 'unpaxan nashimia sinánan axa aín imi 'apati bama, acama sinánquin cananuna 'unanin, Jesús ax ca asérabi Cristo, Nucên Papa Diosan Bêchicê, a 'icê quixun. ⁹ Unin bana cuananbi cananuna aín Bêchicê Jesucristo

ñuia, axira unin banabë sënënma 'aish Nucën Papa Dios quiá bana aira cuati 'ain. Ënëx ca ain Bëchicë ñui Nucën Papa Dios quiá bana a 'icën. ¹⁰ Axa ain Bëchicëmi catamëcë uni, an ca Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun asérabi 'unania, Jesucristo ax ca asérabi ain Bëchicë 'icë quixun. Usa 'ainbi ca an Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë quixun sináncëma uni, ax —Nucën Papa Dios ca cëmë 'icë —quicësa 'icën, an ain Bëchicë ñui quicë bana ca asérabima 'icë quixun sináncë cupí. ¹¹ Nucën Papa Dios ca quiacëxa, ain Bëchicëmi catamëcë cupí cananuna an 'imicëx ainan 'aish xëñibua 'ainbi abë 'iti 'ai quiax. ¹² Uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan Bëchicënan 'icë, a unix ca usaribiti nëtétimoi Nucën Papa Diosbë 'ia. Usa 'ainbi ca uinu 'icë unix cara ain Bëchicënanma 'icë, a unix xëñibua 'ainbi Nucën Papa Diosbë 'ima.

Bëruanax 'inun caquian ashiquin 'ësëa bana

¹³ Ain Bëchicëmi catamëcë 'aish camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë xëñibua 'ainbi 'iti 'ai quixunmi 'unánun cana ënë ñucama mitsu cuënëoxunin.

¹⁴ Cananuna 'unanin, nun nu asérabi ax cuëncësabi oquin ñu ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan nun bana cuatia quixun. ¹⁵ Usaquin ñucáquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca nun ñucácëxun cuaquin, anu ñucacë ñu 'inánan nun ñucácësabi oquin nu 'aquinia quixun.

¹⁶ Abëa Jesucristomi catamëcë uni itsían ñu 'atima 'aia 'unánquin ca unin —tërëntisama 'inun ca 'uchacëma 'icë —quixun sinánquin ain 'ucha tërënquin sinanaminun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën. Ñucáxuncëxun ca Nucën Papa Diosan ain 'ucha tërënquin a uni upí 'itëcënun 'imiti 'icën. Usa 'ainbi cana axa tërëntisama 'inun 'uchacë uni a Nucën Papa Dios ñucáxunun quixun mitsu caiman. ¹⁷ Camabi ñu 'atima 'acë ax ca 'ucha 'icën. Bëtsi bëtsi 'ucha ca uisoxunbi tërëcaisama 'icën. Usa 'ainbi ca camabi 'uchax tërëcaisamama 'icën.

¹⁸ Cananuna 'unanin, asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish ca uni amiribi amiribi 'uchaima. Usa 'icëa Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesucristonën bërúanquin 'aquinia ca ñunshin 'atimanën uisabi oima.

¹⁹ Cananuna 'unanin, nuxnu Nucën Papa Diosnan 'ainbi ca camabi menu 'icë unicamax ainanma 'aish ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë quixun.

²⁰ 'Unánan cananuna ësáquinribi 'unanin, ain Bëchicënen ca ënë menu ax uá 'ainu ami catamëtia uisa cara Nucën Papa Dios, axëshia asérabi Dios, ax 'icë quixun nu 'unánmia. Ain Bëchicë, Jesucristo, ax nubë 'ain cananuna an 'aquincëx ax cuëncësabi oi tsotin. Ax ca axëshia asérabi Dios 'ainu nux ainan 'aish abë xëñibua 'ainbi 'iti a 'icën. ²¹ 'Ën bëchicësa 'icë cana mitsu cain, anbi sinánxuan dios isa quixun a rabinuxun unínbi 'acë ñucama camina rabbitima 'ain. Ashi, Juan.

JUANĒAN ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

Cristo cuēñcēsabi oi 'iti 'imainun unicama nuibati bana

¹Ēx axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'ixun cana mixmi Nucēn Papa Diosan ainan 'inun caiscē xanu 'icē, 'ēn asérabi a nuibacē min tuácamacēñun, ēnē quirica an Nucēn Papa Diosan bana 'acē unicamabētan, mi cuēñēoxunin. ²Ainan 'aishnu xēnibua 'aínbi abē 'iti Jesucristo, a cupí cananuna mitsu nuibatin. ³Nucēn Papa Diosan ca aín Bēchicē Jesucristobētan nuibaquin mitsu 'aquinti 'icēn. An ca asérabi an nuibaquin 'aquincēxmi chuámarua 'aish bucunun mitsu 'imiti 'icēn.

⁴Min tuá raínēn ca Nucēn Papa Dios quicēsabi oquin 'aia quixuan ñuicania cuati cana cuēñnra cuēñan. ⁵Min 'unáncēma banama, Jesucristomi catamētabaquinu cua, a banabi cana mi ñuixuntēcēnin. A bana quicēsabi oi cananuna bētsibē bētsibē nuibananti 'ai quixun cana mi cain. ⁶Asérabi Nucēn Papa Diosmi sináncē unin ca axa quicēsabi oquin 'aia. Aín banax ca quia, camina bētsibē bētsibē nuibananti 'ai quiax. Jesucristomi catamētabaquinmi cua, abi ca a bana 'icēn.

An uni paráncē unicama ñui quicē bana

⁷Itsa unin ca camabi menu cuanquin uni paránquin —Nucēn Papa Diosan Bēchicē ca uni 'inux uacēxa —quixun caquinma, bētsi bana ñuiquin uni parania. Usa unix ca an uni paráncē 'ianan an 'atimaquinra Cristo ñuicē uni a 'icēn. ⁸Usa 'aínbi ca an mitsun a 'ati 'ináncē ñucamami ax quicēsabi oquin sēñonquin 'aia a cupí aín nētēnuxun Nucēn Papa Diosan an mēñosabi oquin mitsu 'imiti 'icēn. Uisaira oquin cara 'imiti 'icē usoquian mitsu 'iminun camina an 'atimaquin Cristo ñuicē unían mitsu paránunma bēránracati 'ain.

⁹Ui unin cara Cristonēn bana quicēsabi oquin 'aquinma ax cuēñcēsa oquinshi 'aia abēma ca Nucēn Papa Dios 'icēn. Usa 'aínbi ca axa Cristonēn bana quicēsabi oi 'icē uni abē cuni Nucēn Papa Dios 'imainun aín Bēchicē Jesucristo 'icēn. ¹⁰Ui unin cara mitsu isi cuanxun Jesucristo ñui quicē bana —ax ca asérabi 'icē —quixun ñuiquinma bētsi oquin ñuia, a camina min xubunu atsinmima 'ianan —caina uan —quixunribi catima 'ain. ¹¹Axa usa unibē nuibanancē uni an ca an 'acēsaribi oquin ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca 'aisama uni 'ia.

Ashia Juanēn cá bana

¹²Ēn mitsu a ñuiquin cati ñu ca 'itsa 'icēn. 'Aínbi cana tintan quiricanu cuēñēoquin a ñucama mitsu ñuixuniman. Usa 'ain cana mitsu isi cuanti sinanin. Cuanxun cuni cana mitsu 'ēn cuēbitanbi ñuixunquin cati 'ain. Usa 'ain cananuna camáxbi isánani, cánani chuámarua tani cuēñti 'ain.

¹³Nucēn Papa Diosan atúxribia ainan 'inun caiscē min xucēnan tuá atúnribi ca bēránxmi 'inun quixun mi 'ē camia. Ashi, Juan.

JUANĒAN ARIBI AMIRIBISHI BUANMITĒCĒAN QUIRICA

Gayo upí oquin ñuia Juan quia

¹ 'Ēx axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'ixun cana, axa 'Ēx 'icēsaribiti asérabi Nucēn Papa Diosan uni 'aish 'Ē nuibacē Gayo, a Ēnē quirica buáñmin.

² 'Ēn nuibacē xucēn, mix Jesucristomi catamēcē 'ixun upí oquin sinanimiti chuámarua 'icēsaribitimi min namicamaribi chuámarua 'inun cana mi Nucēn Papa Dios ñucáxunin. ³ Axa Jesucristomi catamēcē uni raírinen ca anumi 'icēnuax uxun 'Ē caxa, mix ismina asérabi Ēnima Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'i quixun. Usaquian cacēxun cuati cana cuēēan. ⁴ Bētsi bana ñuia cuati 'icēsamaira oi cana mixmi 'icēsaribitia axa 'Ēn bēchicēsa unicamaxribi Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'ia ñuia cuati cuēēnin.

⁵ 'Ēn nuibacē xucēn, min upí oquin axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquianan bētsi Ēmanuaxa ucē unicamaribi 'aquinquin camina Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'ain. ⁶ Anumi 'icē Ēmanuax ucē unicaman ca Ēnu bēbaxun, axa Jesucristomi catamēcē unicamaxa timēcēnuxun, asérabimi nuibaquin usaquin atu 'aquincē nu ñuixuanxa. A unicama camina bētsi Ēmanuribi cuainsa tania aña cara cuēēnia a 'aquinti 'ain, Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin. ⁷ A unicamax Jesucristomi sináncē 'ixun ca aín bana ñuixuanan mi isí cuanxa. Usa 'aish ca an Nucēn Papa Diosmi sináncēma unicaman atu ñu 'inánti cuēēncēma 'icēn. ⁸ Usa 'ain cananuna nunbi atu 'aquinti 'ain, Nucēn Papa Diosan bana upí oquin ñuia ninun.

Diótrefes ax ca 'aisama uni 'icē quicē bana

⁹ Axa Jesucristomi catamēcē unicama cana atúan timēxun cuanun quixun quirica buáñmia. Buámicēbi ca Diótrefes axēshi a unicaman cushi 'iti cuēēnquin, nun bana cuaisama tanxa. ¹⁰ Usa 'ain cana anu cuanxun axa 'atimaquin nu ñui cēmēi banacē cupí cati 'ain. An ca axa Jesucristomi catamēcē uni raírí anua cuania biisama tanan, an biisa tancē unicamaribi bixunma 'anun quixun caquin, mitsubēa timēnun 'imima.

¹¹ 'Ēn nuibacē xucēn, an ñu 'atima 'acē unían 'acēsa oquin 'aquinma camina an ñu upí 'acē unían 'acēsa oquinshi ñu 'ati 'ain. An ñu upí 'acē uni ax ca Nucēn Papa Diosnan 'icēn. Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acē uni an ainanma 'ixun Nucēn Papa Dios 'unáncēma 'icēn.

Demetrio 'icēsaribiti upí 'iti bana

¹² Camabi unin ca —Demetrio ca upí uni 'icē —quixun ñuia. An upí ñu 'acē cupí ca ax asérabi usa 'icē quixun ca camabi unin 'unania. Ax ca aín sinan upí 'icē quixun cananuna a ñuiquin asérabi mi cain. Nun bana ca asérabi 'icē quixun camina 'unanin.

Ashiquian Juanēn cá bana

¹³ 'Ēn cana 'itsa ñu ñuiquin mi caisa tan, 'aínbi cana tintan cuēēnoquin a ñucama mi ñuixuniman. ¹⁴ Usa 'ain cana bēnētishi mi isí cuanti sinanin. Cuanxun cuni cana mibē banaguin mi ñuixunti 'ain.

¹⁵ Mixmi chuámarua 'iti cana cuēēnin. Axa Ēnuax nubē nuibanancē unicaman ca bēruánxmi 'inun mi 'Ē camiaxa. Usa 'ain camina anua 'icē axa nubē

nuibanancë unicama achúshi achúshi, bërúanxa 'inun nu caxunti 'ain. Ashi, Juan.

JUDASNĒN BUANMIA QUIRICA

Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun caiscĕ unicama Judasnĕn cuĕnĕoxuan quirica

¹ Ēx cana Judas, an Jesucristonĕn cacĕsabi oquin ņu 'acĕ 'ianan Jacobonĕn xucĕn, a 'ain. Mitsúxmi ainan 'inun caiscĕ 'icĕa Nucĕn Papa Diosan Jesucristomi cushicĕ 'inun 'imicĕ 'icĕ, cana ĕnĕ quirica mitsu cuĕnĕoxunin.

² Nucĕn Papa Diosan nuibacĕxmi mitsun 'uchacama tĕrĕncĕ 'ianan bĕtsibĕ nuibanani chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

*An cĕmĕ bana uni ņuixuncĕ uni
(2 P 2.1-17)*

³ Ēn nuibacĕ xucĕantu, Jesucristomi catamĕtia ca mitsun 'uchacama tĕrĕnquin ainan 'inun Nucĕn Papa Diosan mitsu iĕmiaxa, 'ĕ 'acĕsaribi oquin. Usami 'icĕ cana anun nux iĕti banacama ņuiquin mitsu cuĕnĕoxunti sinan. Usaquin sinánxunbi cana bĕtsi bana pain mitsu buánmin, uni raírĕnĕan Nucĕn Papa Diosan banamabi ņuicĕ bana a cuaxunma 'anun cananmi, Jesucristo ņui quicĕ bana, a Nucĕn Papa Diosan unicaman cuacĕ, ax ca asĕrabi 'icĕ quixuan camabi unĕn 'unánun, atu canun cana mitsu ĕnĕ quirica buánmin.

⁴ Uni raírĕnĕx ca parani mitsubĕ timĕtia. Mitsubĕ timĕxunbi ca mitsun sináncĕsabi oquin sinanima. A unicamax ca ĕsai quia: Nucĕn Papa Dios upí 'ixun ca nux cuĕĕncĕsa oquinshi ņu 'aiabi nu uisabi oimá. Usaquin sinánquin ca 'aisama ņu 'aia. 'Ai ca —'ĕx cana Nucĕn Papa Diosnan 'ai —quibi axĕshi nun 'Ibu, ax cuĕĕncĕsabi oi 'ima. —'Ēx cana Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'ai —quixunbi ca aín bana quicĕsabi oquin 'aima. Usa uni ņui ca Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕo quia, usaía 'icĕ unicamax ca 'aisamaira oquin 'uchoĕĕ 'iti 'icĕ quiax.

⁵ Upí oquinmi 'unáncĕbi cana ĕnĕ ņucama mitsu sinánmitĕcĕnin, Nucĕn 'Ibu Diosan ca Israel unicama Egipto menua buánxunbi ami catamĕtĕama oquin raíri cĕñuacĕxa. ⁶ Angelcama raíri, axa Nucĕn Papa Diosan nĕtĕnubi 'iti 'aishbi anu 'iisama tancĕ cupí chiquía, ax ca anúan an camabi uni isti nĕtĕ utámainuan bĕánquibucĕnu uisatima manĕ risin tĕcĕrĕcacĕsa 'aish, anubi 'inun Nucĕn Papa Diosan ĕan 'icĕn. ⁷ A ángelcamaxa abĕ 'iisama tanan Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi 'iisama tani 'iásaribiti ca Sodoma 'imainun Gomorra 'imainun a 'urama 'icĕ ĕmacamanu 'icĕ unicamaxribi 'iacĕxa. Nucĕn Papa Diosan ca aín xanubĕishia 'iti uni 'anan xanuribi aín bĕnĕbĕishia 'iti uniocĕxa. Usa 'aínbi ca a ĕmacamanu 'icĕ unicama aín xanuma 'aínbi bĕtsi xanubĕ 'imainun xanúxribi aín bĕnĕma 'aínbi bĕtsi unibĕ 'imainun uníxribi xanúxmabi bĕtsi unibĕ 'i, 'aisamairai 'uchacĕxa. Usaía 'icĕ ca Nucĕn Papa Diosan aín 'ucha cupíbi, manĕ tsin nĕancĕxa, xĕnibua 'aínbi ainanma 'inun. Usaía 'iá a sinani cananuna nuxribi usai 'itin rabanán bĕrúancati 'ain.

⁸ Usa 'aínbi ca axa Sodoma 'imainun Gomorranu 'icĕ unicama usai 'iá 'unanibi, mitsu parani mitsubĕ timĕcĕ unicama an, sinánñumasa 'aish aín xanuma 'aínbi xanubĕ 'ianan bana cuacĕma 'ixun, Nucĕn 'Ibu Diosmi sinánquinma cushi unicama 'imainun uisa cushi cara, ángelcamaribi 'atimaquin ņuía. ⁹ Usaría a unicamax quicĕ 'aínbi ca usoquin caquinma ángelcaman cushi, Miguel, an abĕ banaquin ņunshin 'atimanĕn 'apu 'atima bana 'inánquinma, Moisés bamacĕ rabanán abĕ cuĕbicanancĕxunbi, Miguelnĕn ņunshin 'atimanĕn 'apu ĕsaquinshi cacĕxa: "Nucĕn 'Ibu Diosan ca mi 'uchoquin

ñu cati 'icë" quixun. ¹⁰ Usa 'aínbi ca a unicama an 'unáncëma ñu ñui 'atimati banaia. Sinánñuma 'ixuan ñuinacan uisa cara oia quixun sinánquinmaishi ñu 'acësaribi oquin ca a unicaman aín cuëñcësa oquinshi ñu 'aia. Usaquin 'ai ca atúxbi 'atimatia.

¹¹ A unicaman ñu 'atima 'acë cara Nucën Papa Diosan uisoti 'icën. Cainan ñu 'atima 'ásaribi oquin 'anan ca Balaam an 'ásaribiquin curíqui bití sinánxun ñu 'atima 'aia. Coré ax ca Nucën Papa Diosan cacëxuan Moisésnën ñuicë bana cuaisama tanquin, uni raíri Moisésmi nishquin tsuáquirumicë cupí, bamacëxa. Cain, Balaam, Coré, acamaxa 'iásaribiti ca a unicama cënúti 'icën. ¹² Mitsúxmi Jesucristomi sinánquin pí timécë 'ain atúxribi mitsubë timécë 'aishbi ca aséribi mitsúxmi 'icësaribiti 'ima. Usa 'aish ca atun cuëñcëسابi oquinshi pí rabinima sharati, uni raírimi sinanima. Uni raíri 'aquincëma 'aish ca 'uí 'ibúnux nëtë bënamétiabi suñun bëcacëx nëtécësa usaribi 'icën. 'Ianan ca anun bimiti nëtëa ucëbëbia i bimicëma usaribi 'icën. Bëcutia i aín tapun échiquicë, usaribi ca atux 'icën. ¹³ Bëchunan tucánquiquin masinu chinan purucësa, usaribi 'inun ca aín nuitu upíma 'ain 'atimati bananan ñu upíma 'aia. Chiquíquianxa 'ispa amanu tacúcë, usaribi ca atux 'icën. Usa 'aish ca atux nëtétimoi xëñibua 'aínbi bëánquibucënu 'iti 'icën.

¹⁴ Ax pain unia nucën rara Adán aín rëbúnqui nucën rara Enoc, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicëx usa uni ñui ësai quiacëxa: "Ën iscëx ca Nucën 'Ibu Dios camabi 'aisamaira aín uni upícaman nëpúamainun uaxa. ¹⁵ Uxun ca camabi uni uisa cara oti 'icë quixun isaxa, atúan ñu 'acëcama 'unánquin. An ñu 'atima 'acë unicama atun ñu 'atima 'acë cupí 'imainun atun a ñui 'atimati banacë a cupíríbi, ca Nucën 'Ibu Diosan 'uchoquin uisa cara oti 'icë quixun isaxa". ¹⁶ A unicamax 'aisama 'ixun ca uni raírinën 'acë ñu 'atimaquin ñuianan atux cuëñcësa oquinshi 'anan atux cuëñcësa oíshi 'iti sinania. Usa 'ixun ca atúxbi cërúanan rabiacaquin, aín curíqui 'imainun aín ñu bití cupíshi abë upiti banaquinbí uni parania.

Uni itsin paránti rabanán bërúancati bana

¹⁷ 'Ën nuibacë xucëantu, a unicamaxa usa 'aínbi camina mitsun, Nucën 'Ibu Jesucristonëan aín bana ñuixunun caiscë unicaman mitsu ñuixuan banacama, a manuquinma sinánti 'ain, ¹⁸ ësaquian mitsu cacë: Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain ca 'itsa unín Nucën Papa Diosan banami cuaiquin, aín sináncësa oquinshi ñu 'atima 'ati 'icën. ¹⁹ Usa unicamax ca an ëñë nëtëñuxun aín cuëñcësa oquin ñu 'atishi sináncë a 'icën. A unicaman ca uni raírímia nishnun quixun unicama sinanamia. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma ca atux 'icën.

²⁰ 'Ën nuibacë xucëantu, ami catamécë 'aish camina camabi nëtën aséribi Jesucristomi sinánti 'ain. Ami sináncëxun ca an mitsu sinánmiti 'icën, an sináncësaribi oquinmi sinánun. Aín Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain. ²¹ Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manutima camabi nëtën ax cuëñcëسابi oi 'iti 'ain. 'Ianan camina a nëtë anuan nuibaquin Nucën 'Ibu Jesucristonën utëcëñquin aín nëtëñunu xëñibua 'aínbi abë 'inun nu 'imíti, a caínti 'ain.

²² Caíanan camina —Nucën Papa Diosan bana ca aséribi 'icë —quixuan an sináncëma uní a 'esëquin —usa ca —quixun upí oquin sinánmiti 'ain. ²³ Uni raírinëxa aín ñu 'atima 'acë cupí Nucën Papa Diosnanma 'icëbi camina amia sinánun 'aquinti 'ain, tsinuaxa xaráti 'icëbi uni bicësaribi oquin. Usaribi oquin camina uní raíríríbi nuibaquin upí 'inun 'aquinquinbí axa 'atima 'icësaribi

'itin rabanan bërúinra oti 'ain, ax 'aisama cupía, aín chupáxbi chuaíracësa 'icë timacësa oquin aín 'ucha timaquin.

Ashiquiana, Nucën Papa Dios rabinun ca

²⁴ An ñu 'atima 'axúnmami 'anun mitsu bërúanan an iscëxmi upí 'aish cuëëni aín nëtënu abë 'inun mitsu 'imiti, ax ca Nucën Papa Dios 'icën. ²⁵ Axëshi Nucën Papa Dios 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo cupí nu ainan 'inun iëmicë, ax ca cushiira 'ianan upíira 'aish 'Apúira 'icën. Ax uisa ñubi uniocëma pan 'aish usabi 'iá 'aish ca ax usabi 'ia. Usabi ca ax 'icën. Ashi, Judas.

USAI ÑU 'ITIA JESUCRISTONĒN JUAN ISMIA

¹ Nucĕn Papa Diosan ca ěnĕ quiricanu cuĕnĕocĕ ĩucama Jesucristo ismiaxa, xĕnibuiracĕma 'aĩnshi ca ěsai 'iti 'icĕ quixuan aĩn unicama isminun. Nucĕn Papa Diosan a ismicĕ ĩucama aĩn unicaman 'unánun ca Jesucristonĕn aĩn ángel achúshi Juan isminun xuaxa. ² Xucĕxuan ismicĕxun ca Juanĕn uisa ĩu cara isaxa quixun cĕmĕquinma a ĩucama cuĕnĕoxa. Usaquin ca Juanĕn Nucĕn Papa Dios quicĕsabi oquian Jesucristonĕn a ismianan a ĩuiquin cacĕ banacama cuĕnĕoxa.

³ Anun cuĕnĕo banacama quicĕsabi oi 'iti nĕtĕ ca xĕnibuiracĕma 'aĩnshi uti 'icĕn. A nĕtĕn ca an ěnĕ bana iscĕ unicama 'imainun an unĭ itsĩan ĩuia cuacĕ unicama 'imainun a bana cuaquin —asĕrabi ca usaía quicĕsabi oi 'iti 'icĕ — quixun sinánquin a bana quicĕsabi oquin 'acĕ unicama cuĕĕinra cuĕĕinti 'icĕn.

Axa mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕ ěmanuax Jesucristomi catamĕcĕ unicama Juanĕn quirica cuĕnĕoxuan

⁴ Ęx Juan 'ixun cana Asia menu 'icĕ mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕ ěmanuax timĕcĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama, mitsu ěsaquin cain: Nucĕn Papa Dios axa usabi 'iá 'aish usabi 'icĕ, an nuibaquin 'aquincĕxmi mitsux chuámarua bucuti cana cuĕĕinin. Cuĕĕanan cana anua Nucĕn Papa Dios 'icĕ aĩn Bĕru Ñunshin Upí anribi aĩn bana upí oquin cuanun 'aquianan, a bana quicĕsabi oi 'inun 'aquincĕxmi mitsux chuámarua bucuti cuĕĕinin. ⁵ An uisaira cara Nucĕn Papa Dios 'icĕ quixun unĭ 'unánmicĕ, Jesucristonĕnribia nuibaquin 'aquincĕxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuĕĕinin. Ax utĕcĕncĕbĕ aĩn unicamaxribi bama 'aishbi baĩsquinun, ca ax pain bamatancĕx baĩsquiaĕxa. Ax ca ěnĕ nĕtĕnu 'icĕ 'apucaman 'apu a 'icĕn. An ca nu nuibanan nun 'ucha cupí aĩn imi 'apati bama 'ixun nun 'uchacama tĕrĕanan, ⁶ nuxnu ainan 'aish ax 'Apu 'aĩn nuxribi 'apu 'inun nu 'imianan, nux sacerdote an unĭ itsi a ĩucáxuncĕ 'ixun aĩn Papa Dios rabinun nu 'imiaxa. A ca camabi unĭn rabiquin —mixĕshi cushi 'aish camina mixira cĕñútimoi 'Apu 'in —quixun caquin rabiĭi 'icĕn. Usaquin ca 'ati 'icĕn.

⁷ Ca is, Cristo, ax ca naí cuĩn mĕu bĕbacuatsini unuxun 'aia. Aia ca camabi unicanan isti 'icĕn, an manĕ xĕtocĕn taro, acamánbi ca aia isti 'icĕn. Ax ucĕbĕ ca camabi menu 'icĕ unicama amĭ sináncĕma 'aish masá nuituti inti 'icĕn. Asĕrabi ca usaí 'iti 'icĕn. ⁸ Nucĕn 'Ibu Dios, axa usabi 'iá 'aish usabi 'icĕ, ax ca cushiira 'aish, uisa cushi cara, aĩn cushibĕtanbi sĕnĕnmaira 'icĕn. Usa 'aish ca ax ěsai quia:

—'Ęx cana uisa ĩubia 'aĩma 'aĩnbi 'iacĕn, usa 'aish cana ěnĕ menu 'icĕ ĩucama cĕñúĕĕĕbĕ usabi 'iti 'aĩn. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana “A” 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana “Z” asaribi 'aĩn.

Upíra 'aish cushiira 'icĕa Cristo Juanĕn isa

⁹ Ęx Juan 'aish cana mitsúxmi 'icĕsaribiti Jesúsnan 'aish mitsun xucĕnsa 'aĩn. Mitsúxmi 'icĕsaribiti cana Jesucristonan cupí, unĭn 'atimocĕ 'aishbi asĕrabi Nucĕn Papa Diosan unĭ 'aĩn. Mitsu 'acĕsaribi oquian an cushiocĕxun cana uisa ĩu cara 'icĕbĕbi bĕnĕquin amĭ catamĕti ĕniman. Usa 'ixun Nucĕn Papa Diosan bana ĩuixuanan, Jesús ĩui quicĕ banaribi unĭ ĩuixuncĕ cupí cana Patmos cacĕ nasĩnu sipuacĕsa 'inun unĭn ĕncĕ 'aĩn. ¹⁰ Anun Nucĕn 'Ibu Dios rabiĭi nĕtĕn

'èx ami sinánquin cana 'uxúnmbabi namácësa oquin, 'è caxucüaxa manë banañu banocëxa banacësari munuma banaia cuan. ¹¹ Banaí ësai quia cana cuan:

—Èx cana uisa ñubia 'aíma 'aímbi 'iacën, usa 'aish cana ènë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana “A” 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana “Z” asaribi 'ain. Ènuxunmi min iscë ñucama ñuiquin camina quiricanu cuënëoti 'ain. Cuënëotancëxun camina axa 'ëmi sinani 'ëmi catamëcë unicama, mëcën achúshi 'imainun rabë ëmanu 'icë, acamami cuënëocë quirica buánmiti 'ain, Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea, a ëmacamanu 'icë unicama a.

¹² Banaia cuati, uin cara 'è usaquin caia quixun istisa tani cana cuainacëan. ¹³ Cuainacëquin cana mëcën achúshi 'imainun rabë anu lamparín nanti curi 'acë isan. Anu lamparín nanti curi 'acë achúshi achúshi sëtécë, acama nëbëtsinua cana uni achúshi isan. Ax ca uni 'aishbi Jesús 'iixa. Aín taria chaxcë 'imainun ca anúan shitëcërëquicë ax curi 'acë 'iixa. ¹⁴ A uni ca aín maxcánu 'icë aín bu uxua 'aish carnero rani uxuira iscësa 'ianan matsi uxuira iscësaribi 'iixa. 'Ianan ca ax cushiira 'aish aín bëru rabë tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'iixa. ¹⁵ Aín taëx ca cashtá manëxa niba nibaquicë 'aish ichúcësa 'iixa. 'Imainun ca aín banax baca xuqui cushiira banaruia cuacësa 'iixa. ¹⁶ Aín mëcën mëqueunën mëcën achúshi 'imainun rabë 'ispa tuíanan aín cuëbínuax machítusa manë xëtocë, amo rabëbi cuënuçë 'aish, chiquitia cana isan. Isanan cana aín bëmánanëxa barin cushiira pëcacësaribiti pëquia isan.

¹⁷ Usa isi cana racuëtan bamai a tanáin nipacëan. Nipacëtia ca aín mëcën mëqueunën ramëquin 'è caxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Èx cana ñu 'aíma pan 'ain 'iacën. Usa 'aish cana camabi ñu cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. ¹⁸ Èx cana axa bamatimoi tsócë a 'ain. Bamatancëx baísquia 'aish cana bamatëcëntimoi tsotin. Ui unicamax cara uiti nëtën tsóti 'icë, uisa nëtën cara bamati 'icë quixun cana 'ën mëñfoin. Bamatancëx cara aín 'ucha cupí anuax uni tëmëraccë anu cuanti 'icë, cara anua aín 'ucha tërëncë uni 'icë anu cuanti 'icë quixun cana mëñfoin. ¹⁹ A min iscë ñucama 'imainun a min isti ñucama, acama camina usai ca 'ia quixun ñuianan usai ca 'icëma 'aishbi ñu 'iti 'icë quixun cuënëoti 'ain. ²⁰ 'Ispa mëcën achúshi 'imainun rabëmi 'ën mëcën mëquenua iscë, 'imainun anu lamparín nanti mëcën achúshi 'imainun rabëmi iscë, ax cara uisa 'icë quixun 'unánquinmbabi camina ësa ca quixun 'unánti 'ain, anu lamparín nanticama ax ca a mëcën achúshi 'imainun rabë ëmanuaxa 'ëmi catamëti unicama 'unántioquin nancë 'icën. 'Imainun ca mëcën achúshi 'imainun rabë 'ispa ami iscë, ax a ëmacamanuxun an Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunquin 'unánmicë a unicama anun 'unántiocë 'icën.

2

Efesonu 'icë unicama quirica buánmia

¹ Catancëxun ca ësáquinribi 'è caxa:

—An axa Efesonuax 'ëmi catamëcë unicama 'è ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësáquin cuënëoti 'ain: An aín mëcën mëqueu 'icë anun mëcën achúshi 'imainun rabë 'ispa tuíncë 'ianan axa mëcën achúshi 'imainun rabë anu lamparín nanti nëbëtsi nicë, Jesús, an ca anuaxa timécë unicamami ësáquin a caxúnun quixun mi caia: ² Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin, chiquishquinma camina ñu upí 'ain. Uisa ñu cara 'icëbëtanbi camina 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. An ñu 'aisama 'acë unicama timaquin camina an

'acésaribi oquin 'aiman. Usai 'iquin camina uni raíri axa —'è ca Nucèn Papa Diosan aín bana unicama ñuixunun 'imia —quicè, ax cara asérabia Nucèn Papa Diosan usoquin 'imicè 'icè quixun 'unánuxun isquinbi camina atúxbia cémèi quia isan. ³ Usai tēmèraquinbi camina mitsun 'èmi sinánti èncèma 'ain. 'Ènan 'icè cupí unin 'atimocèxunbi camina ènquinma 'èmi sinánquin 'èx cuèèncésabi oquin 'an.

⁴ Mitsúxmi usa 'icèbi cana èsaquin mitsu cain, mitsux camina 'èmi catamètabati 'itsaira 'èmi sináncèn. Usai 'iá 'aishbi camina bérí usai 'ima. ⁵ Usa 'ain camina uisairai caramina 'èmi sináncè quixun sinani usai 'èmi sinántècèñux 'èmi sinanatècènti 'ain. Usai 'èmi sinanaquin camina mitsúnmi 'èmi sinánquin 'èx cuèèncésabi oquin 'ásabi oquin 'atècènti 'ain. Usai mitsux 'èmi sinanacèbètanma cana a anu lamparín nanti mitsu 'unántioquin nancè, a raíri 'ura 'inun nanti 'ain. ⁶ Mitsúnmi béráma 'iásaribiti 'èmi sináncèma 'aínbí cana 'unanin, 'èx 'icésaribiti camina nicolaítas cacè unicaman ñu 'atima 'acè cuèèniman.

⁷ An cuaisa tancè unicaman ca axa 'èmi catamècè unicama Nucèn Papa Diosan Bèru Ñunshin Upitan 'ináncè bana, ènè aín nuitunènbí sinánquin upí oquin cuati 'icèn. An 'èmi catamèquin 'èx cuèèncésabi oi 'iti èncèma uni, a cana Nucèn Papa Diosan nètènu 'icè i, aín bimi a cüax bamatima, a cunun 'inánti 'ain.

Esmirnanu 'icè unicama quirica buánmia

⁸ Usaquin catancèxun ca èsaquinribi cuèñèonun 'è caxa:

—An axa Esmiranuax 'èmi catamècè unicama 'è ñui quicè bana ñuixuncè uni, a buánminuxun camina èsoquin cuèñèoti 'ain: Axa ñu 'aíma pan 'ain 'iá 'aish camabi ñu cèñucèbè usabi 'iti, axa bamaxbi bamatècèntimoi baísquicè, Jesús, an ca èsaquin mi caia: ⁹ Mitsúnmi ñu 'acècama cana 'unanin. 'Èn cana 'unanin, mitsux 'èmi catamècè cupí camina tēmèranan ñuñuma unisa 'ain. Ñuñuma 'aishbi camina 'èn nètènu 'èbè 'aish ñuñu unicamax 'icèsamaira oi anu 'icè ñuñu 'aish cuèèinra cuèènti 'ain. Èsaquin cana 'unanin, bètsi bètsi uni, — nux cananuna judíos uni 'ai —quibi judíosma 'aish, ñunshin 'atimanèn 'apu, Satanásnèn unishi 'ixun ca 'atimati banaquin mitsu ñuia. ¹⁰ Unían bètsi bètsi oquin 'atimocèxbi camina racuétima 'ain. Ñunshin 'atimanèn 'amicèxun ca raíri unin mitsu sipuati 'icèn, caramina 'èmi sinánti ènti 'ai quixun isnuxun. Mécèn rabè nètèn camina paè tani tēmèrati 'ain. Uisai cara ñu 'icèbètanbi camina anúnmi mitsux bamati nètè utámainun 'èmi sinánti èntima 'ain. Usámi 'ia cana mitsu 'èn nètènuaxmi nètèntimoi 'èbè cuèènun 'imiti 'ain.

¹¹ An cuaisa tancè unicaman ca axa 'èmi catamècè unicama Nucèn Papa Diosan Bèru Ñunshin Upitan 'ináncè bana ènè aín nuitunènbí sinánquin upí oquin cuati 'icèn. An 'èmi catamèquin 'èx cuèèncésabi oi 'iti èncèma uni, ax ca bama 'aishbi baísquitancèx Nucèn Papa Diosan nètènu bamatècèntimoi 'iti 'icèn. A unicamax ca anu axa 'èmi catamècèma unicama bamatècèncèsa 'iti anu 'itima 'icèn.

Pérgamonu 'icè unicama quirica buánmia

¹² Usaquin catancèxun ca èsaquinribi cuèñèonun Jesusan 'è caxa:

—An axa Pérgamonuax 'èmi catamècè unicama 'è ñui quicè bana ñuixuncè uni, a buánminuxun camina èsoquin cuèñèoti 'ain: Axa machitusa manè xètocè amo rabèbi cuèñucèñu an ca èsaquin mi caia: ¹³ 'Èn cana 'unanin, anumi mitsux 'icè anu ca ñunshin 'atimanèn 'apu, Satanás, ax cushi 'icèn. Anu 'icè unicama an sinánmicèxun 'atima ñu 'acèbètanbi camina mitsun 'èmi

sinánti ëncëma 'ain. Micama achúshi, Antipas cacë, ax 'ëmi sinánti ëncëma 'ixun 'ë ñuiquin bana ñuixuncë cupía axa 'ëmi sináncëma unicaman 'acëxa bamacëbëtanbi camina mitsun 'ëmi sinánti ëncëma 'ain.

¹⁴ Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain: Micama raírinën camina unían Balaanën cacëxun 'atima ñu 'ásaribi oquin 'ain. Balaanën ca an Israel unicama ñusmoisa tancë capitán, Balac cacë, a ësaquin cacëxa: Min menu 'icë bënëñuma xanucama camina Israel uni parania atubë 'inun cati 'ain. Usai abë 'iquin ca ax isa dios 'icë quixuan min unicaman rabicë ñu a rabiqian ñu pinun 'imiti 'icën. Balaanëan usoquin sinánmia 'aian usaribi oquin axa mitsubë 'icë uni raírinënribi sinánmicëxun camina mitsu raírinën usaribi oquin ñu 'atima 'ain. ¹⁵ 'Imainun camina micama rarírinën nicolaítas cacë unicaman 'unánmicësaribi oquin 'ati ëinsama tanin, atúan a 'unánmicë bana 'ëx cuëëncëbëtanmabi. ¹⁶ Usaquin 'aquinbi camina sinanaquin acama ënti 'ain. Usaquinmi ëncëbëtanma cana xëñibuiracëma 'ainshi mitsunu cuanquin, manë xëtocë 'ën cuëbínuax chiquícë, anun usa unicama 'atimoti 'ain.

¹⁷ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunëñbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama cana anúan masá nuitútima upitax 'iti a 'inánti 'ain. Bëräma Nucën Papa Diosan camabi nëtën maná cacë piti judíos unicama 'inánsaribi oquin cana maná, 'ën nëtënu unëcë, a unicama 'inánti 'ain. 'Inánan cana maxax uxua, a unicama achúshi achúshi, anu aín anë itsi cuëñöcë, a 'inánti 'ain. Uni itsían 'unaniamabi ca acama achúshi achúshinënshi aín anë 'unánti 'icën.

Tiatíranu 'icë unicama quírica buánmia

¹⁸ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuëñöonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Tiatíranuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuëñöoti 'ain: Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa cushiira 'aish aín bëru rabë tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'ianan aín taëx cashá manëxa niba nibaquicë 'aish ichúcësa, an ca ësaquin mi caia: ¹⁹ Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin, camina 'ëmi catamëti bëtësiñbi nuibanani 'ëx cuëëncësabi oi 'in. Uisai cara ñu 'icëbëtanbi camina 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. 'ëmi catamëtaquinmi 'acësamaira oquin camina bërí mitsun 'ëx cuëëncësabi oquin ñu 'ain.

²⁰ Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain. Bëräma ca Jezabal ax 'atima xanu 'aishbi judíos unicaman 'apu 'iacëxa. Usaribi oquin ca micamáxmi timëcëbëtan achúshi xanu 'atimanën bana ñuixunia. An isa Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia quiquinbi ca axa 'ëmi sináncë unicama parania. Paránquin ca aín xanuma 'ainbia uni xanu itsibë 'iti ca asábi 'icë quixun 'unánmianan ñu ax isa dios 'icë quixuan unín cacë a rabiqian ñuina récë piti isa asábi 'icë quixun unicama 'unánmia. An usaquin 'atima ñu 'anun uni 'unánmiabi camina isëshitin. ²¹ Axa usai 'iabi cana usa ñu ënía 'ëmi sinánun caian. Caíncëxumbi ca ëmi catamëquin sinanaquin aín ñu 'atima 'acë ëncëma 'icën. ²² An a xanúan 'unánmicësa oquin 'acë unicaman usai 'iti ëncëma 'ain cana anua 'uxcë anubia 'inun a xanu 'insínmiti 'ain. 'Anan cana axa a xanubë 'icë unicamaribi 'aisamairaia tëmëranun 'imiti 'ain. ²³ 'Anan cana a xanun 'unánmicë 'ixuan an 'atima ñu 'acë unicamaribi aín tuása 'icë acama bamamiti 'ain. 'ën usaquin 'acëbëtan ca camabi ëmanu 'icë axa 'ëmi catamëcë unicaman 'unánti 'icën, 'ën cana camabi unían sináncë ñu 'unanin, uisaquin cara aín nuitu mëu sinania quixunribi cana 'unanin. 'Unánquin cana an upí

oquin sinánquin ñu 'acé uni axa upitax 'inun 'imianan, an 'atima ñu 'acé uni a aín 'ucha cupí uisoquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain.

²⁴ 'Itsa uníxa usai 'icëbëtanbi camina Tiatíranu 'icë mitsu raírinën aín bana ca cëmë 'icë quixun 'unánquin a xanun bana cuacëma 'ain. Bëtsi bëtsi uníxa, nun cananua mitsun 'unáncëma ñu, ñunshin 'atimanën 'apúan nu 'unáncicë, a mitsu 'unánmiti 'ai quiabí camina a 'unántisama tan. Mitsúxmi usai 'iti ca asábi 'icën. Usaíbi camina 'iti 'ain. Bëtsi ñumi 'anun cana mitsu caiman. ²⁵ 'Ëx utëcëntámainun camina usabíi 'iti 'ain.

²⁶ Axa aín bamati nëtë utámainun 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma uni, acama cana 'ëx utëcënquin aín cushi 'ixun camabi menu 'icë unicaman aín bana cuaquin aín quicësabi oquin 'anun 'aminun 'imiti 'ain.

²⁷ 'Ën Papa Diosan aín cushi 'ë 'ináncësabi oquin cana a unicama 'ën cushi 'inánquin unían aín bana cuanun 'imiti 'ain. 'Ën usaquin 'imicëxun ca atun, camabi unían aín bana cuanun 'imiti 'icën, uni itsian uni itsi aín bana cuanun quixun aín manë xo tuínxun racuëocësaribi oquin. ²⁸ Pëcaracëbëtan ca 'isponën pëcaia. A 'ispon cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicama 'inánti 'ain. ²⁹ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

3

Sardisnu 'icë unicama quirica buánmia

¹ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Sardisnuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ianan an aín mëcënan 'ispa mëcën achúshi 'imainun rabë tuíncë, an ca ësaquin mi caia:

—Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. Unin ca mitsux camina Nucën Papa Diosbë upí 'ai quixun ñuia. Ñuicëxbi camina usama 'aish bamacë unisa 'ain.

² Mitsux axa 'uxcë unisa 'aishbi camina bësucësa 'iti 'ain. 'Ën iscëxun ca mitsúnmi 'acë ñucama 'ën Papa Diosan upí isima. Usa 'ain camina mitsúnmi bérí 'acé ñu axribia an iscëx 'aisama 'itin rabanan, upí oquin sinánquin ax cuëncësabi oquin 'ati 'ain. ³ Usoquin 'aquin camina mitsua 'ën sináncicëxun 'ën unicaman ñuixuncë bana a sinánti 'ain. A sinánquin camina a bana quicësabi oquin 'anan sinanaquin mitsun ñu 'atima 'acëcama ënti 'ain. Usai 'icëbëma cana an ñu mëcamacë uníxa, unin sináncëbëmabi ucësaribicuaitsini, 'ëx mitsun 'unáncëma nëtën uisoquin carana 'ati 'ai usoquin mitsu 'ai uti 'ain.

⁴ Mitsúnmi 'ëx cuëncëma ñu 'acé 'aínbi ca Sardisnu 'icë uni 'itsamashinën ñu 'aisama 'acëma 'icën. Usa 'aish ca aín nuitu upí 'ain chupa uxua pañucësa 'aish 'ëbë niti 'icën. ⁵ Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicama atux ca usoquin chupa uxua pañucë 'iti 'icën. A unicaman anë cana 'ën quiricanua tërëntima 'ain. Tërënquinma cana acama achúshi achúshi ñuiquin —ax ca 'ënan 'aish xëñibua 'aínbi 'ëbë 'iti 'icë —quixun 'ën Papa Dios 'imainun aín ángelcama cati 'ain. ⁶ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Filadelfianu 'icë unicama quirica buánmia

⁷ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Filadelfianuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësöquin cuënëoti 'ain: A aín chaitiocë David 'iásaribi 'Apu 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë, Jesús, axa 'uchañuma 'aish aín bana asérabi 'ice, ax ca an xëcuë bërúancë unisaribi 'icën. An xëcuë bërúancë 'ixuan an xëocáia ca uinu 'icë unínbi xëcuë xëputima 'icën. 'Imainun ca an xëpuia uinu 'icë unínbi xëcuë xëocatima 'icën. Usaribi oquin ca ui unix cara ainan 'iti 'icë, ui unin cara aín bana unicama ñuixunti 'icë, acama ainshi mëníoia. Usoquin an mëníocë 'ain ca uinu 'icë unínbi —usama ca —catima 'icën. Ax usa 'ixun ca ësáquin mi caia: ⁸ Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. 'Ën cana 'unanin, mitsux 'itsairama 'ixunbi camina 'ën bana quicësabi oquin 'anan, 'ëx cana Cristonanma 'ai quiax quicëma 'ain. Usa 'icë cana anun atsínti xëcuën atsíncësa 'inun 'ën bana unicama ñuixunun mitsu 'imian. Usoquin 'imia ca ui unínbi mitsúnmi usoquin 'axunma 'anun mitsu 'imitima 'icën. ⁹ Usa 'ain cana ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama axa, 'ëx cana asérabi judío uni 'ai quibi cëmëi 'ëmi sináncëma unicama a mitsun bana cuatia mitsumi sinánun 'imiti 'ain. 'Imicëxun ca 'unánti 'icën, 'ën cana asérabi mitsu nuibati quixun. ¹⁰ Mitsun camina uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi catamëanan 'ën bana quicësabi oquin 'ati ëncëma 'ain. Usaími 'icë cupí cana anáun unicama paë taní tëmëratí nëtëa ucëbëmi tëmëraxma 'inun mitsu 'imiti 'ain.

¹¹ Xëñibucëma 'ainshi cana utëcënti 'ain. 'Ëx umainun min 'acësabi oquin 'ëmi sinánti ënquinma 'ën mitsu cacë bana 'acë 'aish camina 'ëbë 'ën nëtënu 'i cuëénti 'ain. Usaí 'imi 'iti cupí camina unían mitsu sinanaminun 'amítima 'ain. ¹² Axa 'ëmi catamëequin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicama, a cana anua Nucën Papa Dios 'icë anubia nëtëtímo 'inun 'imiti 'ain. Anuaxa chiquítimoquin ca Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën. 'Ën Papa Diosan anëbi cana a unicamanu cuënëoti 'ain. Cuënëonan cana anu Nucën Papa Dios 'iti Jerusalén ió, axa naínuax ubúti, aín anëribi 'anan cana 'ën anë ióribi atunu cuënëoti 'ain. ¹³ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Nunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunëñbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Laodiceanu 'icë unicama quirica buánmia

¹⁴ Usaquin catancëxun ca ësáquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—Axa Laodiceanuax 'ëmi catamëcë unicama an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë, a buánminuxun camina ësöquin cuënëoti 'ain: Ax upíra upí 'ixuan uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun paránquinma uni 'unánmicë, an Nucën Papa Diosbëtan camabi ñu unío, an ca ësáquin mi caia: ¹⁵ 'Ën cana usaími mitsux 'icë acama 'unanin. Usa 'ixun cana 'ën 'unanin, mitsúnmi upí oquin sinánxun ax cuëncësabi oquinra Nucën Papa Dios 'axuniama. Usa 'ixun camina mitsun sinanin, mitsúxbi usaí 'ia isquin sapi isa Nucën Papa Diosan upí oquin sinania quixun. Usa 'aish camina mitsux an Nucën Papa Diosan bana cuacë unicama 'icësaí 'iman. Usa 'aish camina a Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama 'icësairibi 'iman. Usa 'ain cana cuëënin, mitsux an asérabiira Nucën Papa Diosan bana cuacë 'iti. Usaí 'icëma 'ixun, mitsun 'aisama ñu 'acë 'ixun, —'aisama ñu 'acë cupí cana ainanma 'ai —quixun 'unáncë 'iti cana cuëënin. ¹⁶ Usoquinmi mitsun asérabiira 'ën bana 'acëma 'aish camina 'unpax 'itsistanisa 'ain. Ënëx ca 'ësa 'icën. 'Unpax matsi xëati ca asábi 'icën, 'unpax 'itsíscëribi xëati ca asábi 'icën. Usa 'aínbi ca uní 'unpax 'itsistanishi xëax anábuisa tanti 'icën. Usaribi cana mitsu isin. Mitsúxmi asábitanishi 'iti cana cuëëniman. Unían 'unpax 'itsistanishi xëax aín picë anáquin chiquíncësaribi

oquin cana 'ëbë 'iáxma 'inun mitsu chiquínti 'ain. ¹⁷ Mitsux camina quin, 'ëx cana asábi 'ain, ñuñu 'aish cana cha 'ain, uisa ñu carana cuëëni, a cana bitsin. Mitsux ëné nêtënu 'icë ñuñu 'aishbi camina Nucën Papa Diosan iscëx ñuumasa 'ianan bëxunusa 'ianan chupañumasa 'ain. ¹⁸ Mitsúxmi usai 'inúnma cana mitsu 'ësëquin ësaquin cain: Curi manë ax ca 'itsísirocëx aín chuacama nêtëtia. Nêtécëbë ca aín upíshi bërutia. Usaribi oquin asérami mitsun nuitu upí 'inun 'ën mitsu 'iminun camina 'ë ñucáti 'ain. Mitsun 'atima ñu 'acëcama tërëncë 'ianan 'ëmi sinánquin ñu upí 'acë 'aish chupa uxua pañucësa 'inun 'ën mitsu 'iminun camina 'ë ñucáti 'ain. Mitsun uisa ñu 'ati cara 'atima 'icë, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun upí oquin 'unáncëma 'aish bëxunusa 'ixunbi, acama mitsu 'unánminun camina 'ë ñucáti 'ain. ¹⁹ Uicama carana nuibatín, acama cana ñu 'atima 'atëcënxunma 'anun 'ësëanan uisoquin carana 'ati 'ai usoquin 'ain. Usoquin 'ën 'acëxmashi camina sinanati 'ëx cuëëncësabi oi asérami 'iti 'ain. ²⁰ Ënëx ca ësa 'icën. Bëtsi uni isí cuanxun ca unin aín xëpúti taxcaquin a xëocaxunun quixun caia. An aín xëpúti taxcaquin uni itsi cuëncë uni usaribi cana 'ëx 'ain. A unisaribi 'ixun cana ui unin cara 'ëmi sinánquin 'ëx abë 'inun 'ë caia a unibë 'iti 'ain. Usai 'iquin cana unían abëtan piquin uni itsi 'unáncësaribi oquian 'ë 'unánun a uni 'imiti 'ain. ²¹ Anan cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicamax 'ëbë 'apu 'inun 'imiti 'ain, 'ëx tëmëraibi ax cuëëncësabi oi 'iti ëncëma 'icëa 'ën Papan 'ë abë 'apu 'inun 'imicësaribi oquin. ²² An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ëné aín nuitunëmbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

4

Aín nêtënxun Nucën Papa Dios rabiti bana

¹ A ñucama pain cuatancëxun cana xëcuë xëocacësa 'inuan naí panarábëcë isan. Isquin cana anun paían 'ë cacë bana axa manë banañu banocëxa banacësari banaia cuatëcëan, ësaí qui:

—Ënu ca 'irui ut, mixmi aia cana uisa ñucama cara 'iti 'icë quixun mi ismiti 'ain.

² Cacëxunshi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun cana 'uxúnmbi namácësa oquin naicamë'ëonua anu tsóti upíira upí anu 'Apuíra tsóti, a isan. Isanan cana axa anu tsócë Nucën Papa Dios aribi isan. ³ Axa anu tsócë ax ca upíira upí 'iaxa, maxax nibá upíira upí, paxa 'aishbi tunántani, jaspe cacë, a iscësa 'ianan bëtsi maxax ushíantani, cornalina cacë, a iscësaribi ca aín ichúcë 'iaxa. Anu ax tsócë a nëbëtsioracë ca nónbai upíira upí, maxax ñu paxa iscësa, esmeralda cacë, axa ichutia iscësa 'iaxa. ⁴ Anu ax tsócë aribi nëbëtsioracë ca męcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë anu tsóti itsi 'iaxa. Axa a anu tsótinu tsócëcamax ca męcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë caniacëcë unicama 'iaxa. Acamax ca aín chupa uxua 'ianan curi 'acë mañuti mañucë 'iaxa. ⁵ Anu tsóti upíira upí anuaxa caná mëriti banaia cana cuan. Cuanan cana anuaxaribi bëtsi ñuribi sharatia cuan. Anu Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánoncúa, cana męcën achúshi 'imainun rabë i tëacënu nanxun bimicëxa 'apú rëquirucësaria rëquiruia isan. Isquin cana anu ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icë quixun 'unan. ⁶ Anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon ca parún papa upí, bëxnan bëxnánquicë iscësa 'aishbi 'unpáxma 'iaxa.

Anua Nucën Papa Dios 'icë a nëbëtsi 'ianan a nëbëtsioracë ca 'itsaira bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axa bamatimoi tsócë, axaribi 'iaxa. Aín bëmánon

'itsaira bēruñu 'ianan ca aín caxumiribi a ñu 'itsaira bēruñu 'iaxa. ⁷ A ñu achúshi ca paru 'inúansa 'iaxa, bētsix ca vaca bēnēsa 'iaxa, bētsix ca unin bēmánan iscēsa 'iaxa, bētsix ca tētēcamē'ēo nuania iscēsa 'iaxa. ⁸ A ñucama achúshi achúshinēx ca anúan nuánti mēcēn achúshi 'imainun achúshi pēchifñu 'iaxa. Aín bērucamax ca eman 'ianan 'ucē mēúribi 'iaxa. A ñux ca nētēnbi imēbi nētētima Nucēn Papa Dios rabi ēsai quiaxa:

Nucēn Papa Dios, ax ca upíira upí, upíira upí upíira upí 'icēn. Aín cushix ca chaira 'aish bētsi cushisama 'icēn. Ax ca usabi 'iá 'aish, usabi 'aish, usabi 'iti 'icēn.

⁹ Usaquian 'itsa bēruñu ñu an Nucēn Papa Dios, axa anu 'Apuira tsóti, anu 'ianan bamatimoi tsócē, a nētétimoquin rabiánan —ca asábi 'icē— quixun cacēbētan cacēbētan, ¹⁰ ca mēcēn rabē 'imainun taē rabē 'imainun rabē 'imainun rabē a caniacēcē unicama an axa xēnibua 'aínbi bamatimoi tsócē Nucēn Papa Dios ami bēsui, rantin puruni tsóbuquin a rabiia. Rabiquin ca curi 'acē mañuti atúan mañucē Nucēn Papa Dios 'inánquin anua ax 'icē aín bēmánon nanquin rabiñun ēsaquin caia:

¹¹ Nucēn 'Ibu Dios, min camina camabi ñu unioçēn. Mix cuēñcēsabi oi ca 'iacēxa, mix cuēñcēsabi oquin camina min cushínbi camabi ñu ēñē menu 'icē 'imainun naínu 'icē ñuribi unioçēn. Usa 'aish camina camabi unicama 'imainun ángelcamaribi rabitisa 'ain.

5

Nucēn Papa Diosan tuíncē quirica 'imainun Carnero ñuicē bana

¹ Axa anu tsócē Nucēn Papa Dios an aín mēcēn mēquenēn tuíncē cana quirica taráncē isan. Iscēx ca aín namēnu cuēñcōcē 'ianan aín caxunuribi cuēñcōcē 'iaxa. A quirica aín namē istisama 'itánun upí oquin tacáshcacē 'aish ca anúan tacáshcacē ñu mēcēn achúshi 'imainun rabē 'iaxa. ² A isanan cana achúshi ángel cushiira axa ēsai qui munuma banaia isan:

—¿Uíra cara ax bētsibē sēñēnmaira 'ixun ēñē quirica anúan tacáshcacē pēóshxun bacati 'ic?

³ Quicēbēbi ca an pēóshti 'aíma 'iaxa. Naínu 'icē ángelcama 'imainun menu 'icē unicama 'imainun anua bamacē unicama 'icē, anu 'icē unicama achúshinēxbi ca an a quirica bacanan isti 'aíma 'iaxa. ⁴ An bacanan uisai quicē cara quixun isti 'aíma 'imainuan an ami bēsuquin a quirica ñachati unibi 'aíma 'icē isí cana ini bēunan mēscúan. ⁵ Usai bēunan mēscutiabi ca a caniacēcē unicama achúshinēn 'ē caxa:

—Camina ini bēunan mēscútima 'ain. Ca is, Judatan rēbúnquicama achúshi, 'Inúan cacē, ax Davidñēn rēbúnquiribi 'icē, Jesús, ax bamáxbi baísquia 'aish camabi ñun 'ibuira, an ca a quirica taráncē bacaquin, anúan a tacáshcacēcama pēóshti 'icēn.

⁶ Usai quicēbētan cana anua Nucēn Papa Dios 'icē, 'imainun anu axa 'itsa bēruñu rabē 'imainun rabē ñu axribia bamatimoi tsócē, 'imainun caniacēcē unicama, acama nēbētsia nicē, carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama Cristo a isan. Ax ca unin 'ucha cupí carnero 'acēsa oquin 'aquian unin anu 'á aín namicama istisabi 'aish nicē 'iaxa. 'Ēn iscēx ca ax mēcēn achúshi 'imainun rab'ē matúxcañu 'ianan mēcēn achúshi 'imainun rabē bēruñu 'iaxa. Aín bēru mēcēn achúshi 'imainun rabē ax ca aín Bēru Ñunshin Upí Nucēn Papa Diosan camabi menu 'icē unicamanu cuanun xucē a 'icēn. ⁷ Anu cuanquin ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an axa tsócē Nucēn Papa Dios aín mēcēn mēqueua 'icē quirica a biaxa. ⁸ Bicēbē ca 'itsa bēruñu

rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócé, acama 'imainun mecén rabé 'imainun taé rabé 'imainun rabé 'imainun rabé caniacécé unicamaribi, Carnero 'icésaribitia unin 'ucha cupí bama ami bésucé 'aish a rabi rantin purúanxa. A caniacécé unicaman ca arpa cacé ñu a 'ai cuéeni cantati, a 'imainun curi 'acé mané xanpa anua sanutanun nëenti tséepasa ñu 'icé, acama tuíanxa. A xanpanuax cuin tēxéquanxa 'irucé, ax ca aín unicaman Nucén Papa Dios rabianan ñucácé banacama a 'iixa. ⁹ Carnero 'icésaribitia unin 'ucha cupí bama, ami bésuax ca cantati ió cantaxa, ésai qui:

—Mín camina bētsibē sēnēnmaira 'ixun a quirica anúan tacáshcacé pēóshxun bacati 'ain. Mix bamax baísquia 'ixun camina nucama bētsi bētsi uninu, bētsi bētsi banan banacé, 'imainun camabi nētēnuax ucé, 'imainun bētsi bētsi 'apuñu unicama, Nucén Papa Diosnan 'inun iēmian. ¹⁰ Iēmianan camina atu Nucén Papa Diosbē 'apu 'inun 'imianan judíos sacerdotesa 'imiquin an Nucén Papa Diosbē banaquin a rabicé 'imian. Usaquinmi 'imicēx ca mibē ēné menu 'icé unicaman 'apusa 'iti 'ain.

¹¹ A cantati cuatancēxun isquin cana anu Nucén Papa Dios 'icé a 'imainun anua 'itsa bēruñu ñu, axribia bamatimoi tsócé acama 'icé, 'imainun anua caniacécé unicama 'icé, a nēbētsioratia 'aisamaira tupúntisama 'aish ángelcama munuma banaia cuan. ¹² Ésai ca munuma banai quíaxa:

—Carnero 'icésaribitia unin 'ucha cupí bama, ax ca bētsibē sēnēnmaira 'icén. A unin 'acé, axa camabi unicaman 'apu 'ianan, camabi ñun 'ibu 'ianan, camabi ñu 'unáncé, 'ianan cushiira a ca camabi unicama 'imainun ángelcamaribi rabiti 'icén. Rabianan ca —asábi ca —quixun caquin rabiquin an cacé banacama cuati 'icén. Cuéēnquin ca axribia cuéēnun rabiti 'icén.

¹³ Usai banaia cuanan cana Nucén Papa Diosan unio ñucama, nañu 'icé ñucama, 'imainun menu 'icé 'imainun bacanu 'icé, anua bamacé unicama 'icé anu 'icé unicama, acamaxa munuma banai ésai quía cuan:

Ax anu tsócé Nucén Papa Dios, a 'imainun Carnero 'icésaribitia unin 'ucha cupí bama, aribi ca camaxunbi cuéēnquin axribia cuéēnun rabiti 'icén. Rabianan ca —asábi ca —quixun caquin rabiquin an cacé bana cuati 'icén. Ax cushiira 'aísha bētsi 'apusama 'icé ca camaxunbi xēnibua 'aínbí a rabiti 'icén. Cuéēnquin ca axribia cuéēnun rabiti 'icén.

¹⁴ Usaía cantaia ca 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócé, acaman —usai ca 'iti 'icé —quixun caxa. Cacébē rantin purúnquin ca a caniacécé unicamaribi axa bamatimoi tsócé a rabiaxa.

6

Mécén achúshi 'imainun rabé anúan quirica tacáshcacé ñucama ñuicé bana

¹ Usaquin istancēxun cana Carnero 'icésaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacé mecén achúshi 'imainun rabé ñu a achúshi pēóshia isan. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócé, acama achúshinēxa caná banacēsari munuma banai —ca chiquiti ut —quia cuan. ² Quicēbētan isquin cana achúshi caballo uxua chiquitia isan. Axa a caballonu tsócé unin ca canti achúshi tuíanxa. Tuíanx uquin Nucén Papa Diosan 'ináncēxun biquin, 'apúan mañucé mañuti mañutancēx ca axa ami nishcé unicama ñusmoi abé 'acananí cuanxa.

³ Usai 'icēbētan ca Carnero 'icésaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacé ñu itsi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabé

'imainun rabě ñu, axribia bamatimoi tsócě, acama itsíxa —ca chiquiti ut — quia cuatēcēan. ⁴ Quicēbē ca bētsi caballo, ushían chēxēira, anuax chiquíaxa. Axa a caballonu tsócě uní an ca bētsibě bētsibě 'acánani cēñuanánun unicama 'iminuan, Nucēn Papa Diosan 'ináncēxun, aín maně masínbu biaxa.

⁵ Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacě ñu itsi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabě 'imainun rabě ñu, axribia bamatimoi tsócě, acama itsíxa —ca chiquiti ut — quia cuatēcēan. Cuaquin isquin cana caballo tunan chiquitia isan. 'Ēn iscēxun ca anu tsócě unin, piti ñua 'itsairama 'ain, anun ñu 'iē tupúnti tuíanxa. ⁶ Isquin cana 'itsa bēruñu rabě 'imainun rabě ñu, axribia bamatimoi tsócě, acama nēbētsinuaxa banaia cuan, piti ñu cupíra 'aian ēsai quia:

—Achúshi nētēn ñu mēētancēxun bicē curíquinēn camina achúshi kiloishi trigo biti 'ain. A biquinma camina rabě 'imainun achúshi kilo cebada biti 'ain. Usa 'ainbi ca i bímín xēni 'imainun vinoribi aín cupí usabi 'iti 'icēn.

⁷ Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacě ñu itsi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabě 'imainun rabě ñu, axribia bamatimoi tsócě, acama itsíxa —ca chiquiti ut — quia cuatēcēan. ⁸ Cuaquin isquin cana bētsi caballo, curua, chiquitia isan. Axa anu tsócě uní aín anēx ca Bamati cacě 'iixa. An Bamati cacě uní a nuibiancě, a unix ca Anua Uní Bamacě 'Iti caquin anēcě a 'iixa. A uní rabě ca, ēnē menu 'icě unicama 'aisamaira 'aísha nēbētsi, rabě 'imainun rabě oquin tēcēsā 'icēbia amo 'icě achúshi cēñunun Nucēn Papa Diosan 'imiixa. Usaquin 'imicēxun ca a uní rabētan 'acananía 'aisamaira uní bamanun 'imianan 'acēñuma 'aísha 'aisamaira uní bamanun 'imianan 'insinan 'aisamaira uní bamanun 'imianan axa piánancě ñuinacan picéxa 'aisamaira uní bamanun 'imiixa.

⁹ Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacě ñu itsiribi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana Nucēn Papa Diosan bana cuanan, a banax ca asérabi 'icě quiax quicě cupí unin 'acēxa bama unichaman ñunshin, anuxun ñuina xaroti bucúncě maxax, a tēmúcua isan. ¹⁰ A ñunshinax ca munuma banaí quiaxa:

—Nucēn 'Ibu Dios, upíra upí 'aish 'uchañumaira 'ixun mix quicēsabi oquin 'acě 'icě, žuínsarainra caramina menu 'icě unicama, an nu 'a, a cupíti 'ain?

¹¹ Usai quia Nucēn Papa Diosan 'ináncēxun ca acama achúshi achúshinēn chupa uxua biaxa. 'Ináncēxuan bicēbēa ēsoquin atu cai banaia cana cuan:

—Mitsu 'acēsaribi oquin axa Cristomi catamēcě raíri uniribi, unin 'aquin sēñontamainun, camina caínpainti 'ain.

¹² Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacě ñu itsiribi pēóshaxa. Pēóshcēbē ca mecama shaíquiixa. Usai 'icēbē ca bari bēánquiixa, chupa tunánsa 'inun. 'Imainun ca 'uxē imi iscēsā 'iixa. ¹³ Usaía 'imainun ca suñúanēan bēcacēxa higos bimi paxa rēucucēsari 'ispa rēucúaxa. ¹⁴ Quirica taráncēsā 'inun taramēti ca naicamē'ēo nētēaxa. 'Imainun ca aín bashicama 'imainun nasícama anua 'icēnuax tacúaxa. ¹⁵ Usai 'icēbē ca axa Nucēn Papa Diosmi sináncēma unicama, 'apucama 'imainun uní cushibubě ñuñu unicama, 'imainun capitáncama, 'imainun uní chacama, 'imainun an uní itsi ñu mēēxuncě unicama, 'imainun an uní itsi ñu mēēxuncěma unicama, a camáxbi racuēti matá me shimú 'icě quinicamanu 'ianan aín bashinu 'icě xaxu chacama nēbētsi unēaxa. ¹⁶⁻¹⁷ Unēquin ca aín bashi 'imainun xaxu chacama caxa:

—A nētē anúan axa anu tsóti upíira upí, anu 'Apuira tsóti, anu tsócē Nucēn Papa Dios a 'imainun Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an axa ami sináncēma unicamami nishquin castícani nētē ca uaxa. Usa 'ain ca unicamax uíxbi iētima 'icēn. Usa 'ain ca nunu rurucubut, 'Apuira an nu isnúnma ca rurucubúquin nu unput. Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, axa nun 'ucha cupí numi nishcē, an nu castícanxunma 'anun ca nu unēt.

7

'Ttsaira judíos unicamax Nucēn Papa Diosnan 'aish 'unántiocē 'iá bana

¹ Usaquin istancēxun cana rabē 'imainun rabē ángel isan. Achúshinēx ca aucūaxa bari urucē anu nicē 'iaxa. Bētsix ca ami bari cuabúcē anu nicē 'iaxa. Bētsixa baca rēbumi 'imainun ca bētsix baca tsípúmi 'iaxa. A ángelcaman ca suñun me bēcanan parúnppapa bēcaisama oquin bēaranan iribi bēcaisama oquin bēaraxa. ² Usaquin bēaranan mecamacēñun anu 'icē ñucama, 'imainun parúnppacēñun anu 'icē ñucamaribi 'atimonun ca Nucēn Papa Diosan a ángelcama aín cushi 'inánxa. Acama istancēxun cana bētsi ángel aucūaxa bari urucē anuax aia isan. An ca uquin axa bamatimoi tsócē, Nucēn Papa Diosan unicama, anun Cristonēn anē 'imainun Nucēn Papa Diosan anē aín bēmánanu cuēñēoti ñu bēaxa. Usa 'ixun ca a ángelnēn munuma cuēncēni banaquin rabē 'imainun rabē ángelcama a caxa: ³—Nun an Nucēn Papa Dios quicēsabi oquin 'acē unicama 'unánti oquin atun bēmánancama cuēñēocēma pan 'ain camina mecama 'imainun parúnppapacama 'imainun icamaribi 'atimotima 'ain.

⁴ Catancēxun ca axa Nucēn Papa Diosmi catamécē unicama 'unánti oquin cuēñēoxa, uiti cara cuēñēocē 'icē quíxun 'ēn cuanun ca a ángel ésaí quiaxa:

—A 'unánti oquin cuēñēocē unicamax ca 'aisamaira, ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) uni 'icēn, atux ca Israelnēn mēcēn rabē 'imainun rabē bēchicēcaman rēbúnqui 'icēn. ⁵ Doce mil ax ca Judatan rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Rubénēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Gadnēn rēbúnqui 'icēn. ⁶ 'Imainun ca doce mil Asernēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Neftalínēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Manasésnēn rēbúnqui 'icēn. ⁷ 'Imainun ca doce milribi Simeonēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Levitan rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Isacarnēn rēbúnqui 'icēn. ⁸ 'Imainun ca doce milribi Zabulonēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Josénēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Benjaminēn rēbúnqui 'icēn.

Usai ca 'ēn cuanun quiaxa.

'Aisamaira unían chupa uxua pañucē

⁹ Usaquin cuatancēxun cana unin tupúntisama, 'aisamaira uni isan. Aca-max ca camabi menuax ucē 'aish bētsi bētsi unibu 'iaxa. Usa 'aish ca bētsi bētsi banan bananan anua Nucēn Papa Dios, ax 'Apuira 'icē, a 'imainun Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, aín bēmánon sētécē 'iaxa. A camáxbi ca aín chupa uxua 'ianan xēbin pēchisa ñu pēchi tuíncē 'iaxa. ¹⁰ Usa 'aish ca camáxbi munuma banai quiaxa:

Anu 'Apuira tsóti, axa anu tsócē Nucēn Papa Dios, an ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, a cupí nun 'uchacama tērēnquin xēnibua 'aínbí ainan 'inun nu iēmíaxa.

¹¹ A unicamaxa quicēbē ca camabi ángelcaman, anu 'Apuira tsóti anua Nucēn Papa Dios 'icē, 'imainun mēcēn rabē 'imainun taē rabē 'imainun rabē 'imainun rabē caniacécē unicama, 'imainun axa 'itsaira bēruñu

rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócé, acama nêbêtsioraxa. Nêbêtsioraquin ca anua ax 'icé anuax rantin puruni, meu bêsúquin, Nucên Papa Dios rabiáxa. ¹² Rabiquin ca caxa:

Ësai ca 'iti 'icên. Mix cuëñun ca camabi unicama 'imainun ángelcamaribi mi rabiti 'icên. Camabi unicaman 'Apu 'ianan, camabi ñu 'unáncé 'icé cananuna —asábi ca —quiquin mi rabin. Min cushix ca chaira 'icên. Mixmi cêñútimoi usabi 'ia cananuna xêñibua 'aínbi mi rabiti 'ain. Usaquin cananuna 'ati 'ain.

¹³ Nucên Papa Dios rabiçebêtan ca aín anu tsótinu tsócé caniacécé uni achúshinên 'è ñucáxa:

—¿An chupa uxua pañucé unicama ênêx cara ui 'ic? ¿Uinuax cara uax?

¹⁴ Caçêxun cana can:

—Ën cana 'unaniman. Min camina 'unanin.

Caçêxun ca 'è caxa:

—Ënê unicaman ca ami sináncé cupí 'aisamaira têmêraquinbi Nucên Papa Diosmi catamêti êncêma 'icên. Atux ca Carnero 'icêsaribitia unin 'ucha cupí aín imi 'apati bama, ami catamêti aín 'uchacama têrêncé 'aish aín nuitu upí 'aish chucacêsa 'icên, aín chupa uxuira axa chuañumasa 'inun. ¹⁵ Usa 'aish ca anua Nucên Papa Dios 'icé anubi 'icên. Anuxun ca nêtênbi, imêbi rabiquin, ax cuëñcêsabi oquin a ñu 'axunia. Usoia ca Nucên Papa Dios ax 'Apuira 'aish cushi 'ixun, acama ênquinma bêrúanti 'icên. ¹⁶⁻¹⁷ Carnero 'icêsaribitia unin 'ucha cupí bama, ax anua Nucên Papa Dios 'icé anu 'ixun ca acamaxa nêtêtimoi upitax tsónun bêrúanti 'icên. An 'aracacê ñuina aín 'ibun upí oquin 'unpax 'amianan bêrúancêsaribi oquin ca an aín unicama bêrúanti 'icên. An ca acama chuámarua tani cuëñun 'imiti 'icên. 'Imainun ca Nucên Papa Diosanribi atúxa iní masá nuitutia nêtêmiti 'icên. Nêtêmianan ca atúxa bêunan mescutiabi aín bêun têrênti 'icên. Usa 'ain ca anu 'icé aín unicamax têmêratêcênima, 'ianan 'acêñuma 'itêcênima, 'ianan shimatêcênima, 'ianan bari cushin xarotêcêncêma 'ianan añu 'itsísi tantêcêntima 'icên.

8

¹ Usai a caniacécé uni quicêbêtan cana Carnero 'icêsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacé itsi, ashiquin pëóshia isan. Pëóshcêbê ca banai sharatima nêtêishiáxa, media hora 'itámainun.

Mêcên achúshi 'imainun achúshi anun quirica tacáshcacé ñu pëóshtancêxun ashiquin pëóshtêcêncêbêtan Juanên ñu isa

² Usaía 'icêbêtan cana mêcên achúshi 'imainun rabé ángel Nucên Papa Dios bémánon nicê isan. Iscêxun ca Nucên Papa Diosan 'ináncêxun, a ángelcama achúshi achúshinên manê banañu biaxa. ³ Usa 'ain ca bêtisi ángelribi, aín curi xanpa tuíanx uax, anua Nucên Papa Dios 'icé a bémánon 'icé anuxun sanutanun tsépasa ñu nêenti, curi 'acêribi, a rapasu niracêaxa. Usai 'ia ca aín unicaman a rabianan ñucacé banacamabêa aín cuin têxêquianx 'irutanuan nêenun Nucên Papa Diosan 'itsaira tsépasa ñu a ángel 'inánxa. ⁴ Angelnêan tuíncê xanpa anuax ca sanu cuínbê, aín unicaman a rabianan ñucacé bana, ax anu Nucên Papa Dios 'icé anu cuaruaxa. ⁵ Usai 'icêbêtan ca ángelnên anuxun sanutanun tsépasa ñu nêenti, anua tsisu rêquirucé biquin, a xanpanu 'aruquin buácatancêxun menu niáxa. Nicêbêa caná mêriti banacêbê ca bêtisi ñuribi sharámainun mecama shaíquiáxa.

Manê banañucama

⁶ Usai 'icëbëtan ca a ángelcama mēcēn achúshi 'imainun rabē, an aín manē banañu banonuxun mēñíoxa.

⁷ Achúshi ángelnēn pain ca aín manē banañu banoxa. Banocëbë ca 'uí 'aishbi matsiira 'aish iru, a 'imainun tsi rēquirucē, acamabë imi mēscúcē, acamax meu nicēx rēucúaxa. Rēucucëbë ca 'aísamaira 'aishbi mecama nēbëtsi, rabē 'imainun achúshi oquin téacësa 'aishbi amo 'icë achúshi nēēmēti nētēaxa. Icamá 'imainun basí paxacamaribi nēbëtsi, rabē 'imainun achúshi oquin téacësa 'aishbi, amo 'icë achúshi ca nēēmēaxa.

⁸ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnēnribi aín manē banañu banoxa. Usocëbë ca achúshi ñu chaira aín bashi nēēmēcësa 'icë nicēxa parúnpapanu nipacëcëbë parúnpapa chaira 'aishbi nēbëtsi, rabē 'imainun achúshi oquin téacësa 'aishbi amo 'icë achúshi imisa 'íaxa. ⁹ Usai 'icëbë ca anu 'icë ñuinacama 'imainun anu 'icë manē nunticamaxribi, 'itsa 'aishbi nēbëtsi, rabē 'imainun achúshi oquin téacësa 'aishbi amo 'icë achúshi cēñuti nētēaxa.

¹⁰ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnēnribi aín manē banañu banoxa. Banocëbë ca 'ispa chaira, bimicēxa taban rēquirucësa 'aish naínuax rēquícuaianx nipacëaxa. Usari 'i ca bacacamabëa xēxácama 'itsa 'aishbi nēbëtsi, rabē 'imainun achúshi oquin téacësa 'ain, amo 'icë achúshinu nipacëaxa. ¹¹ A 'ispax ca Mucaira caquin anēcë 'íaxa. Anu a 'ispa nipacëcë bacacamabë ca xēxácamaribi mucaxa. Usai 'ia mucacë cupí ca 'aísamaira uni bamaxa.

¹² Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnēnribi aín manē banañu banoxa. Banocëbë ca bari, 'uxē 'imainun 'ispacamaribi 'itsa 'aishbi nēbëtsi rabē 'imainun achúshi oquin téacësa 'aishbi amo 'icë achúshi bēnamēti pēquicëma 'icēn. Usa 'ain ca nētē 'imainun imēribi nēbëtsi rabē 'imainun achúshi oquin téacësa 'aishbi amo 'icë achúshi bari, 'uxē, 'ispacaman pēcacëma 'íaxa.

¹³ Usacëbëtan istēcēnquin cana ángel naínuax nuania isan. Nuania, munuma banai ésaí quia cana cuan:

—Manē banañu rabē 'imainun rabē banocë 'aínbi ca rabē 'imainun achúshi ángelnēnribia banocëbëtan, axa menu bucuçé unicaman masócé 'ixun 'aísamaira paē tanti 'icēn. Achúshi banocëbë tēmēranan ca bëtsi banocëbëribi tēmēranan bëtsiribia banocëbë usaribiti tēmēratēcēnti 'icēn.

9

¹ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnēnribi aín manē banañu banoxa. Banocëbëtan cana naínuaxa 'ispa achúshi menu nipacëcë isan. Nucēn Papa Diosan 'ināncëxun ca anun quini chaira 'aish nēmínra xēocati ñu bixun tuíanxa. ² A tuíncē ñu anun ca quini chaira 'aish nēmínra a xēocaxa. Xēocacëx ca anuax tsin cuin chiquíaxa, manē tsi rēquirucē aín cuin chiquicësaribi 'inun. Chiquíquin a cuinan mapucëx ca bari bēánquicësa 'íaxa. ³ A tsin cuínuax ca 'aísamaira chanpusaribi ñu chiquíaxa, mecamanu cuanux. Nucēn Papa Diosan 'imicëx ca a chanpucaman paëx, nibantan paësaribi 'íaxa. ⁴ Tsin cuínuax chiquitia ca Nucēn Papa Diosan a chanpucama caxa: Menu 'icë basi, imaxu, chucu, ro, i acama camina 'atimotima 'ain. A 'aquinma camina, ax ca 'ēnan 'icë quixun 'unánun aín bēmánanu 'ēn anē 'aquin 'unántiocëma uni acama cuni 'atimoti 'ain. ⁵ Mēcēn achúshi 'uxéan paē tanun 'aquinbi camina a unicama bamamitima 'ain. Usoquin cacëxun 'acëx ca aín paëx nibantan uni 'acëxuan paëocësa usaribi 'íaxa. ⁶ Usaía 'imainun ca a 'acé unicamax axbi bamatista taníbi bamatima 'icēn. Asérabi cana bamatista tani quibi ca 'aísamaira oquin paē taníbi bamatima 'icēn.

7 A chanpucamax ca anúan 'acánani suntáru cuancë caballo usaribi 'iaxa. Aín maxcánu ca curi mañuti 'acësa 'iaxa. 'Imainun ca aín bëmánan unin bëmánansa 'iaxa. 8 Aín bux ca xanun busa 'iaxa, aín xëtax ca 'inúanën xëtasá 'iaxa. 9 Aín namicamax ca manë chupan rabumécësa 'iaxa. 'Ianan ca aín pëchi banamiaxa. Nuánquianquin ca 'aisamaira autua an niquincë caballonën 'acánani cuanquin buancëxa banacësaribi oquin aín pëchi banamiaxa. 10 A chanpucaman tsispin ca nibanta inasaribi 'iaxa. Ax ca anúan mēcën achúshi 'uxën uni paë tanmiti 'iaxa. 11 A chanpucaman 'apu ax ca quini chaira 'aish nēmínra anu 'icë ñunshíncaman cushi 'iaxa. A ñunshinan anëx ca hebreo banan cacë Abadón 'icën, griego banan cacë ca Apolión 'icën.

12 Usaquin ca rabë 'imainun rabë ángelnëan aín manë banañu banocëbëtan bëtsi ángelnëribi aín manë banañu banocëbëtan chanpun pain 'aisamaira oquin unicaman paë tanmiaxa. Usaquian 'acëbëtanbi ca rabë ángelnën aín manë banañu unicama paë tanun banocëma pan 'icën.

13 Banoíma 'ixun ca a rabë ángel achúshinën aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'icë anuxun sanutanun tsépasa ñu nëënti, curi 'acë, aín cuëbícamanu i, vaca matúxcasa 'itánun 'acë, rabë 'imainun rabë, anuaxa banaia cuan. 14 Banaquin an bërí manë banañu banocë ángel a caía, ësai quia cana cuan:

—Camina Eufrates cacë baca rapasunuxuan nëacë rabë 'imainun rabë ángel a tubuxun ënti 'ain.

15 A rabë 'imainun rabë ángelcama Eufrates baca rapasunuxuan nëacë, ax ca anúan camabi unicama rabë 'imainun achúshi oquin tēcacësa 'aishbi amo 'icë achúshi acama 'ati nëtë utámainun nëacë 'iaxa. Úsa 'ain ca anuxun sanutanun tsépasa ñu nëënti anuaxa banaia a cuaxun, manë banañu tuíncë ángel an nëacë ángelcama tubuxun ëanxa. Usaquin ca a baritia, a 'uxë, a nëtë, a horabi ca unia 'anun ëncë 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin 'axa. 16 A rabë 'imainun rabë ángelcama aín suntárucamax ca 'aisamaira caballonu tsócë 'iaxa. Acamax ca 'aisamaira 'aish doscientos millones 'icë quiáxa quia cana cuan.

17 'Ën iscëx ca a caballocama ësá 'iaxa: anu tsócë suntárucaman manë chupa atun shicánu 'icë ax ca tsi rëquirucësa 'ianan batsisa 'aishbi tunántani 'ianan curúnsa 'iaxa. A caballocaman maxcatax ca 'inúanën maxcása 'iaxa. Aín cuëbínuaax ca tsi rëquirucë 'imainun tsin cuin 'imainun azufre cacë ñu nëëmëti chiquíaxa. 18 Caballonën cuëbínuaax chiquíicë ñucamax chiquíquin ca unicama nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tēcacësa 'aishbi amo 'icë achúshi cëñuaxa. 19 A caballocaman inax ca maxcáñu 'aish runusa 'iaxa. Anun ca unicama paë tanmiquin 'atimoxa. Usai 'iquin ca caballocaman aín cuëbínuaax chiquíicë ñucama 'imainun aín ina runusa, anun unicama 'aisamaira oquin 'atimoquin cëñuaxa.

20 'Aisamaira oquin 'atimocëxbia bamacëma unicamax ca sinanaquin, atun ñu 'aisama 'acëcama ëncëma 'iaxa. Ñunshin 'atimacama rabianan ca unin 'acë ñu, curi 'acë 'imainun uxua manë 'acë 'imainun panshían manë 'acë 'imainun maxax 'acë 'imainun i 'acë, a ñucaman isíma 'ianan cuatíma 'ianan nitsiamabi, a rabiquin an 'acësabi oquin ñu 'atima 'ati ënquinma 'axa. 21 Uni 'ati, 'imainun ñu xëax ñubë 'iti, 'imainun aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'iti, 'imainun aín bënëma 'aínbi uni itsibë 'iti, 'imainun ñu mēcamati, acama sinanaquin ënquinma usabi oquin 'axa.

10

Quiricaratsuñu ángel 'ia

¹ Bëtsi ángel cushiira, axribia nañuax aia cana isan. Ax ca nètë cuin mëu nicësa 'ianan aín maxcá manámi nónbai 'imainun aín bëmánan bari pëquicësa 'iaxa. 'Ianan ca aín quisi rabë tsi rëquiruia iscësa 'iaxa. ² Aín mëcënan ca bacacë quiricaratsu tuíanxa. Usai 'iquin ca aín taë mëqueunën parúnppa amánan aín taë mëmionën me amáxa. ³ Usai 'itancëx ca 'inúan munuma banacësari banaxa. Banacëbë ca mëcën achúshi 'imainun rabë canacamë'ëoribi banaxa. ⁴ Caná banacëbëtan a banacama cuënëoti 'ixunbi cana nañuaxa ësai banaia cuan:

—Canacaxa quicëcama camina uisai quicë cara quixun unin 'unánun cuënëotima 'ain.

⁵ Angel an aín taë itsin parúnppa amánan aín taë itsin me amácë, an ca aín mëcën mëqueu 'icë manámi oxa. ⁶ Manámi oquin ca caxa:

—Axa bamatimoi tsócë, an naí, me, parúnppa, acama 'imainun anu 'icë ñucamaribi unio Nucën Papa Dios, an cuamainun cana cain: Ax quiasabi oi ca bërí 'iti 'icën. ⁷ Bëtsi ángelnën aín manë banañu banocëbë ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa, usai ca 'iti 'icë quiasabi oi 'iti 'icën. A bana uisai quicë cara quixun unin 'unánma 'aínbi ca a bana quicësabi oi 'iti 'icën, manë banañu banocëbë.

⁸ A ángelnëxa quicëbëtan cana nañucüax banaia cuatëcëan, ësai qui:

—A ángel, axa parúnppa 'imainun menuribi nixun aín mëcënan banuxun tuíncë quiricaratsu a ca bitsi cuan.

⁹ Usaquian 'ë cacëx, ángelnu cuanquin cana —quiricaratsu camina 'ë 'inánti 'ai —quixun can. Cacëxun ca 'ë caxa:

—A cënë 'icë, ca bit. Bixun ca pit. Picëx ca min cuëbínuax bataira 'aish buna rëpasaribi 'iti 'icën. Usa 'aishbi ca min pucu 'ucë mëucüax mucaira 'iti 'icën.

¹⁰ Usaquin caquian 'ë 'inancëxun, aín mëcënuax bixun cana a quiricaratsu pian. Picëx ca 'ën cuëbínuax bataira 'aish buna rëpasa 'iaxa. Bata 'aishbi ca 'ën 'ecëx 'ën pucunuax mucaxa. ¹¹ Usai 'icëbëtan cana ënë banaribi cuan:

—Bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi nëtënu 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, a unicama ñuia Nucën Papa Dios quicë bana camina unicama ñuixuntëcënti 'ain.

11

Jesucristo ñuiquin an cacë ca rabë 'icë quicë bana

¹ Usai 'icëbëtan cana Nucën Papa Diosan 'inancëxun i tsatisa biquin ësai quiaribi cuan:

—Tsatisa ënë i bixun camina anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín chaxcë tupúnti 'ain. Tupúanan camina anuxun ñu sanutanun nëënti, aín chaxcëribi tupúnti 'ain. Tupúanan camina an anuxun Nucën Papa Dios rabiçë unicama cara uiti 'icë quixun 'unánuxun tupúnti 'ain. ² A xubu rapasu 'icë me mëniócë, ashi camina tupúntima 'ain. Ax ca axa Nucën Papa Diosmi sinancëma unicamaxa anu 'inun ëncë 'iti 'icën. A unicaman ca cuarenta y dos 'uxëcama anu a xubu 'icë ëma, Jerusalén, a 'atimoi niti 'icën. Usa 'ain camina a xubu rapasu 'icë me mëniócë, a tupúntima 'ain. ³ A unicamaxa 'atimati anu nimainun cana an 'ë ñuiquin unicama canun rabë uni xuti 'ain. A uni rabë ax ca rabë olivos cacë iisa 'imainun rabë anu lamparín nanti ñusa 'icën. An ca 'ën xucëxun 'aisamaira nëtë, mil doscientos sesenta, a nëtëcama 'ë ñuiquin

bana unicama ñuixunti 'icën. Atux ca masá nuitucë unían pañucësaribi chupa pañucë 'iti 'icën.

⁴ An 'ë ñuiquin unicama cati rabë uni axa rabë olivos cacë iisa 'imainun rabë anu lamparín nanti ñusa 'icë ax ca anua Nucën 'Ibu Dios, axa camabi menu 'icë unicaman 'ibu 'icë, a bëmánon nitsíncë, a 'icën. ⁵ Unían a 'atimoisa tancëxun ca atun aín cuëbínuu tsi réquiruia chiquínquin cëñuia. An a 'atimoisa tancë unix ca usaquian 'acëx bamati 'icën. ⁶ A rabëtax ca cushiñu 'icën. Usa 'ixun ca 'aisa tanquin atúan Nucën Papa Dios quicësabi oquin bana ñuixunmainuan 'uí 'ibúaxma 'inun 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bacanu 'icë 'unpax imi 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi bëtsi ñu 'aquin paë tania tëmëranun unicama 'imiti 'icën. Uiti oquin cara usoquin 'aisa tania usoquin ca 'ati 'icën.

⁷ Atúan unicama bana ñuixuncë nëtëcama inúcëbë ca piánancë ñuinasa ñu, ax quini chaira 'aish nëmíinra, anuax chiquítu 'icën. Chiquítancëxun ca an unicama bana ñuixuncë rabë, ami nishi abë 'acánanquin ñusmoquin bamamiti 'icën. ⁸ Bamamicë 'aishbi mañcëma 'aish ca a ëma cha, anu Nucën 'Ibu Jesús i curúsocënu matása, Jerusalén, anu 'icë bainu racáti 'icën. A ëmax ca Sodoma 'imainun Egipto caquin anécëribi 'icën, anu 'icë unicamaxa Sodoma 'imainun Egiptonu 'icë uníxa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ain. ⁹ Rabë 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamárutainun anu racacë ca anu cuancë unicama, bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi menuax ucë 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, acaman isquin, uni raírinëan maíntisa taniabi 'amítima 'icën. ¹⁰ A rabëtan Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin atun 'uchacama sinánmicë cupí ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicama a rabë bamacë isi cuëënti 'icën. Cuëëni ca abëa nuibanancë unicamabë ñu 'inánanti 'icën.

¹¹ Rabë 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamárucëbë ca a rabëtax bamaxbi Nucën Papa Diosan 'imicëx uinacëtëcëni niruaxa. Nirucëbë ca an atu iscë unicama ratuti racuëira racuëaxa. ¹² Racuëcëbëtan ca a rabëtan ësaquin caía naínuax banaia cuaxa:

—Ñëri ca ut.

Cacëx ca axa atumi nishcë unicaman ismainunbi nëtë cuinan nëbëtsiocëx naínu cuanxa. ¹³ Usai 'icëbë ca me 'aisamaira shaíquiixa. Shaíqui ca Jerusalén ëma nëbëtsi rabë, mëcën rabë oquin tëacësa 'aishbi amo 'icë achúshi rucubuaaxa. Rurucubucëbë ca 'aisamaira uni siete mil bamaxa. Acama bamacëbëtan ca bamacëma unicaman racuëquin, Nucën Papa Dios naínu 'icë rabiixa.

¹⁴ Usaquin ca mëcën achúshi ángelnën aín manë banañu banocëbëtan bëtsi ángelnëribi aín manë banañu banocëbëtan unicaman 'aisamaira paë tantëcëanxa. Usocëbëtan ca ángel itsi an tsiánquiira aín manë banañu, unicama paë tanun banocëma pan 'ixunbi bërí banotí 'icën.

Ashiquin manë banañu banoti

¹⁵ Usa 'ain ca a ángelnëbni aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana naínuax sharati munuma banaia ëesai quia cuan:

Bërí ca Nucën 'Ibu Dios 'imainun Cristo, Nucën Papa Dios an uni iëminun caísa, axëshi 'Apu 'ia. Nëtëtimoi usabi 'inux ca 'ia.

¹⁶ Usai banacëbë ca caniacëcë unicama mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë, axa anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon tsócé, acaman rantin puruni racábuti meu bësuquin Nucën Papa Dios rabiixa.

¹⁷ Rabiquin ca caxa:

Nucën 'Ibu Dios, min cushi ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Camina usabi 'iá 'ianan usabi 'aish, usabi 'iti 'ain. Cushiiira 'ixun camina

min cuëncësabi oquin 'ain. 'Ai camina bërí mixëshi min unicaman 'Apu 'ain. Usa 'icë cananuna bërí —asábi ca —quixun caquin mi rabin. ¹⁸ Axa mimi sináncëma unicamax ca mimi xuamati nishaxa. Nishcë 'aínbi ca anun min uisoquin caramina atu 'ati 'ai, usoquin 'ati nètë uaxa. Anun min camabi uni bama 'aishbia baísquicë isti nètë ca uaxa. An mix quicë bana uni ñuixuncë unicama, 'imainun axa min aín 'uchacama tërënnun mimi catamëcë 'ixun min bana cuacë unicama, aín cushi unicama 'imainun cushima unicamaribi, camabi isquinmi anun mibëa 'inun biti nètë ca uaxa. 'Imainun ca anúan 'uchañu unicama anua atun ñu 'atima 'acë cupí camabi 'uchañu uni 'iti anu cuanti nètëribi uaxa.

¹⁹ Usai 'icëbë ca naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín xëcuë xëoquiaya. Xëoquicëbëtan cana bunánti, anua Nucën Papa Diosan cuëñëo maxax pará rabë nancë, a isan. Iscëbëa munuma caná mëríti banacëbë ca bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaya. 'Imainun ca 'uí 'aishbi matsiira 'aish iru ax rëucubuaxa.

12

Xanu 'imainun pianancë ñuina chaira capësa 'aishbi ushíainra ñui quicë bana

¹ Usai 'icëbëtan cana achúshi ñu naínu 'icë isan, ax ca xanu 'iixa. Xanu 'aishbi bari mëu nicësa 'ianan ca aín taë shimú 'uxë 'iixa. Aín maxcánu ca męcën rabë 'imainun rabë 'ispa mañutiocë 'iixa. ² Tuñu 'aish ca a xanu bacënu paë tani bënëti cuëncëanxa. ³ A istancëxun cana bëtsi ñuribi naínua isan, ax ca pianancë ñuina chaira, maxë capësa 'iixa. Aín maxcá ca męcën achúshi 'imainun rabë 'iixa. Usa 'aish ca aín maxcá achúshi achúshinu mañuti 'iixa. Aín matúxcacama ca męcën rabë 'iixa. ⁴ Aín ina chaira anun ca maëncësoquin 'ispacama nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aishbi amo 'icë achúshi menua nipacënnun rëupaxa. Usoquin 'ispa rëupatancëx ca bacënia aín tuá 'enux, tuñu xanu bëmánon níracëaxa. ⁵ Níracëxuan caínmainun ca a xanu bëbu tuá bacëanxa, ax canitancëx cushi 'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana cuanun 'imiti 'icën. Usa 'ain ca aín tita bacëncë 'icë, anua ax 'icë anu abë 'Apu 'inun Nucën Papa Diosan buánxa. ⁶ Bacëntancëx ca a xanu anu uni 'icëma menu cuanxa, anua ax 'iti Nucën Papa Diosan mënío anu. Mil doscientos sesenta nètën 'i anu 'ia ca an mëníosabi oquin Nucën Papa Diosan anúan ax upitax tsónun piti 'inánti 'icën.

⁷ Usaía 'ian ca Nucën Papa Diosan nètënuax, ángelcaman cushi, Miguel, a 'imainun aín ángelcamax, pianancë ñuina chaira maxë capësa a 'imainun aín ángelcamabë 'acananxa. ⁸ 'Acananquin ca Miguel 'imainun aín ángelcaman, pianancë ñuina chaira maxë capësaçëñun aín ángelcama ñusmoxa. Ñusmocëbë ca Nucën Papa Diosan nètënu anua atux 'iti 'aíma 'iixa. ⁹ Anua atux 'iti 'aíma 'ain ca pianancë ñuina chaira maxë capësa a aín ángelcamacëñunbi Nucën Papa Diosan chiquínxun menu niaxa. A capësa ñuina ax ca an bëráma Nucën Papa Diosan uniotabatia uni paran 'aish ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an camabi menu 'icë unicama paráncë a 'icën.

¹⁰ Usaía 'icëbëtan cana Nucën Papa Diosan nètënuaxa ësai munuma banaia cuan:

—An ami catamëcë unicama, nucën xucëantu, 'atimaquin ñuiquin nètëquinma nètënbí 'imëbi Nucën Papa Dios manóncë, ax ca ënuá chiquíncë 'icën. Usa 'ain ca bërí an aín cushínbi ainan 'inun uni iëmicë, Nucën Papa Dios, ainshi asérabi aín 'Apu 'ixun, aín unicama bërúanan Cristo atun 'Ibu

'inun 'imiaxa. ¹¹ Aín unicama, nucën xucëantu, ax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ami catamëcë cupí atun 'ucha tërëncë 'ianan aín bana ënquinma sináncë 'aish, ñunshin 'atimanën 'apúan 'atima ñu 'amicëma 'iaxa. Atun ca axa ami nishcë unin bëtsi bëtsi ocëx bamatisa 'ixunbi Nucën Papa Diosmi sinánti ëncëma 'icën. ¹² Ñunshin 'atimanën 'apu a Nucën Papa Diosan aín nëtënuu chiquíncë 'ain, camina a nëtënu 'icëcama, mitsux cuënti 'ain. Mitsu usaquin canan cana axa menu 'icëcama 'imainun axa parúpapanu 'icëcama ësaquin cain: Nucën Papa Diosan aín nëtënuu chiquíncë 'aish ca ñunshin 'atimanën 'apu 'aisamairai nishaxa, anun an ñu 'ati nëtë ca 'itsama 'icë quixun 'unani. Nishquian ñu 'acëbëtan camina 'aisamaira masá nuituquin témëratí 'ain.

¹³ Usaía naínuax banaia 'ën cuacëbëtan ca pianancë ñuina chaira maxë capësa an —naínua chiquínxun ca 'ë menu niaxa —quixun 'unánquin, xanu axa bëbu tuá bacëncë, a 'atimonuxun nuiaxa. ¹⁴ Nuicëxbi ca a xanux Nucën Papa Diosan 'imicëx, tëtëcamë'ëon pëchisa rabë 'aish aín pëchi chaira 'iaxa. Anun anu uní 'icëma me, anu a ñuina chaira capësa ax cuantima, anu nuánti cupí ca usaquin Nucën Papa Diosan 'imiaxa, anuxun an mënósabi oquin rabë 'imainun achúshi baritia 'imainun mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën piti 'inánxun. ¹⁵ Ñuina chaira capësa an ca a xanua bacan buántanun quixun aín cuëbitan 'unpax chaira, a caxuxun xucaxa. ¹⁶ Usocëbë ca me amo rabë tuqui baquicëbë, a ñuinacan xucacë 'unpax me 'ucë mëu atsini nëtëaxa. Usai 'iá 'unpax me 'ucë mëu atsíncëbëtan ca a xanu bacan buáncëma 'icën. ¹⁷⁻¹⁸ Usai 'ia ísi ca ñuina chaira capësa ax 'aisamairai xumatí xanumi nishaxa. Nishi ca a xanun rëbúnqui raíri, an Nucën Papa Diosan bana quicësbí oquin 'acë 'ianan an Jesucristomi sinánti ëncëma, a unicamabë 'acananí cuanxa.

13

Ñuinacan'ëo rabë ñui quicë bana

¹ Usai 'icëbëtan cana parúpapapa masinu nixun ñuinacan'ëo parúpapanuax uax 'iruia isan. A ñuinacan'ëo ax ca aín matúxcanëx mëcën rabë 'imainun aín matúxcanu 'icë mañutiribi mëcën rabë 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcataxribi mëcën achúshi 'imainun rabë 'imainun, aín maxcácamanuribi Nucën Papa Dios 'atimaquin ñui quicë bana cuëncëcë 'iaxa. ² A parúpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëox ca paru 'inúansa 'ianan aín taë xaëon taësa 'ianan aín cuëbitax 'inúan cuëbisa 'iaxa. A parúpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo ca capësa ñuinacan aín cushi 'inánan, aín bana cuacësaribi oquin aín bana cuanan unicaman an sinánmicësa oquin 'anun 'imiaxa. ³ 'En iscëx ca a parúpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín maxcá achúshi, unin motisama oquin tëacësa 'aishbi mooxa. Mocëbë ratúquin ca camabi menu 'icë unin —cushiira ca ax 'icë —quixun sinánxa. Usaquin sinánquin ca aín bana cuaxa. ⁴ Parúpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo a, aín cushi 'ináncë cupí, ca capësa ñuina chaira a camabi menu 'icë unicaman rabiaxa. Rabianan ca parúpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëoribi rabi —asaribi ñu ca 'aíma 'icë —quianan ca —axa abë 'acananí ca 'aíma 'icë —quiaxa.

⁵ Usai quicëbëtan ca parúpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, ax a cërúai ami 'atimati bananun Nucën Papa Diosan ëanxa. Usaquin ca cuarenta y dos 'uxëan unicaman aín bana cuanun ëanxa. ⁶ Usaquin ëncëxun ca aín cuëbitan Nucën Papa Dios 'imainun anua ax 'icë 'atimaquin ñui bananan, aín nëtënu abë 'icë aín unicamaribi 'atimati banaquin ñuiaxa. ⁷ Usaquin

ëncëxun ca camabi menu 'icë unicama, axa Nucën Papa Diosmi catamëcë, abë 'acananquin ñusmoxa. Ñusmoxun ca camabi menu 'icë unicama, bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi banan banacëcama, aín bana cuanun 'imiäxa. ⁸ Ënë menu bucuçë, ui unicamax cara me uniotabacë 'ain, Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu aín anë cuënëoma 'icë, a unicaman ca axa parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín bana cuanan rabiäxa.

⁹ Uicaman cara upí oquin 'unántisa tania an ca aín pabitan ënë bana cuaquin aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën, ësai quicë: ¹⁰ Uicaman cara uni itsi sipuanun 'inania, acamaxribi ca sipuacë 'iti 'icën. An uni itsi manë xëtocën 'acë uni, a ca bëtsi unínribi usaribi oquin 'ati 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicaman uisai cara ñu 'icëbëtanbi Nucën Papa Diosmi sinánti ëntima 'icën.

¹¹ Bëtsi ñuinacan'ëoribi cana me mëucüäxa aia isan. Aín matúxcä rabëtax ca carneronën matúxcasaribi 'iäxa. Ax ca capësa ñuina chaira ax banacësaribi banaxa. ¹² A ñuinacan'ëo me mëucüax ucë, aín cushi ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo abë 'aish aín cushisaribi 'iäxa. Usa 'ixun ca camabi menu 'icë unicaman parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, axa motisama oquin tëacë 'aishbi mocë, a rabinun me mëucüäxa ucë ñuinacan'ëon rabimiäxa. ¹³ Me mëucüäxa ucë ñuinacan'ëo an ca unían iscëma ñu 'anan unin 'acëma ñu 'axa. Usaquin 'anan ca unicaman ismainunbi tsi nainua menu 'ibümiäxa.

¹⁴ Parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëon ismainun, usoquin 'anúan Nucën Papa Diosan ëncëxun ca unían iscëma ñu 'anan acëma ñuribi 'aquin, ënë menu 'icë unicama paránxa. Paránan ca a ñuinacan'ëo parúnpapanuax uaxa 'irucë axa manë xëtocën motisama oquin tëacë 'aishbi mocë, abi tanquin a iscësaribi 'itánun 'anun uni 'amiäxa. ¹⁵ 'Amitancëxun ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo a tanquin 'acë ñu a banamiäxa. Banamiquin ca uicaman cara a ñu ax isa dios 'icë quixun rabiçëma 'icë, acama 'anun quixun uni 'amiäxa. ¹⁶ Usaquin 'anan ca camabi uni, 'apu unicama 'imainun 'apuma unicamaribi, ñuñu unicama 'imainun ñuñuma unicamaribi, an uni ñu mëëxuncëma unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncë unicamaribi, camabi aín mëcën mëqueu parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëonan 'inun 'unántioquin cuënëocë 'inun 'amiäxa. 'Amianan ca aín mëcën mëqueu 'unántiocëma 'icë, aín bëmánanu 'unántioquin cuënëomiäxa. ¹⁷ 'Unántioquin cuënëocë bana ax ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín anë 'iäxa. Aín anë 'acëma 'ain ca aín número cuënëocë 'iäxa. Ui unicamax cara 'unántioquin cuënëocëma 'icë an ñu maruanan ñu biti ca 'aíma 'iäxa. ¹⁸ An ñu 'unáncë unin ca parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëo uisai quicë cara aín número 'icë quixun 'unánti 'icën. Aín númerox ca, seiscientos sesenta y seis (666) 'icën. Anëñu 'aishbia númeroñu unisaribi ca a ñuinacan'ëon número 'icën.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil uníxa cantati bana

¹ Usaquin istancëxun istëcënquin cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a matá me Sión cacë, anua Jerusalén 'icë, anu nicë isan. 'Ën iscëx ca abë 'aisamaira uni, ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) unicama, axa aín bëmánanu Cristonën anë 'imainun Nucën Papa Diosan anënribi cuënëocë, a unicamax 'iäxa. ² A isanan cana nainuaxa banaia cuan. A banax ca baca xuquí cushíinra banaruia cuacësa 'ianan caná munuma banacësaribi 'aish 'itsa unían aín arpa 'aia cuacësaribi 'iäxa. ³ Acama ciento cuarenta y cuatro mil unicamax ca anun cantacëma, canta iotan cantaxa. A cantax ca anu Nucën

Papa Dios 'icē a bēmánon 'imainun axa bamatimoi tsócē 'itsa bēruñu rabē 'imainun rabē ñu, acama 'imainun anu 'icē caniacēcē unicama mēcēn rabē 'imainun taē rabē 'imainun rabē 'imainun rabē, acaman bēmánauncūaxa cantacē 'iaxa. Uinu 'icē uninbi ca a canta 'unántima 'icēn, unicama ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) a Nucēn Papa Diosan ainan 'inun iēmīcē, acaman cuni ca a canta 'unánxa. ⁴A unicamax ca xanubē 'uchacēma 'ianan ñu 'atima 'ati cuēñima Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama ainanshi 'aish, ax quicēsabi oi 'ia. Acamax ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun iēmīcē 'ianan Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ainanribi 'inun aín 'uchacama tēřncē a 'icēn. ⁵Ēñē unicamax ca aín nuitu asérabi upí 'aish cēmēi banacēma 'aish anu Nucēn Papa Dios 'icē aín bēmánon 'ia.

Rabē 'imainun achúshi ángelnēxa bana

⁶ Usa 'ain cana bētsi ángelribi isan. Camabi unin cuanun ca naínu nuani munuma banai, Cristo cupí ca a unicamax xēñbua 'aínbi Nucēn Papa Diosan 'iti 'icē quiaxa. Camabi mēnu 'icē unicama bētsi bētsi uninbu, bētsi bētsi mēnu 'icē, bētsi bētsi banan banacē an cuanun, ⁷ ca ěsai munuma banquin caxa:

—Anun Nucēn Papa Diosan camabi uni aín ñu 'acēsabi oquin, uisa cara oti 'icē usoquin 'ati nētē ca uaxa. Usa 'ain camina ami racuēquin a rabiti 'ain. An naícama, mecama, parúnpapacama, xēxácama unio, a camina rabiti 'ain.

⁸ Usai quicēbē ca bētsi ángelribi a caxu ai quiaxa:

—Babilonia, a ěma chaira, anu 'icē unicaman ca aín xanuma 'aínbi xanu itsin ñunshini cuēñti, 'imainun 'aisamaira ñu 'atima, an 'acēsaribi oquian 'anun quixun camabi mēnu 'icē unicama 'unánmiaxa. A ěma 'imainun anu 'icē unicamax ca bēři cēñúaxa, ca 'aíma 'icēn.

⁹ Usai 'icēbē ai ca bētsi ángelribi munuma banai ěsai quiaxa:

—Uicaman cara parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ěo 'imainun a tanquian a iscēsa oquin unin 'acē ñu a rabicē cupí aín bēmánanu cuēñocē unicama, 'imainun aín bēmánanu cuēñocēma 'aish aín mēcēnu cuēñocē 'icē ¹⁰ a unicama ca Nucēn Papa Diosan 'aisamairai ami nishquin casticanti 'icēn. Acaman ca anuaxa manē tsi 'imainun azufre rēquirucē, anuxun 'aisamaira oquin paē tanti 'icēn. Nucēn Papa Diosan ángelcama 'imainun Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, acaman ca atúxa usai 'ia isti 'icēn. ¹¹ Manē tsi anuxuan atun xēñbua 'aínbi paē tanti, anuax ca aín cuin nētētima tēxēquiruia. Usai ca an parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ěo, 'imainun a tanquian a iscēsa oquin unin 'acē ñu a rabicē unicama, 'imainun ñuinacan'ěon anē anu cuēñocē unicaman nētētimoquin nētēnbi imēbi paē tanti 'icēn. ¹² Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan unicama, an aín bana quicēsabi oquin 'anan Jesúsmi catamēcē, acaman uisai cara ñu 'icēbē tēmēraquinbi asérabi ami sinánti ěntima 'icēn.

¹³ Usai ángel banaia cuatancēxun cana naínuaxa ěsakin 'ě cai banaia cuan:

—Ēñē bana ca cuēñot: Ax Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcē unicamax ca bamatancēx chuámarua tani cuēñti 'icēn. Naínuaxa banai quicēsaribi oi ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí ěsai quia: Usa unicaman ca bamatancēxun tēmēratēcēnquin paē tantēcēntima 'icēn. Añu ñucama cara Jesucristonan 'ixun a 'axuanxa, acama ca Nucēn Papa Diosan manuquinma sinania. Usa 'ain ca a unicama chuámarua tani cuēñti 'icēn.

Uva bimi bicēsaribi oquin uni biti bana

¹⁴ Usakin istancēxun istēcēnquin cana nētē cuin uxuanua unisa 'aish tsócē isan. Aín maxcánu curi 'acē mañuti 'imainun ca aín mēcēnan machítusa 'aishbi tēntúñu manē cuēñucē tuíncē 'iaxa. ¹⁵ Usai 'imainun ca anuxun Nucēn Papa

Dios rabiti xubu anuax bētsi ángel chiquíaxa. Chiquiti munuma banaquin ca axa nētē cuínu tsócē a caxa:

—Bimicama ca pēcēti sēñeánxa, anun a biti nētē ca uaxa. Mìn manē cuēnucē, anun camina bimicama biti 'ain, bixun camina timēti 'ain.

Usai bimi biti ñui quíbi ca ángel, uni biti ñui quíaxa. ¹⁶ Quicēbētainshi ca axa nētē cuínu tsócē an, unían manēn tēaquin bimi upíbu bicēsaribi oquin, camabi uni upíbu biaxa.

¹⁷ Usoquian axa nētē cuínu tsócē uni an upí uníbu bicēbē ca bētsi ángel naínu 'icē anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuax chiquíaxa. Chiquíquiani ca anribi machítusa 'aishbi tēntúñu manē cuēnucē buánxa. ¹⁸ Buania chiquícēbē ca ángel itsi, an ñu tsi nēñmianan tsi bēnánti cushiñu, ax anuxun sanutanun tsēpasa ñu nēēnti anuan chiquíaxa. Chiquítancēxun ca munuma banaquin axa manē cuēnucēñu ángel caxa:

—Uvas bimicama ca pēcēti sēñeánxa. Usa 'ain camina mìn manē cuēnucē, anun tēaquin uvas bimicama biti 'ain, bixun camina timēti 'ain.

¹⁹ Quicēbētan ca ángelcaman aín manē cuēnucē, anun tēaquin biquin timētancēxun, anuxun chinínti anu buánxun bucuánxa. Usoquin 'acē, ax ca an aín bana cuaisama tanquin Nucēn Papa Dios nishmia unicama a ñui quicē 'icēn. Ax ca uisaira oquinshi cara Nucēn Papa Diosan a unicama casticanti 'icē qui quicē 'icēn. ²⁰ Usoquian anuxun uvas bimi chinínti anu bucunia cana isan. Iscēx ca ēmanuax anuxuan chiníncancēx 'aisamaira imi ēbánquianxa. A imi ēbanquianxa racácē, aín nēmin ca caballo nicē aín cuēbí sēñēn 'iaxa. Usa 'aish ca a imia me mapubiani ēbánquiancē, ax trescientos kilómetros sēñēn 'iaxa.

15

Ashiquian ángelnēn, mēcēn achúshi 'imainun rabē oquin unicama paē tanmia

¹ Usai 'icēbētan cana bētsi ñuribi naínu 'icē isan. A isi cana ratúan. Ratúquin cana ángel mēcēn achúshi 'imainun rabē isan. Acama achúshi achúshinēx ca anun menu 'icē unicama aín 'ucha cupí casticanti ñuñu 'iaxa. Usoquin ca anuishi sēñeónquin aín nishcē sēñēntanun Nucēn Papa Diosan 'amíaxa.

² Usoquin ángelcama isanan cana parúnppa upí, bēxnan bēxnánquicē iscēsa 'aishbi 'unpáxma 'aish tsi rēquirucēcēñun mēscucē iscēsa isan. Anu ca 'aisamaira uní, arpa, anun Nucēn Papa Dios rabiti, a ñuñu sētēaxa. A unicamax ca parúnppanuax uaxa 'irucē ñuinacan'ēo, a rabicēma, 'ianan a tanquin unín 'acē ñu rabicēma, 'ianan aín número aín bēmánan 'imainun aín mēcēnu 'acēma 'iaxa. ³ Anuax ca Nucēn Papa Dios rabi cantaxa. Moisés, an Nucēn Papa Diosan cacēsabi oquin 'á, a sinánan Carnero 'icēsaribitia unín 'ucha cupí bama, an Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin 'á, aribi sinani ca Nucēn Papa Dios rabi cantaxa. Èsai quicē ca a canta 'iaxa:

Minmi 'acē ñucamax ca upíra 'icēn, unín sináncēsamaira oquin sinánquin camina ñu 'acēn. Mix camina Nucēn 'Ibu Dios 'ain. Mìn cushix ca chaira 'aish bētsi cushisama 'icēn. Mix cushiira 'aish camina camabi menu 'icē unicaman 'Apu 'ain. Usa 'aish camina sinánñuira 'ixun paránquinma atúxribia upí 'inun 'iminux atun 'Apu 'ain. ⁴ Nucēn 'Ibu Dios, ¿uix cara mimi racuētima 'ic? ¿Uin cara mi rabitima 'ic? Mixēshi camina upíra upi sinánñu 'ain. Mix upí sinánñu 'ixun ñu upishi 'aia iscē 'ixun ca camabi menu 'icē unicaman mimi sinánquin mi rabiti 'icēn.

⁵ A unicama cantaia istancēxun istēcēnquin cana naínu 'icē anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu, aín xēcuēa xēoquia isan. A xubu mēúira 'icē 'iti

anu ca bunánti anua Nucèn Papa Diosan cuënëo maxax pará rabé nancé 'iaxa. ⁶ Xéóquicébē ca ángel, axa anun menu 'icē unicama 'aisamaira oquin tēmēramiti ñuñu mēcēn achúshi 'imainun rabé, acamax anuax chiquíaxa. Aín chupax ca xapusa ñu uxuira 'acé, 'ianan chuañuma upíra upí 'iaxa. Anúan shitēcērēquicé ax ca curi 'acé 'iaxa. ⁷ Usa 'ain ca ángelcama chiquitia axa 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu acama achúshinēn a ángelcama achúshi achúshi, xanpa curi 'acé 'inánxa. A xanpacamanu ca axa bamatimoi tsócē Nucèn Papa Diosan, anun atumi nishquin an 'atima ñu 'acé unicama castícanti ñu 'iaxa. ⁸ Angelcama anuax chiquíicébē ca anuxun Nucèn Papa Dios rabiti xubu anua aín cushi 'ain, tsin cuinan nuturucēsa 'iaxa. Usai 'icē cupí ca a mēcēn achúshi 'imainun rabé ángelcaman ñu 'atia sēñēntamainun uinu 'icē uníxbi a xubunu atsíncēma 'icēn.

16

Anun uni paē tanmiti xanpanu 'icē ñucama ñui quicé bana

¹ Usai 'icēbētan cana anuxun Nucèn Papa Dios rabiti xubu 'ucé mēúcūax munuma banaquin a ángelcama caía ēsai quia cuan:

—Mitsun xanpa buani camina anu 'icē ñucama, anun Nucèn Papa Diosan an ñu 'atima 'acé unicama castícantí, acama menu tutucaí cuanti 'ain.

² Cacēx cuanxun ca achúshi ángelnēn pain aín xanpanua 'icē ñu menu tutucaxa. Tutucacébē ca uicamax cara axa parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ēonan 'icē 'unántioquin cuënëocē, 'ianan a tanquian a iscēsa oquin unini 'acé ñu rabićé unicamanu 'aisamaira chancu 'iruaxa. Usai 'iquin ca aín nami chēquimiquin 'aisamaira oquin paēoxa.

³ Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēn aín xanpanu 'icē ñu parúnpapanu tutucaxa. Tutucacébē ca parúnpapa, uni bamacēnēn imisa 'iaxa. Parúnpapa axa imi 'ain ca anu 'icē ñuinacama bamaxa.

⁴ Usai 'icēbētan bētsi ángelnēnribi aín xanpanu 'icē ñu bacacamanu 'anan xēxacamantu tutucacébē ca a 'unpáxcamaribi imi 'iaxa. ⁵ Usaía 'unpáxcama 'icēbētan cana an bacacama iscē ángel ēsai quia cuan:

—Nucèn 'Ibu Dios 'aish ca min sinan usabi asérabí upíra upí 'icēn. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'ain. A 'unpáxcamami usoquin imi 'imia isquin cana 'unan, min sinan upí 'ixúnmi ñu 'aisama cuēēncēma cupí camina usoquin 'an.

⁶ Minmi usoquin tēmēramicē unicama an ca min uni 'itsaira 'anan an mixmi quicé bana uni ñuixuncé uni 'itsaira bamamiaxa. Usaquian 'acé cupí camina a xēanun imi 'inan. Atun 'ucha cupíbi ca usai 'ia.

⁷ Usaquin cuanan cana anuxun tsēpasa ñu sanutanun nēēnti, anuax ēsai qui banaia cuan:

—Usa ca. Nucèn 'Ibu Dios 'aish camina min cushi chaira 'aish, bētsi cushisama 'ain. Min sinan upíra 'ixun camina uisa caramina oti 'ai usoquin 'an. Mixmi ñu 'atima cuēēncēma cupí camina usoquin 'an.

⁸ Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēnribi aín xanpanu 'icē ñu tutucaquin barinu anpēncaxa. Anpēncacébētan ca cushiira pēquiquin, barin 'itsisan unicama xaronun Nucèn Papa Diosan 'imiaxa. ⁹ Usaquian 'aisamaira oquin 'itsis oquin xarocēxunbi ca unicaman sinanaquin atun ñu 'aisama 'acēcama ēncēma 'icēn. Ēníma 'ianan ca Nucèn Papa Dios rabićēma 'icēn. Nucèn Papa Diosan ca anúan atu castíancé ñucama nētēntsiánxa. Usaquian 'ati 'aishbi ca sinanatíma ami xuatatí nishi Nucèn Papa Diosmi 'atimatí banaxa.

¹⁰ Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēnribi aín xanpanu 'icē ñu, anua parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ēo 'icē, anu tutucaxa. Tutucacébē ca

anua an 'ibuacē unicama 'icē ax bēánquiaxa. Usai 'icēbētan 'aisamaira oquin paē tani ca aín unicama bēñéaxa. ¹¹ Paē tani bēñequin ca aín paē 'imainun aín chancu 'aisamaira 'ain, axa naínu 'icē Nucēn Papa Dios, ami nishi 'atimati banaquin ñuiaxa. Usai 'i ca ñu 'atima 'ati ēni sinanacēma 'icēn.

¹² Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēnribi aín xanpanu 'icē ñu Eufrates bacanu tutucaxa. Tutucacēbē ca aín 'unpax ēsquiāxa, aucūāxa bari urucē menu 'icē 'apucamaxa anun unun. ¹³ Ēsaquin isanan cana capēsa ñuina chaira, 'imainun parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ēo, 'imainun an Nucēn Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ēo rabinun quixun unicama paráncē, acaman cuēbínuaxa ñunshin 'atima, tuan tita iscēsa ñu rabē 'imainun achúshi chiquitia isan. ¹⁴ A ñunshin 'atimacama tuan tita iscēsa, acaman ca unicama paránuxun unin 'acēma ñu 'axa. Usoquin 'anan ca camabi menu cuanquin, anu 'icē 'apucama aín suntárucamaxa bētsi menu 'icē suntárubē 'acananux tsuáquirunun sinánmiāxa. Usa 'ixun ca camabi uni timēaxa, axa aín cushi chaira 'aish bētsi cushisamaira Nucēn Papa Dios, an anun 'aisamaira oquin atu casticanti nētē sēñécēbētan. ¹⁵ "Ēsai ca 'iti 'icēn: An ñu mēcamacē uníxa unin sináncēma 'aínbi 'icēsaribicuatsini cana 'ēx uti 'ain. 'Ēx ucēbē ca an upí ñu 'aquin 'ēx uti caíncē uní, ax cuēñti 'icēn. Ax ca chupa upí pañucēsa 'aish rabíntima 'icēn. Usa 'aish ca chupañuma 'icēa uni raírinēn iscēxa uní rabíncēsaribi 'ítima 'icēn". ¹⁶ Ñunshin 'atimacama tuan tita iscēsa, an sinánmicēx ca camabi menu 'icē 'apucama 'imainun aín suntárucamax Armagedón cacē me anu timēaxa. A mex ca hebreo banan Armagedón cacē 'icēn.

¹⁷ Usai 'icēbētan ca anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuax chiquicē ángel itsínribi aín xanpanu 'icē ñu tutucaxa. Tutucacēbēa naínu 'icē anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu anua Nucēn Papa Dios 'icē anuax ēsai banaia cana cuan:

—Anuishi sēñenquin cana 'an.

¹⁸ Usai 'icēbē ca caná mēriti banacēbē bētsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiāxa, uisa nētēnbia unin tansamaira oi. ¹⁹ 'Icēbē ca Babilonia cacē ēma, ax achúshi 'aishbi rabē 'imainun achúshisa 'itánun tuquimainun camabi menu 'icē ēma chanu 'icē xubucamax rurucubuaxa. Usaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan Babilonianu 'icē unicamami nishquin, atun ñu 'atima 'acē a manucēma 'ixun paē tanía tēmēratatan castícanxa. ²⁰ Mecama shaíquicēbē ca nasícama 'imainun matá me 'imainun aín bashicamaribi 'aíma 'inun nētēaxa. ²¹ 'Imainun ca 'uí 'aishbi matsiira 'aish iru, acamax naínuax achúshi achúshinēx cuarenta (40) kilosa 'aish rēucubuaxa. Rēucubucēbētan 'aisamaira oquin paē tani ca ami nishi a unicamax Nucēn Papa Diosmí 'atimati banaxa.

17

'Atima xanu ñuibi Babilonia 'atimoti ñui quia bana

¹ Usai 'icēbētan ca xanpañu mēcēn achúshi 'imainun rabē ángelcama, a achúshinēx 'ēnu uquin, xanu ñuicēsoquinbi Babilonia ñuiquin ēsaquin 'ē caxa:

—'Aisama 'aish ca Babilonia ēmanu 'icē unicamax ēñē xanusa 'icēn. Ca ut. Mi cana xanu 'atima, axa parún papa camánan tsócē, a cara aín 'ucha cupí uisoquin Nucēn Papa Diosan castícani 'icē quixun mi ismiti 'ain. ² A ēmanu 'icē unicaman ca bētsi menu 'icē unicamacēñun atun 'apuburibi, atun 'acēsaribi oquian ñunshínquin 'atima ñu 'anun 'amiāxa.

³ Usaquin catancēxuan ángelnēn, namáquin iscēsa oquin isnun anu uni 'icēma menu 'ē buáncēxun cana xanu achúshi ñuinacan'ēo ushían a camánan tsócē 'isan. A ñuinacan'ēo anu ca 'itsa anē cuēñeocē 'íaxa, anē 'aisama, Nucēn

Papa Diosmi 'atimati banacē ca a anēcamax 'iāxa. Usa 'aish ca aín maxcācama mēcēn achúshi 'imainun rabē 'aish aín matúxcacama mēcēn rabē 'iāxa. ⁴ A xanu anu tsócē ax ca aín chupa minanēn pucucēsa 'imainun ushían 'iāxa. 'Imainun ca ñun curánan curi 'acē 'ianan maxax upíira upí 'acē 'ianan perla pañucē 'ixun curi 'acē xanpa tuíncē 'iāxa. A xanpanu ca aín ñu 'aisama 'acēcama purucēsa 'iāxa. ⁵ Usa 'aish ca aín bēmánanu achúshi anē unin 'unáncēma 'aishbi ēsai quicē 'iāxa: “Ēnē ěma cha, Babilonia, ax ca 'aisama xanuseribi 'icēn. Usa 'aish ca a an 'unánmicē 'aish camabi uni 'imainun xanu, an nu 'aisama 'acē aín titasa 'icēn”. ⁶ A xanúxa, Nucēn Papa Diosan uni 'icēa unin 'acē 'imainun an Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncē cupía unin 'acēx bamacē unicaman imi xēax, anun paēanx cuēēinra cuēēnia cana isan. Isi, cana ratúira ratúan. ⁷ Ratutiabi ca a xanpa tuíncē ángelnēn 'ē caxa:

—¿Uisacatsi caramina ratutin? A xanu 'imainun ñuinacan'ēo anu a xanu tsócē, axa aín maxcā mēcēn achúshi 'imainun rabē 'ianan aín matúxca mēcēn rabē, a rabētax cara uisa 'icē quixuan unin 'unáncēbētanmabi cana mi 'unánmiti 'ain. ⁸ A ñuinacan'ēo a min iscē, ax ca 'iacēxa, 'aishbi ca bērí 'aíma 'icēn. Ca quini cha nēmínra anu 'icēn. Anu 'aishbi ca anu xēnibua 'aínbi paēira tani tēmērati anu cuanux, quini cha nēmínra anuax chiquítí 'icēn. A ñuinacan'ēo anua xanu tsócē, axa parúnpapanu 'ia, axa anu 'iá, 'aishbi nētēa 'aish utēcēnia isi ca a Nucēn Papa Diosan nētēnu 'iti oquin nētē ióñubi aín anē cuēnēoma unicama, ax ratúira ratúti 'icēn.

⁹ Sinánñu 'ixun camina 'ēn mi cacē bana upí oquin cuati 'ain. Ēnēx ca ēsa 'icēn: Anua xanu tsócē ñuinacan'ēo, aín maxcācama mēcēn achúshi 'imainun rabē, acamax ca matá me mēcēn achúshi 'imainun rabē, anu a xanu tsócē, asaribi 'icēn. ¹⁰ Usa 'aish ca mēcēn achúshi 'imainun rabē 'apucama asaribi 'icēn. A 'apucamax ca mēcēn amo 'icē sēnēn, axira paían cushi 'icē axa bamacēbē bamacēbē 'apu 'iacēxa. Achúshinēx ca bērí usaribi 'apu 'icēn, bētsi ca 'icēma pain 'icēn. Ax ca 'apu 'aishbi xēnibunuxunma 'aia. ¹¹ Acamax achúshi achúshinēx 'icēbē ca acama 'icēsaribi 'aishbi bētsi axribi 'apu 'iti 'icēn. Ax ca ñuinacan'ēo, anu a xanu tsócē, axa 'iá 'aishbi nētēcē, a 'iti 'icēn. 'Apu 'itancēx ca anu ax xēnibua 'aínbi paēira tani tēmērati anu cuanti 'icēn.

¹² A ñuinacan'ēon matúxca mēcēn rabē isquin camina mēcēn rabē 'apu sinánti 'ain. Ax 'apu 'aishbi ca 'apu 'icēma pain 'icēn. Atux ca a ñuinacan'ēo abē 'apu 'iti 'icēn, 'aishbi ca xēnibuti 'ima achúshi horaishi 'apu 'iti 'icēn. ¹³ A mēcēn rabē 'apucaman ca raírinēn sináncēsaribi oquin sania. Acaman ca a ñuinacan'ēon cacēsabi oquin 'anan atúan 'ibucacē unicama usaribi oquin 'anun 'amiti 'icēn. ¹⁴ Acamax ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama abē 'acananti 'icēn. 'Acananquin ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ax cushiira 'aish, 'ibucaman 'Ibu 'ianan 'apucaman 'Apu 'ixun axa abē 'acanancēcama ñusmoti 'icēn. Axa abē 'icēcaman ca a amia catamēnun caísquin Nucēn Papa Diosan sinánmicē 'ixun uisai cara ñu 'icēbētanbi a 'ēncēma 'icēn. Usa 'ixun ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama abē 'icēcaman axa abē 'acanancēcama ñusmoti 'icēn.

¹⁵ Usaquin catancēxun ca ángelnēn ēsaquin 'ē catēcēanxa:

—Parúnpapacama, anua 'atima xanu tsócē, a isquin camina 'aisamaira uni, camabi menu 'icē unibu 'ianan camabi banan banacē unibu acama sinánti 'ain. ¹⁶ A mēcēn rabē matúxca a isquinmi mēcēn rabē 'apu sináncē, acaman ca ami nishquin a xanu ñusmoti 'icēn. Ñusmonan ca chupañuma 'imianan aín nami pianan tsin nēēnti 'icēn. ¹⁷ Usaía 'inun ca Nucēn Papa Diosan a mēcēn rabē 'apucama bētsin sináncēsaribi oquían sinánun 'imiāxa. Nucēn

Papa Diosan 'imicēxun ca atun, anua a xanu tsócé ñuinacan'ëon cacēsabi oquin 'anan atúan 'ibuacē unicama usaribi oquin 'anun 'amiaxa. Aín banacama sēnētamainun usai 'inun ca Nucēn Papa Diosan 'imiāxa. ¹⁸ Ami iscē xanu a sinánquin camina ěma cha, anu 'icē unicama 'aisama 'ixun camabi menu 'icē 'apucama 'imainun atun unicama, asaribia 'inun 'unánmicē, a sinánti 'ain.

18

Babilonianu 'icē unicama ñusmo

¹ Usai 'icēbētan cana bētsi ángel naínuax aia isan. Ax cushiira 'ixun ca aín pēcacēn mecama pēcaxa. ²⁻³ Ai ca munuma banai quiaxa:

—Babilonianu 'icē unicaman 'aisamaira oquin ñu 'atima 'acē 'ixun ca bētsi mecamanu 'icē unicamanribia usaquin 'anun sinánmiāxa. Camabi nētēnu 'icē 'apucamaxribi ca Babilonianu 'icē unicaman 'aia isi aín unicamabē usaribiti 'i cuēēanxa. Babilonianu 'icē an ñu marucē unicamax ca 'itsa ñu upíra 'imainun cupíra bianan maruanan aín nuitunēn upí oquin sinanima 'itsa curíquiñuishi 'iti sinánxa. Atúxa usai 'ia isi ca camabi menu 'icē an ñu marucē uni, Babilonianu 'icē ñu biquin marui 'itsa curíquiñu 'iaxa. A ěmanu 'icē unicamaxa usai 'i 'aisama 'icē ca Nucēn Papa Diosan ñusmoxa. Ñusmocēbē ca anu 'icē xubucama rurucubuaxa. Usa 'ain ca ñunshin 'atimacama anu bērí 'ia, uisaira ñunshin 'atimacama cara, ax ca anu 'ia, 'imainun ca uisa ñu pēchui 'atima cara unin cuēēncēma, axribi anu 'ia.

⁴ Usai naínuax ucē ángel quicēbētan cana naínuaxa bētsi banan banaia cuan, ěsai quicē:

—'Ēn unicamax, mina anu 'icē unicama 'icēsaribiti 'uchain camina a ěmanuax cuanti 'ain, a unicama atun 'ucha cupí tēmēramicēsaribi oquin mitsuribi tēmēramiti rabanan. ⁵ Atun 'ucha ca 'aisamaira 'icēn, ñu manámi chaioruquin bucúncēsa ca ax 'icēn. Usa 'icē ca Nucēn Papa Diosan atun 'uchacama manuquinma sinánxa. ⁶ Anu 'icē unicaman uni raíri tēmēramicēsaribi oquin camina mitsun atu tēmēramiti 'ain. Atúan uni raíri tēmēramicēsamaira oquin camina aturibi tēmēramiti 'ain. ⁷ Anu 'icē unicaman rabíquin, — nux cananuna bētsi unicamabētan sēnēnmaira 'ai —quixun sinánan atux cuēēncēsabi oquinshi 'aiabi camina acama 'aisamairai tēmēranun 'imiti 'ain. Atun ca “'ēn cana casunamēcē xanun 'acēsoquin tēmēratima 'ai” quixun sinania. ⁸ Usaquin sináncēbēbi ca anúan atu tēmēramiti nētē uti 'icēn. A nētēn ca 'itsa uni bamati 'icēn. 'Imainun ca raíricamax rarumati tēmēranan 'acēñuma 'aish bamatisa tanti 'icēn. A nētēn ca a ěmacamax tsin picē 'iti 'icēn. Usaquin ca Nucēn 'Ibu Diosan ax cushiira 'ixun atun 'uchacama cupí atu 'uchoquin castícantu 'icēn.

Usai nánuaxa banaia cana cuan. ⁹ Bētsi 'apucama, an aín unicamaribia Babilonianu 'icē unicaman ñu 'atima 'acēsaribi oquin 'anun 'amicē, ax ca Babilonia tsin piqin cēñucēōx, aín cuin tēxēruia isi, munuma rarumati inti 'icēn. ¹⁰ Ianan ca racuēti 'uracēox quiti icēn:

—Usai 'imari 'itibi camina 'in. Babilonia chaira, mix bētsi ěmasama 'iá 'aishbi camina bēnētishi Nucēn Papa Diosan 'uchoquin castícancel 'ain.

Usai ca 'apucama quiti 'icēn.

¹¹ A ěmanu 'icē unicamaxa cēñúcē 'ain ca camabi menu 'icē an ñu marucē unicama rarumati inti 'icēn, bēría an atun ñu maruti 'aíma 'ain. ¹² Ñu curi 'acē, manē uxua 'acē, maxax upíra upíichúcēsa, perlas, chupa xapu 'acēsa upí oquin xēocē, bētsi chupa minanēn pucucēsa, chupa ushían, acama 'imainun bētsi bētsi sanu i, elefante xēta 'acē ñu, cupíra cupí ñu, i 'acē, 'imainun cashtá

manë 'acë 'imainun bëtsi manë 'acë 'imainun upíira maxax uxua 'acë acama, ¹³ 'imainun sanu ro, i baca sanuira oquin 'acë, tsépara 'aishbi nëëncëx sanuira ñu, vino, xëni, trigo, trigo rëncë, acama 'imainun a ñu papimiti 'aracacë ñuina 'imainun carnero, caballo, caballonëan niquincë auto, 'imainun uni, an uni itsi ñu 'axúnun maruti, a ñucama bëia —an biti ca bëri 'aíma 'icë —quixun sinani ca an usa ñu marunuxun bëcë unicamax rarumati inti 'icën. ¹⁴ Inquin ca ésaquin a émanu 'icë unicama cati 'icën:

—Anúnmi cuëëan bimiñuma camina 'ain. Mitsun ñu upícama 'imainun mitsun ñun curánacama ca cëñuti nëtéaxa, camina acama istëcëntima 'ain.

¹⁵ Usa 'ain ca an axa Babilonianu 'icë unicama ñu 'inánquin 'itsa curíqui bicë unicama racuëti 'ura sëtëtax rarumati inti 'icën. ¹⁶ Iní ca éesai quiti 'icën:

—'Imari 'itibi ca 'iixa. A éma cha anu 'icë unicamax ca xanun atun chupa upíira upí minanën pucucësa 'imainun ushíanën pucucë pañucësa 'iixa. 'Ianan ca xanu ñu cupíira cupí, curi 'acë, maxax upí 'acë, 'imainun perla, po namé iscësa, usa ñucaman mëníocacësa 'iixa. ¹⁷ Usa 'aínbi ca bënëtishi a ñu cupíira cupí ax cëñúaxa.

Usai quicëbë ca ax manë nuntiñu 'icë unicama, 'imainun an a nunticama niquincë unicama, 'imainun axa a nunticaman cuancë unicama 'imainun parúnpapan bëtsi bëtsi nëtënuua maruti ñu bënux cuancë unicamaxribi 'ura sëtëtaxa. ¹⁸ Sëtëtax ca a éma usoquin nëëncëxa aín tsin cuin tëxëruia isi cuëcëni éesai quíaxa:

—Uinu 'icë émáxbi ca ënë émasama 'iixa.

¹⁹ Quíanan ca masá nuitucë uníxa 'icësaribiti me cupúcë bitancëx aín maxcánu mapucuti rarumati ini quíaxa:

—Usai 'imari 'itibi ca 'ia. A émanu 'icë unicamax 'aisamaira curíquiñu 'ixun ca an aín manë nuntin maruti ñu bëcë unicaman ñu biaxa. Bicëbë ca a unicamaxribi 'aisamaira curíquiñu 'iixa. Usa 'aínbi ca bënëtishi a émanu 'icë unicamax cëñúaxa.

²⁰ Usai quíanan ca ésaribi quíaxa:

—Aín unicama paë tanmiquin tëmëramicë, a cupíquin ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicama cëñuaxa. Usaquin 'an ca naínu 'icëcama, 'imainun an aín bana ñuixunuc Jesusan caíscë unicama, 'imainun an Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë unicama, 'imainun axa ami catamëcë aín unicama, camáxbi cuëënti 'icën.

²¹ Usai a unicamax quicëbëtan ca anun ñu bacati cushiñu ángel achúshinën maxax chaira, anun ñu rënti maxáxxa, a biquin parúnpapanu niaxa. Ni ca quíaxa:

—A maxax istëcëntimoquin nicë usaribi ca Babilonia, a éma chaira, 'imainun anu 'icë unicamaxribi unin a istëcëntimoquin cëñucë 'iti 'icën.

²²⁻²³ Anu 'icë, an ñu marucë unicama bëtsi menu 'icë an ñu marucë unicasama 'aish, ñubé 'ixun ca camabi menu 'icë unicama paránquin 'atima ñu 'amíaxa. Usa 'aínbi ca Babilonia éma cha anuxun arpa cacë ñua raírinën 'amainun raírinënríbi pacon banomainun bëtsi bëtsi ñucamaribi 'ai cuëëni sharatia unin cuatëcëntima 'icën. An i 'anan manë uníocë unían anuxun 'atëcënti ca 'aíma 'iti 'icën. An ñu rëncë xanúan ñu rënquin tarúncaia ca unin cuatëcëntima 'icën. Anun xubucama pëcati lamparín ca 'aíma 'iti 'icën. Unin xanu biti nëtë ca 'itëcëntima 'icën.

²⁴ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun axa ami sínancë unicama 'imainun camabi menu 'icë unia unin 'acë, ax ca Babilonianu 'icë unicaman 'ucha 'iixa. Usa 'ain ca Babilonianu 'icë unicama Nucën Papa Diosan cëñuaxa.

19

¹ Usaquian 'an cana 'aisamaira uníxa naínuax munuma sharati banaia cuan, ësai qui:

Nucèn Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Axa 'Apuira 'aish cushiira an ca uni ainan 'inun iëmiaxa quiquin ca camabi unin a rabiti 'icën. ² Ax aín sinan upíra 'ixun ca uisa cara oti 'icë usoquin 'aia. Ñu 'atima cuëëñquinma ca usoquin 'aia. Usa 'ixun ca Babilonia ëmanu 'icë unicama, an camabi menu 'icë unicama 'atima ñu 'anun 'unánmianan ami sinánxma 'inun 'unánmicë cupí acama 'uchoquin castícanxa. Usaquin 'aquin ca an aín unicama 'acë unicama cupíaxa.

³ Usai quianan ca ësairibi quitëcëanxa:

—Nucèn Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Nëëmëti ca Babilonia bënämëtima 'icën. Usa 'aish ca xëñibua 'aínbi aín tsin cuin nëtëtima 'icën.

⁴ Usai 'imainun ca mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë caniacëcë unicama 'imainun axa 'itsa bërufu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acaman ca aín bëmánon meu bësuquin Nucèn Papa Dios, 'Apuira, a rabi cuëëñquin caxa:

—Usai ca 'iti 'icën. Miishí cananuna munuma banaquin rabin.

⁵ Cacëxa anu Nucèn Papa Dios 'icë anuax ësai banaia cana cuan: An axa cuëëncësabi oquin 'acë unicama, aín cushibu 'imainun aín cushimabu, mitsun camina camaxunbi Nucèn Papa Dios rabiti 'ain.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a unin xanu bicësa isá bana

⁶ Usai quicëbëtan cana 'aisamaira uni munuma cushin banacësari banaia cuan. A banax ca baca xuquí cushíinra banarucësari 'ianan caná munuma banacësaribi 'iaxa. Èsai banaia cana cuan:

Nucèn 'Ibu Dios axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisama, ax ca 'Apuira 'icën. A cananuna munuma banaquin rabin. ⁷ Cuëëinra cuëëñquin a rabinun ca rabican. Anúan a Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax aín unicamabë biránanti nëtë ca uaxa. Aín unicamax ca abë 'inux mëñocaxa, unían biti xanúxa aín bënëbë biránanux upiti mëñocacësaribiti. ⁸ Usa 'ain ca aín unicama chupa chuañuma, uxua upíra pañucësa 'icën.

Banaia ësai quia cana cuan. Axa Jesucristomi catamëcë unicaman pañucë chupa, ax ca aín nuitu upí 'ixun upí ñu 'acë a 'unántiocë 'icën.

⁹ Usai quicëbëtan ca ángelnën 'ë caxa:

—Èsquinribi ca cuënëot: “Uicamax cara Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, anúan aín unicama abë 'iti nëtëan abë 'inun camicë 'icë, acamax ca cuëëinra cuëënti 'icën, unían xanu biquin abëtan pi unun camicë unicamax cuëëncësamaira oi”.

Èsquinribi ca 'ë caxa:

—Ènë bana a 'ën mi cacë ax ca Nucèn Papa Diosaxa quicë 'icën. Ca asërabi 'icën.

¹⁰ Quicëbë cana a rabinux a ángel tanáin rantin purúan. Usai 'iabi ca 'ë caxa:

—Usai 'iáxma ca 'it. Uicaman cara Nucèn Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia an ca Jesús ñuiquin an 'unánmicë banacama uni ñuixunia. Mibëtan ax Jesús quicë banacama quicësabi oi 'icë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi ax quicësaribi oquin 'aquin Nucèn Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ë rabixunma Nucèn Papa Diosëshi rabit.

Axa caballo uxuanu tsócë

¹¹ Usaquin ángelnën cacëxun cana naí panárabecë isan. Anuaxa caballo uxua chiquitia cana isan. Ax a caballo tsócë, ax ca Aín Quicësabi Oquin 'Acë caquin anecë 'ianan ca An Uni Paráncëma caquin anecë 'iaxa. Usa ax 'ixun ca 'atima unicama a uisoquin cara 'aisa tania usoquin castícanan axa upí sinánñucama a upí oia. ¹² Aín bëru rabë ca tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'iaxa. Axa aséربي 'apuira 'ain ca 'apun mañuti 'itsaira aín maxcánu 'iaxa. Aín anë cuëñëocë 'icë ca uinu 'icë unínbi uisai quicë cara a 'icë quixun 'unántima 'icën, ainshi ca 'unania. ¹³ Aín chupa ca imin pucucë 'iaxa. Ax ca aín anë Nucën Papa Diosan Bana caquin anecë 'iaxa. ¹⁴ Axa naínu 'icë caballo uxuanu tsócë ax chiquitia ca aín caballo uxuanu tsotax naínuax chiquiquin axa abë 'icë unicaman a nuibianxa. An nuibiancëcamax ca chupa uxua upíira upí chuañuma pañucë 'iaxa. ¹⁵ Ax pain chiquicë aín cuëbínuaxa machítusa manë xëtocë chiquitia cana isan. A manë xëtocë ax ca camabi menu 'icë axa ami sináncëma unicama anun 'ati 'iaxa. Ax cushi 'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana cuanun 'imiti 'icën. 'Imainun ca ax cushiira 'ixun axa ami nishcë unicama Nucën Papa Diosan mënñosabi oquin castícani 'icën, uvas bimia taën chacacëx cëñúcësaribi 'inun. ¹⁶ Aín chupanu 'imainun ca aín quisinuribi ësaquin cuëñëocë 'iaxa: “Apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu”.

¹⁷ Usaquin istancëxun cana ángel achúshi barínu nicë isan. An ca munuma banaquin axa me manámi nuáncë ñu pëchiucama ësaquin cuëanxa:

—Ca ut, Nucën Papa Diosan mitsúnmi pinun mënñocësabi oquin nami pinux ca timëti ut. ¹⁸ 'Apucama 'imainun suntárunën capitáncama, 'imainun aín cushi unicama, 'imainun axa caballo tsócë unicama a 'imainun atun caballocalmaribi, 'imainun an uní ñu mëëxuncëma unicama, 'imainun an uní ñu mëëxuncë unicama, 'imainun aín cushima unibu, 'imainun aín cushi unibu acama bamacë pi ca ut.

¹⁹ Usaquin caia cuatancëxun cana ñuinacan'ëo, 'imainun camabi menu 'icë 'apucamacëñun aín suntárucama 'acananuxa tsuáquirui timécë isan. Acamax ca aín suntárucamabë axa caballo uxuanu tsócë abë 'acananuxa timécë 'iaxa. ²⁰ 'Acanánia ca ñuinacan'ëo acëñun a rabiquian Nucën Papa Dios rabixunma 'anun quixun an unicama paráncë ñuinacan'ëo aribi bicanxa. An usoquin unicama paráncë ñuinacan'ëo ax ca an bëtsi ñuinacan'ëo 'itsa maxcáñu an ismainun unin 'acëma ñu 'aquin uní paran a 'iaxa. Ax ca an 'itsa maxcáñu ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin cuëñëocë unicama, 'imainun an a tanquin 'acë ñu rabicë, acama paran a 'iaxa. 'Acananquin bitancëxun ca a ñuinacan'ëo rabë 'ianëmë'ëosa manë tsi anuaxa azufre 'imainun manë tsi rëquirucë anu 'inun niaxa. ²¹ A rabëa anu 'inun nicë 'ain ca axa caballo uxuanu tsócë an aín cuëbínuaxa chiquicë manë xëtocë anun axa 'acananux timécëcama cëñuquin 'axa. Usaquin 'acë aín nami pi ca camabi ñuina pëchiucamax pucháxa.

20

Mil baritia ca ñunshin 'atimacama sipuacë 'iti 'icë quixun ñui quicë bana

¹ Usaquin istancëxun cana ángel naínuax ubutia isan. A ángelnëx ca quini chaira, anun aín xëcuë xëocati ñu a tuíanan, manë risi chaira aribi tuíncë 'iaxa. ² Ubútancëxun ca a ángelnën capësa 'aishbi pianancë ñuinacan'ëo chaira, an bëráma runusa 'ixun Nucën Papa Diosan uniotabatia uní paran 'ixun camabi menu 'icë uní paráncë, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, a biquin mil baritia niaxma 'inun manë risin nëaxa. ³ Usaquin nëatancëxun ca quini chaira anu nipáxa. Nipátancëxun xëpuquin ca uinu 'icë unínbi xëocaisama oquin 'unántioxa. Anuaxa unicama parántécëxun chiquitima, anu mil baritian sipuacë 'inun

ca ángelnën a capësa ñuina nëaxun quini chairanu nipáxun xëpuaxa. Usaquin nipácë 'aish ca mil baritia 'icëbëtan chiquíncë 'iti 'icën, 'uráinra 'inuxmabi.

⁴ Acama istancëxun cana anu tsóti cha bëtsi bëtsi isan. Anu ca an uni raíri ñu upí cara 'axa, ñu upíma cara 'axa quixun isti, acama tsócë 'iaxa. Acama isanan cana axa —'ëx cana Jesúsnañ 'ai —quiquin bana ñuixuncë cupí tëbiscacë unicama, 'imainun axa Nucën Papa Diosan bana cuacë cupí tëbiscacë unicama, acaman ñunshínribi isan. Acamax ca 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa matúxca ñuinacan'ëo a rabíma, 'ianan a tanquin unin 'acë ñu a rabíma, 'ianan ainan 'inun 'unántioquin aín bëmánan 'imainun aín męcën cuënëocëma 'iaxa. 'Ën iscëx ca acamax bama aishbi baísquiaxa. Baísquitancëx ca Cristobë mil baritia 'apu 'iaxa. ⁵ Acamax baísqüicë 'aínbi ca axa bama raíri baísqüicëma pan 'iaxa, mil baritia inúcëbë cuni baísqüinx. ⁶ Uicamax pain cara baísqüicë 'icë, acamax ca Nucën Papa Diosan 'imicëx aín nuitu upíra 'aish cuëëinra cuëënti 'icën. Bamatëcëntimoí ca xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën. Bamatëcëntimoí ca Nucën Papa Dios 'imainun Cristo cuëënquin rabianan abë mil baritian 'apu 'iti 'icën.

⁷ Mil baritia inúcëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Satanás quini chaira anuax chiquíti 'icën. ⁸ Chiquítancëxun ca camabi menu 'icë unicama paránquin bëtsi oquin sinánmiti 'icën. Usoquin 'anan ca Gog cacë 'apu 'imainun Magog cacë 'apu 'imainun aín unicama paránquin tsuáquirumiquin axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamabëa 'acananun timëti 'icën. An timëcë unicamax ca 'aisamaira 'aish parúnppa masisaribi 'iti 'icën. ⁹ 'Ën iscëxun ca tsuácarucëxun mecamanu cuanquin a suntárucaman anua an Nucën Papa Diosan bana cuacë suntárucama 'icë, a bëararanan a Nucën Papa Dios cuëëncë ëma, Jerusalén, aribi bëararaxa. Bëararatiabi ca Nucën Papa Diosan nañnuax ucë manë tsin a suntárucama cëñuaxa. ¹⁰ Usoquin cëñuanan ca ñunshin 'atimanën 'apu, an unicama paráncë, a 'ianëmë'ëosa manë tsi, anuaxa azufretribi rëquirucë, anu 'inun niaxa. Anua 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa matúxcañu ñuinacan'ëo a 'imainun bëtsi ñuinacan'ëo an Nucën Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama paráncë, anu atux 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apuribi anu niaxa. Anuxun ca acaman nëtënbi imëbi xëñibua 'aínbi nëtëtimoquin paë tanquin tëmërati 'icën.

Anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon unicama sëtécë isa

¹¹ Usaquin istancëxun cana anua 'apu tsóti uxua chaira isan, anu tsócë aribi cana isan. Iscëxbi ca ax anu 'ain, me 'imainun naícama 'imainun anu 'icë ñucama nëtëaxa, nëtëti ca anua ax 'iti 'aíma 'iaxa. ¹² Usaquinribi isanan cana axa bama unicama, uni cushibu 'imainun uni cushimabu, acamaxa baísqüitancëx anua Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánon sëtécë isan. A unicamaxa sëtëmainun ca quíríca achúshi, anu ui unicamax cara Nucën Papa Diosbë 'iti 'icë quixun aín anë cuënëocë, ax bacacë 'iaxa. A isanan cana bëtsi quírícacamaribi isan. A quírícacamanu ca añu ñucama cara unicaman 'axa quixun cuënëocë 'iaxa. A quírícacama isquin ca Nucën Papa Diosan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isaxa. Isun ca aín ñu 'acésabi oquin mëníonan an ñu upí 'acë uni upí 'imainuan an ñu upíma 'acë unicama tëmëranun 'imiaxa. ¹³ Bama unicama 'imainun ca parúnppanuax bacamiquin camaxribi baísqüiaxa. Baísqüia ca uisoquin cara ñu 'atíma 'axa, uisoquinribi Nucën Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icë uisoquin 'axa. 'Anan ca uisoquin cara ñu upí 'axa usaribi oquin a upitia bamatimoí abë tsonun 'imiaxa. ¹⁴⁻¹⁵ Usaquin 'á 'ain ca bamati 'imainun anua uni bamacë 'icë ax 'ianëmë'ëosa manë tsi rëquirucë anu nicë 'iaxa. 'Imainun ca ui unicamax cara

Nucën Papa Diosan nētēnu 'inun aín anē cuēñēoma 'icē, acamaxribi anuax bamatēcēncēsa 'aish chiquítimoí 'inux, 'ianēmē'ēosa manē tsinu nicē 'iaxa.

21

Naibēa me ió 'iti bana

¹Usaquin istancēxun cana a pain unio naí, me, parún papa, acamaxa nētēcē 'aish 'aíma 'ain, naí ió 'imainun me ióribi isan. ²Isanan cana Jerusalén ěma ió, upíra upí, Nucën Papa Diosan nētēnuaxa ubutia isan. 'Ēn iscēx ca upíra upí 'iaxa, xanúxa bēri bēnunux upiti mēñocacēsaribi. ³Isanan cana naínuaxa munuma ěsai qui banaia cuan:

—Camina isti 'ain, anua uni bucucē, anu ca Nucën Papa Dios bēri 'ia. Anu aín unicama 'icē anu ca Nucën Papa Dios 'iti 'icēn. A unicamax ca asérabi aín uni 'iti 'icēn. Ax aín Dios 'aish ca aín unicamabē 'iti 'icēn. ⁴An ca aín unicama aín bēnun mēscutia ini masá nuitutiabi nētēmíti 'icēn, aín bēun tērēnquin. A unicamax ca bamatēcēntima 'icēn, usai 'ianan ca rarumatēcēntima 'icēn, 'ianan ca intēcēntima 'icēn, acaman ca paē tantēcēntima 'icēn. Bērāma usai 'iá 'aíshbi ca usai 'itēcēntima 'icēn.

⁵A bana 'en cuacēbē ca Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuira 'aish tsócē, ax ěsai quiaxa:

—Camina 'unánti 'ain, cana camabi ñu ió 'inun 'atēcēnin.

Quianan ca ěsairibi quiaxa:

—Ēx quicēsabi oi ca asérabi 'iti 'icēn. Usa 'ain camina 'ěx quicē banacama ěnē cuēñēoti 'ain.

⁶Caxun ca 'ě caxa:

—Anuishi sēnēnquin cana 'an. 'Ēx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacēn, usa 'aish cana ěnē menu 'icē ñucama cēñúcēbē usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana “A” 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana “Z” asaribi 'ain. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bēñēcēsa, usaribitia 'ěnan 'iisa tani bēñētia, cana 'ěnan 'aísha 'ěn Bēru Ñunshin Upíñu 'inun, cupí ñuixunquinma, 'imíti 'ain. ⁷Uicaman cara 'ěmi catamēquin 'ěx cuēñēcēsabi oi 'iti ěncēma 'icē, acama cana 'ěnan 'aish 'ěbē tsóti 'imíti 'ain. 'Imainun cana 'ěx aín Dios 'iti 'ain. 'Imainun ca ax 'ěn bēchicē 'iti 'icēn. ⁸Usa 'aínbi ca racuēquian an 'ěmi sinánti ěncē unicama, 'imainun an 'ěmi catamēcēma unicama, 'imainun an ñu 'atíma 'acē unicama, 'imainun an uni 'acēcama, 'imainun aín xanuma 'icēbi bētsi xanu cuēñēcē unicama 'imainun aín bēñēma 'icēbi bētsi uni cuēñēcē xanucama 'imainun ñu xēcē ñubē unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmabi bētsi ñu rabicē unicama 'imainun cēmē unicama, acamax anuaxa 'ianēmē'ēosa manē tsi azufrebē rēquirucē anu 'iti 'icēn, anu bamatēcēncē 'aish chiquítimoí 'inux.

Jerusalén ió

⁹Usai quicēbētan ca mēcēn achúshi 'imainun rabē ángelcama anun ěnē menu 'icē unicama ashiquin tēmēramiti ñua aín xanpanu 'icē, acama achúshinēn ěsaquin 'ě caxa:

—Ca ut. Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an abēa 'inun binuxun cacē aín unicama a cana mi ismiti 'ain.

¹⁰Usaquin catancēxun ca 'uxcēmabi namácēsoquin 'ěn iscēxun aín bashi chaira anu 'ě buánxa. Buánquian ismicēxun cana Jerusalén ěma upíra upí, anua Nucën Papa Dios 'icē, anuaxa ubutia isan. ¹¹A ěma ca upíra upí, Nucën papa Diosan cushin pęcacē 'iaxa, maxax upíra upí ichúcēsa 'aish, jaspe cacē maxax nibaníbaquicē iscēsa 'iaxa. ¹²Anun cēñēcē ax ca manáinra 'iaxa. 'Imainun ca aín xēcucē anun atsínti mēcēn rabē 'imainun rabē 'iaxa. A

xëcuëcamanu ca mëcën rabë 'imainun rabë ángel, ax achúshi achúshitax nicë 'iaxa. A xëcuëcamanu cuënëocë ax ca Israelnën bëchicë, mëcën rabë 'imainun rabë, aín anëcama 'iaxa. ¹³ A cënëcë anu ca amo camabi rabë 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. Aucüaxa bari urucë ami rabë 'imainun achúshi xëcuë, 'imainun ca anúan bari cuabúccë amiribi rabë 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. 'Imainun ca nortemiribi rabë 'imainun achúshi xëcuë, 'imainun surmiribi rabë 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. ¹⁴ Cënëquin nitsincë maxáxcama ax ca mëcën rabë 'imainun rabë 'iaxa. A maxax cha anuribi ca anë cuënëocë 'iaxa. Anu cuënëocë anëcamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an aín bana uní ñuixunun caíscë unicama, mëcën rabë 'imainun rabë, aín anëcama 'iaxa.

¹⁵ Axa 'ëbë banacë ángel ax ca curi 'acë tsatiñu 'iaxa, anúan a ëma tupúanan aín xëcuëcama tupúanan aín cënëcamaribi tupúnti. ¹⁶ Tupunia cana isan, a ëmax ca amo 'icë rabë 'imainun rabë 'aish bëtsibëtan sënëñbi 'iaxa. Anun tupúnti tsatiñ tupúncëx ca aín chaxcë dos mil dotsientos kilometro 'iaxa. Usaribi ca aín namë 'imainun aín manámi 'iaxa. ¹⁷ Unin tupúncësaribi oquin ca ángelnën aín cënëribi tupúanaxa. Tupúncëx ca aín manámi sesenta y cuatro metro 'iaxa.

¹⁸ Cënëcë ax ca jaspe cacë maxax paxa 'aishbi tunántani 'aish, nibaníbaquicë 'iaxa. 'Imainun ca a ëmanu 'icë ñucama ax curi upí 'acë 'aish, bëxnan bëxnánquicësa 'iaxa. ¹⁹ Cënëquin nitsincë maxáxcama abë mëscúcë ca maxax upíira upí 'iaxa. Acamax ca jaspe cacë maxax, ax paxa 'aishbi tunántani 'aish nibaníbaquicë, 'imainun zafiro, ax cumá batsisa, 'imainun ágata ax cumá batsisa 'aishbi tunántani, 'imainun esmeralda, ax ñu paxa iscësa, ²⁰ 'imainun ónicë, ax uxuatani 'aishbi sërísabë mëscúcë, 'imainun cornalina, ax ushíantani 'imainun crisólito, ax paxasa 'ianan bëtsibëribi mëscúcësa 'imainun berilo, ax ñu paxatanisa 'aish nibaníbaquicë 'imainun topacio, ax curúnsa, 'imainun crisoprasa, ax curisa 'aishbi ñu paxasaribi, 'imainun jacinto, ax ushían 'aishbi tunántani, 'imainun amatista ax minánsa 'iaxa. ²¹ A ëma aín xëcuëcama ca perla chaira ax po namë iscësa 'iaxa. Xëcuë achúshi achúshi ax ca perla achúshi 'iaxa. A ëman bai cha anu niti ax ca curi 'acë 'aishbi bëxnan bëxnánquicësa 'iaxa.

²² Nucën 'Ibu Dios, axa aín cushi bëtsi cushisama, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, axbia uinu cara a ëma sënënia anubi 'ain, ca 'ën iscëx a ëmanu anuxun Nucën 'Ibu Dios rabiti xubu 'aíma 'iaxa. ²³ A ëma ca Nucën Papa Diosanbi pëcaia. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, anribi ca a ëma pëcaia. Usa 'ain ca baribëtan 'uxën a ëma pëcaima. ²⁴ Usaquin pëcacëx ca camabi menuaxa Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë unicama aín pëcacënu niti 'icën. 'Imainun ca axa iëcë 'apucamaxribi anu 'iti 'icën. ²⁵ A nëtënu ca baquish 'aíma 'iti 'icën. Usa 'aish ca a nëtënu 'icë aín xëpúti ax xëñibua 'aínbi usabi xëocacë 'iti 'icën, a nëtëx ca baquishima, usa 'ain. ²⁶ Aín tucuricu unicamaribi Jesucristonan 'aish ca anu 'iti 'icën. ²⁷ Usa 'ain ca anu ñu 'aisama 'itima 'icën, ui unix cara 'aisama ñu 'acë 'icë 'imainun ui unix cara cëmëia, usa unix ca anu 'itima 'icën. Uí unicamax cara Nucën Papa Diosan nëtënu 'itioquin aín anë Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu cuënëo 'icë, acamax cuni ca anu 'iti 'icën.

22

¹ Usaquin 'ë ismitancëxun ca angelnën anua Nucën Papa Dios 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'icë, anuaxa baca aín 'unpax bëxnan bëxnánquicë chiquitia 'ë ismiaxa. ² A bacax ca a ëmanu 'icë bai cha

anúnbi xobucé 'i'axa. A bacax ca 'unpax 'a'áshbi Nucén Papa Diosan cushi anúan uni bamatimoi tsóti, a 'i'axa. A baca aín cuébi rabé amo anu ca i achúshi 'i'axa. Camabi baritian ca a in mécén rabé 'imainun rabé oquin tuaxa, 'uxé camabi. A bimix i bimisa 'a'áshbi ca ax anúan uni bamatimoi tsóti, a 'i'axa. A i pèchix ca camabi menuax ucé uníxa anun 'insintécéntimoi bucuti a 'i'axa. ³ Usa 'ain ca Nucén Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icé usoquin 'ati ñu anu 'a'áma 'iti 'icén. Anu ca Nucén Papa Dios 'imainun Carnero 'icésaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'Apu 'iti 'icén. Usa 'icé ca anuxun aín unicaman a rabiti 'icén. ⁴ Rabianan ca anuax abé isananti 'icén. Usa 'aish ca Nucén Papa Diosan ané atun bémánanu cuénëocé 'iti 'icén. ⁵ Anu ca béánquicé 'a'áma 'iti 'icén. Anuxun ca Nucén 'Ibu Diosanbi a éma pécati 'icén. Usa 'ain ca lamparín 'imainun barin pécacé anu 'a'áma 'iti 'icén. Nucén Papa Diosbë ca anuax aín unicama xénibua 'aínbi 'apu 'iti 'icén.

Jesucristo utécénti nètë ca 'urama 'icé quicé bana

⁶ Ismitancëxun ca a ángelnën 'ë caxa:

—Èn mi cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icén. Nucén 'Ibu Dios, an ax quicé bana uni ñuixuncé unicama sinánmicé, an ca uisai cara xénibucéma 'aínshi ñu 'iti 'icé quixuan, aín unicaman 'unánun, aín ángel xuaxa.

⁷ Xénibucéma 'aínshi cana uti 'ain. An, ènë bana quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icé quixun sinánquin a bana cuacé unicama, ax ca cuéëinra cuéënti 'icén.

⁸ Èx Juan 'ixun cana 'èn ènë ñucama cuanan isan. Usoquin ènë ñucama cuanan isi cana ángel, an 'è ismicé, a rabinux a tanáin rantin purúan. ⁹ Èn a rabicascëxunbi ca 'ë caxa:

—Usai 'i'axma ca 'it. Mibëtan, an min 'acésaribi oquin an Nucén Papa Diosan bana uni ñuixuncé unicama 'imainun an ènë quiricanu cuénëocé banacama upí oquin sinánquin cuacé unicaman 'acésaribi oquin cana 'énribi ax quicësabi oquin 'aquin Nucén Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ë rabixunma Nucén Papa Diosëshi rabin.

¹⁰ Usaquin catancëxun ca ésaquinribi 'ë caxa:

—Ènë quiricanu cuénëocé ñucama camina unpuquinma chanioquin ñuiti 'ain, camabi unían 'unánun, anun ènë ñucama 'iti nètë ca 'urama 'icé, usa 'ain.

¹¹ A nètë 'urama 'aínbi ca an ñu 'atima 'acé unicaman an 'acésabi oquin 'ati 'icén, axa 'uchacé unix ca usabii 'uchati 'icén, an upí ñu 'acé unin ca an 'acésabi oquin 'ati 'icén, ax Nucén Papa Dios cuééncësabi oí 'icé unix ca usabi 'iti 'icén.

¹² Xénibucéma 'ain cana uti 'ain. Uquin cana an ñu upí 'acé 'èn unicama uisoquin cara ñucama 'axa, usaribi oquin cupí oquin cuéëñun 'imiti 'ain. ¹³ Èx cana uisa ñubia 'a'áma 'aínbi 'iacén. Usa 'aish cana ènë menu 'icé ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain.

¹⁴ Uí unicamax cara a émanu atsínxun, anu 'icé anun uni bamatimoi tsóti i bimí bití sinani, chupa uxuira chuañumasa 'inun aín nuitua upí 'iminun Jesucristomí catamëtia, acamax ca anu 'aish cuéëinra cuéënti 'icén. ¹⁵ Usa 'aínbi ca 'aisama unicamax a éma émáinshi 'iti 'icén. An ñu 'aisama sináncé unicama, an ñu xéacé ñubé unicama, aín xanuma 'icébi bëtsi xanu cuééncé unicama, aín bënëma 'icébi bëtsi uni cuééncé xanucama, an uni 'acé unicama, an Nucén Papa Diosmabi bëtsi ñu rabicé unicama, axa uni paránti cuéëni cëmécé unicama, acamax ca a émanu atsíntima 'icén. Ca émáinshi 'iti 'icén.

¹⁶ Èx cana Jesús 'ain. Usa 'ixun cana axa 'ëmi catamécé unicaman ènë ñucama 'unánun 'èn ángel mia canun xuan. 'Èx cana David, axa judíos

unibunën 'apu 'iá, aín rëbúnqui 'ain. Usa 'aíshbi cana 'ëx David 'icëma pan 'ain 'iacën. Pëcaratia xaba 'inúan 'ispon urucë usaribi cana 'ëx 'iti 'ain.

¹⁷ Usoquin caia ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, Cristo, amia ax catamëcë unicamabëtan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan —bënëtishi ca ut —quixun a caia. An atun bana cuacë unicamanribi ca —bënëtishi ca utëcën —quixun a cati 'icën. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bënëcësa usaribitia ax Jesuscristonan 'icatsi bënëcë uni, an ca ami catamëquin Jesucristo —ëx cana minan 'iisa tani —quixun cati 'icën. Usaía 'ia ca Cristonën ainan 'imianan xëñibua 'aínbi abë 'inun 'imiti 'icën, cupímashi.

¹⁸ An ënë quiricanu cuënëocë bana iscë unicama cana ësaquin cain:

—An ënë banacama isquinbi ax quicësama oquin bëtsi banacëñun mëscuquin ñuixuncë, a ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëocë banacamaxa uni tëmëramiti quicësabi oquin tëmëramiti 'icën. ¹⁹ Uicamanribi cara ënë quiricanu 'icë Nucën Papa Diosan bana ñuiquinbi bëtsi bëtsi bana —a banax ca 'aisama 'icë —quiquin a uni ñuixunima, acama ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëoquin ñuicë Jerusalén ió anu abë 'itimoquin 'imianan anu 'icë quiricanua 'icë aín anë a tërënti 'icën.

²⁰ An ënë ñucama 'ë ismicë, an ca 'ë caia:

—Cana bënëtishi utëcënti 'ain.

Cacëxun cana cuëëinra cuëëinquin —asábi ca, usai ca 'iti 'icën, ca ut —quixun, Nucën 'Ibu Jesús cain.

²¹ Nucën 'Ibu Jesucristonën aín uni 'icë mitsu nuibaquin 'aquincëxmi upí 'iti cana cuëëinin. Usai 'iti cana cuëëinin. Ashi.